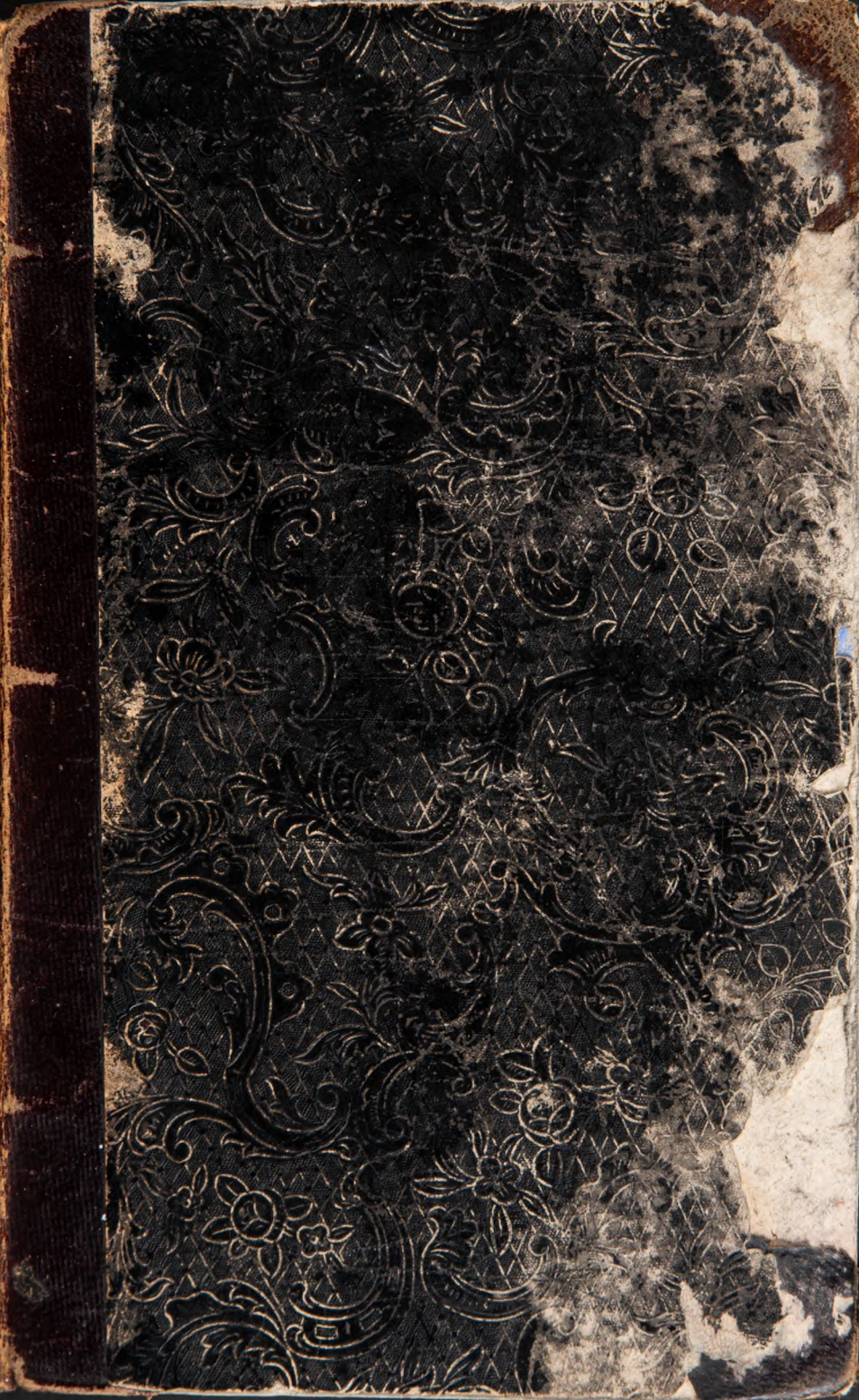
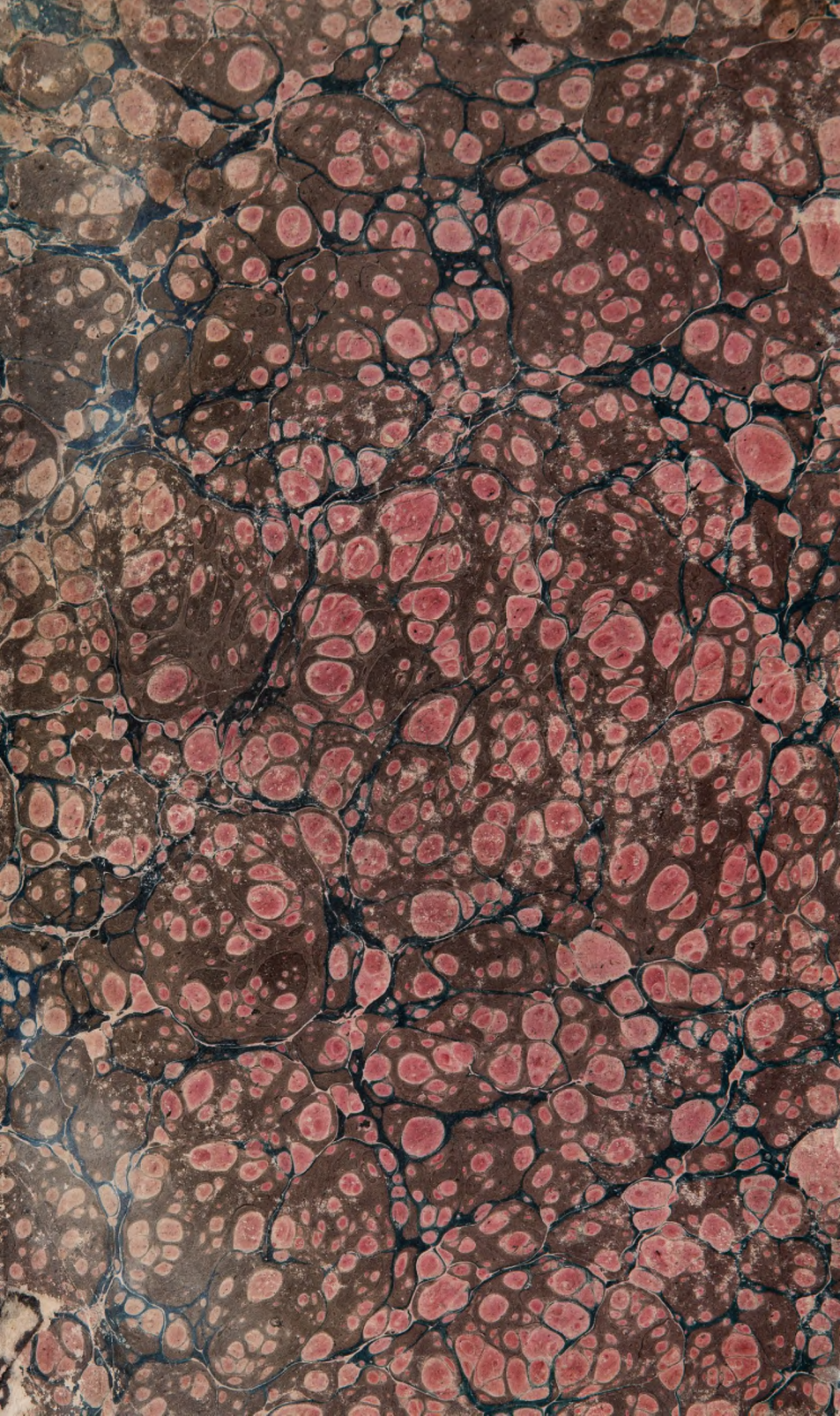
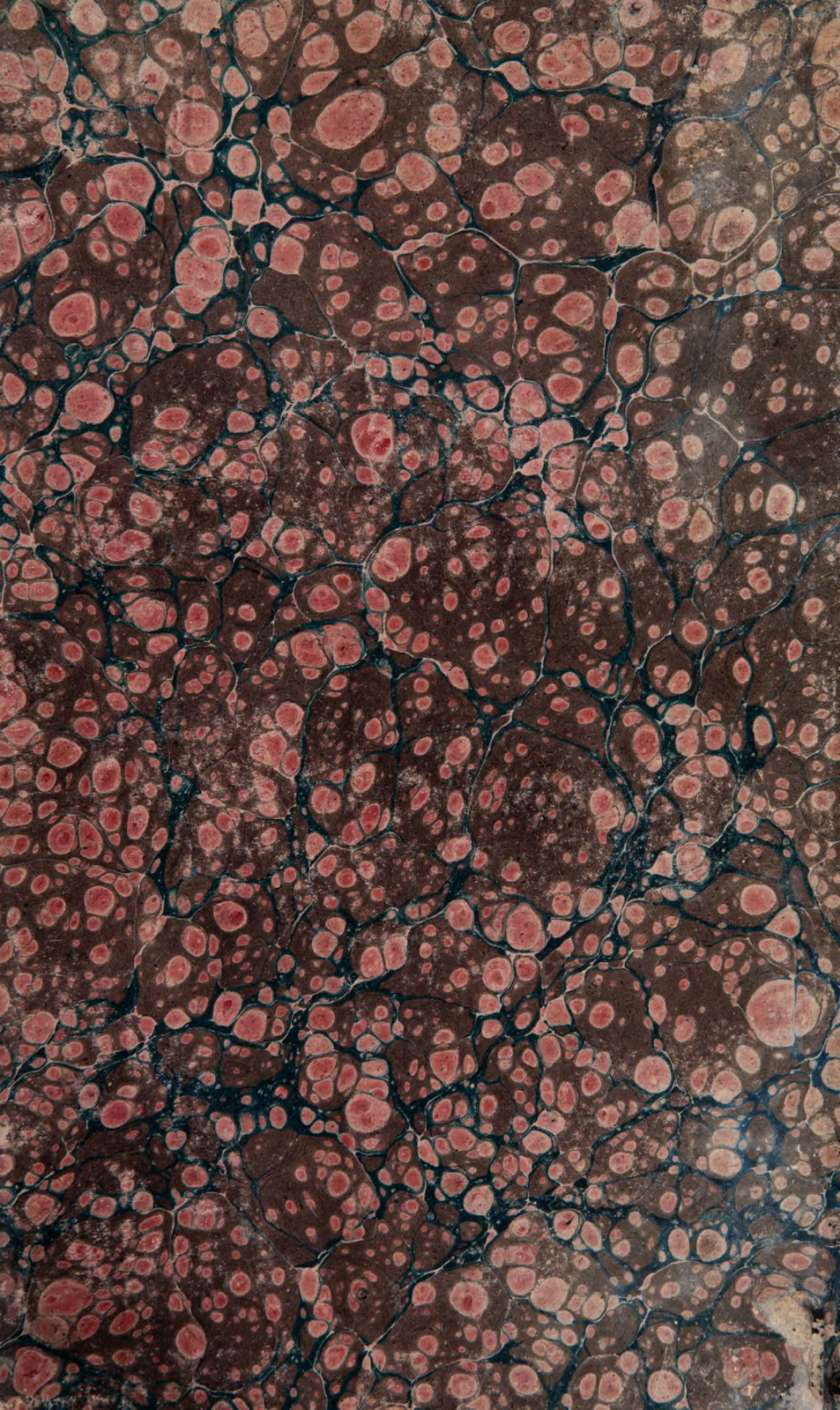
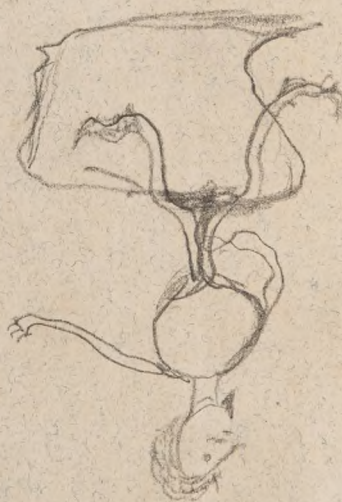

EN163

417a 296

Aussendung Hohenheim 5/5/85. nachm. 6^u Uhr 6te Expedier.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ,

Συλλεγεῖσα ἐκ τῶν ἀρίστων Ἑλλήνων συγγραφέων
καὶ ποιητῶν μετὰ τῶν ἀναγκαίων ὑποσημειώσεων

Π Α Ρ Α

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΟΜΜΗΤΑ.

Νῦν δὲ τὸ δεύτερον ἐκ τῶν λαμπροτέρων ἐκδόσεων ἐπιδιορθωθείσα, καὶ
μὲ πολλὰς προσθήκας τεμαχίων καὶ ολοκλήρων λόγων ποιητῶν καὶ
λογογράφων, ἀναγκαιούτων εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσ-
σης, ἐπανέκλειται, ἐκδίδεται εἰς τόμους δέκα

Υ Π Ο

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΓΚΑΡΠΟΛΑ.

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ Κ. ΓΚΑΡΠΟΛΑ.

1840.

»Τὰ σπουδαῖα μελέτα ἀεὶ καὶ τὰ τοῦ νόμου ἔαν τι παρηγμακῶς
»μανθάνης, μὴ αἰσχύνου· βέλτιον γὰρ ὀψιμαθῇ καλεῖσθαι, ἢ ἀ-
»μαθῇ.«

Φιλιστίων.

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΟΥ.

Α'. Περὶ Ἱερωσύνης.

Ὑπόθεσις.

Βιαζόμενος ὑπὸ τῶν ἀγαπώντων ὁ μέγας Γρηγόριος, ἵνα τὸ τοῦ πρεσβυτέρου δεχθῇ ἀξίωμα, καὶ μὴ βουλόμενος, ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον. Ὑστερον δὲ πεισθεὶς, τοῦ πατρὸς μάλιστα κελεύοντος, τὸν λόγον τοῦτον εἰς ἀπολογίαν τῆς φυγῆς ἐξεφώνησε συνθείς· ἔνθα τὸ ὕψος δείκνυστι τοῦ ἀξιώματος, καὶ τίνα εἰς αὐτὸ προσήκει ποιεῖν τοὺς τὸ ἀξίωμα ἔχοντας, ὅπως τε παιδείας ἔχειν, καὶ ἀρετῆς δεῖ· καὶ τὸ αὐθαδὲς ἐνὶν ἀπελέγχει κακῶς εἰδότων περὶ τοῦ χρήματος. Βασίλειος δὲ τις Καισαρίας ἐπίσκοπος, ὡς δοκεῖ, σχολιάζων τὸν λόγον τοῦτον φησὶν· «Ἐοικεν οὗτος ὁ λόγος μετὰ τὸν εἰς τὸ Παροχα πρῶτον γεγράφθαι. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ αὐτοσχεδρίως ἐκδίδοται, καὶ συντόμως μετὰ τὴν τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίαν καὶ τὴν φυγὴν ἐκπεφωνηταί· οὗτος δὲ ἐν ὕστερον συντέτακται, καὶ μετὰ πλείονος τῆς σχολῆς καὶ ἐπιστάσεως.

§ 1. Ἦττημαι,² καὶ τὴν ἦτταν ὁμολογῶ· ὑπετάγην³ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἰκέτευσα αὐτόν. Ὁ γάρ μοι μακαριώτατος Δαβὶδ⁴ ἀρχέτω τοῦ λόγου· μᾶλλον δὲ ὁ ἐν τῷ Δαβὶδ φθεγγάμενος,⁵ καὶ εἰσέτι καὶ νῦν δι' αὐτοῦ φθεγγόμενος. Ἐπειδὴ καὶ τάξις ἀρίστη, παντὸς ἀρχομένου⁶ καὶ λόγου, καὶ πράγματος ἐν Θεοῦ τε ἄρχεσθαι, καὶ εἰς Θεὸν ἀνυπαύεσθαι. Τὸ δὲ αἴτιον,⁷ ἢ τῆς πρὸ τοῦ στά-

§ 1. 2. Ἦττημαι.) Ὡς περ ἀγώνος τινος τὴν ἐαυτοῦ ἐλόντος γνώμην τε καὶ βουλὴν, εἶτα καταναγκασθεὶς ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων τῶν εἰς τὴν τοῦ πρεσβυτέρου παραδοχὴν ἐλατύνων, ἦττᾶσθαι ἔφη, ἀλλ' ἦτταν σωτήριον, τῷ Κυρίῳ κελύοντι ὑποταγεῖς, καὶ εἰς ἰκέτου τάξιν ἐληλυθώς, ὡς αὐτοῦ τοῦ Κυρίου καλέσματος, καὶ τὴν ἱερωσίαν καταδεχθῆναι κελύοντος. — 3. Ὑπετάγ.) Δαβὶδ· ψαλμ. λς'. 7. — 4. Ὁ γάρ μοι μακαριώτατος Δαβὶδ.) Καὶ μουσιχὶ Δαβὶδ ἤρξα τοῦ λόγου, τοῦ πλείονος τῆς προτάσεως Δα-

βιτικοῦ ὄντος· οἷον τὸ, Ὑπετάγην τῷ Κυρίῳ καὶ ἰκέτευσα αὐτόν. — 5. φθεγγάμενος.) ὁ Θεὸς δηλ. — 6. Ἀρχομένω.) Ἡ δοτικὴ εἰς τὸ ἔστιν· οἷον· Ἡ τάξις ἐστὶν ἀρίστη τῷ ἀρχομένῳ παντὸς καὶ τλ. ἔστι δὲ τὰντα μεταπειποιημένα ἀπὸ τῆς Δημοσθένους· πρώτης ἐπιστολῆς· ἐν ἣ ἐκεῖνος λέγει· «Παντὸς ἀρχομένῳ σπουδαίου λόγου καὶ ἔργου ἀπὸ τῶν δεῶν ὑπολαμβάνω προστήκειν πρῶτον ἀρχεσθαι.» — 7. Τὸ δὲ αἴτιον.) Διότι ἀποστάς ἐξ ὀλιγοφυχίας πρότερον, ἐμάχρενα ἀφ' ὧν πολὺν χρόνον, καὶ οἷτι ἡμεροσ

σεως καὶ ὀλιγοψυχίας, δι' ἣν ἐμάκρυνα φυγαδεύων,⁸ καὶ ἠλίσθην ἀφ' ὑμῶν χρόνον οὐ μικρὸν ἴσως τοῖς γε ποθοῦσιν,⁹ ἢ τῆς νῦν ἡμερότητος καὶ μεταβολῆς, δι' ἣν αὖθις ἐμαυτὸν ἔδωκα φέρων¹⁰ ἡμῖν, ἄλλος μὲν ἄλλο τι οἰσθώτε καὶ λεγέτω τῶν ἡμισούντων ἢ ἀγαπώντων ἡμᾶς, ὁ μὲν οὐκ ἀφίεις αἰτίας,¹¹ ὁ δὲ καὶ προσαποδεχόμενος. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἡδὺ τοῖς ἀνθρώποις, ὥς τὸ λαλεῖν τὰ ἀλλότρια· καὶ μάλιστα ἐὰν τύχωσιν ὑπ' εὐνοίας τινὸς ἢ μίσους ἐλκόμενοι, ὑφ' ὧν καὶ φιλεῖ κλέπτεσθαι ὥς τὰ πολλὰ ἡ ἀλήθεια. Ἐγὼ τ' ἀληθὲς εἰς μέσον θήσω μηδὲν αἰσχυνοίς, καὶ διαιτήσω¹² δικαίως ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσιν, ὅσοι κατηγοροῦσιν ἡμῶν, καὶ ὅσοι ὑπεραπολογοῦνται προθύμως· τὸ μὲν τι¹³ κατηγορήσας ἐμαυτοῦ, τὸ δὲ ὑπεραπολογησάμενος.

§ 2. Καὶ ἵνα γε καθ' ἑδὸν ὁ λόγος προῇ, περὶ τῆς δειλίας προτέρως οὔσης, καὶ διαλέξομαι.² Οὐδὲ γὰρ ἀνέχρωμαι πλήττεσθαι τινὰς ἐν ἐμοὶ τῶν πάντα τηρούντων ἐπιμελῶς τὰ ἡμέτερα, εὖ τε καὶ ὥς ἐτέρως³ ἔχοντα, ἐπειδὴ τι τὸ καθ' ἡμᾶς⁴ εἶναι, Χριστιανοῖς εὐδόκησεν ὁ Θεὸς, καὶ τοὺς ἡδὴ πεπληγότας,⁵ εἴ περ τινὲς εἰσι, διὰ τῆς ἀπολογίας ἰάσονται, καλὸν γὰρ μήτε ἀμαρτάνοντα, μήτε ὑπονοούμενον, ἕως ἂν οἷός⁶ τε ἦ καὶ ὁ λόγος αἶρη, τιθέναι πρόσκομμα⁷ τοῖς πολλοῖς ἢ σκάνδαλον· εἴ περ καὶ τοῖς ἑνα τῶν μικρῶν σκανδαλίσασιν, ἴσμεν ὅπως ἀπαραίτητος, καὶ βαρυτάτη παρὰ τοῦ ἀψευδοῦς⁸ ἡ τιμωρία.

γενόμενος, καὶ μεταβληθεὶς, ἔδωκα φέρων ἐμαυτὸν τῷ Κυρίῳ μου καὶ ὑμῖν νομιζέτω τε καὶ λεγέτω ἄλλος ἄλλο τι εἶναι, ἕκαστος καθ' ἣν ἔτυχεν ἔχων πρὸς ἡμᾶς διάθεσιν· εἰ μὲν γὰρ τύχῃ μισῶν, μὴ συγχωρήτω, ἀποδεχέσθω δὲ, εἴ τις τύχοι ἀγαπῶν. — 8. Ἐμάκρυνα φυγαδεύων.) Δαβὶδ Ψαλμ. νδ'. 7. Ἰδοὺ ἐμάκρυνα φυγαδεύων, καὶ ἠλίσθην ἐν τῇ ἐρήμῳ. — 9. Τοῖς γε ποθοῦσιν.) Ἡ δοτικὴ πρὸς τὴν ὑπακουομένην ὑπαρκτικὴν μετοχὴν οἷον· χρόνον οὐ μικρὸν ὄντα, εἰ γοῦν μὴ ἄλλοις, ἀλλὰ γε τοῖς ποθοῦσι. — 10. Ἐδωκα φέρων.) Τὸ φέρων καὶ τοι ὡς παρέλκον ἐν τῷ λόγῳ ἐπάγεται, ὅμως οὐκ ἀφίσταται τῆς ἰδίας σημασίας. — 11. Οὐκ ἀφίεις αἰτίας.) Μὴ συγχωρῶν δηλ. τὸ γὰρ Ἀρήμει σε αἰτίας, κατὰ περίφρασιν ἀντὶ τοῦ Συγχωρῶ. — 12. Καὶ διαιτήσω.) Ἄμφω δηλ. τοῖς μέρεσι διαιτήσω καλῶς, τοῖς μὲν κατηγοροῦσιν ἐμαυτοῦ συγκατηγορήσω, τοῖς δ' ὑπεραπολογουμένοις, ὑπεραπολογήσομαι. — 13. Τὸ μὲν τι.) Κχ.

τὰ μὲν τὸ ἐν μέρῳ, τῶν κατηγορούντων δηλ. διαιτήσω, κατηγορήσας ἐμαυτοῦ· κατὰ δὲ τὸ ἕτερον, τῶν ὑπεραπολογουμένων δηλ. διαιτήσω, ὑπεραπολογησάμενος.

§ 2. 2. Καὶ διαλέξομαι.) Ὁ Καί, ἐτοιμότητα σημαίνει ἐνταῦθα. — 3. Εὖ τε καὶ ὥς ἐτέρως.) Ἀντὶ Καλῶς καὶ κακῶς ἔχοντα. — 4. Ἐπειδὴ τι τὸ καθ' ἡμᾶς.) Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εὐδόκησε τοῖς Χριστιανοῖς ἵνα καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς ἦ τι μέγα δηλ. καὶ διαφέρων τῶν πολλῶν· τὸ δὲ τὸ καθ' ἡμᾶς ἀντὶ τοῦ ἡμεῖς· ἵνα δηλ. καὶ ἡμεῖς ὡμέν τι. — 5. Πεπληγός.) Παθόντες τι δηλ. ἐν ἐμοί. — 6. Ἔως ἂν οἷός.) Ἔως δηλ. δυνατόν ἦ, καὶ ὁ ἐνδιάθετος λόγος, τοῦτ' ἐστίν, ὁ νοῦς καταλαμβάνη, κύριος δηλ. ἦ. — 7. Τιθέναι πρόσκομμα.) Ἐκ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου λέγοντος· Ῥωμ. ιδ'. 13. »Ἀλλὰ πούτο κρίνατε μόνον τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ, ἢ σκάνδαλον.« — 8. Παρὰ τοῦ ἀψευδοῦς.) Δεσπότην Χριστοῦ ἰ' γοντος· Λουκ. ιζ'. »Ἀνένδεκόν

§ 3. Ἐγὼ γάρ ἐπαθον τοῦτο, ὡς ἄνδρες, οὔτε ὡς ἀπαιδευτος καὶ ἀσύνητος· ἀλλὰ μάλλον,² ἵνα καὶ μικρόν τι καυχῇσωμαι, οὔτε ὡς ὑπεροπότης τῶν θείων νόμων καὶ διατάξεων. Ὅτι καθάπερ ἐν σώματι,³ τὸ μὲν τι ἄρχον ἐστὶ, καὶ οἷον προκαθηζόμενον, τὸ δὲ ἀρχόμενον καὶ ἀγόμενον· οὕτω καὶ ταῖς Ἐκκλησίαις διέταξεν ὁ Θεὸς ἰσότητος νόμῳ τῆς ἐχομένης τὰ κατ' ἀξίαν, ἢ καὶ προνοίας, ἥ τὰ πάντα συνείδησε, τοὺς μὲν ποιμαίνεσθαι τε καὶ ἄρχεσθαι, ὅσοις τοῦτο λυσιτελέστερον, καὶ λόγῳ, καὶ ἔργῳ πρὸς τὸ θεῖον ἰθυνομένους. Τοὺς δὲ εἶναι ποιμένους καὶ διδασκάλους πρὸς τὸν κατάρτισμόν τῆς Ἐκκλησίας, ὅσοι τῶν πολλῶν εἰσὶν ἀνωτέρω κατ' ἀρετὴν, καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν οἰκείωσιν, λόγον ψυχῆς⁴ πρὸς σῶμα, ἢ νοῦ πρὸς ψυχὴν ἀπέχοντας. Ἴν' ἀμφοτέρω συντεθέντα ἀλλήλοις καὶ συγκραθέντα, τό τε ὑστεροῦν καὶ τὸ πλεονάζον, ὥσπερ ἐν μέλεσι, καὶ τῇ ἁρμονίᾳ τοῦ Πνεύματος συμβιβασθέντα, καὶ συντεθέντα, ἐν ἄρτιον ἀπεδειχθῇ σῶμα, καὶ αὐτοῦ Χριστοῦ⁵ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν ὅπως ἀξίον. Οὔτε σὺν τοῖς ἄλλοις⁶ ἀναρχίαν καὶ ἀταξίαν λυσιτελεστέραν οἶδα τάξεως καὶ ἀρχῆς, οὔτε ἀνθρώποις, ἀλλὰ τοῦτοις καὶ πάντων οὐχ ἥμιστά, ὅση καὶ περὶ μειζόνων αὐτοῖς ὁ κίνδυνος. Οἷς μέγα, καὶ εἰ τὸ πρῶτον τοῦ λόγου⁷ μὴ σώζοιεν, τὸ μηδὲν ἀμαρτάνειν, ἀλλὰ τό γε δεύτερον ἐκείνου, τὴν ἀμαρτάνοντας ἐπανάγεσθαι.

§ 4. Ἐπειδὴ τοῦτο καλὸν ἐφάνη καὶ δίκαιον, ἵσον ἐμοὶ κακὸν

«ἐστὶ τοῦ μὴ ἔλθειν τὰ σκάνδαλα· οὐαὶ ὃς δὲ οὐ ἔρχεται· λυσιτελεῖ αὐτῷ, εἰ μύλος οὐκὲς περικείται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἐξέρπεται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων.»

§ 3. 2. Ἄλλὰ μάλλον.) Ὡς πεπαιδευμένος δηλ. καὶ συνετός· Εἰρηκε δὲ κατ' ἔλλειψιν εἰς τὸ φορτικὸν τοῦ ἐπαίνου· οὕτω γὰρ καὶ τὴν φράσιν ἐλότμησε, καὶ τὴν ἔγγραφον ἐπαχθῇ ἐξέφυγεν αὐτοῦ εὐφημίαν. Τίνων δὲ ἐστὶ πεπαιδευμένος καὶ συνετός; ὧν ὁ Ἀπόστολος λέγει· Ὡμ. γ'. «Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω· οὐ γὰρ ἐστὶν ἐξουσία εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ» καὶ τλ. — 3. Ἐν σώματι.) Ζῶν, ἢ τοῦ ἀνθρώπου· ἄρχον μὲν γὰρ ἐστὶν ἡ κεφαλὴ προκαθημένη, τὰ δὲ ἄλλα μέλη ἀρχόμενα. — 4. Λόγον ψυχῆς.) Κατ' ἀναλογίαν δηλ. ἢ ἔχει ψυχὴ πρὸς σῶμα, ἢ νοῦς πρὸς ψυχὴν· ὁφθαλμοῦ γὰρ οἰκὴν ὁ νοῦς πρὸς ψυχὴν ἐστὶ, καὶ ἡγεμονικὸν

καλεῖται ὡς ἐξάρχων, καὶ τοῦ ὅλου ὑπερκείμενος. — 5. Καὶ αὐτοῦ Χριστοῦ.) Παῦλ. Κορινθ. Α'. εἰ. 12. καὶ 27. — 6. Οὔτε σὺν τοῖς ἄλλοις.) Ζῶσις δηλ. ἐστὶ γάρ τις καὶ ἐν αὐτοῖς τάξις καὶ λόγος, ὡς ἐν ἰχθύσι, καὶ γεράνοις, καὶ μελίτταις· μάλιστα δὲ πάντων ἀνθρώποις· τὸ γὰρ οὐχ ἥμιστά τὸ μάλιστα δηλοῖ. — 7. Τὸ πρῶτον τοῦ λόγου.) Τὸ μηδὲν ἀμαρτάνειν· τοῦτο γὰρ τοῦ λογιστικοῦ κατόρθωμα τυγχάνειν μάλλον τοῦ καλοῦ ἢ περ ἀποτυγχάνειν, ὅπερ ἐστὶν ἀμαρτάνειν· δεύτερον τὸ ἐπανάγεσθαι πρὸς διορθωτὴν, καὶ τῷ λόγῳ ἐπισθαι καὶ στοιχεῖν, ὡς ἄριστος ἐστὶ κριτὴς τοῦ καλοῦ. Ταῦτα πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ἔλκει σκοπὸν, ὡς διὰ τῆς μετὰ γνώσεως ἀνάγεσθαι νῦν πρὸς τὸ πρότερον τοῦ λόγου καλὸν τὴν πειθὸς ὃ καὶ δίκαιον ἔδειξε καὶ καλόν· οὐ συναποδεδικται καὶ τὸ ἐναντίον κακόν· ἢ πάντας δηλ. ἄρχειν ἐθέλει, ἢ μηδὲνα δεχεσθαι τὴν ἀρχήν.

καὶ ὁμοίως ἄτακτον, πάντας τε ἄρχειν ἐθέλειν, καὶ μηδὲνα δεχέσθαι. Ὡς εἶγε πάντες φεύγειν ταύτην, τὴν εἴτε λειτουργίαν χρηλόμεν, εἴτε ἡγεμονίαν, χωλεῖσι ἂν τῷ μεγίστῳ μέρει, καὶ οὐδ' ἂν καλόν² ἔτι μένοι τὸ καλὸν τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα. Ποῦ δ' ἂν ἔτι καὶ παρὰ τίνων θρησκευοίτο³ ἡμῖν ὁ Θεὸς τὰ μυστικά καὶ ἄνω φέροντα, ὃ δὴ μέγιστόν ἐστι τῶν ἡμετέρων καὶ τιμιώτατον, οὐκ ὄντος βασιλείας, οὐδὲ ὄντος ἄρχοντος, οὐδὲ ἱερατείας, οὐδὲ θυσίας, οὐδ' ὅσα ὡς μέγιστα⁴ ἐπὶ μεγάλοις τοῖς παίσμασιν, οἱ πάλαι ἀπειθεῖς κατεκρίθησαν; Ἀλλὰ οὐδὲ ξένοντι καὶ ἀπὸ τρόπου τοῖς πολλοῖς τὰ θεῖα φιλοσοφοῦσιν, ἐπὶ τῷ ἄρχειν ἀναδραίνειν ἀπὸ τοῦ ἄρχεσθαι, οὐδὲ ἔξω τῶν νενομισμένων τῆς φιλοσοφίας ὄρων,⁵ καὶ φέρον εἰς ὄνειδος, ὥσπερ οὐδὲ⁶ νυκτὶ τῶν εὐδοκίμων, τὸ πρωρατεῦσαι, καὶ πρωρεῖ καλῶς τοὺς ἀνέμους τηρήσαντι, τὸ πιστευθῆναι τοὺς οἰακὰς· εἰ δὲ βούλει, στρατιώτῃ γενναίῳ τὸ ταξιαρχῆσαι, καὶ ταξιάρχῃ καλῶ, τὸ στρατηγῆσαι τε καὶ πολέμου παντὸς ἡγεμονίαν ἐγχειρισθῆναι. Οὐ μὴν οὐδ' ὁ περ ἂν ὑπολάβοι τις ἴσως τῶν πάντα ἀτόπων καὶ μοχθηρῶν, οἱ κρίνουσι τὰ τῶν ἄλλων τοῖς οἰκείοις πάθεσιν, ἡσυχύοντι τοῦ βαθμοῦ τὴν τάξιν ἐπιθυμία τῆς μεΐζονος. Οὐχ οὕτως ἐγώ, ἢ τοῦ θείου μεγέθους, ἢ τῆς ἀνθρωπίνης ταπεινώσεως ἄπειρος, ὡς μὴ μέγα νομίζειν πάση γεννητῇ φύσει, καὶ ὅποσόν πλησιάζειν Θεῷ, τῷ μόνῳ φανωτάτῳ⁷ καὶ λαμπροτάτῳ, καὶ ὑπερέχοντι πάσης ὑλικῆς καὶ αὐλοῦ φύσεως καθαρότητι. Τί οὖν ἐστὶν ὃ πέπονθα; καὶ τίς ὁ λόγος τῆς ἐμῆς ἀπειθείας; Οὐδὲ γὰρ ἔδοξα τοῖς πολλοῖς ἐν ἐμαυτῷ τότε μένειν, οὐδ' εἶναι ὥσπερ ἐγνωσκόμεν, ἀλλ' ἕτερος ἐξ ἑτέρου τις γεγονέναι, καὶ πλέον ἢ καλῶς εἶχεν, ἀντιτείνειν καὶ αὐθαδιάζεσθαι. Τούτου δὴ τὰς αἰτίας ἀκούετε δι⁸ ἥδη πάλαι ποθοῦντες.

§ 5. Μάλιστα μὲν² τῇ ἀδοκῇ πληγῇ, ὥσπερ οἱ τοῖς αἰ-

§ 4. 2. Καὶ οὐδ' ἂν καλόν.) Καλὸν γὰρ κεφαλὴν ἔχειν τὸ τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα, καὶ τάξει κοσμεῖσθαι θεοπρεπεῖ οὐ καλὸν δὲ τούτων ἐλάτερον χωρὶς. — 3. Θρησκευοίτο.) Ἡ λέξις ὁρακική, παρ' οἷς Ὀρρεὺς τὴν θεὸν λατρεῖαν ἐδίδαξεν, ἣν ἔπειτα καὶ ἱστικοὶ παρέλαβον Ἑλλήνες. Ἑτυμολ. Σουῖδ. Εὐριπ. — 4. Οὐδ' ὅσα ὡς μέγιστα.) Ἐκεῖνα αἰνιττεται, ἐν οἷς ἐπὶ πολλοῖς παίσμασιν οἱ ἀπειθεῖς κατεκρίθησαν Ἰουδαῖοι περὶ ὧν γέμει τὰ τῆς παλαιᾶς γραφῆς βιβλία. — 5. Τῶν νενομισμένων... ὄρων.) Οὕτω γὰρ Πλάτων φησὶν· ὅτι τότε τὸ ὑπάρχον καλῶς ἔξει, ὅτε φι-

λοσοφεῖ βασιλεὺς, ἢ βασιλεὺς φιλόσοφος. — 6. Ὡσπερ οὐδὲ.) Ἐπεὶ ξένον, καὶ φέρον εἰς ὄνειδος. — 7. Τῷ μόνῳ φανωτάτῳ.) Ὑπερθετικῶς ταῦτα εἰπὼν, προστάθεικεν εἰκότως τὸ, Μόνῳ καθ' ὅτι ἐστὶ τινὰ καὶ ἐν αὐτοῖς οὐσίαις, καὶ οὐρανίαις δυνάμεσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐν ἀνθρώποις τῆς τοιαύτης φωνῆς δεχόμεθα· διὸ καὶ πάλιν ὑπάρχει διακρίνου τῷ ὑπερέχ. καὶ τλ. — 8. Ακούετε ἄν.) Ἀντί, Ἀκούσατε.

§ 5. 2. Μάλιστα μὲν.) Πρώτῃ δηλ. αἰτία τῆς ἀπειθείας τῆς τοῦ κλήρου παραδοχῆς ἢ τοῦ ἀπροσδοκῆτου φορᾶ, ἥτις καὶ ἐπληξέ με. Σημειῶσαι δὲ ὅτι

φνιθίοις τῶν ψόρων καταπλαγέντες, οὐ κατέσχον³ τοὺς λογισμοὺς, καὶ διὰ τοῦτο ἔλυσα τὴν αἰδῶ, πάντα τὸν χρόνον ταύτῃ συνειθισμένους. Ἐπειτα μέτις ὑπείσῃει ἔρως τοῦ καλοῦ τῆς ἡσυχίας, καὶ τῆς ἀναχωρήσεως, ἥς ἐραστῆς γενόμενος ἐξ ἀρχῆς, ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις⁴ ἄλλος τῶν περὶ λόγους ἐσπουδακότων, καὶ ἦν ἐν τοῖς μεγίστοις καὶ χαλεπωτάτοις κινδύνοις καθυποσχόμενος τῷ Θεῷ, καὶ τοι καὶ προσαψάμενος ταύτης, ὅσον ἐν προθύροις γενέσθαι, καὶ πλείονά μοι τὸν πόθον ἐξαφθῆναι διὰ τῆς πείρας, οὐκ ἦνεγκα τυραννυόμενος, καὶ εἰς μέσους τοὺς θορύβους ὠθούμενος, καὶ οἷος ἀπὸ ἱεροῦ τινος ἀσύλου τοῦ βίου τούτου πρὸς βίαν ἀποσπώμενος. Οὐδὲν γάρ ἐδόκει μοι τοιοῦτον, οἷος⁵ μύσαντα τὰς αἰσθήσεις, ἔξω σαρκὸς καὶ κόσμου γενόμενον, καὶ εἰς ἑαυτὸν συστραφέντα, μηδεὸς τῶν ἀνθρωπίνων προσαπτόμενον· ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη,⁶ ἑκὺτῷ προσλαλοῦντα,⁷ καὶ τῷ Θεῷ, ζῆν ὑπὲρ τὰ ὀρώμενα, καὶ τὰς θείας ἐμφάσεις ἀεὶ καθαράς ἐν ἑαυτῷ⁸ φέρειν, ἀμιγεῖς τῶν κάτω χαρακτῆρων καὶ πλανομένων, ὧντος ἔσοπτρον ἀκηλίδωτον Θεοῦ καὶ τῶν θείων, καὶ ὄντα, καὶ ἀεὶ γινόμενον, φωτὶ προσλαμβάνοντα φῶς, καὶ ἀμυροτέρῳ τρανότερον, ἥδη τὸ τοῦ μέλλοντος αἰδῶνος ἀγαθὸν ταῖς ἐλπίσι καρπούμενον, καὶ συμπεριπολεῖν ἀγγέλοις, ἔτι ὑπὲρ γῆς ὄντα, καταλείποντα τὴν γῆν, καὶ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἄνω τιθέμενον. Εἴ τις ὑμῶν τούτῳ τῷ ἔρωτι κάτοχος, οἶδεν ὁ λέγων, καὶ τῷ τότε πάθει συγγνώσεται. Τοὺς γάρ πολλοὺς οὐδ' ἂν πείσαιμι λέγων ἴσως, ὅτοις καὶ ἐν γέλωτι τὸ πρᾶγμα εἶναι δοκεῖ κακῶς διατεθείσιν, εἴτε ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀνοίας, εἴτε ὑπὸ τῶν ἀναξίων τοῦ ἐπαγγέλματος, οἱ πράγματι καλῶ κακὸν περιτεθεικάσιν ὄνομα, τῇ φιλοσοφίᾳ τὴν κενοδοξίαν,⁹ συνερρόν λαβόντες τὸν φθόνον, καὶ τὴν τῶν πολλῶν κακίαν, πρὸς τὸ χεῖρον οὔσαν ἐτοιμοτέρην. Ἰν' ἐν γε τι πάντως αὐταῖς ἀμαρτάνηται, ἢ τὸ κακὸν ἐνεργούμενον, ἢ τὸ καλὸν ἀπιστούμενον.

§ 6. Πρὸς δὲ τούτοις, πρᾶγμα ἔπαθον (ἐκκληήσω γὰρ πρὸς ἡμᾶς πᾶν τὸ ἀπόρρητον) οὐκ οἶδα εἴτε ἀγροικον, εἴτε ἐλεύθερον

ἔστι χρῆσθαι ἀντὶ τοῦ Πρώτου μὲν, τῷ Μάλιστα μὲν παρὰ τοῖς ῥήτοσι μάλιστα συνήθους ὄντος τοῦ πράγματος.

— 3. Καταπλαγέντες, οὐ κατέσχον. — 4. Ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις. — 5. Οἷος. — 6. Ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη. — 7. Ἐαυτῷ προσλαλοῦντα. — 8. Ὡς ἀνωτέρω. — 9. Τῇ φιλοσοφίᾳ τὴν κενοδοξίαν. — 10. Τὴν φιλοσοφίαν ὁπλ. καλοῦντες κενοδοξίαν ὑπὸ φθόνου κινούμενοι, καὶ τῆς κακίας τῶν πολλῶν.

τῶν ἀναγκαίων, καὶ οὐ χωρὶς οὐκ ἔστι ζῆν. — 7. Ἐαυτῷ προσλαλοῦντα. — 8. Ἡ τριτοπροσώπουσα σύνθεσις σπανιότατα ἐν πρώτῳ προσώπῳ ἔχει εἰς χρῆσιν ἐνταῦθα δὲ μάλιστα διὰ τὸ αὐθόριστον, καὶ οἷον ἐν τρίτῳ προσώπῳ ἐνφανεσθαι τὸν λόγον. — 9. Ἐν ἑαυτῷ. — 10. Ὡς ἀνωτέρω. — 11. Τῇ φιλοσοφίᾳ τὴν κενοδοξίαν. — 12. Τὴν φιλοσοφίαν ὁπλ. καλοῦντες κενοδοξίαν ὑπὸ φθόνου κινούμενοι, καὶ τῆς κακίας τῶν πολλῶν.

ἔπαθον δ' οὖν. Ἠσχύνθη ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ὅσοι μὴδὲν τῶν πολλῶν ὄντες βελτίους, (μέγα μὲν οὖν,² εἰ καὶ μὴ πολλῶ χειρους) ἀνίπτοις χερσίν,³ ὃ δὴ λέγεται, καὶ ἀμυήτοις ψυχαῖς, τοῖς ἀγωνιάτοις ἑαυτοὺς ἐπεισάγουσι· καὶ πρὶν ἄξιοι γενέσθαι προσκύναι τοῖς ἱεροῖς, μεταποιῶνται τοῦ βήματος, ὀλιβόονται τε καὶ ὠθοῦνται περὶ τὴν ἀγίαν τράπεζαν, ὥσπερ οὐκ ἀρετῆς τύπον, ἀλλ' ἀφορμὴν βίου τὴν τάξιν ταύτην εἶναι νομίζοντες, οὐδὲ λειτουργίαν ὑπεύθυνον,⁴ ἀλλ' ἀρχὴν ἀνεξέταστον. Καὶ εἰσι σχεδόν τι πλείους κατ' ἀριθμὸν, ἢ ὁπόσων ἄρχουσι· δαίλαισι τῆς εὐσεβείας!⁵ καὶ ἄθλιοι τῆς λαμπρότητος! Ὡστε ἔμοιγε δοκοῦσι προϊόντες τοῦ χρόνου καὶ τοῦ κακοῦ, μὴδὲ ἔχειν λοιπὸν, ὣν ἄρξουσιν, πάντων διδασκόντων, ἀντὶ τοῦ διδασκτοῦς εἶναι⁶ Θεοῦ, ὡς φησὶν ἡ ἐπαγγελία· καὶ πάντων προφητευόντων, ὥστε εἶναι καὶ Σαουλ⁷ ἐν προφήταις, κατὰ τὴν παλαιὰν ἱστορίαν καὶ παροιμίαν. Οὐδὲν γὰρ οὕτω πολὺ κατ' οὐδένα καιρὸν οὐτ' ἐστίν, οὐτ' ἐγένετο, ἄλλοτε ἄλλων ἀκμασάντων τε καὶ ληξάντων, ὡς νῦν Χριστιανοῖς τὰ τοιαῦτα καὶ ὀνειδῆ καὶ ἀμαρτήματα. Ὡν εἰ καὶ στήσαι τὴν φορὰν κρεῖσσον ἢ καὶ ἡμᾶς, ἀλλὰ τόγε μιτεῖν καὶ αἰσχύνεσθαι, μέρος εὐσεβείας οὐ τὸ σμικρότατον.

§ 7. Ὁ δὲ τελευταῖον² καὶ μείζον τῶν εἰρημένων, (εἰμι γὰρ ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν Κολοφῶνα³ τοῦ λόγου καὶ οὐ ψεύσομαι· οὐδὲ γὰρ δέμις, τοῖς περὶ τηλικούτων ποιοιμένοις τὸν λόγον⁴) οὐκ ὥμην ἴσθαι εἶναι, οὐδὲ νῦν οἶομαι, ποιμένης ἄρχειν, ἢ βουκολίου,⁵ καὶ ἀνθρώπων ἐπιστатеῖν ψυχαῖς. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐξαρκεῖν⁶ ὅτι παχύτατον καὶ πύοτατον ἀποδείξει τὸ βουκολίον ἢ τὸ ποιμνιον· καὶ πρὸς τοῦτο ὁρῶν ὅ,τε βουκόλος καὶ ὁ ποιμὴν, τῶν τε χωρίων ἐπισκέψεται τὰ ἐνυδρὰ καὶ ἐπίνομα, εἰτελάται⁷ τε καὶ ἐξελάσει ἀπὸ τε νομῶν καὶ ἐπὶ νομάς, ἀναπαύσει τε καὶ ἀποκινήσει, καὶ

§ 6. 2. Μέγα μὲν οὖν.) Παράδοξον δ' ἂν εἴη, ἐὰν μὴ ὅτι καὶ τῶν πολλῶν χειρους πολλῶ. — 3. Ἀνίπτοις χερσίν.) Παροιμία ἐπὶ τῶν ἐβρῦπωνμένων καὶ κατεγνυσμένων· ἔτι δὲ καὶ κατατολμώντων ἐρεῖσθαι. — 4. Λειτουργίαν ὑπεύθυνον.) Οἷον δουλείαν τινὰ εὐθύνας τῶν διοικημένων διδοῦσαν. — 5. Τῆς εὐσεβείας.) Ὡς δηλαδὴ ὑποκρίνονται εὐσεβείας ἕνεκα. — 6. Διδασκτοῦς εἶναι.) Ἡ'αξίως· σ'. 13. — 7. Καὶ Σαουλ.) Φέρεται ἐν ταῖς βίβλοις τῶν βασιλειῶν Α'. ι. 12. ιθ'. 24. καὶ αὐτὸν προφητεῖσαι Σαουλ τὸν παμβέθλον, ἐξ οὗ καὶ σχετιζόμενός τις διὰ τὸ ἀνάξιον αὐτοῦ ἀναβοῆσαι. Τῆς ἀτοπίας! ἢ καὶ Σαουλ ἐν προφήταις κατηριθμηταί· καὶ ἔστι παροιμία, ἐπὶ τῶν ἀναξίως διδάσκειν, ἢ ἄλλο τι τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖν ἐπιχειρούντων.

§ 7. 2. Ὁ δὲ τελευταῖον.) Αἰτίου δηλ. τῆς ἀπειθείας. — 3. Τὸν Κολοφῶνα.) Ἐκ παροιμίας ἐπὶ τῶν μεγάλων καὶ ἀναντιρρήτων καὶ μεγάλῃν ἰσχὺν ἐχόντων λεγομένης· Ἰσθόρηται γὰρ, ὡς τῶν ἐν Ἀσσίᾳ πόλεων ἐκκλησιαζουσῶν, καὶ φήμιν· καταβαλλομένων, μὴδὲν τέως ἰσχύειν αὐτὰς, εἰ μὴ ἡ τοῦ Κολοφῶνος κατακληθεῖσα τὸ κύρος τοῖς ἐφηριμένοις ἐδίδου. Βασίλ. Σχολιαστ. — 4. Ποιοιμένοις τὸν λόγον.) Λέγουσι δηλ. — 5. Ποιμένης ἄρχειν, ἢ βουκολίου.) Ποιμὴν μὲν γὰρ ἡ τῶν προβάτων, καὶ ποιμὴν ὁ ἐπιμελούμενος· βουκόλιον δὲ καὶ βουκόλος, ὃ τῶν βοῶν. Διὸ καὶ συνεχῶς παρατίθησι καταλλήλους, ἑκάτερα ἑκατέρω ἀποδιδοῦς καὶ συνάπτων. — 6. Ἐξαρκεῖν.) Ἀπὸ τοῦ οἶομαι. — 7. Εἰτελάσει.) Χικτήν τὸ σχῆμα.

ἀνακαλέσει, ὀλίγα μὲν τῇ βακτηρίᾳ, τὰ πολλὰ δὲ τῇ σύριγγι. Ἄλλο δὲ οὐδὲν ἔργον εἶναι⁸ τῷ ποιμένι ἢ τῷ βουκόλῳ, πλὴν ὅσον βραχέα προσπολεμήσαι τοῖς λύκοις, καὶ που τι καὶ ἀρρίστουν ἐπισκέψασθαι τὰ πολλὰ δὲ αὐτῷ μελήσει ὁρῶς καὶ σικιά,⁹ καὶ Δόνακες, καὶ ἐν καλῷ τῆς πόας κατακληθῆναι, καὶ παρὰ ψυχρὸν ὕδωρ, καὶ ὑπὸ ταῖς αὖραις σχεδιάσαι στιβάδα,¹⁰ καὶ που τι καὶ ἐρωτικόν¹¹ ἄσαι μετὰ τοῦ κισσυβίου, καὶ προσκληθῆται ταῖς βουσὶν ἢ τῇ ποίμνῃ, καὶ τούτων αὐτῶν θωπίσασθαι ἢ ἀποδόσθαι τὸ πώτατον. Ἀρετῆς δὲ οὐδεὶς πω ποιμνίων ἢ βουκολίων ἐφρόντισε. Τίς γάρ ἀρετὴ τούτων; ἢ τίς ὁς τὸ ἐκείνοις καλὸν πρὸ τῆς ἰδίας ἡδονῆς ἐσκέψατο; Ἀνθρώπῳ δέ,¹² χαλεποῦ ὄντος τοῦ εἰδέναι ἄρχεσθαι, κινδυνεύει πολλῷ χαλεπώτερον εἶναι τὸ εἰδέναι ἄρχεῖν ἀνθρώπων· καὶ μάλιστα δὴ ἀρχὴν ταύτην τὴν ἡμετέραν, τὴν ἐν νόμῳ θεῶν, καὶ πρὸς Θεὸν ἄγουσαν ἥς ὅσον τὸ ὕψος καὶ τὸ ἀξίωμα, τοσοῦτος καὶ ὁ κίνδυνος τῷ γε νῦν ἔχοντι. Ὅν γε πρῶτον μὲν δεήσει καθάπερ ἀρχύριον, ἢ χρυσίον πανταχόθεν στρεφόμενον, καὶ ἐν παντοίοις καιροῖς καὶ πράγμασι, μηδαμοῦ κίβδηλον ἡχεῖν, ἢ ὑπόχαλκον,¹³ μηδὲ τι φέρειν ἐν ἑαυτῷ ὕλης τῆς χείρονος, καὶ θερμότερου πυρὸς¹⁴ ἀξίας. Ἡ τοσοῦτῃ μείζων ἔσται τὸ κακόν, ὅσῳ περ ἂν ἀρχῇ πλειόνων· εἴπερ καὶ μείζων τῆς περὶ ἓνα ἱσταμένης πονηρίας ἢ εἰς πολλοὺς ὁδεύουσα. Οὐ γὰρ οὕτως οὔτε δευστοποιῷ βαρῆς¹⁵ μεταλαμβάνει ῥαδίως ὕφασμα, οὔτε δυσωδίας ἢ τούναντιον τὸ πλησιάζειν, οὔτε νοσερά τις¹⁶ οὕτως εὐκόλως ἀναχεῖται εἰς τὸν ἀέρα, καὶ διὰ τοῦ ἀέρος ὁμιλεῖ τοῖς ζώσιν ἀτμίς, (ὁ δὲ λοιμός ἐστὶ τε

Εἰσελάσει ἐξελάσει
ἀπὸ νομῶν X ἐπὶ νομάς.

Καὶ οἱ σύνδεσμοι περιπλέχθησαν διὰ τὸ σχῆμα· εἶδε γὰρ εἰπεῖν. Ἐξελάσει τε ἀπὸ νομῶν καὶ εἰσελάσει ἐπὶ νομάς. — 8. Εἶναι.) Ἀπὸ τοῦ Οἶομαι. — 9. Δρυὸς καὶ σικιά) Δρυὸς δηλ. σικιά· δόνακες δὲ κάλαμοι, ἐξ ὧν αἱ σύριγγες. — 10. Στιβάδα.) Κοίτην αὐτοσχέδιον ποιῆσαι ἐκ χόρτου καὶ καλάμων λεπτῶν συμφορηθέντων. ὑπὸ ταῖς αὖραις καὶ τοῖς πνεύμασιν ὑποστορέσαντα. — 11. Καὶ που τι καὶ ἐρωτικόν.) Ἦτοι ἐρωτικόν ἑαυτῇ ἢ καὶ βουσὶ καὶ προβάτοις· λέγεται γὰρ εἶναι τοιαῦτα ἄσματὰ κινητικὰ εἰς Ἀφροδίτην ὄναι τε καὶ ἵππων δὲ καὶ ἵπποθόρον καλοῦσι καὶ ἐτέρων ζώων ὁμοίως. Βασίλ. Σχολιαστ. Σημειῖται δὲ ὅτι ταῦτα πρὸς τὸ πρῶτον ἀναγέρεται ἰδύλλιον τῶν τοῦ Θεοκρίτου βουκολικῶν.

ἐνθα Αἰπόλον ποιεῖ δέομενον Θύρσιδος ἄται, καὶ δάτοντα αὐτῇ αἶγα διδυματόκον καὶ βαθύτι κισσύβιον, ξύλινον ἔκπωμα ἐν. στίχ. 21. — 12. Ἀνθρώπῳ δέ.) Ταῦτα δὲ ἀπὸ τοῦ Ξενοφῶντος προοιρίου ἐν τῇ Κύρου παιδείας παραμεμύρῳται. — 13. Κίβδηλον . . ἢ ὑπόχαλκον.) Μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν ἀδοκίμων νομισμάτων οἷς Ἀθηναῖοι μίσει τῷ πρὸς τοὺς Χίους τῷ X στοιχείῳ ἐπέγραφον, καὶ τῷ δακτύλῳ ἀνακρούοντες ἐτεκμαίροντο ἄλλο τὸ εὐροῖζόν τε καὶ δόκιμον ἀπὸ τοῦ ἀδοκίμου χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Βασίλ. Σχολιαστ. — 14. Θερμότερου πυρὸς.) Παρ' ὅσον καὶ χωνεῖα καθαίρεται χρυσὸς διὰ πυρὸς θερμότερου. — 15. Δευστοποιῷ βαρῆς.) Τῆς μὲν ἐπιτήλειου, ἀλλὰ βαθείας καὶ δυσεξαλείπτου, σωζούσης μέχρι καὶ τελείας τριβῆς τοῦ ὑφάσματος τὸ ἄνθος. — 16. Οὔτε νοσερά τις.) Φασὶ τὰ λοιμῶν γίνεσθαι πάθη ἐκ νοσερᾶς ἀτμίδος,

καὶ ὀνομάζεται) ὡς φιλεῖ τάχιστα τῆς τοῦ προεστῶτος κακίας ἀναπίμπλασθαι τὸ ὑπήκουον, καὶ πολλῇ γε ῥᾶν.¹⁷ ἢ τοῦ ἐναντίου τῆς ἀρετῆς. Τοῦτο γάρ ἐστίν ὁ μάλιστα¹⁸ πλεονεκτεῖ τὴν καλοκαγαθίαν ἢ πονηρίαν· καὶ ὁ μάλιστα ἐγὼ δυσχεραίνω κατανοῶν, ὅτι εὐζήλωτον μέντοι καὶ πρόχειρον πρᾶγμα ἡ μοχθηρία, καὶ οὐδὲν οὕτω ῥᾶδιον, ὡς τὸ γενέσθαι κακόν· καὶ εἰμὴ τύχαι πρὸς ταύτης ἡμᾶς ἄγων μηδεὶς· σπάνιον δὲ ἢ τοῦ ἀγαθοῦ κτήσις καὶ πρόσπαντες, καὶ εἰ πολὺ τὸ μεθέλκον εἴη καὶ προκαλούμενόν. Καὶ τοῦτο ἐστίν, ὃ μοι δοκεῖ καὶ ὁ μακαριώτατος Ἀργαῖος κατανοήσας, ἐπὶ τὴν Σαυμασίαν ἐκείνην ἐλθεῖν καὶ ἀληθεστάτην εἰκόνα. » Ἐρωτήσατε¹⁹ ἱερεῖς νόμον, λέγων, εἰ κρέας²⁰ ἅγιον ἐν ἱματίῳ βρω- τοῦ τινος, ἢ ποτοῦ, ἢ σκεύους ἀφάμενον, εὐθὺς ἀγιάσει τὸ πλη- σιάσαν; Τῶν δὲ ἀποφασάντων Ἐρωτήσατε πάλιν, εἰ καὶ ἀκα- θαρσία τούτων τι προσομιλήσαν, μὴ παραχρῆμα μετέλαβες τοῦ μιᾶσματος; « Ὡς ἐροῦντων γε μεταλαμβάνειν, καὶ μὴ καθαρὸν μένειν τῇ κοινωνίᾳ. Τί τοῦτο λέγων;²¹ Ὅπερ ὁ ἐμὸς λόγος, ὅτι δύσληπτον μὲν τὸ ἀγαθὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ὥσπερ καὶ πῦρ ὕλη τῇ ὑγροτέρᾳ· ἔτοιμοι δὲ πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ μετουσίαν οἱ πλείστοι καὶ ἐπιτήδαιοι. Καλάμη τις²² πρὸς σπιυθῆρα, οἶμαι, καὶ ἄνεμον ῥαδίως ἐξαπτομένη, καὶ δαπανωμένη διὰ ξηρότητα· θάττον γὰρ ἂν τις ὀλίγης κακίας μετελάβδῃ πλουσίαις, ἢ ἀρετῆς βαθείας κατὰ μικρόν. Ἐπεὶ καὶ μέλιτι²³ μὲν, μικρὸν ἀψίνθιον τάχιστα μεταδί- δωσι τοῦ πικροῦ· μέλι δὲ οὐδὲ τὸ διπλάσιον ἀψίνθιον τῆς ἑαυτοῦ γλυκύτητος. Καὶ μικρὰ μὲν ὑποσπασθεῖσα²⁴ ψηφίς, ποταμὸν ὅλον ἐλύσειεν ἂν ἐπὶ τὸ πραγνές, ἐπισχεῖν δὲ ἢ ἀνακόψαι μόλις ἂν δυ- νηθεῖη καὶ τὸ καρτερώτατον ἔρμα.

§ 8. Πρῶτον μὲν δὴ τοῦτο, ὣν εἵπομεν, εὐλαβεῖσθαι ἄξιον, μὴ φαινόμεθα² τῆς Σαυμασίας ἀρετῆς κακοὶ ζωγράφοι,³ μᾶλλον δὲ ζωγράφων οὐ φαύλων ἴσως, τῶν δὲ πολλῶν φαῦλον ἀρχέτυ-

εἰς αἴρα ἀναλυομένης, τοῖς τὸν τοιοῦ-
τον ἀναπνέουσιν αἶρα ζώοις. — 17.
Καὶ πολλῇ γε ῥᾶν.) Ἐμπίπλαται τὸ
ὑπήκουον τῆς τοῦ προεστῶτος κακίας, ἢ
ἐμπίπλαται τοῦ ἐναντίου τῆς ἀρετῆς δηλ.
— 18. Τοῦτο γάρ ἐστίν ὁ μάλιστα.) Ὅθεν

καὶ Ἡσιόδος φησὶν ἐν Ἑργοῖς στίχ. 287.
Τὴν μὲν κακότητα καὶ ἱλαδὸν ἐστὶν
ἐλέσθαι.

Ῥῆιδίως· ὀλίγη μὲν οὕτως, μάλιστ' ὃ
ἐγγύθι νέει.

Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτὰ θεοὶ προπά-
ροισιν ἔθηκαν.

Ἀθάνατος· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος
οἶμος ἐπ' αὐτήν.

— 19. Ἐρωτήσατε.) Ἀγγ. β'. 11. . . 13.

— 20. Εἰ κρέας.) Τὸ ἐν ταῖς θυσίαις
ἀγιαζόμενον λέγει κρέας. — 21. Τί
τοῦτο λέγων.) Τί ἐνοεῖ, τοῦτο λέγων;
Ὅπερ δηλοῖ καὶ ὁ ἐμὸς λόγος. — 22.

Καλάμη τις.) Καὶ εἰσιν ὥσπερ καλάμη
κτλ. — 23. Ἐπεὶ καὶ μέλιτι.) Κατασκευα-
στικὸν τῶν προειρημένων. — 24. Ὑποσπα-
σθεῖσα.) Ἀπὸ τινος ἐρύματος δη-
λαδῇ.

§ 8. 2. Μὴ φαινόμεθα.) ἵνα μὴ φαιν.
Καὶ ἐστὶ κατ' ἀνάληψιν ἀπαρεμφάτου
ὀνομαστικοῦ ἀντὶ τοῦ, τὸ μὴ φαίνε-
σθαι. — 3. Κακοὶ ζωγράφοι. Τῷ λό-

πον·⁴ ἢ τῆς παροιμίας μὴ πόρρω θέωμεν, ἄλλους ἰατρῆειν ἐπιχειροῦντες, αὐτοὶ βρύνοντες ἔλκεσι. Δεύτερον δέ,⁵ εἰ καὶ τις ἀγνὸν ἑαυτὸν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας τηρήσειεν· ἢ ὡς μάλιστα⁶ οὐκ οἶδαμεν εἰ καὶ τοῦτο αὐταρκες τῇ μέλλοντι τῷ ἄλλου παιδεύειν πρὸς ἀρετὴν. Οὐ γὰρ μὴ κακὸν εἶναι δεῖ μόνον τὸν τούτῳ πεπιστευμένον (τοῦτο μὲν γὰρ καὶ τῶν ὑπὸ χεῖρα τοῖς πολλοῖς αἰσχιστον)· ἀλλὰ καὶ τῷ ἀγαθῷ διαφέροντα κατὰ τὴν,⁷ Ἐκκλίνειν ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιεῖν ἀγαθόν, κελεύουσιν ἐντολήν. Οὐ δὲ τοὺς φαῦλους ἐξαλείψαι⁸ τῆς ψυχῆς τύπους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀμείνους ἐγγράφασθαι,⁹ ὡς πλέον κατ' ἀρετὴν προσέχειν, ἢ ὅπου περὶ¹⁰ ἀξιώματι. Καὶ μηδὲν μέτρον εἰδέναι τοῦ καλοῦ, καὶ τῆς ἀναβάσεως, μηδὲ κέρδος μᾶλλον τὸ κρατηθῆν, ἢ ζημίαν τὸ διαφεῦγον. Ἀλλ' ἐπίβασιν¹¹ αἰεὶ ποιεῖσθαι τὸν ἐν τοῖς ποσὶ τῶν ἐξῆς, καὶ μὴ μέγα νομίζειν, ἂν τῶν πολλῶν διαφέρωμεν, ἀλλὰ ζημίαν ἂν τῆς ἀξίας ἀπολειπώμεθα. Καὶ τῇ ἐντολῇ παραμετρεῖν,¹² μὴ τῆς πέλας τὸ κατορθούμενον, ἄντε ὥσι κακοί, ἄντε ἀρετῆς ἐπὶ πόσον ἦκοντες· καὶ μὴ μικροῖς σταθμοῖς ταλαντεύειν τὴν ἀρετὴν, τῷ μεγίστῳ καὶ παρ' οὗ τὰ πάντα, καὶ εἰς ὃν τὰ πάντα χρεωστούμενην. Μηδὲ τὰ αὐτὰ πᾶσιν ἀρμόζειν οἶσθαι, (ὥσπερ οὐδὲ ἡλικία πᾶσιν αἱ αὐταί, οὐδὲ προσώπων χαρακτήρες, οὐδὲ ζῶων φύσεις, οὐδὲ γῆς ποιότητες, οὐδὲ κάλλη τε καὶ μεγέθη λαμπτήρων)· ἀλλ' ἡγεῖσθαι ἰδιώτου μὲν εἶναι κακίαν, τὸ φαῦλα πράσσειν· καὶ ὅσα κολάσεως ἄξια, ὃν καὶ ὁ νόμος βραδύς δεσπότης· ἄρχοντος δὲ ἢ προεστῶτος,¹³ τὸ μὴ ὡς ἄριστον εἶναι, καὶ αἰεὶ τῷ καλῷ προβαίνοντα, εἴπερ μέλλοι τῷ περιόντι¹⁴ τῆς ἀρετῆς ἔλξειν τοὺς πολλοὺς εἰς τὸ μέτριον καὶ μὴ βίᾳ καθείρξειν, ἀλλὰ πειθοῖ προσάξεισθαι. Τὸ μὲν γὰρ ἀκούσιον πρὸς τὸ τυραννικὸν εἶναι καὶ οὐκ ἐπαινετὸν, οὐδὲ μόνιμον· φιλεῖ γὰρ τὸ βιασθῆν, ὥσπερ φυτὸν βίᾳ χερσὶ μετασπώμενον, ἐν ἑαυτῷ πάλιν ἀφθὲν ἀνατρέχειν· τὸ δὲ ἐκ προαιρέσεως, ἐννομότακτόν τε ἄμα

γῶν δηλ. καὶ τῇ πράξει. — 4. Φαῦλον ἀρχέιτον) Γενόμενοι φαῦλον πρωτότυπον καὶ παράδειγμα τῶν πολλῶν. — 5. Δεύτερον δέ.) Ἐνταῦθα διεξέρχεται τὰ ἰδιώματα, ὅσα δεῖ ἔχειν τοὺς τὰς ψυχῆς ἰθύνει πιστευθέντας. — 6. Ἡ ὡς μάλιστα.) Σφόδρα μάλιστα οὐκ ἀρκεῖ τὸ ἀγνὸν ἀπλῶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας τηρεῖν ἑαυτὸν· τὸ γὰρ ἢ βεβαιωτικόν, τὸ δὲ ὧς ἐπιτακτικόν. — 7. Κατὰ τὴν.) Ψαλμ. λς'. 27. — 8. Ἐξαλείψαι.) Ἀπὸ τοῦ τοῦ Δεῖ. — 9. Ἐγγράφαι.) Τῇ ψυχῇ. — 10. Ἡ ὅπου

περίεστι.) Τίς δηλ. τὸ γὰρ ὅπου ἂν ἰσχυρῶς τὸν λόγον οἶον. Ἡ καὶ ὅπου ὑπερέχει τίς ἐν τῷ ἀξιώματι. — 11. Ἀλλ' ἐπίβασιν.) Τὸ ἐν ποσὶ καὶ ἡδὴ πεπραγμένον εἰσὶν ἐβαθμὸν τινα ποιεῖσθαι τῶν ἐφεξῆς. — 12. Παραμετρεῖν.) Τοῦτ' ἐστὶν ἀντιμετρεῖν, ἐξισοῦν τὸ κατορθούμενον εἰς ὅσον ἡ ἐντολὴ ἀπαιτεῖ ἡμῖν, ἀλλὰ μὴ πρὸς τοὺς πλησίον ὁρᾶν, εἰ καὶ μάλιστα εἴεν κακοὶ ἢ καὶ ὅπου σὺν σπουδαῖοι. — 13. Ἀρχοντος δὲ ἢ προεστῶτος.) Κακίαν εἶναι ἡγεῖσθαι. — 14. Τῷ περιόντι.) Τῇ ὑπε-

καὶ ἀσφαλέςτατον, εὐνοίας δεσμῷ τηρούμενον. Ὅθεν δὴ καὶ μάλιστα ποιμαίνειν τὸ ποίμνιον ἐκουσίως, ἀλλὰ μὴ ἀναγκαστῶς,¹⁵ ὁ ἡμέτερος διακελεύεται νόμος, καὶ νομοθέτης.

§ 9. Ἀλλ' ἔστω τις μήτε κακὸς, καὶ ἀρετῆς ἥκων εἰς τὸ ἀκρότατον² οὐχ ὁρῶ τίνα λαβὼν ἐπιστήμην, ἢ ποῖα δύναμι πειστεύσας, ταύτην ἂν θαρρόσῃ τὴν προστασίαν. Τῷ ὅντι γὰρ αὕτη μοι φαίνεται τέχνη τις εἶναι τεχνῶν,³ καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, ἀνθρώπου ἄγειν, τὸ πολυτροπώτατον τῶν ζώων, καὶ ποικιλώτατον. Γνωίη δ' ἂν τις,⁴ τῇ τῶν σωμάτων θεραπεία τὴν τῶν ψυχῶν ἰατρείαν ἀντεξέστας, καὶ ὅσῳ μὲν ἐργώδης ἐκείνη καταμαθὼν, ὅσῳ δέ ἡ καθ' ἡμᾶς ἐργωδεστέρα προσεξεστάσας, καὶ τῇ φύσει τῆς ὕλης, καὶ τῇ δυνάμει τῆς ἐπιστήμης, καὶ τῷ τέλει τῆς ἐνεργείας τιμωτέρα. Ἡ μὲν⁵ γὰρ περὶ σώματα πονεῖται, καὶ τὴν ἐπικηρον ὕλην καὶ κάτω ρέουσάν, πάντως λυθησομένην καὶ πεισομένην τὸ ἑαυτῆς· καὶ νῦν τῇ συμμαχίᾳ τῆς τέχνης κατακρατήσῃ τῆς ἐν αὐτῇ στάσεως, ἢ γὰρ νόσος, ἢ χρόνος ἔλυσεν, εἴξασαν τῇ φύσει, καὶ τοὺς ἰδίους ὅρους οὐχ ὑπερβαίνουσιν. Τῇ δέ,⁶ περὶ ψυχὴν ἢ σπουδῇ, τὴν ἐκ Θεοῦ θεῖαν,⁷ καὶ τῆς ἀνωθεν εὐγενείας μετέχουσιν, καὶ πρὸς ἐκείνην ἐπείγομένην, εἰ καὶ τῷ χεῖρονι συνεδέθη· τάχα μὲν καὶ δι' ἄλλας αἰτίας, ἃς μόνος οἶδεν ὁ συνδήσας Θεός, καὶ εἴ τις ἐκ Θεοῦ τὰ τοιαῦτα ἐσοφίσθη μυστήρια. Ὅσον δὲ οὖν ἐμὲ⁸ γινώσκω, καὶ τοὺς κατ' ἐμὲ, δυοῖν ἔνεκεν. Ἐνὸς μὲν, ἵνα δι' ἀγῶνος καὶ πάλης τῆς πρὸς τὰ κάτω, τῆς ἀνω δόξης κληρονομήσειεν ὥσπερ χρυσὸς τῷ πυρὶ, τοῖς τῇδε βασιανισθεῖσα, καὶ ἀρετῆς ἄθλον, ἀλλὰ μὴ Θεοῦ δῶρον μόνον ἔχῃ τὰ ἐλπιζόμενα. Καὶ τοῦτο δὲ ἦν ἄρα τῆς ἄκρας ἀγαθότητος, ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡμέτερον, οὐ φύσει μόνον κατασπειρόμενον· ἀλλὰ καὶ προαιρέσει γεωργούμενον, καὶ τοῖς ἐπ' ἄμφω⁹ τοῦ αὐτεξουσίου κινήμασιν. Ἐτέρου δὲ πάλιν, ὥς ἂν καὶ τὸ χεῖρον ἐλκύσει πρὸς ἑαυτὴν καὶ

ροχῇ δηλ. τῆς ἀρετῆς. — 15. Ἐκουσίως, ἀλλὰ μὴ ἀναγκαστῶς.) Πέτρο. Α'. ε, 2. «Ποιμαίνεται τὸ ἐν ὕμιν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες, μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκουσίως· μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως· μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γενόμενοι τοῦ ποιομένου».

§ 9. 2. ἥκων εἰς τὸ ἀκρότατον.) Οὐδὲ ὁ εἰς ἄκρον ἀρετῆς ἥκων, σαφῶς εἰδέναι αἷος τέ ἐστι ψυχῶν ἀνθρωπίνων τὰς καταστάσεις τυπῶν. — 3. Τέχνη... τεχνῶν.) Ὅπερ περὶ φιλοσοφίας εἰρηγείται. — 4. Γνωίη δ' ἂν τις.) Σύγκρισιν ποιεῖ σωμάτων ἰατρείας, καὶ ψυχῶν

θεραπείας, καὶ ὅσον ἐκατέρων τὸ διάφορον, τῇ τε φύσει τοῦ ὑποκειμένου, καὶ τῇ δυνάμει τῆς ἐπιστήμης, καὶ τῷ τέλει τῆς ἐνεργείας. — 5. Ἡ μὲν.) Ἰατρεία. — 6. Τῇ δέ.) Θεραπεία. — 7. Τὴν ἐκ Θεοῦ θεῖαν.) Πλάσας γὰρ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἐκ χοῦδος, ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζωῶσαν. Γενέσ. Β'. 7. «Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς». Γενέσ. Α'. 27. — 8. Ὅσον δὲ οὖν ἐμὲ.) Γνώμην ἰδίαν λέγει διὰ τὴν σύγκρισιν ψυχῆς μετὰ σώματος. — 9. Ἐπ' ἄμφω.) Ἐπὶ τε τὸ ἀγαθὸν καὶ κακόν.

ἄνω θείῃ,¹⁰ λύσασα κατὰ μικρὸν τῆς παχύτητος, ἵν' ὅπερ ἐστὶ Θεὸς¹¹ ψυχῇ, τοῦτο ψυχὴ σώματι γένηται, παιδαγωγήσασα δι' ἑαυτῆς τὴν ὑπηρετὴν ὕλην, καὶ οἰκειώσασα Θεῷ τὸ ὁμόδουλον.

§ 10. Χώρας, καὶ καιροὺς, καὶ ἡλικίας, καὶ ὥρας, καὶ τὰ τοιαῦτα ὁ ἰατρὸς ἐπισκεύεται, φαρμακεύσει τε καὶ διαιτησεί, καὶ τηρήσει τὰ βλαβερά, ὥς ἂν μὴ ἀντιβῇ τῇ τέχνῃ τὰς τῆς ἀρρώστιας ἐπιθυμίας. Καὶ πού καὶ καύσσει, καὶ τομαῖς, καὶ τοῖς αὐστηροτέροις τῆς Θεραπείας, ἔστιν ὅτε, καὶ ἐφ' ὧν² χρήσεται. Ὡς οὐπω τοσοῦτον οὐδὲν,³ κἂν ἐπίπονα σφόδρα καὶ χαλεπὰ φαίνεται, ὅσον ἦθη, καὶ πάθη, καὶ βίους, καὶ προαιρέσεις, καὶ εἴτι ἄλλο τοιοῦτον τῶν ἐν ἡμῖν κατοπτεῦσαι τε καὶ ἰατρεῦσαι, καὶ, πᾶν ὅσον Τηριώδες, καὶ ἄγριον ἐξορίσαντας τῆς συζυγίας τῆς ἡμετέρας, πᾶν ὅσον ἡμερον, καὶ Θεῷ φίλον, ἀντισταλαγεῖν τε καὶ βεβαιώσασθαι. Καὶ βραδεῦσαι δικαίως ψυχῇ τε καὶ σώματι, μὴ τῷ χεῖρονι τὸ κρεῖττον δυναστεύεσθαι συγχωρήσαντας, ἡπερ ἀδικιῶν⁴ ἢ μεγίστη, τῷ δὲ ἄρχοντι καὶ ἡγεμονικῷ τὸ τῇ φύσει δευτερον ὑποτάξαντας, ὥσπερ δὴ νόμος⁵ θείος, καὶ κάλλιστα ἔχων ἐπὶ πάσης αὐτοῦ τῆς κτίσεως, ὅση τε ὁρατὴ, καὶ ὅση ὑπὲρ τὴν αἴσθησιν. Σκοπῶ δὲ κακεῖνο, ὅτι ἐκείνων μὲν, ὧν ἀπρηριθμησάμεν⁶ ἕκαστον, ὥς τῇ Θεραπευτῇ τηρούμενον,⁷ ὅπως ἔχη φύσεως, οὕτω μένει, καὶ οὐδὲν ἀντιτεχνάται παρ' ἑαυτοῦ πανούργως, οὐδὲ ἀντισοφίζεται τοῖς παρὰ τῆς τέχνης προσαγομένοις, ἀλλὰ καὶ περιύστησι μᾶλλον τὴν ὕλην ἢ ἰατροίαν, πλὴν εἴπου βραχεῖα τις παρεμπέσοι τοῦ κάμνοντος ἀταξία, ἣν καὶ φυλάξαι καὶ ἀνακόψαι οὐ χαλεπόν. Ἡμῖν δὲ ἡ σύνεσις,⁸ καὶ τὸ φίλαυτον καὶ τὸ νικᾶσθαι ῥαδίως μῆτε εἰδέναι, ἀνέχεσθαι, μέγιστον πρὸς ἀρετὴν ἐστὶν ἐμπόδιον· καὶ οἷόν τις παράταξις κατὰ

— 10. Καὶ ἄνω θείῃ.) Ἐν γὰρ τῇ δευτέρᾳ τοῦ Κυρίου παρουσίᾳ πάντες ἀναστήσονται ἀφθαρτοί, ὡς φησὶ Παῦλος πρὸς Κορινθ. Α', ιε' 52. καὶ οἱ μὲν τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν ἐκπορεύονται κρίσεως· ὡς φησὶν ὁ Κύριος· Ἰωάν. ε'. 29. καὶ οἱ μὲν ἀμαρτωλοὶ ἀπελεύσονται εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον· Ματθ. κδ'. 48. — 11. Ἴν' ὅπερ ἐστὶ Θεός.) Κατ' ἀναλογίαν λέγει, ὥσπερ Θεὸς παιδαγωγὸν ἔλκει πρὸς ἑαυτὸν τὴν ψυχὴν· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τὸ σῶμα.

§ 10. 2. Ἐστιν ὅτε, καὶ ἐφ' ὧν.) Κατὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν, καὶ κατὰ τὰ διάφορα πρόσωπα καὶ νοσήματα. — 3. Οὐπω τοσοῦτον οὐδὲν.) Δυσχερὲς δηλ. καὶ ἐπίπονον, καὶ χαλεπόν· ὅσον ἐστὶ

δυσχερὲς καὶ ἐπίπονον καὶ χαλεπόν τὸ κατοπτεῦσαι τε καὶ ἰατρεῦσαι ἦθη καὶ πάθη καὶ τλ. — 4. Ἴπερ ἀδικιῶν.) Ὅπερ ἐστὶ μεγίστη ἀδικία· μετέλαβε δὲ τὸ γένος τοῦ ἐπομένου τὸ ἀναφορικὸν ἔχει Ἀττικῶ. — 5. Ὅσπερ δὴ νόμος.) Τὸ ἀναφορικὸν ἔχει Ἀττικῶ τῷ ἐπιγερομένῳ συνεζώνησε κατὰ γένος· εἶδε γὰρ εἰπεῖν· Ὅπερ δὴ νόμος. Ἀρχον δὲ καὶ ἡγεμονικὸν ἢ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς· φύσει δὲ δευτερον τὸ σῶμα, καὶ αἱ ἀλογοὶ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμίας. — 6. Ὡς ἀπρηριθμησάμεν.) Χώρας καὶ καιροὺς καὶ τλ. — 7. Τηριώμενον.) Ἐκαστον δηλ. — 8. Ἡ σύνεσις.) Οὐ κυρίως ἐλήφθη ἐν ταῦθα ἡ σύνεσις, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ, τὸ φρονεῖν, καὶ οἰεσθαι· ὅθεν καὶ ὁ Σχολιαστ. Βασίλ. φησὶν ὅτι μᾶλλον ἢ Οἰήσις δεῖ γράφειν· εἰ δέτοι ἔχει καὶ τὸ Ἡ σύνεσις, ἐπὶ μεγα-

τῶν συμμαχούντων⁹ γίνεται, καὶ ὅσῃν εἰσφέρειν ἔδει¹⁰ σπουδὴν, γυμνοῦν τὴν νόσον τοῖς θεραπεύουσιν· ὥστε τὴν ἰατρειάν φεύγειν εἰσφερόμεθα, καὶ ἐσμέν ἀνδρεῖοι καθ' ἑαυτῶν, καὶ κατὰ τῆς ὑγείας ἡμῶν ἐπιστήμονες. Ἡ γὰρ δουλοπρεπῶς τὴν ἀμαρτίαν ἐκλέψαμεν, ὥσπερ τι πάθος ὑποῦλον κακότητος ἐκ τῷ βάθει τῆς ψυχῆς συγκαλύπτοντες, ὡς καὶ τὸν μέγαν λήσοντες ὀφθαλμὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς δίκης ἂν τοὺς ἀνθρώπους λάθωμεν. Ἡ προφασίζομεθα¹¹ προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις, λόγους συνηγόρους τοῖς πάθεσιν ἀνευρίσκοντες· ἢ τὰς ἀκοῆς ἀποφράζαντες, ἀσπίδος κωφῆς¹² καὶ τὰ ὦτα βουούσης τρόπον, μὴ ἀκοῦσαι φωνῆς ἐπαθόντων φιλονεικοῦμεν, μηδὲ φαρμακευθῆναι σοφίας φαρμάκοις, οἷς ἀρρώστια ψυχῆς θεραπεύεται. Ἡ τὸ τελευταῖον, οἳ γε τολμηρότεροι ἡμῶν καὶ γενναϊότεροι, καὶ φανερώς ἀναισχυντοῦμεν πρὸς τε τὴν ἀμαρτίαν, καὶ τοὺς ταύτης θεραπευτάς, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ,¹³ τὸ δὴ λεγόμενον, χωροῦντες πρὸς πᾶσαν παρανομίαν. Ὡς τῆς παραπληξίας! ἢ εἴτι ἄλλο τῷ τοιούτῳ πάθει κυριώτερον ὄνομα! Καὶ οὖς ἀγαπᾶν ὡς εὐεργέτας ἐχρῆν, τοὺτους ὡς ἐχθρούς ἀμυνόμεθα, μισοῦντες ἐν πύλαις¹⁴ ἐλέγχοντας, καὶ λόγον ὅσιον βδελυσσόμενοι, καὶ οἰόμεθα μᾶλλον πολεμήσειν τοὺς ἡμῖν εὖνους, ἂν ὅτι πλείστα ἡμᾶς αὐτοὺς κακῶς δράσωμεν· ὥσπερ οἱ τῶν ἰδίων σαρκῶν ἀπτόμενοι, τὰς τῶν πέλας δαπανᾶν νομίζοντες.

§ 11. Ταῦτά ἐστιν, οἷς ἐγὼ τὴν καθ' ἡμᾶς ἱατρικὴν τῆς περὶ τὰ σώματα ἐργωδεστέραν τίθεμαι μακροῦ, καὶ διὰ τοῦτο² τιμωτέραν. Καὶ ὅτι ἐκεῖνη μὲν ὀλίγα τῶν ἐν τῷ βάθει κατοπτευσήσῃ περὶ τὸ φαινόμενον, ἢ πλείων τῆς πραγματείας·³ ἡμῖν δὲ περὶ τὸν κρυπτὸν τῆς καρδίας ἀνθρώπου ἢ πᾶσα θεραπεία τε καὶ σπουδὴ, καὶ πρὸς τὸν ἔνδοθεν⁴ ἡμῖν ἀντιπολεμοῦντα καὶ ἀντιπαλαίοντα ἢ μάχη, ὅς ἡμῖν αὐτοῖς ὅπλοις καθ' ἡμῶν χρώμενος, τὸ δεινότατον! τῷ τῆς ἀμαρτίας θανάτῳ διδῶσι. Πρὸς οὖν ταῦτα, πολλῆς μὲν καὶ παντελοῦς τῆς πίστεως, μείζονος δὲ τῆς παρὰ

λαυχίας λαμβανόμενον. — 9. Κατὰ τῶν συμμαχούντων.) Ταῖς ψυχαῖς διδασκάλων. — 10. Ἐδει.) Ἀντὶ δεῖ μεγάλην εἰσφέρειν σπουδὴν. — 11. Προφασίζομεθα.) ψαλμ. ρμ'. 4. — 12. Ἀσπίδος κωφῆς.) ψαλμ. νζ'. 4. «Θυμὸς αὐτοῖς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφους, ὥστε ἄσπίδος κωφῆς, καὶ βουούσης τὰ ὦτα αὐτῆς, ἥτις οὐκ εἰσακούσεται φωνῆς ἐπαθόντων, φαρμακεῦται φαρμακευόμενῃ παρὰ σοφοῦ.» — 13. Γυμνῇ τῇ κεφαλῇ.) Παροιμία ἐπὶ τῶν ὁμότες καὶ ἀναισχυντῶς χωροῦντων πρὸς πᾶν τὸ τυχόν. — 14. Μισοῦντες ἐν πύλαις.) Τῶς

εὖνους καὶ γνησίως ἔχοντας πρὸς ἡμᾶς, φρεσὶ, καὶ ἐν οἴκοις καὶ εἴσω καὶ ἔξω πυλῶν ὄντας ἡμᾶς, καὶ συνοικοῦντας σχεδόν, ἐλέγχοντας κηδεμονικῶς, μισεῖτε καὶ εἰς πρόσκομμα τίθεσθε. Σχολιαστ. Βασιλ. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τὸ Ἐν πύλαις, σημαίνειν τὰς τοῦ βήματος πύλας, ἐνθα ἱστάμενοι οἱ ἱεροὶ διδάσκαλοι διδάσκουσι τὸν λαόν.

§ 11. 2. Καὶ διὰ τοῦτο.) Διὰ τὸ εἶναι ἐργωδεστέραν δηλ. — 3. Ἡ πλείων τῆς πραγματείας.) Ἀντὶ ἢ πλείων πραγματείας ἐστίν. — 4. Πρὸς τὸν ἔνδοθεν.) Διὰ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν δηλ. Τὸν

Θεοῦ συνεργίας, οὐκ ὀλίγης δὲ τῆς ἡμετέρας ἀντιτεχνήσεως, ὥς γε ἑμαυτὸν πείθω, χρεῖα, καὶ τῆς λόγῳ καὶ ἔργῳ θεωρουμένης,⁵ εἴτε καὶ⁶ προσαγομένης, εἰ δεῖ καλῶς ἡμῖν θεραπεύεσθαι καὶ ἀποκαθαίρεσθαι καὶ ὡς πλείστου ἀξίας εἶναι τὸ τιμιώτατον, ὧν ἔχομεν, τὰς ψυχὰς.

§ 12. Τὰ γεμῖν ἀμφοτέρων τῶν θεραπειῶν τέλη,² τοῦτο γὰρ ἡμῖν εἰς τὴν ἐξέτασιν ἔτι λείπεται. Τῇ μὲν³ ὑγίαν ἢ εὐεξίαν σαρκός, ἢ οὖσαν φυλάξαι, ἢ ἀπελθοῦσαν ἀνακαλέσασθαι, ὧν οὐπω δῆλον, εἰ τι συνοίσει τοῖς κεκτημένοις. Ἐπεὶ καὶ τὰ ἐναντία πολ-
λάκις πλείω τοὺς ἔχοντας ὤνησεν, ὥσπερ πενίαί τε καὶ πλοῦτοι, δοῦναι τε καὶ ἀδοῦναι, ταπεινότητες καὶ λαμπρότητες. καὶ ὅσα ἐν μέσῳ κείμενα κατὰ τὴν φύσιν, καὶ οὐδὲν μᾶλλον τῆδε ἢ τῆδε νεύοντα, τῇ χρήσει καὶ τῇ προαιρέσει τῶν κεκτημένων τὸ βέλτιον ἢ τὸ χεῖρον λαμβάνει. Τῇ δὲ⁴ τὸ προκείμενον, πτερῶσαι ψυχὴν καὶ ἀρπάσαι κόσμου, καὶ δοῦναι Θεῷ. Καὶ τὸ κατ' εἰκόνα,⁵ ἢ μένον τηρῆσαι, ἢ κινδυνεῦον χειραγωγῆσαι, ἢ διαρρύνειν ἀνασώσασθαι, εἰσοικῆσαι⁶ τε τὸν Χριστὸν ἐν ταῖς καρδίαις διὰ τοῦ Πνεύματος· καὶ τὸ κεφάλαιον, Θεὸν ποιῆσαι καὶ τῆς ἄνω μακαριότητος, τὸν τῆς ἄνω συντάξεως.⁷ Τοῦτο ἡμῖν ὁ παιδαγωγὸς γίνεται νόμος· τοῦτο οἱ μέσοι Χριστοῦ καὶ τοῦ νόμου προφῆται. Τοῦτο ὁ τοῦ πνευματικοῦ νόμου τελειωτής, καὶ τὸ τέλος, ὁ Χριστός. Τοῦτο ἡ κενωθείσα Θεότης,⁸ τοῦτο ἡ προσληφθεῖσα σὰρξ· τοῦτο ἡ καινὴ μίξις Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ἐν ἐξ ἀμφοῖν, καὶ δι' ἐνὸς ἀμφοτέρων. Διὰ τοῦτο Θεὸς σαρκὶ διὰ μέσης ψυχῆς ἀνεκράθη, καὶ συνδεδῆθη τὰ διεστῶτα τῇ πρὸς ἄμφοι τοῦ μεσιτεύοντος οἰκειότητι,⁹ πάντα ὑπὲρ πάντων ἦλθεν εἰς ἓν, καὶ ὑπὲρ ἐνὸς τοῦ προπάτορος ἡ ψυχῆ,¹⁰ διὰ τὴν παρακούσασαν. Ἡ σὰρξ διὰ τὴν ὑπουργήσασαν καὶ συγκατακριθεῖσαν, ἡ μὲν¹¹ ψυχὴν, ἡ δὲ σὰρκα. Ὁ

διάβολον ἐνοεῖ ἐνταῦθα. — 5. Καὶ τῆς λόγῳ καὶ ἔργῳ θεωρουμένης.) Ἀντιτεχνήσεως δηλ. — 6. Εἴτε καί.) Τὸ εἴτε διασκευτικὸν ἀντὶ τοῦ ἢ ἐν τοῖς ἀρεταῖς· ἀλλ' οὐ τοσοῦτο δοκιμον μόνον κείμενον μετὰ δὲ ἐτέρου καὶ μάλα οἶον· εἴτ' οὖν ἀληθές, εἴτ' οὖν ψεῦδος· Πλάτ. Α' πολογ.

§ 12. 2. Τέλη.) Ἐνοεῖται Ἐνταῦθα. — 3. Τῇ μὲν.) Ἰατρικῇ τέλος ἐστὶ τὸ ὑγίαν φυλάξαι καὶ τλ. — 4. Τῇ δέ.) Ψυχῶν θεραπεία τὸ προκείμενον τέλος ἐστὶ τὸ ἀναπτέρωσαι ψυχὴν καὶ τλ. — 5. Κατ' εἰκόνα.) Ὅπερ δηλ. ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα Θεοῦ ὀνομάζεσθαι Σ'. 5. Σημειῶ. — 6. Εἰσοικῆσαι.) Παῦλ. Εφ' ε. γ'. 17. »Κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν

»διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.« — 7. Τὸν τῆς ἄνω συντάξεως.) Τὸν ἄνθρωπον τῆς ἄνω ὄντα συντάξεως. — 8. Ἡ κενωθείσα Θεότης.) Οἰονεὶ χυθεῖσα καὶ τοῦ τηλικούτου ὕψους κατενεχθεῖσα μέχρι καὶ τοῦ σῶρος ἐν γαστρὶ παρθένου παγῆναι· ὅθεν καὶ καινὴν μίξιν εἶπε τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν. — 9. Τῇ πρὸς ἄμφοι τοῦ μεσιτεύοντος οἰκειότητι.) Τῇ οἰκειότητι τῆς μεσιτευούσης ψυχῆς, ἣν ἔχει πρὸς τε Θεόν, ἐκ θείου οὗσα φύσηματος, καὶ πρὸς τὸ σῶμα, συνδεδεμένη αὐτῷ ὑπαρχουσα. — 10. Ἡ ψυχὴ.) Ἦλθε διὰ τὴν παρακούσασαν ψυχὴν τοῦ Ἀδάμ. καὶ τλ. Ταῦτα δὲ ἐπεξηγήσεις ἐστὶ τοῦ Πάντα. — 11. Ἡ μὲν.) Πιλεῖ ἐν ταῖς ἐκφράσεσιν οἶον Ἡ μὲν

Χριστός, διὰ τὸν Ἀδὰμ τὸν γινόμενον ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ὁ κρείστων ἁμαρτίας καὶ ὑψηλότερος. Διὰ τοῦτο ἀντεισήχθη¹² τῇ παλαιῇ τῷ νέον, καὶ διὰ πάθους ὁ παθὼν ἀνεκλήθη. Καὶ ὑπὲρ ἐκάστου τῶν ἡμετέρων, ἕκαστον τοῦ ὑπὲρ ἡμᾶς ἀντεδόθη. Καὶ γέγονε καινὸν τὸ μυστήριον, ἡ περὶ τὸν πεσόντα δι' ἀπειθειαν ἐκ φιληθροπίας οἰκονομία. Διὰ τοῦτο γέννησις καὶ παρθένος· διὰ τοῦτο φάτνη¹³ καὶ Βηθλεέμ. Ἡ γέννησις, ὑπὲρ τῆς πλάσεως· ἡ παρθένος, ὑπὲρ τῆς γυναικός. Ἡ Βηθλεέμ, διὰ τὴν Ἑδὲμ. Ἡ φάτνη, διὰ τὸν παράδεισον. Τὰ μικρὰ καὶ φαινόμενα, ὑπὲρ τῶν μεγάλων καὶ κρυπτομένων. Διὰ τοῦτο ἄγγελοι δοξάζοντες τὸν οὐράνιον, εἶτα ἐπίγειον, καὶ ποιμένες δοξᾶν ὀρῶντες ἐπὶ τῷ ἀμνῷ καὶ ποιμένι, καὶ ἀστὴρ ἡγούμενος, καὶ μάγοι προσπίπτοντες καὶ δωροφοροῦντες, ἐν εἰδωλατρείᾳ καταλυθῇ. Διὰ τοῦτο Ἰησοῦς βαπτιζόμενος,¹⁴ καὶ ἄνωθεν μαρτυρούμενος, καὶ νηστεύων, καὶ πειραζόμενος, καὶ νικῶν τὸν νικῆσαντα. Διὰ τοῦτο δαίμονες¹⁵ ἐλαυνόμενοι, καὶ νόσοι θεραπεύμεναι, καὶ τὸ μέγα κήρυγμα μικροῖς ἐγχειριζόμενον καὶ κατορθούμενον. Διὰ τοῦτο ἔθνη φρυασσόμενα,¹⁶ καὶ λαοὶ μελετῶντες κενά. Διὰ τοῦτο ξύλον κατὰ τοῦ ξύλου,¹⁷ καὶ κατὰ τῆς χειρὸς χεῖρες. Τῆς ἀκρατῶς ἐκταθείσης, αἱ γενναίως ταθείσαι· τῆς ἀνειμένης, αἱ τοῖς ἡλοῖς θεθείσαι, τῆς ἐκβαλούσης Ἀδὰμ, αἱ τὰ πέρατα οἰκείουμεναι. Διὰ τοῦτο ὕψος¹⁸ κατὰ τοῦ πτώματος,

ψυχὴ ἦλθεν διὰ τὴν παρακούσασαν ψυχὴν, ἡ δὲ σὰρξ, διὰ τὴν ὑπουργήσασαν σάρκα. — 12. (Ἀντεισήχθη.) Τῇ παλαιῇ πάθει τῶν πρωτοπλάστων τὸ νέον πάθος· καὶ ὁ παθὼν Ἀδὰμ διὰ τὸ τοῦ Χριστοῦ πάθος ἐλήθη. — 13. Φάτνη καὶ τλ.) Καίσαρος Διούστου ἀπογράφεσθαι κελεύσαντος πάντας, ἦλθε καὶ Ἰωσήφ ὁ μεμνηστευμένος Μαριάμ εἰς Βηθλεέμ ἀπογράφασθαι. Ὦντων δὲ ἐκεῖ αὐτῶν, Μαριάμ οὕτως ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἔγκυος, πληρωθεῖσάν τῶν ἡμερῶν, ἔτεκεν Ἰησοῦν, καὶ σπαργανώσασα ἀνέθηκεν ἐν φάτνῃ, οὐκ ὄντος αὐτοῖς τόπου. τότε καὶ Ἄγγελοι ὕμνουσι λέγοντες. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία· καὶ ποιμένες, ὄντες ἐκεῖ, ἀγγέλου αὐτοῖς εἰπόντος, ἦλθον καὶ εἶδον τὸ παιδίον ἐν φάτνῃ κείμενον· Λουκ. β'. Τότε καὶ Μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν ἰδόντες τὸν ἀστέρα, ἦλθον εἰς προσκύνειν αὐτοῦ, φέροντες καὶ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίθων καὶ σμύρναν· Ματθ. β'. — 14. Βαπτιζόμενος.) Ἰωάννου δὲ βαπτίζοντος ἐν τῇ ἐρήμῳ τοὺς προσερχομένους αὐτῷ βάπτισμα μετανοίας, προσέρχεται καὶ Ἰησοῦς ἀνὴρ

ῥῆν ὢν, ὥστε τριάκοντα ἔτων, αὐτῷ βαπτισθῆναι, ὅτε καὶ φωνὴ οὐρανῶθεν ἦλθε λέγουσα· σὺ εἶμι ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ ἠδόκησα· Ματθ. γ'. 17. Λουκ. γ'. 22. 23. μετὰ δὲ ταῦτα ἐλθὼν Ἰησοῦς εἰς τὴν ἔρημον καὶ νηστεύσας τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἐπειράζετο ὑπὸ τοῦ διαβόλου, πεινάσας· ἀλλ' ἐνίκησεν ὁ θεάνθρωπος τὸν νικῆσαντα τὸν ἀνθρώπον· Ματθ. δ'. Λουκ. δ'. — 15. Δαίμονες.) Μετὰ δὲ ταῦτα κηρύσσωσι ὁ Ἰησοῦς τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, πᾶσαν νότον ἐθεράπευε, καὶ δαιμονιζομένους· Ματθ. δ'. 23, 24. — 16. Ἐθνη φρυασσόμενα.) Παρὰ τοῦ Δαβὶδ ἐλήφθη ἡ ἑκκრᾶσις· ψαλμ. β'. λέγοντος· Ἐκκρᾶτί ἐφρῶντας ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά. — 17. Ξύλον κατὰ τοῦ ξύλου.)

Σταυρωθεὶς γὰρ ὁ Σωτὴρ ἐπὶ ξύλου, καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας ἐν τῷ προσηλωθῆναι, ἐρύσματο τὸν Ἀδὰμ ἀπλώσαντα τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς βρώσεως, καὶ φαγόντα ἀπὸ τοῦ καρποῦ, οὗ ὁ Θεὸς αὐτὸν ἀπηγόρευσε φαγεῖν. Γεν. γ'. 6. — 18. Ὑψος καὶ τλ.) Τὸ ἐπὶ σταυροῦ ὕψος τοῦ Χριστοῦ ἐγένετο κατὰ τοῦ ἀπὸ

ἡ χορὴ κατὰ τῆς γεύσεως, καὶ στέφανος ἀκάνθιος¹⁹ κατὰ τοῦ πονηροῦ κράτους, καὶ θάνατος κατὰ τοῦ θανάτου, καὶ σκότος²⁰ ὑπὲρ τοῦ φωτός, καὶ ταφή²¹ κατὰ τῆς εἰς γῆν²² ἀποστραφῆς, καὶ ἀνάστασις²³ ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως. Ταῦτα πάντα παιδαγωγία τις ἦν περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἀσθενείας ἱατρεία τῆς ἡμετέρας, τὸν παλαιὸν Ἀδὰμ, ὃθεν ἐξέπεσεν, ἐπανάγουσα, καὶ τῇ ξύλῳ τῆς ζωῆς προσάγουσα, οὗ τὸ ξύλον²⁴ ἡμᾶς τῆς γνώσεως, οὐ κατὰ καιρὸν, οὐδ' ἐπιτηδεύως μεταληφθὲν, ἡλλοτριώσε. Ταύτης ἡμεῖς τῆς Θεραπείας ὑπηρεταὶ καὶ συνεργοί, ὅσοι τῶν ἄλλων προκαθεζόμεθα. Οἷς μέγα μὲν τὸ τὰ ἴδια πάθη καὶ ἀρρώσθηματὰ καὶ γινώσκειν καὶ Θεραπεύειν· μᾶλλον δὲ²⁵ οὕτω μέγα, πλὴν τοῦτο λέγειν ἡμᾶς ἢ τῶν πολλῶν κακία πεποίηκε, τῶν ἐπὶ ταύτης ὄντων τῆς τάξεως, πολλῶ δὲ μείζον τὸ τὰ τῶν ἄλλων ἰᾶσθαι δύνασθαι καὶ ἀνακαθαίρειν ἐπιστημόνως, καὶ ὡς ἂν ἀμφοτέροις λυσιτελοῖη, τοῖς τε τῆς Θεραπείας χρήζουσι, καὶ τοῖς ἱατροῦν πεπιστευμένοις.

§ 13. Εἴτα οἱ μὲν τῶν σωμάτων Θεραπευταί, πόνους τε καὶ ἀγρυπνίας καὶ φροντίδας ἅς ἴσμεν ἔξουσι, καὶ τὸ ἐπ' ἄλλοτριαῖς συμφοραῖς ἰδίας καρπυῖσθαι λύπας, ὡς ἔφη τις² τῶν παρ' ἐκείνοις σοφῶν. Καὶ τὰ μὲν αὐτοὶ μοχθοῦντες καὶ ἀνευρίσκοντες, τὰ δὲ παρ' ἄλλων ἐραυρίζοντες, καὶ συνεισφέροντες, προσοίσουσι τοῖς θεομένοις· καὶ οὐδὲν οὕτω μικρὸν αὐτοῖς ἢ εὐρεθὲν, ἢ διαφυγόν, οὐδὲ τῶν ἐλαχίστων, ὡς μὴ μέγα³ πρὸς τὴν τῆς ὑγείας ῥοπὴν, ἢ τοῦ κινδύνου τὸνναντίον ὑποληφθῆναι· καὶ ταῦτα ὑπὲρ τίνος; ἵνα ἄνθρωπος ζήσῃ πλείους τὰς ὑπὲρ γῆς ἡμέρας, καὶ οὗτος οὐδὲ τῶν ἐπιεικῶν ἴσως, ἀλλὰ καὶ τῶν μοχθηροτάτων, ὧς πάλαι

τοῦ ὕψους τῆς θείας εὐγενείας πεπτωκότος Ἀδὰμ. — 19. σέφ. Ἀκάνθινος.) Οἱ γὰρ στρατιῶται, παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ σταυρώσαι, πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ματθ. κ'. 29. — 20. Καὶ σκότος.) Οὗτος τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, σκότος ἐγένετο ἀπὸ ἑκτῆς ὥρας ἕως ἑνάτης. Ματθ. κ'. 45. — 21. Καὶ ταφή.) Ἀποθανόντος τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, λαθὼν Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας τὸ σῶμα, καὶ ἐντυλίξας σινδῶνι καθαρῷ, ἔθηκεν ἐν καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου. Ματθ. κ'. 57. — 22. Κατὰ τῆς εἰς γῆν.) Τοῦτο δὲ ἐγένετο, ἵνα ῥυθῇ τὸ ἀνθρώπινον γένος τῆς κατάρτας, «Ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ Γενέσ. γ'. 19. — 23. Καὶ ἀνάστασις.) Οἱ Ἰησοῦς ἀνέστη τριήμερος, ἵνα μηνύσῃ

ἡμᾶς περὶ τῆς μελλούσης ἀναστάσεως· ὃθεν καὶ Παῦλος Κορινθ. Α'. ιε. 20. λέγει· «Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἡ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο.» Ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν· «Ὅσπερ οὖν ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται.» — 24. Οὗ τὸ ξύλον.) Ἐκεῖ δηλ. ὃθεν τὸ ξύλον τῆς γνώσεως ἡμᾶς... ἡλλοτριώσε. — 25. Μᾶλλον δέ.) Ἐπιδιορθοῖ τρόπον τινα τὸ εἰρημένον.

§ 13. 2. Ὡς ἔφη τις.) Ἰπποκράτους φασὶ τοῦτο εἶναι· ὅς κὰν ταῖς ἀποτυχίαις ἔφη ψέγεσθαι τοὺς ἱατροὺς, καὶ ἐν ταῖς ἐπιτυχίαις οὐκ ἐπαινεῖσθαι· ἀλλὰ τῷ Θεῷ τὰς ὑγείας ἀναφέρειν. — 3. Ὡς μὴ μέγα.) Ὡστε μὴ ὑποληφθῆναι μέγα μὲν πρὸς τὴν ῥοπὴν τῆς ὑγείας, τὸνναντίον δὲ πρὸς τὴν ῥοπὴν τοῦ κιν-

τεθνάναι ἴσως ἄμεινον ἦν ὄντι κακῷ, ἵνα τοῦ μεγίστου τῶν ἀρ-
ρωστημάτων, κακίας ἀπαλλαγῇ. Εἰ δὲ καὶ τῶν καλῶν Ψεῖσμεν,
πόσον βιωσομένῳ;⁴ τὸν ἅπαντα χρόνον; ἢ τί τῆς ἐνταῦθα κερ-
δαίνουσι⁵ ζωῆς; ἥς τὸ λυθῆναι ζητεῖν,⁶ τῶν καλῶν τὸ πρῶτον καὶ
ἀσφαλέστατον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖν, ἀνδρὸς ὄντως ὑγιοῦς καὶ νοῦν ἔχον-
τος· ἡμῖν δὲ οἷς τὸ κινδυνευόμενόν ἐστι σωτηρία ψυχῆς, τῆς μα-
καρίας τε καὶ ἀθανάτου, καὶ ἀθάνατα κολασθησομένης, ἢ ἐπαι-
νεθησομένης⁷ διὰ τὴν κακίαν ἢ ἀρετὴν, πόσον χρηρὶ δοκεῖν εἶναι
τὸν ἀγῶνα, ἢ ὅσης δεῖν τῆς ἐπιστήμης, ἰατρεῦσαι καλῶς ἢ ἱα-
τρευθῆναι; καὶ τὴν ζωὴν μεταθέσθαι; καὶ δοῦναι τὸν χροῖν τῷ
πνεύματι; Οὐ γὰρ τῶν αὐτῶν⁸ οὔτε λόγων οὔτε ὁρμῶν, οὔτε τὸ
Θῆλυ τῷ ἄρρενι, οὔτε γῆρα νεότης, οὔτε πενία πλοῦτος, οὔτε εὐθυ-
μῶν ἀθυμοῦντι, οὔτε ὁ κάμνων τῷ ὑγιαίνοντι, ἄρχοντές τε καὶ ἀρ-
χόμενοι,⁹ σοφοὶ τε καὶ ἀμαθεῖς, δειλοὶ τε καὶ θρασεῖς, ὀργίλοι καὶ
πρᾶοι, κατορθοῦντες καὶ πίπτοντες· καὶ ἔτι ἀκριβῶς ἐξετάσης,
ὅσον τὸ μέσον¹⁰ τῶν ἐν συζυγίαις πρὸς τοὺς ἀγάμους; καὶ τού-
τοις πάλιν, τῶν τῆς ἐρημίας πρὸς τοὺς κοινωνικοὺς καὶ μιγάδας·
τῶν ἐξητασμένων καὶ διαβεδηκότων ἐν Ψεωρίᾳ, πρὸς τοὺς ἀπλῶς
κατευθύνοντας· ἀστικῶν τε αὖ καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀγροικίας, ἀκεραιο-
τέρων τε καὶ πανουργοτέρων τῶν ἐν πράγμασι, πρὸς τοὺς ἡσυχά-
ζοντας· τῶν μεταβολῇ πληγέντων, πρὸς τοὺς εὐδρομοῦντας καὶ
ἀμαθεῖς τοῦ χειρόνος; Τούτων γὰρ ἕκαστοι, πλεῖον ἀλλήλων ἔστιν
ὅτε ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ταῖς ὁρμαῖς, ἢ κατὰ τὰς τῶν σωμάτων
ιδέας διαφέροντες· εἰ δὲ βούλει, τὰς τῶν στοιχείων¹¹ μίξεις καὶ
κράσεις, ἐξ ὧν συνεστήκαμεν, οὐ ῥάστιν ἔχουσι τὴν οἰκονομίαν.
Ἀλλ' ὥσπερ τοῖς σώμασιν οὐ τὴν αὐτὴν φαρμακείαν τε καὶ τρο-
φὴν προσφέρονται, ἄλλοι δὲ ἄλλην ἢ εὐεκτοῦντες ἢ κάμνοντες, οὕτω
καὶ τὰς ψυχὰς διαφόρῳ λόγῳ καὶ ἀγωγῇ θεραπεύονται· μάρτυρες
δὲ τῆς Θεραπείας, ὧν καὶ τὰ πάθη· τοὺς μὲν ἄγει λόγος, οἱ δὲ
ῥυθμίζονται παραδείγματι· οἱ μὲν δέονται κέντρων, οἱ δὲ χαλι-

δύνου. — 4. Πόσον βιωσομένῳ.) Θεῖ-
μεν ὅτι ἐστὶ τῶν καλῶν ἀνθρώπων ἐπὶ
πόσον χρόνον βιωσομένῳ. — 5. Κερ-
δαίνουσι.) Τοῖς ἀνθρώποις δηλ. ἐνικῶς
γὰρ καὶ πληθυντικῶς τὸ αὐτὸ, παίζων
τὴν φράσιν, ἐκφέρει. — 6. ἥς τὸ λυ-
θῆναι ζητεῖν.) Οὐκ αὐτόχειρας γενομέ-
νους, ἀλλὰ ποθεῖν καὶ ἐπείσθαι λέγει τῶν
ἐστώτων τε καὶ κρείττωνων, καὶ τὴν ἀνά-
λυσιν ἐπισπεύδειν, καὶ σὺν Χριστῷ μᾶλλον
εἶναι. — 7. Κολασθησομένης ἢ ἐπαινε-
θησομένης.) Τὸ μὲν διὰ κακίαν πρὸς
τὸ Κολασθητομ. τὸ δὲ δι' ἀρετὴν πρὸς

τὸ Ἐπαινεθ. — 8. Οὐ γὰρ τῶν αὐτῶν.)
Ἐννοεῖται προσήκον τῇ ἐννοίᾳ ῥῆμα·
οἷον· οὔτε τὸ Θῆλυ τῷ ἄρρενι δεῖται τῶν
αὐτῶν λόγων καὶ ὁρμῶν, οὔτε νεότης
γῆρα καὶ τλ. — 9. Ἀρχοντές τε καὶ
ἀρχόμενοι.) Μετέβαλε τὸν τρόπον εἰς
τὴν αὐτὴν πτώσιν ἐξενεγκὼν τὰ ἐναντία.
— 10. Ὅσον τὸ μέσον.) Εὐρήσεις ὅσον
τὸ μέσον ἐστίν· ὅση δηλ. διαφορὰ ἐστὶ
τῶν γεγαμηκότων πρὸς τοὺς ἀγ. καὶ
τλ. — 11. Τὰς τῶν στοιχείων.) Τῶν
τεσσάρων τούτων οἷον ἀρχῶν ὄντων τῆς
συστάσεως τῶν σωμάτων, ξηροῦ δηλ.

νοῦ· οἱ μὲν γὰρ εἰσὶ νωθεῖς, καὶ δυσκίνητοι πρὸς τὸ καλόν, οὓς τῇ πληγῇ τοῦ λόγου διεγερτέον· οἱ δὲ θερμότεροι¹² τοῦ μετρίου τῷ πνεύματι, καὶ δυσκάνθητοι ταῖς ὁρμαῖς, καθάπερ πῶλοι γενναῖοι πόρρω τῆς νύσσης θέοντες, οὓς βελτίους ἂν ποιήσκειν, ἀγχιων καὶ ἀνακόπτων ὁ λόγος· τοὺς μὲν ἔπαινος ὤνησε, τοὺς δὲ ψόγος, ἀμφοτέρω μετὰ τοῦ καιροῦ· ἢ τούναντίον, ἔδλαψεν ἕξω τοῦ καιροῦ, καὶ τοῦ λόγου· τοὺς μὲν παράκλησις κατορθοῖ, τοὺς δὲ ἐπιτίμησις, καὶ αὕτη,¹³ τοὺς μὲν ἐν τῷ κοινῷ διελεγχομένους, τοὺς δὲ κρύδῃ νουθετούμενους. Φιλοῦσι γὰρ οἱ μὲν καταφρονεῖν τῶν ἰδία νουθετημάτων, πλήθους καταγνώσει σωφρονιζόμενοι· οἱ δὲ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐλέγχων ἀναισχυρντεῖν, τῷ τῆς ἐπιτιμήσεως μυστηρίῳ παιδαγωγούμενοι, καὶ ἀντιδιδόντες τῆς συμπαθείας, τὴν εὐπειθειαν· τῶν μὲν πάντα τηρεῖν ἐπιμελῶς ἀναγκαῖον μέχρι καὶ τῶν μικροτάτων, ὅσους τὸ οἶσθαι¹⁴ λαμβάνειν, ἐπειδὴ τοῦτο τεχνάζουσιν, ὥς σοφωτέρους ἐφύσησε· τῶν δὲ, ἔστιν ἃ καὶ παρορᾷν ἄμεινον, ὥστε ὁρῶντας μὴ ὁρᾷν, καὶ ἀκούοντας μὴ ἀκούειν, κατὰ τὴν παροιμίαν· ἵνα μὴ πρὸς ἀπόνοιαν αὐτοὺς ἐρεθίζωμεν, τῇ φιλοπόνῳ τῶν ἐλέγχων καταδαπνίζοντες, καὶ τέλος, πρὸς πάντα ποιήσωμεν τολμηροὺς, τὸ τῆς πειθοῦς φάρμακον τὴν αἰδῶ¹⁵ διαλύσαντες. Καὶ μὲν τοι καὶ ὀργιστέον τισὶν οὐκ ὀργιζόμενους, καὶ ὑπεροπτέον οὐχ ὑπερορῶντας, καὶ ἀπογνωστέον, οὐκ ἀπογινώσκοντας, ὅσων τοῦτο ἢ φύσις¹⁶ ἐπιζητεῖ, καὶ ἄλλους ἐπιεικεῖα Σεραπευτέον καὶ ταπεινότητι, καὶ τῷ συμπροθυμείσθαι δὴ περὶ τὰς χρηστοτέρας ἐλπίδας· καὶ τοὺς μὲν νικᾷν, τῶν δὲ ἡττάσθαι πολλάκις λυσιτελέστερον, καὶ τῶν μὲν εὐπορίαν καὶ δυναστείαν, τῶν δὲ πενίαν ἢ δυσπραγίαν ἢ ἐπαινεῖν ἢ ἀπεύχεσθαι. Οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς ἔχει καὶ τῆς κακίας, τὴν μὲν καλλίστην εἶναι καὶ ὠφελιμωτάτην αἰεὶ, καὶ πᾶσι τὴν δὲ χειρίστην τε καὶ βλαβερωτάτην· οὕτω καὶ τῆς φαρμακείας τῆς ἡμετέρας, ἔντι καὶ τὸ αὐτὸ ὑγιεινότατον, ἢ ἐπισφαλέςτατον αἰεὶ καὶ τοῖς αὐτοῖς ἀποδεδείκται· οἷον τὸ αὐστηρόν ἢ τὸ πρᾶον, ἢ τῶν ἄλλων, ὧν ἀπη-

καὶ ὑγροῦ, θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, ἐξ ὧν τὰ σώματα συνίστηκε. — 12. Θερμότεροι.) Ἡ τῇ ἡμετέρῳ πνεύματι τῷ ψυχικῷ τοῦ μετρίου θερμότεροι, καὶ ὑπὲρ τὰ ἔσκαμμένα ἀλλόμενοι, ἢ τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ πίστει καὶ ζήλῳ τοῦ μετρίου πλείονι κινούμενοι· τὸ γὰρ καλὸν μὴ καλῶς ζηλωθὲν, οὐ καλὸν οὐδ' ἐπαινετόν· Σχολιαστ. Βασίλ. — 13. Καὶ αὕτη.) Ἡ παράκλησις ἢ ἡ ἐπιτίμησις κατορθοῖ τοὺς μὲν καὶ τλ. — 14. Ὅσους τὸ οἶσθαι.) Ὅσους ἔφασκεν ἡ οἴησις ὡς

σοφωτέρους ἔντινι, ἐν τῷ οἶσθαι κακὸν ὄντα λαμβάνειν· τὸ γὰρ δοκεῖν λαμβάνειν τεχνάζουσι. — 15. Τὴν αἰδῶ.) Αὕτη γὰρ φαρμακεύει καὶ κατακάμπτει τῇ ὀφεί καὶ τὸν νοῦν· προχέουσα σύμβολον τῆς σεμνότητος τὸ ἐν τῷ προσώπῳ ἐρύθημα. — 16. Ὅσων τοῦτο ἢ φύσις.) Τὸ μὴ ἀπογινώσκειν ἐς τ' ἂν ὅλον ἔκδοτόν τις ἐκὐτὸν τοῖς παρὰ φύσιν ἐπιδῶ, καὶ πᾶσα ἢ τῆς σωτηρίας ἐλπίς περιαιρεθῇ.

ριθμησάμην ἕκαστον· ἀλλὰ τοῖς μὲν τοῦτο καλὸν καὶ χρήσιμον, τοῖς δὲ τὸ ἐναντίον πάλιν, ὅπως ἂν, οἶμαι, συμπίπτωσιν οἷ, τε καιροὶ καὶ τὰ πράγματα, καὶ ὁ τῶν θεραπευομένων ἐπιδέχεται τρόπος.

§ 14. Ἄπαντα μὲν διελέσθαι λόγῳ καὶ συνιδεῖν ἐπὶ τὸ ἀκριβέστατον, ὥστε καὶ κεφαλαιῶ² τὴν θεραπείαν περιλαβεῖν, ἀμήχανον, καὶ ἐπὶ πλείστον ἐξίκηται τις ἐπιμελείας τε καὶ συνέσεως· ἐπὶ δὲ τῆς πείρας αὐτῆς καὶ τῶν πραγμάτων, τῇ θεραπευτῇ λόγῳ καὶ ἀνδρὶ καταφαίνεται· καθόλου δὲ ἡμῖν ἐκεῖνο γνώριμον, ὅτι καθάπερ τοῖς ἐπὶ κάλου³ μετῴρου καὶ ὑψηλοῦ βαίνουνσι, τῇ δὲ ἢ τῇ δὲ ἀποκλίνειαι οὐκ ἀσφαλές, οὐδὲ εἰς μικρὸν φέρουσα ἡ ῥοπή καὶ μικρὰ φαίνεται, ἀσφάλεια δὲ αὐτοῖς ἡ ἰσορροπία καθίσταται· οὕτω καὶ τούτοις,⁴ ὁποτέρωσιν νεύσει τις, εἴτε διὰ κακίαν, εἴτε δι' ἀμαθίαν, κίνδυνος, οὐχ ὁ τυχόν, αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀγομένοις, τοῦ τῆς ἀμαρτίας πτώματος· ἀλλ' ὁδῷ βασιλικῇ πορευτέον ὄντως, καὶ περισκεπτέον, μήτε εἰς δεξιὰ, μήτε εἰς ἀριστερά, καθὼς αἱ παροίμαι φασι, ἐκκλίνοντας· οὕτω μὲν δὴ τὰ τῶν παθῶν ἔχει τῶν ἡμετέρων, καὶ τοσοῦτον ἐνταῦθα τὸ ἔργον τῷ ἀγαθῷ ποιμένι, τῷ γνωστῶς γνωσμένῳ⁵ ψυχᾷ ποιμνίου, καὶ ἀφηγησομένῳ κατὰ λόγον ποιμαυτικῆς, τῆς γε ὀρθῆς καὶ δικαίας, καὶ τοῦ ἀληθινοῦ ποιμένος ἡμῶν ἀξίας.

§ 15. Αὐτὴν δὲ τὴν τοῦ λόγου² διανομήν, ἵνα τελευταῖον εἴπω τὸ πρῶτον τῶν ἡμετέρων, τοῦ Θεοῦ λέγω καὶ ὑψηλοῦ, καὶ ὁ νῦν πάντες φιλοσοφοῦσιν· εἰ μὲν τις ἄλλος θαρρῶν, καὶ πάσης διανοίας ὑπολαμβάνει, θαυμάζω τοῦτον ἐγὼ τῆς συνέσεως, ἵνα μὴ λέγω, τῆς εὐθείας. Ἐμοὶ δ' οὖν πρᾶγμα φαίνεται οὐ τῶν φαυλοτάτων, οὐδὲ ὀλίγου τοῦ πνεύματος, διδόναι κατὰ καιρὸν ἐκάστῳ τοῦ λόγου τὸ σιτομέτριον,³ καὶ οἰκονομεῖν ἐν κρίσει τὴν ἀλήθειαν τῶν ἡμετέρων δογμάτων, ὅσα περὶ κόσμων ἢ κόσμου⁴ πεφιλοσόφηται·

§ 14. 2. Καὶ κεφαλαιῶ.) Ἀμήχανόν φησιν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα συνελεῖν, καὶ ὡς ἐν κεφαλαιῷ ἐπιτομώτερον συνιδεῖν, καὶ τὸ συμφέρον ἐκάστῳ καὶ πρὸς ψυχῆς θεραπείαν πρόσφορον, ἀδύνατον τῇ θεραπευτῇ λόγῳ τε καὶ ἀνδρὶ καταφαίνεται. — 3. Τοῖς ἐπὶ κάλου.) Ἐν ἐστὶ καὶ τοῦτο τῶν ἐν ἐπιδείξει θαυμάτων· Ἐν μετῴρῳ κάλου τεταμένου ἀνδρὸς ἐπιβαίνει ἀνὴρ, καὶ ξύλον ἐπίπληκτος βαστάζων ταῖς χερσὶν οἷον στάθμην τοῦ σώματος, διαφόρως ἄλλεται ἐπ' αὐτοῦ. — 4. Καὶ τούτοις.) Τοῖς περὶ ψυχὴν λόγοις, ἢ τοῖς τούτους ἐμπιστευθεῖσιν ἀνδράσι. — 5. Τῷ γνωστῶς γνωσμένῳ.)

Ἡ ἔκφρασις γραφικὴ ἀπὸ ἐκεῖνου, ὁ εἰρηκε Μωσῆς πρὸς τὸν Θεόν· Ἐμφάνισόν μοι σεαυτὸν, ἵνα γνωστῶς ἴδω σε· Εἴσοδ. λγ'. 13.

§ 15. 2. Αὐτὴν δὲ τὴν τοῦ λόγου.) Τὴν διδασκαλίαν τῶν δογμάτων λέγει, οἰκονομοῦντες ἐν κρίσει, ἐν μὲν τοῖς, μὴ πᾶσαν τῶν δογμάτων παραγυμνοῦντες ἀλήθειαν· οὐ γὰρ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον· ἐν δὲ τοῖς, φανεροῦν διὰ τοὺς ἐξ ἀγνοίας βλαπτομένους καὶ χρήζοντας. — 3. Τὸ σιτομέτριον.) Ἡ λέξις γραφικὴ· Λουκ. ιβ'. 42. — 4. Περὶ κόσμων ἢ κόσμου.) Πρὸς Δημόκριτον ἀνατείνεται πολλοὺς κόσμους εἰπόντα. Διογ.

περί ὕλης⁵ περί ψυχῆς⁶ περί νοῦ καὶ τῶν νοερῶν φύσεων, βελτιόνων τε καὶ χειρόνων⁷ περί τῆς τὰ πάντα συνδεούσης τε καὶ διεξαγούσης προνοίας,⁸ ὅσα τε κατὰ λόγον ἀπαντᾶν δοκεῖ, καὶ ὅσα παρὰ λόγον τὸν κάτω καὶ τὸν ἀνθρώπινον. Ἔτι τε ὅσα περί τῆς πρώτης⁹ ἡμῶν συστάσεως καὶ τῆς τελευταίας ἀναπλάσεως τύπων τε καὶ ἀληθείας,¹⁰ καὶ διαθηκῶν, καὶ Χριστοῦ παρουσίας πρώτης τε καὶ δευτέρας, σαρκώσεώς τε καὶ παθημάτων, καὶ ἀναλύσεως, ὅσα τε περί ἀναστάσεως, περί τέλους, περί κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως σκυθρωποτέρας¹¹ τε καὶ ἐνδοξοτέρας. Τὸ κεφάλαιον¹² ὅσα περί τῆς ἀρχικῆς καὶ μακαρίας Τριάδος ὑποληπτέον· ὅσπερ¹³ δὴ καὶ κινδύνων μέγιστος τοῖς φωτίζειν πεπιστευμένοις· ὥς μῆτε εἰς μίαν ὑπόστασιν συναιρεθέντα τὸν λόγον δεῖ πολυθεῖας, φιλά καταλιπεῖν ἡμῖν τὰ ὀνόματα, τὸν αὐτὸν Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα ὑπολαμβάνουσι· μῆτε εἰς τρεῖς ἢ ἐκφύλους καὶ ἀλλοτρίας διαιρεθέντα, ἢ ἀτάκτους καὶ ἀνάρχους, καὶ οἷον εἰπεῖν, ἀντιθέους, πρὸς κακὸν ἴσον ἐκ τῶν ἐναντίων μεταπεσεῖν· ὥσπερ φυτοῦ διαστροφῆς ἐπὶ θάτερα πολὺ μετεκκλινομένης.

§ 16. Τριῶν γὰρ ὄντων² τῶν νῦν περί τὴν θεολογίαν ἀρρῶσθημάτων, ἀθεΐας, καὶ Ἰουδαϊσμοῦ, καὶ πολυθεΐας· ὧν τῆς μὲν Σαβέλλιος προστάτης ὁ Λίβυς ἐγένετο· τῆς δὲ Ἀρειος ὁ Ἀλεξανδρεὺς· τῆς δὲ, τινὲς τῶν ἄγαν παρ' ἡμῖν ὀρθοδόξων. Τίς ὁ ἐμὸς λόγος; Τῶν τριῶν ὅσον ἐστὶ βλαβερὸν διαφυγόντας, ἐν ὁροῖς μένειν τῆς εὐσεβείας, καὶ μῆτε πρὸς τὴν Σαβέλλίου ἀθεΐαν ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης ἀναλύσεως, ἢ συνθέσεως ὑπαχθῆναι, μὴ μᾶλλον ἐν τὰ πάντα, ἢ μηδὲν ἕκαστον εἶναι ὀριζομένους. Φεύγει γὰρ εἶναι ὅπερ ἔστιν εἰς ἄλληλα μεταχωροῦντα καὶ μεταβαίνοντα, ἢ σύνθετόν

Λαέρ. ἐν βίῳ Δημ. εἶ'. — 5. Περί ὕλης.) Ἀμόρφον καὶ ἀκατασκευάστον, καὶ εἰδοποιηθείσης ἤδη· οὕτω γὰρ Πλάτων τὸν κόσμον δημιουργηθῆναι ἐξ ὕλης ἀνειδεοῦς καὶ ἀμόρφου αἰωνίως προϋφειστώσης, καὶ ἐν χρόνῳ εἰδοποιηθείσης· Ἀλκίον εἰσαγ. τῶν Πλάτ. δογμ. κεφ. Σ'. καὶ Ἀριστοτέλης δὲ. Μεταφυσ. Ζ'. γ'. — 6. Περί ψυχῆς.) Δογικῆς καὶ ἀλόγου. — 7. Βελτιόνων τε καὶ χειρόνων.) Ἀγγέλων δηλ. καὶ Δαιμόνων. — 8. Προνοίας.) Ο' γὰρ Ἀριστοτέλης μέχρι σελήνης ἴσθη τὰ τῆς προνοίας. Διογ. Λαέρ. ἐν βίῳ Ἀριστ. — 9. Περί τῆς πρώτης καὶ τλ.) Οὕτως δηλ. ἐπλάσθημεν ὑπὸ Θεοῦ· καὶ ὅπως ἡ ἀνάπλασις ἡμῶν γέγονε διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐν Χριστῷ. — 10. Τύπων τε καὶ ἀληθείας.) Τύποι δηλ. ἦσαν τὰ τῆς παλαιᾶς γραφῆς· ἀλήθεια δὲ τὰ τῆς

νέας. — 11. Σκυθρωποτέρας.) Σκυθρωποτέρα μὲν ἢ εἰς ἄδου, ἐνδοξοτέρα δὲ ἢ τοῦ παραδείσου. — 12. Τὸ κεφάλαιον.) Τὸ ἐν γένει· ἔνθα ἡ πηγὴ καὶ ῥίζα πάντων· ἢ γὰρ βάσις καὶ τὸ θεμέλιον τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ἐστὶν τὸ τῆς ἁγίας Τριάδος δόγμα. — 13. Ὅσπερ.) Ἀντὶ Ο'περ· Ἀττικῶς δὲ πρὸς τὸ ἐπαγόμενον κατὰ γένος.

§ 16. 2. Τριῶν γὰρ ὄντων.) Τὸ πᾶν τῶν ἐιρηκεμένων εἰς τρία συνήγαγεν, εἰς ἀθεΐαν, Ἰουδαϊσμόν, καὶ πολυθεΐαν· ὧν τῆς μὲν Σαβέλλιος προστάτης, εἰς μίαν ὑπόστασιν συνάγων τὴν ἁγίαν Τριάδα, οὐ μᾶλλον ἐν τούτων, ἢ μηδὲ ἐν τούτων ὀριζόμενος· σύνθετόν τινα Θεὸν ἀναπλάττων κατὰ τοὺς μύθους, ἀσεβεῖ· τῆς δὲ Ἀρειος, τέμνων τὰς φύσεις, καὶ μόνον τῷ ἀγεννήτῳ τὴν θεότητα περιγράφων,

τινα καὶ ἄτοπον ἡμῖν Θεόν, ὥσπερ τὰ μυθώδη³ τῶν ζώων σκιαγραφούντας, καὶ ἀναπλάττοντας. Μήτε τὰς φύσεις τέμνοντας κατὰ τὴν Ἀρείου⁴ καλῶς ὀνομασθεῖσαν μανίαν, εἰς Ἰουδαϊκὴν πενίαν κατακλίσθηναι, καὶ φθόνον ἐπεισάγειν τῇ θεῇ φύσει, μόνῃ τῷ ἀγεννήτῳ τὴν θεότητα περιγράφοντας, ὥσπερ δεδιόκτας μὴ διαφθείροιτο ἡμῖν ὁ Θεός, Θεοῦ πατὴρ ὢν ἀληθινοῦ καὶ ὁμοτίμου τὴν φύσιν. Μήτε τρεῖς ἀρχὰς ἀλλήλαις ἀντεπεξάγοντας, ἢ συντάσσοντας, πολυαρχίαν εἰσαγαγεῖν Ἑλληνικὴν, ἣν πεφεύγαμεν Δέον μήτε οὕτως εἰναί τινας φιλοπάτορας, ὥς καὶ τὸ εἶναι πατέρα περιαιρεῖν· τίνος γὰρ ἂν καὶ εἴη πατὴρ, τοῦ υἱοῦ τὴν φύσιν κεχωρισμένου καὶ ἀπεξενωμένου μετὰ τῆς κτίσεως; οὐ γὰρ τοῦτο υἱός, τὸ ἀλλότριον ἢ συνάλοιφομένου πρὸς τὸν πατέρα, καὶ συγχεομένου· ἴσον δὲ εἰπεῖν, καὶ συγχεόντος; Μήτε τοσοῦτον φιλοχρίστους, ὥς μήτε τούτῳ⁵ φυλάττειν τὸ εἶναι υἱῷ· τίνος γὰρ ἂν καὶ εἴη,⁶ μὴ πρὸς ἀρχὴν ἀναφερόμενος τὸν πατέρα; μήτε τῷ πατρὶ⁷ τὸ τῆς ἀρχῆς ἀξίωμα, τῆς ὥς πατρὶ καὶ γεννήτορι μικρῶν γὰρ ἂν εἴη καὶ ἀναξίων ἀρχή· μάλλον δὲ μικρῶς τε καὶ ἀναξίως, μὴ θεότητος ὢν ἀρχὴ καὶ ἀγαθότητος, τῆς ἐν υἱῷ καὶ πνεύματι θεωρουμένης· τῷ μὲν⁸ ὥς υἱῷ καὶ λόγῳ, τῷ δὲ ὥς προόδῳ καὶ οὐ διαλύτῳ πνεύματι. Ἐπειδὴ γε ἀναγκαῖον καὶ τὸν ἕνα Θεὸν τηρεῖν, καὶ τὰς τρεῖς ὑποστάσεις ὁμολογεῖν, καὶ ἐκάστην μετὰ τῆς ιδιότητος.⁹

§ 17. Ταῦτ' οὖν² μακροτέρου μὲν ἢ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν, οἶμαι δὲ, καὶ βίον, τοῦ λόγου, καὶ νοῆσαι καὶ παραστήσαι ἱκανῶς τε καὶ ὅσον ἄξιον. Μᾶλλον δὲ καὶ νῦν καὶ αἰεὶ τοῦ πνεύματος,³

εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν κατακλίειν καὶ αὐτὸς πενίαν· τῆς δὲ τῶν παρ' ἡμῖν ἀγανφασίν ὀρθοδόξων, τρεῖς ἀρχὰς ἀντεπεξάγοντες Πατὴρ, Υἱὸς, καὶ Πνεύματος, εἰς Ἑλληνικὴν πολυθεῖαν καταντῶντες. Βασίλ. Σχολιαστ. — 3. Τὰ μυθώδη.) Τὸν γὰρ Γρηγόριον Ἕλληνας λέγουσι τριῶν ἔχειν ἀνδρῶν συμφορὰς σῶμα συνημμένον εἰς ἓν κατὰ τὴν γαστέρα, ἐσχιωμένον τε εἰς τρεῖς ἀπὸ τῶν λαγυῶν τε καὶ μηρῶν. Ἀπολλοδ. Β. καὶ ἄλλα τοιαῦτα. — 4. Κατὰ τὴν Ἀρείου.) Ἐλεγε γὰρ, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦν κτίσμα, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δημιουργηθὲν, ὑποκαίμενον ἄρετῃ καὶ κακίᾳ, καὶ ὅτι οὐκ ἦν ἀληθῶς Θεός, ἀλλὰ κατὰ μετοχὴν, καθάπερ τὰ λοιπὰ κτίσματα, οἷς τὸ ὄνομα τῆς θεότητος δίδεται. Ὁμολογεῖ δὲ ὅτι πρὸ τῶν αἰώνων ὑπῆρχεν, ἀλλ' οὐκ ἦν συναίδιος τῷ Θεῷ. — 5. Ὡς μήτε τούτῳ.) Τῷ Χριστῷ δηλ. Ὡς τε μήτε τῷ Χριστῷ

φυλάττειν τοῦτο, εἶναι αὐτῷ υἱῷ καὶ ἔστι τὸ ἐκ τρίτου τοῦ ὑπαρκτικοῦ ὁμοίωπτον τῷ ἐκ πρώτου. — 6. Καὶ εἴη.) Υἱὸς δηλ. — 7. Μήτε τῷ πατρὶ.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ ὥστε φυλάττειν ὅσον ὥστε καὶ τῷ υἱῷ φυλάττειν τὸ εἶναι υἱόν, μήτε τῷ πατρὶ φυλάττειν τὸ τῆς ἀρχῆς ἀξίωμα τῆς ὥς πατρὶ καὶ τλ. — 8. Τῷ μὲν.) Τῷ υἱῷ δηλ. ὥς υἱῷ καὶ λόγῳ, ἐν δὲ τῷ πνεύματι, ὥς προόδῳ καὶ τλ. — 9. Μετὰ τῆς ιδιότητος.) Ἰδιότης δὲ Πατὴρ μὲν τὸ γεννᾶν, καὶ ἐκπορεύειν· Υἱὸς δὲ τὸ ἐκ Πατρὸς γεννᾶσθαι· Πνεύματος δὲ τὸ ἐκ Πατρὸς ἐκπορεύεσθαι.

§ 17. 2. Ταῦτ' οὖν.) Ἡ σύνταξις Ταῦτα οὖν καὶ νοῆσαι καὶ παραστήσαι ἱκανῶς τε καὶ ὅσον ἄξιον, ἐστὶν ἴδιον λόγου μακροτέρου ἢ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν, οἶμαι δὲ καὶ βίον. — 3. Τοῦ πνεύματος.) Ἀπὸ κοινοῦ. Τὸ νοῆται καὶ

ὃ μόνῳ Θεῷ καὶ νοεῖται καὶ ἐρμηνεύεται, καὶ ἀκούεται καθαρῶ γὰρ μόνον ἀπτεῖον τοῦ καθαροῦ καὶ ὡσαύτως ἔχοντος.

§ 18. Οὗ δὲ εἵνεκα νῦν ἐν ὀλίγῳ διεληλύθαμεν,² ἐν ἐκείνῳ δηλώσωμεν. Ὅτι χαλεπὸν³ ἐν πλήθει μάλιστα περὶ τηλικούτων διαλεγόμενον, ἐκ παντοδαπῆς συγκειμένῳ καὶ ἡλικίας καὶ ἕξεως, οἷον ὀργάνῳ τινὶ πολυχόρδῳ, διαφόρων δεομένῳ καὶ τῶν κρουσμάτων εὐρεῖν τινα τὸν πάντας καταρτίσαι δυνάμενον λόγον, καὶ λαμπρῦναι τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως. Οὐ μόνον ὅτι ἐν τρισὶ τούτοις⁴ τοῦ κινδύνου σαλεύοντος, διανοία, καὶ λόγῳ, καὶ ἀκοῇ, ἀναγκαῖον περὶ ἐν γε τι τούτων, εἰ καὶ μὴ πάντα, προσπταῖσαι. Ἡ γὰρ οὐκ ἐνελάμφθη νοῦς, ἥ ὁ λόγος ἡσθένησεν, ἥ οὐκ ἐχώρησεν ἀκοή μὴ κεκαθαρμένη, καὶ ὁμοίως ἐξ ἐνὸς τούτων, καὶ πάντων⁵ χωλεῦειν ἀνάγκη τὴν ἀλήθειαν. Ἀλλ' ὅτι καὶ ὁ τοῖς ἄλλοι τι διδάσκειν ὑπισχνουμένοις ῥᾶστον ποιεῖ τὸν λόγον, καὶ εὐπαράδεκτον, ἥ τῶν ἀκουόντων εὐλάβεια,⁶ τοῦτο ἐνταῦθα ἡ ζημία καθίσταται καὶ ὁ κίνδυνος. Ὡς γὰρ περὶ Θεοῦ καὶ τοῦ μεγίστου τῶν ὄντων ἔχοντες τὸν ἀγῶνα, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῆς, καὶ τῆς πρώτης πᾶσιν ἐλπίδος, ὅσῳ τὴν πίστιν εἰσὶ θερμότεροι, τοσοῦτῳ προσαντέστεροι τῷ λόγῳ. Καὶ προδοσίαν τῆς ἀληθείας, οὐκ εὐσέδειαν τὴν εὐπείθειαν ὑπολαμβάνοντες, πάντα πρόοιντο ἂν πρότερον, ἢ τοὺς οἰκοθεν λογισμοὺς, μεθ' ὧν ἔρχονται, καὶ τῶν δογμάτων, οἷς συνανेत्रάφησαν, τὴν συνήθειαν.

§ 19. Καὶ τοῦτο ἐτι λέγω τῶν μετριωτέρων καὶ οὐ πάντῃ κακῶν τὸ πάθος,² οἱ καὶ τῆς ἀληθείας διαμαρτάνωσιν, ἀλλὰ τῷ γε δι' εὐλάβειαν τοῦτο πάσχειν, καὶ ζῆλον μὲν ἔχειν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν, τυχὸν ἔσονται τῶν οὐ σφόδρα κατακρινομένων, οὐδὲ πολλὰς δερομένων,³ ὡς οἱ διὰ κακίαν καὶ πονηρίαν, τοῦ θεσποτικῆς φελλήματος ἀποπίπτοντες. Καὶ τάχα ἂν οὗτοι μεταπεισθεῖεν ποτὲ καὶ μεταδληθεῖεν ὑπὸ τῆς αὐτῆς εὐλαβείας, ὅφ' ἧς καὶ ἀντέδαινον, εἴτις αὐτῶν ἄψαιτο λόγος, ἥ οἰκοθεν, ἥ ἐξωθεν κρούσας καιρίως, ὡσπερ σίδηρος πυρίτην λίθον, τὴν ἐγκύμονα καὶ ἀξίαν φωτὸς διάνοιαν, ἐν ἣ καὶ τάχιστα ἂν ἐκ σμικροῦ σπινθηρος ὁ

παραστήσῃ ταῦτα ἱκανῶς τε καὶ ὅσον ἄξιον, ἐστὶν ἴδιον τοῦ πνεύματος, ὃ καὶ τλ.

§ 18. 2. Διεληλύθαμεν.) Περὶ τῆς μακαρίας Τριάδος. — 3. Ὅτι χαλεπὸν.) Ἐπεξηγήσεαι τοῦ, ἐκεῖνο. — 4. Ἐν τρισὶ τούτοις.) Χαλεπὸν ἐν πλήθει περὶ τηλικούτων διαλέγεσθαι, ἐν τρισὶ τούτοις τοῦ κινδύνου ἡτορημένου. διανοία, λόγῳ τε καὶ ἀκοῇ καὶ τὰ ἐξῆς ἀποδοτέα πρὸς

ἐκαστον. — 5. Καὶ πάντων.) Καὶ ἐκ πάντων δηλ. — 6. Ἡ τῶν ἀκουόντων εὐλάβεια.) Δηλαδή ἡ τῶν ἀκ. εὐλάβ. αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ ποιοῦσα τὸν λόγον ῥᾶστον τοῖς ὑπισχνουμένοις διδάσκειν ἄλλο τι.

§ 19. 2. Τὸ πάθος.) Τῶν τοιούτων, ὅσοι ἐξ εὐλαβείας ταῦτα πάσχουσιν, οἱ καὶ τλ. — 3. Οὐδὲ πολλὰς δερομένων.) Ὡσπερ ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίοις λέγει. Ὁ γνούς, καὶ ποιήσας, πολλὰς θαρσύνεται ὁ

τῆς ἀληθείας πυρσὸς ἐκλάμψει. Τί δ' ἂν εἶποι τις περὶ τῶν διὰ κενοδοξίαν ἢ φιλαρχίαν, ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος⁴ λαλούντων, Ἰαννοῦ τινος,⁵ ἢ Ἰαμβροῦ μεγαληγορίας, οὐ κατὰ Μωϋσέως, τῆς δὲ ἀληθείας, ὀπλιζομένων, καὶ τῆς ὑγιαίνουσας κατ' ἐξανισταμένων διδασκαλίας; Ἡ τῆς τρίτης⁶ μοίρας, τῶν δι' ἀπαιδευσίαν καὶ τὴν ἐπομένην ταύτῃ θρασυτήτα, ὁμόσε παντὶ λόγῳ χωρούντων συνώδει πάθει, καὶ καταπατούντων⁷ τοὺς καλοὺς μαργαρίτας τῆς ἀληθείας; Ἡ ὅσοι⁸ μηδεμίαν μὲν οἰκοθεν ὑπόληψιν φέροντες, μηδὲ τινα τύπον τῶν περὶ Θεοῦ λόγων ἢ χειρόνα ἢ βελτίονα, πᾶσι δὲ ὑποτιθέντες ἑαυτοὺς λόγοις καὶ διδασκάλοις, ὡς ἐξ ἀπάντων ἐκλεξάμενοι τὸ κρείττον καὶ ἀσφαλέστερον, καὶ κριταῖς οὐ καλοῖς τῆς ἀληθείας σφίσιν αὐτοῖς πιστεύσαντες. Ἐπειτα ὑπὸ τῆς πιθανότητος ἄλλοτε ἄλλης περιφερόμενοι καὶ στρεφόμενοι, καὶ παντὶ λόγῳ καταπλυθέντες καὶ πατηθέντες, πολλοὺς ἀμείψαντες διδασκάλους, καὶ πολλὰ γράμματα, ὥσπερ χοῦν ἀνέμοις ῥαδίως ὑποβαλόντες, τέλος ἀποκαμόντες καὶ ἀκοήν καὶ διάνοιαν, ὡς τῆς ἀλογίας! πρὸς πάντα λόγον ὁμοίως δυσχεραίνουσι, καὶ μοχθηρὸν τύπον ἑαυτοῖς ἐγγράφουσιν αὐτῆς,⁹ καταγελῶν ἡμῶν καὶ καταφρονεῖν, ὡς ἀστράτου καὶ οὐδὲν ὑγιὲς ἐχούσης τῆς πίστεως, μεταδαινόντες ἀπαιδεύτως ἀπὸ τῶν λεγόντων ἐπὶ τὸν λόγον.¹⁰ Ὡς περ ἂν εἴ τις¹¹ τοὺς ὀφθαλμοὺς κακῶς διακείμενος, ἢ τὰ ὦτα διεφθαρμένος, κατηγοροῖν τοῦ ἡλίου, ἢ τῶν φωνῶν τοῦ μέν, ὡς ἀμαυροῦ καὶ οὐ στιλβόντος τῶν δὲ, ὡς ἐκμελῶν καὶ ἀτόνων. Καὶ διὰ τοῦτο ῥᾶον ἄρτι καινοτομεῖν¹² ἀλήθειαν ψυχῇ, ὥσπερ κηρὸν οὐπω κεχαραγμένον ἢ γράφειν κατὰ γραμμάτων, πονηρῶν λέγων διδαγμάτων τε καὶ δογμάτων, εὐσεβῆ λόγον, ὡς συγχεῖσθαι καὶ ἀτακτεῖν τοῖς προτέροις τὰ δεύτερα. Ὅδον μὲν γὰρ πατεῖν ἄμεινον τὴν λείαν καὶ τετριμμένην, ἢ τὴν ἀτριβὴ καὶ τραχείαν, καὶ γῆν ἀροῦν, ἢν πολλὰκις ἄροτρον ἔτεμε καὶ ἡμέρωσε· ψυχὴν δὲ γράφειν,¹³

δὲ μὴ γνοῖς, καὶ ποιήσας, ὀλίγας Λουκ. (β'. 47. 48. — 4. Ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος.) Ψαλ. σβ'. 8. — 5. Ἰαννοῦ τινος.) Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς οἱ δύο Λιγύπτιοι μάγοι, ὧν μέμνηται Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Τιμόθ. β'. γ'. 8. εἰκαστικῶς ἐκ τῶν βιβλίων τῶν Ῥαββίνων τὰ γὰρ ὀνόματα ταῦτα οὐδαμοῦ ἔστιν εὐρεῖν ἐν τῇ παλαιᾷ γραφῇ. — 6. Ἡ τῆς τρίτης.) Ἡ περὶ τῆς τρίτης μοίρας, δηλ. περὶ τῶν δι' ἀπαιδευσίαν καὶ τὴν ἐπὶ τὸν κοινὸν γὰρ τὸ τί τις ἂν εἶποι. — 7. Καταπατούντων.) Ἐκ τοῦ Εὐαγγελ. Ματθ. ζ'. 6. — 8. Ἡ ὅσοι.) Ἡ περὶ ἐκείνων, ὅσοι ἀπὸ κοινοῦ γὰρ τὸ, τί τις ἂν εἶποι. — 9. Αὐτῆς.) Τῆς πίστεως δηλ. ὡς

ἐκ τοῦ ἐξῆς ὁκλον. — 10. Ἀπὸ τῶν λεγόντων ἐπὶ τὸν λόγον.) Ἐπειδὴ γὰρ οἱ λέγοντες ἀστατοὶ εἰσὶ καὶ παρεκτρέπουσι τοῦτων πολλοὶ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας κατὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν φρενοβλαβείας, οἴονται ὅτι καὶ ὁ λόγος, αὐτὴ δηλ. ἡ τῆς πίστεως ἀλήθεια, τοιαύτη ἔστί. — 11. Ὡς περ ἂν εἴ τις.) Καὶ ποιοῦσιν ὥσπερ καὶ τλ. — 12. Ἀρτικαινοτομεῖν.) Ἐν τῇ μὴ πω δεξαμένη ψυχῇ τῆς τῶν δογμάτων ἀληθείας τὴν ὑψηλὴν καινοτομεῖν ῥᾶον ἔστιν ἢ γράφειν κατὰ πονηρῶν δογμάτων εὐσεβῆ λόγον ὥστε τὸν εὐσεβῆ λόγον συγχεῖσθαι τοῖς πονηροῖς δόγμασι. — 13. Ψυχὴν δὲ γράφειν.) Ἀπὸ κοινοῦ τὴν ἄμεινον.

ἦν οὕτω λόγος ἐχάραξε μοχθηρὸς, οὐδὲ εἰς βάθος τὰ τῆς κακίας ἐνεσημάνθη γράμματα. Δύο γὰρ ἂν οὕτω τὰ ἔργα γένοιτο τῷ Θεοσεβεῖ καλλιγράφῳ, ἐξαλείφειν τε τοὺς προτέρους τύπους, καὶ μεταγράφειν τοὺς δοκιμωτέρους τε καὶ τοῦ μένειν ἀξιοτέρους.

§ 20. Τοσοῦτοι μὲν δὴ καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ πάθη, κατὰ τὸν λόγον αὐτὸν, αἱ πονηροὶ τύποι καὶ χαρακτῆρες! Τοσοῦτον δὲ τὸ ἔργον τῷ ταύτην πεπιστευμένῳ τὴν ψυχῶν παιδαγωγίαν καὶ προστασίαν! καὶ τὰ πλείω παρήκεν ὁ λόγος, ἵνα μὴ περιττότερος ᾖ τοῦ δέοντος. Ὡσπερ αὖν εἴ τις θηρίον ἐκ πολλῶν θηρίων συγκειμένον, πολυειδές, καὶ πολύμορφον, μειζόνων τε καὶ μικροτέρων, ἡμερωτέρων τε καὶ ἀγριωτέρων, ἄγειν ἐπιχειροῖ καὶ τιθασσύνει, πάντως ἂν ἦν ἔργον αὐτῷ,² καὶ οὐ μικρὸν τὸ ἀγώνισμα, οὕτως ἀνωμάλου καὶ ἀλλοκότου προστατεῖν φύσεως, οὔτε φωναῖς ταῖς αὐταῖς, οὔτε τροφαῖς, οὔτε χειρὸς ἐπαφαῖς, οὔτε συρίγμασιν, οὔτε τοῖς τῆς ἄλλης ἀγωγῆς τρόποις ἐκάστου τῶν θηρίων χαίροντος, ἄλλων δὲ ἄλλοις ἡδομένων, ἢ ἀχθομένων, ὥς ἡ φύσις ἐκάστου καὶ ἡ συνήθεια. Καὶ τί ἂν ἔδει ποιεῖν τὸν τοιούτου θηρὸς ἐπιστάτην; Τί δ' ἄλλο γε, ἢ πολυειδῆ τε εἶναι καὶ ποικίλον τὴν ἐπιστήμην, καὶ κατάλληλον ἐκάστῳ προσάγειν τὴν θεραπείαν, ὥς ἂν ἄγοιτο καλῶς αὐτῷ τὸ θηρίον, καὶ διασώζοιτο. Οὕτως ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων ἡθῶν, καὶ λόγων, καθάπερ ἑνὸς ζώου συνθέτου καὶ ἀνομοίου, τοῦ κοινοῦ τούτου τῆς Ἐκκλησίας συγκειμένου σώματος, πάσα ἀνάγκη καὶ τὸν προστάτην ἀπλοῦν τε εἶναι τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἐν πᾶσιν ὁρθότητα, καὶ ὅτι μάλιστα παντοδαπὸν καὶ ποικίλον, κατὰ τὴν πρὸς ἕκαστον οἰκείωσιν, καὶ τὸ τῆς ὁμιλίας πρὸς πάντας ἐπιτήδειόν τε καὶ πρόσφορον. Οἱ μὲν γὰρ δέονται γάλακτι τρέφεσθαι, τοῖς ἀπλουστέροις³ καὶ στοιχειωδεστέροις τῶν δογμάτων, ὅσοι τὴν ἑξὶν νήπιοι καὶ ἀρτιπαγεῖς, ὥς ἂν εἴποι τις, τὴν ἀνδρείαν τοῦ λόγου τροφήν⁴ οὐ φέροντες, ἦν εἰ προσάγοι τις παρὰ δύναμιν, τάχα ἂν καταπιεσθέντες καὶ βαρυνθέντες (οὐκ ἐξαρκούσης τῆς διανοίας, ὥσπερ ἐκεῖ τῆς ὕλης, τὸ ἐπεισελθὼν ἐλκῦσαι καὶ οἰκειώσασθαι) ζημιωθεῖεν ἂν καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν δύναμιν. Οἱ δὲ τῆς ἐν τοῖς τελείοις λαλουμένης σοφίας χρῆζοντες, καὶ τροφῆς τῆς ὑψηλοτέρας καὶ στερρότερας, τῷ πρὸς διάκρισιν ἀληθοῦς τε καὶ ψεύδους ἱκανῶς γεγυμνᾶσθαι⁵ τὰ κισθητήρια, εἰ γάλα ποτίζονται, καὶ τρέφοιντο λαχάνοις, ἀσθενῶν βρώματι, δυσχεραίνειεν ἂν καὶ μά-

§ 20. 2. Ἔργον αὐτῷ.) Δυσχερὲς ὅλ. ἀνδρείαν. . . τροφήν.) Τὴν ἀνδράσι προ-
 ἦν αὐτῷ. τὸ τοιοῦτον θηρίον τιθασσύνει. σήκουσαν. — 5. Τῷ πρὸς διάκρισιν
 — 3. Τοῖς ἀπλουστέροις.) Ἐπεξήγηται ἀληθοῦς τε καὶ ψεύδους ἱκανῶς γε-
 τοῦ ἀληγορηθέντος γάλακτος. — 4. Τὴν γεγυμνᾶσθαι.) Ἐν τῷ γεγυμνᾶσθαι ἐπειδή

λα εικότως· οὐ δυναμούμενοι κατὰ Χριστὸν οὐδὲ αὖξοντες τὴν ἐπαινετὴν αὖξησιν, ἣν ἐργάζεται λόγος τελειῶν εἰς ἄνδρας καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας⁶ ἄγων πνευματικῆς τὸν καλῶς τρεφόμενον.

§ 21. Πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός; Οὐ γὰρ ἐσμὲν ὡς οἱ πολλοί, καπνηλεύειν δυνάμενοι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ ἀναμιγνύναι τὸν οἶνον ὕδατι,² τὸν εὐφραίνοντα³ καρδίαν ἀνθρώπου λόγον τῷ πολλῷ καὶ εὐνῳ, καὶ χαμαὶ συρομένῳ, καὶ ἐξιτήλῳ, καὶ εἰκῇ ῥέοντι. Ὡστε αὐτοὶ τι παρακερδαίνειν ἐκ τῆς καπνηλείας, ἄλλοτε ἄλλως ὁμιλοῦντες τοῖς πλησιάζουσιν, καὶ πᾶσι πρὸς χάριν, ἐγγαστριμυθοί⁴ τινες ὄντες καὶ κενολόγοι, τὰς ἑαυτῶν ἡδονὰς Σεραπεύοντες λόγοις ἐκ γῆς φωνουμένοις καὶ δυομένοις εἰς γῆν, ὡς ἂν μάλιστα εὐδοκιμοῖεν παρὰ τοῖς πολλοῖς, ὅτι μάλιστα ζημιούντες ἑαυτοὺς ἢ ἀπολύντες, καὶ αἷμα ἁθῶν⁵ ἀπλουστέρων ψυχῶν ἐκχέοντες, ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἐκζητησόμενον. Ἀλλ' εἰδότες,⁶ ἐτέροις βέλτιον εἶναι τὰς ἑαυτῶν ἡνίας, ἐνδιδόναι τεχνικωτέροις, ἢ ἄλλων ἡνιόχους εἶναι ἀνεπιστήμονας, καὶ ἀκοὴν ὑποτιθέναι μᾶλλον εὐγνώμονα, ἢ γλῶσσαν κινεῖν ἀπαιδευτον. Ταῦτα διαλεχθέντες ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ ἴσως οὐ φαύλοις συμβούλοις,⁷ εἰδὲ μή γε, ἀλλ' οὖν εὖνοις, καὶ τὰ ῥητέα, καὶ τὰ πρακτέα⁸ μαθεῖν οὐκ εἰδότες μᾶλλον, ἢ διδάσκειν ἄγνοοῦντες, ἐδοκιμάσαμεν. Ἀγαπητόν⁹ γὰρ ὅτω, κἂν εἰς βαθύ γῆρας λόγος ἀφίκοιτο πολιδές, καὶ ὠφελῆσαι νέαν ἐν εὐτέδειχ ψυχὴν δυνάμενος. Ὡς τό γε παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρεῖν, πρὶν αὐτοὺς ἱκανῶς παιδευθῆναι, καὶ ἐν πίθῳ¹⁰ τὴν κεραμίαν μανθάνειν, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ψυχαῖς ἐκμελεῖσθαι τὴν εὐτέδειξαν, λίαν εἰναι μοι φαίνεται ἀνοήτων, ἢ

δὴλ. ἐγυμνάσθησαν. — 6. Εἰς μέτρον ἡλικίας.) Ἀποστολικὸν δὲ τοῦτο. Παῦλ. Ἐφεσ. δ'. 13.

§ 21. 2. Τὸν οἶνον ὕδατι.) Ἠσαΐ. α'. 22. Ἀλληγορεῖ δὲ τὸν τῆς ἀληθείας ἐν πνεύματι εὐφραίνοντα καρδίαν ἀνθρώπου λόγον τῷ οἶνῳ τῷ δ' ὕδατι, τὸ χαμαὶ συρομένον, καὶ πατούμενον, καὶ εἰκῇ ῥέον τῶν δογμάτων. — 3. Τὸν εὐφραίνοντα.) Ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ παρεμορφάσθη ἡ φράσις λέγοντος· ψαλμ. ρε'. 15. Καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου. — 4. Ἐγγαστριμυθοί.) Εἰσὶ γὰρ τινες γυναικες, κεκληισμένον τοῦ στόματος φηγομέναι, καὶ δοκοῦσαι ἀπὸ γαστρὸς λαλεῖν· αἵτινες καὶ προλέγειν ὑπὸ σκηνῶνται πρὸς μέλλοντα, λέγουσι πρὸς ἕκαστον, ὅσα δοκοῦσι χαρίζεσθαι αὐτοῖς. Βασ. Α'. κη'. — 5. Καὶ αἷμα ἁθῶν.) Παῦλ. Ῥωμ. γ'.

15. Ἰεζεκ. γ'. 18. — 6. Ἀλλ' εἰδότες.) Ὁ Ἀλλὰ θετικῶς πρὸς τὸ Οὐ γὰρ ἐσμὲν ἀναφερόμενος· ἔχει δὲ ἐννοούμενον ἀπὸ κοινοῦ τὸ Ἐσμὲν ἐν ᾧ. Ἀλλ' ἐσμὲν εἰδότες· ἀντὶ Ἀλλ' ἔμμεν. — 7. Ἰσως οὐ φαύλοις συμβούλοις.) Διορθοῦται τὸν ἐπαινον· τῷ δ' οὐ φαύλῳ τὸ φιλαυτον αἰτιώμενος· εὐνοικῶς γὰρ ἕκαστος ἔχει πρὸς ἑαυτόν. — 8. Τὰ ῥητέα, καὶ τὰ πρακτέα.) Ὅσα δεῖ λέγειν, καὶ ὅσα δεῖ πράττειν δὴλ. Ἡ σύνταξις· καὶ ἐδοκιμάσαμεν οὐκ εἰδότες μαθεῖν ὅσα δεῖ λέγειν καὶ πράττειν μᾶλλον, ἢ ἄγνοοῦτες διδάσκειν αὐτά. — 9. Ἀγαπητόν.) Ὡς τι καὶ εἰς βαθύ γῆρας ὁ λόγος ἀφίκοιτο πρέπον πεπολιωμένῳ ἀνδρὶ. — 10. Ἐν πίθῳ.) Παροιμία ἐπὶ τῶν τὰς πρώτας μὲν μαθήσεις ὑπερβαίνοντων, ἀπτομένων δὲ τῶν μειζόνων· ὡς εἰς μανθάνων κεραμεύειν πρὶν μαθεῖν πίνακας ἢ ἄλλο τι τῶν μικρῶν

τολμηρῶν.¹¹ Ἀσυνέτων μὲν, εἰ μὴδὲ αἰσθάνονται τῆς ἑαυτῶν ἀμαθίας· θρασέων δὲ, εἰ καὶ συνιέντες, κατατολμοῦσι τοῦ πράγματος.

§ 22. Ἑβραίων μὲν οὖν οἱ σοφώτεροι λέγουσιν, ὡς ἄρα ἦν τις πάλαι νόμος Ἑβραίοις, ἐν τοῖς μάλιστα εὖ ἔχων,² καὶ ἐπαινούμενος, μὴ πᾶσαν ἡλικίαν πάσῃ γραφῇ ἐνδίδοσθαι. Μὴδὲ γάρ³ εἶναι τοῦτο λυσιτελέστερον, ὅτι μὴδὲ πᾶσαν εὐθέως εἶναι παντὶ ληπτὴν, καὶ τὰ μέγιστα ἂν τοὺς πολλοὺς κακῶσαι τῷ φαινομένῳ⁴ τὴν βαθυτέραν. Ἀλλὰ τὰς μὲν ἀπ' ἀρχῆς ἀνεῖσθαι πᾶσι καὶ εἶναι κοινάς, ὧν καὶ τὸ σωματικὸν οὐκ ἀδόκιμον· τὰς δὲ μὴ ἄλλοις, ἢ τοῖς ὑπὲρ εἰκοστὸν καὶ πέμπτον γεγονόσιν ἔτος, πιστεῦεσθαι ὅσαι δι' ἐντελοῦς τοῦ ἐνδύματος τὸ μυστικὸν κάλλος περικαλύπτουσιν· ἄθλον⁵ φιλοπονίας καὶ λαμπροῦ βίου, μόνοις τοῖς κεκροθυμένοις τὸν νοῦν ὑπαστράπτειν, καὶ φανταζόμενον, ὡς μόνης δυναμένης τῆς ἡλικίας ταύτης⁶ ὑπὲρ τὸ σῶμα γενέσθαι, καὶ ἀναβῆναι καλῶς ἐπὶ τὸ πνεῦμα ἀπὸ τοῦ γράμματος. Ἡμῖν δὲ οὐδεὶς ὅρος τοῦ παιδεῦσιν καὶ τοῦ παιδεύεσθαι, ὥσπερ οἱ λίθοι, πάλαι⁷ ταῖς ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην καὶ ταῖς ἐντὸς Ἰορδάνου φυλαῖς· οὐδὲ τισὶ μὲν ἐκεῖνο, τισὶ δὲ τοῦτο ἐπιτρεπτόν· οὐδέ τις κανὼν τῶν ἐξεῶν· ἀλλ' οὕτω τὸ πρᾶγμα ἔρριπται, καὶ συγκέχεται, καὶ οὕτω κακῶς διακείμεθα ὥστε οἱ πλείους ἡμῶν, ἵνα μὴ λέγω πάντες, πρὶν ἀποθέσθαι σχεδὸν τὴν πρώτην τρίχα,⁸ καὶ τὸ τὰ παιδικὰ ψελλίζεσθαι, πρὶν παρελθεῖν εἰς τὰς θείας αὐλάς, πρὶν τῶν ἱερῶν βιβλίων γνῶναι καὶ τὰ ὀνόματα, πρὶν καινῆς καὶ παλαιᾶς χαρακτῆρα γνωρίσαι, καὶ τοὺς προστάτας·⁹ οὕτω γὰρ λέγω πρὶν ἢ τὸν βόρβορον ἀποπλύνασθαι, καὶ τὰ τῆς ψυχῆς αἵσχη, ὅσα ἡ κακία ἡμῖν προσεμάξατο· ἂν δύο ἢ τρία ῥήματα τῶν εὐσεβῶν ἐξασκήσωμεν, καὶ ταῦτα ἐξ ἀκοῆς, οὐκ ἐντεύξεως, ἢ τῷ Δαβὶδ βραχέα

πλάττειν, πύθω ἔχειρεῖ. — 11. φαίνεται ἀνοήτων, ἢ τολμηρῶν.) Ἀντὶ καὶ ἀνοήτων καὶ τολμηρῶν ὡς ἐκ τῆς ἐπεξηγήσεως λέγει γάρ· Ἀσυνέτων μὲν καὶ τλ.

§ 22. 2. Ἐν τοῖς μάλιστα εὖ ἔχων.) Τοῦτο κεῖται ἀντὶ υπερθετικοῦ τινος ὀνόματος. — 3. Μὴδὲ γάρ.) Ἐννοεῖται Λέγουσι. — 4. Τῷ φαινομένῳ.) Τῆς γραφῆς δηλ. ἥτις βαθυτέρα καὶ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς οὕσα, κακίνουσα βλάπτει· οἷα δηλ. ἡ τοῦ ἁγίου τῶν ἁγμάτων τῷ φαινομένῳ αἰσχυρῇ· καὶ αἱ προφητικαὶ τῷ βᾶθαι καὶ περινοημένῳ οὐ ῥαδίως ὠφελήσαιεν ἂν. Σχολιαστ. Βασίλ. — 5. Ἀθλον.) Ὅπερ μυστικὸν κάλλος ἐστὶν ἄθλον καὶ τλ. — 6. Τῆς ἡλικίας ταύτης.)

Τῆς ὑπὲρ εἰκοστὸν καὶ πέμπτον ἔτος. — 7. Οἱ λίθοι, πάλαι.) Μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου φυγὴν διεκρίθησαν αἱ φυλαὶ ὁποῖοι λίθων, αἱ μὲν ἐντὸς Ἰορδάνου, αἱ δὲ ὑπερθεῖν καὶ ἐκτὸς, τοῖς πεπηγόσι λίθοις διασπείρομεναι τε καὶ διακρινόμεναι. Εἰσὶν δὲ 10. 11. 12. 13. ὥσπερ οὖν ἐκεῖναις ταῖς φυλαῖς ὅροι γεγονῶσι τινὲς λίθοι, γνωρίσματα τῶν φυλῶν, ἕδαι φησὶ καὶ ἡμῖν ὁρισμῶν τινῶν εἰς διάκρισιν καὶ ἡλικίας καὶ βίου καὶ παιδεύσεως, καὶ σοφίας· νῦν δ' οὐδεὶς ὅρος, ἀλλὰ τοῦ τυγχόντος ἡ προεδρία καὶ τιμὴ. — 8. Πρώτην τρίχα.) Τὴν παιδικὴν λέγει καὶ τὴν ἐκ γενέσεως πεφυκυῖαν. — 9. Καὶ τοὺς Προστάτας.) Τῆς παλαιᾶς γραφῆς τοὺς συγ-

καθομιλήσωμεν, ἢ τὸ τριδώνιον¹⁰ εὖ περιστειλώμεθα, ἢ μέχρι τῆς ζώνης φιλοσοφήσωμεν, εὐσεβείας τι πλάσμα καὶ ὄψιν ἡμῖν αὐτοῖς περιχρῶσαντες.¹¹ Βαβαὶ τῆς προεδρίας¹² καὶ τοῦ φρονήματος! ἱερός καὶ ἐκ σπαργάνων ὁ Σαμουήλ¹³ εὐθὺς ἐσμέν σοφοὶ καὶ διδάσκαλοι, καὶ ὑψηλοὶ τὰ θεῖα, καὶ γραμματέων τὰ πρῶτα καὶ νομικῶν, καὶ χειροτονούμεν ἡμᾶς αὐτοὺς οὐρανίους, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββὶ ζητοῦμεν,¹⁴ καὶ οὐδαμοῦ τὸ γράμμα,¹⁵ καὶ πάντα δεῖ νοηθῆναι πνευματικῶς, καὶ λῆρος πλατὺς τὰ ἐνείρατα, καὶ ἀγανακτοίημεν ἂν, εἰμὴ σφόδρα ἐπαινοίμεθα. Τοῦτο¹⁶ ἡμῶν οἱ χρηστότεροι καὶ πλουσιώτεροι.

§ 23. Τί δέ² οἱ πνευματικοὶ μᾶλλον, καὶ γενναιότεροι; Πολλὰ κατακρίναντες³ ἡμᾶς, ἂν οὕτω δόξῃ, καὶ βασκνίσαντες, καὶ οὐδαμοῦ θέντες, ἀπῆλθον, καὶ τὴν κοινωνίαν ὡς οὐκ εὐσεβῶν διαπτύσαντες. Ἄν δέ τινα αὐτῶν λέγωμεν, οὕτωςι πράγῃς καὶ λογικῶς προβιδάζοντες. Εἰπέ μοι,⁴ ὦ Σαυμάσιε, καλεῖς τι τὸ ὀργεῖσθαι, τὸ τε αὐλεῖν;⁵ Πάνυγε, εἴποιεν ἂν. Τί δαί; σοφίαν τε καὶ σοφὸν εἶναι, τοῦθ' ὁ δὴ θεῖων τε καὶ ἀνθρωπίνων ἐπιστήμην τιθέμεθα; Καὶ τοῦτο δώσουσι. Πότερον δέ κρεῖττον εἶναι καὶ ὑψηλότερον, ταῦτα σοφίας, ἢ τούτων μακροῦ τὴν σοφίαν; Καὶ πάντων,⁶ εὖ

γραφεῖς λέγει, ἢ γοῦν τῶν αἰρέσεων τοὺς προϊτάτας. — 10. Τὸ τριδώνιον.) Τριδώνιον λέγεται πᾶν τὸ παχὺ περιβόλαιον παρὰ τὸ τρίβειν ἢ τὸ ἀναβόλαιον ἢ μακρὸν νοητέον. Περιστελλέσθαι δὲ τὸ κοσμίως καὶ ἐπιμελῶς περιβάλλεσθαι. — 11. Περιχρῶσαντες.) Περί τῶν ἐσχηματισμένων ὡς σχῆμα ἐγκρατείας ἔχόντων, σιγῶν καὶ ἀλλοτρίων μετὰ τίνος φιλοσώφον ἐμβρυθείας περικεῖσθαι δοκούντων. — 12. Βαβαὶ τῆς προεδρίας.) Ὡς Σαυμαστοὶ πρόεδροι δοκοῦντι εἶναι, καὶ τὴν φρόνησιν ὑψηλοί. — 13. Ὁ Σαμουήλ.) Οὗτος γὰρ ἐκ μήτρας μητρὸς ἂν ἡγιασμένος, καὶ καθιερωμένος Θεῷ, καὶ παῖς ἔτι ὢν, ἐλειτούργει αὐτῷ. Βασιλ. Α'. α. β'. ἐνταῦθα δὲ εἰληπταὶ τὸ ὄνομα κατ' εἰρωνείαν τῶν, ὡς ἐκεῖνος, εἶναι οἰομένων. — 14. Ῥαββὶ ζητοῦμεν.) Ἀπὸ τοῦ ἐν Εὐαγγελίοις εἰληπταὶ λέγει γὰρ ὁ Κύριος. Ματθ. κγ'. 7. Καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ραββὶ, ραββί. — 15. Καὶ οὐδαμοῦ τὸ γράμμα.) Τοὺς κανένας εἶμαι λέγειν τὸν γὰρ χρόνον οὗτοι διαγορεύουσι τῶν ἐκ ἱερῶν προχειριζομένων, καὶ τὴν γραφὴν τοῦτο δεσπίζουσιν. Τί δ' ἂν φήσῃς περὶ Σαμουήλ, καὶ Δαυὶδ, οὐχὶ νέοι κριταὶ γερόντων καὶ προφῆται γεγονᾶσι; Ἀλλὰ τὰ ὁραθέντα

τε καὶ διακρίθιντα ὁκείρατα, καὶ αἱ προφηταὶ ποῦ σοι κεῖνται, ἢ λῆρος σοι δοκεῖ ταῦτα, νεότητά μιν ζηλοῦντι, παρὰ τρέχοντι δὲ τούτων τῆς ἀρετῆς τὸ ὕψος; καὶ τὸ ταῦτα ἐκτιθέμενον γράμμα πνευματικῶς, καὶ ἄλλως ἐννοεῖσθαι ταυτὶ μᾶλλον ἢ κατὰ τὸ γράμμα κελεύεις; Βασιλ. Σχολιαστ. — 16. Τοῦτο.) Ποιοῦσι ἢ ἄλλο τοῖς οἰκειότερον ῥῆμα ἐνοητέον τῇ ἐνοσίᾳ.

§ 23. 2. Τί δέ.) Ποιοῦσι δηλ. — 3. Κατακρίναντες.) Ὁ Ἀντικρονισμὸς ἵνα σημάξῃ τὸ βέβαιον, εἰληπταί. Τὸ δέ γε ἀπῆλθον μετὰ τὸ, καὶ διαπνύσαντες, ἐν τῇ συντάξει θετέον. ἵνα μετὰ τὰς μετοχὰς συνδεόμενας οὕτως ἢ τὸ ῥῆμα. — 4. Εἰπέ μοι.) Πλατωνικὴ ἢ μεταχειρίσῃς, ἔνθα ἐρωτᾷ καὶ ἀποκρίνεται ὁ αὐτὸς μέγας Γρηγόριος· ὁ γὰρ Πλάτων διαλογικῶς τὰ πάντα διδάσκει τὸν Σωκράτην ὑποτιθέμενος ἐρωτῶντα καὶ ἄλλον τινα ἀποκρινόμενον τὸ δὲ σχῆμα Διαλογισμός. — 5. Τό τε αὐλεῖν.) Ὁ τε μόνος καίμενος Λατίνισμὸν ἐμφανίζει, οὗτοι γὰρ τῷ quod χρῶνται πολλάκις οὕτω. — 6. Καὶ πάντων.) Τὴν σοφίαν μακροῦ ὑψηλότεραν. Τὴν δὲ ἐκφράσιν ταύτην ἐκ τῶν Δημοσθένους φιλιππικῶν Γ'. λέγοντος. Καὶ πάντων, εὖ οἶδ' ὅτι, φητάντων γ' ἂν

οἶδ' ὅτι φήσουσι, καὶ μέχρι τούτων εἰσὶν εὐγνώμονες. Ἄρ' οὖν ὀρχήσεως μὲν καὶ αὐλήσεώς ἐστι διδασκαλία καὶ μάθησις, καὶ χρόνου πρὸς τοῦτο δεῖ, καὶ ἰδρώτων συχνῶν καὶ πόνων, καὶ μισθοῦς καταβαλεῖν ἔστιν ὅτε, καὶ προσαγωγῶν δεηθῆναι, καὶ ἀποδημῆσαι μακρότερα, καὶ τᾶλλα τὰ μὲν ποιῆσαι πάντα, τὰ δὲ παθεῖν, οἷς ἐμπειρία συλλέγεται. Τὴν δὲ σοφίαν, ἥ πᾶσιν ἐπιστατεῖ, καὶ πάντα ἐν ἑαυτῇ τὰ καλὰ συλλαβοῦσα ἔχει, ὥς καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸν τοῦτο μᾶλλον ἢ τί ἄλλο χαίρειν ἀκούοντα, ἐπειδὴ καλεῖται πολλοῖς ὀνόμασιν, οὕτω κούφον τι καὶ πεπατημένον πρᾶγμα ὑποληψόμεθα, ὥστε θελῆσαι⁷ δεῖν μόνον, καὶ εἶναι σοφόν; Πολλῆς τοῦτο⁸ τῆς ἀμαθίας! Ἄν ταῦτα λέγωμεν αὐτοῖς, καὶ κατὰ μικρὸν τὴν πλάνην ἀνακαθαίρωμεν, ἥ τις ἄλλος⁹ τῶν εὐμαθεστέρων καὶ συνετωτέρων, τοῦτο ἐκείνο¹⁰ κατὰ πετρῶν¹¹ σπείρειν, καὶ λαλεῖν εἰς ὧτα μὴ ἀκούοντων. Οὕτως οὐδ' αὐτὸ τοῦτο¹² εἰσὶ σοφοί, τὴν ἑαυτῶν γινώσκουν ἀπαιδευσίαν! Καὶ μοι δοκεῖ καλῶς ἔχειν, τὸ τοῦ Σολομῶντος¹³ εἰπεῖν περὶ αὐτῶν. »Ἔστι πονηρία, ἣν εἶδον »ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἄνδρα θόξαντα παρ' ἑαυτῷ σοφὸν εἶναι.« Καὶ ὁ τούτου πονηρότερον, παιδεύειν ἄλλους πεπιστευμένον, τὸν μηδὲ τῆς οἰκείας ἀμαθίας ἐπαισθανόμενον. Τοῦτο δακρύων μὲν καὶ στεναγμῶν, εἴπερ τι ἄλλο πάθος, ἄξιον! ὁ καὶ πολλάκις ἐγὼ κατηλέησα, εὖ εἰδὼς, ὅτι τὸ οἶσθαι τοῦ εἶναι τὸ πλεῖστον ἀφαιρεῖται· καὶ μέγα τοῖς ἀνθρώποις ἡ κενοδοξία πρὸς ἀρετὴν ἐμπόδιον. Ἰάσασθαι δὲ καὶ στήσαι τὴν νόσον, Πέτρου ἂν εἴη τινός, ἢ Παύλου, τῶν μεγάλων Χριστοῦ μαθητῶν, καὶ μετὰ τῆς ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ κυβερνήσεως εἰληφότων τὸ χάρισμα, καὶ πᾶσι¹⁴ πάντα γινόμενων, ἵνα τοὺς πάντας κερδησώσιν. Ἡμῖν δὲ τοῖς ἄλλοις μέγα καὶ εἰ καλῶς κυβερνοίμεθα, καὶ ἀγοίμεθα πρὸς τῶν ἐπανορθοῦν τὰ τοιαῦτα καὶ διευθύνειν πεπιστευμένων.

§ 24. Ἀλλ' ἐπειδὴ γε Παύλου καὶ τῶν κατ' ἐκείνον ἐμνήσθημεν, ἀφέντες, εἰ δοκεῖ, τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ὅσοι κατὰ νομοθεσίαν,²

μετέφερε. — 7. Ὡστε θελῆσαι.) Ὡστε τοῦτο μόνον προσήκει ποιεῖν τὸ θελῆσαι μόνον, καὶ ὁ θελήσας ἔσται σοφός. — 8. Πολλῆς τοῦτο.) Ἔστι σημεῖον, ἢ τεκμήριον· ἢ ὡς ἂν ἄλλως εὖ ἔχοι τὰ τῆς ἐννοίας ἀναγνωστῶν δέ τοι ἐν ἡθεί· ἵνα ὁ ἐν αὐτῷ νοῦς τῷ σχήματι τῆς φωνῆς καὶ τῷ τρόπῳ τῆς ἀναγνώσεως δηλωθῇ. — 9. ἢ τις ἄλλος.) Λέγει δηλ. καὶ ἀνακαθαίρει. — 10. Τοῦτο ἐκείνο.) Ἔστα δηλ. ἡ ἀκολουθήσει. — 11. Κατὰ πετρῶν.) Παροιμία ἐπὶ τῶν μάτην πανούτων· ὅτι τὰ οὕτω σπειρόμενα, οὐ τελε-

σφορεῖται κατὰ τὴν τοῦ Εὐαγγελίου φωνήν. Μαθ. γ'. 5. — 12. Οὐδ' αὐτὸ τοῦτο.) Τὸ ἐπιγινώσκουν τὴν ἑαυτῶν ἀπαιδευσίαν. — 13. Σολομῶντος.) Ἐκκλησ. ι. 5. Ἠσαΐ. ε', 21. — 14. Καὶ πᾶσι.) Παῦλ. Κορινθ. β'. 8'. 21.

§ 24. 2. Κατὰ νομοθεσίαν.) Κατὰ νομοθεσίαν μὲν προσεβλήθη Μωσῆς· οὗτος γὰρ ἐν ὅρει Σινᾷ ἔθετο νόμους τοῖς Ἑβραίοις, παρὰ Θεοῦ λαβὼν· κατὰ προφητείαν δὲ, Ἀδράων ὁ ἀδελφὸς Μωϋσέως, ὃς συνὼν τῷ ἀδελφῷ, προεφῆτευεν ἐν τῷ λαῷ, ἀρχιερεὺς ὢν κατὰ στρατηγίαν

ἡ προφητεῖαν, ἡ στρατηγίαν, ἡ τινα τοιαύτην ἄλλην οἰκονομίαν τοῦ λαοῦ προεβλήθησαν, οἷον τὸν Μωϋσῆν, τὸν Ἀαρών ἐκεῖνον, τὸν Ἰησοῦν, τὸν Ἡλίαν, τὸν Ἐλισσαῖον, τοὺς Κριτὰς, τὸν Σαμουὴλ, τὸν Δαβὶδ, τῶν προφητῶν τὸ πλῆθος, τὸν Ἰωάννην, τοὺς δώδεκα μαθητάς,³ τοὺς ἐπ' ἐκείνοις ὕστερον, οἱ πολλοὶς ἰδρῶσι καὶ πόνους διεξῆλθον τὴν προστασίαν κατὰ τοὺς ἑαυτῶν χρόνους ἕκαστοι, τούτους ὑπερβάντες ἅπαντας, Παῦλον προστησώμεθα μόνον τοῦ λόγου συνίστορα. Κὰν τούτῳ θεωρήσωμεν, ὅσον ἐστὶ ἡ ψυχῶν ἐπιμέλεια, καὶ εἰ βραχεῖας⁴ τῆς πραγματείας, ἡ μικρὰς τῆς συνέσεως. Ὡς ἂν δὲ βῆστα τοῦτο γνωστῆμεν καὶ κατιδοίμεν, τί Παῦλος αὐτὸς περὶ Παύλου φησὶν ἀκούσωμεν. Ἐὼ λέγειν⁵ τοὺς πόνους, τὰς ἀγρυπνίας, τοὺς φόβους, τὰς ἐν λιμῷ καὶ δίψει κακοπαθείας, τὰς ἐν ψύχει καὶ ἐν γυμνότητι, τοὺς ἐξωθεν ἐπιβουλεύοντας, τοὺς ἐνδοθεν ἀντιπράττοντας. Ἀφήμι τοὺς διωγμούς, τὰ συνέδρια, τὰ δεσμοτήρια, τὰ δεσμά, τοὺς κατηγόρους, τὰ δικαστήρια, τοὺς καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν θανάτους, τὴν σαργάνην,⁶ τοὺς λιθασμούς, τοὺς ῥαβδισμούς, τὴν περίοδον, τοὺς κατὰ γῆν κινδύνους, τοὺς κατὰ θάλασσαν, τὸν βυθόν, τὰ ναυάγια, κινδύνους ποταμῶν, κινδύνους ληστῶν, κινδύνους ἐκ γένους, κινδύνους ἐν ψευδαδέλφοις, τὸν ἐν χειρῶν βίον, τὸ ἀδάπανον Εὐαγγέλιον, ὃς θεάτρον ἦν⁷ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις μέσος Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἰστάμενος· ὑπὲρ μὲν τῶν ἀγωνιζόμενος, τῷ δὲ προσάγων καὶ οἰκειῶν λαὸν περιούσιον, χωρὶς τῶν παρεκτός τούτων. Τίς ἂν ἀξίως διέλθοι τὴν καθ' ἡμέραν ἐπιστάσιν, τὴν τῶν καθ' ἕκαστον κηδεμονίαν, τὴν μέριμναν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸ πρὸς πάντας συμπαθὲς καὶ φιλάδελφον; Προσέκοπτε τις, καὶ Παῦλος ἡσθένει· Καὶ ἄλλος ἐσκανδαλίζετο· καὶ Παῦλος ἦν ὁ φλεγόμενος. Τὸ δὲ τῆς διδασκαλίας⁸ φιλόπονον, τὸ δὲ ποικίλον τῆς

δὲ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ· οὗτος γὰρ παρεστήκως ἦν τῷ Μωϋσῇ, ἀρχιστράτηγος ὢν τοῦ λαοῦ. Ἡλίας δὲ καὶ Ἐλισσαῖος, καὶ Σαμουὴλ καὶ Δαβὶδ προφηταὶ ἦσαν. — 3. Τοὺς δώδεκα μαθητάς.) Δώδεκα ἦσαν οἱ πρῶτοι μαθηταὶ τοῦ Κυρίου· οἷον· Πέτρος, Ἀνδρέας, Ἰάκωβος, Ἰωάννης, Φίλιππος, Βαρθολομαῖος, Ματθαῖος, Θωμᾶς, Ἰάκωβος Ἀλφαίου, Σίμων, ὁ καλούμενος Ζηλωτὴς, Ἰούδας Ἰακώβου, καὶ Ἰούδας Ἰσκαριώτης. Λουκ. ζ'. 14. τοῦ δὲ Ἰσκαριώτου προδόντος τὸν Κύριον, ὕστερον οἱ λοιποὶ μαθηταὶ προσευξάμενοι, καὶ κληρὸν θέντες, ἔλαχον εἰς συμπλήρωσιν Ματθαίαν. Πράξ. α'. 23. . . 26. Παῦλος δὲ διώκτης ὢν τοῦ κρυψάματος, ὕστερον κληθεὶς, τῶν ἐβδόμηκοντα εἰς ἐγένετο. — 4. Καὶ εἰ βραχεῖας.) Ἐστὶν

ἴδιον ἡ ψυχῶν ἐπιμέλεια. — 5. Ἐὼ λέγειν.) Παῦλ. Κορινθ. β'. ια'. 22. . . 29. καὶ ζ'. 4. . . 10. — 6. Τὴν σαργάνην.) Κορινθ. β'. ια'. 32. »Ἐν Δαμασκῷ ὁ »ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρού»ρει τὴν Δαμασκηνὸν πόλιν, πιάται με »θέλων καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ »ἐκχάλασθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυ»γον τὰς χεῖρας αὐτοῦ«. — 7. Θεάτρον ἦν.) Φησὶ γὰρ ἐν Κορινθ. Α'. δ'. ε'. »Ὅτι θεάτρον ἐγενήθημεν καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. — 8. Τὸ δὲ τῆς διδασκαλίας.) Ἐναλλάττει τοῖς σχήμασι ποικίλων τὸν λόγον. Ἀποδίδοται δὲ ταῦτα πρὸς τὸ, τούτων τίς ἂν πρὸς ἀξίαν διέλθοι· ἢ γὰρ θείας τῶν ποικίλων σχημάτων τοῦ λόγου πλεονάσασα, μεστὸν τὸν λόγον ἀποτελεῖ· ποικίλυστά τε ἅμα καὶ κατα-

θεραπείας· ἡ φιλανθρωπία δὲ, τὸ δὲ αὐστηρὸν πάλιν, ἡ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων μίξις καὶ κράσις, ὡς μήτε τῇ χρηστότητι μαλακίεσθαι, μήτε τραχύνειν τῇ χαλεπότητι, νομοθετεῖ δούλοις καὶ δεσπόταις, ἄρχουσι καὶ ἀρχομένοις, ἀνδράσι καὶ γυναιξί, γονεῦσι καὶ τέκνοις, γάμῳ καὶ ἀγαμίᾳ, ἐγκρατεῖα καὶ τρυφῇ, σοφίᾳ καὶ ἀμαθίᾳ, περιτομῇ καὶ ἀκροβυστίᾳ, Χριστῷ καὶ κόσμῳ, σαρκὶ καὶ πνεύματι. Ὑπὲρ μὲν τῶν εὐχαριστεῖ τῶν δὲ καθάπτεται. Τοὺς μὲν χαρὰν καὶ στέφανον ὀνομάζει τοῖς δὲ ἄνοιαν ἐγκαλεῖ. Τοῖς μὲν συνοδεύει καὶ συμπροθυμεῖται ὀρθοτομοῦσι, τοὺς δὲ ἀνακόπτει κακῶς ὁδεύοντας. Νῦν ἀφορίζει, νῦν ἀγάπην κυροῖ, νῦν θρηνεῖ, νῦν εὐφραίνεται, νῦν γάλα ποτίζει,⁹ νῦν μυστηρίων ἀπτεται, νῦν συγκατέρχεται, νῦν ἑαυτῷ συνυφοῖ, νῦν ῥάβδον¹⁰ ἀπειλεῖ, νῦν προτείνεται πνεῦμα πραότητος, νῦν ἐπαίρεται τοῖς ὑψηλοῖς, νῦν ταπεινοῦται τοῖς ταπεινοῖς. Ἄρτι τῶν Ἀποστόλων ἐστὶν ἐλάχιστος, ἄρτι δοκιμὴν ὑπισχνεῖται τοῦ ἐν αὐτῷ λαλοῦντος Χριστοῦ· ἄρτι τὴν ἐκδημίαν ποθεῖ καὶ σπένδεται· ἄρτι παραμεῖναι τῇ σαρκὶ δι' αὐτοὺς ἀναγκαιότερον δοκιμάζει. Οὐ γὰρ ζητεῖ τὸ ἑαυτοῦ, ζητεῖ δὲ τὸ τῶν τέκνων, οὗς ἐν Χριστῷ¹¹ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγέννησεν· οὗτος ὁρος πάσης πνευματικῆς προστασίας, πανταχοῦ τὸ καθ' ἑαυτὸν παρορᾷ, πρὸς τὸ τῶν ἄλλων συμφέρον. Ἐγκυχᾶται ταῖς ἀσθενείαις καὶ ταῖς θλίψεσιν, ὡς ἄλλῳ τινι κόσμῳ. Τῇ Ἰησοῦ νεκρώσει¹² ἐγκαλλωπίζεται· Ὑψηλὸς ἐστὶ τὰ σαρκικά, καὶ τοῖς πνευματικοῖς ἀγάλλεται, οὐκ ἰδιώτης¹³ τὴν γνώσιν, καὶ βλέπειν φησὶ δι' ἐσόπτρου,¹⁴ καὶ ἐν αἰνίγματι· θαρρῶν¹⁵ τῷ πνεύματι, καὶ ὑποπιᾶζει τὸ σῶμα καθαιρῶν ὡς ἀντίπαλον. Τί διδάσκων ἡμᾶς ἐν τούτοις, καὶ τί παιδεύων, Μὴ φρονεῖν τοῖς κάτω, μὴ φυσιοῦσθαι τῇ γνώσει, μὴ τὴν σάρκα ἐπεγείρειν τῷ πνεύματι. Πάντων ὑπερμαχεῖ, πάντων ὑπερεύχεται, ζηλοῖ πάντας, ἀνάπτεται ὑπὲρ πάντων, τῶν ἔξω νόμου, τῶν ὑπὸ νόμον, κήρυξ ἐθνῶν, Ἰουδαίων προστάτης.

§ 25. Ἐτόλμησέ τι καὶ μείζον ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τῶν κατὰ σάρκα, (ἵνα τολμήσωσι τι καὶ αὐτὸς οὕτω λέγων.) ἀν-

κοσμοῦσα τὴν φράσιν. Βασ. Σχολ. — 9. Γάλα ποτίζει.) Φησὶ γὰρ Κορινθ. Α'. γ'. 2. «Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, καὶ οὐ βρώμα· οὐπω γὰρ ἠδύνασθε.» — 10. Νῦν ῥάβδον.) Κορινθ. Α'. δ'. 21. φησὶν. «Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ἡμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ, πνεύματι τε πραότητος;» — 11. Οὗς ἐν Χριστῷ.) Κορινθ. Α'. δ'. 15. φησὶν. Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγ-

γελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. — 12. Τῇ Ἰησοῦ νεκρώσει.) Φησὶ γὰρ ἐν Κορινθ. Β'. δ'. 10. «Πάντοτε τὴν νεκρωσιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες.» — 13. Οὐκ ἰδιώτης.) Φησὶ γὰρ Κορινθ. Β'. ια'. β. Εἰ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει. — 14. Δι' ἐσόπτρου.) Παυλ. Κορινθ. Α'. ιγ'. 12. — 15. Θαρρῶν.) Κορινθ. Α'. ε'. 27.

τειταχθῆναι² τούτους ἑαυτοῦ Χριστῷ διὰ τὴν ἀγάπην εὔχεται. Ὡς τῆς μεγαλονοίας! ὡς τῆς τοῦ πνεύματος ζέσεως! Μιμείται Χριστόν, τὸν γενόμενον ὑπὲρ ἡμῶν κατάραν,³ τὸν τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀναλαβόντα, καὶ τὰς νόσους βαστάσαντα ἢ τό γε μετριώτερον εἰπεῖν, παθεῖν τι ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ὡς ἀσεβῆς, δέχεται πρῶτος ἀπὸ Χριστοῦ, μόνον εἰ οὗτοι σώζονται. Καὶ τί λέγω καθ' ἕκαστον; Ζῶν γάρ⁴ οὐχ ἑαυτῷ, Χριστῷ δὲ καὶ τῷ κηρύγματι· καὶ τὸν κόσμον ἑαυτῷ σταυρώσας,⁵ καὶ σταυρωθεὶς κόσμῳ καὶ τοῖς ὀρωμένοις, πάντα ἡγείται μικρά, καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐλάττονα, καὶ ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ⁶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πληρώσῃ τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἐπὶ τὸν τρίτον⁷ οὐρανὸν φθάσῃ δι' ἀρπαγῆς, καὶ τοῦ παραδείσου γένηται θεατῆς, καὶ τῶν ἀρρήτων ἡμῖν ῥημάτων ἀκροατῆς. Ταῦτα Παῦλος, καὶ εἴτις κατ' ἐκείνον τῷ πνεύματι.

§ 26. Ἡμεῖς δὲ δεδοίκαμεν παρὰ τούτους, μὴ μωροὶ τινες² ὦμεν ἄρχοντες Τάνεως,³ ἢ πράκτορες καλαμώμενοι, ἢ μακαρίζοντες τὸν λαὸν ψευδῶς· προσθήσω δὲ, καὶ μακαριζόμενοι· καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν ταράσσοντες. Ἡ ἐμπαίκεται κυριεύοντες· ἢ νεκρῖστικοι πραστᾶται καὶ ἀτελεῖς τὴν φρόνησιν, μηδ' ὅσον ἄρτου καὶ ἱματίου πρὸς τὸ καθηγεῖσθαι τινῶν εὐποροῦντες· ἢ προφῆται, διδάσκοντες ἄνομα. Ἡ ἄρχοντες ἀπειθοῦντες, καὶ κακῶς ἀκούειν μετὰ τῶν πατριῶν ἄξιοι διὰ λιμοῦ σκληρότητα· ἢ ἱερεῖς, τοῦ λαλεῖν εἰς τὴν καρδίαν Ἰερουσαλὴμ πλείστον ἀπέχοντες· ἃ δὴ πάντα ὁ τῷ Σεραφίμ καὶ τῷ ἄνθρακι καθαρθεὶς Ἡσαΐας⁴ οὐνειδίξει καλῶς καὶ μαρτύρεται.

§ 27. Ἀρ' οὖν τὸ μὲν ἔργον τοσοῦτον, καὶ οὕτως ἐπίπνονον τῇ

§ 25. 2. Ἀντεισαχθῆναι.) Λέγων. Ῥωμ. 5. 2. «Ἡχώρην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν» μου καὶ συγγενῶν μου κατὰ σάρκα» — 3. Τὸν γενόμενον . . κατάραν.) Παῦλ. Γαλ. γ'. 13. — 4. Ζῶν γάρ.) Ὡς αὐτὸς λέγει ἐν Γαλ. β'. 20. — 5. Σταυρώσας.) Ο' ἐστὶ τὰ τοῦ κόσμου τούτου πάντα ἀπονεκρώσας· τοῦτο γὰρ βούλεται τὸ σταυρωῖσθαι· νεκροῦται γὰρ ὁ σταυρωθεὶς ἀποθνήσκων· οὐδὲν γὰρ ὡς νεκρωμένος ὁ κόσμος ἴσχυσε πρὸς αὐτόν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς νεκρὸς ἦν τῷ κόσμῳ· ὡς νεκρώσας τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· κατ' ἐκείνον εἰπεῖν. . . — 6. Ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ.) Ῥωμ. ιε'. 19. — 7. Ἐπὶ τὸν τρίτον.) Ὑπὲρ ἑαυτοῦ λέγων Παῦλος φησὶ πρὸς Κορινθ. β'. ιε'. . . «Οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκαεσσάρων, ἀρπαγέντα ἕως τρίτου οὐρα-

νοῦ· καὶ οἶδα ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παρά-» οἰσον, καὶ ἤκουσεν ἄβῆρτα ῥήματα, » ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι.»

§ 26. 2. Μὴ μωροὶ τινες.) Πάντα ταῦτα ἐκ τῆς γραφῆς καὶ τῶν θείων χρησμῶν, τὰ μὲν καταλλῶν αὐτοῖς ῥήμασι, τὰ δὲ παρωδῶν καὶ περιφράζων, ἐκτίθεται πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ταύτης προεστώτας αἰχμαλωτίζων ὡς ἄριστα Ἡσαΐας· γ'. 4. 6. 8. 12. Σχόλ. Βασ. — 3. Ἀρχοντες Τάνεως.) Ἡσαΐ. ιε'. 11. λ'. 4. Ψαλ. ος'. 12. 45. — 4. Ἡσαΐας.) Ὃς εἶδε τὸν Κύριον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπληρέμενον καθήμενον, καὶ ἐξαπτέρυγα Σεραφίμ κύκλῳ, καὶ φοβηθέντι προσῆλθεν ἐν τῶν Σεραφίμ, ἄνθρακι ἔχον, καὶ ἀψάμενον τῶν χειλέων αὐτοῦ, περιεκάθηρεν αὐτόν. Ἡσαΐας. ς'.

αίσθητικῇ καρδίᾳ καὶ λυπηρᾷ, καὶ οὕτως σῆς ὀστέων² τῆς
 νοῦν ἔχοντι· μικρὸς δὲ ὁ κίνδυνος, ἢ τὸ πτώμα εὐκαταφρόνητον;
 Ἀλλὰ μοι πολὺν ἐπεντείνεται φόβον, ἔνθεν μὲν ὁ μακτίριος Ὡση³
 πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸ κρίμα λέγων τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας·
 ὅτι παχὺς ἐγεννήθημεν ἐν τῇ σκοπιᾷ,⁴ καὶ ὥς δίκτυον ἐκτεταμέ-
 νον ἐπὶ τὸ Ἰταθύριον, ὃ καταπεπῆχθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρωπίνης ἀ-
 γρευόντων ψυχᾶς· ἀποθερίζειν τε τοὺς φαύλους ἀπειλῶν προφήται,
 καὶ πυρὶ καταναλίσκειν τοὺς κριτὰς αὐτῶν ἐφέξειν τε μικρὸν τοῦ
 χρίου βασιλέα καὶ ἄρχοντας, ὅτι ἐκυτοῖς ἐβασίλευσαν, ἀλλ' οὐ
 δι' αὐτοῦ. Ἐνθεν δὲ ὁ Θεὸς Μιχαίας, οὐ φέρων οἰκοδομουμένην
 Σιών ἐν αἵμασιν, (ὁποτέροις βούλει⁵·) καὶ Ἰερουσαλήμ ἐν ἀδικίαις
 τῶν ἡγούμενων αὐτῆς μετὰ θώρων κρινόντων, καὶ τῶν ἱερέων
 μισθοῦ ἀποκρινομένων, καὶ τῶν προφητῶν μετὰ ἀργυρίου μαν-
 τευομένων. Ἀνθ' ὧν τί γενήσεται; Σιών ὡς ἀγρὸς ἀροτριαθήσε-
 σθαι, καὶ Ἰερουσαλήμ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἔσθαι, καὶ τὸ ὄρος
 τοῦ οἴκου εἰς ἄλτος ὄρυμοῦ λογισθήσεται· θρηῶν τε τὴν ἐρημίαν
 τῶν κατορθούντων, ὡς μόλις που καλάρμη⁶ ὑπολείπεσθαι, ἢ ἐκ-
 φυλλίδα· Ὅποτε καὶ τὸν ἄρχοντα αἰτεῖν, καὶ τὸν κριτὴν λόγους
 πρὸς χάριν λαλεῖν· καί σκεδόν τὰ αὐτὰ τῷ μεγάλῳ Δαβὶδ φθεγ-
 γόμενος· Σῶσόν με,⁷ Κύριε, λέγοντι, ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος. Ἐξ αὐ-
 καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐπιλήψιν αὐτοῦ, ὡς ὑπὸ σιγῆς δαπανώμενα. Ἰωὴλ
 δὲ ἡμῖν καὶ θρήνον διακελεύεται, καὶ κόπτεσθαι βούλεται
 τοὺς λειτουργούντας τῷ θυσιαστηρίῳ λιμοῦ πιέζοντας· (τοσοῦτον
 ἀπέχει τρυφᾶν ἐπιτρέπειν ἐν τοῖς τῶν ἄλλων κακοῖς·) καὶ πρὸς τὸ
 ἀγιάζειν νηστείαν καὶ κηρύσσειν θεραπείαν, συναγαγεῖν πρε-
 σβυτέρους, νήπια, ἡλικίας ἐλεεινᾶς. Ἔτι καὶ αὐτοὺς τὸ ἱερὸν
 καταλαδόντας ἐν σποδῷ καὶ σάκκοις, καὶ λίαν ταπεινῶς κατὰ
 γῆς ἐρρίμμενους· διότι τεταλαιπωρήκει πεδία τῇ ἀκαρπῇ, καὶ ἐ-
 ξήρτο ἐξ οἴκου Κυρίου σπονδὴ καὶ θυσία, ἔλκειν τῇ ταπεινώσει⁸

§ 27. 2. Σῆς ὀστέων.) Ἐκ τῶν Σο-
 λωμόντος Παροιμ. ιδ'. 30. κέ. 20.
 — 3. Ὡση.) Κεφ. ε'. 1.. 2. σ'. 5.
 ζ'. 7. ή. 4. 10. — 4. Ἐν τῇ σκο-
 πιᾷ.) Σκοπιὰ τόπος ὕψιός ἐστιν,
 ἀφ' οὗ ὡς μηδενὸς ἐπιπροσθεύοντος
 ἔστιν ἀτραπὸς ἰδεῖν ἐν ᾧ καὶ σκο-
 πευταὶ καθορῶσιν ἀνιόντες τὰς τῶν
 πολεμίων ἐφόδους, καὶ καταμνησθῶσι
 τοῖς ὁμοφύλοις· ἀλλ' ἡμεῖς φησὶν οὐχ
 ὡς σκοπός, ἀλλ' ὡς παχὺς ἐκ δικτύου
 πεπλεγμένου ἐπὶ τὸ Ἰταθύριον, ὃ ἐστιν
 ὄρος ὕψηλόν οὐκ εἰς ζώων ἀγρίων ἄγρην,
 εἰς δὲ ἀνθρωπίνων ψυχῶν καταπεπῆ-
 γαμεν Σχόλ. Βασ. — 5. Ὅποτέροις βού-

λει.) Αἵμασι δηλ. ψυχικοῖς ἢ καὶ σπυ-
 ματικοῖς· ἐκατέρους γοῦν τούτων οἰκο-
 δομεῖσθαι ἐδόκει ἡ Σιών. Μιχ. γ'. 10.
 — 6. Καλάρμη.) Μεταφορικῶς ταῦτα
 ἀπὸ τῶν θρηζόντων καὶ τρυγόντων·
 ταῦτα γὰρ καταλείπεται, ἅπαρ εἰ πέ-
 νητες συλλέγουσι, θέρους μὲν τοὺς ἀ-
 ποκρίπτοντας καὶ υπερροωμένους στάχνας,
 τῆρας δὲ, τὰ ὑπὸ τὰ φύλλα διὰ σμι-
 κρότητα λαμβάνοντα ἢ καὶ ὁμφοκίζοντα
 καὶ ὁμὰ τῶν βοτάνων. Βασ. Μιχ. ζ'. 1.
 — 7. Σῶσόν με.) Ψαλμ. ια'. — 8. Ἐλ-
 κειν τῇ ταπεινώσει.) Διὰ τῆς ταπεινώσεως
 ψυχῆς τε καὶ σώματος τὸν ἔλεον Κυ-
 ρίου ἔλκειν καὶ ὅσον βίᾳ ἐφέλκεσθαι

τὸν ἔλεον. Τί δαί Ἀθακούρι; Οὗτος μὲν καὶ θερμότερον ἀπτεται λόγων, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀποδυσπετεῖ⁹ τὸν Θεόν, καὶ οἷον καταδοᾷ τοῦ Χριστοῦ δεσπότη, διὰ τὴν τῶν κριτῶν ἀδικίαν. » Ἔως τίνος;¹⁰ » Κύριε, κεκράξομαι, λέγων, καὶ οὐ μὴ εἰσακούσεις; βοήσεται » πρὸς σέ ἀδικούμενος· καὶ οὐ σώσεις; Ἴνα τί μοι ἔδειξας κόπους » καὶ πόνους, ἐπιβλέπων ἐπὶ ταλαιπωρίαν καὶ ἀσέβειαν; ἐξ ἐναν- » τίας μου γέγονε κρίσις, καὶ ὁ κριτὴς λαμβάνει διὰ τοῦτο » διεσκέδασται νόμος, καὶ οὐ διεξάγεται εἰς τέλος κρίμα. Εἴτα ἡ » ἀπειλὴ καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Ἴδετε οἱ καταφρονηταί, θαυμάσατε, » καὶ ἴδετε θαυμάσια, καὶ ἀφανίσθητε· διότι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι. » Καὶ τί χρὴ πάντα ἐπιφέρειν τὰ τῆς ἀπειλῆς· ἀλλὰ μικρὸν ἔμ- » προσθεν (τοῦτο γάρ μοι δοκεῖ βέλτιον εἶναι προσθῆναι τοῖς εἰ- » ρημένοις.) Πολλοὺς ἀνακαλεσάμενος, καὶ ἀποκλαυσάμενος, τῶν περὶ τι ἀδίκων καὶ πονηρῶν, τέλος ἀνακαλεῖται καὶ τοὺς τῆς μοχθηρίας ἡγεμόνας καὶ διδασκάλους, ἀνατροπὴν μὲν Σολεράν¹¹ τὴν κακίαν ἀποκαλὼν, καὶ τοῦ νοῦ μέθην καὶ πλάνην. Ποτί- ζεσθαι δὲ λέγων τούτοις ὑπ' αὐτῶν τοὺς πλησίον, ὅπως ἐπιβλέπω- σιν ἐπὶ τὸ σκότος αὐτῶν τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ σπήλαια ἐρπετῶν καὶ θηρίων, λογισμῶν πονηρῶν οἰκητήρια· οὗτοι μὲν δὴ τοιῦτοι, καὶ μετὰ τοιούτων ἡμῖν διαλεγόμενοι τῶν παιδευμάτων.

§ 28. Μαλαχίαν² δὲ πῶς παριδεῖν, ὧν μὲν ἐγκαλοῦντα πι- κρὸς τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ὀνειδίζοντα, ὡς τὸ ὄνομα Κυρίου φαυλί- ζουσι· καὶ προστιθέντα ἐν τίσιν· ἐν τῇ προσάγειν πρὸς τὸ θυσια- στήριον ἄρτους ἡλισγημένους,³ βρώματα οὐ καρπώματα⁴ καὶ ἂ μὴδ' ἂν τῶν ἡγουμένων τινὶ προσενέγκοιεν, ἢ ἀτιμασθεῖεν ἂν προσενεγκόντες· ταῦτα προσφέρειν τῇ βασιλεῖ τῶν ὅλων εὐχὴν ἐξαιμένους, χωλὰ καὶ ἄρρωστα καὶ διεσθαρμένα, καὶ βέβηλα⁵ παντελῶς καὶ ἀπόπτυστα· ὧν δὲ τῆς πρὸς τοὺς Λευίτας τοῦ Θεοῦ διαθήκης ὑπομνησκοντα,⁶ ἡ δὲ ἦν τῆς ζωῆς καὶ τῆς εἰρή-

καὶ ἐπιπάσθαι τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρω- πίαν. Ἰωήλ. ἀ. 8. — 9. Ἀποδυσπετεῖ.) Δυσχεραίνει καὶ δυσκόλως φέρει καὶ ἐ- πιτηρόῃ καταδοῦν τε καὶ καταλαλῶν. — 10. Ἔως τίνος;) Ἀθακ. ἀ. 2. . . — 11. Ἀνατροπὴν μὲν Σολεράν.) Ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ὑγρῶν ὕδατος ἡ οἶνον· τὸ βαρὺ γὰρ ἐν τούτοις καὶ γεῶδες κάτω πον ἀθροίζεται, καὶ διαμένει ἀ- νατρεπόμενον δὲ, ἀναβολοῦται τῶν κά- τω ἂν αἰν ἡγουμένων· καὶ λοιπὸν ἀποτον γίνεται μεινόμενον.

§ 28. 2. Μαλαχίαν.) Κεφ. ἀ. 6 7 . . . — 3. Ἀρτους ἡλισγημένους.) Μεμια-

σμένους δηλ. τοιούτο γὰρ τὸ ἁλίσγμα, μιάσμα τι ἐν. — 4. Βρώματα οὐ καρ- πώματα) Βρώματα μὲν τὰ κοινὰ πάντων εἰς βροδὸν ἐκκείμενα, καρπώματα δὲ τὰ ἐξαιρέτα καὶ τῇ ὁλῶν Θεῷ μόνον προσφερόμενα εἰς θυσίαν. — 5. Βέβηλα.) Τὰ πᾶσι πατεῖσθαι προκείμενα, ἀπὸ τοῦ βηλοῦ ἢ βατῆρος τὸ γὰρ (Ὁμηρ. Ἰλ. Α. στίχ.)

Ρίψαι ποδὲς τεταγῶν ἀπὸ βηλοῦ Δεσπετίοιο.

Ἀπὸ τῆς εὐλῆς δηλοῖ· ἐκ τούτου οὖν ἀβέβηλα τὰ ἄξια καὶ μὴ πᾶσι βατά. Βασ. Σχλδ. — 6. Ὑπομνησκοντα.)

νης, καὶ φόβῳ φοβεῖσθαι τὸν Κύριον, καὶ ἀπὸ προσώπου τοῦ νόματος αὐτοῦ στέλλεσθαι. »Νόμος, φησίν,⁷ ἦν ἀληθείας ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ ἀδικία οὐχ εὗρέθη ἐν ταῖς χεῖλεσιν αὐτοῦ. »ἐν εἰρήνῃ κατευθύνων ἐπορεύθη μετ' ἐμοῦ, καὶ πολλοὺς ἐπέστρεψεν ἐξ ἀδικίας· ὅτι χεῖλη ἱερέως φυλάσσεται γνώσιν, καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ. Καὶ ἡ αἰτία ὡς τιμία τε ἄμα καὶ φοβερά! Διότι ἄγγελος Κυρίου παντοκράτορός ἐστιν.« Καὶ παραιτοῦμαι μὲν τῶν ἐπὶ τούτοις ἄρῶν τὸ βλάσφημον, φοβοῦμαι δὲ τὴν ἀλήθειαν. Ἀλλ' ὁ μέτριόν τε εἰπεῖν ἄμα καὶ συμφέρον· »Εἰ ἔτι ἄξιόν,⁸ φησιν, ἐπιβλέψαι εἰς θυσίαν ἡμῶν, ἢ λαθεῖν δεκτὸν ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν.« Ὡς ἂν μάλιστα δυσχεραίνων, καὶ τὴν ἱερουργίαν αὐτῶν διὰ τὴν κακίαν ἀποπεμπόμενος.

§ 29. Ζαχαρίου μὲν γὰρ ὅταν μνησθῶ, φρίσσω τὸ δρέπανον² ὁμοίως καὶ ἃ κατὰ τῶν ἱερέων³ μαρτύρεται οὗτος. Ἄ μὲν περὶ Ἰησοῦ⁴ τοῦ πάνυ ἱερέως τοῦ μεγάλου παραδηλοῖ, ὃν περιδύσας τῷ λόγῳ τὴν ῥυπαρὰν ἐσθήτα καὶ ἀναξίαν, τὴν ἱεραικὴν καὶ λαμπρὰν περιτίθησιν· ὅσα τε ἄγγελος αὐτῷ λέγων πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιτήκηπτων πεποιήται· ταῦτα μὲν ὡς μείζονα καὶ ὑψηλότερα ἴσως, ἢ κατὰ τοὺς πολλοὺς ἱερέας ἀναφερόμενα, σιωπῇ τιμάσθω· πλήν ὅτι καὶ τούτου⁵ ἐκ δεξιῶν ὁ διάβολος εἰστήκει τοῦ ἀντικεῖσθαι αὐτῷ· Πρᾶγμα ἐμοὶ γοῦν οὐ μέτριον, οὐδὲ ὀλίγου φόβου καὶ φυλακῆς ἄξιον. Ἄ δὲ τῶν λοιπῶν κατηγορεῖ ποιμένων ἐπιμελῶς καὶ καθάπτεται, τίς οὕτω τολμηρὸς καὶ τὴν ψυχὴν ἀδαμάντινος, ὥστε μὴ τρέμειν ἀκούων, καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ γίνεσθαι μετριώτερος; »Φωνή, φησί, θρηνοῦντων⁶ ποιμένων⁷ ὅτι τεταλαιπώρηκεν ἡ μεγαλυντή αὐτῶν.« Φωνὴ ὠρυομένων λεόντων· ὅτι τάδε πεπόνθασι. Μονοῦν ἀκούει τῶν θρήνων, ὡς ἤδη παρόντων, καὶ συνθρηνεῖ τοῖς πάσχουσιν. Ἐτι δὲ μικρὸν ἔμπροσθεν πληκτικώτερον καὶ σφοδρότερον· »Ποιμαίνετε, φησι, τὰ πρόβατα τῆς σφαγῆς, ἃ οἱ κτησάμενοι κατέσφαζον, καὶ οὐ μετεμελοῦντο· καὶ οἱ πωλοῦντες αὐτά, ἔλεγον· Εὐλόγητος Κύριος, καὶ πεπλουτήκαμεν· καὶ οἱ ποιμένες αὐτῶν οὐκ ἔπασχον οὐδὲν ἐπ' αὐτοῖς· Διὰ τοῦτο οὐ φείσομαι οὐκ ἔτι ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν, λέγει Κύριος παντοκράτωρ. Καὶ πάλιν· Ῥομφαία⁸ ἐξεγέρθητε ἐπὶ τοὺς ποι-

Κερ. β'. 4. — 7. Νόμος φησίν.) Μαλαχ. β'. 6. — 8. Εἰ ἔτι ἄξιον.) Μαλαχ. β'. 13.

§ 29. 2. Τὸ δρέπανον.) Κερ. δ. — 3. Ἄ κατὰ τῶν ἱερέων.) ζ'. 5. — 4. Περὶ Ἰησοῦ.) Κερ. γ'. 5. 11.

— 5. Καὶ τούτου.) Τοῦ Ἰησοῦ δηλ. Ζαχ. γ'. Καὶ ὁ διάβολος εἰστήκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ τοῦ ἀντικεῖσθαι αὐτῷ· Δηλοῖ δὲ δεξιῶς τισι δοκοῦσι τρόποις καὶ λόγοις ἀντικεῖσθαι. — 6. Φησί, θρηνοῦντων.) Ζαχ. ια'. 3. — 7. Ποιμένων.)

» μένας, και πατάξατε τοὺς ποιμένας, και ἐκσπάσατε τὰ πρόβατα,
 » και ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τοὺς ποιμένας, και ὀργίσθη ὁ θυ-
 » μός μου⁹ ἐπὶ τοὺς ποιμένας, και ἐπὶ τοὺς ἄμνους ἐπισκέψομαι. «
 Προστιθεὶς ἤδη τῇ ἀπειλῇ και τοῦ λαοῦ τοὺς προέχοντας· οὕτω
 φιλοπόνως προσκαθίζεται¹⁰ τῷ λόγῳ· και οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι δύ-
 νανται ῥαδίως τῶν ἀπειλῶν. Ὡστε δέδοικα μὴ και αὐτοὺς ἀπει-
 νῶς ὦ, πάντων ἐξῆς μεμνημένος· Ἀλλ' ὁ μὲν Ζαχαρίας οὕτως.

§ 30. Ἰνα δὲ τοὺς ἐν τῇ Δανιὴλ παραδράμωμεν πρεσβυτέρους²
 και γὰρ παραδράμοιμεν και τὸ τῷ δεσπότῃ περὶ αὐτῶν καλῶς
 εἰρημένον, και προηγορευμένον. Ὅτι ἐξηλθεν ἀνομία ἐκ Βαβυλῶ-
 νος ἐκ πρεσβυτέρων κριτῶν, οἱ ἐδόκουν κυβερνᾶν τὸν λαόν. Πῶς
 οἶσμεν Ἰεζεκιὴλ τὸν τῶν μεγάλων ἐπώπτην και ἐξηγητὴν μυστη-
 ρίων και θραμάτων; Πῶς μὲν ἂ τοῖς σκοποῖς³ διακελεύεται μὴ
 κατατιωπᾶν τὴν κακίαν και τὴν ἐπερχομένην ταύτῃ ῥομφαίαν,⁴
 ὡς οὔτε αὐτοῖς τοῦτο λυσιτελοῦν, οὔτε τοῖς ἁμαρτάνουσι; τοῦ δὲ προί-
 δέσθαι και προκηρύξαι ἀμφοτέρους δνήποντος,⁵ εἰ οἱ μὲν εἴποιεν,
 οἱ δὲ ἀκούταιεν, ἢ πάντως γε τοὺς μνηστάντας; Πῶς δὲ τὴν ἄλ-
 λην καταδρομὴν, ἣν ποιῆται κατὰ τῶν ποιμαίνοντων, » νῦν μὲν ἐν τού-
 » τοις τοῖς ῥήμασιν οὐκ ἐπὶ οὐαί⁶ ἔσται, και ἀγγελίαν ἐπὶ ἀγγελίαν·
 » και ἐκζητηθήσεται ὁρασις ἐκ προφήτου, και νόμος ἀπολείπεται ἐξ
 » ἱερέως, και βουλή ἐκ πρεσβυτέρων· νῦν δὲ ἐν ἐκείνοις πάλιν.
 » Υἱὲ ἀνθρώπου,⁷ εἶπον αὐτῇ· σὺ εἰ γῇ οὐ βρεχομένη, οὐδὲ ὑε-
 » τὸς ἐγένετο ἐπὶ σέ ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, ἧς οἱ ἀφηγούμενοι ἐν μέσῳ
 » αὐτῆς ὡς λέοντες ὠρυόμενοι, ἀρπάζοντες⁸ ἀρπάγματα, ψυχὰς
 » κατεσθίουσιν ἐν δυναστείᾳ. Καὶ μετ' ὀλίγῃ· οἱ ἱερεῖς⁹ αὐτῆς ἠθέ-
 » τουν νόμον μου, και ἐδεδήλουν τὰ ἁγία μου· βεβήλοισ τε και
 » ἁγίοις, φησὶν, οὐ διέττελλον, ἀλλὰ πάντα ἦν αὐτοῖς ἐν· και
 » ἀπὸ τῶν σαβδάτων μου παρεκάλυπτον τοὺς ὀφθαλμούς αὐτῶν
 » και ἐδεδηλούμην ἐν μέτρῳ αὐτῶν. « Συντελεῖν τε¹⁰ τὸν τοῖχον και
 τοὺς ἀλείφοντας· τὸ δὲ ἔστιν ἁμαρτάνοντα και τοὺς συγκαλύ-

Ζαχ. ια. 4. — 8. Ῥομφαία.) Ζαχ. ιγ'.
 7. — 9. Ὀργίσθη ὁ θυμός μου.) Ζαχ.
 ι. 3. Σημειῶσαι δὲ ὅτι ἄμνους λέγει
 τοὺς τοῦ λαοῦ προέχοντας — 10. Πρὸς-
 καθίσταται.) Ἀντὶ τοῦ ἑνδιατρίβειν
 τῷ λόγῳ και ἐμφιλοχερεῖν.

§ 30. 2. Πρεσβυτέρους.) Δανιὴλ ἐν
 Σωσάνῃ. α. 2. ... — 3. Α τοῖς σκο-
 ποῖς.) Σκοπὸν γὰρ φησὶ δέδοικα σε τῷ
 ὄντι Ἰσραὴλ ἱεζ. γ'. 17. — 4. Ταύτῃ
 ῥομφαίαν.) ἱεζ. ... ε. 5. 3. Ἰδοὺ ἐγὼ
 ἐπαγα ἐφ' ὑμᾶς ῥομφαίαν, και ἐξολο-
 θρευθήσεται τὰ ὑψηλὰ ὑμῶν καὶ 5. 15.

— 5. Ὀνήσαντος.) Ἀπὸ κοινού τὸ ὅς ἐν-
 νοεῖται· Μετεβλεπε δὲ τὸ μετὰ τοῦ ὅς
 ἀπόλυτον. — 6. Οὐαὶ ἐπὶ οὐαὶ.) ἱεζκκ. κ'.
 26. — 7. Υἱὲ ἀνθρώπου.) ἱεζκκ. κδ'. 24.

— 8. Ἀρπάζοντες.) Ψυχὰς κατεσθίου-
 ντες ὡς λέοντες ἐν δυναστείαις αὐτῶν.
 — 9. Οἱ ἱερεῖς.) Ὁ αὐτ. αὐτοῖσι 29. —
 10. Συντελεῖν τε.) Προφητικῶς λέγει τοὺς ἁ-
 μαρτάνοντας και συντελοῦντας και πρῶ-
 τοντας τὰ φαῦλα· και τοὺς συγγινώ-
 σκοντας και συγκαλύπτοντας· παρ' ὅσων
 οἰκοδόμοι ἀποτελοῦσι κτίζοντες τοίχους,
 ἑτεροὶ δὲ πληρῶ και τιτάνων τὰ πταέ-

πτοντας, ὅπερ εἶναι τῶν ἀρχόντων καὶ ἱερέων, καὶ πλαγιαζόντων τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ, κατὰ τὰς καρδίας αὐτῶν τὰς ἀπαλλοτριωμένας, ἐν τοῖς ἐπιθυμήμασιν αὐτῶν. Καὶ σιωπῶ λέγειν· ὅσα περὶ τῶν βροσκόντων ἑαυτοὺς,¹¹ διαλέγεται, τὸ γάλα κατεσθιόντων, καὶ τὰ ἔρια περιβαλομένων, καὶ τὸ παχὺ σφαζόντων· ἀλλὰ μὴ ποιμαινόντων τὰ πρόβατα, τὸ ἡσθενικὸς οὐκ ἐνισχυόντων, καὶ τὸ συντετριμμένον οὐ καταδεσμούντων, καὶ τὸ πλανώμενον οὐκ ἐπιστρεφόντων, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐκζητούντων, καὶ τὸ ἰσχυρὸν οὐ φυλαττόντων, ἀλλὰ μόχθῳ κατεργαζομένων, καὶ κατὰ σπουδὴν ἀπολλύντων· ὥς διεσπάρθαι τὰ πρόβατα κατὰ παντὸς πεδίου καὶ ὄρους παρὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμένες, καὶ γενέσθαι κατὰ δρωμα πᾶσι πετεινοῖς καὶ θηρίοις, οὐκ ὄντος τοῦ ἐκζητούντος καὶ ἐπιστρέφοντος· εἶτα τί; »Ζῶ ἐγώ,¹² φησί, λέγει Κύριος, »ἀντὶ τοῦ ταῦτα¹³ οὕτως ἔχειν καὶ γενέσθαι τὰ πρόβατά μου εἰς »προνομήν. Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ τοὺς ποιμένας, καὶ ἐκζητήσω τὰ »πρόβατά μου ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν·« καὶ τὰ μὲν συνάξω καὶ περιποιήσομαι οἱ δὲ τὰ καὶ τὰ πείσονται,¹⁴ ἃ τοὺς κακοὺς ποιμένους εἰκός.

§ 31. Ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ πάντων καὶ πάντας ἀπαριθμούμενος τοὺς προφῆτας μακρὸν ἀποτείνῃ λόγον· ἑνὸς ἐπιμνησθεὶς ἔτι, τοῦ πρὸ τῆς πλάσεως,² ἐγνωσμένου, καὶ ἐκ μήτρας ἡγιασμένου, Ἱερεμίας οὗτος, τοὺς λοιποὺς ὑπερβήσομαι. Ζητεῖ μὲν οὗτος ὑπὲρ κεφαλῆς³ ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς πηγὴν δακρύων, ἵνα κλαύσῃ πρὸς ἀξίαν τὸν Ἰσραὴλ· ὁδύρεται οὐχ ἥττον καὶ τῶν προεστώτων τὴν μοχθηρίαν, λέγει δὲ αὐτῷ διελεγχόμενος πρὸς τοὺς ἱερεῖς ὁ Θεός. »Οἱ ἱερεῖς⁴ οὐκ εἶπαν, ποῦ ἐστὶ Κύριος· καὶ οἱ ἀντεχόμενοι τοῦ νόμου μου, οὐκ ἠπίσταντό με· καὶ οἱ ποιμένες,⁵ ἡσέδουν »εἰς ἐμέ. Λέγει δὲ αὐτὸς πάλιν· Ποιμένες ἠφρονήσαντο, καὶ τὸν »Κύριον οὐκ ἐξεζήτησαν, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐννόησε πᾶσα ἡ νομὴ, »καὶ διεσκορπίσθησαν· Ποιμένες τε, φησί, πολλοί⁶ διέφθειραν τὸν

σματα τούτων κρύπτοντες ἐπαλείφουσι.

— 11. Ἐαυτοὺς.) «Ὡ ποιμένες Ἰσραὴλ, »μὴ βόσκουσι ποιμένες ἑαυτοὺς, οὐ τὰ »πρόβατα βόσκουσιν οἱ ποιμένες. Ἰδοὺ »τὸ γάλα κατεσθίετε, καὶ τὰ ἔρια περιβάλλετε.» Ἰεζεκ. 34. 2. 3. — 12. Ζῶ ἐγώ.) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. 8. — 13. Ἀντὶ τοῦ ταῦτα.) Ἀνθ' οὗ φησί ταῦθ' οὕτως ἔχει καὶ γινεται. Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπισκέψομαι ἐπὶ τοὺς ποιμένας. — 14. Τὰ καὶ τὰ πείσονται.) Ἐξάξω αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐθνῶν καὶ τλ. ὁ αὐτ. 34. 13.

§ 31. 2. Τοῦ πρὸ τῆς πλάσεως.) Ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ἱερεμίαν. »Πρὸ τοῦ με »πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ ἐπίσταμαι σε καὶ πρὸ »τοῦ σε ἐξελθεῖν ἐκ μήτρας, ἡγιακά σε. »προφῆτην εἰς ἔθνη τέθηκά σε.» Ἰερ. 1. 4. 5. — 3. Ὑπὲρ κεφαλῆς.) »Τίς δώσει »κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ ὀφθαλμοῖς μου »πηγὴν δακρύων· καὶ κλαύσομαι τὸν »λαόν μου ἡμέρας καὶ νυκτός·» ὁ αὐτ. 9. — 4. Οἱ ἱερεῖς.) Ἱερ. 2. 8. — 5. Ποιμένες.) Ὁ αὐτ. 1. 21. — 6. Ποιμένες . . . πολλοί.) Ὁ αὐτ. 13. 10.

ἄμπελῶνά μου, ἐμόλυναν τὴν καρδίαν μου, τὴν οὖσαν ἐπιθυμη-
 τὴν, δεδῶσθαι εἰς τὴν ἔρημον ἄδαντον. Εἴτα πρὸς αὐτοὺς πάλιν
 ἀποτείνεται τοὺς ποιμένας: Ὡ! οἱ ποιμένες⁷ οἱ ἀπολλύντες καὶ
 διασκορπίζοντες τὰ πρόβατα τῆς νομῆς μου. Διὰ τοῦτο τὰ
 δε λέγει Κύριος, ἐπὶ τοὺς ποιμαίνοντας τὸν λαόν μου. Ὑμεῖς
 διεσκορπίσατε τὰ πρόβατά μου, καὶ ἐξώσατε αὐτά, καὶ οὐκ
 ἐπεσκέψασθε αὐτά. Ἰδοὺ ἐγὼ ἐκδικῶ ἐφ' ὑμᾶς κατὰ τὰ πονηρὰ
 ἐπιτηθεύματα ὑμῶν. Ἀλαλάζειν τε βούλεται τοὺς ποιμένας,⁸
 καὶ κόπτεσθαι τοὺς ἱκρίους τῶν προβάτων διότι ἐπληρώθησαν αἱ
 ἡμέραι αὐτῶν εἰς σφαγὴν.

§ 32. Καὶ τί μοι τὰ παλαιὰ λέγειν; Τίς δὲ τοῖς Παύλου κα-
 νόσι¹ καὶ ὅροις ἑαυτὸν παρεκτείνων, οὗς περὶ ἐπισκόπων καὶ πρε-
 σβυτέρων ἔταξε² νηφαλίους, σώφρονας εἶναι, μὴ παροίνους, μὴ
 πλήκτας, διδακτικούς, ἀλήπτους ἐν πᾶσι, καὶ ἀνεπάφους τοῖς πο-
 νηροῖς, οὐ πολὺ τὸ διαφεύγον εὐρήσει τὴν τῶν κανόνων εὐθύτητα;
 Τί δαί; ἂ τοῖς μαθηταῖς Ἰησοῦς,³ ἐπὶ τὸ κήρυγμα πέμπων νο-
 μοθετεῖ; Ὡν τὸ κεφάλαιον, ἵνα μὴ τὰ καθέκαστον λέγω, τοιού-
 τους εἶναι τὴν ἀρετὴν, καὶ οὕτως εὐσταλεῖς καὶ μετρίους, καὶ εἰ
 δεῖ συντόμως εἰπεῖν, οὐρανόους ὥστε οὐχ ἦττον⁴ διὰ τὸν τρόπον
 αὐτῶν, ἢ διὰ τὸν λόγον τρέχειν τὸ Εὐαγγέλιον. Ἐμεδὲ φοδοῦσι καὶ ὀνει-
 διζόμενοι Φαρισαῖοι,⁵ καὶ γραμματεῖς ἐλεγχόμενοι ὦν αἰσχροὶ,
 εἰ πολὺ περιεῖναι δεόν τὴν ἀρετὴν, ὡς διχτετάγμεθα, εἴ τι θεοί-
 μεθα τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας, καὶ τὴν κακίαν φαινόμεθα

— 7. Ὡ! οἱ ποιμένες.) Ὁ αὐτ. κγ'.

— 8. Ἀλαλάζειν... τοὺς ποιμένας.)
 Τοὺς ἱερεῖς λέγει κόπτεσθαι καὶ ἑρ-
 νειν. Κριοὺς δὲ ἡ τοὺς αὐτοὺς, ἡ τοὺς
 ἄρχοντας καὶ ἡγεμόνας τοῦ λαοῦ. Ὅρα
 ἱερ. κς. 34.

§ 32. 2. Ἐταξε.) Τιμ. Α'. γ'. «Δεῖ
 πτον ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς
 γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον, σώφρονα,
 κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν μὴ
 πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχρο-
 κερδῆ, ἀλλ' ἐπεικῆ, ἄμαχον, ἀριάρ-
 γυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστά-
 μενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ
 ὑπάτης σεμνότητος· εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου
 οἴκου προστῇναι οὐκ οἶδε, πῶς Ἐκκλη-
 σίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται; μὴ νεφρῶ-
 νον ἵνα μὴ τυφωθῇ εἰς ἀρίμα πῆσιν
 τοῦ διαβόλου. Περὶ δὲ τῶν πρεσβυ-
 τέρων ὁμοίως λέγει. Τίτ. α. 5. Τοῦ-
 του χάριν κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ,
 ἵνα τὰ λέποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ
 καταστήσῃς κατὰ τὴν πλὴν πρεσβυ-

τέρους ὡς ἐγὼ σε διαταξαμην. Εἰ τις
 ἔστι ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρ
 τέκνα ἔχων πιστὰ, μὴ ἐν κατηγο-
 ροῖα ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα. Δεῖ
 γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι
 ὡς Θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ
 ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ
 αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγα-
 ρον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἔγκρα-
 τῇ ἀντεγόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδασκίαν
 πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ἦ καὶ πα-
 ρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑμια-
 νούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.»
 Τοῦτους ἀληθεῖς ἡμῖν κανόνας δίδωσι
 Παῦλος περὶ τῶν ἀληθῶς λειτουργῶν
 τοῦ Θεοῦ. Σὺ δέ μοι σημειώσαι ὅτι οὐ-
 δεμίαν διαφορὰν ποιεῖται πρεσβυτέρου,
 καὶ ἐπισκόπου. — 3. Ἰησοῦς.) Ματθ.
 ι. 5. — 4. Οὐχ ἦττον.) Ἀλλὰ πλεον δεχλ.
 διὰ τοῦ βίου τὸ ἐπεξεργασμένον καὶ
 θαυμαστὸν παρὰ τὸν λόγον καὶ τὴν
 σοφίαν τρέχειν καὶ κατευοδούσθαι τὸ
 κήρυγμα. — 5. Ὀνειδιζόμενοι Φαρι-
 σαῖοι.) Ματθ. κγ'. 13.

χείρους. Ὡστε καὶ ὄρεις ἂν εὐκότως ἀκούσται, καὶ γεννήματα ἐχιδνῶν, καὶ ὀδηγοὶ τυφλοὶ, τὸν κῶνωπα διῴλίζοντες, καὶ τὴν κάμηλον καταπίνοντες, καὶ τάρποι ῥυπαροὶ τὰ ἔνδον, μετ' εὐπρεπειᾶς τὴν ἑξοθεν, καὶ παροφίδες καθαροὶ τὸ φαινόμενον, καὶ τὰλλα ὅσα ἐκεῖνο καὶ εἰσι καὶ ἀκούουσι.

§ 33. Τούτοις ἐγὼ σύνειμι νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τοῖς λογισμοῖς. Ταῦτα μου τὸν μυελὸν ἐκτῆκει, καὶ δαπανᾷ τὰς σάρκας, καὶ οὐκ ἔα δρασὺν εἶναι, οὐδὲ πορεύεσθαι ἄνω βλέποντα. Ταῦτά μου ταπεινοὶ τὴν ψυχὴν, καὶ τὸν νοῦν συστέλλει, καὶ τὴ γλώσση δεσμὸν ἐπιτίθησι, καὶ οὐ περὶ προστασίας εἶναι ποιεῖ τὴν λόγον, οὐδὲ τοῦ κατορθοῦν ἄλλους καὶ διευθύνειν, ὃ πολλῆς ἐστὶ τῆς περιουσίας· ἀλλ' ὅπως ἂν αὐτὸς τὴν ἐρχομένην ὀργὴν διαφυγῶμι, καὶ μικρύνῃ τοῦ ἰοῦ τῆς κακίας ἐμαυτὸν ἀποξέσαιμι. Καθαρθῆναι δεῖ πρῶτον, εἶτα καθῆραι σοφισθῆναι, καὶ οὕτω σοφίσαι γενέσθαι φῶς, καὶ φωτίσαι ἐγγῦσαι Θεῷ, καὶ προσαγαγεῖν ἄλλους· ἀγιασθῆναι καὶ ἀγιαῖσθαι χειραγωγῆσαι μετὰ χειρῶν, συμβουλευσαὶ μετὰ συνέσεως. Πότε οὖν ἔσται ταῦτα; φασὶν οἱ ταχεῖς τὰ πάντα² καὶ οὐκ ἀτρελεῖς· οἱ ῥηδῶς οἰκοδομοῦντες καὶ καταλύοντες. Καὶ πτηνία ὁ λύχνος³ ἐπὶ τὴν λυχνίαν; καὶ ποῦ τὸ τάλαντον; Οὕτω τὸ χάρισμα λέγοντες. Ταῦτα οἱ θερμοὶ τὴν φιλίαν ἢ τὴν εὐλάβειαν. Πότε ταῦτα, καὶ τίς ὁ ἐμὸς λόγος, ὃ γεννασιότατοι, οὐ μικρὰ προθεσμία, οὐδὲ γῆρας τὸ ἔσχατον κρείσσων γὰρ πολὺ μετὰ φρονήσεως, ἀπαιδεύτου νεότητος, καὶ λογογισμένη βραδυτῆς, τάχους ἀπερισκέπτου, καὶ ὀλιγοχρόνιος βασιλεία, μακρὰς τυραννίδος· ὡς καὶ ὀλίγη μερὶς τιμῆς, πολλῆς κτήσεως ἀτίμου καὶ σφαλερᾶς, καὶ χρυσὸς ὀλίγος, μολύβδου πολυταλάντου, καὶ πολλοῦ σκότους, ὀλίγου φῶς. Τὸ δὲ ταχύ⁴ τοῦτο καὶ σφαλερὸν καὶ λίαν κατεσπουδασμένον, μὴ τοῖς σπέρμασιν ἐκείνοις ἐοικὸς ἦ, ἃ κατὰ τῶν πετρῶν πεσόντα, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς εὐθὺς ἀνακύψαντα, οὐδὲ τὴν πρώτην ἤνεγκε τοῦ ἡλίου θερμότητα· ἢ τὸ κατὰ τῆς ψάμμου,⁵ τεθέντι θεμελίῳ, μηδὲ ὀλίγον ἀντισχόντι πρὸς τὴν βροχὴν καὶ τὰ πνεύματα. - Οὐαὶ σοι πόλις,⁶ ἥς ὁ βασιλεὺς σου νεώτερός ἐστι, φησὶ Σολομών.⁷ Καὶ μὴ ᾔσθαι «ταχύς ἐν λόγοις, τοῦ αὐτοῦ Σολομώντος φωνή· πρῶγμα τι ἔλαττον⁸ λέγοντος τὸ περὶ λόγον τάχος τῆς περὶ πράξιν θερμότητος.

§ 33. 2. Οἱ ταχεῖς τὰ πάντα.) Οἱ — 6. Οὐαὶ σοι πόλις.) Σολῶν. Ἐκκλησι-
ταχὺ καὶ ἀπερισκέπτως ὁρῶντες. — ἰ. 16. — 7. Σολομών.) Ἐκκλ. 1.
3. Ὁ λύχνος.) Ματθ. 1. 15. — 4. Τὸ δὲ — 8. Πρῶγμα τι ἔλαττον.) Σολομών
ταχύ.) Ὡς περὶ τὰ σπέρματα τὰ κατὰ — 9. Πρῶγμα τι ἔλαττον.) Σολομών
πετρῶν θάπτον ἀναρῶμενα καὶ ταχύ — 10. Πρῶγμα τι ἔλαττον.) Σολομών
ματαιοῦμενα. Ματθ. 17. 5. — 5. Π τῇ — 11. Πρῶγμα τι ἔλαττον.) Σολομών
κατὰ τῆς ψάμμου.) Ματθ. 23. 26. — 12. Πρῶγμα τι ἔλαττον.) Σολομών

§ 34. Καί τίς ἐστὶ παρὰ ταῦτα, ὁ τὸ τάχος ἀπαιτῶν πρὸ τῆς ἀσφαλείας καὶ τοῦ συμφέροντος; Τίς ὁ πλάτων, καθάπερ αὐθημερόν τοὺς πηλίνους, τὸν τῆς ἀληθείας προστάτην, τὸν μετὰ ἀγγέλλων στησόμενον, καὶ μετὰ ἀρχαγγέλων δοξάσοντα; καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω Συσιαστήριον ἀναπέμφοντα τὰς Συσίας, καὶ Χριστῷ συνερεύοντα, τὸν ἀναπλάσσοντα τὸ πλάσμα, καὶ παραστήσοντα τὴν εἰκόνα, καὶ τῷ ἄνω κόσμῳ δημιουργήσοντα, καὶ τὸ μῆζον εἰπεῖν, Θεὸν ἐσόμενον² καὶ θεοποιήσοντα; Οἶδα τίνος ἐσμέν λειτουργοί, καὶ ποῦ κείμενοι, καὶ ποῦ πέμποντες. Οἶδα τοῦ Θεοῦ τὸ ὕψος, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, καὶ τὴν δύναμιν πάλιν. «Οὐρανὸς ὑψηλός,³ γῆ βαθεῖα» καὶ τίς ἀναβήσεται τῶν ἐρριμμένων τῇ ἀμαρτίᾳ; τίς περικείμενος ἔτι τὸν κάτω ζόφον, καὶ τῆς σαρκὸς τὴν παχύτητα, ὅλην νοῖ καθαρώς ἐποπτεύσει νοῦν ὅλον, καὶ μῆγῃσεται τοῖς ἐστώτι καὶ ἀοράτοις, ἐν τοῖς ἀστάτοις καὶ ὁρωμένοις; Μόλις γάρ ὃν τις ἐνταῦθα τῶν σφόδρα κεκαθαρμένων, καὶ εἰδωλὸν τοῦ καλοῦ θεωρήσειεν, ὥσπερ οἱ τὸν ἥλιον ἐν τοῖς ὕδασι. «Τίς ὁ μετρήσας τῇ χειρὶ⁴ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸν οὐρανὸν σπηθαμῇ, καὶ πάντα τὴν γῆν δρακί; Τίς ἔστησε τὰ ὄρη σταθμῶ, καὶ τὰς νάπας ζυγῶ. Τίς τόπος τῆς καταπαύσεως αὐτοῦ, καὶ «τίνι τῶν πάντων ὁμοιωθήσεται;» Τίς ὁ ποιήσας τὰ πάντα⁵ ἐν λόγῳ, καὶ τῇ σοφίᾳ κατασκευάσας ἄνθρωπον, καὶ εἰς ἐν ἀγαθῶν τὰ διεσπῶτα, καὶ μίξας τὸν χοῦν τῷ πνεύματι,⁶ καὶ συνθεῖς ζῶον ὁρατὸν καὶ ἀόρατον, πρόσκαιρον καὶ ἀθάνατον, ἐπίγειον καὶ οὐράνιον, ἀπτόμενον Θεοῦ,⁷ καὶ οὐ περιδρασσόμενον, ἐγγίξον καὶ μακρυνόμενον; «Ἐἶπα, σοφισθήσομαι, φησὶν ὁ Σολομῶν, καὶ αὐτὴ ἐμακρύνθη ἀπ' ἐμοῦ μακρὰν, ὑπὲρ ὃ ἦν τὴν σοφίαν λέγων.» Καὶ οὕτως ὁ προστιθείς⁸ γνῶσιν προστίθῃσιν ἄλγημα· οὐ μᾶλλον εὐφραίνοντος τοῦ εὐρεθέντος, ἢ ἀνιόντος τοῦ διαφεύγοντος. Ὅπερ, οἶμαι, φιλεῖ συμβαίνειν τοῖς ἔτι διψῶσιν, ἀποσπῶμένοις ὕδατος, ἢ κρατεῖν τι οὐ δυναμένοις, ἔχειν νομίζουσιν, ἢ οὐς ἀπῆλθεν εὐδὺς ἀστραπὴ περιλάμβασα.

παχύτητος· εἰ γὰρ ἡ πρᾶξις ἐνεργεστέ-
ρα λόγου καὶ ἐκδηλωτέρα καὶ κατὰ ταύτην
ἁπλῶς ἰσχυρότερον τοῦ κατὰ τὸν λόγον.

§ 34. 2. Θεὸν ἐσόμενον.) Τὸν ἱερέα
φησὶν, ὃν καὶ συνερεύειν Χριστῷ εἶπε·
καὶ τὸ πλάσμα ἀναπλάσσειν τῷ βαπτί-
σματι Θεὸς ὅν ὁ ἱερεὺς ὡς Χριστὸν
τῷ βαπτίσματι ἐνδυτάμενος καὶ χοι-
θεῖς θεῷ πνεύματι. — 3. Οὐρανὸς
ὑψηλός.) Παροιμ. κβ. 3. — 4. Ὁ μετρή-
σας τῇ χειρὶ.) Ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς γνω-
στῶν μέτρων ἔφη. Οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοιμεν
ἄλλως τι περὶ οὗτοῦ λεγόμενον ἐννοεῖν.

σημαίνει ἐκ τῶν ἡμῶν ἄγνωστα καὶ δυσ-
χερῆ καὶ ἀμέτρητα, Θεὸς ὥσπερ σπι-
θαμῇ καὶ δρακί μετρεῖ. «Ψαλμὸς μ'. 12.

— 5. Ὁ ποιήσας τὰ πάντα.) Ἐκ τῶν
Σολομῶντος. Σορ. δ'. ι, 2. — 6. Τὸν
χοῦν τῷ πνεύματι.) Τὸ σῶμα δηλ. τῇ
ψυχῇ· χοῦν γὰρ λεγὼν ἐκ τῆς γῆς ἐ-
πλασιν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐνε-
χύστησεν αὐτῷ πνεῦμα ζωῆς Γενέσ. β'.
7. — 7. Ἀπτόμενον Θεοῦ.) Σολομῶν,
εἶπον, φησὶ, σοφισθήσομαι, καὶ αὐτὴ ἀ-
πέστη ἀπ' ἐμοῦ. Ἐκκλ. ζ'. 23. — 8.
Προστίθεις.) Ὡς φησὶ Σολομ. Ἐκκλ. α. 18.

§ 35. Τοῦτό με ἴστη κάτω, καὶ ταπεινὸν ἐποίει, καὶ εἶναι βέλτιον ἔπειθεν ἀκούειν φωνὴν αἰνέσεως, ἢ ἐξηγητὴν εἶναι τῶν ὑπὲρ δύναμιν ἢ μεγαλειότης, καὶ τὸ ὕψος, καὶ τὸ ἀξίωμα, καὶ αἱ καθαραὶ φύσεις, μόλις χωροῦσαι Θεοῦ λαμπρότητα. Ὁν ἄβυσσος καλύπτει, οὗ σκότος ἀποκρυφὴ φωτὸς² ὄντος τοῦ καθαρωτάτου καὶ ἀπροσίτου τοῖς πλείοσιν· ὃς ἐν τῷ παντὶ τῷ θεῷ, καὶ τοῦ παντός ἐστιν ἔξω· ὃς καλὸν ἐστὶν ἅπαν, καὶ ἄνω παντός· καλοῦ· ὃς νοῦν φωτίζει, καὶ φυγαθεύει νοῦ τάχος καὶ ὕψος· ἀποχωρῶν αἰετοσούτου, ὅσον καταλαμβάνεται· καὶ ὑπάγων πρὸς τὰ ἄνω τὸν ἐραστὴν, τῷ φεύγειν, καὶ τῷ οἶον κρατούμενος³ κλέπτεσθαι. Τοσοῦτον μὲν δὴ καὶ τοιοῦτον ἡμῖν τὸ ποθοῦμενον, καὶ σπουδαζόμενον. Τοιοῦτον δὲ εἶναι χρὴ τὸν νυμφαγωγὸν τῶν ψυχῶν καὶ προμνήστορα.

§ 36. Ἔμοιγε μὴν δῖος, μὴ καὶ τοῦ νυμφῶνος² ἔξω ῥιπῶ, δεθεῖς χεῖρας καὶ πόδας, ὡς οὐκ ἐνδεδυμένος ἐνδυμα γάμου· ἀλλὰ τολμηρῶς παρενείρας ἐμαυτὸν τοῖς ἐκείσε ἀνακειμένοις. Καί τοι προεκλήθην μὲν ἐκ νεότητος, ἐν εἰπωτι καὶ τῶν τοῖς πολλοῖς ἀγνοουμένων, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἐπεβρίθην ἐκ μήτρας, καὶ ἐδόθη δοτὸς³ ἐκ μητρικῆς ὑποσχέσεως, καὶ μετὰ τοῦτο τοῖς κινδύνοις ἐδεβακίωθην. Καὶ ὁ πόθος συνηυξήθη, καὶ ὁ λογισμὸς συνέδραμε, καὶ πάντα ἔδωκα φέρων⁴ τῷ λαχόντι καὶ σώσαντι, κτήσιν, περιφάνειαν, εὐεξίαν, τοὺς λόγους αὐτοῦ. Ὅν τοῦτο ἀπήλαυσα⁵ μόνον τὸ παριδεῖν καὶ ἐσχηκέναι, ὧν Χριστὸν προετίμησα. Καὶ ἠδύνθη μοι τὰ τοῦ Θεοῦ λόγια ὡς κηρία μέλιτος,⁶ καὶ τὴν σύνεσιν ἐπεκαλεσάμην, καὶ τῇ σοφίᾳ ἔδωκα φωνήν μου. Καὶ τἄλλα δὴ ταῦτα, οἶον θυμὸν μετρήσαι, καὶ γλώσσαν χαλινῶσαι, καὶ ὀφθαλμὸν σωφρονίσαι, καὶ γαστέρα παιδαγωγῆσαι, καὶ δόξαν πατῆσαι τὴν κάτω μένουσαν. Παραφρονῶν⁷ λέγω, ἀλλ' οὖν εἰρήσεται.

§ 35. 2. Ἀποκρυφὴ φωτὸς.) Φωτίζει γὰρ τὸν νοῦν ἡμῶν, καὶ ἀποφύγει πάλιν πρὸς ὕψος ἀνάγων τὸν ἐξυποῦντα καὶ πρόθυμον ἐραστὴν. — 3. Οἶον κρατούμενος.) Κατ' ὀνομαστικὴν διὰ τὴν ταυτοπροσωπίαν.

§ 36. 2. Τοῦ νυμφῶνος.) Ματθ. κβ'. 12. 13. ἔνθα παραβολὴν ἐξηγεῖται ἀνθρώπου σὺν τοῖς λοιποῖς ἀνακειμένου, μὴ ἔχοντος ἐνδυμα γάμου· ὃν καὶ ὁ Κύριος ἐξέβαλε, ἐμβαλὼν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. Πολλοὶ γάρ εἰσι, φησί, κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. — 3. Ἐδόθη δοτός.) Τὴν ἐκ νεότητος αὐτοῦ κατάστασιν λέγειν ἵνα τῶν ἀεργῶν καὶ βραθύμων τὸν θυμὸν τῆς ψυχῆς νυσταγμὸν ἐκτινάξῃ,

καὶ τῶν σπουδαίων τοὺς εὐδοκίμους εἰς ἐπίδοσιν καὶ προῦσμον ἀρετῆς ἐγείρῃ. Σχολ. Βασιλ. Ἡ δὲ τοι ἑκφρασις γραφικὴ. Δοτὸν γὰρ ἠύξατο δοῦναι τὸ τεχνῶν τῷ Κυρίῳ Ἄννα ἡ τοῦ Σαμουὴλ μήτηρ. Βασιλ. Α'. α. 11. — 4. Ἐδωκα φέρων.) Ἡ φέρων, καὶ τοι παρέλκουσα κειμένη, ὁμοῖς προτίθασί τι τοῦ ἐνυτῆς σημαυνομένου τῷ νόμῳ. — 5. Ὅν τοῦτο ἀπήλαυσα.) Τὸ παριδεῖν καὶ ἐσχηκέναι· πρωθυστερίας· ἀντὶ τοῦ, Ἐσχηκέναι καὶ παριδεῖν· ἔχων γὰρ τίς τι παρορᾶν ἔχει. — 6. Ὡς κηρία μέλιτος.) Παροιμ. ιε'. 24. Ψαλμ. ιη', 11. ρη', 103. — 7. Παραφρονῶν.) Ἐκφρασις τοῦ Παύλου· ὅποτε τι λέγει καυχώμενος. Κορινθ. Β.

Ταῦτα μὲν⁸ οὐ τῶν πολλῶν ἴσως ἐγενόμην φαυλότερος. Τοῦτο δὲ φιλοσοφῆται,⁹ κρείττον ἢ καθ' ἡμᾶς, δέξασθαι ψυχῶν ἡγεμονίαν καὶ προστατίαν, καὶ μὴ ποὶ μηδὲ ποιμαίνεσθαι καλῶς μαθόντας ἡμᾶς, μηδὲ καθαρθέντας τὴν ψυχὴν ὅσον ἄξιον.

§ 37. Ἐπειτα ποιμνὴς ἐπιστατεῖν πιστευθῆναι, καὶ ταῦτα ἐν καιροῖς τοιούτοις, ἐν οἷς ἀγαπητὸν ὁρῶντα τοὺς ἄλλους ἄνω καὶ κάτω φερομένους τε καὶ ταρασσομένους, φυγόντα φυγὴ ἐκ τοῦ μέσου, ὑπὸ σκέπην ἀναχωρήσαντα, λαθεῖν τοῦ πονηροῦ τὴν ζάλην καὶ τὴν σκοτόμαιναν. Ἡνίκα πολέμει μὲν ἀλλήλοις τὰ μέλη,² οἷχεται δὲ τῆς ἀγάπης, εἰ καί τι ἦν λείψανον· ὄνομα δὲ κενόν³ ἄλλως ὁ ἱερεὺς· ἐκχυθείτης ἐπ' ἄρχοντας ἐξουθενώσεως, ὡς περ εἴρηται. Καὶ εἶθε κενόν.⁴ Νυνὶ δὲ, τρέποιο εἰς κεφαλὰς ἀθέων ἢ βλασφημίας! Φόβος δὲ ἅπας ἐξώριστα τῶν ψυχῶν, ἀντεισῆται δὲ ἀναίδεια· τοῦ βουλομένου⁵ δὲ ἡ γνῶσις καὶ τὰ βᾶθη τοῦ πνεύματος. Πάντες δὲ ἐσμέν εὐσεβεῖς ἐξ ἐνός· μόνου τοῦ καταγινώσκειν ἄλλων ἀσεβειαν. Χρώμεθα δὲ δικασταῖς τοῖς ἀθέοις,⁶ καὶ ῥιπτούμεν⁷ τὰ ἅγια τοῖς κυσί, καὶ βᾶλλομεν τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, βεδήλοισ ἀκοαῖς καὶ ψυχαῖς τὰ θεῖα δημοσιεύοντες καὶ τὰς τῶν ἐχθρῶν εὐχὰς ἐπιμελῶς ἐκπληροῦμεν οἱ δαίλαιοι, καὶ πορνεύοντες ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἡμῶν, οὐκ αἰσχυνόμεθα. Μωαδίζεται δὲ καὶ Ἀρμανίται, οἷς οὐδὲ ἐξῆν παριέναι εἰς Ἐκκλησίαν Κυρίου, τοῖς ἀγιοτάτοις ἡμῶν ἐμβοατεύουσιν. Ἡνοίξαμεν δὲ πᾶσιν οὐ πύλας δικαιοσύνης, ἀλλὰ θύρας λοιδορίας τε καὶ τῆς κατ' ἀλλήλων θρασυτέρας. Καὶ οὗτος ἄριστος ἡμῖν οὐχ ὅς μηδὲ ῥήμα⁸ πρόηται ἄργον φόβον Θεοῦ, ἀλλ' ὅς ἂν τύχη πλείεστα τὸν πλησίον εἰπὼν κακῶς, ἢ διαρρήδην, ἢ ἐν αἰνίγμασι καὶ ὑπὸ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ στρέφων κόπον καὶ πόνον· ἢ ἰὼν ἀσπίδων, εἰπεῖν οἰκειότερον. Θηροῦμεν δὲ τὰς ἀλλήλων ἀμαρτίας οὐχ ἵνα θρηνησώμεν, ἀλλ' ἵνα οὐκ ἐκδίσσωμεν· οὐχ ἵνα θεραπεύσωμεν,

ιά. 122, 23. — 8. (Ταῦτα μὲν.) Κατὰ ταῦτα. — 9. Φιλοσοφῆται.) Φησὶ φιλοσοφῆται τοῦτο, ὅτι κρείττον ἐστὶν ἢ καθ' ἡμᾶς τὸ δέξασθαι καὶ τλ.

§ 37. 2. Τὰ μέλη.) Τῆς Ἐκκλησίας δηλ. τὰ μὲν αἰρέσεις· τὰ δὲ κενοδοξίαις, τίς τίνος ἐπαρχίας ἀναδειχθεὶς ἐπίσκοπος. — 3. (Ὀνομα δὲ κενόν.) Ὀνομα διὰ κενον καὶ κοῦφον καὶ οὐδὲν λογιζόμενον καὶ ἄλλως. — 4. Καὶ εἶθε κενόν.) Οὗτοι γὰρ ἂν οὐδὲν ἦν τὸ βλασφημοῦμενον, εἰς ἀνυπαρκτον τῆς βλασφημίας χωρούσης· νῦν δὲ ὑπάρχον καὶ γινόμενον ἔθροισται τὸ ἀνυθρόιστον καὶ βλασφημεῖται· εἰς δὲ κεφαλὴν ἀσεβείας, ἀλλ' οὐκ

εὐσεβοῦντων, τρέποιο ἢ βλασφημίας Βασ. Σχολ. — 5. Τοῦ βουλομένου.) Ἐκάστου δηλ. ὅς τις βούλεται. — 6. Δικασταῖς τοῖς ἀθέοις.) Διαμαχομένων περὶ θεολογίας καὶ πίστεως Χριστιανῶν δικασταὶ ἐγένοντο Ἕλληνες. Μῆχοι γὰρ τότε πολιτεύοντο, καὶ ἐδίκαζον Ἕλληνες· Ἕλληνας δὲ ἀπὸ θρησκείας, οὐκ ἀπὸ γένους ἐκτάθη ἐννοητέον. — 7. Καὶ ῥιπτούμεν.) Ῥίπτω, καὶ ῥιπτέας, πτώ· ἔστι δὲ ἀπὸ τῶν ἐν εὐκαγγέλοις, τοῦ Κυρίου λέγοντος· Μὴ δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ βᾶλῃτε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν χοίρων· Ματθ. 23, 6. — 8. (Ὅς μηδὲ ῥήμα.) Ὅς λόγον ἀποδίδωται περὶ τούτου κατὰ τὴν ἐντο-

ἀλλ' ἵνα προσπλήξωμεν· καὶ ἀπολογίαν ἔχομεν τῶν ἡμετέρων κακῶν τὰ τῶν πλησίων τραύματα. Κακοὺς δὲ καὶ ἀγαθοὺς οὐχ ὁ τρόπος, ἀλλ' ἡ διάστασις καὶ ἡ φιλία χαρακτηρίζει. Καὶ ἂ σήμερον ἐπαινῶμεν, αὔριον ἐκακίσαμεν.⁹ καὶ ἂ παρ' ἄλλοις σπηλιεύεται, παρ' ἡμῖν θαυμάζεται, καὶ πάντα συγχωρεῖται προθύμως τῷ ἀσεβεῖν.¹⁰ Οὕτω δὴ κακίαν ἐσμέν μεγαλόφνηχοι!

§ 38. Γέγονε δὲ τὰ πάντα² ὡς τὸ ἀπαρχῆς, ὅτε οὐπω κόσμος ἦν· οὐδὲ ἡ νῦν εὐεξία καὶ μόρφωσις, ἀλλὰ συγκεχυμένον τὸ πᾶν, καὶ ἀνώμαλον, ἐδεῖτο τῆς εἰδοποιῦ χειρὸς καὶ δυνάμεως. Εἰ βούλει δέ, ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ καὶ σελήνης ἀμυδροῖς φέγγεσιν ἐχθρῶν ἢ φίλων ὄψεις οὐ διαγινώσκοντες.³ Ἡ ὡς ἐν ναυμαχίᾳ καὶ ζάλῃ καὶ πνευμάτων ἐμβολαῖς, καὶ ροθίᾳ ζέοντι, καὶ κυμάτων ἐπιδρομαῖς, καὶ νηῶν ἀραγμαῖς, καὶ κοντῶν ὠθισμοῖς, καὶ κελυστῶν φωναῖς, καὶ πιπτόντων οἰμωγαῖς, ὑπερηχούμενοι τε καὶ ἀπορούμενοι, καὶ τῆς ἀνδρείας καιρὸν οὐκ ἔχοντες, φεῦ τοῦ πάθους! ἀλλήλοις περιπίπτομεν, καὶ ὑπαλήλων ἀναλισκόμεθα.

§ 39. Καὶ οὐχ ὁ λαὸς μὲν οὕτως· ὁ δὲ ἱερεὺς ἐτέρως. Ἀλλὰ μοι νῦν ἐκεῖνο πληρῶσθαι δοκεῖ καθαρῶς· τὸ, Γέγονεν ὁ ἱερεὺς² καθὼς ὁ λαός· ἐν κατάρᾳ πάλαι λεγόμενον. Καὶ οὐχ οἱ πολλοὶ μὲν οὕτως· οἱ δὲ ἄνδρες τοῦ λαοῦ, ὡς εἴρηται, καὶ προέχοντες ἐναντιῶς. Ἀλλ' οὗτοι³ γε καὶ φανερώς πολεμοῦσι τοῖς ἱερεῦσιν ἐφ' ὅδιον ἔχοντες εἰς πειθῶ τὴν εὐσέδειαν. Καὶ ὅσοι μὲν περὶ πίστει τοῦτο πασχόντων,⁴ καὶ τῶν ἀνωτάτω ζητημάτων καὶ πρώτων, οὐδὲ ἐγὼ μέφομαι· ἀλλ' εἰ δεῖ τάληθές εἰπεῖν, καὶ προσεπεινῶν, καὶ συνήδομαι, καὶ τούτων εἰς εἴην, τῶν ὑπὲρ ἀληθείας ἀγωνιζομένων καὶ ἀπεχθανομένων, μᾶλλον δὲ καὶ εἶναι καυχήσομαι. Κρείσσων γὰρ ἐπαινετὸς πόλεμος, εἰρήνης χωριζούσης Θεοῦ. Καὶ

λὴν τοῦ Κυρίου. Μαθ. ε. 18. — 9. Ἐκακίσαμεν.) Ἀντὶ κακῶμεν, ἀντιπρο-
ντισμός. — 10. Προθύμως τῷ ἀσεβεῖν.)
Βασιλεῖος δὲ ὁ Σχολιάζων οὕτως ἔχει
καὶ πάντα συγχωρεῖται μόνῃ τῷ ἀσε-
βεῖν· ἐπιφέρων ἐξήγησιν· Μόνῃς τῆς
ἀσεθείας ὑποκειμένης καὶ μενούσης ἀσυγ-
χωρήτου, τᾶλλα πάντα τῶν ἡμαρτη-
μένων συγχωρεῖται τοῖς συνυκαγομέ-
νοις τοῖς ἀσεβέσι· καὶ τὰ ἔσχατά τις
εἴη πεπλημεληκός. Ἐκ δὲ τοῦ κειμένου
ὡς πῶς ἔχει. Προκειμένης ὑποθέσεως
ὅτι ἀσεβῆσαι τις, πάντα συγχωρεῖται
αὐτῷ τᾶλλα προθύμως, ἵνα μὴ τοῦτο
γένηται.

§ 38. 2. Γέγονε δὲ τὰ πάντα.) Κα-

θάπερ ἦν δηλ. πρὸ τῆς Χριστοῦ ἐλεύ-
σεως ὅτε οὐκ εὐταξία ἦν, οὐ μόρφωσις
Χριστιανισμοῦ· οὐκ εὐταξία μυστηρίων
Θεοῦ· οὐ κόσμος ἀληθινός· Βασιλ. Σχολ. —
3. Οὐ διαγινώσκοντες.) Ἀλλήλοις περιπί-
πτομεν, καὶ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλισκόμεθα.

39. 2. Γέγονεν ὁ ἱερεὺς.) Ἠταί. κδ'.
2. Καὶ ἔσται ὁ λαὸς ὡς ἱερεὺς. — 3.
Ἀλλ' οὗτοι.) Οἱ προεστῶτες δηλ. τοῦ
λαοῦ καὶ προέχοντες. — 4. Τοῦτο πα-
σχόντων.) Καὶ ὅσοι εἰπὶ τῶν πασχόντων
τοῦτο τὸ πολεμεῖν τοῖς ἱερεῦσι περὶ
πίστεως, καὶ περὶ τῶν ἀνωτάτω ζητη-
μάτων, καὶ πρώτων, Περὶ Πατρὸς,
Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος δηλ. καὶ
τῶν ἰδιωτήτων αὐτῶν, τοῦτους οὐδὲ

διὰ τοῦτο τὸν πραῦν⁵ μαχητὴν ὀπλίξει τὸ πνεῦμα, ὡς καλῶς πολεμεῖν δυνάμενον. Νῦν δὲ εἰσὶ τινες, οἱ καὶ περὶ μικρῶν πολεμοῦντες, καὶ εἰς οὐδὲν ὄφελος, καὶ κοινωνοῦς, ὅσους ἀνδύνονται, τοῦ κακοῦ προσλαμβάνοντες, λίαν ἀμαθῶς καὶ ἁρσάως. Εἴτα ἐπὶ πᾶσιν ἡ πίστις⁶ καὶ τοῦτο τὸ σεμνὸν ἔννομα ταῖς ἰδίαις αὐτῶν φιλονεικίαις παρασυρόμενον. Ἐκ δὲ τούτων, ὡς τὸ εἶδος, μισούμεθα μὲν ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ὁ τούτου χαλεπώτερον, οὐδὲ εἰπεῖν ἔχομεν, ὡς οὐ δικαίως. Διαβεβλήμεθα δὲ καὶ τῶν ἡμετέρων τοῖς ἐπιεικεστέροις. Οὐδὲν γὰρ θαυμαστόν, εἰ τοῖς πλείοσιν,⁷ οἱ μόλις ἂν τι καὶ τῶν καλῶν ἀποδέχονται. Τεκταίνουσι⁸ δὲ ἐπὶ τῶν νότων ἡμῶν οἱ ἁμαρτωλοὶ, καὶ ἅ κατ' ἀλλήλων ἐπινουῶμεν, κατὰ πάντων ἔχουσι. Καὶ γεγόναμεν θάκτρον κοινόν, οὐκ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις, οἷον ὁ γενναϊστότος τῶν ἀθλητῶν Παῦλος,⁹ πρὸς τὰς ἀρχάς¹⁰ καὶ τὰς ἐξουσίας ἀγωνιζόμενος· ἀλλὰ πᾶσι μικροῦ¹¹ τοῖς πονηροῖς· καὶ ἐπὶ παντὸς καιροῦ καὶ τόπου, ἐν ἀγοραῖς, ἐν πότεσι, ἐν εὐφροσύναις, ἐν πένθεσιν. Ἦδη δὲ προήλθομεν καὶ μέχρι τῆς σκηνῆς¹² (ὁ μικροῦ θαυμάσιος λέγων) καὶ μετὰ τῶν ἀσελγεστάτων γελώμεθα καὶ οὐδὲν οὕτω τερπνὸν τῶν ἀκουσμάτων καὶ θεαμάτων, ὡς Χριστιανὸς καμωδούμενος.

§ 40. Ταῦτα ἡμῖν² ὁ πρὸς ἀλλήλους πόλεμος. Ταῦτα οἱ λίαν ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πρὸς³ μαχόμενοι. Ταῦτα οἱ πλέον ἀγαπῶντες τὸν Θεόν, ἢ ὅσον συμφέρει. Καὶ παλαιὴν μὲν οὐκ ἔξεστι ἔξω τῶν νανομισμένων, οὐδὲ ἄλλο τι ἀγωνίζεσθαι, ἢ καταδοῆσθαι⁴ καὶ αὐτιματθῆσθαι καὶ ἀπολεῖ τὴν νίκην ὁ ἐκπαλαῖον, ἢ ἄλλο τι μὴ καλῶς ἀγωνιζόμενος, οὐδὲ μετὰ τοὺς καίμενους ὄρους τῆς ἀγωνίας καὶ ὅτι γενναῖος ἢ καὶ τεχνικώτατος. Ὑπὲρ Χριστοῦ δὲ ἀγωνιεῖται τις, οὐ κατὰ Χριστόν, ἔπειτα χαριεῖται τῇ εἰρήνῃ, πολεμῶν ὑπὲρ αὐτῆς, ὡς οὐκ ἔξεστιν; Καὶ οἱ μὲν θαίμονες φρίττουσιν εἰσέτι καὶ νῦν Χριστοῦ καλουμένου, καὶ οὐδὲ ὑπὸ τῆς κακίας ἡμῶν ἐξίτηλος γέγονεν ἡ τοῦ ὀνόματος τούτου δύναμις. Ἡμεῖς

ἐγὼ καὶ τλ. — 5. Τὸν πραῦν.) Ἰωήλ. γ'. 11. Ο' πραῦς ἔστω μαχητής. — 6. Ἐπὶ πᾶσιν ἡ πίστις.) Τῆς εὐθεθείας. — 7. Εἰ τοῖς πλείοσιν.) Διαβεβλήμεθα δηλ. — 8. Τεκταίνουσι.) Γραφικὴ ἢ ἔκτρασις. Ψαλμ. ραή, 3. — 9. Παῦλος.) Κορινθ. Α'. δ'. 9. — 10. Πρὸς τὰς ἀρχάς.) Παῦλ. Ἐφεσ. ζ'. 12. «Ἡμῶν ἡ πάλη, ἡ φησὶν, οὐ πρὸς σάρκα καὶ αἷμα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου.» — 11. Πᾶσι μικροῦ.) Ἀλλὰ μικροῦ δεῖν ἀγωνιζόμεθα πᾶσι

τοῖς πονηροῖς. — 12. Μέχρι τῆς σκηνῆς.) Τῶν καμικῶν τὴν σκηνὴν ἐννοητέον, καὶ τῶν μίμων καὶ γελοιοποιῶν. ὁ ἔστι καὶ ἐν τοῖς θάκτροις διακωμωδούμεθα.

§ 40. 2. Ταῦτα ἡμῖν.) Ποιῶν ἢ τοιοῦτο τί. — 3. Ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πρὸς.) Τοῦ Χριστοῦ δηλ. Ταῦτα δηλ. ποιῶσιν οἱ ἐν τῷ παντὸς μέτρον ὑπὲρ Χριστοῦ μαχόμενοι· οἱ ζητοῦν μὲν πίστει ἔχοντες, οὐ κατ' ἐπίγνωσιν δὲ τοῦτο μετρηόμενοι. — 4. Ἡ καταδοῆσθαι.) Ἡ, ἐὰν τοῦτο γένηται, ὁ ἐκπαλαῖον, ἢ μὴ καλῶς ἀγωνιζόμενος, ἐκδοῆται ὑπὸ τοῦ

δὲ οὐκ αἰσχυρόμεθα τὸ σεμνὸν οὕτω καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα καθυ-
βρίζοντες, καὶ μονοῦ φανερώς αὐτοῦ βοῶντος ἀκούοντες, καὶ
καθ' ἐκάστην ἡμέραν (Τὸ γὰρ ὄνομά μου βλασφημεῖται δι' ὑμᾶς
ἐν τοῖς ἔθνεσι.) Καὶ τὸν μὲν ἔξωθεν εὐ δεδοίκαμεν πόλεμον, οὐδὲ
τὸν νῦν ἐπαναστάntα θῆρα⁵ ταῖς Ἐκκλησίαις, καὶ τοῦ πονηροῦ τὸ
πλήρωμα, καὶ πῦρ ἀπειλῇ, καὶ ξίφει καὶ θήρας, καὶ κρημνοῖς,
καὶ βάραθρα, καὶ πάντων γένηται τῶν πώποτε, καὶ ταῖς οὐταῖς
τιμωρίαις προσεξέυρη χαλεπωτέρας. Ἐν ἔχῳ πρὸς πάντα φάρμα-
κον, μίαν ὁδὸν εἰς νίκην, (ἐν Χριστῷ καυχῆσομαι) τὸν ὑπὲρ
Χριστοῦ θάνατον.

§ 41. Πρὸς δὲ τὸν ἐμὸν πόλεμον οὐκ ἔχω τις γένωμαι τίνα
συμμαχίαν ἐξεύρω, τίνα λόγον σοφίας, τί χάρισμα, ποῖα πανο-
πλία πρὸς τὰς τοῦ πονηροῦ μεθοδίας ὀπλισομαι; Τίς νικήσει τοῦ-
τον; Μωσῆς, ἐκτείνας τὰς χεῖρας² ἐπὶ τοῦ ὄρους, ἃν ὁ σταυρὸς
ισχύσῃ τυπούμενος, καὶ προκηρύσσεται: Τίς; Ἰησοῦς μετὰ τοῦτον,
τῷ ἀρχιστρατήγῳ τῶν θείων παρατάξεων συμπαρκαττόμενος.³
Τίς; Δαβὶδ, ἢ ψάλλον, ἢ πολεμῶν⁴ ἐν σφενδόναις, καὶ ὑπὸ τοῦ
Θεοῦ περιεζωσμένος δύναμιν εἰς πόλεμον, ἢ τοὺς δακτύλους⁵ εἰς
παρατάξιν γυμναζόμενος. Τίς; Σαμουὴλ, καὶ προσευχόμενος τοῦ
λαοῦ καὶ προθυόμενος, καὶ χοίρων⁶ εἰς βασιλέα τὸν νικῶν δύναμενον.
Τίς θρηνήσει ταῦτα πρὸς ἀξίαν; Ἰερემίας θρήνους γράφων ὑπὲρ
τοῦ Ἰσραὴλ. Τίς βοήσεται, Φεῖσαι Κύριε τοῦ λαοῦ σου καὶ μὴ
ὀδὲ τὴν κληρονομίαν σου εἰς ὄνειδος, τοῦ κατάρχει αὐτῶν ἔθνη;
Τίς περὶ ἡρώων προσεύξεται; Νῶε, καὶ Ἰώβ, καὶ Δαυιδ. οἱ συνευ-
χόμενοι καὶ συναριθμοῦμενοι, ἵνα κοπάτῃ⁷ μικρὸν ἡμῖν ὁ πόλεμος,

πλήθους, καὶ τλ. — 5. Ἐπαναστάntα θῆ-
ρα.) Ἰουλιανὸν μοι δοκεῖ λέγειν τὸν ἀπο-
στάτην καὶ παραβάτην κατ' ἐκείνους τοὺς
χρόνους ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλεύον-
τα, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν διώκοντα, ἃν ἐπα-
ναναγᾶν τὴν εἰδωλολατρείαν ἢ γοῦν Οὐ-
άλεντα τὸν Ἀρειανόφρονα, πολλὰ καὶ αὐτὸν
τὴν ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καταδιώκοντα.

§ 41. 2. Ἐκτείνας τὰς χεῖρας.) Ὀν-
των τῶν Ἑβραίων ἐν ἐρήμῳ, ἦλθεν
Ἀμαλὴ καὶ ἐπολέμει αὐτοῖς, Μωσῆς
δὲ πέμψας ἐναντίον αὐτοῦ Ἰησοῦν τοῦ
Ναυὶ οὐν ἐπιλέκτους ἀνδράσιν, καὶ αὐτὸς
ἀνθὺς ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ,
ἐξέτεινε τὰς χεῖρας· καὶ οὐσάν μὲν αὐ-
τοῦ τῶν χειρῶν ἐκτεταμένων, νίκη
Ἰσραὴλ, ἀνιέμενων δὲ, νίκη Ἀμαλῆ·
καὶ τοῦτο μέχρις ἡλίου δυσμῶν, ἕως
ἐτρέψατο Ἰησοῦς τὸν Ἀμαλῆ. Ἐξοδ. ιζ'.
8. . . 13. — 3. Συμπαρκαττόμενος.)

Ὡς γὰρ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυὶ περὶ Ἰερι-
χώ, εἶδε τὸν ἀρχιστράτηγον Κυρίου ἐπα-
σμένῃν ἔχοντα τὴν ῥομφαίαν. Ἰησ. Ν.
ε. 13. βοηθοῦντα δὴ καὶ συμπαρκατ-
τόμενος αὐτῷ εἰς ἄλλωσιν τῆς ἱερῆς.
— 4. ἢ ψάλλον, ἢ πολεμῶν.) Ὡς ἄλλων
μὲν, ὅτε τὸ πονηρὸν πνεῦμα ἐλάμβανε
σαοὺλ τὸν βασιλέα, αὐτὸς τῇ κινύρᾳ
ψάλλον, κατεπαύονεν. Βαθλ. Α'. ις'.
23. πολεμῶν δὲ ἐν σφενδόναις, ὅτε τὸν
Γολιάθ γαυριώμενον ἐπὶ τῇ δυνάμει,
σφενδονήσας ἀπέκτεινεν. Βασ. Α'. ις'. 49.
— 5. ἢ τοὺς δακτύλους.) Ψαλμ. ρμδ'. —
6. Καὶ χοίρων.) Οὗτος γὰρ ἔχρισεν σαοὺλ
εἰς βασιλέα, εἰς Δαβὶδ κατ' ἐπιταγὴν
Θεοῦ, ἱερεὺς δὲ. — 7. Φεῖσαι Κύριε.
. . . ἵνα κοπάτῃ.) Ἡ λέξις γραφικὴ
ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ κατακλυσμοῦ φησὶ
γὰρ ἡ γραφή. Γενέσ. η'. 8. Καὶ ἀπέστειλε
Νῶε τὴν περιττεράν ἰδεῖν, εἰ κεκόπανε

ἵνα γενώμεθα ἡμῶν αὐτῶν, ἐν ἀλλήλους πότε γνωρίσωμεν. Ἰνα μηκέτι ὤμεν ἀνθ' ἐνδὸς τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ Ἰούδας, καὶ Ἰσραὴλ⁸ μηκέτι Ῥοδοῦμ καὶ Ἰεροδοῦμ, μητέτι Ἰερουμαλήμ καὶ Σαμάρεια, αἱ ἐν μέρει διὰ τὰς ἀμαρτίας παρὰ διδόμεναι, καὶ ἐν μέρει θρηνοῦμεναι. Ἐγὼ μὲν γὰρ ἀσθενέστερος εἶναι τοῦ πολέμου τούτου ὁμολογῶ, καὶ διὰ τοῦτο ἔδωκα τὰ νῶτα,⁹ καλύψας τὸ πρόσωπον ἐντροπῇ. Καὶ κατὰ μόναν καθεσθῆναι, ὅτι πικρίας ἐνεπλήσθην, ἐξήτησα, καὶ σιωπῆσαι, συνιών ὅτι ὁ καιρὸς πονηρός¹⁰ ἐστίν, ὅτι ἀπελάκνησαν οἱ ἡγαπημένοι, ὅτι γεγόναμεν υἱοὶ ἀφροσυνίας, ἡ ἄμπελος ἡ εὐκληματούσα, ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή πᾶσα καρποφόρος, ὡραία πᾶσα, καλῶς ταῖς σταγόσι ταῖς ἀνωθεν ἀνατέλλουσα, ὅτι εἰσεστρέφη εἰς ἀτιμίαν ἐμοὶ τὸ διάδημα τοῦ ἐμοῦ κάλλους, τὸ ἀποσφράγισμα τῆς ἐμῆς δοξῆς, ὁ τῆς καυχήσεως στέφανος. Εἰδὲ τις¹¹ πρὸς ταῦτα τολμηρὸς καὶ γενναῖος, μακάριος οὗτος ἐμοὶ τοῦ θάρσους καὶ τῆς γενναιότητος.

§ 42. Καὶ οὕτω λέγω τὸν ἔνδον καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς, τὸν ἐν τοῖς πάθεσι² πόλεμον, ὃν πολεμούμεθα νυκτὸς³ καὶ ἡμέρας ὑπὸ τοῦ τῆς ταπεινώσεως σώματος· τὰ μὲν⁴ κρύβδην, τὰ δὲ φανερώς, καὶ τῆς ἄνω⁵ καὶ κάτω κυμαίνουσας ἡμᾶς καὶ στροβουῖσας διὰ τὰ ἐπισθήσεως καὶ τῶν ἄλλων τερπνῶν τοῦ βίου τούτου περιφορᾶς, τοῦ τε πηλοῦ τῆς ἰλῦος, ὃ ἐμπεπῆγμεθα, καὶ τοῦ νόμου τῆς ἀμαρτίας ἀντιστρατευομένου τῇ νόμῳ τοῦ πνεύματος, καὶ διακροῖσθαι ἐπιχειροῦντος τὴν βασιλικὴν ἐν ἡμῖν εἰκόνα, καὶ ὅσον θείας ἀπορροῖας ἡμῖν συγκαταβέβληται. Ὡς μόλις ἂν τις ἐαυτὸν, ἡ μακροῦ φιλοσοφία παιδαγωγήσας, καὶ ἀπορρήγνυς κατὰ μικρὸν τῆς ψυχῆς τὸ εὐγενές καὶ φωτεινὸν τοῦ ταπεινοῦ καὶ τῇ σκότῳ συνευγεμένον, ἡ Θεοῦ τυχὼν ἴδω, ἡ καὶ ἄμφω ταῦτα,⁶ καὶ μελέτην ὅτι μάλιστα ποιούμενος ἄνω βλέπειν, τῆς κτᾶσπώσης ὕλης ἐπικρατήσῃ. Πρὶν δὲ ταύτην ὑπερσχεῖν, ὅση δύναμις, καὶ ἀνακαθάραι ἱκανῶς τὴν διάνοιαν, ὑπὲρ τε τοὺς ἄλλους μακροῦ γενέσθαι τῇ πρὸς Θεὸν ἐγγύτητι, ἡ ψυχῶν προστασίαν δέξασθαι, ἡ μεσιτείαν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, (τοῦτο γὰρ ἴσως ὁ ἱερεὺς) οὐκ ἀσφαλές εἶναι γενώσκω.

§ 43. Καὶ ὅθεν² εἰς τοῦτο ὑπήχθην τὸ θέος; Ἰνα μὴ με τοῦ

τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς γῆς. — 8. Καὶ Ἰούδας καὶ Ἰσραὴλ καὶ τλ.) Βασιλ. Γ'. ε'. 16. Παρὰ λειπ. ι. 16. — 9. Ἐδωκα τὰ νῶτα.) Ἐφ' ὧν δηλ. — 10. Ὅτι ὁ καιρὸς πονηρός.) Δευτερονομ. λβ'. 14. 15. — 11. Εἰδέ τις.) Ἀνταποδοτικῶς πρὸς τὸ Ἐγὼ μὲν.

§ 42. 2. Τὸν ἐν τοῖς πάθεσι.) Κατ' ἐπεξήγησιν. — 3. Νυκτός.) Κατ' ἕλλει-

ψιν τῆς Διά. — 4. Τὰ μὲν.) Κατ' ἄλλα μὲν. κατ' ἄλλα δὲ. — 5. Καὶ τῆς ἄνω.) Καὶ ὑπὸ τῆς ἄνω . . . περιφορᾶς. — 6. Ἡ καὶ ἄμφω ταῦτα.) Ἐννοεῖται Ἐφ' ὧν, ἡ τοιοῦτ' ἐπὶ ῥῆμα· πρὸς ὃ ἂν φέροιτο τὸ Ἄμφω ταῦτα, οἰκτεῖον ἐν τῇ ἐννοίᾳ.

§ 43. 2. Καὶ ὅθεν.) Κατ' ἐρώτησιν.

δέοντος δειλότερον ὑπολαμβάνητε, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπαινῆτε τῆς προμηθείας. Ἀκούω μὲν αὐτοῦ τοῦ Μωϋσέως, ἥνικα ἐχρημάτιζεν³ αὐτῷ ὁ Θεός· ὅτι πλειόνων εἰς τὸ ὄρος προσκεκλημένων, ὧν εἰς ἦν καὶ Ἀαρών, σὺν τοῖς παισὶ τοῖς ὄνο⁴ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ἐδομῆκοντα τῶν πρεσβυτέρων τῆς γερουσίας, οἱ μὲν λοιποὶ προσκυνῆσαι πόρρωθεν ἐκελεύσθησαν· ἐγγίσει δὲ Μωσῆς μόνος, οὐ συναναεῖναι δὲ ὁ λαός, ὥς οὐ πάντων ὄντος,⁵ Θεοῦ γενέσθαι πλησίον, πλήν εἴτις κατὰ Μωσέα Θεοῦ χωρῆσαι δόξαν θυνάμενος. Καὶ ἐτι πρὸ τούτων ἐν ἀρχῇ τῆς νομοθεσίας, τοὺς μὲν ἄλλους σάλπιγγες καὶ ἀστραπαί,⁶ καὶ βρονταί, καὶ γνόφος, καὶ ὄλον καπνίζόμενον τὸ ὄρος, καὶ ἀπειλαὶ φρικώδεις, (κἄν θηρίον Σίγη τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται) καὶ ἄλλα τοιαῦτα δείγματα ἴσθη κάτω καὶ μέγα ἦν αὐτοῖς, μόνης ἀκούσθαι τῆς τοῦ Θεοῦ φωνῆς εὐ μάλα ἀγνισαμένοις. Μωσῆς δὲ, καὶ ἀνέεισι, καὶ τῆς νεφέλης εἴσω χωρεῖ, καὶ νομοθετεῖται, καὶ δέχεται πλάκας, τοῖς μὲν πολλοῖς τὰς τοῦ γράμματος, τοῖς δὲ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς τὰς τοῦ πνεύματος. Ἀκούω δὲ Ναδάβ, καὶ Ἀβιουδ,⁷ ὅτι ξένῳ πυρὶ θυμιάσαντες μόνον, ξένῳ καὶ ἀνηλώθησαν κολασθέντες, δι' ὧν ἡσέθησαν, καὶ τὸν αὐτὸν εὐρόντες τῆς ἀπωλείας, ὃν καὶ τῆς ἀσεβείας καιρὸν καὶ τόπον· καὶ οὐδὲ Ἀαρών ἤρκεσε πρὸς σωτηρίαν αὐτοῖς ὁ πατήρ, ὁ Μωσῆς παρὰ Θεῷ δευτέρος. Γινώσκω δὲ καὶ Ἡλὶ τὸν ἱερέα, καὶ μικρὸν ὕστερον Ὁζάν, τὸν μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν παιδῶν⁸ παρανομίας ἀπαιτηθέντα δίκην· ἦν ἐτόλμων κατὰ τῶν θυσιῶν, πρὸ καιροῦ τῶν λεσθῶν ἀπαρχόμενοι, καὶ ταῦτα οὐκ ἀποδεχόμενον αὐτῶν τὴν ἀσέβειαν, ἀλλὰ πολλὰ πολλάκις ἐπιτιμήσαντα· τὸν δὲ, ὅτι ψαύσας⁹ τῆς κιβωτοῦ μόνον περισπασθείσης ὑπὸ τοῦ μύσχου, τὴν μὲν περιεσώσατο, αὐτὸς δὲ ἀπώλετο, φυλάσσοντας τοῦ Θεοῦ τῇ κιβωτῷ τὸ σεβάσιμον. Οἶδα δ' ἔγωγε μὴδὲ τοὺς ἐν τοῖς σώμασι μώμους τῶν ἱερέων, ἢ τῶν θυμάτων ἀνεξετάστους μένοντας· ἀλλὰ τελείους

— 3. Ἡνίκα ἐχρημάτιζεν.) Ἐξοδ. κδ'. ε. 2. — 4. Τοῖς ὄνο.) Ναδάβ, καὶ Ἀβιουδ. Ἐξοδ. κδ'. 1. — 5. Ὡς οὐ πάντων ὄντος.) Ὡς τὸ γενέσθαι πλησίον Θεοῦ οὐ πάντων ὄντος ἰδίου καὶ κατ' ἀνάγκην. Το γὰρ γενέσθαι πλησίον Θεοῦ οὐκ ἔστιν ἴδιον πάντων. — 6. Σάλπιγγες καὶ ἀστραπαί.) Γενομένων τῶν Ἑβραίων πλησίον εἰς τὸ ὄρος Σινά, προτέταξεν ὁ Θεός ἀγνισθῆναι, καὶ μηδὲν ἄφασθαι τοῦ ὄρους, ὅτι ἀποθάνειται, κἄν ἄνθρωπος· εἴη, κἄν κτῆνος, λιθοβοληθήσεται καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἤκουσι τῆς ἀστραπῆς καὶ βροντῆς καὶ σάλπιγγας, καὶ ἰώρων τὴν νεφέλην· Μωσῆς δὲ, καλέσας τοῦ

Θεοῦ, ἀνέβη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους· Ἐξοδ. ιβ'. — 7. Ναδάβ, καὶ Ἀβιουδ.) Τοὺς υἱοὺς Ἀαρών· Λευϊτ. ι. 1, 2. — 8. Τῆς τῶν παιδῶν.) Ὅφνι καὶ Φινέες. οὗτοι γὰρ παρηνόμου πρὸ καιροῦ ἐκ τῶν λεβήτων κρέα λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν τῆς θυσιᾶς, Ἡλὶ δὲ ὁ πατήρ συνεβούλευεν αὐτοῖς, οἱ δ' οὐκ ἤκουον, καὶ τέως αἰρόντες τὴν κιβωτὸν τοῦ Κυρίου ἀπέθανον ἐν τῇ κατὰ τῶν ἀλλοφύλων πολέμῳ· Βασιλ. Α'. β'. 11. δ'. 12. — 9. Ὅτι ψαύσας.) Οὗτος τῆς κιβωτοῦ ἐφ' ἀμάξης, ἐπειδὴ μύσχος περισπᾷ αὐτὴν ἐμείλιν, Ὁζὰ κατέσχεν, ἐπιθείς τὴν χεῖρα, καὶ Κύριος ὀργισθεὶς, ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἐκεῖ παρὰ

τέλεια προσαγαγεῖν νενομισμένον¹⁰ σύμβολον οἶμαι τοῦτο τῆς κατὰ ψυχὴν ἀριότητος. Μηδὲ στολῆς τῆς ἱερατικῆς, ἡ σκεύους τινὸς τῶν ἁγίων φαίνειν¹¹ παντὶ θεμιτὸν ἐν μηδὲ τὰς θυσίας αὐτάς, ὅφ' ὧν καὶ ὅτε καὶ οὐ μὴ καθήκον ἦν, ἀναλίσκεσθαι μηδὲ τὸ ἔλαϊον ἀπομιμῆσθαι τῆς χρίσεως, μηδὲ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, μηδὲ εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι, ὅστις ἢ ψυχὴν ἢ σῶμα οὐ καθαρὸς· μέχρι καὶ τῶν μικροτάτων. Τοσούτου δεῖ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων προσφοιτᾶν παρόντων· ὧν ἐνί, καὶ ἅπαξ¹² τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνον ἐπιβατὸν ἦν. Τοσούτου δεῖ τὸ καταπέτασμα, ἡ τὸ ἱλαστήριον, ἡ τὴν κιβωτὸν, ἡ τὰ Χερουβίμ, ἡ προσβλέπειν εἶναι παντὸς, ἢ προσάπτεσθαι.

§ 44. Ταῦτα οὖν εἰδὼς ἐγὼ, καὶ ὅτι μηδεὶς ἄξιος τοῦ μεγάλου καὶ Θεοῦ καὶ θύματος καὶ ἀρχιερέως· ὅστις μὴ πρότερον ἑαυτὸν παρέστησε τῷ Θεῷ θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, μηδὲ τὴν λογικὴν λατρείαν εὐάρεστον ἀπεδείξατο, μηδὲ ἔθυσσε τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, πνεῦμα συντετριμμένον,² ἢ μόνην ὁ πάντα δοῦς ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν θυσίαν, πῶς ἔμελλον παρόῃσαι προσφέρειν αὐτῷ τὴν ἑξωθεν, τὴν τῶν μεγάλων μυστηρίων ἀντίτυπον; Ἡ πῶς ἱερέως σχῆμα καὶ ὄνομα ὑποδύεσθαι, πρὶν ὅσίοις ἔργοις τελειῶσαι τὰς χεῖρας; πρὶν τὸν ὀφθαλμὸν ἐθίσαι βλέπειν ὕψις τὴν κτίσιν, καὶ εἰς θαῦμα μόνον τοῦ κτίσαντος, ἀλλὰ μὴ ζημίαν τοῦ πλάσαντος; Πρὶν τῇ παιδείᾳ Κυρίου ἱκανῶς ἀνοιγῆναι τὰ ὄτα, καὶ προστεθῆναι μοι ὥτιον μὴ βαρέως ἀκούειν θυνάμενον, ἀλλ' ἐνώτιον³ χρυσοῦν σαρδίῳ πολυτελεῖ δεθῆναι, λόγον σοφοῦ, εἰς οὗς εὐήκοον. Πρὶν τὸ στόμα, τὰ χεῖλη, τὴν γλῶσσαν, τὸ μὲν ἀνοιγῆναι⁴ καὶ ἐλκῦσαι πνεῦμα, ἢ πλατυθῆναι καὶ πληρωθῆναι τῷ πνεύματι λαλουμένων μυστηρίων τε καὶ δογμάτων, τὰ δὲ αἰσθήσει θεία, κατὰ τὴν σοφίαν εἰπεῖν,⁵ δεθῆναι. Προσθεῖν δι' αὐτὸν ὅτι καὶ ἐν καιρῷ λυθῆναι, τὴν δέ, πλησθῆναι ἀγαλλιιάσεως, καὶ θείας μελο-

τὴν κιβωτὸν. Βασιλ. Β'. δ'. 7. — 10. Νενομισμένον.) Λευϊτικ. κβ'. 17. «Πᾶς ἄνθρωπος, ὃς ἐστὶν ἐν αὐτῷ μῶμος, οὐ προστελεύσεται· ἄνθρωπος τυφλὸς, ἡ χωλὸς, ἡ κοιλιοῤῥριν, ἡ ὠτότμητος, ἡ ἄνθρωπος, ὃς ἂν ἢ ἐν αὐτῷ σύντριμμα, ἢ χερρὸς, ἢ σύντριμμα ποδὸς, ἡ κροτὸς, ἢ ἐφελος, ἢ πτῖλος τοῦς ὀφθαλμοῦς, ἢ ἄνθρωπος, ὃς ἂν ἢ ἐν αὐτῷ ψώρα, ἢ ἄγρια, ἢ λειχάν, ἢ μονόρχις· πᾶς, ὃς ἐστὶν ἐν αὐτῷ μῶμος ἐκ τοῦ σπέρματος Ἰσραὴλ τοῦ ἱερέως, οὐκ ἐγγιεῖ τοῦ προσεγγεῖν τὰς θυσίας τῷ Θεῷ. Καὶ αὐτ. κβ'. 20. Πᾶντα ὅσα ἂν ἔχῃ μῶμον ἐν αὐτῷ οὐ προσάξουσιν Κυρίῳ, διό-

τι οὐ δεκτὸν ἔσται ὑμῖν . . τυφλόν, ἢ συντετριμμένον, ἢ γλωσσότμητον, ἢ μυρμηκιοῦντα, ἢ ψωροῦντα, ἢ λειχήνας ἔχοντα, οὐ προσάξουσιν ταῦτα τῷ Κυρίῳ. καὶ εἰς κάρπωσιν οὐ θώτετε ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ.» — 11. Φαίνειν.) Ἀριθμ. ἡ, 13. 14. ιθ, ι. 2. — 12. Ἐνί, καὶ ἅπαξ.) Τῷ ἀρχιερεῖ δηλ. Ἐξοδ. λ'. 10. Λευϊτικ. κς'. 2. 34.

§ 44. 2. Πνεῦμα συντετριμμένον.) Δαβιθικὰ ταῦτα Ψαλμ. γ'. 17. — 3. Ἄλλ' ἐνώτιον.) Ὡπερ φησὶ Σολομὼν ἐν Παροιμ. κβ'. 12. — 4. Τὸ μὲν ἀνοιγῆναι.) Δαβιθικόν. Ψαλμ. ιθ'. 131. — 5. Κατὰ τὴν ἐργίαν εἰπεῖν.) Παροιμ. Σολομ. ιθ', 7.

ἀμνοῦ, τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ ὕμνατος, τοῦ πρωτοτόκου⁶ πρὸ κτίσεως, τοῦ πρωτοτόκου ἐκ τῶν νεκρῶν τῆς ἀναστάσεως; Τίς τούτων τῶν ὀνομάτων τε καὶ πραγμάτων ἐπακούων εἰκῇ, καὶ μήπω κοινωνήσας τῇ λόγῳ, μηδὲ μεταλαβὼν αὐτοῦ, καθ' ὃ τούτων ἑκαστὸν ἐστὶ τε καὶ κέλῃται; Τίς μήπω σχολάσας, μηδὲ μαθὼν λαβεῖν Θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἔτι νήπιος ὢν, ἔτι τρεφόμενος γάλακτι, ἔτι τῶν οὐκ ἀριθμουμένων ἐν τῇ Ἰσραήλ, οὐδὲ καταλεγομένων εἰς Θεοῦ παράταξιν, μήπω τὸν Χριστοῦ σταυρὸν ὡς ἀνὴρ αἶρειν δυνάμενος,⁷ μήπω μηδὲ ἄλλο τι μέλος ὢν ἱσως τῶν τιμιωτέρων, ἔπειτα εἰς κεφαλὴν καταστῆναι Χριστοῦ πληρώματος δέξεται χαίρων καὶ προθυμούμενος; Οὐκ ἔμοι γε κριτὴ καὶ συμβούλῳ· Ἀλλ' οὗτος⁸ ὁ φόβων μέγιστος· οὗτος κινδυνὸν ἔσχατος παντὶ τῇ συνιέντι καὶ τοῦ κατορθουμένου τὸ μέγεθος, καὶ τῆς διαμαρτίας τὸν ὄλεθρον.

§ 46. Ἄλλος μὲν οὖν πλείτω² κατ' ἐμπορίαν, ἔλεγον, καὶ τὰ μακρὰ διαπεραιούσθω πελάγη, καὶ συμφερέσθω τοῖς ἀνέμοις ἀεὶ καὶ τοῖς κύμασι, μεγάλα καὶ κερδήσων, ἂν οὕτω τύχη, καὶ κινδυνεύσων, ὅς τις πλευστικώτατος, ἢ ἐμπορικώτατος. Ἐμοὶ δ' οὖν αἰρετώτερον ἐπὶ γῆς ἀνέχοντι, βραχεῖαν αὐλακα τέμνοντι καὶ γλυκεῖαν, πόρρωθεν ἀσπαζομένῳ κέρδη καὶ θάλασσαν, ζῆν οὕτως, ὅπως ἂν δύνωμαι, σὺν ὀλίγῃ καὶ μικρᾷ τῇ μάξῃ, καὶ βίον ἔλκειν ἀσφαλῆ καὶ ἀκύμαντον, ἢ μακρὸν ἀναρρίπτειν καὶ μέγαν ἐπὶ μεγάλῳις κέρδεσι κινδυνον. Ὑψηλῷ³ μὲν γὰρ ζημίᾳ τὸ μὴ ἐγχειρεῖν μείζοσι, μηδὲ εἰς πλείους διατείνειν τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἐπὶ μικρῶν ἴστασθαι, οἷον μεγάλῳ φωτὶ μικρὸν οἶκον αὐγάζοντα· ἢ πανοπλίᾳ νεανικῇ σῶμα παιδικὸν περισκέποντα· μικρῷ δὲ ἀσφάλεια μικρὰ φορτίζεσθαι, ἀλλὰ μὴ τοῖς ὑπὲρ δύναμιν ἑαυτὸν ὑποτιθέντα, γέλῳ τε ὀφλισκάνειν ὁμοῦ καὶ προστιθέναι τὸν κίνδυνον. Ὡσπερ γε καὶ πύργον οἰκοδομεῖν οὐκ ἄλλῳ τινὶ προσήκεν, ἢ ὅς ἔχει τὰ πρὸς ἀπικρισμόν· ὡς ἠκούσαμεν.⁴ Ἐχετε τὴν ἀπολογίαν τὴν ὑπὲρ τῆς φυγῆς, καὶ ἴσως οὐ μετρίαν.

ἐγένετο· Ἰωάν. ἀ. 17. — 6. Πρωτοτόκου.) Πρὸ κτίσεως μὲν πρωτοτόκος ὁ υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὅτι υἱὸς μονογενῆς Θεοῦ πρὸ τῶν αἰώνων γεγεννημένος· τῶν νεκρῶν δὲ πρωτοτόκος, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἀναστὰς, οὐκ ἔτι ἀπέθανε, καὶ τὴν μέλουνταν ἀνάστασιν παρεδήλωσε· καὶ τὴν ἀνθρώπινον φύσιν νεκρωθεῖσαν τῇ ἁμαρτίᾳ ἤγειρε. — 7. Αἶρειν δυνάμενος.) Φησὶ γὰρ ὁ Κύριος· Ὅς τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάτω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήτω μοι. Ματθ. ις'. 24. καὶ Λουκ. ιδ'.

27. — 8. Ἀλλ' οὗτος.) Ἀντὶ Ἄλλὰ τοῦτο ἐστὶ φόβων μέγιστος· Ἀττικῶς δὲ εἰρηται.

§ 46. 2. Πλείτω.) Ἀλληγορικῶς ταῦτα ἀπὸ τῶν κατὰ θάλασσαν ἐμπορευομένων, καὶ πολλὰ κερδαίνοντων καὶ τῶν γεωργῶν ὀλίγα τε φίλα τε· ἐννοεῖ δὲ τοὺς ἐμβαλίνοντας θάρραλώς εἰς τὰ θεῖα, καὶ τοὺς δευλοὺς προσελθεῖν τούτοις. — 3. Ὑψηλῷ) Εἰς τις δηλ. ὑψηλὸς κατὰ παιδείαν καὶ ἀρετὴν, τούτῳ ζημίᾳ ἐστὶ μεγίστη, ἂν μὴ ἐγχειρῇ μείζοσι καὶ τλ. — 4. Ὡς ἠκούσαμεν.) Τοῦ Κυρίου λέγοντος. Λουκ. ιδ'. 28.

§ 47. Ἄ μὲν οὖν με ἀφ' ὑμῶν ἀπήγαγεν, ὦ φίλοι καὶ ἀδελφοί, λυπηρῶς μὲν ἐμοί, καὶ ὑμῖν ἴσως, ἀναγκαιῶς δ' οὖν, ὥς γοῦν ἐμαυτῷ τότε ἐδόκουν, ταῦτα ἐστίν. Ἐπανήγαγε δὲ μάλιστα μὲν² ὁ πρὸς ὑμᾶς πόθος, καὶ τὸ ἀντιποθούντων αἰσθάνεσθαι οὐδὲν γὰρ οὕτως ἰσχυρὸν πρὸς ἀγάπην, ὥς ἀντιτιδομένη διάθεσις· δεύτερον δὲ ἡ ἐμὴ φροντίς, τὸ ἐμὸν ἔργον, ἡ τῶν ἱερῶν γονέων πολὺ καὶ ἀσθένεια, ἐπ' ἐμοί πλέον ἢ τῷ χρόνῳ καμνόντων, Ἀβραάμ³ τοῦ δε τοῦ πατριάρχου τῆς τιμᾶς ἐμοί κεφαλῆς, καὶ μετὰ ἀγγέλων ἀριθμουμένης, καὶ Σάρρας τῆς πνευματικῶς ὠδινούσης ἡμᾶς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς πίστεως. Ὡς γενέσθαι βακτηρία τῷ γήρῳ, καὶ ὑπεριδεῖν τὴν ἀσθένειαν, τῶν πρώτων εὐχὴν εὐξάμενος,⁴ καὶ μὲν τοι καὶ πληρώσας ταύτην, ὁπόση δύναμις, ὥς καὶ φιλοσοφίας⁵ ὑπεριδεῖν αὐτῆς, τοῦ πάντων ἐμοί τιμιωτάτου κτήματος, καὶ ὀνόματος· ἢ, τότε ἀληθέστερον εἰπεῖν, τὸ μὴ φιλοσοφεῖν δόξει πρῶτον φιλοσοφήσας·⁶ οὐκ ἤνεγκα διαπεσεῖν μοι τὸν μόχθον ἐκ μιᾶς ὑποθέσεως, οὐδὲ καταλυθῆναι τὴν εὐλογίαν, ἣν καὶ κλέψαι τις ἤδη τῶν πάλαι ὁσίων⁷ λέγεται, βρώματι τὸν πατέρα καὶ τριχῶν πλάσματι σοφισάμενος, καὶ τὸ καλὸν οὐ καλῶς δι' ἐπιβουλῆς θηρασάμενος. Δύο μὲν δὴ ταῦτα⁸ τῆς ἐμῆς ἡττης καὶ ἡμερτέτης αἰτίας· καὶ ἴσως οὐκ ἄτοπον ἀμφοτέροις ἐκείνους εἶξαι καὶ ὑποχωρῆσαι τοὺς λογισμούς.⁹ Ἐπεὶ καὶ τοῦ νικᾶσθαι καιρὸς, ὥσπερ, οἶμαι, καὶ παντὸς πράγματος, καὶ κρεῖττον ἡττᾶσθαι καλῶς, ἢ νικᾶν ἐπισφαλῶς καὶ ἀθέσμως.

§ 48. Τρίτον δὲ, θ καὶ μέγιστον, καὶ δὴ τοῦτο εἰπὼν ἔτι, τὰ

§ 47. 2. Μάλιστα μὲν.) Ἀττικῶς, ἀντὶ πρῶτον μὲν καὶ κυρίως. — 3. Ἀβραάμ.) Λέγει τὸν πατέρα, καὶ Σάρραν τὴν μητέρα, κατὰ τοὺς πατριάρχας ἐκείνους εἶναι καὶ τοὺς γονεῖς ἑαυτοῦ δηλῶν. — 4. Τῶν πρώτων εὐχὴν εὐξάμενος.) Πρώτη δηλ. ἐστὶν αὕτη, ἣν εὐξάμεν εὐχὴν. Καὶ τὸ μὲν εὐχόμεναι εὐχὴν ὥς ἐπιβατικόν· τὸ δὲ τῶν πρώτων διαιρετικῶς· ἦτοι μίαν τῶν πρώτων εὐχῶν εὐξάμενος ταύτην τὴν εὐχὴν, ἣν καὶ ἐπλήρωσα κατὰ δύναμιν. — 5. Καὶ φιλοσοφίας.) Φιλοσοφίαν ἐνταῦθα λέγει τὸν ἐρημικὸν βίον καὶ ἡσυχον. — 6. Τὸ μὴ φιλοσοφεῖν δόξει πρῶτον φιλοσοφήσας.) Ἡ δὴλ. τοῦτο κατὰ φιλόσοφον ἀνδρα καὶ εὖ φρονούντα ἐποίησα, δόξας μὴ φιλοσοφεῖν μὴδ' ἀσπάξασθαι τὸν ἡσυχον καὶ ἀτάραχον ἐν ἐρήμῳ βίον. — 7. Τῶν πάλαι ὁσίων.) Ἔστι δὲ οὗτος ἱακῶβ. Ἀποστείλαντος γὰρ Ἰσαὰκ, ἦδη γενηρά-

κότος, καὶ μὴδὲ βλέποντος, τὸν υἱὸν τὸν πρωτότοκον Ἰσαὺ εἰς Σῆραν, ἢ ἀγαγόντα αὐτῷ, φαγὼν εὐλογῆσαι αὐτόν, Ρεβέκκα ἡ μητὴρ ἱακῶβ, γυνὴ Ἰσαὰκ, πέμψασα τὸν υἱὸν λαθεῖν πρόβατον ἀπὸ τῶν ποιμνίων, καὶ σφάξασα παρέθετο βρώμα τῷ Ἰσαὰκ, ἐνδύσασα ἱακῶβ τῷ ὀρέματι· ἵνα τὰ πάντα φανῇ ὁμοίος Ἰσαὺ, δαδὺς γὰρ ἦν οὕτως οὖν ἐξαπατηθεὶς ἱακῶβ, κηλόγησε τὸν ἱακῶβ, ἀντὶ τοῦ Ἰσαὺ τοῦ πρωτότοκου· καὶ ἐλθόντα τὸν Ἰσαὺ ἐκ τῆς Σήρας, καὶ παραθέντα καὶ αὐτὸν αὐτῷ βρώμα, εὐλόγησε μὲν δουλεύειν δὲ τῷ ἀδελφῷ ἱακῶβ. Γεν. κς. — 8. Δύο μὲν δὴ ταῦτα.) Ὁ πρὸς ὑμᾶς δηλ. πόθος, καὶ τὸ γηροκομεῖν τοὺς τεκόντας. — 9. Ἐκείνους. εἶξαι καὶ ὑποχωρῆσαι τοὺς λογισμούς.) Τοὺς περὶ τὸν φιλοσοφικὸν βίον, καὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ δυσχερὲς τοῦ ἐπαγγέλματος.

λοιπὰ σωπῆσομαι. Ἐμνήσθην ἡμερῶν² ἀρχαίων, καὶ πρὸς τινὰ τῶν παλαιῶν ἱστοριῶν ἀναδραμῶν, ἐκείθεν εἰλκυσα συμβουλὴν ἐμαυτῷ πρὸς τὰ παρόντα· μὴ γάρ³ εἰκὴ ταῦτα συγγεγράφθαι νομίζομεν, μηδὲ ὄχλον ἄλλως εἶναι ῥημάτων τε καὶ πραγμάτων, ψυχαγωγίας ἕνεκα τῶν ἀκούστων συγκείμενα, καὶ οἷον ἀκοῆς τι δέλεαρ, μέχρι τῆς ἡδονῆς ἱστάμενον. Ταῦτα μὲν⁴ παιζόντων μῦθοι, καὶ Ἕλληνες, οἱ τῆς ἀληθείας ὀλίγα φροντίζοντες, τῷ κομψῷ τῶν πλασμάτων καὶ τῷ λίχνῳ τῶν λέξεων καὶ ἀκοῇ καὶ ψυχὴν γοητεύουσιν. Ἡμεῖς δὲ οἱ καὶ μέχρι τῆς τυχοῦσης κεραίας⁵ καὶ γραμμῆς τοῦ Πνεύματος τὴν ἀκρίβειαν ἔλκοντες, οὐ ποτε δεξόμεθα. Οὐ γὰρ ὅσιον, οὐδὲ τὰς ἐλαχίστας πράξεις εἰκὴ σπουδασθῆναι τοῖς ἀναγράψαι, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος μνήμῃ διασωθῆναι. Ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς ἔχωμεν ὑπομνήματα καὶ παιδεύματα τῆς τῶν ὁμοίων, εἴποτε συμπέσοι καιρὸς, διασκέψεως. Ὡστε τὰ μὲν φεύγειν, τὰ δὲ αἰρεῖσθαι, οἷον κανόσι τισὶ καὶ τύποις τοῖς προλαβοῦσιν ἐπόμενοι παραδείγμασι. Τίς οὖν ἡ ἱστορία, καὶ πόθεν ἡ συμβουλὴ; Οὐδὲν γὰρ χειρὸν ἴσως ἀσφαλείας ἕνεκα τῶν πολλῶν διελθεῖν. Ἐφυγε⁶ καὶ Ἰωάνης ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ μάλλον δὲ φεύγειν ᾔετο· ἀλλὰ κατελήφθη πελάγει, καὶ χειμῶνι, καὶ κλήρῳ, καὶ γαστρὶ κήτους, καὶ τριημέρῳ ταφῇ τύπον ἐχούσῃ μυστηρίου μείζονος. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν, ἵνα μὴ τὴν σκυθρωπὴν καὶ ἄτοπον ἀγγελίαν ἀγγείλῃ τοῖς Νινευίταις, καὶ μετὰ τοῦτο ψεύστης ἁλῶ, σωθῆσθαι τῇ μετανόῃ τῆς πόλεως· οὐ γὰρ τῇ σωτηρίᾳ τῶν πονηρῶν ἐδυσχέραινεν, ἀλλὰ τὴν διακονίαν τοῦ ψεύθους ἡσυχύνετο· καὶ οἷον ἐξηλοτύπει τῆς προφητείας τὸ ἀξιόπιστον, ὅπερ ἐν αὐτῷ καταλυθῆναι κίνδυνος ἦν, οὐ δυναμένων τῶν πολλῶν συνειδεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ περὶ ταῦτα οἰκονομίας τὸ βάθος.

§ 49. Ὡς δὲ ἐγώ τινος ἤκουσα σοφοῦ περὶ ταῦτα ἀνδρὸς, οὐκ ἀτόπως βοηθοῦντος τῷ φαινομένῳ τῆς ἱστορίας ἀτόπῳ, καὶ ἱκανοῦ καταλαβεῖν ἀνδρὸς προφήτου βαθύτητα, οὐδὲ ταῦτα ἦν, ἃ τὸν μακάριον Ἰωάνν ἐποίει φυγάδα, καὶ εἰς Ἰόππην ἤγαγε, καὶ ἐξ Ἰόππης ἀνήγαγεν εἰς Θαρσεῖς, πελάγει πιστεύσαντα τὴν ἑαυτοῦ κλοπὴν. Οὔτε γὰρ ἀγνῶειν² τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπίνοιαν, προφήτην γε ὄντα, εἰκὸς αὐτὸν ἦν, ὅτι διὰ τῆς ἀπειλῆς τὸ μὴ παθεῖν τὰ τῆς

§ 48. 2. Ἐμνήσθην ἡμερῶν.) Δαιτικὸν καὶ τοῦτο· ψαλ. σς'. 5. — 3. Μὴ γάρ.) Τὸ Μὴ πρὸς τὸ ἀπαρέμμετον· οἷον· Νομίζομεν γὰρ μὴ συγγεγράφθαι εἰκὴ. — 4. Ταῦτα μὲν.) Ταῦτα γὰρ εἰσὶ μῦθοι παιζόντων, καὶ Ἕλληνες ποιοῦσι. — 5. Κεραίας.) Ματθ. ε'. 18. — 6. Ἐφυγε.) Πέμφαντος γὰρ τοῦ Θεοῦ Ἰω-

νᾶν τὸν τοῦ Ἀμαθὶ εἰς Νηνεὺ κηρύξαι τὴν κακίαν αὐτῶν, αὐτὸς φygῶν εἰς Ἰόππην, ἔπλεεν εἰς Θαρσεῖς· καὶ ζάλης γενομένης, ἐβλήθη κλήρῳ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὑπὸ κήτους κατεπώθη, ἔνθα ἦν τριήμερος, εἰτα ἐξεβλήθη εἰς τὴν ξηράν. Ἰω. κεφ. α'. καὶ β'.

§ 49. 2. Οὔτε γὰρ ἀγνῶειν.) Ἐλε-

ἀπειλῆς Νινευίταις ἐπραγματεύετο κατὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ σοφίαν, καὶ κατὰ τὰ ἀνεξερῦνητα αὐτοῦ κρίματα, καὶ τῶν ὁδῶν αὐτοῦ τὸ ἀνεξιχνίαστον τε καὶ ἀκατάληπτον· οὗτ', εἴπερ ἠπίστατο μὴ ἀκολουθῆσαι Θεῷ, δι' οὐπὲρ ἐδοῦλετο τρόπον, τὴν σωτηρίαν ἐκείνοις μηχανομένῳ. Τὸ δὲ δὴ καὶ οἶσθαι, ὡς ἀποκρύψειν ἑαυτὸν τῷ πελάγει ἤλπισεν Ἰωνᾶς, καὶ τὸν μέγαν ὀφθαλμὸν τοῦ Θεοῦ διαλήσεσθαι τῇ φυγῇ, μὴ καὶ παντελῶς ἄτοπον ἢ καὶ ἀπαίδευτον, καὶ οὐχ' ὅπως περὶ προφήτου πιστεῦσθαι δίκαιον, ἀλλ' οὐδὲ περὶ ἄλλου τινὸς τῶν νοῦν ἐχόντων, καὶ μετρίως αἰσθανομένων Θεοῦ, καὶ τῆς ὑπὲρ πάντα δυνάμεως. Ἀλλ' ἦδει μὲν τοῦτο παντὸς μᾶλλον³ ὁ Ἰωνᾶς, φησὶν ὁ τὸν λόγον εἰπών· καὶ ἐγὼ πείθομαι εἰς ὃ, τι ἔφερε τοῖς Νινευίταις τὸ κήρυγμα, καὶ ὅτι τὸν δρασμὸν βουλεύσων, τόπον μὲν ἡμεῖς, Θεὸν δὲ οὐκ ἔφευγεν· οὐδὲ γὰρ ἄλλος τις ἀνθρώπων, οὐ γῆς ἑαυτὸν κατακρύψας κόλποις,⁴ οὐ θαλάσσης βάθυσιν, οὐ στεροῖς κουφισθεῖς, εἴτις ἐποίνοια, καὶ ἀναδραμὼν εἰς ἀέρα, οὐχ ἄδου τοῖς κατωτάτῳ⁵ προσομιλήσας, οὐ νέφους παχύτητα περιβαλόμενος, οὐκ ἄλλο τῶν ἀπάντων οὐδὲν εἰς ἀσφάλειαν τοῦ δρασμοῦ βουλευσάμενος. Ἀλλὰ τοῦτο μόνον τῶν πάντων ἀφευκτότατον τε καὶ ἀμαχώτατον· Θεὸς κατασχεῖν, καὶ ὑπὸ χεῖρα λαβεῖν θελήσας, φθάνει τοὺς ταχεῖς, σφάλλει τοὺς συνετοὺς, περιτρέπει τοὺς ἰσχυροὺς, συστέλλει τοὺς ὑψηλοὺς, ἡμεροῖ θράσος, πῖξαι δύναμιν. Οὐ τοίνυν ἠγνῶσι τοῦ Θεοῦ τὴν κραταιὰν χεῖρα ὁ τοῖς ἄλλοις⁶ ταύτην ἀπειλῶν Ἰωνᾶς, οὐδὲ ὡς φευξόμενος εἰς ἅπαν διεννοεῖτο τὸ θεῖον· μὴ τοῦτο πιστεύσωμεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν ἐκπτώσιν ἐώρα τοῦ Ἰσραήλ, καὶ μεταβαίνουσιν εἰς τὰ ἔθνη τὴν προφητικὴν χάριν ἡσθάνετο, διὰ τοῦτο ὑποχωρῇ τῷ κηρύγματι καὶ ἀναβάλλεται τὸ ἐπίταγμα, καὶ τὴν κατασκοπὴν τῆς χαρᾶς ἀρεῖς, (τοῦτο γὰρ Ἑβραίοις ἢ Ἰόππῃ δύναται) τὸ παλαιὸν ὕψος λέγω καὶ τὸ ἀξίωμα, εἰς τὸ τῆς λύπης ἑαυτὸν ἔρριψε πέλαγός. Καὶ διὰ τοῦτο χερμάζεται, καὶ καθεύδει, καὶ ναυαγεῖ, καὶ ἐξυπνίζεται, καὶ κληροῦται, καὶ ὁμολογεῖ τὴν φυγὴν, καὶ καταποντίζεται, καὶ ὑπὸ τοῦ κήτους καταπίνεται μὲν, οὐκ ἀναλίσκεται δέ· ἀλλ' ἐκεῖ τὸν Θεὸν ἐπικαλεῖται, καὶ, τὸ θαῦμα! Χριστῷ τριήμερος συνεκδίδοται.

§ 50. Ἀλλ' ὁ μὲν περὶ τοῦτου λόγος ἀναμεινᾷται μικρὸν ὕστερον, ἦν διδῶν Θεὸς φιλοπονώτερον ἐξεργασθησόμενος. Νῦν δὲ, ὁ μοι λέγειν ὁ λόγος ὠρμήθη, σκοπεῖν ἔπεισί μοι καὶ ὑπολαμβάνειν· ὅτι ἐκείνῳ μὲν, τάχα τι καὶ συγγνώμης ἦν, δι' ἣν εἶπον αἰ-

γεν ἐκείνος. — 3. Παντὸς μᾶλλον.) Ὑπὲρ πάντων ἄλλων. — 4. Κόλποις.) Κατ' ἑλλειψιν τῆς ἑν. — 5. Οὐχ' ἄδου τοῖς κατωτάτῳ.) Τὸ ἄδου γενικῇ πρὸς τὸ

ἐπιβόημα. — 6. Ὁ τοῖς ἄλλοις.) Τοῖς Νινευίταις· ἐλθὼν γὰρ εἰς Νινευὶ ἐκήρυξεν, ὅτι ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ καταστραφήσεται Νινευί. Ἰων. γ'. 5.

τίαν, ὀκνοῦντι τὴν προφητείαν· ἐμοὶ δὲ, τίς ἄρα λόγος, ἢ τίς ἀπολογίας ὑπελείπετο τόπος ἐπὶ πλέον ἀφηνιάζοντι,² καὶ τὸν, οὐκ οἶδ' εἴτε ἐλαφρόν,³ εἴτε βαρὺν εἰπεῖν χρὴ, ἀλλὰ τὸν γε τεθὲντα ζυγὸν τῆς λειτουργίας ἀναινομένῳ; Εἰ γάρ ὁ μόνον ἐν τούτοις ἰσχυρόν ἐστὶν εἰπεῖν, τοῦτο δοίη τις, ὅτι πολλῶ κατωτέρῳ κοίμεθα τοῦ ἱερατεῦεν Θεῷ, καὶ ὅτι τῆς Ἐκκλησίας ἄξιον εἶναι χρὴ πρῶτον, εἴτα τοῦ βήματος· καὶ τούτου πρῶτον, εἴτα τῆς προεδρείας· τάχα ἕτερος ἡμᾶς οὐκ ἀφήσει τοῦ τῆς ἀπειθείας ἐγκλήματος. Δεινὴ δέ⁴ ἀπειθείας ἀπειλή, καὶ δεινὰ ταύτης τὰ ἐπιτήμια· ὥσπερ γε καὶ τῆς ἐτέρας μερίδος, μηδὲ ὀκνεῖν, μηδὲ ἀναδύεσθαι, ὥσπερ ὁ Σαοὺλ ἐκεῖνος τοῖς σκεύεσιν⁵ ὑποκρύπτεσθαι τοῖς πατρικοῖς, καὶ πρὸς ὀλίγον καλούμενον ἐπὶ προστασίαν. Ἀλλ' ὡς ἐπὶ τι πρᾶγμα κούφον καὶ ῥᾶστον χωρεῖν ἐτοίμως, οὐ μηδὲ μεταθέσθαι ἀσφαλές, μηδὲ βουλὴ δευτέρα θεραπεῦσαι τὴν προλαβοῦσαν.

§ 51. Διὰ τοῦτο ἕκαμνον ἐγὼ τοῖς λογισμοῖς τὸ θεῖον ἀνερυνώμενος, καὶ μέσος δύο φόβων ἰστάμενος τοῦ τε κατασπῶντος καὶ τοῦ ἀνάγοντος.² Καὶ ἐπὶ πλείστον τούτοις ἐναπορήσας, καὶ ἀμφοτέρωθεν ἐμαυτὸν ταλαντεύσας, ἢ ὥσπερ ῥεῦμα ἀστάτοις πνεύμασι τῇ δε ἀγκέιστε μετακλιθεῖς, τέλος ἐγενόμην τοῦ σφοδρότερου καὶ με νικήσας ἔχει παρασύρας ὁ φόβος τῆς ἀπειθείας. Καὶ σκοπεῖτε ὡς ὀρθῶς καὶ δικαίως δικαιῶ³ τοῖς φόβοις, μήτε τῆς οὐ διδομένης ἐφίσσθαι προστασίας, μήτε ἀπωθεῖσθαι τὴν διδομένην· τὸ μὲν γὰρ εἶναι Ἰσραελῶν, τὸ δὲ ἀπειθῶν, καὶ ἀπαιδεύτων ἀμφοτέρω· καὶ μέσος εἰμὶ τις τῶν τε ἄγαν τολμηρῶν καὶ τῶν λειῶν δειλῶν· τῶν μὲν πάσαις ἐπιπηδῶντων δειλότερος, τῶν δὲ φευγόντων πάσας Ἰσραηλιώτερος· Οὕτως ἐγὼ περὶ τούτων γινώσκω! Καὶ ἔτι διελέσθαι σαφέστερον, τῷ μὲν φόβῳ τῆς προστασίας τάχα ἂν βοηθήσειε καὶ ὁ νόμος τῆς εὐπειθείας, τοῦ Θεοῦ τὴν πίστιν ἀμειβομένου, διὰ τῆς ἑαυτοῦ χρηστότητος, καὶ εἰς προστατὴν τέλειον καταρτίζοντος, τὸν αὐτῷ Ἰσραήλῃσαντα καὶ πάσας δέμενον ἐπ' αὐτὸν τὰς ἐλπίδας· τῷ δὲ κινδύνῳ τῆς ἀπειθείας, οὐκ οἶδα τίς ἔσται ὁ βοηθῶν; ἢ τίς ὁ Ἰσραήλῃν διακελευόμενος λόγος; Φόβος γάρ, μὴ τοῦτό γε ἀκούσωμεν, περὶ ᾧ ἐπιστεύθημεν, ὅτι τὰς

§ 50. 2. Ἀφηνιάζοντι.) Εἰ ἠφηνιάζον. — 3. Εἴτε ἐλαφρόν.) Λέγει γὰρ ὁ Κύριος. Ματθ. Α'. 30. Ὁ ζυγὸς μου Χριστὸς καὶ τὴ φορέτιόν μου ἐλαφρόν ἐστι.

— 4. Δεινὴ δέ.) Ἀντὶ Δεινὴ γάρ...

— 5. Τοῖς σκεύεσιν.) Συναναγαγὼν Σαμουὴλ ὁ προφήτης τοὺς Ἑβραίους εἰς Μασθρὰν, συνέλαβε τὰ σκήπτρα τῶν φυλῶν, καὶ κλήρων γενομένων τοῦ βασιλεῦσαι τινὰ, ἔπεσεν ὁ κληρὸς ἐπὶ Σαοὺλ, καὶ ζητῶν

Σαμουὴλ, εὗρεν αὐτὸν ἐν τοῖς σκεύεσιν κειρημένον· καὶ λαθὼν, κατέστησεν ἑμπροσθεν τοῦ λαοῦ. Βασ. Α'. ε. 17... 23.

§ 51. 2. Τοῦ τε κατασπῶντος καὶ τοῦ ἀνάγοντος.) Κατάσπα γὰρ ὁ τοῦ μεγέθους τοῦ πράγματος φόβος· ἀνῆγε δὲ, ὁ τῆς ἀπειθείας. — 3. Δικαιῶ.) Ἐνταῦθα σημαίνει τὸ Δικαιετιῶς κρίνω· ὅπερ δοτικὴ συντάσσεται ὁ νοῦς· Ὡς ὀρθῶς καὶ δικαίως κρίνω κατὰ μέρος περὶ ἑκά-

ψυχὰς αὐτῶν⁴ ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἐκζητήτω· καὶ καθὼς ἀπόσσεσθε⁵ με τοῦ εἶναι εἰς ἡγουμένους τοῦ λαοῦ μου καὶ ἄρχοντας· οὗτοι κἀγὼ ἀπόσωμαι ὑμᾶς τοῦ εἶναι εἰς βασιλεῖα· καὶ καθὼς οὐκ εἰσηκούσατε⁶ τῆς φωνῆς μου, ἀλλ' ἐδώκατε νῶτον σκληρὸν, καὶ ἠπειθήσατε· οὕτως ἔσται, ὅταν ἐπικαλέσθῃ με· ἐγὼ δὲ οὐκ ἐπιβλέψω ἐπὶ τὴν προσευχὴν ὑμῶν, οὐδ' εἰσακούσομαι. Ταύτας μὴ γένοιτο ἔλθειν ἡμῖν παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ τὰς φωνάς· ᾧ κἄν τὸν ἔλαιον⁷ ἄδωμεν, ἀλλὰ καὶ τὴν κρίσιν γε πάντως συνάδωμεν.

§ 52. Ἀλλὰ γὰρ πάλιν ἐπὶ τὴν ἱστορίαν φέρομαι· καὶ τῶν παλαιῶν τοὺς εὐδοκιμωτάτους ἀνασκοπῶν, εὐρίσκω ὅσους πῶποτε εἰς ἐπιστασίαν ἢ προφητείαν ἢ χάρις προϋβάλλετο, τοὺς μὲν εἰ-
 ξαντάς προθύμως τῇ κλήσει, τοὺς δὲ ἀναβαλλομένους τὸ χάρισμα, καὶ οὐδετέρων μεμπτήν,² οὔτε τῶν ὑποχωρησάντων τὴν δουλείαν, οὔτε τῶν ὀρμησάντων τὴν προθυμίαν. Οἱ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τὸ μέγεθος ἠ-
 λαδήθησαν, οἱ δὲ τῷ καλοῦντι πιστεύσαντες ἠκολούθησαν. Πρόθυμος ἦν Ἀαρών,³ ἀλλὰ Μωσῆς ἀπεμάχετο⁴ ὑπήκουσεν Ἡσαΐας⁵ ἐτοίμως, ἀλλ' ἐδεδούκει τὸν νέον⁶ Ἰερεμίας καὶ οὐ πρότερον τὴν προφητείαν ἐθάρρῃσεν, ἢ παρὰ Θεοῦ λαβεῖν καὶ ὑπόσχεσιν καὶ δύναμιν τῆς ἡλικίας κρείττονα. Τούτοις ἐμαυτὸν ἐγὼ κατεπέδω τοῖς λογισμοῖς. καὶ μοι κατὰ μικρὸν εἴκει τε καὶ μαλάσσεται, ὥσπερ σίδηρος, ἡ ψυχὴ· καὶ συνεργῶν λαμβάνω τῶν λογισμῶν τὸν χρόνον· καὶ συμβουλίαν τὰ τοῦ Θεοῦ δικαίωματα· οἷς πᾶσαν τὴν ἐμαυτοῦ ζωὴν κατεπίστευσα. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀπειθῶ, οὐδὲ ἀντιλέγω, φησὶν ὁ ἐμὸς δεσπότης, οὐκ ἐπὶ προστασίαν καλούμενος· ἀλλ' ὡς πρόβατον⁷ ἐπὶ σφαγὴν ἀγόμενος. Ἀλλὰ καὶ προσπίπτω καὶ ταπεινοῦμαι ὑπὸ τὴν κραταίαν τοῦ Θεοῦ χεῖρα, καὶ συγγνώμην αἰτοῦμαι τῆς πρὶν ἀργίας καὶ ἀπειθείας· εἴ τι μοι τοῦτο Ἔγκλημα. Ἐσώπησα μὲν, ἀλλ' οὐκ ἄξι σιωπήσομαι· ὑπεχώρησα μὲν τοι μικρὸν, ὅσον ἐμαυτὸν ἐπισκέψασθαι, καὶ τῇ λύπῃ δοῦναι παράκλησιν· ἀλλὰ νῦν ὑψοῦν αὐτόν⁸

τέρου τῶν φόβων. — 4. Τὰς ψυχὰς αὐτῶν.) Ἰεζεκ. γ'. 17. 18. 19. — 5. Καθὼς ἀπόσσεσθε.) Βασιλειῶν. Α'. ἡ, 7. 8. ι, 18. 19. — 6. Καθὼς οὐκ εἰσακούσατε.) Δευτερονομ. ι', 20. 21. — 7. Κἄν τὸν ἔλαιον.) Ἐν τοῖς τοῦ Δαβὶδ ψαλμοῖς, λέγοντος· Ἐλαιον καὶ κρίσιν ἔτοίμη σοι Κύριε· ψαλμ. ρ'. καὶ Ἰερεμ. ε'. 24.

§ 52. 2. Μεμπτήν.) Πρὸς ἐκάτερον φέρεται καὶ πρὸς τὴν δειλίαν καὶ πρὸς τὴν προθυμίαν. — 3. Πρόθυμος ἦν Ἀαρών.) Εἰπὼν γὰρ ὁ Θεὸς αὐτῷ ἀπειθεῖν εἰς συνάντησιν Μωσέως τοῦ ἀδελφοῦ, εὐθὺς ὑπήκουσεν. Ἐξοδ. ε'. 2. — 4.

Μωσῆς ἀπεμάχετο.) Φανερωθέντος γὰρ τοῦ Θεοῦ πρὸς Μωσῆν, καὶ λέγοντος ἀπαλθεῖν εἰς Αἴγυπτον βύτασθαι τὸν λαὸν πάσχοντα, ὁ Μωσῆς ἀνέλεγε, καὶ οὐκ ἠβούλετο. Ἐξοδ. γ'. δ'. 17. — 5. Ὑπήκουσεν Ἡσαΐας.) Λέγοντος γὰρ τοῦ Κυρίου, τίνα ἀποστελῶ, καὶ τίς πορεύεται πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον· Ἡσαΐας εἶπεν· Ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι ἀπόστέλλον με. Ἠτ. ε'. 8. — 6. Ἐδεδούκει τὸν νέον.) Ἐξαποστέλλοντος γὰρ τοῦ Θεοῦ Ἰερεμίαν λαλῆσαι πρὸς τὸν λαὸν αὐτὸς νέος ὢν ἐδεδούκει, ἕως ὅτου Θεὸς ἐνίσχυσεν αὐτόν. Ἰερεμ. α'. 4. — 7. Ἀλλ' ὡς πρόβατον.) Ἠσαΐας. ν'. 7. — 8. Ὑψοῦν αὐτόν.) Τελμ. ρς', 32.

ἐν Ἐκκλησίᾳ λαοῦ, καὶ ἐν καθέδρᾳ πρεσβυτέρων αἰνεῖν ἐδεξάμην· εἰ ἐκεῖνα κατηγορίας, ταῦτα συγγνώμης ἄξια.

§ 53. Τί δεῖ μακροτέρων ἡμῖν τῶν λόγων; Ἐχετε ἡμᾶς, ὧ ποιμένες² καὶ συμποιμένες· Ἐχετε, ὧ ποιμνιον ἱερὸν καὶ Χριστοῦ τοῦ ἀρχιποιμένος ἄξιον. Ἐχεις, ὧ πάτερ, εἰς πάντα νενικημένον, καὶ κατὰ τοὺς τοῦ Χριστοῦ νόμους πλεόν, ἢ κατὰ τοὺς ἔξωθεν ὑπερέουσιν· ἔχεις τὴν εὐπειθειαν· ἀπόδος τὴν εὐλογίαν χειραγώγησον καὶ σὺ ταῖς εὐχαῖς, ὁδήγησον τῷ λόγῳ, τῷ πνεύματι στήριξον. Εὐλογία πατρός³ στηρίζει οἴκους τέκνων. Καὶ στηριχθεὶς ἐγὼ τς καὶ ὁ οἶκος οὗτος, ὃν ἡρετησάμην, ὃν μοι καὶ γενέσθαι κατάπυσιν εἰς αἰῶνα εὐχομαι, ἀπὸ τῆς ἐντεῦθεν Ἐκκλησίας ἐπὶ τὴν ἐκείσε παραπεμφθέντι, καὶ πανήγυριν πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς. Ἡ μὲν δὴ πρεσβεῖα τοσαύτη, καὶ οὕτως εὐλογος· ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἐν,⁴ καὶ ἀποδοῦς ἡμᾶς· ἀλλήλοις, ὁ καθίζων βασιλεῖς ἐπὶ θρόνων, καὶ ἀπὸ γῆς ἐγείρων πτωχόν, καὶ ἀπὸ κοπρίας ἀνυψὼν πένητα, ὁ ἐκλεξάμενος Δαβὶδ τὸν δούλον αὐτοῦ, καὶ ἀναλαβὼν ἐκ τῶν ποιμνίων τῶν προβάτων, ἐλάχιστον ὄντα ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰεσσαί, καὶ νεώτατον· ὁ διδοὺς ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, πρὸς τὴν τοῦ Εὐαγγελίου τελείωσιν, αὐτὸς κρατήσῃς⁵ τῆς χειρὸς ἡμῶν τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐν τῇ βουλῇ αὐτοῦ ὁδήγήσῃς, καὶ μετὰ δόξης προσλάβοιτο, ποιμένων ποιμαίνοντας, καὶ ὁδηγῶν ὁδηγοῦντας· ὥς ἂν ποιμαίνομεν τὸ ποιμνιον αὐτοῦ μετ' ἐπιστήμης· ἀλλὰ μὴ ἐν σκεύεσι ποιμένους ἀπείρου· τὸ μὲν, ἐν εὐλογίᾳ, τὸ δέ,⁶ ἐν κατάρᾳ τοῖς πάλαι κείμενον. Αὐτὸς δοίη⁷ ἡμῖν δύναμιν, καὶ κραταίωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ παρστήσῃεν αὐτὸς ἑαυτῷ λαμπράν τὴν ποιμνὴν καὶ ἄσπιδον, καὶ τῆς ἄνω μάνδρας ἀξίαν, ἐν τῇ κατοικίᾳ τῶν εὐφραينوμένων,⁸ ἐν τῇ τῶν ἁγίων λαμπρότητι. Ὡς ἂν ἐν τῇ νυχτὶ αὐτοῦ πάντες λέγωμεν δόξαν, ποιμνη τε ὁμοῦ καὶ ποιμένες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὃ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

§ 53. 2. Ὡ ποιμένες.) Ποιμένας λέγει τοὺς Ἐπισκόπους, συμποιμένας τοὺς πρεσβυτέρους· ποιμνιον δὲ τὴν ὁρθόδοξον λαόν. — 3. Εὐλογία πατρός.) Σειράχ. γ'. 9. — 4. Τὰ ἀμφότερα ἐν.) Παῦλ. Ἐφ. σ. β'. ι. 13. — 5. Αὐτὸς κρατήσῃς.) Μετὰ ἐπαρίθμησιν πολλῶν, ἡ

αὐτὸς ἦκει εἰς χρῆσιν. — 6. Τὸ μὲν... τὸ δέ.) Τὸ μὲν ποιμαίνειν τὸ ποιμνιον μετ' ἐπιστήμης ἐν εὐλογίᾳ ἦν, τὸ δὲ ἐν σκεύεσι ἀπείρου ποιμένος, ἐν κατάρᾳ ὡς φησὶν. . . . — 7. Αὐτὸς δοίη.) Ψαλμ. ξξ'. 35. — 8. Ἐν τῇ κατοικίᾳ τῶν εὐφραينوμένων.) Ψαλ. πς'. 7.

Β'. ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

Εἰς τὸν μέγαν Βασιλείον Ἐπίσκοπον Καισαρείας
Καππαδοχίας.

§ 1. Ἐμελλεν ἄρα² πολλὰς ἡμῖν ὑποθέσεις τῶν λόγων ἀει-
προτιθεῖς³ ὁ μέγας Βασίλειος, (καὶ γὰρ ἐφιλοτιμιεῖτο τοῖς ἑμοῖς
λόγοις, ὡς οὕτω τοῖς ἑαυτοῦ τῶν πάντων οὐδείς⁴) ἑαυτὸν νῦν προ-
θήσειν ὑπόθεσιν ἀγώνων μεγίστην τοῖς περὶ λόγους ἐσπουδακόσιν.
Οἶμαι γάρ,⁵ εἴ τις τῆς ἐν λόγοις δυνάμεως πείραν ποιούμενος, ἔ-
πειτα πρὸς μέτρον κρίναι ταύτην θελήσειε, μίαν ἐκ πασῶν ὑπό-
θεσιν προστησάμενος, καθάπερ οἱ ζωγράφοι τοὺς ἀρχετύπους πί-
νακας, ταύτην ἀν' ὑφελὼν μόνην, ὡς λόγου κρείττονα, τῶν ἄλλων
ἐλεῖσθαι τὴν πρώτην. Τοσοῦτον ἔργον⁶ ἢ τοῦ ἀνδρὸς εὐφημία!
μὴ ὅτι γε ἡμῖν τοῖς πάλαι πᾶν τὸ φιλότιμον καταλύσασιν,⁷
ἀλλὰ καὶ οἷς βίος ἐστίν⁸ ὁ λόγος, ἐν τούτῳ ἐσπουδακόσι⁹ καὶ
μόνον ταῖς τοιαύταις ἐνευδοκιμεῖν ὑποθέσεις. Ἐχω μὲν οὕτω¹⁰
περὶ τούτων. Καί, ὡς ἑμαυτὸν πείθω, λίαν ὀρθῶς.

§ 2. Οὐκ οἶδα δέ² εἰς ὅ,τι ἀν' ἄλλο χρησαίμην τοῖς λόγοις,
μὴ νῦν χρησάμενος ἢ ὅ,τι ποτ' ἀν' μᾶλλον ἢ ἑμαυτῷ χαρισαίμην,
ἢ τοῖς ἀρετῆς ἐπαινέταις, ἢ τοῖς λόγοις αὐτοῖς, ἢ τὸν ἀνδρα³

§ 1. Ἐμελλεν ἄρα.) Κατὰ μίμησιν τοῦ
Λουκιανῷ τὸ προσοίμιον ἐποιήσατο. ἑ-
καῖνος γὰρ ἐν τῷ Δημόνακτος βίῳ ὧδε
προσημιάζεται. Ἐμελλεν ἄρα μὴδὲ ὁ
καθ' ἡμᾶς βίος τοπαντάπασιν ἀμοιρος
ἔσσεσθαι ἀνδρῶν λόγου καὶ μνήμης ἀξίων.
ὁ δὲ τοι Ἄρα τοῦ, ὡς εἰσικεν, ἐστὶ ση-
μαντικὸς. Ἐστὶ δὲ παλαινομένης καὶ ἀ-
πολοφυρομένης διαθέσεως. οἷον ἀπέκειτο
ἄρα καὶ τοῦτο. ὁ μέγας δηλαδή Βα-
σίλειος, ὁ πολλὰς ὑποθέσεις λόγων ζῶν
ὑποβαλλόμενός μοι, αὐτὸς καὶ νῦν τε-
λευτήσας, ἑαυτὸν ἔμελλεν ὑπόθεσιν προ-
θήσειν. — 3. Πολλὰς . . . προτιθεῖς.) Πολ-
λὰς δηλονότι ἡμῖν αἰτίας δοῦς, ὥστε
λόγους συντιθέναι. — 4. Τῶν πάντων
οὐδείς.) Ὡς οὐδείς ἄλλος δηλαδή μέχρι
τοῦ νῦν ἐφιλοτιμήθη οὕτως ἐπὶ τοῖς ἰ-
δίαις αὐτοῦ λόγοις. Καὶ ἔστιν ἄρα ἡ
δοτικὴ κατ' ἔλλειψιν τῆς Ἐπὶ τὸ δὲ τοι,
τῶν πάντων, Ἀττικισμὸς περιττός, ὑ-
περβολὴν ἐμφαίνειν. — 5. Οἶμαι γάρ.)
Δυσχερὲς ὅν τὸ χωρίον ὧδε ἀν' παρα-
φρασθεῖν. Εἴ τις βουληθεὶς εἰδέναι, ὅση
ἢ περὶ λόγους αὐτοῦ δύναμις, καὶ πα-
ραβῆναι αὐτὴν μέτρῳ τινὶ θελήσειεν,
ἐκλεξάμενος ἐξ ἁπασῶν μίαν ὑπόθεσιν

εἰς παράδειγμα, καθάπερ ποιεῖσιν οἱ
ζωγράφοι, τὰς πρωτοτύπους εἰκόνας εἰς
παράδειγμα προτιθέντες, ὁ τοιοῦτος,
οἶμαι, ὅτι, ἐὰν ἐξέλῃ ταύτην μόνην
τὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ὑπόθεσιν, ὡς
ἀνωτέραν παντὸς λόγου, δύναται ἀπὸ
τῶν ἄλλων ὑποθέσεων ἐλεῖσθαι, ἥτις ἀν',
ἢ δόξοιεν αὐτῷ, ἢ γούν εἴη ἡ πρωτί-
στη. — 6. Τοσοῦτον ἔργον.) Οὕτω δη-
λαδή δυσχερὲς τὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐγκώμιον
γράφασθαι ἐπιχειρῆται. — 7. Τοῖς πάλ-
λαι . . . καταλύσασιν.) Μειριοφρονῶν λέ-
γει, ὅτι πρὸ πολλοῦ τὸ φιλοτίμως περὶ
λόγους ἔχειν κατήργητο αὐτῷ. — 8. Καὶ
οἷς βίος ἐστίν.) Ἀλλὰ καὶ ἐκείνοισι ἐστὶ
δυσχερὲς τοῦτο, ὅσοι πάντα κατατρι-
βουσι τὸν ἑαυτῶν βίον, λόγους συντι-
θέντες. — 9. Ἐσπουδακόσι.) Καὶ τούτου
δηλ. μόνου φροντίζοντες. Ἐν' εὐδοκιμῶ-
σιν ἐν ταῖς τοιαύταις τῶν λόγων ὑποθέ-
σεσι. — 10. Ἐχω μὲν οὕτω.) Τοιαύτην
δηλαδή τινα γνώμην ἔχω περὶ τούτων,
ὅτι δηλαδή δυσχερεστάτη ἢ τοῦ ἀνδρὸς
εὐφημία.

§ 2. 2. Οὐκ οἶδα δέ.) Ὁ δὲ ἐναν-
τιωματικὸς κατὰ τὸ καθ' ἡμᾶς, Ὡς τό-
σον. — 3. Ἡ τὸν ἀνδρα.) Ὁ ἢ συγκριτικὸς

τούτων θαυμάσας. Ἐμοὶ τε γὰρ ἔσται τοῦτο χρέος ἱκανῶς ἀφωσιωμένον·⁴ χρέος δὲ, εἴπερ ἄλλο τι⁵ τοῖς ἀγαθοῖς τὰ τε ἄλλα καὶ περὶ τὸν λόγον, ὁ λόγος· ἐκεῖνοις δ' ἅμα μὲν ἡδονὴ γένοιτο, καὶ ἅμα παράκλησις εἰς ἀρετὴν ὁ λόγος. Ὡν γὰρ⁷ τοὺς ἐπαινους οἶδα, τούτων σαφῶς καὶ τὰς ἐπιδόσεις· Ἐπ' οὐδενὸς οὖν τῶν ἀπάντων οὐκ ἔστιν, ἐφ' ὅτῳ οὐχί· τῶν ἀπάντων. Τοῖς τε λόγοις αὐτοῖς ἀμφοτέρωθεν ἂν ἔχοι τὸ πρᾶγμα⁸ καλῶς· εἰ μὲν ἐγγὺς ἔλθοιεν τῆς ἀξίας, τὴν ἑαυτῶν ἐπιδεδειγμένοις⁹ δύναμιν· εἰ δὲ πλείστον ἀπολειφθεῖεν, ὁ πᾶσα παθεῖν ἀνάγκη¹⁰ τοῖς ἐκεῖνον ἐγκωμιάζουσιν, ἔργῳ δεδηλωκόσι¹¹ τὴν ἦτταν· καὶ τὸ κρεῖττον ἢ κατὰ λόγου δύναμιν εἶναι τὸν εὐφημούμενον.

§ 3. Ἄ μὲν οὖν πεποιθήκε μοι τὸν λόγον,² καὶ δι' αὐτὸν ἀγῶνα τοῦτο ἐνεστησάμην, ταῦτα ἐστίν.³ Εἰ δὲ τοσούτον ἀπήντηκα τοῦ καιροῦ δεύτερος, καὶ μετὰ τοσούτους ἐπαινέτας,⁴ ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ τὰ ἐκεῖνου σεμνύναντες, μηδεὶς θαυμάζεται. Ἀλλὰ συγγινωσκέτω μὲν ἡ θεία ψυχὴ, καὶ πάντ' ἐμοὶ σεβασμῖα, καὶ νῦν καὶ πρότερον. Πάντως δὲ⁵ ὥς σὺν ἡμῖν ὧν ἐπανώρθου πολλὰ τῶν ἐμῶν, ὅρῳ τε φιλίας καὶ νόμῳ κρεῖττονι,⁶ (οὐ γὰρ αἰσχύνομαι τοῦτο λέγειν, ὅτι καὶ πᾶσι νόμος ἦν ἀρετῆς·) οὕτω καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς γενόμενος,⁷ συγγνώμων ἔσται τοῖς ὑμετέροις. Συγγινωσκέτωσαν δὲ καὶ ὑμῶν ὅτοι θερμότεροι τοῦ ἀνδρὸς ἐπαινέται, εἴπερ τίς ἐστιν⁸ ἄλ-

πρὸς τὸ Μᾶλλον· οἷον· ἡ ὅτι ποτ' ἂν ἑμαυτῷ τε καὶ τοῖς ἐπαινέταις τῆς ἀρετῆς καὶ τοῖς λόγοις αὐτοῖς χαριστάμην μᾶλλον, ἢ τὸν ἄνδρα τοῦτον θαυμάσας. — 4. ἱκανῶς ἀφωσιωμένον.) Τούτο γὰρ ἔσται μοι ἱκανὴ ἀποπλήρωσις τοῦ πρὸς αὐτόν μοι χρέους. — 5. Εἴπερ ἄλλο τι.) Ἀντὶ Μείστον· Ὁ γὰρ λόγος ὁ ἐγκωμιαστικός ἐστι μέγιστος χρέος πρὸς τοὺς ἐπαινουμένους τὰ τε ἄλλα, πράξεις λέγει καὶ ἥθη, καὶ κατὰ τὸν λόγον, εἰτ' οὖν τὴν ἐν λόγοις δύναμιν. — 6. Ἐκείνοις δ'.) Ὁ Τε κατασκευαστικός· ὁ δὲ Μὲν βεβαιωτικός. Τὸ δὲ Ἐκείνοις πρὸς τοὺς ἐπαινέτας τῆς ἀρετῆς ἀναφέρεται· Ἠδονὴ δὲ τούτοις γίνεται κατὰ τὴν παροιμίαν· φησὶ γὰρ. Παροιμ. κβ'. 2. Ἐγκωμιαζομένου δικαίου εὐροανθήσονται λαοί. . . . — 7. Ὡν γὰρ.) Ἀρετῶν δηλ. ἡ προκρίματων περιοδικῶς ἐξέφερε τὸν λόγον ἀντὶ, πάντα τὰ ἐπαινούμενα πράγματα προκόπτουσι, ἐπὶ τὸ κρεῖττον προβαίνοντα, καὶ ἐπ' οὐδενὸς τῶν ἀπάντων οὐκ ἔστιν ἐπίδοσις, ἐφ' ὅτῳ οὐκ ἔστιν ἐπαινος· τῶν ἀπάντων φημί! τὸ δεύτερον, τῶν ἀπάντων γεγωνότερα τῇ

φωνῇ καὶ ἐν ἡβῇ ἀναγνωστέον· ἔστι γὰρ ἐπανάληψις, ἅπαν τὸ ῥηθὲν βεβαιούσα. — 8. Τὸ πρᾶγμα.) Ἡ τοῦ ἀνδρὸς εὐφημία. — 9. Ἐπιδεδειγμένοις.) Τοῖς λόγοις δηλ. — 10. Πᾶσα . . ἀνάγκη.) Ἀπαραίτητον δηλ. ἔστι παθεῖν τοῦτο κ. τ. λ. — 11. Δεδηλωκόσι.) Τοῖς λόγοις δηλ. τὴν τε γὰρ ἦτταν δηλώσουσιν ἔργῳ, καὶ τὸ εἶναι τὸν εὐφημούμενον ὑπὲρ πάντων δύναμιν λόγου.

§ 3. 2. Ἄ μὲν οὖν πεποιθήκε μοι τὸν λόγον.) Ἐννοεῖται συγγράψασθαι, ἢ τι τοιοῦτο. — 3. Ταῦτα ἐστίν.) Τὸ χαριστᾶσθαι δηλαδὴ ἑμαυτῷ τε καὶ τοῖς φιλαρέτοις καὶ τοῖς λόγοις. — 4. Καὶ μετὰ τοσούτους ἐπαινέτας.) Ἀμφίλογον δηλ. τὸν Ἰκονίου, καὶ Γρηγόριον τῆς Νύσσης· οὗτοι γὰρ ἐγκώμια συνέγραψαν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, φησὶ Νικήτας Σεβέρων. — 5. Πάντως δέ.) Ὁ δὲ βεβαιωτικός κατὰ τὸν Δῆ. — 6. Καὶ νόμῳ κρεῖττονι.) Τῷ τῆς ἀρετῆς δηλ. — 7. Ὑπὲρ ἡμᾶς γενόμενος.) Εἰς τὴν ἀνω ζωὴν μεταστάς. — 8. Εἴπερ τίς ἐστιν.) Διὰ τούτου δείκνυσιν πάντας ὁμοίους θερμῶς

λου θερμότερος· ἀλλὰ μὴ τοῦτο μόνον πάντες ὁμότιμοι τὴν τοῦ ἀνδρός⁹ εὐφημίαν. Οὐ γὰρ ὀλιγωρία τὸ εἰκὸς ἐνελείπομεν· μὴ ποτε τοσοῦτον ἀμελήσαιμεν, ἢ ἀρετῆς, ἢ τοῦ φιλικοῦ καθήκοντος! οὐδὲ τῷ νομίζειν ἄλλοις μᾶλλον ἡμῶν προσήκειν τὸν ἔπαινον. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὤκνου τὸν λόγον,¹⁰ (εἰρήσεται γὰρ τάληθές·) ὥσπερ οἱ τοῖς ἱεροῖς¹¹ προσιόντες, πρὶν καθαρθῆναι καὶ φωνὴν καὶ διάνοιαν. Ἐπειτα, οὐκ ἀγνοοῦντας μὲν, ὑπομνήσω δ' οὖν ἡμῶς,¹² ὡς μεταξὺ¹³ περὶ τὸν ἀληθῆ λόγον¹⁴ ἡσυχολήμεθα κινδυνεύοντα, καλῶς βιασθέντες, καὶ κατὰ θεὸν ἴσως ἐκδημοὶ γεγονότες. Καὶ οὐδ' ἀπὸ γνώμης¹⁵ ἐκείνῳ τῷ γενναίῳ τῆς ἀληθείας ἀγωνιστῇ, καὶ μὴδὲν ἕτερον ἀναπνεύσαντι, ὅτι μὴ¹⁶ λόγον εὐσεβῆ, καὶ κόσμου παντός σωτήριον. Τὰ γὰρ τοῦ σώματος,¹⁷ ἴσως οὐδὲ παρρηΐσαι χρὴ λέγειν ἀνδρὶ γενναίῳ, καὶ ὑπὲρ τὸ σῶμα πρὶν ἐνθῦνδε μεταναστῆ, καὶ μὴδὲν ἀξιοῦντι τῶν τῆς ψυχῆς καλῶν ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ¹⁸ παραβλάπτεσθαι.

§ 4. Τὰ μὲν δὴ τῆς ἀπολογίας, ἐνταῦθα κείσθω.² καὶ γὰρ, οὐδὲ μακροτέρας οἶμαι ταύτης δεήσειν ἡμῖν, πρὸς ἐκείνόν γε ποιούμενος³ καὶ τοὺς εἰδότας σαφῶς τὰ ἡμέτερα. Ἦδη δὲ πρὸς αὐτὴν ἡμῖν ἰτέον τὴν εὐφημίαν, αὐτὸν προστησαμένοις τοῦ λόγου τὸν ἐκείνου Θεόν.⁴ Μὴ καθυβρίσαι⁵ τὸν ἄνδρα τοῖς ἐγκωμίοις, μὴδὲ πολὺ δεύτερον τῶν ἄλλων ἐλθεῖν. Καὶ ἐκείνου πάντες ἴσων ἀπολειπόμεθα, καθάπερ οὐρανοῦ καὶ ἡλιακῆς ἀκτίνος,⁶ οἱ πρὸς αὐτὰ βλέποντες.

ἐπαινέτας τοῦ μεγ. βασιλ. — 9. Τὴν τοῦ ἀνδρός·) κατ' ἑλλειψιν τῆς Κατά. — 10. Ὤκνου τὸν λόγον·) Συντιθέμαι δηλ. ἔστι δὲ τὸ Ὀκνεῖν εἰπεῖν καὶ χωρὶς ἀπαρεμφάτου· ὅθεν καὶ Δημοσθ. ἐν τῷ περὶ Στεφάν. Οὐδένα κινδυνον ὀνήσας ἰδίον. — 11. Ὡςπερ οἱ τοῖς ἱεροῖς·) Ὡςπερ ὀκνοῦσι προσελθεῖν εἰς τὰ ἱερὰ οἱ τούτοις προσιόντες. κ. τ. λ. — 12. Δ' οὖν ὁμῶς·) Ἐκ παραλλήλου. — 13. Ὡς μεταξὺ·) Ὑπομνήσω δηλ. ἐκείνων καθ' ἑ. καὶ ἔστιν Ἀττικὴ ἡ σύνταξις, πρὸς τὸ ἡγοῦμενον τὸ ἀναφορικὸν συμφωνήσασα — 14. Περὶ τὸν ἀληθῆ λόγον·) Τὸ ἀληθές δόγμα τῆς πίστεως τὴν ὁρθόδοξίαν· ἐκινδύνει γὰρ ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν καὶ πνευματομάχων· ὅθεν καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐβιάσαντο αὐτὸν ἐκεῖσε ἀπελθεῖν· καὶ τοὺς οἰκίας τῆς Ἐκκλησίας λαβεῖν, ἔνθα καὶ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐγένετο, ἐλθὼν· ὡς φησι Νικήτας. — 15. Καὶ οὐδ' ἀπὸ γνώμης·) Ἐννοεῖται· Ἦν οἷον οὐκ ἄνευ δὲ τῆς θελήσεως ἢ ἐκείνου καὶ προτροπῆς· ἢ δὲ δοτικῇ περιποιητικῇ διὰ τὸ ὑπαρ-

κτικόν. — 16. Ὅτι μὴ·) Ἐξαιρετικὸν ἀντί Πλήν· καὶ ἔστιν ἀντί τοῦ, καὶ μὴδὲν ἕτερον ἢ λόγου. — 17. Τὰ γὰρ τοῦ σώματος·) Πάθη δηλ. οἷον τὸ δὲ εἰπεῖν καὶ τρίτον τι αἴτιον παρὰ τὸν ὄκνον καὶ ἡσυχολίαν, τὴν τοῦ σώματος μου δηλ. ἀσθένειαν· ἴσως οὐδὲ χρὴ παρρηΐσαι λέγειν πρὸς ἄνδρα γενναίου καὶ ὑπὲρ τὸ σῶμα ὄντα καὶ πρὶν ἐντεῦθεν μεταν. κ. τ. λ. — 18. Ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ·) Τοῦ σώματος δηλ.

§ 4. 2. Ἐνταῦθα κείσθω·) Μέχρι τοῦτου περατούσθω. — 3. Ποιούμενος·) Τὴν ἀπολογίαν. — 4. Τὸν ἐκείνου Θεόν·) Ὡςπερ γὰρ λέγομεν Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ, οὕτως ἔχομεν λέγειν καὶ Θεὸς Βασιλείου, οὗ ἄλλο τι δηλοῦντες ἢ τὸν ἑνα Θεὸν δημιουργὸν τοῦ παντός ἐν Τριάδι προσκυνούμενον. — 5. Μὴ καθυβρίσαι·) Κατ' ἑλλειψιν ἤτοι τοῦ, ὥστε· ἢ τοῦ, ἔνεκεν τοῦ μὴ καθυβρ. διὰ τοῦτο δηλοῦντι ἐπικαλούμεθα προστάτην τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. — 6. Ἀκτίνος·) Ἀπὸ κοινοῦ ἐννοεῖται· τὸ Ἀπολείπονται.

§ 5. Εἰ μὲν οὖν ἐώρων αὐτὸν γένει καὶ τοῖς ἐκ γένους φιλοτιμούμενον, εἴ τιτι τῶν μικρῶν ὄλως, καὶ ὅσων² οἱ χαμαὶ βαίνοντες, ἄλλος ἂν ἡρώων ὤφθη³ κατάλογος, ὅσα τῶν ὑπὲρ ἐκείνων τοῖς χρόνοις ἐκείνῳ συνεισενεγκεῖν εἶχόμεν. Καὶ οὐδ' ἂν ταῖς ἱστορίαις παρήκαμεν ἔχειν τι πλεόν ἡμῶν, ἐκεῖνό γε πλεόν ἔχοντες πάντως, τῇ μὴ πλάσματι,⁴ μηδὲ μύθοις, αὐτοῖς δὲ τοῖς πράγμασι καλωπίεσθαι, καὶ ὧν⁵ πολλοὶ μάρτυρες. Πολλὰ μὲν γὰρ ὁ Πόντος⁶ ἡμῶν ἐκ τοῦ πατρὸς προβάλλει τὰ διηγήματα, καὶ οὐδενὸς ἐλάττω τῶν πάλαι περὶ αὐτὸν θαυμάτων, ὧν πλήρης⁷ πᾶσα συγγραφή τε, καὶ ποίησις. Πολλὰ δὲ τὸ ἐμὸν ἔδαφος⁸ τοῦτο οἱ σεμνοὶ Καππαδόκαι, τὸ μηδὲν ἥτιον κουροτρόφον ἢ εὐῖππον.⁹ Ὅθεν τῷ πατρὶ γένει τὸ μητρῶον ἡμεῖς ἀντανίσχομεν.¹⁰ Στρατηγίαί τε καὶ δημαγωγίαί καὶ κράτος ἐν βασιλείαις αὐλαῖς· ἔτι δὲ περιουσίαι, καὶ θρόνων ὕψη, καὶ τιμαὶ δημόσιαι, καὶ λόγων λαμπρότητες, τίνων ἢ πλείους, ἢ μείζους; Ὡν ἡμῶν εἰ βουλομένοις εἰπεῖν ἐξῆν, οὐδὲν ἂν ἡμῶν οἱ Πελοπίδαι, καὶ Κεκροπίδαι, καὶ οἱ Ἀλκμαίωνες, Αἰακίδαι τε καὶ Ἡρακλείδαι, καὶ ὧν οὐδὲν¹¹ ὑψηλότερον. Οἱ τινες ἐκ τῶν οἰκείων φανερώς εἰπεῖν οὐκ ἔχοντες, ἐπὶ τὸ ἀφανὲς καταφύγουσι, δαίμονας δὴ τινὰς καὶ θεοὺς, καὶ μύθους τοῖς προγόνοις

§ 5. 2. Καὶ ὅσων.) Καὶ ἐκείνων τινὲ, ὅσοις φιλοτιμοῦνται οἱ χαμαί.—3. Ἡρώων ὤφθη.) Πρὸς τοὺς παρ' Ἡσιόδου καὶ Ὀμήρου καταλεγόμενους Ἡρώας τῶν Ἑλλήνων ὁ λόγος ἀποτείνεται· ὅθεν καὶ τὸ, ἄλλος· οἷον· ἄλλος οὕτως παρὰ τὸν παρ' Ἡσιόδου καὶ Ὀμήρου ὀφθεῖν ἂν κατάλογος Ἡρώων· ὁ δὲ νοῦς. Εἰ ἐώρων αὐτὸν φιλοτιμούμενον γένει, ὅσα εἶχόμεν συνεισενεγκεῖν ἐκείνῳ τῶν πρὸ αὐτοῦ τοῖς χρόνοις γεγονότων, ταῦτα ἂν ὤφθη ἄλλος κατάλογος Ἡρώων· ὅπερ ἔστιν Εἰ οὕτως αὐτὸν ἐγινώσκομεν φιλοτιμούμενον, καταλέγοντες τοὺς προγόνους αὐτοῦ, ἄλλον ἂν ἐποιήσάμεθα Ἡρώων κατάλογον.—4. Τῇ μὴ πλάσματι.) Καθ' ὅπερ δηλ. Ἡσιόδος καὶ Ὀμηρος.—5. Καὶ ὧν.) Καὶ ἐκείνοις, ὧν πολ.—6. Ὁ Πόντος.) Πατρίς τοῦ πατρὸς τοῦ μεγ. Βασιλ.—7. Ὡν πλήρης.) Περὶ ὧν Ἀπολλώνιος διηγείται ὁ ποιητής, καὶ Ξενοφῶν, καὶ Πολύβιος οἱ ἱστορικοί· καὶ ἄλλοι ὧς φησι Βασιλείος ὁ ὑπομνηματιστής.—8. Τὸ ἐμὸν ἔδαφος.) Καππαδοκίης γὰρ ὁ μεγ. Γρηγόρ. ὅθεν καὶ σεμνύνει τὴν πατρίδα.—9. Κουροτρόφον ἢ εὐῖππον.) Ἐκ τοῦ Ὀμήρου λαβὼν λέγει Ὀμηρος γὰρ Ὀδυσ. ι, 27. περὶ Ἰθάκης λέγει. Τραχεῖα, ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος.—10. Ἀντανίσχομεν.) Καθ' ὅπερ ἢ σελήνη πρὸς τὸν

ἥλιον ἀντανίσχει· οὕτω καὶ ἡμεῖς τὸ μητρῶον γένος τοῦ μεγ. Βασιλ. πρὸς τὸ πατρῶον.—11. Καὶ ὧν οὐδὲν.) Καὶ ὧν οὐκ ἔστιν οὐδὲν ὑψηλότερον ἑνοεῖν ἢ λέγειν, ἀλλ' ὅτι εἰσὶ Πελοπίδ. καὶ τλ. Σημειοῦσθαι δὲ ὅτι ταῦτα παρ' Ἑλλήσι τὰ πρῶτα ἦσαν γένη. Πελοπίδαι μὲν ἐκ Πέλοπος τοῦ Ταυτάλου τοῦ Διὸς καὶ τῆς Νύμφης Πλότης· ὅθεν καὶ ἡ Πελοπόννησος ὀνομάσθη βασιλεύσαντος ἐκεῖ Πέλοπος, πατρὸς Οἰονόμου καὶ Ἰπποδαμείας· Κεκροπίδαι δὲ, ἐκ Κέκροπος τοῦ Αἰγυπτίου· ὅς ἐλθὼν εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐξ Αἰγύπτου, πρῶτος ἐβασίλευσεν· ὅθεν οἱ Ἀθηναῖοι μὴ ἔχοντας γένος αὐτοῦ εἰπεῖν, αὐτόχθονα εἶναι ἔλεγον· οἱ δ' Ἀλκμαίωνες ἀπὸ Ἀλκμαίωνος τοῦ Ἀμφιράου τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Τερεμνήττης τῆς Δαναοῦ. Οὗτος δ' Ἀλκμαίων ἦν ἡγούμενος τῆς ἐπὶ Θήβας ἐκστρατείας τῶν Ἐπιγόνων· καὶ τὴν τυραννίδα Πεισιστράτου καταλύτας, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀποκαταστήσας τοῖς Ἀθηναίοις· οἱ δὲ Αἰακίδαι, ἀπὸ Αἰακοῦ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, βασιλεῖς Αἰγίνης, ἐξ οὗ Τελαμόν καὶ Πηλεὺς, καὶ τοῦ μὲν Τελαμόνος Αἴας, τοῦ δὲ Πηλεὺς Ἀχιλλεύς· Ἡρακλείδαι δὲ, ἀπὸ Ἡρακλέους τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀλκμήνης γυναικὸς Ἀμφιτρυόνης· ἐξ οὗ δὴ οἱ τῶν Λακεδαιμονίων, ἀπὸ Ἥλου τοῦ Ἡ-

ἐπιφημίζοντες· ὦν τὸ σεμνόν¹² ἀπιστία, καὶ ὕβρις τὸ πιστευόμενον. Ἐπειδὴ δὲ ὑπὲρ ἀνδρὸς ἡμῖν ὁ λόγος κατ' ἀνδρα¹³ κρίνεσθαι τὴν εὐγένειαν ἀξιούντος, καὶ μὴ τὰς μὲν μορφάς¹⁴ καὶ τὰς χροάς¹⁵ ἐξ ἑαυτῶν δοκιμάζεσθαι, καὶ τῶν ἵππων τοὺς εὐγενεστάτους ἢ ἀτιμωτάτους,¹⁶ ἡμᾶς δὲ ζωγραφεῖσθαι τοῖς ἐξωθεν, ἐν ἡ δύο¹⁷ τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑπαρχόντων αὐτῷ, καὶ ταῦτα οἰκεία τῷ ἐκείνου βίῳ, καὶ οἷς ἂν μάλιστα ἡσθεῖη λεγομένοις, εἰπὼν· ἐπ' αὐτὸν δὴ¹⁸ τρέφομαι.

§ 6. Ἄλλου μὲν² οὖν ἄλλο τι γνώρισμα καὶ διήγημα, καὶ γένους καὶ τοῦ καθ' ἕκαστον, ἢ μικρὸν ἢ μείζον· καθάπερ τις κληρὸς πατρῷος ἢ πόρρωθεν ἢ ἐγγύθεν ἡργμένος, κάτεισιν εἰς τοὺς ὕστερον. Τῷ δὲ γενοῖν ἀμφοτέροι³ τὸ εὐσεβὲς ἐπίσημον· Δηλώσει δὲ νῦν ὁ λόγος. Διωγμός⁴ ἦν, καὶ διωγμῶν ὁ φρικωδέστατος καὶ βαρύτερος, εἰδόσι λέγω τὸν Μαξιμίνου,⁵ ὃς⁶ πολλοῖς τοῖς ἐγγύθεν γενομένοις ἐπιφυσίαι, πάντας φιλανθρώπους ἀπέδειξε, θάρσει τε πολλῷ ῥέων, καὶ φιλονεικῶν τὸ τῆς ἀσεδείας κράτος ἀναδύσασθαι. Τοῦτον⁷ πολλοὶ μὲν ὑπέσχον τῶν ἡμετέρων ἀγωνιστῶν, καὶ μέχρι θανάτου διηγωνισμένοι, καὶ πρὸ θανάτου μικρόν,⁸ τοσοῦτον ἀπολειφθέντες, ἔσον ἐπιβιδῶναι τῇ νίκῃ, καὶ μὴ συναπελθεῖν τοῖς παλαιάσμασιν· ἀλλ' ὑπολειφθῆναι τοῖς ἄλλοις, ἀλείπτει τῆς ἀρετῆς, ζῶντες μάρτυρες, ἔμπνοοι στήλαι, σιγῶντα κηρύγματα.⁹ Σὺν πολλοῖς δὲ τοῖς ἀριθμουμένοις καὶ οἱ πρὸς πατέρας¹⁰ τούτῳ πατέρες, οἷς πᾶσαν ἀσκήσασιν εὐσεβείας ὁδόν, καλὴν ἐπήνεγκεν ὁ καιρὸς ἐκείνος τὴν κορωνίδα. Παρασκευῆς μὲν γὰρ οὕτως εἶχον καὶ γνώμης,

ρακλέους, βασιλεῖς τὸ γένος εἶλον· ἐξ ὧν δὴλον· διότι λέγει εἰς δαίμονας τινὰς καὶ θεοὺς καὶ μύθους ἀναφέρουσι τὸ γένος αὐτῶν ἐπὶ τῶν προγόνων μεγαφροῦντες. — 12. (Ὦν τὸ σεμνόν.) Οἷς τὸ μὴ πιστεύειν ἐστὶ σεμνότης· καὶ τὸ πιστεύειν ὕβρις· πῶς γὰρ ἂν τις πιστεύσειεν, ὅτι θεὸς ἦν ὁ Ζεὺς, ὃς θνηταῖς γυναιξὶ κατὰ πάθος ἐμίσητο. — 13. Κατ' ἀνδρα.) Καθ' ἕκαστον ἀνδρα ἐκ τῆς ἰδίας ἀρετῆς δηλ. ἐκάστου. — 14. Τὰς μὲν μορφάς.) Εἴτε δηλαδὴ εὐεῖδεις εἰσὶν εἴτε δυσεῖδεις. — 15. Καὶ τὰς χροάς.) Εἴτε λαμπρὰ εἰσὶν, εἴτε μὴ. — 16. Τοὺς εὐγενεστάτους ἢ ἀτιμωτάτους.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ, ἐξ ἑαυτῶν δοκιμάζεσθαι. — 17. Ἐν ἡ δύο.) Οἷον Ἐπειδὴ ὑπὲρ ἀνδρὸς ἡμῖν ὁ λόγος κατ' ἀνδρα κρίνεσθαι τὴν εὐγένειαν ἀξιούντος, εἰπὼν ἐν ἡ δύο, ἐπ' αὐτὸν δὴ τρέφομαι. — 18. Ἐπ' αὐτὸν δὴ.) Ὁ Δὴ ἂν τι εὐθύς· ἐτοιμότητος δηλ. σημαντικός.

κρὸν ἢ μείζον γνώρισμα καὶ διήγημα καὶ τοῦ γένους ὅλου, καὶ τοῦ κατὰ μέρος ἐκάστου τοῦ γένους ἄλλου τινὸς ἀνθρώπου ἀρχόμενον πόρρωθεν ἢ ἐγγύθεν ὡς τις κληρὸς πατρῷος κάτεισιν. Καὶ ἔστι τὸ ἡργμένος παρακείμενος ἀπὸ τοῦ Ἀρχομαι. — 3. Ἀμφοτέροι.) Καὶ τοῦ μητρώου. — 4. Διωγμός.) Τῶν Χριστιανῶν. — 5. Τὸν Μαξιμίνου.) Διωγμὸν δηλ. Οὗτος γὰρ ὑπὲρ πάντας διώκτης ἐγένετο τῶν Χριστιανῶν· τοὺς τῆς γῆς σεισμούς λέγων καὶ τὰς λοιπὰς δυστυχίας ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ γίνεσθαι· διότι ἀνέχονται τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα. — 6. Οὗς.) Διωγμός. — 7. Τοῦτον.) Τὸν διωγμὸν. — 8. Καὶ πρὸ θανάτου μικρόν.) Οὐκ ἐναποθανόντες δηλαδὴ ταῖς βατάνοις ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τλ. — 9. Σιγῶντα κηρύγματα.) Τοῖς γὰρ στήμασι καὶ μύλωνισιν, οὓς ὑπὲρ Χριστοῦ γενναίως ἔφερον, ἐκφύρτον, τὴν νίκην κατὰ τῶν διωκόντων, οὗ λόγος. — 10. Καὶ οἱ πρὸς

§ 6. 2. Ἄλλου μὲν.) Ἄλλο τι ἢ μι-

ὡς πάντα ῥαδίως οἷσυντες, ἐξ ὧν στεφανοὶ Χριστὸς τοὺς τὴν ἐκείνου μιμησαμένους ὑπὲρ ἡμῶν ἄθλησιν. Ἐπεὶ δὲ νόμιμον αὐτοῖς ἔδει καὶ τὸν ἀγῶνα γενέσθαι, νόμος δὲ μαρτυρίας μήτε ἐβελοντάς πρὸς τὸν ἀγῶνα χωρεῖν, φειδοὶ τῶν διωκόντων¹¹ καὶ τῶν ἀσθενεστέρων, μήτε παρόντας ἀναδύεσθαι τὸ μὲν γὰρ θράτους, τὸ δὲ ἀνανδρίας ἐστὶ. Καὶ τούτῳ τιμῶντες ἐκεῖνοι τὸν νομοθέτην,¹² τί μηχανῶνται; μᾶλλον δὲ πρὸς τί φέρονται παρὰ τῆς πάντα τὰ ἐκείνων ἀγούσης προνοίας; ἐπὶ τίνα τῶν Ποντικῶν ὀρῶν λόχηται (πολλαὶ δὲ αὐταὶ παρ' αὐτοῖς εἰσὶ καὶ βαθεῖαι, καὶ ἐπὶ πλείστον διήκουσαι) καταφεύγουσι λίαν ὀλίγοις χρώμενοι, καὶ τῆς φυγῆς συνεργοῖς, καὶ τῆς τροφῆς ὑπηρέταις.

§ 7. Ἄλλοι μὲν οὖν θαυμαζέτωσαν τὸ τοῦ χρόνου μήκος. Καὶ γὰρ ἐπὶ πλείστον αὐτοῖς, ὡς φασι, τὸ τῆς φυγῆς παρετάθη ἔτος που ἑβδομον, καὶ μικρόν τι πρὸς. Τότε τῆς διαίτης² σώμασιν εὖ γεγονόσι στενόν τε καὶ παρηλλαγμένον, ὡς τὸ εἶκος, καὶ τὸ ὑπαίθριους κρυμοῖς καὶ θάλπεσι καὶ ἄμβροις ταλαιπωρεῖν ἢ τε ἄφιλος ἐρημία, καὶ τὸ ἀκοινωνητόν τε καὶ ἄμικτον, ὅσον³ εἰς κακοπάθειαν τοῖς ὑπὸ πολλῶν δορυφορούμενοις, καὶ τιμωμένοις. Ἐγὼ δὲ, ὁ τούτων μεῖζόν ἐστι καὶ παραδοξότερον, λέξων ἔρχομαι ἀπιστήσῃ δὲ οὐδεὶς, ἢ ὅς τις⁴ οὐδὲν μέγα οἶεται τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ διωγμούς καὶ κινδύνους, κακῶς γινώσκων, καὶ λίαν ἐπικινδύνως.

§ 8. Ἐπόθουν τι καὶ τῶν πρὸς ἡδονὴν οἱ γεννάδες, τῷ χρόνῳ κάμνοντες, καὶ τῶν ἀναγκαίων² ὄντες ἐπικορεῖς. Καὶ τὰ μὲν τοῦ Ἰσραὴλ³ οὐκ ἐφθέγγαντο· οὐ γὰρ ἦσαν γογγυσταὶ κατ' ἐκείνους ἐν τῇ ἐρήμῳ ταλαιπωροῦντας μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου φυγὴν, ὡς ἄρα βελτίων Αἴγυπτος αὐτοῖς εἶναι τῆς ἐρημίας, πολλὴν τῶν λεσθήτων καὶ κρεῶν χορηγοῦσα τὴν ἀφθονίαν, τῶν τε ἄλλων, ὅσα ἐκεῖσε ἀπέλιπον· ἢ γὰρ⁴ πλινθεία καὶ ὁ πηλὸς οὐδὲν ἦν αὐτοῖς τότε διὰ

πατρός.) Ἐννοεῖται ἦσαν. — 11. Φειδοὶ τῶν διωκόντων.) ἵνα δηλ. οἱ μὲν διώκοντες μὴ ἀναγκάζωνται φονεῖς γίνεσθαι, οἱ δὲ ἀσθενεῖς, μὴ μαλακισθῶσιν ἐν τοῖς ἀγῶσιν· ἐστὶ γὰρ τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἢ δὲ σὰρξ ἀσθενής, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου Ματθ. κς'. 41. — 12. Τὸν νομοθέτην.) Θεόν.

§ 7. 2. Τὸ τε τῆς διαίτης.) Περιφραστικῶς ἀντὶ τῆν διαίταν στενὴν τε καὶ παρηλλαγμένην οὖσαν ἐν σώμασιν εὖ γεγ. — 3. Ὅσον.) Ἐστὶ μέγα δηλ. — 4. Ἡ ὅς τις.) Πλὴν ὅς τις· οὐδεὶς ἄλλος δηλαδὴ ἀπιστήσῃ, ἐκτός εἰτις οὐδ. καὶ τλ.

§ 8. 2. Τῶν ἀναγκαίων.) Ἄρτου καὶ ὕδατος δηλ. καὶ ἄλλας. — 3. Καὶ τὰ μὲν τοῦ Ἰσραὴλ.) Οἱ γὰρ Ἑβραῖοι μετὰ τὸ ῥυτθῆναι ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ τῆς δουλείας Φαραὼ, πλανώμενοι ἐν ἐρήμῳ Σινὰ διεγόγγυζον λέγοντες· »Ὁρελον ἀπεθάνομεν πληγέντες ὑπὸ Κυρίου ἐν γῇ »Αἰγύπτῳ, ὅταν ἐκαθίσταμεν ἐπὶ τῶν λεσθήτων τῶν κρεῶν, καὶ ἠσθίονεν ἄρτους »εἰς πλησμονήν· ὅτι ἐξηγάγετε ἡμᾶς εἰς »τὴν ἐρημον ταύτην, ἀποκτεῖναι πάσαν »τὴν συναγωγὴν ταύτην ἐν λιμῷ.« Ἐξοδ. ις'. 3. — 4. Ἡ γὰρ.) Βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων, ὁ μετὰ τὸν θάνατον Ἰωσήφ τοῦ παγκράλλου λεγομένου γενόμενος, ἰδὼν

τὴν ἄνοιαν· ἄλλα δέ⁵ ὡς εὐσεδέστερα⁶ καὶ πιστότερα. Τί γάρ ἐστιν, ἔλεγον, τῶν ἀπίστων, εἰ ὁ τῶν Σαυμασίων Θεός, ὁ Σρέψας πλουσίως ἐν ἐρήμῳ ξένον λαόν, καὶ φυγάδα, ὥστε καὶ ἄρτον ὀμβρῆσαι, καὶ βλῦσαι ὄρνιθας,⁷ τρέφων οὐ τοῖς ἀναγκαίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς περιττοῖς. Εἰ ὁ τεμὼν θάλασσαν,⁸ καὶ στήσας ἥλιον,⁹ καὶ ποταμὸν ἀνακόψας,¹⁰ καὶ τ' ἄλλα δὴ ὑπειπόντες, ὅσα πεποίηκε (φιλεῖ γὰρ ἐν τοῖς τοιοῦτοις φιλιστορεῖν ἡ ψυχὴ, καὶ πολλοῖς θαύμασιν ἀνυμνεῖν τὸν Θεόν) οὗτος, ἐπῆγον,¹¹ καὶ ἡμᾶς Σρέψαι σήμερον τοῖς τῆς τρυφῆς τοὺς εὐσεβείας ἀγωνιστάς. Πολλοὶ μὲν θῆρες τὰς τῶν πλουσίων διαφυγόντες τραπέζας, ἅπερ ἦν ποτε καὶ ἡμῖν, τοῖς ὄρεσι τούτοις ἐμφωλεύουσιν· πολλοὶ δὲ ὄρνιθες τῶν ἐδωδῶν τοὺς ποθοῦντας ἡμᾶς ὑπερίπτανται ὧν τί μὴ θηράσιμον σοὶ θελήσαντι¹² μόνον. Ταῦτ' ἔλεγον, καὶ ἡ θῆρα παρῆν, ὅφον αὐτόματον, ἀπραγμάτευτος πανθαυσία, ἔλαφοι τῶν λόφων πόθεν ὑπερφανέντες ἀθρόως· ὡς μὲν εὐμεγέθεις¹³ ὡς δὲ πίονες! ὡς δὲ πρόθυμοι πρὸς σφαγὴν! Μονονουχί καὶ τοῦτο εἰκάζειν ἦν, ὅτι μὴ τάχιον ἐκλήθησαν, ἐδυσχέρανον.

§ 9. Οἱ μὲν εἰλικου τοῖς νέμασιν, οἱ δ' ἤγοντο· τίνος διώκοντος, ἢ συναναγκάζοντος; οὐδενός· τίνων ἱππέων; ποίων κυνῶν; τίνος ὕλακῆς ἢ κραυγῆς, ἢ νέων προκαταλαβόντων τὰς διεξόδους τοῖς θήρας νόμοις;² εὐχῆς δέσμιοι, καὶ δικαίας αἰτήσεως. Τίς

τοὺς Ἰσραηλίτας πληθυνομένους ἐκάκου αὐτοὺς ἐν ἔργοις σκληραῖς ἐν πολλῷ καὶ πλυνθεία καὶ πᾶσιν ἔργοις τοῖς ἐν τοῖς πεδίοις· Ἐξοδ. α'. 14. — 5. Ἄλλα δέ.) Ἐφθίγγαντο. — 6. Ὡς εὐσεδέστερα.) Τὸ ὡς ἐπιτατικόν. — 7. Ἄρτον ὀμβρῆσαι καὶ βλῦσαι ὄρνιθας.) Μετὰ γὰρ τοῦ γογγύσαι ἐν ἐρήμῳ τοὺς Ἑβραίους, ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς αὐτοῖς τὸ μὲν ἐσπέρας κρία, ὀρτυγομήτρας, τὸ δὲ πρωΐ, ἄρτους· τὸ μάννα· Ἐξοδ. ις'. 12... 16. — 8. Ὁ τεμὼν θάλασσαν.) Ὅτε διήλθον οἱ Ἑβραῖοι διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.) Ἀναχωροῦντων γὰρ τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, καὶ γενομένων κατὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, καταδιωκόντων τῶν Αἰγυπτίων, ὁ Θεὸς διὰ τῆς ῥάβδου τοῦ Μωϋσέως πλήξαντος τὴν θάλασσαν διέσκησε τὰ ὕδατα, καὶ διήλθον οἱ Ἰσραηλῖται, ἐπομένους δὲ καὶ τοὺς Αἰγυπτίους συνελθόντα τὰ ὕδατα ἐκάλυψεν ἅπαντας, καὶ οὐδεὶς ἀπελείφθη αὐτῶν· Ἐξοδ. ιδ'. 1... 29. — 9. Καὶ στήσας ἥλιον.) Ὅτε γὰρ οἱ βασιλεῖς τῶν Ἰεθουσαίων ἐξεπολιόρκουν τὴν Γαζᾶν, ἢ προσετέθη τοῖς Ἰσραηλῖταις, ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐνίκησεν αὐτοὺς κατὰ κράτος, καὶ

ἵνα τὸ τέλειον τῆς νίκης γένηται προσέταξε τῷ ἡλίῳ στήναι, καὶ τῇ σελήνῃ, καὶ ἔστησαν ἕως ἡμέρας μιᾶς, ἕως πλήρης ἡ νίκη ἐγένετο τῶν Ἰσραηλιτῶν κατὰ τῶν Ἰεθουσαίων. Ἰησ. Ναυὶ ι. 1. . . 16. — 10. Ἀνακόψας.) Ὁ γὰρ Ἰησοῦς τοῦ Ναυὶ μέλλων διαβιβάσαι τοὺς Ἰσραηλίτας πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ἐμβιβάσας τοὺς ἱερεῖς αἰρουντας τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, ἐποίησε στήναι τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς Ἰσραὴλ διέβη διὰ ξηρᾶς πέραν τοῦ Ἰορδάνου. Ἰησ. Ναυὶ γ'. 1... 17. Καὶ Ἠλιοῦ δὲ ὁ προφήτης μέλλων διαβήσεσθαι τὸν Ἰορδάνην, πατάξας τῇ μηλωτῇ τὸ ὕδωρ, καὶ διαιρεθέντος, διέβη αὐτὸς καὶ Ἐλισαῖ ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ καὶ Ἐλισαῖ δὲ, ἐπιστρέφων, διὰ τῆς Ἠλιοῦ μηλωτῆς ἀναληφέντος σχίσας διέβη τὸ ὕδωρ. Βασιλ. Δ'. β'. 7... 14. — 11. Ἐπῆγον.) Ἐπέφθον οἱ προγεγονότες τοῦ μεγ. Βασιλ. ὅτι οὗτος ὁ Θεὸς καὶ ἡμᾶς Σρέψ. — 12. Σοὶ θελήσαντι.) Πρὸς τὸν λόγον. — 13. Ὡς μὲν εὐμεγέθεις.) Ἐκ τοῦ Ξενοφ. Κύρ. Παι. Α'. δ'. 11. ἢ ἔκφρασις.

§ 9. 2. Τοῖς θήρας νόμοις.) Κατὰ

γνω τοιοῦτον θῆραμα τῶν νῦν ἢ τῶν πώποτε; ὦ τοῦ θαύματος! Αὐτοί³ τοῦ θηράματος ἦσαν ταμεῖαι· ὅσον φίλον εἶχετο θελήμασι μόνον, ὅσον περιττὸν ἀπεπέμφθη ταῖς λόχμας εἰς δευτέραν τράπεζαν. Οἱ ὄψοποιοὶ αὐτοσχέδιοι, τὸ δεῖπνον εὐπρεπές, οἱ δαιτυμόνες εὐχάριστοι, προοίμιον ἔχοντες ἡδῆ τῶν ἐλπιζομένων, τὸ παρὸν θαῦμα· Ἐξ οὗ καὶ πρὸς τὴν ἄθλησιν, ὑπὲρ ἧς ταῦτα ἦν αὐτοῖς, ἐγίνετο προθυμότεροι. Τοιαῦτα τὰ ἐμὰ διηγήματα· Σὺ δέ μοι λέγε⁴ τὰς Ἐλαφιόλους⁵ σου, καὶ τοὺς Ὠρίωνας, καὶ τοὺς Ἀκταίωνας,⁶ τοὺς κακοδαίμονας θηρευτάς, ὁ ἐμὸς δῶκτις, ὁ τοὺς μύθους θαυμάζων, καὶ τὴν ἀντιδοθεῖσαν⁷ ἔλαφον τῆς παρθένου. Εἴ τι τοσοῦτον εἰς φιλοτιμίαν ἔστι σι, καὶ δῶμεν μὴ μῦθον εἶναι τὸ ιστορούμενον· ὡς τὰ γε ἐξῆς τοῦ λόγου καὶ λίαν αἰσχυρά· Τί γάρ ὄφελος τῆς ἀντιδόσεως, εἰ σώζει παρθένον, ἵνα ξενοκτονεῖν διδαχθῇ, ἀπικυθρωπίαν μαθοῦσα φιλανθρωπίας ἀντίδοσιν;

§ 10. Τοῦτο μὲν² οὖν τοσοῦτον ἐκ πολλῶν, ἐν, καὶ ἀντὶ πολλῶν ὡς ἐμὸς λόγος.³ Καὶ τοῦτο διήλθον οὐχ ἔν' ἐκείνῃ προσθῶ τι τῆς εὐδοχίας. Οὐτε γάρ θαλάσσια δεῖται τῶν εἰσρεόντων εἰς αὐτὴν ποταμῶν, καὶ εἰσρέωσιν ὅτι πλεῖστοι καὶ μέγιστοι, οὐτε τῶν εἰσοισόντων τί πρὸς εὐφημίαν, ὁ νῦν ἐπαινούμενος.⁴ Ἀλλ' ἐν ἐπιδείξειμι, οἷόν⁵ αὐτῇ τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑπαρχόντων, καὶ πρὸς ὃ παράδειγμα βλέπων, ὅσον ὑπερηκόντισεν. Εἰ γάρ μέγα τοῖς ἄλλοις τὸ προσλαβεῖν τι παρὰ τῶν ἄνωθεν εἰς φιλοτιμίαν μείζον

τοὺς νόμους τοῦ θηρᾶν. — 3. Αὐτοί. οἱ προπάτορες τοῦ μεγ. βασιλ. — 4. Σὺ δέ μοι λέγε.) Πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας ἀναφέρει τὸν λόγον. — 5. Τὰς Ἐλαφιόλους.) Τὴν Ἀρτεμιν λέγει ἐκ τοῦ Σοφοκλέους τὴν λέξιν λαβὼν· Τραχιν. στίχ. 12. 13.

Ἀρτεμιν Ὀρτυγιαν.

Ἐλαφιόλου. . . ὡς τὰς ἐλάφους εὐστόχως βάλλουσιν· κυνηγετικὴ γὰρ ἡ Ἀρτεμις, καὶ θεὰ κυνηγεσίων λέγεται παρ' Ἑλλήσιν. — 6. Τοὺς Ὠρίωνας, καὶ τοὺς Ἀκταίωνας.) Οἱ μὲν γὰρ Ὠρίων, συγκυνηγῶν Ἀρτέμιδι, ἐπεχείρησε βιάσασθαι, ἔραστεις αὐτῆς· ἡ δὲ ὀργισθεῖσα, ἀνέδωκεν ἐκ τῆς γῆς σκορπίον, ὃς πλήξας κατὰ τὸν ἀστρογάλον, ἀπέκτεινε τὸν Ὠρίωνα. Σχολιαστ. Ὁμήρ. Ἰλ. Σ. στίχ. 486. Ὁ δὲ Ἀκταίων, ἰδὼν τὴν Ἀρτεμιν γυμνὴν λουομένην, τῆς Θεᾶς εἰς ἔλαφον τὴν μορφὴν ἀλλάξας, καὶ λύσαν τοῖς ἐπομένοις αὐτῷ κυσὶν ἐμβολούσης, κατεβράβη ὑπ' αὐτῶν ἀγνοούντων Ἀπολλόδ. Γ'. — 7. Καὶ τὴν ἀντιδοθεῖσαν.) Ἀνα-

γομένους τοὺς Ἕλληνας εἰς Τροίαν, νηνεμία ἐν Ἀλλίδι κατέσχε τῆς Εὐβοίας. Κάλχας δ' ὁ μάντις ἀπορροῦσι τὴν Ἰφίγενειαν θυγατέρα Ἀγαμέμνονος εἶσαι Ἀρτέμιδι παρεκείλετο· αὐτὴ δὲ γενναίως ὑπὲρ Ἑλλήνων θανεῖν προθυμωμένη, μονονυχὶ ἱερευομένη, ἀναρπασθεῖσα ὑπὸ Ἀρτέμιδος ἐλεηστάσης τὴν παρθένον, ἔλαφον ἀντ' αὐτῆς ὑποθεθείσης ἀνήχθη εἰς Ταύρους· ἐνθα ἱέρεια Ἀρτέμιδος ἀναδειχθεῖσα, ξενοκτονεῖν ἐδιδάσκετο· καὶ θύειν τοὺς ξένους τῇ Ἀρτέμιδι, κατὰ νόμον τῶν Ταύρων, κατασφάττειν τοὺς ἐπιπλέοντας ξένους καλεῖσθαι· Ὅρα τὰς δύο Ἰφίγενείας Εὐρυπιδ. τὴν τε ἐν Ἀλλίδι καὶ τὴν ἐν Ταύροις.

§ 10. 2. Τοῦτο μὲν.) Τὸ θαῦμα δηλ. — 3. Ὡς ἐμὸς λόγος.) Κατὰ τὸ ἐμὸν φρόνημα, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. — 4. Ὁ νῦν ἐπαινούμενος.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ, δεῖται. — 5. Οἷόν.) Οἷον ὑπαρχόντων αὐτῇ τῶν προγόνων· οἷον· τίνες ἦσαν οἱ πρόγονοι αὐτοῦ, καὶ τί τὸ παράδειγμα, πρὸς ὃ ἐβλεπε, καὶ πόσον ὑπερέβη αὐτοῦς.

ἐκείνῳ τὸ προσθεῖναι τῆς ἄνω παρ' ἑαυτοῦ, καθάπερ ρεύματος ἀνατρέχοντος.

§ 11. Τῆς δὲ τῶν πατέρων συζυγίας οὐχ ἦττον κατὰ τὸ τῆς ἀρετῆς ὁμότιμον, ἢ καὶ τὰ σώματα, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα² γνωρίσματα πτωχοτροφίαι,³ ξενοδοχίαι, ψυχῆς καθαρσις ἐξ ἐγκρατείας, ἀπόμοιρα κτήσεως⁴ θεῶν καθιερωθείσης, πράγμα⁵ οὕτω τότε πολλοῖς σπουδαζόμενον, ὥσπερ νῦν αὖξηθέν τε καὶ τιμηθέν ἐκ τῶν πρώτων ὑποδειγμάτων, τὰ τε ἄλλα,⁶ ὅσα Πόντῳ καὶ Καππαδοκίαις⁷ μερισαμένοις, ἤρκετε πολλῶν πληροῦν ἀκοάς· ἐμοὶ δὲ μέγιστον⁸ δοκεῖ καὶ περιφανέστατον ἡ εὐτεχνία· τοὺς γὰρ αὐτοὺς πολὺπαιδας καὶ καλλιπαιδας, μῦθοι μὲν ἴσως⁹ ἔχουσιν, ἡμῖν δὲ τούτους ἡ πείρα παρέστησε, τοιούτους μὲν αὐτοὺς γεγονότας, ὥστε εἰ καὶ μὴ τοιούτων ἦσαν πατέρες, ἑαυτοῖς εἰς εὐδοξίαν ἀρκεῖν τοιούτων δὲ πεφηγνότες πατέρες, ὥστε, εἰ καὶ μὴ αὐτοὶ τοσοῦτον ἦσαν¹⁰ εἰς ἀρετὴν, πάντας ὑπεραίρειν τῇ εὐτεχνίᾳ. Ἐνα μὲν γὰρ ἡ δύο γενέσθαι τῶν ἐπαινουμένων, καὶ τῇ φύσει δοτῆ τις· ἡ δὲ διὰ πάντων ἀκρότης, σαφὲς τῶν ἀγαγόντων ἐγκώμιον. Δηλοὶ δὲ ὁ μακαριστὸς τῶν ἱερέων καὶ τῶν παρθένων ἀριθμὸς, καὶ τῶν ἐν γάμῳ,¹¹ μηδὲ τῇ συζυγίᾳ βλαβῆναι βιασαμένον, πρὸς τὴν ἴσιν τῆς ἀρετῆς εὐδοκίμησιν· ἀλλὰ βίων αἱρέσεις μᾶλλον ἢ πολιτείας ταῦτα ποιεσάμενον.

§ 12. Τίς οὐκ οἶδε τὸν τούτου πατέρα Βασίλειον, τὸ μέγα παρὰ πᾶσιν ὄνομα, ὃς πατρικῆς εὐχῆς ἔτυχεν, (ἵνα μὴ λέγω μόνος) εἴπερ τις ἀνθρώπων;² Παντὸς γὰρ κρατῶν ἀρετῇ παρὰ τοῦ παιδὸς

§ 11. 2. Πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα.) Πολλὰ δηλ. καὶ ἄλλα γνωρίσματα εἰσι τῆς συζυγίας τῶν πατέρων, ἥτις συζυγία ὁμοίως ἐστὶ καὶ κατὰ τὸ ὁμότιμον τῆς ἀρετῆς, καὶ. — 3. Πτωχοτροφίαι.) Ἐπεξηγήσεις τῶν γνωρισμάτων. — 4. Ἀπόμοιρα κτήσεως.) Μέρους τῶν ὑπαρχόντων καθιερωθέν τῷ Θεῷ. — 5. Πράγμα.) Τὸ καθιερωθὲν δηλ. τῷ Θεῷ μέρος τῆς κτήσεως. — 6. Τὰ τε ἄλλα.) Γνωρίσματα δηλ. τῆς ἀρετῆς εἰσι τῶν προγόνων τοῦ μεγ. Βασιλ. — 7. Ὅσα Πόντῳ καὶ Καππαδοκίαις.) Πόντω μὲν ἐκ μέρους τοῦ πατρὸς, Καππαδοκίαις δὲ ἐκ μέρους τῆς μητρὸς. — 8. Μέγιστον.) Γνωρίσμα εἶναι δηλ. — 9. Μῦθοι μὲν ἴσως.) Ἰσως ἐνταῦθα τὸ τῆς Νιόβης αἰνιττεται μυθολόγημα. Ἀπὸ γὰρ ἐπὶ τῇ πολυτεχνίᾳ, καὶ εὐτεχνίᾳ μέγα φρονήματα, ἐπὶ τὰ υἱὸς καὶ θυγατέρας ἴσως ἔχουσιν, Ἀπὸ τοῦ ἐμέμ-

μετο δύο γεννησάσης· ἡ δ' ὀργισθεῖσα, προσέταξε τοῖς παισὶ κτεῖναι Νιόβης τὰ τέκνα· καὶ ὁ μὲν Ἀπόλλων τοξενίας τοὺς παῖδας ἔκτεινε ἡ δ' Ἄρτεμις, τὰς θυγατέρας· Ἀπολλῶδ. 1'. — 10. Τοσοῦτον ἦσαν.) Περιφανεῖς δηλ. — 11. Τῶν ἱερέων καὶ τῶν παρθένων... καὶ τῶν ἐν γάμῳ.) Εἰσι δὲ, Μακρίνα, Βασιλείας, Γρηγόριος, Πέτρος, Ναυκράτιος· ἡ μὲν γὰρ παρθένος, τρεῖς δὲ ἱερεῖς, Βασιλείος ὁ Καίσαρειας, Γρηγόριος ὁ Νύσσης, καὶ Πέτρος ὁ Σεβαστείας· ὁ δὲ Ναυκράτιος τὸν γάμον, εἰ καὶ μόλις κατεδέξατο, ἀλλ' ἐβιάσατο μηδὲν εὐπαδισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ πρὸς ἀρετὴν· ἐλόμενος γὰρ τὸν ἐν γάμῳ βίον, πολιτεῖαν εἶχεν ἴσιν τοῖς ἱερεῦσιν· ὥστε τὰ τρία ταῦτα παρθενία, γάμος, ἱεροσύνη διαφόρων ἐκλογαὶ βίων ἦσαν.

§ 12. 2. Ὑπερ τις ἀνθρώπων.) Ὑπερ

καλύετο μόνου τὸ πρωτεῖον ἔχειν. Τίς Ἑρμελίαν³ τὴν, ὅπερ ἐγένετο, προκληθεῖσαν, ἢ γενομένην, ὃ προσεκήληται, τὴν τῆς ἐμμελείας οὕτως φερώνυμον, ἢ τοῦτο ἐν γυναιξὶν ὤφθη, εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν, ὅπερ ἐν ἀνδράσιν ἐκείνος. Ὡς, εἴπερ ἔδει δουλεύοντα πάντως τῇ φύσει⁴ τὸν νῦν εὐφημούμενον ἀνθρώποις δοθῆναι, ὥσπερ τινὰ πῶν παλαιῶν πάλαι παρὰ Θεοῦ δεδομένων εἰς κοινὸν ὄφελος, μήτε ἐξ ἄλλων μᾶλλον ἀρμόζειν, ἢ ἐκείνων⁵ τοῦτον γενέσθαι, μήτε ἐκείνοις ἐτέρου μᾶλλον ἢ τοῦδε πατρῶσι νομομαθεῖναι ὅπερ οὖν, καλῶς ποιοῦν, καὶ συνέδραμεν.

§ 13. Ἐπεὶ δὲ τὰς ἀπαρχὰς τῶν ἐπαινῶν νόμῳ θείῳ² πειθόμενοι, ὃς πατράσι κελεύει πᾶσαν νέμειν τιμὴν, τοῖς μνημονευθεῖσιν ἀποδεδώκαμεν, ἐπ' αὐτὸν ἴωμεν ἡδὴ, τοσοῦτον εἰπόντες, ὃ καὶ πᾶσιν ἂν, οἶμαι, δοξέειν ἀληθῶς λέγεσθαι, τοῖς ἐκείνῳ ἐπισταμένοις, ὅτι μόνοις ἡμῖν ἔδειτῆς ἐκείνου φωνῆς, ἐκείνῳ ἐγκωμιάζουσιν. Ὁ γὰρ αὐτὸς ὑπόθεσις τε λαμπρὰ τοῖς ἐπαινοῦσι, καὶ μόνος τῇ τοῦ λόγου δυνάμει τῆς ὑποθέσεως ἄξιος.

§ 14. Κάλλους μὲν δὴ καὶ ῥώμης καὶ μεγέθους, ὅτι τοὺς πολλοὺς ὁρῶ χαίροντας τοῖς βουλομένοις παραχωρήσομεν.² Οὐχ ὅτι καὶ τούτοις ἑλαττόν τινος ἠνέγκατο τῶν μικρολόγων, καὶ περὶ τὸ σῶμα καλινδουμένων, ἕως ἦν ἔτι νέος, καὶ οὐπω φιλοσοφία τῶν σαρκῶν κατεκράτησεν. Ἀλλ' ἵνα μὴ ταυτὸν πάθω τοῖς ἀπειροτέροις τῶν ἀθλητῶν, οἱ τὴν ἰσχύν, ἐν τοῖς εἰκῇ παλαιομένοις καὶ παρέρργοις κενώσαντες, ἡττους ἐν τοῖς καιροῖς³ εὐρίσκονται, καὶ τοῖς ἐξ ὧν⁴ τὸ νικᾶν ὑπάρχει, καὶ στεφανίτας ἀναγορεύεσθαι. Ἀ δὲ⁵ οὐδαμῶς ἂν εἰπὼν, οἶμαι περιττὸς δοξέειν, οὐδὲ ἔξω τοῦ σκοποῦ βάλλειν τὸν λόγον, ταῦτ' ἐπαινέσομαι.

§ 15. Οἶμαι δὲ πᾶσιν ἂν ὁμολογεῖσθαι τῶν νῦν ἐχόντων, παιδευσιν τῶν παρ' ἡμῖν ἀγαθῶν εἶναι τὸ πρῶτον. Οὐ ταύτην μόνην τὴν εὐγενεστέραν καὶ ἡμετέραν,² ἢ πᾶν τὸ ἐν λόγοις κομψὸν καὶ φιλότιμον ἀτιμάζουσα, μόνοις ἔχεται τῆς σωτηρίας, καὶ

πάντα ἄνθρωπον. — 3. Ἑρμελίαν.) Τὴν μητέρα τοῦ μέγ. Βασ. — 4. Δουλεύοντα. . . τῇ φύσει.) Ἴνα ἐξουουργήσῃ, δηλ. ὑπηρετήσῃ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τὸ δούλον πρὸς κοινὴν ὠφελίαν. Ὅπερ ἐστίν. Εἰ προσωρισμένον ἦν γεννηθῆναι τοῖς ἀνθρώποις τὸν μέγ. Βασίλ. εἰς κοινὴν ὠφελίαν, καθάπερ ἐκείνοι οἶον. Ἀβραάμ, Μωϋσῆς, Σαμουὴλ καὶ οἱ τοιοῦτοι. — 5. Ἡ ἐκείνων.) Τοῦ Βασίλ. καὶ τῆς Ἑμμελ.

§ 13. 2. Νόμῳ θείῳ.) Τῷ κελεύοντι τιμᾶν τοὺς γονεῖς. Ἐξοθ. κ'. 12.

§ 14. 2. Παραχωρήσομεν.) Λέγειν ἢ ἐπαινεῖν αὐτὸν τὸ μέγ. Βασ. — 3. Ἐν τοῖς καιροῖς.) Τοῦ καθ' αὐτὸ ἀγῶνος. — 4. Καὶ τῶς, ἐξ ὧν.) Καὶ ἐν ἐκείνοις, ἐξ ὧν. — 5. Ἀ δέ.) Ἀ δὲ εἰπὼν, οὐδαμῶς ἂν οἶμαι δοξέειν περιττὸς καὶ τλ.

§ 15. 2. Τὴν εὐγενεστέραν καὶ ἡμετέραν.) Τὴν Θεολογίαν δηλ. καὶ τὴν περὶ τῆς ὁρθῆς πίστεως τὴν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς περὶ ἧς ὁ Κύριος εἶπεν. Ἐρευνᾶται τὰς γραφὰς, ἐν ταύτῃ.

τοῦ κάλλους τῶν νοουμένων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξωθεν,³ ἣν πολλοὶ Χριστιανῶν διαπτύουσιν, ὡς ἐπίβουλον καὶ σφαλεράν καὶ Θεοῦ πόρρῳ βάλλουσιν, κακῶς εἰδότες. Ὡς περ γὰρ οὐρανόν, καὶ γῆν, καὶ ἀέρα, καὶ ὅσα τούτων, οὐκ ἐπειδὴ κακῶς τινὲς ἐξεῖληφασιν ἀντὶ Θεοῦ τὰ τοῦ Θεοῦ σέβοντες, διὰ τοῦτο περιφρονητέον, ἀλλ' ὅσον χρήσιμον αὐτῶν καρπούμενοι πρὸς τὴν ζωὴν καὶ ἀπόλαυσιν, ὅσον ἐπικίνδυνον διαφεύγομεν οὐ τῷ κτίστῃ τὴν κτίσιν ἐπα- νιστάντες κατὰ τοὺς ἄφρονας, ἀλλ' ἐκ τῶν δημιουργημάτων τὸν δημιουργὸν καταλαμβάνοντες· καὶ ὃ φησιν ὁ Θεὸς Ἀπόστολος· αἰ- χμαλωτίζοντες⁴ πᾶν νόημα εἰς Χριστόν. Ὡς δὲ καὶ πυρὸς, καὶ τροφῆς, καὶ σιδήρου, καὶ τῶν ἄλλων, οὐδὲν καθ' ἑαυτὸ χρησιμώ- τατον ἴσμεν, ἢ βλαβερώτατον, ἀλλ' ὅπως ἂν δοκῇ τοῖς χρωμέ- νοις· ἥδη δὲ καὶ τῶν ἐρπιστικῶν θηρίων, ἔστιν ἡ τοῖς πρὸς σωτηρίαν φαρμάκοις συνεκεράσαμεν.⁵ Οὕτω καὶ τούτων⁶ τὸ μὲν ἐξεταστικόν τε καὶ θεωρητικόν, ἐδεξάμεθα· ὅσον δὲ⁷ εἰς δαίμονας φέρει, καὶ πλάνην, καὶ ἀπωλείας βυθὸν διαπτύσαμεν· ὅτι μὴ⁸ καὶ τούτων πρὸς Θεοσέδειαν ὠφελήμεθα· ἐκ τοῦ χείρωνος τὸ κρεῖττον καταμαθόντες, καὶ τὴν ἀσθένειαν ἐκείνων, ἰσχὺν τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου⁹ πεποιημένοι. Οὐκ οὖν ἀτιμαστέον τὴν παιδεύσιν, ὅτι τοῦτο δοκεῖ¹⁰ τισὶν, ἀλλὰ σκαιοὺς καὶ ἀπαιδεύτους ὑποληπτέον τοὺς οὕτως ἔχοντας,¹¹ οἱ βούλονται ἂν ἀπαντας εἶναι καθ' αὐτοὺς,¹² ἢ ἐν τῷ κοινῷ τὸ κατ' αὐτοὺς¹³ κρύπτηται· καὶ τοὺς τῆς ἀπαιδευ- σίας ἐλέγχους διαδιδράσκουσιν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο¹⁴ ὑπεθέμεθα, καὶ ἀνωμολογησάμεθα, φέρε τὰ κατ' αὐτὸν θεωρήσωμεν.

§ 16. Τὰ μὲν δὴ πρῶτα τῆς ἡλικίας ὑπὸ τῷ μεγάλῳ πατρὶ,² ὃν κοινὸν παιδευτὴν ἀρετῆς ὁ Πόντος τηνικαῦτα προϋβάλλετο, σπαργανούται καὶ διαπλάττεται πλάσιν³ τὴν ἀρίστην τε καὶ κα- θαρωτάτην, ἣν ἡμερινὴν ὁ Θεὸς Δαβὶδ⁴ καλῶς ὀνομάζει, καὶ τῆς νυκτερινῆς ἀντίθετον. Ὑπὸ δὴ τούτῳ καὶ βίον καὶ λόγον συναυ-

ταις γὰρ εὐρήσετε. . . — 3. Τὴν ἔξω- θεν.) Τὴν τε ἐγκύκλιον, οἷον Γραμμα- τικὴν, Ῥητορικὴν, Ποιητικὴν, καὶ τὴν Φιλοσοφίαν· οἷον Μαθηματικὴν, Φυσικὴν, Μεταφυσικὴν, καὶ Λογικὴν. — 4. Αἰχμα- λωτίζοντες.) Ἐν τῇ πρὸς Κόρινθ. Β'. ι. 5. — 5. Συνεκεράσαμεν.) Ἀντιχρονισμὸς ἀντὶ Συγκερνούμεν. — 6. Τούτων.) Τῶν ἔξω- θεν μαθημάτων. — 7. Ὅσον δέ.) Περὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων μυθολογικῆς Θεολογίας φη- σί. — 8. Ὅτι μὴ.) Πλὴν ὅσον ἐκ τού- των ὠφελοίμεθ' ἂν καταμαθόντες ἐκ τοῦ χείρωνος τὸ κρεῖττον· καὶ τὴν ἀσθέ- νειαν τῶν Ἑλληνικῶν σεβασμάτων ἰσχὺν τοῦ καθ' ἡμᾶς σωτηρίου λόγου ποιοῦ-

μενοι. — 9. Τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου.) Τῆς Θεοσεθείας δηλ. — 10. Ὅτι . . . δοκεῖ.) Καταφρονεῖν δηλ. καὶ ἀτιμά- ζειν τὴν Ἑλλήνων παιδείαν. — 11. Τοὺς οὕτως ἔχοντας.) Τοὺς τοιαύτην γνώμην ἔχοντας τοὺς οὕτω φρονοῦντας. — 12. Καθ' ἑαυτοὺς.) Ὁμοίους ἑαυτοῖς τὴν ἀμάθειαν. — 13. Τὸ κατ' αὐτοὺς.) Ἡ ἀμάθεια αὐτῶν δηλ. — 14. Τοῦτο.) Τὸ τὴν Ἑλλήνων διδάσκεισθαι παι- δευται.

§ 16. 2. Μεγάλῳ πατρὶ.) Τῷ πά- πῳ. — 3. Διαπλάττεται πλάσιν.) Τῇ διὰ τοῦ Θεοῦ δηλ. βαπτίσματος. — 4. Ὁ Θεὸς Δαβὶδ.) Ψαλμ. ρλθ'. 12.

ξανομένους τε καὶ συνανιόντας⁵ ἀλλήλοις, ὁ Θαυμάσιος ἐκπαιδεύεται· οὐ Θετταλικόν τι καὶ ὄρειον ἄντρον αὐχῶν, ὡς ἀρετῆς ἐργαστήριον, οὐδὲ τινα Κένταυρον⁶ ἀλαζόνα τῶν κατ' αὐτὸν ἡρώων διδάσκαλον, οὐδὲ πτώκας βάλλειν,⁷ ἢ κατατρέχειν νεβρῶν, ἢ θηρεύειν ἐλάφους ὑπ' αὐτοῦ διδασκόμενος, ἢ τὰ πολεμικὰ κράτιστος εἶναι, ἢ πωλοδαμνεῖν ἄριστα, τῷ αὐτῷ πώλῳ καὶ διδασκάλῳ χρώμενος· ἢ μυελοῖς ἐλάφων τε καὶ λεόντων, τοῖς μυθικοῖς ἐκτρέφόμενος, ἀλλὰ τὴν ἐγκύκλιον παιδευσιν παιδευόμενος, καὶ θεοσέβειαν ἐξασκούμενος· καὶ συνελόντι φάναι, πρὸς τὴν μέλλουσαν τελειότητα διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς μαθημάτων ἀγόμενος. Οἱ μὲν γὰρ ἢ βίον μόνον, ἢ λόγον κατωρθωκότες, τῷ ἐτέρῳ δὲ λείποντες, οὐδὲν τῶν ἑτεροφθάλμων ἐμοὶ δοκεῖν διαφέρουσι· οἷς μεγάλη μὲν ἡ ζημία, μείζων δὲ αἰσχος ὀρώσι καὶ ὀρωμένοις. Οἷς δὲ κατ' ἀμφοτέρωθεν εὐδοκίμειν ὑπάρχει, καὶ εἶναι περιδεξίαις, τούτοις καὶ τὸ εἶναι τελείοις,⁸ καὶ βιωτέωσι μετὰ τῆς ἐκείθεν μακαριότητος. Ὅπερ⁹ οὖν ἐκεῖνος συμβέβηκεν, εὖ ποιοῦν, ὁκοθεν ἔχοντι τῆς ἀρετῆς τὸ παράδειγμα, πρὸς ὃ βλέπων εὐθὺς ἄριστος ἦν. Ὡς περ τοὺς πώλους καὶ τοὺς μύσχους ὀρώμεν, ὁμοῦ τῇ γενέσει ταῖς μητράσιν ἑαυτῶν παρασκαίροντας· οὕτω καὶ αὐτὸς¹⁰ τῷ πατρὶ παραθέων ἐγγύθεν ἐν πωλικῷ τῷ φρυάγματι, καὶ τῶν ἄκρων τῆς ἀρετῆς κινήματων, οὐ παρὰ πολὺ λειπόμενος. Εἰ βούλει δέ,¹¹ καὶ τῇ σκιαγραφίᾳ τὸ μέλλον τῆς ἀρετῆς κάλλος ὑποσημαίνων, καὶ πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἀκριβείας, τὰ τῆς ἀκριβείας προχαρὰττόμενος.

§ 17. Ἐπεὶ δὲ ἱκανῶς εἶχε τῆς ἐνταῦθα παιδεύσεως, ἔδει δ' αὐτὸν μηδὲν τῶν καλῶν διαφυγεῖν, μηδὲ τῷ φιλοπόνῳ τῆς μελίσσης ἀπολειφθῆναι, συλλεγούσης ἐκ παντὸς ἄνθους τὰ χρησιμώτατα, ἐπὶ τὴν Καισαρέων πόλιν ἐπείγεται, τῶν τῇδε μεθεξῶν παιδευτηρίων. Ταύτην δὲ λέγω τὴν περιφανῆ τε καὶ ἡμετέραν²· ἐπεὶ καὶ τῶν ἐμῶν λόγων αὕτη καθηγεμένον καὶ διδάσκαλον, τὴν οὐχ ἥττον λόγων μητρόπολιν, ἢ τῶν πόλεων, ὧν ὑπέρεκται, καὶ καθ' ὧν ἔχει τὴν δυναστείαν. Ἦν εἴτις τοῦ ἐν λόγοις κράτους ἀπο-

12. — 5. Συνανιόντας τε καὶ συνανιόντας.) Τὸν βίον δηλ. καὶ τὸν λόγον. — 6. Κένταυρον.) Τὸν Χείρονα λέγει· οὗτος γὰρ οἷς Μελίαν ὄκει ἐν ἄντρον, ὅπερ ἐν Θετταλίᾳ ἦν ἐπὶ τοῦ ὄρους Πηλίου· ἐδίδαξε δὲ τὸν μὲν Ἀσκληπιὸν τὴν ἱατρικὴν· τὸν δὲ Πρακλῆα τὴν ἀστρονομίαν· ἐγένετο δὲ καὶ παιδαγωγὸς Ἀχιλλέως, διδάσκων αὐτὸν τοξεύειν, καὶ βάλλειν λαγούς καὶ νεβρῶν, τρέφειν αὐτὸν μυελοῖς λεόντων, ἄρκτων, τίγρεων, καὶ πολλῶν ἄλλων θηρίων. Ἀπολλοδ. Γ'.

ιδ'. Ὅμηρ. Ὀδυσ. Α. στίχ. 831. — 7. Πτώκας βάλλειν.) Ἡ ἔκφρασις ἀπὸ τοῦ Θεοκρίτου. Εἰδύλλ. Α'. 110. — 8. Καὶ τὸ εἶναι τελείοις.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ ὑπάρχει· τὸ δὲ ἐκ τρίτου ὁμοιοπώτως τῷ ἐκ πρώτου τοῦ εἶναι ἐξηγέθη. — 9. Ὅπερ.) Τὸ εὐδοκίμῃσαι πράξει καὶ θεωρίᾳ. — 10. Οὕτω καὶ αὐτός.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἄριστος ἦν. — 11. Εἰ βούλει δέ.) Ἐννοεῖται τὸ Ἦν· ἦν δηλοῦντι ὑποσημαίνων.

§ 17. 2. Τὴν περιφανῆ τε καὶ ἡμετέραν.)

στερήσειεν, ἀφρηκῶς ἔσται αὐτὸ τὸ κάλλιστόν τε καὶ ἰδικώτατον Ἀλλαι μὲν γὰρ τῶν πόλεων ἄλλοις ἀγάλλονται καλλωπίσμασιν ἢ παλαιῶς, ἢ νέοις, ὥπως ἂν, οἶμαι, τῶν διηγημάτων ἔχωσιν ἢ τῶν ὀρωμένων τῇ δὲ³ λόγοι τὸ γινώρισμα, ὥσπερ ἐν τοῖς ὅπλοις, ἢ τοῖς δράμασι τὰ ἐπίσημα.⁴ Τὰ δ' ἐξῆς⁵ αὐτοὶ διηγήσθωσαν οἱ καὶ παιδεύσαντες τὸν ἄνδρα παρ' ἑαυτοῖς, καὶ τῆς παιδεύσεως ἀπολαύσαντες. Ὅσος μὲν ἦν διδασκάλους, ὅσος δὲ ἤλιξι τοῖς μὲν παρεκτεινόμενος, τοὺς δὲ ὑπεραίρων κατὰ πᾶν εἶδος παιδεύσεως. Ὅσον κλέος ἐντὸς ὀλίγου χρόνου παρὰ πᾶσιν ἠνέγκατο, καὶ τοῖς ἐκ τοῦ δήμου καὶ τοῖς πρώτοις τῆς πόλεως· μείζω μὲν τῆς ἡλικίας τὴν παιδευσιν, μείζω δὲ τῆς παιδεύσεως τὴν τοῦ ἥθους πῆξιν ἐπιδεικνύμενος. Ῥήτωρ⁶ ἐν ῥήτορσι, καὶ πρὸ τῶν σοφιστικῶν θρόνων· φιλόσοφος ἐν φιλοσόφοις, καὶ πρὸ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ δογμάτων. Τὸ μέγιστον,⁷ ἱερεὺς Χριστιανούς, καὶ πρὸ τῆς ἱερωσύνης τοσοῦτον ἦν αὐτῇ τὸ παρὰ πάντων συγκεχωρικὸς⁸ ἐν ἅπασι! Τῇ δὲ⁹ λόγοι μὲν τὸ πάρεργον ἦσαν, τοσοῦτον ἐξ αὐτῶν δρεπομένοι, ὅσον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς φιλοσοφίαν συνεργοὺς¹⁰ ἔχειν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τῆς ἐν τούτοις δυνάμεως πρὸς τὴν τῶν νοουμένων δήλωσιν κίνημα γὰρ ναρκώντων ἐστὶ νοῦς ἀνεκλάλητος,¹¹ Φιλοσοφία¹² δὲ ἡ σπουδὴ, καὶ τὸ ραγῆναι κόσμου, καὶ μετὰ Θεοῦ γενέσθαι τοῖς κάτω τὰ ἄνω πραγματευόμενον,¹³ καὶ τοῖς ἀστάτοις καὶ ῥέουσι τὰ ἐστῶτα καὶ μένοντα κατακτῶμενον.

§ 18. Ἐντεῦθεν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον τὴν προκαθεζομένην τῆς ἐώας πόλιν· (καὶ γὰρ ἡὐδοκίμει² σοφιστῶν τε καὶ φιλοσόφων τοῖς τελειωτάτοις, οὗ ἐν βραχεὶ χρόνῳ τὰ κράτιστα συνελέξατο, τάχει τε καὶ μεγέθει φύσεως.) Ἐντεῦθεν ἐπὶ τὸ τῶν λόγων ἑδαφος τὰς Ἀθήνας³ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πέμπεται, καὶ τῆς καλῆς περὶ τὴν

Πόλιν δηλ. — 3. Τῇ δὲ.) Πόλει τῶν Καισαρείων. — 4. Τὰ ἐπίσημα.) Τὰ χαρακτηριστικὰ δηλαδὴ σημεῖα, δι' ὧν γνωρίζονται οἷον· τοῦτ' ἐν τῷ δράμα καλεῖται, Αἴας μαστιγοφόρος· ὅτι ὑποτίθει τὸν Αἴαντα μαινόμενον, καὶ δεσμεύσαντα κριὸν, καὶ μαστιγοῦντα αὐτόν, Ὀδυσσεῖα ὑποτιθέμενον· τοῦτ' δὲ, Ἰριγένεια ἐν Αἰλίδι· ὅτι ὑποτίθει τὴν Ἰριγένειαν θυομένην μονοῦκ ἐν Αἰλίδι καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως δραμάτων τὰ δνόματα ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς τοῦ ἐπισήμου παρονομάζεται ἐν δὲ ταῖς ἀπίσι, Ἀθηναίους ἐπίσημον ἦν ἡ γλαυξ· καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίως. — 5. Τὰ δ' ἐξῆς.) Ὅσα δηλ. ἐν ταύτῃ ἠκολούθησαν τῇ μεγ. Βασίλ. — 6. Ῥήτωρ.) Ἦν δηλ. — 7. Τὸ μέγιστον.) Ἀσυνδέτως, πρὸς πλείο-

να ἔμφασιν. — 8. Τοσοῦτον ἦν . . . τὸ συγκεχωρικὸς) Οὕτω δηλ. συνεχώρησαν ἅπαντες αὐτῷ, παραχωρήσαντες τῶν πρωτείων. — 9. Τῇ δὲ.) Μεγ. Βασιλείᾳ. — 10. Συνεργοὺς.) Τοὺς λόγους. — 11. Νοῦς ἀνεκλάλητος.) Νόημα δηλ. μὴ ἐκφραζόμενον διὰ τοῦ προφορικῶς λόγου. — 12. Φιλοσοφία.) Ἦν τὸ καθ' αὐτὸν ἔργον τοῦ μεγ. Βασίλ. φιλοσοφίαν δ' ἐνταῦθα ἔνοσθ' τὴν εὐσέβειαν, φιλίαν τῆς ὄντως σοφίας τοῦ Θεοῦ οὖσαν. — 13. Πραγματευόμενον.) Ἡ αἰτιατικὴ διὰ τὸ ἀπαρέμμετον· ὁ δὲ νοῦς· Ἀνταλλαττόμενος τοῖς ἐπιγείοις τὰ οὐράνια.

§ 18. 2. Ἠὐδοκίμει.) Ἡ πόλις τὸ Βυζάντιον. — 3. Τὰς Ἀθήνας.) Ἐπεξηγηματικῶς τοῦ, τὸ τῶν λόγων ἑδαφος.

παίδευσιν ἀπληστίας. Ἀθήνας,⁴ τὰς χρυσὰς ὄντως ἐμοί, καὶ τῶν καλῶν προξένους, εἶπερ τι.⁵ Ἐκεῖναι γάρ μοι τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐγνώρισαν τελειώτερον, οὐδὲ πρὶν ἀγνοοῦμενον, καὶ λόγους ἐπιζητῶν εὐδαιμονίαν ἐκομισάμην. Καὶ τρόπον ἕτερον ταῦτο πέπονθα τῷ Σκούλ. Ὃς τὰς ὄνους⁶ τοῦ πατρὸς ἐπιζητῶν, βασιλείαν εὗρατο, μείζον τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον ἐμπορευσάμενος.

§ 19. Τὸ μὲν δὴ² μέχρι τούτων εὐδρομος ἡμῖν ὁ λόγος, καὶ διὰ λείας³ τῆς ὁδοῦ φέρων, καὶ ἄγαν εὐπόρου, καὶ βασιλικῆς, ὄντως, τῶν τοῦ ἀνδρὸς ἐγκωμίων. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν, οὐκ οἶδ' ὅ,τι τῷ λόγῳ χρήσωμαι, καὶ ποῖ τράπωμαι, ἔχει γάρ τι καὶ πρόσαντες ἡμῖν ὁ λόγος. Ποθῶ μὲν γὰρ ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος, καὶ τοῦ καιροῦ τούτου λαβόμενος, καὶ τῶν κατ' ἐμχυτόν τι προσθεῖναι τοῖς εἰρημένοις, καὶ μικρὸν τι προσδιατρίψαι τῷ διηγήματι. Ὅθεν τε καὶ ὅπως ἡμῖν καὶ τίνος τῆς ἀρχῆς συνέστη τὸ τῆς φιλίας,⁴ εἴτ' οὖν συμπνοίας καὶ συμφύας, εἰ χρή προσηπεῖν οἰκειότερον. Φιλεῖ γὰρ οὔτε ὄψις ῥαδίως ἀναχωρεῖν τῶν τερπνῶν θεαμάτων, καὶ ἀφέλκῃ τις βία, πρὸς αὐτὰ πάλιν φέρεσθαι, οὔτε λόγος⁵ τῶν ἡδίστων διηγημάτων. Δέδοικα δὲ τὸ φορτικὸν τῆς ἐγχειρήσεως· πειράσομαι μὲν οὖν μετρίως τοῦτο ποιεῖν. Ἄν δ' ἄρα τι καὶ βιάζωμεθα ὑπὸ τοῦ πόθου, συγγνώμη τῷ πάθει, πάντων παθῶν ὄντι δικαιοτάτῳ, καὶ ὁ μὴ παθεῖν⁶ ἡ ζημία τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν.

§ 20. Εἶχον ἡμᾶς αἱ Ἀθηναί, καθάπερ τι ῥέυμα ποτάμιον, ἀπὸ μιᾶς σχισθέντας πηγῆς τῆς πατρίδος, εἰς διάφορον ὑπερωρίαν κατ' ἔρωτα τῆς παιδεύσεως, καὶ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ συνελθόντας, ὥσπερ ἀπὸ συνθήματος, οὕτω Θεοῦ κινήσαντος. Εἶχον δὲ μικρὸν ἐμὲ πρότερον, τὸν δ' εὐθὺς μετ' ἐμέ, μετὰ πολλῆς προσδεχθέντα καὶ περιφανοῦς τῆς ἐλπίδος. Καὶ γὰρ ἐν πολλῶν γλώσσαις ἔκειτο πρὶν ἐπιστῇ, καὶ μέγα ἐκάστοις ἦν προκαταλαβεῖν τὸ σπουδαζόμενον. Οὐδὲν δέ² οἶον καὶ ἡδυσμὰ τι προσθεῖναι τῷ λόγῳ μικρὸν

— 4. Ἀθήνας.) Ἐπανάληψις κατ' ἔμφασιν. — 5. Εἶπερ τι.) Πλέον ἢ ἄλλῳ τι. — 6. Ὃς τὰς ὄνους.) Κίς γὰρ ἐκ φυλῆς Βενιαμὴν ἐπεμφε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σκούλ εὐρεῖν τὰς ὄνους ἀπολυθείας· ὁ δὲ ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν, ἐν ἐρωτήσῃ περὶ αὐτῶν Σαμουὴλ τὸν προφῆτην, χρίσται ὑπ' αὐτοῦ βασιλεὺς Ἰσραὴλ κατὰ θεῖον πρόσταγμα· Βασιλ. Α'. Σ'. 3. ... 2.

§ 19. 2. Τὸ μὲν δὴ.) Κατὰ παρολκῆν, ἀντὶ Μέρου μὲν δὴ τούτων· ἔστι δὲ κατ' ἑλλειψίν· οἷον· Κατὰ τὸ μέχρι τούτων διάστημα τοῦ χρόνου. — 3. Καὶ διὰ λείας.) Καὶ φέρων με διὰ λείας,

καὶ ἄγαν εὐπόρου καὶ ὄντως βασιλικῆς ὁδοῦ τῶν ἐγκωμίων τοῦ ἀνδρὸς. — 4. Τὸ τῆς φιλίας.) Περιφραστικῶς ἀντὶ τῆς φιλίας. — 5. Οὔτε λόγος.) Φιλεῖ ῥαδίως ἀναχωρεῖν. — 6. Καὶ ὁ μὴ παθεῖν.) Καὶ ἔστι ζημία τοῖς εὐφρονόοις τὸ μὴ παθεῖν τοῦτο· τὸ δὲ τοι ἄρθρον τοῖον ὅτι ἐμφαίνει καὶ ἡ ζημία ἐστὶν τοῖς φρονίμοις τοῦτο· τὸ μὴ παθεῖν καὶ τλ.

§ 20. 2. Οὐδὲν δέ.) Οὐ μέγα τι δηλ. ἐπὶ τὸ προσθεῖναι τῷ λόγῳ μικρὸν ἀφήγημα, οἷον ἡδυσμὰ τι· ὁ δέ τοι Καὶ παρέλκει· ἐπὶ τοῖς δὲ προσθήκῃ τινὰ προ-

ἀφήγημα, τοῖς μὲν εἰδόσιν ὑπόμνησιν,³ τοῖς δὲ ἀγνοοῦσι διδασκαλίαν.

§ 21. Σοφιστομανοῦσιν² Ἀθήνησι τῶν νέων οἱ πλείστοι καὶ ἀφρονέστεροι, οὐ τῶν ἀγενῶν μόνον καὶ τῶν ἀνωνύμων, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν εὖ γεγονότων καὶ περιφανεστέρων, ἅτε πλῆθος σύμμικτον ὄντες, καὶ νέοι, καὶ δυσκάθεκτοι ταῖς ὁρμαῖς. Ὅπερ οὖν πάσχοντάς ἐστι ὁρᾶν περὶ τὰς ἀντιθέτους ἵπποδρομίας τοὺς φιλίππους τε καὶ φιλοθεάμονας, πηδῶσι,³ βοῶσιν, οὐρανῷ πέμπουσι κόνιν, ἡνιοχοῦσι καθήμενοι, παίουσιν τὸν ἀέρα, τοὺς ἵππους δὴ τοῖς δακτύλοις, ὡς μᾶστιξι ζευγνύουσιν, μεταζευγνύουσιν· οὐδενὸς ὄντες κύριοι, ἀντιδιδάσκιν⁴ ἀλλήλοις ῥαδίως,⁵ ἡνιόχους, ἵππους, ἵπποστασίας, στρατηγούς· καὶ ταῦτα⁶ τίνες; οἱ πένητες πολλὰκις καὶ ἄποροι, καὶ μὴδ' ἂν εἰς μίαν ἡμέραν τροφῆς εὐπορήσαντες. Τοῦτο καὶ αὐτοὶ πάσχουσιν ἀτεχνῶς περὶ τοὺς ἑαυτῶν διδασκαλούς· καὶ ἀντιτέχνους· ὅπως πλείους τε ὥσιν αὐτοὶ, κῆκείνους εὐπορώτερους ποιῶσι δι' ἑαυτῶν σπουδὴν ἔχοντες.⁷ Καὶ τὸ πρᾶγμα⁸ ἐστὶν ἐπιεικῶς ἄτοπον καὶ δαιμόνιον προκαταλαμβάνονται πόλεις, ὁδοί, λιμένες, ὁρῶν ἄλλα, πεδία, ἐσχατιαί, οὐδὲν ὅ,τι μὴ τῆς Ἀττικῆς μέρος,⁹ ἢ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, αὐτῶν τῶν οἰκητόρων οἱ πλείστοι¹⁰ καὶ γὰρ τούτους μεμερισμένους ταῖς σπουδαῖς ἔχουσιν.

§ 22. Ἐπεὶ δ' ἂν οὖν τις ἐπιστῇ τῶν νέων, καὶ ἐν χερσὶ γένηται τῶν ἐχόντων² γίνεται δέ³ ἡ βιασθεὶς, ἡ ἐκὼν νόμος οὗτος ἐστὶν αὐτοῖς Ἀττικὸς, καὶ παιδιὰ σπουδῇ σύμμικτος. Πρῶτον μὲν ξεναγείται παρὰ τινι τῶν προειληφότων, ἢ φίλων, ἢ συγγενῶν, ἢ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος, ἢ τῶν ὅσοι περιττοὶ τὰ σοφιστικὰ, καὶ προσαγωγοί⁴ τῶν λημμάτων, κἀντεῦθεν μάλιστα διὰ τιμῆς⁵ ἐκείνοις· ἐπεὶ καὶ τοῦτο μισθὸς ἐστὶν αὐτοῖς τῶν σπου-

στιθέμενος καὶ ἔμφασιν. — 3. Ὑπόμνησιν.) Ὅν τὸ ἀφήγημα τοῦτο.

§ 21. 2. Σοφιστομανοῦσιν.) Ἐκ περὶ τοῦ μαίνονται οἱ νέοι περὶ τοὺς οἰκίους σοφιστὰς καὶ διδασκάλους, εἴ' ὅτι πλείστους ἔχουσι μαθητὰς. — 3. Πηδῶσιν.) Οἱ φιλίπποι ὁρᾶν καὶ φιλοθεάμονες διὰ γοργότητα ἀπὸ τοῦ πλαγιασμοῦ ἀνάρθωστε τὸ σχῆμα τοῦ λόγου ἐλλειπτικῶς. — 4. Ἀντιδιδάσκιν.) Φασὶ πρὸς τοὺς ἀντιθέτους, ἀντίδοτε ἡμῖν τοὺς ἵππους, ὅς ἔχετε, καὶ τοὺς ἡνιόχους καὶ τὸν δῆμαρχον, καὶ λάβετε τοὺς ἡμετέρους· καὶ ὄψεσθε πόσον ὑμᾶς νικῶμεν. — 5. Ῥαδίως.) Τῇ γὰρ φαντασίᾳ πᾶν δύναται τις ποιεῖν ῥαδίως. — 6. Καὶ ταῦτα.) Ποιοῦσι τίνες; — 7. Σπουδὴν ἔχοντες.) Ἐπιμελούμενοι. — 8. Καὶ τὸ

πρᾶγμα.) Τὸ παρὰ τῶν μαθητῶν γενόμενον. — 9. Οὐδὲν ὅ,τι μὴ τῆς Ἀττικῆς μέρος.) Ἦτοι πᾶν μέρος τῆς Ἀττικῆς προκαταλαμβάνεται. Οὐδὲν γὰρ ἐστὶ μέρος τῆς Ἀττικῆς, ὅπερ οὐ προκαταλαμβάνεται ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις νέων, ἢ καὶ τοὺς ἐρχομένους πρὸς τὸ μαθητεῖν πρὸς τοὺς οἰκίους ἀγῶσι διδασκάλους. — 10. Οἱ πλείστοι.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ Προκαταλαμβάνονται. Καὶ τοὺς οἰκητορας γὰρ τῆς Ἀττικῆς μεμερισμένους ἔχουσι ταῖς ἑαυτῶν προκαταλήψεσιν οἱ μαθηταί.

§ 22. 2. Τῶν ἐχόντων.) Τοὺς τόπους τούτους καὶ τλ. — 3. Γίνεται δέ.) Ἐν χερσὶ δηλ. εἴ' οὖν λαμβάνεται. — 4. Καὶ προσαγωγοί.) Καὶ προξένοι δηλ. λημμάτων καὶ κέρδους τοῖς ἑαυτῶν διδασκάλους γίνονται. — 5. Διὰ τιμῆς.)

δαστῶν⁶ τυγχάνειν. Ἐπειτα ἐρεσχελεῖται παρὰ τοῦ βουλομένου παντός· βούλεται δὲ αὐτοῖς, οἶμαι, τοῦτο, τῶν νεηλύδων συστέλλειν τὸ φρόνημα, καὶ ὑπὸ χεῖρα σφῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄγειν. Ἐρεσχελεῖται⁷ δὲ, παρὰ μὲν τῶν,⁸ θραύτερον, παρὰ δὲ τῶν, λογικώτερον ὅπως ἂν ἀγροικίας, ἢ ἀστεϊότητος ἔχη.⁹ Καὶ τὸ πρᾶγμα τοῖς μὲν ἀγνοοῦσι λίαν φοβερόν καὶ ἀνήμερον, τοῖς δὲ προειδόσι, καὶ μάλα ἡδὺ καὶ φιλόανθρωπον· πλείων γάρ ἐστιν ἢ ἔνδειξις, ἢ τὸ ἔργον τῶν ἀπειλουμένων. Ἐπειτα πομπεύει¹⁰ διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ τὸ λουτρόν προαχόμενος· ἡ πομπὴ δὲ,¹¹ διατάξαντες ἑαυτοὺς στοιχηδὸν κατὰ συζυγίαν ἐκ διαστήματος, οἱ τελούντες τῷ νέῳ τὴν πρόοδον, ἐπὶ τὸ λουτρόν προπέμπουσιν. Ἐπεὶ δ' ἂν πλησιάζωσι, βοῇ τε πολλῇ καὶ ἐξάλμασι χρώμενοι,¹² καθάπερ ἐνθουσιῶντες· κελεύει δὲ ἡ βοή, μὴ προβαίνειν, ἀλλ' ἴστασθαι, ὡς τοῦ λουτροῦ σφᾶς οὐ παραδεχομένου, καὶ ἅμα τῶν θυρῶν ἀρασσομένων, πατάγω τὸν νέον φοβήσαντες. Εἶτα τὴν εἰσόδον συγχωρήσαντες, οὕτως ἤδη τὴν ἐλευθερίαν διδόναι, ὁμότιμον ἐκ τοῦ λουτροῦ, καὶ ὡς αὐτῶν ἕνα δεχόμενοι. Καὶ τοῦτό ἐστιν αὐτοῖς τῆς τελετῆς τὸ τερπνύτατον, ἡ ταχίστη τῶν λυπούντων ἀπαλλαγὴ καὶ κατάλυσις.

§ 23. Τότε τοίνυν ἐγὼ τὸν ἐμὸν καὶ μέγαν Βασίλειον, οὐκ αὐτὸς δι' αἰδοῦς ἦγον μόνον, τότε τοῦ ἡθους στάσιμον καθορῶν, καὶ τὸ ἐν λόγοις καιρίον· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἔπειθον ὁμοίως ἔχειν, ὅσοι τῶν νέων ἀγνοοῦντες τὸν ἄνδρα ἐτύγχανον. Τοῖς γὰρ πολλοῖς εὐθύς αἰδέσιμος ἦν, ἀκοῇ προκατελιημένοις· ἐξ οὗ τί γίνεται; μόνος σχεδὸν τῶν ἐπιδημούντων τὸν κοινὸν διέφυγε νόμον, κρείττονος ἢ κατὰ νύκην ἀξιωθεὶς τιμῆς. Τοῦτο ἡμῖν τῆς φιλίας προοίμιον! ἐντεῦθεν ὁ τῆς συναφείας σπινθήρ! οὕτως ἐπ' ἀλλήλοις ἐτρώθημεν! ἔπειτα συνηνέχθη τί καὶ τοιοῦτον· οὐδὲ γὰρ τοῦτο παραλιπεῖν ἄξιον.

§ 24. Οὐχ ἀπλοῦν γένος εὗρίσκει τοὺς Ἀρμενίους, ἀλλὰ καὶ λίαν κρυπτόντι καὶ ὑφαλον.² Τότε τοίνυν τῶν ἐκ πλείονος αὐτῷ συνήθων καὶ φίλων τινές, ἔτ' ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς ἀνωθεν

Εἶναι, ἢ ἄγονται εἰς τὴν τιμῶνται παρὰ τῶν διδασκάλων οἱ μαθηταί, ὅσοι καὶ ἄλλους πρὸς αὐτοὺς φέρουσι μαθητάς. — 6. Τῶν σπουδαστῶν.) Τὸ τυγχάνειν δηλ. τῶν σπουδαστῶν, εἰ τ' οὖν μαθητῶν ὁ νοῦς· οἱ γὰρ διδάσκαλοι καὶ τοῦτο ἡγοῦνται μισθόν, τὸ ἔχειν τινὰς μαθητάς σπουδάζοντας περὶ αὐτοῦς. — 7. Ἐρεσχελεῖται.) Ἐριστικῶς δηλαδὴ ἐρωτᾶται. — 8. Παρὰ μὲν τῶν.) Παρὰ τινων μὲν . . . παρὰ τινων δέ. — 9. Ἐχη.) Ἐκατοστος δηλ. τῶν ἔρχομένων μαθητῶν.

ὁ μὲν γὰρ ἀστεῖος, ἅπτετα ἐρωτᾶται, ὁ δὲ ἀγροίκος, θρασέα. — 10. Πομπεύει.) Ἀρεταβάτοις τὸ, μετὰ τιμῆς δημοσίᾳ προάγεται. — 11. Ἡ πομπὴ δέ.) Ἐστὶ τοιαύτη. — 12. Χρώμενοι.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ Πομπεύουσι.

§ 24. 2. Καὶ ὑφαλον.) Καὶ κατὰ τῆς ὑφάλου πέτρας, αἰτίνες ὑπὸ μικρῇ ὕδατι ἐν θαλάττῃ κρυπτόμεναι, κινδύνου παραίτιοι γίνονται τοῖς πλείοσι, τὰ προσεγγίζοντα πλοῖα συντρί-

ἑταιρείας καὶ γὰρ ἐκείνης τῆς διατριβῆς ὄντες ἐτύγγανον,³ προσιόν-
τες αὐτῷ μετὰ φιλικῷ πλάσματος, (φθόνος δὲ ἦν, οὐκ εὖνοιαν τὸ
προσάγον·) ἐπηρώτων τε αὐτὸν φιλονεικῶς μᾶλλον ἢ λογικῶς· καὶ
ὑποκλίνειν ἑαυτοῖς ἐπειρῶντο διὰ τῆς πρώτης ἐπιχειρήσεως, τὴν
τε ἄνωθεν τοῦ ἀνδρὸς εὐφυΐαν εἰδότες, καὶ τὴν τότε τιμὴν οὐ φέ-
ροντες. Δεινὸν γὰρ εἶναι,⁴ εἰ προειληφότες τοὺς τρίβωνας, λαρυγ-
γίζειν προμελετήσαντες, μὴ πλέον ἔχουεν τοῦ ξένου τε καὶ νεήλυ-
δος. Ἐγὼ δὲ ὁ φιλαθῆναιος καὶ μάταιος, οὐ γὰρ ἡσθόμην τοῦ
φθόνου, ἐπίστευον τῷ πλάσματι, ἥδη κλινομένων αὐτῶν καὶ τὰ
νῶτα μεταβαλλόντων. Καὶ γὰρ ἐξηλοτύπουν τὸ τῶν Ἀθηνῶν κλέος
ἐν ἐκείνοις καταλυθῆναι, καὶ τάχιστα περιφρονηθῆναι, ὑπὴρειδόν
τε τοὺς νεανίας, ἐπανόγων τὸν λόγον καὶ τὴν παρ' ἐμαυτοῦ ῥο-
πὴν χαριζόμενος· (δύναται δὲ καὶ ἡ μικρὰ προσθήκη τὸ πᾶν ἐν
τοῖς τοιούτοις·) ἴσας ὑσμίνῃ⁵ τὰς κεφαλὰς, τὸ τοῦ λόγου, κατέστη-
σα. Ὡς δὲ τὸ τῆς διαλέξεως ἔγνω ἀπορρήτου, οὐδὲ καθεκτὸν
ἔτι τυγγάνον, ἀλλὰ σαφῶς ἥδη παραγυμνούμενον, ἐξαίφνης με-
ταβαλλὼν, πρύμναν⁶ τε ἐκρουσάμην, ἐκείνῳ θέμενος,⁷ καὶ ἑτε-
ραλκίᾳ⁸ τὴν νίκην ἐποίησα. Ὁ δὲ,⁹ ἥσθη τε αὐτίκα τῷ γενομένῳ
καὶ γὰρ ἦν ἀγχίνους, εἰ καὶ τις ἄλλος¹⁰ καὶ προθυμίας πλησθεὶς,
ἵνα τελῶς αὐτὸν καθομηρίσω, ἔφεπε¹¹ κλονέων τῷ λόγῳ τοὺς γεν-
νάδας ἐκείνους, καὶ παίων συλλογισμοῖς· οὐ πρὶν ἀνῆκεν,¹² ἢ
τελῶς τρέψασθαι, καὶ τὸ κράτος καθαρῶς ἀναδύσασθαι. Οὗτος
δεύτερος ἡμῖν τῆς φιλίας σπινθήρ, ἀλλ' ἥδη πυρρὸς ἀνάπτεται
περιφανής, καὶ ἀέριος.

§ 25. Οἱ μὲν οὖν οὕτως ἀπῆλθον ἄπρακτοι, πολλὰ μὲν τῆς
προπετείας ἑαυτοῖς καταμεμψάμενοι, πολλὰ δὲ τῆς ἐπιβουλῆς, ἐμοὶ

θουσαι. — 3. ὄντες ἐτύγγανον.) Ἀντί-
Hσαν τῆς κατὰ Πόντον σχολῆς συμ-
μαθηταὶ τοῦ μεγ. Βασ. ἀπὸ τοῦ πα-
τρὸς αὐτοῦ διδασκόμενοι. — 4. Δεινὸν
γὰρ εἶναι.) Ἐννοεῖται Ἐνόμιζον, ἢ ται-
οῦτο τι, ἐὰν αὐτοί, οἵτινες προέλαθον
τοὺς τρίβωνας, τὸ φιλοσοφικὸν ἱμάτιον.
— 5. ἴσας ὑσμίνῃ.) Ὅμηρ. Ἰλ. λ. στιχ.
72. ἴσας δ' ὑσμίνῃ κεφαλὰς ἔχον. . . 6.
πρὶν ἔσθιν· ἐν τῇ μάχῃ ἴσας εἶχον
τὰς κεφαλὰς· τοῦτ' ἔστιν ἐξίσωτο αὐ-
τοῖς ἡμᾶς ἢ μάχῃ. Σχολ. Ὅμηρ. αὐ-
τόθι· ὅθεν καὶ τὸ ἴσας ὑσμίνῃ κεφαλὰς
κατέστησε, ὁλοῖ ἰσορρόπους ἐποίησα
ἐν τῇ τοῦ λόγου μάχῃ. — 6. πρύμναν.)
Ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν πλοίων ὅταν ἀνα-
ποδίζοντες, ἀναχωρῶσιν ὥστε τὴν μὲν
πρύμναν ἐμπροσθεν ποιεῖν τὴν δὲ πρῶ-

ραν ὀπισθεν· ὅπερ μάλιστα γίνεται
ὅταν ἀναχωρήσῃς γίνεσθαι ἀνεπαίσθητος·
ἔστι δὲ καὶ προσιμία ἐπὶ τῶν ἐμπελ-
ροῖς ἐπιστρέφόντων. — 7. θέμενος.)
Ἐμμαντὸν προστιθεὶς ἐκείνῳ. — 8. ἑ-
τεραλκίᾳ.) Ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν σταθμι-
ζομένων· οἱς προστιθεμένου τινὸς ἐπὶ
τῆς μιᾶς πλάτυγρος, ἢ ῥοπῇ ἐπὶ τοῦ-
το γίνεται καὶ ἄλλῃ· καὶ ἔστιν ἑτεροδύ-
ναμον καὶ πρὸς τὸν μέγ. Βασίλ. ἀπο-
κλινούσας τὴν νίκην ἐποίησα. — 9. Ὁ
δέ.) Μὲγ. Βασίλ. — 10. Εἰ καὶ τις ἄλ-
λος.) Ὑπὲρ πάντα ἄλλον. — 11. ἔφεπε.)
Ὅμηρ. Ἰλ. Α'. στιχ. 496.

Ὡς ἔφειπε κλονέων πεδίου τότε φαί-
διμος Αἴας.

— 12. Οὐ πρὶν ἀνῆκεν.) Οὐκ ἀνῆκε
πρότερον πρὶν ἢ τελῶς καὶ τλ.

δυσχεράναντες, ὡς καὶ φανεράν ἔχθραν ὁμολογῆσαι,² καὶ προδοσίαν ἐπικαλεῖν οὐκ ἐκείνων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν Ἀθηναίων, ὡς διὰ τῆς πρώτης πείρας ἐληλεγμένων, καὶ ἡσχυμένων ὑφ' ἐνὸς ἀνδρός, καὶ ταῦτα³ μὴδὲ τοῦ παρῆναι καιρὸν ἔχοντος. Ὁ δὲ,⁴ (καὶ γὰρ ἀνθρώπινον τὸ πάθος, ὅταν μεγάλα ἐλπίσαντες, ἀθρόως τοῖς ἐλπισθεῖσιν ἐντύχωμεν, ἐλάττω τῆς δόξης ὁρῶντες τὰ φαινόμενα) τοῦτο καὶ αὐτὸς⁵ πάσγων ἐσκυθρόπαζεν, ἐδυσφόρει, τῆς ἐπιδημίας ἑαυτὸν ἐπαινεῖν οὐκ εἶχεν· ἐζήτει τὸ ἐλπισθὲν, κενὴν μακαρίαν⁶ τὰς Ἀθήνας ὠνόμαζεν. Ὁ μὲν δὲ ταῦτα·⁷ Ἐγὼ δὲ τῆς λύπης ἀφήρουν τὸ πλείστον, καὶ λογικῶς συγγινόμενος, καὶ κατεπάδων τοῖς λογισμοῖς, καὶ ὅπερ ἦν ἀληθές, οὔτε ἥθος ἀνδρὸς εὐθὺς ἀλωτὸν εἶναι λέγων, ὅτι μὴ χρόνῳ πολλῷ καὶ συνουσία τελεωτέρῃ, οὔτε παιδευσιν τοῖς πειρομένοις ἐξ ὀλίγων τε καὶ ὀλίγῃ γνωρίζεσθαι. Ὅθεν ἐπανήγον αὐτὸν εἰς τὸ εὐθυμον, καὶ πείραν διδούς καὶ λαμβάνων, πλεον ἐμαυτῷ συνέδησα.

§ 26. Ὡς δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου, τὸν πόθον ἀλλήλοις καθωμολογήσαμεν, καὶ φιλοσοφίαν² εἶναι τὸ σπουδαζόμενον, τηνικαῦτα ἤδη τὰ πάντα ἡμεῖς ἀλλήλοις, ὁμόστεγοι, ὁμοδίαιτοι, συμφυεῖς, τὸ ἐν βλέποντες, αἰετὸν πόθον ἀλλήλοις συναύξοντες θερμότερόν τε καὶ βεβαιότερον. Οἱ μὲν γὰρ τῶν σωμάτων ἔρωτες, ἐπειδὴ ῥεόντων εἰσὶ, καὶ ῥέουσιν ἴσα καὶ ἡρινοῖς ἀνθεσεν· οὔτε γὰρ φλόξ μένει τῆς ὕλης δαπανηθείσης, ἀλλὰ τῇ ἀνάπτουσι συναπέρχεται, οὔτε πόθος ὑφίσταται μαραινομένου τοῦ ὑπεκκαύματος. Οἱ δὲ κατὰ θεόν τε καὶ σώφρονες,³ ἐπειδὴ πράγματος ἐστῶτός εἰσι, διὰ τοῦτο καὶ μονιμώτεροι. Καὶ ὅσην πλεον⁴ αὐτοῖς τὸ κάλλος φαντάζεται, τοσούτῳ μᾶλλον ἑαυτῷ τε, καὶ ἀλλήλοις συνδεῖ τοὺς τῶν αὐτῶν ἐραστάς· οὗτος τοῦ ὑπὲρ ἡμᾶς⁵ ἔρωτος νόμος!

§ 27. Αἰσθάνομαι μὲν σὺν ἑξῷ τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ μέτρου φερόμενος, καὶ οὐκ οἶδ' ὅπως εἰς τούτους ἐμπίπτω τοὺς λόγους, οὐκ ἔχω δ' ὅπως² ἑμαυτὸν ἐπίσχω τοῦ διηγῆματος· Ἀεὶ γὰρ μοι τὸ παρατεθὲν ἀναγκαῖον φαίνεται, καὶ κρεῖττον τοῦ προληφθέντος· κἄν με τις ἀπάγῃ τοῦ πρόσω τυραννικῶς, τὸ τῶν πολυπόδων πείσο-

§ 25. 2. Ὡς... ὁμολογήσαι.) Ὡς τε ὁμολ. — 3. Καὶ ταῦτα.) Ἐννοεῖται, παθεῖν λεγόντων, ἐκείνου μὴδὲ τοῦ παρῆναι καὶ τλ. — 4. Ὁ δὲ.) Μὲν. Βασίλ. — 5. Τοῦτο καὶ αὐτός.) Ἐπανάληψις, διὰ τὸ ἐμπαρεμβυσθὲν ἐν παρενθέσει. — 6. Κενὴν μακαρίαν.) Ματαίαν δηλ. εὐδαιμονίαν. — 7. Ὁ μὲν δὲ ταῦτα.) Ἐποίει δηλ.

§ 26. 2. Φιλοσοφίαν.) Ἐπίγνωσιν δηλ. τῆς ἀληθείας καὶ πράξης τῆς ἀρετῆς.

— 3. Οἱ δὲ κατὰ θεόν τε καὶ σώφρονες.) Ἐρωτες δηλ. — 4. Καὶ ὅσην πλεον.) Καὶ ὅσην πλεον ἐν φαντασίᾳ γίνεται τὸ κάλλος αὐτῶν τῶν ἐρώτων, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτὸ τὸ κάλλος τῶν θεῶν ἐρώτων συνδεῖ τοὺς τῶν αὐτῶν ἐραστάς ἑαυτῷ τε καὶ ἀλλήλοις. — 5. Τοῦ ὑπὲρ ἡμᾶς.) Τοῦ θεοῦ καὶ οὐρανοῦ.

§ 27. 2. Οὐκ ἔχω δ' ὅπως.) Κατ' οὐδένα δηλ. τρόπον οὐ δύναμαι ἐπι-

μαι, ὧν τῆς θαλάμης ἐξελκομένων, προσέχονται ταῖς κοτύλαις αἱ πέτραι, καὶ οὐ πρὶν ἀφεθήσονται, ἢ παρ' ἀλλήλων τι προσλαβεῖν ἐκ τῆς βίας. Εἰ μὲν οὖν συγχωρήσοι³ τις, ἔχω τὸ ζητούμενον· εἰδὲ μὴ,⁴ παρ' ἐμαυτοῦ λήψομαι.⁵

§ 28. Οὕτω δὴ πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες, καὶ τοιαύτας ὑποστήσαντες εὐτυχεῖ θαλάμῃ χρυσέας κίονας, ὃ φησὶ Πίνδαρος,² οὕτως ἡμεῖς εἰς τὸ πρόσω Θεῷ καὶ πόθῳ συνεργοῖς χρώμενοι ὡς πῶς ἀδακρυτὴ τὴν τούτων ἐνέγκω μνήμην! Ἰσαὶ μὲν ἐλπίδες ἦγον ἡμᾶς πράγματος ἐπιφθονωτάτου τῶν λόγων,³ φθόνος δὲ ἀπὴν,⁴ ζῆλος δὲ ἐσπουδάξετο. Ἀγὼν δὲ⁵ ἀμφοτέροις, οὐχ ὅστις αὐτὸς τὸ πρωτεῖον ἔχοι, ἀλλ' ὅπως τῷ ἐτέρῳ τοῦτο παραχωρήσειεν· τὸ γὰρ ἀλλήλων εὐδόκιμον ἴδιον ἐποιοῦμεθα. Μία μὲν⁶ ἀμφοτέροις ἐδόκει ψυχὴ δύο σώματα φέρουσα. Καὶ εἰ τὸ πάντα ἐν πᾶσι κεῖσθαι, μὴ πειστέον⁷ τοῖς λέγουσιν· ἀλλ' ἡμῖν γε πειστέον, ὥς ἐν ἀλλήλοις καὶ παρ' ἀλλήλοις ἐκείμεθα. Ἐν δ' ἀμφοτέροις ἔργον ἢ ἀρετὴ καὶ τὸ ζῆν πρὸς τὰς μελλούσας ἐλπίδας, πρὶν ἐνθένδε ἀπελθεῖν μετισταμένους.⁸ Πρὸς ὃ βλέποντες καὶ βίον καὶ πράξιν ἄπασαν ἀπηυθύνομεν,⁹ παρά τῃ ἐντολῇ¹⁰ οὕτως ἀγόμενοι, καὶ ἀλλήλοις τὴν ἀρετὴν παραθήγοντες. Καὶ εἰ μὴ μέγα ἐμοὶ τοῦτο εἰπεῖν, κανόνες ὄντες ἀλλήλοις καὶ στάθμαι, οἷς τὸ εὐθές, καὶ μὴ διακρίνεται. Ἐταίρων τε γὰρ ὁμιλοῦμεν, οὐ τοῖς ἀσελγεστάτοις,

σχεῖν ἐμαυτὸν τοῦ διηγ. — 3. Συγχωρήσοι.) Διηγῆσασθαι δηλ. ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενομένου καὶ τὰ περὶ ἐμαυτοῦ κοινῶς.

— 4. Εἰ δὲ μὴ.) Συγχωρήσοι. — 5. Λήψομαι.) Τὴν συγχωρήσιν.

§ 28. 2. Ὁ φησὶ Πίνδαρος.) Ὀλυμπ. 5. στίχ. 2.

Χρυσέας ὑποστήσαντες εὐτυχεῖ προθύρῳ θαλάμου κίονας. . .

— 3. Ἐλπίδες . . . τῶν λόγων.) Ἦγον· ἴσαι ἐλπίδες τῶν λόγων, οἵτινες εἰσὶν ἐπιφθονωτάτου πράγμα. — 4. Φθόνος δὲ ἀπὴν.) Ἔστι γὰρ φθόνος μὲν λύπη πρὸς τὰ τοῦ πλησίον ἀγαθὰ· ζῆλος δὲ μίμησις τῶν ἀγαθῶν καὶ θερμὴ πρὸς ταῦτα ζέσις τε καὶ διάθεσις. — 5. Ἀγὼν δέ.) Ἐννοεῖται Ἦν. — 6. Μία μὲν.) Οὗτος δὲ ὁρισμὸς ἐστὶ φιλικῆς ἀληθοῦς τὸ μία ψυχὴν εἶναι ἐν δύο σώμασιν οἰκοῦσαν. — 7. Καὶ εἰ . . . μὴ πειστέον.) Ἀναξαγόρας γὰρ ἔλεγεν ἀρχῆς τοῦ κόσμου τὰς ὁμοιομερείας· ὃ δ' ἐμπειδοκλῆς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, πῦρ, ὕδωρ, γῆν, ἀέρα, οἷς φίλα ἐστὶν ἢ συγκέκραται. Διογ. Λαέρτ. ἐν τῷ αὐτῶν βίῳ· ὅθεν καὶ τὸ τὰ πάντα ἐν πᾶσι κεῖσθαι, εἴρηται ἀμφοτέροις οὐ μετὰ τῆς αὐτῆς γνώμης· ὃ μὲν γὰρ Ἐμπε-

δοκλῆς περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων· ὅτι οὐ μόνον διωρισμένα εἶσι καὶ καθ' ἑαυτὰ, ἀλλὰ καὶ ἀλλήλοις μέμικται· ὃ δ' Ἀναξαγόρας, παλαιὸν δόγμα εὐρύν· ὅτι οὐδὲν ἐκ τοῦ μηδαμῇ γίνεσθαι· γένεσθαι μὲν ἀνήρει, διακρίσιν δὲ ἀντ' αὐτῆς εἰσῆγεν· ἐκλήρου γὰρ ἀλλήλοις μὲν μεμίχθαι ταῦτα, διακρίνεσθαι δὲ αὐξάνόμενα, καὶ γὰρ ἐν τῇ γονῇ καὶ τρίχας εἶναι καὶ ὄνυχας, καὶ φλέβας καὶ ἀρτηρίας, καὶ νεῦρα καὶ ὅσῃ, καὶ τυγχάνειν μὲν ἀφανῆ διὰ τὴν μικρομέρειαν, αὐξάνόμενα δὲ κατὰ μικρὸν διακρίνεσθαι οὐ μόνον δὲ τῶν σωμάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν χρωμάτων ταῦτα κατηγορεῖ· καὶ γὰρ ἐνεῖναι τῷ λευκῷ τὸ μέλαν ἔλεγε, καὶ ἐπὶ τῶν ῥεσῶν μοῖας· ἐνεῖναι τῷ βαρεῖ τὸ κοῦρον· ὃ δὴ δόγμα διασύρει ἐνταῦθα ὁ Θεολόγος· Σχολ. Νικήτ. — 8. Ἐνθένδε . . . μετισταμένους.) Οἵτινες ἐσμὲν μεμαχρισμένοι τῶν ἐπιγεῖων καὶ πάσης κοσμικῆς περιπαθείας. — 9. Ἀπηυθύνομεν.) Ἀττικῶς ἢ γὰρ Εἰ] Ἀττικῶς μόνον· τρέπει τὸ εἰς γ. — 10. Τῆς ἐντολῆς.) Τῆς λεγούσης· Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

ἀλλὰ τοῖς σωφρονεστάτοις, οὐ τοῖς μαχιμωτάτοις, ἀλλὰ τοῖς εἰρηνικωτάτοις, καὶ οἷς συνεῖναι λυσιτελέστατον· εἰδότες ὅτι κακίας ῥᾶν μεταλαβεῖν, ἢ ἀρετῆς μεταδοῦναι· Ἐπεὶ καὶ νόσου μετασχεῖν μᾶλλον, ἢ ὑγείαν χαρίσασθαι. Μαθημάτων δὲ οὐ τοῖς ἡδίστοις πλέον ἢ τοῖς καλλίστοις ἐχαίρομεν· Ἐπειδὴ κἀντεῦθεν ἐστὶν ἡ πρὸς ἀρετὴν τυποῦσθαι τοὺς νέους, ἢ πρὸς κακίαν· δύο μὲν ἐγνωρίζοντο ἡμῖν ὁδοί· ἡ μὲν πρώτη, καὶ τιμιωτέρα· ἡ δὲ δευτέρα, καὶ οὐ τοῦ Ἰσοῦ¹¹ λόγου· ἡ τε πρὸς τοὺς ἱερούς ἡμῶν οἴκους, καὶ τοὺς ἐκεῖσε διδασκάλους¹² φέρουσα, καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἔξωθεν παιδευτάς. Τὰς ἄλλας δὲ τοῖς βουλομένοις παρήκαμεν, ἐορτάς, θεάτρα, πανηγύρεις, συμπόσια. Οὐδὲν γάρ, οἶμαι τίμιον, ὃ μὴ πρὸς ἀρετὴν φέροι, μηδὲ ποιῇ βελτίους τοὺς περὶ αὐτὸ σπουδάζοντας.

§ 29. Ἄλλοις μὲν οὖν ἄλλαι προσηγορίαι τινές εἰσιν, ἡ πατρόθεν, ἡ οἰκοθεν, ἐκ τῶν ἰδίων ἐπιτηδευμάτων ἢ πράξεων· ἡμῖν δὲ τὸ μέγα πρᾶγμα καὶ ὄνομα Χριστιανούς καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι. Ὡς πλέον ἐφρονῶμεν, ἢ τῇ στροφή τῆς σφενδόνης² ὁ Γύγης (εἴπερ μὴ μῦθος ἦν³) ἐξ ἧς Λυδῶν ἐτυράννησεν· ἢ τῷ χρυσῷ ποτε Μίδα, δι' ὃν ἀπώλετο,⁴ ἐπιτυχὼν τῆς εὐχῆς, καὶ πάντα χρυσὸν κτησάμενος· ἄλλος οὗτος Φρύγιος μῦθος.⁵ Τὸν γὰρ Ἀβάρηδος οἰστών⁶ τί ἂν λέγοιμι τοῦ Ὑπερβορέου; ἢ τὸν Ἀργεῖον Πήγασον;⁷ οἷς οὐ τοσοῦτον ἦν τὸ δι' ἀέρος φέρεσθαι, ὅσον ἡμῖν

Ματθ. 5'. 33. — 11. Καὶ οὐ τοῦ Ἰσοῦ.) Οὐχ' ὁμοίως δηλαδὴ περὶ αὐτῆς ἐφροντίζομεν, καθάπερ περὶ τῆς πρώτης. — 12. Καὶ τοὺς ἐκεῖσε διδασκάλους.) Τοὺς ἱεροκλήρυκας δηλ.

§ 29. 2. Τῇ στροφῇ τῆς σφενδόνης.) Οὗτος ὁ Γύγης καθὰ φησὶ Πλάτων ἐν Πολιτικ. Β'. χανούσης τῆς γῆς, ποιμὴν ὢν τοῦ βασιλείως Κανδαύλου Λυδίας, εἰσέλθων εἰς τὸ χάσμα, καὶ εὐρὼν ἀνθρώπον παρακείμενον ἰππῳ μεγάλῳ, ἐχόντῃ ἐν τῷ δακτύλῳ δακτύλιον, ὃς δύναμιν εἶχε στρεφόμενος ἀθέατον ποιεῖν τὸν φέροντα, καὶ λαθὼν αὐτὸν ἐχρήσατο εἰς Κανδαύλου ἀπόλειαν· ἀθέατος γὰρ εἰσέλθων, ἀπέκτεινεν αὐτόν· καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ βασιλεὺς Λυδίας. — 3. Εἴπερ μὴ μῦθος.) Μῦθον δὲ φασὶ μονοουχὶ πάντες· καὶ γὰρ καὶ Ἡρόδοτον, περὶ αὐτοῦ Γύγου ἄλλως ἱστορεῖ ἐν Κλειούξ. 10'. φησὶ γὰρ· Κανδαύλην ἐπιδαΐσαι αὐτῷ τὴν γυναῖκα γυμνὴν· τὴν δὲ, παῖσαι Γύγην ἀποκτενεῖν Κανδαύλην, καὶ παραλαβεῖν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. — 4. Δι' ὃν ἀπώλετο.) Φιλοξενήσας γὰρ ὁ Μίδα Βάκχον, καὶ ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὅτι θέλει αὐτῷ γενέσθαι, ἐπειδὴ

ἡτήσατο πᾶν ὅ,τι ψαύει γίνεσθαι χρυσόν, τοσοῦτο γὰρ ἐγένετο φιλοχρηστάτος· καὶ τῆς τροφῆς εἰς χρυσὸν μεταβαλλούτης, λιμῷ διετράφη. — 5. Φρύγιος μῦθος.) Φρυγίας γὰρ βασιλεὺς ὁ Μίδα. — 6. Ἀβάρηδος οἰστών.) Ὁ γὰρ Σκύθης Ἄβρηος τὴν εἰς Ὑπερβορέους περὶήγησιν Ἀπὸλλωνος ἄσας, ποιητὴς παρὰ Σκύθαις ἀριστος ὢν, πνεῦμά τε προφητείας παρ' αὐτοῦ ἔλαβεν, ἱερεὺς μέγας αὐτοῦ γενόμενος, καὶ οἰστών ἐφ' οὗ δι' ἀέρος ἐφέρετο. — 7. Τὸν Ἀργεῖον Πήγασον.) Περσεὺς γὰρ ὁ Διὸς καὶ Δανάης τῆς Ἀχαισίου πεμφθεὶς ὑπὸ Πολυδέκτου τῆς Γοργόνης Μεδούσης τὴν κεφαλὴν κομίσαι, παραγενόμενος, καὶ εὐρὼν κοιμημένης τῆς Γοργόνης ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν Μεδούσης θυητῆς οὐσῆς μόνης· ἐκ τοῦ αἵματος δὲ ταύτης εὐθὺς ἐξέθορε Πήγασος πτηνὸς ἵππος· ἐπὶ τούτου Περσεὺς ἐπιβὰς, καὶ δι' ἀέρος φερόμενος, τὸ κῆτος ἔκτεινε, καὶ Ἀνδρομέδαν τὴν Κηφῆος βασιλεὺς Αἰθιοπίας ἐρύσατο. Τούτου τοῦ Πηγᾶσου ἐπιβὰς καὶ Βελλεροφόντης, ἔκτεινε Χίμαιραν, Σκῆριον τρικέφαλον, οὐρὰν δράκοντος ἔχον, καὶ προτομήν λέοντος. Ἀπολλόδ.

τὸ πρὸς θεὸν αἵρεσθαι δι' ἀλλήλων καὶ σὺν ἀλλήλοις. Εἶπω τι συντομώτερον βλαβεραὶ μὲν τοῖς ἄλλοις Ἀθῆναι τὰ εἰς ψυχὴν, (οὐ γὰρ φαύλως τοῦτο ὑπολαμβάνεται) τοῖς εὐσεβεστέροις⁸ καὶ γὰρ πλουτοῦσι τὸν κακὸν πλοῦτον τὰ εἶδωλα, μᾶλλον τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, καὶ χαλεπὸν μὴ συναρπασθῆναι τοῖς τούτων ἐπαινέταις καὶ συνηγόροις. Ἡμῖν δὲ οὐδεμία παρὰ τούτων ζημία τὴν διάνοιαν πεπυκνωμένοις καὶ πεφραγμένοις. Τούναντίον μὲν οὖν, εἴ τι χρὴ καὶ παράδοξον εἰπεῖν, εἰς τὴν πίστιν ἐντεῦθεν ἐβεβαιώθημεν, καταμαθόντες αὐτῶν τὸ ἀπατηλὸν καὶ κίβδηλον Ἐνταῦθα⁹ δαιμόνων καταφρονήσαντες, οὐ θαυμάζονται δαίμονας. Καὶ εἴτις ἐστίν, ἡ πιστεύεται, ποταμὸς δι' ἄλλης ῥέων γλυκύς,¹⁰ ἡ ζωὸν ἐν πυρὶ σκαῖρον,¹¹ ὃ τὰ πάντα ἀλίσκεται, τοῦτο ἡμεῖς ἐν πᾶσι τοῖς ἡλιξί. Καὶ τὸ κάλλιστον ὅτι καὶ φατρία τις περὶ ἡμᾶς οὐκ ἀγενής ἦν, ὑπ' ἐκείνῃ καθηγεμένη παιδευομένη καὶ ἀγχιμένη, καὶ τοῖς αὐτοῖς χαίρουσα, εἰ καὶ πέζοι παρὰ Λύδιον¹² ἄρμα ἐθέομεν τὸν ἐκείνου δρόμον καὶ τρόπον. Ἐξ ὧν ὑπῆρχεν ἡμῖν ἐπισήμοις μὲν εἶναι παρὰ τοῖς ἡμετέροις παιδευταῖς καὶ συμπράκτορσιν, ἐπισήμοις δὲ παρὰ τῇ Ἑλλάδι πάσῃ, καὶ ταύτης¹³ μάλιστα τοῖς γνωριμωτάτοις ἦδη δὲ καὶ μέχρι τῆς ὑπερορίας προήλθομεν, ὡς σαφές γέγονεν ἐκ πλείονων τῶν ταῦτα διηγουμένων. Παρὰ τοσούτοις¹⁴ μὲν γὰρ οἱ ἡμέτεροι παιδευταί, παρ' ὅσοις Ἀθῆναι παρὰ τοσούτοις δὲ ἡμεῖς, παρ' ὅσοις οἱ παιδευταί, συνακούμενοί τε ἀλλήλοις καὶ συλλαλούμενοι, καὶ ξυνωρίς οὐκ ἀνώνυμος¹⁵ καὶ ὄντες παρ' αὐτοῖς καὶ ἀκούοντες. Οὐδὲν τοιοῦτον αὐτοῖς οἱ Ὀρέσται καὶ Πυλάδαί¹⁶ οὐδὲν

Β'. Ἀργεῖον δὲ λέγει τὸν Πήγατον, οἶμαι διὰ τὸν Περσέα· ὁ γὰρ Ἀκρίσιος πατὴρ Δαναῆς βασιλεὺς ἦν Ἀργεῖος. — 8. Τοῖς εὐσεβεστέροις.) Ἐπεξήγησις τοῦ, τοῖς ἄλλοις. — 9. Ἐνταῦθα.) Ἐν Ἀθήναις δηλ. — 10. Δι' ἄλλης ῥέων γλυκύς.) Ἀλφειὸς κυνηγός, ἐρασθεὶς Ἀρεθούσης Νύμφης τῶν τῆς Ἀρτέμιδος, μεταμορφώθη εἰς ποταμὸν ἐν Ἀρκαδίᾳ ὑπὸ τῆς θεᾶς, καὶ Ἀρεθούσα εἰς πηγὴν ἐν Συρακούσαις· ὁ δὲ μὴ φέρων τὸν ἔρωτα ἀπὸ τῆς Ἀρκადίας διὰ τοῦ πελόγους φέρεται εἰς Συρακούσας ἀμικτῆς, καὶ μέγνυσι τὰ ὕδατα αὐτοῦ τοῖς ἐκείνης Λουκιαν. Θ. δ'. Ἀλφειοῦ καὶ Ποσειδ. — 11. Ζῶον... σκαῖρον.) Τὴν Σαλαμάνδραν λέγει ἥτις ἐστὶ ζῶον παύρας μέγεθος ἔχον· περὶ ἧς γνώμη παλαιὰ ὡς εἰς τὸ πῦρ ὁνομένη, τὴν φλόγα σθεννύει, μηδὲν παθεῖσα· Πλίνιος βιβλ. Ι, κεφ. ξς'. — 12. Πέζοι παρὰ Λύδιον.) Παροιμία ἐπὶ τῶν ταχὺ βαινόντων· πέζος παρὰ Λύδιον ἄρμα θεῖ· φασὶ γὰρ ὅτι Πέλοψ ὁ Λυδὸς ἔρπας μετὰ τοῦ πεν-

θεροῦ αὐτοῦ Οἰνομάρου ἐν ἄρματι πολὺ ἐκείνον παρήλασεν· θῆεν ἡ παροιμία. — 13. Καὶ ταύτης.) Τῆς Ἑλλάδος παρὰ τοῖς γνωρίμ. — 14. Παρὰ τοσούτοις.) Ἐπίσημοι ἦσαν. — 15. Οὐκ ἀνώνυμος.) Οὐκ ἄδοξος δηλ. περὶ ἑαυτοῦ δὲ λέγει καὶ τοῦ μεγ. Βασιλ. — 16. Οἱ Ὀρέσται καὶ Πυλάδαί.) Ὀρέσται καὶ Πυλάδου ἡ φίλια περιφανής ἦν ἐν πάσῃ τῇ Ἑλλάδι καὶ Σκυθίᾳ, ὡς ἐκ τῶν Λουκιανοῦ ἐν τῷ Τόξαρις ἡ περὶ φίλης δῆλον· ὁ γὰρ Ὀρέστης φονεύσας τὴν μητέρα Κλυτεμένηστραν, διότι ἔκτεινε τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἀγαμέμνονα, χρησμοῦ δοθέντος, εἰς τὴν Τυρρικὴν γενέσθαι εἰς κάθαρσιν, ἦλθε μετὰ Πυλάδου τοῦ φίλου· Καὶ Θάαντος τοῦ ἐκεί βεβασιλευστος τὸν Ὀρέστην κτείνει δέλοντος, καὶ ἀγνοοῦντος ὅς τις εἴη αὐτῶν, Πυλάδης ἑαυτὸν ἔλεγεν, ὁ δ' Ὀρέστης ἑαυτὸν ἱργένεια δὲ ἡ τῆς Ἀρτέμιδος ἐκεῖ ἱερεῖα γνωρίσασα τὸν ἀδελφὸν Ὀρέστην συνήργησε τὸν Θάαντα ἀποκτείνει, καὶ φυγεῖν

οι Μολιονίδαι,¹⁷ τῆς Ὀμηρικῆς δέλτου τὸ θαῦμα, οὓς κοινωνία συμφορῶν ἐγνώρισε, καὶ τὸ καλῶς ἄρμα ἐλαύνειν, μερίζομένους ἐν ταύτῃ ἡνίας καὶ μάστιγας.

§ 30. Ἀλλὰ γὰρ² ἔλαθον ἑμαυτὸν εἰς τοὺς ἐμοὺς ὑπαχθεῖς ἐπαίνους, ὁ μὴ παρ' ἑτέρου ποτὲ τοῦτο δεξάμενος. Καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, εἰ κἀνταῦθα τῆς ἐκείνου φιλίας τι παραπέλαυσα, ὥσπερ ζῶντος εἰς ἀρετὴν, οὕτω μεταστάντος εἰς εὐφημίαν. Ἀλλ' ἐπὶ τὴν νύσσαν³ ἐπαναγέσθω πάλιν ἡμῖν ὁ λόγος.

§ 31. Τίς μὲν ἦν οὕτω πολὺς τὴν σύνεσιν, καὶ πρὸ τῆς πολιᾶς; Ἐπειδὴ τούτῳ καὶ Σολομών² τὸ γῆρας ὀρίζεται. Τίς δὲ οὕτως αἰδέσιμος ἢ παλαιοῖς ἢ νέοις, μὴ ὅτι τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν ἡμῖν χρόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πλείστον προειληφότων; Τίς μὲν ἦττον ἐδεῖτο λόγων διὰ τὸν τρόπον; τίς δὲ μᾶλλον μετέσχε λόγου καὶ μετὰ τρόπου; Ποῖον μὲν εἶδος οὐκ ἐπῆλθε παιδεύσεως; μᾶλλον δὲ ποῖον οὐ μεθ' ὑπερβολῆς ὡς μόνον; Οὕτω μὲν ἅπαντα διελθὼν, ὡς οὐδεὶς ἔν. Οὕτω δὲ εἰς ἄκρον ἕκαστον, ὡς τῶν ἄλλων οὐδέν. Σπουδῇ γὰρ εὐφυΐα συνέδραμεν, ἐξ ὧν ἐπιστήμαι καὶ τέχναι τὸ κράτος ἔχουσιν. Ἡκιστα³ μὲν τάχους φύσεως διὰ τόνον θεόμενος· ἡκιστα δὲ τόνου, διὰ τάχος· Οὕτω δ' ἀμφοτέρω συλλαβῶν, καὶ εἰς ἓν ἀγαθὸν, ὥστε ἄνθρωπον εἶναι ποτέρῳ τούτων ἐκείνος θαυμασιώτερος. Τίς μὲν ῥητορικὴν τοσοῦτον τὴν πυρὸς μένος⁴ πνέουσας; εἰ καὶ τὸ ἦθος αὐτῷ μὴ κατὰ ῥήτορας ἦν. Τίς δὲ γραμματικὴν, ἢ γλῶσσαν ἐξελληνίζει, καὶ ἱστορίαν συνάγει, καὶ μέτροις⁵

μετὰ Ὀρέστου καὶ Πυλάδου. Εὐριπίδ. Γρυγ. ἐν Ταύροις. — 17. Μολιονίδαι.) Κτέατος καὶ Εὐρυτος, παῖδες μὲν ἦσαν ποσειδῶνος καὶ Μολιόνης τῆς Μόλου, ἐπὶ κλησὶν δὲ Ἄκτορος· οὗτοι παρηλλαγμένην φύσιν τῶν λοιπῶν ἔσχον ἀνθρώπων· διφυεῖς γὰρ ἦσαν, ἔχοντες ἐκάτερος δύο κεφαλὰς, τέσσαρας δὲ χεῖρας, καὶ πόδας τοὺς ἴσους, ἐν δὲ σῶμα, διὰ τοῦτο τοὺς πολεμικοὺς καὶ γυμνικοὺς ἐνίκων ἀγῶνας. Σχολιαστ. Ὀμήρ. Ἰλ. Χ. 708· ἐδήλουν δὲ ταῦτα πάντα τὴν συμφύσιν, καὶ σύμφοιαν αὐτῶν· ἦσαν δὲ ἀδελφοὶ διδυμοὶ, καὶ ὁμότεχνοι· καὶ διὰ τοῦτο τὰ τοιαῦτα περὶ αὐτῶν ἐμυθολόγησαν.

§ 30. 2. Ἀλλὰ γάρ.) Ὁ Ἄλλὰ γάρ ἐνταῦθα ἔμφρασιν ἔχει πολλήν· δηλοῖ γάρ ὡς ἔξω ἑαυτοῦ γεγόμενος ἀνεπαισθῆτας, ἑαυτοῦ γίνεταί, καὶ ἐπανορθοῦν τὸ λεχθὲν βούλεται· ὅπερ οὐδ' ἡμεῖς ἄλλως ἐκφράσαι ἔχομεν ἢ δι' ἀπλοῦ τοῦ Ἀλλὰ οἶον· Ἀλλ' ἔλαθον καὶ πλ. καὶ ἔστιν οἶον· Ἐπανορθωτικός· καὶ τοῦτο δὲ κατὰ μέμψιν

Δημοσθένους ἐν τῇ περὶ Στεφάν. ἐσχηματίσται· κεφ. ιδ'. εἰ. — 3. Ἀλλ' ἐπὶ τὴν νύσσαν.) Παρακλειυστικός δοκεῖ ἐνταῦθα ὁ Ἄλλὰ.

§ 31. 2. Καὶ Σολομών.) Παροιμ. μή. . γῆρας φησὶ τίμιον οὐ τὸ πολυχρόνιον, οὐδὲ ἀριθμῷ ἐτῶν μεμέτρηται· καὶ Σοφ. Δ'. 9. Πολὺ δὲ ἐστὶ φρόνησις ἀνθρώποις, καὶ ἡλικία γήρωι βίος ἀκηλίδωτος. — 3. Ἡκιστα.) Δηλαδὴ· ἐπειδὴ περὶ μέγας ἦν ὁ τόνος τῆς σπουδῆς, ἡκιστα ἐδεῖτο τάχους φύσεως, εἰτ' οὖν εὐφυΐας· ἐπειδὴ δὲ εὐφύεστατος ἦν, ἡκιστα ἐδεῖτο τόνου σπουδῆς. — 4. Πυρὸς μένος.) Ἐκ τοῦ Ὀμήρου εἰληπταὶ ἡ φράσις περὶ Χιμαίρας τρισυνθέτου Σηρίου· ἔμπροσθεν γάρ ἦν λέων, ὅπισθεν δὲ δράκων, μέση δὲ χιμαίρα· λέγοντος ἐν Ἰλ. Ζ'. στίχ. 182. Δεινὸν ἀποπνεύουσα πυρὸς μένος αἰθιομένοιο.

— 5. Μέτροις.) Τοῖς τῶν στίχων δηλ. τὸ μακρὸν καὶ βραχὺ τῶν φωνηέντων μετροῦσι, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν πόδας. —

ἐπιστατεῖ, καὶ νομοθετεῖ ποιήμασι; Τίς δὲ φιλοσοφίαν τὴν οὕτως ὑψηλὴν τε καὶ ἄνω βαίνουσιν ὅση τε⁶ πρακτικὴ καὶ θεωρητικὴ, ὅση τε περὶ τὰς λογικὰς ἀποδείξεις, καὶ ἀντιθέσεις ἔχει,⁷ καὶ τὰ παλαισμάτα, ἣν δὴ Διαλεκτικὴν ὀνομάζουσιν ὡς ῥᾶν εἶναι τοὺς λαβυρίνθους⁸ διεξελθεῖν, ἢ τὰς ἐκείνου τῶν λόγων ἄρκυς διαφυγεῖν, εἰ τούτου δεήσειεν;⁹ Ἀστρονομίας δὲ καὶ Γεωμετρίας, καὶ ἀριθμῶν ἀναλογίας,¹⁰ τοσούτον λαβῶν, ὅσον μὴ κλονεῖσθαι τοῖς περὶ ταῦτα κομφοῖς, τὸ περιττὸν διέπτυσεν, ὡς ἄχρηστον τοῖς εὐσεβεῖν ἐθέλουσιν. Ὡστε μᾶλλον μὲν τὸ αἰρεθέν τοῦ παρατεθέντος ἐξεῖναι θαυμάζειν, μᾶλλον δὲ τοῦ αἰρεθέντος τὸ παρατεθέν. Ἰατρικὴν μὲν γὰρ καὶ ἡ τοῦ σώματος ἀρρώστια καὶ νοσοκομία φιλοσοφίας καὶ φιλοπονίας οὖσαν καρπὸν, ἀναγκαίαν αὐτῷ πεποιήκασιν ὅθεν ἀρξάμενος εἰς ἐξιν τῆς τέχνης ἀφίκετο· καὶ ταύτης, οὐχ ὅση περὶ τὸ φαινόμενον ἔχει καὶ κάτω κείμενον, ἀλλ' ὅσον¹¹ δογματικὸν καὶ φιλόσοφον. Ἀλλὰ τί ταῦτα, καὶ περ τηλικαῦτα τυγχάνοντα, πρὸς τὴν ἐν τῷ ἥθει τοῦ ἀνδρὸς παιδευσιν; λῆρος τοῖς τοῦ ἀνδρὸς πεπειραμένοις ὁ Μίνως ἐκείνος, καὶ ὁ Ῥαδάμανθυς,¹² οὓς ἀσφοδελῶν λειμώνων,¹³ καὶ Ἡλυσίων πεδίων ἡξίωσαν Ἕλληνες, ἐν φαντασίᾳ τοῦ καθ' ἡμᾶς Παραδείσου γενόμενοι, ἐκ τῶν Μωσαϊκῶν, οἶμαι, βιβλίων καὶ ἡμετέρων, εἰ καὶ περὶ τὴν κλῆσιν τι διηνέχθησαν, ἐν ἄλλοις ὀνόμασι τοῦτο παραδηλώσαντες.

§ 32. Εἶχε μὲν οὖν οὕτω ταῦτα, καὶ πλήρης παιδεύσεως ἡ φορτίς,² ὡς γοῦν ἐφικτὸν ἀνθρωπίνῃ φύσει. Τὸ γὰρ ἐπέκεινα Γαδείρων³ οὐ περατόν. Ἐδεῖ δὲ λοιπὸν ἐπανόδου καὶ βίου τελευτέρου, καὶ τοῦ λαδέσθαι τῶν ἐλπιζομένων ἡμῖν καὶ συγκειμένων. Παρῇν

6. Ὅση τε.) Ἐννοεῖται Ἐπί. — 7. Ὅση τε.... ἔχει.) Ὅση δηλ. καταγίνεται ἐνασχολεῖται περὶ τὰς λογικὰς. — 8. Τοὺς λαβυρίνθους.) Ἔστιν ἐν τῇ Κρίτῃ ὁρος, φασίν, ἔνθα ἄντρον, οὗ ἡ εἰσόδος καὶ ἐξόδος δυσχερὴς, Λαβύρινθος καλούμενον· ἔνθα, Μίνως βασιλεὺς Κρήτης τὸν Μινώταυρον ἔβριψεν. — 9. Εἰ τούτου δεήσειεν.) Ἐὰν ἐν ἀνάγκῃ τοιούτου τινος ᾖ. — 10. Ἀριθμῶν ἀναλογίας.) Ἀντὶ ἀριθμοῦς ἀπλῶς· εἰρηκε δὲ οὕτως ἔν' ὁμοιοτέλειτον γένηται τὸ σχῆμα τοῦ λόγου. — 11. Ἄλλ' ὅσον.) Αὐτῆς δηλ. ἣν δογματικὸν καὶ φιλοσόφους ἀνδράσι πρέπον. — 12. Ὁ Μίνως... καὶ ὁ Ῥαδάμανθυς.) Ὅγάρ Μίνως Κρήτης βασιλεὺς, μέγας νομοθέτης γενόμενος, δικάζειν ἐν ἄδου τὰς ψυχὰς ἐτάχθη· ὁ δὲ Ῥαδάμανθυς, Λυκίας βασιλεὺς, τοῖς νησιώταις νομοθετῶν, μεταλ-

λάξας τὸν βίον ἐν ἄδου, μετὰ Μίνως δικάζει· Ἀπολλόδ. Γ'. — 13. Ἀσφοδελῶν λειμῶνων.) Ἐκ τοῦ Ὀμήρου ἡ ἔκφρασις. Ὅδου. Δ'. στίχ. 538.

... κατ' ἀσφοδελῶν λειμῶνα.

καὶ Δ'. στίχ. 563.

Ἄλλὰ σ' ἐς Ἡλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης.

Ἀθάνατοι πέμπουσιν· Ὅθι ξανθὺς Ῥαδάμανθυς.

Ἔστι δὲ τὰ Ἡλύσια ἐνδιαίτημα τῶν ἡρώων.

§ 32. 2. Ἡ φορτίς.) Κατὰ μεταφορὰν τῶν πλοίων. — 3. Ἐπέκεινα Γαδείρων.) Γάδειρα τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Ἰβηρίας, καὶ ἔνθα ἡ μεσόγειος ἐκχεῖται ὅλασσα εἰς τὸν Ὠκεανόν· ὃν οἱ παλαιοὶ μὴ εἶναι πλευστὸν ἔλεγον· ὅθεν καὶ παροιμία, Τὸ ἐπέκεινα Γαδείρων· οὐ περατόν.

ἡ τῆς ἐκδημίας ἡμέρα, καὶ ὅσα τῆς ἐκδημίας, ἐξιτήριοι λόγοι, προπόμποι, ἀνακλήσεις, οἰωγχαί, περιπλοκαί, δάκρυα. Οὐδὲν γὰρ οὕτως οὐδενὶ λυπηρὸν, ὡς τοῖς ἐκείσε συννόμοις, Ἀθηνοῦν, καὶ ἀλλήλων τέμνεσθαι. Γίνεται δὴ τότε θεάματι ἐλεεινὸν, καὶ ἱστορίας ἄξιον. Περιστάντες ἡμᾶς ὁ τῶν ἐταίρων καὶ ἡλικίων χορός, ἔστι δὲ ὢν καὶ διδασκάλων, οὐδ' ἂν εἴτι γένοιτο⁴ μεθήσειν ἔφασκον, ἀντιβολούντες, βιαζόμενοι, πείθοντες. Τί γὰρ οὐ λέγοντες,⁵ τί δ' οὐ πράττοντες; ὡς τοὺς ἀλγοῦντας εἰκός.⁶ Ἐνταῦθα τι κατηγορήσω μὲν ἑαυτοῦ, κατηγορήσω δὲ τῆς θείας ἐκείνης καὶ ἀλήπτου ψυχῆς, εἰ καὶ τολμηρὸν. Ὁ μὲν γὰρ τὰς αἰτίας εἰπὼν τῆς περὶ τὴν ἐπάνοδον φιλονεικίας, κρείττων ὤφθη τῶν κατεχόντων, καὶ βία μὲν, συνεχωρήθη δ' οὖν ὁμως τὴν ἐκδημίαν. Ἐγὼ δὲ ὑπελείφθην Ἀθήνησι, τὸ μὲν τι μαλακισθεῖς, (εἰρήσεται γὰρ τάληθές) τὸ δὲ τι⁷ προδοθεῖς παρ' ἐκείνου πείθοντος, ἀφεῖναι μὴ ἀφιέντα, καὶ παραχωρήσαι τοῖς ἔλκευσι, πρᾶγμα⁸ πρὶν γενέσθαι μὴ πιστευόμενον. Γίνεται γὰρ ὥσπερ ἐνὸς σώματος εἰς δύο τομὴ, καὶ ἀμφοτέρων νέκρωσις, ἡ μόσχων συντρόφων, καὶ ὁμοζύγων διάζευξις, γοερὸν μυκωμένων ἐπ' ἀλλήλοις, καὶ οὐ φερόντων τὴν ἀλλοτριώσιν. Οὐ μὴν μακρότερόν μοι τὸ τῆς ζημίας⁹ οὐ γὰρ ἡνειχρόμην ἐπὶ πλείον ἐλεεινῶς ὁρᾶσθαι, καὶ πᾶσι λόγον ὑπέχειν τῆς διαστάσεως· ἀλλ' ἐπιμείναντά με ταῖς Ἀθήναις, χρόνον οὐχὶ συχνὸν ποιεῖ κατὰ τὸν Ὀμήρικόν ἵππον¹⁰ ὁ πόθος, καὶ τὰ δεσμὰ ῥήξας τῶν κατεχόντων, κροαῖνω κατὰ πεδίον, καὶ πρὸς τὸν σύννομον ἐφερόμην.

§ 33. Ὡς δ' οὖν ἐπανάκαμεν, μικρὰ τῷ κόσμῳ καὶ τῇ σκηνῇ² χαρισάμενοι, καὶ ὅσον³ τὸν τῶν πολλῶν πόθον ἀφοσιώσασθαι. Οὐ γὰρ αὐτοί γε εἶχομεν θεατρικῶς,⁴ οὐδ' ἐπιδεικτικῶς, τάχιστα ἐγενόμεθα ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τελοῦμεν εἰς ἄνδρας⁵ ἐξ ἀγνευῶν ἀνδρικότερου τῇ φιλοσοφίᾳ προσβαίνοντες, οὐ σὺν ἀλλήλοις μὲν ἔτι,

περὶ οὗ καὶ Πίνδρ. Ὀλυμ. Γ'. στίχ. 79.

... Τὸ πόρω.

Δ' ἐστὶ σοφοῖς ἄβατον. Κασόροις.

— 4. Οὐδ' ἂν εἴτι γένοιτο) Κατ' οὐδένα δηλονότι τρόπον ἔλεγον ὅτι οὐ μεθήσουσιν αὐτόν. — 5. Τί γὰρ οὐ λέγοντες.) Ὁ γὰρ παραπληροῖ, ἔμφασιν τινα σημαίνει. — 6. Εἰκός.) Ποιεῖν δηλ. — 7. Τὸ μὲν τι.... τὸ δὲ τι.) Παρέλκει ταῦτα· τὸ δ' ὅλον ἂν εἴη. Ἐν μὲν ἦν, ἐπειδὴ ἐμαλακίεθην κατὰ τι ἕτερον δὲ, ἐπειδὴ προὔδοθην τρόπον τινα ὑπ' ἐκείνου τοῦ μεγ. Βασιλ. — 8. Πρᾶγμα.) Ὅπερ ἦν πρᾶγμα· τοῦτο δὲ σύνηθες καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς διαλέκτῳ. — 9. Τὸ τῆς ζημίας.) Περιφραστικῶς

ἀντὶ Ἡ ζημία. — 10. Κατὰ τὸν Ὀμηρικόν ἵππον.) Ἰλ. Ζ'. στίχ. 506.

Ὡς δ' ὅτε τις στατὸς ἵππος ἀκοστήτας ἐπὶ πάντῃ, Δεσμὸν ἀπορρήξας θεῖαι πεδίῳ κροαίων.

§ 33. 2. Καὶ τῇ σκηνῇ.) Μεταφορικῶς ἐκ τῆς περὶ τὰ θεάτρα σκηνῆς εὐλήπται περὶ τοῦ πολιτικοῦ βίου ῥηθέν. — 3. Καὶ ὅσον.) Καὶ τοσούτον, ὅσον ἔδει ἀφοσιώσ. — 4. Εἶχομεν θεατρικῶς.) Ἀντὶ οὐκ ἦν ἡ ἡμετέρα διάθεσις τοῖς βιωτικαῖς προσηλωμένη πράγμασι. — 5. Καὶ τελοῦμεν εἰς ἄνδρας.) Εἰς ἄνδρας τελειν φράσις, σημαίνουσα τὸ ἄνδρ. γίνεσθαι· ἐνταῦθα δὲ λέγει ὁ πατὴρ, ὅτι καὶ τοῖς

εὐ γὰρ ἀφῆκεν ὁ φθόνος, τῷ πόθῳ δὲ σὺν ἀλλήλοις.⁶ Τὸν μὲν γὰρ ἡ Καισαρέων κατέχει πόλις, ὥς τινα δεύτερον οἰκιστὴν τε καὶ πολιούχον ἔπειτα ἐκδημίαί⁷ τινές, ἐπειδὴ γε ἡμᾶς οὐκ εἶχε, τῶν ἀναγκαίων ὑπολαμβάνουσι· καὶ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ⁸ τῆς προκειμένης φιλοσοφίας. Ἐμὲ δὲ πατέρων εὐλάβεια, καὶ γηροκομία, καὶ συμφορῶν⁹ ἐπανάστασις κατασχοῦσα, τοῦ ἀνδρὸς ἀπήγαγεν, οὐ καλῶς μὲν ἴσως, οὐδὲ δικαίως, ἀπήγαγε δ' οὖν. Σκοπῶ δὲ εἰ μὴ κἀντεῦθεν μοι πᾶσα ἡ περὶ τὸν βίον ἀνωμαλία καὶ δυσκολία συνέπεσε· καὶ τὸ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν οὐκ εὖ οὐδον, οὐδὲ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς ὑποθέσεως ἄξιον.

§ 34. Τὰ μὲν οὖν ἡμέτερα, ὅπη τῷ Θεῷ φίλον ἀγέσθω. Ἄγοιτο δὲ ταῖς ἐκείνου πρεσβείαις ἄμεινον· τὸν δὲ² ἡ πολύτροπος τοῦ Θεοῦ φιλάνθρωπία, καὶ περὶ τὸ ἡμέτερον γένος³ οἰκονομία, διὰ πολλῶν τῶν ἐν μέσῳ γνωρίσασα, καὶ αἰεὶ λαμπρότερον ἀποδείξασα, λαμπτήρα τῆς Ἐκκλησίας προτίθησι περιφανῇ τε καὶ περιδόντον τοῖς ἱεροῖς τοῦ πρεσβυτερίου Θρόνοις τέως ἐγκαταλέξασα, καὶ διὰ μιᾶς τῆς Καισαρέων πόλεως, τῇ οἰκουμένη πάσῃ πυρσεύουσα,⁴ καί τινα τρόπον οὐ σχεδιάσασα τὸν βαθμόν, οὐδὲ ὁμοῦ τε πλύνασα καὶ σοφίσασα⁵ κατὰ τοὺς πολλοὺς τῶν νῦν τῆς προστασίας⁶ ἐφιεμένων, ἀλλὰ τάξει καὶ νόμῳ πνευματικῆς ἀναβάσεως τῆς τιμῆς ἀξιώσασα. Οὐκ ἐπαινῶ γὰρ ἐγὼ τὴν παρ' ἡμῖν ἀταξίαν καὶ ἀκοσμίαν· ἔστιν ὅτε, καὶ ἐφ' ὧν⁷ προεδρεύόντων ἐν βήμασιν· οὐ γὰρ ἀπάντων τολμήσω κατηγορεῖν, οὐδὲ δίκαιον. Ἐπαινῶ τὸν νηήτην νόμον, ὃς τὴν κόπην πρότερον ἐγχειρίσας τῷ νῦν κυδερνήτῃ, ὀφείθει ἐπὶ τὴν πρῶραν ἀγαγόν, καὶ πιστεύσας τὰ ἔμπροσθεν, οὕτως ἐπὶ τῶν οἰάκων καθίζει μετὰ τὴν πολλὴν τυφθείσαν⁸

ἀγένειοι καὶ νεανίαι, ὅμως ἀνδρικὸν εἶχον φρόνημα τῇ φιλοσοφίᾳ αὐξόντες. — 6. Οὐ... σὺν ἀλλήλοις.) Ὅντες. — 7. Ἐκδημίαι.) Εἰς Σελεύκιαν γὰρ πρὸς Θέλης ἱερὸν ἀπεδήμησεν, ἡ εὐχῆς ἕνεκα, ἡ γοῦν ἥσυχον καὶ ἀτάραχον ἐπιθυμῶν βίον. — 8. Καὶ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ.) Καὶ κατὰ τὴν προκειμένην δηλ. φιλοσοφίαν τὴν τῆς Θεοτεθείας, καὶ ἀρετῆς. — 9. Καὶ συμφορῶν.) Ἀποθανούσης δηλ. Γοργονίας τῆς ἀδελφῆς, καὶ πρὸ ταύτης Καισαρίου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ μεγ. Γρηγορίου πρὸς οὓς καὶ ἐγκώμια ἱποτίσαστο. Τοῦ δὲ Καισαρίου τὴν περιουσίαν πολλῶν διαρπαζόντων, μόλις ὁ μέγ. Γρηγ. διεσώσαστο τῷ πατρὶ, πολλοὶς δὲ τοῦτο κακοῖς περπεσάν.

ἡμέτερον γένος.) Τὸ ἀνθρώπινον δηλ. — 4. Πυρσεύουσα.) Κατὰ τοὺς πυρσοὺς, σημεῖα θυίας ἐν τοῖς πολέμοις· ἡ γοῦν ἐκ τῶν ἐν Εὐαγγελείοις εἰρημένων εἰληπται. Ἰμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου· οὕτω λαμπάτω τὸ φῶς ἡμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. Ματθ. ε. 14. 16. — 5. Πλύνασα καὶ σοφίσασα.) Οὐδὲ ὁμοῦ καθάρισάσα διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ σοφὸν ποιήσασα. — 6. Προστασίας.) Ἀξιώματος Ἐκκλησιαστικοῦ. — 7. Ἐστιν ὅτε, καὶ ἐφ' ὧν.) Ἐνίοτε δηλαδὴ ἐπισυμβαίνουσιν, καὶ ἐπ' ἐνίων, οἱ προεδρεύουσιν ἐν τοῖς ἱεροῖς βήμασι. — 8. Τυφθείσαν.) Ταῖς κόπαις. Μετὰ τὸ τυφθεῖν δηλαδὴ πολλὰς κόπας τὴν θάλασσαν, κωπηλάτης γενομένοις, καὶ μετὰ τὸ σκίεσθαι τοὺς ἀνέμους ἐν τῇ πρώρᾳ καθήμενος,

§ 34. 2. Τὸν δὲ.) Μέγαν Βασίλ.— 3. Τὸ Τόμ. Ζ.

θάλασσαν, καὶ τὴν τῶν ἀνέμων διάσκηψιν. Ὡς δὲ καὶ τοῖς πολεμικοῖς ἔχει στρατιώτης, ταξίαρχος, στρατηγός, αὕτη ἡ τάξις ἀρίστη καὶ λυσιτελεστάτη τοῖς ἀρχομένοις. Τὸ δὲ ἡμέτερον πολλοῦ ἀνὴρ ἄξιον, εἰ οὕτως εἶχε· νῦν δὲ κινδυνεύει τὸ πάντων ἀγιώτατον τάγμα τῶν παρ' ἡμῖν,⁹ πάντων εἶναι καταγελαστότατον· οὐ γὰρ ἐξ ἀρετῆς μᾶλλον ἢ κακουργίας, ἢ προεδρίας οὐδὲ τῶν ἀξιοτέρων, ἀλλὰ τῶν δυνατωτέρων οἱ θρόνοι.

§ 35. Σαμουὴλ ἐν προφήταις ὁ τὰ ἔμπροσθεν βλέπων, ἀλλὰ καὶ Σαουλ ὁ ἀπόβλητος·² Ροβοάμ ἐν βασιλεύσιν ὁ Σολομῶντος, ἀλλὰ καὶ Ἱεροβοάμ³ ὁ δοῦλος καὶ ἀποστάτης. Καὶ ἰατρὸς μὲν οὐδεὶς, οὐδὲ ζωγράφος, ὅς τις οὐ φύσεις ἀρρώστημάτων ἐσκέφατο πρότερον, ἢ πολλὰ χρώματα συνεκέρασεν, ἢ ἐμόρφωσεν· ὁ δὲ πρόεδρος⁴ εὐρίσκεται ῥαδίως, μὴ πονηθεὶς, καὶ πρόσφατος τὴν ἀξίαν ὁμοῦ τε σπαρεῖς, καὶ ἀναδοθεῖς, ὡς ὁ μῦθος ποιεῖ⁵ τοὺς Γίγαντας. Πλάττεμεν αὐθημερόν τοὺς ἀγίους, καὶ σοφοὺς εἶναι κελεύομεν τοὺς οὐδὲν σοφισθέντας οὐδὲ τοῦ βαθμοῦ προεισενεγκόντας τι πλὴν τοῦ βούλεσθαι. Καὶ ὁ μὲν στέργει τὴν κάτω χώραν, καὶ ταπεινῶς ἐστηκεν ὁ τῆς ὑψηλῆς⁶ ἄξιος, καὶ πολλὰ μὲν τοῖς θείοις λόγοις ἐμμελετήσας, πολλὰ δὲ τῇ σαρκὶ νομοθετήσας εἰς ὑποταγὴν πνεύματος. Ὁ δὲ,⁷ σοβαρὸς προκαθεζεται, καὶ τὴν ὄφρυν αἶρει κατὰ τῶν βελτιόνων, καὶ οὐκ ἐπιτρέμει τοῖς θρόνοις, οὐδὲ φρίσσει τὴν ὄψιν, τὸν ἐγκρατῆ κάτω βλέπων. Ἀλλ' ὁμοῦ τῷ κράτει καὶ σοφώτερον ἐκυτὸν ὑπολαμβάνει, κακῶς εἰδῶς, καὶ τὸ φρονεῖν⁸ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ἀφηρημένος.

§ 36. Ἀλλ' οὐχ ὁ πολὺς² οὕτω καὶ μέγας Βασίλειος· ἀλλ'

οὕτως καθῆται ἐπὶ τῶν οἰάκων κυβερνήτης γενόμενος. — 9. Τῶν παρ' ἡμῖν.) Τοῖς ἀνθρώποις ἢ τοῖς Χριστιανοῖς.

§ 35. 2. Καὶ Σαουλ ὁ ἀπόβλητος.) Βασιλ. Α'. εἰ ὄθεν καὶ παροιμία· Ἡ καὶ Σαουλ ἐν προφήταις· Ἀποσταλεὶς γὰρ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κίς εἰς εὐρεσίαν τῶν ὄνων, ἐχρίσθη προφήτης ὑπὸ Σαμουὴλ τοῦ προφήτου· ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Ἰσραὴλ· οὗτος δὲ τὰ ἱμάτια ἀποδυάμενος προεφῆτευσεν ἔμπροσθεν Σαμουὴλ τοῦ προφήτου. — 3. Ἀλλὰ καὶ Ἱεροβοάμ.) Βασιλ. Γ'. ια'. ιβ'. ὁ γὰρ Ροβοάμ, υἱὸς ὧν Σολομῶντος, διεξέεατο τὴν βασιλείαν· ὁ δὲ Ἱεροβοάμ, δοῦλος Σολομῶντος, ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ, καὶ κατὰ θεῖαν βουλὴν ἐβασιλεύεν ἐπὶ τῶν δέκα μερῶν τῶν δυοκαδέκα τοῦ Ἰσραὴλ· ἐν Σαμαρείᾳ. — 4. Ὁ δὲ πρόεδρος.) Τῆς Ἐκκλησίας δηλ. — 5. Ὁ

μῦθος ποιεῖ.) Οὗς ἡ Γῆ ἀνέτειλε κατὰ τῶν Θεῶν ὑπὲρ τῶν Τιτάνων· ὡς δὲ ὁμοῦ ἐπάρησαν καὶ ἀνεδόθησαν Γίγαντες, ἀγνοεῖται μοι, ὅτι μὴ τοὺς ὑπὸ Κρόνου σπαρτοὺς καλουμένους ἔννοε· τοῦτο γὰρ σπεύροντος δράκοντος δόντας, ἀνεδόθησαν ἄνδρες ἔνοπλοι· Ἀπολλόδ. Γ'. ὁ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις δοκεῖ, οἷς ὑπομνηματισταὶ γενέσθαι ὑπῆρξε τοῦ πατρὸς τουτοῦ· Νικήτ. — 6. Ὁ τῆς ὑψηλῆς.) Ἐπεξήγησις τοῦ, ὁ μὲν, ἥτοι ὁ μὲν τῆς ὑψηλῆς χώρας ἄξιος στέργει. — 7. Ὁ δὲ.) Ἀπαίδευτος καὶ ἀμαθὴς καὶ τῆς κάτω χώρας ἄξιος, ὁρῶν τὸν ἐγκρατῆ καὶ πεπεδευμένον κάτω, τοβαρὸς προκαθεζ· κ. τ. λ. — 8. Καὶ τὸ φρονεῖν.) Καὶ γὰρ τὸ παρὰ τὴν ἀξίαν εὐ πράττειν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται, ὡς Δημοσθένει δοκεῖ. § 36. 2. Ἀλλ' οὐχ ὁ πολὺς.) Οὐκ ἦν

ὥσπερ τῶν ἄλλων ἀπάντων, οὕτω καὶ τοῦ περὶ ταῦτα κόσμου τοῖς πολλοῖς τύπος καθίσταται. Τὰς γὰρ ἱεράς πρότερον ὑπαναγινώσκων³ τῷ λαῷ βίβλους, ὁ τούτων ἐξηγητής, καὶ ταύτην οὐκ ἀπαξιώσας τὴν τάξιν τοῦ βήματος, οὕτως ἐν καθέδρᾳ πρεσβυτέρων, οὕτως ἐν ἐπισκόπων αἰνεῖ τὸν Κύριον⁴ οὐ κλέψας τὴν ἐξουσίαν, οὐδὲ ἀρπάσας, οὐδὲ διώξας τὴν τιμὴν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τιμῆς διωχθεὶς, οὐδ' ἀνθρωπίνην χάριν, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ καὶ θεῖαν δεξάμενος.

§ 37. Ὁ μὲν οὖν τῆς προεδρίας λόγος ἀναμεινάτω· τῇ δὲ τῆς ὑφ' ἐδρίας² μικρόν τι προσδιατρίψωμεν. Οἶον γάρ με καὶ τοῦτο μικροῦ³ παρέδραμεν, ἐν μέσῳ τῶν εἰρημένων κείμενον. Ἐγένετό τις πρὸς τὸν ἄνδρα διαφορὰ τῇ πρὸ τούτου καθηγημένῳ⁴ τῆς Ἐκκλησίας, τὸ μὲν ὅθεν καὶ ὅπως, σιωπᾶν ἄμεινον· πλήν ἐγένετο, ἀνδρὶ τᾶλλα μὲν οὐκ ἀγνεῖ καὶ θαυμαστῷ τὴν εὐσέβειαν, ὡς ἔδοξεν ὁ τότε διωγμὸς, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἔνστασις, ὅμως δὲ τι παθόντι πρὸς ἐκείνον ἀνθρώπινον. Ἀπτεται γάρ οὐ τῶν πολλῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρίστων ὁ μῶμος, ὡς μόνου ἂν εἶναι⁵ τοῦ Θεοῦ τὸ παντελὲς ἄπταιστον καὶ ἀνάλωτον πάθεσι. Κινεῖται οὖν ἐπ' αὐτὸν⁶ τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον ἔκκριτον καὶ σοφώτερον, εἴπερ σοφώτεροι τῶν πολλῶν, οἱ κόσμου χωρήσαντες ἑαυτοὺς, καὶ τῷ Θεῷ τὸν βίον καθιερώσαντες. Λέγω δὲ τοὺς καθ' ἡμᾶς Ναζοραίους,⁷ καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα μάλιστα ἐσπουδακότας, οἱ δεινὸν ποιησάμενοι τὸ σφῶν κράτος⁸ παριθεῖν περιϋδρισμένον καὶ ἀπωσμένον, πράγμα τολμῶσι ἐπικινδυνότατον. Ἀπόστασιν⁹ ἐννοοῦσι καὶ ῥῆξιν τοῦ μεγάλου καὶ ἀστασιάστου τῆς Ἐκκλησίας σώματος, οὐκ ὀλίγην καὶ τοῦ λαοῦ μοῖραν παρατεμόμενοι, ὅση τε τῶν κάτω,¹⁰ καὶ ὅση τῶν ἐπ' ἀξίαις. Ῥᾶστον δὲ τοῦτο ἦν ἐκ τριῶν¹¹ τῶν ἰσχυροτάτων·

δηλ. ὁ πολὺς κ. τ. λ. — 3. Ὑπαναγινώσκων.) Ἀναγνώστης δηλ. πρότερον χειροτονηθεὶς. — 4. Αἰνεῖ τὸν Κύριον.) Ψαλ. ρς'. Ἐν καθέδρᾳ πρεσβυτέρων ἤνευε τὸν Κύριον.

§ 37. 2. Ὑφ' ἐδρίας.) Προεδρίαν καλεῖ τὴν Ἐπισκοπὴν, Ὑφ' ἐδρίαν δὲ, τὸν τοῦ πρεσβυτέρου βαθμὸν. — 3. Μικροῦ.) Ἐννοεῖται, Δέον, κατὰ τὸ τῷ ἀπροσώπων μετοχῇ ἀπόλυτον. — 4. Τῇ πρὸ τούτου καθηγημένῳ.) Εὐσέβειος δὲ ἐστίν, ὃν ἐννοεῖ· οὗτος γὰρ ἦν ἐπίσκοπος Καισαρείας πρὸ τοῦ μεγ. Βασιλείου, ὃς κατὰ Οὐάλεντος Ἀρειανοδόξου βασιλείᾳ πιστῶς καὶ ἰσχυρῶς ἀντέστη πρὸς ὃν καὶ ἐπιστολὰς δύο ὁ Γρηγόριος ἐπεμψεν. — 5. Ὡς μόνου ἂν εἶναι.) Τὸ Ὡς ἀντί τοῦ Ὡςτε, καὶ τὸ ἀπαρέμφοτον ἀντὶ ὀριστικῶς, καὶ ὃ ἂν ἦτοι παρέλκει, ἡ

βεβαιωτικὸς ἐστὶ· οἶον, πάσχοῦσι τι ἀνθρώπινον καὶ αὐτοὶ οἱ ἀριστοὶ ὥστε μόνου ἐστὶ πάντως τοῦ ἀτυχεῖν τοῖς τῶν ἀρίστων ὑπερκειμένον Θεοῦ τὸ πάντῃ ἀνάλωτον, οἷς οἱ ἀριστοὶ ἀλίσκονται πᾶθεσι. — 6. Ἐπ' αὐτόν.) Τὸν μέγαν Βασιλεῖον. — 7. Τοὺς καθ' ἡμᾶς Ναζοραίους.) Τοὺς μοναχοὺς ἐννοεῖ ἐνταῦθα ὡς ἀρσενωμένους καὶ ἀνατεθειμένους τῷ Θεῷ. — 8. Τὸ σφῶν κράτος.) Τὸ ἴδιον αὐτῶν τάγμα· καὶ γὰρ ὁ μέγ. Βασίλ. ἐκ τοῦ μοναχικοῦ ἦν τάγματος. — 9. Ἀπόστασιν.) Ἐπεξήγησις τοῦ ἐπικινδυνότατου πράγματος. — 10. Τῶν κάτω.) Τῶν ἰδιωτῶν. — 11. Ἐκ τριῶν.) Τὸ αἰδέσθαι τοῦ ἀνδρός, μεγ. Βασίλ. β'. τὸ ὑποπτον τοῦ λυπούμενου Εὐσεβίου μετὰ ταραχῆς εἰς τὸν θρόνον καταστάνας, καὶ οὐ κατὰ κανόνας, ἀλλὰ τυραννικῶς·

Ο, τε γὰρ ἀνὴρ αἰδέσιμος, ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις ἄλλος τῶν καθ' ἡμᾶς φιλοσόφων, καὶ ἱκανὸς θάρσος παρασχεῖν, εἴπερ ἐδούλετο τῷ συστήματι, τότε λυπούντα δι' ὑποφίας εἶχεν ἢ πόλις ἐκ τῆς περὶ τὴν κατάστασιν ταρχῆς, ὡς οὐκ ἔννομον οὐδὲ κανονικῶς μᾶλλον ἢ τυρανικῶς τὴν προστασίαν δεξάμενον· καὶ παρήσαν τῶν δυτικῶν ἀρχιερέων¹² τινές, μεθέλκοντες πρὸς ἐκυτοὺς τὰς Ἐκκλησίας, ὅσον ὀρθόδοξον.¹³

§ 38. Τί οὖν² ὁ γεννάδας ἐκείνος καὶ τοῦ εἰρηνικοῦ θρόνου μαθητής; οὔτε γὰρ ἀντιτείνειν εἶχε πρὸς τοὺς ὑδριστάς, ἢ τοὺς σπουδαστάς, οὐδὲ πρὸς αὐτοῦ³ τὸ μάχεσθαι ἢ διασπᾶν τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἄλλως πολεμουμένης,⁴ καὶ σφαλερῶς διακειμένης ὑπὸ τῆς τότε τῶν αἰρετικῶν δυναστείας⁵ καὶ ἅμα συμβούλοις ἡμῖν περὶ τούτου χρησάμενος, καὶ παραινέταις γνησίαις. Φυγὰς⁶ ἐνθένδε σὺν ἡμῖν πρὸς τὸν Πόντον μεταχωρεῖ, καὶ τοῖς ἐκείσε φροντιστηρίοις⁷ ἐπιστατεῖ. Αὐτὸς δὲ⁸ καθιστᾷ τι μνήμης ἄξιον, καὶ τὴν ἔρημον ἀσπάζεται μετὰ Ἡλιοῦ καὶ Ἰωάννου⁹ τῶν πάνυ φιλοσόφων· τοῦτο αὐτῷ λυσιτελεῖν μᾶλλον ἡγούμενος, ἥ τι διανοηθῆναι περὶ τῶν παρόντων τῆς φιλοσοφίας ἀνάξιον, καὶ διαφθεῖρειν ἐν ζάλῃ τὴν ἐν γαλήνῃ τῶν λογισμῶν κυδέρνησιν.

§ 39. Καὶ περ δὲ οὕτω φιλοσόφου καὶ θαυμασίας οὔσης τῆς ἀναχωρήσεως, κρείττω καὶ θαυμασιωτέραν εὐρίσομεν τὴν ἐπάνοδον ἔσχε γὰρ οὕτως. Ἐν τούτοις ὄντων ἡμῶν, ἐξαίφνης ἐφίσταται νέφος χαλάξης πληρες, καὶ τετριγὸς ὀλέθριον² πᾶσαν ἐκτρίψαν Ἐκκλησίαν, καθ' ἣς ἐρράγη, καὶ ὅσῃν³ ἀπέβαλε βασιλεὺς ὁ φιλοχρυσότατος, καὶ μισοχριστότατος. Καὶ οὖο τὰ μέγιστα ταῦτα νοσῶν ἀπληστεῖαν καὶ βλασφημίαν, ὁ μετὰ τὸν διώκτην⁴ διώκτης, καὶ

γ'. Οἱ δυτικοὶ ἀρχιερεῖς, οἱ ἐκ Ῥώμης ἐλθόντες ἐν Καισαρείᾳ. — 12. Τῶν δυτικῶν ἀρχιερέων.) Δύο ἐπίσκοποι ἐκ Ῥώμης εἰς τὴν Καισαρείαν Ἐκκλησίαν ἐπέμφθησαν Λουκιόφερτος καὶ Εὐσέβιος, ἵνα τὸ ἐπ' αὐτοῖς παύσωνται τὰς ταρχὰς τῆς ἐν Καισαρείᾳ Ἐκκλησίας. — 13. Ὅσον ὀρθόδοξον.) Επεξηγήσεις: οἶον τὸς τῶν ὀρθόδοξων ὅσοι δηλαδὴ ὀρθόδοξοι καταλείβθησαν, τούτους πρὸς ἐαυτοὺς μεθεῖλον οἱ δυτικοὶ ἀρχιερεῖς.

§ 38. 2. Τί οὖν;) Ποιεῖ δηλ. — 3. Οὐδὲ πρὸς αὐτοῦ.) Οὐδὲ ἴδιον ἦν αὐτοῦ. — 4. Καὶ ἄλλως πολεμουμένης.) Καὶ μάλιστα πολεμ. ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν. — 5. Ὑπὸ τῆς τότε... δυναστείας.) Οὐάλης γὰρ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντινουπόλεως κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, δεξάμενος τὸ βᾶπτισμα παρ' Εὐδοξίου Ἐπισκόπου Ἀρσιανῶν ἐν Κωνσταντινουπό-

λει, κατεπολέμει τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. — 6. Φυγὰς.) Ἐξηγήσεις τοῦ τί οὖν; δηλαδὴ, φυγὰς μεταχωρεῖ. — 7. Φροντιστηρίοις.) Τὰ μοναστήρια λέγει. — 8. Αὐτὸς δέ.) Τὸ παρ' ἡμῖν, ὁ ἴδιος δέ. — 9. Μετὰ Ἡλιοῦ καὶ Ἰωάννου.) Ὁ μὲν γὰρ Ἠλίας ὁ προφήτης φεύγων τὴν Ἰεζάβελ ἐν ἐρήμῳ διήγε τρεφόμενος ὑπὸ κόρακος. Βασιλ. Γ'. α' 1. . . 7. ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ βαπτιστής ἦν ἐν ἐρήμῳ, ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι, ἄγριον, διδάσκων τὸν ἐκεῖ ἐρχόμενον λαόν, καὶ βαπτίζων αὐτούς. Ματθ. γ'. 4. — 8. Λουκ. γ'. 2. Ἰωάν. α'. 23.

§ 39. 2. Καὶ τετριγὸς ὀλέθριον.) τὸν Οὐάλεντα λέγει τὴν Ἐκκλησίαν διώκοντα. — 3. Καὶ ὅσῃν.) Καὶ τὴν ὀρθόδοξον δηλ. ἣν ἀπέβαλεν ὁ Οὐάλης Ἀρειανίτας. — 4. Ὁ μετὰ τὸν διώκτην.) Τὸν Ιουλιανὸν λέγει· τοῦτον γὰρ διεδέξατο Οὐά-

μετὰ τὸν ἀποστάτην οὐκ ἀποστάτης μὲν, οὐδὲν δὲ ἀμείνων Χριστιανοῖς, μᾶλλον δὲ Χριστιανῶν τῷ εὐσεβεστάτῳ μέρει, καὶ καθαρωτάτῳ καὶ προσκυνητῇ τῆς Τριάδος, ἣν δὴ⁵ μόνην εὐσεβειαν ἐγὼ καλῶ καὶ δοῶσαν σωτήριον. Οὐ γὰρ θεότητα ταλαντεύομεν, οὐδὲ τὴν μίαν καὶ ἀπρόσιτον φύσιν ἀποξενούμεν⁶ ἑαυτῆς ἐκ φύλοισι ἀλλοτριότητιν, οὐδὲ κακῶ τὸ κακὸν ἰώμεθα, τὴν ἄθεον Σαβελλίου συναίρεσιν⁷ ἀσεβεστέρα διαιρέσει καὶ κατατομῇ λύοντες. Ἦν Ἄρειος νοσήσας ὁ τῆς μανίας ἐπώνυμος⁸, τὸ πολὺ τῆς Ἐκκλησίας διέσειτε καὶ διέφθειρεν· οὔτε τὸν πατέρα τιμήσας, καὶ ἀτιμάσας τὰ ἐξ αὐτοῦ⁹ διὰ τῶν ἀνίστων βαθμῶν τῆς θεότητος. Ἀλλὰ μίαν μὲν δοῶσαν Πατὴρ γινώσκομεν τὴν ὁμοτιμίαν τοῦ μονογενοῦς, μίαν δὲ Υἱοῦ τὴν τοῦ Πνεύματος· καὶ ὅ,τι ἂν τῶν τριῶν κάτω θῶμεν, τὸ πᾶν καθαιρεῖν νομίζομεν, τρία μὲν ταῖς ιδιότησιν,¹⁰ ἐν δὲ θεότητι σέβοντες καὶ γινώσκοντες. Ὡν οὐδὲν ἐννοοῖν ἐκεῖνος, οὐδὲ ἄνω βλέπειν θυνάμενος, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀγόντων¹¹ αὐτὸν ταπεινούμενος, συνταπεινοῦν ἐτόλμησεν ἑαυτῷ καὶ φύσιν θεότητος, καὶ κτίσμα γίνεται πονηρὸν εἰς δουλείαν κατὰ γων τὴν δεσποτείαν,¹² καὶ μετὰ τῆς κτίσεως τιθεὶς τὴν ἄκτιστον φύσιν, καὶ ὑπέρχρονον.

§ 40. Ὁ μὲν οὖν² οὕτω φρονῶν, καὶ μετὰ τοιαύτης ἡμῖν ἐπιστρατεύει τῆς εὐσεβείας. Οὐ γὰρ ἄλλο τι ἢ βαρβαρικὴν καταδρομὴν τοῦτο ὑποληπτέον, καθαιρούσαν οὐ τείχη καὶ πόλεις καὶ οἰκίας, οὐδὲ τι τῶν μικρῶν καὶ χειροποιήτων, καὶ αὖθις ἀνορθουμένων, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς αὐτὰς κατασύρουσαν. Συνεισβάλλει δὲ αὐτῷ

λῆς ὁ Ἀρειανίστας· καὶ ὁ μὲν Ἰουλιανὸς ἦν φανερός ἀποστάτης, ὁ δὲ Οὐάλης οὐκ ἀποστάτης μὲν, ὡς Ἀρειανόρρων, ἀλλ' οὐδὲν ἀμείνων φαίνεται Χριστιανοῖς ὀρθοδόξοις· ὁ γὰρ Ἄρειος μετὰ τὸν θάνατον Ἀχιλλᾶ, ὀργισθεὶς διὰ τὸ μὴ αὐτὸν ἐκλεγῆναι διάδοχον, τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐποιήτατο· περὶ τῆς θεότητος τοῦ λόγου· ἔλεγε γὰρ, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦν κτίσμα, ἐκ τοῦ μὴ ὅπως δημιουργηθὲν, ὑποκείμενον ἀρετῇ καὶ κακίᾳ, καὶ ὅτι οὐκ ἦν ἀληθῶς θεὸς, ἀλλὰ κατὰ μετοχὴν, καθάπερ τὰ λοιπὰ κτίσματα, οἷς τὸ ὄνομα τῆς θεότητος διδόναι· ὁμολογεῖ δὲ, ὅτι πρὸ τῶν αἰώνων ὑπῆρχεν, ἀλλ' οὐκ ἦν συναθεὶς τῷ Θεῷ. — 5. (Ἦν δὴ.) Προσκύνησιν δηλ. τῆς Τριάδος· ἔστι δὲ τὸ ἀναφορικὸν Ἀττικῶς πρὸς τὸ ἐπόμενον κατὰ γένος σύμφωνον ἀντὶ τοῦ, ὁ δὴ, πρὸς τὸ μέρος ἀναφερομένου. — 6. Αποξενούμεν.) Καθάπερ Ἄρειος ἐποιήτατο. — 7. Τὴν ἄθεον Σαβελλίου συναί-

ρεσιν.) Σαβελλίος τριῶνμον ἔλεγε μίαν ὑπόστασιν ἐν Θεότητι, τὸν αὐτὸν εἶναι Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Πνεῦμα δογματίσας, συναίρων τὰς τρεῖς ὑποστάσεις, ὅπερ ἐστὶ συγγέν, ἐν πρώτῳ λέγων τὰ τρία. — 8. Ὁ τῆς μανίας ἐπώνυμος.) Ἄρειος γὰρ ἀπὸ τοῦ Ἄρης, ὥσπερ καὶ Ἀρειμανῆς· εἴρηται δὲ τοῦτο δι' Ἄρην ὡς πολεμικώτατον καὶ μανιώτατον. — 9. Τὰ ἐξ αὐτοῦ.) Τὸν Υἱὸν γεννώμενον ἀχρόνως ἐκ τοῦ Πατρὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκπορευόμενον. — 10. Ταῖς ιδιότησιν.) Ὁ μὲν γὰρ Πατὴρ γεννᾷ καὶ ἐκπορεύει· ὁ δὲ Υἱὸς γεννᾶται, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκπορεύεται· κατὰ μὲν οὖν τὰς ιδιότητας ταύτας, τρία εἶναι λέγομεν, κατὰ δὲ τὴν θεότητα ἓν. — 11. ὑπὸ τῶν ἀγόντων.) Παθῶν δηλ. ὥς δὲ ἐννοεῖται δαιμόνων, ὁ καὶ μάλιον. — 12. Τὴν δεσποτείαν.) Τὸν Υἱὸν δηλ. τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸν κτίσμα λέγων, κἀντεῦθεν καὶ δοῦλον, δεσποτῆν δυνάμει τῆς κτίσεως.

§ 40. Ὁ μὲν οὖν.) Βασιλεὺς Οὐάλης.

καὶ στρατὸς ἄξιος,³ οἱ κακοὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡγεμόνες, οἱ πικροὶ τετράρχαι⁴ τῆς ὑπ' αὐτῶν οἰκουμένης. Οἱ τὸ μὲν⁵ ἔχοντες ἤδη τῶν Ἐκκλησιῶν, τῇ δὲ προσβάλλοντες, τὸ δὲ ἐλπίζοντες ἐκ τῆς τοῦ βασιλέως ῥοπῆς καὶ χειρός· τῆς μὲν⁶ ἐπαγομένης, τῆς δὲ⁷ ἀπειλουμένης, ἦκον καὶ τὴν ἡμετέραν καταστρεψόμενοι, οὐδενὶ τοσοῦτο σαρξρεῖν ἔχοντες τῶν ἀπάντων,⁸ ὅσον τῇ τῶν προειρημένων⁹ μικροψυχία, καὶ ἀπειρία τοῦ τνικαῦτα ἡμῶν προεδρεύοντος,¹⁰ καὶ τοῖς ἐν ἡμῖν ἄρρωσθήμασιν.¹¹

§ 41. Ὁ μὲν οὖν ἀγὼν πολὺς·² ἡ δὲ προθυμία τῶν πλείστων οὐκ ἀγενής, ἡ δὲ παράταξις ἀσθενής, οὐκ ἔχουσα τὸν προαγωνιστήν,³ καὶ τεχνίτην ὑπέρμαχον, ἐν δυνάμει λόγου καὶ πνεύματος. Τί οὖν ἡ γενναία καὶ μεγάλῳ φρων ἐκείνη ψυχὴ, καὶ ὄντως φιλόχριστος; οὐδὲ πολλῶν ἐδεήθη λόγων, πρὸς τὸ παρῆναι καὶ συμμαχεῖν, ἀλλ' ὁμοῦ τε εἶδεν ἡμᾶς πρεσβεύοντας, (κοινὸς γὰρ ἦν ὁ ἀγὼν ἀμφοτέροις,⁴ ὡς τοῦ λόγου προδεδλημένοις·) καὶ τῆς πρεσβείας ἡττήθη.⁵ Καὶ διελὼν ἄριστα παρ' ἐαυτῷ καὶ φιλοσοφώτατα τοῖς τοῦ πνεύματος λογισμοῖς, ἄλλον μὲν εἶναι μικροψυχίας καιρὸν, εἴ τι καὶ τοιοῦτον ἔδει παθεῖν, τὸν τῆς ἀδείας⁶ ἄλλον δὲ μακροθυμίας, τὸν τῆς ἀνάγκης, εὐθύς τοῦ Πόντου μεθ' ἡμῶν ἀπανίσταται, καὶ ζηλοτυπεῖ⁷ τὴν ἀλήθειαν κινδυνεύουσαν, καὶ γίνεται σύμμαχος ἐβελοντῆς, καὶ τῇ μητρὶ φέρων ἐαυτὸν Ἐκκλησίᾳ δίδωσι.⁸

§ 42. Ἀρ' οὖν προεθυμήθη² μὲν οὕτως, ἡγώνισται δὲ τῆς

— 3. Καὶ στρατὸς ἄξιος.) Τοὺς ὁμοδόξους αὐτῷ ἐπισκόπους λέγει· εἰς οὓς καὶ ἡ Ἐκκλησία διαμερίζετο. — 4. Τετράρχαι.) Εὐδόξιος μὲν ὁ Κωνσταντινουπόλεως διώκτης μέγας τῶν ὀρθοδόξων διὰ τὸ τοῦ Ἀρείου δόγμα. Τετράρχας δὲ λέγει τοὺς Ἐπισκόπους ἀπὸ τῶν τεσσάρων υἱῶν Ἡρώδου λαβόν· οὗτοι γὰρ ὀνομάσθησαν ὑπὸ Αὐγούστου Τετράρχαι. — 5. Οἱ τὸ μὲν.) Μερὸς τῶν Ἐκκλησιῶν. — 6. Τῆς μὲν.) Ροπῆς. — 7. Τῆς δέ.) Χειρός. — 8. Οὐδενὶ... τῶν ἀπάντων.) Τῶν ἀπάντων παρέλκει Ἀττικῶς· οἷον, ἐπ' οὐδενὶ ἄλλῳ τοσοῦτο σαρξρεῖν ἔχοντες, ὅσον σαρξρεῖν εἶχον ἐπὶ τῇ μικροψυχίᾳ. κ. τ. λ. — 9. Τῶν προειρημένων.) Τῆς ἀναγκαστικῆς δηλ. εἰς τὸν Πόντον τοῦ μεγ. Βασιλ. καὶ Γρηγορίου· ἡ γοῦν τοὺς Τετράρχας· λέγει· μικροψυχιστὰς, καὶ τῷ Ἀρειανισμῷ προστεθέντας. — 10. Τοῦ τνικαῦτα ἡμῶν προεδρεύοντος.) Ἐπισκόπου Καισαρείας προκατόχου τοῦ μεγ. Βασιλ. — 11. Καὶ τοῖς ἐν ἡμῖν ἄρρωσθήμασιν.) Τῇ διαφθορᾷ δηλ. ἣν εἶχεν

ὁ μέγ. Βασίλ. πρὸς τὸν πρὸ αὐτοῦ Καισαρείας ἐπίσκοπον· ὡς εἴρηται· λξ'.

§ 41. 2. Πολὺς.) Διότι ἦν κατὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ. — 3. Τὸν προαγωνιστήν.) Τινὰ σοφὸν δηλ. προαγωνισόμενον οἷος ἦν ὁ μέγ. Βασίλ. — 4. Ἀμφοτέροις.) Ἐμοῦ τε καὶ τοῦ μεγ. Βασιλ. ὡς πρὸ τοῦ λόγου βεβλημένοις· οἷον ὑπὲρ τοῦ λόγου προτιθεμένοις. — 5. Ἡττήθη.) Ἡττων ἐγένετο. — 6. Τὸν τῆς ἀδείας.) Καιρὸν δηλ. καὶ ἐστὶν ἐπεξήγησις τοῦ, ἄλλον ὥσπερ καὶ τὸ, τὸν τῆς ἀνάγκης. — 7. Καὶ ζηλοτυπεῖ.) Κατὰ μεταφορὰν τῆς ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα ζηλοτυπίας τοιοῦτον γὰρ ζῆλον ἔλαβεν ὁ μέγ. Βασίλ. ὅρῳ τὴν ἀλήθειαν κινδυνεύουσαν. — 8. Φέρων... δίδωσι.) Φράσις Ἑλληνισμοῦ· ἀντὶ παρέδωκεν ἐαυτὸν τῇ μητρὶ Ἐκκλησίᾳ.

§ 42. 2. Ἀρ' οὖν προεθυμήθη.) Τὸ κλημακωτὸν τοῦτο σχῆμα ἐσχημάτισται κατὰ μίμησιν τοῦ Δημοσθένους ἐν τῷ περὶ Στεφάνου· δεῖς οὕτως λέγει· οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔγραψα δὲ· οὐδ'

προθυμίας ἔλαττον; ἢ διαγωνίζεται μὲν ἀνδρικῶς, οὐ συνετῶς δέ; ἢ πεπαιδευμένως μὲν, ἀκινδύνως δέ; ἢ πάντα μὲν ταῦτα τελείως καὶ ὑπὲρ λόγον, ὑπελείπετο δέ τι τῆς μικροψυχίας ἐν αὐτῷ λείψανον; οὐδαμῶς. Ἀλλ' ὁμοῦ τὰ πάντα καταλλάττεται, βουλευεται, παρατάττεται· λύει τὰ ἐν τῷ μέσῳ σκῶλα καὶ προσκώμματα, καὶ οἷς ἐκεῖνοι³ θαρρόουντες, καθ' ἡμῶν ἐστρατεύσαντο, τὸ μὲν προσλαμβάνει,⁴ τὸ δὲ κατέχει, τὸ δ' ἀποκρούεται. Γίνεται τοῖς μὲν⁵ τεῖχος ὀχυρὸν καὶ χαράκιωμα, τοῖς δὲ⁶ πέλεκυς κόπτων πέτρων, ἢ πῦρ ἐν ἀκάνθαις· (ὅ φησιν ἡ θεία⁷ γραφή) ῥαδίως ἀναλίσκων τοὺς φρυγανώδεις καὶ ὑδριστάς τῆς θεότητος. Εἰδέ τι καὶ Βαρνάβας⁸ ὁ ταῦτα λέγων καὶ γράφων Παύλῳ συνηγωνίατο, Παύλῳ χάρις τῷ προελομένῳ⁹ καὶ συνεργὸν ποιησαμένῳ τοῦ ἀγωνίσματος.

§ 43. Οἱ μὲν οὖν² οὕτως ἀπῆλθον ἄπρακτοι, καὶ κακοὶ κακῶς τότε πρῶτον αἰσχυνθέντες, καὶ ἡττηθέντες, καὶ μαθόντες μὴ ῥαδίως Καππαδοκῶν καταφρονεῖν, εἰ καὶ πάντων³ ἀνθρώπων, ὧν⁴ οὐδὲν οὕτως ἴδιον ὥς τὸ τῆς πίστεως ἀρράγες, καὶ πρὸς τὴν Τριάδα πιστὸν καὶ γνήσιον, παρ' ἧς⁵ καὶ τὸ ἠνώσθαι, καὶ τὸ ἰσχύειν αὐτοῖς, ἃ βοηθοῦσι⁶ βοηθουμένοις· μᾶλλον δὲ⁷ πολλῷ κρείττω καὶ ἰσχυρώτερα. Τῷ δὲ τι⁸ δευτέρον ἔργον καὶ σπούδασμα γίνεται, σεραπεύειν τὸν πρόεδρον,⁹ λύειν τὴν ὑποψίαν, πείθειν πάντας ἀνθρώπους, ὥς ἃ μὲν λελύπητε, πείρά τις ἦν τοῦ πονηροῦ¹⁰ καὶ πάλιν, ταῖς εἰς τὸ καλὸν ὁμονοίαις βασκαίνοντος· αὐτὸς δὲ¹¹ ἤδει νόμους εὐπειθείας, καὶ πνευματικῆς τάξεως. Διὰ τοῦτο παρῆν, ἐσόφειεν, ὑπήκουεν, ἐνουθέτει· πάντα ἦν αὐτῷ, σύμβουλος ἀγαθός, παραστάτης δεξιός, τῶν θείων ἐξηγητής, τῶν πρακτέων¹² καθη-

ἔγραψα μὲν, οὐκ ἐπρέσθευσα δέ· οὐδ', ἐπρέσθευστα μὲν, οὐκ ἔπεισα δὲ Θεβαίους. — 3. Καὶ οἷς ἐκεῖνοι.) Τῇ μικροψυχία δηλ. τῶν προειρημένων, τῇ ἀπειρίᾳ τοῦ προεδρεύοντος, καὶ τοῖς ἀρρώστημασι. — 4. Τὸ μὲν προσλαμβάνει.) Τὴν μικροψυχίαν πρὸς ἑαυτὸν μεθίστησι τὴν δ' ἀπειρίαν κατέχει καὶ τὰ ἀρρώστηματα ἀποκρούεται. — 5. Τοῖς μὲν.) Ὁρθοδόξοις δηλ. — 6. Τοῖς δὲ. Αἰρετικοῖς δηλ. — 7. Ὁ φησιν ἡ θεία.) Ψαλμ. ριή. 12. — 8. Βαρνάβας. . . .) Ἐαυτὸν λέγει Βαρνάβαν. Καὶ γὰρ ὅτε ἦν συζητήσις ἐν τοῖς πιστεύουσιν, εἰ χρὴ περιτέμνεσθαι, Βαρνάβας συνηγωνίζετο Παύλῳ· Πράξ. Ἀποστ. ἐβ. 1. . . 30. — 9. Τῷ προελομένῳ.) Μεγ. Βασιλείῳ.

§ 43. 2. Οἱ μὲν οὖν.) Αἰρετικοί, οἱ περὶ τὸν Οὐάλεντα ἐπίσκοποι, οἱ οἰκθέντες καὶ ἡμᾶς πρὸς ἑαυτοὺς ἐλύσαι. —

3. Εἰ καὶ πάντων.) Ἔστιν αὐτοῖς καταφρονεῖν. — 4. ὧν.) Καππαδοκῶν. — 5. Παρ' ἧς.) Ἀγίας Τριάδος δίδοται αὐτοῖς καὶ τὸ ἠνώσθαι καὶ τὸ ἰσχύειν ὅπερ ἐστὶ χάριτι τῆς ἁγίας Τριάδος συνδεόμενοι εἰσι τῇ ψυχῇ καὶ σύμφωνοι, καὶ ἰσχύοντες κατὰ παντὸς ἀντικειμένον αὐτοῖς. — 6. Ἀ βοηθοῦσι.) Τὸ ἠνώσθαι καὶ τὸ ἰσχύειν δηλ. Ταῦτα γὰρ βοηθοῦσι τοῖς ἐθέλουσι βοηθεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν. — 7. Μᾶλλον δὲ.) Βοηθοῦσιν ἄλλα πολλῷ τοῦτων κρείττω. — 8. Τῷ δέ τι.) Τῷ δὲ Βασιλείῳ πρὸς τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ τι ἔργον γίνεται. — 9. Τὸν πρόεδρον.) Εὐσέβειον. — 10. Τοῦ πονηροῦ.) Διαβόλου δηλ. οὗτος γὰρ αἰεὶ βατάνει ὁρᾷ ὀφθαλμοῖς πᾶσαν εἰς τὸ καλὸν ὁμολογίαν. — 11. Αὐτὸς δέ.) Ὁ μέγ. Βασίλ. — 12. Τῶν πρακτέων.) Ὅτι κατηγόμενος ἐκείνων, ἃ δεῖ πράττεσθαι. —

γητής, γήρως βακτηρία, πίστεως ἔρεισμα, τῶν ἔνδον¹³ ὁ πιστά-
τατος, τῶν ἐκτὸς¹⁴ ὁ πρακτικώτατος. Ἐνὶ λόγῳ, τοσοῦτος εἰς εὐ-
νοιαν, ὅσος εἰς ἔχθραν τὸ πρὶν ἐνομιζέτο.

§ 44. Ἐντεῦθεν αὐτῷ περιήν² καὶ τὸ κράτος τῆς Ἐκκλησίας,
εἰ καὶ τῆς καθέδρας εἶχε τὰ δεύτερα· τὴν γὰρ εὐνοίαν εἰσφέρειν,
τὴν ἐξουσίαν ἀντελαμβάνει. Καὶ ἦν βασιμασθή τις ἡ συμφωνία καὶ
ἡ πλοκή τοῦ δύνασθαι, ὁ μὲν³ τὸν λαὸν ἤγειν, ὁ δὲ⁴ τὸν ἄγοντα
καὶ οἷον λεοντοκόμος τις ἦν, τέχνη τιθασσεύων τὸν δυναστεύοντα.
Καὶ γὰρ ἐδεῖτο,⁵ νεωστὶ μὲν ἐπὶ τὴν καθέδραν τεθείς· ἔτι δὲ τῆς
κοσμικῆς ὕλης τι πνέων, οὐπω δὲ κατηρτισμένος ἐν τοῖς τοῦ πνεύ-
ματος, πολλοῦ δὲ τοῦ κλειδονος περιζέοντος, καὶ τῶν ἐπικειμένων
τῆς Ἐκκλησίας ἐχθρῶν, τοῦ χειραγωγούντος, καὶ ὑπεριδόντος.
Διὰ τοῦτο καὶ τὴν συμμαχίαν⁶ ἡγάπα, καὶ κρατοῦντος ἐκείνου⁷
κρατεῖν αὐτὸς⁸ ὑπελάμβανε.

§ 45. Τῆς δὲ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ ἀνδρὸς κηδαιμονίας
καὶ προστασίας, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα γνωρίσματα. Παρρῥησία πρὸς
τοὺς ἄρχοντας τοὺς τε ἄλλους καὶ τοὺς δυνατωτάτους τῆς πόλεως·
διαφορῶν λύσεις² οὐκ ἀπιστούμεναι, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἐκείνου φωνῆς
τυπούμεναι, νόμῳ τῷ τρόπῳ χρώμεναι· προστασίαι τῶν δεομένων,
αἱ μὲν πλείους πνευματικαί, οὐκ ὀλίγαι δὲ καὶ σωματικαί· καὶ
γὰρ καὶ τοῦτο πολλάκις εἰς ψυχὴν φέρει δι' εὐνοίας δουλούμενον.
Πτωχοτροφίαι,³ ξενοδοχεῖαι, πρῶτοκορίαι, νομοθεσίαι μοναστῶν⁴
ἔγγραφοί τε καὶ ἄγραφοι· εὐχῶν διατάξεις, εὐκοσμίαι τοῦ βήμα-
τος⁵· τὰλλα, οἷς ἂν ὁ ἀληθῶς ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ Θεοῦ
τεταγμένος, λαὸν ὠφελήσειεν. Ἐν δὲ, ὁ μέγιστόν τε καὶ γνωριμώ-
τατον· Λιμὸς ἦν καὶ τῶν πώποτε μνημονευομένων ὁ χαλεπώτατος·
ἔκαμνε δὲ ἡ πόλις· ἐπικουρία δὲ ἦν οὐδαμῶθεν, οὐδὲ τι φάρμακον

13. Τῶν ἔνδον.) Βήματος ἠλλείπειν καὶ
δηλοῖ τῶν πιστῶν ἢ ἕαν περὶ λόγων ὁ
λόγος, τὰς γραφὰς δηλοῖ. — 14. Τῶν
ἐκτὸς.) Ἦτοι πολιτικῶν, ἔχουν τῆς σύ-
ραθεν σοφίης, καὶ Ἑλληνικῆς παιδείας.

§ 44. 2. Περιήν.) Εἶχε δηλαδὴ τὸ
κράτος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοι πρᾶσθύ-
τερος ὢν τὴν ἄξιαν. — 3. Ὁ μὲν.)
Εὐσέβιος ἐπίσκοπος ὢν. — 4. Ὁ δὲ.)
Βασίλειος διὰ τῆς εὐνοίας πρὸς ἑαυτὸν
ἐλκων τὸν Εὐσέβειον. — 5. Καὶ γὰρ
ἐδεῖτο.) Ὁ Εὐσέβιος· ἡ δὲ σύνταξις·
Καὶ γὰρ ὁ Εὐσέβιος, νεωστὶ μὲν ἐπὶ
τὴν καθέδραν τιθείς, ἔτι δὲ. . . ἐχ-
θρῶν, ἐδεῖτο τοῦ χειραγωγ. — 6. Συμ-
μαχίαν.) Τοῦ μεγ. Βασιλ. — 7. Εκείνου.)
Τοῦ μεγ. Βασιλείου. — 8. Αὐτός.) Ὁ
Εὐσέβιος.

§ 45. 2. Διαφορῶν λύσεις.) Τὰς διε-
νήεις καὶ μάχας ἐνίων λέγει· ὅς ὁ μέγας
Βασίλειος ἔλυε βεβηλῶς, χωρὶς τινος
ὑποψίας· ὥστ' ὁ τρόπος, καθ' ὃν τὰς
διαφορὰς ἔλυε, νόμος ἐγίνετο, ὥστε τὰ
αὐτὰ οὕτως λύεσθαι. — 3. Πτωχοτρο-
φίαι.) Ἐπεξηγητὴς τῶν σωματικῶν προ-
στασιῶν. — 4. Νομοθεσίαι μοναστῶν.) Τὰ
ἀσκητικά λέγει, ἐνθα, ὅπως τοὺς μονα-
στάς βιώναι δεῖ, διαλαμβάνει περὶ ὧν
φασὶ τινες, ὧν καὶ Νικηφόρος, μὴ εἶναι
τοῦ μεγ. Βασιλ. ἀλλ' Εὐσταθείου Σεβα-
στείας ἐπισκόπου· Νικήτας δὲ Σεβρῶν,
Βασίλ. εἶναι λέγει, ἐκ τῆς ὑφῆς τοῦ λόγου
ἐπιχειρῶν. — 5. Εὐχῶν διατάξεις, εὐ-
κοσμίαι τοῦ βήματος.) Πολλὰς ἄλλας τε
εὐχὰς λέγει τοῦ μεγ. Βασιλ. καὶ τὴν ἱερὰν
μυσταγωγίαν τοῦτ' ἐστὶ τὴν καὶ ἱερὰν

τῆς κακώσεως. Αἱ μὲν γάρ παράλλαι τὰς τοιαύτας ἐνδείας οὐ χαλεπῶς ἀναφέρουσι, διδοῦσαι τὰ παρ' ἐκτῶν, καὶ τὰ παρὰ τῆς θαλάσσης δεχόμεναι, τοῖς δ' ἡπειρώταις ἡμῖν, καὶ τὸ περιττεῦον ἀνόνητον, καὶ τὸ ἐνθέον ἀνεπινόητον, οὐκ ἔχουσιν ὅπως ἡ διαθώμεθά τι τῶν ὄντων, ἢ τῶν οὐκ ὄντων εἰσκομισώμεθα. Καὶ ὁ χαλεπώτατόν ἐστιν ἐν τοῖς τοιούτοις⁶ ἢ τῶν ἐχόντων ἀναλγησία καὶ ἀπληστία· τηροῦσι γάρ τοὺς καιροὺς, καὶ καταπραγματεύονται⁷ τῆς ἐνδείας, καὶ γεωργοῦσι τὰς συμφοράς, οὔτε τῷ Κυρίῳ δανείζειν⁸ τὸν ἐλεοῦντα πτωχοὺς ἀκούοντες, οὐδ' ὅτι ὁ συνέχων⁹ σίτον δημοκατάρατος, οὐτ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἢ τοῖς φιλανθρώποις ἐπηγγελμένων, ἢ τοῖς ἀπανθρώποις ἡπειλημένων, ἀλλ' εἰς τοῦ θέοντος ἀπληστότεροι, καὶ φρονοῦσι κακῶς, ἐκείνοις μὲν¹⁰ τὰ ἐκτῶν, ἐκυτρίεις τὰ τοῦ Θεοῦ σπλάγχχνα κλείοντες· οὐ καὶ μᾶλλον χρήζοντες, ἀγνοοῦσιν, ἢ αὐτῶν ἕτεροι. Ταῦτα μὲν οἱ σιτῶναι καὶ σιτοκάπηλοι, μήτε τὸ συγγενές¹¹ αἰδούμενοι, μήτε περὶ τὸ θεῖον εὐχάριστοι, παρ' οὗ τὸ ἔχειν αὐτοῖς,¹² ἄλλων πιεζομένων. Ὁ δέ¹³ ὕειν μὲν οὐκ εἶχεν ἄρτον ἐξ οὐρανοῦ δι' εὐχῆς, καὶ τρέφειν ἐν ἐρήμῳ λαὸν φυγάδα,¹⁴ οὐδὲ πυθμέσι¹⁵ πηγάζειν τροφήν ἀδάπανον κενώσει πληρουμένοις, ὁ καὶ παράδοξον ἵνα τρέφῃ τρέφουσαν εἰς φιλοξενίας ἀντίδοσιν· οὐδὲ πέντε ἄρτοις¹⁶ ἐστὶν χιλιάδας, ὧν καὶ τὰ λείψανα πολλῶν τραπεζῶν ἄλλη δύναμις.¹⁷ Ταῦτα γάρ Μωϋσέως ἦν, καὶ Ἡλιοῦ,¹⁸ καὶ τοῦ ἐμοῦ Θεοῦ, παρ' οὗ¹⁹ κακείνοις τὸ ταῦτα δύνασθαι· Ἰσως δέ²⁰ καὶ τῶν καιρῶν ἐκείνων, καὶ τῆς

λειτουργίαν. — 6. Ἐν τοῖς τοιούτοις.) Καιροῖς ἢ πράγματι. — 7. Καταπραγματεύονται.) Πρὸς ταῦτα φησὶ Νικήτας· Οὐ θεραπεύουσι τὸ στέρημα τῶν δεομένων, ἀλλ' ἐπιτρέβουσι καὶ αὖξουσιν τὸ πάθος· καὶ πολλαπλασίους εἰσφορὰς ἐαυτοῖς ἐξ ἀδικίας, καὶ πάσης καπηλείας πραγματειῶν ἐπισοῦσι. — 8. Δανείζειν.) Παροιμ. θ'. 17. Δανείζει Θεὸς ὁ ἐλεῶν πτωχόν, κατὰ δὲ τὸ δόγμα αὐτοῦ ἀνταποδοίσει αὐτῷ. — 9. Ὁ συνέχων.) Παροιμ. ια'. 26. — 10. Ἐκεῖνοις μὲν.) Τοῖς δεομένοις. — 11. Τὸ συγγενές.) Ὅτι δηλ. εἰσὶν ἄνθρωποι. — 12. Τὸ ἔχειν αὐτοῖς.) Δίδεται· ἢ ὑπάρχει. — 13. Ὁ δέ.) Μέγ. Βασίλ. — 14. Λαὸν φυγάδα.) Ἐξοδ. ιζ'. 2. . . 18. ὅρα καὶ σημασίῳ. ἢ 2. 3. — 15. Πυθμέσι.) Τὸ τῆς χήρας λέγει· ἥς ἡ ὑδρία τοῦ ἀλεύρου οὐκ ἐξέλειπε, καὶ ὁ καψάκης τοῦ ἐλαίου οὐκ ἠλαττονήθη. Βασίλ. Γ'. ιζ'. 14. ὁ γὰρ προφήτης Ἠλίας κατὰ θεῖαν προταγὴν ἄλθων εἰς χήρας οἰκίαν, μὴ ἐχού-

σης τρέφειν ἐαυτὴν καὶ τὸ τέκνον αὐτῆς, καὶ ὡς οὐκ ἔστιν οὐδὲν καὶ ἦν αἰεὶ πλήρης ἡ ὑδρία ἀλεύρου, καὶ ὁ καψάκης ἐλαίου. — 16. Πέντε ἄρτοις.) Ὁντος γὰρ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ἐρήμῳ, καὶ ἐπομένων αὐτῷ ὄχλων πολλῶν, μὴ ἐχόντων τι φαγεῖν, πέντε ἄρτων τοῖς Ἀποστόλοις ὑπαρχόντων, λαβὼν καὶ εὐλογήσας ὁ Κύριος ἐχώρητασεν πάντας, καὶ τὰ καταλειφθέντα ἦσαν κόφινος δύοδεκα πλήρεις· Ματθ. ιδ'. 14. Μαρκ. ζ'. 34. . . 44. — 17. Ἄλλη δύναμις.) Οἷον, ὧν πάντα ἄρτων τὰ λείψανα ἦσαν ἄλλη δύναμις πολλῶν τραπεζῶν. — 18. Μωϋσέως ἦν, καὶ Ἡλιοῦ.) Μωϋσέως μὲν, τὸ τραφεῖναι ἐν ἐρήμῳ φυγάδα λαόν· Ἡλιοῦ δέ, τὸ τὴν χήραν θρέψαι· Τοῦ δὲ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ τοὺς ταπεινοὺς ὄχλους πέντε ἄρτοις χορτάσαι. — 19. Παρ' οὗ.) Θεοῦ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δηλ. καὶ Μωσῆ καὶ Ἠλίας δέδωται τὸ ταῦτα δύνασθαι. — 20. Ἰσως δέ.) Ἢν ταῦτα ἴδια ἐκείνων τῶν καιρῶν, ὅτε

τότε καταστάσεως· ἐπειδὴ τὰ σημεῖα τοῖς ἀπίστοις οὐ τοῖς πιστεύουσιν. Ἄ δὲ τούτοις ἐστὶν ἀκολουθα, καὶ εἰς ταῦτόν φέρει, ταῦτα καὶ διενεθῆ, καὶ κατεπράξατο μετὰ τῆς αὐτῆς πίστεως· λόγῳ²¹ γὰρ τὰς τῶν ἐχόντων ἀποθήκας ἀνοίξας, καὶ παραινέσσει, ποιεῖ τὸ τῆς γραφῆς, διαθρύπτει²² πεινῶσι τροφήν, καὶ χορτάζει²³ πτωχοὺς ἄρτων, καὶ διατρέφει αὐτοὺς ἐν λιμῷ, καὶ ψυχὰς πεινώσας²⁴ ἐμπύπλησιν ἀγαθῶν. Καὶ τίνα τρόπον; οὐδὲ γὰρ τοῦτο μικρὸν εἰς προσθήκην. Συναγαγὼν²⁵ ἐν ταύτῃ τοὺς λιμοῦ τραυματίας,²⁶ ἔστι δὲ οὓς καὶ μικρὸν ἀναπνέοντας, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, νηπίους, γέροντας, πᾶσαν ἡλικίαν ἐλεεινήν, πᾶν εἶδος τροφῆς ἐρανίζων, ὅση τυγχάνει λιμοῦ βοήθεια, ἔτνους²⁷ τε πλήρεις προσθεῖς λέβητας, καὶ τοῦ ταριχευτοῦ παρ' ἡμῖν ὄψου, καὶ πένητας τρέφοντος. Ἐπειτα τὴν τοῦ Χριστοῦ διακονίαν μιμούμενος, ὃς καὶ λεντίῳ²⁸ διαζωνύμενος, οὐκ ἀπηξίου νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ παισὶν, εἰς οὖν συνδούλοις πρὸς τοῦτο συνεργοῖς χρώμενος, ἐθεράπευε μὲν τὰ σώματα τῶν δεομένων, ἐθεράπευε δὲ τὰς ψυχὰς, συμπλέκων τῇ χρείᾳ τὸ τῆς τιμῆς,²⁹ καὶ ῥάσους ποιῶν ἀμφοτέρωθεν.

§ 46. Τοιοῦτος ἦν ὁ νέος σιτοδότης ἡμῖν καὶ δεύτερος Ἰωσήφ,² πλὴν ὅτι καὶ πλεόν τι λέγειν ἔχομεν. Ὁ μὲν γὰρ³ καταπραγματεύεται τοῦ λιμοῦ, καὶ τὴν Αἴγυπτον ἐξωνεῖται τῷ φιλανθρώπῳ,⁴ τὸν τῆς ἀφθονίας καιρὸν εἰς τὸν τοῦ λιμοῦ διατιθέμενος, καὶ τοῖς ἐτέρων ὀνειροῖς εἰς τοῦτο διαταττόμενος. Ὁ δὲ⁵ προῖκα χρηστὸς

καὶ θαυμάτων ἦν καιρός· τὰ γὰρ θαύματα διὰ τοὺς μὴ πιστεύοντας γίνεται, οὐχὶ δὲ διὰ τοὺς πιστοὺς. — 21. Λογῷ.) Τὸν Εἰς τὸ καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, λόγον συνθεῖς. — 22. Διαθρύπτει.) Ἠσαΐ. νή. 7. Τωβίτ. δ'. 16. — 23. Καὶ χορτάζει.) Ψαλμ. λς', 19. ῥά, 15, 16', 18, 19. — 24. Καὶ ψυχὰς πεινώσας.) Λουκ. α'. — 25. Συναγαγὼν.) Ἐννοεῖται Ἐμπύπλησι. — 26. Τοὺς λιμοῦ τραυματίας.) Ἰερερμ. Θρην. δ'. 9. δεικνύς ὅτι καὶ λιμὸς τραυματίζει οὐκ ἔλαττον ξίφους. — 27. Ἐτνους.) Εἶδος ὁσπρίων τὸ ἔτνος εἶναι Νικητάς λέγει, ὡς κύριοι παρὰ δὲ Βαρνάβ, ὁ νῦν οἱ ἰδιῶται καὶ ἄγροικαι φάσαν λέγουσι. — 28. Ὁς καὶ λεντίῳ.) Ἰωάνν. ιγ'. 4. . . . 11. Ἐν γὰρ τῷ δεῖπνῳ τῷ μυστικῷ ὁ Κύριος περιζωτάμενος· λεντίῳ, ἔνιψε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν. — 29. Τῷ τῆς τιμῆς) Τὴν τιμὴν.

· § 46. 2. Καὶ δεύτερος Ἰωσήφ.) Ἰω-

σήφ ὁ πάγκαλλος καλούμενος διὰ τὴν εὐμορφίαν, υἱὸς Ἰακώβ, πωληθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ τοῦ ἐκεῖ βασιλεύοντος ὄνειρά τινα ἐξηγήσας εὐστόχως, γίνεται παρ' αὐτῷ μέγας ἦν δὲ τὰ ὄνειρα· Ἐπτά βόες λεπταὶ κατέφαγον τοσαύτας παχείας· καὶ Ἐπτά στάχυες λεπτοὶ κατέπιον ἑπτά ἐλεγκτούς· ἐδήλου δὲ τὰ ὄνειρα ἑπταετὴ εὐφορίαν πρῶτον, ἑπταετὴ λιμὸν μετὰ ταῦτα· ὅθεν ἐπιστάτης τῶν σίτων γενόμενος, συνήγαγε πολλὸν σίτον κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀφθονίας, καὶ δι' αὐτοῦ ἐπλήρου τοῦ λιμοῦ· διεδίδου δὲ τὸν σίτον τοῖς Αἰγυπτίοις, κτῶμενος τῷ βασιλεῖ τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ κατεδουλώσατο τοῦτον τὸν τρόπον τοὺς Αἰγυπτίους. Γενέσ. μβ'. — 3. Ὁ μὲν γάρ.) Ἰωσήφ δηλ. — 4. Τῷ φιλανθρώπῳ.) Τῷ τῆς φιλανθρωπίας εἶδει ὠνήσατο πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον τῷ βασιλεῖ, διδούς σίτον καὶ λαμβάνων τὴν γῆν αὐτῶν· οἱ δὲ, ἐδίδοντο τῷ λιμῷ ταλαιπωροῦ-

ἦν, καὶ τῆς σιτοδείας ἐπίκουρος ἀπραγμάτευτος, πρὸς ἐν ὁρῶν τῷ φιλανθρώπῳ τὸ φιλάνθρωπον κτήσασθαι, καὶ τῶν ἐκείθεν τυχεῖν ἀγαθῶν διὰ τῆς ἐνταῦθα σιτομετρίας. Ταῦτα μετὰ τῆς⁶ τοῦ λόγου τροφῆς καὶ τῆς τελειωτέρας εὐεργεσίας καὶ διαδόσεως τῆς ὄντως οὐρανίου καὶ ὑψηλῆς, εἶπερ ἄρτος ἀγγέλων⁷ λόγος, ᾧ ψυχαὶ τρέφονται καὶ ποτιζονται, Θεὸν πεινῶσαι, καὶ ζητοῦσαι τροφήν οὐ ῥέουσιν, οὐδ' ἀπιούσαν, ἀλλ' αἰεὶ μένουσαν, ἧς σιτοδότης ἦν ἐκεῖνος⁸ καὶ μάλα πλούσιος, ὁ πενέστατος, ὧν ἴσμεν, καὶ ἀπορώτατος, οὐ λιμὸν ἄρτων,⁹ οὐδὲ δίψαν ὕδατος ἐξιώμενος· λόγου δὲ πόθεν τοῦ ἀληθῶς ζωτικῆς, καὶ τροφίμου, καὶ εἰς αὔξησιν ἄγοντος,¹⁰ ἡλικίας πνευματικῆς τὸν καλῶς τρεφόμενον.

§ 47. Ἐκ δὴ τούτων καὶ τῶν τοιούτων, τί γὰρ δεῖ πάντα λέγοντα διατρίβειν, ἄρτι τοῦ φερωνύμου² τῆς εὐσεβείας μετατεθέντος, καὶ ταῖς ἐκείνου χερσὶν ἡδέως ἐναποφύξαντος, ἐπὶ τὸν ὑψηλὸν τῆς ἐπισκοπῆς θρόνον ἀνάγεται³ καὶ ἀμογητὴ μὲν, οὐ μὴν δὲ ἄνευ βασικανίας καὶ πάλης τῶν τε τῆς πατρίδος προεδρευόντων, καὶ τῶν πονηροτάτων τῆς πόλεως ἐκείνοις συντεταγμένων. Πλήν ἔδει νικῆσαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· καὶ μὲν τοι νικᾷ πολλῇ τῇ περισσίᾳ· Κινεῖ γάρ⁴ ἐκ τῆς ὑπερωρείας⁵ τοὺς χρίστους ἀνδρας ἐπ' εὐσεβεῖα γνωρίμους, καὶ ζηλωτάς, καὶ μετὰ τούτων τὸν νέον Ἀβραάμ, καὶ πατριάρχην ἡμέτερον, τὸν ἐμὸν πατέρα· περὶ ὃν τι καὶ συμβαίνει· θαυμάσιον. Οὐ γὰρ τῷ πλήθει τῶν ἐτῶν μόνον ἐκλειοπῶς, ἀλλὰ καὶ νόσῳ τετραχωμένος, καὶ πρὸς ταῖς ἐσχάταις ἀναπνοαῖς ὢν, κατατολμᾷ τῆς ὁδοῦ, βοηθήσων τῇ ψήφῳ, καὶ θαρσύνσας τῷ πνεύματι, καί τι σύντομον φθέγξομαι, νεκρὸς ἐντεθεὶς ὡς τάφῳ τινὶ τῷ φορεῖν, νέος ἐπάνεισιν εὐσθενής· ἄνω βλέπων, ῥωσθεὶς ἐκ τῆς χειρὸς καὶ τῆς κρίσεως· οὐ πολὺ δὲ εἰπεῖν, ὅτι καὶ τῆς κεφαλῆς⁶ τοῦ χρισθέντος.⁷ Τοῦτο προσκείσθω τοῖς παλαιαῖς

μενοι. — 5. Ὁ δέ.) Μέγ. Βασίλ. — 6. Ταῦτα μετὰ τῆς.) Ταῦτα ἐποίει προστιθέμενος καὶ τὴν διὰ λόγου τροφήν· καὶ γὰρ καὶ ὁ Κύριος λέγει· οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ· Ματθ. δ'. 4. — 7. Ἄρτος ἀγγέλων.) Φησὶ γὰρ ὁ Δαβὶδ· Ψαλ. ας'. 24. Ἄρτον ἀγγέλων ἐφαγεν ἄνθρωπος· τὸ μάννα οὕτω καλέσας· ὁ δὲ Κύριος τὸν λόγον· Ματθ. δ'. 4. ὡς τῶν ἀγγέλων λόγῳ τρεφόμενοι. — 8. Ἐκεῖνος.) Ὁ μέγ. Βασίλ. — 9. Οὐ λιμὸν ἄρτων.) Τοῦτο δὲ τὸ διὰ τοῦ προφήτου Ἀμώς λεγόμενον· κερ. ζ', 11. — 10. Εἰς

αὔξησιν ἄγοντος.) Ὡς φησὶ Παῦλος· εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ.

§ 47. 2. Τοῦ φερωνύμου.) Ὁ Εὐσεβείος δηλ. ἐπίσκοπος Καισαρείας. — 3. Ἀνάγεται.) Ὁ μέγ. Βασίλ. διάδοχος Εὐσεβίου γενόμενος. — 4. Κινεῖ γάρ.) Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. — 5. Ἐκ τῆς ὑπερωρείας.) Ὡς τὸν μέγαν Εὐσεβείον ἐπίσκοπον Σαμοσατίων. — 6. Ὅτι καὶ τῆς κεφαλῆς.) Ὅτι δηλ. ἐβρώθη καὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ χρισθέντος· μέγ. Βασίλ. — 7. Χρισθέντος.) Τῇ χάριτι τοῦ ἁγίου Πνεύματος χρισθὲν, τῇ τᾷ ἀσθενεῖ θαρραλευσάτῃ καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπλη-

διηγῆμασι,⁸ ὅτι πόνος ὑγιάν χαρίζεται, καὶ προθυμία νεκρὸς ἀνίστησι, καὶ πηλὰ γήρας χρίσθην τῷ πνεύματι.

§ 48. Οὕτω δὲ τῆς προεδρίας ἀξιοθείς, ὡς τοὺς τοιοῦτους μὲν γεγονότας, τοιαύτης δὲ χάριτος τετυχηκότας, οὕτω δὲ ὑπειλημμένους εἰκός,² οὐ κατήσχυεν οὐδενί³ τῶν ἐξῆς ἢ τὴν ἑαυτοῦ φιλοσοφίαν, ἢ τὰς τῶν πεπιστευκότων ἐλπίδας. Ἀλλὰ τοσοῦτον ἑαυτὸν ὑπερβάλλων ἀεὶ, ὅσον πρὸ τούτου⁴ τοὺς ἄλλους ἐδείκνυτο,⁵ κάλλιστά τε καὶ φιλοσοφήτατα περὶ τούτων διανοοῦμενος. Ἦγετο γὰρ ιδιώτου μὲν ἀρετὴν εἶναι τὸ μὴ κκῆν εἶναι, ἥ τι καὶ ποτὶς⁶ ἀγαθόν· ἄρχοντας δὲ καὶ προστάτου κακίαν,⁷ καὶ μάλιστα τὴν τοιαύτην⁸ ἀρχὴν, τὸ μὴ πολὺ τῶν πολλῶν προέχειν, μὴδ' ἀεὶ κρείττω φαίνεσθαι, μὴδὲ συμμετεῖν τῇ ἀξίᾳ, καὶ τῷ θρόνῳ τὴν ἀρετὴν. Μόγισ γὰρ⁹ εἶναι τῷ ἄκρῳ, τοῦ μέσου κατατυγχάνειν, καὶ τῷ περιόντι τῆς ἀρετῆς ἐλξείν τοὺς πολλοὺς εἰς τὸ μέτριον. Μᾶλλον δὲ, ἵνα τι φιλοσοφήσῃ περὶ τούτων ἄμεινον, ὅπερ ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος ἐγὼ θεωρῶ· οἶμαι δὲ καὶ τῶν σοφωτέρων ἕκαστος, ἡνίκα μεθ' ἡμῶν ἐγένετο¹⁰, μορφωθείς τὸ ὑπὲρ ἡμᾶς καὶ ἡμέτερον, τοῦτο κἀνταῦθα συμβεβηκέναι λογίζομαι. Ἐκεῖνος τε¹¹ γὰρ προέκοπτε, φησὶν, ὥσπερ ἡλικία, οὕτω δὴ καὶ σοφία καὶ χάριτι· οὐ τῷ ταῦτα λαμβάνειν αὐξήσιν, τί γὰρ τοῦ ἀπ' ἀρχῆς τελείου γένοιτ' ἂν τελειώτερον· ἀλλὰ τῷ κατὰ μικρὸν ταῦτα παραγυμνοῦσθαι καὶ παρεκφαίνεσθαι· τὴν τε τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴν, οὐχὶ προσθήκην, ἀλλ' ἐργασίαν, οἶμαι, μείζω τνικαῦτα λαμβάνειν, ὕλη πλείονι τῇ ἐξουσίᾳ χρωμένῃ. Πρώτον μὲν ἐκεῖνο πᾶσι ποιῆ φανερόν, ὡς οὐκ ἀνθρωπίνης χάριτος ἦν αὐτῷ ἔργον, ἀλλὰ Θεοῦ δῶρον τὸ δεδομένον· δηλώσει δὲ καὶ τὸ ἡμέτερον.¹² οἶα γὰρ μοι φιλοσοφοῦντι περὶ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον συνεφίλοσοφε.

ρούτη. — 8. Τοῖς παλαιοῖς διηγῆμασι.) Παλαιοὶ εἰσι παροιμίαι· τὸ, Πόνος ὑγιάν χαρίζεται. Προθυμία νεκρὸς ἀνίστησι· ταύταις οὖν προσκείμεθα καὶ τὸ, Γήρας πηλὰ χρίσθην τῷ πνεύματι.

§ 48. 2. Ὡς τοὺς τοιοῦτους μὲν γεγονότας. . . . εἰκός.) Ὡς ἐστὶν εἰκὸς ἀξιοῦσθαι τῆς προεδρίας τοὺς τοιοῦτους καὶ τλ. — 3. Οὐ κατήσχυεν οὐδενί.) Δι' οὗτο ἀρνήσεις ἀντὶ μιᾶς Ἀττικῶς. Οὐ κατήσχυε τὴν ἑαυτοῦ φιλοσοφίαν, ἢ τοὺς πιστεύοντας ἐν οὐδενὶ τῶν ἀκούσθων· οὔτε δηλ. ἔργῳ οὔτε λόγῳ. — 4. Πρὸ τούτου.) Πρὸ τοῦ ἀξιοθῆναι τῆς προεδρίας. — 5. Ἐδείκνυτο.) Ἀλλὰ τοσοῦτον ἐδείκνυτο ὑπερβάλλων ἑαυτὸν ἀεὶ, ὅσον ἐδείκνυτο ὑπερβάλλων τοὺς ἄλλους πρὸ τοῦ ἀξιο-

θῆναι τῆς προεδρίας. — 6. Ἦ τι καὶ ποτὶς.) Ἦ γοῦν ὀλίγον ὅπως οὖν εἶναι ἀγαθόν. — 7. Κακίαν.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ Ἦγετο εἶναι ἰδίαν. — 8. Καὶ μάλιστα τὴν τοιαύτην.) Κατ' ἐλλειψιν τῆς Κατὰ οἶον. Καὶ μάλιστα ἄρχοντας κατὰ τοιαύτην ἀρχὴν, τὴν τῆς Ἐπισκοπῆς δηλ. — 9. Μόγισ γὰρ.) Ἦγετο γὰρ μάλισ' ὅτι διὰ τῆς ἀκρότητος τῆς ἀρετῆς τοῦ προστάτου, ἐστὶ τοὺς ἄλλους τοῦ μέσου τῆς ἀρετῆς κατατυγχάν. καὶ τλ. — 10. Μεθ' ἡμῶν ἐγένετο.) Ἐνανθρωπήσας δηλ. μορφωθείς τὸ ἡμέτερον μὲν, ὡς ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν γενόμενος, ὑπὲρ ἡμᾶς δὲ, ὡς ἀνευ σπέρματος. — 11. Ἐκεῖνος τε.) Ὁ Σωτῆρ. Λουκ. β'. 40. — 12. Καὶ τὸ ἡμέτερον.) Ἦ πρὸς ἄλλοιους ἡμῶν φιλία.

§ 49. Τῶν γὰρ ἄλλων ἀπάντων οἰομένων καὶ προσδραμεῖσθαι με τῇ γεγονότι, καὶ περιχαρῆσσεσθαι, ὅπερ ἐτέρου καὶ παθεῖν² ἴσως ἦν, καὶ συνδιανεμῆσθαι τὴν ἀρχὴν μᾶλλον, ἢ παρασυνδυναστεύειν, καὶ τῇ φιλίᾳ τούτῳ τεκμαιρομένων,³ ἐπειδὴ τὸ φορτικὸν φεύγων ἐγὼ, καὶ γὰρ ἐν ἅπασιν, εἴπερ ἄλλος τις,⁴ καὶ ἅμα τοῦ καιροῦ τὸ ἐπίφθονον, ἄλλως τε καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ὠδινόντων ἔτι καὶ ταρασσομένων, οἴκοι κατέμεινα, βία χαλινώσας τὸν πόθον· μέμφεται μὲν, συγγινώσκει δέ. Καὶ μετὰ τοῦτο ἐπιστάντα μὲν, τὴν δὲ τῆς καθέδρας τιμὴν οὐ δεξάμενον τῆς αὐτῆς ἔνεκεν⁵ αἰτίας, οὐδὲ τὴν τῶν πρεσβυτέρων προτίμησιν, οὔτε ἐμέμφατο, καὶ προσεπῆνεσεν, εὖ ποίων, τύφον κατηγορηθῆναι μᾶλλον ὑπ' ὀλίγων ἐλόμενος τῶν ταύτην ἀγνοησάντων τὴν οἰκονομίαν, ἢ τί πράξει τῷ λόγῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ βουλευμασιν ἐναντίον. Καί τοι πῶς ἂν μᾶλλον ἔδειξεν ἄνθρωπος πάσης θωπείας καὶ κολακείας κρείττω τὴν ψυχὴν ἔχων, καὶ πρὸς ἐν μόνον βλέπων τὸν τοῦ καλοῦ νόμον; ἢ περὶ ἡμῶν⁶ οὕτω διανοηθεῖς, οὗς ἐν πρώτοις τῶν ἑαυτοῦ φίλων καὶ συνήθων ἐγνώρισεν. Ἐπειτα τὸ στασιάζον⁷ πρὸς ἑαυτὸν μαλάττει καὶ θεραπεύει λόγοις ἱατρικῆς μεγάλοφρονος· οὐ γὰρ θωπευτικῶς, οὐδὲ ἀνελευθέρως τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ λίαν νεανικῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς· ὥς ἂν τις⁸ οὐ τὴ παρὸν σκοπῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν μέλλουσαν εὐπείθειν οἰκονομῶν. Ὅρῶν γὰρ τὸ μὲν ἀπαλὸν ἐκλυτον καὶ μαλακίζον, τὸ δὲ αὐστηρὸν τραχύνον καὶ ἀπαυθαδιάζον, ἀμφοτέροις βοηθεῖ δι' ἀλλήλων· ἐπεισιχία μὲν τὸ ἀντιτυπές, στερότητι δὲ τὸ ἀπαλὸν κερασάμενος· ὀλίγα μὲν λόγου προσδεηθεῖς, ἔργῳ δὲ τὰ πλείω δυνηθεῖς πρὸς τὴν θεραπείαν, οὐ τέχνην δουλόμενος, ἀλλ' εὐνοίαν σφετεριζόμενος· οὐ δυναστεία προσχρώμενος, ἀλλὰ τῇ δύνασθαι⁹ μὲν, φεῖδεσθαι δὲ, προσαγόμενος. Τὸ μέγιστον¹⁰ τὸ πάντας ἡττάσθαι¹¹ τῆς αὐτοῦ διανοίας, καὶ ἀπρόσιτον εἰδέναι τὴν ἀρετὴν· καὶ μίαν

§ 49. 2. Καὶ Παθεῖν.) Ὁ Καὶ ἐνταῦθα παρέλκει, ἔμαρπτι μόνῃν τινα δηλῶν, καὶ πλέον οὐ. — 3. Καὶ τῇ φιλίᾳ τούτῳ ... τεκμαιρομένων.) Ὁ Καὶ συνδέει τὸ, αἰομένων, καὶ τεκμαιρομένων. — 4. Εἴπερ ἄλλος τις.) Ἐγὼ φεύγω ἐν ἅπασιν τὸ φορτικὸν ὑπὲρ πάντα ἄλλον. — 5. Τῆς αὐτῆς ἔνεκεν.) Ἵνα μὴ δηλ. δόξω προτιμηθεῖς, ὡς φίλος. — 6. Ἡ περὶ ἡμῶν.) Λυτικὸς δηλ. Οὐκ ἄλλως ἢ οὕτω διανοηθεῖς περὶ ἡμῶν. — 7. Τὸ στασιάζον.) Τὴν κατ' αὐτοῦ φατριάν δηλ. — 8. Ὡς ἂν τις.) ποιήσῃε δηλ. — 9. Ἀλλὰ τῇ δύνασθαι.) Ἀλλὰ

προσαγόμενος τούτῳ, ὅτι δύναται μὲν δυναστεύειν αὐτοὺς, φεῖδεται δὲ τούτῳ χρῆσθαι περὶ αὐτῶν. — 10. Τὸ μέγιστον.) Τὸ δὲ μέγιστον πάντων ἐστίν, ὅτι ἡττῶντο πάντες τῆς αὐτοῦ διανοίας, καὶ ὅτι ἤδεσαν αὐτὸν ἀπρόσιτον ὄντα κατὰ τὴν ἀρετὴν. — 11. Τὸ πάντας ἡττάσθαι.) Εἰλείπεται δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ Ἰσοκράτους· πρὸς Νικοκλέα λέγοντος. » Ἀρχικὸς εἶναι βούλου, μὴ » χαλεπότητι, μηδὲ τῷ σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ τῷ πάντας ἡττάσθαι τῆς » σῆς διανοίας καὶ ἀρετῆς ὡς ἀπρόσιτου. «

μὲν ἐκυτοῖς σωτηρίαν ἡγεῖσθαι τὸ μετ' ἐκείνου τε καὶ ὑπ' ἐκείνου τετάχθαι· ἓνα δὲ κίνδυνον τὸ προσκρούειν ἐκείνῳ, καὶ ἀλλατρίωσιν ἀπὸ Θεοῦ νομίζειν τὴν ἀπ' ἐκείνου διάστασιν. Οὕτως ἐκόντες ὑπεχώρησαν καὶ ἡττήθησαν, καὶ ὡς ἡχῶ βροντῆς ὑπεκλήθησαν, ἄλλος ἄλλον εἰς ἀπολογίαν προφθάνοντες, καὶ τὸ μέτρον τῆς ἀπεχθείας εἰς μέτρον μετενεγκόντες εὐνοίας, καὶ τῆς εἰς ἀρετὴν ἐπιδόσεως, ἣν δὴ μόνην ἀπολογίαν ἰσχυρωτάτην εὑρισκον. Πλὴν εἴτις διὰ κακίαν ἀνίατον ἡμελήθη καὶ παρερρίφθη, ἢ αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ συλτριβῇ καὶ καταναλωθῇ, καθάπερ ἰδὲ σιδήρῳ συνδαπανώμενος.

§ 50. Ἐπεὶ δὲ τὰ ὅκοι κατὰ νοῦν εἶχεν αὐτῷ,² καὶ ὡς οὐκ ἂν τις³ ᾤήθη, τῶν ἀπίστων, κακείνου ἡγνοηκότων, περιρρεῖ τι τῇ διανοίᾳ μείζον καὶ ὑψηλότερον. Τῶν γὰρ ἄλλων ἀπάντων τὸ ἐν ποσὶ μόνον ὁρῶντων, καὶ τὸ καθ' αὐτοὺς ὅπως ἀσφαλῶς ἔξει λογιζομένων, εἶπερ τοῦτο ἀσφαλές, παραιτέρω δ' οὐ προσιόντων, οὐδέ τι μέγα καὶ νεανικὸν ἐννοῆσαι ἢ καταπράξεσθαι δυναμένων καὶ τοι τᾷλλα μέτριος ὢν, ἐν τούτῳ οὐ μετριάξει· ἀλλ' ὑψοῦ τὴν κεφαλὴν διάρᾳς, καὶ κύκλῳ τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα περιαγαγών, πᾶσαν εἴσω ποιεῖται τὴν οἰκουμένην, ὅσῃν ὁ σωτήριος⁴ λόγος ἐπέδραμεν. Ὅρων δὲ τὸν μέγαν τοῦ Θεοῦ κληρον, καὶ τοῖς αὐτοῦ λόγοις καὶ νόμοις καὶ πάθεσι περιποτηθέντα, τὸ ἅγιον ἔθνος,⁵ τὸ βασιλῆιον ἱεράτευμα κακῶς διακείμενον, εἰς τε μυρίας δόξας⁶ καὶ πλάνας διεσπασμένον, καὶ τὴν ἐξ Αἰγύπτου μετηρμένην⁷ καὶ μεταπεφυτευμένην ἄμπελον ἐκ τῆς ἀθέου καὶ σκοτινῆς ἀγνοίας⁸ εἰς κάλλος τε καὶ μέγεθος ἄπειρον προελθοῦσαν, ὡς καλῶσαι πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ ὁρῶν καὶ κέδρων ὑπερεκτείνεσθαι· ταύτην δὲ⁹ πονηρῇ καὶ ἀγρίῳ συὶ τῷ διαδόλῳ λελυματμένην οὐκ αὐταρκεῖς ὑπολαμβάνει¹⁰ ἔρηνεῖν ἡσυχῇ τὸ πάθος καὶ πρὸς Θεὸν αἶρειν μόνον τὰς χεῖρας, καὶ παρ' ἐκείνου τῶν κατεχόντων κακῶν λύσειν ζητεῖν· αὐτὸς δὲ¹¹ καθεύδειν· ἀλλὰ τι καὶ βοηθεῖν καὶ παρ' ἑαυτοῦ συνεισφέρειν ὥετο δεῖν. Τί γὰρ εἶναι τῆς συμφορᾶς ταύτης ἀνιαιρώτερον; ὑπὲρ δὲ τοῦ¹² μᾶλλον χρῆναι σπουδάζειν τὸν ἄνω

§ 50. 2. Κατὰ νοῦν εἶχεν αὐτῷ.) γιν. ἔθνος.) Πέτρος. Α'. β'. 9. — 6. Κατὰ τὴν αὐτοῦ δηλ. βούλησιν· ὅπερ ἐστίν· ἐπειδὴ οἱ ἐν τῇ παροιμίᾳ αὐτοῦ Καταρεῖα ὁμοιοῦσαντες διέκειντο πρὸς αὐτὸν κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν. — 3. Καὶ ὡς οὐκ ἂν τις.) Καὶ οὕτως εὖ εἰχον, ὡς οὐδεὶς ἂν ἐπίστευσε τῶν ἀπίστων, καὶ ὅσοι ἡγνούον τὸν μέγ. Βασίλ. — 4. Ὅσῃν ὁ σωτήριος.) Καθ' ἣν δηλ. ἐκρηύχθη τὸ Εὐαγγέλιον. — 5. Τὸ ἅγιον ἔθνος.) Πέτρος. Α'. β'. 9. — 6. Μυρίας δόξας.) Αἰρέσεων δηλ. — 7. Μετηρμένην.) Ψαλμ. π'. 8. — 8. Ἀγνοίας.) Τῆς εἰδωλολατρίας· ἡγνούουν γὰρ τὸν Θεόν, καὶ ἐπίστευον εἰδώλοις. — 9. Ταύτην δέ.) Τὴν ἄμπελον ὁρῶν, ὁ μέγ. Βασίλ. — 10. Ὑπολαμβάνει.) Καθάπερ ὁ Δαβὶδ αὐτῷ. π'. 14 — 11. Αὐτὸς δέ.) Ἡ Ὀνομαστικὴ διὰ τὴν ταυτοπροσωπίαν. — 12. Ὑπὲρ δὲ τοῦ.)

βλέποντα; Ἐνὸς μὲν γάρ εὖ πράττοντος ἢ κακῶς, οὐδὲν τῇ κοι-
νῇ τούτῳ ἐπισημαίνειν.¹³ τοῦ κοινοῦ δὲ οὕτως ἔχοντος, καὶ τὸν
καθ' ἕκαστον ὁμοίως ἔχειν· πάσαν εἶναι ἀνάγκην. Ταῦτ' οὖν ἐν-
νοῶν ἐκεῖνος καὶ σκοπῶν, ὁ τοῦ κοινοῦ κηδεμὼν καὶ προστάτης,
ἐπειδὴ σῆς ὁστέων¹⁴ καρδία αἰσθητικὴ, ὡς Σολομῶντι καὶ τῇ ἀλη-
θείᾳ δοκεῖ, καὶ τὸ μὲν ἀνάλγητον εὐθυμον, τὸ δὲ συμπαθὲς λυ-
πηρόν, καὶ τῆξις καρδίας ἔμμονος λογισμός, διὰ τοῦτο ἐσφάδαζεν,
ἡνιάτο, κατετιτρώσκετο, ἔπασχε τὸ Ἰωνᾶ,¹⁵ τὸ Δαβὶδ,¹⁶ ἀπελέγε-
το τὴν ψυχὴν, οὐκ ἐδίδου ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐδὲ νυσταγμὸν
τοῖς βλεφάροις, προσεδάπανα τὸ λειπόμενον τῶν σαρκῶν ταῖς φρον-
τίσιν, ἕως εὖρη τοῦ κακοῦ λύσιν. Ἐπιζητεῖ θείαν βοήθειαν, ἢ ἀν-
θρωπίνην, ἣτις στήσει τὸν κοινὸν ἐμπρησμὸν καὶ τὴν ἐπέχουσαν
ἡμᾶς σκοτόμαιναν.

§ 51. Ἐν μὲν οὖν ἐκεῖνο ἐπινοεῖ καὶ λίαν σωτήριοι, συναγα-
γὼν ἑαυτὸν, ὡς οἶόν τε ἦν, καὶ συγκλείσας τῇ πνεύματι, καὶ
πάντας μὲν ἀνθρωπίνους λογισμοὺς κινήσας, πᾶν δὲ τῶν γραφῶν
βάθος ἀναλεξάμενος, λογογραφεῖ τὴν εὐτέθειαν.² Καὶ ἀντιθέτοις
πάλαις³ καὶ μάχαις, τὸ πολὺ τῶν αἰρετικῶν ἀποκρούεται θρά-
σος· τοὺς μὲν καὶ εἰς χεῖρας ἰόντας⁴ ἀγχεμάχοις ὅπλοις τοῖς
ἀπὸ γλώσσης καταστρεφόμενος· τοὺς δὲ πόρρωθεν⁵ βάλλων το-
ξεύμασι τοῖς ἐκ μέλανος, οὐδὲν ἀτιμωτέροις⁶ τῶν ἐν ταῖς πλαξὶ
χαραγμάτων. Οὐδὲ ἐνὶ⁷ τῆς Ἰουδαίας ἔθνει καὶ μικρῷ τούτῳ νο-
μοθετοῦντος περὶ βρωμάτων καὶ πομάτων, καὶ προσκαιρῶν
ψυσιῶν, καὶ σαρκὸς καθαρσίων, ἀλλὰ καὶ παντὶ γένει καὶ μέ-
ρει τῆς οἰκουμένης περὶ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας, ἐξ οὗ καὶ τὸ σώ-
ζεσθαι περιγίνεται. Δεύτερον δέ,⁸ (καὶ γὰρ ὁμοίως ἀτελὲς ἄλογος

Ἀρθρον ἀντὶ Ἑρωτιματικοῦ· ἦτοι ὑπὲρ
δὲ τίνο; — 13. Ἐπισημαίνειν.) Οὐδὲν
σημεῖον γνώρισμα ποιεῖν· ἦτοι οὐδὲν
βλάπτειν· ἀπὸ κοινοῦ δὲ τὸ, ὑπολαμ-
βάνει· — 14. Σῆς ὁστέων.) Παροιμ. κβ'.
20. — 15. Τὸ Ἰωνᾶ.) Πάθος· ξηραυθεί-
σας γὰρ τῆς κολοκύνθης, ὁ Ἥλιος οὕτω
τὸν Ἰωνᾶν ἔκαυσεν, ὥστε ὀλιγοψύχησε,
καὶ ἀπελέγετο τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ
εἶπε· καλὸν μοι ἀποθανεῖν με ἢ ζῆν·
Ἰων'. δ'. 8. — 16. Τὸ Δαβὶδ.) Ψαλμ.
ρλβ'. 4.

§ 51. 2. Λογογραφεῖ τὴν εὐτέθειαν.)
Γραφῇ δηλ. παραδίδωσι τὸ εὐτέθει-
σόν· — 3. Ἀντιθέτοις πάλαις.) Συγ-
γράμμασι δηλ. ἀντιβῆρῃσιν. — 4.
Εἰς χεῖρας ἰόντας.) Ὅσοι δηλ. κατὰ
πρώτων διελόγοντο αὐτῷ· ἀπὸ μετα-
φορᾶς τῶν στρατιωτῶν τῶν ξίφεσι,

καὶ λόγχαις μαχομένων. — 5. Τοὺς δὲ
πόρρωθεν.) Ὅσοι δηλ. διὰ συγγραμ-
μάτων μακρόθεν ἐπολέμουν, καθάπερ
ὁ Εὐνόμοιος· Καὶ τοῦτο ἐκ μεταφορᾶς
τῶν μαχομένων. — 6. Οὐδὲν ἀτιμο-
τέροις.) Κατ' οὐδὲν δηλ. τὰ τοξεύμα-
τα ταῦτα τοῦ μεγ. Βασιλ. εἴτ' οὖν
συγγράμματα οὐκ ἦσαν ἀτιμώτερα τῶν
καὶ τλ. — 7. Οὐδὲ ἐν.) Οὐδὲ εὔσι
τοῖς τοξεύμασι τούτοις εἴτ' οὖν συγγράμ-
μασιν ἀνδρὸς νομοθετοῦντος ἐνὶ ἔθνει
τῆς Ἰουδαίας καὶ τούτῳ μικρῷ· καθάπερ
τὰ Μωυσέως περὶ καθαρῶν καὶ ἀκα-
θάρτων βρωμάτων καὶ πομάτων καὶ
προσκαιρῶν ψυσιῶν, καὶ σαρκὸς καθαρ-
σίων, ἀλλ' οὖσιν ἀνδρὸς νομοθετοῦντος
καὶ παντὶ γένει ἀνθρώπων καὶ παντὶ
μέρει τῆς οἰκ. καὶ τλ. — 8. Δεύτερον
δέ.) Ἐπινοεῖ καὶ ἔστι τὸ Προσετίθει

πραΐεις, και λόγος ἀπρακτος·) προσετίθει τῷ λόγῳ και τὴν ἐκ τοῦ πράττειν ἐπικουρίαν τοῖς μὲν ἐπιδημῶν, πρὸς δὲ τοὺς πρεσβέων· τοὺς δὲ καλῶν,⁹ νοθετῶν, ἐλέγχων, ἐπιτιμῶν, ἀπειλῶν, δνειδιζων, προπολεμῶν¹⁰ ἐθνῶν, πόλεων, τῶν καθ' ἕκαστον, πᾶν εἶδος ἐπινσῶν σωτηρίας· πανταχόθεν ἰώμενος, ὁ Βεσελεήλ¹¹ ἐκεῖνος ὁ τῆς Θείας ἀρχιτέκτων σκηνῆς, πάσῃ πρὸς τὸ ἔργον ὕλῃ και τέχνῃ χρώμενος, και πάντα πλέκων εἰς κάλλους ἐνὸς περιουσίαν και ἀρμονίαν· Τί τ' ἄλλα χρὴ λέγειν;

§ 52. Ἀλλ' ἦκεν ἡμῖν αὖθις ὁ χριστομάχος βασιλεὺς², και τῆς πίστεως τύραννος, μετὰ πλείονος τῆς ἀσεβείας και θερμότερας τῆς παρατάξεως, ὡς πρὸς ἀνταγωνιστὴν ἰσχυρότερον ὄντος αὐτῷ τοῦ λόγου κατὰ τὸ ἀκάθαρτον³ ἐκεῖνο πνεῦμα, και πονηρὸν, ὁ τοῦ ἀνθρώπου λυθὲν, και περιπλανηθὲν, πρὸς τὸν αὐτὸν ἀναστρέφει μετὰ πλείονων πνευμάτων, εἰσοικισθησόμενον· ὥσπερ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἠκούσαμεν. Τούτου⁴ γίνεται μαθητὴς ἐκεῖνος ὁμοῦ τε τὴν προτέραν ἦτταν⁵ ἀνακαλεσάμενος, και προσθήσων τι τοῖς πρώτοις παλαίσμασι· θεινὸν γὰρ⁶ εἶναι και σφέτλιον πολλῶν μὲν ἐθνῶν ἐπάρχοντα, πολλῆς δὲ δόξης ἡξιωμένον, πάντας δὲ τοὺς κύκλῳ καταστρεφάμενον τῷ κράτει τῆς ἀσεβείας και χειρωσάμενον πᾶν τὸ προστυχόν, ἐνὸς ἀνδρὸς και μιᾶς πόλεως ἦττων ὀφθῆναι, και γέλωτα ὀφλεῖν οὐ τοῖς ἄγουσι⁷ μόνον αὐτὸν προστατάις τῆς ἀθείας, ἀλλὰ και πᾶσιν ἀνθρώποις, ὡς ὑπελάμβανε. Τὸν μὲν δὴ Περσῶν⁸ βασιλέα φασίν, ἐπειδὴ ποτε κατὰ τῆς Ἑλλάδος

οἷον ἐπεξήγησις. — 9. Τοὺς δὲ καλῶν.) Παῦλ. πρὸς Τιμ. β'. δ'. 2. — 10. Προπολεμῶν.) Ἀντὶ πολεμῶν ὑπὲρ ἐθνῶν, πόλεων, και ὑπὲρ ἑκάστου κατ' ἰδίαν· ἢ δὲ τοι· Πρὸς, ἐν τοῖς τοιούτοις οὐ μόνον βοήθειαν, ἀλλὰ και τὸ ἔμπροσθεν· τὸ γὰρ προπολεμῶν τινος, οὐδὲν ἄλλ' ἢ τὸ προϊστάμενος τινὸς εἶτ' οὖν ἔμπροσθεν ἰστάμενος πολεμῶ. — 11. Ὁ Βεσελεήλ.) Ὁ γὰρ Βεσελεήλ, ἐμπλησθεὶς παρὰ Θεοῦ πνεύματος Θείου, σοφίας, και ἐπιστήμης, χρυσοῦ, ἀργυροῦ και χαλκοῦ, και ὑακίνθου, και πάσῃ ὕλῃ χρυσάμενος, ἐποίησε τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, τὴν κιβωτῶντῆς διαθήκης, και τὸ ἱλαστήριον, και τὴν διασκευὴν τῆς σκηνῆς. Ἐξοδ. λβ'. λς'. ἐνταῦθα δὲ ἐννοεῖ τὸν μέγ. Βασίλ. ἀρχιτέκτονα τῆς Θείας σκηνῆς τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας.

§ 52. 2. Ὁ χριστομάχος βασιλεὺς.) Οὐάλης, ὁ τοῦ Ἀρείου τὸ δόγμα διεξάμενος, και διώκτης γενόμενος μέγας τῶν ὀρθοδόξων. — 3. Κατὰ τὸ ἀκάθαρτον.) Λουκ. ιβ'. 24. ἐνθα λέγει ὁ Χριστός· Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα

ἡξέθλῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται καὶ ἀνθρώπων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὐρίσκων λέγει· ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, θέν ἐξῆλθον· και ἐλθὼν εὐρίσκει σεσχωρημένον και κεκοσμημένον· τότε πορεύεται και παραλαμβάνει ἐπὶ ἑτέρα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, και εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· και γίνεται τὰ ἑσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου χείρονα τῶν πρώτων· καὶ Ματθ. ιβ'. 43. . . . 45. — 4. Τούτου.) Τοῦ πονηροῦ δαίμονος. — 5. Τὴν προτέραν ἦτταν.) Περί τῆς ἐν λθ'. . . . μγ'. — 6. Δεινὸν γὰρ.) Ἐννοεῖται Ἐλεγεν· σύνθεσις δὲ τοῦτο διὰ τὸν Γάρ. — 7. Οὐ τοῖς ἀγουσι.) Οὐ μόνον τοῖς προσταταῖς τῆς ἀθείας, οἵτινες παρεκκλίνουσιν αὐτὸν εἰς τοῦτο. — 8. Τὸν μὲν δὴ Περσῶν.) Ξέρξης ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὡς καταδουλοσόμενος, αὐτὴν ἐνστρατεύσας, τὸν τε Ἑλλήσποντον περὶ ὁρμῶν γεφυρώσας και τὸ στενὸν τοῦ Ἀθω διορύξας ναυστόρον εἰργάσαστα, και οὕτω φοβερὸς ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα,

ἐστράτευε, πᾶν μὲν γένος ἀνθρώπων ἐπ' αὐτοὺς ἐλαύνων, παντὶ δὲ ζῶνι θυμῷ καὶ φρονήματι, οὐ ταύτῃ μόνον ἐπαίρεσθαι, καὶ ἄμετρον εἶναι ταῖς ἀπειλαῖς· ἀλλ' ὥς ἂν μᾶλλον αὐτοὺς καταπλήξῃς, φοβερὸν ἑαυτὸν ποιεῖν καὶ ταῖς κατὰ τῶν στοιχείων καινοτομίαις. Γῆ τις ἠκούετο ξένη, καὶ θάλασσα τοῦ νέου δημιουργοῦ, καὶ στρατὸς ἡπειρον πλέων, καὶ πεζέων πέλαγος· νῆσοι τε ἀρπαζόμεναι, καὶ θάλασσα μαστιζομένη,⁹ καὶ ὅσα τῆς ἐμπλήκτου σαφῶς ἦν στρατιάς καὶ στρατηγίας, κατάπληξις μὲν τοῖς ἀγενεστέροις, γέλως δὲ τοῖς ἀνδρικωτέροις καὶ στερρότεροις τὸ φρόνημα. Ὁ δὲ¹⁰ τοιοῦτου μὲν οὐθενὸς ἐδεῖτο καθ' ἡμῶν στρατεύων· ὁ δὲ ἦν ἐκείνων χειρὸν καὶ βλαβερώτερον, τοῦτο ποιῶν καὶ λέγων ἠκούετο. Ἔθετο εἰς οὐρανὸν¹¹ τὸ στόμα αὐτοῦ, βλασφημίαν λαλῶν εἰς τὸ ὕψος, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ διήλθεν ἐπὶ τῆς γῆς· καλῶς γάρ αὐτὸν ὁ Θεὸς Δαυὶδ πρὸ ἡμῶν ἐστηλίτευσε τὸν οὐρανὸν εἰς γῆν κλίναντα,¹² καὶ μετὰ τῆς κτίσεως ἀριθμοῦντα φύσιν τὴν ὑπερκόσμιον, ἣν οὐδὲ χωρεῖν ἡ κτίσις δύναται, καὶ μεθ' ἡμῶν τι γένηται λόγῳ φιλανθρωπίας, ἢ ἡμᾶς ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτὴν χαμαὶ κειμένους.

§ 53. Καὶ δὴ λαμπρά μὲν αὐτοῦ τὰ πρῶτα² νεανιεύματα, λαμπρότερα δὲ τὰ τελευταῖα καθ' ἡμῶν ἀγωνίσματα. Τίνα δὴ λέγω τὰ πρῶτα; ἐξορίαί, φυγαί, δημεύσεις, ἐπίβουλαί· φανεραί τε καὶ ἀφανεῖς· τὸ πείθειν, οὐ καιρὸς ἦν, τὸ βιάζεσθαι, τοῦ πείθειν οὐκ ὄντος. Οἱ μὲν ἐξωθούμενοι³ τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅσοι τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς· οἱ δὲ εἰσαγόμενοι, ὅσοι τῆς βασιλικῆς ἀπωλείας ἐτύγχανον, οἱ τὰ χειρόγραφα τῆς ἀσεθείας ἀπαιτοῦντες,⁴ οἱ γράφοντες τὰ τούτων ἔτι χαλεπώτερα,⁵ πρεσβυτέρων ἐμπρησμοὶ⁶ θαλάττιοι, στρατηγοὶ δυσσεβεῖς, οὐ Περσῶν κρατοῦντες,

ναυμαχήσας ἐν Σαλαμῖνι, καὶ ἡττηθεὶς, ἐπανῆλθεν εἰς τὰ οἰκεῖα κατασχημένος. — 9. Μαστιζομένη.) Γεφυρώτας γὰρ τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ τῆς γεφύρας λυθείσης ὑπὸ τρινημίας, προσέταξεν ἀλύσει τύπτειν τὴν θάλασσαν ὁ Ξέρξης. — 10. Ὁ δέ.) Οὐάλης. — 11. Ἔθετο εἰς οὐρανόν.) Ψαλμ. σγ'. 8. 9. — 12. Λύττον. . . κλίναντα.) Τὸν Οὐάλεντα τὸν ὕψιστον Θεὸν ταπεινῶσαντα, κτίσμα δὴλ. λέγων τὸν Υἱόν.

§ 53. 2. Τὰ πρῶτα.) Τὰ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἀλλοχοῦ. — 3. Οἱ μὲν ἐξωθούμενοι.) Ὡς ἐκ τῆς Ἀντισίας ὁ μέγας Μελέτιος, ἐκ Σαμοσάτων ὁ Θεὸς Εὐσέβιος, ἐκ Λαοδικαίας Πελάγιος ὁ θαυμαστός· ἐξ Ἑδέας ὁ ἅγιος Βάρτης.

καὶ ἀλλαχόθεν ἄλλοι συχοί. — 4. Οἱ τὰ χειρόγραφα τῆς ἀσεθείας ἀπαιτοῦντες.) Ἵν' οἱ εὐσεβεῖς ὑπογραφθῶσιν εἰς τὴν ἀσεβειαν. Βασιλικοὶ γὰρ τινες περὶ τὸν πάντας ἀπαιτοῦντες ὑπογράφειν ἐν τῷ νόμῳ τῶν Ἀρειανικῶν δογμάτων· Νικήτ. — 5. Τὰ τούτων ἔτι χαλεπώτερα.) Τὰς κατὰ τῶν εὐσεβῶν προσταγὰς· δηλ. — 6. Ἐμπρησμοί.) Ὁ γδοήκοντα γὰρ πρεσβυτέρους πεμφθέντας παρὰ τῶν ὀρθοδόξων εἰς Νικομήδειαν ὑπὲρ εὐσεβείας πρεσβεύοντες, ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως οἱ περὶ Οὐάλεντα εἰς σκάφος ἐμβιβάσαντες, ἀφῆκαν ἀνερμάτιστον εἰς τὸ πέλαγος, κύρ ἐπαφέντες τῷ σκάφει, καὶ οὕτως οἱ εὐσεβεῖς ἐκείνοι οἰκτροτάτω ἐχρήσαντο θα-

οὐ Σκύθας χειρούμενοι, οὐκ ἄλλο τι βαρβαρικὸν ἔθνος ἀνακαθαίροντες, ἀλλ' Ἐκκλησίαις⁷ ἐπιστρατεύοντες, καὶ θυσιαστηρίων κα-
τορχούμενοι⁸ καὶ τὰς ἀνυμνίτους θυσίας ἀνθρώπων καὶ θυσιῶν
αἵματι χραίνοντες, καὶ παρθένων αἰδῶ καθυβρίζοντες.⁹ ἵνα τί
γένηται; Ἰν' ἐξωθῇ μὲν Ἰακῶβ ὁ πατριάρχης, ἀντισαχθῇ Ἡσαΐ¹⁰
ὁ μεμισθημένος καὶ πρὸ γενέσεως. Ταῦτα¹¹ τῶν πρώτων αὐ-
τοῦ νεκρινυμάτων τὰ διηγήματα, ἃ καὶ μέχρι τοῦ νῦν κινεῖ τοῖς
πολλοῖς δάκρυον, εἰς μνήμην ἰόντα καὶ ἀκούμενα.

§ 54. Ἐπειδὴ δὲ πάντα διεξελθὼν ἐπὶ τὴν ἄσσειστον καὶ ἀνε-
πειρέχστον τὴν δε² τῶν Ἐκκλησιῶν μητέρα, ὡς δουλωσόμενος ὤρ-
μησε, καὶ τὸν λειπόμενον³ ἔτι μόνον ζωτικὸν σπινθῆρα τῆς ἀλη-
θείας, τότε πρῶτον ἥσθετο κακῶς βουλευσάμενος. Ὡς γὰρ βέλος
ἰσχυροτέρῳ προσπεσὼν, ἀπεκρούσθη· καὶ ὡς κάλως⁴ ῥαγείς, ὑπε-
χωρησε. Τοιοῦτῳ τῷ προστάτῃ τῆς Ἐκκλησίας ἐνέτυχε, καὶ το-
σοῦτῳ προδίδω⁵ περιβράχεις διελύθη.

§ 55. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα λεγόντων καὶ ἰστορούντων τῶν τότε
πεπειραμένων ἔστιν ἀκούειν. Ἰστορεῖ δὲ οὐδεὶς ὅστις οὐ τῶν ἀ-
πάντων,² ἀλλὰ τοσοῦτοι θαυμάζουσιν, ὅσοι τοὺς τότε ἀγῶνας³
γνωρίζουσι, τὰς προσβολάς, τὰς ὑποσχέσεις, τὰς ἀπειλάς, τοὺς

νάτω. Νικήτ. Βασιλ. Σχολιασταί. — 7. Ἄλλ' Ἐκκλησίαις.) Ἠγεῖτο δὲ τοῦ στρα-
τεύματος Σεβαστιανὸς Μανιχαῖος· οὗτος
ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁρμήσας ἐν μιᾷ κυριακῇ
ἡμέρᾳ μετὰ πολλῆς δυνάμεως, καὶ πυρὸς
ἀφθείτης, παρθένους γυμνάς εἰς πῦρ ἐνέ-
βαλε, μὴ ὁμολογούσας τὸ τοῦ Ἀρείου δόγ-
μα· καὶ τεσσαράκοντα ἄνδρας σκληρῶς ἡ-
κίτατο, ὥστε τούτων τοὺς μὲν ἀποθανεῖν,
τοὺς δὲ εἰς ἰατροὺς ἀχθῆναι, Ἀθανάσιον,
καὶ Ἀρειανὸν Γεώργιον. — 8. Κατορχούμε-
νοι.) Νέος ἀπειλῆς θηλυμῶρφος σχήματι
ἀστεινῶς ὀρχεῖτο ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου
Θυσιαστηρίου. Νικήτ. — 9. Παρθένων
... καθυβρίζοντες.) Τὰς γὰρ ἐπθῆτας
διαβόργνυντες, καὶ ὡς ἡ φύσις ἔχει
γυμνάς καταστήσαντες, πᾶσαν τὴν πό-
λιν θριαμβεύοντες, ἡτίμαζον τὴν γύμνω-
σιν αὐτῶν, ἦσαν δὲ αἱ καὶ φθορὰν τοῦ
σώματος ὑπέστησαν· καὶ ῥοπάλοις κατὰ
κεφαλῆς τυπτόμεναι ἀχανεῖς ἐγίνοντο,
οὐκ ἐπιτρεπτομένων τῶν σωμάτων οὐδὲ
τῇ κηδεῖᾳ παραδίδοσθαι. — 10. Ἰακῶβ
ἡ Πατριάρχης. ... Ἡσαΐ.) Ἰακῶβ μὲν λέ-
γει ἐν ταῦθα Πέτρον τὸν διάδοχον Ἀ-
θανασίου τοῦ πεντάθλου, Ἡσαΐ δὲ τὸν
Ἀρειανὸν Λούμιον. Νικήτας δὲ Ἰακῶβ
λέγει ἐννοεῖν αὐτὸν τὸν μέγαν Ἀθανά-

σιον, Ἡσαΐ δὲ Γεώργιον τὸν Ἀρειαν-
νόν· Βασίλειος δὲ τις σχολιαστής, Ἰακῶβ
λέγει ἐννοεῖν Παῦλον τὸν ὁμολογητὴν·
Ἡσαΐ δὲ τὸν Νικομηθεῖας Εὐτέθειον
» ἢ δὲ μεταφορὰ ἐκ τῶν τοῦ Μαλαχίου
» λέγοντος· α. 2. Οὐκ ἀδελφὸς ἦν Ἡσαΐ
» τοῦ Ἰακῶβ λέγει Κύριος· καὶ ἡγάπησα
» τὸν Ἰακῶβ, τὸν δὲ Ἡσαΐ ἐμίσησα· καὶ
Παῦλος πρὸς Ῥωμ. Σ'. 15. Καθὼς γέ-
γραπται, φησί, τὸν Ἰακῶβ ἡγάπησα τὸν
δὲ Ἡσαΐ ἐμίσησα. — 11. Ταῦτα.) Τὰ
ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γεγενημένα.

§ 54. 2. Τὴν δε.) Τὴν τῶν Καισα-
ρέων. — 3. Καὶ τὸν λειπόμενον.) Καὶ
ἐπὶ τὸν λειπόμενον. — 4. Καὶ ὡς κάλως. Καὶ
καθάπερ τὸ τεινόμενον σχοινίον ῥαγὲν
πρὸς τὸν τεινάντα ἀνυποσπέρρει. —
5. Προβόλῳ.) Ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἐν τῇ
θαλάσσῃ προβεβλημένων πετρῶν, τὸν
θυμὸν τῶν κυμάτων ὑποδεχομένων, ἄπερ
πρὸς αὐτὰς ῥηγνύμενα διαλύεται εἰς
ἄβρῶν.

§ 55. Ἰστορεῖ δὲ οὐδεὶς ὅστις οὐ
τῶν ἀπάντων.) Ἀντὶ πάντων ἰστοροῦσιν
τὸ γὰρ οὐδεὶς ὅστις οὐ τῶν ἀπάντων,
τὸ πάντες δηλοῖ, περιφραστικῶς λεγό-
μενον ἐν σχήματι δεινότητος. — 3. Τοὺς
τότε ἀγῶνας.) Τοῦ Οὐδέλentos κατὰ τοῦ

ἐκ τοῦ δικαστικοῦ τάγματος προσπεμπομένους αὐτῷ καὶ πείθειν ἐπιχειροῦντας, τοὺς ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ, τοὺς ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος,⁴ τοὺς ἐν γυναιξίν ἄνδρας, καὶ ἐν ἀνδράσι γυναῖκας, τοὺς τοῦτο μόνον ἀνδρικούς τὴν ἀπέδειξαν. Οἱ τὸ φυσικῶς ἀσελγαίνειν οὐκ ἔχοντες, ᾧ δύνανται μόνον, τῇ γλώσση πορνεύουσι τὸν ἀρχιμάγειρον Ναβουζαρδάν,⁵ τὰς ἐκ τῆς τέχνης μαχαίρας ἐπαπειλοῦντα, καὶ τῇ οἰκείῃ⁶ πυρὶ πεμπόμενον. Ὁ δὲ μάλιστα μοι τῶν ἐκείνου θαυμάσιον, καὶ οὐδὲ βουλομένῳ παρελθεῖν δυνατόν, τοῦτο δώσω τῷ λόγῳ συνελών ὅσον ἐνδέχεται.

§ 56. Τίς οὐκ οἶδε τὸν τηνικαῦτα ὑπαρχον,² πολλῶ μὲν τῷ οἰκείῳ θράσει καθ' ἡμῶν μάλιστα χρώμενον, ἐπειδὴ καὶ παρ' ἐκείνων³ ἦν τῇ βαπτίσματι τελεσθεὶς ἢ συντελεσθεὶς⁴ πλείω δὲ τῶν ἀναγκαίων ὑπηρετοῦντα. τῷ ἐπιτάττοντι,⁵ καὶ διὰ τοῦ πάντα χαρίζεσθαι τὸ κράτος ἑαυτῷ συντηροῦντα, καὶ φυλάττοντα χρονιώτερον; Τούτῳ βρέμονται κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ λεόντιον μὲν τὸ εἶδος προδεδλημένῳ, λεόντιον δὲ βρυχωμένῳ, καὶ μηδὲ προσιτὸν πλείοσιν, ὁ γεννάδας⁶ ἐκεῖνος εἰσάγεται μᾶλλον δὲ εἴσεισιν, ὥσπερ εἰς ἑορτήν, οὐκ εἰς κρίσιν καλούμενος. Πῶς ἂν ἀξίως διηγησαίμην ἢ τὴν τοῦ ὑπάρχου θρασύτητα, ἢ τὴν τοῦ ἀνδρός πρὸς αὐτὸν μετὰ συνέσεως ἔνστασιν; Τί σοι, φησὶν, ᾧ οὗτος, βούλεται, (τοῦνομα προσειπὼν, οὕτω γὰρ ἐπίσκοπον ἡξίου καλεῖν,) τὸ κατὰ τοσούτου κράτους τολμᾶν, καὶ μόνον τῶν ἄλλων ἀπαυθαδιάζεσθαι; Τοῦ χάριν,⁷ ὁ γεννάδας φησὶ, καὶ τίς ἡ ἀπόνοια; οὕτω γὰρ ἔχω γινώσκειν. Ὅτι μὴ τὰ βασιλείως θρησκείας, φησὶ, τῶν ἄλλων ἀπάντων ὑποκλιθέντων καὶ ἡττημένων. Οὐ γὰρ ταῦτα, ἔφη, βασιλεὺς ὁ ἐμὸς⁸ βούλεται, οὐδὲ κτίσμα τι προσ-

μεγ. Βασιλ. — 4. Τοὺς ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος.) Τοὺς Εὐνούχους δηλ. — 5. Τὸν ἀρχιμάγειρον Ναβουζαρδάν.) Τὸν ἀρχιμάγειρον Οὐάλεντος λέγει τὸν Διμοσθένη ὥσπερ γὰρ Ναβουζαρδάν ὁ ἀρχιμάγειρος Ναβουχοδονόσορος βασιλείως Βαβυλῶνος ἔλθων εἰς Ἱερουσόλυμα τὸν τὸν οἶκον Κυρίου ἐνέπρηξε καὶ τὸν τοῦ βασιλείου, καὶ πάντα τοὺς λοιποὺς οἰκούς καὶ τὰ τεῖχη κατέσπασε. Βασιλ. Δ'. κέ. 8. οὕτω καὶ οὗτος φοβερός πυρεγένετο εἰς τὸν μέγ. Βασίλ. ἠπειλεί γὰρ αὐτὸν τὰς ἐκ τῆς τέχνης μαχαίρας ταῖς χερσὶ κρατῶν. — 6. Καὶ τῷ οἰκείῳ.) Καὶ ὅστις ἐπέμπετο τῷ αἰωνίῳ πυρὶ, οἰκείῳ αὐτῷ ὄντι ὡς μαχείῳ.

56. 2. Ὑπαρχον.) Μόδεστος δὲ ἐκάλειτο ὁ τότε ἐν Καισαρείᾳ ὑπαρχος. — 3. Παρ' ἐκείνων.) Τῶν αἰρετικῶν ἐπι-

σκόπων. — 4. Συντελεσθεὶς.) Ἐνταῦθα τὸ Συντελεσθῆναι ἀντὶ τοῦ Καταποντισθῆναι, ἀφανισθῆναι, καὶ ἀποδοθῆναι, εἰληθῆναι φησὶ Νικήτας ὥστε τὸν νοῦν εἶναι. Οἱ παρ' αἰρετικῶν βαπτίζομενοι, οὐ βαπτίζονται, ἀλλὰ καταβαπτίζονται ὡς ἐν τῇ περὶ βαπτίσματος λέγει Ζήτει τὸν βαπτιστὴν.) Βασιλεὶ Οὐάλεντι. — 5. Τῷ ἐπιτάττοντι.) Βασιλεὶ Οὐάλεντι. — 6. Ὁ γεννάδας.) Μέγ. Βασίλ. — 7. Τοῦ χάριν.) Ἀντὶ τίνος χάριν ὅλον διὰ τί οὕτω μὲ ἐρωτᾷς; καὶ τίς ἐστὶν ἡ ἐμὴ κατὰ τοῦ κρατοῦντος αὐθαδεία; εἰπέ μοι ἐγὼ γὰρ οὐδεμίαν γινώσκω. — 8. Βασιλεὺς ὁ ἐμὸς.) Ὁ Οὐράνιος δηλ. βασιλεὺς Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

9. Κτίσμα τι προσκυνεῖν.) τὸν Ἰῶν δηλ. τοῦ Θεοῦ κτίσμα λέγειν καὶ οὐ τῷ Πατρὶ ὁμοούσιον, ἀπερ' ὑμεῖς οἱ τὰ

κυνεῖν⁹ ἀνέχομαι, Θεοῦ τε κτίσμα τυγχάνων, καὶ Θεὸς εἶναι¹⁰ κεκελευσμένος. Ἡμεῖς δὲ τί σοι δοκεῖμεν; ἢ οὐδέν,¹¹ ἔφη, ταῦτα προστάττοντες; τίθαί;¹² οὐ μέγα σοι τὸ μεθ' ἡμῶν τετάχθαι, καὶ κοινωνοὺς ἔχειν ἡμᾶς; Ὑπαρχοι μὲν, φησιν, ὑμεῖς, καὶ τῶν ἐπιφωγῶν, οὐκ ἀρνήσομαι· οὐπω δὲ Θεοῦ τιμωτέροι. Καὶ τὸ κοινωνοὺς ἔχειν μέγα μὲν, πῶς γάρ οὐ; πλάσμα Θεοῦ καὶ ὑμεῖς· ἀλλ' ὥσείτινας¹³ ἄλλους τῶν ὑφ' ἡμῖν τεταγμένων· οὐ γάρ¹⁴ προσώποις τὸν Χριστιανισμόν, ἀλλὰ πίστει χαρακτηρίζεσθαι. Τότε δὴ¹⁵ κινήθοντα τὸν ὑπαρχον, ζέσαιτε πλέον τῷ Συμῶ, καὶ τῆς καθέδρας ἐξαυαστῆναι, καὶ τραχυτέροις πρὸς αὐτὸν χρῆσασθαι λόγοις. Τί δὲ οὐ φοβῇ τὴν ἐξουσίαν, φησί; Μῆ τι γένηται,¹⁶ μηδὲ τι πάθω; Μῆ τι τῶν πολλῶν¹⁷ ἐν, ἃ τῆς ἐμῆς δυναστείας ἐστὶ. Τίνα ταῦτα¹⁸ γνωρίζεσθω γάρ ἡμῖν. Δήμευσιν,¹⁹ ἐξορίαν, βασάνους, θάνατον. Ὅτι ἄλλο, φησιν,²⁰ ἀπειλεῖ τούτων γὰρ οὐδέν ἡμῶν ἀπτεται. Καὶ τὸν²¹ εἰπεῖν· πῶς; καὶ τίνα τρόπον; Ὅτι τοι, ἔφη, δημεύσει μὲν οὐχ ἀλωτὸς ὁ μηδὲν ἔχων, πλὴν εἰ τούτων χρήξεις τῶν τριχίνων μου ῥακίων καὶ βιβλίων ὀλίγων, ἐν οἷς ὁ πᾶς ἐμοὶ βίος.²² Ἐξορίαν δὲ οὐ γινώσκω, ὁ μηδενὶ τόπω περιγραφτὸς, καὶ μήτε ταύτην²³ ἔχων ἐμὴν, ἣν οἰκῶ νῦν, καὶ πᾶσαν ἐμὴν, εἰς ἣν ἂν ῥιφῶ· μᾶλλον δὲ Θεοῦ πᾶσαν, οὗ πάροικος²⁴ ἐγὼ καὶ παρεπιδήμος. Αἱ βάσανοι δὲ, τί ἂν λάβοιεν, οὐκ ὄντος σώματος· πλὴν εἰ τὴν πρώτην λέγοις πληγὴν, ταύτης γὰρ σὺ μόνος κύριος. Ὁ δὲ θάνατος εὐεργέτης· καὶ γὰρ θάττον πέμψει με πρὸς Θεόν, ὃ ζῶ καὶ πολιτεύομαι, καὶ τῷ πλείστῳ τέθηκα, καὶ πρὸς ἐν ἐπείγομαι πόρρωθεν.

Ἀρεῖου κακοδοξήματα φρονούντες ποιεῖτε. Ψαλ. πᾶ. 9. — 10. Καὶ Θεὸς εἶναι.) Κατὰ χάριν δηλ. ὄθεν καὶ ὁ προφητάναξ Δαβὶδ φησίν. Ἐγὼ εἶπα θεοὶ ἐστέ καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· ψαλμ. πῆ. 6. — 11. ἢ οὐδέν.) Ἀπὸ κοινού, σοὶ δοκοῦμεν εἶναι. — 12. Τίθαί;) Ὁ Δαὶ ἐν ἐρωτῇ, φασίν, καὶ γράφεται ἵν' ἐμφανί τε ἔχει ὁ λόγος, ἐπὶ μακροτέρου χρόνου ἐκτεινόμενος, καὶ ἐπὶ πλέον τοῦ στόματος ἀνοιγομένου· ἔχει δὲ ἐννοούμενον τὸ δοκεῖ σοι. — 13. Ἄλλ' ὥσείτινας.) Ἀλλὰ βούλομαι ἔχειν κοινωνοὺς ὑμᾶς κατὰ τὴν εὐσέθειαν, καθάπερ καὶ ἄλλους τινὰς εὐσεβεῖς τεταγμένους ὄντας ὑπὸ τῷ ἡμετέρῳ δόγματι τῷ ὀρθῷ. — 14. Οὐ γάρ.) Φημί δηλ. — 15. Τότε δὴ.) Λέγεται δηλ. Ὁρῶν δηλ. ὁ ὑπαρχος τὸν μέγ. βασιλ. μὴ ὑποκλινόμενον τῷ αὐτοῦ Σελήματι, ἀλλὰ καὶ ὑπ᾿ αὐτὸν εἰς εὐσέθειαν ἐπιχειροῦν.

τα, ὁργίσθητι πλέον. — 16. Μῆ τι γένηται) Ἀπόκρισις τοῦ μεγ. βασιλ. Τίνας ἔνεκα λέγεις, μὲ φοβηθῆναι; ἵνα μὴ μοι τι δεινὸν συμβῇ; ἢ ἵνα μὴ τι πάθω δεινόν; — 17. Μῆ τι τῶν πολλῶν.) Λόγοι τοῦ Ὑπαρχου. Ναὶ φησιν, ἵνα μὴ πάθῃς τι τῶν πολλῶν δεινῶν, ὅσα εἰσὶν ἀποτελέσματα τῆς ἐμῆς δυναστείας. — 18. Τίνα ταῦτα.) Εἰσὶ; φησὶν ὁ μέγ. βασιλ. — 19. Δήμευσιν.) ἵνα μὴ πάθῃς, φησὶν ὁ ὑπαρχος δημεύειν καὶ τλ. — 20. Φησίν.) Ὁ μέγ. βασιλ. ἐάν τι ἄλλο ἔχῃς ἀπειλεῖν, ἀπειλεῖ. — 21. Καὶ τόν.) Λέγουσιν ὅτι ὁ Μόδεστος εἶπεν· πῶς οὐκ ἀπτεταί σου ταῦτα. — 22. Ὁ πᾶς... βίος.) Βίος ἐνταῦθα ὁμοιον τῷ παρ' ἡμῖν ἐν συνηθείᾳ λεγόμενον ἀντὶ τοῦ πλοῦτος, καὶ ἡ περιουσία. — 23. Ταύτην.) Τὴν Καισάρειαν. — 24. Πάροικος.) Ψαλ. λθ'. 12.

§ 57. Τούτοις καταπлагέντα τὸν ὑπαρχον, οὐδεὶς φάναι² μέχρι τοῦ νῦν οὕτως ἐμοὶ διειλεκται, καὶ μετὰ τοσαύτης τῆς παρρήσιας, τὸ ἑαυτοῦ προσθεὶς ὄνομα. Οὐδὲ γὰρ ἐπισκόπων, φησὶν,³ ἴσως ἐνέτυχες, ἢ πάντως ἂν τοῦτον διειλέχθη τὸν τρόπον, ὑπὲρ τοιούτων ἀγωνιζόμενος. Τάλλα μὲν γὰρ ἐπεικεῖς ἡμεῖς, Ὑπαρχε, καὶ παντὸς ἄλλου ταπεινότεροι, τοῦτο τῆς ἐντολῆς⁴ κελευούσης, καὶ μὴ ὅτι τοσοῦτον κράτει, ἀλλὰ μηδὲ τῶν τυχόντων ἐνὶ τὴν ὀφρῶν αἵροντες. Οὐ δὲ Θεὸς τὸ κινδυνεύομενον, καὶ προκείμενον, τάλλα περιφρονούντες, πρὸς ἑαυτὸν⁵ μόνον βλέπομεν· πῦρ δὲ καὶ ξίφος καὶ θῆρες, καὶ οἱ τὰς σάρκας τέμνοντες ὄνυχες, τρυφὴ μᾶλλον ἡμῖν εἰσὶν ἢ κατάπληξις. Πρὸς ταῦτα ὑβρίζε, ἀπειλεῖ, ποιεῖ πᾶν ὅ,τι ἂν ἡ βουλομένῳ σοι, τῆς ἐξουσίας ἀπολαύς. Ἀκουέτω ταῦτα καὶ βασιλεὺς, ὥς ἡμᾶς γε οὐχ αἰρήσεις· οὐδὲ πείσεις συνθέσθαι τῇ ἀσεδεῖα, καὶ ἀπειλῆς χαλεπώτερα.

§ 58. Ἐπειδὴ ταῦτα εἰπεῖν καὶ ἀκοῦσαι² τὸν Ὑπαρχον, καὶ τὴν ἔνστασιν μαθεῖν τοῦ ἀνδρός, οὕτως ἀκατάπληκτον, καὶ ἀήττητον, τὸν μὲν ἔξω πέμψαι καὶ μεταστήσασθαι, οὐκ ἔτι μετὰ τῆς αὐτῆς ἀπειλῆς, ἀλλὰ τινος αἰδοῦς καὶ ὑποχωρήσεως· αὐτὸν δὲ τῷ βασιλεῖ προσελθόντα, ὥς εἶχε τάχους, Ἡττήμεθα, βασιλεῦ, εἰπεῖν, τοῦ τῆςδε προδεδλημένου τῆς Ἐκκλησίας κρείττων ἀπειλῶν ὁ ἀνὴρ, λόγων στερρότερος, πειθοῦς ἰσχυρότερος. Ἄλλον δὴ τινα πειρᾶν τῶν ἀγενεστερέων, τοῦτον δὲ ἢ βιάζεσθαι φανερώως, ἢ μὴ προσδοκᾶν εἴξειν ταῖς ἀπειλαῖς. Ἐφ' οἷς ἑαυτοῦ καταγνόντα τὸν βασιλέα, καὶ τῶν ἐγκωμίων τοῦ ἀνδρός ἡττηθέντα· θαυμάζει γὰρ ἀνδρὸς ἀρετὴν καὶ πολέμιος· μήτε βιάζεσθαι κελευῖσαι, καὶ ταῦτόν τῷ σιδήρῳ παθεῖν, ὃς μαλάσσεται μὲν τῷ πυρὶ, μένει δὲ ὅμως σίδηρος. Καὶ τρέψαντα εἰς θαῦμα τὴν ἀπειλήν τὴν μὲν κοινωνίαν οὐδέξασθαι, τὴν μετάθεσιν³ αἰσχυρόμενον, ζητεῖν δὲ ἀπολογία, ἥτις εὐπρεπεστάτη. Δηλώσει δὲ καὶ ταύτην ὁ λόγος.

§ 59. Εἰς γὰρ τὸ ἱερὸν εἰσελθὼν μετὰ πάσης τῆς περὶ αὐτὸν δορυφορίας, (ἦν δὲ ἡμέρα τῶν Ἐπιφανείων, καὶ ἀθροίσιμος)¹ καὶ τοῦ λαοῦ μέρος γενόμενος, οὕτως ἀφοσιῶται τὴν ἑνωσιν.² Ἄξιον δὲ μηδὲ τοῦτο παραδραμεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ ἔνδον ἐγένετο, καὶ τὴν ἀκοήν προσβαλλούσῃ τῇ ψαλμῳδίᾳ κατεδροντήθη, τοῦτε

§ 57. 2. Οὐδεὶς φάναι) Λέγεται. — 3. Φησὶν.) Ὁ μέγ. Βασίλ. — 4. Τῆς ἐντολῆς.) Λουκ. κβ'. 26. Ματθ. κ'. 26. — 5. Πρὸς ἑαυτόν.) Τὸν Θεὸν δηλ.

§ 58. 2. Εἰπεῖν καὶ ἀκοῦσαι.) Ἐννοεῖται τὸ Λέγεται· οὕτω γὰρ ἔλλει-

πτικῶς δὲ ἀπαρεμφάτων εἰδισται παρ' Ἑλλήσι διηγουμένοις λέγεσθαι. — 3. Τὴν μετάθεσιν.) Ἀπὸ τοῦ Ἀρειανισμοῦ δηλ.

§ 59. 2. Ἀφοσιῶται τὴν ἑνωσιν.) Πολιτικῶς· δηλ. ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρὸς

λαοῦ τὸ πέλαιος εἶδε, καὶ πᾶσαν τὴν εὐκοσμίαν, ὅση τε περὶ τὸ βῆμα, καὶ ὅση πλησίον, ἀγγελικὴν μᾶλλον ἢ ἀνθρωπίνην, τὸν μὲν τοῦ λαοῦ προτεταμένον ἔρθιον, οἷον τὸν Σαμουήλ³ ὁ λόγος γράφει, ἀκλινῇ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ὄψιν καὶ τὴν διάνοιαν, ὥσπερ οὐδενὸς καινοῦ γεγονότος, ἀλλ' ἐστηλωμένον, ἢ οὕτως εἶπω, Θεῷ καὶ τῷ βήματι, τοὺς δὲ περὶ αὐτὸν ἐστηκότας ἐν φόβῳ τινὶ καὶ σεβάσματι. Ἐπειδὴ ταῦτα εἶδε, καὶ πρὸς οὐδὲν παράδειγμα ἠδύνατο θεωρεῖν τὰ ὁρώμενα, ἔπαθέ τι ἀνθρώπινον· σκότου καὶ δίνης πληροῦται τὴν ὄψιν καὶ τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ θάμβους. Καὶ τοῦτο ἦν τοῖς πολλοῖς ἄδηλον ἔτι. Ἐπεὶ δὲ τὰ δῶρα⁴ τῇ Σεῖᾳ τραπέζῃ προσενεγκεῖν ἔδει, ὣν αὐτουργὸς ἦν, συνεπελάβετο δ' οὐδεὶς, ὥσπερ ἦν ἔθος, ἄδηλον ὄν, εἰ προσήσεται, τηλικαῦτα τὸ πάθος γνωρίζεται· περιτρέπει γάρ, καὶ εἰ μή τις τῶν ἐκ τοῦ βήματος ὑποσχὼν τὴν χεῖρα τὴν περιτροπὴν ἔστησε, καὶ κατηνέχθη πτώμα θαυμάσιον ἄξιον εἶεν. Ἀ δὲ αὐτῷ διήλεκται τῷ βασιλεῖ, καὶ μεθ' ὅσης τῆς φιλοσοφίας, ἐπειδὴ γε αὖθις τρόπον τινὰ συνεκκλησιάσας ἡμῖν, εἶπω τοῦ παραπετάσματος⁵ ἑαυτὸν ἐποίησατο,⁶ εἰς τε ὄψιν ἦλθε καὶ λόγους, ποθῶν ἐκ πλείονος, τί χρὴ λέγειν; Τί δ' ἄλλο γε, ἢ Θεοῦ φωνάς, αἱ τοῖς περὶ τὸν βασιλέα καὶ ἡμῖν τοῖς συνεισελθούσιν ἠκούσθησαν. Αὕτη γίνεται τῆς βασιλείας περὶ ἡμᾶς φιλανθρωπίας ἀρχή, καὶ κατάστασις πρώτη! Τοῦτο⁷ λῆμμα τῆς τότε διοχλοῦσης ἐπηρείας τὸ πλεῖστον, ὥσπερ τι ρεῦμα διέλυσε!

§ 60. Ἐτερον δὲ τῶν εἰρημένων οὐκ ἔλαττον. Ἐνίκων οἱ πονηροί,² καὶ κυροῦνται κατὰ τοῦ ἀνδρός³ ἐξουρία, καὶ οὐδὲν ἀπὴν τῶν εἰς τοῦτο⁴ φερόντων. Ἡ νύξ παρῆν, ὁ δῖφρος εὐπρεπής, οἱ μισοῦντες⁵ ἐν κρότοις, ἐν ἀθυμίᾳ τὸ εὐσεβές,⁶ περὶ τὸν πρόθυμον ὁδοιπόρον ἡμεῖς· τᾶλλα, ὅσα τῆς καλῆς ἀτιμίας πάντα πεπλήρωται. Τί οὖν;⁷

τὸ φωνώμενον, οὐμὴν δὲ καὶ κατὰ τὸ ὄμμα ἐνωθεῖς. — 3. Οἷον τὸν Σαμουήλ.) Βασιλ. Α'. κη'. 14. Εὐθα γυνή, ἐγγαστρέμιθος μαντευομένη Σαούλ, φησὶν, ὅτι εἶδεν ἄνδρα ὁρθιον ἀναβαίνοντα ἐκ τῆς γῆς, καὶ οὗτος διπλοῖδα ἀναβεβλημένος καὶ ἔγνω Σαούλ, ὅτι οὗτος Σαμουήλ. — 4. Τὰ δῶρα.) Ταῦτα δὲ ἦν σκευὴ χρυσᾶ, ἃ αὐτὸς κατεσκευάσεν ὁ βοσιθεύς, ὡς Νικήτας λέγει, τὸ Αὐτουργὸς ἐξηγῶν — 5. Τοῦ παραπετάσματος.) Παραπέτασμα λέγει Νικήτας τὸ καλούμενον Διακονικόν. — 6. Εἶπω ... ἑαυτὸν ἐποίησατο.) Περιφρασὶς ἀντὶ Εἰσέθε. — 7. Αὕτη ...

Τοῦτο.) Πρὸς τὰ ἐπόμενα συμφωνοῦσιν Ἀττικῶς κατὰ γένος αἱ Ἀντωνυμίαι· ἔδει γὰρ εἰπεῖν ἐν παντί Τοῦτο, ἢ ἢ, τὸ διαλεχθῆναι μετὰ τοῦ βασιλέως· ὃ δὲ καὶ τὸ λῆμμα, φασὶ, ὁλοῖ, ὅπερ ἐστὶν ἡ γενναία καὶ συνετὴ διάλεξις.

§ 60. 2 Οἱ πονηροί.) Ἀρειανοὶ δηλ. — 3. Κατὰ τοῦ ἀνδρός.) Μὲγ. Βασιλ. — 4. Τῶν εἰς τοῦτο.) Τὴν ἐξουρίαν δηλ. πάντα δηλονότι ἦσαν ἔτοιμα, ὅτα συνετέλουν εἰς τοῦτο, τὴν ἐξουρ. δηλ. — 5. Οἱ μισοῦντες.) Ἀρειανοὶ. — 6. Εὐσεβές.) Τὸ ἀφρορημένον ἀντὶ τοῦ συγκεκριμένου· ἦτοι οἱ εὐσεβεῖς. — 7. Τί οὖν;) Συνέβη δηλ. Δύει τὴν ἐξουρίαν ταύτην θαύματι ὁ Θεός.

Αὐτεὶ τούτην Θεός· Ὁ γὰρ πατάξας Αἰγύπτου⁸ τὰ πρωτότοκα τραχυνομένης κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ, οὗτος καὶ τὸν παῖδα τοῦ βασιλέως θραύει νόσου πληγῇ. Καὶ τὸ τάχος⁹ ὅσον; Ἐκείθεν¹⁰ τὸ γράμμα τῆς ἐξορίας, ἐντεῦθεν τὸ δόγμα τῆς ἀρρώστιας, καὶ ἡ χεὶρ ὑπέχεται τοῦ πονηροῦ γραφείως, καὶ ὁ ἅγιος ἀνασώζεται· καὶ γίνεται πυρετοῦ θῶρον ἀνὴρ εὐσεβὴς βασιλέα θρασὺν σωφρονίζοντος· τί τούτων ἐνδικώτερον ἢ ταχύτερον; Τὰ δὲ τούτων¹¹ ἐξῆς· Ἐκαμνεν ὁ παῖς τῷ βασιλεῖ,¹² καὶ πονήρως εἶχε¹³ τοῦ σώματος· συνέκαμνεν δὲ ὁ πατήρ. Καὶ τί γάρ,¹⁴ ἡ πατήρ; Πανταχόθεν ἐπιζητῶν ἐπικουρίαν τῷ πάθει, καὶ ἱατρῶν τοὺς ἀρίστους ἐκλεγόμενος, καὶ λιταῖς προσκείμενος, εἴπερ ἄλλοτε ποτε, καὶ κατὰ γῆς ἐρρίμμενος. Ποιεῖ γὰρ καὶ βασιλέας ταπεινοὺς πάθος, καὶ θραυμαστὸν οὐδὲν· ἐπεὶ καὶ Δαβὶδ¹⁵ πρότερον ταῦτ' ἐπὶ τῷ παιδί τεπονθῶς ἀναγέγραπται. Ὡς οὐδὲν εὗρισκεν οὐδαμῶθεν τοῦ κακοῦ φάρμακον, ἐπὶ τὴν πίστιν τοῦ ἀνδρός καταφεύγει, καὶ δι' ἑαυτοῦ μὲν οὐκ εἰσκαλεῖ, τὸ τῆς ὕβρεως ὑπόγειον αἰσχυνόμενος, ἐτέροις δὲ τὴν πρεσβειάν ἐπιτρέπει τῶν οἰκειοτάτων ἐκυτῷ καὶ φιλτάτων. Καὶ ὁ¹⁶ παρῆν, οὐδὲν ἀναδύς, οὐδὲ τοῦ καιροῦ κατεξαναστάς, ὥσπερ ἄλλος τις,¹⁷ καὶ ὁμοῦ τῇ παρουσίᾳ, ῥάων ἡ νόσος γίνεται, καὶ χρηστοτέρων ὁ πατήρ τῶν ἐλπίδων. Καὶ εἰ μὴ τὴν ἄλμην τῷ ποτίμῳ¹⁸ ὕδατι συνεκέρασεν, ὁμοῦ τε τοῦτον εἰσκαλέσας, καὶ τοῖς ἑτεροδόχοις πιστεύσας, καὶ ὑγιείας τυχὼν ὁ παῖς ταῖς τοῦ πατρὸς χερσὶν ἀπεσώθη. Καὶ τοῦτο ἐπιστεύετο παρὰ τῶν τηνικαῦτα παρόντων, καὶ κοινωνούντων τοῦ πάθους.

§ 61. Τὸ δὲ αὐτὸ, καὶ τῷ Ὑπάρχῳ μικρόν ὕστερόν φασι συμβῆναι. Κάμπτει καὶ τοῦτον ταῖς τοῦ ἁγίου χερσὶ συμπεσούσας τὴν ἀρρώστια. Καὶ ὅντως² πληγὴ τοῖς εὖ φρονοῦσι παιδεῦμα γίνεται,

— 8. Πατάξας Αἰγύπτου.) Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ τελευταία πληγὴ τῶν Αἰγυπτίων· Εἴσοδ. ια. 4. ιβ'. 29. πολλῶν γὰρ καὶ ἄλλων σημείων γενομένων, οἱ Αἰγύπτιοι ἐκκληρύνοντο, καὶ οὐκ ἤθελον ἐᾶσαι τοὺς Ἑβραίους ἐξελθεῖν ἀποθανόντων δὲ τῶν πρωτοτόκων πάντων, ἄκοντες εἰσαναυτοῖς φοβηθέντες. — 9. Καὶ τὸ τάχος.) Καὶ πόσον δηλ. ἦν τὸ τάχος. — 10. Ἐκείθεν.) Ἐπεξήγησις τοῦ τάχους. — 11. Τὰ δὲ τούτων.) Τὰ δὲ ἐξῆς καὶ ἀκόλουθα τούτοις ἦσαν τοιαῦτα. — 12. Ὁ βασιλεῖ.) Ἡ δοτικὴ διὰ τὸ πάθος· ἡ γὰρ τοιαύτη ἀντίπτωσις ἐν πάθει ψυχῆς μάλιστα ἔχει εἰς χρῆσιν. — 13. Πονήρως εἶχε.) Κακῶς δηλονότι δίκαιον τὸ σῶμα· Σημειωσθαι δὲ ὅτι τὸ μὲν Πονηρῶς ἐπὶ

ψυχῆς, τὸ δὲ Πονήρως ἐπὶ σώματος λαμβάνεται. — 14. Καὶ τί γάρ.) Καὶ τί γὰρ ἄλλο ἦν ὁ πατήρ Οὐάλης ἢ πατήρ υἱοῦ τοῦ κάμνοντος; δηλ. ἐποίει ὅσα τὸν πατέρα ποιεῖν ἢ φύσις διδάσκει. — 15. Ἐπεὶ καὶ Δαβὶδ.) Ὁ γὰρ Δαβὶδ, ἐπειδὴ Νάθαν ὁ προφῆτης εἶπεν αὐτῷ ὅτι τὸν ἐκ τῆς μοιχείας τῆς Βηρσαβῆς γεννηθέντα αὐτῷ υἱὸν ἀποθανεῖν δεῖ, ἀσθενήσαντος, ἐνήστευε, πάντα ἐποίει ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, οἷα πατήρ. Βασίλ. Β'. ιβ'. 15. — 16. Καὶ ὁ.) Ὁ μέγ. Βασίλ. — 17. Ἄλλος. Τίς Ἐποίησεν ἄν. — 18. Τὴν ἄλμην τῷ ποτίμῳ.) Ἄλμην μὲν λέγει τὴν Ἀρείου αἵρεσιν, πότιμον δὲ ὕδωρ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν.

§ 61. 2. Καὶ ὅντως.) Ἡ παρὰ Θεοῦ

καὶ κρείττων εὐημερίας πολλάκις κακοπάθει· ἔκαμνεν, ἐδάκρυεν, ἐδυσφόρει, προσέπεμπεν, ἠντιβόλει, τὴν ἀπολογίαν ἔχεις ἐβόα, δὸς σωτηρίαν. Καὶ μὲν τοι³ καὶ τυγχάνει ταύτης, ὡς αὐτὸς τε ὁμολόγει, καὶ πολλοὺς ἔπειθε τῶν οὐκ εἰδόντων. Οὐ γὰρ ἐπαύετο τὰ ἐκείνου καὶ θαυμάζων, καὶ διηγούμενος.

§ 62. Ἀρ' οὖν τὰ μὲν πρὸς ἐκείνους αὐτῇ τοιαῦτα, καὶ εἰς τοῦθ' ἤκοντα τέλους, τὰ δὲ πρὸς ἐτέρους ἐτέρως ἢ περὶ μικρῶν ἢ μικρὰ πεπολέμηται, ἢ μετρίως πεφιλοσόφηται, ἢ σιγῆς ἀξίως, ἢ οὐ λίαν ἐπαινετῶς; Οὐ μὲν οὖν. Ἀλλ' ὁ κινήσας ποτε τῇ Ἰσραὴλ Ἄδερ τὸν ἀλητήριον,² αὐτὸς κινεῖ καὶ τούτῳ τὸν τῆς Ποντικῆς μοίρας Ὑπαρχον, προφάσει μὲν ὡς ὑπὲρ γυναιίου τινὸς ἀγανακτοῦντα, τὸ δ' ἀληθὲς τῆς ἀσεθείας ὑπερμαχοῦντα, καὶ κατὰ τῆς εὐσεθείας ἰστούμενον. Ἐὼ τᾶλλα καὶ ἅσα καὶ οἷα κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐξυβρίσεν· ἴσον δὲ εἰπεῖν καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἐν καὶ δι' ὃν ὁ πόλεμος. Θ' δὲ μάλιστα καὶ τὸν ὑδριστὴν ἥσχυε, καὶ τὸν ἀγωνιστὴν ὑψωσεν, εἴπερ τι³ μέγα καὶ ὑψηλὸν ἢ φιλοσοφία, καὶ τὸ κρατοῦντα τῶν πολλῶν ταύτῃ φαίνεσθαι, τοῦτο δώσω τῷ λόγῳ. Γυναϊκά τινα τῶν ἐπιφανῶν ἐξ ἀνδρῶς⁴ οὐ πρὸ πολλοῦ τὸν βίον ἀπολιπόντος, ἀ τοῦ δικαστοῦ σύνοδος ἐβιάζετο, πρὸς γάμον ἔλκων ἀπαξιούσαν ἢ δέ,⁵ οὐκ ἔχουσα ὅπως διαφύγῃ τὴν τυραννίδα, βουλὴν βουλευέται οὐ τολμηράν μᾶλλον, ἢ συνετήν· τῇ ἱερᾷ⁶ τραπέζῃ προσφεύγει, καὶ Θεὸν ποιεῖται προστάτην κατὰ τῆς ἐπηρείας. Τί οὖν ἔδει ποιεῖν, ὦ πρὸς τῆς Τριάδος αὐτῆς;⁷ ἐν εἴπω τι καὶ δικανικῶς⁸ μεταξὺ τῶν ἐπαίνων, μὴ ὅτι⁹ τὸν μέγαν Βασιλείον, καὶ τῶν τοιούτων ἅπασιν νομοθέτην, ἄλλον δὲ τινα τῶν πολὺ μετ' ἐκείνον, ἱερέα δὲ ἄμως; Οὐκ ἀντιποιεῖσθαι, κατέχειν, κηδεσθαι, χεῖρα δρέγειν Θεοῦ φιλανθρωπία καὶ νόμῳ τῷ τετιμηκότι θυσιαστήρια; Οὐ πάντα δρᾶσαι καὶ παθεῖν ἐθελῆσαι πρότερον, ἢ τι βουλευέσθαι κατ' αὐτῆς ἀπάνθρωπον; καὶ καθυδρίσαι μὲν τὴν ἱερὰν τράπεζαν, καθυδρίσαι δὲ τὴν πίστιν μεθ' ἧς ἰκέτευεν; Οὐ φησὶν ὁ κοινὸς δικαστὴς.¹¹

πληγὴ πάντας τοῖς φρονίμοις διδασκαλία καὶ σωφρονισμὸς γίνεται. — 3. Καὶ μέντοι.) Ἀντί Καὶ δὴ καὶ ἔστι βεβαιωτικός.

§ 62. 2. Ἄδερ τὸν ἀλητήριον.) Καὶ ἡγεῖρε Κύριος σατὰν τῷ Σολομῶν τὸν Ἄδερ τὸν Ἰδουμαῖον, καὶ συνηθροίσθησαν ἐπ' αὐτὸν ἄνδρες, καὶ ἦν ἄρχων συστρέμματος, καὶ προκατελάβετο τὴν Δαμασκὸν καὶ ἦν σατὰν τῷ Ἰσραὴλ πάσας τὰς ἡμέρας Σολομῶν. Βασιλ. Γ'. ια'. 14. — 3. Εἴπερ τι.) Ἐπειδή περ τι μέγα καὶ ὑψηλὸν ἢ φιλοσοφία, καὶ τὸ φαίνεσθαι

ὅτι κρατεῖ τῶν πολλῶν τις ταύτῃ τῇ φιλοσοφίᾳ, εἴτ' οὖν Θεοσεβεία. — 4. Ἐξ ἀνδρῶς.) Γενομένην εἴτ' οὖν χρηρῆσσαν — 5. Ἡ δέ.) Φυγὴ ἐκείνη. — 6. Τῇ ἱερᾷ.) Ἐπεξηγήσεις τῆς βουλῆς. — 7. Ὡ, πρὸς τῆς Τριάδος αὐτῆς.) Ὡ ἀκροατὰ, εἰπέ μοι πρὸς τῆς Τριάδος αὐτῆς. — 8. Τί καὶ δικανικῶς.) Ἐν γὰρ τοῖς δικανικοῖς ἔθοις χρῆσθαι τοῖς ἐπιφρονήμασι. — 9. Μὴ ὅτι.) Οὐ μόνον τὸν μέγ. Βασιλείον, ἀλλὰ καὶ ἄλλον τινα πολὺ ἐλάττονα ἐκείνου καὶ ἱερέα ὄντα. — 10. Οὐκ ἀντιποιεῖσθαι.) Ἐδεῖ. — 11. Ὁ κοινὸς

ἀλλ' ἡττάσθαι χρή τῆς ἐμῆς δυναστείας, καὶ προδότας γενέσθαι Χριστιανούς τῶν οἰκείων νόμων. Ὁ μὲν ἐξήτει τὴν ἰκέτιν, ὁ δ' εἰ-
 χετο κατὰ κράτος, ὁ δ' ἐξεμαίνετο, καὶ τέλος πέμπει τινὰς τῶν
 ἐπ' ἐξουσίας τὸν τοῦ ἀγίου κοιτωνίσκου ἐξερευνήσοντας, οὐ κατὰ
 χρεῖαν μᾶλλον, ἢ ἀτιμίαν. Τί λέγεις; οἶκον ἐκείνου¹² τοῦ ἀπαθοῦς,
 ὃ περιέπουσιν ἄγγελοι, ὃ καὶ προσβλέπειν ὀκνοῦσι γυναῖκες; Καὶ
 οὐ τοῦτο μόνον ἀλλὰ καὶ αὐτὸν παρεῖναι καὶ ἀπολογεῖσθαι κε-
 λεύει, οὐδὲ ἡμέρως καὶ φιλανθρώπως, ἀλλ' ὡς ἓνα τῶν κατακρίτων.
 Ο' μὲν¹³ παρῆν, ὁ δὲ¹⁴ προὔκλητο ἡγεμῶν θυμοῦ καὶ φρονήμα-
 τος· εἰστήκει δὲ¹⁵ οἶον ὁ ἐμὸς Ἰησοῦς, Πιλάτου κρίνοντος,¹⁶ οἱ κε-
 ραυνοὶ δὲ ἡμέλουν, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ μάχαιρα ἐστιλβούτο ἔτι καὶ
 ἀνεβάλλετο, καὶ τὸ τόξον ἐξετείνετο μὲν, κατείχετο δὲ τῇ μετανοίᾳ
 καιρὸν ὑπανοῖγον, ὅς τις δὴ τοῦ Θεοῦ νόμος.¹⁷ Ἀθρεῖ δὴ πάλην
 ἐτέραν ἀγωνιστοῦ καὶ διώκτου· τὸ περιουχένιον ῥάκος σφενδονά-
 σθαι¹⁸ προσέταττεν· ὁ δὲ,¹⁹ προσαποθύσομαι σοι, φησὶν, εἰ βού-
 λει, καὶ τὸ χιτῶνιον. Τύπτειν ἡπείλει τὸν ἄσαρκον, ὁ δὲ ὑπέκυ-
 πτε· ξέειν τοῖς ἐνυξιν²⁰ ὁ δὲ, ἱατρεύεις, φησὶ, τὸ ἥπαρ, ὀρᾶς ὁ-
 πως;²¹ μὲ κατατρύχον, τοῖς τοιούτοις θεραπεύων σπαράγμασιν.

§ 63. Οἱ μὲν οὖν² ἐν τούτοις ἦσαν. Ἡ δὲ πόλις, ὡς ἦσθετο τοῦ και-
 νοῦ πάντων κινδύνου· (κίνδυνον γὰρ ἕκαστος ἑαυτοῦ τὴν ὕβριν ἐνόμι-
 ζεν) ἐκμαίνεται πᾶσα, καὶ ἀνάπτεται, καὶ ὡς καπνοῦ σμήνος κινή-
 σαντος, ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ διεγείρεται καὶ ἀνίσταται. Γένος ἅπαν,
 καὶ ἡλικία πᾶσα, οἱ περὶ τὴν ὀπλοποιητικὴν³ καὶ βασιλείον ἰστουρ-
 γικὴν μάλιστα. Καὶ γὰρ εἰσι περὶ ταῦτα θερμότεροι, καὶ τὸ
 τολμᾶν ἐκ τῆς παρρήσιας⁴ ἔχοντες, καὶ πᾶν ἦν ὄπλον ἐκάστῳ τὸ
 παρὸν⁵ ἐκ τῆς τέχνης, εἴτε τι ἄλλο τῷ καιρῷ τύχῃ σχεδιασθέν·
 αἱ δ' αἰδῆς⁶ ἐν χερσίν, οἱ λίθοι προβεβλημένοι· τὰ ῥόπαλα εὐτρεπῆ·
 ὁρῶς ἀπάντων εἰς· βοή μία· προθυμία κοινή· θυμὸς,⁷ ὁ δεινὸς
 ὀπλίτης, ἢ στρατηγός. Οὐδὲ γυναῖκες ἄοπλοι τηνικαῦτα, τοῦ καιροῦ

δικαστής.) Ὑπαρχος. — 12. Οἶκον ἐκεί-
 νου.) Πέμπει τοὺς ἐξερευνήσοντας οἶκον
 ἐκείνου. — 13. Ο' μὲν.) Μέγ. Βασίλ. — 14.
 Ο' δέ.) Ὑπαρχος. — 15. Εἰστήκει δέ.)
 Ο' μέγ. Βασίλ. — 16. Πιλάτου κρίνοντος.)
 Ματθ. κς'. 11. . . . 26. — 17. Ὅς τις
 δὴ τοῦ Θεοῦ νόμος.) Φησὶ γὰρ ὁ Χρι-
 στός· οὐ θελήσει θῆλω τὸν θάνατον τοῦ
 ἁμαρτωλοῦ ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν
 αὐτόν. — 18. Σφενδονάσθαι.) Ῥί-
 ψαι δηλ. μετ' ὀργῆς. — 19. Ο' δέ.)
 Μέγ. Βασίλ. — 20. Ξέειν τοῖς ἐνυξιν.) Ἀπὸ
 κοινοῦ τὸ ἡπείλει. — 21. Ὀρᾶς ὅπως.)
 ἱατρεύεις δηλ. τὸ ἥπαρ τότεν σκληρῶς
 μὲ κατατρύχον· τὸ γὰρ Ὀρᾶς ὅπως,

σαυμαστικόν ἐστίν, ὑπερβολὴν τῆς θλί-
 ψεως δηλοῦν.

§ 63. 2. Οἱ μὲν οὖν.) Ὁ μέγ. Βασίλ. καὶ
 ὑπαρχ. ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἦσαν. —
 3. Οἱ περὶ τὴν ὀπλοποιητικὴν.) Καὶ μά-
 λιστα ὅσοι τεχνῶνται ὄπλων, καὶ ἰστουρ-
 γίας βασιλικῆς. — 4. Ἐκ τῆς παρρήσιας.)
 Ὡς βασιλικοὶ δηλ. ἄνθρωποι, καὶ εἰς
 βασιλικά ἔργα τεταγμένοι. — 5. Καὶ
 πᾶν. . . τὸ παρὸν.) Καὶ ὅτι ἐτύγχανεν
 ἕκαστος εὐρίσκον, παρὰ τὸ τυχεῖν, τὸ
 παρעυρεθέν. — 6. Αἱ δ' αἰδῆς.) Ἐπεξήγη-
 σις τῶν ὄπλων. — 7. Θυμὸς.) Ἦν· τοῦτο
 δὲ κοινὸν ἐν πᾶσιν οἶον· αἱ δ' αἰδῆς ἦσαν

Σήγοντος, μελίσαι δ' ἦσαν αὐταῖς αἱ κερκίδες· αἱ οὐδὲ γυναῖκες ἔμενον ἐπὶ τῷ ζήλῳ ῥωσθεῖσθαι, καὶ εἰς ἀνδρῶν θάρσος μεταλλαττόμεναι. Βραχύς ὁ λόγος.⁸ Μεριζέσθαι τὴν εὐσέβειαν ὄντο, εἰ τοῦτον διέλουντο.⁹ καὶ οὗτος αὐτοῖς εὐσεβέστερος ἦν, ὃς πρῶτος ἐπιβαλεῖ χεῖρα τῷ τολμητῇ τῶν τοιούτων. Τί οὖν¹⁰ ὁ σοδαρὸς ἐκαῖνος καὶ θρασὺς δικαστῆς; Ἰκέτης ἦν ἐλεεινός, ἄθλιος, τίνος οὐ ταπεινότερος;¹¹ ἔως ἐπιφανεῖς ὁ χωρὶς αἵματος μάρτυς,¹² καὶ χωρὶς πληγῶν στεφανίτης, καὶ βία τὸν λαὸν κατασχεῖν αἰδοῖ κρατηθέντα, τὸν ἰκέτην ἑαυτοῦ καὶ ὑδριστὴν διεσώσατο.

§ 64. Ταῦτα² ὁ τῶν ἀγίων Θεός, ὁ ποιῶν πάντα καὶ μετάσκεινάζων ἐπὶ τὸ βέλτιον, ὁ τοῖς ὑπερηφάνοις³ ἀντιτασσόμενος, ταπεινοῖς δὲ χάριν ἐπιμετρῶν. Τί δὲ οὐκ ἔμελλεν ὁ τεμὼν θάλασσαν,⁴ καὶ ποταμὸν ἀνακόψας,⁵ καὶ στοιχειᾶ⁶ τυραννήσας, καὶ χειρῶν ἐκτάσει⁷ τρόπαια στήσας, ἵνα διασώσῃ λαὸν φυγάδα,⁸ καὶ τοῦτων ἐξαίρησεται τῶν κινδύνων. Ὁ μὲν δὴ κοσμικὸς πόλεμος, ἐνταῦθα ἐτελεύτησε, καὶ πύρας εἶχεν ἐκ Θεοῦ δεξιόν, καὶ τῆς ἐκείνου⁹ πίστει ἄξιον.

§ 65. Ἀρχεται δὲ ὁ πόλεμος, ἐνθύνει τῶν ἐπιτόκων καὶ τῶν ἐκείνοις συμμάχων, οὗ² πολὺ μὲν τὸ ἄδοξον, πλείων δὲ ἡ βλάβη τοῖς ἀρχομένοις. Τίς γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους πείσειε μετριάξαι, οὕτω τῶν προεσώτων διακειμένων; Εἶχον μὲν γὰρ οὐδ' ἐκ πλείονος ἐπιεικῶς³ πρὸς αὐτὸν, τριῶν ὄντων τῶν ὑπαίτιων· οὔτε γὰρ τῷ τῆς πίστεως λόγῳ συνέβαινον, ὅτι μὴ πάντα ἀνάγκη,⁴ τοῖς πλήθεσι βιαζόμενοι, οὔτε τὴν ἐπὶ χειρο-

ἐν χειρὶν οἱ λίθοι ἦσαν προβλημένοι· τὰ ῥόπαλα ἦν εὖρη. καὶ τλ. — 8. Βραχύς ὁ λόγος.) Τὸ παρ' ἡμῖν, οὐ χρειὰ πολυλογίας. — 9. Εἰ τοῦτον διέλουντο.) Τὸν Ὑπαρχον. — 10. Τί οὖν;) Ποιεῖ. — 11. Τίνος οὐ ταπεινότερος;) Ἡ ἐρώτησις μετ' ἀρνήσεως κατάρχειν δηλοῖ, οἷον· παντὸς ἀνθρώπου ταπεινότερος. — 12. Ὁ χωρὶς... μάρτυς.) Μὲν. Βασιλ.

§ 64. 2. Ταῦτα.) Ποιεῖ. — 3. Ὁ τοῖς ὑπερηφάνοις.) Ἰακώβ. δ'. 5. καὶ Πέτρο. Α'. ε. 5. — 4. Ὁ τεμὼν θάλασσαν.) Τὴν Εὐρυθρὰν, καὶ διέβηον μὲν οἱ Ἰσραηλῖται μετὰ Μωϋσέως, ἐβυθίσθησαν δὲ οἱ Αἰγύπτιοι μετὰ Φαραὼ. Ἐξοδ. ιδ'. 21... 28. ὅρα καὶ σημειώτ. § 2. — 5. Ποταμὸν ἀνακόψας.) Ὅρα σημειώσ. § 2. — 6. Αἰσχύρ. — 5. Καὶ στοιχειᾶ.) Τὸ ὕδωρ ὅλη τῆς Εὐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τοῦ Ἰορδάνου. Σὺ δὲ μοι πρόσθετος καὶ τὸν ὑπερὸν ἐπὶ Ἡλιοῦ τοῦ προφήτου· τρεῖς γὰρ ἐν αὐτοῖς καὶ μῆνας ἔς οὐκ ἔβραζεν ἐπὶ τῆς γῆς· Βασιλ. Γ'. ιζ'. ιθ'. καὶ τὸν

βίαιον ἄνεμον εἰς τὸ ξηρανθῆναι τὴν Εὐρυθρὰν θάλασσαν καὶ εἴτε τοιοῦτο. — 7. Χειρὸν ἐκτάσει.) Ἐλθόντος γὰρ Ἀμαλὴ κατὰ τὸν Ἰσραήλ, πέμψει Ἰησοῦν τὸν Ναυὶ Μωϋσῆς πρὸς αὐτὸν, αὐτὸς δὲ, ἀνελθὼν εἰς τὸ ὄρος, ἐξέτινε τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ ἐν μὲν τῇ ἐκτάσει ἐνίκων οἱ Ἰσραηλῖται, ἐν δὲ τῷ καθέκειν αὐτὰς, ἐνίκων οἱ Ἀμαληκῖται· ὅθεν ἐπιστηριζόντων αὐτὰς Ἀαρὼν καὶ Ὁρ, ἐτρέψατο Ἰησοῦς τὸν Ἀμαλὴ, καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, φονεύων. Ἐξοδ. ιζ'. 8... 13. — 8. Λαὸν φυγάδα.) Τὸν τῶν Ἑβραίων ἐξ Αἰγύπτου φυγόντα. — 9. Τῆς ἐκείνου.) Τοῦ μεγ. Βασιλ.

§ 65. 2. Οὐ.) Πόλεμον· ἄδοξία γὰρ μεγίστη τοὺς ἐπισκόπους πρὸς ἀλλήλους μάχεσθαι. — 3. Εἶχον γὰρ... ἐπιεικῶς.) Πρὸ πολλοῦ γὰρ οὐ διέκριντο ἐπιεικῶς πρὸς αὐτόν. Πρὸ πολλοῦ δηλ. οὐκ ἦσαν εὐνοοῦντες αὐτὸν διὰ τὰ ἐξῆς τρία αἴτια. — 4. Ὅτι μὴ πάντα ἀνάγκη.) Εἰμὶ ἐκ μεγάλης ἀνάγκης, ἐπει-

τονεία μακροφυχίαν τελέως καταλελύκασι, καὶ τὸ παρὰ πολὺ⁵ τῆς δόξης κρατεῖσθαι, πάντων βαρύτερον ἦν αὐτοῖς, εἰ καὶ ὁμολογεῖν αἰσχιστον. Ἐγένετο δὲ καὶ ἄλλη τις⁶ διαφορὰ, ἡ ταῦτα ἐκαινοποίησε. Τῆς γάρ πατρίδος⁷ ἡμῶν εἰς δύο διαιρεθείσης ἡγεμονίας καὶ Μητροπόλεις, καὶ πολλὰ τῶν ἐκ τῆς προτέρας τῇ νέᾳ προσαγούσης, ἐντεῦθεν καὶ τὰ ἐκείνων⁸ ἐστασιάσθη. Ὁ μὲν γάρ⁹ ἤξιον τοῖς δημοσίοις, καὶ τὰ ἡμέτερα συνδιαίρεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μετεποιεῖτο τῶν νεωστὶ προσελθόντων, ὡς αὐτῷ διαφερόντων ἦδη, κἀκείνου κεχωρισμένων. Ὁ δὲ¹⁰ τῆς παλαιᾶς εἶχετο συνηθείας, καὶ τῆς ἐκ τῶν πατέρων ἀνωθεν διαίρεσεν. Ἐξ ὧν πολλὰ καὶ δεινὰ τὰ μὲν συνέβαινε ἦδη, τὰ δὲ ὠδύνητο, ὑπεσπῶντο σύνοδοι¹¹ παρὰ τοῦ νέου μητροπολίτου, πρόσοδοι διηρπάζοντο, πρεσβύτεροι¹² τῶν Ἐκκλησιῶν οἱ μὲν ἀνεπίθοντο, οἱ δὲ ὑψηλλάττοντο. Ἐξ ὧν συνέβαινε καὶ τὰ τῶν Ἐκκλησιῶν χειρὸν ἔχειν διῆσταμένων καὶ ἀνατερυγμένων. Καὶ γὰρ πῶς ταῖς καινοτομίαις χαίρουσιν ἄνθρωποι, καὶ τὰ σφῶν ἡδέως παρακερδαίνουσι, καὶ ῥᾶν τι καταλῦσαι τῶν καθεστώτων, ἢ καταλὺθὲν ἐπαγαγεῖν. Ὁ δὲ πλεῖον αὐτὸν¹³ ἐξέμηνεν, αἱ Ταυρικαὶ πρόσοδοι¹⁴ καὶ πάροδοι, αὐτῷ μὲν ὀρώμεναι,¹⁵ ἐκείνῳ δὲ προσγενόμεναι καὶ τὸν ἅγιον Ὁρέστην ἐκκαρποῦσθαι μέγα ἐτίθετο, ὡς καὶ τῶν ἡμιόνων λαβέσθαι¹⁶ ποτὲ τοῦ ἀνδρὸς, ἰδίαν ὁδὸν ὁδεύοντος, εἰργων τοῦ πρόσφ μετὰ ληστρικοῦ συντάγματος. Καὶ ἡ σκῆψις¹⁷ ὡς εὐπρεπής. Τὰ γὰρ πνευματικὰ τέκνα, καὶ αἱ ψυχαί, καὶ ὁ τῆς πίστεως λόγος, καὶ ταῦτα τὰ ἀπληστίας ἐπικαλύμματα, πρᾶγμα τῶν εὐπορίστων¹⁸ καὶ τὸ μὴ χρῆναι δασμοφορεῖν κἀκοδόξους. Πᾶς γὰρ ὁ λυπῶν κἀκοδόξος. Οὐ μὲν ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἁνῆς Ἱερουσαλὴμ ὄντως μητροπολίτης ἢ συναπῆχθη τοῖς πταίουσιν, ἢ

δὴ ἐβιάζοντο ὑπὸ τῶν πολλῶν. — 5. Καὶ τὸ παρὰ πολὺ.) Καὶ τρίτον ἡ τοῦ ἀνδρὸς δόξα· ἦν ἐφθόνην μάλιστα. — 6. Καὶ ἄλλη τις.) Παρὰ τὰς τρεῖς εἰρημένους. — 7. Τῆς γάρ πατρίδος.) Διήρητο Καππαδοκία ἡ πατρίς τοῦ Θεολόγου εἰς δύο ἐπαρχίας εἰς πρώτην καὶ δευτέραν Καππαδοκίαν· καὶ εἰς δύο μητροπόλεις Καισάρειαν καὶ Τύαναν. — 8. Τὰ ἐκείνων.) Τῶν ἐπισκόπων εἰπὼν, οἱ ἐπίσκοποι ἦσαν δὲ Καισαρείας μὲν ὁ μέγ. Βασίλ. Τυάνων δὲ ὁ Ἀνθιμος. — 9. Ὁ μὲν γάρ.) Τυάνων ἐπίσκοπος Ἀνθιμος. — 10. Ὁ δὲ.) Μέγ. Βασίλ. Καισαρείας ἐπίσκοπος ὢν. — 11. Ὑπεσπῶντο σύνοδοι.) Ἀπέσκη δηλ. καὶ ἀφαιρῆτο ὁ Τυάνων τοὺς ἐπίσκοπους τῆς Καισαρείας. — 12. Πρεσβύ-

τεροι.) Τὸ ὁμοιόπτωτον ταῖς μέρεσι, δέον κατὰ τὴν γενικὴν, διαφόρων ὄντων τῶν ἐν τοῖς μέρεσι ῥημάτων. Τοιοῦτο καὶ τὸ Πολλὰ καὶ δεινὰ τὰ μὲν, τὰ δὲ. ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ἔστι καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς εὐρεῖν. — 13. Αὐτόν.) Τὸν Τυάνων ἐπίσκοπον Ἀνθιμον. — 14. Αἱ Ταυρικαὶ πρόσοδοι.) Οἱ καρποὶ καὶ τὰ προϊόντα τοῦ ἁγίου Ὁρέστου παρὰ τοῦ ὄρους Ταύρου μεταξὺ Κιλικίας καὶ Καππαδοκίας ὅντος συλλεγόμενα. Νικήτ. — 15. Ὀρώμεναι.) Ὡς διὰ τῆς αὐτοῦ χώρας τῷ μεγ. Βασίλ. κομιζόμεναι. — 16. Ὡς λαβέσθαι.) Ἀντὶ ὥστε λαβέσθαι. — 17. Καὶ ἡ σκῆψις.) Καὶ ἡ ψευδὴς πρόφασις ἢ εὐπρεπεστάτη ἦν δὲ τὰ ἐξῆς. — 18. Πρᾶγμα τῶν εὐπορίστων.) Ἔστι πρᾶγμα εὐπόριστον τὰ τοιαῦτα. —

παριδεῖν ταῦτα ἠνέσχετο, ἡ μικράν τοῦ κακοῦ λύσιν ἐπενόει. Ἀλλὰ σκοπῶμεν ὡς μεγάλην καὶ θαυμασίαν. Καὶ τί γάρ,¹⁹ ἡ τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἀξίαν. Προσθήκην²⁰ γάρ τῆς Ἐκκλησίας ποιῆται τὴν στάσιν, καὶ τὴν συμφορὰν ὡς κάλλιστα διατίθεται, πλείουσιν ἐπισκόποις τὴν πατρίδα καταπυκνῶσας. Ἐξ οὗ τί γίνεται; Τρία τὰ κάλλιστα, ψυχῶν²¹ ἐπιμέλεια πλείων, καὶ τὸ πόλιν ἐκάστην τὰ ἑαυτῆς ἔχειν, καὶ τὸ λυθῆναι ταύτῃ τὸν πόλεμον.

§ 66. Ταύτης τῆς ἐπινοίας δέδοικα μὴ καὶ αὐτὸς ἐγενόμενῃ πάρεργον· ἡ οὐκ οἶδ' ὅ,τι καὶ εἰπεῖν εὐπροσπεῖς χρή. Πάντα γάρ τοῦ ἀνδρὸς θαυμάζων, οὐ μὲν οὖν ὁπόσον² εἰπεῖν δυνατόν, ἐν τοῦτο ἐπαινεῖν οὐκ ἔχω, (καὶ γὰρ ὁμολογήσω τὸ πάθος·) οὐδὲ ἄλλως τοῖς πολλοῖς ἀγνοοῦμενον, τὴν περὶ ἡμᾶς καινοτομίαν καὶ ἀπιστίαν,³ οἷς οὐδὲ ὁ χρόνος τὴν λύπην ἀνάλωσεν. Ἐκείθεν γάρ μοι πάντα συνέπεσεν ἡ περὶ τὸν βίον ἀνωμαλία καὶ σύγχυσις, καὶ τὸ φιλοσοφεῖν μὴ δυνηθῆναι, ἡ μὴ νομιζέσθαι⁴ εἰ καὶ βραχύς⁵ τοῦ δευτέρου ὁ λόγος. Πλὴν εἴ τις ἐκεῖνο δεῖξαιτο ἡμῶν, τοῦ ἀνδρὸς ὑπεραπολογουμένου, ὅτι μείζον φρονῶν ἢ κατὰ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ τῶν ἐνθένδε πρὶν ἀποδιῶναι μετὰ ναστάς, πάντα ἐποιεῖτο τοῦ πνεύματος.⁶ Καὶ φιλίαν αἰδεῖσθαι εἰδῶς, ἐνταῦθα μόνον ἡτίμαζεν, οὗ Θεὸν εἶδει προτιμηθῆναι, καὶ πλείον ἔχειν τῶν λυομένων⁷ τὰ ἐλπιζόμενα.

§ 67. Δέδοικα μὲν οὖν μὴ ῥαθυμίας ἔγκλημα φεύγων παρὰ τοῖς τὰ ἐκείνου πάντα ἐπιζητούσιν, ἀπληστίας περιπέσω γραφῇ, παρὰ τοῖς ἐπαινοῦσι τὸ μέτριον. Ὁ μὴδ² ἐκεῖνος ἡτίμαζε, τὸ Πᾶν μέτρον³ ἄριστον, ἐν τοῖς μάλιστα ἐπαινῶν, καὶ παρὰ πάντα τὸν ἑαυτοῦ βίον φυλάξας. Ὅμως δὲ ἀμφοτέρους περιφρονῶν τούς τε λίαν συντόμους καὶ τοὺς ἄγαν ἀπλείστους, ὡδί πως τῷ λόγῳ χρήσομαι.

§ 68. Ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι κατορθοῦσιν· οἱ δὲ,² τινὰ τῶν τῆς ἀρετῆς εἰδῶν, ὧτων πλειόνων· ἅπαντα δὲ οὐδεὶς ἐπῆλθε πρὸς

19. Καὶ τί γάρ;) Εἰπεῖν δεῖ τὴν λύσιν ταύτην τοῦ κακοῦ· ἡ ἀξίαν. — 20. Προσθήκην.) Δηλ. ἐκ τῆς στάσεως ταύτης προσέθηκε τι τῇ Ἐκκλησίᾳ ἄφελος ἐξ αὐτῆς ἐλκύσας. — 21. Ψυχῶν.) Ἐξηγήσεις τῶν τριῶν καλλίστων, ἃ ἐκ διαιρέσεως ταύτης ἐλήγαμεν.

§ 66. 2. Οὐ μὲν οὖν ὁπόσον.) Καθ' ὑπερβολὴν δηλονότι καὶ ὑπὲρ πάντων δύναμιν λόγου. — 3. Καὶ ἀπιστίαν.) Περὶ τοῦ ὅτι αὐτὸν Σκοῖμων ἐπίσκοπον ἐποίησε, λέγει μὴ φίλοντα· οὐδὲ γὰρ εἶδει ἄνδρα τοιοῦτον, καὶ φίλον μάλιστα, ἐντεῦθεν καὶ ψυχρότης μετὰξὺ συνέβη

αὐτοῖς φιλίας ἐν χρόνῳ τινί· ἔθεν καὶ ἄπιστον αὐτὸν καλεῖ, ὡς μὴ πιστὸν τῇ φιλίᾳ γενόμενον. — 4. Ἡ μὴ νομιζέσθαι.) Ὅτι φιλοσοφῶ δηλ. — 5. Εἰ καὶ βραχύς.) Εἰ καὶ μικρὸν περὶ τοῦ δευτέρου φροντίζομεν. — 6. Ἐποιεῖτο τοῦ πνεύματος.) Ἰδία. — 7. Τῶν λυομένων.) Τῆς φιλίας δηλ. λυομένης.

§ 67. 2. Ὁ μὴδ.) Ὁ περὶ δὲ μὴδ' ἐκεῖνος ὁ βασιλ. ἡτίμαζε· τοῦτ' ἐστὶ κακείνους ἐτίμα· ἐν πᾶσι δὲ τὸ μέτριον. — 3. Πᾶν μέτρον.) Γνώμη δὲ αὐτῇ Κλεοβούλου ἐνὸς τῶν ἐπτά σοφῶν.

§ 68. 2. Οἱ δέ.) Ἀντὶ ἔνιοι δέ.

τὸ ἀκρότατον. Οὐκοῦν τῶν νῦν ὑμῖν γνωσκομένων, ἀλλ' οὗτος³ ἄριστος ἡμῖν, ὃς ἂν τὰ πλείονα τυγχάνοι κατωρθωκώς, ἢ ἐν ὅτι μάλιστα.⁴ Ὁ δέ,⁵ οὕτω διὰ πάντων ἀφίκετο, ὥς εἶναι⁶ φιλοτιμίαι τις φύσεως. Σκοπῶμεν δὲ οὕτως. Ἀκτησίαν τις ἐπαίνει, καὶ βίου ἄσκειον καὶ ἀπέριτον; ἐκείνῳ δὲ τίποτε ἦν, πλὴν τοῦ σώματος, καὶ τῶν ἀναγκαίων τῆς σαρκὸς καλυμμάτων; Πλούτος δέ, τὸ μὴ δὲν ἔχειν καὶ ὁ σταυρὸς,⁷ ὃ συνεζή μόνῳ, ὃν πολλῶν χρημάτων ἐνόμιζεν ἑαυτῷ τιμιώτερον. Ἀπαντα μὲν γάρ⁸ οὐδ' ἂν, εἰ βούλοιτο τις, δυνατὸν εἶναι κτήσασθαι, πάντων δὲ εἰδέναι καταφρονεῖν, καὶ οὕτω κρείττω τῶν ἀπάντων φαίνεσθαι. Οὕτω δὲ διανοηθεῖς, καὶ οὕτως ἔχων, βωμοῦ μὲν⁹ οὐκ ἐδέχθη καὶ τῆς κενῆς δόξης, οὐδὲ δημοσίου κηρύγματος τοῦ, Κράτης Κράττητα Θηβαίων ἐλευθεροῖ.¹⁰ Εἶναι γάρ, οὐ δοκεῖν, ἐσπούδαζεν ἄριστος· οὐδὲ πίθον ᾧκει¹¹ καὶ μέσσην τὴν ἀγορὰν, ὥστε πᾶσι παρατρυφᾶν, καὶ τὴν εὐπορίαν τὸ ἀπορεῖν ποιούμενος. Ἀφιλότιμος δὲ πένης ἦν καὶ ἀνήροτος,¹² καὶ πάντων ἐκβολὴν¹³ στέρξας, ὧν ποτε εἶχε· κούφως διέπλει τὴν τοῦ βίου θάλασσαν.

§ 69. Θυμαστὸν ἢ ἐγκράτεια, καὶ ὀλιγαρκία, καὶ τὸ μὴ κρατεῖσθαι τῶν ἡδονῶν, μὴδ' ὥς ὑπὸ πικρᾶς καὶ ἀνελευθέρου δεσποίνης τῆς γαστρὸς ἄγεσθαι; Τίς οὕτω μᾶλλον ἄτροφος ἦν, οὐ πολὺ δὲ εἰπεῖν, καὶ ἄσαρκος; Τὰς μὲν γάρ πλησμονὰς καὶ τοὺς κόρους, τοῖς ἀλογωτέροις ἀπερρίψε, καὶ ὧν ἀνδραποδώδης καὶ κάτω νενευκῶς ὁ βίος· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἦδει μέγα τῶν μετὰ τὸν λαιμὸν ὁμοτίμων, ἀλλὰ τοῖς ἀναγκαίοις διεζή μόνον, ἕως ἐξῆν, καὶ μόνην ἦδει τρυφὴν, τὸ μὴ τρυφῶν φαίνεσθαι· μὴδὲ διὰ τοῦτο

— 3. Ἄλλ' οὗτος.) Ὁ ἀλλὰ ἐνταῦθα τι καὶ τεθῆναι· ὃθεν ἐνταῦθα ἐννοεῖ, ὅτι οὐκ ἐδέχθη ὑψηλοῦ τινος τόπου, ἐφ' οὗ ἀναβὰς κηρύξῃ κατὰ Κράττητα, κενῆς δόξης ὀρεγόμενος. — 10. Ἐλευθεροῖ.) Ἀπὸ τῆς τῶν χρημάτων δουλείας δηλ. οὗτος γάρ ἐπὶ ὑψηλοῦ τόπου στὰς, καὶ τὰ ἑαυτοῦ χρήματα τῷ κοινῷ παραθεῖς, τὰ ῥήματα ἐκείνα εἰρηκε. Διογ. Λαέρ. ἐν βίῳ Κράττη. δ'. — 11. Πίθον ᾧκει.) Κατὰ τὸν κυνικὸν Διογένη· αὗτος γάρ ᾧκει ἐν πίθῳ, τὰ πάντα καταφρονήσας· οἰκοῦντι δὲ ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ πάντες μετεδίδωσαν αὐτῷ τῶν ἀναγκαίων, αὕτως ἐποιεῖτο τὸ ἀπορεῖν τρόπον κενῆς εὐπορίας. — 12. Ἀφιλότιμος... καὶ ἀνήροτος.) Ἀνεπίδικτος δηλ. καὶ ἀπραγμάτευτος. — 13. Ἐκβολὴν.) Ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν πλεόντων οἷτινες ἀποβολὴν ποιοῦνται τῶν ἀγωγῶν ἐν τρικυμίᾳ, ἵνα τὴν ναῦν ἐλαφρώσωσι, καὶ σωθῶσι.

— 3. Ἄλλ' οὗτος.) Ὁ ἀλλὰ ἐνταῦθα παρέλκει, εἰμή τις οὕτως εἶποι εὖ ἔχοντα. Οὐκοῦν ἀλλὰ τῶν νῦν... οὗτος ἡμῖν καὶ τλ. — 4. Ἡ ἐν ὅτι μάλιστα.) Τὸ ὅτι μάλιστα ἐνταῦθα δηλοῖ τὴν τελειότητα τοῦ ἐνὸς τῆς ἀρετῆς εἶδους. — 5. Ὁ δέ.) Μέγ. Βασίλ. — 6. Ὡς εἶναι.) Ἡ ἐννοεῖσθαι ἔξωθεν τὸ Δοκεῖν ἢ ἡ ὥστε δοκεῖ εἶναι, καὶ ἀποδοθῆ ἢ ὀνομαστικῇ ἢ γούν ἐστὶ τὸ εἶναι ἀντιὸ ὀριστικῆς· καὶ διὰ τοῦτο καὶ κατ' ὀνομαστικὴν ἢ ἀπαρεμρατικὴν. — 7. Καὶ ὁ σταυρὸς.) Ἐκ τοῦ ἐν Εὐαγγελίοις ἐλήρθῃ· ἐνθα ὁ Κύριος λέγει· ὅστις θέλει ἰπτάμενον ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω, ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήτω μοι. Μάρκ. ή. 34. — 8. Μὲν γάρ.) Ἐννοεῖται Ἐλεγεν, διὰ τὸν Γάρ. — 9. Βωμοῦ μὲν.) Ἔστι βωμὸς κατ' Εὐδῆλῳ· οὗτος Ὀδυσ. Η'. στίχ. κτίματι ἀπλῶς ἀνάστημα ἐφ' οὗ ἐστὶ βῆλαι

δεῖσθαι πλείονων, ἀλλὰ πρὸς τὰ κρίνα βλέπειν καὶ τὰ πτηνὰ, οἷς ἄτεχνον τὸ κάλλος, καὶ σχέδιος ἡ τροφή, κατὰ τὴν μεγάλην² παρκίνεσιν τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ, καὶ σάρκα δι' ἡμᾶς πτωχεύσαντος, ἔν ἡμεῖς πλουτισθῶμεν Θεότητα. Ἐντεῦθεν αὐτῷ τὸ ἐν χιτῶνιον καὶ τριβῶνιον, ἡ χαμευνία, καὶ ἡ ἀγρυπνία, καὶ ἡ ἀλυσία, τὰ ἐκείνου σεμνολογήματα, καὶ τὸ ἥδιστον δεῖπνον, καὶ ἡ ἄλγες, ἡ κοινὴ καρυκεία, καὶ ποτὲν νηφάλιον τε καὶ ἄφθονον, ὃ γεωργοῦσι πηγαί, μηδὲν πονουμένοις.³ Ἐξ ὧν, ἡ μετ' ὧν νοσοκομία, καὶ ἰατρεῖαι, τὸ κοινὸν ἡμῶν⁴ ἐμφιλοσόφημα· ἔδει γάρ με τῶν ἀνιαρῶν τὸ ἴσον ἔχειν, τοῖς ἄλλοις λειπομένον.

§ 70. Μίγχα παρθενία, καὶ ἄζυγία, καὶ τὸ μετ' ἀγγέλων τετάχθαι, καὶ τῆς μοναδικῆς φύσεως;² ὁκνῶ γὰρ εἰπεῖν Χριστοῦ, ὃς καὶ γεννηθῆναι θελήσας διὰ τοὺς γεννητοὺς ἡμᾶς, ἐκ παρθένου γεννᾶται, παρθενίαν νομοθετῶν,³ ὡς ἐνθένδε μετὰ γούσαν, καὶ κόσμον συντέμνουσαν, μᾶλλον δὲ κόσμον κόσμῳ⁴ παραπέμπουσαν, τὸν ἐνεστῶτα τῷ μέλλοντι; Τίς οὖν ἐκείνου μᾶλλον, ἢ παρθενίαν ἐτίμησεν, ἢ σαρκὶ ἐνομοθέτησεν,⁵ οὐ τῷ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματι μόνον, ἀλλὰ καὶ οἷς ἐσπούδατε; Τίνος οἱ παρθενῶνες,⁶ καὶ τὰ ἔγγραφα διατάγματα, οἷς πᾶσαν μὲν αἴσθησιν ἐσωφρόνιζε, πᾶν δὲ μέλος ἐρύθμιζε, καὶ ὄντος παρθενεύειν ἔπειθεν, εἶσω τὰ κάλλη στρέφων⁷ ἀπὸ τῶν ὀρωμένων ἐπὶ τὰ μὴ βλεπόμενα; Καὶ τὸ μὲν ἔξωθεν ἀπομαρκίνων, καὶ τὴν ὕλην ὑποσπῶν τῆς φλογός, τὸ δὲ κρυπτόν τῷ Θεῷ δεικνύς; ὃς μόνος τῶν καθαρῶν ψυχῶν ἐστὶ νυμφίος, καὶ τὰς ἀγρύπνους ἑαυτῷ συνάγει ψυχάς,⁸ ἐὰν μετὰ λαμπρῶν τῶν λαμπάδων, καὶ θαψιλοῦς τῆς τοῦ ἐλαίου τροφῆς αὐτῷ ἀπαντήσωσι.

§ 69. 2. Κατὰ τὴν μεγάλην.) Ματθ. ε'. 25... 29. — 3. Μηδὲν πονουμένοις.) Ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις. Τοιοῦτο γὰρ τὸ ὕδωρ. — 4. Ἡμῶν.) Γρηγορίου καὶ Βασιλίου· τοῦτο γὰρ αὐτοῖς κοινὸν ἦν φιλοσόφημα τὸ ἐκ τῆς χαμευνίας, ἀλυσίας, καὶ ὑδροποσίας νοσεῖν, καὶ ἰατροεῖσθαι.

§ 70. 2. Μοναδικῆς φύσεως.) Τῶν ἀγγέλων· σύνθετος γὰρ φύσις ἡ ὁρατὴ ἐκ τῶν τεσσάρων συγκειμένη στοιχείων ἢ δὲ τῶν Ἀγγέλων ἀπλή καὶ μοναδική· ἐστὶ δὲ ἔτι ἡ καθ' ἡμᾶς φύσις σύνθετος ἐκ σώματος ὕλικου καὶ ψυχῆς ἁλύου· ἢ δὲ τῶν ἀγγέλων μοναδική, ὡς ἐξ ἁλλου οὐσίας ὑπάρχουσα. — 3. Παρθενίαν νομοθετῶν.) Τῷ ἰδίῳ παραδείγματι πρὸς παρθενίαν τοὺς προαιρομένους ἐγείρων. — 4. Κόσμον κόσμῳ.) Πάίζει τῇ ὁμωνυμίᾳ, καὶ κόσμον τὸν ἐνεστώτα καλεῖ τοὺς ἐν τῇ γῇ ἀνθρώ-

πους· τὸν δὲ μέλλοντα τὸν παράδεισον. — 5. Ἡ σαρκὶ ἐνομοθέτησεν.) Τῇ ἀνθρωπίνῃ, αὐτὸς τε παρθενεύων καὶ παρθενῶνας ποιούμενος, καὶ διατάγματα παρθενίας. — 6. Τίνος οἱ παρθενῶνες;) Ἐπεξήγησις, ἡ γοῦν κατασκευὴ τοῦ Καὶ οἷς ἐσπούδατε. — 7. Τὰ κάλλη στρέφων.) Ἀπὸ τῶν τοῦ σώματος εἰς τὰ τῆς ψυχῆς κάλλη. — 8. Καὶ τὰς ἀγρύπνους... ψυχάς.) Τὴν τοῦ Κυρίου τῶν δέκα παρθένων παραβολὴν αἰνιττεται. Τούτων γάρ, φησὶ, δέκα οὐτῶν αἱ μὲν πέντε φρόνιμοι, αἱ δὲ λοιπαὶ μωραὶ· ἀλλ' αἱ μὲν μωραὶ ἐξελεύσονται εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου οὐκ ἔλαβον μετ' ἑαυτῶν ἔλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι μετὰ τῶν λαμπάδων καὶ ἔλαιον εἶχον. Τοῦ δὲ νυμφίου κατὰ μέσας ἐλθόντος νυκτός, αἱ μὲν φρόνιμοι ἐκόσμουσαν τὰς λαμπάδας, αἱ δὲ μωραὶ ἀπῆλθον ἔλαιον ἀνῆλθαι καὶ μὴ φθάσαι ἀπεκλείσθησαν τῶν γάμων. Ματθ. κέ. 1. ... 13.

§ 71. Τοῦ τοίνυν ἐρημικοῦ βίου καὶ τοῦ μιγάδος² μαχομένου πρὸς ἀλλήλους, ὡς τὰ πολλὰ, καὶ διῡσταμένων, καὶ οὐδετέρου πάντως ἢ τὸ καλόν, ἢ τὸ φαῦλον ἀνεπίμικτον ἔχοντος. Ἀλλὰ τοῦ μὲν,³ ἡσυχίου μὲν ὄντος μᾶλλον, καὶ καθεστηκότος, καὶ Θεῷ συνάγοντος· οὐκ ἀτύφου δέ, διὰ τὸ τῆς ἀρετῆς ἀδασάνιστον, καὶ ἀσύγκριτον τοῦ δέ⁴ πρακτικωτέρου μὲν μᾶλλον καὶ χρησιμωτέρου, τὸ θορυβῶδες δὲ οὐ φεύγοντος, καὶ τούτους ἄριστα κατήλλαξεν ἀλλήλοις καὶ συνεκέρασεν ἀσκητήρια καὶ μοναστήρια δειμάμενος μὲν, οὐ πόρρω δὲ τῶν κοινωνικῶν καὶ μιγάδων, οὐδὲ ὥσπερ τειχίωτινὶ μέσῳ ταῦτα διαλαβὼν καὶ ἀπ' ἀλλήλων χωρίσας, ἀλλὰ πλησίον συνάψας καὶ διαζεύξας· ἵνα μήτε τὸ φιλόσοφον⁵ ἀκοινωνητον ᾖ, μήτε τὸ πρακτικόν⁶ ἀφιλόσοφον ὥσπερ δὲ γῆ καὶ θάλασσα τὰ παρ' ἐαυτῶν ἀλλήλοις ἀντιδιδόντες,⁷ εἰς μίαν δόξαν Θεοῦ συντρέχωσι.

§ 72. Τί ἐτι; Καλὸν φιλανθρωπία, καὶ πτωχοτροφία, καὶ τὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθeneίας βοήθημα; Μικρὸν ἀπὸ τῆς πόλεως πρέλθε, καὶ θάσσαι καὶνὴν πόλιν² τὸ τῆς εὐσεβείας ταμεῖον, τὸ κοινὸν τῶν ἐχόντων θησαύρισμα, εἰς ὃ τὰ περιττὰ τοῦ πλούτου, ἤδη καὶ τὰ ἀναγκαῖα ταῖς ἐκείνου παραινέσεσιν ἀποτίθεται, σῆτας ἀποσειόμενα, καὶ κλέπτας οὐκ εὐφραίνοντα, καὶ φθόνου πάλην, καὶ καιροῦ φθοράν διαφεύγοντα. Ἐν ᾧ νόσος³ φιλοσοφεῖται, καὶ συμφορὰ μακαρίζεται, καὶ τὸ συμπαθὲς δοκιμάζεται. Τί μοι πρὸς τοῦτο τὸ ἔργον ἐπτάπυλοι⁴ Θῆβαι, καὶ Αἰγύπτιαι,⁴ καὶ τείχη Βαβυλώνια,⁶ καὶ Μασσώλου⁷ Καρικὸς τάφος, καὶ Πυραμιδές,⁸ καὶ

§ 71. 2. Ἐρημικοῦ καὶ τοῦ μιγάδος.) Ἐρημικὸς μὲν βίος ὁ τῶν μοναστῶν καλούμενων, οἵτινες ἐν ἐρήμῳ τὸν βίον διάγουσι, εἰς ἕκαστος χωρὶς τῶν ἄλλων· μιγάς δὲ, ὁ ἐν μοναστηρίοις καλούμενος, ἐνθα πολλοὶ ὁμοῦ συμβιῶσι. — 3. Τοῦ μὲν.) Ἐρημικοῦ βίου. — 4. Τοῦ δέ.) Μιγάδος βίου. — 5. Τὸ φιλόσοφον.) Τὸ θεωρητικὸν δηλ. τοῦ ἐρημικοῦ βίου. — 6. Τὸ πρακτικόν.) Τοῦ μιγάδος βίου. — 7. Ἀντιδιδόντες.) Οἱ βίοι οὗτοι τὰ παρ' ἐαυτῶν πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ ἡ γῆ καὶ θάλασσα ἀντιδιδοῦσι πρὸς ἀλλήλα τὰ προϊόντα.

§ 72. 2. Τὴν καὶνὴν πόλιν.) Τὸν οἶκον, ἐνθα ἐτρέφοντο οἱ πτωχοί· τὸ πτωχοτροφεῖον δηλ. ἐννοεῖ· καὶ τὸ νοσοκομεῖον. — 3. Ἐν ᾧ νόσος.) Τὰ ἀρηρημένα ἐλήφθη ἀντὶ τῶν συγκεκριμένων οἶκων ἐν ᾧ οἱ νοσοῦντες καρτερῶς ἄμα καὶ εὐχαρίστως πρὸς τὸν Θεὸν φέρουσι τὴν νόσον· οἱ δυστυχεῖς μακαρίζουσιν ἑαυτοὺς διὰ τὴν τύχην, καὶ οἱ συμπαθεῖς καὶ ἐλεήμονες δοκιμάζονται. — 4.

Ἐπτάπυλοι.) Ἐκ τοῦ Ὁμήρου εἰληπται ἱλ. Δ'. στίχ. 106. Περιφρημοὶ δὲ εἰναι αἱ Θῆβαι διὰ τὰ μυθολογούμενα περὶ αὐτῆς· Ἀμύριον γάρ, φασιν, ὁ Διὸς καὶ Ἀντιόπης διὰ τῆς συμφωνίας τῆς ἰδίας λύρας ἔκτισε τὰς Θῆβας· οἱ γάρ λίθοι ὑπὸ τῆς ἁρμονίας ἀπ' ἐαυτῶν συνήρχοντο ἕκαστος εἰς τὸν ἴδιον τόπον, καὶ τὰ τείχη οὕτως ἐκτίσθη. — 5. Καὶ Αἰγύπτιαι.) Θῆβαι δηλ. ἅς ἑκατομύλους λεγεί ἱλ. Γ'. στίχ. 383. Ὅμηρ. ἦν Ὅσιρις ἐτείχεισε· ταύτης φησὶν αὐτόθι ὁ σχολιαστὴς τὸ πλῆθος ἦν ἑπτακόσιοι μυριάδες· ἐξ ἑκάστης δὲ πύλης ἐστράτευον ὀπλίται μὲν μύριοι, ἵππεις δὲ χίλιοι, ἄρματιλῆται δὲ διακόσιοι. — 6. Τείχη Βαβυλώνια.) Τούτων γάρ τὸ μὲν πλάτος ὀγδοήκοντα καὶ ἐπτά ποδῶν, τὸ δ' ὕψος τριακοσίων πεντήκοντα· ἡ δὲ περίοδος, σταδίου τετρακοσίου καὶ ὀγδοήκοντα, σχῆμα δὲ τετράγωνον· ὠκοδόμησε δὲ Σεμίραμις ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου. Ἡρόδ. Κλειώ. ρή. . . . ρπά. — 7. Καὶ Μασσώλου.) Ἀρτεμισία, γυνή

Κολοσσού⁹ χαλκός ἀμετρος, ἡ ναῶν μεγέθη¹⁰ καὶ κάλλη τῶν μηκέτι ὄντων, ἄλλα τε, ὅσα θαυμάζουσιν ἄνθρωποι,¹¹ καὶ ἱστορίας διδόασιν· ὧν οὐδὲν τοὺς ἐγείραντας, πλήν δόξης ὀλίγης, ὤνησεν. Ἐμοὶ δὲ θαυμασιώτατον ἡ σύντομος τῆς σωτηρίας ὁδός, ἡ ῥάστη πρὸς οὐρανὸν ἀνάβασις. Οὐκ ἔτι πρόκειται τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν θέαμα δεινὸν καὶ ἐλεεινόν· ἄνθρωποι νεκροὶ πρὸ θανάτου, καὶ τετελευτηκότες τοῖς πλείστοις τοῦ σώματος μέλεσιν, ἀπελευνόμενοι πόλεων, οἰκῶν, ἀγορῶν, ὑδάτων, αὐτῶν τῶν φιლτάτων, ὀνόμασι μᾶλλον ἢ σώμασι γνωρίζομενοι. Οὐδὲ προτίθενται συνόδοις τε καὶ συλλόγοις κατὰ συζυγίαν τε καὶ συναυλίαν, μηκέτ' ἐλευόμενοι διὰ τὴν νόσον, ἀλλὰ μισοῦμενοι· σοφισταὶ μελῶν¹² ἐλεεινῶν, εἴ τισι καὶ φωνὴ λείπεται. **Τί** ἂν ἅπαντα ἐκτραγοδοῖν τὰ ἡμέτερα οὐκ ἀρκοῦντος τοῦ λόγου τῷ πάθει; Ἀλλ' ἐκεῖνός γε μάλιστα πάντων ἔπεισεν ἀνθρώπους ὄντας, ἀνθρώπων μὴ καταφρονεῖν, μηδ' ἀτιμάζειν Χριστόν, τὴν μίαν πάντων κεφαλὴν,¹³ διὰ τῆς εἰς ἐκείνους ἀπανθρωπίας· ἀλλ' ἐν ταῖς συμφοραῖς, τὰ οἰκεία εὖ τίθεσθαι, καὶ δανίζειν¹⁴ Θεῷ τὸν ἔλεον, ἐλέου χρήζοντας. Διὰ τοῦτο οὐδὲ τοῖς χεῖλεσιν ἀπηξίου τιμᾶν τὴν νόσον ὃ εὐγενής τε καὶ τῶν εὖ γεγονότων, καὶ τὴν δόξαν ὑπέρλαμπρος· ἀλλ' ὡς ἀδελφούς ἠσπάζετο, οὐχ, ὥσπερ ἄν τις ὑπολάβοι, κενοδοξῶν, (τίς γὰρ τοσούτον ἐπέιχε τοῦ πάθους;¹⁵) ἀλλὰ τὸ προσίεσθαι τοῖς σώμασιν ἐπὶ θεραπείᾳ διὰ τῆς ἑαυτοῦ φιλοσοφίας τυπῶν, καὶ φθειρομένη¹⁶ καὶ σιωπῶσα παραίνεσις. Καὶ οὐχ ἡ μὲν πόλις οὕτως,¹⁷ ἡ χώρα δὲ καὶ τὰ ἐκτὸς ἐτέρως· ἀλλὰ κοινὸν ἅπασιν ἀγῶνα προὔθηκε τοῖς

Μαυσώλου βασιλέως Καρίας, τοσούτον ἠγάπησε τὸν ἄνδρα, ὥστε προσέταξε δεῖμασθαι αὐτῷ θανάτον μνημεῖον μεγαλοπρεπές, ἐν Ἀλικαρνασσῷ, ἐν μέσῳ τῶν βασιλείων καὶ τοῦ τῆς Ἀφροδίτης ναοῦ, περίοδον μὲν ποδῶν τετρακοσίων ἑνδεκα, ὕψος δὲ πέντε πήχεων, εἶχε δὲ στύλους τριάκοντα ἑξ· καὶ πυραμῖς ἦν ἐπ' αὐτοῦ ποδῶν ἑκατὸν τετραράκοντα καὶ ἑνός. — 8. Πυραμίδες.) Αἱ ἐν Λιγύπτῳ· εἰσὶ δὲ τρεῖς, διακόσια βήματα ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσι· τούτων τῆς μεγίστης τὸ ὕψος καὶ τὸ πλάτος μέγιστον· μήκος μὲν γὰρ πέντε στάδιοι, εὖρος δὲ τέσσαρα ὀργυαί, ὕψος δὲ ὀκτώ ὀργυαί φησὶν Ἡρόδοτος. Εὐτέρπ. ρκδ'. . . ρκζ'. — 9. Κολοσσού.) Ἀγάλμα Ἀπόλλωνος ἐκ χαλκοῦ ἐν Ρόδῳ τοσούτου ὕψους, ὥστε ὑπὸ τὰ σκέλη αὐτοῦ διήρχοντο νῆες ἐν τοῖς ἱστίοις· περὶ οὗ εἶπεν ὑπὸ σειτμοῦ πεσόντος, μετὰ ἑκατὸν ἑνενήκοντα ἑκαυτοῦς εὐρεθῆναι μέρη αὐτοῦ τινα ἔλκοντα

βάρος 7200 τάλαντων. — 10. Ναὸς μεγέθη.) Ὁ ἐν Ἐφέῳ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος τετρακοσίων καὶ πέντε ποδῶν τὸ μήκος, διακοσίων εἴκοσι τὸ πλάτος, ἑκατὸν καὶ εἴκοσι στύλους, ἐξήκοντα ποδῶν τὸ ὕψος· θν ἑκάστων Ἐρωστράτος τῇ ἑκατοστῇ ἑκτῇ Ὀλυμπιάδι, ἀθάνατον μνήμην καταλιπεῖν τοῦ ἰδίου ὀνόματος βουλόμενος. — 11. Ἀνθρωποι.) Ἐξηγήσεις τοῦ ἐλεεινοῦ θανάτου· τοὺς Λεπρούς καὶ λελωθέντας ἐνοεῖ. — 12. Σοφισταὶ μελῶν.) Οἱ γὰρ λεπροὶ ἐφεύρισκόν τινα μέλη εἰς οἶκτον κινουντα, καὶ ᾗδον αὐτὰ τοῖς παριούσιν, ἵνα τι ἐλεήσωσιν αὐτούς. — 13. Τὴν μίαν.. κεφαλὴν.) Παῦλ. Ἐφεσ. δ'. 15. — 14. Δανίζειν.) Ὁ γὰρ ἐλεῶν πτωχόν, δανίζει Θεῷ· φησὶ Σολομὼν, Παροιμ. ιβ'. 17. — 15. Τοῦ πάθους.) Τῆς κενοδοξίας δηλ. — 16. Καὶ φθειρομένη.) Ἐνοεῖται Γινόμενος. — 17. Οὕτως.) Εἶχε πρὸς τοὺς νοσούντας.

τῷ λαῷ προσεστώσι τὴν εἰς αὐτοὺς¹⁸ φιλανθρωπίαν, καὶ μεγαλοφυχίαν.¹⁹ Καὶ ἄλλων²⁰ μὲν οἱ ὀφιοποιοί, καὶ αἱ λιπαραὶ τράπεζαι, καὶ τὰ μαγείρων μαγγανεύματα καὶ κομφεύματα, καὶ οἱ φιλόκαλοι διφροὶ, καὶ τῆς ἐσθῆτος ὅση μαλακὴ τε καὶ περιρῥέουσα. Βασιλείου δὲ, οἱ νοσοῦτες καὶ τὰ τῶν τραυμάτων ἄκη, καὶ ἡ Χριστοῦ μίμησις, οὐ λόγῳ μὲν, ἔργῳ δὲ λέπραν²¹ καθαίροντες.

§ 73. Πρὸς ταῦτα τί φήσουσιν ἡμῖν οἱ τὸν τύπον ἐγκαλοῦντες ἐκείνῳ καὶ τὴν ὀφρῦν; οἱ πικροὶ τῶν τηλικούτων κριταί, καὶ τῷ κανόνι τοὺς οὐ κανόνας² προσάγοντες; Ἔστι λεπρούς μὲν ἀσπάζεσθαι, καὶ μέχρι τούτου συνταπεινοῦσθαι, τῶν δὲ ὑγιαίνοντων κχοτοφρυᾶσθαι; καὶ τήκειν μὲν τὰς σάρκας δι' ἐγκρατείας, τὴν ψυχὴν δὲ οἰδαίνειν κενῷ φρυάγματι; Καὶ τοῦ μὲν Φαρισαίου³ καταγινώσκειν, καὶ διηγείσθαι τὴν ἐξ ὄγκου ναπείνωσιν, καὶ Χριστὸν εἰδέναι μέχρι δούλου⁴ μορφῆς κατελθόντα, καὶ τελώναις συνέσθοντα,⁵ καὶ νίπτοντα⁶ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ στραυρὸν οὐκ ἀπαξιῶντα, ἵνα προσηλώσῃ τὴν ἐμὴν ἁμαρτίαν. Καὶ τοι τί τούτου παραδοξότερον, Θεὸν σταυρούμενον βλέπειν, καὶ τοῦτον μετὰ ληστῶν, καὶ ὑπὸ τῶν παριόντων γελώμενον,⁷ τὸν ἀνάλωτον καὶ τοῦ παθεῖν ὑψηλότερον· αὐτὸν δὲ⁸ ὑπερνεφεῖν, καὶ μηδὲν γινώσκειν ὁμότιμον, ὃ δοκεῖ τοῖς ἐκείνῳ βασκαίνουσιν. Ἀλλ' οἶμαι, τὸ τοῦ ἥθους εὐσταθὲς καὶ ἀπεξεσμένον,⁹ τύπον ὠνόμασαν· οἱ δ' αὐτοὶ μοι δοκοῦσι ῥαδίως ἂν, καὶ τὸν ἀνδρεῖον καλέσαι θρασύν· καὶ δειλὸν, τὸν περιεσκεμμένον· καὶ τὸν σώφρονα, μισάνθρωπον· καὶ τὸν δίκαιον, ἀκοινώνητον. Καὶ γὰρ οὐ φαύλως τοῦτό τινες περιλοσοφῆκασιν· ὅτι παραπεπήγασιν¹⁰ ταῖς ἀρεταῖς αἱ κακίαι, καὶ εἰσὶ πῶς ἀγχίθυροι, καὶ ῥᾶστον ἄλλο τι ὂντα ἕτερον νομισθῆναι τοῖς μὴ τὰ τοιαῦτα πεπαιδευμένοις. Τίς γὰρ ἐκείνου μᾶλλον ἢ ἀρετὴν ἐτίμη-

— 18. Εἰς αὐτοὺς.) Τοὺς λεπρούς. — 19. Καὶ μεγαλοφυχίαν.) Τὸ μὴ φοβεῖσθαι δηλ. ἀλλὰ πλητιάζειν εἰς τὴν τῶν λελο-
θεμένων θραπείαν. — 20. Καὶ ἄλλων.) Ἐννοεῖται, Εἰσὶ. — 21. Ἐργῳ δὲ λέ-
πραν.) Ὁ μὲν γὰρ Χριστὸς λόγῳ τοὺς
λεπρούς ἐκάθαρσεν· Ματθ. ἡ. 2. . . 4.
Λουκ. ε. 12. . . 14. ὃ δὲ μέγ. Βασίλ.
θραπείαν αὐτοῖς ἔργῳ.

§ 73. 2. Τῷ κανόνι τοὺς οὐ κανόνας.)
Οἱ κανονίζουσιν δηλαδὴ καὶ ὀρθοῦν βου-
λόμενοι τὸν μέγ. Βασίλ. ἀκανόνιστοι ὄν-
τες αὐτοὶ καὶ πεπτωκότες. — 3. Φαρι-
σαίου.) Λουκ. ιη. 10. . . 14. ὃ γὰρ
Φαρισαῖος ἁλαστονέουμένος, οὐκ ἐδικαιώ-
θη, φησὶν ὃ δὲ Τελώνης ταπεινούμενος,
ἐδικαιώθη· ἀμρότεροι δὲ προστῦχοντο ἐν
τῷ ἱερῷ, ὃ γὰρ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψω-

θήσεται, ὃ δὲ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπεινω-
θήσεται. — 4. Μέχοι δούλου.) Παῦλ.
πρὸς Φιλιππισ. β'. 7. Ἐαυτὸν ἐκένωσεν
(ὃ υἱὸς τοῦ Θεοῦ), μορφὴν δούλου λα-
βὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμε-
νος. — 5. Συνέσθοντα.) Λουκ. ε. 29.
31. — 6. Νίπτοντα.) Ἰωάν. ιγ'. 4.
. . . 11. — 7. Γελώμενον.) Οἱ γὰρ
Ἰουδαῖοι, οἱ παραπορευόμενοι, ἐβλασφή-
μουν ὀρῶντες τὸν Κύριον ἐν στραυρῷ,
καὶ ἔλεγον· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ κατὰ-
θῇ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ· Ματθ. κς'. 40.
— 8. Αὐτὸν δὲ.) Τὸν μέγ. Βασίλ. δηλ.
ὑπὲρ τὰ νύφη ὑπεραίρεσθαι. — 9. Ἀπε-
ξεσμένον.) Εἰτ' οὖν γεγυμνασμένοι καὶ
ἐξηκριθῶμενον. — 10. Παραπεπήγασιν.)
Μένανδρος· γὰρ φησιν.

Ἐγγὺς ἐγκαθ' ἐκὼν παραπέμνε

σεν, ἢ κακίαν ἐκόλασεν, ἢ χρηστός ὤφθη τοῖς κατορθοῦσιν, ἢ τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐμβριθῆς, οὐ καὶ τὸ μειδίωμα πολλάκις, ἔπαινος ἦν, καὶ τὸ σιωπᾶν, ἐπιτίμησις, οἰκείῳ συνειδότε τὸ κακὸν βασιλεύουσα; Εἰ δὲ μὴ στωμύλος τις ἦν, μηδὲ γελοιαστῆς, καὶ ἀγοραῖος, μηδὲ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκων ἐκ τοῦ πᾶσι πάντα γίνεσθαι, καὶ χαρίζεσθαι τί τοῦτο;¹¹ Οὐκ ἐπαινετός μᾶλλον ἢ μεμπτέος τοῖς γε νοῦ ἔχουσιν; Εἰ μὴ καὶ τὸν λέοντα αἰτιῶτό τις, ὅτι μὴ πιθήκειον βλέπει, ἀλλὰ βλοσυρὸν καὶ βασιλικόν, οὐ καὶ τὰ σκηρτήματα γενναῖα, καὶ μετὰ θαύματος ἀγαπώμενα. Καὶ τοὺς ἐπὶ σκηνῆς¹² θαυμάζοι, ὡς ἡδεῖς τε καὶ φιλανθρώπους, ὅτι τοῖς δῆμοις χαρίζονται, καὶ κινεῖσι γέλωτα τοῖς ἐπὶ κόρρης ῥαπίσμασι καὶ φοφῆμασι. Καὶ τοι, κἄν εἰ¹³ τοῦτο ζητοῖμεν, τίς μὲν οὕτως ἡδὺς ἐν ταῖς συνουσίαις, ὅσα ἐμὲ γινώσκειν,¹⁴ τὸν μάλιστα ἐκείνου πεπειραμένον, τίς διηγήσασθαι χαριέστερος, τίς μὲν σκῶψαι παιδευτικῶς; τίς δὲ καθάψασθαι ἀπαλῶς, καὶ μῆτε τὴν ἐπιτίμησιν θράσος ποιῆσαι, μῆτε τὴν ἄνεσιν ἐκλυσιν; ἀλλ' ἀμφοτέρων τὴν ἀμετρίαν φυγεῖν, ἀμφοτέροις σὺν λόγῳ καὶ καιρῷ χρώμενον, κατὰ τοὺς Σολομώντος νόμους,¹⁵ παντὶ πράγματι καιρὸν διατάξαντος;

§ 74. Ἀλλὰ τί ταῦτα² πρὸς τὴν ἐν λόγοις τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴν, καὶ τότε τῆς διδασκαλίας κράτος, τὰ πέρατα οἰκειούμενον; Ἐτι περὶ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρου στρεφόμεθα, τῆς ἄκρας³ ἀπολειπόμενοι ἔτι πορθμὸν διαπερῶμεν, ἀφέντες τὸ μέγα καὶ βαθὺ πέλαγος.⁴ Οἶμαι γάρ, εἴ τις ἐγένετο, ἢ γενήσεται,⁵ σάλπιγγ' ἐπὶ πολὺ τοῦ ἀέρος φθάνουσα, ἢ Θεοῦ φωνή,⁶ τὸν κόσμον περιλαμβάνουσα, ἢ σεισμὸς οἰκουμένης ἐκ τινος καινοτομίας καὶ θαύματος,⁷ ταῦτα⁸

καὶ Ἀριστοτέλης, ἀρεταῖς εἶναι τὰς κακίας ἀγχίθουρα, φησὶ. — 11. Τί τοῦτο;) Τί κακὸν ἐστὶ τοῦτο; — 12. Τοὺς ἐπὶ σκηνῆς.) Τοὺς ὑποκριτὰς δηλ. τοῦ θεάτρου, χαριζομένους τῷ δῆμῳ, καὶ ἡδεῖς καὶ φιλανθρώπους ἑαυτοὺς παριστάντας, ἵνα κινῶσιν γέλωτα. — 13. Κἄν εἰ.) Ἐκ παραλλήλου κεῖνται τὰ δύο ὑποθετικά· ὅτι μὴ ἂν τις τὸν μὲν Κἄν ἐλαττωτικὸν εἴποι· τὸν δὲ Εἰ ὑποθετικὸν οἶον εἰ γοῦν καὶ τοῦτο ζητοῖμεν. — 14. Ὅσα ἐμὲ γινώσκειν.) Συνήθης ἢ φράσις παρ' Ἑλλήσιν· οἶον καθ' ὅσον ἐστὶν ἐμὲ γινώσκειν — 15. Κατὰ τοὺς Σολομώντος νόμους.) Ἐκκλησ. γ'.

§ 74. 2. Τί ταῦτα.) Εἰσὶ δηλ. ταῦτα δηλ. τὰ εἰρημμένα παραβαλλόμενα τῇ ἀρετῇ τῶν λόγων οὐδὲν ἐστὶ. — 3. Τῆς ἄκρας.) Τοῦ ὕψους δηλ. τῆς ἀρετῆς τοῦ μεγ. Βασιλ. — 4. Καὶ βαθὺ πέλαγος.)

Τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρὸς. — 5. Εἴ τις ἐγένετο, ἢ γενήσεται.) Ἐγένετο μὲν ἡ τοῦ Εὐαγγελικοῦ τῶν Ἀποστόλων κηρύγματος· γενήσεται δὲ ἡ ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ κόσμου, εἰς τὴν νεκρῶν ἐξανástασιν· ὡς ὁ Πχύλος πρὸς Κορινθ. Α'. ιε. 52. καὶ πρὸς Θεσσαλ. Α'. δ. 16. λέγει. — 6. Ἡ Θεοῦ φωνή.) Προσκαλοῦσα τὸν κόσμον, ἢ φησὶ Δαβὶδ. Ψαλμ. μθ'. Θεὸς θεῶν κύριος ἐλάλησε, καὶ ἐκάλεσε τὴν γῆν ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου μέχρι δυσμῶν. — 7. Ἐκ τινος καινοτομίας καὶ θαύματος.) Οὕτως οὖν ἀπὸ Εἰδωδολατρείας μετεβλήθησαν διὰ Μωϋσεως οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ λατρείαν, καὶ πάντα τὰ ἔθνη εἰς Χριστιανὸς μετεβλήθησαν διὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Θεωρεῖσθαι δὲ καὶ τὰ τοῦ Λουκᾶ. κἀ. 12. — 8. Ταῦτα.) Τὰ εἰρημμένα, καὶ σάλπιγγα ἐκλαλόντι, καὶ Θεοῦ φωνῇ, καὶ σεισμῶν,

εἶναι τὴν ἐκείνου φωνὴν καὶ διάνοιαν, τοσοῦτον ἅπαντας ἀπολεί-
πουσαν, καὶ κάτω τιθεῖσαν, ὅσων τὴν τῶν ἀλόγων φύσιν ἡμεῖς.⁹
Τίς μὲν ἑαυτὸν ἐκάθηρε μᾶλλον τῷ πνεύματι, καὶ ἄξιον τοῦ δε-
γείσθαι τὰ θεῖα παρεσκεύασε; Τίς δὲ μᾶλλον ἐφωτίσθη φῶς γνώ-
σεως, καὶ διέκυψεν εἰς τὰ βάθη τοῦ πνεύματος, καὶ μετὰ Θεοῦ
τὰ περὶ Θεοῦ διεσκέφατο; Τί δὲ λόγον ἔσχεν ἀμείνω τῶν νοη-
θέντων ἐρμηνευτὴν; ὡς μὴδ' ἐτέρῳ σκάζειν κατὰ τοὺς πολλοὺς,
ἢ νῦν λόγον οὐκ ἔχοντι, ἢ λόγῳ μὴ κατὰ νοῦν βεβηκότι, ἀλλ' ἀμ-
φοτέρωθεν ὁμοίως εὐδοκίμειν, καὶ αὐτὸν ἴσον ἑαυτῷ φαίνεσθαι καὶ
ὄντως ἄρτιον. Πάντα μὲν ἐρευνᾶν καὶ τὰ βάθη¹⁰ τοῦ Θεοῦ τῷ
πνεύματι μεμαρτύρηται, οὐχ ὡς ἀγνοοῦντι, ἀλλ' ὡς ἐντρυφῶντι
τῇ θεωρίᾳ. Πάντα δὲ ἐκεῖνα διηρημένευται τὰ τοῦ πνεύματος, ἐξ
ὧν ἦθος ἅπαν ἐπαιδεύσε, καὶ ὑψηγορίαν¹¹ ἐδίδαξε, καὶ τῶν πα-
ρόντων ἀπανέστησε, καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα μετεσκεύασεν. Ἡλίου
μὲν ἐπαινεῖται παρὰ τῷ Δαβιδ¹² κάλλος καὶ μέγεθος, καὶ δρό-
μου τάχος καὶ δύναμις, λάμποντος ὡς νυμφίου, εὐμεγέθους ὡς
γίγαντος. Οὐ καὶ τὸ πολὺ διαβαίνειν, ἔχει δύναμιν τοσοῦτον, ὡς
ἀπ' ἄκρων τὰ ἄκρα ἰσοτίμως καταφωτίζειν καὶ μηδὲν ἐλαττωθῆναι
τὴν Σέρμην τοῖς διαστήμασι. Τοῦ δὲ¹³ κάλλος μὲν ἡ ἀρετὴ, μέ-
γεθος δὲ ἡ θεολογία, δρόμος δὲ τὸ ἀεικίνητον, καὶ μέχρι Θεοῦ
φέρειν ταῖς ἀναβάσεσι, δύναμις δὲ, ἡ τοῦ λόγου σπορά καὶ διά-
δοσις. Ὡστε ἔμοιγε, οὐδὲ τοῦτο εἰπεῖν ὀκνητέον, τὸ εἰς πάντα¹⁴
τὴν γῆν ἐξελθεῖν τὸν φθόγγον αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰ-
κουμένης τῶν ῥημάτων τὴν δύναμιν, ὃ περὶ τῶν Αποστόλων ὁ
Παῦλος ἔφησε παρὰ Δαβιδ ἐκλεξάμενος.

§ 75. Τίς μὲν ἄλλη² συλλόγου σήμερον χάρις; τίς δὲ συμ-
ποσίῳν ἡδονή; τίς δὲ ἀγορῶν; τίς δὲ Ἐκκλησιῶν; τίς τῶν ἐν
τέλει καὶ τῶν μετ' ἐκείνους τρυφή; τίς μοναστῶν ἢ μιγάδων; τίς τῶν ἀ-
πραγμόνων, ἢ τῶν ἐν πράγμασι; τίς τῶν τὰ ἔξωθεν φιλοσοφούντων,
ἢ τὰ ἡμέτερα; Μία καὶ διὰ πάντων³ καὶ ἡ μεγίστη, τὰ ἐκείνου συγ-
γράμματα καὶ πονήματα. Οὐδὲ γραφεῦσιν εὐπορίατις ἄλλη μετ' ἐκεῖ-
νον, ἢ τὰ ἐκείνου συγγράμματα· σιωπᾶται τὰ παλαιά, ὅσα τινὲς τοῖς

καὶ τοιαῦτα· τὸ δὲ ἀπκρέματον δὴλον
ὅτι ἀπὸ τοῦ Θίμαι ἐξαρτάται. — 9.
Ἡμεῖς.) Ἀπολείπομεν δηλ. — 10. Καὶ
τὰ βάθη.) Παῦλ. Κορινθ. Α'. β'. 10.
— 11. Ὑψηγορίαν.) Τὴν Θεολογίαν δηλ.
ὡς φησὶ Νικητῆς. — 12. Παρὰ τῷ
Δαβιδ.) Ψαλμ. ιθ'. 5. «Καὶ αὐτὸς (ὁ ἡ-
»λιος) ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ πα-
»στοῦ αὐτοῦ, ἀγαλλιᾶται ὡς γίγας
»ὄραμεν ὁδὸν αὐτοῦ· ἀπ' ἄκρου τοῦ
»οὐρανοῦ ἢ ἐνδοξος αὐτοῦ, καὶ τὸ κα-

»τάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρα-
»νου καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀποκρυβήσεται
»τῆς Σέρμης αὐτοῦ.» — 13. Τοῦ δὲ.)
Μεγ. Βασίλ. — 14. Εἰς πάντα.) Ψαλμ.
ιθ'. 4. Πρὸς ὅσων. ι. 18.

§ 75. 2. Τίς μὲν ἄλλη;) Ὅσοι δηλ.
συλλέγονται σήμερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν,
ποῖαν ἄλλην μεῖζον ἡδονὴν ἔχουσι τῶν τοῦ
μεγ. Βασίλ. συγγραμμάτων — 3. Μία
καὶ διὰ πάντων.) Ἀπάντησις τῶν κατ' ἐρώ-
τησιν λεγομένων· εἶον πάντα ἡδονὴν μίαν καὶ

θείοις λόγοις ἐνίδρωσαν, βοᾶται τὰ νέα, καὶ οὗτος ἄριστος ἡμῖν ἐν λό-
γοις, ὃς ἂν τὰ ἐκείνου μάλιστα τυγχάνει γινώσκων, καὶ διὰ γλώσ-
σης⁴ φέρων, καὶ συνετίζων τὰς ἀκοάς. Ἦρκεσε γὰρ εἰς ἀντί
πάντων τῶν σπουδαιωτέρων εἰς παιδευσιν. Ἐγὼ τοῦτο μόνον αὐτοῦ
διηγήσομαι. Ὅταν τὴν Ἑξαήμερον⁵ αὐτοῦ μεταχειρίζομαι, καὶ διὰ
γλώσσης φέρω, μετὰ τοῦ κτίστου γίνομαι, καὶ γινώσκω κτίσεως
λόγους, καὶ θαυμάζω τὸν κτίστην πλέον ἢ πρότερον, ὅφει μόνῃ
διδασκάλῳ χρώμενος. Ὅταν τοῖς ἀντιρρήτικοῖς⁶ εὐτύχω λόγοις,
τὸ Σοδομητικόν⁷ ὁρῶ πῦρ, ὃ τεφροῦνται γλώσσαι πονηραὶ καὶ παρά-
νομοι, ἢ τὸν Χαλάνης πύργον,⁸ κακῶς μὲν οἰκοδομούμενον, καλῶς
δὲ λυόμενον. Ὅταν τοῖς περὶ Πνεύματος,⁹ εὕρισκω Θεόν, ὃν ἔχω,
παρρησιάζομαι τὴν ἀλήθειαν, ἐπιδατεύων τῆς ἐκείνου Θεολογίας
καὶ θεωρίας. Ὅταν ταῖς ἄλλαις ἐξηγήσῃ, ὡς τοῖς μικρὰ βλέ-
πουσιν ἀναπτύσσει, τρισσῶς¹⁰ ἐν ταῖς στεραῖς ἑαυτοῦ πλαξὶ τῆς
καρδίας ἀπογραφάμενος, πείθομαι μὴ μέχρι τοῦ γράμματος ἵστα-
σθαι μηδὲ βλέπειν τὰ ἄνω μένου, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω διαδαι-
νεῖν· καὶ εἰς βάθος ἔτι χωρεῖν ἐκ βάθους, ἄβυσσον¹¹ ἀδύσση
προσκαλούμενος, καὶ φωτὶ φῶς εὕρισκων, μέχρις ἂν φθάσω πρὸς
τὸ ἀκρότατον. Ὅταν ἀθλητῶν¹² ἐγκωμίοις προσομιλήσω, περι-
φρονῶ τὸ σῶμα, καὶ σύνειμι τοῖς ἐπαίνοις, καὶ πρὸς τὴν ἀθλησιν
διεγίρομαι. Ὅταν ἠθικοῖς λόγοις καὶ πρακτικοῖς, καθαίρομαι
ψυχὴν καὶ σῶμα, καὶ ναὸς Θεοῦ γίνομαι δεκτικός· καὶ ὄργανον
κρουόμενον πνεύματι, καὶ θείας ὑμνωδῶν δόξης τε καὶ δυνάμεως.
Τούτῳ¹³ μεθαρμόζομαι καὶ ῥυθμίζομαι, καὶ ἄλλος ἐξ ἄλλου γί-
νομαι, τὴν θείαν ἀλλοίωσιν¹⁴ ἀλλοιούμενος.

μεγίστη ἐστὶ τὰ ἐκείνου. — 4. Καὶ διὰ γλώσσης.) Ἐκ στήθους δηλ. λέγων· ἢ ἀποιστοματίζων, ὡς ἡμεῖς λέγομεν. — 5. Ἑξαήμερον.) Συγγράμματα τοῦ μεγάλου Βασιλ. εἰς τὴν τοῦ κόσμου πρὸς Θεοῦ ἐν ἑξ ἡμέραις δημιουργίαν. — 6. Τοῖς ἀντιρρήτικοῖς.) Τὰ κατὰ Εὐνομίου δηλ. αὐτοῦ ἀνασκευαστικὰ συγγράμματα. Ἦν δὲ ὁ Εὐνόμιος Κυζήκων ἐπίσκοπος, ὑπὸ Εὐδοξίου γενόμενος. — 7. Σοδομητικόν.) Ἐπειδὴ γὰρ ἐν Σοδόμοις πᾶν κακὸν ἐπράττετο, Κύριος ὀργισθεὶς κατ' αὐτῶν, ἐβρεξε πῦρ ἐξ οὐρανοῦ, καὶ κατέκαυσε τὰ Σόδομα, καὶ τὰ περίχωρα αὐτῶν. Γενέσ. ιθ'. 24. — 8. Τὸν Χαλάνης πύργον.) Τὴν ἐν Βαβυλῶνι λέγει πυργοποιίαν, ἀπὸ Ἰταίου τοῦ προφήτου λαβὼν, ὃς λέγει· Οὐκ ἔλαβον τὴν χώραν τὴν ἐπάνω Βαβυλῶνος καὶ Χαλάνης, οὗ ὁ πύργος ὠκοδομήθη· κερ. ι'. 9. οἱ γὰρ ἀπόγονοι τοῦ

Νῶε πύργον οἰκοδομήσαν· διενερόθησαν μέγαν, εἰς αἰώνιον αὐτῶν μνημόσυνον καὶ ὁ Θεὸς συνέχευεν αὐτῶν τὰς γλώσσας, καὶ διεσκορπίσθησαν. Γενέσ. ια'. 3... 9. Ἐννοεῖ δὲ τὰ Εὐνομίου συγγράμματα. — 9. Ὅταν τοῖς περὶ Πνεύματος.) Ἐντυγχάνω δηλ. συγγράμματα, ἐν τριακότοις κεφαλαίοις πρὸς Ἀμφιλόχιον συγγραφείσι. — 10. Τρισσῶς.) ἱστορικῶς δηλ. κατὰ τὸ γράμμα, ἠθικῶς, καὶ ἀναγωγικῶς· ἐστὶ δὲ ἐκ τῶν Σολομώντος παροιμιῶν ἡ φράσις· κερ. κβ'. 20. λέγοντος· «Καὶ σὺ δὲ, ἀπόγραψαι αὐτὰ σεαυτῷ τρισσῶς εἰς βουλήν καὶ γνώτιν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς «καρδίας σου.» — 11. Ἀβυσσον.) Ψαλμ. μα'. 7. λέ. 6. — 12. Ἀθλητῶν.) Συνέγραψε γὰρ πρὸς Βαρλαάμ μάρτυρα· καὶ πρὸς τοὺς Τεσσαράκοντα μάρτυρας. — 13. Τούτῳ.) Τῷ πνεύματι δηλ. — 14. Τὴν θείαν ἀλλοίωσιν.) Καθὰπερ φη-

§ 76. Ἐπεὶ δὲ Θεολογίας ἐμνήσθην, καὶ τῆς περὶ τοῦτο τοῦ ἀνδρὸς μάλιστα μεγαλοφωνίας, ἔτι καὶ ἐκεῖνο προσθήσω τοῖς εἰρημένοις. Χρησιμώτατον γὰρ τοῖς πολλοῖς τοῦ μὴ βλάπτεσθαι τὴν χεῖρῳ περὶ αὐτοῦ² δόξαν ἔχοντας· πρὸς δὲ τοὺς κακουργοὺς ὁ λόγος, οἱ τοῖς ἑαυτῶν³ κακοῖς βοηθοῦσιν, ἐξ ὧν ἄλλοις ἐπηρεάζουσιν. Ἐκεῖνος γὰρ ἕνεκα τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς κατὰ τὴν ἀγίαν Τριάδα συναφείας καὶ συνθείας,⁴ ἣ οὐκ οἶδ' ὅτι κυριότερον χρή εἰπεῖν καὶ σαφέστερον, μὴ ὅτι θρόνων ἐκπεσεῖν, οἷς οὐδὲ ἀπ' ἀρχῆς ἐπεπλήθησεν, ἀλλὰ καὶ φυγὴν, καὶ θάνατον, καὶ τὰς πρὸ τοῦ θανάτου κολάσεις προθύμως ἐδέξατο ἅν, ὡς κέρδος, οὐ κίνδυνον. Δηλοῖ δὲ, οἷς τε ἤδη πεποίηκεν, οἷς τε πέπονθεν· ὅς γε καὶ ἐξορίαν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας κατακριθεὶς, τοσοῦτον ἐπραγματεύσατο μόνον, ὅσον ἐνὶ τῶν ἀκολούθῳ εἰπεῖν, ἀραμένῳ τὸ πυκτίον⁵ ἀκολουθεῖν. Οἰκονομεῖν δὲ τοὺς λόγους ἐν κρίσει, τῶν ἀναγκαίων ἐνόμιζε, τῷ Δαυὶδ⁶ περὶ τούτου συμβούλῳ χρώμενος, καὶ μικρὸν ὅσον τὸν τοῦ πολέμου καιρὸν διαφέρειν, καὶ τὴν τῶν αἵρετικῶν δυναστείαν, ἕως δὲ τῆς ἐλευθερίας ἐπιλάβοι καιρὸς· καὶ δῶ τῇ γλώττῃ τὴν παρῥησίαν. Οἱ μὲν⁷ ἐζήτουν λαβέσθαι γυμνῆς τῆς περὶ τοῦ Πνεύματος φωνῆς, ὡς εἴη Θεός, ὅπερ ὃν ἀληθές, ἀσεβὲς ἐκείνοις ὑπελαμβάνετο, καὶ τῷ κακῷ προστάτῃ⁸ τῆς ἀσεβείας. Ἰνα τὸν μὲν⁹ τῆς πόλεως μετὰ τῆς Θεολόγου γλώσσης ὑπερορίσωσιν, αὐτοὶ δὲ κατασχόντες τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τῆς ἑαυτῶν κακίας ἐρμηκτήριον ποιησάμενοι, ἐντεῦθεν τὸ λειπόμενον ἅπαν, ὡς ἔκ τινος ἀκροπόλεως καταδράμωσιν. Ὁ δὲ,¹⁰ ἐν ἄλλαις μὲν φωναῖς γραφικαῖς, καὶ μαρτυρίαις ἀνεμφιλέκτοις ταῦτόν δυναμέναις, καὶ ταῖς τῶν συλλογισμῶν ἀνάγκαις, οὕτως ἤρχε τοὺς ἀντιλέγοντας, ὥστε μὴ ἀντιδραίνειν ἔχειν, ἀλλ' οἰκείαις συνδεῖσθαι φωναῖς, ἥπερ δὴ καὶ μεγίστη λόγου δύναμις καὶ σύνεσις. Δηλώσει δὲ καὶ ὁ λόγος,¹¹ ὃν περὶ τούτου σηνέγραψε, κινῶν τὴν γραφίδα, ὡς ἐκ πυξίδος τοῦ Πνεύματος. Τὴν δὲ κυρίαν φωνήν¹² τέως ὑπερετίθετο, παρὰ τε τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, καὶ τῶν γνησίων τούτου συναγωνιστῶν, χάριν αἰτῶν τῇ οἰκονομίᾳ μὴ δυσ-

σιν ὁ Δαυίδ. ψαλμ. 95, 10. Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ ὁριστοῦ. . .

§ 76. 2. Τῇ χεῖρῳ περὶ αὐτοῦ.) Κακὴν δηλ. ὑπόληψιν περὶ τοῦ μεγ. Βασιλείου ὑπόληψιν ἔχοντες — 3. Οἱ τοῖς ἑαυτῶν.) Οὗτοι γὰρ μὴ ὁμολογοῦντες παρῥησίᾳ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Θεὸν, ἵνα μὴ τῶν θρόνων αὐτῶν ἐκπέσωσι, κατηγοροῦσι τοῦ μεγ. Βασιλ. ὡς μὴ Θεολογούντος παρῥησίᾳ περὶ τοῦ Πνεύματος, ἵνα μὴ ὀλέθῃ τῶν θρόνων ἐκ-

πέτη. — 4. Συνθείας.) Ὁμοουσιότητος δηλ. — 5. Τὸ πυκτίον.) Τὸ τεῦχος τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων. — 6. Δαυίδ.) Ψαλμ. 5. — 7. Οἰμέν.) Αἵρετικοὶ Πνευματομάχοι. — 8. Τῷ κακῷ προστάτῃ.) Οὐαλεντινιανῷ. — 9. Ἰνα τὸν μὲν.) Μεγ. Βασιλ. ἐξορίσωι τῆς Καισαρείας. — 10. Ο' δέ.) Μεγ. Βασιλ. — 11. Ὁ Λόγος.) Ὁ κατὰ Εὐνομίου ὢν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος σηνέγραψε. — 12. Κυρίαν φωνήν.) Τὴν Θεὸς περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

χεραίνειν, μηδὲ μιᾶς ἀντεχομένους φωνῆς, τὸ πᾶν ἀπολέσαι δι' ἀπληστίαν τῷ καιρῷ παρασυρείσης τῆς εὐσεβείας. Αὐτοῖς γὰρ οὐδεμίαν εἶναι ζημίαν ὑπαλλαττομένων μικρὸν τῶν λέξεων· καὶ φωναῖς ἄλλαις τὸ ἴσον διδασκομένοις. Οὐδὲ γὰρ ἐν ῥήμασιν ἡμῖν εἶναι τὴν σωτηρίαν μᾶλλον, ἢ πράγμασι. Μηδὲ γὰρ τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἀποβαλεῖν ἂν, εἰ τὴν ἡλειμμένον φωνὴν ἀντὶ τῆς Χριστοῦ πρὸς ὀλίγον ἐπιζητοῦντες, ἡξίου μεθ' ἡμῶν τάττεσθαι. Τῷ δὲ κοινῷ μεγίστην ἂν βλάβην γενέσθαι, τῆς Ἐκκλησίας κατασχεθείσης¹³ ἐπεὶ ὅτι γε πικρὸς μᾶλλον ἤδει τὸ Πνεῦμα Θεόν, δῆλον μὲν ἐξ ὧν καὶ δημοσίᾳ τοῦτο πολλάκις ἐκήρυξεν, εἴποτε καιρὸς ἦν, καὶ ἰδίᾳ τοῖς ἐρωτῶσι προθύμως ἀνωμολόγησε. Σαφέστερον δὲ πεποίηκεν ἐν τοῖς πρὸς ἐμὲ λόγοις, πρὸς ὃν οὐδὲν ἀπόρρητον ἦν αὐτῇ περὶ τούτων κοινολογούμεν, μηδὲ ἀπλῶς τοῦτο ἀποφηνάμενος, ἀλλ', ὁ μηδέπω πρότερον πολλάκις πεποίηκεν, ἐπικρασάμενος ἐκυτῇ τὸ φοικωδέστατον, αὐτοῦ τοῦ Πνεύματος ἐκπεσεῖν, εἰμὴ ἀέδω τὸ Πνεῦμα μετὰ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ὡς ὁμοούσιον καὶ ὁμότιμον. Εἰδόμεντις δέξατο κοινωνῶν ἐκείνου καὶν τοῖς τοιούτοις, ἐξαγορεύσωσι καὶ τῶν τοῖς πολλοῖς τέως ἀγνωσμένων, ὅτι τοῦ καιροῦ στενοχωροῦντος ἡμᾶς, ἐκυτῇ μὲν τὴν οἰκονομίαν ἐπέτρεψεν, ἡμῖν δὲ τὴν παρρησίαν, οὗς οὐδεὶς ἔμελλε κρίνειν, οὐδὲ ἀποβάλλειν τῆς πατρίδος, ἀφανείᾳ τετιμημένους,¹⁴ ὡς ἐξ ἀμφοτέρων¹⁵ ἰσχυρὸν εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς Εὐαγγέλιον.

§ 77. Καὶ ταῦτα διήλθεν, οὐχ ἵνα τῆς ἐκείνου δόξης ὑπεραπολογίσωμαι κρείττων γὰρ τῶν ἐγκαλοῦντων, εἴπερ τινὲς εἰσιν, ὁ ἀνὴρ· ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτον ὅρον τῆς εὐσεβείας νομίζοντες, τὰς ἐν τοῖς γράμμασι μόνως τοῦ ἀνδρὸς εὐρισκομένας φωνάς, ἀσθενεστέραν τὴν πίστιν ἔχωσι, καὶ ἀπόδειξιν τῆς ἑαυτῶν κακουργίας τὴν ἐκείνου θεολογίαν, ἣν ὁ καιρὸς ἐποίη μετὰ τοῦ Πνεύματος. Ἀλλὰ τὸν τῶν γεγραμμένων νοῦν δοκιμάζοντες, καὶ τὸν σκοπὸν ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγράφετο, μᾶλλον τῇ τε ἀληθείᾳ προσάγωνται, καὶ τοὺς ἀσεβοῦντας ἐπικομιζῶσιν. Ἐμοὶ γοῦν εἴη,² καὶ ὅστις ἐμοὶ φίλος, ἡ ἐκείνου θεολογία! καὶ τοσαῦτον παρόω τῇ περὶ τὸ πᾶν τοῦ ἀνδρὸς καθαρότητι, ὥστε καὶ τοῦτο³ κοινοποιῶμαι πρὸς ἅπασιν· κἄκεῖν μὲν τὰ ἐμὰ, ἐμοὶ δὲ τὰ ἐκείνου λογίζοιτο παρὰ τε Θεῷ καὶ τῶν ἀνθρώπων τοῖς εὐγνωμονεστέροις! Οὐδὲ γὰρ τοὺς

— 13. Κατασχεθείσης.) Ὑπὸ τῶν Πνευματομάχων.—14. Ἀφανείᾳ τετιμημένους.) Ἐπίσκοπος γὰρ ἦν ὁ μέγ. Γρηγόριος. Σατίμων κώμης ἀσέμου. — 15. Ἐξ ἀμφοτέρων.) Καὶ ἐκ τῆς οἰκονομίας

τοῦ μεγ. Βασίλ. καὶ ἐκ τῆς παρρησίας τοῦ μεγ. Γρηγορίου.

§ 77. 2. Ἐμοὶ γοῦν εἴη) Ὅσον. Εἴθε εἴη ἐμοὶ τε καὶ τοῖς ἐμοῖς φίλοις τοιαύτη θεολογία, οἷα ἡ τοῦ μεγ. Βασίλ.— 3. Τοῦτο.) Τὸ ἐξῆς ὁμολ. τὸ, Κἀκεῖν μὲν

Εὐαγγελιστὰς φαίμεν ὅν ὑπεναντία ποιεῖν ἀλλήλοις, ὅτι οἱ μὲν⁴ τῷ σαρκικῷ⁵ τοῦ Χριστοῦ πλέον ἐνησχολήθησαν, οἱ δὲ⁶ τῇ Θεολογίᾳ⁷ προσέδωκαν. Καὶ οἱ μὲν⁸ ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς, οἱ δὲ ἐκ τῶν ὑπὲρ ἡμᾶς ἐποiehσαντο τὴν ἀρχήν. Οὕτω τὸ κήρυγμα διελέμενοι, πρὸς τὸ χρήσιμον, οἶμαι, τοῖς δεχομένοις, καὶ οὕτω παρὰ τοῦ ἐν αὐτοῖς τυπούμενοι πνεύματος.

§ 78. Φέρε δὴ πολλῶν ἐν τοῖς πάλαι καὶ νῦν γεγονότων ἀνδρῶν ἐπ' εὐσεβεῖα γνωρίμων, νομοθετῶν, στρατηγῶν, προφητῶν, διδασκάλων, τῶν ἀνδρικῶν μέχρις αἵματος,² παρ' ἐκείνοις³ τὰ ἡμέτερα θεωρήσαντες, κἀντεῦθεν τὸν ἄνδρα γνωρίσωμεν. Ἀδάμ ἡξιώθη Θεοῦ χειρὸς, καὶ παραδείσου τρυφῆς, καὶ πρώτης νομοθεσίας⁴ ἀλλ' εἰ μὴ τι λέγω βλάσφημον αἰδοῖ τοῦ προπάτορος, τὴν ἐντολήν οὐκ ἐφύλαξεν· ὁ δὲ,⁵ καὶ ἐδέξατο ταύτην, καὶ διεσώσατο, καὶ τῷ ξύλῳ τῆς γνώσεως⁶ οὐκ ἐβλάδην, καὶ τὴν φλογίνην ῥομφαίαν παρελθὼν, εὖ οἶδα, τοῦ παραδείσου τετύχηκεν. Ἐνώξ⁷ ἤλπισε πρῶτος ἐπικαλεῖσθαι τὸν Κύριον, ὁ δὲ, καὶ ἐπικέκληται, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκήρυξεν, ὁ τοῦ ἐπικαλεῖσθαι πολὺ τιμιώτερον. Ἐνώξ μετετέθη,⁸ μικρὰς εὐσεβεῖας (ἔτι γὰρ ἐν σκιαῖς ἦν ἡ πίστις·) ἄθλον εὐράμενος τὴν μετάθεσιν, καὶ τοῦ ἐξῆς βίου τὸν κίνδυνον διαπέφευγε· τοῦ δὲ,⁹ ὅλος ὁ βίος μετάθεσις ἦν, τελείως ἐν βίῃ τελείῃ δοκιμασθέντος. Νῶε κιβωτὸν ἐπιστεύθη,¹⁰ καὶ κόσμου δευτέρου σπέρματα, ξύλα μικρῷ πιστευθέντα, καὶ καθ' ὑδάτων σωζόμενα· ὁ δὲ, κατακλυσμὸν ἀσεβεῖας διέφυγε, καὶ κιβωτὸν σωτηρίας τὴν ἑαυτοῦ πεποιῆται πόλιν, κούφως τῶν αἰρετικῶν ὑπερπλεύσαν· ἐξ οὗ κόσμον ὅλον ἀνεκαλέσατο. Μήγας ὁ Ἀβραάμ, καὶ πατριάρχης, καὶ Σίτης καινῆς¹¹ Συσίας, τὸν ἐκ τῆς ἐπαγγελίας

καὶ τλ. εὐκτικὸς δὲ ὁ λόγος. — 4. Οἱ μὲν.) Οἱ περὶ τὸν Ματθαῖον. — 5. Τῷ σαρκικῷ.) Εἰς τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Χριστοῦ. — 6. Οἱ δέ.) περὶ τὸν Ἰωάννην. — 7. Τῇ Θεολογίᾳ.) Τὴν ἀρχαίαν προδῶν, τῇ ἐκ πατρὸς πρὸ τῶν αἰώνων γεννήσει τοῦ Χριστοῦ. — 8. Καὶ οἱ μὲν.) Κατ' ἐπεξήγησιν τῶν εἰσαμένων.

§ 78. 2. Τῶν ἀνδρικῶν· μέχρις αἵματος.) Τῶν μαρτύρων δηλαγανισθέντων ἀνδρικῶς· μέχρις αἵματος. — 3. Παρ' ἐκείνοις.) Ἐκ παραθέσεως δηλ. πρὸς ἐκείνους. — 4. Πρώτης νομοθεσίας.) Πρώτης δηλ. παρὰ Θεοῦ ἐντολῆς. Γενέσ. β'. 16. — 5. Ὁ δέ.) Μὲγ. Βασιλ. — 6. Τῷ ξύλῳ τῆς γνώσεως.) Τῆς ὑψηλοτέρας θεωρίας ἀφάρμενος δηλ. — 7. Ἐνώξ.) Γενέσ. δ'. 26. — 8. Μετετέθη.) Γενέσ. ε'. 24. Καὶ εὐηρέστησεν Ἐνὶ τῷ Θεῷ, καὶ οὐχ εὐρίσκειτο, ὅτι μετέθεκεν αὐ-

τὸν ὁ Θεός. — 9. Τοῦ δέ.) Μὲγ. Βασιλείου. — 10. Κιβωτὸν ἐπιστεύθη.) Ἰδὼν γὰρ ὁ Κύριος τὴν γῆν πᾶσαν κατεργασμένην, προσέταξε τῷ Νῶε, ὅς ἔν δέ· καιος, κιβωτὸν ποιήσασθαι ἑαυτῷ καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ λαβεῖν μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ πάντων τῶν ζώων ἐν τῇ κιβωτῷ, καὶ τοῦτου γενομένου, ἐγένετο ὑστὸς ἐπὶ τῆς γῆς τεσσαρακονθήμερος, καὶ ὁ κατακλυσμὸς ἐκεῖνος, καὶ ἀπῆλθαν πάντα τὰ ζῶα τὰ ἐπὶ γῆς καὶ οἱ ἄνθρωποι. Γενέσ. σ'. . . ἢ. — 11. Καὶ Σίτης καινῆς.) Ἀτακτος γὰρ ὢν, ὁ μὲγ. Ἀβραάμ, ἐν γῆρᾳ κατ' ἐπιταγὴν Θεοῦ ἐγέννησε τὸν Ἰσαὰκ, εἰτα πειράζων αὐτὸν ὁ Θεὸς περὶ τῆς πίστεως αὐτοῦ, ἤτησεν εἰς Συσίαν τὸν μονογενῆ υἱόν, ὁ δὲ προθύμως Σίτιν μέλων, χρίδν εἶδε πλησίον παρὰ Θεοῦ πεμφθέντα, καὶ κατὰ πρόσταξιν Θεοῦ ἀπέσχετο τοῦ υἱοῦ, καὶ τὸν χρίδν ἔθυ-

τῷ δεδοκῶτι προσαγαγῶν ἱερεῖον ἑτοιμον, καὶ πρὸς τὴν σφαγὴν ἐπειγόμενον· ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἐκείνου μικρόν· ἑαυτὸν προσήγαγε τῷ Θεῷ, καὶ οὐδὲν¹² ὡς ἰσότημον ἀντεδόθη· τί γὰρ καὶ ἦν ὥστε καὶ τελειωθῆναι τὸ καλλίεσθαι. Ἰσαὰκ ἐπηγγέλθη¹³ καὶ πρὸ γενέσεως· ὁ δὲ, αὐτεπάγγελτος ἦν, καὶ τὴν Ρεβέκκαν,¹⁴ λέγω δὴ τὴν Ἐκκλησίαν, οὐ πόρρωθεν, ἀλλ' ἐγγύθεν ἡγάγετο· οὐδὲ διὰ πρεσβείας οἰκετικῆς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ δοθείσαν καὶ πιστευθείσαν· οὐδὲ κατεσοφίσθη¹⁵ περὶ τὴν τῶν τέκνων προτίμησιν, ἀλλ' ἐκάστη τὰ πρὸς ἀξίαν ἀπαρалоγίστως ἔνεμε, μετὰ τῆς τοῦ Πνεύματος κρίσεως. Ἐπαινῶ τὴν Ἰακώβ κλίμακα,¹⁶ καὶ τὴν στήλην, ἣν ἤλειψε τῷ Θεῷ, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν πάλιν,¹⁷ ἥτις ποτε ἦν οἶμαι δὲ, τοῦ ἀνθρωπείου μέτρου πρὸς τὸ θεῖον ὕψος ἀντιπαρέκτασις, ὅθεν καὶ ἄγει τὰ σύμβολα τῆς ἡττωμένης γενέσεως. Ἐπαινῶ καὶ τὴν περὶ τὰ θάψιμα¹⁸ τοῦ ἀνδρὸς εὐμηχανίαν, καὶ εὐμερίαν, καὶ τοὺς δώδεκα¹⁹ ἐξ αὐτοῦ πατριάρχας, καὶ τὸν τῶν εὐλογιῶν μερισμὸν, σὺν οὐκ ἀγενεῖ προφητεῖα τοῦ μελλόντος. Ἀλλ' ἐπαινῶ καὶ τούτου τὴν οὐχ ὀραθείσιν μόνον, ἀλλὰ καὶ διαταθείσιν κλίμακα, ταῖς κατὰ μέρος εἰς ἀρετὴν ἀναδύσεσι, καὶ τὴν στήλην,²⁰ ἣν οὐκ ἤλειψεν, ἀλλ' ἤγειρε τῷ Θεῷ, τὰ τῶν ἀσεδῶν

σε· Γενέσ. κβ'. — 12. Καὶ οὐδέν.) Ὡς ἐν τῇ Σοφίᾳ τοῦ Ἀβραάμ ὁ κρίσις. — 13. Ἐπηγγέλθη.) Ὁ γὰρ Θεός, φανείς τῷ Ἀβραάμ ἐν τρισὶν ἀνδράσι ἐν τῇ δευτέρῃ Μαρκεῇ, ἐπηγγείλατο αὐτῷ υἱὸν γενέσθαι· Γενέσ. ιθ'. — 14. Ρεβέκκαν.) Αὕτη δὲ γυνὴ ἦν Ἰσαὰκ, ἐκ Μεσοποταμίας ληφθεῖσα αὐτῷ κατὰ τὴν ἐντολὴν Ἀβραάμ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, οἰκίτου πεμφθέντος εἰς ἧτις· Γενέσ. κδ'. — 15. Κατεσοφίσθη.) Δυσούτους ἔσχευ Ἰσαὰκ, τὸν Ἠσαὺ πρεσβύτερον, καὶ τὸν Ἰακώβ νεώτερον· βουλόμενος δὲ εὐλογῆσαι τὸν Ἠσαὺ, ἔπεμψεν εἰς Σῆραν· Ρεβέκκα δὲ γινοῦσα τὸν Ἰακώβ μᾶλλον, ἔπεμψεν εἰς τὸ ποίμνιον, καὶ πρόβατον ἐκεῖθεν ἡγάγεν· ὁ θύσας, παρέθετο τῷ Ἰσαὰκ· ὁ δὲ νομίσας Ἠσαὺ ταῦτα ποιεῖν, εὐλόγησε τὸν Ἰακώβ· ἀντ' ἐκείνου, ἐλθόντος δὲ κακείνου καὶ τὸ σόφισμα ἐπ' αὐτὸν, οὐκ ἔτι εἶχεν εὐλογεῖν, ὅτι μὴ δοῦλον εἶναι τῷ ἀδελφῷ· Γενέσ. κς'. — 16. Κλίμακα.) Πορευόμενος γὰρ Ἰακώβ εἰς Μεσοποταμίαν, κοιμώμενος, εἶδε κλίμακα μέχρς οὐρανοῦ ἦκονσαν, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας· καὶ ἀναστὰς ἔστησε στήλην, ἐπιχέας ἔλαιον ἐπὶ τὸ ἄκρον αὐτῆς ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, καλέσας Οἶκον Θεοῦ· Γενέσ. κη'. 10. — 19. 12. 13. — 17. Καὶ

τὴν πρὸς αὐτὸν πάλιν.) Τὸν Θεὸν δηλ. πορευόμενος γὰρ Ἰακώβ ἀπέναντι τοῦ ἀδελφοῦ Ἠσαὺ, τὸν ἄλλον διαβαινόντων τὴν διάβασιν Ἰακώβ, αὐτὸς ὑπελείφθη, καὶ ἐπάλασε μετὰ ἀγνώστου τινος ἕως πρωῒ· ἔβη καὶ γνοὺς ὅτι ὁ Θεὸς ἦν ὁ μετ' αὐτοῦ παλαιών, ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, Εἶδος Θεοῦ. Γενέσ. 18. 22. — 30. — 18. Τὴν περὶ τὰ θάψιμα.) Δουλεύσας γὰρ Ἰακώβ Λάβαν εἰκοσιν ἔτη ἡτήσατο μισθόν, καὶ συνέθετο διαχωρῆσθαι ἐκ τῶν θρεμμάτων τὰ φαῖα, καὶ διάλευκα, καὶ ραυτὰ καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν ὅτι τεχνεῖν, εἶναι μισθόν αὐτῷ· τοῦτο γενομένου, ῥάβδους λεπίσας καὶ ποικίλας ποιήσας, ὅτε τὰ κτήνη ἐνεκτῶν, ἐπὶ τοῦ ὕδατος ἐτίθη· ἐκεῖνα δ' ὄντα ῥάβδους ἐν τῷ συλλαβάνειν, ἔτικτον ποικίλογραφα ἃ ἦν τοῦ Ἰακώβ, τὰ δ' ἄσχημα τοῦ Λάβαν· Γενέσ. λ'. 26. — 19. Τοὺς δώδεκα.) Δώδεκα ἦσαν οἱ υἱοὶ Ἰακώβ, ἐξ ὧν τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος ἄπαν· Ρουβὴν, Σημὼν, Λεβὶ, Ἰούδας, Ζαβουλὼν, Ἰσάχαρ, Ἀσὴν, Γάδ, Ἀσὴρ, Ναφθαλεὶμ, Ἰωσήφ, Βενιαμίν· τοὺτους, εἰς τὰ ἔσχατα γενόμενος Ἰακώβ, εὐαγγήσας, προφήτευσεν περὶ ἐνὸς ἐκάστου· Γενέσ. μθ'. — 20. Τὴν στήλην.) Τὰ κατὰ

στηλιτεύουσιν, καὶ τὴν πάλιν, ἣν οὐκ ἐπάλαυσε πρὸς Θεόν, ἀλλ' ὑπὲρ Θεοῦ τὰ τῶν αἰρετικῶν καταβάλλουσιν τὴν τε ποιμαντικὴν τοῦ ἀνδρός, ἐξ ἧς ἐπλούτησε, πλείω τῶν ἀσήμων προβάτων κτησάμενος τὰ ἐπίσημα,²¹ τὴν τε καλὴν πολυτεκνίαν τῶν κατὰ Θεὸν γεννηθέντων, καὶ τὴν εὐλογίαν, ἣ πολλοὺς ἐστήριξεν. Ἰωσήφ ἐγένετο σιτοδότης,²² ἀλλ' Αἰγύπτου μόνης, καὶ οὐ πολλάκις, καὶ σωματικῶς· ὁ δὲ, πάντων, καὶ αἰεὶ, καὶ πνευματικῶς· ὅπερ ἐμοὶ τῆς σιτοδείας ἐκείνης αἰδεσιμώτερον. Μετὰ Ἰωβ²³ τοῦ Αὐσίτου, καὶ πεπειράσθαι, καὶ νενίκηκε, καὶ ἀνηγόρευται λαμπρῶς ἐπὶ τέλει τῶν ἄλλων, μηδενὶ τῶν τινασσόντων, πολλῶν ὄντων, κατασεισθείς, ἀλλὰ πολλῷ τῷ περιόντι τὸν πειραστὴν²⁴ καταπαλαίσας, καὶ τῶν φίλων τὴν ἀλογίαν ἐπιστομίσας, ἀγνωσούντων τοῦ πάθους τὸ μυστήριον.²⁵

§ 79. Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν² ἐν τοῖς ἱερεῦσιν αὐτοῦ, καὶ μέγας. Μωϋσῆς μὲν, Αἰγύπτου βασανίσας, λαὸν διασώσας ἐν σημείοις πολλοῖς καὶ τέρασιν, τῆς νεφέλης εἴσω χωρήσας, νομοθετήσας³ τὸν διπλοῦν νόμον, τόν τε τοῦ γράμματος ἔξωθεν, καὶ ὅσος ἔνδοθεν τὸν τοῦ Πνεύματος. Ἀαρὼν δὲ Μωϋσέως ἀδελφὸς καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, τοῦ λαοῦ προθυόμενος,⁴ καὶ προσευχόμενος, μύστης τῆς ἱεράς καὶ μεγάλης σκηνῆς, ἣν ἐπηξεν⁵ ὁ Κύριος, οὐκ ἄνθρωπος. Τούτων δὲ ἀμφοτέρων ζηλωτὴς ἐκείνος,⁶ βασανίζων μὲν οὐ σωματικαῖς μάστιξι,⁷ πνευματικαῖς δὲ καὶ λογικαῖς, ἔθνος αἰρετικὸν καὶ Αἰγύπτιον, ἄγων δὲ λαὸν περιούσιον,⁸ ζηλωτὴν καλῶν ἔργων ἐπὶ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας·⁹ πλαξί δὲ νόμους ἐγγράφων, οὐ συντριβομέναις, ἀλλὰ σωζομέναις· οὐκ ἔτι σκινύδεις, ἀλλ' ὅλον πνευματικῶς· εἰς δὲ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, αὐχ

τὰ Εὐνομίῳ συγγράμματα δηλ. — 21. Τῶν ἀσήμων . . . τὰ ἐπίσημα.) Γενέτ. λ'. 42. — 22. Σιτοδότης.) Ὁ γὰρ Ἰωσήφ προΐδων λιμὸν ἐτόμενον ἐν Αἰγύπτῳ καὶ προπαρασκευάσας αἶτον διεδίδου εἰς Αἴγυπτον ἐν τῷ καιρῷ τοῦ λιμοῦ. Γενέσ. μά. 55. — 23. Ἰωβ.) Οὗτος γὰρ πλουσιώτατος ἀνθρώπων ὢν, πενήστατος πάντων ἐγένετο· καὶ ἐπὶ κοπρίας ἐκείτο ἐλεεινός. Ἰδὼν δὲ Θεὸς τὴν καρτερίαν αὐτοῦ, εὐλόγησε τὰ ἔσχατα αὐτοῦ. Ἐν τῇ βίβλ. Ἰωβ. — 24. Τὸν πειραστὴν.) Διάβολον δηλ. — 25. Τοῦ πάθους τὸ μυστήριον.) Τὸ μυστικὸν αἵτιον δηλ. τῆς περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος οἰκονομίας· καθ' ἣν τῶς ὑπερετίθετο τῇ Θεὸς φωνῇ.

§ 79. 2. Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν.) Ἐκ τοῦ Δαβὶδ ἐλήφθη τὸ χωρίον Ψαλμ. 74. 6.

— 3. Βασανίσας . . . νομοθετήσας.) Ἐβασάνισε μὲν τὴν Αἴγυπτον διὰ τῶν δέκα πληγῶν· διέσωσε δὲ τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν, διαβιβάσας διὰ τῆς Ερυθρᾶς Θαλάσσης· εἰσέχρησε δὲ αἶτω τῆς νεφέλης, ὅτε εἰς τὸ ὄρος Σινὰ ἀνέβη, λαβὼν παρὰ Θεοῦ τὸν νόμον ἐν πλαξὶ γεγραμμένον δακτύλῳ Θεοῦ. Ἐξοδος. — 4. Προθυόμενος.) Ἦν γὰρ ἱερεὺς καὶ εἰσέρχετο εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου καὶ θυσιὰς τὰς πρὸς Θεὸν προσέφερε· Λευϊτικ. — 5. Ἦν ἐπηξεν.) Ὡς φησὶ Παῦλ. πρὸς Ἑβραίους 4. 2. — 6. Ἐκείνος.) Ὁ μέγας Βασίλειος. — 7. Μάστιξι.) Καθάπερ ὁ Μωϋσῆς τοὺς Αἰγυπτίους αὐτῶν καὶ ὁ μέγ. Βασίλ. τοὺς Αἰρετικούς. — 8. Λαὸν περιούσιον.) Τὸν Ὁρθόδοξον· Δευτερονόμ. 32. 6. — 9. Τὴν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας.) Τὴν οὐράνιον βασιλείαν δηλ.

ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ,¹⁰ πολλάκις δέ, καὶ καθ' ἐκάστην ὥς εἶπεν, εἰσιὼν τὴν ἡμέραν, ὅθεν τὴν ἀγίαν ἡμῖν ἀνακαλύπτει Τριάδα, καὶ λαὸν καθαίρων, οὐ προσκαίρεις ῥαντίσμασιν,¹¹ ἀλλ' ἀνιδίοις ἀγνίσμασι.¹² Τί τὸ κάλλιστον Ἰησοῦ, στρατηγία¹³ καὶ κληροδοσία, καὶ γῆς τῆς ἀγίας κατασχεσίς; ὁ δέ,¹⁴ οὐκ ἑξαρχος; οὐ στρατηγός τῶν διὰ πίστεως σωζομένων; οὐ κληροδότης τῶν διαφόρων παρὰ Θεῷ κληρῶν καὶ νομῶν, ἃς διανέμει ταῖς ἀγορευομέναις; ὥστε κἀκείνην δύνασθαι τὴν φωνὴν εἶπεν, ὅτι σχοινία¹⁵ ἐπέπεσόν μοι ἐν τοῖς κρητίστοις· καί, ἐν ταῖς χερσί σου¹⁶ οἱ κληροὶ μου κληροὶ τῶν χαμὰι ἐρχομένων, καὶ ἀρπαζομένων πολλῷ τιμιώτεροι. Καὶ ἵνα τοὺς κριτὰς παραδράμωμεν, ἢ τῶν κριτῶν τοὺς εὐδοκιμωτάτους, Σαμουὴλ ἐν τοῖς ἐπικαλουμένοις¹⁷ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ Θεῷ δοτὸς πρὸ γενέσεως,¹⁸ καὶ μετὰ τὴν γέννησιν εὐθὺς ἱερός, καὶ χρίων¹⁹ βασιλέας, καὶ ἱερέας, διὰ τοῦ κέρατος. Οὗτος δὲ οὐκ ἐκ βρέφους Θεῷ καθιερωμένος ἀπὸ μήτρας, καὶ μετὰ τὴν διπλοῖδα²⁰ ἐπιδοδομένος τῇ βήματι, καὶ βλέπων²¹ τὰ ἐπουράνια, καὶ χριστὸς Κυρίου ἦν, καὶ χρίστης τῶν τελειουμένων ἐν Πνεύματος;

§ 80. Δαβὶδ ἐν βασιλεῦσιν αἰοίδιμος, οὗ πολλοὶ μὲν ἱστοροῦνται κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκαι καὶ τρόπαι· ἡ πραότης δέ, τὸ ἐπιστημότατον, καὶ πρὸ τῆς βασιλείας ἢ τῆς κυνύρας² δύναμις, καὶ πονηροῦ πνεύματος κατεπάρχουσα. Σολομών πλάτος καρδίας³

— 10 Οὐχ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ) Καθ' ἡμέραν, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ δι' αἵματος εἰσέρχόμενος ἐξελίσκετο τὸν Θεόν· Ἐξοδ. λ'. 10. καὶ Παῦλ. πρὸς Ἑβρ. θ'. 7. — 11. Ῥαντίσματα.) Τῶ αἵματι τοῦ θύματος ῥάνιων, ὡς Ἀαρὼν ἐξ αἵματος ταύρων καὶ τράγων καὶ σποδοῦ δαμάλεως. Λευϊτικ. δ'. . . . — 12. Αἰδίοις ἀγνίσμασι.) Τοῦ ἱεροῦ δηλ. βαπτίσματος, καὶ τῆς ἀναιρέσεως θυσίας. — 13. Στρατηγία.) Στρατηγὸς γὰρ ἦν τῶν Ἰουδαίων ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυὶ, καὶ λαθὼν τὴν Παλαιστίνην κατὰ πρόσταγμα θεῶν, διμερίσματο ταῖς δώδεκα φυλαῖς τοῦ Ἰσραὴλ ἐν κλήρῳ· γῆν δὲ ἄγαν φησὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ πᾶσαν, ἥς ἡγεῖτο Ἰουδαῖος· Ἰηρ. Νκν. α'. γ'. ιδ'. — 14. Ὁ δέ.) Μέγας Βασιλεὺς. — 15. Σχοινία.) Ψαλ. εἰ. 6. — 16. Ἐν ταῖς χερσί σου.) Ψαλ. λ'. 15. — 17. Ἐν τοῖς ἐπικαλουμένοις.) Ψαλ. λη' 6. — 18. Πρὸ γενέσεως.) Ἄννα γὰρ ἡ γυνὴ Ἑλκανά, ἐπειδὴ ἦν ἄτεκος, προσήνευε τῷ Κυρίῳ δοῦναι αὐτῇ τέκνον, καὶ δοτὸν

ποιήσει αὐτὸ ἕως ἡμέρας θανάτου αὐτοῦ, ταύτης εἰτήκουσεν ὁ Θεὸς καὶ συλλαβούσας, ἔτεκε τὸν Σαμουὴλ· ὃν καὶ τῷ Θεῷ ἀνέριπτε· Βαπ. Α'. α'. — 19. Χρίων.) Οὗτος γὰρ καὶ Σαουλ ἔχρυσεν εἰς βασιλεῖα· Βασιλ. Α'. ι. καὶ Δαβὶδ τὸν υἱὸν ἱεσταί. αὐτόθι. ις'. — 20. Τὴν διπλοῖδα.) Καὶ γὰρ Σαμουὴλ διπλοῖδα ἐφόρει, τῆς μητρὸς ποιητάτης· Βαπ. Α'. β'. 19. — 21. Καὶ βλέπων.) Τὸν γὰρ προφῆτην Σαμουὴλ ἐκάλεε ὁ λαὸς ὁ βλέπων. Βαπ. Α'. θ'. 11.

§ 80. 2. Ἡ τῆς κυνύρας.) Ὁ γὰρ Σαουλ πνεύματι πονηρῷ κατεχόμενος, τῇ κυνίρᾳ τοῦ Δαβὶδ ἀνέστιν εὑρίσκει, ψάλλοντος ἐνώπιον αὐτοῦ· τότε γὰρ ἀφίστατο ἀπ' αὐτοῦ τὸ πονηρὸν πνεῦμα· Βασιλ. Α'. ις'. 23. — 3. Πλάτος καρδίας.) «Καὶ ἔδωκε Κύριος φρόνησιν τῷ Σολομῶντι καὶ σοφίαν πολλὴν πρὸδρα, καὶ πλάτος καρδίας, ὡς ἡ ἄμμος ἢ ἡ πικρὰ τὴν θάλασσαν.» Βαπ. Γ'. β'. 35. «Καὶ ἐπληθύνθη ἡ φρόνησις Σολομῶν πρὸδρα ὑπὲρ φρόνησιν πάντων υἱῶν

ἤτήσατο παρὰ Θεοῦ, καὶ τετύχηκεν, ἐπὶ πλείστον προελθὼν σοφίας καὶ θαυρίας, ὥστε γενέσθαι τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀπάντων εὐδοκιμώτατος. Ὁ δέ,⁴ τοῦ μὲν τῇ πράξει, τοῦ δὲ τῇ σοφίᾳ κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον, οὐδὲν ἢ μικρῇ λείπεται ὥστε καὶ βασιλείων θάρσος δαιμονώντων καταμαλάσσειν, καὶ μὴ βασιλίσσαν⁵ νότου μόνον, ἢ τὸν δεινα, κατὰ κλέος τῆς αὐτοῦ σοφίας ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀπαντᾶν· ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς πέρασι τὴν ἐκείνου σοφίαν γνωρίζεσθαι. Καὶ τὰ ἐξῆς⁶ παρήσω τοῦ Σολομῶντος, πᾶσι δὲ δῆλα, καὶ ἡμεῖς φειδόμεθα. Ἐπαινεῖς Ἡλιοῦ τὴν πρὸς τοὺς τυράννους⁷ παρρήσιαν, καὶ τὴν διὰ πυρὸς ἀρπαγὴν; Ἐλισσαίου τε τὴν καλὴν κληρονομίαν, τὴν μηλωτήν,⁸ ἢ τὸ Ἡλιοῦ πνεῦμα συνηκολούθησεν; Ἐπαινεῖ κῆκείου τὴν ἐν πυρὶ ζώην, τῷ πλήθει⁹ λέγων τῶν πειρασμῶν, καὶ τὴν διὰ πυρὸς σωτηρίαν, κκίοντος μὲν, οὐ κατακκίοντος δέ, τὸ περὶ τὴν βάτον¹⁰ θαῦμα, καὶ τὸ καλὸν ἐξ ὕψους δέρος, τὴν ἀσχαρίαν. Ἐὼ τᾶλλα τοὺς θροισθέντας¹¹ ἐν πυρὶ νεανίας, τὸν ἐν γαστρί¹² κήτους εὐξάμενον προφήτην φυγάδα, καὶ ὡς ἀπὸ θαλάμου τοῦ θηρός προελθόντα, τὸν ἐν λάκκῳ¹³

»ἀρχαίων, καὶ ὑπὲρ πάντας φρονίμους
»Αἰγύπτου· αὐτὸς. γ'. δ'. 29. 30. — 4.
Ο' δέ.) Μέγας Βασίλ. τοῦ μὲν Δαβίδ, ..
τοῦ δὲ Σολομῶντος. — 5. Καὶ Μὴ Βα-
σιλίσσαν.) Βασιλίσσα Σαβὰ ἀκούσασα
περὶ τῆς σοφίας Σολομῶντος ἦλθε πει-
ρᾶσθαι αὐτὸν ἐν αἰνίγμασι· καὶ εὗρεν
αὐτὸν κατ' ὃ ᾔσκησεν περὶ αὐτοῦ· Βασ.
Γ'. ι. καὶ Ματθ'. ιβ'. 42. — 6. Καὶ τὰ
ἐξῆς.) Τὴν γυναικομανίαν, καὶ τὴν ἐξ
αὐτῆς δηλ. εἰδωλολατρείαν· Βασ. Γ'. ια.
— 7. Πρὸς τοὺς τυράννους.) Ἀχαάβ
τὸν βασιλέα, καὶ Ἰεζάβελ τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ· τοῦτοις γὰρ παρρησίᾳ διελέγετο
ἐλέγχων, καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς προ-
φήτας Ἰεζάβελ ἀπέκτεινε· καὶ τὸν ἀμ-
πελώνα Ναβουχοδὰδ ἀδικῶς λαθόντα Ἀ-
χαάβ ἐξήλεγε· Βασ. Γ'. ιζ'. . . . ιβ'.
μετετέθη δὲ Ἡλιοῦ ἀναληφθεὶς δι'
ἄρματος καὶ ἵππων πυρὸς· Βασιλ. Δ'.
β'. 11. — 8. Τὴν μηλωτήν.) Ἀναλη-
φθέντος γὰρ Ἡλιοῦ, ἡ μηλωτὴ αὐτοῦ
ἔπεσεν ἐπὶ Ἐλισσαίῃ, μεθ' ἧς καὶ τὸ
πνεῦμα συνηκολούθησεν αὐτῇ Ἡλιοῦ.
Βασιλ. Δ'. β'. 13. — 9. Τῷ πλήθει.)
Ἐξήγητις τοῦ πυρὸς, πῦρ δηλ. καλεῖ τὸ
πλήθος τῶν παρὰ τῶν αἰρετικῶν πει-
ρασμῶν. — 10. Τὸ περὶ τὴν βάτον)
Μωϋσῆς γὰρ ποιμεῖνον τὰ πρόβατα Ἰο-
ὼβ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ εἶδε βάτον
κκιομένην πυρὶ, καὶ οὐ κατακκιομένην,
καὶ προσειθότι ἐλάλει ὁ Θεὸς αὐτῷ ἐν

τῆς βάτου· Ἐξοδ. γ'. — 11. Θροσι-
σθέντας.) Ναβουχοδονότωρ γὰρ βασι-
λεὺς Βαβυλῶνος μεγίστην αὐτοῦ εἰκόνα
στήσας ἐν πεδίῳ, προσέταξε πάντας,
ἀκούσαντας τῶν μουσικῶν ὀργάνων, πε-
σεῖν καὶ προσκυνῆσαι· τρεῖς δὲ παῖδες
Εβραίων ἐξ εὐγενῶν, Ἀνανίας, Ἄζα-
ρίας, καὶ Μισαήλ, οὐ προσεκύνησαν, καὶ
διὰ τοῦτο ἐνεβλήθησαν εἰς κάμινον πυ-
ρὸς, ἐπτάκις ἐκκαυθεῖσαν· ἀλλὰ περιε-
πάτουσιν οὗτοι ἐν μέσῳ τῆς φλογός, μηδὲν
παθόντες· ἀνθ' ὧν ἡξίωσεν αὐτοὺς ὁ
Ναβουχοδονότωρ ἡγείσθαι πάντων τῶν
ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ Ἰουδαίων· Δανιήλ.
γ'. — 12. Τὸν ἐν γαστρί.) Τὸν Ἰωάνν.
λέγει· οὗτος γὰρ σταλεῖς παρὰ Θεοῦ
εἰς Νηνεὺς κρυῖναι μετόπισιν, καὶ θά-
νατον μὴ μετανοήσασιν, ἐμβὰς εἰς πλοῖον,
εἰς Θορρεῖς ἔπλεε· ὅθεν εἰς Σάλασσαν ἔβρι-
πται ὑπὸ τῶν ναυτῶν, ζάλης γενομένης·
καὶ κῆτος κατέπιεν αὐτὸν, καὶ ἦν ἐν
τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας, καὶ
εὐξάμενον τῷ Θεῷ, ἀπέμεινεν αὐτὸν τὸ
κῆτος· Ἰων'. β'. — 13. Τὸν ἐν λάκκῳ.)
Τὸν Δανιήλ λέγει· Τοῦτον γὰρ εὐβο-
νούντες οἱ σατράπαι Δαρείου διὰ τὴν
τιμὴν ὅτι ἐξήγησεν αὐτοῦ τὰ ὀράματα,
συνεβούλευσαν τὸν βασιλέα προστάξαι
μηδένα αἰτῆσαι παρὰ Θεοῦ ἢ ἀνθρώ-
πων αἰτήμα, ἢ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐν
τριακοντα ἡμέραις, τὸν δὲ ἀπειθήσαντα
ἐμβαλεῖν εἰς τὸν τῶν λέοντων λάκκον·

δίκαιον, λείοντων θράσος πεδήσαντα, ἡ τὴν τῶν ἑπτὰ¹⁴ Μακκαβαίων ἄθλησιν, σὺν ἱερεὶ καὶ μητρὶ τελειωθέντων ἐν αἵματι, καὶ παντοίοις βασάνων εἶδесιν, ὧν ἐκεῖνος ζηλώσας τὴν καρτερίαν, καὶ τὴν δόξαν ἠνέγκατο.

§ 81. Ἐπὶ δὲ τὴν νέαν μέτειμι διαθήκην, καὶ τοῖς ἐνταῦθα εὐδοκίμοις τὰ ἐκείνου παρεξετάσας, τιμήσω τὸν μαθητὴν ἐκ τῶν διδασκάλων. Τίς Ἰησοῦ πρόδρομος; Ἰωάννης, ὡς φωνὴ λόγου,² καὶ ὡς λύχνος φωτός· οὗ καὶ προετινίρτησεν³ ἐν γαστρὶ, καὶ προέδραμεν⁴ εἰς ἄδου, διὰ τῆς Ἡρώδου μακρίας παραπεμφθεὶς, ἵνα κηρύξῃ κἀκεῖ⁵ τὸν ἐρχόμενον. Καὶ εἴ τῃ φαίνηται τολμηρὸν ὁ λόγος, ἐκεῖνο παρεξετάξτω τοῖς λεγομένοις, ὅτι μὴ προτιθείς⁶ μηδὲ εἰς ἴσον μετὰ τῶν τὸν ἄνδρα τῷ ἐν γεννητοῖς γυναικῶν ὑπὲρ ἅπαντας, ταύτην προῦμαι τὴν παρεξέτασιν, ἀλλὰ ζηλωτὴν ἀποφαίνων, καὶ τι τοῦ χαρακτῆρος ἐκείνου ἐν ἑαυτῷ φέροντα. Οὐ γὰρ μικρὸν τοῖς σπουδαίοις,⁷ καὶ μικρὰ⁸ τῶν μεγίστων ἡ μίμησις· ἡ γὰρ⁹ οὐκ ἐναργὴς τῆς ἐκείνου φιλοσοφίας εἰκὼν ὁ ἀνὴρ; Καὶ οὗτος ἔρημον ὤκησε, καὶ τούτῳ τρίχινον ἔσθημα εἶχον αἱ νύκτες, ἀγνωσούμενον, οὐκ ἐπιδεικνύμενον. Καὶ οὗτος τὴν ἴσιν τροφὴν ἠγάπησε· Θεῷ καθαίρων ἑαυτὸν διὰ τῆς ἐγκρατείας. Καὶ οὗτος Χριστοῦ κήρυξ ἠξιώθη γενέσθαι, εἰ καὶ μὴ πρόδρομος. Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν οὐχ ἡ περίχωρος¹⁰ πᾶσα μόνον, ἀλλ' ἡδη

τοῦ δὲ προστάξαντος, Δανιὴλ μόνος μὴ ὑπακούσας ἐνεβλήθη εἰς τὸν λάκκον καὶ βασιλεὺς αὐτὸν μὲν ἐτίμησε, μηδὲν ὑπὸ τῶν λείοντων παθόντα, τοὺς δὲ διαβαλόντας ἔρριψεν εἰς τὸν λάκκον, καὶ κατεβρώθησαν ὑπὸ τῶν λείοντων Δανιὴλ. ζ'. — 14. Ἡ τὴν τῶν ἑπτὰ.) Ἐλεάζαρὸς τις τῶν πρωτευόντων γραμματέων, ἀνὴρ ἡδὴ προβεβηκώς τὴν ἡλικίαν, ἀναγκάζόμενος φασγὲν ὑεῖον κρείας, καὶ μὴ βουλόμενος, πληγαῖς τὸν βίον μετέηλλαξε Μακκαβ. Β'. ζ'. 18. Ἐπτὰ δὲ νεανῖαι μετὰ τῆς μητρὸς συλληφθέντες, ἠναγκάζοντο ὑπ' Ἀντιόχου τοῦ βασιλεὺς πληγαῖς, ὑεῖον ἅπτεσθαι κρείων, καὶ μὴ βουλομένων, καθ' ἓνα ἕκαστον τηγάνῳ ἐνέβειν παρακλειυέντος ὁ τύραννος· οἱ δὲ ἔφερον γενναίως πάντα, καὶ τελευταία ἡ μήτηρ ἀπέθανεν· αὐτόθ. ζ'.

§ 81. 2. Φωνὴ λόγου.) Λουκ. γ'. 4. Ἰωαν. 22. — 3. Προετινίρτησεν.) Ἐλθούσης γὰρ τῆς Μαρκίας μητρὸς τοῦ Κυρίου ἐν γαστρὶ ἔχουσας εἰς Ἐλισάβετ τῆς μητρὸς Ἰωάννου καὶ ταύτης ἐν γαστροὶ ἔχουσας, καὶ ἀσπαταμένης· τὸ ἐν

τῇ κοιλίᾳ τῆς Ἐλισάβετ βρέφος ἐτινίρτησε Λουκ. α. 39. . . . 41. — 4. Προέδραμεν.) Ὁ γὰρ Ἡρώδης ἔχων Ἡρώδιδάδην γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐλεγχόμενος διὰ τοῦτο ὑπὸ Ἰωάννου, δῆσας αὐτὸν, ἐν εἰρκῇ ἔθετο. Καὶ γενεθλίων τελουμένων αὐτῷ αἰτησάσης τῆς θυγατρὸς τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βιπτιστοῦ, ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ Ματθ. ιδ'. 3. . . , 12. — 5. Κἀκεῖ.) Εἰς τὸν ἄδου περὶ τοῦ Χριστοῦ ὅτι ἐλεύσεται σώσαι τοὺς ἐκεῖ πιστεύσαντας εἰς αὐτόν. — 6. Ὅτι μὴ προτιθείς.) Ὅτι οὐκ ἀνώτερον λέγων τὸν μέγ. Βασίλ. μήτε ἴσον καὶ ὁμοῖον τῷ Προδρόμῳ Ἰωάννῃ, τῷ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Δεσπότης μεζῖον ἐν γεννητοῖς γυναικῶν· Ματθ. ιδ'. 11. ποιῶ τὴν σύγκρισιν ταύτην. — 7. Τοῖς σπουδαίοις.) Τοῖς ἀρετῇ δὴλ. ἀκούσι. — 8. Καὶ μικρὰ.) Καὶ κατὰ μικρὰ πράγματα· ἡ μίμησις τῶν μεγίστων οὐκ ἔστι μικρὸν τοῖς σπουδαίοις. — 9. Ἡ γὰρ.) Ἀπορηματικῆς οἴου. Ἀρχῇ οὐκ ἔστιν ὁ ἀνὴρ μέγ. Βασίλ. ἐναργὴς εἰκὼν τῆς φιλοσοφίας καὶ ἀρετῆς τοῦ Προδρόμου. — 10. Οὐχ

καὶ ἡ ὑπερόριος. Καὶ οὗτος μέσος τῶν δύο διαθηκῶν, τῆς μὲν καταλύων τὸ γράμμα, τῆς δὲ δημοσιεύων τὸ Πνεῦμα, καὶ ποιῶν πλήρωσιν τοῦ κρυπτομένου νόμου τὴν τοῦ φαινομένου κατάλυσιν.

§ 82. Ἐμιμήσατο τοῦ Πέτρου τὸν ζῆλον,² Παύλου τὸν τόνον,³ τῶν ὀνομαστῶν καὶ μετωνομασμένων⁴ ἀμφοτέρων τὴν πίστιν τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου τὸ μεγαλόφρονον,⁵ πάντων τῶν μαθητῶν τὸ εὐτελὲς καὶ ἀπέριτον. Διὰ ταῦτά τοι καὶ κλείς οὐρανῶν⁶ πιστεῦται, καὶ οὐχ ὅσον ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ.⁷ μείζονα δὲ κύκλον τῷ Εὐαγγελίῳ περιλαμβάνει, καὶ υἱὸς βροντῆς⁸ οὐκ ὀνομάζεται μὲν, γίνεται δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους Ἰησοῦ⁹ κείμενος, ἐκείθεν ἔλκει τοῦ λόγου τὴν δύναμιν, καὶ τὸ βάθος τῶν νοημάτων. Στέφανος¹⁰ μὲν γὰρ ἐκωλύθη γενέσθαι, εἰ καὶ πρόσθυμος ἦν, ἐπισχῶν αἰδοῖ τοὺς λιθάζοντας. Ἔτι δὲ συντομώτερον εἰπεῖν ἔχω ἵνα μὴ τοῖς καθ' ἕκαστον ἐπέξω περὶ τούτων. Ἐκείνος γὰρ τὸ μὲν ἐξεῦρε τῶν καλῶν τὸ δὲ ἐξήλωσε, τὸ δὲ ἐνίκησε.¹¹ Τῷ δὲ διὰ πάντων¹² ἐλθεῖν τῶν νῦν πάντων ἐκράτησεν. Ἐν ἐπὶ πᾶσιν ἐρῶ καὶ σύντομον.

§ 83. Τοσαύτη τοῦ ἀνδρὸς ἡ ἀρετὴ, καὶ ἡ τῆς δόξης περιουσία, ὥστε πολλὰ καὶ τῶν ἐκείνου μικρῶν, ἤδη δὲ καὶ τῶν σωματικῶν ἐλαττωμάτων, ἐτέροις εἰς εὐδοξίαν ἐπενοήθη. Οἶον, ὠχρότητα λέγω, καὶ γενειάδα, καὶ βαδίσματος ἥθος, καὶ τὸ περὶ λόγον μὴ πρόχειρον· σύννουσιν τε ὡς τὰ πολλὰ, καὶ εἴσω συννευνοῦς, ὁ τοῖς πολλοῖς μὴ καλῶς ζηλωθὲν, μηδὲ νοηθὲν σκυθρωπότης ἐγένετο. Ἔτι δὲ εἶδος ἐσθλήτος, καὶ σκίμπος σχῆμα, καὶ τρόπος βρώσεως, ὧν οὐδὲν ἐκείνῳ διὰ σπουδῆς ἦν, ἀλλ' ἀπλῶς ἔχον, καὶ συμπίπτου ὡς ἔτυχε. Καὶ πολλοὺς ἀν' ἰδοῖς Βασιλείους² ἄχρι τοῦ ὁρω-

ἡ περίχωρος.) Ὡς περὶ πρὸς Ἰωάννην· Ματθ. γ'. 4...6.

§ 82. 2. Τοῦ Πέτρου τὸν ζῆλον.) Ἐλεγε γὰρ πρὸς τὸν Ἰησοῦν ὅτι· τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θήσει ὑπὲρ αὐτοῦ Ἰωάν. ιγ'. 37. — 3. Παύλου τὸν τόνον.) Ἀπὸ γὰρ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπλήρωκε τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Ῥωμ. ιε'. 19. — 4. Μετωνομασμένων.) Ὁ μὲν γὰρ Πέτρος ἐκαλεῖτο Σίμων· Μάρκ. γ'. 16. ὁ δὲ Παῦλος ἐλέγετο Σαῦλος· Πράξ. Ἀποστόλων ιγ'. 9. — 5. Τὸ μεγαλόφρονον.) Ἡ γὰρ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου ἐλθοῦσα πρὸς τὸν Κύριον ἤτει, ἵνα ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ καθίστανται τῶν δύο αὐτῆς υἱῶν ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, ὁ δὲ ἐξ ἀριστερῶν· Ματθ. κ'. 22. — 6. Κλείς οὐρανῶν.) Ὡς ὁ Πέτρος· πρὸς δὲ ὁ Κύριος εἶπε· Ὡς εἰ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ

νοικοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν· καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ὃ δύναται καταστῆσαι αὐτὴν. Καὶ ὁδῶσαι σοι τὰς κλείς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ματθ. ις'. 18. — 7. Μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ.) Παῦλ. Ῥωμ. ιε'. 19. — 8. Υἱὸς βροντῆς.) Τοῦτο τὸ ὄνομα δίδοται Ἰωάννῃ τῷ Εὐαγγελιστῇ... — 9. Στήθους τοῦ Ἰησοῦ.) Ἐν γὰρ τῷ δεῖπνῳ τῷ μυτινῷ ὁ Ἰωάννης ἐπέσεν ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἠρώτα αὐτὸν περὶ τοῦ παρασθίου τοῦ Ἰωάν. ιγ'. 25. — 10. Στέφανος.) Μαρτυροῦσαι δηλ. καθάπερ ἐκείνους λιθοβοληθείς· Πράξ. Ἀποστ. γ'. 8...ζ'. — 11. Ἐνίκησε.) Ἀνώτερος δηλ. γενόμενος — 12. Τῷ δὲ διὰ πάντων.) Πάσας δηλ. τὰς ἀρετὰς κατορθώσας, ἀνώτερος πάντων τῶν νῦν ἐγένετο.

§ 83. 2. Βασιλείους.) Ὁμοίους τῷ Βασιλεῖ· κατὰ τὸ φαινόμενον καὶ τὸ ἐπι-

μένου τούς ἐν ταῖς σκιαῖς² ἀνδριάντας· πολὺ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι καὶ τὸ τῆς ἡχοῦς³ ὑστερόφωνον. Ἐκεῖνη μὲν γὰρ εἰ καὶ τὰ τελευταῖα τῆς φωνῆς, ἀλλ' οὖν ἐναργέστερον ὑποκρίνεται· οἱ δέ,⁴ πλεον ἀπέχουσι τοῦ ἀνδρός, ἢ ὅσον πλησιάζειν ἐπιθυμοῦσιν. Ἐκεῖνο δ' ὅσον ἐστὶ μικρὸν, ἀλλὰ καὶ μέγα εἰς φιλοτιμίαν εἰκότως, καὶ τυχεῖν⁶ ἐκεῖνο ποτὲ πλησιάζαντας, ἢ Σεραπεύσαντας, ἢ τι κατὰ παιδιάν ἢ σπουδὴν εἰρημένον, ἢ πεπραγμένον, φέρειν⁷ ἀπομνημόνευμα· ὥσπερ οὖν καὶ γὰρ πολλάκις οἶδα καλλωπισάμενος.⁸ Ἐπεὶ καὶ τὰ πάρεργα τοῦ ἀνδρός τῶν πονουμένων· ἐτέροις πολὺ τιμιώτερα, καὶ περιφανέστερα.

§ 84. Ἐπεὶ δὲ τὸν δρόμον² τελέσας, καὶ τὴν πίστιν τηρήσας, ἐπόθει τὴν ἀνάλυσιν, καὶ ὁ τῶν στεφάνων ἐνστήκει καιρὸς, κἀκεῖνο μὲν οὐκ ἤκουσεν, εἰς τὸ ὅρος ἀνάβηθι³ καὶ τελευτᾶ· τελευτᾶ δέ,⁴ καὶ ἀνάβαινε πρὸς ἡμᾶς· θαυματουργεῖ τι κἀνταῦθα τῶν προεξηρημένων οὐκ ἔλαττον. Νεκρὸς γὰρ ὢν ἤδη σχεδόν, καὶ ἄπνους καὶ τὸ τοῦ βίου πλείστον καταλειποῦς, εὐτονότερος γίνεται περὶ τοὺς ἐξιτηρίους⁵ τῶν λόγων, ἵνα τοῖς τῆς εὐσεβείας συναπέλθῃ ῥήμασι, καὶ χειροτονιαις⁶ τῶν γνησιωτάτων αὐτοῦ Σεραπευτῶν, τὴν χεῖρα δίδωσι καὶ τὸ πνεῦμα· ὥστε μὴ ζημιωθῆναι τὸ βῆμα τοὺς ἐκεῖνου μαθητάς, καὶ τῆς ἱερωσύνης συλλήπτορας. Τοῖς δὲ ἐξῆς ὀκνεῖ μὲν προσελθεῖν ὁ λόγος, προδίδεται δὲ ὁμοῦς· εἰ καὶ ἄλλοις μᾶλλον ἡμῶν πρέπων ὁ λόγος, οὐ γὰρ ἔχω φιλοσοφεῖν ἐν τῇ πάθει, καὶ εἰ σφόδρα φιλοσοφεῖν ἐσπούδῃκα, τῆς κοινῆς μεμνημένος ζημίας, καὶ τοῦ κατασχόντος πάθους τὴν οἰκουμένην.

§ 85. Ἐκεῖτο μὲν ὁ ἀνὴρ τὰ τελευταῖα πνέων, καὶ παρὰ τῆς ἄνω χοροστασίας ἐπιζητούμενος, πρὸς ἡν ἐκ πλείονος ἔδλεπεν. Ἐγχεῖτο δὲ περὶ αὐτὸν πᾶσα ἡ πόλις, τὴν ζημίαν οὐ φέροντες,² καὶ τῆς ἐκδημίας ὡς τυραννίδος καταδοῶντες, καὶ τῆς ψυχῆς λαμβανόμενοι ὡς καθεκτῆς καὶ βικισθῆναι δυναμένης, ἢ χερσὶν ἢ δεήσεσιν.

πολὴς οὗτοῦ ιδίωμα. — 2. Τοὺς ἐν ταῖς σκιαῖς.) Κατὰ τοὺς ἐν ταῖς σκιαῖς. — 3. Καὶ τὸ τῆς ἡχοῦς.) Καὶ κατὰ τὸ τῆς ἡχοῦς. — 4. Οἱ δέ.) Οἱ δὲ μιμεῖσθαι δέχοντες τὸν μέγ. Βασιλείου. — 5. Ἐκεῖνο δέ.) Τὸ ἐξῆς δηλ. ἐν γὰρ προαναφανῆσι χρώμαθα τῇ δεικτικῇ. — 6. Καὶ τυχεῖν.) Καὶ τὸ τυχεῖν δηλ. ἐπεξηγηματικῶς. — 7. Ἡ τι κατὰ παιδιάν ἢ σπουδὴν εἰρημένον, ἢ πεπραγμένον, φέρειν.) Ἡ τὸ φέρειν τι ἀπομνημόνευμα πεπραγμένον ἐκεῖνο, ἢ εἰρημένον κατὰ παιδιάν, ἢ κατὰ σπουδὴν. — 8. Καλλωπισάμενος.) Ἐμαυτὸν δηλ.

§ 84. 2. Τὸν δρόμον.) Ὡς Παῦλος λέγει.

Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἡγάνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος· πρὸς Τιμόθ. Β'. δ'. 7. — 3. Εἰς τὸ ὅρος ἀνάβηθι.) Καθάπερ Μωϋσῆς, ὃς εἶπεν ὁ Θεὸς ἀναβῆναι εἰς τὸ ὅρος Ἄβαραῖμ, καὶ ἰδόντα τὴν γῆν Χαναὰν, τελευτῆσαι ἐκεῖ· Δεύτερον· λζ'. 49, 50. — 4. Τελευτᾶ δέ.) Ἀλλ' εἶπεν αὐτῷ, τελευτᾶ, καὶ τλ. — 5. Ἐξιτηρίους.) Οὕτω καλοῦνται οἱ λόγοι, οὓς ποιοῦσιν οἱ ἀποδημοῦντες. — 6. Καὶ χειροτονίας.) Καὶ δίδωσι καὶ τὴν χεῖρα καὶ τὸ πνεῦμα ταῖς χειροτονίαις τῶν γνησιωτάτων.

§ 85. 2. Οὐ φέροντες.) Πρὸς τὸ σημαί-

Ἐποίει γὰρ αὐτοὺς καὶ παράφρονας τὸ πάθος, καὶ προσθῆναι τι τῆς ἐαυτῶν ζωῆς ἕκαστος ἐκείνῳ, εἶπερ οἶόν τε ἦν, τινός τις ἦν. Ὡς δὲ ἡττήθησαν, ἔδει γὰρ αὐτὸν ἐλεγχθῆναι ἀνθρώπων ὄντα, καὶ Εἰς χεῖρας σου³ παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου, τελευταῖον εἰπὼν, τοῖς ἀπάγουσιν αὐτὸν ἀγγέλοις, οὐκ ἀηδῶς ἀπέψυξεν, ἔστιν ἂν τοὺς παρόντας μυσταγωγήσας, καὶ βελτίους ποιήσας τοῖς ἐπισκῆψεσι.

§ 86. Τότε δὴ Σαῦμα γίνεται τῶν πώποτε γενομένων ἐνομαστότατον. Προσκομιζέτο μὲν ὁ ἅγιος χερσὶν ἁγίων ὑφύμενος, σπουδῇ δ' ἦν ἐκάστῳ, τῷ μὲν κρασπέδου² λαδέσθαι, τῷ δὲ σκιᾶς,³ τῷ δὲ τοῦ ιεροφόρου σκίμποδος, καὶ ψαῦσαι μόνον· τί γὰρ ἐκείνου τῷ σώματος ιερώτερόν τε καὶ καθαρώτερον; τῷ δὲ τῶν ἀπαγόντων ἐλθεῖν πλησίον, τῷ δὲ τῆς θείας ἀπολαύσαι μόνης, ὡς τι κακείνης πεμπούσης ὄφελος. Πλήρεις ἀγοραί, στοαί, διώροφοι, τριώροφοι, τῶν ἐκείνον παραπεμπόντων, προηγούμενων, ἐπομένων, παρεπομένων, ἀλλήλοις ἐπεμβαινόντων.⁴ Μυριάδες, γένους παντός, καὶ ἡλικίας ἀπάσης, οὐ πρότερον γνωσκόμεναι ψαλμῳδαὶ θρηνοὶς ὑπερνικώμεναι καὶ τὸ φιλόσοφον⁵ τῷ πάθει καταλυόμενον. Ἀγὼν δὲ⁶ τοῖς ἡμετέροις πρὸς τοὺς ἐκτὸς Ἑλληνας, Ἰουδαίους, ἐπ' ἡλυδας, ἐκείνοις πρὸς ἡμᾶς, ὅς τις πλέον ἀπολαυσάμενος, πλείονος μετὰσχῃ τῆς ὠφελείας. Πέρας τοῦ λόγου,⁷ καὶ εἰς κίνδυνον τελευτᾷ τὸ πάθος, συναπελθουσῶν αὐτῷ ψυχῶν οὐκ ὀλίγων ἐκ τοῦ ὠτισμοῦ, βίας, καὶ συγκλονήσεως. Αἱ καὶ τοῦ τέλους⁸ ἐμακαρίσθησαν, ὡς ἐκείνῳ συνέκδημοι, καὶ Σύματα⁹ ἐπιτάφια, τάχα ἂν τις εἴποι τῶν θερμότερων. Μόλις δὲ τὸ σῶμα διαφυγὼν τοὺς ἀρπάζοντας, καὶ νικήσας τοὺς προπομπεύοντας, οὕτω τῷ τάφῳ τῶν πατέρων δέδοται καὶ προστίθεται τοῖς ἱερεῦσιν¹⁰ ὁ ἀρχιερεὺς, τοῖς κήρυξιν ἢ μεγάλη φωνή, καὶ τοῖς ἑμοῖς ὡσὶν ἔνηχος, ὁ μάρτυς τοῖς μάρτυσι.

§ 87. Καὶ νῦν ὁ μὲν² ἐστὶν ἐν οὐρανοῖς, κακεί τὰς ὑπὲρ ἡμῶν, ὡς οἶμαι, προσφέρων θυσίας, καὶ τοῦ λαοῦ προευχόμενος· οὐδὲ γὰρ ἀπολιπὼν ἡμᾶς, παντάπασιν ἀπολέλοιπεν. Ἡμιθνῆς³ δὲ Γρη-

νόμενον ἢ συμφωνία. — 3. Εἰς χεῖρας σου.) Τὸ τοῦ Δαβὶδ. Ψαλ. λ'. 5.

§ 86. 2. Τῷ μὲν κρασπέδου.) Ὡς ἡ αἰμορροῦσα ἤφατο τοῦ κρασπέδου τοῦ Ἰησοῦ. Λουκ. ιη'. 44. — 3. Τῷ δὲ σκιᾶς.) Ὡς οἱ κατὰ τὰς πλατείας ἀσθενεῖς ἐν ἱερουταλήμ, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κἄν ἡ σκιά ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. Πράξ. Ἀποστ. ε'. 15. — 4. Ἀλλήλοις ἐπεμβαινόντων.) Ὁ εἰς ἐπάγει τὸν ἕτερον. — 5.

Καὶ τὸ φιλόσοφον.) Καὶ τὸ καρτερικὸν τῶν φαλλόντων ἐνικᾶτο ὑπὸ τῆς λύπης. — 6. Ἀγὼν δέ.) Ἦν δηλ. — 7. Πέρας τοῦ λόγου.) Ἵνα μὴ πολυλογῶ δηλ. — 8. Αἱ καὶ τοῦ τέλους.) Αἱ ψυχαί. — 9. Καὶ Σύματα.) Καὶ εἴποι ἂν τις τῶν θερμότερων τὰς ψυχὰς ταύτας Σύματα ἐπιτάφια τοῦ μεγ. Βασιλείου. — 10. Τοῖς ἱερεῦσιν.) Γονεῦσι δηλ. αὐτοῦ.

§ 87. 2. Ὁ μὲν.) Μέγ. Βασιλεῖος. — 3. Ἡμιθνῆς.) Ἐγὼ δηλ. ὁ Γρηγ. εἰμὲ

γόριος, καὶ ἡμίτομος, τῆς μεγάλης ἀπερρώγως συζυγίας, καὶ βίον ἑλ-
κων ὀδυνηρὸν, καὶ οὐκ εὐδρομον, οἷον εἰκὸς τὸν ἐκείνου κεχωρισμένον.
Οὐκ οἶδα⁴ εἰς ὃ τελευτήσω μετὰ τὴν ἐκείνου παιδαγωγίαν ἢ καὶ νῦν
ἔτι νοθετοῦμαι, καὶ σωφρονίζομαι διὰ νυκτερινῶν ὄψεων, εἴποτε τοῦ
δέοντος ἔξω πέτοιμι. Καὶ οὐκ ἐγὼ μὲν οὕτω θρόνους ἀναμίγνυμι
τοῖς ἐπαίνοις, καὶ λογογραφῶ τὴν τοῦ ἀνδρὸς πολιτείαν, καὶ προσ-
τίθηναι τῷ χρόνῳ κοινὸν ἀρετῆς πίνακα, καὶ πρόγραμμα σωτή-
ριον, πάσαις ταῖς Ἐκκλησίαις, ψυχαῖς ἀπάταις, πρὸς ὃν βλέποντες
ἀπευθυνοῦμεν τὸν βίον ὡς νόμον ἐμψυχον· ὑμῖν δὲ συμβουλευσάμην·
ἂν ἄλλο τι τοῖς τὰ ἐκείνου τετελεσμένοις, ἢ πρὸς αὐτὸν ἀεὶ βλέ-
πειν, καὶ ὡς ὀρῶντος καὶ ὀρωμένου, τῷ πνεύματι καταρτίζεσθαι.

§ 88. Δεῦρο δὴ περιστάντες με πᾶς ὁ ἐκείνου² χορὸς, ὅσοι τοῦ
βήματος, καὶ ὅσοι τῶν κάτω, ὅσοι τῶν ἡμετέρων, καὶ ὅσοι τῶν
ἔξωθεν τὴν εὐφημίαν μοι συνεργάζεσθαι ἄλλος ἄλλο τι τῶν ἐκείνου
καλῶν διηγούμενοι. Καὶ ζητοῦτες οἱ τῶν θρόνων,³ τὸν νομοθέτην·
οἱ τῆς πολιτείας, τὸν πολιστήν· οἱ τοῦ δήμου, τὴν εὐταξίαν· οἱ
περὶ λόγους, τὸν παιδευτήν· αἱ παρθέναι, τὸν νυμφαγωγόν· αἱ ὑπὸ
ζυγόν, τὸν σωφρονιστήν· οἱ τῆς ἐρημίας, τὸν πτερωτήν· οἱ τῆς ἐ-
πιμιξίας, τὸν δικαστήν· οἱ τῆς ἀπλότητος, τὸν ὁδηγόν· οἱ τῆς
θεωρίας, τὸν θεολόγον· οἱ ἐν εὐθυμία, τὸν χαλινόν· οἱ ἐν συμφο-
ραῖς, τὴν παράκλησιν· τὴν βακτηρίαν, ἢ πολιάν· τὴν παιδαγωγίαν,
ἢ νεότης· ἢ πενία, τὸν ποριστήν· ἢ εὐπορίαν, τὸν οἰκονόμον. Δο-
κῶσί μοι καὶ χῆραι τὸν προστάτην ἐπαινέσεσθαι, καὶ ὀρφανοὶ τῶν
πατέρων· καὶ πτωχοὶ τὸν φιλόπτοχον· καὶ τὸν φιλόξενον οἱ ξένοι·
καὶ ἀδελφοὶ τὸν φιλάδελφον, οἱ νοσοῦντες τὸν ἱατρόν· ἢ βούλει
νόσον καὶ ἱατρείαν· οἱ ὑγιαίνοντες, τὸν φύλακα τῆς ὑγείας· οἱ
πάντες τὸν πάντα πᾶσι γενόμενον· ἵνα κερδαίνῃ⁴ τοὺς πάντας
ἢ πλείονας.

§ 89. Ταῦτα σοι παρ' ἡμῶν, ὦ Βασίλειε, τῆς ἰδίστης σοὶ ποτε
γλώττης καὶ ὁμοτίμου καὶ ἡλικος. Εἰ μὲν τῆς ἀξίας ἐγγύς, σοὶ
τοῦτο χάρις· σοὶ γὰρ θαρρῶν τὸν περὶ σοῦ λόγον ἐνεστησάμην·
εἰ δὲ πόρρω καὶ παρὰ πολὺ τῆς ἐλπίδος, τί χρὴ παθεῖν; καὶ
γῆρα, καὶ νόσῳ, καὶ τῷ σῶ πόθῳ τετραχωμένος·² πλήν καὶ Θεῷ

ἡμιτῆς. — 4. Οὐκ οἶδα.) Ἀγνοῶ δηλαδὴ ποῖον μου ἔσται τὸ τέλος ἐπιτεριμένου τοῦ παιδαγωγούντός με μεγ. Βασιλείου.

§ 88. 2. Πᾶς ὁ ἐκείνου.) Ὅσοι δηλ. συ-
νήχθητε σήμερον εἰς τὴν μνήμην τοῦ
μεγ. Βασίλ. Ἱερεῖς, λαϊκοί, Χριστιανοί,
ἄθικαί. — 3. Οἱ τῶν θρόνων.) Οἱ ἀρχι-ε-

ρεῖς δηλ. Ἐννοεῖται δὲ, Ἐπαινεῖται ὡς
ἐκ τοῦ ἔξης, 3. — 4. Ἴνα κερδαίνῃ.) Ἡ
φησὶν ὁ ἀπόστολος Παῦλος· ἐγενόμην τοῖς
πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα τοὺς πάντας κερδήσω.
Πρὸς Κορινθ. Β'. 22.

§ 89. 2. Τετραχωμένος.) Κετ' ὀνομα-
στικῶν διὰ τὴν ταῦτοπριτωπικὴν τοῦ

φίλον τὸ κατὰ δύναμιν. Σὺ δὲ ἡμᾶς ἐποπτεύεις ἄνωθεν, ὦ Θεῖα καὶ ἱερὰ κεφαλὴ! καὶ τὸν δεδομένον ἡμῖν παρὰ Θεοῦ σκόλοπα³ τῆς σαρκὸς τὴν ἡμετέραν παιδαγωγίαν, ἢ στήσαις ταῖς σεαυτοῦ πρεσβείαις, ἢ πείσαις καρτερώς φέρειν, καὶ τὸν πάντα βίον ἡμῖν διεξάγοις⁴ πρὸς τὸ λυσιτελέστατον. Εἰ δὲ μεταστατήμεν, δέξαιο κάκειθεν ἡμᾶς ταῖς σεαυτοῦ σκηναῖς, ὡς ἂν ἀλλήλοις συζῶντες, καὶ συνεποπτεύοντες τὴν ἀγίαν καὶ μακαρίαν Τριάδα, καθαρώτερόν τε καὶ τελειώτερον, ἧς νῦν μετρίως δεδέγμεθα τὰς ἐμφάσεις. Ἐνταῦθα στατήμεν⁵ τῆς ἐφ' ἐσέως, καὶ ταύτην λάβοιμεν, ὣν πεπολεμηκάμεν καὶ πεπολεμημέμεθα τὴν ἀντίδοσιν.

§ 90. Σοὶ μὲν οὖν οὗτος παρ' ἡμῶν² ὁ λόγος· ἡμᾶς δὲ τίς ἐπαινέσεται τὸν βίον μετὰ σὲ ἀπολείποντας; εἰ καί τι παράσχοιμεν ἐπαινοῦ τοῖς λόγοις ἄξιον, ἐν Χριστῷ³ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν; ὦ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

ΕΚ ΤΩΝ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΣΑΜΟΣΑΤΕΩΣ.

ΑΠΟΚΗΡΥΤΤΟΜΕΝΟΣ.

Υπόθεσις.

Ἀποκηρυχθεὶς τις, ἱατρικὴν ἐξέμαθε· μανέντα τὸν πατέρα, καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἱατρῶν ἀπεγνωσμένος, ἰατάμενος φαρμάκου δόσει, ἀνελήφθη αὖθις εἰς τὸ γένος. Μετὰ ταῦτα μεμνηνὺν τὴν μητρικὴν ἰάσασθαι κελεύόμενος, ἀπειθεὶς διὰ τὸ ἀδυνατεῖν ἰάσασθαι τὸ πάθος, πάλιν ἀποκηρύττεται.

§ 1. Οὐ καινὰ μὲν ταῦτα, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐδὲ παράδοξα, ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐν τῷ παρόντι γινόμενα² οὐδὲ νῦν πρῶτον τὰ τοιαῦτα ὀργίζεται, ἀλλὰ πρόχειρος οὗτος ὁ νόμος αὐτῷ, καὶ συνήθως ἐπὶ τοῦτο ἀφικνεῖται τὸ δικαστήριον.³ Ἐκεῖνο δὲ⁴ καινότερον νῦν δυστυχῶ, ὅτι ἐγκλημα μὲν ἴδιον οὐκ ἔχω, κινδυνεύω δὲ τιμω-

ἐνεστηράμην. — 3. Σκόλοπα.) Τὴν νότον λέγει. — 4. Διεξάγοις.) Διευθύνεις δηλ. — 5. Ἐνταῦθα στατήμεν.) Ἐν ταῖς σεαυτοῦ σκηναῖς καταπαύσαιμεν, ἣν εἶχομεν ἔρσειν, ἀπολαῦσαι τὸ ἄκρον ἔρετόν, καὶ ἀντιλάβομεν τὴν ἀντίδοσιν ταύτην, περὶ ὧν κατὰ τῶν αἵρετικῶν πεπολεμηκάμεν, καὶ ὑπέστημεν ὑπ' αὐτῶν.

δηλ. — 3. Ἐν Χριστῷ.) Ἐνδυναμούμενος δηλ. τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

§ 1, 2. Γινόμενα.) Ἐννοεῖται ἐστίν. Ἐν ἧ' οὐ νέα, οὐδὲ ξένα γίνονται ταῦτα, ἃ ὁρᾶτε, ὑπὸ τοῦ Πατρὸς. — 3. Ἐπὶ τοῦτο . . . τὸ δικαστήριον.) Καθ' ὃ ἀποκηρύττειν βούλεται ἐμέ. — 4. Ἐκεῖνο δὲ.) Ἐκεῖνο δὲ, ὃ νῦν δυστυχῶ, ἐστὶ καινότερον

§ 90. 2. Οὗτος παρ' ἡμῶν.) Προσηνέχθη
Τόμ. Ζ'.

ρίαν ὑποσχεῖν⁵ ὑπὲρ τῆς τέχνης, εἰ μὴ πάντα δύναται πείθεσθαι τούτῳ κελεύοντι οὐτί γένοιτ' ἂν ἀτοπώτερον; Θεραπεύειν ἐκ προστάγματος, οὐκ ἔθ' ὥς ἡ τέχνη δύναται, ἀλλ' ὥς ὁ πατήρ βούλεται. Ἐβουλόμην μὲν οὖν τὴν ἰατρικὴν, καὶ τοιοῦτόν τι ἔχειν φάρμακον, ὃ μὴ μόνον τοὺς μεμνηνότες, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀδίκως ὀργιζομένους πᾶν ἐδύνατο, ἵνα καὶ τοῦτο⁶ τὸ τοῦ πατρὸς νόσημα ἰασαίμην· νυνὶ δὲ τὰ μὲν τῆς μανίας αὐτῷ τέλεον πέπαυται· τὰ δὲ τῆς ὀργῆς μᾶλλον ἐπιτείνεται. Καὶ τὸ δεινότατον, τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασι σωφρονεῖ, κατ' ἐμοῦ δὲ τοῦ Θεραπεύσαντος μόνου μαίνεται. Τὸν μὲν οὖν μισθόν⁷ τῆς Θεραπείας ὁρᾶτε οἷον ἀπολαμβάνω, ἀποκηρυττόμενος ὑπ' αὐτοῦ πάλιν, καὶ τοῦ γένους ἄλλοτριούμενος δεύτερον, ὥσπερ⁸ διὰ τοῦτ' ἀναληφθεὶς πρὸς ὀλίγον, ἵν' ἀτιμώτερος γένωμαι πολλάκις ἐκπεσὼν τῆς οἰκίας.

§ 2. Ἐγὼ δὲ ἐν μὲν τοῖς δυνατοῖς οὐδὲν κελευσθῆναι περιμένω· πρῶην γοῦν² ἄκκλητος ἦκον ἐπὶ βοήθειαν·³ ὅταν δέ τι ἢ τελέως ἀπεγνωσμένον, οὐδ' ἐπιχειρεῖν βούλομαι. Ἐπὶ δὲ τῆς γυναικὸς ταύτης εἰκότως καὶ ἀτολμώτερός εἰμι. Λογίζομαι γὰρ οἷα πάθοιμ' ἂν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀποτυχών· ὃς οὐδ' ἀρξάμενος τῆς Θεραπείας, ἀποκηρύττομαι. Ἀχθομαι μὲν οὖν, ὡς ἄνδρες δικασταί, ἐπὶ τῇ μητρίᾳ, χαλεπῶς ἐχούσῃ, χρηστὴ γὰρ ἦν· καὶ ἐπὶ τῷ πατρὶ δι' ἐκείνην ἀνωμένῳ· τὸ δὲ μέγιστον, ἐπ' ἐμαυτῷ, ἀπειθεῖν δοκοῦντι, καὶ ἃ πράττομαι ὑπουργεῖν οὐ δυναμένην, καὶ δι' ὑπερβολὴν τῆς νόσου, καὶ ἀσθένειαν τῆς τέχνης. Πλὴν οὐ δίκαιον οἶμαι ἀποκηρύττεσθαι, τὸν ἃ μὴ δύναται ποιεῖν, μηδὲ τὴν ἀρχήν⁴ ὑπισχνούμενον.

§ 3. Δι' ἧς μὲν οὖν αἰτίας καὶ πρότερον ἀπεκήρυξέ με, ῥᾶδιον συνιδεῖν ἐκ τῶν παρόντων. Ἐγὼ δὲ καὶ πρὸς ἐκείνας μὲν, ὡς οἶομαι, ἱκανῶς τῷ μετὰ ταῦτα βίῳ ἀπελογισάμην, καὶ ταυτὶ δέ, ἃ νῦν ἐγκαλεῖν, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, ἀπολογήσομαι, μικρὰ ὑμῖν διηγησάμενος τῶν ἐμῶν. Ὁ γὰρ δυσάγωγος² καὶ δυσπείσθης ἐγὼ, ὁ καταισχύνων τὸν πατέρα, καὶ ἀνάξια πράττων τοῦ γένους, τότε μὲν αὐτῷ τὰ πολλὰ ἐκεῖνα βιώντι καὶ διατεινομένῳ, ὀλίγα

τὸ ἐξῆς δηλ. — 5. Τιμωρίαν ὑποσχεῖν.) Περιφραστικῶς ἀντὶ τοῦ κολασθῆναι. — 6. Καὶ τοῦτο.) Καθάπερ δηλ. ἰασάμην αὐτοῦ καὶ τὴν μανίαν, οὕτω καὶ τὴν ὀργήν. Τὸ δὲ ἰασαίμην εὐκτικόν, ὅτι ἀπὸ παρωχημένου ὁ ἵνα. — 7. Τὸν μὲν οὖν μισθόν.) Ὅρατε οἷός ἐστιν ὃ τῆς Θεραπείας μισθός, ὃν παρὰ τοῦ πατρὸς ἀπολαμβάνω. — 8. Ὅσπερ.) Τρόπον τινὰ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀνελήφθην, ἵνα κτλ.

§ 2. 2. Γοῦν.) Αἰτιολογικὸς ἀντὶ τοῦ γάρ. — 3. Ἐπὶ βοήθειαν.) Τινὲς δὲ μετ' ἄρθρου γράφουσι· ἀναγκαῖα δὲ τοι δοκεῖ ἢ τοῦ ἄρθρου προσθήκη· περιορίζει γὰρ τὴν βοήθειαν. — 4. Μηδὲ τὴν ἀρχήν.) Ἀντὶ Μηδόλως.

§ 3. 2. Ὁ γὰρ δυσάγωγος.) Κατ' εἰρωνίαν λέγει ταῦτα, καὶ ὡς ῥήματα τοῦ Πατρὸς τότε θυμουμένου.

χρῆναι ἀντιλέγειν ὥρμην· ἀπελθὼν δὲ τῆς οἰκίας, ἐνόμίζον μοι δικαστήριον ἔσσεσθαι μέγα, καὶ ψῆφον ἀληθῆ, τὸν μετὰ ταῦτα βίον, καὶ τὸ φαίνεσθαι πάμπλου τῶν τοῦ πατρὸς ἐγκλημάτων ἐκείνων ἀφεστηκότα, καὶ περὶ τὰ κάλλιστα τῶν ἐπιτηδευμάτων ἔσπουδακότα, καὶ τοῖς ἀρίστοις συνόντα. Προεωρόμην δὲ καὶ τοιοῦτόν τι, καὶ ὑπώπτευν ἦδη, ὥς οὐ σφόδρα καθεστηκότος πατρὸς, ἀδίκως ὀργίζεσθαι, καὶ ἐγκλήματα ψευδῆ καθ' υἱοῦ συντιθέναι καὶ ἥσάν τινες, οἱ μανίας ἀρχὴν ταῦτ' εἶναι νομίζοντες, καὶ ἀπειλήν, καὶ ἀκροβολισμόν, οὐκ ἐς μακράν ἐπιπεσούμενου τοῦ κακοῦ, μίσος ἄλογον, καὶ νόμον ἀπηνῆ, καὶ βλασφημίας προχείρους, καὶ δικαστήριον σκυθρωπὸν, καὶ βοήν, καὶ ὀργήν, καὶ ὅλως χολῆς μεστὰ πάντα. Διὸ δὴ τάχα μοι καὶ ἰατρικῆς δεῆσειν ποτὲ προσεδόκων.

§ 4. Ἀποδημήσας οὖν, καὶ τοῖς εὐδοκιμωτάτοις τῶν ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἰατρῶν συγγενόμενος, καὶ πόνῳ πολλῷ, καὶ προθυμία λιπαρεῖ χρησάμενος, ἐξέμαθον τὴν τέχνην. Ἐπανελθὼν δέ, καταλαμβάνω τὸν πατέρα, σαφῶς ἦδη μεμνηνότα, καὶ ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ἰατρῶν ἀπεγνωσμένον, οὐκ εἰς βάθος ὀρώντων, οὐδ' ἀκριβῶς φιλοκρινούντων τὰς νόσους· πλὴν ὅπερ γε εἰκὸς ἦν ποιεῖν χρηστὸν υἱόν, οὔτε ἐμνησικάκησα τῆς ἀποκηρύξεως, οὔτε μετὰ-πεμπτος² γενέσθαι περιέμεйна. Οὐδὲ γὰρ εἶχόν τι αὐτῷ ἴδιον ἐγκαλεῖν, ἀλλὰ πάντα ἐκείνα ἦν ἀλλότρια τὰ ἀμαρτήματα, καὶ ὥσπερ ἔφην ἦδη, τῆς νόσου. Παρελθὼν οὖν ἄκκλητος, οὐκ εὐθὺς ἰασάμην, οὐ γὰρ οὕτω ποιεῖν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν, οὐδὲ ταῦτα ἡ τέχνη παραινεῖ, ἀλλὰ πάντων πρῶτον³ διδασκόμεθα συνοραῖν εἶτε ἰασιμὸν ἐστὶ τὸ νόσημα, εἴτ' ἀνήκεστον, καὶ ὑπερβεβηκὸς τοὺς ὅρους τῆς τέχνης. Καὶ τηνικαῦτα ἦν μὲν εὐμεταχείριστον ἡ, ἐπιχειροῦμεν, καὶ πᾶσαν σπουδὴν ἐσφερόμεθα σῶσαι τὸν νοσοῦντα· ἦν δὲ κεκρατηκὸς ἦδη, καὶ νενικηκὸς τὸ πάθος ἴδωμεν, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν προσαπτόμεθα, νόμον τινα παλαιὸν τῶν προπατόρων τῆς τέχνης ἰατρῶν φυλάττοντες, οἳ φασὶ⁴ μὴ δεῖν ἐπιχειρεῖν τοῖς κεκρατημένοις. Ἰδὼν οὖν τὸν πατέρα ἔτι ἐντὸς τῆς ἐλπίδος, καὶ τὸ πάθος οὐχ ὑπὲρ τὴν τέχνην,⁵ ἐπὶ πολὺ τηρήσας, καὶ ἀκριβῶς ἐξετάσας ἕκαστα, ἐπεχειροῦν ἦδη, καὶ τὸ φάρμακον τεθαρρήκτως ἐνέχεον, καί τοι πολλοὶ τῶν παρόντων ὑπόπτευν τὴν δόσιν, καὶ τὴν ἴασιν διέβαλλον, καὶ πρὸς κατηγορίας παρεσκευάζοντο.

§ 4. 2. Οὔτε μετὰπεμπτος.) Οὔτε περιέμεйна ἵνα πέμψαντες προσκαλέσωσί με. — 3. Πάντων πρῶτον.) Τὸ πρῶτον γενικῇ κατὰ τὰ ὑπερθετικὰ συντάσσεται.

ται, ὑπερθετικοῦ δυνάμειν ἔχων. — 4. Οἱ φασι.) Οἵτινες προπάτορες ἡμῶν φασιν ὁ Ἱπποκράτης δηλ. ἐν τῷ περὶ τέχνης. — 5. Οὐχ ὑπὲρ τὴν τέχνην.) Ὁν δηλ.

§ 5. Παρὴν δὲ καὶ ἡ μητριὰ φοβουμένη, καὶ ἀπιστοῦσα, οὐ τῷ μισεῖν² ἐμέ, ἀλλὰ τῷ δεδιέναι, καὶ ἀκριβῶς εἰδέναι πονήρως³ ἐκείνον διακείμενον. Ἠπίστατο γὰρ μόνη τὰ πάντα συνοῦσα, καὶ ὁμοδαίτος τῇ νόσῳ. Πλὴν ἀλλ' ἐγώ γε οὐδὲν ἀποδειλιάσας, (ἡπιστάμην γὰρ οὐ ψευτάμενά με τὰ σημεῖα, οὐδὲ προδώσουσαν τὴν τέχνην) ἐπῆγον τὴν ἴασιν ἐν καιρῷ τῆς ἐπιχειρήσεως. Καίτοι καὶ οἱ τινες τῶν φίλων συνεβούλευον μὴ θρασύνεσθαι, μὴ καὶ διαβολὴν τινα μεῖζω ἐνέγκῃ μοι τὸ ἀποτυχεῖν, ὥς ἀμυνομένη τὸν πατέρα φαρμάκῳ, καὶ μνησικακήσαντι, ὃν ἐπεπόνθειν ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ τὸ κεφάλαιον, σώως μὲν οὗτος εὐθύς ἦν, καὶ ἐσωφρόνει πάλιν, καὶ πάντα διεγίνωσκεν· οἱ παρόντες δὲ ἐθαύμαζον, ἐπῆναι δὲ καὶ ἡ μητριὰ, καὶ φανερά πᾶσι ἦν χαίρουσα, καὶ οἱ εὐδοκιμοῦντι,⁴ καὶ ἐκείνος σωφρονοῦντι. Οὗτος δ' οὖν (μαρτυρεῖν γὰρ αὐτῷ ἔχω) μήτε μελλήσας, μήτε σύμβουλόν τινα περὶ τούτων προσλαβὼν, ἐπειδὴ τὸ πᾶν ἤκουσε τῶν παρόντων, ἔλυσεν μὲν τὴν ἀποκήρυξιν, υἱὸν δὲ ἐξ ὑπαρχῆς ἐποιεῖτό με, σωτῆρα καὶ εὐεργέτην ἀποκαλῶν, ἀκριδῇ πείραν εἰληφέναι ὁμολογῶν, καὶ περὶ τῶν ἐμπροσθεν ἐκείνων ἀπολογούμενος.⁵ Τοῦτο γινόμενον εὐφραίνει μὲν πολλοὺς, ὅσοι παρῆσαν χρηστοί· ἐλύπει δ' ἐκείνους, ὅσοις ἀποκήρυξις υἱοῦ ἡδίων ἀναλήψεως. Εἶδον γοῦν⁶ τότε οὐ πάντας ὁμοίως ἡδομένους τῷ πράγματι, ἀλλ' εὐθύς τινος καὶ χροᾶν τρεπομένην, καὶ βλέμμα τεταραγμένον, καὶ πρόσωπον ὠργισμένον, οἷον ἐκ φθόνου, καὶ μίσους γίγνεται. Ἡμεῖς⁷ μὲν οὖν, ὥς τὸ εἶκος, ἐν εὐφροσύναις καὶ θυμηδίαις ἦμεν, ἀλλήλους ἀπειληφότες.

§ 6. Ἡ μητριὰ δὲ μετὰ μικρὸν εὐθύς νοσεῖν ἤρξατο νόσον, ὃ ἄνδρες δικασταί, χαλεπὴν καὶ παράλογον.² Ἀρχόμενον γὰρ εὐθύς τὸ δεινὸν παρεφύλαξα· οὐ γὰρ ἀπλῶς, οὐδ' ἐπιπόλαιον τῆς μανίας τὸ εἶδος, ἀλλὰ τι παλαιὸν ὑποικουροῦν ἐν τῇ ψυχῇ κακὸν ἀπέρρηξε, καὶ εἰς τοῦμφανές ἐξενίκησε. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα ἡμῖν ἔστι σημεῖα τῶν ἀνιάτως μεμνηγόντων. Ἐν δὲ ἐκείνῳ κοινὸν ἐπὶ τῆς γυναικὸς ταύτης παρεφύλαξα· πρὸς μὲν γὰρ τοὺς ἄλλους, ἡμερωτέρα καὶ πρᾶξις ἔστι, καὶ παρόντων, εἰρήνην ἄγει ἡ νόσος· ἂν δὲ τινα ἰατρὸν ἴδῃ, καὶ τοῦτ' ἀκούσῃ μόνον, κατ' ἐκείνου μάλιστα παροξύνεται ὅπερ καὶ αὐτὸ τοῦτο, τοῦ πονήρως καὶ

§ 5. 2. Οὐ τῷ μισεῖν.) Κατ' ἄλλους τῆς ἐπὶ. Οἷον οὐχ ὅτι ἐμίσει ἐμέ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐφοβείτο. — 3. Πονήρως.) Ἐπὶ μὲν σώματος φανερὸν, πονήρως ἐπὶ δὲ ψυχῆς, πονηρῶς. Πονήρως μὲν γὰρ ἔχω τοῦ σώματος, πονηρῶς δὲ διακίμαι τὴν ψυχὴν λέγομεν. — 4. Καὶ οἱ εὐδοκιμοῦντι.) Καὶ ἐπὶ τῷ ἄνδρι δηλ. σωφρονήσαντι, καὶ

ἐπ' ἐμοὶ δὲ εὐδοκιμοῦντι. — 5. Ἀπολογούμενος.) Ὁ πατὴρ μηδὲν ἔτερον πρὸς ἀπολογίαν μένων. — 6. Εἶδον γοῦν.) Ὁ Γοῦν ἀντὶ τοῦ Γάρ. — 7. Ἡμεῖς.) Ἐγὼ δηλ. καὶ ὁ Πατήρ.

§ 6. 2. Καὶ παράλογον.) Παράλογον λέγεται τὸ παράδοξον, καὶ ὃ οὐκ ἂν τις προσδοκᾷ· εἴτε δηλ. συμβαίνει ἀνελ-

ἀνηκέστως ἔχειν ἐς ἰ τεκμήριον. Ταῦτι ὁρῶν, ἐγὼ μὲν ἡνιώμην, καὶ τὴν γυναῖκα ὥκτειρον ἀξίαν οὖσαν,³ καὶ παρὰ τὸ προσήκον⁴ δυσυχούσαν.

§ 7. Ὁ πατήρ δὲ ὑπὸ ιδιωταίας, (ὃ γὰρ οἶδεν οὔτε ἀρχὴν τοῦ κατέχοντος κακοῦ, οὔτε τὴν αἰτίαν, οὔτε τὸ μέτρον τοῦ πάθους,) ἐκέλευεν ἰᾶσθαι, καὶ τὸ ὅμοιον ἐγγχείν φάρμακον. Ὡς γὰρ ἐν εἶναι μακρίας εἶδος, καὶ μίαν τὴν νόσον, καὶ τὰ ῥῥώ-στημα ταῦτόν, καὶ παραπλησίαν τὴν Θεραπείαν δεχόμενον. Ἐπεὶ δὲ, ὅπερ ἀληθέστατον, ἀδύνατον εἶναι φημι σώζεσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ ἡττάσθαι ὑπὸ τῆς νόσου ὁμολογῶ, ἀγανακτεῖ, καὶ ὀργίζεται, καὶ φησὶν ἐκόντα καθυφίσθαι, καὶ προδιδόναι τὴν ἀνθρωπον, ἐγκαλῶν ἐμοὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς τέχνης.² Καὶ πάσχει μὲν σὺνη-δες τοῖς λυπούμενοις ὀργίζονται γοῦν³ ἅπαντες τοῖς μετὰ παρ-ρήσιας τάληθῃ λέγουσι. Πλὴν ἔγωγε, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, δικαιο-λογήσομαι πρὸς αὐτόν, καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῆς τέχνης.

§ 8. Καὶ πρῶτόν γε ἀπὸ τοῦ νόμου ἄρξομαι, καθ' ὃν² οὗτός με ἀποκηρύξει βούλεται, ἵν' εἰδῇ οὐκ ἔθ' ὁμοίαν οὖσαν αὐτῷ νῦν τε καὶ πρότερον τὴν ἐξουσίαν. Οὐ γὰρ ἅπασιν, ὦ πάτερ, ὁ νο-μοθέτης, οὐδὲ πάντας υἱέας, οὐδὲ ὁσάνκεις ἂν ἐθέλωσιν ἀποκηρύτ-τειν συγκεχώρηκεν, οὐδ' ἐπὶ πάσαις αἰτίαις, ἀλλ' ὥσπερ τοῖς πα-τράσι τὰ τηλικαῦτα ὀργίζεσθαι ἐφῆκεν, οὕτω καὶ τῶν παιδῶν προῦνέησεν, ὡς μὴ ἀδίκως αὐτὸ πάσχωσι. Καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐλευθέραν ἔφη γίνεσθαι, οὐδ' ἄκριτον τὴν τιμωρίαν, ἀλλ' εἰς δικαστήριον ἐκάλεσε, καὶ δοκιμαστάς ἐκάθησε, τοὺς μῆτε πρὸς ὀργὴν, μῆτε πρὸς διαβολὴν τὸ δίκαιον κρινούντας. Ἦδει γὰρ πολλοῖς πολλάκις ἀλόγους αἰτίας ὀργῆς παρισταμένας, καὶ τὸν μὲν ψευδεῖ τιμι διαβολῇ πειθόμενον, τὸν δὲ οἰκῆτη πιστεύοντα ἢ γυναικίᾳ ἐχθρῷ. Οὐκ οὖν ἡγεῖτο ἀδίκαστον γίνεσθαι τὸ πρᾶγμα, οὐδ' ἐξ ἐρήμης³ τοὺς παῖδας εὐθὺς ἀλίσκεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὕδωρ ἐγγχεῖ-ται,⁴ καὶ λόγος ἀποδίδοται,⁵ καὶ ἀνεξέταστον οὐδὲν καταλείπεται.

πίστως καὶ παρὰ προσδοκίαν.—3. Ἀξίαν οὖσαν.) Ἐλέους καὶ οἰκτιρμοῦ.—4. Παρὰ τὸ προσήκον.) Καθ' ὑπερβολὴν δηλ.

§ 7. 2. Τὴν ἀσθένειαν τῆς τέχνης.) Ὅπερ ἡ τέχνη οὐ δύναται, τοῦτο ὡς ἐμὸν ἁμάρτημα ἐγκαλεῖ μοι.—3. Ὀργίζον-ται γοῦν.) Ὁ γοῦν ἀντὶ τοῦ γάρ.

§ 8. 2. Καθ' ὃν.) Ἀρχόμενος ἐνταῦ-θεν τῶν ἐπιχειρημάτων, ἐν πρώτοις τῷ νομίμῳ ἐπιχειρεῖ, ἐνθα δεικνύσι μὴ ἐξεῖ-ναι κατὰ νόμους δις ἀποκηρύττειν.—

3. Οὐδ' ἐξ ἐρήμης.) Ἐρήμη δίκη ἐστὶν ἢ μονομερής· ὅταν γίνηται ἀπόντως τοῦ δικαιουμένου· ὅθεν ἐξ ἐρήμης ἀλίσκεσθαι δηλ. τὸ καταδικάζεσθαι μὴ παρόντα.—

4. Καὶ ὕδωρ ἐγγχεῖται.) Ἡν ἀγγαίαν τε-

τρημένων Κλεψύδρα καλούμενον· ἐν τούτῳ ὕδωρ ἔβαλλον ἀνάλογον πρὸς τὴν χρόνον τοῦ λέγειν· καὶ εἴην ἐγγχεῖσθαι διὰ τῆς ὁπῆς· ἔλεγεν οὖν ὁ ῥήτωρ μέχρις οὗ τὸ ὕδωρ ἦν ἐν τῇ Κλεψύδρᾳ, παύ-σαντος δὲ τοῦ ὕδατος, ἐχρῆν καὶ τὸν ῥήτορα παύσαι λέγοντα· ὡς τοῦ ὠρι-σμένου καιροῦ ἀπολειπότος· καὶ ἦν ἄρα τὸ ἐγγεόμενον ἐν τῇ Κλεψύδρᾳ ὕ-δωρ μέτρον τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἔδει λέγειν· τοιαῦτα δὲ ἀγγαῖα ἔστιν ἰδεῖν καὶ νῦν ἐν τοῖς πλοίοις, ἀντὶ ὕδατος φάμμου ἔχοντα· ὡς χρόνους οἱ ναῦται ὠρισμένους τινὰς παρ' αὐτοῖς χρόνους μετροῦντες.—5. Καὶ ὁ λόγος ἀποδίδο-ται.) Καὶ ἀπολογηθῆναι διδόναι καιρόν.

§ 9. Ἐπεὶ τοίνυν ἕξεστι καὶ τοῦ μὲν ἐγκαλεῖν μόνου ὁ πατήρ κύριος, τοῦ κρίναι δὲ εἰ εὐλογα αἰτιάται, ὑμεῖς οἱ δικάζοντες· αὐτὸ μὲν, ὃ μοι ἐπιφέρει, καὶ ἐφ' ᾧ νῦν ἀγανακτεῖ, μηδέπω σκοπεῖτε· πρότερον δ' ἐκεῖνο ἐξετάσατε, εἰ ἔτι δοτέον ἀποκηρύττειν αὐτῷ ἅπαξ ἀποκηρύξαντι, χρησαμένῳ τῇ παρὰ τοῦ νόμου ἐξουσίᾳ, καὶ ἀποπληρώσαντι τὴν πατρικὴν αὐτὴν δυναστείαν· εἴτ' αὖθις ἀναλαβόντι, καὶ λύσαντι τὴν ἀποκήρυξιν. Ἐγὼ μὲν γὰρ ἀδικώτατον εἶναι φημι τὸ τοιοῦτο, ἀπεράντους γενέσθαι καὶ τῶν παιδῶν τὰς τιμωρίας, καὶ πολλὰς τὰς καταδικάς, καὶ τὸν φόβον αἰδίου, καὶ τὸν νόμον ἄρτι μὲν συνοργίζεσθαι, μετὰ μικρὸν δὲ λύεσθαι, καὶ πάλιν ὁμοίως ἰσχυρὸν εἶναι, καὶ ὅλως, ἄνω καὶ κάτω στρέφεσθαι τὰ δίκαια, πρὸς τὸ ἐπὶ καιροῦ δοκοῦν τοῖς πατράσιν. Ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον ἄξιον ἐφίεναι, καὶ ἀγανακτοῦντι συναγανακτεῖν, καὶ κύριον τῆς τιμωρίας ποιεῖν τὸν γεγεννηκότα. Ἦν δ' ἅπαξ ἀναλώσῃ τὴν ἐξουσίαν, καὶ καταχρήσῃται τῷ νόμῳ, καὶ ἐμπλησθῇ τῆς ὀργῆς, εἴτα, μετὰ ταῦτα² ἀναλάβῃ, χρηστὸν εἶναι μεταπεισθεῖς, ἐπὶ τούτων ἀνάγκη μὲν μένειν, καὶ μηκέτι μεταπηδᾶν, μηδὲ μεταβουλεύεσθαι, μηδὲ μεταποιεῖν τὴν κρίσιν. Τοῦ μὲν γάρ³ τὸν γενηθέντα, πονηρὸν ἢ χρηστὸν ἀποδῆσεσθαι, οὐδὲν, οἶμαι, γνῶρισμα ἦν. Καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἀναξίους τοῦ γένους παραιτεῖσθαι συγκεχώρηται τοῖς, ὅτε ἡγνόουν, ἀναθρεψαμένοις.

§ 10. Ὅταν δὲ μὴ κατ' ἀνάγκην, ἀλλ' ὑπὸ ἐξουσίας αὐτὸς τις ὑφ' ἑαυτοῦ καὶ δοκιμάσας² ἀναλάβῃ, τίς ἔτι μηχανὴ μεταβάλλεσθαι; ἢ τίς ἔτι χρήσις ὑπόλοιπος τοῦ νόμου; Φαίη γὰρ ἂν πρὸς σέ ὀνομαθῆτης. Εἰ πονηρὸς οὗτος ἦν, καὶ τοῦ ἀποκηρυχθῆναι ἄξιός, τί παθὼν ἀνεκάλεις; τί δ' αὖθις ἐπανήγες ἐς τὴν οἰκίαν; τί δ' ἔλυσες τὸν νόμον; ἐλεύθερος γὰρ ἦσθα, καὶ τοῦ μὴ ποιεῖν ταῦτα κύριος. Οὐ γὰρ δὴ ἐντροφᾶν σοι δοτέον τοῖς νόμοις, οὐδὲ πρὸς τὰς σᾶς μεταβολὰς ἀνάγεσθαι τὰ δικαστήρια, οὐδ' ἄρτι μὲν λύεσθαι, ἄρτι δὲ κυρίους εἶναι τοὺς νόμους· καὶ τοὺς δικαστὰς καθῆσθαι μάρτυρας, μᾶλλον δὲ ὑπηρέτας τῶν σοι δοκούντων, ὅτε μὲν κολάζοντας, ὅτε δὲ διαλλάττοντας, ὁπόταν σοι δοκῇ. Ἄπαξ γεγέννηκας, ἅπαξ ἀνατέτροφας, ἅπαξ καὶ τὸ ἀποκηρύττειν ἀντὶ τούτων ἔχεις, καὶ τότε, ἦν δικαίως αὐτὸ ποιεῖν δοκῇ· τὸ δ' ἅπαντον τοῦτο, καὶ αἰδίου, καὶ πολὺ, καὶ ῥάδιον, μείζον ἢ δὴ πατρικῆς ἐστὶν ἐξουσίας.

§ 9. 2. Εἴτα, μετὰ ταῦτα.) Ἐκ παρὰ τῶν νόμων τοῖς γονεῦσι παραιτεῖσθαι, ὅτε ἡγνόουν.
§ 10 2. Ὑφ' ἑαυτοῦ καὶ δοκιμάσας.)
Οἶμαι γὰρ οὐδὲν εἶναι γνῶρισμα τοῦ ἀποδῆσεσθαι τὸν γενηθέντα πονηρὸν ἢ χρηστὸν· ὅθεν συγκεχώρηται

παρὰ τῶν νόμων τοῖς γονεῦσι παραιτεῖσθαι, ὅτε ἡγνόουν.

§ 10 2. Ὑφ' ἑαυτοῦ καὶ δοκιμάσας.)
Ὅπερ ἐστὶν αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ δοκιμάσας, μὴ δ' ἄλλον τινα εἰς δοκιμὴν προτιθεῖς.

§ 11. Μὴ δὴ πρὸς Διὸς, ὧ ἄνδρες δικασταί, συγχωρήσῃτε αὐτῷ ἐκούσιον τὴν ἀνάληψιν πεποιημένῳ, καὶ λύσαντι τὴν γνώσιν τοῦ πάλαι δικαστηρίου, καὶ ἀκυρώσαντι τὴν ὀργήν, αὖθις ἐπὶ τὴν αὐτὴν τιμωρίαν ἀνακαλεῖν, καὶ ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν πατρικὴν ἀνατρέχειν, ἧς ἔξωρος ἦδη καὶ ἔωλος ἡ προθεσμία, καὶ μόνῳ τούτῳ ἄκυρος, καὶ προδεδαπανημένη. Ὅρατε γάρ που καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις δικαστηρίοις, ὡς ἀπὸ μὲν τῶν κλήρῳ λαχόντων δικαστῶν, ἦν τις ἄδικον αἰτᾷται γεγενῆσθαι τὴν κρίσιν, δίδωσιν ὁ νόμος εἰς ἕτερον ἐφεῖναι² δικαστήριον. Ἦν δὲ τινες ἐκόντες αὐτοὶ συνθῶνται δικαστάς, καὶ προσδόμενοι ἐπιτρέψωσι διαιτᾶν, οὐκ ἔτι.³ Οἷς γὰρ ἐξὴν μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ἐμμένειν, εἰ τούτους τις αὐθαίρετος εἵλετο, στέργειν ἐστὶ δίκαιος τοῖς ἐγνωσμένοις. Οὕτω δὴ καὶ σύ, ὃν ἐξὴν μηκέτ' ἀναλαμβάνειν, εἰ μὴ ἂν ἄξιός⁴ ἐδόκει τοῦ γένους, τοῦτον εἰ χρηστὸν ἡγησάμενος εἶναι πάλιν ἀνειληγας, οὐκ ἔτ' ἀποκηρύττειν ἐξεῖς. Ὅτι γὰρ οὐκ ἄξιός αὖθις παθεῖν ταῦτα, ὑπ' αὐτοῦ σὺ μεμαρτύρηται, καὶ χρηστὸς ἤδη ἀνωμολόγηται. Ἀμετανόητον οὖν τὴν ἀνάληψιν, καὶ τὴν διαλλαγὴν βεβαίον εἶναι προσήκει, μετὰ κρίσιν οὕτω πολλήν, καὶ δύο δικαστήρια, ἐν μὲν τὸ πρῶτον ἐφ' οὗ παρητήσω, δεύτερον δὲ τὸ σὺν, ὅτε μετεβουλεύσω, καὶ ἀνάδαστον ἐποίησας· τὰ πρότερον ἐγνωσμένα λύσας, βεβαίοις τὰ μετ' ἐνεῖνα βεβουλευμένα. Μένε τοίνυν ἐπὶ τῶν τελευταίων, καὶ φύλαττε τὴν σαυτοῦ κρίσιν· πατέρα σε εἶναι δεῖ. Τοῦτο γὰρ ἔδοξέ σοι, τοῦτ' ἐδοκίμασας, τοῦτ' ἐκύρωσας.

§ 12. Ἐγὼ μὲν οὐδ', εἰ μὴ φύσει παῖς ἦν, θέμενος δέ,² ἀποκηρύττειν ἤθελες, ἐξεῖναι ἂν σοι ὥομην· ὁ γὰρ τὴν ἀρχὴν μὴ ποιεῖν³ δυνατὸν ἦν, τοῦτ' ἄδικον λύειν ἅπαξ γενόμενον. Τὸν δὲ καὶ φύσει, καὶ αὖθις προαιρέσει καὶ γνώμῃ ἐσπεποιημένον, πῶς εὐλογον αὖ ἀπωθεῖσθαι, καὶ πολλάκις τῆς μιᾶς οἰκειότητος ἀποστρεῖν; Εἰ δ' οἰκέτης ὢν ἐτύγχανον, καὶ τὸ μὲν πρῶτον πονηρὸν οἰόμενος, ἐπέδησας, μεταπεισθεὶς δὸν ὡς οὐδὲν ἡδίκουν, ἐλεύθερον ἀφῆκας εἶναι, ἄρ' ἂν σοι πρὸς καιρὲ, ὀργισθέντι, αὖθις ἐξὴν εἰς τὴν ὁμοίαν δουλείαν ἐπανάγειν; Οὐδαμῶς. Τὰ γὰρ τοιαῦτα, βέβαια, καὶ

§ 11. 2. Ἐφεῖναι.) Ἐφεῖσις ἐστὶν ἡ ἀπὸ δικαστῶν εἰς ἄλλους δικαστάς μεταγωγή· ὅθεν τὸ ἐφεῖναι, ἀπὸ δικαστηρίου εἰς δικαστήριον μεταγαγεῖν τὴν κρίσιν. — 3. Οὐκ ἔτι.) Ἐφεῖναι δίδωσιν ὁ νόμος. Οὐ γὰρ ἐξὴν νόμῳ διαιτητὴν εἶτ' οὖν αἰρετὸν κριτὴν ἐκλέξαντα, ἐφεῖναι. — 4. Εἰμι ἂν ἄξιός.) Ὁ ἄν καὶ τοι περὶ τὸς, ὅμοις ἔχει τινὰ μετὰ δισταγμοῦ δύναμιν.

§ 12. 2. Θέμενος δέ.) Εἰτ' οὖν θετὸς ἦν υἱὸς, καὶ προσποιητός· οἱ γὰρ μὴ ἔχοντες παῖδας, ἄλλους τινὰς υἱοθέτουν, οὗς θετοὺς προσηγόρευον. Ὁ δὲ νοῦς. Ἐγὼ δὲ καὶ εἰ μὴ φύσει σὸς ἦν παῖς, ἀλλὰ θετὸν καὶ προσποιητὸν ποιήσας, ἤθελες ἀποκηρύττειν με, οὐδ' οὕτως ὥομην ἐξεῖναι σοι τοῦτο ποιεῖν. — 3. Μὴ ποιεῖν.) Σημειώσαι ὅτι ἐν ἑλλοις ἐλλείπει τὸ Μὴ, καὶ ὁ νοῦς οὐκ εὐδοῦται.

διαπαντὸς κύρια ὑπάρχειν οἱ νόμοι ἀξιοῦσιν. Ὑπὲρ μὲν οὖν τοῦ μηκέτι ἐξεῖναι τούτῳ ἀποκηρύττειν, ὃν ἅπαξ ἀποκηρύξας ἐκὼν ἀνέλαβεν, ἔτι πολλὰ εἰπεῖν ἔχων, ὅμως παύσομαι.

§ 13. Σκέψασθαι δὲ ἤδη οἷον ὄντα καὶ ἀποκηρύξει με² καὶ οὐδέ-
πω τοῦτό φημι, ὡς τότε μὲν ἰδιώτην, νῦν δ' ἱατρόν. Οὐδὲν γάρ
ἂν πρὸς τοῦτο ἡ τέχνη συναγωνίσαιτο, οὐδ' ὅτι τότε μὲν νέον, νῦν
δὲ ἤδη καὶ προβεβηκότα, καὶ τὸ πιστόν, τοῦ μηδὲν ἀδικῆσαι ἂν,
παρὰ τῆς ἡλικίας ἔχοντα μικρὸν γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο. Ἀλλὰ τότε
μὲν, εἰ καὶ μηδὲν ἠδίκημένος, ὡς ἂν ἔγωγε φαίην, ἀλλ' οὐδ' εὖ
πεπονηώς, παρητεῖτο τῆς οἰκίας· νῦν δὲ³ σωτήρα ἔναγχος, καὶ
εὐεργέτην γεγεννημένον. Οὐ τί γένοιτ' ἂν ἀχαριστότερον; σωθέντα
οἱ ἐμὲ, καὶ τηλικούτου κίνδυνον διαπεφευγότα, τοῖς τοιοῦτοις εὐθύς
ἀμείβεσθαι, τῆς θεραπείας ἐκείνης οὐδ' ἓνα λόγον ἔχοντα, ἀλλ' οὐ-
τω ῥαδίως ἐπιλελήσθαι, καὶ ἐπὶ τὴν ἐρημίαν ἐλσύνειν, τὸν ἐφη-
σθέντ' ἂν⁴ δικαίως, ἐφ' οἷς ἀδίκως ἐξεβέβλητο, μὴ μόνον δ' οὐ μνη-
σικακήσαντα, ἀλλὰ καὶ σώσαντα, καὶ σωφρονεῖν παρασκευάσαντα;

§ 14. Οὐ γὰρ μικρὸν, ὧ ἄνδρες δικασταί, οὐδὲ τὸ τυχὸν εὖ
πεποιηκώς αὐτόν, ὅμως τῶν τοιούτων νῦν ἀξιοῦμαι. Ἀλλ' εἰ καὶ
οὗτος ἀγνοεῖ τὰ τότε, πάντες ὑμεῖς ἴστε οἷα ποιοῦντα αὐτόν, καὶ
πάσχοντα, καὶ ὅπως διακείμενον, ἐγὼ παραλαβὼν, τῶν μὲν ἄλλων
ἱατρῶν ἀπεγνωκότων, τῶν δ' οἰκείων φευγόντων, καὶ μηδὲ πλη-
σίον προσίεναι τολμώντων, τοῦτον ἀπέφηνα, ὡς καὶ κατηγορεῖν
δύνασθαι, καὶ περὶ τῶν νόμων διαλέγεσθαι. Μαλλον δὲ ὄρας, ὧ
πάτερ, τὸ παράδειγμα, τοιοῦτον ὄντα σε παρ' ὀλίγον, οἷα νῦν ἡ
γυνὴ ἐστί, πρὸς τὴν ἀρχαίαν φρόνησιν ἐπανήγαγον. Οὐ δίκαιον
οὖν τοιαύτην μοι γενέσθαι ἀντ' ἐκείνων τὴν ἀμοιβήν, οὐδὲ κατ'
ἐμοῦ σε² μόνον σωφρονεῖν. Ὅτι γὰρ μὴ μικρὰ ὑπ' ἐμοῦ εὐηργέ-
τηται, καὶ ἀπ' αὐτῶν ὧν ἐγκαλεῖς, δῆλόν ἐστιν. Οὐ γὰρ, ὡς ἐν
ἔσχατοις οὔσαν τὴν γυναῖκα, καὶ παμπονήρως ἔχουσαν, οὐκ
ἰώμενον, μισεῖς, πῶς οὐ πολὺ μάλλον, ὅτι σε τῶν ὁμοίων ἀπήλ-
λαξα, καὶ ὑπεραγαπᾷς, καὶ χάριν ὁμολογεῖς, τῶν οὕτω δεινῶν
ἀπηλλαγμένος; Σὺ δὲ, ὅπερ ἀγνωμονέστατον, σωφρονήσας, εὐθύς
ἐς δικαστήριον ἄγεις, καὶ σετωσμένος κολάζεις, καὶ ἐπὶ τὸ ἀρ-
χαῖον ἐκεῖνο μῖτος ἀνατρέχεις, καὶ τὸν αὐτὸν ἀναγινώσκεις

§ 13. 2. Καὶ ἀποκηρύξει με) Ὁ Καὶ
οὐ παρέλκει, ἀλλ' ἔμαρσιν ἔχει ἐναντιω-
ματικὴν οἷον Σκέψασθαι δὲ ἤδη ὅτι
καὶ οἷον ὄντα, ὅμως ἀποκηρύξει με.

— 3. Νῦν δέ.) Παρατίθεται τῆς οἰκίας.

— 4. Τὸν ἐφησθέντ' ἂν.) Ἐμὲ δηλ. ὅστις

ἡδυνάμην δικαίως ἡσθῆναι ἐπ' αὐτῷ
μαινομένῳ, διότι ἀδίκως ἐξεβλήθη, ἀλλ'
ὅμως οὐ μόνον οὐκ ἐμνησικακήσα, ἀλλὰ
καὶ ἔσωσα, σώφρονα ἀποκαταστήσας.

§ 14. 2. Οὐδὲ κατ' ἐμοῦ σε.) Οὐ γε-
νέσθαι σώφρονα μόνον ἵνα κατ' ἐμοῦ

νόμον. Καλὸν γοῦν τὸν μισθὸν ἀποδίδως τῇ τέχνῃ, καὶ ἀξίας ἀμοιβάς τῶν φαρμάκων, ἐπὶ τὸν ἱατρὸν³ ὑγιαίνων μόνον.

§ 15. Ὑμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, τὸν εὐεργέτην τοῦτω κολάζειν ἐπιτρέψετε, καὶ τὸν σώσαντα ἐξελαύνειν, καὶ τὸν σωφρονήσαντα μισεῖν, καὶ τὸν ἀναστήσαντα τιμωρεῖσθαι; Οὐκ,² ἦν γε τὰ δίκαια ποιήτε. Καὶ γάρ, εἰ τὰ μέγιστα νῦν ἀμαρτάνων ἐτύγχανον, ἦν μοί τις οὐ μικρὰ προσφειλομένη χάρις, ἐς ἣν ἀποβλέποντα τοῦτον, καὶ ἧς μεμνημένον, καλῶς εἶχε, τῶν μὲν παρόντων καταφρονεῖν, δι' ἐκεῖνα δὲ πρόχειρον τὴν συγγνώμην ἔχειν· καὶ μάλιστα, εἰ τηλικαύτη τις ἡ εὐεργεσία τυγχάνει, ὥς πάντα ὑπερπαίειν τὰ μετὰ ταῦτα. Ὅπερ οἶμαι καὶ μοι πρὸς τοῦτον ὑπάρχειν, ὃν ἔσωσα, καὶ δε τοῦ βίου παντὸς χρωστικῆς ἐστί μοι, καὶ ὃ τὸ εἶναι, καὶ τὸ σωφρονεῖν, καὶ τὸ συνιέναι παρέσχημαι, καὶ μάλιστα, ὅτε οἱ ἄλλοι πάντες ἤδη ἀπεγνώκεσαν, καὶ ἥττους εἶναι ὠμολόγουν τῆς νόσου.

§ 16. Τοῦτο γάρ μεῖζον οἶμαι ποιεῖν τὴν ἐμὴν εὐεργεσίαν, ὥς οὔτε υἱὸς ὢν τότε, οὔτε ἀναγκαίαν τῆς Θεραπείας ἔχων αἰτίαν, ἀλλ' ἐλεύθερος καθεστώς, καὶ ἀλλότριος, τῆς φυσικῆς αἰτίας ἀφειμένος, ὅμως οὐ περιεῖδον, ἀλλ' ἐθελοντής, ἄκλητος, αὐτεπάγγελτος, ἦκον, ἐδοήθησα, προσελιπάρησα, ἰασάμην, ἀνέστησα, καὶ τὸν πατέρα ἐμαυτοῦ διεφύλαξα, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀποκηρύξεως ἀπελογησάμην, καὶ τῇ εὐνοίᾳ τὴν ὀργὴν ἔπαυσα, καὶ τὸν νόμον ἔλυσα τῇ φιλοστοργίᾳ, καὶ μεγάλης εὐεργεσίας τὴν ἐς τὸ γένος ἐπάνοδον ἐπριάμην, καὶ ἐν οὕτως ἐπισφαλεῖ καιρῷ τὴν πρὸς τὸν πατέρα πίστιν ἐπεδειξάμην, καὶ μετὰ τῆς τέχνης ἐμαυτὸν εἰσποίησα, καὶ γνήσιος υἱὸς ἐν τοῖς δεινοῖς ἀνεφάνην. Πόσα γὰρ οἶσθαι παθεῖν με, πόσα καμεῖν, παρόντα, ὑπηρετοῦντα, καιροφυλακτοῦντα· νῦν μὲν, εἰκοντα τῇ τοῦ πατρὸς ἀκμῇ² νῦν δέ, τὴν τέχνην ἐπάγοντα, πρὸς ὀλίγον ἐνδιδόντος τοῦ κακοῦ, ἔστι δὲ τῶν ὄντων ἀπάντων τούτων ἐν τῇ ἱατρικῇ τὸ ἐπισφαλέστατον, τοὺς τοιούτους ἰᾶσθαι, καὶ πλησιάζειν οὕτω διχκειμένοις. Ἐς γὰρ τοὺς πλησίον πολλάκις ἀφιάσι τὴν λύτταν, ἐπιξέσαντος τοῦ πάθους. Καὶ ὅμως³ πρὸς οὐδὲν τούτων ἀπώκησα, οὐδ' ἀπεδειλίασα· συνὼν δέ, καὶ πάντα τρόπον ἀντεξισταζόμενος τῇ νόσῳ, τὸ τελευταῖον ἐκράτησα τῷ φαρμάκῳ.

§ 17. Μὴ γὰρ τοῦτ' ἀκούσας, εὐθέως ὑπολάβῃ τις, ποῖος δέ

φέρῃ. — 3. Ἐπὶ τὸν ἱατρὸν.) Κατὰ τοῦ ἱατροῦ δηλ. μόνου σωφρονῶν.

§ 16. 2. Τῇ τοῦ πατρὸς ἀκμῇ.) Τῇ κατὰ τοῦ πάθους δηλ. — 3. Καὶ ὅμως.) Τούτων δηλ. τοιούτων ὄντων.

§ 15. 2. Οὐκ.) Ἐπιτρέψετε· καὶ τλ. ἐγὼ ὅμως πρὸς οὐδέν. καὶ τλ.

ἢ πόσος δ' κάματος ἐγγέει φάρμακον; Πολλὰ γάρ πρὸ τούτου γενέσθαι δεῖ, καὶ προσδοποιῆσαι τῇ πόσει, καὶ προπαρασκευάσαι ῥάδιον ἐς ἱασιν τὸ σῶμα, καὶ τῆς ἀπάσης ἕξεως φροντίσαι, κενούοντα, καὶ ἰσχυαίνοντα, καὶ οἷς χρὴ τρέφοντα, καὶ κινούοντα ἐς ὅσον χρήσιμον, καὶ ὕπνους ἐπινουῶντα, καὶ ἡρεμίας μηχανώμενον, ἅπερ οἱ μὲν ἄλλο τι νοσοῦντες, ῥαδίως πεισθεῖεν ἂν· οἱ μεμνηνότες δὲ, διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ νοῦ, δυσάγωγοι, καὶ δυστηνιόχρητοι, καὶ τῷ ἱατρῷ ἐπισφαλεῖς, καὶ τῇ Θεραπείᾳ δυσκαταγώνιστοι. Ὅταν γοῦν πολλάκις ποιήσωμεν,² ἤδη πλησίον γενέσθαι τοῦ τέλους, καὶ ἐλπίσωμεν, ἐμπεσόν τι μικρὸν ἀμάρτημα, ἐπακμάσαντος τοῦ πάθους, ἅπαντα ῥαδίως ἐκέينو ἀνέτρεψε,³ καὶ ἀνέπōδισε τὴν Θεραπείαν, καὶ τὴν τέχνην διέσφηλε.

§ 18. Τὸν οὖν ταῦτα πάνθ' ὑπομεμενηκότα, καὶ οὕτω χαλεπῷ νοσήματι προσπαλαίσαντα, καὶ πάθος ἀπάντων παθῶν τὸ δυσάλωτότατον νενικηκότα, ἔτι τούτῳ ἀποκηρύττειν ἐπιτρέψετε, καὶ τοὺς νόμους, ὡς βούλεται, ἐρμηνεύειν κατ' εὐεργέτου συγχωρήσετε, καὶ τῇ φύσει πολεμεῖν αὐτὸν ἐάσετε; Ἐγὼ τῇ φύσει πειθόμενος, σόζω καὶ διαφυλάττω, ὥ ἄνδρες δικασταί, τὸν πατέρα ἐμαυτῷ, κἂν ἀδικῇ οὗτος. Εἰ δὲ τὸν εὐεργετηκότα παῖδα τοῖς νόμοις, ὡς φησιν, ἀκολουθῶν διαφθείρει, καὶ τοῦ γένους ἀποστερεῖ, μισόπαις οὗτος,² ἐγὼ φιλοπάτωρ γίνομαι· ἐγὼ τὴν φύσιν ἀσπάζομαι, οὗτος τὰ τῆς φύσεως παρορᾷ, καὶ καθυβρίζει [δικαία.] Ὡς πατὴρ, μισοῦντος ἀδίκως· ὡς παῖς, φιλοῦντος ἀδικώτερον. Ἐγκαλῶ γάρ ἐμαυτῷ, τοῦ πατρὸς ἀναγκάζοντος, ὅτι μισοῦμενος, οὐ δέον³ φιλῶ, καὶ φιλῶ πλέον ἢ προσήκει. Καὶ τοι γε ἡ φύσις τοῖς πατράσι τοὺς παῖδας μᾶλλον, ἢ τοῖς παισὶ τοὺς πατέρας ἐπιτάττει φιλεῖν. Ἄλλ' οὗτος ἐκὼν καὶ τοὺς νόμους παρορᾷ οἱ τοὺς οὐδὲν ἡδίκηκότας παῖδας τῷ γένει φυλάττουσι, καὶ τὴν φύσιν, ἢ τοὺς γεννήσαντας ἔλκει πρὸς πόθον τῶν γεγεννημένων πολὺν, οὐχ ὅπως⁴ μείζους ἀρχὰς εὐνοίας ἔχων πρὸς ἐμὲ, μείζονα τὰ δίκαιά μοι τῆς εὐνοίας ἐσφέρει, καὶ ἐπιδίδωσιν· ἢ, τό γε ἔλαττον, ἐμὲ μιμεῖται, καὶ ζηλοῖ τοῦ φίλτρου. Ἄλλ', οἵμοι τῆς συμφορᾶς, προσέτι καὶ μισεῖ φιλοῦντα, καὶ ἀγαπῶντα ἐλαύνει, καὶ εὐεργετοῦντα ἀδικεῖ, καὶ ἀσπαζόμενον ἀποκηρύττει, καὶ τοὺς φι-

§ 17. 2. Ποιήσωμεν.) Ὅταν γὰρ πολλάκις κατορθώσωμεν, ὥστε πλησίον τοῦ τελείας εἶναι ἰάσεως, καὶ ἐλπίδας καὶ τλ. — 3. Ἀνέτρεψε.) Ὁ ἀντιχρονισμὸς διὰ τὸ βέβαιον.

§ 18. 2. Μισόπαις οὗτος.) Τὸ σχῆμα χιζατόν· οἶον.

ἐγὼ φιλοπάτωρ μισόπαις οὗτος, X γίνομαι· οὗτος τὰ ἐγὼ τὴν φύσιν τῆς φύσεως παρορᾷ, καὶ καθυβρίζει ἀσπάζομαι. ζεῖ δίκαια.

— 3. Οὐ δέον.) Ἀπρόσωπος μετοχὴ ἀπολύτως. — 4. Οὐχ ὅπως.) Οὐ μόνον

λόπαιδας νόμους, ὡς μισόπαιδας κατ' ἐμοῦ μεταχειρίζεται. Ὡμάχης, ἣν ἐσάγεις πάτερ τοῖς νόμοις κατὰ τῆς φύσεως.

§ 19. Οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν ὡς θέλεις· κακῶς ἐρμηνεύεις, ὦ πάτερ, καλῶς κειμένους τοὺς νόμους. Οὐ πολεμεῖ φύσις καὶ νόμος ἐν ταῖς εὐνοίαις· ἀκολουθοῦσιν ἀλλήλοις ἐνταῦθα, καὶ συναγωνίζονται τῇ λύσει τῶν ἀδικημάτων. Ὑβρίζεις τὸν εὐεργέτην, ἀδικεῖς τὴν φύσιν. Τί καὶ τοὺς νόμους συναδικεῖς τῇ φύσει; οὐς καλοὺς καὶ δικαίους καὶ φιλόπαιδας εἶναι θέλοντας οὐ συγχωρεῖς, καθ' ἑνὸς παιδὸς ὡς κατὰ πολλῶν κινῶν πολλάνικς, καὶ ἡσυχάζειν οὐκ ἔδῳ ἐν ταῖς τιμωρίαις, τοὺς ἐν ταῖς τῶν παίδων πρὸς τοὺς πατέρας εὐνοίαις ἡσυχάζειν ἐθέλοντας· καὶ τοιγε² ἐπὶ τοῖς μηδὲν ἡμαρτηκόσι, μηδὲ κειμένους. Καὶ μὴν οἷγε νόμοι καὶ ἀχαριστίας δικάζεσθαι διδόναι, κατὰ τῶν τοὺς εὐεργέτας μὴ ἀντενποιούντων.³ Ὁ δὲ⁴ πρὸς τῷ μὴ ἀμείβεσθαι, καὶ ἐπ' αὐτοῖς οἷς εὖ πέπονθε κολάζειν ἀξιῶν, σκέψασθε εἴ τινα ὑπερβολὴν ἀδικίας ἀπολέλοιπεν. Ὡς μὲν οὖν οὔτε ἀποκυρύντειν ἔτι τούτῳ ἔξεστιν, ἅπαξ ἤδη τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἀποπληρωσαντι, καὶ χρησαμένῳ τοῖς νόμοις, οὔτε ἄλλως δίκαιον, εὐεργέτην εἰς τὰ τηλικαῦτα γεγεννημένον ἀποθεῖσθαι, καὶ τῆς οἰκίας παραιτεῖσθαι, ἰκανῶς, οἶμαι, δέδεικται.

§ 20. Ἦδη δὲ καὶ ἐπ' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἔλθωμεν τῆς ἀποκηρύξεως, καὶ τὸ ἐγκλημα ἐξετάσωμεν ὁποῖόν ἐστιν. Ἀνάγκη δὲ αὖθις ἐπὶ τὴν γνώμην ἀναδραμεῖν τοῦ νομοθέτου. Ἰνα γάρ σοι τοῦτο πρὸς ὀλίγον δῶμεν, τὸ ἐξεῖναι² ὅσάνικς ἂν ἐθέλης ἀποκηρύττειν, καὶ κατὰ γε τοῦ εὐεργέτου προσέτι τὴν ἐξουσίαν ταύτην συγχωρήσωμεν, οὐχ ἀπλῶς, οἶμαι, οὐδ' ἐπὶ πάσαις αἰτίαις ἀποκηρύξεις· οὐ δὲ τοῦθ' ὁ νομοθέτης φησὶν, ὅ,τι ἂν τύχη ὁ πατήρ αἰτιασάμενος, ἀποκηρυττέτω, καὶ ἀπόχηρ ὦν τῆσαι μόνον, καὶ μέμψασθαι. Τί γάρ ἂν ἔδει δικαστηρίου; Ἀλλ' ὑμᾶς ποιεῖ τοῦτο, ὦ ἄνδρες δικασταί, σκοπεῖν, εἴτ' ἐπὶ μεγάλοις καὶ δικαίοις ὁ πατήρ ὀργίζεται, εἴτε καὶ μὴ. Οὐκοῦν τοῦτο ἤδη ἐξετάσατε. Ἀρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν μετὰ τὴν μανίαν εὐθύς.

§ 21. Τὰ μὲν δὴ πρῶτα τῆς σωφροσύνης τοῦ πατρὸς, λύσις ἦν

δηλ. οὐκ εἰσφέρει καὶ ἐπεδίδωσιν· ἀλλὰ καὶ μιτεῖ καὶ τλ. Ὁ δὲ τοιοῦτος τοῦ λέγειν τρόπος συνήθης· καὶ γὰρ καὶ Θουκυδ. Γ. μβ'. Χρῆ δὲ... τὸν τυχόντα γνώμης οὐχ' ὅπως ζημιούν, ἀλλὰ μὴδ' ἀτιμάζουσιν.

§ 19. 2. Καὶ τοι γε.) Ἀντὶ Μάλιστα δέ. — 3. Μὴ ἀντενποιούντων.) Ὅτι νόμος ἦν κατὰ ἀχαρίστων, καὶ Ξενοφῶν

λέγει. Κύρου Παιδείας. Α'. β'. 7. — 4. Ο' δέ.) Πατήρ δηλ. οὐ μόνον οὐκ ἀμείβεται, οὐ δ' ἀντενποιεῖ εὐεργετηθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, ἀλλὰ καὶ κολάζειν ἐφ' οἷς εὐεργετήθη ἀξιοῖ, καὶ ὡς ἔστιν ὑμῖν μετὰ σκέψεως κρίνειν, πᾶσαν ὑπερβολὴν ἀδικίας κατ' ἐμοῦ μεταχειρίζεται.

§ 20. 2. Τὸ ἐξεῖναι.) Ἐπεξηγήσεις τοῦ, τοῦτο.

τῆς ἀποκηρύξεως, καὶ σωτήρ, καὶ εὐεργέτης, καὶ πάντα ἦν ἐγώ. Καὶ οὐδὲν, οἶμαι, τούτοις ἔγκλημα, προσεῖναι ἡδύνατο. Τὰ μετὰ ταῦτα δέ,² τί τῶν πάντων αἰτιᾷ; τίνα Θεραπείαν, τίνα ἐπιμέλειαν υἱοῦ παρῆκα; πότε ἀπόκοιτος ἐγενόμην; τίνας πότους ἀκαίρους, τίνας κόμους ἐγκαλεῖς; τίς ἀσωτεία; τίς πορνοδοσκός ὕβριστα; τίς ἡτιάσατο; Οὐδὲ εἷς. Καὶ μὴν ταῦτά ἐστιν, ἐφ' οἷς μάλιστα ὁ νόμος ἀποκηρύττειν ἐφήσιν. Ἀλλὰ νοσεῖν ἤρξατο ἡ μητριά; τί οὖν; Ἐμοὶ τοῦτ' ἐγκαλεῖς, καὶ νόσου δίκην ἀπαιτεῖς;

§ 22. Οὐ, φησιν.² Ἀλλὰ τί,³ ὅτι Θεραπείην προσταττόμενος, οὐ θέλεις, καὶ διὰ τοῦτ' ἂν ἄξιος εἴης ἀποκηρύξεως, ἀπειθῶν τῇ πατρί. Ἐγὼ δὲ τὸ μὲν οἶα προσταττέοντι αὐτῇ, ὑπακούειν οὐ δυνάμενος, ἀπειθεῖν δοκῶ, πρὸς ὀλίγον ὑπερβήσομαι. Πρώτερον δ' ἀπλῶς ἐκεῖνό φημι, ὡς οὐ πάντα προσταττεῖν οὔτε τούτῳ δίδωσιν ὁ νόμος, οὔτ' ἐμοὶ τὸ πείθεσθαι πᾶσι πάντως ἀναγκαῖον. Ἐν δ' οὖν τοῖς τῶν προσταγμάτων⁴ τὰ μὲν ἀνεύθυνά ἐστι, τὰ δ' ὀργῆς, καὶ τιμωρίας ἄξια· ἐάν νοσῇς⁵ αὐτὸς, ἐγὼ δὲ ἀμελῶ· ἐάν τῶν κατ' οἶκον ἐπιμελῆσθαι κελεύεις, ἐγὼ δὲ ὀλιγωρῶ· ἐάν τὰ κατ' ἀγρὸν ἐπισκοπεῖν προσταττῇς, ἐγὼ δὲ ὀκνῶ. Πάντα ταῦτα, καὶ τὰ τοιαῦτα εὐλόγους ἔχει τὰς προφάσεις, καὶ τὰς μέμφεις πατρικάς· τὰ δ' ἄλλα ἐφ' ἡμῖν ἐστι τοῖς παισὶν, ὄντα τῶν τεχνῶν, καὶ τῆς τούτων χρήσεως, καὶ μάλιστα εἰ μηδὲν αὐτὸς ὁ πατὴρ ἀδικοῖτο. Ἐπεὶται ἂν τῇ γραφῇ πατὴρ προσταττῇ, ταῦτα μὲν τέκνον γράφε, ταῦτ' ἐμὴ καὶ τῇ μουσικῇ, τὴν δὲ μὲν τὴν ἀρμονίαν κροῦε, τὴν δὲ καὶ τῇ χαλκεύοντι, τοιαῦτα μὲν χάλκευε, τοιαῦτα δὲ καὶ ἄρα ἂν τις ἀνάσχοιτο ἀποκηρύττοντα,⁶ ὅτι μὴ κατὰ τὰ ἐκεῖνο δοκοῦντα ὁ παῖς χρῆται τῇ τέχνῃ; Οὐδὲ εἷς, οἶμαι.

§ 23. Τὸ δὲ τῆς ἱατρικῆς,² ὅσω σεμνότερόν ἐστι, καὶ τῇ βίῳ χρησιμώτερον, τοσούτῳ καὶ ἐλευθεριώτερον εἶναι προσήκει τοῖς χρωμένοις, καὶ τίνα προνομείαν³ ἔχειν τὴν τέχνην δίκαιον τῇ ἐξουσίᾳ τῆς χρήσεως· ἀναγκάζεσθαι δὲ μηδὲν, μηδὲ προσταττέσθαι,

§ 21. 2. Τὰ μετὰ ταῦτα δέ.) Ἀντί, Ἐπειτα δὲ τί, καὶ τλ. Βουλόμενος γὰρ εἰπεῖν, Τὰ μετὰ ταῦτα δὲ οἶα ἦν ἢ τι τοιοῦτο, μετέβαλε τὴν σύνταξιν, ἀπὸ τοῦ πάθους κινούμενος, καὶ πρὸς τὸν πατέρα δευτεροπροσώπως λαλεῖ· ὅτι προείρηκεν οἷον ἐπιλαθόμενος· συμβαίνει γὰρ πολλὰ τοιαῦτα ἐν τῇ λέγειν· ἃ δὴ ὡς κατὰ φύσιν ὄντα μιμοῦνται καὶ οἱ γράφοντες.

§ 22. 2. Οὐ, φησίν.) Οὐκ ἀπαιτῶ, φησὶ, νόσου δίκην. — 3. Ἀλλὰ τί.) Ἀπαιτεῖς. — 4. Ἐν δ' οὖν τοῖς τῶν προ-

σταγμάτων.) Ἀντί ἀπλῶς. Τῶν δ' οὖν προσταγμάτων, καὶ ἐστὶ τὸ Ἐν τοῖς, κατὰ παρολίην, Ἀττικῶς· ὡς γὰρ φασὶ Τὰ τῆς τύχης, Τὰ τῶν Μουσῶν· ἀντί Ἡ' τύχη, αἱ Μοῦσαι· οὕτω καὶ Τὰ τῶν προσταγμάτων· καὶ προθετοπτῶτως Ἐν τοῖς τῶν προσταγμάτων. — 5. Ἐάν νοσῇς.) Ταῦτα κατ' ἐπεξήγησιν λέγεται. — 6. Ἀποκηρύττοντα.) Τὸν πατέρα δηλαδὴ.

§ 23. 2. Τὸ δὲ τῆς ἱατρικῆς.) Χρῆμα δηλ. ἢ Ἡ δὲ ἱατρικὴ. — 3. Προνομείαν.) Ὀφειλόμενα δηλ. αὐτῇ διὰ τὸ

πράγμα ἱερὸν, καὶ Θεῶν παιδεύμα, καὶ ἀνθρώπων σοφῶν ἐπιτή-
 δευμα· μὴδ' ὑπὸ δουλείαν γενέσθαι⁴ νόμου, μὴδ' ὑπὸ φόβον, καὶ
 τιμωρίαν δικαστηρίου, μὴδ' ὑπὸ ψῆφον, καὶ πατρὸς ἀπειλὴν,
 καὶ ὀργὴν ιδιωτικὴν. Ὡστε καὶ εἰ τοῦτό σοι σαφῶς οὕτως καὶ
 διαρρήδην ἔλεγον· »Οὐ βούλομαι, οὐδὲ Θεραπεύω δυνάμενος, ἀλλ'
 ἐμυκτῷ μόνῳ τὴν τέχνην οἶδα, καὶ τῷ πατρὶ, τοῖς δ' ἄλλοις ἀπα-
 σιν ιδιώτης εἶναι βούλομαι· « τίς τύραννος οὕτω βίαιος, ὥς ἀνα-
 γκάσαι ἂν καὶ ἄκοντα χρῆσθαι τῇ τέχνῃ; Τὰ γὰρ τοιαῦτα, ἱκετείας
 καὶ δεήσεων, οὐ νόμοις καὶ ὀργαῖς καὶ δικαστηρίοις ὑπάγειν, οἶμαι,
 προσήκει· πείθεσθαι τὸν ἰατρὸν χρὴ, οὐ κελεύεσθαι, βούλεσθαι, οὐ
 φοβεῖσθαι, ἐπὶ τὴν Θεραπείαν οὐκ ἄγεσθαι, ἐκόντα δὲ ἐρχόμενον
 ἡδεσθαι· πατρικῆς δὲ ἀνάγκης ἄμοιρος, ἀτελὲς ἡ τέχνη, ὅπου
 γε τοῖς ἰατροῖς καὶ δημοσίᾳ αἱ πόλεις τιμᾶς, καὶ προεδρίας, καὶ
 ἀτελείας, καὶ προνομίας διδόσιν.

§ 24. Ταῦτα μὲν οὖν ἀπλῶς ἂν εἶχον εἰπεῖν ὑπὲρ τῆς τέχνης,
 εἰ καὶ σοῦ διδαξαμένου με, καὶ πολλὰ ἐπιμεληθέντος, καὶ ἀναλώ-
 σαντος, ὥς μάθοιμι, πρὸς μίαν ὅμως Θεραπείαν, καὶ ταύτην δυ-
 νατὴν οὔσαν, ἀντέλεγον. Νυνὶ δὲ κἀκείνο ἐννόησον, ὥς παντά-
 πασι ἄγνωμον ποιεῖς, οὐκ ἔῶν με χρῆσθαι μετ' ἐλευθερίας ἐμῷ
 κτήματι. Ταύτην ἐγὼ τὴν τέχνην οὐχ οὐδὲ ὢν σὸς ἐξέμαθον, οὐδὲ
 τῷ νόμῳ ὑποκείμενος, καὶ ὅμως αὐτὴν μεμάθηκά σοι,² καὶ πρῶτος³
 αὐτῆς ἀπολέλαυκας, οὐδὲν παρὰ σοῦ πρὸς τὸ μαθεῖν ἔχων. Τίνα
 διδάσκαλον ἐμισθώσω; τίνα φαρμάκων παρασκευὴν; Οὐδ' ἦν-
 τιναοῦν· ἀλλὰ πενόμενος ἐγὼ, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀπορούμενος,
 καὶ ὑπὸ τῶν διδασκάλων ἐλεούμενος, ἐπαιδευόμην. Καὶ μοι⁴ τοιαῦτα
 παρὰ τοῦ πατρὸς ἦν πρὸς τὸ μαθεῖν ἐφόδια, λύπη, καὶ ἐρημία,
 καὶ ἀπορία, καὶ μῖσος οἰκείων, καὶ ἀποστροφή συγγενῶν. Ἀντὶ
 τούτων τοίνυν χρῆσθαί μου τῇ τέχνῃ ἀξιοῖς, καὶ δεσπότης εἶναι
 θέλεις τῶν ὅτ' οὐκ ἦσθα δεσπότης πεπορισμένων. Ἀγάπα,⁵ εἴτι
 σε καὶ πρότερον ἐκὼν οὐ προσφείλων εὖ ἐποίησα, μηδεμίαν, μηδὲ
 τοῦ γε, χάριν ἀπαιτεῖσθαι δυνάμενος.⁶

ἀξίωμα. — 4. Γενέσθαι.) Τὸ μὲν Ἀ-
 ναγκάζεσθαι κατ' ἐνεστώτα κατὰ πα-
 ράτατιν χρόνον, τὸ δὲ γενέσθαι ἀόρι-
 στον, ὥς ἀπαξ ἔστι γενέσθαι ὑπὸ δου-
 λείαν νόμου, οὐ πολλάκις. Τὸ δὲ τοι
 Γενέσθαι καὶ ἐν ταῖς ἐξῆς ὑπακούεται.

§ 24. 2. Μεμάθηκά σοι.) Ὑπὲρ σοῦ
 δηλ. τοῦτο γὰρ βούλεται τὸ Σοί. — 3.
 Καὶ πρῶτος.) Ἐπεξηγητὴς ἐστὶ τοῦ Σοί·
 καὶ ὁ Καὶ αἰτιολογικός· ἔν' ἡ τὸ ὅλον.
 Καὶ ὅμως αὐτὴν μεμάθηκά σοι· καὶ
 γὰρ πρῶτος αὐτῆς ἀπολέλαυκας, οὐδὲν

καὶ τλ. καὶ ἡ μετοχὴ Ἐχων, φέρετε
 πρὸς τὸ Μεμάθηκα· καὶ τὸ Καὶ, πρῶ-
 τος αὐτῆς ἀπολέλαυκας, κατὰ παρόν-
 θεσιν. — 4. Καὶ μοι.) Ἀπὸ δὲ μέρους
 τοῦ πατρὸς ταῦτα ἦν μο' τὰ ἐφόδια·
 δηλ. λύπη καὶ τλ. — 5. Ἀγάπα.) Τὸ
 παρ' ἡμῖν Εὐχαριστήθητι μένε εὐχα-
 ριστήμενος καὶ εἰς τοῦτο, εἰ τι σὲ εὖ
 ἐποίησα ἐκὼν πρότερον, οὐ προσφείλων.
 — 6. Δυνάμενος.) Καὶ οὐ δύναμαι ἀ-
 πατεῖν παρὰ σοῦ μηδεμίαν χάριν μη-
 δὲ τούτου γε.

§ 25. Οὐ δὴ δεῖ τὴν εὐποῖαν τὴν ἐμὴν, ἀνάγκην εἰς τὸ λοιπὸν μοι γενέσθαι, οὐδὲ τὸ, ἐκόντα εὐεργετῆσαι, ἀφορμὴν τοῦ ἄκοντα κελεύεσθαι καταστήναι, οὐδ' ἔθος ὑπάρξει τοῦτο, τὸ ἀπαξ τινὰ ἰασάμενον, πάντας ἐς αἶψα θεραπεύειν, ὅποσους ἂν ὁ θεραπευθεὶς θέλει· ἐπεὶ δεσπότης ἂν οὕτω καθ' ἡμῶν εἴημεν τοὺς θεραπευομένους κεχειροτονηκότες, καὶ μισθὸν τὸ δουλεύειν αὐτοῖς, καὶ τὸ πάντα κελεύουσιν ὑπηρετεῖν προδεδωκότες·² οὐ τί γένοιτ' ἂν ἀδικώτερον; Διότι σε νοσήσαντα χαλεπῶς οὕτως ἀνέστησα, διὰ τοῦτο νομίζεις ἐξεῖναι σοι καταχρῆσθαι μου τῇ τέχνῃ;

§ 26. Ταῦτα μὲν οὖν εἶχον ἂν λέγειν, εἰ καὶ δυνατὰ μοι οὗτος προσέταττεν. Ἐγὼ δὲ μὴ πάντως ἀπασι, μηδὲ πρὸς ἀνάγκην ὑπήκουον. Νῦν δὲ ἤδη σκέψασθε καὶ οἷά ἐστιν αὐτοῦ τὰ ἐπιτάγματα. Ἐπεὶ γὰρ ἐμὲ ἰάσω, φησί, μεμνηνὸτα, μέμνηνε δὲ καὶ ἡ γυνή, καὶ τὰ ὅμοια πάσχει, (τοῦτο γὰρ οἶεται) καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἀπέγνωσται, δύνασαι δὲ σὺ πάντα ὡς ἐδειξας, ἰὼ καὶ ταύτην, καὶ ἀπάλλαττε ἤδη τῆς νόσου. Τοῦτο δὲ, οὕτως μὲν ἀπλῶς ἀκούσαι πάννυ εὐλογον ἂν δόξειε, καὶ μάλιστα ἰδιωτῇ, καὶ ἀπείρῳ ἰατρικῇ. Εἰ δέ μου ἀκούσετε ὑπὲρ τῆς τέχνης δικαιολογουμένου, μάθοιτ' ἂν, ὡς οὔτε πάντα ἡμῖν δυνατὰ ἐστίν, οὐθ' αἱ τῶν νοσημάτων φύσεις παραπλήσιοι, οὐτ' ἴσας ἡ αὐτὴ, οὔτε φάρμακα τὰ αὐτὰ ἐπὶ πάντων ἰσχυρά. Καὶ τότε ἔσται δῆλον, ὡς πάμπαν τοῦ μὴ βούλεσθαι τι, τὸ μὴ δύνασθαι διαφέρει. Ἀνάσχεσθε δέ μου τὰ περὶ τούτων φιλοσοφούντος, καὶ μὴ ἀπειρόκαλον, μὴδ' ἐξαγώνιον,² μὴδ' ἀλλότριον, ἢ ἄκαιρον ἡγήσησθε τὸν περὶ τῶν τοιούτων λόγον.

§ 27. Πρῶτα μὲν δὴ σωμάτων φύσεις, καὶ κράσεις οὐχ αἱ αὐταί, καὶ ὅτι μάλιστα ἐν τῶν ὁμοίων συνεστάναι ὁμολογῶνται· ἀλλὰ τὰ μὲν τῶνδε, τὰ δὲ τῶνδε, μᾶλλον ἢ ἔλαττον μετέχει. Καὶ λέγω τοῦτο ἔτι περὶ τῶν ἀνδρείων, ὡς οὐδὲ ταῦτα πᾶσιν ἴσα, ἢ ὅμοια, οὔτε τῇ κράσει, οὔτε τῇ συστάσει, διάφορα δὴ² καὶ μεγέθει, καὶ εἶδει, ἀνάγκη καὶ τὰ νοσήματα ἐγγίνεσθαι αὐτοῖς· καὶ τὰ μὲν,³ εὐίατα εἶναι, καὶ πρὸς τὴν θεραπείαν ἀναπεπταμένα, τὰ δὲ, τέλειον ἀπεγνωσμένα, καὶ ῥαδίως ἀλισκόμενα, καὶ κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν νοσημάτων λαμβανόμενα. Τὸ τοίνυν οἶεσθαι πάντα πυρετὸν, ἢ πᾶσαν φθόνην, ἢ περιπνευμονίαν, ἢ μακρίαν,

§ 25. 2. Προδεδωκότες.) Καὶ εἴημεν πρότερον δεδωκότες αὐτοῖς μισθὸν τὸ δουλεύειν αὐτοῖς καὶ τὸ ὑπηρετεῖν πάντα κελεύουσι.

§ 26. 2. Ἐξαγώνιον.) Ἦτοι ἔξω τοῦ ἁγῶνος καὶ τῆς παρουσίας ὑποθέσεως.

§ 27. 2. Διάφορα δὴ.) Ὁ Δὲ συμπερασματικὸς. Ἐπεὶ οὐκ ἴσα καὶ ὅμοια τὰ τῶν ἀνδρῶν εἰσὶ σώματα, ἄρα ἀνάγκη ἐγγίνεσθαι αὐτῆς καὶ τὰ νοσήματα διάφορα καὶ μεγέθει καὶ εἶδει. — 3. Καὶ τὰ μὲν.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ, Ἀνάγκη. —

μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οὖσαν τῷ γένει, ὁμοίαν ἐπὶ παντός εἶναι σώματος, οὐ σωφρονούντων, οὐδὲ λελογισμένων, οὐδὲ τὰ τοιαῦτα ἐξητακώτων ἐστὶν ἀνθρώπων· ἀλλὰ τὸ αὐτὸ⁴ ἐν μὲν τῷδε, ῥάδιον ἰᾶσθαι, ἐν δὲ τῷδε, οὐκ ἔτι. Ὡςπερ οἶμαι, καὶ πυρόν, ἦν τὸν αὐτὸν ἐς διαφόρους χώρας ἐμβάλης, ἄλλως μὲν ἐν τῇ πεδινῇ, καὶ βαθείᾳ, καὶ ποτιζομένη, καὶ εὐηλίῳ, καὶ εὐηνέμῳ, καὶ ἐξεργασμένη, ἀναφύσεται, εὐθαλής, οἶμαι, καὶ εὐτροφος, καὶ πολύχους καρπός, ἄλλως δὲ ἐν ὄρει, καὶ ὑπολίθῳ γηδίῳ, ἄλλως δὲ ἐν δυσηλίῳ, ἄλλως δὲ ἐν ὑπωρείᾳ, καὶ ὄλῳς, διαφόρως καθ' ἑκάστους τόπους. Οὕτω δὲ καὶ τὰ νοσήματα παρὰ τοὺς ὑποδεξαμένους τόπους, ἢ εὐφορα, ἢ εὐτροφα, ἢ ἐλάττω γίνονται. Τοῦτο τοίνυν ὑπερβάς ὁ πατήρ, καὶ ὅλον ἀνεξέταστον καταλιπὼν, ἀξιοὶ πᾶσαν μανίαν τὴν ἐν ᾧπαντι σώματι, ὁμοίαν εἶναι, καὶ τὴν Θεραπείαν ἴσην.

§ 28. Πρὸς δὲ τούτοις τοσούτοις οὖσιν, ὅτι τὰ γυναικεῖα σώματα ἀάμπολυ τῶν ἀνδρείων διαφέρει πρὸς τε νόσου διαφοράν, καὶ πρὸς Θεραπείας ἐλπίδα, ἢ ἀπόγνωσιν, ῥάδιον καταμαθεῖν. Τὰ μὲν γάρ τῶν ἀνδρῶν εὐπαγῇ, καὶ εὐτονα, πόνοις, καὶ κινήσει, καὶ ὑπαιθρίῳ διαίτῃ γεγυμνασμένα, τὰ δὲ,² ἔκλυτα, καὶ ἀσυμπαγῇ, ἐν σκιᾷ τετραφημένα, καὶ λευκὰ αἵματος ἐνδεία, καὶ θερμοῦ ἀπορία, καὶ ὑγροῦ περιττοῦ ἐπιρροία· εὐαλωτότερα τοίνυν τῶν ἀνδρείων, καὶ ταῖς νόσοις ἐκκείμενα, καὶ τὴν ἴασιν οὐ περιμένοντα, καὶ μάλιστα πρὸς μανίας εὐχερέστερα. Ἄτε γάρ³ πολὺ τὸ ὀργίλον, καὶ κοῦφον, καὶ ὀξύκίνητον ἔχουσαι, ὀλίγην δὲ τὴν τοῦ σώματος αὐτοῦ δύναμιν, ῥαδίως ἐς τὸ πάθος τοῦτο κατολισθαίνουσιν.

§ 29. Οὐ δίκαιον τοίνυν παρὰ τῶν ἰατρῶν τὴν ὁμοίαν ἐπ' ἀμφοῖν² Θεραπείαν ἀπαιτεῖν, εἰδότες ὡς πολὺ τοῦν μέσῳ,³ βίῳ παντί,⁴ καὶ πράξεσιν ὅλαις, καὶ πᾶσιν ἐπιτηδεύμασιν, ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς κεχωρισμένων.⁵ Ὅταν τοίνυν λέγῃς, ὅτι μέμνηνε, προστίθει ὅτι καὶ γυνὴ οὖσα μέμνηνε. Καὶ μὴ σύγχει ταῦτα πάντα τῷ τῆς μανίας ὑπάγων ὀνόματι, ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ δοκοῦντι· ἀλλὰ χωρίσας ὥςπερ ἐστὶ καὶ ἐν τῇ φύσει, τὸ δυνατόν ἐφ' ἑκάστου σκόπει. Καὶ γὰρ ἡμεῖς, ὅπερ ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων εἰπὼν μέμνημαι, τοῦτο

4. Ἀλλὰ τὸ αὐτό.) Πάθος δηλ.

§ 28. 2. Τὰ δέ.) Τῶν γυναικῶν — 3. Ἄτε γάρ.) Τὸ Ἄτε αἰτιολογικῶς πρὸς μετοχὴν οἷον ῥαδίως γὰρ κατολισθαίνουσιν, ἔχουσαι· ἤτοι ὡς ἔχουσαι· εἰτ' οὖν· ἐπειδὴ ἔχουσαι.

§ 29. 2. Ἐπ' ἀμφοῖν.) Τῶν ἀνδρείων δηλ. καὶ γυναικείων σωμάτων. — 3.

Τοῦν μέσῳ.) Τὸ ἐν μέσῳ τοῦτ' ἐστὶ· τὸ μεταξὺ εἰτ' οὖν ἡ διαφορά. — 4. Βίῳ παντί.) Ἐν βίῳ παντί. Ἐλλείπει δηλ. ἢ, Ἐν. — 5. Κεχωρισμένων.) Ἀμφοῖν τῶν σωμάτων τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. τὸ Κεχωρισμένων πρὸς τὸ Ἐπ' ἀμφοῖν.

πρῶτον ἐπισκοποῦμεν, φύσιν σώματος τοῦ νοσοῦντος, καὶ κράσιν, καὶ τίνος πλείονος μετέχει, καὶ εἰ θερμότερον, ἢ ψυχρότερον, ἢ ἀκμάζον, ἢ παρηθηκός, καὶ μέγα, ἢ μικρόν, καὶ πιμελές, ἢ ὀλιγόσαρκον, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. Καὶ ὅπως ἂν τις αὐτὰ προεξετάσῃ, πᾶν ἀξιόπιστος ἂν εἴη, ἀπογινώσκων τι, ἢ ὑπισχνούμενος.

§ 30. Ἐπει² καὶ τῆς μανίας αὐτῆς μυρία εἶδη ἐστὶ, καὶ παμπόλλους ἔχει τὰς αἰτίας, καὶ οὐδὲ τὰς προσηγορίας αὐτὰς ὁμοίας. Οὐ γὰρ ταῦτόν παρανοεῖν, καὶ παραπαίειν, καὶ λυττᾶν, καὶ μεμηνέναι, ἀλλὰ ταῦτα πάντα τοῦ μᾶλλον, ἢ ἥττον ἔχασθαι τῇ νόσῳ,³ ὀνόματά ἐστιν αἰτίαι τε, τοῖς μὲν ἀνδράσιν ἄλλαι, ταῖς δὲ γυναιξὶν ἕτεραι, καὶ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν, τοῖς μὲν νέοις ἄλλαι, τοῖς δὲ γεγηρακόσι, διάφοροι, οἷον, νέοις μὲν πλήθος⁴ ὥς τὸ πολὺ γέροντας δὲ⁵ διαβολὴ ἄκαιρος, καὶ ὀργὴ ἄλογος πολλάκις κατ' οἰκείων ἐμπεσοῦσα, τὸ μὲν πρῶτον, διετάραξεν, εἶτα, κατ' ὀλίγον ἐς μανίαν περιέτρεψε· γυναικῶν δὲ πολλὰ καθικνεῖται, καὶ ῥαδίως ἐς τὴν νόσον ἐπάγεται, μάλιστα δὲ μῖσος κατὰ τίνος πολὺ, ἢ φθόνος ἐπ' ἐχθρῷ εὐτυχοῦντι, ἢ λύπητις, ἢ ὀργή· κατ' ὀλίγον ταῦτα ὑποτυφόμενα, καὶ μακρῷ χρόνῳ ἐντρεφόμενα, μανίαν ἀποτελεῖ.

§ 31. Τοιαῦτά σοι, ὦ πάτερ, καὶ ἡ γυνὴ πέπονθε, καὶ ἴσως τι λελύπηκεν αὐτὴν ἑναγχος. Οὐδὲν γὰρ ἐκείνη ἐμίσει, πλήν ἔχεται γε, καὶ οὐκ ἂν ἐκ τῶν παρόντων ὑπ' ἱατροῦ θεραπευθῆναι δύναιτο, ὡς εἶγε² ἄλλος τις ὑπόσχοιτο, εἴ τις ἀπαλλάξῃς, μίσει τότε ὡς ἀδικοῦντα ἐμέ. Καὶ μὴν κἀκεῖνο, ὦ πάτερ, οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι εἰπεῖν, ὅτι εἰ καὶ μὴ τελέως οὕτως ἀπέγνωστο, ἀλλὰ τις ἔτι σωτηρίας ἐλπίς ὑπεφαίνετο, οὐκ ἂν οὐδὲ οὕτω ῥαδίως προσηψάμην, οὐδ' αὖ προχείρως φάρμακον ἐγχείαι ἐτόλμησα, δεδιώς τὴν τύχην, καὶ τὴν παρὰ τῶν πολλῶν δυσφημίαν. Ὅρας, ὡς οἴονται πάντες εἶναι τι μῖσος πρὸς τοὺς προγόνους πάσαις μητρικαῖς, καὶ ὥσι χρησταί, καί τινα κρινὴν μανίαν ταύτην γυναικίαν αὐτὰς μεμηνέναι; Τάχα οὖν τις ὑπώπτευσεν,³ ἄλλως χωρήσαντος τοῦ κακοῦ, καὶ τῶν φαρμάκων οὐ δυναθέντων, κακοήθη, καὶ δολερὰν τὴν θεραπείαν γεγονέναι.

§ 32. Καὶ τὰ μὲν τῆς γυναικὸς, ὦ πάτερ, οὕτως ἔχει· καὶ πᾶν σοι τετηρηκὼς λέγω· οὐποτε ῥᾶον ἔξει, καὶ μυριάκις πῆν τοῦ φαρμάκου διὰ τοῦτ' ἐπιχειρεῖν οὐκ ἄξιον, εἰ μὴ πρὸς μόνον

§ 30. 2. Ἐπί.) Ποσθετικόν· ἀντί Ἐτι δέ. — 3. Ἐχασθαι τῇ νόσῳ.) Ἐχομαι τούτου, μετὰ γενικῆς σημαίνει, Κατέχω τούτου· οἷον· εἰμι τούτου ἐξημμένους· τὸ δὲ Ἐχομαι τούτω, δοτικῇ· παθητικῶς· ἀντί τοῦ Κατέχομαι ὑπὸ τούτου. — 4. Πλήθος.) Τὸ παρ' ἡμῖν Πληθώρα καλοῦ-

μενον. — 5. Γέροντας δέ.) Κατ' ἄλλους Γέρονσι, ὅπερ καὶ κάλλιον· φέρεται γὰρ πρὸς τὸ Ἐμπεσοῦσα.

§ 31. 2. Ὡς εἶγε.) Ὅστε εἶγε καὶ τλ. — 3. Ὑπώπτευσεν.) Ἀντιχρονισμὸς ὑπ' ὅσῳ ἄγων τὸ λεγόμενον.

τὸ ἀποτυχεῖν με κατεπειγεις, καὶ κακοδοξία περιβαλεῖν θέλεις. Ἐὰςον ὑπὸ τῶν ὁμοτέχνων φθονεῖσθαι. Ἐὰν δέ με ἀποκηρύξης πάλιν, ἐγὼ μὲν, καὶ τοὶ πάντων ἔρημος γενόμενος, οὐδὲν κατὰ σοῦ δεινὸν εὐξομαι. Τί δ' ἂν, ὅπερ μὴ γένοιτο, αὖθις ἡ νόσος ἐπανελθοί; (φιλεῖ γάρ πως τὰ τοιαῦτα ἐρεθιζόμενα παλινδρομεῖν) τί με πράξαι² δεήσει; Θεραπεύσω μὲν εὐῖσθι καὶ τότε, καὶ οὐ ποτε λείψω τὴν τάξιν, ἣν τοὺς παῖδας ἔταξεν ἡ φύσις, οὐδὲ τοῦ γένους τὸ ἐπ' ἐμαυτῷ³ ἐπιλήσομαι. Εἴτ' ἂν σωφρονήσης, αὖθις ἀναλαμβάνειν πρόποτε πιστεῦσαι με δεῖ; Ὅρᾳς ἤδη, καὶ ταῦτα ποιῶν, ἐπισπᾷ τὴν νόσον, καὶ ὑπομιμνήσκεις τὸ πάθος· χθές, καὶ πρόην, ἐκ τηλικούτων κακῶν ἀνασφήλας, διατείνῃ, καὶ βοᾷς, καὶ τὸ μέγιστον, ῥολίζῃ, καὶ πρὸς μῖσος τρέπῃ, καὶ τοὺς νόμους ἀνακαλεῖς. Οἴμοι! πάτερ, τοιαῦτ' ἦν σου καὶ τῆς πάλαι μανίας τὰ προοίμια.

ΕΚ ΤΩΝ ΛΙΒΑΝΙΟΥ.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΙΚΟΙ.

Πρὸς τοὺς Τρῶας ὑπὲρ τῆς Ἑλένης.

Ὑπόθεσις.

Ο μῆρος μὲν ἐποίησε τὸν Ἀντήνορα πρὸς τὴν Ἑλένην εἰπεῖν δεικνύουσαν ἀπὸ τοῦ τείχους ἕκαστον τῶν Ἑλλήνων στρατηγῶν περὶ Ὀδυσσεὺς καὶ Μενέλαου· ὅτι ἦλθον προσθεύοντες εἰς Ἴλιον ὑπὲρ αὐτῆς. Καὶ ὁ μὲν Μενέλαος ἐράνῃ διήγοις μὲν, ἡδίστοις δὲ χρώμενος τοῖς λόγοις δημηγορῶν, καὶ τούτοις εὐστόχως· ὁ δ' Ὀδυσσεὺς πολλοῖς καὶ κατὰ νῦνάδας χειμερίους, ὥστε ἔδοξε πλέον ἢ κατὰ ἄνθρωπον, δημηγορῶν. Ἰλ. Γ'. 205. . . . 224. Ἡρόδοτος δὲ ἐν μὲν Κλειοῖ, γ'. ὡς ἐπεμψαν ἀγγέλους οἱ Ἕλληνες εἰς Τροίαν καὶ δίκας τῆς ἀρπαγῆς ἤτουν τῆς Ἑλένης· ἐν δὲ Εὐτέρπῃ, ὡς ἐκθάντες εἰς τὴν γῆν τῆς Τροιάδος οἱ Ἕλληνες, ἐπεμψαν Μενέλαον σὺν ἄλλοις εἰς Ἴλιον ἀπαιτῆσοντάς Ἑλένην, καὶ τὰ χρήματα, ὅσα Ἀλέξανδρος κλέψας ἐκ Σπάρτης σὺν Ἑλένῃ ἔχετο· καὶ τῶν ἀδικημάτων δίκας ἤτουν. Ταῦτα σὺν ἀφορμῇ λαθὼν Λιβάνιος, ἰδίᾳς μελέτας ποιούμενος, καὶ τοὺς δύο τούτους Πρεσβευτικούς συνέθετο λόγους, ἐν οἷς πλάττει ὁμοία τοῖς ὑπὸ Ὀμήρου λεχθεῖσι, τὸν μὲν Μενέλαον ἐπίτομα, ἡδίστα, καὶ ἀπείριττα λέγοντα· τὸν δὲ Ὀδυσσεῖα πολλά, εὖ συντεθειμένα, ἐν δεινотέρῳ ὕφει ἐξυφασμένα, ὡς δεινότερον τὰ τοιαῦτα. Καὶ πρῶτον μὲν εἰσάγει Μενέλαον λέγοντα, ὡς ἰδίου ὄντος τοῦ ἀδικήματος, δεύτερον δὲ Ὀδυσσεῖα ὡς δεινὸν τὸ λέγειν, καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐμπειρότερον· ὃς ὅσα τε διὰ βραχέων διεξῆλθε Μενέλαος, πλατύτερον ἐκτίθησι, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅσα ἐκείνῳ ἀλείπεται, προστίθισι.

Α'. Μενέλαος.

§ 1. Εἰ μὲν ἐβούλετο Ἀλέξανδρος, ὃ Τρῶες, καὶ κατὰ μικρὸν εἶναι δίκαιος, οὔτε ἐκκλησίας ὦν ἔδει αὐτῷ ὄπλων,² οὔτε

§ 32. 2. Τί με πράξαι.) Ἐπανάληψις· διὰ γὰρ τὰ μεταξὺ παρεμπεσόντα τὸ Τί, πολὺ τοῦ ῥήματος ἀποστάν, οὐκ εὐξύνετο· ἔχει τὴν ἀπιδόσιν· ὅθεν ἡ ἐπανάληψις ὑπομονὴν τῆς ἀποδόσεως ποιεῖται. — 3. Τὸ ἐπ' ἐμαυτῷ.) Κατὰ τὸ ἐπ' ἐμαυτῷ· ἥτοι ὅσον ἐστὶν ἐπ' ἐμοί.

§ 1. 2. Οὐδ' ὄπλων καὶ τλ.) Οὐκ

Τόμ. Ζ'.

πρεσβείας. Ἀλλ' ἡμεῖς τ' ἂν οἴκοι διετρίβομεν ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς, ὑμῖν τ' ἂν ἔξω φόβων³ καθειστήκει τὰ πράγματα. Ἐπειδὴ δὲ τὴν τοῦ δικαίου τάξιν⁴ δευτέραν πεποιήται τῆς ἡδονῆς, ἤκομεν, ὦ Τρώες, ἀδικήσונτες μὲν οὐδένα, τὰ δὲ ἡμέτερα αὐτῶν⁵ κομιοῦμενοι, ἐάν περ ἄρα ἐξῇ.⁶

§ 2. Τὸ μὲν οὖν στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν ἀπὸ τῶν τειχῶν ὁρᾷτε δῆπου, καὶ τὸ πλήθος ὅσον, καὶ τῆς παρασκευῆς τὸ μέγεθος. Ἡμεῖς δὲ τοσαύτη προνοία κεχρήμεθα, τοῦ μηδὲν ἀνεπιεικὲς ποιεῖν, ὥστε καὶ τὰ ὅπλα παραστήσαντες, προτέροις χρώμεθα τοῖς λόγοις. Ἰν' εἰ μὲν ἀπὸ τῆς πρεσβείας² τῶν δικαίων τύχωμεν, εὐθὺς ἀπίωμεν· εἰ δὲ μὴ, τὰ γε δεύτερα³ πράττωμεν. Οὔτε γὰρ εἰς ἔργον παραχρῆμα καθίστασθαι, τῶν ἡμετέρων τρόπων,⁴ ἀπράκτου δέ⁵ τῆς πρεσβείας ἀπελθούσης, ἡσυχάζειν οὐκ ἔνεστιν. Ἔστι τοίνυν ἐφ' ὑμῖν, ἢ περὶ πλείονος ποιήσασθαι⁶ τὴν ἡδονὴν Ἀλεξάνδρου τῆς ὑμετέρας αὐτῶν ἀσφαλείας, ἢ μετὰ τῆς Ἑλένης⁷ ἀπηλλάχθαι καὶ τοῦ πολέμου.

§ 3. Μέχρι μὲν οὖν τῆς παρουσίας ἡμέρας Ἀλεξάνδρῳ μόνῳ τὴν ἀρπαγὴν λογιζόμεθα, καὶ τῶν εἰς ἡμᾶς ἡσέλγημένων οὐδὲν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Τρώων πεποιῆσθαι νομίζομεν. Τὸ δὲ τῆς νῦν ἐκκλησίας τέλος, ἢ βεβαιώσει ταύτην τὴν δόξαν, ἢ τὸ μὲν ἔργον ἐκείνου, τὸ δὲ βούλευμα κοινὸν ἀπάντων ἀποδείξει. Ἐν μὲν γὰρ τῷ τὴν Ἀλεξάνδρου θεραπεύειν χάριν,² κοινωνεῖν ἐστὶ τῶν πεπραγμένων, ἐν δὲ τῷ παρὰ τὴν ἐκείνου γνώμην μέτριόν τι ποιεῖν ἐθέλειν, ἐν ἐκείνῃ τὴν μέμψιν ὀρίζει.

ἢν ἀνάγκη ἔλθῃν ἡμᾶς μεθ' ὀπλων καὶ ὑμᾶς παρασκευάζεσθαι ὅπλοις ἀπαντήσαι· οὐτα ἐμεῖ καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ ἔλθῃν πρὸς ὑμᾶς πρεσβεύοντες, οὐθ' ὑμᾶς εἰς ταύτην συνελθεῖν τῶν ἐκκλησίαν σκεψομένους περὶ τοῦ συνοιστοντος, — 3. Ὑμῖν τ' ἂν ἔξω φόβων) Καὶ ὑμεῖς ἀφόβως τὸν βίον διήγετε. — 4. Τὴν τοῦ δικαίου τάξιν.) Ἐπειδὴ δηλ. προσέτιμητε τὴν ἡδονὴν τῆς δικαιοσύνης. Εἴρηται κατὰ περίφρασιν. — 5. Τὰ ἡμέτερα αὐτῶν.) Τὸ αὐτῶν παρέλκει· ἐστὶ δὲ κατ' ἐπίτασιν ὡς τὸ, Ἡμῶν αὐτῶν. — 6. Ἐάν περ ἄρα ἐξῇ.) Δοῦναι ἡμῖν ταῦτα δηλ.

§ 2. 2. Ἀπὸ τῆς πρεσβείας.) Ἦτοι διὰ τῆς πρεσβείας. — 3. Τὰ γε δεύτερα.) Ὅπερ ἐστὶ πολέμῳ χρητόμεθα. Τὸ δὲ γε εὐκτακόν, ἵνα τὸ τοῦ πολέμου ἀμύβολον φαίνεται. — 4. Τῶν ἡμετέρων τρόπων.) Ἐννοεῖται· ἰδίῳ ἐστίν. — 5. Ἀπράκτου δέ.) Ὁ Δὲ, διὰ τὸν ἐν

τῷ Οὔτε, δὲ, ἐπιφέρεται. — 6. Περί πλείονος ποιήσασθαι.) Περιφρασὶς ἀντί. Ἡ ἀποδείξει προτιμωτέραν τὴν ἡδονὴν Ἀλεξ. καὶ τλ. Σημειώσαι δὲ ὅτι Περί πλείονος ποιούμεαι, σημαίνει τὸ Προτιμῶ· τὸ δὲ Περί πλείονος ποιῶ τὸ Ἀποκαθίστημι προτιμωτέρον· ἄλλως γὰρ ἔδει Ποιήσασθαι εἰπεῖν. — 7. Μετὰ τῆς Ἑλένης.) Ἦτοι ὁμοῦ τῷ ἀπαλλαχθῆναι τῆς Ἑλένης, ἀποδόντας ἡμῖν ἀπαλλαχθῆναι· καὶ τλ. Σημειῶσαι δὲ τὸ Ἀπηλλάχθαι κατὰ παρακείμενον ὡς ὀνοματικόν· ἀλλ' ἐπειδὴ μέλλον τι σημαίνει, τοῦτο δὲ κατ' ἀνάγκην τελικῶς ὁ ἀόριστος, ἔδει κατ' ἀόριστον ἐνεχθῆναι.

§ 3. 2. Θεραπεύειν χάριν) Οἷον· Θεραπεύοντες μὲν τὸν Ἀλέξανδρον, ἵν' αὐτῷ χάρις ποιεῖται, κοινωνοὶ γίνεσθε τῶν πεπραγμένων· ποιοῦντες δὲ τι παρὰ τὴν ἐκείνου βούλησιν, ἐκείνον μόνον ἄξιον μέμψεως ἀποδείκνυσθε.

§ 4. Ἀεὶ μὲν οὖν ἔμοιγε σύνηθες μὴ μακροῦς² ὑπὲρ τῶν πραγμάτων ἀποτείνειν τοὺς λόγους. Καὶ τοῦτ' εἰκότως οὕτω μοι δοκῶ ποιεῖν. Ὑπὲρ μὲν γὰρ τῶν ἀδίκων οὐδ' ἂν εἴποιμι τὴν ἀρχὴν· τὰ δὲ δίκαια, βραχεῖας ἡγοῦμαι δεῖσθαι ῥήσεως. Οἶμαι δὲ καὶ εἰ μακρολογεῖν εἰώθειν, τό γε παρὸν πρᾶγμα συστεῖλαι ἂν³ ὥς εἰς ἐλάχιστον τοὺς λόγους. Τοῦτι γὰρ μόνον τῶν ἀπάντων⁴ οὐδὲν ἀπαιτεῖ ποικίλον, οὐδὲ σοφόν, ἀλλ' ἀπὸ φιλῆς τῆς ἐρωτήσεως, ἐλεῖν ἐστὶ τὸν ἀνθιστάμενον.

§ 5. Καὶ μοι ἀπόκριναι πρὸς Διὸς ξενίου, Ἀλέξανδρε. Ἐλαβές τι τῶν οὐ σοὶ προσηκόντων; Οὐκοῦν ἀπόδος.² Ἐλαβες ἀδίκως; Οὐκοῦν προσοφείλεις δίκην. Δεῖ γὰρ δήπου δυοῖν θάτερον, ἢ τὸ μηδὲν εἰληφέναι δεικνύειν, ἢ τοῦθ' ὁμολογοῦντα μηδὲν ἀντιτείνειν ἔτι. Ὡς μὲν οὐκ ἀφείλου με τὰ τιμιώτατα πάντων, οὐκ ἀξιώσεις ἀρνεῖσθαι ἀκούω γὰρ σεμνύνεσθαι σε τοῖς ἀδικήμασι. Τοῦτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ὁ τοῦ δικαίου λόγος ἀποστηναί σε τῶν ἡμετέρων ἔταξε. Ἐφ' ἃ τῇ κοινῇ μὲν νόμῳ τῶν ξένων εἰσεδέχθης, διέθηκας δὲ, τῶν πολεμίων πικρότερον.

§ 6. Μὴ γὰρ οἶεσθε τὴν ἐπιβουλὴν ἡμῖν αὐτὸν ἐμφανῆ κατastήσαντα, τοσαῦτα δεδυνῆσθαι. Μηδὲ οὕτω, μήτε τοῦτον εἶναι θαυμαστὸν, μήθ' ἡμᾶς ὑπτιῶς, ὥστε τὸν μὲν ἐκ προρρήσεως ταῦτ' ἂν ποιῆσαι, ἡμᾶς δὲ προειδότας ταῦτ' ἂν παθεῖν. Ἀλλ' ὅπως ἔσχε τὸ πρᾶγμα, ἀκούσατε. Ἀλέξανδρος μὲν γὰρ οὐχ ὥς ἔμελλε τ' ἀληθὲς φυλάξειν, ἀλλ' ὥς ᾔετο αὐτῷ συνοίσειν, οὕτως ἴσως πρὸς ὑμᾶς ἀπήγγελλε, κλέπτων ψευδεὶ λόγῳ τὴν πονηρίαν. Οὐδεὶς γὰρ πώποτε τῶν ἡδίκηκότων ὁμολόγηκεν ἃ τετόλμηκεν· ἀλλὰ πάντα τρόπον διαστρέφουσι τ' ἀληθὲς, ἐκ μὲν τῶν ἀδικημάτων πλεονέχειν, ἐκ δὲ τῆς ἀρνήσεως χρηστοὶ δοκεῖν εἶναι βουλόμενοι. Τὸ μὲν τοι πρᾶγμα τοῦτον ἐσκευώρηθ² τὸν τρόπον.

§ 7. Κατέπλευσεν εἰς τὴν Λακωνικὴν² Ἀλέξανδρος, σχηρὰ τι περιβεβλημένος οὐ φαῦλον, καὶ θαρραλίαν³ ἐπαγόμενος, ἀφ' ἧς εἰκόζετο, οὐ τῶν τυχόντων εἶναι. Ἀναβάς δὲ εἰς τὴν Σπάρτην, τά τε ἄλλα πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας ἐφίλανθρωπεύετο, καὶ πρᾶ-

§ 4. 2. Μὴ μακροῦς.) Ἐκ τοῦ Ὁμ. ἰλ. Γ'. 211.

Ἦτοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχάδην ἀγόρευε.

Πᾶρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως ἐπεὶ οὐ πολὺ μῦθος.

Οὐδ' ἀφαρματοειπής.

— 3. Συστεῖλαι ἂν.) Ἐννοεῖται, Ἀπαιτεῖ ὥς ἐκ τοῦ ἐξῆς δῆλον. — 4. Μό-

νον τῶν ἀπάντων.) Ὑπερθετικῶς τὸ Μόνον.

§ 5. 2. Οὐκοῦν ἀπόδος.) Ὡς ἀποχρεθέντα καὶ συγκατανεύσαντα εἰς τὴν ἐρώτησιν Ἀλέξανδρον ἐννοεῖ.

§ 6. 2. Ἐσκευώρηθ.) Μετ' ἐπιβουλῆς δηλ. ἐγένετο.

§ 7. 2 Λακωνικὴν.) Γῆν, ἢ Χώραν. — 3. Καὶ θαρραλίαν.) Θεράποντας

τητα πολλήν καὶ σωφροσύνην πλαττόμενος, ἔδειτο ξενίζεσθαι⁴ ἀκρόων δ' ἐγὼ ταῦτα καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἑμαυτῷ⁵ προσήκειν ἡγούμενος τῷ ξενίῳ Διὶ πάντα ὑπηρετεῖν, ἀνερῶν τε τὴν οἰκίαν, καὶ εἰσήγαγον ἄσμενος ἐπὶ παῖδα τε καὶ εἰς γυναῖκα,⁶ τὰ τιμώτατα, οὐδὲν, ὦ Τρῶες, ἐννοῶν ὧν ἐσύτερον⁷ ἔπασχον. Συναγωγὰ γὰρ τοῦ πράγματος ἡγούμενος εἶναι τὸν Δία,⁸ τὴν αὐτὴν ὥμην αἰδῶ σώζεσθαι πρὸς τὸν Θεόν, ὑπὸ τε τοῦ δεξαμένου τὸν ξένον, καὶ τοῦ τετυχηκότος φιλανθρωπίας, μᾶλλον δὲ πλείω παρὰ τοῦ ξένου· καὶ τοσούτῳ γε ὥσπερ ὁ παθὼν εὖ, τοῦ πεποιηκότος μείζω κεκέρδακεν· ἐπεὶ καὶ νῦν ἡμεῖς ἐγώ τε καὶ Ὀδυσσεὺς Ἀντήνορα⁹ τουτονὶ τὸν βέλτιστον, πῶς οἴεσθε; θαυμάζομεν, καὶ συνευχόμεθα τὰ βελτίω, καὶ βουλοίμεθ' ἂν αὐτῷ μηδὲν τοιοῦτον¹⁰ περὶ τὸν οἶκον συμβῆναι.

§ 8. Οὕτω τοίνυν καλὴν καὶ γενναίαν ἐμοῦ δεξιότητα περὶ τὸν ξένον ἐνδεικνυμένου· καὶ τοῦ χρόνου προϊόντος, εἰπάτω παρελθόντων Ἀλέξανδρος, εἴ τινας δεηθεῖς ἠτύχησεν. Εἰ τῷ πλείονι τῆς διακριθῆς δυσχεραίνοντες, ὠφθήμεν, εἰ μικρόν, ἢ μείζον ἀποστραφέντων ἦσθετο. Ἡ μικροφυχίαν ἡμῶν οἶδε καταγνοῦς,² ἢ πρὸς ἑαυτὸν ἐνιδὼν ἀηδίαν, εἴ τινας ὅλως ἐπιλαμβάνεται τῶν περὶ ταῦτα, λεγέτω, δεικνύτω, καὶ πολλοστὸν ὧν ὀφειλομεν³ ὁμολογήσομεν πεπονθέναι. Ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι,⁴ διόπερ οὐδ' ἀνίσταται.

§ 9. Ὅντων οὖν ἡμῶν ἀφυλάκτων, ὥς ἂν² πρὸς φίλον καὶ γνώριμον, καὶ τῆς πίστεως³ εἰς ῥαθυμίαν ἀγούσης, πῶς ἂν τις χρήσαιτο τοῖς λοιποῖς; μετέθηκεν, ὦ Τρῶες, τὸν περὶ ταῦτα δεσμὸν⁴ εἰς πᾶν τούναντίον· καὶ ἡμίψατο τὴν μὲν φιλανθρωπίαν

δηλ. ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ. — 4. Ξενίζεσθαι.) Ξενίζομαι τὸ εἰς ξενίαν δέχομαι· ἔστι δὲ ξενία τὸ τοὺς ξένους ἀποδέχεσθαι καὶ περιποιεῖσθαι εἰς τὸν οἶκον εἰσαγαγόντας. — 5. Ἐμαυτῷ.) Διὰ τὸ εἶναι καὶ αὐτὸν ἐκ γένους οὐ τοῦ τυχόντος. — 6. Ἐπὶ παῖδα τε καὶ εἰς γυναῖκα.) Παῖδα μὲν τὴν Ἑρμιόνην, ἣν ἔσχευ ἐξ Ἑλένης· γυναῖκα δὲ τὴν Ἑλένην· κάλλει υπερφύρουσαν, ταῦτα δὲ εἰσι τὰ τιμώτατα ἐν ἀνθρώποις. — 7. Ὡς ἐσύτερον.) Τὸ ἔπασχον αἰτιατικῇ συνεκδοχικῶς συντάσσεται· ἡ δὲ γενικὴ Ἀττικῶς τὴν τοῦ προηγουμένου ὑποδέχεται πῶσιν· οἶον. Οὐδὲν ἐκείνων, ἃ ἔπασχον. — 8. Τὸν Δία.) Ὁ γὰρ Ζεὺς, ὡς ἔφορος τῆς ξενίας, καὶ ξένιος λέγεται. — 9. Ἀντήνορα.) Ἐκ τοῦ Ὀμήρου ταῦτα· ὁ γὰρ Ὀμηρὸς φησιν· ὅτι Ἀντήνωρ ἐξένησε Μενέλαον καὶ Ὀδυσσεά. Ὅθεν

τίθησιν λέγοντα Ἀντήνορα πρὸς τὴν Ἑλένην. ἢ. Γ'. 205.

Ἡ δὲ γὰρ καὶ δεῦρο ποτ' ἤλθε δῖος Ὀδυσσεύς,

Σεῦ ἔνεκ' ἀγγελίης, σὺν ἀρχιφίλῳ Μενέλαῳ.

Τοὺς δ' ἐγὼ ἐξένισα, καὶ ἐν μεγάρῃσιν ἐφίλησα.

— 10. Μηδὲν τοιοῦτον.) Οἶον συνέβη ἐμοί.

§ 8. 2. Οἶδε καταγνοῦς.) Γνωρίζας δηλ. τὴν μικροφυχίαν ὑμῶν, κατέγνω δια τοῦτο. — 3. Ὡς ὀφειλομεν.) Ἀττικῶς, ἀντὶ ἧς ὀφειλομεν. — 4. Ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι.) Ἀλλ' οὐκ ἂν δυνηθεῖς τοιοῦτό τι καταγνῶναι ἡμῶν.

§ 9. 2. Ὡς ἂν.) Ὡς περ ἂν εἴη τις ἀφυλάκτος πρὸς φίλον καὶ γνώριμον. — 3. Καὶ τῆς πίστεως.) Καὶ τούτου, δι' ὅ,τι ἐπιστεύταμεν αὐτῷ, ἀγοντος εἰς ῥαθ. — 4. Τὸν περὶ ταῦτα δεσμὸν.) Τὸν

ἀδικία, τὴν δὲ φιλοξενίαν πονηρία, τὴν δ' ὑποδοχὴν ἀρπαγῇ, τὴν δὲ τιμὴν ὕβρει, τὴν δὲ πίστιν ὠμότητι. Οὐ θεοὺς φοβηθεῖς, οὐ τοὺς εὖ πεπονηκότας αἰδεσθεῖς, οὐχ ὑμᾶς αἰσχυνοθεῖς· οὐ τὸν πατέρα Πρίαμον, ὃν ἀκούομεν περὶ τε τὸ θεῖον ἐσπουδακέναι, καὶ ὅλως ἐν φροντίδι πεποιῆσθαι⁵ τὸ μηδὲν δοκεῖν ἐξαμαρτεῖν. Ταῦτα πάντα, καὶ ἔτι πλείω τούτων παρὰ φαῦλον τιθέμενος,⁶ ἀφείλετο μὲν τὸ γύναιον, προσαφείλετο δὲ καὶ χρημάτων ὄγκον· οἰκέτας δὲ σιωπῶ, καὶ πολλὰ πρὸς τούτοις ἕτερα· τί γὰρ ἄν τις μηκύνει πρὸς ἀκριβῶς εἰδέτας; Ἐκ γὰρ ὧν ἦκεν εἰς ὑμᾶς ἄγων, ὅσων ἡμᾶς ἀπεστέρηκεν, ἔδειξε καὶ πλουτεῖ νῦν ἐκ τῶν ἡμετέρων κακῶν.

§ 10. Καὶ ὅς τις βούλεται τὴν παροινίαν σαφῶς καταμαθεῖν, οὐχ ἑτέρῳ δεήσεται, ἀλλ' εἰσελθὼν οἴκαδε ὡς Ἀλέξανδρον, ἐρέσθω. Τοῦτι τὸ γύναιον, ὧ τᾶν,² πόθεν ἔχεις λαβὼν, καὶ τίνι τρόπῳ; ἄρ' ὥσπερ ὁ πατήρ σου τῇ μητρὶ τῇ σῇ³ συνώκηκεν, οὕτω καὶ αὐτὸς Ἑλένην συζῆς νόμου τῆς κοινωνίας ἡγησασμένου; ἡ γὰρ ψεύσεται τὴν πράξιν αἰσχυνόμενος, ἢ τ' ἀληθῇ λέγων ὁμολογήσει τὸ κακούργημα.

§ 11. Μηδεὶς ὑμῶν εἰ μετὰ παρρησίας οἱ λόγοι γίνονται, τοῦτο ποιεῖσθω δυσχερές· πρῶτον μὲν γὰρ οὐτ' ἂν ἡμεῖς τῶν δικαίων τύχοιμεν, οὐτ' ὑμεῖς ἂ προσήκει γνοίη τε, εἰμὴ τοὺς προσήκοντας λόγους τὰ πράγματα λάβοι. Ἐπειτα δὲ ἐντεῦθεν, καὶ μάλιστα ἂν τις κατίδη, πόσῃ ἔχει τὰ πεπραγμένα τὴν αἰσχύνην. Εἰ γάρ,² εἴαν τις ἂ πέπονθεν ἀποκεκαλυμμένως εἴπῃ, τοῦτο τῶν δεδρακότων ὕβρις, πῶς εἰκὸς τοὺς πεπονθότας, ὑπ' αὐτῶν τῶν ἔργων διακείσθαι; Χωρὶς δὲ τούτων οὐκ ἔνι τὴν πρεσβείαν φανῆναι δικαίαν, ἂν μὴ τὸν εἰργασμένον ἀδικούντά τις ἐπιδείξῃ.

§ 12. Ὅρατε οὖν ὡς ἀπλᾶ καὶ δίκαια παρεχόμεθα. Δύο γὰρ δήπου τοὺς ἐγκαλουμένους ἀφιέναι τῆς αἰτίας πέφυκεν, ἢ τὸ μηδενιστῶν πεπονηκέναι² τὴν ἀρχήν, ἢ τὸ τῆς δικαίας εἶναι τάξεως τὰ πεπραγμένα. Ὅταν οὖν μήτ' ἀρνεῖσθαι τὴν ἀρπαγὴν οἷός τε ἢ ρήθ' ὡς οὐκ ἀδίκως³ ἐτολμήθη διδάσκειν, δῆλον δήπου τὸ λειπόμενον.

περὶ τὰ τῆς πίστεως νόμον. — 5. Ἐν φροντίδι πεποιῆσθαι.) Περιέγκαις ἀντὶ φροντίζειν. — 6. Παρὰ φαῦλον τιθέμενος.) Παρ' οὐδὲν τίθεσθαι, ἡγεῖσθαι, ἢ ποιεῖσθαι καὶ παρὰ φαῦλον τίθεσθαι, ἡγεῖσθαι, ἢ ποιεῖσθαι, σχεδὸν ταυτοδύναμα· καὶ σημαίνει τὸ Οὐδὲν λογίζεσθαι δι' οὐδὲν νομίζειν.

§ 10. 2. Ὡ τᾶν.) Κλητική· ἢ τινες ἀπὸ τοῦ Ἑτῆς δηλούντος τὸν συνήθη καὶ φίλον φησὶ γίνεσθαι ὧ ἔτα· καὶ

προσθέσει τοῦ ν ὧ ἔταν. Διωρινῶς δηλ. καὶ ἀραιρέσει τοῦ ε. Ὡ τᾶν. — 3. Τῇ μητρὶ τῇ σῇ.) Ἐκάθη δὲ γλ.

§ 11. 2. Εἰ γάρ.) Εἰ γὰρ ἐστὶν ὕβρις τῶν δεδρακότων τὸ, εἴαν τις ἀποκεκαλυμμένως εἴπῃ, ἂ πέπονθεν· πῶς καὶ τλ.

§ 12. 2. Ἡ τό. . . πεπονηκέναι.) Τὰ ὀνομαστικὰ ταῦτα ἀπαρέμματα ἀνακλύεται εἰδικῶς διὰ τοῦ Ὅτι. — 3. Οὐκ ἀδίκως.) Ἀντὶ Δικαίας· δύο ἀρνήσεις ἀντὶ μιᾶς καταρπάζουσιν.

§ 13. Τίς οὖν ὁ σεμνὸς λόγος; Ἐλάβον, φησί, καὶ ἔχω, καὶ μὴ ἐνόχλει. Ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ λαβεῖν, οὐδ' ἔχειν, Ἀλέξανδρε. Ἐστὶ γάρ καὶ λαβεῖν, ὅθεν οὐκ ἄξιον, καὶ ἔχειν τὰ ἀλλότρια. Οὐ γάρ ἐν τῷ λαβεῖν ἐστὶ τὸ δικαίως κεντῆσθαι· ἀλλ' ἐν τῷ δικαίως κτῆσασθαι τὸ χωρὶς ἐγκλημάτων ἔχειν. Οὐκοῦν δεῖ τὴν λήψιν ἀπλήν σκοπεῖν, ἀλλὰ πολὺ πρὸς ταύτης τὸν τρόπον· ἀπὸ γὰρ τούτου, κακείνῃ δοκιμάζεται. Ὅρας, ὥς οὐδὲ τοῖς ἱεροσύλοις ἀκίνδυνον, τὸ τὰ τῶν θεῶν εἰληφέναι;² Καὶ τοι γε³, εἰ τὸ ἔχειν ἰσχυρὸν ἦν ἐχρῆν ὁμολογοῦντας ἔχειν, ἀπηλλάχθαι πραγμάτων. Ἀλλ', οἶμαι,⁴ τοῦτ' ἐστὶ, καὶ οὐδὲν ἐγκλημα ἕτερον ἄρα, τὸ τὰ μὴ προσήκοντα ἔχειν. Οὕτως οὐκ ἀρκεῖ τὸ λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ προσεῖναι δεῖ τὸ χωρὶς ἀδικήματος. Οὐδὲ γάρ, εἰ τὸν πατέρα τὸν αὐτοῦ παρώσας Ἀλέξανδρος, καὶ τὸ σκῆπτρον ἀρπάσας, αὐτὸς ἀντ' ἐκείνου τοῖς ὑμετέροις ἐφρονηκέναι πράγμασιν ἡξίου, μέτριον ἂν τι ποιεῖν ἐνομίσθῃ καὶ ἀνεκτόν. Οὐδ' ἂν ἦνεγκε σιωπῇ οὔτε Πριάμος ὁ ἡδίκημένος, οὐθ' ὑμεῖς οἱ συνειδότες, ἀλλ' εὐθύς ἂν ἅπαντες ὤρεσθε δεῖν καταλείπειν, ὥς οὐχ ὅσια ποιοῦντα. Μὴ δὴ τοῦτο λέγε, ὥς ἔλαβες. Ἀλλὰ δεῖξον εἰ μηδεὶς οἷς ἔλαβες⁵ ἡδίκηται. Τὸ γὰρ δίκαιον, ἀντ' ἐπ' ἐμοῦ τις, ἂντ' ἐπὶ Πριάμου λογίσσεται τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει.

§ 14. Καὶ μὴν πολέμιοι² γε, φησὶν, ἡμεῖς οἱ ταύτην ἔχοντες³ τὴν ἥπειρον, καὶ ὑμεῖς οἱ τὴν ἐτέραν.⁴ Τὰ δὲ τῶν δυσμενῶν ἐξεστὶν ἄγειν, καὶ φέρειν, καὶ ληΐσθαι. Καλῶς⁵ Ἀλέξανδρε. Παρὰ δὲ τοῖς ἐχθροῖς καταλείπειν ἐξεστὶ, καὶ ξενίων τυγχάνειν, καὶ φιλανθρωπίας ἀξιούσθαι; Σὺ τοίνυν ὦν ἐδεήθης, τούτων ἔτυχες. Ἐχρῆν δέ σε, ὦ βέλτεστε, τὴν ἀρχήν⁶ ἀποφεύγειν οἰκίαν ἀνδρὸς δυσμενοῦς, καὶ μηδαμῶς ἀγαπᾶν τὰς παρὰ τῶν πολεμίων εὐεργεσίας, μηδὲ ὁμωρόφιον γίνεσθαι τοῖς ἐκ παλαιῶν χρόνων,⁷ ὥς σὺ φῆς, εἰς ἔχθραν διηρημένοις. Ἡ τότε μὲν ὥς ἐπιτηδεῖς ἐχρῶ, μικρὸν δὲ ὑπερον ὥς πολεμίους ἐνάκους. Καὶ μὴν οὐδ' ἐν τῷ μεταξὺ παρ'

§ 13. 2. Τὰ τῶν θεῶν εἰληφέναι.) Οἱ γὰρ ἱερόσυλοι, λαβόντες τὰ τῶν θεῶν, οὐδένα ἀδικούσι μήτε θεῶν μήτε ἀνθρώπων· οἷτε γὰρ θεοὶ ἐνενόεῖς τῶν τοιούτων· οἷτε ἄνθρωποι οὐδὲν ὀρελῶνται· οὐδενὸς γὰρ εἰσὶ κτήματα· καὶ μὲν τοι οἱ ἱερόσυλοι διὰ τὸν τρόπον καταδικάζονται. — 3. Καὶ τοι γε.) Προσθετικὸς. — 4. Ἀλλ', οἶμαι καὶ τλ.) Ἀλλ' οἶμαι, πάντως τοῦτο ἐστὶ, καὶ οὐδὲν ἕτερον τὸ ἐγκλημα· τὸ τὰ μὴ προσήκοντα δηλ. ἔχειν· καὶ ἐστὶν ὁ ἄρα βεβαιωτικὸς. — 5. Οἷς ἔλαβες.) Ἀττικῶς· ἦτοι Ἐκείνοις, ἃ ἔλαβες.

§ 14. 2. Πολέμιοι.) Αἰνιττεται δὲ τοῦτο λέγων τὸ Περὶ Ἑρακλείους· οὗτος γὰρ, εἴτε τὸ Ἴλιον, Λαομείδοντα κτείνας. Ἀπολλων. Β'. κθ'. 13. — 3. Οἱ ταύτην ἔχοντες.) Οἱ τὴν Ἀσίαν δηλ. οἰκοῦντες. ἐπὶ τῆς Ἀσίας γὰρ τὸ Ἴλιον. — 4. Οἱ τὴν ἐτέραν.) Ἐχοντες ἥπειρον· τὴν Εὐρώπην δηλ. ἐπὶ τῆς Εὐρώπης γὰρ ἡ Ἐλλάς. — 5. Καλῶς.) Εὐ ἔχει, καλῶς λέγεις· συγκατατίθεται γὰρ, ὅπου ἐπάγει τὴν ἀπάντησιν. — 6. Τὴν ἀρχήν.) Κατὰ τὴν ἀρχήν· ἦτοι ἐξ ἀρχῆς. — 7. Ἐκ παλαιῶν χρόνων.) Ἐκ τῆς ἀλώσεως Τροίας ὑπ' Ἑρακλείους, Λαομείδοντος

ἡμῶν εἰς σέ δυσχερές ὑπῆρξεν οὐδέν. Οὐδ' ἂν ἔχοις εἰπεῖν. Εἰ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς πολεμίους ἐνόμιζες, τί οὐκ ἔλεγες; τί δὲ οὐ σύμφωνον παρεῖχες τῇ γνώμῃ τὸ σχῆμα; Εἰ δ' ὕστερον μεταβαλὼν, ὅσω δεῖν λυπεῖν, εἰπέ πρὸς Θεῶν, ἀνθ' οὗτου; Ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις. Ἀλλὰ πρᾶγμα πάντων ἀνοσιώτατον, εἰς νοῦν λαβὼν⁷ εἰσηλθες μὲν ὡς ξένος, ἀπῆλθες δὲ ὡς δυσμενής. Κλέψας δὲ τὴν ἐπιβουλὴν, εὐφημον ὄνομα τοῖς κακουργήμασι τίθεται.⁸ Ἀλλ' οὐ δὴ πείσας οὐδένα ἀνθρώπων. Πόθεν; Οὐ γὰρ τοῖς ῥήμασιν ἔπεται τῶν πραγμάτων ἡ φύσις. Τῇ δὲ φύσει τῶν πραγμάτων τὰς προσηγορίας ἀκολουθεῖν ἄξιον.

§ 15. Εἰ μὲν οὖν πλοίοις μακροῖς² καὶ στρατοπέδῳ κατὰ λάμποντι τοῖς ὅπλοις προσενεχθεὶς τῇ Λακεδαιμόνι, καὶ τὴν ἔχθραν ἐν φανερῷ καταστήσας, καὶ χεῖρα ἀνταράμενος, καὶ βέλος ἀφίεις, καὶ δόρυ δεξάμενος, ἐνεγκὼν, ἢ τῆς τύχης, ἢ τῆς ἀρετῆς νίκην παρασχοῦσης· εἴλε μὲν τὸ ἄστυ, τῶν δὲ σωματῶν ἐκράτησεν, ἐν λαφύρων δὲ μέρει³ τὴν Ἑλένην ἐκτήσατο, ἐχέτω, τρυφάτω. Ληροῦμεν ἡμεῖς, ἐγκλημα ποιούμενοι τοῦ πολέμου τὰ ἄθλα. Εἰ δὲ πάντα εἰρηναῖα προδείξας, τὸν κατάπλου, τὴν σκευὴν, τοὺς λόγους, τὸ σχῆμα, τὴν ὀμιλίαν, τὰς διατριβάς, ἐναντίον ἐξήγαγε τῷ προσιμῇ τῷ τέλει· ἴστω ὅτι πολὺ διενήνοχε νίκη κλοπῆς, καὶ πολέμου κράτος μεμηχανημένης ἀπάτης. Τὸ μὲν γάρ⁴ τοῦ κρείττονος ἀπόδειξιν ἔχει·⁵ τὸ δὲ⁶ τοῦ χειρώνας εἶναι τοὺς ἀπάτη πειρωμένους ἐλεῖν, ἃ δι' ἀνδρείας οὐ δεδυνηνται. Τὸ μὲν οὖν εἰς τοὺς κρείττους τὰ τῶν ἡττώων κτήματα, λόγον ἴσως ἂν ἔχοι⁷, καὶ δίδωσιν⁸ ὁ τοῦ πολέμου νόμος. Τὸ δὲ τοὺς μὴ⁹ ὀμολογήσαι τὴν ἔχθραν ὑπομείναντας, τὰ τῶν βελτιόνων λαμβάνειν, εἰς ἀδίκημά τε τελεῖ,⁹ καὶ δέοι¹⁰ ἂν¹⁰ ζημίαις. Ὅτι μὲν οὖν ὑβρισμένοι, καὶ τὰ δεινότερα πεπονθότες ἐστρατεύσαμεν εἰς τὴν ὑμετέραν γῆν, καὶ οὐκ ἄρχοντες,¹¹ ἀλλ' ἀμυνόμενοι, καὶ πλὴν ἀναισχυντίας οὐδὲν Ἀλεξάνδρῳ¹² λείπεται, πολλὰ χόθεν οἶμαι ὄντων εἶναι.

βασιλεύοντος. — 7. Εἰς νοῦν λαβὼν.) Ἐννοήσας. — 8. Τίθεται.) Ὅτι δηλ. ὡς πολεμίους ἐχρήστω ἡμῖν.

§ 15. 2. Πλοίοις μακροῖς.) Ὅπως ἐκαλοῦντο τὰ πολεμικὰ πλοῖα εἰς μῆκος μάλιστα κατεσκευασμένα· ἢ ἐπιτήδεια ὥσιν εἰς μάχην καὶ ἐρεσίην ὥσπερ καὶ τὰ φορητὰ στρογγύλα ἐλέγετο κοιλίαν ἔχοντα ἱκανὴν πρὸς πλείονα φόρτον. —

3. Ἐν λαφύρων δὲ μέρει.) Ἀντὶ Λαφύρων τὴν Ἑλλάδα ἐκτῆς. — 4. Τὸ μὲν γάρ.) Κράτος τοῦ πολέμου, ἢ ἡ νίκη. — 5. Ἀπόδειξιν ἔχει.) Ἀποδείκνυσιν ὅτι κρείττων ἐστὶν ὁ ποιήσας.

— 6. Τὸ δέ.) Ἡ κλοπή, ἢ ἡ ἀπάτη ἀποδείκνυσιν ὅτι χειρώνας εἶναι καὶ τλ. — 7. Λόγον ἴσως ἂν ἔχοι.) Ἰσως δύναται ἔχειν τινὰ ἀπολογία· ἢ δικαιολογίαν. Καὶ ἐστὶ ὁ μὲν ἂν δυνατικῶς τὸ ἴσως διστακτικὸν οὐ γὰρ δίκαιον καὶ τοῦτο ἀπλῶς γινόμενον, ἀλλὰ μετὰ τινος εὐλογου αἰτίας. — 8. Καὶ δίδωσιν.) Ὡς βέβαιον τοῦτο καθ' ὀριστικὴν ἐξήνεγκεν. — 9. Εἰς ἀδίκημά τε τελεῖ.) Ἀντὶ ἀδίκημά ἐστι. — 10. Καὶ δέοι¹⁰ ἂν.) Τὸ εὐκτακὸν μὲν ὡς ἀβεβαῖον ἀπὸ μέρους τῶν δικαστῶν· ὁ δὲ ἂν, δύναμιν δίδωσι καὶ βέβαιον καθίστάται. — 11. Οὐκ ἄρχοντες.) Χειρῶν ἀδίκων δηλ. — 12. Οὐδὲν Ἀλεξάνδρῳ.) Εἰς ἀπολογία· δηλ.

§ 16. Ἡμεῖς δὲ πρὸ τῶν χειρῶν² τοῖς λόγοις εἰκότως χρῶμεθα, πολλῶν ἕνεκα· πρῶτον μὲν, ὅτι τὸ λόγῳ τὰ δίκαια πειράσθαι λαμβάνειν. Ἀλλὰ μὴ τοῖς ὅπλοις ἐπιτηδᾶν, ἀνθρωπικότερον δῆπουθεν. Δεύτερον δὲ οὐκ ἄξιον κρίνομεν, ὧν εἰς ἡδίκησε,³ παρὰ πάντων τὴν δίκην λαμβάνειν,⁴ ὅπερ εἰς πόλεμον κατάστασιν ἀναγκαῖον ἦδη γίνεται. Οὐ γάρ ἔνεστι, τηνικαῦτα τοὺς ἀναιτίους, καὶ τοὺς φαυλοτέρους κρίνειν, ἀλλ' ἀνάγκη τοὺς παραπτώκοντας ἀπολωλέναι. Ἰνα οὖν μὴ τοῦτο γένηται, μὴδ' ὧν οὐκ ἂν τις⁵ βούλοιο λυπῆσαι τινα προαχθῇ, πρευδεῖα, καὶ ψήφῳ δεξιόμεθ' ἂν τὰ διάφορα⁶ κριθῇναι. Πρὸς δὲ τούτοις⁷ μεγάλην μὲν ῥοπὴν ἐν τοῖς τοῦ πολέμου πράγμασι τὴν τοῦ Θεοῦ ἡγούμεθα εὐνοίαν. Ταύτην δὲ⁸ ὀρώμεν, οὐ τοῖς Θρασυτέροις, ἀλλὰ τοῖς ἐπιεικεστέροις ὑπάρχουσιν. Διὰ τοῦτο, τὸν θυμὸν ἐπισχόντες ἀπὸ πρεσδείας ἀρχόμεθα. Ἰν' εἰ μὲν ἀρκέσει αὕτη πρὸς τὸ τῶν ἀμφισθετησίμων πέρας, μὴδενὸς ἔτι προσδεήσειε. Εἰ δὲ μὴ, τῇ τοῦ δαιμονίου συμμαχίᾳ, διὰ τὴν ἐπιείκειαν, πιστεύοντες, οὕτως ἦδη πρὸς τὰ δευτέρα τραπώμεθα. Ὅρατε οὖν ἀμφοτέρω,⁹ καὶ παραθέντες τῷ συλλόγῳ τὰς μάχας, καὶ τοῖς λόγοις τὰ ὅπλα, καὶ πρὸς τὴν παροῦσαν εὐδαιμονίαν ἀπιδόντες, καὶ τὴν ἀπ' ἐκείνου δυσχέρειαν ἐξετάσαντες, γένεσθε τοῦ κρείττονος.¹⁰

§ 17. Δεῖ δὲ, ὦ Τρῶες, ὑπὲρ τῶν τοιούτων μὴ ῥαθύμως βουλευέσθαι, ἐκεῖνο εἰδότες, ὥς οὐκ ἔστιν ἅπαξ ἀμαρτάνοντας, αἷθις γενέσθαι βουλῆς κυρίου. Πρὶν μὲν γὰρ ἄφασθαι τοῦ πολέμου ἔνεστιν αὐτῷ καθάπαξ μὴ περιπεσεῖν, λογισμῷ βελτίονι, τὸ προσιδὺν ἀναστειλάντας. Εἰσελθόντας δὲ εἰς τὸ ἔργον. Αὐτὰ τὰ πάθη κατέχει μέχρι πόρρω. Καὶ τῇ νίκῃ τὰ πολλὰ κρίνεται τὸ τέλος, ἀλλ' οὐ κατὰ συνθήκας μετρίας. Ὅρατε οὖν μὴ, παρὸν γινῶναι² τὰ δέοντα, πολεμεῖν ἐλοισθε· τῷ δὲ πολέμῳ λυπηθέντες, αἷθις ἐπιθυμήσητε βουλευέσθαι, ἥνικα τοῦτο οὐκ ἔθ' ἔξετε.

οὐδὲν ἄλλο λέγεται Ἀλεξάνδρῳ ὅτι μὴ ἡ ἀνασχυντία.

§ 16. 2. Πρὸ τῶν χειρῶν.) Πρὶν δηλ. ἄρξαι χειρῶν ἀδίκων. — 3. Ὦν εἰς ἡδίκησε.) Ἀττικῇ ἡ σύνταξις· ἀντ' Ἐκείνου, ὁ ἡδίκησε. — 4. Τὴν δίκην λαμβάνειν.) Λαμβάνω δίκην τινὸς παρὰ τινος, σημαίνει τὸ τιμωροῦμαι τινα διὰ τὴν ἀδικίαν. — 5. Ὦν οὐκ ἂν τις.) Μηδὲ προσχθῇ τις λυπῆσαι ἐκείνῳ οὐς οὐκ ἂν βούλοιο λυπῆσαι. — 6. Τὰ διάφορα.) Ἡ μεταξὺ ὑμῶν διαφορά. — 7. Πρὸς δὲ τούτοις.) Ἠγούμεθα ὅτι ἡ τῶν Θεῶν εὐνοία ἔτι μεγάλη ῥοπή καὶ κλί-

σις ἐν τοῖς πράγμασι τοῦ πολέμου. Ἐπὶ ζυγοῦ γὰρ οἷον ἱσταμένου τοῦ πολέμου ἡ ῥοπή γίνεται μεγάλη ἐν τῇ πλάστιγι, ἔνθα ἡ τῶν Θεῶν προστεθείη εὐνοία. — 8. Ταύτην δέ.) Τὴν εὐνοίαν τῶν Θεῶν. — 9. Ἀμφοτέρω.) Καὶ τὸ χωρὶς μάχης κατὰ τὸ δίκαιον ἀποδοῦναι ἡμῖν τὰ ἡμέτερα· καὶ μετὰ τὴν μάχην λαβεῖν. — 10. Γένεσθε τοῦ κρείττονος.) Μέρος δηλ. ὅπερ ἔστιν Ἐκλέατε τὸ βέλτιον.

§ 17. 2. Παρὸν γινῶναι.) Μετοχὴ ἀπώλυτος κατὰ τὰς τῶν ἀπροσώπων.

§ 18. Μάλιστα μὲν² οὖν εἰ καὶ μηδεὶς ἐπὶ ἄγων, μηδὲ κίνδυνος, ἐχρῆν αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ δίκαιον αἰδεσθῆναι. Τοῖς γὰρ οὕτω γνώμης ἔχουσιν,³ ἐξ οὐρίας⁴ φιλεῖ τὰ πράγματα φέρεσθαι. Νῦν δέ γε, εἰ δεῖ μὴ ληρεῖν, οὐδὲ βουλομένοις⁵ ὑμῖν ἔστιν ἐτέρως ποιεῖν. Οὐχ ὁράτε τοὺς Ἀχαιοὺς κατὰ τῆς ἡϊόνης κεχυμένους καὶ τοῦ πεδίου, καὶ μικρὸν ἀποφαίνοντας τῷ πλήθει τὸν χώρον; Οὗτοι μὲν τοὶ πάντες ἐκ πολλῶν μὲν συνεληλύθασι πόλεων, μίαν δὲ γνώμην ἐσχῆκασιν ἀμύναι τοῖς ὑβρισμένοις εἰς τέλος, καὶ τοσαύτη μὲν προθυμία κέχρηται πρὸς τὰ ἡμέτερα πράγματα, ὅση καὶ χωρὶς ὅρκων ἤρκεσεν ἄν. Τοσαύτη δέ ἐστιν ἡ τῶν ὅρκων ἀνάγκη, ὅση καὶ μὴ βουλομένους προθυμείσθαι, πάντως ἄν ἐπαναγκάσαι. Τίς οὕτως ἡλιθίος, ὅστις οὐκ ἂν ἔλοιτο χωρὶς τοῦ τί παθεῖν δεινὸν ἀποδοῦναι ταῦτα, ὧν μετὰ συμφορᾶς ἀποστήσεται, ὅτι νῆ Δί' ἄδῃλον τὸ τοῦ πολέμου τέλος, οὐ μὰ τοὺς θεοὺς οὐδαμῶς τὸ τοῦ παρόντος ἄδῃλον, ὅτι μηδὲ τοῦτ' ἄδῃλον, πότερον ὁ τῆς δικαιοσύνης καρπὸς, ἢ τῆς πονηρίας ἀμείνων· καὶ πότερον ἐκείνην τὴν πράξιν οἱ θεοὶ τιμῶσιν ἢ τοῖς τάδε πράττουσι συναίρονται. Εἰ γὰρ μηδέτερον τούτων ἀμφισβητήσιμον, κἀκεῖνο σαφὲς εὐθὺς τὸ μεθ' ὧν ἂν ἡ τῶν κρειττόνων⁶ μερίς, τῶν ἐναντίων κρατεῖν.

§ 19. Περί τοίνυν τῶν συμμαχησάντων ὑμῖν. Οἶμαι γάρ τινας ἐννοεῖν, ὡς οὐκ ὀλίγους ἔξεται βοηθούς· ἐκεῖνο λέγω, ὅτι καὶ ἅπαν τὸ λοιπὸν στρατόπεδον ἡσυχίαν ἄγῃ, Ὀδυσσεὺς οὕτοσί μόνος, γέλωτα τοὺς ὑμετέρους ἀποφανεῖ συμμάχους, τῇ συναίσει² τὸ πλῆθος ἐλέγχων.

§ 20. Ταῦτ' οὗτ' ὀκνῶν τὸν πόλεμον, οὗτ' ἐπιθυμῶν πραγμάτων, εἴρηκα. Πλείω μὲν τοὶ διεξιέναι, πρόχειρον μὲν, μάταιον δὲ καὶ κενόν. Εἰ γὰρ μὴ τούτοις προσέξετε τὸν νοῦν, οὐδὲ τοῦ πλείονος οὐδὲν ὄφελος· μαρτύρομαι δὲ Δία τε ξένιον καὶ πάντας θεοὺς τε καὶ δαίμονας, ὅσοι τήνδε κατέχουσι τὴν γῆν, ὅτι καὶ τὴν ἀρχὴν ἀδικούμενοι προσέσχομεν Ἰλίῳ, καὶ νῦν λόγῳ διαλύεσθαι προκιρούμεθα, καὶ πολεμήσομεν ἐτέρων ἀναγκαζόντων.

§ 18. 2. Μάλιστα μὲν.) Κυρίως δηλ. καὶ καθ' αὐτό. — 3. Τοῖς γὰρ οὕτω γνώμης ἔχουσιν.) Τοῖς τοιαύτην γνώμην ἢ διάθεσιν ἔχουσι. — 4. Ἐξ οὐρίας.) Ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν πλεόντων. Ἐξ οὐρίας λέγονται πλεῖν, οἱ ἐκ τῆς πρύμνης ἔχοντες τὸν ἄνεμον φυσᾶντα· καὶ ἐννοεῖται τὸ Πνοῆς· ἵν' ἡ τὸ ἐξ οὐρίας πνοῆς. Διηλοὶ δὲ ἐνταῦθα ὅτι τὰ πράγματα φιλεῖ φέρεσθαι αἰείως ἐκεῖνοις,

ὅτι αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ δίκαιον αἰδοῦνται. — 5. Οὐδὲ βουλομένοις.) Νῦν δὲ δηλ. καὶ ἐὰν βούλησθε μὴ τὸ δίκαιον αἰδεῖσθαι οὐκ ἔστιν ἄλλως ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνάγκης αἰδεσθῆναι τὸ δίκαιον. — 6. Τῶν κρειττόνων.) Τῶν θεῶν δηλ.

§ 19. 2. Τῇ συνείσει.) Ἐκ τῶν Ὀμήρου λαθῶν λέγει ταῦτα· ἐκεῖνος γὰρ πανταχοῦ ἐν τῇ ποιήσει, Πολύμητιν, καὶ Πολυμήχανον· καὶ τὰ τοιαῦτα καλεῖ.

Β'. ΟΔΥΣΣΕΥΣ.

Ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ μάλιστα παρατηρεῖν ἄξιον, τῆς τε εὐρέσεως τὸ πλῆθος, καὶ τῆς δεινότητος τὴν ὑπερβολὴν, καὶ τῶν περιόδων τοὺς κύκλους· οὐ μέντοι γε οὐδ' ἀκμῆς ἀμοιρεῖ.

§ 1. Ὡμην μὲν, ὦ Τρῶες, μηδενὸς ὑμᾶς ἔτι προσδεήσεσθαι λόγου, πρὸς τὸ πάνθ' ἃ προσήκεν ἐβελῆσαι ποιεῖν. Ἀλλὰ τὴν τελευταίην τῆς Μενέλαω δημηγορίας, ἀρχὴν τῶν εἰς ἡμᾶς δικαίων ἔσεσθαι. Ἐπεὶ δὲ ὁρῶ τοὺς μὲν ὅλως τὴν ἡσυχίαν ἄγοντας· ὡς ἂν οὔτε ἡμῶν κατεγνωκότας, οὔτε Ἀλεξάνδρῳ προσκρούειν ἐθέλοντας· τοὺς δὲ Θορύβου πολλοῦ τὴν ἐκκλησίαν πληρώσαντας· τοὺς δὲ καὶ διαρρήδην εἰπόντας, ὅτι προσήκεν ἡμᾶς ἀπεκτείναι λαδόντας· ἀνέστην τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀχαιῶν² συνεῶν, ὅτι δύνωμαι. Καὶ γὰρ ἄτοπον, ἔργῳ μὲν ὑπὲρ αὐτοῦ τοσοῦτον ὑπομεῖναι πόνον, ὥς τε μήτε πλοῦν μακρὸν ἐνεγκεῖν, μήτε τῶν οἰκείων ἀπολείψιν, μήτ' ἄλλο μηδὲν ὑπολογίσασθαι, πρὸς τὸ μὴ πάνθ' ὑπουργεῖν³ τῆς δὲ βοηθείας εἰς λόγους ἡκούσης, ἢ μηδὲν εἰπεῖν τὴν ἀρχὴν, ἢ ῥαθυμότερον τῇ δημηγορίᾳ χρήσασθαι.

§ 2. Ἐν μὲν οὖν ἐκεῖνο χρή πρῶτον ὑμᾶς εἰδότες ὑπάρχειν² ὅτι καὶ αἰκίσασθαι, καὶ διαφθεῖραι, καὶ ἄλλο τι τῶν ἀπειρημένων εἰς τοὺς πρέσβεις ὑμῖν ἐπέλθῃ τολμῆσαι, οὐ τοὺς παθόντας ἔσεσθε μάλλον, ἢ ὑμᾶς αὐτοὺς ἐξημιωκότες. Ὁ μὲν γὰρ ἀδίκως ἀποθανών ὑπ' οὐδενὸς ἂν πονηρὸς νομισθεῖται. Καὶ τοῦτ' ἂν εἴη πεπονθώς, ὃ μικρὸν ὕστερον αὐτόματον ἔπεισι. Τοῖς δὲ ἀδίκως ἀπεκτονόσι, καὶ πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους ὁ λόγος γίνεσθαι.³ Καὶ τὰ τῆς ἀδικίας⁴ εἰς ἅπαν τὸ γένος. Ὑπὲρ μὲν οὖν τούτου, ταύτην ἔχειν τὴν γνώμην ἄξιον.

§ 3. Δεῖ δὲ ὑμᾶς, μηδὲ τοὺς ὑπὲρ τοῦ πράγμα-τος λόγους ἡγεῖσθαι φορτικούς, ὅπως ἂν γίνωνται. Καὶ γὰρ εἰ μὲν ἀναγκαῖον ἦν τὴν ψῆφον εὐθὺς ἔπεσθαι τοῖς εἰρημένοις, καλῶς ἂν τις ἐδυσχέραινε τὴν ἀκρόασιν, ὡς ἂν ὑπ' αὐτῆς ἀφαιρούμενος ἂν προείρηται κυρῶσαι. Ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν εἰπεῖν, τῶν πρέσβεων· ἢ δὲ ὑπὲρ παντὸς γνώσις ἐν ὑμῖν, οὐδὲν ἂν δῆπου βλάβος εἴη, διὰ τέλους ἀκούσασθαι,² πράξαι τὸ παριστάμενον. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ἅπασιν, ὅσοι παρ' οὓς

§ 1. 2. Τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀχαιῶν.) Μενέλαω δηλ. — 3. Πρὸς τὸ μὴ πανθ' ὑπουργεῖν.) Ἐναντίον δηλ. γενόμενον πρὸς τὸ μὴ πάντα ὑπουργεῖν τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀχαιῶν.

§ 2. 2. Εἰδότες ὑπάρχειν.) Ἀντι-εἰδέναι κατὰ περίφρασιν. Σημειοῦσθαι δὲ ἢ μετὰ τοῦ Ὑπάρχειν περίφρασις

αὕτη· συνήθης γὰρ ἐστὶ μετὰ τοῦ εἶναι. — 3. Ὁ λόγος γίνεσθαι.) Ἡ κρίσις δηλ. καὶ ὁ περὶ τούτου λόγος. — 4. Τὰ τῆς ἀδικίας.) Ἐνοεῖται. Ἀναφέρεται οὖν ἢ δὲ ἀδικία ἀναφέρεται εἰς ἅπαν τὸ γένος τῶν τε ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδικηθέντων.

§ 3. 2. Ἀκούσασθαι.) Ἡ δοτικὴ διὰ τὸ

τινας⁸ ἤλθον πρεσβεύοντες, τὸ μὴ τυχεῖν ὑπὲρ ὧν ἀφίκοντο τῶν ἐσχάτων ἀτυχημάτων εἶναι δοκεῖ· ἡμῖν δὲ, ὡς ἔοικε, τότε διαπράξασθαι περὶ ὧν ἀπεστάλμεθα, τῶν ἡδίστων⁴ ἐστί· καὶ τὸ διακενῆς ἀπηλθεῖν, οὐδὲν λυπηρόν. Τὸ μὲν γὰρ πρότερον,⁵ πραγμάτων ἡμᾶς ἀπαλλάττειν φαίνεται καὶ διατριβῆς· ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ,⁶ μειζόνων ἔργων ἐλπίς ὑπέστιν. Ὡς οὖν ὑπὲρ⁷ ὑμῶν ὄντως μᾶλλον ἢ ἡμῶν, τοῦ συλλόγου, καὶ προσέχοντες ἀκούσατε, καὶ τὴν ἐξέτασιν, μὴ πρὸς τὸ ἡδίστον μᾶλλον, ἢ τ' ἀληθὲς ποιήσατε.

§ 4. Πάλαι μὲν οὖν, ὦ Τρῶες, πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρου γνώμην τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἦθος ἐξετάζοντες, κακίστους ἀπάντων ἀνθρώπων· ὁπότε γὰρ εἰπεῖν μετ' ἐξουσίας· καὶ δυσσεβεστάτους ἐνομιζομεν, καὶ πάντων ὁμοτάτους βαρβάρων. Νῦν δὲ γε πείραν ὑμῶν καὶ τῶν ὑμετέρων νομίμων λαβόντες,² καὶ συνηθείας, καὶ τῶν ἄλλων, οἷς πόλεως τρόπος γνωρίζεται, τὴν μὲν κοινὴν ἡμῶν προκίρῃσιν ἀγάμεθα· ἓνα δὲ γενέσθαι φαῦλον ἐν πόλει δεξιῶς ἐχούσῃ, Σαυμαστὸν οὐδὲν ἡγούμεθα. Ἐπεὶ καὶ τοῖς Ἑλλησιν αὐτοῖς καὶ ταῖς εὐνομουμέναις τῶν πόλεων, εὖροις ἂν τινα, τὸν αὐτοῦ βίον, ἐναντίως τῇ κοινῇ καταστησάμενον σχήματι·³ διόπερ καὶ κολάζεται νόμῳ. Ἀλλ' οὐ τῶν πόλεων, οἶμαι, ταῦτα κατηγορήματα, τοῦ δὲ πεποιηκότως ἀδικήματα.

§ 5. Ἄ τοίνυν Σαυμάσαντες ὑμῶν ἔχομεν, ἐκεῖνα ἐστί· πρῶτον μὲν ὅτι τὸ χρῆμα τῶν πρέσβειων ἐπίστασθε, καὶ τοὺς ἥκοντας προσήκασθε· καὶ οὐκ ἀπεστράφητε ὡς ἡκούσατε· ἀλλ' ἀνοίξαντες τὰς πύλας, τοῦτο μὲν ἐδέχεσθε ἐν τῇ πόλει πρῶτως· τοῦτο δὲ² ξενίζετε λαμπρῶς. Λέγω γὰρ νῦν ὑμετέραν πράξιν, τὴν φιλανθρωπίαν Ἀντήνορος.³ Ἐπὶ τούτοις, βωμοὶ⁴ πανταχοῦ τῆς πόλεως ὁρώμενοι, καὶ ἀάλλη

ὑπαρκτικόν· ἔδει δὲ αἰτιατικὴν διὰ τὸ ἐπιπερῶμενον ἀπαρέμρατον εἶναι. — 3. Παρ' οὓς τινες.) Εἰς ὅτους δὴ τινες ἤλθον πρέσβεις· ὁ δὲ νοῦς. Μέγιστον εὐτύχημα δοκεῖ τοῖς ἄλλοις πρέσβειν, ὁποῦδήποτε πρεσβεύσαι τὸ μὴ τυχεῖν ἐκεῖνων, ὑπὲρ ὧν πρέσβεις ἀφίκοντο· ἡμῖν δὲ κατ'. — 4. Τῶν ἡδίστων.) Ἡ ἐκ τρίτου ὀνομαστικὴ τοῦ ὑπαρκτικοῦ μεταβάλλει εἰς γενικὴν πληθυντικὴν τὰ πολλὰ διαιρετικῶς· τὸ γὰρ τῶν ἡδίστων ἐστίν. Ἐν τῶν ἡδίστων ὄν. Καὶ σημειῶσαι ἐνταῦθα ὅτι ἐν μὲν τῇ Διαπράξασθαι οὐ πᾶσαν περιεῖληψε τὴν ἡδονήν, ἀλλὰ μέρος, ὅθεν καὶ διαιρετικῶς συντάξεν· ἐν δὲ τῇ Διακενῆς ἀπηλθεῖν πᾶν λυπηρὸν ἡγήσατο. — 5. Τὸ μὲν γὰρ πρότερον.) Τὸ διαπράξασθαι τι περὶ ὧν ἀπεστάλμεθα — 6. Ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ.)

Τῷ διανεμῆς ἀπηλθεῖν. — 7. Ὡς οὖν ὑπὲρ.) Ὅτι δὲ οὗτος ὁ σύλλογος καὶ ἡ ἐκκλησία ὑπὲρ ὑμῶν μᾶλλον γίνεται ἢ ὑπὲρ ἡμῶν, τοῦτο προσέχοντες ἀκούσατε.

§ 4. 2. Πείραν . . . λαβόντες.) Περιφρασὶς ἀντὶ Περιστατάμενοι· εἰτ' οὖν ἐκ πείρας γνωρίσαντες. — 3. Τῇ κοινῇ . . . σχήματι.) Ἐναντίως δηλ. πολιτευόμενον, ἢ κοινῶς πᾶσα ἡ πόλις νόμους καλῶς κειμένους ἔχουσα.

§ 5. 2. Τοῦτο μὲν . . . Τοῦτο δέ.) Κατ' Ἑλληνισμοῦ ἰδιῶμα ταῦτα λέγεται περιττῶς· ἥρκει γὰρ εἰπεῖν, Ἐδέξασθε τε ἐν τῇ πόλει πρῶτως, καὶ ξενίζετε λαμπρῶς. — 3. Ἀντήνορος.) Τοῦτο γὰρ φησὶν Ὅμηρος Ἰλ. Γ'. 205. δέξασθαι τοὺς Ἑλλήνων πρέσβεις Ὀδυσσεῖα καὶ Μενέλαον, καὶ ξενίσασθαι ὅρα τὸν Πριεστῆ. Δ'. § 7. 9. — 4. Βωμοί.) Εἰσὶ δηλ. —

νεῶν, καὶ πλῆθος ἀναθημάτων, καὶ συνεχεῖς θυσιαί, καὶ πανηγύρεις συχναί, καὶ τεταγμένοι ἐκάστου χρόνος· καὶ ταῦτα γὰρ ἀκούειν ἐνὴν· καὶ μαντικὴ τίμιος, οὐκ ἔωσα τὸ μέλλον ἐν ἀδήλῳ κεῖσθαι.⁵ καὶ ὄλως⁶ τὰ πλείω, πρὸς Ἑλληνικὸν ἀμιλλώμενα κόσμον· Ἐκκλησία, ῥήτορες, τὸ βουλῇ χώραν εἶναι, τὸ λέγειν εἰς μέσον ἐξεῖναι, τὸ μὴ τῷ θυμῷ, πλέον, ἢ τῷ δικαίῳ διδοσθαι. Τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους βαρβάρους ἀκούομεν, ὀργῇ μᾶλλον ἢ λογισμοῖς τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπιτρέψαντας ἐγγύτατα τῶν θηρίων διαγίνειν· καὶ τοσοῦτον ἐπ' ὀμότητι καὶ πονηρίᾳ φρονεῖν, ὅσον εἰκὸς ἦν⁷ ἐπὶ τοῖς ἀμείνοσι. Τὰ δ' ὑμέτερα πρὸς τὸ βέλτιον ἐρωῶμεν πάντα συνηρμοσμένα· καὶ συγχαίρομεν γε ὑμῖν τῶν τε ἐθῶν καὶ τῆς καθεστῶσης τάξεως.

§ 6. Ἔστι δ' ὑμῖν ἀπ' αὐτῶν ὧν εὐδοκιμεῖτε, τὸ τὰ δίκαια πανταχοῦ φυλάττειν ἀναγκαῖον· καὶ ἀρετῶν δι' ὧν ὑμᾶς ἐπαινεῖν ἔχομεν, θαρρῶν ἡμῖν² ὑπὲρ ὧν ἤκομεν ἔπεισι. Τοῖς μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς παρὰ φαῦλον³ τὸ καλῶς ἀκούειν θεμένοις, ἴσως ἀν' ἐνέγκαι συγγνώμην τινα, τὸ ῥαδίως ἐπὶ τὰ χεῖρω καταφέρεσθαι. Οὐδὲν γὰρ ὑπεναντίον οἷς ἔγνωσαν ἄνωθεν, δοκοῦσι διαπράττεσθαι καὶ τῇ συμφωνίᾳ τῶν ἔργων, ἀφαιροῦσι τὸ πλεόν τῆς μέμψεως.⁴ Ὅσοι δὲ ἀρχὴν ἐνστησάμενοι καλὴν καὶ γενναίαν, εἰθ' ἐκόντες ἀμαρτάνουσιν, αὐτῶν κατήγοροι γέγονασιν, οἷς ἔκριναν⁵ εὖ ἔχειν, ὑπεναντία τολμῶντες.

§ 7. Ποῦ τοίνυν ἀν' εἴη τῶν αὐτῶν, φοβεῖσθαι μὲν τοὺς θεοὺς, πάλιν δὲ αὐτῶν καταφρονεῖν, καὶ θύειν μὲν ὑπὲρ εὐσεβείας, δυσσεβεῖν δὲ διὰ τῶν χειρίστων. Καὶ τὸν μὲν² τιμᾶν, καὶ διὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας θεραπεύειν. Νῦν μὲν ἐν ταῖς κορυφαῖς τῆς Ἰδης, αὐθις δὲ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως· πάλιν δὲ αὐτοῦ τοῦ Διὸς οὕτως ὀλιγωροῦντας φαίνεσθαι, ὥστε τὴν μεγίστην αὐτοῦ τῶν τιμῶν, εἰκὴ διαφθεῖρουν. Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὡς ὁ ξένιος³ Ζεὺς, ὅτι περ κεφάλαιόν ἐστι τῶν ἐπωνυμιῶν αὐτοῦ, καὶ ὅτι παντὸς μὲν ἀναθήματος ἡδίων ἐκεῖνη, τὰ περὶ τοὺς ξένους εὖ ἔχειν. Πάσης δὲ δεινότερον ἱεροσυλίας, εἴτι συμβαίνει δυσχερές. Ἡ τῷ ξένῳ παρὰ τοῦ δεξαμένου, ἢ τῷ δεξαμένῳ παρὰ τοῦ τυχόντος εὐνοίας. Οὐ

5. Ἐν ἀδήλῳ κεῖσθαι.) Περιφρασὶς ἀντὶ Ἀθηνῶν· οἷον· Οὐκ ἔωσα τὸ μέλλον ἀθῆλον. — 6. Καὶ ὄλως.) Καὶ καθόλου εἰπεῖν. — 7. Ὅσον εἰκὸς ἦν.) Ὅσον ἔπρεπε ὀλγ. φρονεῖν.

§ 6. Θαρρῶν ἡμῖν.) Καὶ τοῦτο ἔπεισεν ἡμᾶς θαρρῶν ἐν ὑμῖν ὑπὲρ ὧν ἤκομεν, τὸ τοσαῦτα ἐπαινοῦ ἀξία ἔχειν. — 3. Παρὰ φαῦλον.) Ὅσοι δηλ. τὸν ἐπαινοῦ εἰς οὐδὲν λογίζονται· ἐκν ῥαδίως ἐπὶ τὰ

χεῖρω φέρωνται, ἴσως συγγνώμης τινὸς ἀξίον. Καὶ ἐστὶ τὸ μὲν Παρὰ φαῦλον τίθεσθαι σημαίνειν τὸ, εἰς οὐδὲν λογίζεσθαι· τὸ δὲ Καλῶς ἀκούειν, τὸ Ἐπαινεῖσθαι. — 4. Τὸ πλεόν τῆς μέμψεως.) Διὰ τὴν συνήθειαν δηλ. οὐ τοσοῦτο δοκοῦσιν ἀξιομέμψεως εἶναι. — 5. Οἷς ἔκριναν.) Τολμῶντες ὑπεναντία ἐκείνοις, ἃ ἔκριναν εὖ ἔχει.

§ 7. 2. Τὸν μὲν.) Διὰ δηλ. — 3. Ξένιος.) Ἐπώνυμον τοῦ Διὸς, ὡς τῆς ξενίας ἐφόρον.

τοῖν ἐστὶ τῶν αὐτῶν, ὑδρίζειν τε ὁμοῦ καὶ θεραπεύειν τὸν Δία. Εἰ μὲν γὰρ οὐκ ὀργίζεται παροινούμενος, τί περὶ τὴν θεραπείαν ἐσπουδάκαμεν; εἰ δὲ τοῦ τιμᾶσθαι ποιεῖται λόγον, εἰκὸς δῆπου καὶ τοῖς ὑδρίζουσιν ἄχθεσθαι.

§ 8. Εἰ μὲν τοῖνυν οὐ παραπλήσιον ἔνεστι θεῶν τυχεῖν, οὐδὲ τοιούτων ὁποῖους ἂν ἡμᾶς αὐτοὺς παρέχομεν. Ἀλλ' ἐστὶ μὲν ἀδικούντας, τῆς ἐκείνων προνοίας ἀπολαύειν. Ἔστι δὲ τὰ δίκαια προηρημένους, μηδὲν ἄμεινον τῶν πονηρῶν πράττειν, καθαιρετέον μὲν βωμούς· ἀμελητέον δὲ θυσιῶν. Παροπτέον δὲ πανηγύρεις· ἐν οὐδενὸς δὲ μέρει² τὸ θεῖον ἐκτελεῖν· ἀπλῶς τε νομιστέον καὶ εἰκὴ φέρεσθαι τὰ ἀνθρώπινα καὶ τὸ προστυχὸν ἰσχύειν. Τῆς δὲ τοῦ βελτίονος τάξεως, μηδὲν εἶναι τὸ κέρδος, τοῖς οὕτω ζῆν ἐθέλουσι. Καὶ τί δεῖ δικαιοσύνην ἀσκεῖν, πρᾶγμα ἐπιζημίον; ἐξὸν προτιμήσαντας πονηρίας, ἡδονὴν ἀκίνδυνον καρποῦσθαι. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν οὐδὲ λέγειν καλὸν ἦπου γε τὸ πράττειν οὐκ αἴξιον. Ἀλλὰ τοῖς μὲν ὁσίοις βελτίους ἐλπίδες ἀπόκεινται· τοῖς δὲ ὡς ἐτέρως³ ζῆν ἡρημένοις, καὶ τὰ παρόντα δυσχερῆ, καὶ τὰ μέλλοντα φόβου μεστά· πολὺ δῆπου κάλλιον, ὧ Τρῶες, ἐκείνης εἶναι τῆς μερίδος, ἢ τὰ χρηστὰ προξενεῖ.

§ 9. Καὶ οὐκ ἐπιτιμῶμεν ὑμῖν, ὡς οὐχ οὕτω φρονοῦσιν· ἀρχὴν² δὲ οὐδ' ἂν συνεβούλευον ὑμῖν, εἰμὴ τοῦτον διέκεισθε τὸν τρόπον· ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦθ' ὑμᾶς δικαίως ὀρώμεν ἐπιτηδεύοντας, οὐκ ἂν βουλοίμεθα τὴν πόλιν ὑμῶν ἐξ ἡμισείας εἶναι δικαίαν, οὐδὲ τὰ ἄλλα ἀνεγκλήτους ὄντας, ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλένην δοκεῖν ἀμαρτάνειν. Ἀπάντων γὰρ ἀτοπώτατον, τῆς μὲν ἐγχειρήσεως³ καὶ τῶν ἔργων ἀφεστηκέναι, ἐν δὲ τῇ περὶ τῶν πεπραγμένων βουλῇ, τῆς αἰτίας τοῖς πεπονηκόσι κοινωνῆσαι.

§ 10. Εἰ μὲν οὖν κοινῷ δόγματι τῆς πόλεως τὸ ἀδίκημα τετόλμηται, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ὑμεῖς ἐπὶ καλὴν οὕτω πράξιν ἐξέπέμψατε, σαφῶς εἶπατε μηδὲν ὀκνήσαντες, καὶ οὐδὲν ἔτι φθεγγόμεθα. Τίς γὰρ ἂν νοῦν ἔχων, αὐτοῖς τοῖς εἰργασμένοις δικασταῖς ὧν ἡδίκησαν χρήσαιτο; Εἰ δὲ, ὅπερ ἀληθές ἐστιν, ὁ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ βαλλόμενος ἔπραττε τὸ τερπνόν· ὑμῶν δὲ τὸ κοινὸν οὐ μετεῖχε τῶν γιγνομένων, δεῖξατε τοὺς δεδρακότας ἐν τῇ ψήφῳ² καὶ τῇ χειροτονίᾳ³ τῆς αἰτίας, ἐξέλεσθε τὴν πόλιν.

§ 8. 2. Ἐν οὐδενὸς δὲ μέρει.) Καὶ ὡς οὐδὲν δηλ. δεῖ ἔχειν ἢ νομίζειν τὸ θεῖον. — 3. Ὡς ἐτέρως.) Μὴ ὁσίοις δηλ. ἐναντίως τῷ ὁσίῳ.

§ 9. 2. Ἀρχήν.) Κατὰ τὴν ἀρχήν· κείται δὲ ἀντὶ Οὐδαμῶς. — 3.

Τῆς μὲν ἐγχειρήσεως.) Τοῦ Ἀλεξάνδρου.

§ 10. 2. Ἐν τῇ ψήφῳ.) Διὰ τῆς ψήφου δηλ. ψηφίσαντες κατ' αὐτῶν. — 3. Καὶ τῇ χειροτονίᾳ.) Καὶ καταχειροτονήσαντες αὐτῶν, ἐξέλεσθε τὴν πόλιν τῆς κατηγορίας.

§ 11. Καὶ μὴν² ἔγωγε πολλοὺς ὑμῶν οἶδα τῇ μὲν Ἀλεξάνδρῳ δυσκόλως ἔχοντας,³ ἡμῖν δὲ τοῖς πεπονθοῖσι συναλγοῦντας. Δεῖ δὲ τόν γε ἀληθῶς⁴ ἀπλοῦν καὶ γενναῖον, οὐ πλάττεσθαι τὴν καλοκάγαθιαν· ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἔργων τοῖς ἡδίκημένοις ἀμύνειν καὶ τοῦ νόμου τῆς ἐκκλησίας δίδοντας παρῤῥησίαν, ἀποδοῦναι κελεύειν τὴν Ἑλένην. Ἀλλ' οὐκ ἰδίᾳ σεμνολογεῖσθαι, τὴν πράξιν, δημοσίᾳ μὴ αἰτιώμενον.

§ 12. Καὶ μὴν εἴ τις ὑμᾶς ἔροιτο, τί μαθόντες οὔτε πρότερον οὐδὲν τοιῷτον εἵργασθε, οὐτ' ἐπειδὴ περ Ἀλέξανδρος ὧν ἐπεθύμει κύριος ἦν, ἐξηλώσατε τὴν ἀρπαγὴν, εὖ οἶδα, ὅτι φήσειαν ἅπαντες, ὅτι καὶ πρότερον καὶ μετὰ τὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου παροιμίαν, πονηρὰς εἶναι φύσεως τὸ ἄρπαγμα κατεγνώκαμεν. Καὶ οὐ διὰ τοῦτο χρηστὸν, ὅτι τῷ δεῖνι τῶν Τρώων ἤρесе. Τούτοις μὲν τοι τοῖς λόγοις οὐ συμβαίνει,² τὸ συμπράττειν Ἀλεξάνδρῳ καὶ συναγωνίζεσθαι πρὸς τὸ μὴδὲ παύσασθαι τῶν ἀδικημάτων ποτέ. Εἰ μὲν γὰρ ἐπαινείτε τὸν ἄνθρωπον, τί οὐ μιμείσθε; εἰδὲ καταμέμφεσθε, τί οὐ κωλύετε; οὐ γὰρ δήπου λόγον ἔχον³ ταῦτα διαφυλάττειν εἰς τέλος,⁴ ἃ μὴδὲ γενέσθαι τὴν ἀρχὴν βέλτιον ἦν. Ἡ τὴν μὲν ἀρπαγὴν⁵ αἰτιασόμεθα, τὸ δὲ μὴδ' ἀποδοῦναι βούλεσθαι, τοῦτο θαυμασόμεθα.

§ 13. Ὅπως δὲ εἴ τις ἀκριβῶς λογιζέσθαι βούλοιτο, οὐ Μενέλεως ἡδίκηται μόνος ἐν τοῖς τετολημμένοις· ἀλλὰ καὶ τὰ κράτιστα² τῶν ἀνθρωπίνων συγκέχυται καὶ κεκίνηται. Εἰ γὰρ Ἀντήνωρ ὁ βέλτιστος ἐνεθυμήθη πρὸς ἑαυτὸν, ὅτι νῦν ἐγὼ Μενέλεων καὶ τὸν Ὀδυσσεά καταλεύειν ἀνέξομαι παρ' ἑμαυτῷ, τὸν μὲν εἰς τὰ τιμωτάτα βεβλαμένον, τὸν δὲ συνωργισμένον τῇ πεπονθότι. Ἄν οὖν ἀποχρήσονται πρὸς τι τῶν δυσχερῶν τῇ παρ' ἐμοὶ διατριβῇ παρ' ἡμῶν γὰρ αὐτῶν ἔχουσι τῶν τοιούτων τὸ παράδειγμα. Καλῶν γ' ἂν εἴην ἀπολαύειν ξένων· εἰ ταῦτα διαλογισάμενος προσιόντας ἀπήλαυε καὶ μνηδαμὴ προσίετο, ἄρ' οὐκ ἂν, ἦν Ξάμα δεινὸν καὶ

§ 11. 2. Καὶ μὴν.) Προσθετικός. —

3. Δυσκόλως ἔχοντας.) Ἀντὶ βαρέως φέροντας· καὶ τὸ παρ' ἡμῖν Πειραζόμενους. — 4. Τόν γε ἀληθῶς.) Εἴ τις δηλ. ἐστὶν ἀληθῶς ἀπλοῦς καὶ γενναῖος, τοῦτον οὐ δεῖ προσποιεῖσθαι μόνον ὅτι ἐστι τοιούτος· ἀλλ' ἐν τοῖς ἔργοις βοηθεῖν τοῖς ἡδίκημένοις· καὶ, ἐπειδὴ ὁ νόμος τῆς ἐκκλησίας δίδωσι παρῤῥησίαν ἑκάστῳ, δεῖ τὸν καλὸν καγαθὸν κελεύειν ἀποδοῦναι τὴν Ἑλένην· καὶ μὴ κατὰ μέρος μὲν λέγειν σεμνῶς περὶ τῆς πράξεως ταύτης· δημοσίᾳ δὲ μὴ κατηγορεῖν τὸν πράξαντα.

§ 12. 2. Οὐ συμβαίνει.) Οὐ σύμφωνον ἐστὶν· ἀρμόζει τοῖς λόγοις τούτοις τὸ συμπράττειν καὶ τλ. Ἵνα μὴ παύσηται ποτε ἀδικῶν. — 3. Λόγον ἔχον.) Περιφρασὶς ἀντὶ Λόγον ἔχει. — 4. Εἰς τέλος.) Μέχρι τέλους. — 5. Ἡ τὴν μὲν ἀρπαγὴν καὶ τλ.) Ἐν εἰθαι ἀναγνωστέον οὐ κατὰ τελείαν ἐρώτησιν, ἀλλ' ἐν διαπορήσει.

§ 13. 2. Τὰ κράτιστα.) Τὸ τίμιον, τὸ πιστόν· καὶ εἴτι ἄλλο οὐκ ἐν ὑποψίᾳ ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους πο-

πάντων ἐλεεινότατον, ἄνδρας ξένους ἡδίκηκότας οὐδὲν, ἐπ' ἀγορᾶς κυλινδεῖσθαι; Οἶμαι γὰρ ἂν καὶ τοὺς ἄλλους μιμήσασθαι, τῇ φόβῳ τῶν πεπραγμένων πρὸς ἀπιστίαν ἀγομένους. Ταῦτα τοίνυν τὸ μὲν Ἀλέξανδρου μέρος,³ συμβέβηκεν· ἡ δὲ Ἀντήνορος καλοκἀγαθία, κρείττων ἐφάνη τῆς ὑποψίας.

§ 14. Μάλιστα μὲν οὖν, ὦ Τρῶες, καὶ τὸ περὶ ὅτι οὖν εἰς τὸν ὑποδεξάμενον ἐξαμαρτάνειν, τῶν δεινотάτων ἐστί. Τῆς γὰρ αὐτῆς παροινίας ἀπόδειξιν ἔχει τὸ πραττόμενον ἅπαν, ἕως ἂν ἐκθαίνει² τὸ τοῦ προσήκοντος. Ἀλέξανδρος δὲ παρανομεῖν ἐπιχειρήσας, ἐν τῇ μεγίστῃ τὴν παρανομίαν ἔδειξεν. Οὐκ ἤρκει θραπαίννας καὶ χρυσία, καὶ ὅσα εἰς ἐσθῆτα φέρει λαβόντα, οἷχεσθαι, καὶ τούτοις ὀρίσαι τὰ ἀδικήματα· ἀλλ' ἐπὶ τὸ γύναιον ἐπιθυμίαν ἀκόλαστον ἐκίνησε· καὶ τοῖς αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦτον μὲν³ δεξιούμενον εὐλαδῶς, τὴν δὲ Ἑλένην εἶδεν ἐφ' ὕβρει. Καὶ οὐκ ἔστησεν ἐπὶ τῆς ἐννοίας τὸ ἐγχείρημα, ἀλλὰ προσέθηκε καὶ τὴν πράξιν, ὑπὲρ ἧς καὶ τὸ βουλευσασθαι, τῶν ἐσχάτων⁴ ἂν ᾖ. Καὶ εἰ μὲν οὐχ ἑώρα παιδίου αὐτοῖς γεγονός, ὁ μάλιστα δὴ πάντων εἰς οἰκειότητα τοὺς γονέας συνάγει, ἦν μὲν ἂν οὐδὲ οὕτω μικρόν τοῦ δὲ νῦν εἰργασμένου, μετριώτερον. Νῦν δὲ οὕσης αὐτοῖς Ἑρμιόνης τσαυτῆς ἀφορμῆς εἰς κοινωνίαν, Ἀλέξανδρος διέσπασεν, ἃ συνήπτο θρασυῶ καλλίονι.⁵

§ 15. Οἶδα τοίνυν ὡς ἐρεῖ τις, ὅτι δικαίως ἂν στέργοιμεν ταῦτα πάσχοντες, ἃ ποτε πεποιήκαμεν. Οἷον ὑμεῖς, φησὶν, ἐκ μὲν Φοινίκης, Εὐρώπην² ἐκ δὲ Κόλχων ἡρπάσατε Μήδειαν. Τί τοίνυν ἀσχάλλετε ταῦτα ὑπομένοντες ὧν ὑπήρξατε; Ἐγὼ δὲ πρῶτον μὲν αὐτὸ τοῦτο τεθαύμακα, εἰ ὧν ὡς ἐγκλημάτων μέμνησθε, ταῦθ' ὁμολογεῖτε μιμήσασθαι. Εἰ μὲν γὰρ μηδὲν ἡμάρτανον οἱ τότε ἐκεῖνα πράττοντες, πῶς εἰς ἐγκλημα προφέρετε; εἰ δὲ οὐκ ἦν ἔξω τοῦ ψέγεσθαι, πῶς ἂ ψέγειν οἴεσθε δεῖν, ἐζηλώσατε;

ρεῦσθαι, καὶ ἀναστρέφεσθαι. — 3. Τὸ μὲν Ἀλέξανδρου μέρος.) Κατ' ἔλλειψιν τῆς Κατὰ καὶ ἔστιν ὁμοιον τῷ παρ' ἡμῶν ὡς μὲν ἀπὸ μέρους τοῦ Ἀλεξάνδρου.

§ 14. 2. Ἔως ἂν ἐκθαίνει.) Ὅταν παραβαίνει τὸ δίκαιον. — 3. Τοῦτον μὲν.) Οἷον. Τοῖς αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς τὸν μὲν Μενέλαον εἶδε φιλοφρονούμενον, καὶ προσηκῶς δεχόμενον τὴν δ' Ἑλένην ἐφ' ὕβρει· καὶ ἔστι τὸ τοῦτον πρὸς Μενέλαον ἀναφερόμενον· δεικνύσι γὰρ παρόντα. — 4. Τῶν ἐσχάτων.) Κακῶν δηλ. ἐν. — 5. Θεσμῶ καλλίονι.) Οὐδεὶς γὰρ καλλίον θρασυῶς τοῦ τῆς φύσεως· αὕτη δὲ οἰκειοῖ ἄνδρα καὶ γυναικα πρὸς τὴν τοῦ γένους διαμονήν· διαμένει δὲ τὸ γένος διὰ τῶν

τέκνων· καὶ εἰσὶν ἅρα τὰ τέκνα, ὁ κάλλιστος πάντων θρασυῶς εἰς συναφὴν ἀνδρογύνου.

§ 15. 2. Εὐρώπην.) Ἐξ Ἡροδότου ταῦτα. Οὗτος γὰρ φησὶν, ἐπειδὴ Φοινίκης ἡρπασαν ἐξ Ἄργους ἰὼ τὴν βασιλείας θυγατέρα, μετὰ ταῦτα οἱ Κρήτες ἡρπασαν ἐκ Τύρου τῆς Φοινίκης τὴν τοῦ βασιλέως θυγατέρα Εὐρώπην μετὰ δὲ πολὺν χρόνον ὑστερον καταταπλεύσαντες οἱ Ἕλληνες εἰς Αἴαν τῆς Κολχίδος καὶ ἐπὶ Φάσιν ποταμὸν, ἡρπασαν τὴν βασιλείας θυγατέρα Μήδειαν. Κλειώ· β'. Οἱ δὲ μῦθοι φασὶ τὴν μὲν Εὐρώπην Δία ἡρπάσαι ὁμοιωθέντα ταύρω· τὴν δὲ Μήδειαν Ἰάσων ἐπὶ τὸ χρυσόμαλλον πορευθεὶς εἰς Κόλχους.

§ 16. Καὶ μὴν² καὶ κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν λόγον, εἰς τοὺς βαρβάρους ἔρχεται τὸ ἔγκλημα. Εἰ γὰρ τὸ μὲν τῶν ἀδικημάτων ἄρχειν, παρὰ τὸν νόμον ἐστὶ τὸ δὲ ἀμύνασθαι τοὺς ὑπάρξαντας εἰς τὸ δίκαιον τελεῖ εἰπάτω μοί τις, πότερον Κρήτες πρότερον τὴν Εὐρώπην ἐκ Φοινίκης ἤρπασαν, ἢ Φοινίκες ἐξ Ἀργούς ἰὼ τὴν Ἰνάχου.³ Ἐγὼ μὲν γάρ, οἶμαι τῶν Φοινίκων γεγενῆσθαι τὴν ἀρχήν. Καὶ οὐκ ἐπαινοῦμεν οὐδὲ τοὺς Κρήτας, πρὸς τοῦτο ἐλθόντας. Πάντων γάρ⁴ ἀλογώτατον, τῶν ἡδικημένων ἀντεπιβουλεύειν, οὐ προηρημένων, ἐκείνους ταῦτα περιεργάζεσθαι. Ἐπειτα εἰ καὶ πλεον τῶν πεπονθότων ἤχθοντο⁵ δῶμεν γάρ, καὶ μᾶλλον ἤλγουν Ἰνάχου οὐχ ἀρπαγῇ τὴν ἀρπαγὴν μετιέναι ἐχρῆν. Ἀλλὰ ταῦτα ποιεῖν, ἅπερ ἡμεῖς νῦν, πρεσβεῖαν ἀποστέλλειν, στρατόπεδον συγκροτεῖν, πόλεμον ἀπειλεῖν. Τοῦτο μὲν⁶ γάρ ἦν, μηδὲν τοιοῦτον μὴ ἐν γῇ, μὴ ἐν θαλάττῃ βουλομένων τολμᾶσθαι. Ἐκεῖνο δὲ, πολλὰ παρασκευαζόντων παραπλήσια γίνεσθαι. Ἐπαινεῖν μὲν οὖν ἐκείνους οὐκ ἔχομεν. Εἰδὲ ἰσχυρόν τις εἶναι νομίζει τὸ χρῆναι τοῖς ἴσοις ἀμύνασθαι, λόγος τις αὐτοῖς λείποιο; Πλὴν ἐν γε ἐκείνῳ ἴσμεν, ὅτι Φοινίκων τὸ ἔγκλημα γίνεται, τῶν καταβεβληκότων τὸ σπέρμα τῆς ἀρπαγῆς.

§ 17. Τί οὖν;² Μήδειαν Ἰάσων ἐλάμβανεν. Ἄλλος μὲν³ οὖν ἄν τις ἔφησεν, ὅτι πρὸς τὰ τῶν Φοινίκων παροξυνόμενος, καὶ προσδεῖν⁴ ἡγούμενος τῇ τιμωρίᾳ. Ἐγὼ δὲ, οὐ τὸν Ἰάσωνα αὐτῆς Μηδείας ἐπιθυμήσαντα σκοπῶν εὐρίσκω, τὴν δὲ Μήδειαν ἀλοῦσαν Ἰάσωνος. Ὡς μὲν οὖν συνέπραξεν αὐτῇ⁵ πρὸς τοὺς ἄλλους, αὐ-

§ 16. 2. Καὶ μὴν.) Ἄλλᾳ. — 3. ἰὼ τὴν Ἰνάχου.) Τὰ τοῦ Ἡροδότου λέγει ἐνταῦθα· ἐκεῖνος γὰρ πρῶτος λέγει ἄρξασθαι τῆς ἀδικίας ταύτης Φοινίκας ἀρπάσαντας δὲ τὴν ἰὼ τὴν Ἰνάχου βασιλείᾳς Ἀργούς θυγατέρα, ἐλθόντας πλοῖον κατ' ἐμπορίαν· καὶ τῶν Ἀργείων γυναικῶν ἀγοραζουσῶν παρ' αὐτοῖς ἀρπάσαι τινας, οὖν αἷς καὶ ἰὼ· εἰτα τοὺς Κρήτας· Εὐρώπην. Καὶ ταῦτα ἴτα πρὸς ἴτα γενέσθαι. — 4. Πάντων γάρ.) Πάντων ἐστὶν ἀλογώτατον τοὺς Κρήτας περιεργάζεσθαι τὰ ἀδικήματα· ἐν ᾧ οἱ Ἀργεῖοι ἀδικηθέντες οὐ προηρέθησαν ἀντεπιβουλεύειν. — 5. ἤχθοντο.) Οἱ Κρήτες δηλ. — 6. Τοῦτο μὲν καὶ τλ.) Ὅπερ ἡμεῖς ποιοῦμεν, ἴδιον ἀνθρώπων μὴ βουλομένων μηδὲν τοιοῦτον ἀδικήμα τολμᾶσθαι ἐξῆν, μῆτε ἐν γῇ, μῆτε ἐν θαλάττῃ ὃ δὲ οἱ Κρήτες ἐποίησαν ἴδιόν ἐστιν ἀνθρώπων παρασκευαζόντων πολλὰ παραπλήσια γενέσθαι. Οὐ γὰρ εἴσασθαι τοὺς ἀδική-

σαντας προήχθησαν, ἀλλ' ἀνταδικεῖν ἐπεχείρησαν.

§ 17. 2. Τί οὖν;) Διὰ τί οὖν; — 3. Ἄλλος μὲν.) Ἄλλος μὲν εἰς ταύτην τὴν ἐρώτησιν τοιαύτην ἂν ἐποίησάτο ἀποκρισιν, ὅτι καὶ τλ. ἐγὼ δὲ καὶ τλ. — 4. Καὶ προσδεῖν.) Γενικῇ καὶ δοτικῇ αἴων. Εἰ μὲν ταῦτα ἀποδοστέτε, οὐδενὸς ὑμῖν προσδεῖ πόρου. Δημισθ. Ὀλυμπ. Α'. Ὅθεν καὶ ἐνταῦθα ἐννοεῖται ἡ γενικὴ αἴων. Καὶ ἡγούμενος προσδεῖν τῇ τιμωρίᾳ καὶ ἐτέρας ἀρπαγῆς. Τοῦτ' ἐστίν. Καὶ ἡγούμενος ὅτι οὐκ ἐστὶν ἱκανὴ ἡ τιμωρία πρὸς τοὺς Φοινίκας, ἦν Κρήτες ἐποίησαν· τὸ ἀρπάσαντες Εὐρώπην· ἀλλ' ἔτι δεῖ καὶ ἐτέρας τιμωρίας. — 5. Συνέπραξεν αὐτῇ.) Ἡ Μήδεια. Ἐλθόντος γὰρ Ἰάσωνος κατὰ προσταγὴν Πελλίου βασιλέως Ἰωλκοῦ εἰς Κολχίδα πρὸς κτήσιν τοῦ χρυσομήλου, ἐπὶ δένδρου κρεμασμένου, καὶ ὑπὸ δράκοντος φυλάττομένου, Μήδεια ἀλοῦσα τῇ πρὸς Ἰάσωνα ἔρωτι, δίδωκεν αὐτῇ

τόματος ὀρμήσασα εἰς τὴν ἐπικουρίαν καὶ ὡς ἀπέκτεινε τὸν ἀδελφὸν ἀποσπᾶν ἐπιχειροῦντα⁶ καὶ ὡς ἀδίωτον ἤγειτο τὸν βίον, εἰμὴ ἐκεῖνον ὄψεται, καὶ ὅσα τῶν πρώτων⁷ ἐστὶ, παραλείψω· τί γάρ ἄν τις μακρηγοροῖη, ἀλλ' ἐπειδὴ τῆς Ἑλλάδος ἦσαν ἐν Κορίνθῳ, ὁ μὲν ἄλλην ἐμνήστευεν, ἡ δὲ ἐθάκρυε. Καὶ ὁ μὲν ἦν ἠβούλετο, ἤγετο· ἡ δὲ, οὐκ εἶχεν ἥτις γενήται. Οὕτω σφόδρα⁸ αὐτὴν Ἰάσων ἠγάπα· καὶ τὰς Συμπληγάδας ὑπὲρ ἐκείνης διέπλευσεν ὥσπερ Ἀλέξανδρος ὑπὲρ τῆς Ἑλένης τὸ Αἰγαῖον. Πότερον οὖν Ἰάσων Μῆδειας ἐαλώκει; ἢ Μῆδεια τὸν οὐδὲν δεόμενον αὐτῆς, ἠνάχλει; Τὰ μὲν γάρ⁹ πράγματα, τὸ δεύτερον βεβαιοί.

§ 18. Εἰ δὲ ἐκεῖνό τις φήσειεν, ὅτι καὶ τὴν Ἑλένην παραπλήσιος λογισμὸς ἀκολουθεῖν Ἀλέξανδρῳ συνέπεισεν, οὐ χαλεπὸν εὐρεῖν τὴν ἀλήθειαν. Εἰπάτω² πρὸς αὐτὴν ἀπαλλαγῆναι τῆς οἰκίας ἕτερον ἐγγυάσθω γυναῖον. Κἂν προσκαθημένη θακρὺν χαίρειν ἑξῇ. Καὶ τότε εἰσόμεθα οἷς ἐγκαλεῖν ἄξιον. Καὶ ὥσπερ ἂν εἰ τότε Αἰήτης ἦτι τὴν Μῆδειαν, πόλεμον ἀπειλῶν,³ εἰ μὴ λάβοι, ῥᾶστα ἂν ἀπέδωκεν Ἰάσων πρὸς τὸ καὶ χάριν εἰδέναι τοῖς ἥκουσιν. Οὕτω νῦν Ἀλέξανδρος δειξάτω μηδὲν τῆς γυναικὸς δεόμενος. Ἀλλ' οὐ ποιήσει τοῦτο ἐκὼν εἶναι;⁴ πόθεν; Οὐκ οὖν Ἰάσων ἠδίκηι τότε. Ἀλλ' ἡ καὶς ἠδίκηι τοὺς γονεῖς, ἐκοῦσα παρ' αὐτὸν ἀπελθοῦσα. Τί οὖν ἂν τις παραδείγμασι χρώτο τούτοις, ὧν πολὺ τὸ παρὸν ἀποστατεῖ;⁵

§ 19. Τὸ δὲ μέγιστον, καὶ ὁ σαφῶς εἴσεςθε, ποίῳ² τοίνυν κεχώρισται τὰ πράγματα; Οὔτε γάρ ἦν οἱ Φοίνικες, οὔτε ἦν οἱ Κρήτες ἔλαβον· ἀλλ' οὔτε ἡ Μῆδεια συνοικοῦσά τισιν ἤδη τοῦτο ἔπα-

φάρμακον δύναμιν ἔχον κοιμῆται τὸν δράκοντα· οὕτως Ἰάσων τὸ χρυσόμαλλον ἔλαβε· καὶ τὰ λοιπὰ δὲ συνεπράξατο αὐτῷ Μῆδεια ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ λαβεῖν αὐτὴν μετ' ἑαυτοῦ εἰς Ἑλλάδα. Φεύγουσι δὲ ἐπικολοῦει ὁ πατὴρ Αἰήτης· ἡ δὲ Μῆδεια ἔχουσα μετ' ἑαυτῆς καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀψυρτον, ἔτεμεν αὐτὸν καὶ τὰ μέλη διέσπειρεν ἄλλο ἄλλου· καὶ οὕτω τῆς διώξεως ἐπαύσατο Αἰήτης, συναγαγὼν τὰ μέλη τοῦ υἱοῦ. Ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τῆς Μηδείας ἀνυπομένης ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς, φονευσάσης Περίαν, εἰς Κόρινθον διωχθέντες, κατέφυγον· ἔνθα Ἰάσων καταλιπὼν Μῆδειαν, ἔλαθεν εἰς γυναῖκα Κρέουσαν τὴν θυγατέρα Κρέοντος βασιλέως Κορίνθου· Μῆδεια δὲ ὀργισθεῖσα τὴν τε Κρέουσαν καὶ Κρέοντα οἰκτρῶς ἐποίησεν ἀποθανεῖν· καὶ τοὺς παῖδας αὐτῆς ἔμπροσθεν Ἰάσωνος κατέτρεψε καὶ φονεῖν τὸ τέλος εἰς Καλχίδα

ἐπέστρεψεν. Ἀπαλλοδ. Α'. Καὶ Εὐροπιδ. Μῆδεια. — 6. Ἀποσπᾶν ἐπιχειροῦν.) Οἱ μὲν γὰρ μῦθοι ἄλλως λέγουσι περὶ τῆς σφαγῆς τοῦ ἀδελφοῦ Μηδείας Ἀψύρτου· ἡ δ' ἀλήθεια δοκεῖ ὅτι ἀποσπᾶν ἐπεχειρεῖ. — 7. Καὶ ὅσα τῶν πρώτων.) Πρὶν δηλ. εἰς Ἑλλάδα γενέσθαι καὶ ἐλθοῦσα ὡς ἔκτεινε ὑπὲρ Ἰάσωνος Περίαν. — 8. Οὕτω σφόδρα.) Εἰρωνικῶς ταῦτα. — 9. Τὰ μὲν γάρ.) Τὸ μὲν γάρ, βεβαιωτικόν.

§ 18. 2. Εἰπάτω.) Ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τὴν Ἑλένην· καθάπερ ἐποίησεν Ἰάσων πρὸς Μῆδειαν. — 3. Ἀπειλῶν.) Ἐπεμψε μὲν κήρυκας Αἰήτης ἀπαίτων τὴν θυγατέρα, καὶ οἰκίαν τῆς ἀρπαγῆς αἰτῶν, ἢ φησὶν Ἡρόδοτος ἐν Κλειοῖ β'. ἀλλ' οὐ πόλεμον ἠπειλεῖ. — 4. Ἐκὼν εἶναι.) Τὸ εἶναι ἐνταῦθα παρέλκει κατ' ἰδιώμα Ἑλληνος λόγου. — 5. Ἀποστατεῖ.) Διαφέρει δηλ.

§ 19. 2. Ποίῳ.) Τρόπῳ δηλ. —

σχον. Οὐδὲ διεσπάτο γάμος· αἰδὲ εὐνὴ κατησχύνετο· οὐδὲ παίδων διαδοχὴ διεκόπτετο· οὐδὲ ἐφ' ἃ Θεοὶ γαμήλιοι παρεκλήθησαν, ταῦτα κατὰ πολλὴν ὕβριν ἀνηρεῖτο. Ἀλλ' ἦν κἀκεῖνα δεινὰ μὲν, οὐ μὴν εἰς τοσοῦτον ἀσεβείας ἦκοντα. Εἰ δὲ δὴ κἀκεῖνα πολλῆς ἦν ἄξια τῆς ἀγανακτήσεως, πόσῃ γε εἶναι τὸ παρὸν ὀργῆς θήσομεν; Ἐτι τοῖνυν οὐδὲ γάρ τοῦτο μικρὸν, τὴν μὲν Ἰνάχου παῖδα, ναυκλήρου τινὸς³ φασὶ κλέμμα γενέσθαι, οὔτε διαλεχθέντος, οὔτε καταλύσαντος παρὰ τῇ πατρὶ τῆς κόρης, περὶ δὲ τῆς Εὐρώπης οὐδὲν οὐδέπω καὶ νῦν σαφές⁴ ἀκούομεν. Ἰάσων δὲ γε, δυσμενεστάτῳ πάντων ἐτύγχανεν Αἰήτου, καὶ τοιαῦτα προβάλλοντος,⁵ ἃ πρόδηλον εἶχε τῇ μετιόντι συμφορὰν· εἴθ' οὗτός γε εἴτι καὶ δυσχερές ὕστερον εἰργάζετο τὸν Αἰήτην, τὸ προπεπονθέναι κακῶς δικαίαν ἐποίει τὴν πράξιν αὐτῇ.

§ 20. Τούτων ἕκαστος, Ἀλέξανδρε, τοῖς γε σετυλημένοις, οὐχ ἁλῶν,² οὐ σπονδῶν, οὐ τραπέζης ἐκονώνησεν. Μᾶλλον δὲ, οἱ μὲν³ οὐδενὸς τοιοῦτου μετεσχηκότες ἦσαν· ὁ δὲ⁴ καὶ διαρρήθην ἐπεπόνθει κακῶς. Καὶ εἰ τὰ ἄλλα πάντα ἦσαν πονηροὶ, τουτί περὶ τὸν ξένιον διαπλημμελεῖν, ἦσαν ἐλεύθεροι.⁵ Καὶ τὸ μὲν ἐκείνων⁶ ἦν πλεονεξία, τὸ δὲ ἀσεβεία. Πλείστον δὲ δῆπου διαφέρει τῆς τοῦ πλείονος ἐπιθυμίας ἡττάσθαι, ἢ τοῦ περὶ τῶν θεῶν φόβου, μειζῶν εἶναι βούλεσθαι. Μὴ τοῖνυν ἀναισχυντῶμεν εἰς μέσσω ἐκείνους φέροντες, ὧν ἀτοπώτεροι πεφῆναμεν· ἢ λήσομεν ἡμᾶς αὐτοὺς πλέον θάτερον⁷ ποιούντες, εἰ γάρ ὧν ὡς δεινотάτων κατηγοροῦμεν, ταῦτα ὑπερβάλλοντες ἀλυσκόμεθα, καθ' ἡμῶν αὐτῶν ἐκεῖνα κακιοῦμεν.

3. Ναυλήρου τινός.) Ἡρόδοτος γὰρ λέγει, ὅτι Φοῖνικες φέροντες φορτία Αἰγύπτια καὶ Ἀσσύρια, καὶ εἰς ἄλλην ἐπλευσαν χώραν καὶ δὴ καὶ εἰς Ἄργος ἦλθον· ἐνθα ἐλθούσας γυναῖκας, καὶ στάσας κατὰ πρύμνην τῆς νεῶς καὶ ὠνούμενας ἤρπασαν· καὶ ἐμβαλόντες εἰς τὴν ναῦν, ὥχοντο ἀποπλέοντες ἐπ' Αἴγυπτον. Κλειώ. ἀ. — 4. Καὶ νῦν σαφές.) Ὁ μὲν γὰρ Ἡρόδοτος Κρητὸς οἰεῖται εἶναι τοὺς ἀρπάσαντας, ἐν Κλειώ β'. οἱ δὲ μῦθοι διὰ φασὶν εἰκαστάμενον ἑαυτὸν ταύρην ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ ἀράμενον αὐτὴν ἡγαγεν ἐπὶ τὴν ξηρὰν ταύτην, ἧτις ἐκλήθη ἀπ' αὐτῆς Εὐρώπη. — 5. Προβάλλοντος.) Τοῦ Αἰήτου. Ἐλθόντος γὰρ Ἰάσωνος πρὸς Αἰήτην καὶ ζητοῦντος τὸ χρυσόμαλλον δέρας, ὁ Αἰήτης τὸν φυλάττοντα δράκοντα ἀνελεῖν αὐτὸν ἐπέταξεν, καὶ τοὺς πυριπνούς ἵππους ζεύξασθαι καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅσα οἱ μῦθοι λέγουσι· καὶ ἡ ἀλήθεια ἐξηγοῦσα, ἀνθρώπους εἶναι δυνατοὺς λέγει, οὗς ἔδει

τὸν Ἰάσωνα καταπολεμεῖν· ταῦτα δὲ πάντα πρόδηλον εἶχε τὴν συμφορὰν τῇ Ἰάσωνι.

§ 20. 2. Οὐχ ἁλῶν καὶ τλ.) Τὸ μὲν ἁλῶν καὶ τραπέζης ὁμοίον ἐστὶ τῇ παρὰ τοῖς νῦν ἐν Ἑλλάδι λεγομένῳ. Εἴφαγε ψωμίον καὶ ἄλλας· αἱ δὲ σπονδαὶ ἐν δαίπνοις ὁδῶς ἐγίνοντο. Ἐχέου ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ ἐν τῇ κύλικι ἐπὶ τῆς τραπέζης ἢ ἐπὶ γῆς μετὰ διαφόρων εὐχῶν πρὸς τοὺς θεοὺς, οὗς ἐνόμιζον τραπέζων ἐφόρους. — 3. Οἱ μὲν.) Κρητὲς δηλ. — 4. Ὁ δέ.) Ἰάσων δηλ. — 5. Ἦσαν ἐλεύθεροι.) Οὐ γὰρ ἐγένοντο ξένοι· οὐδὲ ξενίας ἔτυχον. — 6. Τὸ μὲν ἐκείνων.) Ὁ μὲν ἐκεῖνοι οἷε Κρητὲς, ὁ δὲ καὶ ὁ Ἰάσων, κατηγοροῦντος, ἦν πλεονεξία, ὁ δὲ οὐ ὡς Ἀλέξανδρος, ἐποίησας, ἐπὶν ἀσεβεία. — 7. Πλέον θάτερον.) Ὁ ἐκείνοις δηλ. μεμφόμεθα, λήσομεν ἡμᾶς αὐτοὺς τοῦτο ποιούντες πλέον.

§ 21. Παρὰ πάντα δὲ ταῦτα, ἐκεῖνο εἰπεῖν ἄξιον. Πάντων ἐστὶν ἀλογώτατον, ὡς Τρῶες, τὰ μὲν ἐγκλήματα ἐτέρων εἶναι, τὴν δὲ τιμωρίαν ἐτέρους ὑπέχειν. Καὶ τοὺς μὲν ἡδίκηκούς τας ἀθώους ἀφείσθαι, τοσούτοις δὲ ὕστερον χρόνοις, ἄλλους ἀντ' ἐκείνων πάσχειν κακῶς. Οἶόν τι λέγω;² Κρήτες ἡδίκηκασιν; Κρησὶν ἐγκάλει. Ἰάσων ἤμαρτεν; εἰσπράττου τὴν τιμωρίαν τοὺς Ἰάσωνος οἰκείους. Νῦν δὲ Κρήτες μὲν καὶ Θετταλοὶ κατὰ συμμαχίαν³ στρατεύουσι· Μενέλαος δὲ μηδὲν ἐγκαλοῦμενος, ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ συμφορῶν, ἐκείνους συνήγαγε. Καὶ οἱ μὲν⁴ τὰς προφάσεις δεδωκότες ἄλλοις ἐπαμύνουσιν. Ὁ δὲ καθαρὸς αἰτίας, ἐκείνων εἰς ἐπικουρίαν δεδέηται.

§ 22. Καὶ τοι καὶ Κρησὶ καὶ Θετταλοῖς, λόγος ἐστὶν ὑπάρχων² ἰσχυρὸς. Οὐ γὰρ ἡμεῖς γε φήσουσιν, οἱ νῦν ὄντες οὐδὲν τοὺς βαρβάρους ἀφειλόμεθα· ἀλλ' οὐδὲ ἴσμεν τὸ παράπαν εἴ τις Εὐρώπῃ γέγονεν. Εἰ δὲ μὴ συκοφαντία ταῦτα ἦν, ἐχρὴν τοῖς προγόνοις ἐγκαλεῖν, οὓς καταμέμφεσθε ταῦτα ἡμαρτηκέναι. Εἰ μὲν οὖν οὐκατεμέμφασθε τὴν ἀρχὴν, τί νῦν ἐνοχλεῖτε; τί δὲ μεταφέρετε τὰς αἰτίας ἐπὶ τοὺς ὕστερον γενομένους; εἰ δὲ μεμφομένων καταγέλων, ἔδει τοῖς ὅπλοις χρήσασθαι. Ὅτε τοίνυν³ καὶ τοῖς ἐγγόνοις τῶν δοκούντων ἡμαρτηκέναι, πολλῆς εὐθείας ἐγκαλεῖν; ἤπου πλείστης ἀναιδείας, τὸ τοὺς μηδὲν ἐκείνοις προσήκοντας ἀδικεῖν.

§ 23. Οὕτω δὲ πανταχόθεν ἀνέστραπται τὸ πρᾶγμα, ὥστε οὐ μόνον μὲν ὁ χρόνος τῆς τιμωρίας πολὺ τῶν ἐγκλημάτων νεώτερος· οἱ δὲ μηδὲν ἡδίκηκότες ἀντὶ τῶν ἡμαρτηκόντων ἔλκονται. Ἀλλὰ καὶ τὸ τρίτον τῆς αὐτῆς ἀλογίας, ἀντὶ Φοινίκων καὶ Σκυθῶν,² Ἀλέξανδρος ἐπὶ τὴν τιμωρίαν ἤκειν. Ὡς περ ἐκείνων ἡ παροξύνεσθαι τοῖς γεγεννημένοις οὐκ εἰδότες, ἡ δίκην ὑπὲρ αὐτῶν οὐ δυναμένων λαβεῖν; Καὶ μὴν εἰ μὲν οὐδὲν ἐφρόντιζον ἐκεῖνοι³ τῶν πεπραγμένων, πῶς ὑμᾶς ἀγανακτεῖν ἄξιον; εἰ δὲ ἀλγοῦντες, ὅμως ἡσύχαζον, τί δεῖ χαρίζεσθαι τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν οὐ κινουμένοις; Θαυμάζω δὲ, εἰ μελλούσης μὲν ὑμῖν κινδυνεύειν τῆς πόλεως, οὐδεὶς ἐκείνων ἐπιστρέφεται· οὐδ' οἰδέναι βούλεται τὸ παράπαν. Οὐ-

§ 21. 2. Οἶόν τι λέγω.) Τοιοῦτόν τι ἐστὶν ὃ λέγω· καὶ ἐστὶ τὸ ὅλον ἀντὶ ἐξηγηματικοῦ ἐπιβόηματος· ἐντεῦθεν καὶ τὸ Οἶόν, εἰς ἐξηγηματικὸν μετέπεσεν ἐπιβόημα κατ' ἔλλειψιν τῶν λοιπῶν συντομίας χάριν. — 3. Κατὰ συμμαχίαν.) Ὡς σύμμαχοι δηλ. τοῖς Ἑλλησιν. Σημειώσεται δὲ ὅτι Θετταλοὺς ἀναφέρει ἐνταῦθα διὰ τὸν Ἰάσωνα Θετταλὸν ὄντα. — 4. Καὶ οἱ μὲν.) Κρήτες καὶ Θετταλοί.

§ 22. 2. Ἐστὶν ὑπάρχων.) Ἀντὶ τοῦ ἔστιν ἀπλῶς· παρέλκει γὰρ θάτερον. — 3. Ὅτε τοίνυν.) Ἀντὶ ἐπειδὴ τοίνυν πολλῆς εὐθείας· ἄξιόν ἐστι τὸ ἐγκαλεῖν τοῖς ἐγγόνοις ἐκείνων, οἵτινες ἡμαρτηκέναι ἔδοξαν· ἤπου καὶ τλ.

§ 23. 2. Καὶ Σκυθῶν.) Οἱ γὰρ Κόλχοι, ὅθεν ἡ Μήδεια, Σκύθαι ἦσαν. — 3. Ἐκεῖνοι.) Οἱ Φοίνικες καὶ Σκύθαι.

εἰ τις Ἀλέξανδρος ὑπὲρ αὐτῶν Ἑλένην ἥρπασεν, οὗτ' εἰ τινες πόλεμον προσβαλοῦσιν ἀντὶ τούτων⁴ ἱλίῳ, ὑμεῖς δὲ ὑπὲρ τούτων οὕτω διακείμενοι, παροξύνεσθαι φήσετε. Μωρία ταῦτα, καὶ οὐδὲν ὑγίης.

§ 24. Χωρὶς δὲ τούτων, εἰ μὲν ἐστὶν ἐφ' ὑμῖν μέχρι παντὸς παροινεῖν, δίκαιον μὲν οὐδαμῶς χρῆσθε δὲ εἰ βούλεσθε, τούτῳ. Εἰ δὲ μείζων ὁ φόβος τῆς ἐξουσίας,² καὶ τὸ προσκαθήμενον στρατόπεδον οὐκ ἔξ τρυφᾶν, τί ἂν τις ληροῖη περὶ τῆς Εὐρώπης, τῶν ὅπλων οὐκ ἐώντων μυθολογεῖν; Καὶ γὰρ εἰ μὲν ἥρκει τοῖς Ἕλλησι ταῦτα ἀκούσασι τὴν ταχίστην ἀποπλεῖν, εἶχεν ἂν ἴσως τι χρηστόν ἢ περὶ ταῦτα διατριβή. Εἰ δὲ δυοῖν θάτερον, ἢ διὰ τῆς Ἑλένης ὑμᾶς πρίασθαι τὴν ἀσφάλειαν, ἢ τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμύοντας, ὑπὲρ τῶν οἰκείων κινδυνεύειν· λάβετε λογισμὸν³ περὶ τῆς πρεσβείας ὀρθόν. Τίς δὲ οὗτος⁴ ἐστὶ; Μὴ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν ἀπεσταλκότων, ἢ ὑμῶν τῶν δεξαμένων νομίζειν αὐτὴν⁵ γεγενῆσθαι. μὴδὲ ἀποστερηῆσθαι τινὸς ὑπολαμβάνειν, εἰ τὴν Ἑλένην ἡμεῖς ἀποληψόμεθα· ἀλλὰ τὰ μέγιστα ἡγεῖσθαι κερδαίνειν, εἰ τὴν Ἑλένην λαβόντες ἀρκεῖν ἡγησόμεθα.

§ 25. Εἰ μὲν γὰρ ἐστί τις ὑμῖν ἐγγυητὴς Θεῶν, (καὶ τοῦτο οἱ μάντιες ὑπισχνοῦνται σαφῶς) ὥς εἰ τὸ πρᾶγμα εἰς πόλεμον προβαίη, καὶ τοῖς ὅπλοις τὴν κρίσιν ἐπιτρέψαιμεν, ἥττα μὲν τοῖς ἡδικημένοις ἀπόκειται, τὰ δὲ τῆς τύχης² μεθ' ὑμῶν τῶν ἡδικηκώτων στήσεται. Οὐκ ἂν παραινέσαιμεν ὑμῖν μὴ χρήσασθαι τοσαύτῃ πλεονεξίᾳ. Εἰ δὲ τὸ μᾶλλον ἀκριβῶς μὲν² οὐκ ἔστι προιδεῖν τοῖς δὲ λογισμοῖς ἀκολουθῶντις, οὐκ ἂν εὖροι χαλεπῶς ὅποτερός μιν τὸ τοῦ πολέμου κράτος. Ἐξετάσατε παρ' ὑμῖν αὐτοῖς, πότερως ἂν ὑμῖν ἔχοι καλῶς. Πότερον εἰ³ μετὰ τοῦ τῆς Ἑλένης ὕστερον στέρεσθαι, καὶ τὴν πόλιν προσαποβάλοιτε, ἢ εἰ τὴν Ἑλένην ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀποδοίητε.

§ 26. Εἰτά μέ τις ἐρωτᾷ. Τί οὖν; ἐξόν ὑμῖν τῶν ἡμετέρων κρατῆσαι, φείδεσθε τῶν δυσμενῶν. Ὅτι νῦν οὐ κακὸν ποιήσοντες ἐτέρους ἤκομεν, ἀλλ' ἄγε ἀφηρέθημεν κομιζόμενοι, ὧν τε ἡδίκημεθα δίκας ἄνευ ὅπλων προσληψόμενοι. Οὐκ οὐν ἀξιούμεν² πρὶν ἢ καὶ χωρὶς πραγμάτων τευξόμεθα τῶν δικαίων, εἰδέναι πόλεμον ἐπιφέρειν τοῖς χωρὶς ἀνάγκης ἴσως ἀντιδουλευταίμοις μέτριον.

— 4. Ἀντὶ τούτων.) Ἀνθ' ὧν Ἀλέξανδρος Ἑλένην ὑπὲρ αὐτῶν ἥρπασεν.

§ 24. 2. Τῆς ἐξουσίας.) Πραγματικῶς πρὸς τὸ Μείζων. — 3. Λάβετε λογισμὸν.) Ἀντὶ λογίσσεσθαι ὀρθῶς. — 4. Τίς δὲ οὗτος.) Ὁ ὀρθὸς λογισμὸς. — 5. Αὐτήν.) Τὴν πρεσβείαν.

§ 25. 2. Τὰ δὲ τῆς τύχης.) Ἀντὶ ἧς δὲ τύχης. — 3. Εἰ.) Ἀντὶ τοῦ ἄρα γε.

§ 26. 2. Οὐκ οὐν ἀξιούμεν καὶ τλ.) Οὐκ ἀξιούμεν ἐπιφέρειν πόλεμον τοῖς δυναμένοις χωρὶς ἀνάγκης βουλευσασθαι τι μέτριον ἴσως, πρὶν, ἢ εἰδέναι, εἰ καὶ χωρὶς πολέμου τευξόμεθα τῶν δικαίων.

Ἰν' οὖν μὴ δῶμεν ἀφορμὴν τοῖς ἐπιθυμοῦσι βλασφημεῖν, ὥς οὐχ ἡ τῆς ὕβρεως ὀργὴ τὴν στρατείαν παρεσκευάσεν, ἀλλ' ὁ πλοῦτος τῆς Πριάμου πόλεως, πᾶσι βουλόμεθα καταστήσαι σαφῶς καὶ θεῶ καὶ ἀνθρώποις, ὅτι καὶ Μενέλεω καὶ πᾶσιν ἡμῖν ἀπόχη, κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν τῶν δικαίων τυχεῖν. Ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων πλείω λέγειν, οὐκ οἶμαι δεῖν. Οὐ γὰρ ἐνδεῶς εἰρήσθαι μοι δοκῶ ἐπάνειμι δὲ ὅθεν ἐξέδην.

§ 27. Ἀπασι μὲν ἀνθρώποις, ὧ Τρῶες, εἰρήνη μὲν καλόν· πόλεμος δὲ δυστυχές. Καὶ τῆς μὲν ἀνθεκτέον· τὸν δὲ φευκτέον. Ὡς ἐκείνης μὲν ὀρθοῦσης τὰς πόλεις, τούτου δὲ καταστρέφειν εἰωθότος. Καὶ τὴν μὲν ἄξιον καὶ παρούσαν φυλάττειν, καὶ ἀποῦσαν, ὅπως ἔσται ζητεῖν. Τὸν δὲ καὶ ἐπικείμενον λύειν καὶ προσδοκόμενον, ὅπως μὴ γενήσεται προνοεῖν. Ἀπάντων δὲ ἀνθρώπων εἰκότως ὦν ταύτην περὶ αὐτῶν² ἐχόντων τὴν κρίσιν, ὑμῖν πολὺ πλεόν τῶν ἄλλων φροντιστέον. Καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ τοῖς πᾶσιν ἀγαθοῖς ἀνθούσαν οἰκεῖτε πόλιν. Καὶ λόγος πανταχοῦ πεφοίτηκεν, εὐδαιμονέστατον ἀνθρώπων εἶναι Πριάμον, καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἀρχομένους. Ὅσοις μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὐκ εὖ τὰ πράγματα ἔστηκε, τούτους μὲν οὐδὲν ἀπεικός, ἐτοίμους ἐπὶ τὸ πολεμεῖν χωρεῖν. Ἡ γὰρ κρατήσαντες, ἀλλοτρίων ἀγαθῶν ἐγένοντο δεσπότες, ἢ σφαλέντες, οὐκ ἐν μεγίστοις ἐξημιώθησαν. Ὑμῖν δὲ καὶ τοῖς ἐγγύτατα³ ὑμῖν εὐδαιμονίας ἤκουσι, πολλῆς δεῖ τῆς βουλῆς, εἰ πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἰρετέον· μᾶλλον δὲ οὐδὲ βουλευσασθαι τοῖς οὕτως ἔχουσιν ἄξιον. Εἰ μὴ νῆ Δία βουλῆς δεῖσθαι φήσουσιν εἰς τὸ μαθεῖν, πότερον ἢ τῶν ὑπαρχόντων ἀπόλαυσις ἄμεινον, ἢ τούτων στερεῖσθαι.

§ 28. Ἐξετάσωμεν, ὧ Τρῶες, τὰ παρόντα ὑμῖν ἀγαθὰ τοῖς χαλεποῖς ἐκείνοις παραβάλλοντες. Δεῖ δὲ οὐδὲν εὐλαβεῖσθαι τὸ βλασφημον τοῦ λόγου. Ἄ γὰρ ἐφ' ὑμῖν ἐστὶν μὴ παθεῖν, τί ἂν τὴν τούτων ἀκοήν δυσχεραίνετε; Ἀρ' οὖν ἴσον² ἢ παραπλήσιον ἔξω κινδύνων ἐν εὐπαθείᾳ διάγειν, ἢ μεθ' ὅπλων ἐν αἵματι, καὶ χρηστάς ἐλπίδας ἔχειν, περὶ τῶν συγγενῶν ἢ τὴν παρεῦσαν ἡμέραν, αἷ τελευταίαν ἡγεῖσθαι, καὶ καλεῖν συμμαχούς, ὧν οἱ μὲν οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἤξουσιν, οἱ δὲ ἄκοντες ἐλθόντες, ἐβελokaκήσουσιν ἐπὶ τῆς χρείας. Ἐκείνο δὲ ἴσον³ ἢ προσόμοιον, εὐφημίας ἢ μίσους παρὰ τῶν περιούκων τυγχάνειν; Οὐκ ἴστε ὅτι νῦν μὲν ἅπαντες ὑμῖν καὶ τοῖς

§ 27. 2. Περί αὐτῶν.) Πόλεμον δηλ. καὶ εἰρήνης. — 3. Καὶ τοῖς ἐγγύτατα.) Καὶ ὅσοι πολλὰ πλησίον ὑμῶν εἰσὶν ἐν εὐδαιμονίᾳ.

§ 28. 2. Ἀρ' οὖν ἴσον.) Ἐννοεῖται ἔστιν. — 3. Ἐκείνο δὲ ἴσον.) Ἐννοεῖται ἔστιν ὅσον. Τὸ τυγχάνειν εὐφημίας ἢ τυγχάνειν μίσους παρὰ τῶν περιούκων

ὑμετέροις πράγμασι συνεύχονται τὰ βελτίω, εἰ δὲ ὁ πόλεμος ἐμ-
πέσοι, πρῶτοι τῶν ἀνιαρῶν⁴ αἰσθήσονται, περιπλεόντων ἡμῶν καὶ
ληιζομένων τὸ προστυχόν, καὶ τὰς μὲν τῶν πόλεων περικοπτόντων,
τὰς δὲ ἄρδην ἐξαιρούντων. Καὶ μήτε Σάλατταν μήτ' ἤπειρον τὴν
ὑμῖν ὄμορον, ἔξω τῶν κακῶν ἀφίεντων. Οἱ δὲ τοιαῦτα δι' ἡμᾶς
ὑπομένοντες, ὥς πρὸς θεῶν, ἔσθ' ὅπως ἂν ὑμῖν ἔχοιεν εὐμενῶς; Τί
δὲ ἐστὶν ὅπερ οὐκ ἂν ὑμῶν κατεύξαιτο, τῶν σωματῶν αὐτοῖς εἰς
θανάκτον καὶ δουλείαν δι' ὑμᾶς μερίζομένων; Οὐκοῦν πρὶν ὑμᾶς
ἀπώσασθαι, τοῖς ἀστυγείτοσι πολεμίαις χρῆσεσθε. Καὶ τοι τί τῶν ἐν
ἀνθρώποις⁵ ἀντάξιον τῆς τοσαύτης δυσμενείας;

§ 29. Τὰ κελεύόμενα² ἡμᾶς ἄρα δεῖ ποιεῖν, ἐρεῖ τις, ὥσπερ
οὐκ εἰδότας, ὅτι μηδαμῶς εἶκειν τοῖς πολεμίαις λόγοις ἀνδρῶν ἐστίν.
Ἡμεῖς δὲ τὸ μὲν ἀφίστασθαι τῶν οἰκείων τοῖς πλεονεκτεῖν ἐπιχει-
ροῦσι φόβῳ τῶν κινδύνων, αἰσχρὸν ἡγούμεθα. Καὶ τοῦτο ἔργῳ
δεδηλώκαμεν. Ὅπως γὰρ μηδεὶς Ἑλλήνων τῶν ὑπαρχόντων στε-
ροίτο, μήτε καταγελασκειν τῶν πεπονθότων οἱ δεδρακότες, πε-
λάγη μὲν οὕτω μακρὰ διέδημεν τιμιωτέραν δὲ τὴν τῶν λελυπη-
κότων τιμωρίαν τῆς μετὰ τῶν φιλτάτων διατριβῆς πεποτήμεθα.
Γνώμη δὲ αὕτη νενίκηκεν, ἥ λαβεῖν ταῦθ' ὑπὲρ ὧν ἤκομεν, ἥ μα-
χομένους, πεσεῖν. Τοῖς μὲν οὖν ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἀγωνιεῖσθαι
μέλλουσι, τὸ μὴ τολμᾶν πολεμεῖν, δειλίας αἰτίαν ἔχει. Εἰ δὲ
τινες ἂ μὴ καλῶς ἔλαβον, ἀποδοῦναι θέον, πολεμεῖν μᾶλλον αἰ-
ροῖντο, οὐκ ἀνδρείας οὗτοί γε δόξαν, ἀλλ' ἐμπληξίας λαμβάνουσι.
Καὶ τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ δοκεῖν τί βεδουλεύσθαι λαμπρόν, ὥστε
διπλοῦν φέρονται τὸ ἔνειδος· ἐκ μὲν ὧν³ τὴν ἀρχὴν ἠδίκησαν,
πονηρίας· ἐκ δὲ ὧν ἐπὶ πολλῷ κατέχουσιν, ἀναισθησίας. Οὐ γὰρ
ἐν τῷ πολεμεῖν ἀπλῶς τὸ τῆς εὐκλείας⁴ προσγίνεται· ἀλλ' αἱ
τῶν πολέμων προφάσεις, ἥ καλοὺς αὐτοὺς εἶναι δοκεῖν ποιοῦσιν,
ἥ μὴ τοιούτους. Τῆς γὰρ αὐτῆς ἀτοπίας,⁵ δειλίας τε καταπροδοῦ-
ναι τὸ δίκαιον, καὶ θρασυτέτη τὸν ὑπὲρ τῶν οὐ προσηκόντων ἐπι-
σπάσθαι κίνδυνον.

ἴσον ἢ προτόμοιόν ἐστιν; — 4. Πρῶ-
τοι τῶν ἀνιαρῶν.) Οἱ γὰρ Ἕλληνες πά-
σαις τὰς περιοικούσας πόλεις τῆς Τροίας
κρηθήσαντες, διαφυραγώγησαν. Ὅθεν
καὶ Ὁμήρος τίθει τὸν Ἀχιλλεῖα πρὸς
Ἀγαμέμνονα λέγοντα Ἰλ. Α'. 125. Ἀλ-
λὰ τὰ μὲν πολλὰν ἐξεπράθομεν, τὰ
διδάσκει. — 5. Τί τῶν ἐν ἀνθρώποις.)
Τοῦτ' ἐστὶ. Ποῦ ἂν γύναιον ἢ Ἑλένη
ἄξιον εἴη τοσαύτης δυσμενείας;

§ 29. 2. Τὰ κελεύόμενα.) Ἄλλ' ἐ-
ρεῖ τις, Ἄρα γε δεῖ ἡμᾶς ποιεῖν τὰ
κελεύόμενα παρὰ σοῦ οὕτως, ὥσπερ εἰ
μὴ εἰδείημεν, ὅτι ἐστὶν ἴδιον ἀνδρῶν
τὸ μηδαμῶς εἶκειν τοῖς πολεμίαις. —
3. Ἐκ μὲν ὧν.) Ἐκ μὲν ἐκείνων, ἀ.
οὕτω καὶ ἐκ δὲ ἐκείνων ἀ. καὶ ἐστὶν
ἡ συμφρονία Ἀττική. — 4. Τὸ τῆς
εὐκλείας.) Ἡ εὐκλεία. — 5. Τῆς γὰρ
αὐτῆς; ἀτοπίας.) Ἐστὶ δὴλ. ἴδιον.

§ 30. Εἰ μὲν οὖν μὴ παθόντες ἡμεῖς κακῶς, μὴδ' ἐπ' ἐγκλήμασι δικαίοις κεκινημένοι, μὴδὲ τὰ οἰκεία ἐπιζητοῦντες, ἀλλὰ τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμοῦντες, οὕτω πολλὴν καὶ μεγάλην στρατιὰν ἀνεγείραντες, ἢ βοῦς ἀπηλαύνομεν, ἢ παρετεμνόμεθα γῆν· ἢ τῶν ἐντὸς τείχους χρημάτων ἐζητοῦμεν τὸ μέρος, εἴθ' ὑμεῖς ὑπεκύπτετε, ῥαδίως ἀγαπῶντες εἴ τις ἐάσει ζῆν, πάνυ ἂν ὑμῶν ἐμεμφάμεθα τῆς ἄγαν ἀπραγμοσύνης· εἰ δὲ τὰ μὲν ὑμέτερα βουλοίμεθα ἂν ὑμῖν ἀκέραια μένειν, αὐτοὶ δὲ ὑπέρῶν ἀφηρέθημεν, ἤκομεν, οὐχ ὁρῶμεν ἦν τινα ὑμῖν ἔξει λαμπρότητα τοῦ πολέμου τὸ σχῆμα.² Οὐδὲ γάρ εἰ σφόδρα πρόδηλον ἦν, ὥς ἡ τύχη μεθ' ὑμῶν παρατάξετο, οὐκ ἂν ἦν ὑγιαίνοντων, ὑπὲρ τοιούτων κινδυνεῦειν ἄθλων, ὧν τὸ μὲν διαμαρτεῖν εὐδαιμον· τὸ δὲ κρατῆσαι δυστυχές. Τὰ γὰρ ἀδίκως κτηθέντα, βέλτιον ἀποθέσθαι μᾶλλον, ἢ διὰ τέλους κατέχευν. Καὶ οἷ γε λογίζεσθαι δυνάμενοι, μετὰ τοῦ προσθεῖναι³ χρημάτων πλῆθος, ἥδιστ' ἂν ἀπαλλαγείην τοσούτης συμφορᾶς.

§ 31. Καὶ τοι ποῦ καλὸν ὑπὲρ τοιούτων ἀγωνίσασθαι τοῖς σώμασιν, ἃ καὶ μηδενὸς ἀπαιτοῦντος, εἶχε καλῶς ἐκδᾶλλειν. Οὕτωςι δὲ σκοπῶμεν ἐν βραχεῖ. Κάλλιστον εἶναι κτῆμα τὴν Ἑλένην Ἰλῖω κρίνετε; Οὐκ, οἶμαι² γε τοὺς σώφρονας. Οὐκοῦν ἂν μὲν ἀποδῶτε τοῦτο, οὐχ ἔξετε ᾧ παρόντι³ δυσχεραίνετε· ἂν δὲ πολεμεῖν ἐλοισθε, γραττηθέντες μὲν μετὰ τοῦ τὴν πόλιν ἀποδαλεῖν, οὐδὲ ἐκείνην ἔξετε. Νικήσαντες δὲ, καὶ κεκινδυνευότες ἂν εἴητε, ὑπὲρ ὧν οὐ χρήζετε.

§ 32. Εἰ δὲ δεῖ μηδὲν ὑποστείλαμενον εἰπεῖν, τοῦτο μόνον ἀπάντων πραγμάτων πρόδηλον ἔχει τὴν τελευτήν, ὅποτέρῳ ἔσται τὸ κράτος. Μαντείας² μὲν οὖν καὶ φήμας καὶ Διὸς σημεῖα, καὶ τὰ φοιδασθέντα³ τὴν πρώτην συλλογὴν τοῦ στρατοῦ,⁴ καὶ ὅσα τοιαῦτα, παρήμι, μὴ τις ἀλαζονεῖαν αἰτιάσθαι τῶν λόγων. Ἀλλὰ

§ 30. 2. Τοῦ πολέμου τὸ σχῆμα.) Ἀντὶ τοῦ πολέμου — 3. Μετὰ τοῦ προσθεῖναι.) Ἀντὶ, Προστιθέντες, ἢ Ἐν τῷ προσθεῖναι.

§ 31. 2. Οὐκ οἶμαι.) Οὐκ οἶμαι γε κρίνειν κάλλιστον κτῆμα ἐν Ἰλῖω τὴν Ἑλένην τοὺς σώφρονες. — 3. ᾧ παρόντι.) Παρούσης γὰρ τῆς μοιχίας ἐν Ἰλῖω, οἱ σώφρονες ἐπ' αὐτῇ δυσχεραίνουσι, μισοῦντες αὐτήν, ἵνα μὴ καὶ τὰς ἄλλας μολύνῃ.

§ 32. 2. Μαντείας καὶ τλ.) Μαντεία μὲν ἔστιν ἐκ τινων σημεῖων παραδήλωσις τοῦ μέλλοντος· οὕτω γὰρ ὁ Μάντις Κάλχας ὅτε ἔθουσι οἱ Ἕλληνες ἐν Αἰλίδι, φανέντος δράκοντος, καὶ καταφρχόντος

ὀκτῶ στρουθοῦ νεοστοῦς καὶ τὴν μητέρα ἐννάτην, ἐμαντεύτατο ἐννέα ἐνιαυτοὺς πολιορκήσαντας τὴν Τροίαν τοὺς Ἕλληνας, τῷ δεκάτῳ ἐλείν. (Όμηρ. Ἰλ. Β', 300... 329. Φῆμα δὲ λόγος ἐστὶ δηλωτικὸς μέλλοντός τινος, ἐξ αὐτομάτου λαλούμενος. Σημεῖα δὲ θεοῦ, ἀστραπαὶ καὶ τὰ τοιαῦτα. Όθεν καὶ Όμηρος Ἰλ. Β', 553. τίθησι τὸν Νέστορα λέγοντα περὶ Διὸς, ὅτι κατένυσσε τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας.

Ἀστράπτων ἐπιδέξι', ἐναίσιαμα σήματα φαίνον.

— 3. Φοιδασθέντα.) Φοιβάξω τὸ Μαντεύομαι· ἀπὸ τοῦ φοῖβος. Φοῖβος γὰρ ὁ Ἀπόλλων, θεὸς μαντείας. — 4. Τοῦ

τίς οὐκ οἶδεν ὅτι δύο ταῦτα μάλιστα τοῖς ἀγωνιζομένοις τὴν νίκην φέρει, ἐν μὲν, τὸ τῆς στρατείας ὑπερβάλλον ἕτερον δὲ τῶν κρείττονων⁵ ἡ συμμαχία. Πότερον οὖν, ὧ Τρῶες, εἶναι νομίζετε Θεοὺς καὶ Δίκην καὶ Νέμεσιν,⁶ καὶ περινοσθεῖν τὰ ἀνθρώπινα· καὶ τοὺς μὲν χρηστοὺς ἐπαινεῖν, τοῖς δὲ πονηροῖς ὀργίζεσθαι. Καὶ τοῖς μὲν ἀποδιδόναι χάριν· παρὰ δὲ τῶν, εἰσπράττεσθαι δίκην; Ἔστι ταῦτα, ὧ Τρῶες, ἢ οὐ; Ἔστιν εἴτε βούλεται τις, εἴτε μὴ. Τί δέ;⁷ ὡς ἂν ἐθέλωσι,⁸ ταῦτα πράττεσθαι ἀνάγκη; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν ἐκ τούτου δῆλον,⁹ ἔτι καὶ εἰ κομιδῇ τινος εὐαριθμήτους Μενέλαος ἀγείρας ἐπεστράτευσεν, ἔδει τὰ τῆς νίκης. Εἶναι, τοῦ τὸ δίκαιον ἔχοντος σύμμαχον.

§ 33. Τοσαύτης δὲ οὔσης τῆς παρὰ τῶν κρείττονων ἐπικουρίας, τοσοῦτον συνερρόυηκεν πλῆθος, ὥστε μηδέν² λόγον τῆς ἀκριβείας ἀφικνεῖσθαι. Πολλοῦ γὰρ χρόνου διελθόντος, ἀφ' οὗ τὴν γῆν οἱ ἄνθρωποι νέμονται, καὶ πολέμων συστάντων πολλῶν ἤδη, τῶν μὲν πρὸς ὁμόρους, τῶν δὲ ἐπὶ τῆς ὑπερορίας, οὐδεὶς οὐθ' ἐώρακεν οὔτε ἀκήκοεν, οὕτω πολλὴν κίνησιν³ τοῖς Ἑλλήσι γεγεννημένην. Οὔτε γὰρ ναῦς, οὔτε ἵππος, οὔτε ἀνὴρ ὅπλα φέρειν δυνάμενος, οὐκ ἄρχων, οὐκ ἰδιώτης, οὐ τοξότης, οὐ φιλὸς ἀπολείπεται τοῦ στόλου· ἀλλὰ πάντες πνυταχόθεν ἀνήχθησαν. Οὕτω πολὺς ἔρως τοῖς Ἑλλήσιν ἐνέπεσεν ὑπὲρ τῶν δικαίων μάχεσθαι. Καὶ τίς ἂν ἐξαριθμῆσαιτο τοὺς καθ' ἕναστον, ὅπου γε καὶ τοὺς ἐκάστων βασιλεῖς, οὐκ εὐχερές. Ἀλλ' ἐν κεφαλαίῳ λέγω. Πᾶσα μὲν ἦκεν ἡ Βοιωτία, πᾶσα δὲ ἡ Πελοπόννησος, Ἄργος Πελασγικόν, οἱ τούτων ἐχομένη⁴. Ἐπὶ τοῖς Εὐβοία, Κρήτη, Κεφαληνία, Σαλαμίς, Ἀθῆναι· πολλοὶ μὲν ἠπειρώται, πολλοὶ δὲ ἀπὸ τῶν νήσων, καὶ τῶν ἀρχόντων, οἱ μὲν ἀνδρεί⁵ νικῶσιν· οἱ δὲ συνέσει⁶ κρατοῦσι. Παρὰ δὲ τοῖς, ἀμφοτέρων

στρατοῦ.) Τοῦ Ἑλληνικοῦ δηλ. — 5. Τῶν κρείττονων.) τοὺς Θεοὺς ἐννοεῖ. — 6. Δίκην καὶ Νέμεσιν.) Δίκη μὲν ἐντὶ καθ' ἡν ἐκάστῳ ἀποδίδεται καθ' ἃ ἐπραξε. Νέμεσις δὲ, ἀγανάκτησις ὑπὲρ τοῦ δικαίου. — 7. Τί δέ;) Ὑμῖν δοκεῖ. — 8. Ὡς ἂν ἐθέλωσι.) Ἡ πρόνοια δηλ. καὶ ἡ δίκη, καὶ ἡ νέμεσις. — 9. Ἐκ τούτου δηλ.) Ἐκ τοῦ ὑπάρχειν πρόνοϊαν, καὶ δίκην, καὶ νέμεσιν, καὶ πράττεσθαι τὰ ἀνθρώπινα, ὡς ἂν αὐταὶ ἐθέλωσι.

§ 33. 2. Ὄντε μηδέν.) Ὁ γὰρ Ὀμήρος τίθησιν Ἀγαμέμνονα δημηγοροῦντα εἰς τοὺς Ἑλληνας· καὶ ταῦτα λέγοντα. Ἰλ. Β', 123.

Ἐπερ γὰρ καὶ ἐθέλομεν Ἀχαιοὶ τε Τρῶές τε.

Ὅρνια πιστὰ ταμόντες, ἀριθμηθῆμεναι ἄμφω.

Τρῶας μὲν λέξασθαι, ἐφίστιοι ὅσοι ἔασιν.

Ἡ μῖς δ' ἐς δεκάδας διακομηθεῖμεν Ἀχαιοὶ

Τρῶων δ' ἄνδρα ἕκαστον εἰλοίμεθα οἰνοχοεῖν,

Πολλοὶ κεν δεκάδες δευοῖατο οἰνοχοῖο.

— 3. Πολλὴν κίνησιν.) Ἐκ τοῦ Θουκυδίδου παραπέφραστοι ταῦτα· εὐτοὺς γὰρ ἐν τῇ προοίμῳ τῆς ἱστορίας λέγει· Κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστην δὴ τοῖς Ἑλλήσιν ἐγένετο. — 4. Πελασγικόν, οἱ τούτων ἐχομένη) Πελασγικοὶ μὲν οἱ Θεσσαλεῖς· ἐχόμενοι δὲ τούτων οἱ Μακεδόνες. — 5. Οἱ μὲν ἀνδρεί.) Ὡς Ἀχιλλεὺς καὶ Αἴαντες. — 6. Οἱ δὲ

ἢ κτίσις⁷ καὶ τοὺς αὐτοὺς εὐροί τις ἂν καὶ συμβουλευσαι δεινούς, καὶ πολεμῆσαι κρατίστους· οἷσθε δὲ τινα καὶ σοφὸν εἶναι⁸ παρ' αὐτοῖς, εἰ δὲ βούλεται τις καὶ πανούργον, ἱκανὸν τὰ μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ κατεργάσασθαι· τὰ δὲ, κλέφαι λαμβάνοντα.

§ 34. Ἀλλὰ καὶ παρ' ἡμῖν, φησί, τινες εἰσὶν ἄνδρες ἀγαθοί² καὶ συμμάχους οὐκ ὀλίγους³ κεκλήκαμεν, μεθ' ὧν διοίσομεν τὸν πόλεμον. Ἔστι μὲν οὖν ὁ πρὸς ταῦτα λόγος, φορτικώτερος· οὔτε γὰρ ἑαυτὸν ἐπαινεῖν τινα νοῦν ἔχειν ἡγοῦμαι τό, τε ἐτέρους κακίζειν προχείρως, μικροψυχίας ἂν τινος εἴη. Δεῖ δὲ ὁμῶς χρήσασθαι παρρησίᾳ· τοὺς δὲ λόγους τῆς ἀνάγκης⁴ νομιστέον, ὥς μὲν οὖν ἰσχύς κράτιστον ἐν πολέμῳ, καὶ ὡς εὐδουλία μείζον ἰσχύει χειρῶν πολλάκις, καὶ ὡς εἰ καὶ χειρῶν μάλιστα δεῖται πόλεμος, ταῦτα πάντα παρ' ἡμῖν μετὰ πολλοῦ τοῦ κρείττονος, ἔασω. Ἀλλ' ἐκεῖνο ἂν ἐροίμην ἡδέως ὑμᾶς, πότερον νοῦν ἔχοντας κεκλήκατε συμμάχους, ἢ οὐ; Εἰ μὲν οὖν ἐμπλήκτους καὶ τετυφωμένους, εὐχῆς ἂν εἴη τοῖς τοιοῦτοις προσπολεμεῖν. Εἰ δὲ σώφρονες καὶ λογιζέσθαι δυναμένους, πῶς ὑπακούσονται καλούντων. Εἰδότες ὡς ὑπὲρ τῶν ἀδίκων μαχοῦνται, καὶ ὅπως κύρια ταῦτα καταστήσωσιν, ὧν εἴ-περ εὐφρονεῖσι, κατηγοροῦσι. Δύο γὰρ ἅπαντας ἀνθρώπους ἐπὶ τοὺς πολέμους παρακαλεῖν πέφυκεν· ἢ τὸ προειδέναι τὴν ῥοπήν ἐφ' ἑαυτοῖς ἡξουσιν, ἢ τὸ τὴν ὑπόθεσιν εἶναι τῶν κινδύνων θαυμαστήν. Καὶ νῦν μὲν τὸ κέρδος διώκοντες· νῦν δὲ τὴν φιλοτιμίαν θηρεύοντες, ἀξιοχρεῶν πρόφασιν ὑποκείσθαι τῷ πολέμῳ νομίζουσι. Τούτων δὲ οὐδέτερον ὁ παρὼν πόλεμος τοῖς γε μεθ' ὑμῶν ἐσομένοις προδείκνυσιν. Ὡστε ἢ τὴν ἀρχὴν οὐχ ὑπακούσονται νοῦν ἔχοντες,⁵ ἢ τῇ παρουσίᾳ, τὴν ἄνοιαν ἐπιδειξούσι.

§ 35. Χωρὶς δὲ τούτων ἡμεῖς μὲν ἀθρόοι συντεταγμένοι κατήρκαμεν, καὶ τοῖς βασιλεῦσι² τὰ τῶν συμμάχων, οὐκ ἐν ἐλπίσιν ἐστίν. Ἀλλὰ τοσούτους ἤλθον ἄγοντες, ὥστε εἰ Τροίας μόνης ἀποπειράσθαι δεήτεις, πολλοὺς ἂν οὐκ ἔχειν εἰς ὅ, τι χρῆσαι το σφίσιν αὐτοῖς μικροτέρου τοῦ ἔργου³ καθεστῶτος τῆς τῶν ἐπελ-

συνέσει.) Ὡς ὁ Νέστορ, καὶ Μενελάος.
— 7. Ἀμφοτέρων ἡ κτήσις.) Καὶ τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς συνέσεως, ὡς παρὰ Ὀδυσσεῖ. — 8. Καὶ σοφὸν εἶναι.) Τὸν Ὀδυσσεῖα ἐννοεῖ· οὗτος γὰρ καὶ σοφὸς καὶ πανούργος.

§ 34. 2. Ἄνδρες ἀγαθοί.) Οἷος ὁ Ἔκτωρ, καὶ οἱ τοῦ Ἀγήνορος παῖδες Ἀρχιλόχος τε καὶ Ἀνάμας. — 3. Οὐκ ὀλίγους.) Περὶ οὗ Ὀμήρος λέγει Ἰλ. Β', 130.

. . . . Ἄλλ' ἐπὶ κύριοι. . . .
Πολλῶν ἐκ πολιῶν ἐγγέσπαλοι ἄνδρες ἔσιν.

— 4. Τῆς ἀνάγκης.) Ἔργον εἶναι δηλ.

— 5. Νοῦν ἔχοντες.) Οἱ ὑμῖν δηλ. συμμαχήσοιεν.

§ 35. 2. Καὶ τοῖς βασιλεῦσι.) Καὶ οἱ σύμμαχοι τῶν βασιλέων οὐκ ἐλπίζονται, ὡς παρ' ἡμῖν. Βασιλεῖς δὲ λέγετε Ἀγαμέμνονα καὶ Μενέλαον. — 3. Μικροτέρου τοῦ ἔργου.) Ἡ πολεμουμένη

όντων χειρός. Ὑμῖν δὲ εἴ τινας ἄρα καὶ βοηθοῖεν, οἱ μὲν θάπτον ἴσως, οἱ δὲ σχολαιώτερον ἤξουσιν· ὅσον ἕτερος ἐτέρου κατὰ τὸν τόπον⁴ ἀφίστηκε, τοσοῦτον ὑπεριζῶν κατὰ τὸν χρόνον. Ἄν οὖν ὑμεῖς μὲν ἀντιτείνητε πρὸς τὴν πρεσβείαν· οἱ δὲ βοηθήσαντες ὑμῖν μελήσωσι τοῖς Ἕλλησι δὲ λοιπὸν ἢ τὰ ὅπλα πρὸς ἀγαγῆν. Ἄρα οὐ κατόπιν, εἰ καὶ δυσχερὲς εἰπεῖν, τῶν πραγμάτων παρέσονται, καὶ τοῦ καιροῦ τῆς ὠφελείας παρελθόντος, ἐπὶ τὴν τῶν συμφορῶν ἀφίζονται θάνα; Οὐ γὰρ δὴ ταύτην παρ' ἡμῶν ἐπαγγέλλεσθε τὴν χάριν, οὐδέ γε πέμψαντες κήρυκας ἐκεῖνα ἐρεῖτε; ὅτι, ὃ βέλτιστοι, τί ἐπιέγεσθε; ἀναμείνατε Λυκίους ἡμῖν καὶ Παίονας ἐλθεῖν, ὥστε καὶ ἡμᾶς ἔχειν μεθ' ὧν παραταξόμεθα.

§ 36. Ἀλλὰ πάντα ἀφήμι ταῦτα, καὶ θῶμεν, ἢ πάντας ἤδη παρεῖναι τοὺς ἐπικούρους ὑμῖν, ἢ καθεδεῖσθαι τοὺς Ἕλληνας ἀργούντας, ἕως ἂν εὐπορήσωσιν ἀντιπάλων· ἤξουσι πολλοὶ πολλὰ χόθεν συνδιασώσοντες Ἴλιον. Οὐκοῦν τὸ μὲν πλῆθος ἴσον ἀμφοῖν, εἰ δοκεῖ, λογίζόμεθα, τὰς δ' ἀρετὰς παραλλήλους θέντες, ἐξετάσωμεν. Εἰ δὲ ὑπερβολὴ προσήκει κεχρῆσθαι, δεδῶσθαι μὴτ' Ἀχιλλέως, μὴτ' Αἴαντος ἐκατέρου,² μῆτε Διομήδους, μὴτ' Ἰδομενέως, μῆτε Τεύκρου, μὴ Σθενέλου, μὴ Μενεσθέως· ἐμαυτὸν γὰρ καὶ τοὺς βασιλεῖς³ ἀφήσω, καὶ πολλοὺς ἄλλους καλοὺς καγαθοὺς στρατηγούς. Δεδῶσθαι νῦν μηδενὸς εἶναι τούτων φαυλοτέρους ἐκείνους, οἷος φατὲ πιστεύειν εἰς τὴν νίκην. Ταῦτα κοινὰ θέντες, τὴν ἀνάγκην σκεψόμεθα, μεθ' ἧς ἐκάτεροι τῶν ἔργων ἀψόμεθα. Οὐκοῦν ἐκείνους μὲν, ἐγείρει παράκλησις καὶ δέησις, καὶ τὸ βούλεσθαι Πριάμῳ χαρίζεσθαι· ἡμῖν δὲ, τὸ μὲν βούλεσθαι χαρίζεσθαι τοῖς Ἀτρεΐδαις, κοινὸν πρὸς ἐκείνους ἐστί. Πρόσεστι δέ γε καὶ τὸ τῶν ὑπηκόων δίκαιον. Ἐκείνοις μὲν γὰρ ἕξεστιν ὅσον βούλονται χαρισισμένοις, μηκέτι τοῦ λοιποῦ πρὸς ἀνάγκην, ταλαιπωρεῖσθαι. Ὡς τε καὶ τῆς ἐπικουρίας καὶ τῆς ἀναχωρήσεως ὅρος αὐτοῖς ἡ γνώμη· ἡμῖν δὲ ἡ προαίρεσις οὐχ ἕξει μεταβολὴν· βεβαιουταὶ γὰρ τῇ τῶν βασιλέων ἀνάγκῃ.

§ 37. Τὸ δέ γε ἔτι τούτου μείζον· πολὺ γὰρ βελτίοσι τῶν Ἀτρεΐδων βασιλεῦσι καὶ ἰσχυροτέροις ὁμολογίας δεδώκαμεν, ἢ μὴν ἐκπολιορκήσιν τοὺς ἀδικούντας τῇ Ἑλένῃ συνοικοῦντας. Καὶ οὐδ' ἂν εἰ σφόδρα βουλοίμεθα προκαταλῦσαι τὴν προθυμίαν, ἡμῖν ἀκίνδυνον. Τί δὲ τοῦτό ἐστιν; Ἐτι νέας οὔσης τῆς Ἑλένης κομιδῇ·

δὴλ. Τρωάς. — 4. Κατὰ τὸν τόπον.) Κατὰ τὸ τοῦ τόπου διάστημα.

γὰρ ἦσαν Αἴαντες· ὁ τοῦ Οὐλέως καὶ ὁ τοῦ Τελαμώνος. — 3. Καὶ τοὺς βασιλεῖς.) Ἀγαμέμνονα καὶ Μενέλαον.

§ 36. 2. Αἴαντος ἐκατέρου.) Δύο

ἀνείπεν ὁ Θεὸς ἔσεσθαι τινα περὶ τὸ γυναιὸν ταραχήν. Ὡς οὖν πολλοὶ πολλαχόθεν οἱ κράτιστοι συνήλθον μνηστεύοντες, ἔδοξεν² ἀδήλου τοῦ μέλλοντος ὄντος, πίστιν ποιήσασθαι καὶ ὅρκους ἰσχυροὺς, ἢ μὴ ἀποτυγχάνοντας, βοηθήσειν τῇ ληψομένῃ κατὰ τῶν ἀδικούντων. Ὡςτο γάρ ἕκαστος ἐν μετῴρῳ τοῦ πράγματος ὄντος, αὐτῷ ταύτην ἀποτίθεσθαι τὴν ὀφέλειαν. Καὶ νῦν ἡμᾶς ἐπὶ τὴν στρατείαν ἡγείρειν ὁ Ζεὺς, ὁ Ἀπόλλων, καὶ πάντες οἱ Θεοὶ³ καὶ λιπεῖν τὴν τάξιν, οὐκ ἔνεστιν εἰ μὴ τις μέλλοι τὰς τῶν Βαρβάρων χεῖρας φεύγων, περιπεσεῖσθαι ταῖς τῶν Θεῶν, καὶ τὰ ὅπλα δεδιώς, πολεμήσειν τοῖς κρείττοσιν.⁴

§ 38. Ἄρα ὑμῖν δοκεῖ Πρίαμος παραπλησίους στρατιώτας συλλέγειν, καὶ τὴν αὐτὴν ἔχοντας τοῦ μέχρι παντός² κινδυνεύειν ἀνάγκην; Οὐ γὰρ ἄδηλον ὅτι καὶ τυχὸν ἀντικρούσῃ, ταχέως μνήσονται τῆς οἰκίας οὐδενὸς ὄντος, ὃ φοδερωτέραν ποιήσει τὴν ἀναχώρησιν, τῆς μονῆς. Ἀλλ' οὐτά γε ἡμέτερα ταῦτα, ἀλλὰ τὸ μένοντας ἀποθνήσκειν μετριώτερον φαίνεται, τοῦ μετ' ἐπιουρίας σώζεσθαι.

§ 39. Φέρε δὴ καὶ τὰ λοιπὰ σκοπήσωμεν· καὶ ὅπως εἰς ἄνισον πόλεμον τὸν πρὸς ἡμᾶς ἑαυτοὺς ἐμβαλεῖν ἐπιθυμεῖτε, ὑπ' ὅσιν ἀγαγομεν. Οὐκοῦν ἡμῖν μὲν παῖδες, καὶ γυναῖκες, καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ πόρρῳ που τυγχάνει κείμενα ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου,² καὶ ὅ (ὃ μὴ γένοιτο) σφαλεῖναι συμβαίῃ, τῆς χείρονος οὐ μεθέξουσιν τύχης· ἀλλ' ἐν τοῖς ἡμετέροις σώμασιν ὁ κίνδυνος ἴσταται. Εἰ δὲ ὑμεῖς τι πταίσετε τοῖς ὅλοις ἐπταικότες ἀνείητε· καὶ δεῖ συνυποκεῖσθαι τοῖς ἀποδαινουσι, τὸ τῆς πόλεως ἔδαφος· καίτοι τίς οὕτω σφόδρα μεγάλῳ ψυχος; ὅστις ἂν ὑπὲρ οὕτως ἀνομοίων ἄθλων ἀναρρίψει τὸν κύβον³ μέλλον, εἰ μὲν κρατήσῃεν, οὐδὲ μικρὸν κερδαίνειν, εἰ δὲ σφαλεῖν, τοῦ παντός στερεῖσθαι.

§ 40. Ἐτι τοίνυν τὴν μὲν ἡμετέραν χώραν, οὐδεὶς ἐστὶν ὃ ποιήσων κακῶς· ἢ δὲ ὑμέτερα στρατόπεδον ἡμῖν γίγνεται καὶ τὴν τρο-

§ 37. 2. Ἐδοξεν.) Πολλῶν γὰρ συνηλθόντων εἰς μνηστείαν τῆς Ἑλένης, καὶ τοῦ Τυνδάρου ἐν ἀπορίᾳ ὄντος· ἐροεῖτο γὰρ μὴ οἱ ἄλλοι μὲν μνηστικαῖσιν, ἐνὸς τὴν Ἑλένην λαβόντος· ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπέθετο αὐτῷ εἰς ὅρκον ἐμβαλεῖν πάντως ἢ μὴ βοηθήσειν τῇ ληψομένῃ κατὰ τῶν ἀδικούντων· καὶ οὕτω προετίμησε πάντων Μενέλαον. — 3. Πάντες οἱ Θεοί.) Οὗς ὠμόσαμεν. — 4. Τοῖς κρείττοσιν.) Τοῖς Θεοῖς δηλ.

§ 38. 2. Μέχρι παντός.) Μέχρι δηλ. καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς τὸ πᾶν οὗτης ἐν ἀνθρώπῳ.

§ 39. 2. Ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου.) Ἡ γενικὴ πρὸς τὸ Πόρρῳ· ἦτοι Πόρρῳ τοῦ πολέμου, ἐν τῇ Ἑλλάδι, ὑπὸ σκέπῃ ὃ ἐστὶν οὐδὲν φοβοῦνται τῶν ἐκ τοῦ πολέμου, συμβαινόντων, ὥσπερ οἱ ὑπὸ σκέπῃ ὄντες οὐ φοβοῦνται, ὑστὸν καὶ χειμῶνα. — 3. Τὸν Κύβον.) Ἀπὸ μεταφορᾶς εἰληπται τῶν κύβοις παιζόντων· δύο γὰρ κύβους οὕτοι ἔχοντες, καὶ ἐπὶ τραπέζης τινὸς ῥίπτοντες· ἐκ τῆς διαφοράς τῶν κύβων βίσεως τὰ τῆς τύχης ἐλπίζουσιν· ἵκτιν οἱ περὶ τὰ ταῦτα δεινοί.

φὴν ποριοῦμεν ἀπὸ τῶν ὑμετέρων καρπῶν καὶ βοσκημάτων καὶ διχῇ δεήσει δαπανᾶσθαι τὸ Ἴλιον, τῶν μὲν συμμάχων αἰτούντων, τῶν δὲ πολεμίων ἀρπαζόντων καὶ τῶν μὲν, οἰκειότητος ὀνόματι λαμβανόντων· τῶν δὲ, πολέμου νόμῳ ληίζομένων.

§ 41. Καὶ μὴν οὐδὲ ἐκεῖνο παραπλήσιον. Εἰ μὲν γὰρ μεθ' ὑμῶν τὸ δαίμόνιον γένοιτο, καὶ τὰ πράγματα ἡμῖν, εἰς ἔσχατον προδαίη κακοῦ,² πρόχειρον καθελκύσασι τὰς ναῦς, ἔξω γενέσθαι τῶν δεινῶν καὶ πρὸς βραχὺ τῇ καιρῷ παραχωρήσαντας, αὖθις ἐπιπλεῖν, ἡνίκα βέλτιον· εἰ δὲ ἐφ' ὑμῶν τὸ αὐτὸ συμβαίνει· τίς ὑμῖν ἔσται πόρος; τίς μηχανὴ τῆς ἀκαιρίας ἰσχυροτέρα; Οὐ γὰρ δὴ τὴν πόλιν γε μεθορμίζετε πρὸς τὸ ἀσφαλές. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν εἰπεῖν οὐ βούλομαι τοῦ δὲ πράγματος ἡ τελευτὴ καταφαίνεται.

§ 42. Οἱ μὲν λογισμοί, ταῦτα καὶ πολλὰ τοιαῦτα παριστῶσιν, ὦ Τρῶες. Ἔστι δ' ἐφ' ὑμῖν ὁποτέραν βούλεσθε τραπέσθαι. Βέλτιον δὲ ἐκείνην, ἀφ' ἧς ὕστερον ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπαινέσειςθε. Καὶ γὰρ ἐρῶ, εἰ καὶ φορτικώτερον ἀκοῦσαι, εἰ μὲν ἄπικνυτες συμφέετε τῇ ἀνθρώπῳ, τάχ' ἂν εἶχε συγγνώμην, κοινὴν ἡδονὴν ὠνήσασθαι κινδύνου.² εἰ δὲ τοῦτο οὐκ ἔνεστιν, οὐδ' ἂν γένοιτο ποτε, τίς ἡ πολλὴ πρόνοια τῆς Ἀλεξάνδρου τρυφῆς;

§ 43. Ὅτι νῆ Δία κρατεῖ, τοῖς δὲ κρατοῦσιν² ὑπουργεῖν ἄξιον· καὶ πρᾶνομῶσιν, ὦ Τρῶες; καὶ ἀποσφάττωσι τοὺς ἀρχομένους, καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας ἀνδραποδίζονται, καὶ πυρπολῶσι τὴν πόλιν; Ταῦτα τοίνυν Ἀλέξανδρος ἐπενήνοχεν Ἰλίῳ· ὁ γὰρ τὴν ἀνάγκην παρῆσχεν τοῦ ταῦτα ποιεῖν ἑτέροις, οὗτος ἂν αὐτόχειρ νομίζοιτο τούτων, ὧν καθέστηκεν αἴτιος. Εἶτα βασιλεῖα προσερεῖ τις εὖ φρονῶν, τὸν οὐ καταλιπόντα³ ὧν βασιλεύσει. Οὐκ οἶσθ' ὅτι τὸ τῆς ἀρχῆς ὄνομα τοῦ κρείττονός ἐστι; καὶ τοῦτό ἐστι βασιλεὺς, εἰ μὴ τὴν προσηγορίαν ἀρνεῖται τοῖς ἔργοις, εὐδαιμονίας πρῦτανις, δικαιοσύνης κανὼν, τῶν ἀρίστων παράδειγμα; Ὁ δὲ χεῖρῳ τῶν ὑπηκόων παρέχων ἑαυτὸν, εἰκότως ἂν ἀφείς τὴν βασιλείαν, εἰς τοὺς ἀρχομένους τάττοιο. Οὐ καλῶ κυδερνήτην ἐγὼ τὸν καταδύοντα τὸ σκάφος, οὗ τοὺς οἰάκας ἐπιστεύθῃ· οὐδὲ τὸν ἐν οἷς ἐπιτηδεύει δεικνύντα τοῖς ναύταις, ὡς ἀμελητέον ἦδη τοῦ πλοίου, οὐδέ γε τὸν, ἃ μηδεὶς τῶν ναυτῶν πλημμελεῖ, περὶ ταῦθ' ἐκόντα πονηρὸν ὄντα. Ἀλέξανδρος τοίνυν ἄρχειν ἀξίων τῶν ἄλλων Τρώων,

§ 41. 2. Εἰς ἔσχατον... κακοῦ.) Ἀντὶ εἰς τὸ ἔσχατον κακόν· εἰς ἀπελπισίαν δηλ.

§ 42. 2. Κινδύνου.) Ἀντὶ κινδύνου· ἐλ-
λείπει τῆς Ἀντὶ δηλ.

§ 43. 2. Κρατοῦσιν.) Τοῖς ἀρχουσι

δηλ. δεῖ ὑπηρετεῖν. — 3. Τὸν οὐ καταλιπόντα.) Ἐαυτὸν γὰρ πάντων ἀνθρώπων κάκιστον ἀποδείξας, οὐ κατέλιπεν ἀνθρώπους χείρους ὄντας ἑαυτοῦ, ὧν βασιλεὺς γενόμενος ἐπὶ τὸ ὄρθον μεταβρέθυμίζει.

ἃ μηδεὶς τῶν ἀρχομένων ἐτόλμησε, ταῦτα ἑαυτῷ προσήκειν ἡγήσατο.

§ 44. Ἔοικα δὲ τὴν ἄλλως μακρολογεῖν, ἔτοιμον ὃν ἐπιστομίσαι τὸν ταῦτα προφασιζόμενον. Νῦν γὰρ οὐτ' Ἀλέξανδρος, οὐθ' Ἐλένος, οὐτε Δηίφοδος, οὐτ' ἄλλος οὐδεὶς τῶν Πριάμου παίδων κρατεῖ τῶν ὑμετέρων πραγμάτων, ἀλλὰ Πριάμος αὐτός. Καὶ τοῦτο οὐκ ἀκοῇ μόνῃ ἐστὶν εἰδέναι,¹ ἀλλὰ καὶ τοῖς ὀρωμένοις δῆλον καθίσταται καὶ χωρὶς τούτων τοῖς ἀπανταχοῦ νενομισμένοις, ταῦτα δὲ ἐστὶ τί; τοὺς παῖδας τοῦ βασιλέως περιόντος μὲν αὐτοῖς τοῦ πατρὸς, ἰδιωτεύειν· ἀπελθόντος δὲ, εἰς τὴν ἐκείνου τάξιν παριέναι τὸν πρεσβύτατον, ἄλλως τε εἰ² καὶ δεινὸς εἴη χρήσασθαι πράγμασιν ἅπερ ἀμφοτέρω, τὸ σκῆπτρον εἰς Ἑκτορα περιάξειν ἔοικε. Τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ νῦν Ἀλέξανδρον βασιλεύειν, ὥστε οὐδὲ ἐν ἐλπίσιν³ ἐστὶ τοῦ πράγματος. Εἴ γε ζῶντος μὲν καὶ ὄντος Πριάμου, οὐδεὶς εἰς τοῦτο τῶν ἐκείνου παίδων κληθήσεται. Τελευτήσαντος δὲ, Ἑκτωρ γίνεται τῆς ἀρχῆς τοῦ πατρὸς κληρονόμος.

§ 45. Οἶδα δὲ ὡς εἰ καὶ Πριάμος οἶα περ' Ἀλέξανδρος ἡσέλγαιεν (ἡσέλγαινε δὲ ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς πόλεως) οὐκ ἂν ἠνέχεσθε τῆς ἀκολασίας ἐκείνου, τὴν δίκην αὐτοὶ διδόντες. Ἀλλ' ἔχει ἂν εἰπεῖν πρὸς αὐτὸν μέτριά τε καὶ δίκαια, καὶ αὐτῷ πεισθῆναι συμφέροντα· ὦ βασιλεῦ, ἡμεῖς μὲν ἑαυτοὺς ἐνεδώκαμέν σοι, καὶ τῶν ὅλων προύβαλόμεθα πραγμάτων, οὐκ ἐπὶ τὸ κακῶς ὑπὸ σοῦ παθεῖν· ἀλλ' ἐπὶ τὸ, κἄν εἴτις ἕτερος τολμήσῃ,² σὲ διακωλύειν· οὐδ' ἵνα πρὸς ἡδυπάθειαν ἀποχρήσῃ τῇ βασιλείᾳ, ἀλλὰ τὴν ὑπάρχουσαν εὐδαιμονίαν ἐπιτείνῃς τῇ προνοίᾳ· σὺ δὲ οὐκ εἰς καλὸν ἔοικας ἀπολάυειν τῶν δοθέντων σοι· οὐδὲ τὰς ἐλπίδας ἡμῖν βεβαιοῦν· ἀλλ' ἃ μηδεὶς ἂν ἥλπισε, τούτοις ἐπιχειρεῖν. Καὶ δύο τὰ χεῖριστα ἐργάζεσθαι σαυτὸν μὲν γὰρ πονηρότατον ἀποφαίνει· δι' ὧν δ' αὐτὸς ἀδικεῖς, τούτοις ἡμᾶς ἀπολλύεις. Ταῦτα καὶ ὑμᾶς ἂν εἰπεῖν οἶμαι, καὶ Πριάμον αἰσχυρῆναι, καὶ δευτέραν ποιήσασθαι³ τὴν ἑαυτοῦ ῥαπτώνην τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας.

§ 46. Μὴ τοίνυν ἃ τὸν βασιλέα τολμῶντα ποιεῖν ἐκωλύει ἂν, ταῦτα τοῖς οὐκ οὐκ τοσοῦτον ἰσχύουσιν ἐπιτρέψῃς. Μηδὲ ἐς τοσοῦτον συγγέητε τὰ πράγματα, ὥστε βασιλέα γε νομίζειν, τὸν οὐκ

§ 44. 2. Ἄλλως τε εἰ.) Ἀντὶ τοῦ Μάλιστα. — 3. Οὐδὲ ἐν ἐλπίσιν.) Οὐδὲ ἐλπίζει δηλ. ποτὲ βασιλεύσειν.

§ 45. 2. Τολμήσῃ.) Κακῶς ποιῆσαι ἡμᾶς. — 3. Δευτέραν ποιήσασθαι.) Προ-

τιμῆσαι δηλ. τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων τῆς ἰδίας ῥαπτώνης.

§ 46. 2. Τὸν οὐκ ἔχοντα.) Τὸν Ἀλέξανδρον δηλ. ὅστις οὐκ ἔχει τὴν ἀρχὴν εἰς οὗν οὐκ ἐστὶ βασιλεὺς. —

ἔχοντα² τὴν ἀρχήν· καὶ πλείω τούτῳ παρέχειν ἐξουσίαν, ἢ παρ' οἷς³ ἐστὶ τὸ κρατεῖν.

§ 47. Οἶμαι τοίνυν ἔρεῖν τινάς, ὡς ἐκούσα συνηκολούθησεν ἡ γυνή, καὶ οὐτ' Ἀλέξανδρος οὐδὲν ἀδικεῖ, Μενέλεως τε πραγματωδέστερός ἐστι τοῦ προσήκοντος, τὴν ἀποφυγοῦσαν ἀγαπῶν. Ἔστι δὲ πρόχειρον μὲν εἰπεῖν, ὡς Ἀλέξανδρος μὲν ἀδικεῖ, τὴν οὐ βουλομένην ἀκολουθεῖν ἀρπάσας. Μενέλεως δὲ τὰ προσήκοντα ποιεῖ, τὴν ἀκούσαν ἀπελθοῦσαν, ἀξίων ἔχειν· ἀλλ' ἵνα μὴ ἀπέραντος ὁ λόγος εἴη, δεδόσθω βεβουλομένην ἀκολουθεῖσθαι οὐκοῦν ἐξαπατήσαντος Ἀλεξάνδρου τοῦτ' ἐποίησεν² οὐ γὰρ πρότερόν γε οὐδὲν τοιοῦτον εἰργασμένη φαίνεται. Ἔστιν οὖν Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦτο ἀδίκημα δεινόν· καὶ πολὺ γε δεινότερον, τὸ πείσαι γενέσθαι φάλην, τοῦ πρὸς ἀνάγκην καταισχυῖναι· ἡ μὲν γὰρ βίαισθαι, τὸ μὲν σῶμα ὕβρισται, τὴν δὲ γνώμην οὐ διέφθαρται· καὶ προσέτι μισεῖ τὸν τὴν ἀνάγκην ἐπενεγκόντα· ἡ δὲ πεισθεῖσα, θαυμάζειν ἂν φεύγειν ἄξιον, συνεπειληπται τῶν ἀδικημάτων. Καὶ γέγονε πονηρίας κοινωνός. Καὶ οὐδ' ἂν ἐπανόρθωσις εἴη τῷ πράγματι, διεφθαρμένου τοῦ τρόπου. Οὕτω κατ' ἀμφοτέρω³ Ἀλέξανδρος ἀδικός, καὶ ἐν θατέρῳ⁴ πονηρότερος δεικνύται.

§ 48. Ὑπερβολὴ δ' ἔγωγε χρήσομαι. Οὐ παρεκρούσατο τὸ γύναιον Ἀλέξανδρος. Ἀλλ' ἐκείνη² μὴ βουλόμενον ἠνώχληκε. Καλῶς ἔδει τοίνυν ἐπισχεῖν ἀμαρτάνουσας,³ ἀλλ' οὐ συλλαβεῖν ἀδικούσῃ. Καὶ ταύτην ἀντιδοῦναι τῷ ξενίσαντι τὴν χάριν, τὸ μὴ συμπράττειν εἰς ἃ μὴ προσῆκε τῇ γυναικί· οὐ γὰρ ἡ κοινωνία τῶν ἀδικημάτων ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἐξαιρεῖται τὸν μετασχόντα τῆς μέμφεως· ἀλλ' εἰς ταυτὸν τίθησι, τῷ παρακεκληκότι, τὸν ὑπακούσαντα. Καὶ τοσοῦτον αὐτῷ νέμει τῶν αἰτιῶν, ὅσον καὶ τῶν ἔργων μέτεστιν. Ὁ τοίνυν λόγος ὁ τοιοῦτος οὐ τὸν μὲν ποιεῖ καθαρὸν ἐγκλημάτων· τὴν δὲ οὐ· ἀλλ' ἐκείνην συνδιαβάλλει. Οὐδὲ Ἀλέξανδρος μετριώτερος, εἰ καὶ τὸ γύναιον ἐν αἰτίᾳ.⁴

§ 49. Ἀλλὰ μὴν² πρὸς γε τὸν φάσκοντα θαυμάζειν· εἰ μὴ αἰσχύνοιτο Μενέλεως, Ἑλένην ἀπολαμβάνειν ἐπιχειρῶν, ἐκεῖνο λέγω· ἡμῖν, ὦ Τρῶες, μελήσει τῆς ἡμετέρας αὐτῶν³ δόξης· ὑμῖν δὲ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν φροντιστέον. Θαυμάζω δὲ, εἰ τὸ μὲν ἡμῖν

3. Ἡ παρ' οἷς.) Ἡ ὅσην ἐξουσίαν οὐ παρέχετε τῷ Ποιᾶμῳ, παρ' ᾧ ἐστὶ τὸ κρατεῖν· ὅπερ ἐστὶ βασιλεῖ ὄντι.

§ 47. 2. Ἐποίησεν.) Ἡ Ἑλένη δηλ. — 3. Κατ' ἀμφοτέρω.) Καὶ κατὰ τὸ ἐξαπατήσθαι, καὶ κατὰ τὸ ὕβρισθαι. —

4. Θατέρω.) Τῷ ἐξαπατῆται· ἢ πείτῃται.

§ 48. 2. Ἀλλ' ἐκείνη.) Ἐννοεῖται, Οὐ

παρεκρούσατο τὸ γύναιον Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ἐκείνη. — 3. Ἀμαρτάνουσας.) Τὴν γυναῖκα δηλ. τὴν Ἑλένην. — 4. Ἐν αἰτίᾳ.) Ἔστιν. Εἴτ' οὖν εἰ ἡ γυνὴ ἄξια κατακρίσεως.

§ 49. 2. Ἀλλὰ μὴν.) Προσθετικός. — 3. Τῆς ἡμετέρας αὐτῶν.) Τὸ αὐτῶν κατὰ παρολκὴν κίεταί ἐπιτατικῶς.

τὰ οἰκεία κομίζεσθαι ζητεῖν αἰσχρόν· ὑμῖν δὲ τὸ τῶν οὐ προσήκόντων ἀμφισβητεῖν, καλόν. Καὶ Μενέλεως μὲν Ἑλένη συνοικῶν, γέλωτα καὶ χλευασμὸν οἶσει· Ἀλέξανδρος δὲ κρείττων ἔσται κατηγορίας, πάντα ἐκείνην ἡγούμενος. Πάντων δὲ ἀτοπώτατον, ἣν ἐκοῦσαν φατὲ τοῖς χειρίστοις ἐπιδραμεῖν, ὑπὲρ ταύτης ἀποθνῆσκειν ἐπιθυμεῖν. Τίς δ' ἂν εἴδῃ τί ποτε χρήσεται τῇ γυναικί; εἴτ' ἐπὶ τιμωρίᾳ, λαβεῖν βούλεται, εἴτ' ἀποσφάζαι· εἴτε καταποντίζαι· εἴτε συνειδῶς αὐτῇ παρὰ γνώμην ἥρπαγμένην, τοῦ πεποιηκότος, ἀλλ' οὐ τῆς παθούσης, τ' ἀδίκημα κρινεῖ. Τί ἄν τις περιεργάζοιτο ταῦτα, περὶ ὧν ἀφεῖναι δεῖ δοκιμάζειν τὸν κύριον;

§ 50. Ἦδη τοίνυν τινὸς ἤκουσα τὸν Ἀλέξανδρον ἐπαινοῦντος, ὅτι βούλεται γυναικὶ συνοικεῖν, καὶ γένει καὶ κάλλει διαφεροῦση. Τοῦτο δὲ, κατηγορία μεγίστη τῶν ἀπασῶν² ἐστίν. Εἰ γὰρ σεμνόν τι τοῦτο, καὶ πολλῆς εὐδαιμονίας γέμον· καὶ ζηλωτὸν δεῖν κεκρίσθαι τὸν Ἑλένη συνοικούντα, μεγίστων ἀγαθῶν δῆπουθεν ὁ Μενέλεως ἐστέρηται· καὶ ὧν παρόντων εὐδαιμόνων ἦν, τούτων ἀπόντων ἡδίκηται. Ὡστε ὁ τοῦτο λέγων, ἡμῖν μὲν εὐλογον τὴν στρατείαν ἀποφαίνει· τὴν δ' ἀπολογίαν Ἀλεξάνδρου, παραιρεῖται. Εἰ μὲν γὰρ οὐδενὸς ἄξιον Ἑλένη, τὸ κινδυνεύειν ὑπὲρ ταύτης εὐθες· εἰ δὲ πλείστου καὶ τοῦ παντός, μεθ' ὑπερβολῆς ἡδίκηκατε· ὥστε ἢ μικρόν τὸ πρᾶγμα νομίζοντες, οὐ κατέβητε, ἢ μέγιστον κρίναντες, ἀποδώσατε. Τὸ μὲν γὰρ ἀνόητον· τὸ δὲ ἄδικον. Εἰ γὰρ οὗτος ἐκάστη παρασταίῃ λογισμὸς,³ καὶ τὰς τῶν πλησίων γυναῖκας σκεψόμεθα, καὶ τὰς ἀρίστας, ἡρῶν αὐτῶν εἶναι μᾶλλον, ἢ τῶν ἐχόντων βουλησόμεθα. Ὅρατε, ὦ Τρῶες, μὴ καὶ πρὸς ἀλλήλους τοῦτο πάθητε· καὶ τὸ νόσημα πάσας ἐπέλθῃ τὰς πόλεις, καὶ πονηρὸν ἔθος παρ' ὑμῶν ὀρμηθῇ. Θαυμάζεις τὴν παιδα τοῦ Διὸς;⁴ ἀλλ' οὐ σοι δίδωσιν αὐτὴν ἡ τύχη· ἀλλ' ἐξ ἀπάντων, κηδεστὴν ποιεῖται Μενέλεων· τοῦτ' ἐστίν ὁ κληρὸς· ἡ γνώμη τοῦ Διὸς τοῦτον αἰρεῖται· τούτῳ τὸ θυγάτριον ἐγγυᾷ. Πάντων δὲ σχετλιώτατον,⁵ ὅτι οἱ μὲν ἐν Πελοποννήσῳ κατοικοῦντες, καὶ ἅπαντες ἀπλῶς οἱ τότε μνηστεύσαντες, ἔστερξαν τῇ τύχῃ·⁶ καὶ τοῦ δικαίου,⁷ τὴν αὐτῶν ἰσχὺν οὐκ ἠξίωσαν προθεῖναι· ὁ δὲ⁸ μηδὲ μνηστεύειν τολμήσας, πλέον ἔχει τοῦ λαχόντος.

§ 50. 2. Τῶν ἀπασῶν.) Τὸ ἄρθρον διὰ τὸ ἐννοούμενον οὐσιαστικόν· ἦτοι τῶν κατηγοριῶν ἀπασῶν. — 3. Οὗτος . . . λογισμός.) Ἀνάρθρως διὰ τὴν δεικτικὴν· σὺν ἧτις γὰρ τοῦτο, δεικτικῆς ἡγούμενης· ἢ γὰρ δεῖξις τὸ ὠρισμένον τοῦ υποκειμένου δηλοῖ, ὅπερ ἐστὶν ἄρθρου. — 4. Τὴν παιδα τοῦ Διὸς.) Ἑλένην. Ἀἰῶας γὰρ καὶ Διὸς ἢ Ἑλένης. —

5. Σχετλιώτατον.) Εἰσὶ τὰ ἐξῆς ῥηθησόμενα. — 6. Ἐστερξαν τῇ τύχῃ.) Τὸ Στέργω, σημαίνει τὸ Ἀγαπᾶν, αἰτιατικῇ συντάσσεται ὅσον Στέργοντας αὐτὴν ὁμοίως, ὡς περ οἱ βέλτιστοι τοὺς πατέρας καὶ τὰς μητέρας τὰς αὐτῶν. Ἰσοκρ. Παναθην. σημαίνει δὲ τὸ Εὐχαριστοῦμαι, δοτικῇ. — 7. Καὶ τοῦ δικαίου.) Ἐνεκα δηλ. — 8. Ὁ δέ.) Ἀλέξανδρος.

§ 51. Ἄλλ' ἵνα μὴ διατρίβωμεν ἐν λόγοις τὸν χρόνον· μὴδὲ στρατόπεδον τοιοῦτον² ἐν ἀργίᾳ καθέζηται,³ πράξεως ἐπιθυμοῦν, τοσοῦτον εἰπὼν ὑμῶν ἀπαλλάξομαι· κατέχοντες μὲν Ἑλένην, πολεμηθήσεσθε· διδόντων δὲ ὑμῶν αὐτήν, καὶ δίκας⁴ ἀνεξόμεθα. Καὶ νῦν ἐφ' ὑμῖν ἐστὶν ἡ ζῆν ἀδεῶς, ἡ κινδυνεύειν. Δότε οὖν ἡμῖν ἡδὴ τὰς ἀποκρίσεις, καὶ τὴν ταχίστην ἀποπέμψατε· ὥς ἔγωγε πάντας μὲν, μάλιστα δὲ τὸν Ἀχιλλεῖα, καὶ τὸν Αἴαντα, ζημίαν ἡγοῦμαι πεποῖσθαι τὴν μέλλησιν· καὶ νῦν μετέωρον εἶναι τὸ στρατόπεδον, εἰς τε τὰ ὅπλα ἀποβλέπον, καὶ τὴν ἀκοὴν ἀναμένον.

§ 52. Εὖ δὲ ἐπίστασθε, ὥς τὸ τῶν πρέσβων ἄπρακτον, προσθήκη πρὸς ἀγανάκτησιν τοῖς ἀπεσταλκόσι καθίσταται. Ὁ γὰρ ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς ἡδίκηκούς τε χρησάμενος, ἐπειδὴν ὑπερφρονηθεὶς τύχη χαλεπώτερος γίνεται τῶν ἀπ' ἀρχῆς εἰς χεῖρας ἰόντων,² πρὸς τοῖς ἀδικήμασιν³ ὑπὸ τῆς ὕβρεως κινούμενος. Καὶ νῦν εἰ μὲν ἀπὸ τῶν δυσχερῶν ἠρξάμεθα, καὶ τῇ ἀποδασεί τὸ ἔργον⁴ ἡκολούθησε, τάχα ἂν ὕστερον δεομένοις σπονδῶν ἐνεδώκαμεν· καὶ τοὺς ἔχοντας τραχέως,⁵ ῥᾶστον ἂν ᾦν καταπραΰνουν· οὐ γὰρ διηλέχθημεν τοῖς ἀνθρώποις, οὐδ' αἰρέσεως κύριοι κατέστησαν· εἰ δ' ἄκοντες⁶ ἐπεσπάσαντο τὰ χεῖρω· Ἀλεξάνδρου τὸ ποινήρευμα γέγονεν· ἡ δὲ πόλις οὐ συνῆδικηκε, καὶ πολλὰ ἂν ᾦν ἱκανὰ μεταστῆσαι τὴν ὀργὴν εἰς φιλανθρωπίαν.

§ 53. Νυνὶ δέ,² τίς ἂν ὕστερον εὐρεθῇ λόγος μέτριος, δι' οὗ³ καταβήσεσθε τὸν πόλεμον, εἰ μὴ νῦν ἐθελήσετε; Ἄνθρωποι τοσοῦτοι τὸ πλῆθος,⁴ καὶ τοιοῦτοι τὰς ἀρετάς, ἐγκαλεῖν ἔχοντας τὰ μίγιστα, ὅπλα ἐν ταῖς χερσὶ φέροντες, ἐφεστηκότες τῇ τῶν λελυπηκότων γῇ, σαφῶς εἰδότες, ὥς εἰμὴ τὰ πρῶτα τῶν ἀδικημάτων ἐπιστροφῆς τύχοι⁵, φανεῖται ταχέως καὶ τὰ δεύτερα· ὅμως κατέχουσιν ἑαυτούς· καὶ νικῶσι τῇ πραότητι τὸν θυμὸν, καὶ

§ 51. 2. Τοιοῦτον.) Ἐννοεῖται Ὅν. — 3. Ἐν ἀργίᾳ καθέζηται.) Ἀντὶ ἀργὸν καθέζηται, ἡ ἀργῶς. — 4. Καὶ δίκας.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ διδόντων· ἤτοι διδόντων ὑμῶν τὴν Ἑλένην, καὶ διδόντων δίκας.

§ 52. 2. Εἰς χεῖρας ἰόντων.) Μαχομένων. — 3. Πρὸς τοῖς ἀδικήμασιν.) Κινούμενος οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἀδικημάτων, ἀλλὰ πρὸς ταῦτοις καὶ ὑπὸ τῆς ὕβρεως καὶ περιφρονήσεως. — 4. Τὸ ἔργον.) Τῆς πρεσβείας δηλ. — 5. Τοὺς ἔχοντας τραχέως.) Ἡμᾶς δηλ. τοὺς οὕτω τραχεῖς ὄντας. — 6. Εἰ δ' ἄκοντες.) Εἰ

δὲ πάλιν ἔκτεινοι οἱ Τρῶες δηλ. ἄκοντες ἐπεσπάσαντο καὶ τὴν.

§ 53. 2. Νυνὶ δέ.) Τὸ Νῦν οὐ χρονικὸν ἐνταῦθα, ἀλλὰ μόριον κείμενον κατὰ τινα μετ' ἐκπλήξεως ἔμφασιν. Σύνηθες δὲ τοῦτο καὶ παρ' ἡμῖν· οἷον· Ἀλλὰ τώρα. — 3. Δι' οὗ.) Λόγου καταθεῖναι δυνήσεσθε τὸν πόλεμον· οὐ γὰρ ἔστιν ὑμῖν εἰπεῖν μήτε ὅτι οὐ διηλέχθητε ἡμῖν, μήτε ὅτι οὐ κατέστητε κύριοι αἰρέσεως, μήτε ὅτι ἄκοντες ἐπεσπάσατε τὰ χεῖρω. — 4. Τοσοῦτοι τὸ πλῆθος.) Κατὰ τὸ πλῆθος· κατὰ τὰς ἀρετάς. — 5. Ἐπιστροφῆς τύχοι.) Ἐάν μὴ ἐπιστρέψητε δηλ. τὰ πρῶτα ἀδικήματα διδόντες τὴν

παρέχουσι τοῖς ἡδικηκόσιν, ἀφορμὴν εἰς σωτηρίαν. Ἄν σὺν ὑμεῖς μὴ δέχησθε τὸ ἔρμαιον,⁶ μηδὲ ἀρπάξῃτε τὴν θωρακὴν· ἀλλ' ἀποστρέψασθε τὴν εὐτυχίαν· εἴτα πταίσαντες ὕστερον, πάνθ' ἐτοῖμοι συγχωρεῖν ἢ τε ὧν καὶ πολλοστὸν μέρος, ἥρκει τὴν πρώτην.⁷ Ἄν ταιτῆτε δὲ τοσοῦτον, μήτε⁸ τὴν πόλιν ὑμῖν ἀπόλλυσθαι. Ἄρ' σὺν ἀνασχέσθαι νομίζετε, τοὺς ἐγγὺς ὄντας ἡδη τὴν πόλιν ἔχειν;

§ 54. Ταῦτ' οὖν ἐνθυμηθέντες καὶ παραθέντες ταῖς ἡδοναῖς Ἀλέξανδρου, τὸν περίβολον τουτονὶ τοῦ ἄστεος, τοὺς νεώς, κάλλη δημοσίων, οἰκοδομημάτων κατασκευάς, ἰδίας εὐπορίας, πλούτου, ῥαστώνην, γεωργίας, παῖδας, γονεῖς, γυναῖκας, τὰ περὶ ὄντα ἀγαθὰ τὰς μελλούσας ἐλπίδας· ἐρωτήσατε ὑμᾶς αὐτοὺς γε, εἰ τοσοῦτων² ἄξιον πρίασθαι τὴν πρὸς Ἀλέξανδρον χάριν.

§ 55. Ἔστι δὲ ὑμῖν μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, οἰκείοις σωφρονίζεσθαι παραδείγμασι καὶ τὸ γινόμενον² κερδαίνειν ἀπὸ τῶν συμφορῶν· τοῦτο δὲ ἐστὶ, τῇ πείρᾳ τῶν προλαβόντων, τὸ μὴ τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν εἰδέναι φυλάττεσθαι. Τίς γάρ οὐκ οἶδεν, ὅτι Λαομέδων³ ἀγνωμοσύνη πρὸς Ἡρακλέα χρησάμενος, καὶ ὧν μὲν ἐδεήθη τυχῶν, αὐτὸς δὲ ὑπέσχετο δώσειν οὐ παρασχών, πολέμου καὶ κακῶν ἐπειράτο; Καὶ ἡ πόλις ἔκειτο, καὶ χρήματα ἤγρετο, καὶ σώματα εἴλκετο· καὶ τῶν ἀπολλυμένων οἱ λειπόμενοι δυστυχέστεροι, τῇ τῶν δεινῶν αἰσθήσει, τῶν ἀπελθόντων πλεονεκτοῦντες· τοῦτο μὲν τοι τὸ δεινὸν καὶ φρικτῶδες, Πρίαμην εἰσὶόν, ταραττέτω καὶ μὴ βουλέσθω, πολλὰ τοιαῦτα ποιεῖν παραδείγματα· μηδὲ ῥαθυμότερον ἐχέτω περὶ τὴν πόλιν, ἢ κυβερνήτης περὶ τὸ σκάφος. Ἐκεῖνοι τὰς ὑφάλους αἷς ἂν προσβαλόντες τρώωσι τὸ πλοῖον, ἐπὶ τῆς δευτέρας ἀναγωγῆς φυλάττονται· καὶ γίγνεται τὸ πρότερον πάθος, σωτηρία πρὸς τὰ δεύτερα· ὑμεῖς δὲ, εἰ μὴ ἐξ ὧν πεπείρασθε σωφρονήσετε, πάννυ ἂν εἴητε δυστυχεῖς.

Ἐλένην καὶ τὰ χρήματα. — 6. Τὸ ἔρμαιον) Ἑρμαῖον λέγεται τὸ ἀπροσδόκητον κέρδος· ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς τιθεμένων ἀπαρχῶν, ὡς οἱ ὁδοιπόροι καταστήουσιν ἢ ἀπὸ τοῦ ἐν ἐθεί λεγομένου Κοινός· Ἑρμῆς, ἀπὸ τῶν εὐρισκόντων τε οἶον Κοινόν τὸ εὖρημα. — 7. Τὴν πρώτην.) Ἦτοι κατὰ τὴν πρώτην πρεσβείαν· ἢ ἀπὸ τοῦ κατ' ἀρχάς. — 8. Μήτε.) Ὁ τε, ἥτοι παρέλκει, ἢ μειωτικὸς ἐστὶν ἀπὸ τοῦ Γοῦν· ὁ μειωτικὸς γε, ἐξ ἀντιγραφῆς μετεβλήθη εἰς τε.

§ 54. 2. Εἰ τοσοῦτων.) Εἰ ἄξιόν ἐστιν ἀντιδόντας τοσαῦτα, πρίασθαι τὴν πρὸς Ἀλέξανδρον χάριν.

§ 55. 2. Τὸ γινόμενον.) Ἀπὸ τῆς μετὰ τὸν γενέσεσθαι. — 3. Λαομέδων.) Λαομέδων Τροίας βασιλεὺς, συνθεὶς ἐπὶ χρήμασι ῥητοῖς Ἀπόλλωνι καὶ Ποσειδῶνι κτίσαι τὴν πόλιν, ἐψεύσατο· ὅθεν Ἀπόλλων μὲν λιμὸν, Ποσειδῶν δὲ θηροὺς καὶ πλημμύρα ἐπέμψεν τοῖς Τρωσίν· οἱ δὲ χρησμοὶ ἔλεγον τότε παύσειν τὰ κακὰ, ὅταν προτεθῇ εἰς βορᾶν τῷ θείῳ Ἡσιόνη ἢ θυγάτηρ Λαομέδοντος. Ταύτην Ἡρακλῆς ἐρύτατο, συνθεὶς τῷ πατρὶ εἰς γυναῖκα ἀγαγεῖν· ὁ δὲ, καὶ τοῦτον ἐψεύσατο τὴν ὑπόσχεσιν. Ἡρακλῆς δὲ ἀγανακτήσας, τοῦτον ἐρύναυσε, καὶ τὴν πόλιν εἰλε· καὶ Ἡσιόνην Τελεμόνῃ ἐδωκεν.

§ 56. Καίτοι,² τί τοσούτον ἐπεστρατεύσετό τις; Ἐξ νεῶν Ἡρακλῆς ἐδεήθη πρὸς τὴν ἄλωσιν Ἰλίου. Τὰ δὲ νῦν πρὸς ἐπίδειξιν μᾶλλον, ἢ χρεῖαν παρσκευάσται χιλίαις ναυσί,³ καὶ πελαγῶν καλυπτομένων, καὶ τῆς ἡϊόνος οὐκ ἀποχρώσης. Καὶ μὴν⁴ καὶ τὸ ἀδίκημα μετριώτερον τοῦ Λαομέδοντος, τοῦ νῦν τετολμημένου. Πολὺ γὰρ ἔλαττον, οἶμαι, δοῦναί τι θεόν μὴ βουλευθῆναι, ἢ τὰ μὴ προσήκοντα μηδαμῶθεν, ἀρπάσαντα ἔχειν· οὐδὲ φανείται τοσούτω χείρων ὁ Τελαμώνιος Αἴας τοῦ πατρὸς,⁵ τοῦ συνεξελόντος Ἡρακλεῖ Τροίαν, ὥστ' ἐκείνου συνοργισθέντος ἐπ' ἐλάττωσιν, αὐτὸς ἐφ' οὗτω μείζοσι μιμήσασθαι τὸν γεννήσαντα.

§ 57. Τὸ δὲ πάντων σχετιώτατον, εἰ Θεσέως² μὲν αὐτὴν τολμήσαντος λαβεῖν, νέαν οὖσαν κομιδῇ καὶ βουλομένου γυναῖκα ποιήσασθαι, πρὸς τῇ μηδένᾳ³ λυπεῖν· οὐ γὰρ συνήκει γε οὐδενί, ἔδει μὲν κινεῖσθαι τὴν Πελοπόννησον. Ἐδει δὲ πολέμου τὴν Ἀττικὴν ἐμπίπλασθαι, καὶ τὰς Ἀφιδνας⁴ πορθεῖσθαι, καὶ πάλιν Ἑλένην ἐπὶ Λακεδαιμόνιος εἶναι· τῶν δ' ἄλλοφύλων⁵ ταῦτ' εἰργασμένων, μετὰ γάμον, ὃ Ζεῦ, καὶ παιδᾶ⁶ μὴ πᾶν ὅσον ἐστὶν ἐν ἡμῖν πρὸς τιμωρίαν ζητῆσαι.

§ 58. Οἶμαι δὲ οὐ μόνον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ καλῶς ἔχειν Ἀλεξάνδρῳ πειθεσθαι. Νῦν μὲν γὰρ τοῦ σεσωκέναι τὴν πόλιν, δόξαν ἀποίσεται· ἐὰν δὲ φιλονεικῶν πέρα τοῦ δέοντος ἐπάγῃ τὰ δυσχερῆ, ὀνειδῇ² μὲν ὅσα ἀκούσεται, σιωπῶν· ἀλλὰ καὶ συμφοραὶ δειναὶ παροξύνει καὶ κατὰ τῶν οἰκείων τοὺς οἰκείους ἀνωμένους. Οὕτω τοῖς μὲν ἄλλοις, ὁ πρὸς τοὺς ἔξω πολεμίους μόνος ἐστὶν ἄγων· τούτῳ δὲ καὶ πρὸς ἐκείνους καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους·

§ 56. 2. Καί τοι.) Πρὸς τούτοις δὲ καὶ τοῦτο ἐνθυμήθητε. — 3. Χιλίαις ναυσί.) Ἐκ γὰρ τοῦ Ὀμήρου λαβόντες αἱ πᾶσαι ναὺς ἦσαν χίλιαί· ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἑξ' Ὀουκυδίδης δὲ λέγει αὐτὰς ὡς ἀπὸ Ὀμήρου, χιλίας διακοσίας. Α'. ἰ. Εὐστάθιος δὲ ἐν Ἰλ. Β'. στίχ. 358. χιλίας ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἑξ' λέγει· ὁ δὲ Λιβάνιος ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ χιλίας ἠρκέσθαι εἰπεῖν. — 4. Καὶ μὴν.) Πρὸς τούτοις οὗτοι. — 5. Τοῦ πατρὸς.) Τελαμῶνιος συνεξελόντος Ἡρακλεῖ Τροίαν, καὶ λαβόντος Ἠσιόνην.

§ 57. 2. Εἰ Θεσέως.) Θεσέως ἀρπάσαντος Ἑλένην ἔτι νέαν οὖσαν εἰς γάμον, Κάτωρ καὶ Παλυδεύκης οἱ ἀδελφοὶ ἐστράτευσαν κατ' αὐτοῦ εἰς Ἀθήνας, καὶ ἔλαβον τὴν ἀδελφὴν. — 3. Πρὸς τῇ μηδένᾳ.) Οὔτε γὰρ τινα ἐλπίζει, οὐ γὰρ συνήκει τινι καὶ γυναῖκα δὲ πρὸς τούτοις ἐβούλετο ποιήσασθαι. — 4. Καὶ τὰς

Ἀφιδνας.) Δημὸς δὲ αὐταὶ τῆς Ἀττικῆς πολιορκεθῆαι ὑπὸ Καστορος καὶ Παλυδεύκης τῶν Διοσκούρων διὰ τὴν ἀδελφὴν Ἑλένην. — 5. Τῶν δ' ἄλλοφύλων.) Οἱ μὲν γὰρ περὶ Θεσέα, Ἕλληνες· οἱ δὲ Τρώες ἄλλοφυλοι· εἰργάσαντο δὲ οὐχ ἀπίως, ἀλλὰ μετὰ γάμον. — 6. Καὶ παιδᾶ καὶ λπ.) Καὶ Ἑρμιόνην δηλ. παιδᾶ αὐτῶν οὖσαν, μὴ πᾶν, ὃ ἂν εἴη δυνατὸν ἡμῖν, ζητῆσαι πρὸς τιμωρίαν, καθ' ὅσον παρ' ἡμῖν κεῖται.

§ 58. 2. Ὀνειδῇ.) Ἐκ τῶν Ὀμήρου ταῦτα. Ἰλ. Γ'. 38. ἐνθα πλάττει Ὀμηρος τὸν Ἐκτορα πρὸς Ἀλέξανδρον λέγοντα.

Δύσπαρι, εἶδος ἄριστε, γυναικομανὲς, ἡπεροπεινᾶ.

Αἴθ' ὄφελος τ' ἄγονος τ' ἔμμεναι ἄγαμός τ' ἀπολέσθαι.

Καὶ κεν τὸ βουλομένη καὶ κεν πολὺ κέρδιον ἦν.

καὶ τὸ τῆς ἀδοξίας³ ἐνέπιθήκη. Ταῦτα ἐχρῆν, ὦ Τρῶες, πρὸς ὑμᾶς διελθεῖν, ἵνα πολλὴν τὴν ἐπιτήκειαν προδείξαντες, μετὰ τῆς ἀγαθῆς τύχης ἀπτώμεθα τῶν ὀπλων, εἰ τοῦθ' ὑμῖν ἀρέσκει.

ΕΚ ΤΩΝ

ΙΣΑΙΟΥ ΤΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ

Α'. Περὶ τοῦ Κλεωνύμου κλήρου.

ὑπόθεσις.

Πολύρχος τρεῖς ἔσχεν υἱούς, Κλεώνυμον, Δεινίαν, καὶ τὸν πατέρα τῶν ἄμφισθητούντων, οὗ ἀποθανόντος, ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἦσαν Δεινίου. Κατὰ δὲ τοὺς νόμους ἡ τοῦ Κλεωνύμου περιουσία ἀποθανόντος εἰς τοὺς ἀνεψιούς ἔμελλεν ἔλθεῖν. Κλεώνυμος δὲ, ὀργιζόμενος κατὰ Δεινίου ἐπιτροπεύοντος τῶν ὀρφανῶν ἀνεψιῶν, ἔγραψε διαθήκας, καὶ ἔθηκε παρὰ τοῖς ἄρχουσιν αὐτάς, συναινούσας Πολύρχου τοῦ πατρὸς μὲν αὐτοῦ, πάππου δὲ τῶν ὀρφανῶν, ἀπέκλειε δὲ ἐν ταῖς διαθήκαις τούτους τοῦ κλήρου. Μετὰ ταῦτα δὲ, ἀποθανόντος Δεινίου, μετεμελήθη, καὶ λύσαι αὐτάς ἐπεχείρησε, καὶ μετεπέμψατο τὸν Ἀστυνόμον, συνέβη δὲ, τοῦ Ἀστυνόμου διατριβόντος, ἀπαθανεῖν Κλεώνυμον. δικάζονται οὖν περὶ τοῦ κλήρου, καὶ τὰς διαθήκας, ἃς παρέχονται οἱ περὶ Φερένικον, καὶ Σίμωνα καὶ Ποσειδίππον ὁμολογοῦσι γράφει τὸν Κλεώνυμον, καὶ δεῖναι παρὰ τοῖς ἄρχουσιν· ἀλλὰ λέγουσιν, ὅτι μετεμελήθη, ὅτι μετεπέμψατο τὸν Ἀστυνόμον, ὅτι ὁ πάππος αὐτῶν Πολύρχος προσέταξεν εἶτι πάθοι Κλεώνυμος, δοῦναι αὐτοῖς τὴν οὐσίαν.

§ 1. Πολλὴ μὲν² ἡ μεταβολὴ μοι γέγονεν, ὦ ἄνδρες, τελευτήσαντος Κλεωνύμου· ἐκεῖνος γὰρ ζῶν μὲν ἡμῖν κατέλιπε τὴν οὐσίαν, ἀποθανὼν δὲ κινδυνεύειν περὶ αὐτῆς πεποίηκε· καὶ τότε μὲν οὕτως ὑπ' αὐτοῦ σωφρόνως ἐπαιδευόμεθα, ὥστ' οὐδ' ἀκροσόμενοι οὐδέποτε ἤλθομεν ἐπὶ δικαστήριον, νῦν δὲ ἀγωνιούμενοι περὶ πάντων ἡκομεν τῶν ὑπαρχόντων. Οὐ γὰρ τῶν Κλεωνύμου μόνων ἄμφισθητοῦσιν,³ ἀλλὰ καὶ τῶν πατρῶων, ὀφείλειν ἐπὶ τούτοις ἐκείνῳ⁴ φάσκοντες ἀργύριον. Καὶ οἱ μὲν οἰκίσιοι καὶ οἱ προσήκοντες ἐπὶ τούτοις, οἱ τούτων ἀξιοῦσιν ἡμᾶς καὶ τῶν ὁμολογουμένων, ὧν Κλεώνυμος κατέλιπεν αὐτοῖς, τούτων ἰσομοιρῆσται οὗτοι δὲ εἰς τοῦτο ἡκουσιν ἀναισχυντίας,⁵ ὥστε καὶ τὰ πατρῶα προσαφελέσθαι ζητοῦσιν ἡμᾶς, οὐκ ἀγνοοῦντες, ὦ ἄνδρες, τὸ δίκαιον, ἀλλὰ πολλὴν ἐρημίαν καταγνόντες.

— 3. Καὶ τὸ τῆς ἀδοξίας.) Καὶ ἡ ἀδοξία δηλ. ἐστὶν αὐτῷ προσθήκη ὅπερ ἐστὶ πρὸς δὲ τούτοις προστίθεται αὐτῷ καὶ ἡ ἀδοξία.

ἀρχὴ λόγου τίθεται ἀπολύτως. — 3. Ἀμφισθητοῦσιν.) Ὑπακούεται, Ἡμεῖς οἱ ἐναντίοι, Ποσειδίππος δηλ. καὶ Διολλῆς. —

4. Ἐκεῖνῳ.) Τῷ πατρὶ δηλ. φασὶν ἀργύριον ὀφείλειν Κλεωνύμῳ. — 5. Εἰς τοῦτο ... ἀναισχυντίας.) Ἀντὶ Εἰς τοσούτων ἀναισχυντίας.

§ 1. 2. Πολλὴ μὲν.) Ὁ Μὲν βεβαιωτικός, ἐνυπακούδοτος· πολλὰς γὰρ ἐν

§ 2. Σκέψασθαι γὰρ οἷς ἐκάτεροι² πιστεύοντες ὡς ὑμᾶς εἰτε-
ληλύθαμεν. Οὗτοι μὲν διαθήκαις ἰσχυριζόμενοι τοιαύταις ἀς
ἐκεῖνος διέθετο μὲν, οὐχ ἡμῖν ἐγκαλῶν, ἀλλ' ὀργισθεὶς τῶν οἰ-
κειῶν τινὶ τῶν ἡμετέρων³ ἔλυσε δὲ πρὸ τοῦ θανάτου πέμψας
Ποσειδίππον ἐπὶ τὴν ἀρχήν.⁴ Ἡμεῖς δὲ γένει μὲν ἐγγυτάτῳ προσή-
κοντες, χρώμενοι δὲ ἐκείνῳ πάντων οἰκειοτάτῳ, δεδωκότων δ'
ἡμῖν καὶ τῶν νόμων κατὰ τὴν ἀγχιστείαν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Κλεω-
νύμου διὰ τὴν φιλίαν τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ,⁵ ἔτι δὲ Πολυάρ-
χου, τοῦ πατρὸς Κλεωνύμου, πάππου δ' ἡμετέρου προσταξάν-
τος, εἴτι πάθοι Κλεωνύμος ἄπαις, ἡμῖν δοῦναι τὰ αὐτοῦ. Τοσούτων
τοίνυν⁶ ἡμῖν ὑπαρχόντων, οὗτοι καὶ συγγενεῖς ὄντες,⁷ καὶ οὐδὲν
δίκαιον εἰπεῖν ἔχοντες, οὐκ αἰσχύνονται καταστήσαντες ἡμᾶς εἰς
ἀγῶνα περὶ τούτων, περὶ ὧν αἰσχρὸν ἦν ἀμφισβητῆσαι καὶ τοῖς
μηδὲν προσήκουσιν.

§ 3. Οὐχ ὁμοίως δέ μοι δοκοῦμεν, ὦ ἄνδρες, διακείσθαι πρὸς
ἀλλήλους. Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐχ ὅτι ἀδίκως κινδυνεύω, τοῦθ' ἡγοῦ-
μαι μέγιστον εἶναι τῶν παρόντων κακῶν, ἀλλ' ὅτι ἀγωνίζομαι
πρὸς οἰκείους οὓς οὐδ' ἀμύνεσθαι καλῶς ἔχει. Οὐ γὰρ ἂν ἐλάτ-
τω συμφορὰν ἡγησάμην κακῶς ποιεῖν τούτους ἀμυνόμενος, οἰκείους
ὄντας, ἢ κακῶς παθεῖν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τούτων. Οὗτοι δ' οὐ τοιαύ-
την ἔχουσι τὴν γνώμην, ἀλλ' ἡκουσιν ἐφ' ἡμᾶς καὶ τοὺς φίλους
παρακαλέσαντες, καὶ ῥήτορας παρασκευασάμενοι, καὶ οὐδὲν ἀ-
πολείπονται τῆς αὐτῶν δυνάμεως, ὥσπερ, ὦ ἄνδρες, ἐχθροὺς τι-
μορησόμενοι, καὶ οὐκ ἀναγκάσιους καὶ συγγενεῖς κακῶς ποιήσαντες.

§ 4. Τὴν μὲν οὖν τούτων ἀναισχυνητίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρ-
δειαν ἔτι μᾶλλον γνώσεσθε, ἐπειδὴν πάντων ἀκούσητε. Ὅθεν δ'
οἶμαι τάχιστ' ἂν ὑμᾶς μαθεῖν περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, ἐντεῦθεν
ᾄρξομαι διδάσκειν. Δεινίας γὰρ ὁ τοῦ πατρὸς ἀδελφὸς ἐπετρό-
πευσεν ἡμᾶς, θεῖος ὢν, ὀρφανούς ὄντας. Κλεωνύμου² δ' οὗτος, ὦ
ἄνδρες, διάφορος ὢν ἔτυχεν. Ὅπότερος μὲν οὖν αὐτῶν ἦν τῆς δια-
φορᾶς αἰτίας, ἴσως οὐκ ἐμὸν ἔργον ἐστὶ κατηγορεῖν. Πλὴν τοσού-

§ 2. 2. Οἷς ἐκάτεροι.) Ἐν τίτῃ δη-
λουότι πράγματι πιστεύσαμεν ἡμεῖς τε
καὶ οἱ ἐναντίοι, καὶ εἰτεληλύθαμεν πρὸς
ἡμᾶς. — 3. Τινὶ τῶν ἡμετέρων.) Τῷ
Δεινίᾳ δηλονότι τῷ ἰδίῳ μὲν ἀδελφῷ,
θεῖῳ δὲ τούτων. — 4. Ἐπὶ τὴν ἀρχήν.)
Τὸν ἄρχοντα δηλαδὴ τὸν Ἀστυνόμον ἔ-
στι δὲ Ἀστυνόμος ὁ ἐπὶ τὰς ὁδοὺς, καὶ
τὰς οἰκίας ἄρχων· καὶ περὶ τὰς τῶν
ἀνθρώπων ἔριδας, καὶ λογομαχίας, καὶ
ὑβρεις ἐνασχολούμενος, καὶ ἀπλῶς περὶ
κόσμου τῆς πόλεως καὶ εὐταξίας. — 5.

Αὐτῷ.) Ἐννοεῖται, Πρὸς ἡμᾶς. — 6.
Τοσούτων τοίνυν.) Ὑπακούεται Δικαίων·
ὃ ἀντίκειται τὸ δίκαιον εἰπεῖν ἔχοντες
οὐδέν. — 7. Καὶ συγγενεῖς ὄντες.) Ἡμῖν
δηλαδὴ.

§ 4. 2. Κλεωνύμου.) Τὸ Διάφορος
ὢν ἔτυχεν, ἐνταῦθα μὲν πρὸς γενικὴν, ἐν
δὲ κεφ. ζ'. φησὶν ὅτε Δεινία διάφορος
ὢν ἔτυχεν, πρὸς δοτικὴν· εὐ δὲ ἔχουσιν
ἐκάτερα· ἡ μὲν γὰρ γενικὴ πρὸς τὸ
ὄνομα διάφορος, ἡ δὲ δοτικὴ πρὸς τὴν
ὑπαρκτικὴν μετοχὴν φέρεται. — 3. Οὐ-

τόν γε ἂν δικαίως αὐτοῖς ἀμφοτέροις μεμφαίμην, ὅτι καὶ φίλοι τέως ὄντες, καὶ προφάσεως οὐδεμιᾶς³ γενομένης, ἐκ λόγων τινῶν, οὕτως εἰκῇ πρὸς ἀλλήλους ἔχθρας ἀνείλοντο.

§ 5. Ὅτι γοῦν ἐκ ταύτης τῆς ὀργῆς Κλεώνυμος ταύτας ποιεῖται τὰς διαθήκας, οὐχ ἡμῖν ἐγκαλῶν, ὡς ὕστερον ἐσώθη ἔλεγεν.² Ὅρων δὲ ἡμᾶς ἐπιτροπευομένους ὑπὸ Δεινίου, καὶ δεδιώς μὴ τελευτήσκειν αὐτὸς ἔτι παῖδας ἡμᾶς καταλιπὼν, καὶ τῆς οὐσίας ἡμετέρας οὐσης γένοιτο κύριος Δεινίας· ἤγειτο γὰρ δεινὸν εἶναι τὸν ἔχθιστον τῶν οἰκείων ἐπίτροπον καὶ κύριον τῶν αὐτοῦ καταλιπεῖν, καὶ ποιεῖν αὐτῷ τὰ νομιζόμενα τούτου,³ ὥς ἡμεῖς ἠβήσαιμεν, ὃ ζῶν διάφορος ἦν. Ταῦτα διανοηθεὶς ἐκείνος εἴτ' ὀρθῶς εἴτε μὴ, τὰς διαθήκας ταύτας διέθετο. Καὶ εὐθὺς ἐρωτῶντος τοῦ Δεινίου παραχρῆμα, εἴτι ἡμῖν ἢ τῇ πατρὶ ἐγκαλεῖ τῇ ἡμετέρῳ ἀπεκρίνατο πάντων τῶν πολιτῶν ἐναντίον, ὅτι οὐδὲν πονηρὸν ἐγκαλεῖ⁴ καὶ ἐμαρτύρησεν ὡς ὀργιζόμενος ἐκεῖνον, καὶ οὐκ ὀρθῶς βουλόμενος, ταῦτα διέθετο. Πῶς γὰρ ἂν εὖ φρονῶν, ὃ ἄνθρωπος, κακῶς ποιεῖν ἡμᾶς ἠδουλήθη, τοὺς μηδὲν αὐτὸν ἠδικηκότας;

§ 6. Ὑστερον δὲ τούτων, ὃ μέγιστον ἡμῖν τεκμήριον, ὅτι οὐδὲ ταῦτα ἐπραξεν ἡμᾶς βλάπτειν βουλόμενος. Τελευτήσαντος γὰρ Δεινίου, καὶ τῶν πραγμάτων ἡμῖν πονήρως ἐχόντων, οὐδὲ περιεῖδεν ἡμᾶς οὐδενός² ἐνδεεῖς ὄντας, ἀλλ' αὐτοὺς μὲν³ εἰς τὴν οἰκίαν τὴν αὐτοῦ κομισάμενος ἐπαίδευσεν, τὴν δ' οὐσίαν ἀφελέσθαι τῶν χρηστῶν ἐπιβουλευσάντων, ἔσωσεν ἡμῖν⁴ ἐπεμελεϊτότε μοίως τῶν ἡμετέρων, ὥσπερ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων. Καὶ τοι χρὴ θεωρεῖν αὐτοῦ τὴν ἔννοιαν ἐκ τούτων τῶν ἔργων μᾶλλον, ἢ ἐκ τῶν διαθηκῶν· καὶ τεκμηρίοις χρῆσθαι μὴ τοῖς μετ' ὀργῆς πραχθεῖσιν (ἐν οἷς ἅπαντες πεφύκαμεν ἀμαρτάνειν) ἀλλ' ἀπ' ὧν ὕστερον φανεράν αὐτοῦ τὴν αὐτοῦ διάνοιαν ἐποίησεν.

§ 7. Ἐτι γὰρ μᾶλλον ἐν τοῖς τελευταίοις ἐδήλωσεν ὡς εἶχε πρὸς ἡμᾶς. Ἦδη γὰρ ἀσθενῶν ταύτην τὴν νόσον, ἐξ ἧς ἐτελεύτησεν, ἠδουλήθη ταύτας τὰς διαθήκας ἀνελεῖν καὶ προσετάξε

δεμιᾶς.) Ὑπακούεται, Ἀληθοῦς καὶ δικαίας, ἢ γοῦν ὑγιούς καὶ εὐσχήμονος.

§ 5. 2. Ὡς ὕστερον ἐσώθη ἔλεγεν.) Ἐλέγεν ὕστερον, ὡς ἐσώθη, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δεινίου σωθεὶς τρόπον τινά, καὶ συμφρονήτας, ἔλεγεν ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ὀργῆς ὁ Κλεώνυμος ποιεῖται τὰς διαθήκας, οὐχ ἡμῖν ἐγκαλῶν, ἀλλ' ὀρων κτλ. ὁ γοῦν δὲ ἀντὶ τοῦ Ἀλλὰ. θειτικός. — 3. Τούτου.) Τὸν Δεινίαν δηλ. ποιεῖν τὰ περὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ νομιζόμενα. — 4. Οὐδὲν πονηρὸν ἐγκα-

λεῖ.) Ἡμῖν δηλαδὴ καὶ τῷ πατρὶ τῇ ἡμετέρῳ.

§ 6. 2. Οὐδενός.) Ὑπακούεται τῶν ἀναγκαιῶν οἷον οὐδὲ περιεῖδεν ἡμᾶς ἐν οὐδενὶ τῶν ἀναγκαιῶν, ὄντας ἐνδεεῖς· καὶ ἔστιν ἡ γενικὴ διὰ τὴν Περί ἧτοι οὐδὲν περιεῖδεν ἡμᾶς περὶ οὐδενός. —

3. Αὐτοὺς μὲν.) Ἡμᾶς δηλαδὴ. — 4. Ἐσωσεν ἡμῖν.) Χαρίζόμενος δηλαδὴ καὶ περιποιούμενος ἡμῖν, ἔσωσε τὴν οὐσίαν τῶν χρημάτων ἐκ τῶν ἐπιβουλευσάντων ἀφελέσθαι.

Ποσειδίππῳ τὴν ἀρχὴν εἰσαγαγεῖν.² Ὁ δὲ οὐ μόνον οὐκ εἰσήγαγεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐλθόντα τῶν ἀρχόντων ἐπὶ τὴν θύραν, ἀπέπεμψεν. Ὀργισθεὶς δὲ τούτῳ Κλεώνυμος, πάλιν εἰς τὴν ὑστεραίαν Διοκλεῖ καλέσαι τοὺς ἄρχοντας προσέταξε. Καί, οὐχ οὕτως³ ὡς ἀσθενῶν διακείμενος, ἀλλ' ἔτι πολλῶν ἐλπίδων οὐσῶν, ἐξαπίνης τῆς νυκτὸς ταύτης ἐτελεύτησε.

§ 8. Πρῶτον μὲν οὖν παρέξομαι μάρτυρας, ὡς οὐχ ἡμῖν ἐγκαλῶν, ἀλλὰ Δεινίᾳ πολεμῶν, ταύτας τὰς διαθήκας διέθετο. Ἐπειτα ὡς, ἐκείνου τελευτήσαντος, ἐπεμελεῖτό τε τῶν ἡμετέρων ἀπάντων, καὶ αὐτὸς ἐπαίδευεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ κομισάμενος. Πρὸς δὲ τούτοις, ὡς Ποσειδίππον ἔπεμψεν ἐπὶ τοῦ Ἀστυνόμου οὗτος δ' οὐ μόνον αὐτὸν οὐκ εἰσεκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ ἐλθόντα ἐπὶ τὴν θύραν Ἀρχωνίδην ἀπέπεμψεν. Ὡς οὖν ἀληθῆ λέγω, καλεῖ μοι τοὺς μάρτυρας. Μάρτυρες. Ἐτι τοίνυν ὡς οἱ τούτων² φίλοι καὶ Κισθήσανδρος ἡξίου νείμασθαι τὴν εὐσίαν, καὶ τὸ τρίτον μέρος ἡμᾶς ἔχειν ἀπάντων τῶν Κλεωνύμου. Καὶ τούτων μοι καλεῖ μάρτυρας. Μάρτυρες.

§ 9. Ἦγοῦμαι μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες, πᾶσι τοῖς τὸν κλῆρον ἀμφισθητοῦσιν, ὅταν ἀποφῆνωσι σφᾶς αὐτοὺς, ὥσπερ ἡμεῖς, καὶ τῷ γένει προτέρους ὄντας, καὶ τῇ φιλίᾳ τῇ πρὸς τὸν τετελευτηκότα, περιέργου εἶναι τοὺς ἄλλους λόγους λέγειν. Ἐπειδὴ δὲ τούτων οὐδέτερον² ἔχοντες, οὕτω τολμῶσι τῶν οὐ προσηκότων ἀμφισθετεῖν, καὶ ψευδεῖς παρασκευάζονται λόγους, βούλομαι βραχέα καὶ περὶ τούτων αὐτῶν εἰπεῖν. Ἰσχυρίζονται γὰρ ταῖς διαθήκαις λέγοντες ὡς Κλεώνυμος μετεπέμπετο τὴν ἀρχήν,³ οὐ λύσαι βουλόμενος αὐτάς, ἀλλ' ἐπανορθῶσαι καὶ βεβαιῶσαι σφίσιν αὐτοῖς τὴν δωρεάν. Ὑμεῖς δὲ σκοπεῖσθαι τὰς διαθήκας τὰς μετ' ὀργῆς γενομένας πότερα εἰκὸς ἐστὶ βουλευθῆναι Κλεώνυμον ἀνελεῖν, ἐπειδὴ πρὸς ἡμᾶς οἰκείως ἔσχεν, ἢ σκοπεῖν ὅπως ἔτι βεβαιώτερον ἡμᾶς ἀποστερήσεις τῶν αὐτοῦ. Τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις κἄκείνων, ὧν ἂν ὀργισθέντες τοὺς οἰκείους ἀδικήσωσιν, ὑπερὸν μεταμέλει. Οὗτοι δὲ ἐκείνων ἀποφαίνουσιν ἐν ᾧ πρὸς ἡμᾶς οἰκειότατα διέκειτο, μᾶλλον βεβαιῶν τὴν διαθήκην βουλόμενον, ἢ ὀργιζόμενος ἐποίησατο.

§ 10. Ὡστ' εἰ καὶ ἡμεῖς ὁμολογήσομεν ταῦτα, καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ πιστεύοιτε, ἐνθυμείσθε, ὅτι παρόντιαν αὐτοῦ τὴν μεγίστην

§ 7. 2. Τὴν ἀρχὴν Εἰσαγαγεῖν.) Εἰσαγαγεῖν τὴν ἀρχὴν τοῦτ' ἔστι τοὺς ἄρχοντας πρὸς αὐτόν. — 3. Καὶ οὐχ οὕτως.) Ἰπποκράτους ἐποίησεν.

§ 8. 2. (Οἱ τούτων.) Ποσειδίππον ἐγκαλεῖ καὶ τὸν ἀδελφὸν Διοκλεῖα, καὶ τοὺς τούτοις φίλους.

§ 9. 2. Τούτων οὐδέτερον.) Οἱ οὐδέτερον τούτων ἔχοντες· μὴ δηλονότι πρότεροι εἰσὶ τῷ γένει, καὶ τῇ φιλίᾳ ὄντες. — 3. Μετεπέμπετο τὴν ἀρχήν.) Ἀντὶ τοῦ παρ' ἡμῖν, Ἐστέλλε καὶ ἐκραξε ἵνα ἐλθῶσιν οἱ ἄρχοντες.

§ 10. 2. (Κ.) Τούτο δηλ. τὸ ἐξῆς.

οὔτοι κατηγοροῦσι. Τίς γὰρ ἂν γένοιτο ταύτης μανία μείζων, ἢ² τότε μὲν, ὅτε Δεινίᾳ διάφορος ὢν ἔτυχεν, ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν τε, καὶ διατιθεσθαι τοιαύτας διαθήκας, ἐξ ὧν οὐκ ἐκείνουν ἐτίμωρεῖτο, ἀλλὰ τοὺς οἰκειοτάτους ἡδέικει· νυνὶ δὲ χρώμενος ἡμῖν,³ καὶ περὶ πλείστου⁴ ποιούμενος ἀπάντων, μόνους ἐδουλήθη τοὺς ἀδελφιδούς, ὡς οὔτοι φασίν, ἀκλήρους εἶναι τῶν ἑαυτοῦ; Καὶ τίς ἂν εὖ φρονῶν, ὦ ἄνδρες, τοιαῦτα περὶ τῶν αὐτοῦ βουλευσαιοτο; Ὡςτ' ἐκ τούτων τῶν λόγων ῥαδίαν ὑμῖν τὴν διάγνωσιν πεποιθήκασι περὶ αὐτῶν. Εἰ μὲν γὰρ ἀνελὼν τὰς διαθήκας βουλόμενος μετεπέμπετο τὴν ἀρχὴν, ὥσπερ ἡμεῖς φαμέν, οὐδεὶς ἔνεστι τοιούτοις λόγος· εἰδ' οὕτως παραφρονῶν ἔτυχεν, ὥσθ' ἡμᾶς περὶ ἐλαχίστου⁵ ποιεῖσθαι τοὺς γένει πρωτεύοντας,⁶ καὶ χρωμένους αὐτῷ πάντων οἰκειότατα, δικαίως ἂν δῆπου τὰς τοιαύτας διαθήκας ἀκύρους ποιήσῃτε.

§ 11. Ἐτι τοίνυν ἐνθυμείσθε, ὅτι φάσκοντες καλεῖν τὴν ἀρχὴν τὸν Κλεώνυμον,² ἵνα βεβαιώσῃ τὴν αὐτῶν δωρεάν, προσταχθέν³ αὐτοῖς, οὐκ ἐτόλμησαν εἰσαγαγεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐλθόντα τῶν ἀρχόντων ἐπὶ τὴν Σύραν, ἀπέπεμψαν. Καὶ δυοῖν τοι ἐναντιοτάτην θάτερα μέλλοντες, ἢ τὴν οὐσίαν ἔξεν βεβαιωτέραν, ἢ τοῦ νῦν ἐν ὑμῖν ἀγῶνος ἀπαλλαγῆσθαι, οὐκ ἠθέλησαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα εἰς ἡμᾶς ἀφίκεται, καὶ ὑμεῖς κύριοι γεγόνατε, βοηθήσατε καὶ ἡμῖν, καὶ ἐκείνῳ τῷ ἐν ἄδου ὄντι· καὶ μὴ περιίδητε, πρὸς θεῶν καὶ δαιμόνων, θέσμαι ὑμῶν, προπηλακισθέντα αὐτὸν ὑπὸ τούτων. Ἀλλὰ μεμνημένοι τοῦ νόμου, καὶ τοῦ ὅρκου, δοῦμαι μύκατε, καὶ τῶν εἰρημένων ὑπὲρ τοῦ πράγματος, τὰ δίκαια καὶ τὰ εὐδοκὰ κατὰ τοὺς νόμους ψηφίσασθε.

Β'. Ὑπὲρ τοῦ Πύρρου Κλήρου.

Ὑπόθεσις.

Πύρρου τὸν ἑτερον τῶν τῆς ἀδελφῆς υἱῶν υἰοποιησαμένου Ἐνδίου, καὶ τούτου πλὴν ἢ εἰκοσι ἔτη τὸν κλῆρον κατασχόντος, εἴτα ἀποθανόντος, Ξενοκλῆς λαχὼν τῶν χρημάτων, ὑπὲρ Φίλης, τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς, διεμαρτύρησεν εἶναι αὐτὴν Πύρρου γιγνέσθαι θυγατέρα, ἀμνηστῆτος τοῦ κλήρου τῆς Ἐνδίου μητρὸς· καὶ ἑλὼν ψευδομαρτυρίαν, Νικοδήμου καὶ αὐτοῦ μαρτυρητάντος, ἐγγυῆται Πύρρῳ τὴν ἀδελφὴν κατὰ τοὺς νόμους, ἐξ ἧς γεγενῆσθαι τὴν Φίλην. Ὁ Ἐνδίου δὲ

— 3. Χρώμενος ἡμῖν.) Ὑπονοεῖται Οἰκειῶς. Τὸ δὲ ἀπαρέμφατον εἰς ὄρθαν μετέβαλλε· ὅταν ἐπικλητῆσθαι τὸ πλάγιον τοῦ λόγου. — 4. Περὶ πλείστου.) προτιμῶν δηλ. ἀπάντων. — 5. Περὶ ἐλαχίστου.) Περιφρ. ἀντὶ Καταφρονεῖν. — 6. Τούς· γένει πρωτεύοντας.) Κατ' ἐπαξίησιν τούτῳ γε τοὺς πρωτεύοντας δηλ. γένει.

§ 11. 2. Κλεώνυμον.) Λέγοντες δηλ. ὅτι ὁ Κλεώνυμος μετεπέμψατο τὸν ἀρχόντα Ἀστυνόμον, ἵνα βεβαιώσῃ κ.τ.λ. — 3. Προσταχθέν.) Απολύτως κατὰ τὸν τῶν ἀπροσώπων λόγον· ὁ δὲ νοῦς. Καὶ τοι προσεσάχθη αὐτοῖς· ὑπὸ Κλεωνύμου, ὅμως οὐκ ἐτόλμησαν εἰσαγαγεῖν τὸν Ἀστυνόμον· σὺμψή· ἀλλὰ καὶ ἐλθόντα· ἐπέπεμψαν, δυοῖν ἑκα· ἢ καὶ τλ.

ἀδελφὸς νόθον εἶναι φησὶν, ἐξ ἑταίρας Πύρρῳ γενομένην, καὶ οὕτως ὑπὸ Ἐυδίου ἐκδοθῆναι Ξενοκλεῖ. Ἡ στάσις, στοχασμός. Τὸ δὲ ἔγκλημα, ψευδομαρτυριῶν, κατὰ τοῦ Νικοδήμου.

§ 1. Ἄνδρες δικασταί, ὁ ἀδελφὸς τῆς μητρὸς τῆς ἐμῆς, Πύρρος, ἅπαις ὧν γνησίῳ παίδων,² ἐποίησατο Ἐυδίον, τὸν ἀδελφὸν τὸν ἐμὸν, υἱὸν αὐτῷ· ὃς κληρονόμος ὢν τῶν ἐκείνου, ἐβίω πλείω ἔτη ἢ εἴκοσι· καὶ ἐν χρόνῳ τισούτῳ, ἔχοντας ἐκείνου τὸν κλῆρον, οὐδεὶς πώποτε προσεποίησατο, οὐδ' ἠμφισβήτησε τῆς κληρονομίας ἐκείνῃ. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἀδελφοῦ πέρυσιν, ὑπερβᾶσα τὸν τελευταῖον κληρονόμον,³ γνησίᾳ θυγάτηρ τοῦ ἡμετέρου Θείου ἤκει φάσκουσα εἶναι Φίλην, καὶ κύριος⁴ Ξενοκλῆς Κύπριος⁵ τοῦ Πύρρου κλήρου λαχεῖν τὴν λῆξιν ἡξίωσεν, ὃς τετελευτήκει πλείω, ἢ εἴκοσι ἔτη, τρία τάλαντα τῇ κλήρῳ ἐπιγραφάμενος.⁶ Ἀμφισβητούσης δὲ τῆς μητρὸς, τῆς ὑμετέρας, ἀδελφῆς δὲ Πύρρου, ὁ κύριος τῆς εἰληχυίας τοῦ κλήρου γυναικὸς ἐτόλμησε διαμαρτυρῆσαι μὴ ἐπίδικον⁷ τῇ ἡμετέρᾳ μητρὶ τὸν τοῦ ἀδελφοῦ κλῆρον εἶναι, ὡς οὔσης γνησίᾳ θυγατρὸς Πύρρου, οὗ ἦν ἐξ ἀρχῆς ὁ κληρός. Ἐπισκηψάμενοι δ' ἡμεῖς, καὶ εἰς ὑμᾶς εἰσαγαγόντες τὸν διαμαρτυρητὴν τολμήσαντα, μετὰ ταῦτα ἐκείνόν τε ἐξελέγξαντες περιφανῶς τὰ ψευδῇ μεμαρτυρηκότα, τὴν τῶν ψευδομαρτυριῶν δίκην εἴλομεν⁸ παρ' ὑμῖν, καὶ τουτονὶ Νικόδημον παρχαρχῆμα ἐξελέγξαμεν ἐν τοῖς αὐτοῖς δικασταῖς, ἀναισχυντότατον τῇ μαρτυρίᾳ ὄντα ταύτῃ· ὃς γε ἐτόλμησε μαρτυρῆσαι ἐγγυῆσαι τῇ Θεῇ τῇ ἡμετέρῃ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἑαυτοῦ, γυναῖκα εἶναι κατὰ τοὺς νόμους.

§ 2. Ὅτι μὲν οὖν καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ δίκῃ ἡ τούτου μαρτυρία² ψευδῆς ἔδοξεν εἶναι, ὁ τόθ' ἐκλωνικῶς μάρτυς σαφέστατα τοῦτον ἐξελέγχει. Εἰ γὰρ μὴ ἔδοκει οὕτως³ τὰ ψευδῇ τότε μαρτυρησάμενα

§ 1. 2. Ἄπαις ὧν... παίδων.) Κατ' ἐκτίτασιν τῶν Παίδων ἵνα προσθῇ τὸ Ἐυδίον· ἔσχε γὰρ θυγατέρα τὴν Φίλην μὴ οὖσαν γνησίαν. — 3. Ὑπερβᾶσα... κληρονόμον.) Ὑπερβῆναι κληρονόμον λέγεται, ὅπότε χωρὶς τινος ἀντιλογίας τὸν ἔσχατον κληρονομήται τις ἡλύχως οἰεῖται, καὶ καταχεῖν τὸν κλῆρον ἀποθανόντος ἐκείνου. — 4. Καὶ κύριος.) Ὑπακούεται Αὐτῆς ὢν. — 5. Κύπριος.) Οὐκ ἀπὸ τῆς νήσου Κύπρου ὢν, ἀλλ' ἀπὸ τινος κώμης εἰς τὸν Δῆμον τῆς Ἀττικῆς οὕτως ὀνομαζομένης ἀπὸ τοῦ ἀνδρακτοῦ τῆς νήσου. — 6. Ἐπιγραφάμενος.) Ξενοκλῆς ἐν τῇ πρὸς τοὺς κοῖτας γραφῇ, μόνον νόμιμον κληρονόμον αὐτὸν εἶναι ἔλεγε, τρία τάλαντα

τὸν κλῆρον τοῦτον ἐτιμήσατο· ὡς, ἐὰν τὸν ἀνταίτουσιν, καὶ αἴτιον ταύτης τῆς δίκης, νικήσῃ, τρία τάλαντα τίσει ἐκείνου αὐτῷ, αὐτὸν δὲ νικηθέντα, εἰ τόχοι, μηδέν. — 7. Ἐπίδικον.) Οὐ χρή καταλειφθῆναι ὁλοκλήρῳ τῇ μητρὶ τῇ ἡμετέρᾳ τὸν κλῆρον, ὡς οὐδενὸς ἄλλου κληρονόμου ὄντος. — 8. Δίκην εἴλομεν.) Δίκην αἰρεῖν, τὸ Νικᾶν ἐν τῇ δίκῃ σημαίνει, τὸ παρ' ἡμῖν, ἐκερδίσταμεν τὴν κρίσιν.

§ 2. 2. Μαρτυρία.) Σημειώσεται δὲ ὅτι, ἐὰν πρὸς Νικόδημον ἀναφέρηται, καλῶς ἔχει μαρτυρίαν λέγειν, οὗτος γὰρ ἔστιν ὁ μαρτυρήσας· ἐὰν δὲ πρὸς Ξενοκλῆα, διαμαρτυρίαν λέγειν χρή· κλητὴς γὰρ μαρτύρων ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἢ διαμαρτυρεῖται. — 3. Οὕτως.) Ὁ

δηλονότι ἐκείνος⁴ τ' ἂν ἀποφυγῶν τὴν διαμαρτυρίαν⁵ ἀπῆλθε, καὶ κληρονόμος ἦν τῶν τοῦ θεοῦ ἢ διαμαρτυρηθεῖσα γνησία θυγάτηρ εἶναι· ἀλλ' οὐκ ἂν ἡ ἡμετέρα κατέστνευε μήτηρ. Ἀλόντος δὲ τοῦ μάρτυρος, καὶ ἀποστάσης τοῦ κλήρου τῆς ἀμφισβητούσης⁶ γνησίας θυγατρὸς Πύρρῳ εἶναι, μεγάλη ἀνάγκη ἅμα καὶ τὴν τούτου μαρτυρίαν ἐλκωκέναι. Περὶ γὰρ αὐτοῦ τούτου ὁ διαμαρτυρήσας τὴν τῶν ψευδομαρτυριῶν δίκην ἠγωνίζετο, πότερον ἐξ ἐγγυητῆς ἢ ἐξ ἐταίρας ἢ ἀμφισβητούσα τοῦ κλήρου τῷ θεῷ γυναικὸς εἴη, γνώστεσθε δ' ἀκούσαντες καὶ ὑμεῖς τῆς τε ἀντωμοσίας⁷ τῆς ἡμετέρας καὶ τῆς τούτου⁸ μαρτυρίας, καὶ τῆς ἀλούσης διαμαρτυρίας. Ἀναγίνωσκε⁹ λαβὼν τασθὶ αὐτοῖς. Ἀντωμοσία. Μαρτυρία. Διαμαρτυρία. Ὡς μὲν ἔδοξε παραχρῆμα εὐθὺς τότε τὰ ψευδῆ μαρτυρῆσαι Νικόδημος, ἐπιδέδεικται τότε πᾶσι προσήκει δὲ καὶ παρ' ὑμῖν τοῖς περὶ αὐτοῦ τούτου τὴν δίκην μέλλουσι ψηφισθαι, ἐξελεγχθῆναι τὴν τούτου μαρτυρίαν.

§ 3. Επιθυμῶ δὲ πρῶτον μὲν παρ' αὐτοῦ τούτου πυθέσθαι, ἦν τινα ποτὲ προῖκα φησὶν ἐπιδούς ἐκδοῦναι τὴν ἀδελφὴν ὁ μεμαρτυρηκὼς τῷ τὸν τριτάλαντον οἶκον κεκτημένῳ.² Εἶτα πότερον ἢ ἐγγυητὴ γυνὴ ἀπέλιπε τὸν ἄνδρα ζῶντα, ἢ τελευτήσας τὸν οἶκον αὐτοῦ.³ Καὶ παρ' οὗτου ἐκομίσατο τὴν τῆς ἀδελφῆς προῖκα οὗτος, ἐπειδὴ τετελευτηκὼς ἦν, ᾧ μεμαρτύρηκεν⁴ οὗτος αὐτὴν ἐγγυῆσαι. Ἡ, εἰμὴ ἐκομίζετο, ὁποῖαν δίκην σίτου, ἢ τῆς προικὸς⁵ αὐτῆς, ἐν εἰκοσιν ἔτεσι τῷ ἔχοντι τὸν κλῆρον δικάσασθαι ἠξίωσεν,⁶ ἢ εἴ του ἀνθρώπου ἐναντίον προσῆλθεν ἐγκαλῶν τῷ κληρονόμῳ περὶ τῆς προικὸς τῆς ἀδελφῆς, ἐν χρόνῳ τοσούτῳ. Περὶ τε οὖν τούτων ἡδέως ἂν πυθοίμην, ὅτι ποτ' οὖν⁷ τὸ αἴτιον τὸ μηδὲν τούτων γεγενῆσθαι περὶ τῆς ἐγγυητῆς (ὡς μεμαρτύρηκεν οὗτος) γυναικὸς· καὶ πρὸς τούτοις, εἴτις ἄλλος ἐγγυητὴν ἔσχε τὴν τούτου ἀδελφὴν γυναικίκα, ἢ τῶν πρότερον χρησαμένων, πρὶν γυνῶναι

Νικόδημος. — 4. Ἐκεῖνος.) Ὁ Ξενοκλῆς. — 5. Ἀποφυγῶν τὴν διαμαρτυρίαν.) Ἀποφύγειν δίκην, γραφὴν, αἰτίαν, σημαίνει τὸ, γραφῆς, αἰτίας, ἐλευθερωθῆναι. — 6. Ἀμφισβητούσης.) Τῆς ἀμφισβητούσης, ὅτι ἐστὶ γνησία θυγάτηρ Πύρρῳ. — 7. Ἀντωμοσίας.) Ἀντωμοσία ἐστὶν ὄρκον, ὃν ὁ κατηγορὸς ἀντομύζει, ἢ μὴ μὴ ἀδικεῖν· ἢ γράμματά τινα, ἃ γράφουσιν ὅτε κατηγορούμενος καὶ ὁ κατηγορῶν, καὶ ἀποφερουσι πρὸς τὴν ἀρχήν· ἔνθα ἀντομύζει ἑκάτερος αὐτῶν ὁ μὲν, ὅτι τάληθῃ κατηγορήσει, ὁ δὲ, ὅτι τάληθῃ ἀπολογήσεται. — 8. Τῆς τούτου.) Τοῦ Νικοῦ ἡμῶν δη-

λαδῇ. — 9. Ἀναγίνωσκε.) Ἡ γραμματεὺς.

§ 3. 2. Τῷ ... κεκτημένῳ.) Ἡ δοτικὴ πρὸς τὸ ἔκδοῦναι ἀναφέρεται ἢ σύνταξις. Ἡ τινὰ ποτε προῖκα ἐπιδούς, ὁ μεμαρτυρηκὼς Νικόδημος, φησὶν ἐκδοῦναι τὴν ἀδελφὴν Πύρρῳ τῷ κεκτημένῳ τὸν τριτάλαντον οἶκον. — 3. Τὸν οἶκον αὐτοῦ.) Ἀπέλιπεν ἀπὸ κοινοῦ. — 4. Ἡ μεμαρτύρηκεν.) Ἡ σύνταξις. Ἡ ἐγγυῆσαι αὐτὴν μεμαρτύρηκεν οὗτος. — 5. Δίκην σίτου, ἢ τῆς προικὸς.) Πότε ἐκρίθηται περὶ τῆς προικῆς καὶ τῆς προικὸς αὐτῆς. — 6. ἠξίωσεν.) Ὁ Νικόδημος. 7. — Ὅτι ποτ' οὖν.) Ἐννοεῖται ἐστὶν, ἢ ἦν.

τὸν ἡμέτερον Θεῖον αὐτήν· ἢ ὅσοι ἐκείνου γινώσκοντος ἐπλησίαζον αὐτῇ, ἢ ὅσοι ὕστερον ἐπλησίαζον τετελευτηκότος ἐκείνου. Δηλον γάρ, ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ ἀδελφὸς αὐτὴν ἄπασι τοῖς πλησιάζουσιν ἐνδεδώκει· περὶ ὧν εἰ δεήσεις καθ' ἕκαστον διελθεῖν, οὐκ ἂν πάνυ μικρὸν ἔργον γένοιτο.

§ 4. Ἐάν μὲν οὖν ὑμεῖς κελεύητε, περὶ ἐνίων μνησθεῖν ἂν αὐτῶν· εἰδὲ τισιν ὑμῶν ἀηδὲς ἐστὶν ἀκούειν, ὥσπερ ἐμοὶ λέγειν τι περὶ τούτων, αὐτὰς τὰς μαρτυρίας ὑμῖν παρέξομαι τὰς μαρτυρηθείσας ἐν τῇ προτέρᾳ δίκῃ· ὧν οὐδεμιᾷ ἐπισκήψασθαι ἠξίωσαν οὗτοι.² Καί τοι ὅπου κοινὴν αὐτὴν ὁμολογήκασιν εἶναι τοῦ βουλομένου³ τὴν γυναῖκα, πῶς ἂν εἰκότως ἢ αὐτὴ γυνή, ἐγγυητὴ δόξεειν εἶναι; Ἀλλαμὴν ὁπότε μὴ ἐπεσκημμένοι εἰσὶ ταῖς περὶ αὐτοῦ τούτου μαρτυρίαις ὁμολογηκότες εἰσὶ ταῦτα. Ἀκούσαντες δὲ καὶ ὑμεῖς αὐτῶν τῶν μαρτυριῶν, γνώσεσθε ὡς οὗτός τε περιφανῶς τὰ ψευδῇ μεμαρτύρηκε, καὶ ὀρθῶς κατὰ τοὺς νόμους οἱ δικάσαντες τὴν δίκην ἔγνωσαν, τὴν κληρονομίαν μὴ προσήκειν τῇ μὴ ὀρθῶς γεγενημένῃ γυναικί. Ἀναγίνωσκε· σὺ δ' ἐπίλαβε⁴ τὸ ὕδωρ. **Μαρτυρία.**

§ 5. Ὡς μὲν ἑταίρα ἦν τῷ βουλομένῳ, καὶ οὐ γυνὴ τοῦ ὑμετέρου Θείου, ἣν οὗτος ἐγγυῆσαι ἐκείνῳ μεμαρτύρηκεν, ὑπὸ τῶν ἄλλων οἰκείων καὶ ὑπὸ τῶν γειτόνων τῶν ἐκείνου μεμαρτύρηται πρὸς ὑμᾶς· οἱ μάχας, καὶ κώμους, καὶ ἀσέλγειαν πολλήν, ὁπότε ἢ τούτου ἀδελφὴ εἴη παρ' αὐτῷ, μεμαρτυρήκασιν γίνεσθαι περὶ αὐτῆς. Καί τοι οὐδὴπουγε ἐπὶ γαμετᾶς γυναίκας οὐδεὶς ἂν κωμάζειν τολμήσειεν· οὐδὲ αἱ γαμεταὶ γυναῖκες ἔρχονται μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἐπὶ τὰ δεῖπνα, οὐδὲ συνδειπνεῖν ἀξιοῦσι μετὰ τῶν ἀλλοτρίων, καὶ ταῦτα μετὰ τῶν ἐπιτυχόντων. Ἀλλαμὴν τῷγε μεμαρτυρηκότες οὐδ' ἐπισκήψασθαι οὗτοι ἠξίωσαν. Καὶ ὡς ἀληθῆ λέγω, ἀναγίνωσκε πάλιν αὐτοῖς τὴν μαρτυρίαν.² **Μαρτυρία.** Ἀνάγνωθι δὴ καὶ τὰς περὶ τῶν πλησιασάντων αὐτῇ μαρτυρίας, ἵνα εἰδῶσιν, ὅτι ἑταίρατε ἦν τοῦ βουλομένου, καὶ ὅτι οὐδ' ἐξ ἐνὸς ἄλλου φαίνεται τεκούσα. Ἀναγίνωσκε αὐτοῖς. **Μαρτυρία.**

§ 6. Ὡς μὲν τοίνυν ἦν κοινὴ τῷ βουλομένῳ, ἣν οὗτος ἐγγυῆ-

§ 4. 2. Οὗτοι.) Νικόδημος δηλαδὴ ἢ ἀδελφὴ αὐτοῦ, ἢ θυγάτηρ αὐτῆς, καὶ ὁ Ξενοκλῆς. — 3. Τοῦ βουλομένου.) Ὑπακούεται, αὐτῇ πλησίαζειν, ἢ αὐτῇ χρῆσθαι. — 4. Σὺ δ' ἐπίλαβε.) ἢ ἐν ἐγγείῳ ὕδωρ, ὅπερ ἐξ ὁπῆς τινος σμικροτάτης ἐξεχέιτο· καὶ τοσοῦτον ἔδει τὸν φῆτορα λέγειν χρόνον, μέχρις ὅτε τὸ ὕδωρ ἐλάττειν ἐκλείπωντος γάρ, παύεται

τοῦτο τὸ ὕδωρ ἐπίσχον, ὅτε μαρτυρίας, ἢ ψηρίσματα, ἢ νόμους ἀνεγίνωσκον· ὅθεν ἀνταῦθα παρακλείεται τὸν ἐπιστατοῦντα τοῦ ὕδατος ἐπισχεῖν αὐτό.

§ 5. 2. Τὴν μαρτυρίαν.) Τὴν Νικόδημου, ἐν ἣ ἐμαρτύρει ὅτι ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς, γυνὴ ἦν κατὰ νόμους Πύθρον, καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς Φίλη, γυνὴ αὐτοῦ θυγάτηρ.

σαι τῷ ὑμετέρῳ Δεῖῳ μεμαρτύρηκε, μνημονεύειν χρή ὅφ' ὅσων μεμαρτύρηται· καὶ ὅτι οὐδενὶ ἄλλῳ ἐγγυηθεῖσα, οὐδὲ συνοικήσασα φαίνεται. Σκεψώμεθα δὲ καὶ ἐξ ὧν ἂν τις ὑπονοήσκειν ἐγγύην γενέσθαι τοιαύτης γυναικὸς, εἰ ἄρα καὶ τῇ ἡμετέρῳ Δεῖῳ τοιοῦτόν τι συμβέβηκεν. Ἦδη γάρ τινες νέοι ἄνθρωποι ἐπιθυμήσαντες τοιούτων γυναικῶν, καὶ ἀκρατῶς ἔχοντες αὐτῶν, ἐπεισθήσαν ὑπ' ἀνοίας εἰς αὐτοὺς τοιοῦτόν τι ἐξαμαρτεῖν. Πόθεν οὖν ἂν τις σαφέστερον γνοῖη περὶ τούτων, ἢ ἐκ τε τῶν μαρτυριῶν τῶν τούτοις² μεμαρτυρημένων ἐν τῇ προτέρᾳ δίκῃ, καὶ ἐκ τῶν εἰκότων τῶν περὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα σκεψάμενος; Ἐνθυμείσθε δὲ τὴν ἀναίδειαν ὧν λέγουσιν. Οἱ μὲν γὰρ ἐγγυᾶν μέλλων εἰς τὸν τριτάλαντον οἶκον (ὥς φησι) τὴν ἀδελφὴν, διαπραττόμενος τινικαῦτα ἓνα μάρτυρα παρεῖναι αὐτῷ Πυρετίδην προσεποιήσατο. Καὶ τούτου ἐκμαρτυρίαν³ ἐπ' ἐκείνῃ τῇ δίκῃ παρέσχον οὗτοι· ἦν Πυρετίδης οὐκ ἀναδέδεκται αὐτοῖς,⁴ οὐδὲ ὁμολογεῖ μαρτυρῆσαι, οὐδὲ εἰδέναι τούτων ἀληθὲς ὃν οὐδέν. Μέγα δὲ τεκμήριον ὡς περιφανῶς ψευδῇ τὴν μαρτυρίαν οὗτοι παρέσχον ταύτην. Ἰστε γὰρ πάντες ὡς, ὅταν μὲν ἐπὶ προδήλους πράξεις ἴωμεν, ἅς δεῖ μετὰ μαρτύρων γενέσθαι, τοὺς οἰκειοτάτους, καὶ οἷς ἂν τυγχάνωμεν χρώμενοι μάλιστα, τούτους παραλαμβάνειν εἰώθαμεν ἐπὶ τὰς πράξεις τὰς τοιαύτας· τῶν δὲ ἀδήλων καὶ ἐξαίφνης γινομένων τοὺς προστυχόντας ἕκαστοι μάρτυρας ποιοῦμεθα. Καὶ ἐπὶ μὲν ταῖς μαρτυρίαις αὐταῖς,⁵ τοῖς παραγινομένοις αὐτοῖς ὁποιοὶ τινες ἂν ᾤσι, τούτοις μάρτυσι χρῆσθαι ἀναγκαῖον ἐστὶν ἡμῖν· παρὰ δὲ τῶν ἀσθενούντων, ἢ τῶν ἀποδημεῖν μελλόντων, ὅταν τις ἐκμαρτυρίαν ποιῇται, τοὺς ἐπιεικεστάτους τῶν πολιτῶν καὶ τοὺς ὑμῖν γνωριμωτάτους ἕκαστος ἡμῶν παρκαλεῖ μάλιστα· καὶ οὐδὲ μεθ' ἐνός, οὐδὲ μετὰ δυοῖν, ἀλλ' ὡς ἂν μετὰ πλείστων δυνώμεθα, τὰς ἐκμαρτυρίας πάντες ποιοῦμεθα· ἵνα τῇ τε μαρτυρήσαντι μὴ ἐξεῖν ὕστερον ἐξάρνη γενέσθαι τὴν μαρτυρίαν, ὑμεῖς τε πολλοῖς καὶ καλοῖς κἀγαθοῖς ταῦτα μαρτυροῦσι πιστεύετε μᾶλλον.

§ 7. Ξενοκλῆς τοίνυν Θήβαζε μὲν ἰὼν εἰς τὸ ἐργαστήριον τὸ ἡμέτερον εἰς τὰ ἔργα,² οὐχ ἡγήσατο δεῖν τοῖς ἀπὸ ταῦτομάτου

§ 6. 2. Τούτοις.) Κατ' ἔλλειψιν τῆς Ἐπί· ὑπὲρ τούτων δηλαδὴ. Νικιστοῦ καὶ τῆς ἐταιρείας αὐτοῦ. — 3. Ἐκμαρτυρίαν.) Ἐκμαρτυρία γεγραμμένη ἐστὶ μαρτυρία ἢ ἀναγινώσκεται, ὅταν τις τελευταῖας, ἢ ὑπερόριος ἢ· ἢ Ἐκμαρτυρία, ὅταν τις παρὰ τοῦ ἰδόντος ἀκούσας λέγῃ κατὰ τῶν ψευδῇ μαρτυρούντων ἐν δίκῃ. Βαρύτος. — 4. Οὐκ ἀναδέδεκται αὐτοῖς.) Οὐκ εἰδέχθη παρ' αὐτῶν ταύτην γράφει τὴν μαρτυρίαν. — 5.

Ταῖς μαρτυρίαις αὐταῖς.) Ἐπὶ ταῖς μαρτυρίαις αὐταῖς καὶ οὐκ ἐπὶ ταῖς ἐκμαρτυρίαις, ἢ διαμαρτυρίαις τούτοις χρώμεθα μάρτυριν, τοῖς παραγινομένοις αὐτοῖς δηλαδὴ καὶ οὐκ ἄλλοις. Ἐπίτασιν τε καὶ βεβαιώσιν, πρὸς δὲ καὶ διαστολὴν αἱ ἀντωνυμία δηλοῦσιν.

§ 7. 2. Εἰς τὸ ἐργαστήριον... εἰς τὰ ἔργα.) Ἐν Θήβαις δοκεῖ ἐργαστήριόν τι εἶναι τὸν Πύρρον, ὅπερ κατέλειπε· Ἐνδῶν τῷ κληρονόμῳ τὰ δὲ ἔργα ἦσαν

ἐκεῖ τυχούσι μάρτυσι χρῆσθαι περὶ τῆς ἐξαγωγῆς³ ἀλλ' ἦκεν⁴ ἔχων ἔνθεν⁵ Διόφαντον τὸν Σφήττιον μεθ' ἑαυτοῦ. Ὃς ἔλεγε τὴν δίκη⁶ ὑπὲρ τούτου καὶ Δωρόθεον τὸν Ἐλευσίνιον, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φιλοχάρη, καὶ ἄλλους πολλοὺς μάρτυρας, παρακεκληκώς ἐνθένδε, σταδίους εὐθύς⁷ τριακοσίους ἐκείσε. Περὶ δὲ τῆς ἐγγύης⁸ τῆς τήθης τῶν παιδῶν τῶν ἑαυτοῦ ἐν τῇ ἄστει ἐκμαρτυρίαν (ὥς φησι) ποιούμενος, τῶν μὲν οἰκείων οὐδένα τῶν ἑαυτοῦ παρακεκληκώς φαίνεται, Διονύσιον δὲ Ἐρχιέα, καὶ Ἀριστόλοχον τὸν Αἰθαλίην. Μετὰ θυσίᾳ τούτοις ἐν τῇ ἄστει αὐτὸν τὴν ἐκμαρτυρίαν ποιῆσασθαι φασὶν οὗτοι. Τοιαῦτα μὲν τὰ τούτων· οἷς οὐδ' ἂν περὶ ἐκείνου πιστεύσειεν ἄλλου οὐδεῖς. Ἰσως γὰρ ἦν⁹ νῆ Δία πάρεργον καὶ φαῦλον, περὶ οὗ τὴν ἐκμαρτυρίαν παρὰ τοῦ Πυρετίδου φασὶ ποιῆσασθαι οὗτοι. Ὡς οὐδὲν¹⁰ θαυμαστὸν ὀλιγορηθῆναι ἦν τὸ πρᾶγμα, καὶ πῶς;¹¹ ὥς περὶ αὐτοῦ τούτου¹² ὁ ἀγὼν ἦν ὁ τῶν ψευδομαρτυριῶν, ὃν Ξενοκλῆς ἔφευγεν, ἢ ἐξ ἐταίρας, ἢ ἐξ ἐγγυητῆς, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα εἶναι. Εἶτα ἐπὶ ταύτην ἂν τὴν μαρτυρίαν, εἰ ἦν ἀληθής, οὐκ ἂν ἅπαντας τοὺς οἰκείους τοὺς ἑαυτοῦ παρακαλεῖν ἐκείνος ἤξιώσεν; Ναὶ μὰ Δία, ὡς ἔγωγε ἤμην, εἴ γε ἦν ἀληθὲς τὸ πρᾶγμα. Οὐ τοίνυν φαίνεται.¹³ Ἀλλ' ὁ μὲν Ξενοκλῆς πρὸς τοὺς ἐπιτυχόντας δύο ἐκμαρτυρησάμενος¹⁴ τὴν μαρτυρίαν ταύτην ἦν.¹⁵ Νικόδημος δὲ οὗτος, ἓνα μόνον μάρτυρα παρακαλέσας μεθ' ἑαυτοῦ, τῷ τὸν τριτάλαντον οἶκον κεκτημένῳ ἐγγυῆσαι φησὶ τὴν ἀδελφὴν. Καὶ οὗτος μὲν τὸν Πυρετίδην μόνον, οὐχ ὁμολογοῦντα,¹⁶ προσεποιήσατο μετ' αὐτοῦ παραγενέσθαι· ὑπὸ δὲ τοῦ ἐγγυήσασθαι μέλλοντος τὴν τοιαύτην, Λυσιμένης καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Χαίρων

μέταλλα ἦσαν, ἢ ἄλλο τι, οὐ γὰρ λέγει· ἀλλ' ἐργάζοντο ἐν τῇ ἐργαστηρίῳ. — 3. Περὶ τῆς ἐξαγωγῆς.) Ἐμβαίνοντες γὰρ εἰς τὸ ἐργαστήριον, καὶ οἰκιστοὺς μὲν τὰ ἔργα, ὠθοῦντες βία τε καὶ χερσὶν ἐξήγαγον ἔξω τοῦ ἐργαστηρίου τὸν Ξενοκλῆα· καὶ περὶ τῆς ἐξαγωγῆς ταύτης Ἀθήνηθεν ἔλαβε μάρτυρας. — 4. Ἀλλ' ἦκεν.) Εἰς Θήβας. — 5. Ἐνθεν.) Ἐξ Ἀθηνῶν. — 6. Δίκη.) Τὴν περὶ τῆς ἐξαγωγῆς. — 7. Εὐθύς.) Σημαίνει δὲ ἐνταῦθα τὸ Ἀκριβῶς. — 8. Περὶ δὲ τῆς ἐγγύης.) Ὅτι δηλαδὴ Πύρρος ἐγγυήσατο τὴν τήθην τὴν τῶν παιδῶν αὐτοῦ· τῆς γὰρ μητρὸς αὐτῶν ἦν μήτηρ. — 9. Ἰσως γὰρ ἦν.) Τὸ πιστεύσαι περὶ ἐκείνου, περὶ οὗ, ὡς φησὶν οἱ περὶ τὸν Νικόδημον. Ξενοκλῆς ἐποίησατο τὴν ἐκμ. — 10. Ὡς οὐδὲν.) Ὡς οὐδὲν θαυμαστὸν ἦν ὀλιγορηθῆναι. —

11. Καὶ πῶς;) Ἀπὸ κοινοῦ, οὐκ ἦν θαυμαστὸν ὀλιγορηθῆναι. — 12. Περὶ αὐτοῦ τούτου.) Τοῦ πράγματος δηλ. ὅτι ἐγγυήσατο Πύρρος τὴν τῆς γυναῖκος Ξενοκλέους μητέρα. — 13. Οὐ τοίνυν φαίνεται.) Ἐλλείπει, τοῦτο πεποιηκώς, ἢ τοὺς οἰκείους κεκληκώς. — 14. Ἐκμαρτυρησάμενος.) Ὁ νοῦς. Οὐ πολλοὺς, οὐδ' ἀναγκαίους οὐδ' οἰκείους, οὐδὲ γνωστούς ἀνδρας, ἀλλ' ἀγνώστους, καὶ ἀσήμους καὶ κατὰ τύχην αὐτῷ προσεγεχθέντας, καὶ τούτους δύο μόνους ἤγαγεν, ὡς φησι, πρὸς Πυρετίδην· ἐλθὼν δὲ πρὸς αὐτὸν, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ μαρτυρίαν γεγραμμένην. — 15. Ἦν.) Πρὸς τὸ Ἐκμαρτυρησάμενος, ἢ ἡ αὐτῇ ἐκμαρτυρήσατο. — 16. Οὐχ ὁμολογοῦντα.) Ἀρνούμενος· οὐχ ὅπως μόνον τὸν Πυρετίδην ἤγαγεν, ἀλλὰ καὶ τούτον ἀρνούμενον ὅτι οὐδέποτε

καὶ Πυλάδης, φασὶ παρακληθέντες ἐγγύη παραγενέσθαι, καὶ ταῦτα,¹⁷ Φεῖοι ὄντες τῷ ἐγγυωμένῳ.

§ 8. Ὑμέτερον οὖν ἔργον σκέψασθαι νῦν, εἰ δοκεῖ πιστὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα. Ἐγὼ μὲν γὰρ νομίζω, ἐκ τῶν εἰκότων σκοπούμενος, πολὺ ἂν μᾶλλον τὸν Πύρρον πάντας ἂν τοὺς οἰκείους βούλεσθαι λεληθέναι, εἴτι παρασκευάζεται ὁμολογεῖν ἢ πράττειν ἀνάξιον τῶν αὐτοῦ, ἢ παρακαλέσαι μάρτυρας τοὺς Φεῖους τοὺς ἑαυτοῦ ἐπὶ ἀμάρτημα τηλικούτου. Ἔτι δὲ καὶ περὶ ἐκείνου θαυμάζω, εἰ μηδεμίαν προῖκα μὴθ' ὁ διδούς, μὴθ' ὁ λαμβάνων διωμολογήσαντο ἕξιν ἐπὶ τῇ γυναικί. Τοῦτο μὲν γὰρ, εἴ τινα ἐδίδου, εἰκὸς ἦν καὶ τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τῶν παραγενέσθαι φασκόντων μαρτυρεῖσθαι τοῦτο δ'² εἰ δι' ἐπιθυμίαν τὴν ἐγγύην ὁ Φεῖος ἡμῶν ἐποιεῖτο τῆς τοιαύτης γυναικὸς, δῆλον ὅτι καὶ ἀργύριον πολλῷ μᾶλλον ὁ ἐγγυῶν³ διωμολογήσατο ἔχειν αὐτόν⁴ ἐπὶ τῇ γυναικί, ἵνα μὴ ἐπ' ἐκείνῃ γένοιτο ῥαδίως ἀπαλλάττεσθαι, ὅποτε βούλοιο, τῆς γυναικὸς· καὶ μάρτυράς γε πολλῷ πλείους τὸν ἐγγυῶντα παρακαλεῖν,⁵ ἢ τὸν ἐγγυώμενον τὴν τοιαύτην. Οὐδεὶς γὰρ ὑμῶν ἀγνοεῖ, ὅτι ὁ λόγος οὐ διαμένειν εἴωθε τῶν τοιούτων.

§ 9. Ὁ μὲν τοίνυν ἐγγυῆσαι φάσκων μετὰ ἐνὸς μάρτυρος, καὶ ἄνευ ὁμολογίας προικὸς, εἰς τὸν τριτάλαντον οἶκον ἐγγυῆσαι φησὶ τὴν ἀδελφὴν. Οἱ δὲ Φεῖοι τῷ ἀδελφιδῷ ἄπροιον τὴν τοιαύτην ἐγγυωμένῳ μεμαρτυρήκασι παραγενέσθαι. Καὶ οἱ αὐτοὶ ἐν τῇ δεκάτῃ τῆς θυγατρὸς ἀποφανθείσης εἶναι² ὑπὸ τοῦ ἀδελφιδῷ κληθέντες μεμαρτυρήκασι παραγενέσθαι. Ἐφ' ᾧ δὴ καὶ δεινῶς ἀγανακτῶ, ὅτι ὁ μὲν ἀνὴρ³ λαγχάνων ὑπὲρ τῆς γυναικὸς τῆς αὐτοῦ τοῦ κλήρου τοῦ πατρῷου,⁴ Φίλην ὄνομα εἶναι ἐγράψατο τῇ γυναικί· οἱ δὲ τοῦ Πύρρου Φεῖοι ἐν τῇ δεκάτῃ φάσκοντες παραγενέσθαι, τὸ τῆς τήθης⁵ ὄνομα Κλειταρέτην τὸν πατέρα ἐμαρτύρησαν Δέσθαι αὐτῇ. Θαυμάζω οὖν εἰ ὁ ἀνὴρ ὁ συνοικῶν πλείω ἢ

τεισυτό τι ἐποίησεν. — 17. Καὶ ταῦτα.) Φασὶν οὗτοι Φεῖοι ὄντες.

§ 8. 2. Τοῦτο μὲν. . . τοῦτο δέ.) Ἔστιν ἀντὶ τοῦ, Πρῶτον μὲν· ἔπειτα δέ· ἢ γοῦν κατὰ παρολίην κίτται· ἵκανόν γάρ τὸ, εἰ μὲν γὰρ τινα ἐδίδου· εἰδὲ δι' ἐπιθυμίαν· σύνθητες δὲ τοῦτο παρ' Ἑλλήσι. — 3. Πολλῷ μᾶλλον ὁ ἐγγυῶν.) Ἐλλίπει· ἢ ὁ ἐγγυώμενος. — 4. Αὐτόν.) Τὸν Πύρρον· ὃς προῖκα ἔλαβεν τοιαύτη συνθήκη· ὥστε ἐκείνην τὴν γυναῖκα, ἥς ἐστιν ἡ προῖξ αὐτῇ, ὡς νόμιμον γυναῖκα, καὶ μητέρα τῶν τέκνων εἶναι, προσηκόντως τε χρῆσθαι, παντὶ τε νόμῳ μητρὸς πρὸς τὰ

τέκνα χρῆσθαι ἀνέχεσθαι· οὗτος δὲ ἔχειν προῖκα ἐπὶ γυναικὶ λέγεται. — 5. Παρακαλεῖν.) Ἐννοεῖται τὸ Εἰκὸς ἦν, ἢ ἔδει.

§ 9. 2. Ἀποφανθείσης εἶναι.) Οἷον τῆς κόρης περὶ ἥς ἀπεφαινέτο ὅτι Πύρρου θυγάτηρ ἐστὶ· κατὰ γὰρ τὴν δεκάτην ἡμέραν εἰθίσται τιθέναι τὰ ὀνόματα τῶν γενομένων· ὅτε καὶ ἡ κόρη αὕτη ἐπεφάνη θυγάτηρ εἶναι Πύρρου. — 3. Ἀνὴρ.) Ξενοκλῆς. — 4. Τοῦ πατρῷου.) Ἦγουν περὶ τοῦ κλήρου, ὃν ἢ αὐτοῦ γυνὴ παρὰ τοῦ Πύρρου τοῦ πατρὸς, ἑαυτῆς εἶναι δι᾽ ὀχυρίζετο. — 5. Τήθης.) Τῆς μητρὸς Πύρρου. —

δοκῶ ἔτη ἤδη, μὴ ἤδει τοῦνομα τῆς ἑαυτοῦ γυναίκος. Εἴτα οὐδὲ παρὰ τῶν αὐτῶν μαρτύρων πρότερον ἐδυνήθη πυθέσθαι· οὐδ' ἡ μήτηρ τῆς γυναίκος τὸ τῆς Ψυγατρὸς ὄνομα τῆς αὐτῆς ἐν χρόνῳ τοσούτῳ ἔφρασεν αὐτῇ, οὐδ' ὁ Θεῖος αὐτὸς Νικόδημος, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ τῆς τήθης ὀνόματος (εἴτις ἤδει τοῦθ' ὑπὸ τοῦ πατρὸς κείμενον⁶) ταύτην Φίλην ὁ ἀνὴρ ὄνομα ἐπεγράψατο εἶναι αὐτῇ⁷ καὶ ταῦτα, λαγχάνων αὐτῇ⁷ τοῦ κλήρου τοῦ πατρός. Τίνος ἕνεκα; ἢ ἵνα καὶ τοῦ τῆς τήθης ὀνόματος τοῦ ὑπὸ τοῦ πατρὸς θεθέντος ἀκλήρου ὁ ἀνὴρ καταστήσειεν εἶναι τὴν αὐτοῦ γυναῖκα; Ἄρα γε οὐχὶ δῆλον, ὦ ἄνδρες, ὅτι ἂ πάλαι οὗτοι μαρτυροῦσι γενέσθαι, πολλῇ πλέον τῆς λήξεως τοῦ κλήρου σύγκειται αὐτοῖς; Οὐ γὰρ ἂν ποτὲ οἱ μὲν εἰς τὴν δεκάτην (ὥς φασί) κληθέντες τῆς τοῦ Πυρρῶς Ψυγατρὸς, ἀδελφιδῆς δὲ τούτου,⁸ ἐξ ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ἥτις ἦν ποτε, ἀκριβῶς εἰς τὸ δικαστήριον ἦκον μεμνημένοι, ὅτι Κλειταρέτην ὁ πατήρ ἐν τῇ δεκάτῃ ὠνόμαζεν· οἱ δὲ οἰκειώτατοι τῶν ἀπάντων, ὁ πατήρ καὶ ὁ Θεῖος καὶ ἡ μήτηρ, οὐκ ἂν ἤθου τὸ ὄνομα τῆς Ψυγατρὸς (ὥς φησι) τῆς αὐτοῦ. Πολύ γε μάλιστ' ἂν,⁹ εἰ ἦν ἀληθὲς τὸ πρᾶγμα. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ ὕστερον ἐγγωρήσει εἰπεῖν.

§ 10. Περὶ δὲ τῆς τούτου μαρτυρίας² οὐ χαλεπὸν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν νόμων ἐστὶ γνῶναι, ὅτι φαίνεται περὶ φανῶς τὰ ψευδῆ μεμαρτυρηκώς οὗτος. Ὅπου γάρ, ἐὰν τις τι ἀτίμητον³ θῇ, ἕνεκα τοῦ γάμου, ἐὰν ἀπολίπη ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα, ἢ ἐὰν ὁ ἀνὴρ ἐκπέμψῃ τὴν γυναῖκα, οὐκ ἔξεστι πράξασθαι⁴ τῷ θόντι, ὃ μὴ προικὶ τιμήσας ἔδωκεν. Ἦπου, ὅς τις γέ φησιν ἄνευ ὁμολογίας προικὸς τὴν ἀδελφὴν ἐγγυῆσαι, περιφανῶς ἀναίσχυντος ὢν ἐλέγχεται. Τί γὰρ ἐμελλεν εἶναι αὐτῇ τῆς ἐγγυῆς, εἰ ἐπὶ τῇ ἐγγυησαμένῃ ἐκπέμψαι, ὁπότε βούλοιο τὴν γυναῖκα; Ἦν δ' ἂν⁵ ἐπ' ἐκείνῃ, ὦ ἄνδρες, δῆλον ὅτι, εἰ μηδεμίαν⁶ προίκᾳ διωμολογήσατο ἔξεν ἐπ' αὐτῇ· εἴτ' ἐπὶ τούτοις ἂν Νικόδημος ἐνεγγύησε τῇ ἡμετέρῳ Θεῷ τὴν ἀδελφὴν· καὶ ταῦτα,⁷ εἰδὼς τὸν ἅπαντα χρόνον ἄτοκον οὔσαν αὐτὴν· καὶ τῆς ὁμολογηθείσης προικὸς ἐκ τῶν

6. Κείμενον.) Ἐπιτεθειμένον δηλ. — 7. Λαγχάνων αὐτῇ.) Ὅπερ ἐστὶν ὑπὲρ αὐτῆς. — 8. Ἀδελφιδῆς δὲ τούτου.) Τοῦ Νικόδημου. — 9. Μάλιστ' ἂν.) Ὑπακούεται ἡδεσαν οὗτοι τοῦνομα τῆς ἑαυτῶν Ψυγατρὸς· καὶ ἐστὶ τὸ Πολύ γε μάλιστ' ἂν, ἀντὶ τοῦ Βεβαίωτάτα.

§ 10. 2. Μαρτυρίας.) Ἐκείνην φησὶ τὴν μαρτυρίαν καθ' ἣν Νικόδημος ἐβεβαίωσεν τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ κατὰ Θεσμὸν

ἐγγυημένην καὶ τούτου νόμιμον μητέρα εἶναι πρὸς τὰ τέκνα. — 3. Ἀτίμητον.) Μὴ ὁρισμένην ἔχων τὴν τιμὴν. — 4. Πράξασθαι.) Οὐκ ἔξεστι τῷ θόντι ἀπατεῖν. — 5. Ἦν δ' ἂν.) Ὅ δὲ αἰτιολογικὸς ἀντὶ τοῦ γάρ. — 6. Εἰ μηδεμίαν.) Ὅ ἐὶ ἀναλυτικὸς ἀπαοσιμῶτος ὁ νοματικὸς οἶον· ἐπ' ἐκείνῃ ἦν, ὦ ἄνδρες, τὸ μηδεμίαν προίκᾳ διωμολογήσασθαι, ἔξεν. — 7. Καὶ ταῦτα.) Ἐννοεῖται ἐκείνη

νόμων γινομένης εἰς αὐτόν,⁸ εἴ τι ἔπαθεν ἡ γυνὴ πρὶν γενέσθαι παῖδας αὐτῇ; Ἄρ' οὖν δοκεῖ τῷ ὑμῶν ὀλιγώρως οὕτως ἔχειν χρημάτων Νικόδημος, ὥστε παραλιπεῖν ἄν τι τῶν τοιούτων; Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ νομίζω. Εἴτα παρὰ τούτου ὁ ἡμέτερος θεῖος ἠξίωσεν ἂν ἐγγυῆσθαι τὴν ἀδελφὴν, ὃς αὐτὸς ξενίας φεύγων⁹ ὑπὸ ἐνὸς τῶν φρατόρων, ὃν φησιν αὐτοῦ εἶναι,¹⁰ παρὰ τέτταρας¹¹ ψήφους μετέσχε τῆς πόλεως; Καὶ ὡς ἀληθῆ λέγω, ἀναγίνωσκε τὴν μαρτυρίαν. Μαρτυρία. Οὗτος τοίνυν τῷ ἡμετέρῳ θεῷ ἄπροικον τὴν ἀδελφὴν τὴν ἑαυτοῦ μεμαρτύρηκεν ἐγγυῆσαι. Καὶ ταῦτα, τῆς προικὸς εἰς αὐτόν γινομένης, εἴτι ἔπαθεν ἡ γυνὴ πρὶν γενέσθαι παῖδας αὐτῇ. Λάβε δὴ καὶ ἀνάγνωθι τοὺς νόμους τουσδί¹² αὐτοῖς. Νόμοι.¹³ Δοκεῖ ἂν ὑμῖν οὕτως ὀλιγώρως ἔχειν χρημάτων Νικόδημος, ὥστε, εἰ ἦν ἀληθὲς τὸ πρᾶγμα, οὐκ ἂν σφόδρα διακριβώσασθαι περὶ τῶν ἑαυτῷ συμφερόντων; Ναὶ μὰ Δία,¹⁴ ὡς ἔγωγ' οἶμαι. Ἐπεὶ καὶ οἱ ἐπὶ παλλακίδι διδόντες¹⁵ τὰ ἑαυτῶν, πάντες πρότερον διωμολογοῦνται περὶ τῶν δοθησομένων ταῖς παλλακαῖς. Νικόδημος δὲ ἐγγυᾶν μέλλων (φησὶ¹⁶) τὴν ἀδελφὴν τὴν αὐτοῦ, μόνον¹⁷ κατὰ τοὺς νόμους ἐγγυῆσαι διεπράξατο; ὃς ἐπὶ ὀλίγῳ ἀργυρίῳ, οὗ ἐπιθυμῶν λέγει πρὸς ὑμᾶς, σφόδρα βούλεται πονηρὸς εἶναι. Περὶ μὲν οὖν τῆς τούτων πονηρίας, καὶ σιωπῶντος ἐμοῦ, οἱ πολλοὶ γινώσκουσιν ὑμῶν.

§ 11. Βούλομαι δὲ πρῶτον ἐκ τῶν τοιῶνδε² ἐξελέγξαι τοῦτον ἀναισχυντότατον τῇ μαρτυρίᾳ ὄντα ταύτην. Φέρε, ὦ Νικόδημε, εἰ ἦσθα ἐγγυηκῶς τῷ Πύρρῳ τὴν ἀδελφὴν, καὶ εἰ ἦδεις ἐξ αὐτῆς συγατέρα γνησίαν καταλειπομένην, πῶς ἐπέτρεψας τῷ ἡμετέρῳ

ἀν. — 8. Εἰς αὐτόν.) Τὸν Νικόδημον δηλ. ἡ γὰρ προῖξ ἐπὶ τὸν ὄντα ἐπιστρέφει, ἀτέκνου ἀποθανούσης τῆς γυναικὸς, οὐδὲ μένει ἐν τῷ ἀνδρὶ ἐπιζήσαντι. — 9. Ξενίας φεύγων.) Ἐλείπει, δίκην ἥτοι κατηγορούμενος ὡς ξένος καὶ οὐ πολίτης. — 10. Ὁν φησιν αὐτοῦ εἶναι.) Ὅπερ ἐστίν, ὃν φησιν ἑαυτοῦ φράτορα εἶναι. Φράτορες δὲ εἰσιν οἱ τῆς αὐτῆς φρατρίας μετέχοντες, οἷον πατριᾶς τινος. — 11. Παρὰ τέτταρας.) Τεττάρων ψήφων ἔδει ἵνα πολίτης γένηται. — 12. Τουσδί.) Κατ' ἐπέκτασιν τὸ ἔ. Ἀττικῶς. — 13. Νόμοι.) Τὴν ὁμοιογενεῖσαν προῖκα γενέσθαι εἰς τὸν ἐγγυῆσαντα, εἴτι ἔπαθεν ἡ γυνὴ, πρὶν γενέσθαι παῖδας αὐτῇ. — 14. Ναὶ μὰ Δία.) Ἐννοεῖται σφόδρα ἂν διηκριβώτατα περὶ τῶν ἑαυτοῦ συμ-

φερόντων. — 15. Οἱ ἐπὶ παλλακίδι διδόντες.) Ἄρα, (ὡς ἐστὶν ἐκ τοῦ χωρίου τούτου περίσασθαι) προικὶ ἐμίσθουν τὰς παλλακίδας· πέναντές τε ἐγίνοντο, ἐν οἷς ἐφυλάττετο, ὅτι τῶν ἀφελίμων ἦσαν παριέχοντες, διωχθείσης τῆς παλλακίδος. — 16. Φησὶ.) Αὐτὶ ὡς φησιν τὸ, γὰρ Φησὶ καὶ Φασί, ἀνεν ἀπαρεμφάτου φερόμενα, ἀλλὰ ἀπολύτως παρεντιθέμενα, προσηπακούμενον ἔχουσι τὸ ὤς. — 17. Μόνον τὸ.) Ὁ νοῦς. Οὐδὲν ἄλλ' ἢ τοῦτο ἐβούλετο Νικόδημος πράξαι τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν μόνον νομίμως Πύρρῳ ἐγγυῆσαι, περὶ δὲ προικὸς ἀσφαλούς διατάξεις, καὶ ὅπως ποτε εἰ τύχοι ἀνακτῆσαι αὐτὴν μικρὸν ἐφρόντισε.

§ 11. 2. Ἐκ τῶν τοιῶνδε.) Ἰπα-

ἀδελφῶ ἐπιδικάσασθαι τοῦ κλήρου, ἄνευ τῆς γνησίας θυγατρὸς, ἢν φῆς τῷ ἡμετέρῳ θείῳ καταλειφθῆναι; ἢ οὐκ ἤδεις ἐν τῇ ἐπιδικασίᾳ τοῦ κλήρου νόθην καθισταμένην τὴν ἀδελφιδὴν τὴν σαυτοῦ; Ὅποτε γάρ [τις] ἐπεδικάζετο τοῦ κλήρου, νόθην τὴν θυγατέρα τοῦ κτεκληπόντος τὸν κλῆρον καθίστη· ἔτι δὲ πρότερον³ ὁ Πύρρος, ὁ ποιησάμενος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἐμὸν υἱὸν αὐτῷ. Οὔτε γὰρ διαθέσθαι, οὔτε δοῦναι οὐδενὶ οὐδὲν ἔξεστι⁴ τῶν ἑαυτοῦ, ἄνευ τῶν θυγατέρων, ἑάν τις καταλιπὼν γνησίας τελευτᾷ. Γνώσεσθε δὲ, αὐτῶν ἀκούσαντες τῶν νόμων ἀναγινωσκομένων. Ἀναγίνωσκε τουσθὶ αὐτοῖς. Νόμοι. Δοκεῖ ἂν ὑμῖν ὁ μεμαρτυρηκώς⁵ ἐγγυῆσαι, ἐπιτρέψαι ἂν τι τούτων γίνεσθαι, καὶ οὐκ ἂν ἐπὶ τοῦ κλήρου τῇ λήξει, ἣν ὁ Ἐνδιος λαχὼν ἐπεδικάζετο, ἀμφισδητῆσαι ἂν ὑπὲρ τῆς ἀδελφιδῆς τῆς ἑαυτοῦ; καὶ οὐκ ἂν διαμαρτυρῆσαι οὐκ ἐπιδικὸν τῷ Ἐνδίῳ τὸν ἐκείνης πατρῶον κλῆρον εἶναι; Ἀλλαμὴν, ὥς γε⁶ ἐπεδικάσατο ὁ ἡμέτερος ἀδελφός τοῦ κλήρου, καὶ οὐκ ἡμφισδήτησεν οὐδεὶς ἐκείνῳ, ἀναγίνωσκε τὴν μαρτυρίαν. Μαρτυρία. Γενομένης τοίνυν τῆς ἐπιδικασίας ταύτης, οὐκ ἐτόλμησεν ἀμφισδητῆσαι τοῦ κλήρου Νικόδημος· οὐδὲ διαμαρτυρῆσαι, τὴν ἀδελφιδὴν τὴν ἑαυτοῦ γνησίαν θυγατέρα Πύρρῳ καταλειφθῆναι. Περὶ μὲν οὖν τῆς διαδικασίας ἔχοι ἂν τι ψεύδος προφασίτασθαι πρὸς ὑμᾶς. Ἡ γὰρ λαθεῖν ἡμᾶς⁷ προσποιήσασθαι ἂν οὗτος, ἢ ψεύδεσθαι⁸ αἰτιῶν ἂν ἡμᾶς. Τοῦτο μὲν οὖν παρῶμεν.

§ 12. Ἐπειδὴ δὲ τῷ Ξενοκλεῖ ἐγγυᾶ ὁ Ἐνδιος τὴν ἀδελφιδὴν σου, ἐπέτρεψας ἂν, ὦ Νικόδημε, τὴν ἐκ τῆς ἐγγυητῆς τῷ Πύρρῳ γεγεννημένην ὥς ἐξ ἐταίρας ἐκείνου οὔσαν ἐγγυᾶσθαι; καὶ οὐκ ἂν εἰσῆγγελλες πρὸς τὸν ἄρχοντα, κακοῦσθαι τὴν ἐπικλῆρον ὑπὸ τοῦ εἰσποιητοῦ οὕτως ὑβρίζομένην, καὶ ἄκλῆρον τῶν αὐτῆς πατρῶων καθισταμένην; ἄλλως τε καὶ μόνων τούτων τῶν δικῶν ἀκινδύνων² τοῖς διώκουσιν οὕτων, καὶ ἐξὸν τῷ βουλευμένῳ βοηθεῖν ταῖς ἐπικλήροις; Οὔτε γὰρ ἐπιτίμιον ταῖς πρὸς τὸν ἄρχοντα εἰσαγγελίαις ἔπεστιν, οὐδ', ἂν μηδεμίαν τῶν ψήφων οἱ εἰσαγγεῖλαντες μεταλάβωσιν. Οὔτε πρυτανεῖα, οὔτε παράστασις³ οὐδεμία τίθεται τῶν εἰσαγγελιῶν. Ἀλλὰ τοῖς μὲν διώκουσιν

κούετο, ἂ νῦν ἐρῶ. — 3. "Ἐτι δὲ πρότερον.) "Ἐτι δὲ πρότερον ἢ ὁ ἐμὸς ἀδελφός Ἐνδιος, νόθην καθίστη θυγατέρα ἐκείνην Πύρρος αὐτός, ὁ ποιητ. — 4. Οὐδὲν ἔξεστι.) Κατὰ τοὺς νόμους δηλ. — 5. Ὁ μεμαρτυρηκώς.) Νικόδημος δηλ. — 6. Ὡς γε.) "Ὅτι γε. — 7. Λαθεῖν ἡμᾶς.) Αὐτὸν ἐπιδικαζομένοις ὅπερ ἐστίν· ἡγνοεῖ ὅτι ἡμεῖς ἐπιδικαζόμεθα. — 8. Ἡ ψεύδεσθαι.) Λέγον-

τας ἂν ἐπιδικασθέντα εἶναι τὸν κλῆρον, μὴ ὄντα.

§ 12. 2. Τῶν δικῶν ἀκινδύνων.) "Ὅτε γὰρ τις γραφὴν ἐδίδου κατὰ τινας κατετίθη χρημάτων τινα ποσότητα εἰς ποινὴν, ἐὰν μὴ δείξῃ ὃ ἐγκαλεῖ ἐν τοῖς ἐπικλήροις φησὶν οὐδεὶς τοιοῦτος κίνδυνος· οὔτε γὰρ χρήμασι ζημειωθήσεται μὴ νικήσας, οὔτε ἄλλο τι πείσεται. — 3. Πρυτανεῖα, οὔτε παράστασις.)

ἀκινδύνως εἰσαγγέλλειν ἔξεστι, τῷ βουλομένῳ,⁴ τοῖς δ' ἀλίσκο-
μένοις ἐσχάται τιμωρίαι ἐπὶ ταῖς εἰσαγγελίαις ἔπεισιν. [Ἐπειτα,⁵
εἰ ἦν ἐξ ἐγγυητῆς ἡ τοῦτου ἀδελφιδῆ τῷ ἡμετέρῳ Δεῖῳ γεγεννημένη,
ἐπέτρεψεν ἂν Νικόδημος ὡς ἐξ ἐταίρας οὖσαν αὐτὴν ἐγγυᾶσθαι;
καὶ γενομένων αὐτῶν, οὐκ ἂν εἰσήγγελλε πρὸς τὸν ἄρχοντα ὑβρίας
ζεσθαι τὴν ἐπὶ κληρον ὑπὸ τοῦ οὕτως ἐγγυήσαντος αὐτὴν;] Καὶ εἰ
ἦν ἀληθῆ, ἃ νυνὶ τετόλμηκας μαρτυρῆσαι, παραχρῆμα εὐθὺς
τότε ἐτιμωρήσω ἂν τὸν ἀντιδικοῦντα, ἢ καὶ ταῦτα λαθεῖν σεαυ-
τὸν προσποιήσῃ; Ἐπειτ' οὐδ' ἐκ τῆς ἐπιδοθείσης αὐτῇ προικὸς
ῥήσθου;⁶ ὥστε καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ἀγανακτήσαντι δήπου σοὶ εἰσαγ-
γεῖλαι τὸν Ἐνδιον προσήκειν, αὐτὸς μὲν τριτάλαντον οἶκον ἔχειν
ἡξίου, ὡς προσήκον αὐτῷ, τῇ δὲ γυνασίᾳ οὖσῃ τρισχιλίας δραχμὰς
προῖκα ἐπιδοῦς, ἐκδοῦναι ἡξίωσεν ἄλλῳ. Εἴτ' ἐπὶ τούτοις οὐκ ἀγα-
νακτήσας εἰσήγγειλεν ἂν τὸν Ἐνδιον οὗτος; Ναὶ μὰ Δία, εἶγε
ἦν ἀληθὲς τὸ πρᾶγμα.

§ 13. Οἶμαι δὲ οὐδ' ἂν τὴν ἀρχὴν ἐκείνον οὐδ' ἄλλον δὲ τῶν
εἰσποιητῶν οὐδένα οὕτως εὐήθη, οὐδ' ἂν ὀλίγων τῶν νόμων τῶν
κειμένων γίνεσθαι, ὥσθ' ὑπαρχούσης γυνασίας θυγατρὸς τῷ τὸν
κληρὸν καταλιπόντι, ἐτέρῳ δοῦναι ταύτην ἀνθ' ἑαυτοῦ.² Ἀκριβῶς
γὰρ ῥῆδι διότι τοῖς γε ἐκ τῆς γυνασίας θυγατρὸς παισὶ γεγενῶσιν
ἀπάντων τῶν παππῶν κληρονομία προσήκει. Εἴτα εἰδὼς ἄν τις
ταῦτα, ἐτέρῳ παραδοίῃ τὰ αὐτοῦ; καὶ ταῦτα³ τηλικαῦτα ὄντα,
ὅσων ἡμφισθέτησαν οὗτοι; Δοκεῖ δ' ἂν τις ὑμῖν οὕτως ἀναιδὲς
ἢ τολμηρὸς εἰσποιητὸς γενέσθαι, ὥστε μὴδὲ τὸ δέκατον μέρος⁴

Πρυτανία μὲν ἀργυρίον τι ἦν, ὅπερ κα-
τετίθεσαν οἱ δικαζόμενοι ἀμφότεροι καὶ
ὁ ψεύγων καὶ ὁ διώκων· ἐξημιούτο δὲ
ταῦτα ὁ ἀπλοῦς. Παράστασις δὲ, δραχμὴ
καταβαλλομένη ὑπὸ τῶν δικαζομένων
τὰς ἰδίας δίκας. Εἰσαγγελία δὲ, ἡ εἰς
τὸ δικαστήριον ἀγγελία περὶ τίνος δη-
μοσίας δίκης· τρία δὲ εἶδη ταύτης·
πρώτῃ ἡ ἐπὶ δημοσίοις ἀδικήμασι μεγί-
στοις, ἐρ' οἷς μήτε ἀρχὴ μεθέστηκε,
μήτε νόμοι κεῖνται καὶ ἡ βουλὴ ἢ ὁ
δῆμος δικάζει· καὶ αἱ ζημίαι τῷ μὲν
ψεύγοντι μέγισται, ἐὰν ἀλῶ, τῷ δὲ διώ-
κοντι ἐὰν μὴ ἔλῃ, οὐδεμίαν· δευτέρα δὲ,
ἡ ἐπὶ ταῖς κακώσεσι καὶ τρίτῃ ἡ κατὰ
τῶν δικαιοτήτων. Βαρύτος. — 4. Τοῖς διώ-
κουσιν. . . τῷ βουλομένῳ. Ἐδεῖ εἰ-
πεῖν τῶν δικαζόντων τῷ βουλομένῳ· ἢ
ἡ διαιρετικὸς· ἀλλὰ προθεῖς τὸ δῖον
κατὰ τὴν πρῶσιν ἣν ἀπῆται ἡ σύνταξις,

εἴτα ἐπήγαγε τὸ μέρος κατὰ πρῶτον
πάλιν, ἦν ἀπῆται ἡ σύνταξις· τὸν τρά-
πον τοῦ λέγειν μιμούμενος, χαίρειν ἐπ-
σας τὸ ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τὰ τοιαῦ-
τα· ὁ δὲ οἱ ἀγνοοῦντες σόλοικα ταῦτα
λέγουσιν. — 5. Ἐπειτα.) Τὸ τοιοῦτον
περιττόν τι δοκεῖ, διὰ ταῦτα καὶ ἐν
παραθέσει ἐκδιδοται, μέλοι τοῦ, ἐγ-
γυήσαντος αὐτὴν. — 6. Ἦσθου.) Ὑπα-
κούεται τὴν σὴν ἀδελφιδῆν ἀδικεῖσθαι
ὑπὸ Ἐνδίου.

§ 13. 2. Ἀνθ' ἑαυτοῦ.) Ἀντὶ τοῦ
λαθεῖν αὐτὸς αὐτὴν. — 3. Καὶ ταῦτα.)
Παραδοίῃ ἐτέρῳ. — 4. Τὸ δέκατον με-
ρος.) Ἐκατὸν δαχμαῖ ποιοῦσι μίαν μνᾶν·
ἐξήκοντα μναῖ ἐν τάλαντον, ὥστε τὸ
τάλαντον 6000 δραχμὰς περιέχει· αἱ
ἄρα 3000 δραχμαὶ ἡμιτάλαντον καὶ
οὕτω τὸ ἕκτον μέρος· ἐδωκεν ὁ Ἐνδιος.

ἐπιδούς ἐκδοῦναι τῇ γνησίᾳ θυγατρὶ τῶν πατρῶων; Γενομένου δὲ τούτων, δοκεῖ ἂν ἡμῖν ὁ Θεὸς⁵ ἐπιτρέψαι, ὃ ἐγγυῆσαι μεμαρτυρηκώς αὐτῆς τὴν μητέρα; Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ νομίζω. Ἀλλὰ καὶ ἡμφισβήτησεν ἂν τοῦ κλήρου, καὶ διεμαρτύρησε, καὶ εἰσήγαγεν ἂν πρὸς τὸν ἄρχοντα· καὶ ἄλλο εἶτι⁶ ἦν ισχυρότερον τούτων, ἅπαντ' ἂν διεπράξατο. Ὁ μὲν τοίνυν Ἐνδῖος ὡς ἐξ ἐταίρας οὖσαν ἐνεγγύησεν, ἣν φησὶν ἀδελφιδὴν Νικοδόμημος εἶναι αὐτῇ· αὗτος δὲ οὔτε τῷ Ἐνδίῳ τοῦ Πυρρῶου κλήρου ἡμφισβητῆσαι ἤξιώσεν, οὔτ' ἐγγυῆσαντα τὴν ἀδελφιδὴν, οὖσαν ἐξ ἐταίρας, εἰσαγγεῖλαι πρὸς τὸν ἄρχοντα ἤξιώσεν, οὔτ' ἐπὶ τῇ δοθείσῃ προικί αὐτῇ ἡγανάκτησεν οὐδέν· ἀλλὰ πάντα ταῦτα εἶασε γενέσθαι. Οἱ δὲ νόμοι περὶ ἀπάντων διορίζουσι τούτων. Ἀναγνώσεται οὖν πρῶτον ὑμῖν τὴν περὶ τῆς ἐπιδικασίας τοῦ κλήρου μαρτυρίαν· πάλιν⁷ ἔπειτα τὴν περὶ τῆς ἐγγυήσεως τῆς γυναικός.⁸ Ἀναγίνωσκε αὐτοῖς. Μαρτυρία.⁹ Ἀνάγνωθι καὶ τοὺς νόμους. Νόμοι. Λάβε δὴ καὶ τὴν τούτου μαρτυρίαν. Μαρτυρία.¹⁰ Πῶς οὖν τις σαφέστερον ἐξελέγχοι ψευδομαρτυριῶν διώκων, ἢ ἔκ τε τῶν πεπραγμένων αὐτοῖς τούτοις ἐπιδεικνύων, καὶ ἐκ τῶν νόμων ἀπάντων τῶν ἡμετέρων. Περὶ μὲν οὖν τούτου¹¹ σχεδὸν εἴρηται τὰ πολλά.¹²

§ 14. Σκέψατο δὲ καὶ περὶ μὲν τοῦ ἔχοντος² τὴν ἀδελφιδὴν τὴν τούτου γυναῖκα, ἐὰν ἄρα τι γένηται καὶ ἐκ τούτου τεκμήριον ὡς ἔστι ψευδῇ τὰ μεμαρτυρημένα Νικοδόμῳ. Ὡς μὲν οὖν ἐνεγγυήσατο, καὶ ἔλαβεν ὡς οὖσαν ἐξ ἐταίρας τὴν γυναῖκα, ἐπιδέδεικται καὶ μεμαρτύρηται· ὡς δ' ἀληθῆς ἡ μαρτυρία ἐστὶν αὕτη, ὁ Ξενοκλῆς αὐτὸς ἔργῳ οὐκ ὀλίγον χρόνον ἤδη [ἀληθῇ ταῦτα³] μεμαρτύρηκε. Δῆλον γάρ, ὅτι εἰ μὴν ἐνεγγύητο παρὰ τοῦ Ἐνδίου ὡς ἐξ ἐταίρας οὖσαν τὴν γυναῖκα, ὄντων αὐτῇ παιδῶν ἤδη τηλικούτων ἐκ τῆς γυναικός, ζῶντι ἂν τῷ Ἐνδίῳ ἡμφισβήτησε περὶ τῆς γνησίας θυγατρὸς τῶν πατρῶων· ἄλλως τε καὶ παρεσκευα-

τὸ ἄρα δέκατον μήποτε ἐστὶν ἀντὶ τοῦ ἔκτου, ἥγουν τὸ, τρισχιλίας, μήποτε ἐστὶν ἀντὶ τοῦ χιλίας, τὸ δεύτερον δοκεῖ πιθανότερον οὕτω γὰρ ἐδύνατο λέγειν οὐδὲ τὸ δέκατον μέρος· αἱ γὰρ χιλίαι δραχμαὶ πρὸς τὰ τρία τάλαντα 18000 δραχμὰς περιέχοντα ὀκτωκαιδέκατον μέρος εἰσὶν· ἑξαττον πολὺ τοῦ δεκάτου. — 5. Ὁ Θεός.) Τῆς Φίλης ὁ Νικοδόμημος — 6. Καὶ ἄλλο εἶτι.) Ἀορίστως λαμβανόμενον πλῆθος σημαίνει ὅθεν καὶ τὸ ἅπαντα ἡγήνηται ἐν πληθυντικῷ· κατ' ἐπεξήγασιν. — 7. Πάλιν.) Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ πρότερον. — 8. Τῆς γυναικός.) Φίλης,

δηλ. ἣν ἐγγυήσατο Ἐνδῖος τῇ Ξενοκλεί. — 9. Μαρτυρία.) Δύο δὲ εἰσὶν αὗται· πρώτη, καθ' ἣν Νικοδόμημος οὐκ ἀντέλεξεν, Ἐνδίου κληρονομῶντος, Ξενοκλεῖ· δεύτερα, ὅτι ὁ Ἐνδῖος ἐγγυήσε Ξενοκλεῖ τὴν νόθον θυγατέρα Πυρρῶου Φίλην. — 10. Μαρτυρία.) Ἡ τοῦ Νικοδόμου ἐν ᾗ λέγει Φίλην γνησίαν θυγατέρα Πυρρῶου, ὡς τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ νομίμου, γυναικός ἐκεῖνον γενομένης. — 11. Τούτου.) Τοῦ Νικοδόμου δηλ. — 12. Τὰ πολλά.) Ὑπακούεται ἀεὶ ἔχον εἰπεῖν. § 14. 2. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ἔχοντος.) Τοῦ Ξενοκλείους δηλαδή. — 3. Ἀληθῇ ταῦτα.)

σμένος μὴ ὁμολογεῖν τὴν τοῦ Ἐνδίουποίησιν⁴ τῷ Πύρρῳ γενέσθαι· ὡς δὴ οὐχ ὁμολογῶν πῶς ἐπεσκήπτετο τοῖς μεμαρτυρηκόσιν ἐπὶ τῇ διαθήκῃ τοῦ Πύρρου παραγενέσθαι. Καὶ ὡς ἀληθῆ λέγω, ἀναγνώσκεται ἡμῖν τὴν μαρτυρίαν τὴν μαρτυρηθεῖσαν.⁵ Ἀναγίνωσκε αὐτοῖς. Μαρτυρία. Ἀλλὰ μὴν κἀκείνῳ γε δῆλον ὡς [οὐχ] ὁμολογοῦσι τὴν τοῦ Ἐνδίουποίησιν ὑπὸ τοῦ Πύρρου γενέσθαι. Οὐ γὰρ ἄν⁶ ὑπερβάντες τὸν τελευταῖον τοῦ οἴκου γεγεννημένον κληρονόμον, ὑπὲρ τῆς γυναικός, τοῦ Πύρρου κλήρου λαχεῖν τὴν λῆξιν ἡξίωσαν οὔτοι. Ὁ μὲν γὰρ Πύρρος πλείω ἢ εἰκοσιν ἔτη τετελεύτηκεν ἡδὴ· ὁ δὲ Ἐνδῖος, τοῦ Μεταγεινιδῶνος μηνὸς πέρουσιν, ἐν ᾧ ἔλαχον τοῦ κλήρου τὴν λῆξιν τρίτῃ ἡμέρᾳ εὐθέως⁷ οὔτοι. Ὁ δὲ νόμος πέντε ἐτῶν κελεύει δικάσασθαι τοῦ κλήρου, ἐπειδὴν τελευτήσῃ ὁ κληρονόμος. Οὐκοῦν δυοῖν τὰ ἕτερα προσήκει τῇ γυναικί, ἢ ζῶντι τῷ Ἐνδίῳ ἀμφισβητῆσαι τῶν πατρῶων, ἢ ἐπειδὴ τετελευτηκὼς ἦν ὁ εἰσποιήτης, τῶν τοῦ ἀδελφοῦ⁸ τὴν ἐπιδικασίαν ἀξιοῦν ποιέσθαι. Ἄλλως τε καὶ εἰ, ὡς φασιν οὔτοι, ἡγγυῆκε αὐτὴν τῷ Ξενοκλεῖ ὡς γνησίαν ἀδελφὴν οὖσαν αὐτῷ. Ἀκριβῶς γὰρ ἐπιστάμεθα πάντες, ὅτι ἀδελφῶν μὲν κλήρων ἐπιδικασία πάσιν ἐστὶν ὑμῖν· ὅτῳ δὲ μόνῳ⁹ γεγόνاسι γνήσιοι παῖδες, οὐδεὶς ἐπιδικάζεσθαι τῶν πατρῶων προσήκει. Καὶ περὶ τούτων οὐδένα λόγον λεχθῆναι δεῖ. Ἀπαντες γὰρ ὑμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται ἀνεπίδικα ἔχουσι¹⁰ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι πατρῶα.

§ 15. Οὔτοι τοίνυν εἰς τοῦτο τόλμης ἀφιγμένοι εἰσιν, ὥστε τῷ μὲν εἰσποιήτῳ οὐκ ἔφασαν ἐπιδικάσασθαι προσήκειν τῶν δοθέντων· τῇ δὲ Φίλῃ, ἣν φασὶ θυγατέραν γνησίαν τῷ Πύρρῳ καταλεῖσθαι, λαχεῖν τοῦ κλήρου τοῦ πατρῶου ἡξίωσαν. Καὶ τοὶ (ὅπερ εἶπον καὶ πρότερον) ὅσοι μὲν καταλιπῶσι γνησίους παῖδας ἐξ αὐτῶν, οὐ προσήκει τοῖς παισὶν ἐπιδικάσασθαι τῶν πατρῶων· ὅσοι δὲ διαθήκας αὐτοὶ εἰσποιῶνται, τούτοις ἐπιδικάζεσθαι προσήκει τῶν δοθέντων. Τοῖς μὲν γὰρ, ὅτι γόνυ γεγόνασιν, οὐδεὶς ἂν δήπου ἀμφισβητήσῃ περὶ τῶν πατρῶων· πρὸς δὲ τοὺς εἰσποιή-

Ὅτι εἰσι ταῦτα ἀληθῆ. — 4. Πόισιν.) Ὅτι δηλ. Πύρρος υἱοποιήσατο Ἐνδῖον. — 5. Τὴν μαρτυρηθεῖσαν.) Ὑπακούεται ὑπὸ τῶν μεμαρτυρηκότων ἑαυτοὺς παραγενέσθαι Πύρρῳ διατιθεμένην. — 6. Οὐ γὰρ ἄν.) Εἰ ὁμολογοῦν δηλ. — 7. Εὐθέως.) Ὑπακούεται Μετὰ τὴν Ἐνδίου τελευτήν. — 8. Τῶν τοῦ ἀδελφοῦ.) Μὴ Πύρρου τὸν κλῆρον ζητεῖν, ἀλλ' Ἐνδίου· ὡς δὴθεν μόνῃ ἀδελφῇ οὕτω αὐτοῦ, μηδενὸς πλὴν ταύτης μᾶτε ἀδείφου μᾶτε ἀδελφῆς

αὐτῷ καταλειφθείσης. — 9. Ὅτῳ δὲ μόνῳ.) Μόνῳ δὲ ἐκείνῳ, ὅτῳ παῖδες γνήσιοι γεγόνασιν, οὐ προσήκει ἐπιδικάζεσθαι τῶν πατρῶων οὐδενί. — 10. Ὑμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι. . . ἔχουσι.) Τὸ ῥῆμα ἀπεδόθη οὐ πρὸς τὸ ἐπικρατέστερον πρὸς δὲ τὸ ἐγγύτερον· καὶ τοῦτο διὰ τὸ ἐπακολουθεῖν ἕκαστος· ἔδει γὰρ τὰ πρῶτα κατὰ γενικὴν διαιρητικῶς προαναγεῖν· ἀλλὰ τὸ ἔθος το οὗτον ἦν, οἱ δὲ κανόνες ὑστερον ἐγένοντο.

τοὺς ἅπαντες οἱ κατὰ γένος προσήκοντες ἀμφισβητεῖν ἀξιοῦσιν. Ἰνὰ οὖν μὴ παρὰ τοῦ ἐντυχόντος τῶν κληρῶν αἱ λήξεις τοῖς ἀμφισβητεῖν βουλομένοις² γίνωνται, καὶ μὴ ὡς ἐρήμων τῶν κληρῶν ἐπιδικάζεσθαι τινὲς τολμῶσι, τούτου ἕνεκα τὰς ἐπιδικασίας οἱ εἰσπρίηται πάντες ποιοῦνται.

§ 16. Μηδεὶς οὖν ὑμῶν,² εἰ ἐνόμιζε γνησίαν εἶναι τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα Ξενοκλῆς, λαχεῖν ἂν ὑπὲρ αὐτῆς τὴν λῆξιν τοῦ κληρου τοῦ πατρῶου, ἀλλ' ἐβάδιζεν ἂν ἡ γνησία εἰς τὰ ἑαυτῆς πατρῶα· καὶ εἴτις αὐτὴν ἀφῆρειτο, ἡ ἐδιάζετο, ἐξῆγεν ἂν ἐκ τῶν πατρῶων. Καὶ οὐκ ἂν ἰδίᾳς μόνον δίκας ἔφευγεν ὁ βιάζόμενος, ἀλλὰ καὶ δημοσίᾳ εἰσαγγεληθεὶς εἰς τὸν ἄρχοντα, ἐκινδύνευεν ἂν περὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς οὐσίας ἀπάσης τῆς ἑαυτοῦ. Ἐτι δ' ἂν πρότερον τοῦ Ξενοκλέους οἱ τοῦ Πύρρου θεῖοι, εἰ ἤδεσαν γνησίαν θυγατέρα τῇ ἑαυτῶν ἀδελφιδῇ καταλειπομένην, καὶ ἡμῶν μηδὲνα λαμβάνειν ἐθέλοντα αὐτήν, οὐκ ἂν ποτέ ἐπέτρεψαν Ξενοκλέα, τὸν μηδαμῶθεν μηδὲν τῷ γένει προσήκοντα Πύρρῳ, λαβόντα ἔχειν τὴν κατὰ γένος προσήκουσαν αὐτοῖς γυναῖκα. Ἡ δεινὴ γ' ἂν εἴη. Τὰς μὲν ὑπὸ τῶν πατρῶων ἐκδοθείσας καὶ συνοικούσας ἀνδράσι γυναῖκας (περὶ ὧν τίς ἂν ἄμεινον ἢ ὁ πατήρ βουλευσάιτο;) καὶ τὰς οὕτω δοθείσας, ἂν ὁ πατήρ αὐτῶν τελευτήσῃ μὴ ἐγκαταλιπὼν αὐταῖς γνησίους ἀδελφούς, τοῖς ἐγγύτητα γένους ἐπιδίκους ὁ νόμος εἶναι κελεύει καὶ πολλοὶ συνοικούντες ἤδη ἀφῆρηνται³ τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας. Εἴτα τὰς μὲν ὑπὸ τῶν πατρῶων ἐκδοθείσας, διὰ τὸν νόμον ἐξ ἀνάγκης ἐπιδίκους εἶναι προσήκει· Ξενοκλεῖ δέ⁴ ἂν τις τῇδε ἐπέτρεψε τῶν τοῦ Πύρρου θεῶν, εἰ ἦν γνησία θυγάτηρ ἐκείνῳ καταλειπομένη, λαβόντα ἔχειν τὴν κατὰ γένος προσήκουσαν αὐτοῖς γυναῖκα; καὶ τοσαύτης οὐσίας τούτου καταστήναι κληρονόμον ἀνθ' ἑαυτῶν;⁵ Μὴ νομίσητε ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες. Οὐδεὶς γὰρ ἄλλους περὶ πλείονος ἑαυτοῦ ποιεῖται.

§ 17. Ἐὰν οὖν προφασίζωνται διὰ τὴν τοῦ Ἐνδίουποίησιν μὴ ἐπιδίκον εἶναι τὴν γυναῖκα, καὶ διὰ ταῦτα μὴ φῶσιν² ἀμφι-

§ 15. 2. Τοῖς ἀμφισβητεῖν βουλομένοις.) Ὅπερ ἐστὶ τοῖς κληρονομεῖν βουλομένοις· ὁ γὰρ ἀμφισβητῶν περὶ κλήρου, κληρονομεῖν βούλεται.

§ 16. 2. Μηδεὶς οὖν ὑμῶν.) Ἐπαῦθα. ἔλλειπει ἥτοι οἰεσθαι ὅτι, εἰ τοιοῦτό τι εἴη τὸ πλήρες, μηδεὶς οὖν ὑμῶν οἰεσθαι ὅτι, εἰ ἐνόμιζε γνησίαν εἶναι τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα Ξενοκλῆς, ἤξισσεν ἂν λαχεῖν ὑπὲρ αὐτῆς· καὶ τλ. αἱ δὲ τοιαῦται ἐλλεί-

ψεις οὐ δοκοῦσιν Ἑλληνισμοῦ εἶναι, ἀλλὰ παρελλείψεις τῶν ἀντιγραφῶν, ὑπὸ ἀπροσεξίας γενομένην· τὰ γὰρ ἐλλείποντα ἐξ ἰδιώματος τῆς γλώττης, γνωστὰ, ἢ προειρημένα. — 3. Ἀφῆρηται.) Πολλοὶ δηλονότι ἔχοντες τοιαύτας γυναῖκας, ἀφῆρηται τούτων παρὰ τῶν συγγενῶν. — 4. Ξενοκλεῖ δέ.) Ξενοκλεῖ δὲ τῇδε ἐπέτρεψεν ἂν τις τῶν. — 5. Ἀνθ' ἑαυτῶν.) Καὶ μὴ γένωνται αὐτοὶ κληρονόμοι.

§ 17. 2. Φῶσιν.) Οἱ θεοὶ τοῦ Πύρ-

σθητῆσαι αὐτῆς, πρῶτον μὲν ἐκεῖνα αὐτοὺς ἐρέσθαι χρή, εἰ ὁμολογοῦντες τὴν τοῦ Ἐνθίου ποιήσιν ὑπὸ τοῦ Πύρρου γενέσθαι, ἐπεσκημμένοι εἰσὶ τοῖς μεμαρτυρηκόσι ταῦτα· εἶτα παρελθόντες τὸν τελευταῖον τοῦ οἴκου γεγεννημένον κληρονόμον τοῦ Πύρρου, τὴν λῆξιν λαχεῖν ἡξίωσαν παρὰ τὸν νόμον. Πρὸς δὲ τούτοις, ἐκεῖνο αὐτοὺς ἔρεσθε, εἴτις τῶν γνησίων τῶν αὐτοῦ³ ἐπιδικάζεσθαι ἀξιοῖ. Ταῦτα⁴ πρὸς τὴν ἀναίδειαν αὐτῶν πυνθάνεσθε. Ὡς δ' ἦν ἐπίδικος ἡ γυνή, εἴπερ γνησία κατελείφθη, ἐκ τῶν νόμων σαφέστατα μαθεῖν ἐστὶ τούτο. Ὁ γὰρ νόμος διαρρήδην λέγει. «Ἐξεῖναι διαθέσθαι ὅπως ἂν ἐθέλῃ τις τὰ αὐτοῦ· ἐὰν μὴ παίδας γνησίους καταλίπη ἄρρενας· ἂν δὲ θηλείας καταλίπη ἐπὶ ταύταις.⁵» Οὐκοῦν μετὰ τῶν συγκατέρων ἐστι δοῦναι καὶ διαθέσθαι τὰ αὐτοῦ· ἄνευ δὲ τῶν γνησίων συγκατέρων οὐχ οἶόν τε οὔτε ποιήσασθαι⁶ οὔτε δοῦναι οὐδενὶ οὐδὲν τῶν ἐαυτοῦ. Οὐκοῦν εἰ μὲν ἄνευ τῆς γνησίας συγκατρός τὸν Ἐνθιον Πύρρος ἐποίητο υἱὸν αὐτῷ, ἄκυρος ἂν ἦν αὐτοῦ ἡ ποιήσις κατὰ τὸν νόμον· εἰδὲ τὴν συγκατέρα ἐδίδου, καὶ ἐπὶ τούτῳ⁷ ποιησάμενος κατέλιπε, πῶς ἂν ὑμεῖς ἐπετρέψατε ἐπιδικάζεσθαι τῷ τοῦ Πύρου θείῳ⁸ τὸν Ἐνθιον τοῦ Πύρρου κλήρῳ, ἄνευ τῆς γνησίας συγκατρός, εἰ ἦν ἐκείνῳ; ἄλλως τε εἰ⁹ ἐμαρτυρήσατε ὡς ἐπέσκηψεν ὑμῖν ὁ ἀδελφιδοὺς ἐπιμελεῖσθαι τούτου τοῦ παιδίου. Ἀλλ', ὦ γαθέ,¹⁰ τούτο μὲν καὶ λαθεῖν φήσαιτ' ἂν¹¹ ὑμεῖς· ὅτε δ' ἐγγύα καὶ ἐξεδίδου ὁ Ἐνθιος, τῇ γυναικὶ¹² ἐπετρέπετε ὑμεῖς οἱ θεῖοι τὴν τοῦ ἀδελφιδοῦ τοῦ ὑμετέρου αὐτῶν, ὡς ἐξ ἐταίρας οὔσαν ἐκείνῳ,¹³ ἐγγυᾶσθαι ἄλλως τε καὶ παραγενέσθαι φάσκοντες, ὅτε ὁ ἀδελφιδοὺς ὑμῶν ἐνεγγυᾶτο τὴν μητέρα τὴν ταύτης, κατὰ νόμους ἔξειν γυναῖκα· ἔτι δὲ καὶ ἐν τῇ δεκάτῃ ταύτης κληθέντες συνεστίασθαι.¹⁴ Πρὸς δὲ τούτοις· (τούτῳ γὰρ τὸ δεινὸν ἐστίν) ἐπισκῆψαι φάσκοντες ὑμῖν τὸν ἀδελφιδοῦν ἐπιμελεῖσθαι τούτου τοῦ παιδίου, οὕτως ἐπιμελήθητε ὥστ' ἔασαι ὡς ἐξ ἐταίρας οὔσαν αὐ-

ρου. — 3. Τῶν γνησίων τῶν αὐτοῦ.) Εἴ τις δηλονότι τῶν γνησίων παίδων ἀξιοῖ ἐπιδικάζεσθαι τῶν ἐαυτοῦ χρημάτων· τὰ γὰρ τοῦ πατρὸς ἐαυτοῦ εἰσὶ μετὰ θάνατον. — 4. Ταῦτα.) Ὑπανούεται γενέσθαι. — 5. Ἐπὶ ταύταις.) Ἀπὸ κοινοῦ, Ἐξεῖναι διαθέσθαι τὰ ἐαυτοῦ. — 6. Ποιήσασθαι.) Ὁ νοῦς· Ἐὰν ὁ ἔχων νόμιμον συγκατέρα, υἱοθετῇαι ἄλλου υἱὸν βουληθῇ, οὐκ ἔξεστιν αὐτῷ ποιῆσαι τοῦτο· εἰμὴ ὁ υἱοθετηθεὶς οὗτος τὴν προσηγορίαν ἀδελφῆν εἰς γυναῖκα ἀγάγεται. — 7. Καὶ ἐπὶ τούτῳ.) Ὡς δηλονότι ἀγάγεται εἰς γυναῖκα τὴν συγκατέρα, εἰσ-

ποίητατο αὐτὸν υἱόν, καὶ κατέλιπε τὸν κλήρον. — 8. Τῷ... θείῳ.) Ὑμεῖς οὐ δύω θεῖοι τοῦ Πύρρου. — 9. Ἄλλως τε εἰ.) Καὶ μάλιστα, ἐπειδὴ ἐμαρτυρήσατε. — 10. Ἀλλ' ὦ γαθέ.) Πρὸς δύο λέγων, εἰς ἓνα μετέφερε τὸν λόγον· ἔθος δὲ τοῦτο τοῦ λέγειν, ὥσπερ καὶ τὸ φέρε πρὸς πληθυντικόν· οὐ γὰρ εἴθισται τὸ, ὦ γαθέ, ἄλλως ἢ καθ' ἑνὸς ἐκτρέπεσθαι. — 11. Φήσαιτ' ἂν.) Ὅτι τούτο ἔλαθεν ὑμεῖς. — 12. Τῇ γυναικὶ.) Φύλῃ. — 13. Ἐκείνῳ.) Τῷ Πύρρῳ γεγεννημένῳ. — 14. Συνεστίασθαι.) Ἀπὸ τοῦ, φάσκοντες.

τὴν ἐγγυᾶσθαι, ἄλλως τε καὶ ἔχουσιν τοῦνομα τῆς ὑμετέρας αὐτῶν ἀδελφῆς, ὡς ἐμαρτυρεῖτε.

§ 18. Ἐκ τοίνυν τούτων, ὦ ἄνδρες, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ῥαδίον ἐστὶ γινῶναι ὅσον ἀναισχυρότατοι ἀνθρώπων εἰσὶν οὗτοι. Τίνος γὰρ ἕνεκα, εἰ ἦν γνησία θυγάτηρ τῇ ἡμετέρῃ θείῳ καταλειπομένη, ποιησάμενος ὁ θεὸς κατέλιπε τὸν ἐμὸν ἀδελφόν² υἱὸν ἐκυτῶ; Πότερον, ὅτι προσήκοντες αὐτῷ ἐγγυτέρῳ γένους ἡμῶν ἦσαν ἄλλοι, οὓς βουλόμενος τὴν ἐπιδικασίαν τῆς θυγατρὸς ἀποστερησάμενος, ἐποίητο τὸν ἀδελφὸν υἱὸν αὐτῆς; Ἀλλ' οὔτε ἐγένετο, οὐτ' ἐστὶ.³ Μὴ γενομένων δὲ παιδῶν⁴ γνησίων ἐκείνῃ, ἐγγυτέρῳ ἡμῶν οὐδεὶς. Ἀδελφὸς μὲν γὰρ οὐκ ἦν αὐτῇ, οὐδ' ἀδελφοῦ παῖδες· ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς ἡμεῖς ἤμεν αὐτῇ. Ἀλλὰ νῆ Δία ἄλλον τινὰ ποιησάμενος τῶν συγγενῶν, ἔδωκεν αὐτῇ ἔχειν τὸν κλῆρον καὶ τὴν θυγατέρα τὴν ἑαυτοῦ; Καὶ τί ἐχρῆν αὐτὸν καταφανῶς καὶ ὁρῶν ἀπέχεσθαι τῶν οἰκείων, ἐξόν, εἴπερ ἦν ἐγγυημένος τὴν ἀδελφήν τοῦ Νικοδήμου, τὴν θυγατέρα τὴν ἐκ ταύτης ἀποφανθεῖσαν εἶναι, εἰς τοὺς φράτορας εἰσαγαγόντι ὡς οὖσαν γνησίαν ἑαυτῇ, ἐπὶ ἅπαντι τῇ κλήρῳ ἐπιδίκον καταλιπεῖν αὐτήν, καὶ ἐπισκῆψαι τῶν γιγνομένων τῆς θυγατρὸς παιδῶν εἰσαγαγεῖν υἱὸν ἑαυτῇ. Δῆλον μὲν γὰρ, ὅτι ἐπὶ κληρὸν μὴ καταλιπὼν, ἀκριβῶς ἂν ᾔδει, ὅτι δυοῖν ἰσάτερον ἐμελλεν ὑπάρχειν αὐτῇ. Ἡ γὰρ ἡμῶν τινα τῶν ἐγγύτατα γένους ἐπιδικασάμενον ἔξειν γυναῖκα, ἢ, εἰ μηδεὶς ἡμῶν ἐβούλετο λαμβάνειν, τῶν θείων τινὰ τούτων τῶν μαρτυρούντων⁵· εἰ δὲ μή,⁶ τῶν ἄλλων τινὰ συγγενῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον περὶ πάσης τῆς οὐσίας ἐπιδικασάμενον, κατὰ τοὺς νόμους ἔξειν ταύτην γυναῖκα. Οὐκοῦν ἐκ μὲν τοῦ τὴν θυγατέρα εἰς τοὺς φράτορας εἰσαγαγεῖν, καὶ μὴ ποιήσασθαι τὸν ἐμὸν ἀδελφὸν υἱὸν αὐτῇ, ταῦτ' ἂν διεπράξατο· ἐκ δὲ τοῦ τὸν μὲν ποιήσασθαι, τὴν δὲ μὴ εἰσαγαγεῖν, τὴν μὲν νόθην, ὥσπερ αὐτῇ προσῆκε, καὶ ἄκκληρον κατέστησε· τὸν δὲ, κληρονόμον κατέλιπε τῶν ἑαυτοῦ. Ἀλλαμὴν ὥς γε οὔτε γαμηλίαν εἰσήνεγκεν ὁ θεὸς ἡμῶν, οὔτε τὴν θυγατέρα, ἣν φασὶ γνησίαν αὐτῇ εἶναι οὗτοι, εἰσαγαγεῖν εἰς τοὺς φράτορας ἠξίωσσε, καὶ ταῦτα τοῦ νόμου⁷ ὄντος αὐτοῖς ἀναγνώσεται δὲ ὑμῖν τὴν τῶν φρατόρων τῶν

§ 18. 2. Τὸν ἀδελφόν.) Ὑπακούεται· τὸν ἐμόν. — 3. Οὐτ' ἐγένετο, οὐτ' ἐστὶ.) Ἐλέγχει θυγάτηρ Πύρρου κατὰ θεσμὸν γεννηθεῖσα. — 4. Παιδῶν.) Ὑπακούεται, οὐτιανού. — 5. Τῶν μαρτυρούντων.) Τῷ Ξενοκλεῖ ἀπὸ κοινοῦ δὲ τῷ, Ἐπιδικασάμενον ἔξειν γυναῖκα. — 6. Εἰ δὲ μή.)

Μήτε ἡμῶν μήτε τῶν θείων τις ἐπιδικασάμενος σχῆ, γυναῖκα ἐμελλεν ὑπάρχειν αὐτῇ ἐπιδικασάμενον ἔξειν γυναῖκα ταύτην τὸν αὐτὸν τρόπον, κατὰ τοὺς νόμους. — 7. Καὶ ταῦτα τοῦ νόμου.) Καὶ ταῦτα ἐποίησεν ὄντος αὐτοῖς τοῦ νόμου τοιοῦτου δηλαδή· κελεύει γὰρ

ναΐκας, καὶ τᾶλλα, ὅσα προσήκε λειτουργεῖν ἐν τῷ δήμῳ, ὑπὲρ τῆς γυναικός, ἀπὸ γε οὐσίας τηλικαύτης. Οὐ τοίνυν φανείται οὐδὲν τούτων γεγενημένον οὐδεπώποτε. Οἱ μὲν οὖν φράτορες μεμαρτυρήκασιν ὑμῖν. Λάβε δὴ καὶ τὴν τῶν δημοτῶν ἐκείνου μαρτυρίαν.

ΕΚ ΤΩΝ ΑΝΤΙΦΩΝΤΟΣ

Λόγος περὶ χορευτοῦ.

Υπόθεσις.

Χορευτὴς ἐστὶν ὁ χορηγός, ὁ τοὺς παῖδας τοὺς ἐν ἐλευθέροις καὶ ἄλλοις δημοσίοις ἀγῶσι χορεύοντας ἰδίαις δαπάναις, ἢ τῆς φυλῆς ἀφ' ἧς ὁ χορηγός, παρὰ τοῦ χοροδιδασκάλου διδαχθῆναι καὶ μαθεῖν φροντίζων. Ἦγετο οὖν ἑορτὴ κατὰ μῆνα Θαρρηλίῳνα εἰς τιμὴν Ἀπόλλωνος, καὶ Ἀρτέμιδος, Θαρρήλια καλουμένη καὶ χορηγός ἔλαχεν, περὶ οὗ ὁ παρὼν λόγος Ἀντιφῶντι συνετέθη, ἐκ φυλῆς Ἐρεχθίδος, καὶ προσέτι Κεκροπίδος, (ἀπὸ γὰρ ἐκάστης φυλῆς εἰς χορηγὸς ἤρετο πρὸς τὸ τρέφειν χοροὺς παίδων τε καὶ ἀνδρῶν καὶ τὰ ἀνακλώματα παρέχειν τὰ περὶ τὸν χορὸν) οὗτος ὁ χορηγὸς τοὺς χορεύειν μέλλοντας παῖδας ἐπὶ τῆς οἰκίας ἔτρεφε· τούτων εἰς εὐφωνίας χάριν ἔπιε φάρμακον καὶ πίων τέθυκεν· ὁ οὖν πατὴρ τοῦ τεθνεώτος παιδὸς κατηγορεῖ τοῦ χορευτοῦ ὡς αὐτοῦ πεποιηκότος τὸν φόνον· ἀπολογεῖται δὲ ὁ χορευτὴς τὸν φόνον ἀρνούμενος.

§ 1. Ἡδιστον μὲν, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἀνθρώπων ὄντι μὴ γενέσθαι² μηδένα κίνδυνον περὶ τοῦ σώματος, καὶ εὐχόμενος ἂν τις ταῦτα εὐξαιτο· εἰ δ' ἄρα τις καὶ ἠναγκάζετο κινδυνεύειν, τοῦτο γοῦν ὑπάρχειν, ὃ μέγιστον ἐγὼ νομίζω ἐν πράγματι τοιούτῳ, αὐτὸν ἑαυτῷ συνειδέναι μηδὲν ἐξαμαρτηκότι, ἀλλ' εἴτις συμφορὰ γένοιτο, ἄνευ κακότητος καὶ αἰσχύνης γίνεσθαι, καὶ τύχη μᾶλλον ἢ ἀδικία. Καὶ τοὺς μὲν νόμους, οἱ κείνται περὶ τῶν τοιούτων, πάντες ἂν ἐπαινέσειαν, κάλλιστα νόμων κείσθαι καὶ ὀσιώτατα. Ὑπάρχει μὲν γὰρ αὐτοῖς ἀρχαιοτάτοις εἶναι ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ἔπειτα τοὺς αὐτοὺς αἰεὶ περὶ τῶν αὐτῶν ὅπερ μέγιστον σημεῖον νόμων καλῶς κειμένων. Ὁ χρόνος γὰρ καὶ ἡ ἐμπειρία τὰ μὴ καλῶς ἔχοντα διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους. Ὡστ' οὐ δεῖ ἐκ τῶν λόγων τοῦ κατηγοροῦντος ὑμᾶς τοὺς νόμους μαθεῖν, εἰ καλῶς ἔχουσιν, ἢ μὴ, ἀλλ' ἐκ τῶν νόμων τοὺς τούτων λόγους, εἰ ὀρθῶς ὑμᾶς καὶ νομίμως διδάσκουσιν, ἢ οὐ.

§ 2. Ὁ μὲν οὖν ἀγὼν ἐμοὶ μέγιστος τῇ κινδυνεύοντι καὶ διω-

§ 1. 2. Μὴ γενέσθαι.) Ὑπακούεται, αὐτοῦ.

κομένω· ἡγοῦμαι μὲν τοι γε καὶ ὑμῖν τοῖς δικασταῖς περὶ πολλοῦ εἶναι τὰς φονικὰς² ὀρθῶς διαγιγνώσκειν, μάλιστα μὲν τῶν Θεῶν ἕνεκα καὶ τοῦ εὐσεβοῦς· ἔπειτα δὲ καὶ ὑμῶν αὐτῶν. Ἔστι μὲν γὰρ περὶ τοιοῦτου αὐτοῦ³ μία δίκη· αὕτη δὲ μὴ ὀρθῶς⁴ καταγνωσθεῖσα, ἰσχυροτέρα ἐστὶ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀληθοῦς. Ἀνάγκη γὰρ, ἐὰν ὑμεῖς καταψηφίσησθε, καὶ μὴ ὄντα φονέα, μηδὲ ἔνοχον τῷ ἔργῳ, χρήσασθαι τῇ δίκῃ, καὶ τῷ νόμῳ, εἴργεσθαι⁵ πόλει, ἱερῶν, θυσιῶν, ἀγῶνων· ὥστε μέγιστα καὶ παλαιότατα τοῖς ἀνθρώποις. Τοσαύτην γὰρ ἀνάγκην ὁ νόμος ἔχει, ὥστε καὶ ἄν τις κτείνει τινα, ὃν αὐτὸς κρατεῖ,⁶ καὶ μὴ ἐστὶν ὁ τιμωρήσων, τὸ νομιζόμενον καὶ τὸ Θεῶν δεδιώς,⁷ ἀγνεύει τε ἑαυτὸν, καὶ ἀφέζεται ὧν εἴρηται ἐν τῷ νόμῳ, ἐλπίζων οὕτως ἂν ἄριστα πράξειν. Ἔστι μὲν γὰρ τὰ πλείω τοῖς ἀνθρώποις τοῦ βίου ἐν ταῖς ἐλπίσιν. Ἀσεβῶν δὲ καὶ παραδαινόντων τὰ εἰς τοὺς Θεοὺς, καὶ αὐτῆς ἂν τῆς ἐλπίδος (ὅπερ ἐστὶ μέγιστον ἀνθρώποις τοῦ βίου ἀγαθόν) αὐτὸς αὐτὸν ἀποστεροίη. Καὶ οὐδεὶς ἂν τολμήσειεν οὗτ' ἂν τὴν δίκην τὴν δεδοκιμασμένην παραδαινεῖν, πιστεύσας ὅτι οὐκ ἔνοχός ἐστι τῷ ἔργῳ· οὗτ' αὖ συνειδώς αὐτὸς αὐτῇ ἔργον εἰργασμένος τοιοῦτον, μὴ οὐ χρήσθαι τῷ νόμῳ. Ἀνάγκη δὲ τῆς τε δίκης νικᾶσθαι⁸ παρά τὸ ἀληθές, αὐτοῦ τε τοῦ ἀληθοῦς,⁹ καὶ μὴ ὁ τιμωρήσων ἦ. Αὐτῶν δὲ τούτων ἕνεκα οἱ τε νόμοι καὶ αἱ διωμοσίαι καὶ τὰ τόμια, καὶ αἱ προρρήσεις, καὶ τᾶλλα ὅσα γίνεται τῶν δικῶν τοῦ φόνου ἕνεκα, πολὺ διαφέροντά ἐστιν ἢ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις¹⁰ ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ

§ 2. 2. Τὰς φονικὰς.) Ὑπακούεται, Δίκας. — 3. Ἔστι μὲν γὰρ περὶ τοιοῦτου αὐτοῦ.) Περί αὐτοῦ γὰρ τοῦ πράγματος τοιοῦτου ὄντος μία ἐστὶ δίκη. — 4. Αὕτη δὲ μὴ ὀρθῶς.) Ἡ γὰρ δίκη, ἐὰν μὴ ὀρθῶς γνωσθῇ, ἀπατᾷ τὴν δικάζοντα, καὶ οἶεται οὕτως ἔχειν τὸ πρᾶγμα, καὶ οὕτω καταγιγνώσκει, νομίζων δικαίως καὶ ἀληθῶς δικάζειν· καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἡ δίκη μὴ ὀρθῶς γνωσθεῖσα, δύναται μᾶλλον τοῦ δικαίου καὶ ἀληθοῦς· ἡ δὲ Κατὰ, ἐνταῦθα ἐν τῇ Καταγνωσθεῖσῃ δηλοῦσθ' ἥτοι παρέλκει, ἢ ἀκρίβειαν δηλοῖ τοῦ Γινώσκειν. — 5. Εἴργεσθαι.) Ἐπεξήγησις ἐστὶ τοῦ Χρήσασθαι τῇ δίκῃ καὶ τῷ νόμῳ· οἷον· τοῦτ' ἐστὶν εἴργεσθαι πόλει· οὔτε γὰρ εἰς ἄγοράς τῆς πόλεως, οὔτε εἰς ἱερά, οὔτε εἰς θυσιάς καὶ τοὺς γυμνικούς ἀγῶνας ἐξῆν τῷ αἰτίαν ἔχοντι φόνου ἔλθεῖν· ἐὰν γὰρ ἄλλῳ θάνατος ἦν ἢ ζημία. — 6. Ὃν αὐτὸς κρατεῖ.) Τὸν δούλον δηλ. — 7. Δεδιώς.) Ὁ

κτείνας τινα τῶν δούλων δηλ. σεβόμενος τὸ δίκαιον τῶν Θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀγνεύει ἑαυτὸν· καὶ τλ. τὸ δὲ τοι· Καὶ ἀφέζεται ἐπεξήγησις ἐστὶ τοῦ Ἀγνεύει· οὕτω γὰρ ἀγνεύει ἑαυτὸν ὁ φόνου ἐργασάμενος, ἀπεχόμενος ὧν νόμος εἴργει. — 8. Τῆς τε δίκης νικᾶσθαι.) Τὸ νικᾶσθαι γενικῇ κατὰ τὸ Ἡτῆσθαι· ὃ ἐστὶν· ἥττον γίνεται τῆς δίκης. — 9. Αὐτοῦ τε ἀληθοῦς.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ Νικᾶσθαι· ὁ νοῦς· νικάται γὰρ ὑπὸ τῆς δίκης διὰ τὸ ἀληθές· καὶ οὐ παραβαίνειν αὐτὴν τολμᾷ, καὶ ὑπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ ἀληθοῦς νικάται συνειδώς· ἑαυτῷ εἰργασμένος τοιοῦτο, δούλον τινα δηλοῦσθ' φονεύσας, καὶ μὴ ὁ τιμωρῆσων ἦ. — 10. Ἡ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις.) Ἀδικήματι κατὰ δοτικὴν ἢ Ἐπὶ διὰ τὸ ταυτοσημον τοῦ Ἑνεκα· ὁμοιοπώτως γὰρ τὰ διαφορητικὰ συντάσσονται ματὰ τοῦ ἦ· ὥσταν εἰ ἐλεγεν πολὺ διαφέροντα ἐστὶν ἕνεκα τοῦ φόνου ἢ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, εἰτ' οὖν ἕνεκα

πράγματα, περί ὧν οἱ κίνδυνοι, περί πλείστου ἐστίν¹¹ ὀρθῶς γνωσκέσθαι. Ὄρθως μὲν γάρ γνωσθέντα, τιμωρία ἐστὶν ὑπέρ τοῦ ἀδικηθέντος· φονέα δὲ τὸν μὴ αἴτιον ψηφισθῆναι, ἀμαρτία καὶ ἀσέβεια εἰς τε τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς νόμους. Καὶ οὐκ ἴσον ἐστὶ τόν τε διώκοντα μὴ ὀρθῶς αἰτιάσθαι, καὶ ὑμᾶς τοὺς δικαστάς μὴ ὀρθῶς γινῶναι. Ἡ μὲν γάρ τούτου¹² αἰτίασις οὐκ ἔχει νῦν τέλος, ἀλλ' ἐν ὑμῖν¹³ ἐστὶ καὶ τῇ δίκῃ, ὅτι δ' ἂν ὑμεῖς μὴ ὀρθῶς γνῶτε, τοῦτο οὐκ ἔστιν ὅπῃ ἂν ἀνενεγκὼν τις τὴν αἰτίαν ἀπολύσαιτο.

§ 3. Ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχω περὶ τῆς ἀπολογίας, ἥνπερ οἱ κατήγοροι περὶ τῆς κατηγορίας. Οὗτοι γάρ τὴν μὲν δίωξιν,² εὐσεβείας ἕνεκά φασι πεποιεῖσθαι καὶ τοῦ δικαίου· τὴν δὲ κατηγορίαν ἀπασαν πεποιήνται διαβολῆς ἕνεκα καὶ ἀπάτης· ὅπερ ἀδικώτατόν ἐστιν τῶν ἐν ἀνθρώποις. Καὶ οὐκ ἐξελέγξαντες, εἰγ' ἀδικῶ, δικαίως μὲν βούλονται τιμωρεῖσθαι· ἀλλὰ διαβάλλοντες, καὶ εἰ μὴδὲν ἀδικῶ, ζημιῶσαι καὶ ἐξελάσθαι ἐκ τῆς γῆς ταύτης. Ἐγὼ δὲ ἀξιώ πρῶτον μὲν περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος κρίνεσθαι, καὶ διηγήσασθαι ἐν ὑμῖν τὰ γενόμενα πάντα· ἔπειτα περὶ τῶν ἄλλων, ὧν οὗτοι κατηγορήσουσιν, ἐὰν ὑμῖν ἡδομένοις ᾗ, βουλήσομαι ἀπολογήσασθαι. Ἡγοῦμαι γάρ μοι τιμὴν καὶ ὠφέλειαν αὐτὰ οἶσιν, τοῖς δὲ κατηγόροις καὶ τοῖς ἐπηρεάζουσιν αἰσχύνῃν. Ἐπεὶτοι γὰρ καὶ δεῖνόν, ὦ ἄνδρες,³ ἵνα μὲν⁴ ἐξῇν αὐτοῖς, εἴτι ἐγὼ ἡδίκουν τὴν πόλιν ἢ ἐν χορηγία, ἢ ἐν ἄλλοις τισὶν, ἀποφῆνασι καὶ ἐξελέγξασιν, ἄνδρα τε ἐχθρόν τιμωρήσασθαι, καὶ τὴν πόλιν ὠφελῆται, ἐνταῦθα μὲν⁵ οὐδεὶς πώποτε οἷός τ' ἐγένετο αὐτῶν οὔτε μικρόν, οὔτε μέγα ἐλέγξαι ἀδικοῦντα τόνδε τὸν ἄνδρα⁶ τὸ πλεῖθος τὸ ἡμέτερον· ἐν δὲ τούτῳ τῷ ἀγῶνι, φόνου διώκοντες, καὶ τοῦ νόμου οὕτως ἔχοντες⁷ εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα κατηγορεῖν, μηχανῶνται ἐπ' ἐμὲ λόγους ψευθεῖς συντιθέντες, καὶ διαβάλλοντες τὰ εἰς τὴν πόλιν·⁸ καὶ τῇ μὲν πόλει, εἰ μὲν ἀδικεῖται, κατηγορίαν ἀντὶ τιμωρίας ἀπονέμουςιν,⁹ αὐτοὶ δὲ ὥ¹⁰ τὴν πόλιν

ἄλλων ἀδικημάτων. — 11. Περί πλείστου ἐστίν.) Φράσις· ὅτι καὶ τὸ γνωσκέσθαι δηλαδὴ αὐτὰ τὰ πράγματα, τὰ περὶ φόνου, πολὺ ἐστὶν ἐπιθυμητότερον καὶ προτιμότερον τῶν ἄλλων. — 12. Ἡ μὲν γὰρ τούτου.) Τοῦ ἀντιδίκου μου, τοῦ διώκοντος. — 13. Ἀλλ' ἐν ὑμῖν.) Ἀλλὰ τὸ τέλος ἐστὶν ἐν τῇ ὑμετέρᾳ φήρῃ καὶ οὐκ ἐν τῇ αἰτιάσει τούτου.

§ 3. 2. Τὴν μὲν δίωξιν.) Οἷον· εἰς μὲν τὸ κριτήριον ἤρχον με, ὡς φασίν, εὐσεβείας καὶ τοῦ δικαίου ἕνεκα· κατηγοροῦντες δὲ οὐ τοῦτο δεῖκνύουσιν, ἀλλὰ δικόβαλλοντί με καὶ ἀπάτῃν ὑμᾶς πε-

ρῶνται. — 3. Δεινόν, ὦ ἄνδρες.) Καὶ δεῖνόν ἂν εἴη, ὦ ἄνδρες. — 4. Ἴνα μὲν.) Τοπικόν τὸ Ἴνα, ἀντὶ Ἐνθα. — 5. Ἐνταῦθα μὲν.) Ἀπόδοσις τοῦ Ἴνα. — 6. Τόνδε τὸν ἄνδρα.) Ἀντὶ Ἐμὲ, κατὰ τὸ τῶν τραγικῶν ἔθος εἰρηται. — 7. Οὕτως ἔχοντος.) Ὅπερ ἐστίν, οὕτως λέγοντος, ἢ οὕτως ἀγορεύοντος. — 8. Τὰ εἰς τὴν πόλιν.) Ὑπακούεται ἢ Ἐμὰ ἀδικήματα, ἢ Ἐμοὶ πεπραγμένα. — 9. Ἀπονέμουςιν.) Οὐ γὰρ σκοπὸς αὐτῶν τὸ τιμωρήσασθαι ὑπὲρ τῆς πόλεως τοὺς ἐχθρούς, ἀλλ' ἵνα δημοσιευθέντων τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν, ἀρπάξωσιν τε καὶ αὐτοὶ.

φασὶν ἀδικεῖσθαι, τουτουὶ δὴ ἀξιούσι δίκην λαμβάνειν. Καὶ τοὶ αὗται αἱ κατηγορίαι, οὔτε χάριτος ἄξιαί, οὔτε πίστεως. Οὔτε γὰρ δὴ, οὐδ' ἡ πόλις ἐλάμβανεν ἂν δίκην, εἴτι ἡδίκητο, ἐνταῦθα τὴν κατηγορίαν ποιεῖται,¹¹ ὥστε χάριτος ἄξιον εἶναι τῇ πόλει· οὔτε, ὅς τις¹² ἄλλα κατηγορεῖ, ἢ ἂν δῶκοι, ἐν πράγματι τοιούτῳ, πιστεῦσαι δὴ πού αὐτῷ ἀξιωτέρον ἐστὶν ἢ ἀπιστῆσαι. Ἐγὼ δὲ σχεδὸν ἐπίσταμαι τὴν ὑμετέραν γνώμην, ὅτι οὐκ ἂν καταψηφίσσθε, οὔτ' ἂν ἀποψηφίσσθε ἑτέρου τινὸς ἐνεκα μᾶλλον, ἢ αὐτοῦ τοῦ πράγματος. Ταῦτα γὰρ καὶ δίκαια καὶ ὅσια. Ἀρξομαι δὲ ἐντεῦθεν.

§ 4. Ἐπειδὴ χορηγὸς κατεστάθην εἰς Θαργήλια, καὶ ἔλαχον Παντακλέα διδάσκαλον,² καὶ Κεκροπίδα φυλὴν πρὸς τῇ ἑμαυτοῦ, τοῦτ' ἐστὶ τῇ Ἐρεχθίδι,³ ἐχορήγουν ὡς ἄριστα ἐδυνάμην καὶ δικαιοτάτα. Καὶ πρῶτον μὲν διδασκαλεῖον, ἢ ἐπιτηδεύματα τῆς ἐμῆς οἰκίας, κατεσκεύασα, ἐν ᾧ περ, καὶ ὅτε Διονυσίοις ἐχορήγουν, ἐδίδασκον.⁴ Ἐπειτα τὸν χορὸν συνέλεξα ὡς ἐδυνάμην ἄριστα, οὔτε ζημιώσας οὐδέν, οὔτε ἐνέχυρα βία φέρων,⁵ οὔτ' ἀπεχθανόμενος οὐδενί· ἀλλ' ὥσπερ ἂν ἡδίστα καὶ ἐπιτηδεύματα ἀμφοτέροισι⁶ ἐγίνετο, ἐγὼ μὲν ἐκέλευον⁷ καὶ ἡγούμην,⁸ οἱ δ' ἐκόντες καὶ βουλόμενοι ἔπεμπον. Ἐπειδὴ δὲ ἦκον οἱ παῖδες, πρῶτον μὲν μοι ἀσχολία ἦν παρεῖναι καὶ ἐπιμελεῖσθαι. Ἐτύγχανε γὰρ μοι πράγματα ὄντα πρὸς Ἀρίστωνα καὶ Φιλίνον, ἃ ἐγὼ περὶ πολλοῦ ἐποιούμην, ἐπειδὴ παρήγγειλα, ὀρθῶς καὶ δικαίως ἀποδειξάιναι καὶ τοῖς ἄλλοις Ἀθηναίοις. Ἐγὼ μὲν οὖν τούτοις προσεῖχον τὸν νοῦν. Κατέστησα δὲ ἐπιμελεῖσθαι, εἴ τι δέοι τῷ χορῷ, Φαινόστρατον, δημότην⁹ μὲν τουτουὶ τῶν διοικόντων, κηδεστήν δὲ ἑμαυτοῦ, ᾧ ἐγὼ δέδωκα τὴν θυγατέρα. Καὶ ἡξίουσιν αὐτὸν ἄριστα ἐπιμελεῖσθαι.

— 10. Αὐτοὶ δὲ, ᾧ.) Αὐτοὶ δὲ ἀξιούσι τιμωρεῖσθαι ἐκεῖνον, ὑφ' οὗ φασὶν ἀδικεῖσθαι τὴν πόλιν. — 11. Ποιεῖται.) Οὕτω γὰρ οὐ κατηγοροῦσι περὶ ᾧ ἡ πόλις, ὡς ἀδικηθεῖσα, δίκας μὲν ἄξιως ἂν ἐλάμβανε παρὰ τῶν κατηγορουμένων τοῖς δὲ κατηγοροῦσιν ὥφειλε χάριτας ἀπονέμειν, ὡς δὲ αὐτῶν μόνων διακρίνουσα τῶν γὰρ ὑβριστῶν δίκας διδόντων, ἡ πόλις διασώζει τὰ πράγματα. — 12. Οὔτε, ὅς τις.) Οὔτε ἐστὶν ἀξιωτέρον πιστεῦσαι ἢ ἐπιστῆσαι ἐν τοιούτῳ πράγματι, ὅς τις ἄλλο κατηγορεῖ.

§ 4. 2. Διδάσκαλον.) Τοῦ χοροῦ δηλαδὴ, ὃς ἐκαλεῖτο χοροδιδάσκαλος· οὗτος γὰρ τὸν ρυθμὸν καὶ χρόνον ἐν τῷ χορεῦναι, καὶ ἄδειν τῇ χειρὶ παρενέφαινε, εὐρύθμως καὶ κατὰ τάξιν χρό-

νου κινῶν· καὶ τοῦτον τὸν τρόπον τὰ τοῦ χοροῦ διώκει. — 3. Τοῦτ' ἐστὶ τῇ Ἐρεχθίδι.) Ἡ ἐπεξηγήσις αὕτη μᾶλλον δοκεῖ παρὰ τοῖς ὑπερῶν προσθήκη τις εἶναι, ἢ Ἀντιφώντος, οὐδὲ γὰρ ἔδει ἐπεξηγήσεως τῆς αὐτοῦ φυλῆς, ἐν Ἀθηναίοις λέγοντος. — 4. Ἐδίδασκον.) Τὸν χορὸν τῶν παίδων. — 5. Βία φέρων.) Ἡτοί· οὐκ ἐλάμβανον βία ἐνέχυρα. — 6. Ἀμφοτέροις.) Ἐμὲ τε καὶ τοῖς γονεῦσι τῶν παίδων τῶν χορεύειν μαθησάντων. — 7. Ἐκέλευον.) Ἐλλείπειν Πέμπειν τοὺς παῖδας ὡς ἐμὲ χάριν τοῦ διδάσκεισθαι. — 8. Ἠγούμην.) Ἀντὶ ὑψηλοῦς ἢ ἐξηγουμένης οὕτω γὰρ δοκεῖ κατὰ τοὺς Ἀντιφώντος χρόνους τὸ ἀπλοῦν εἶναι ἐν χρήσει ἀντὶ τοῦ συνθέτου· καὶ λέγεται δὴ ἀρχαῖσμός. — 9. Δημότην.) Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δήμου δηλαδὴ ὄντα τουτοιοῖς τοῖς

Εἴτι δὲ πρὸς τούτῳ δύο ἄνδρας, τὸν μὲν, Ἐρεχθίδος, Ἀμυνίαν, ὃν αὐτοὶ οἱ φυλῆται ἐψηφίσαντο συλλέγειν¹⁰ καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῆς φυλῆς ἐκάστοτε, δοκούντα χρηστὸν εἶναι τὸν δ' ἕτερον, τῆς Κεκροπίδος, ὅσπερ ἐκάστοτε εἴωθε ταύτην τὴν φυλὴν συλλέγειν. Ἐτι δὲ τέταρτον, Φίλιππον· ὃ προστετέτακτο ὠνεῖσθαι καὶ ἀναλίσκειν ὅ,τι φράζοι ὁ διδάσκαλος, ἢ ἄλλος τις τούτων, ὅπως ἄριστα χορηγοῖντο οἱ παῖδες, καὶ μηδενὸς ἐνδεεῖς εἶεν διὰ τὴν ἐμὴν ἀσχολίαν. Καθεστῆκει¹¹ μὲν ἡ χορηγία οὕτω· καὶ τούτων εἴ τι ψεύδομαι προφάσεως ἔνεκα, ἔξῃσι τῇ κατηγορίᾳ ἐλέγχει ἐν τῷ ὑστέρῳ λόγῳ ὅ,τι ἂν βούληται εἰπεῖν. Ἐπεὶ τοιούτως ἔχει, ὧ ἄνδρες· πολλοὶ τῶν περιεστώτων τούτων τὰ μὲν πράγματα ταῦτα πάντα ἀκριβῶς ἐπίστανται, καὶ τοῦ ὀρκωτοῦ ἀκούουσι, καὶ ἐμοὶ προσέχουσι τὸν νοῦν, ἅττα ἐγὼ ἀποκρίνομαι· οἷς ἐγὼ ἐβουλόμην ἂν δοκεῖν αὐτὸς τε εὐρκοῦς εἶναι, καὶ ὑμᾶς τάληθ' ἰδὼν πείσαι ἀποψηφίσασθαι μου.

§ 5. Πρῶτον μὲν οὖν ἀποδείξω ὑμῖν, ὅτε οὐτ' ἐκέλευσα τὸν παῖδα πιεῖν τὸ φάρμακον, οὐτ' ἠνάγκασα, οὐτ' ἔδωκα· καὶ οὔτε περὶν ὅτ' ἔπικε. Καὶ οὐ τούτου ἔνεκα ταῦτα σφόδρα λέγω,² ὡς ἐμαυτὸν ἔξω αἰτίας καταστήσω, ἕτερον δέ τινα εἰς αἰτίαν ἀγάγω. οὐδ' ἡτ' ἔγωγε. Πλὴν γε τῆς τύχης,³ ἥπερ, οἶμαι, καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἀνθρώπων αἰτία ἐστὶν ἀποθανεῖν. Ἦν οὐτ' ἂν ἐγὼ, οὐτ' ἄλλος οὐδεὶς οἷός τ' ἂν εἴη ἀποστρέψαι μὴ οὐ γενέσθαι, ἦν τινα δεῖ ἐκαστῷ.⁴ Μάρτυρες. Μεμαρτύρηται μὲν οὖν, ὧ ἄνδρες, περὶ τοῦ πράγματος, ἃ ἐγὼ ὑμῖν ὑπεσχόμην.⁵ Ἐξ αὐτῶν δὲ τούτων χρή σκοπεῖν, ἅτε οὗτοι⁶ διωμόσαντο καὶ ἃ ἐγὼ, πότεροι⁷ ἀληθέστερα καὶ εὐρικότερα. Διωμόσαντο γὰρ οὗτοι μὲν ἀποκτεῖναι με Διόδοτον⁸ βουλευόμενα αὐτῷ θάνατον· ἐγὼ δὲ μὴ ἀποκτεῖναι, μήτε χειρὶ ἄρασθαι, μήτε βουλεύσαι.⁹ Αἰτιῶνται δὲ οὗτοι μὲν ἐκ τούτων, ὡς οὗτος¹⁰ κελύσειε πιεῖν τὸν παῖδα τὸ φάρμακον, ἢ ἠνάγκασεν, ἢ ἔδωκεν. Ἐγὼ δὲ¹¹ ἐξ αὐτῶν τούτων, ὧν αἰτιῶνται

διώκουσι. — 10. Συλλέγειν.) Ἐλλείπει, τοὺς παῖδας τοὺς διδασχολησόμενους· παρακατιῶν γὰρ λέγει· συλλέγειν τὴν φυλὴν· τοῦτ' ἐστὶ τοὺς παῖδας τῆς φυλῆς. — 11. Καθεστῆκει.) Ὁ μὲν περιγραφικὸς ἐστίν, οὐκ ἔχων εἰς ἀνταπόδοσιν Δε, ἐστὶ δέ τοι ὁ Καί, ἐπακολουθητικὸς αὐτῷ, ὅσπερ καὶ παρακατιόντι ἐστὶν ἰδεῖν. Τὰ μὲν πράγματα, καὶ ἀντὶ Δε φησί, καὶ τοῦ ὀρκωτοῦ καὶ τλ. καὶ τοῦτο δὲ δοκεῖ κατ' ἀρχαῖσμόν.

§ 5. 2. Σφόδρα λέγω.) Οὕτω δηλοῦντι σφόδρα διατεινόμενος λέγω· οὗτος δὲ ὁ τρόπος τοῦ λέγειν ἦτοι ἀρχαῖσμός·

ἐστίν, ἥρουν κατ' ἑλλείψιν, ὡς εἰρηται, ἐστίν. — 3. Πλὴν γε τῆς τύχης.) Πλὴν γε λέγω ὅτι ἐστὶν ἰδίου τῆς τύχης σύμθεμα. — 4. Ἦν τινα δεῖ ἐκαστοῦ.) Ἀπὸ κοινοῦ αὖ τὸ γενέσθαι. — 5. Ἄ ἐγὼ ὑπεσχόμην.) Καθ' ἃ ἐγὼ ὑπεσχόμην· ἢ Καὶ ταῦτα εἰσὶν, ἃ ἐγὼ ὑπεσχόμην. — 6. Οὗτοι.) Οἱ ἀντίδικοι. — 7. Πότεροι.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ, διωμόσαντο. — 8. Διόδοτον.) Τὸν παῖδα φησὶ τὸν φάρμακον ἀποθανόντα, περὶ οὗ ἀποθανόντος κρίνεται. — 9. Μήτε βουλεύσαι.) Αὐτῷ θάνατον ἀπὸ κοινοῦ. — 10. Ὡς οὗτος.) Οἱ Φανόστρατος ὁ ἐμὸς κηδεστής. — 11. Ἐγὼ δὲ.) Ἀπὸ κοινοῦ διωμοσάμεν.

οὔτοι, ἀποφανῶ, ὅτι οὐκ ἔνοχός εἰμι. Οὔτε γάρ ἐκέλευσα, οὔτ' ἔδωκα, οὔτ' ἠνάγκασα. Καί ἐτι προστίθημι αὐτοῖς, ὅτι οὐ παρεγε- νόμην πίνοντι, καί εἴφασιν ἀδικεῖν, εἴ τις ἠνάγκασεν, ἐγὼ οὐκ ἀδι- κῶ· οὐ γάρ ἠνάγκασα. Καί εἰ τὸν δόντα τὸ φάρμακόν φατιν αἴτιον εἶναι, ἐγὼ οὐκ αἰτίος· οὐ γάρ ἔδωκα.

§ 6. Αἰτιάσασθαι μὲν οὖν καὶ καταψεύσασθαι ἕξεται τῷ βου- λομένῳ (αὐτὸς γάρ ἐκαστος τοῦτο κρατεῖ.²) Γενέσθαι μέντοι τὰ μὴ γενόμενα καὶ ἀδικεῖν τὸν μὴ ἀδικούντα, οὐκ ἐν τοῖς τούτων λόγοις ἡγούμεαι εἶναι, ἀλλ' ἐν τῷ δικαίῳ καὶ ἐν τῷ ἀληθεῖ³ ὅποσα μὲν γὰρ λάθρα πράττεται, καὶ ἐπὶ θανάτῳ βουλευθέντα,⁴ ὧν μὴ εἰσι μάρτυρες, ἀνάγκη περὶ τῶν τοιούτων ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων τῶν τοῦ κατηγοροῦ καὶ τοῦ ἀποκρινομένου τὴν διάγνωσιν ποιεῖσθαι καὶ θηρεύειν, καὶ ἐπὶ σμικρὸν ὑπονοεῖν τὰ λεγόμενα, καὶ εἰκά- ζοντας μᾶλλον ἢ σάφα εἰδότας,⁵ ψηφίζεσθαι περὶ τῶν πραγμά- των. Ὅπου δέ⁶ πρῶτον μὲν αὐτοὶ οἱ κατήγοροι ὁμολογοῦσι μὴ ἐκ προνοίας, μηδ' ἐκ παρασκευῆς γενέσθαι τὸν θάνατον τῷ παιδί, ἔπειτα⁷ τὰ πραχθέντα φανερώς, ἅπαντα πραχθῆναι, καὶ ἐναντίον μαρτύρων πολλῶν, καὶ ἀνδρῶν, καὶ παιδῶν, καὶ ἐλευθέρων καὶ δούλων, ἐξ ὧν περ, καὶ εἴ τις ἠδίκησε, φανερώτατος ἂν εἴη, καὶ εἴ τις μὴ ἀδικούντα αἰτιῶτο, μάλιστα ἐξελέγχαιτο.

§ 7. Ἄξιον δ' ἐνθυμηθῆναι, ὧ ἄνδρες, ἀμφοτέρα καὶ τὴν γνώ- μην² τῶν ἀντιδίκων, καὶ οἷον τρόπον ἔρχονται ἐπὶ τὰ πράγματα. Ἐξ ἀρχῆς γάρ οὐδὲν ὁμοίως οὗτοί τε πρὸς ἐμὲ πράττουσι, καὶ ἐγὼ πρὸς τούτους. Ἐλεξε μὲν γάρ Φιλοκράτης³ οὗτοσί ἀναδᾶς εἰς τὴν Ἡλικὴν⁴ τὴν τῶν θρασυνομένων, τῇ ἡμέρᾳ, ἣ ὁ παῖς ἐξεφέρετο,

§ 6. 2. Τοῦτο κρατεῖ.) "Ἐχει δη- λαδὴ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ τοῦτο τὸ, αἰ- τιᾶσθαι καὶ καταψεύσασθαι. — 3. Καὶ ἐν τῷ ἀληθεῖ.) "Ἀλλ' ἐν τῇ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ· εἴτ' οὖν ἐν τῇ δικαίᾳ κρίνει τῆς ἀληθείας. — 4. Βουλευθέντα.) Εἰσὶ δηλ. — 5. Ἡ σάφα εἰδότας.) Τοῦτο δὲ ἀρ- χαῖσμός· παρὰ ποιηταῖς γὰρ τὸ Σάφα, καὶ ἐν τῷ σάφ' οἶσθα παρὰ λογογράφοις. — 6. Ὅπου δέ.) "Ἐν ταύτῃ τῇ περιό- δῳ ἔλλειπει τὸ δεύτερον μέρος· οἷον· ὅπου δέ. . . μάλιστα ἐξελέγχαιτο, (ἐννοεῖται) ἐνταῦθα ῥάδιον ἀκριβῶς διαγνώων καὶ ψηφίζεσθαι, ἢ ἐνταῦθα οὐκ ἐτι δεῖ εἰκάζοντας, ἀλλὰ καὶ μάλα σαφῶς ἕξεται ψηφίζεσθαι· ἢ ὅπως ἂν ἄλλως ἔστι λαβεῖν τὸ δεύτερον μέρος τῆς προηγουμένης περιόδου. — 7. Ἐπει- τα.) Τὸ Ἐπειτα πολλάκις ἔπεται μετὰ τὸ Μὲν χωρὶς τοῦ Δέ· οὕτω σχεδὸν πα- ρὰ πᾶσι τοῖς ῥήτορσιν.

§ 7. 2. Καὶ τὴν γνώμην.) Ἡ τῆς γνώμης ῥητέον, ἢ γοῦν ἄλλοι τι ἐννοη- τέον, τὸ σχολιὸν δηλαδή, καὶ ἄτοπον τῆς γνώμης. — 3. Φιλοκράτης.) Ἀδελφὸς δὲ οὗτος τοῦ φαρμάκου ἀποθανόντος. — 4. Εἰς τὴν Ἡλικήν.) Ἡλικία ἡ κατὰ Ἀντιφώντα Ἡλική· μέγιστον ἐστὶ δικα- στήριον ἐν Ἀθήναις, συνιστὸς ἐξ ἄν- δρῶν χιλιῶν, ἢ χιλιῶν πεντακισίων· οἵ- τινες Ἡλιασταὶ ἐλέγοντο παρὰ τῶν Θε- σμοθετῶν συλλεγόμενοι· Θεσμοθέται δὲ ἐλέγοντο ἐκ τῶν καλουμένων ἐννέα ἐν Ἀθῆναις ἀρχόντων ἐξ, τὴν τῶν νόμων ἐπιμέλειαν ἔχοντες, καὶ κατ' ἐνιαυτὸν τοὺς νόμους διορθοῦντες· ἐκρίνετο δ' ἐν αὐτῷ τὰ δημόσια τῶν πραγμάτων· οἱ δικασταὶ τριόβολον ἐλάμβανον μισθὸν δικαστικὸν μετὰ τὸ κρίναι· ἦσαν δὲ δύο κἀδδοὶ ὁ μὲν ἐκ ξύλου, ἔνθα ἐτίθεσαν τᾶς τῆς καταδίκης ψήφους· ὁ δὲ ἐκ χαλ- کوῦ, ἔνθα τᾶς τῆς σωτηρίας· ἐλέγετο

ὅτι ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀποκτείναιμι ἐγὼ, ἐν τῷ χορῷ⁵ φάρμακον ἀναγκά-
σας πιεῖν. Ἐπειδὴ οὗτος ταῦτ' ἔλεγεν, ἀναβάς ἐγὼ εἰς τὸ δικα-
στήριον, τοῖς αὐτοῖς δικασταῖς⁶ ἔλεξα, ὅτι τὸν μὲν νόμον⁷ οὐ
δίκαιον οὐ προκαθῆσθαι εἰ Φιλοκράτης⁸ κατηγορῶν καὶ διαβάλλων,
εἰς τὸ δικαστήριον μελλόντων ἔσσεσθαι μοι ἀγῶνων πρὸς Ἀριστίω-
να καὶ Φιλίνον αὔριον τῇ ἑνῇ,⁹ ὧν περ ἕνεκα τοὺς λόγους τούτους
λέγει. Ἄ μέντοι αἰτιῶτο καὶ διαβάλλοι, ῥαδίως ἐξελεγχθῆσονται
ψευδόμενος. Εἰσὶ γὰρ οἱ συνειδότες πολλοὶ, καὶ ἐλεύθεροι καὶ δοῦ-
λοι, καὶ νεώτεροι καὶ πρεσβύτεροι, σύμπαντες πλείους ἢ πεντή-
κοντα· οἱ τοὺς τε λόγους τοὺς λεχθέντας περὶ τῆς πόσεως τοῦ
φαρμάκου, καὶ τὰ πραχθέντα καὶ τὰ λεγόμενα πάντα ἠπίσταντο.
Καὶ εἰπόν τε ταῦτα ἐν τῷ δικαστηρίῳ, καὶ προῦκαλούμην αὐτὸν
εὐθὺς τότε, καὶ αὖθις τῇ ὑστεραίᾳ ἐν τοῖς αὐτοῖς δικασταῖς, καὶ
ἵεναι ἐκέλευον λαβόντα μάρτυρας, ὅπόσους βούλοιο ἐπὶ τοὺς πα-
ραγενομένους· λέγων αὐτῶν ὀνομασί¹⁰ ἕκαστον τούτους ἐπερωτᾷ,
ἐλέγχειν· τοὺς μὲν ἐλευθέρους, (οἱ σφῶν ἕνεκα καὶ τοῦ δικαίου
ἔφραζον ἂν τάληθῇ καὶ τὰ γενόμενα) τοὺς δὲ δούλους, εἰ μὲν αὐ-
τῷ ἐρωτῶντι τάληθῇ δοκοῖεν λέγειν,¹¹ εἰ δὲ μὴ,¹² ἔτοιμοι σταῖεν¹³
διδόναι βασανίζειν τρόπῳ ὁποῖα βούλοιο. Καὶ ταῦτα ἐμοῦ προ-
καλουμένου καὶ λέγοντος ἐν τῷ δικαστηρίῳ, οὗ καὶ αὐτοὶ οἱ δικα-
σται καὶ ἕτεροι ἰδιῶται πολλοὶ μάρτυρες παρήσαν, οὔτε τότε
παραχρῆμα, οὔτε ὕστερον ἐν παντὶ χρόνῳ οὐδέποτε ἠθέλησαν

δὲ οὕτω διὰ τὸ ὑπαίθριον αὐτὸ εἶναι, καὶ ὑπὸ τῷ ἡλίῳ καθέζεσθαι τοὺς συνελ-
θόντας δικαστάς. — 5. Ἐν τῷ χρόνῳ.) Εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν παιδῶν συνελ-
θόντων, ἵνα διδασθῶσι χορεύειν. — 6. Τοῖς αὐτοῖς δικασταῖς.) Πρὸς οὓς δηλα-
δὴ καὶ Φιλοκράτης κατηγορήσεν ἐμοῦ. — 7. Τὸν μὲν νόμον.) Τὸν λέγοντα
δηλ. τοὺς δικαστάς μὴ δικάζειν δις ἐν
τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. Δημοσθ. ἐν Τιμοκράτει.
τοῦτον δὲ τὸν νόμον δίκαιον προκαθῆ-
σθαι· αἱ δύο γὰρ ἀρνήσεις μίαν ποιῶσι
κατάφασιν. — 8. Εἰ Φιλοκράτης.) Τὸ
εἰ κατ' ἀνάλυσιν μετοχῶν ἀπολύτων
ὅθεν καὶ διὰ μετοχῶν ἐκφέρων τὸν λό-
γον, ῥήμα ἀποδιδόμενον αὐταῖς ἤτοι
ἐπελάθετο ἐπενεγκεῖν, ἢ ἐπὶ κοινῷ εἶ-
σαν ἔννοειν τὸ, λέγει τούτους τοὺς λό-
λους, ἢ γοῦν ἔννοεῖται τὸ φαίνεται, ἢ
τοιοῦτό τι· οἷον ἔλεξα ὅτι δίκαιόν ἐστι
προκαθῆσθαι τὸν νόμον, εἰ καὶ Φιλο-
κράτης κατηγορῶν καὶ διαβάλλων λέγει
τούτους τοὺς λόγους εἰς τὸ δικαστήριον,
ἐν ᾧ αὔριοι εἰς τρίτην μέλλουσι ἔτε-
σθαι μοι ἀγῶνες πρὸς Ἀρίστων καὶ

Φιλίνον, ὧν περ ἕνεκα, εἰτ' οὖν ἵνα ἀπαλ-
λάξῃ αὐτοὺς τοῦ κινδύνου δι' αὐτῆς τῆς
παρεμπιπτούσης αἰτίας, τούτους τοὺς
λόγους λέγει. — 9. Τῇ ἑνῇ.) Καὶ εἰς
ἑνὴν τὸ εἰς τρίτην λέγουσι, φησὶν Ἀρ-
ποκρατίων, ὅθεν τῇ ἑνῇ τῇ τρίτῃ δουλοῦν
δοκεῖ, ὅπερ ἐστὶ τῇ μετὰ τὴν αὔριον.
— 10. Λέγων αὐτῶν ὀνομασί.) Καὶ
ἔλεγον ἵνα ἐρωτᾷ καὶ ἐλέγξῃ τῶν πα-
ραγενομένων, ἢ γοῦν τῶν μαρτύρων αὐ-
τῶν ὀνομασί· οἷον ἔλεγον αὐτὸν Λάβε,
ἔαν Φέλης, τὸν δεῖνα, τὸν δεῖνα· καὶ
τλ. τὸ δὲ ἐπερωτᾷ, ἐλέγχειν ἀπὸ τοῦ
Λέγων ἐξαρωτῶνται. — 11. Δοκοῖεν λέ-
γειν.) Ὑπακούεται, τότε αὐτοὺς ἔαν καὶ
μὴ βασανίζειν. — 12. Εἰ δὲ μὴ.) Τὸ
πρῶτον ἔννοεῖται κῶλον· οἷον· δοκοῖεν
τάληθῇ λέγειν. Σημειῶσαι δὲ ὅτι ἐν ταῖς
τοιαύταις ἐλλείψεσιν ἐν μὲν τῷ πρώτῳ
μέρει τῆς περιόδου ἐλλείπει τὸ δευτέρον
κῶλον τοῦ δευτέρου μέρους· ἐν δὲ τῷ
δευτέρῳ, τὸ πρῶτον κῶλον, τὸ γὰρ
δευτέρον ἐλλείπει. — 13. Ἐτοιμοὶ
σταῖεν.) Κἀνταῦθα δοκεῖ ἔννοεσθαι, τὸ,
ἔλεγον αὐτῷ ὅτι ἔτοιμοι.

ἐλθεῖν ἐπὶ τοῦτο τὸ δίκαιον, εὖ εἰδότες, ὅτι οὐκ ἂν τούτοις κατ' ἐμοῦ ἔλεγχος ἐγένετο οὗτος, ἀλλ' ἐμοὶ κατὰ τούτων, ὅτι οὐδὲν δίκαιον οὐδ' ἀληθὲς ἡτιῶντο.

§ 8. Ἐπίστασθε δέ, ὦ ἄνδρες, ὅτι αἱ ἀνάγκαι αὗται ἰσχυρόταται καὶ μέγισταί εἰσι τῶν ἐν ἀνθρώποις· καὶ ἔλεγχοι ἐκ τούτων σαφέστατοι καὶ πιστότατοι περὶ τοῦ δικαίου, ὅπου εἶεν ἐλεύθεροι μὲν πολλοὶ οἱ συνειδότες, εἶεν δὲ δούλοι.² Καὶ ἐξεῖη μὲν τοὺς ἐλευθέρους ὁρκοὺς καὶ πίστεσιν ἀναγκάζειν, ἃ τοῖς ἐλευθέροις μέγιστα καὶ περὶ πλείστου ἐστίν.³ ἐξεῖη δὲ τοὺς δούλους ἐτέραις ἀνάγκαις,⁴ ὑφ' ὧν, καὶ ἦν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι κατειπόντες, ὁμῶς ἀναγκάζονται ἀληθῆ λέγειν. Ἡ γὰρ παρούσα ἀνάγκη ἐν ἐκάστῳ ἰσχυρότερα ἐστὶ τῆς μελλούσης⁵ ἔσεσθαι. Εἰς πᾶν τοίνυν ἐγὼ προὐκαλεσάμην τούτους,⁶ καὶ ἐξ ὧν γε χρὴ ἄνθρωπον ὄντα ἀληθῆ καὶ τὰ δίκαια πυνθάνεσθαι, ἐξῆν αὐτοῖς⁷ πυνθάνεσθαι, καὶ πρόφασις οὐδεμία ὑπελείπετο. Καὶ ἐγὼ μὲν ὁ τὴν αἰτίαν ἔχων καὶ ἀδικῶν (ὡς οὗτοι φασιν) ἔτοιμος ἦν αὐτοῖς κατ' ἐμαυτοῦ παρέχειν ἔλεγχον τὸν δικαιοτάτον· οἱ δ' αἰτιώμενοι καὶ φάσκοντες ἀδικεῖσθαι, αὐτοὶ ἦσαν οἱ οὐκ ἐθέλοντες ἐλέγχειν εἴτι ἡδικοῦντο. Καὶ εἰμὲν ἐγὼ τούτων προκαλουμένων, μὴ ἠθέλησα τοὺς παραγενομένους ἀποφῆναι⁸ Σεράποντας, ἢ ἐξαίτουσι μὴ ἠθέλον ἐκδιδόναι,⁹ ἢ ἄλλην τινα πρόκλησιν ἔρευνον, αὐτὰ ἂν ταῦτα μέγιστα τεκμήρια κατ' ἐμοῦ ἐποιούντο, ὅτι ἀληθὲς ἦν ἡ αἰτία. Ἐπεὶ δ' ἐμοῦ προκαλουμένου οὗτοι ἦσαν οἱ φεύγοντες τὸν ἔλεγχον, ἐμοὶ δῆπου δίκαιον κατὰ τούτων τὸ αὐτὸ τοῦτο τεκμήριον γενέσθαι, ὅτι οὐκ ἀληθὲς ἦν ἡ αἰτία, ἣν αἰτιῶνται κατ' ἐμοῦ.

§ 9. Ἐπίσταμαι δὲ καὶ τάδε, ὦ ἄνδρες, ὅτι εἰμὲν τούτοις ἐμοῦ κατεμαρτύρουν οἱ μάρτυρες οἱ παραγενομένοι, αὐτοῖς ἂν τούτοις ἰσχυροτάτοις² ἐχρῶντο, καὶ πίστιν ταύτην σαφιστάτην ἀπέφαινον, τοὺς μάρτυρας τοὺς καταμαρτυροῦντας· τῶν αὐτῶν δὲ τούτων³ καταμαρτυρούντων, ἃ μὲν ἐγὼ λέγω, ἀληθῆ εἶναι· ἃ δὲ οὗτοι λέγουσιν, οὐκ ἀληθῆ, τοῖς μὲν μάρτυσι τοῖς μαρτυροῦσιν⁴ ἀπιστεῖν ὑμᾶς διδάσκουσι, τοῖς δὲ λόγοις, οἷς αὐτοὶ λέγουσι, πιστεῦειν ὑμᾶς φασὶ χρῆναι· οὗς ἐγὼ, εἰ ἔλεγον, ἄνευ μαρτύρων, ψευδεῖς ἂν κατηγόρου εἶναι. Καίτοι δεινόν, εἰ οἱ αὐτοὶ μὲν μάρτυρες,

§ 8. 2. Εἶεν δὲ δούλοι.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ πολλοὶ οἱ συνειδότες. — 3. Καὶ περὶ πλείστου ἐστίν.) Ἐννοεῖται λόγον· ὡς παρ' ἡμῖν, καὶ μεγίστη ὑπόθεσις. — 4. Ἀνάγκαις.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἀναγκάζειν. — 5. Τῆς μελλούσης.) Ἀνάγκης. — 6. Τούτους.) Φιλοκράτην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ κίτιωμένους καὶ φάσκοντας ἀδικεῖσθαι.

— 7. Ἐξῆν αὐτοῖς.) Ὅτερ ἐστὶν ἐκ τούτων ἐξῆν ἐμοῦ γε ἔνεκα αὐτοῖς. — 8. Ἀποφῆναι.) Τὰ δνόματα αὐτῶν. — 9. Ἐκδιδόναι.) Τὰ σώματα αὐτῶν εἰς τὸ βασανίζειν.

§ 9. 2. ἰσχυροτάτοις.) Τεκμηρίοις. — 3. Τῶν αὐτῶν δὲ τούτων.) Μαρτύρων δηλ. — 4. Τοῖς μαρτυροῦσιν.) Ἐμοὶ δηλ.

τούτοις ἂν μαρτυροῦντες, πιστοὶ ἦσαν, ἐμοὶ δὲ μαρτυροῦντες, ἀπιστοὶ ἔσονται. Καὶ εἰμὲν πάνν μὴ παρεγένοντο μάρτυρες, ἐγὼ παρειχόμεν ἂν,⁵ ἢ τοὺς παραγενομένους μὴ παρειχόμεν, ἑτέρους δὲ τινας, εἰκότως ἂν οἱ τούτων λόγοι πιστότεροι ἦσαν τῶν ἐμῶν μαρτύρων. Ὅπου δὲ μάρτυράς τε ὁμολογοῦσι παραγενέσθαι, καὶ ἐγὼ τοὺς παραγενομένους παρέχομαι εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, καὶ αὐτὸς ἐγὼ, καὶ οἱ μάρτυρες πάντες, φανεροὶ ἐσμέν λέγοντες, ἅπερ νυνὶ πρὸς ὑμᾶς, πόθεν χρῆ, ὧ ἄνδρες, ἡ ἀλήθεια, πιστὰ, ἢ τὰ μὴ ἀληθῆ ἀπιστα ποιεῖν⁶ ἄλλοθεν, ἢ ἐκ τῶν τοιούτων, ὅπου μὲν γὰρ λόγῳ τις διδάσκει περὶ τῶν πραγμάτων, μάρτυρας δὲ μὴ παρέχοιτο, μαρτύρων ἂν τις τοὺς λόγους τούτους ἐνδεεῖς φαίη εἶναι· ὅπου δὲ μάρτυρας μὲν παρέχοιτο, τεκμήρια δὲ αὐ τοῖς μαρτυροῦσιν ὅμοια μὴ ἀποφαίνονται, ταυτά⁷ ἂν τις ἔχει εἰπεῖν, εἰ βούλοιο. Ἐγὼ τοίνυν τοὺς τε λόγους ὑμῖν εἰκότας ἀποφαίνω, καὶ τοῖς λόγοις τοὺς μάρτυρας ὁμολογοῦντας, καὶ τοῖς μάρτυσι τὰ ἔργα, καὶ τεκμήρια ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις δύω τῷ μεγίστῳ καὶ ἰσχυροτάτῳ, τούτους μὲν αὐτοὺς τε ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἐξελεγχόμενους καὶ ὑπ' ἐμοῦ, ἐμὲ δὲ ὑπό τε τούτων καὶ ὑπὸ ἐμαυτοῦ ἀπολούμενον. Ὅπου γὰρ ἐθέλοντας ἐλέγχεσθαι ἐμοῦ περὶ ὧν ἠτιῶντο οὗτοι, μὴ ἤθελον ἐλέγχειν, ἡδίκουν· καὶ ἐμὲ μὲν δῆπου ἀπέλυνον, αὐτοὶ δὲ κατὰ σφῶν αὐτῶν μάρτυρες ἐγένοντο, ὅτι οὐδὲν δίκαιον οὐδ' ἀληθὲς ἠτιῶντο. Καὶ τοιεὶ πρὸς τοῖς ἐμαυτοῦ μάρτυσι τοὺς ἀντιθίκους αὐτοὺς μάρτυρας παρέχωμαι, ποῖ ἔτι ἐλθόντα δεῖ, ἢ πόθεν ἀποδείξαντα, τῆς αἰτίας ἀποκλειῦσθαι;

§ 10. Ἡγοῦμαι μὲν οὖν καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἀποδεδειγμένων, ὧ ἄνδρες, δικαίως ἂν μου ἀποψηφίσασθαι ὑμᾶς, καὶ ἐπιστασθαι ἅπαντας, ὅτι οὐδὲν μοι προσήκει τῆς αἰτίας ταύτης· ἵνα δ' ἔτι καὶ ἄμεινον μάθητε, τούτου ἕνεκα πλείω λέξω, καὶ ἀποδείξω ὑμῖν τοὺς κατηγοροὺς τούτους ἐπισημοτάτους ὄντας καὶ ἀσεβειστάτους ἀνθρώπων· καὶ ἀξίους οὐ μόνον ὑπ' ἐμοῦ μισεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ὑφ' ὑμῶν πάντων καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν τῆς δίκης ἕνεκα ταυτησί. Οὗτοι γάρ τῃ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ, ἣ ἀπέθανεν ὁ παῖς, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ, ἣ προέκειτο, οὐδ' αὐτοὶ ἡξίουσαν αἰτιάσθαι ἐμὲ, οὐδ' ἀδικεῖν ἐν τῇ πράγματι τούτῳ οὐδὲν, ἀλλὰ συνῆσαν ἐμοὶ καὶ διελέγοντο· τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἣ ἐξεφέρετο ὁ παῖς, ταύτῃ δὲ πεπεισμένοι ἦσαν τινες ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐμῶν, καὶ παρεσκευάζοντο αἰτιάσθαι, καὶ προαγορεύειν εἶργεσθαι τῶν νομίμων.⁸ Τινες δ' οὖν ἦσαν

— 5. Παρειχόμεν ἂν.) Ἐνοεῖται Μάρτυρας. — 6. Ποιεῖν.) Ὅπερ ἐστίν, ἀποδεικνύειν ἢ ἀποφαίνειν. — 7. Ταυτά.) Ὅπερ ἐστὶ, τὰ ὅμοια δηλαδὴ τοῖς τῶν

μαρτύρων λόγους ἐνδεεῖς εἶναι τεκμηρίων. § 10 2. Εἰργασθαι τῶν νομίμων.) Κατὰ τὸν νόμον τὸν λέγοντα, ἐπειδὴν τις ἀπογορεῖ φόνου δίκην εἶργεσθαι τῶν

οἱ πείσαντες αὐτούς; καὶ τίνος ἕνεκα καὶ πρόθυμοι ἐγένοντο πείσαι αὐτούς; Δεῖ γάρ με καὶ ταῦτα ὑμᾶς διδάξαι· κατηγορήσιν ἔμελλον Ἀριστίωνος καὶ Φιλίνου, καὶ Ἀμπελίνου, καὶ τοῦ ὑπογραμματέως τῶν νομοθετῶν, μεθ' οὗπερ συνέκλεπτον, περὶ ὧν³ εἰσήγγειλα εἰς τὴν βουλὴν· καὶ αὐτοῖς ἐκ μὲν τῶν πεπραγμένων οὐδεμίαν ἦν ἐλπίς ἀποφεύξεσθαι (τοιαῦτα ἄρ' ἦν τὰ ἡδίκημένα). Πείσαντες δὲ τούτους ἀπογράφεσθαι, καὶ προαγορεύειν ἐμοὶ εἶργεσθαι τῶν νομίμων, ἡγήσαντο ταύτην σφίσιν ἔσσεσθαι σωτηρίαν καὶ ἀπαλλαγὴν τῶν πραγμάτων ἀπάντων. Ὁ γὰρ νόμος οὕτως ἔχει, ἐπειδάν τις ἀπογραφῇ φόνου δίκην εἶργεσθαι τῶν νομίμων. Καὶ οὗτ' ἂν ἐγὼ οἶός τ' ἦν ἐπεξελθεῖν εἰργόμενος τῶν νομίμων, ἐκείνοιτε, ἐμοῦ, τοῦ εἰσαγγειλάντος, καὶ ἐπισταμένου τὰ πράγματα, μὴ ἐπεξιόντος, ῥαδίως ἔμελλον ἀποφεύξεσθαι, καὶ δίκην οὐ δώσειν ὑμῖν, ὧν ἡδίκησαν. Καὶ τοῦτ' οὐκ ἐπ' ἐμοὶ πρῶτον ἐμηχανήσαντο Φιλίνος καὶ οἱ ἕτεροι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Λυσιστράτῳ πρότερον, ὥς αὐτοὶ ὑμεῖς ἠκούσατε. Καὶ οὗτοι⁴ πρόθυμοι τότε ἦσαν ἀπογράφεσθαι με εὐθύς τῇ ὑστεραίᾳ, ἣ ὁ παῖς ἐθάπτετο, πρὶν τὴν οἰκίαν καθάραι, καὶ τὰ νομιζόμενα⁵ ποιῆσαι, αὐτὴν ταύτην φυλάξαντες τὴν ἡμέραν, ἐν ἣ ἔμελλεν ὁ πρῶτος ἐκείνων κριθήσεσθαι, ὅπως μὴδὲ καθ' ἐνὸς αὐτῶν οἷός τε γανοίμην ἐπεξελθεῖν, μὴδ' ἐνδεῖξαι τῷ δικαστηρίῳ τὰ ἀδίκηματα.

§ 11. Ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς² τοὺς τε νόμους ἀνέγνω, καὶ χρόνον ἀπέδειξε, τί οὐκ ἐγχωροίη³ ἀπογράψασθαι, καὶ τὰς κλήσεις⁴ καλεῖσθαι ὅσας ἔδει, καὶ ἐγὼ τοὺς ταῦτα μηχανωμένους εἰσάγων εἰς τὸ δικαστήριον, εἶλον ἀπαντας,⁵ καὶ ἐτιμήθη αὐτοῖς, ὧν ὑμεῖς⁶ ἐπίστασθε, καὶ οὗτοι ὧν ἕνεκα⁷ ἐλάβανον χρήματα, οὐδὲν αὐτοῖς οἰοίτε ἦσαν ὠφελῆσαι. Τότε δὴ προσιόντες αὐτῷ τ' ἐμοὶ καὶ τοῖς φίλοις, ἐδέοντο διαλλαγῆναι, καὶ δίκην ἑτοιμοὶ ἦσαν

νομίμων· ὡς παρὰ γρ. 6. — 3. Περὶ ὧν.) Ἐμελλον δηλαδὴ κατηγορήσιν περὶ τούτων περὶ ὧν εἰσήγγειλα. — 4. Καὶ οὗτοι.) Ὁ Καὶ συμπερασματικὸς ἀντὶ Οὗτοι οὖν. — 5. Καὶ τὰ νομιζόμενα.) Ὅσα δηλαδὴ ἦσαν νενομισμένα ποιεῖν μετὰ τὴν ἐκφοράν τοῦ τεθνεώτος.

§ 11. 2. Ὁ βασιλεὺς.) Ἐννεα ἦσαν ἄρχοντες ἐν Ἀθήναις, ὧν ὁ πρῶτος ἐλέγχοτο Ἐπόωνμος, ἄρ' οὐ καὶ τὸ ἔτος ἐσημειοῦτο· οἷον, ἐπὶ ἄρχοντος Πειθοδώρου ἐγένετο τόδε τι· ὁ δὲ δεῦτερος βασιλεὺς, ὁ δὲ τρίτος Πολέμαρχος· οἱ δὲ λοιποὶ ἐξ Θεσμοθέται, ὡς φύλακες τῶν κειμένων νόμων· ἕκαστος δὲ τούτων τῶν ἀρχόντων καὶ δικαστῆριον ἴδιον εἶχε, περὶ διαφόρων πραγμάτων δικάζων. — 3. Τί οὐκ ἐγχω-

ροίη.) Ἐνταῦθα δοκεῖ ἡ τρόπος τοῦ λέγειν ἦν οὕτω κατ' ἑλλειψιν τοιαύτην, ἣ ἐξ ἀντιγραφῆς παρημέληται τι· τὸ γὰρ ὅλον. Καὶ ἀπέδειξεν αὐτοῦ χρόνον καθ' ὃν τινα χρόνον τί οὐκ ἐγχωρ. — 4. Καὶ τὰς κλήσεις.) Κλήσις μὲν λέγεται ἐπὶ ὁποιοῦν δικαστήριον, ἐπὶ δὲ τοῦ Ἀρείου πάγου πρόκλησις ἐλέγγο, ἐνθα καὶ ἐνοσιεῖται τὸ ἀπέδειξεν· οἷον· καὶ ἀπέδειξε τὰς κλήσεις, ὅσας καλεῖσθαι ἔδει. — 5. Ἀπαντας.) Ἀριστίωνα, Φιλίνον, Ἀμπελίνον. — 6. ὧν ὑμεῖς.) Τοσούτων δηλαδὴ χρημάτων, ὅσα ὑμεῖς ἐπίστασθε. — 7. Καὶ οὗτοι, ὧν ἕνεκα.) Καὶ Φιλοκράτης δηλ. καὶ οἱ τῶν αὐτῶν ἐπὶ τούτοις, ἐρ' οἷς ἐλάβανον παρ' ἐκείνων χρήματα, οὐκ ἠδυνήθησαν ὠφε-

διδόναι τῶν ἡμαρτημένων. Καὶ ἐγὼ πεισθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων, διηλλάχην τούτοις ἐν τῇ πόλει⁸ ἐναντίον μαρτύρων, οἳ περ διηλλαττον ἡμᾶς πρὸς τῇ νεῷ τῆς Ἀθηνᾶς· καὶ μετὰ τοῦτο συνῆσάν μοι καὶ διαλέγοντο ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἐν τῇ ἐμῇ οἰκίᾳ, ἐν τῇ σφετέρᾳ αὐτῶν, καὶ ἐτέρωθι πανταχοῦ. Τὸ τελευταῖον, ὃ Ζεῦ καὶ Θεοὶ πάντες! Φιλοκράτης αὐτὸς οὕτως ἐν τῇ βουλευτηρίᾳ ἐναντίον τῆς βουλῆς, ἐστῶς μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπτόμενος ἐμοῦ διλέγετο, ὀνόματι οὗτος⁹ ἐμὲ προσαγορεύων, καὶ ἐγὼ τοῦτον. Ὡστε δεινὸν δόξαι εἶναι¹⁰ τῇ βουλῇ, ἐπειδὴ ἐπείθετο προειρημένον εἰργασθαί μοι¹¹ τῶν νομίμων ὑπὸ τούτων, οὓς ἑώρα μοι τῇ προτέρᾳ συνόντας καὶ διαλεγομένους.

§ 12. Σκέψασθε δὲ, καὶ μοι μνήσθητε, ὦ ἄνδρες. Ταῦτα γάρ² οὐ μόνον μάρτυσιν ἡμῖν ἀποδείξω, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων, ἃ τούτοις πέπρακται, ῥαδίως γνώσεσθε, ὅτι ἀληθὴ λέγω. Καὶ πρῶτον, ἃ τοῦ βασιλέως κατηγοροῦσι, καὶ διὰ τὴν ἐμὴν σπουδὴν³ οὐ φασιν αὐτὸν ἐθέλειν ἀπογράφεσθαι τὴν δίκην, τοῦτο δὲ κατ' αὐτῶν τούτων ἔσται τεκμήριον, ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγουσιν. Ἐδὲ μὲν γὰρ τὸν βασιλέα, ἐπειδὴ ἀπεγράψατο, τρεῖς διαδικασίας⁴ ποιῆσαι ἐν τρισὶ μῆσι τὴν δίκην δέ⁵ εἰσάγειν τετάρτῳ μῆνι, ὥσπερ νυνί. Τῆς δ' ἀρχῆς αὐτῷ λοιποὶ δύο μῆνες ἦσαν Θασοργηλίων καὶ Σικέρροφορών. Καὶ οὗτ' εἰσάγειν δῆπου οἴος τ' ἂν ἦν ἐφ' ἑαυτοῦ, οὐδὲ παραδοῦναι⁶ φόνου ἕξεσθιν· οὐδὲ παρέδωκεν οὐδεὶς πώποτε βασιλεὺς ἐν τῇ γῇ ταύτῃ. Ἦν τινα οὖν⁷ μήτε εἰσάγειν μήτε παραδοῦναι ἐξῆν αὐτῷ, οὐδ' ἀπογράφεσθαι ἡξίου παρὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους. Καὶ ὅτι οὐκ ἀδικεῖ αὐτούς, μέγιστον σημεῖον. Φιλοκράτης γὰρ οὕτως ἐτέρους τῶν ὑπευθύνων ἔσειε καὶ ἐσυκοφάντει· τούτου δὲ τοῦ βασιλέως, ὃν φασὶ δεινὰ καὶ σχέτλια ἐργάσασθαι, οὐκ ἤλθε⁸ κατηγορήσων εἰς τὰς Ἀθήνας. Καί τοι τί ἂν ὑμῶν μείζων τούτου τεκμήριον ἀποδείξαιμι, ὅτι οὐκ ἠδικεῖτο, οὔθ' ὑπ' ἐμοῦ, οὔθ' ὑπ' ἐκείνου;

λῆσαι αὐτοῖς οὐδέν. — 8. Ἐν τῇ πόλει.) Ἀντί. Ἐν τῇ ἀκροπόλει· ἐν γὰρ τῇ νεῷ τῆς Ἀθηνᾶς· ἢ διαλλαγή· ὃ δὲ τῆς Ἀθηνᾶς· καὶ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἦν. — 9. Οὗτος.) Ἰδίωμα δὲ τοῦτο δοκεῖ κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν, ὃ καλὸς ἄνθρωπος, ἢ ὁ τοιαύτην ἀγαθὴν διάθεσιν ἔχων. — 10. Ὡστε δεινὸν δόξαι εἶναι.) Ὡστε ἔδοξε τῇ βουλῇ ὅτι ἐστὶ δεινὸν πειθομένη καὶ τ. λ. — 11. Εἰργασθαί μοι.) Τὸ μοι πρὸς τὸ προειρημένον φέρει· ὡς οἶον ἐπειδὴ ἐπείθετο· ὅτι ἐμοὶ προεῖρητο ὡς εἰργασθαι ὑπὸ τούτων ἐκ τῶν νομίμων.

§ 12. 2. Ταῦτα γάρ κ. τ. λ.) Ἡ σύνταξις, Ταῦτα γάρ ἃ λέγω ὅτι εἰσὶν ἀ-

ληθῆ οὐ μόνον ἀποδείξει μάρτυσιν, ἀλλὰ γνώσεσθαι ὅτι ἀληθῆ λέγω, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων, ἃ ἐπραξαν οὗτοι. — 3. Καὶ διὰ τὴν ἐμὴν σπουδὴν.) Καὶ διότι ἐσπούδαζε περὶ ἐμέ. — 4. Διαδικασίας.) Διαδικασία ἐστίν, ἣν ποιοῦνται τινὲς τοῖς μέλλουσι χορηγεῖν, οὓς ἂν ὀφισθῆναι βούλονται, πότε χρὴ λειτουργεῖν αὐτοὺς βαρῖνος. — 5. Τὴν δίκην δέ.) Δίκη λέγεται, ἣν ἐπάγει τις κατὰ τινος ἰδίων οὐσα πραγμάτων· βαρῖνος. — 6. Οὐδὲ παραδοῦναι.) Τῇ διαδόχῳ δίκην φόνου. — 7. Ἦν τινα οὖν.) Δίκην δηλ. — 8. Οὐκ ἤλθε.) Ἄρα Φιλοκράτης οὐκ ἐν Ἀθήναις.

§ 13. Ἐπειδὴ γὰρ οὗτος ὁ βασιλεὺς² εἰσῆλθεν,³ ἐξὼν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἀρξαμένοις τοῦ Ἑκατομβαιῶνος μηνὸς τριῶνθ' ἡμέρας συνεχῶς, τούτων⁴ ἢ τινι ἐβούλοντο, ἀπογράφεσθαι, ἀπεγράφοντο οὐδεμιᾶ· καὶ αὖτις τοῦ Μεταγεινιῶνος μηνὸς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἀρξαμένοις ἐξὼν αὐτοῖς ἀπεγράφεσθαι εἴ τινι ἐβούλοντο, οὐδ' αὐτὸ ἐνταῦθα ἀπεγράψαντο, ἀλλὰ παρήσαν⁵ καὶ τούτου τοῦ μήκους εἴκοσιν ἡμέρας. Ὡστε αἱ σύμπασαι ἡμέραι ἐγένοντο αὐτοῖς πλέον ἢ πεντήκοντα ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλείου· ἐν αἷς ἐξὼν αὐτοῖς ἀπογράψασθαι, οὐκ ἀπεγράψαντο. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἅπαντες, ὅσοις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλείου ὁ χρόνος μὴ ἐνεχώρει, οὗτοι δ' ἐπιστάμενοι μὲν τοὺς νόμους ἅπαντας, ὁρῶντες δέ με βουλευόντα, καὶ εἰσιόντ' ἐς τὸ βουλευτήριον. (Καὶ ἐν τῷ⁶ βουλευτηρίῳ Διὸς βουλαίου καὶ Ἀθηνᾶς βουλαίας ἱερὸν ἐστί, καὶ εἰσιόντες οἱ βουλευταὶ προσεύχονται· ὧν καὶ γὰρ εἰς ἣν ὁ ταῦτα πράττων,⁷ καὶ εἰς ἄλλα πάντα ἱερὰ εἰσιὼν μετὰ τῆς βουλῆς, καὶ θύων, καὶ εὐχόμενος ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης, καὶ πρὸς τούτοις,⁸ πρυτανεύσας τὴν πρώτην πρυτανεῖαν ἅπασαν, πλὴν δυεῖν ἡμέραιν, καὶ ἱεροπιῶν, καὶ θύων ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας, καὶ ἐπιψηφίζων, καὶ λέγων γνώμας περὶ τῶν μεγίστων καὶ πλείστων καὶ πλείστου ἀξίων τῇ πόλει, φανερός ἦν.) Καὶ οὗτοι⁹ παρόντες καὶ ἐπιδημούντες, ἐξὼν αὐτοῖς ἀπογράφεσθαι καὶ εἶργειν ἐμὲ τούτων ἀπάντων, οὐκ ἤξιον ἀπογράφεσθαι· καὶ ἱκανόν¹⁰ ἦν ὑπομνήσαι καὶ ἐνθυμηθῆναι εἴπερ ἡδικοῦντο, ἀμφοτέρω, καὶ σφῶν αὐτῶν ἕνεκα καὶ τῆς πόλεως. Διὰ τί οὖν οὐκ ἀπεγράφοντο; Διὰ τί συνῆσαν¹¹ καὶ διελέγοντο; Συνῆσαν τε γάρ μοι, οὐκ ἀξιούντες φονέα εἶναι, καὶ οὐκ ἀπεγράφοντο τούτου αὐτοῦ ἕνεκα, οὐχ ἡγούμενοί με ἀποκτεῖναι τὸν παῖδα, οὐδ' ἔνοχον εἶναι τοῦ φόνου, οὐδὲ προσήκειν μοι τοῦδε τοῦ πράγματος οὐδέν.

§ 14. Καί τοι πῶς ἂν ἄνθρωποι σχετικώτεροι ἢ ἀνομώτεροι γένοιτο, οἵτινες, ἅπερ αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺς οὐκ ἔπεισαν, ταῦτα ὑμᾶς ἀξιοῦσι πείσαι, καὶ ἃ αὐτοὶ ἔργῳ ἀπεδίδακταν, ταῦτα ὑμᾶς κε-

§ 13. 2. Οὗτος ὁ βασιλεὺς.) Ὁ νυνὶ δηλαδὴ βασιλεύων. — 3. Εἰσῆλθεν.) Ἐλλείπει εἰς τὴν βασιλείαν. — 4. Τούτων.) Δηλαδὴ τῶν ἡμερῶν. — 5. Ἀλλὰ παρήσαν.) Παρὰ τοῦ παρήμι, παρήσαν, καὶ παρήσαν. — 6. Καὶ ἐν τῷ.) Ὁ Καὶ οὗτος ἀντὶ τοῦ Δε. ὁ δὲ ἐξῆς Καὶ εἰσιόντες ἀντὶ Ἐνθα εἰσιόντες· ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν τριᾶνθ' ἐκ τῆς περὶ τοῦ φθέγγεσθαι συνηθείας. — 7. Εἷς ἦν ὁ ταῦτα πράττων.) Εἷς ἦν καὶ ἐγὼ καὶ ἔπραττον ταῦτα· ἐστὶ δὲ Ὁ πράττων ἀντὶ τῶν ταῦτα πραττόντων· ἦν ἄρα

καὶ τοιοῦτη ἡ συνηθεῖα τοῦ φθέγγεσθαι. — 8. Καὶ πρὸς τούτοις.) Πρὸς τὸ φανερός ἦν φέρεται καὶ πρὸς τούτοις πρυτανεύσας κ. τ. λ. φανερός ἦν καὶ ἱεροπιῶν κ. τ. λ. — 9. Καὶ οὗτοι.) Ἀντὶ οὗτοι δὲ κατ' ἐπανάληψιν τοῦ πρώτου ρηθέντος, διὰ γὰρ τῆς παρεμβάσεως τὸ διεξοδικόν ἐν ἀνάγκῃ ἐγένετο ἐπαναλαβεῖν τὸ οὗτοι μετὰ τοῦ Καί· δὲ τις σημαίνει, καὶ ταῦτα ἐμοῦ ποιοῦντος, οὗτοι παρόντες. — 10. Καὶ ἱκανόν.) Καὶ ἱκανόν ἦν αὐτοῖς. — 11. Συνῆσαν.) Ἐμοὶ δηλ. καὶ διελέγοντο ἐμοί.

λεύουσι καταδικάσαι; Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἄνθρωποι τοῖς ἔργοις τοὺς λόγους ἐξελέγχουσιν, οὗτοι δὲ τοῖς λόγοις ζητοῦσι τὰ ἔργα ἄπιστα καταστήσαι. Καί τοι εἰ μὴδὲν ἄλλο μῆτε εἶπον, μῆτε ἀπέφηνα, μῆτε μάρτυρας παρεσχόμην, ἀλλὰ ταῦτα² ἡμῖν ἀπέδειξα, τοὺτους, ὅπου μὲν χρήματα λαμβάνοιεν ἐπ' ἐμοί, αἰτιωμένους καὶ προαγορεύοντας, ὅπου δὲ μὴ εἶη ὁ δῶσων, συνόντας καὶ διαλεγόμενους· ἱκανὰ ἦν καὶ αὐτὰ ταῦτα ἀκούσαντας³ ἀποψηφίσασθαι, καὶ τούτους νομίζειν ἐπισκωτάτους πάντων ἀνθρώπων. Οὗτοι γὰρ ποίαν δίκην οὐ δικάσωντ' ἄν; ἢ ποῖον δικαστήριον οὐκ ἐξαπατήσειαν; ἢ τίνας ὅρκους οὐκ ἂν τολμήσειαν παραβαίνειν; οἳ τινες καὶ νῦν τριάκοντα μνᾶς ἐπ' ἐμοί λαβόντες παρὰ τῶν ποριστῶν⁴ καὶ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν πρακτόρων, καὶ τῶν ὑπογραμμάτων, οἱ τούτοις⁵ ὑπεγραμμάτευσον, ἐξέλασαντές με⁶ ἐκ τοῦ βουλευτηρίου, ὅρκους τοσούτους διωμόσαντο, ὅτι πρυτανεύων,⁷ πυθόμενος αὐτούς⁸ δεινὰ καὶ σχέτλια ἐργάσασθαι, εἰσῆγον εἰς τὴν βουλὴν, καὶ ἔδειξα ὡς χρὴ ζητοῦντας⁹ ἐπεξελθεῖν τῷ πράγματι. Καὶ νῦν δίκην¹⁰ διδῶσιν, ὣν ἡδίκησαν, αὐτοὶ τε καὶ οἱ μετεγγνησάμενοι καὶ παρ' οἷς¹¹ ἐτέθη τὰ χρήματα, καὶ τὰ πραχθέντα φανερά γεγένηται. Ὡστ', οὐδ' ἂν οὗτοι βούλονται ἀρνεῖσθαι, βραδίως οἷοι τ' ἔσονται. Οὕτως αὐτοῖς¹² πέπρακται τὰ πράγματα. Ποῖον οὖν δικαστήριον οὐκ ἂν ἔλθοιεν ἐξαπατήσοντες; ἢ τίνας ὅρκους οὐκ ἂν τολμήσειαν παραβαίνειν οὗτοι οἱ ἀνοσιώτατοι; οἵτινες καὶ ὑμᾶς εἰδότες εὐσεβεστάτους τῶν Ἑλλήνων δικαστὰς καὶ δικαιωτάτους, καὶ ἐφ' ὑμᾶς ἤκουσιν ἐξαπατήσοντες, εἰ δύναιντο, ὅρκους τοσούτους διομοσάμενοι.

§ 14. 2. Ἄλλα ταῦτα.) Τὰ εἰρημένα μόνον δηλ. ὅτι οὗτοι, ὅπου μὲν αἰτιῶνται καὶ προαγορεύουσιν ὅπου δὲ . . . συνέισιν ἐμοί καὶ διαλέγονται. — 3. Ἀκούσαντας.) Ὑμᾶς δηλ. τοὺς δικαστὰς. — 4. Παρὰ τῶν ποριστῶν.) Τὸν Ἀριστίωνα ἐννοεῖ, καὶ Φιλῶνον, καὶ Ἀμπελῖνον. — 5. Οἱ τούτοις.) τοῖς πορισταῖς, καὶ πρακτορσι. — 6. Ἐξέλασαντές με.) Ἐξήλασαν γὰρ αὐτὸν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου ἀπογραφάμενοι φόνου· ὁ δὲ φόνου δίκην ἀπογραφεῖς, εἰργεται τῶν νομίμων, ὡς εἴρηται κεφ. 10. — 7. Ὅτι πρυτανεύων.) Καὶ ταῦτα ἐ-

ποίησαν, ἐπειδὴ ὅτε ἐπρυτάνευσον. — 8. Αὐτούς.) Τοὺς δόντας τοῖς . . . τριάκοντα μνᾶς. — 9. Ζητοῦντας.) Τοὺς βουλευτὰς. — 10. Καὶ νῦν δίκην.) Οἵτινες δηλαδὴ λαβόντες, ἐξέλασαντες, καὶ διομόσαντες, καὶ νῦν δίκην διδῶσιν αὐτοὶ τε, ὁ Φιλοκράτης δηλαδὴ καὶ οἱ σύν αὐτῷ, οἱ λαβόντες τὰς τριάκοντα μνᾶς, καὶ οἱ μετεγγνησάμενοι ὁ Ἀριστίων, ὁ Φιλῶνος, καὶ Ἀμπελῖνος. — 11. Καὶ παρ' οἷς.) Καὶ ἐκείνοι δηλαδὴ, παρ' οἷς ἐτέθη παρ' αὐτῶν τὰ χρήματα ὡς μεσίσταις. — 12. Οὕτως αὐτοῖς.) Ἀμελῶς δηλαδὴ, ἢ ἀνοήτως, ἢ βραθύμως.

ΕΚ ΤΩΝ ΛΥΣΙΟΥ.

Α'. Ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου.

Ὑπόθεσις.

Εὐφίλτου τινὸς Ἀθηναίου τὴν γυναῖκα ἐμοίχευεν Ἐρατοσθένης Οἰθηεν· τοῦτον ἐπ' αὐτοφόρῳ λαβὼν Εὐφίλτος ἀπέκτεινε κατὰ τὸν νόμον τὸν ἐξεῖναι κελεύοντα τῷ ἐπ' αὐτοφόρῳ μοιχῷ χρῆσθαι ὅπως ἐθέλει τις· φεύγων δὲ δίκην φόνου ἀπολογεῖται ὁ Εὐφίλτος· τὸν δὲ λόγον συνέθετο Λυσίας ὁ ῥήτωρ.

§ 1. Περὶ πολλοῦ ἂν ποιησαίμην,² ὧ ἄνδρες, τὸ τοιοῦτους ὑμᾶς ἐμοὶ δικαστὰς περὶ τούτου τοῦ πράγματος γενέσθαι, οἷοί περ ἂν³ ὑμῖν αὐτοῖς εἴητε τοιαῦτα πεπονθότες.⁴ Εὖ γὰρ οἶδ', ὅτι,⁵ ἢ τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ τῶν ἄλλων ἔχετε, ἢ ὑπερ περὶ ὑμῶν αὐτῶν, οὐκ ἂν εἴη, ὅστις οὐκ⁶ ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις ἀγανακτοίη· ἀλλὰ πάντες ἂν περὶ τῶν τὰ τοιαῦτα⁷ ἐπιτηδεύοντων τὰς ζημίας μικρὰς ἡγείσθε. Καὶ ταῦτα οὐκ ἂν εἴη μόνον παρ' ὑμῖν οὕτως ἐγνωσμένα, ἀλλ' ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι. Περὶ τούτου γὰρ μόνου τοῦ ἀδικήματος καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ὀλιγαρχίᾳ ἢ αὐτῇ τιμωρίᾳ τοῖς ἀσθενεστάτοις πρὸς τοὺς τὰ μέγιστα δυναμένους ἀποδίδεται ὥστε τὸν χειρίστον τῶν αὐτῶν⁸ τυγχάνειν τῷ βελτίστῳ. Οὕτως, ὧ ἄνδρες, ταύτην τὴν ὕβριν⁹ ἅπαντες ἄνθρωποι δεινοτάτην ἡγοῦνται. Περὶ μὲν οὖν τοῦ μεγέθους τῆς ζημίας¹⁰ ἅπαντας ὑμᾶς νομίζω τὴν αὐτὴν διάνοιαν ἔχειν, καὶ οὐδένα οὕτως ὀλιγώρως διακείσθαι,¹¹ ὅστις οἶεται δεῖν συγγνώμης τυγχάνειν, ἢ μικρὰς ζημίας ἀξίους ἡγείται τοὺς τῶν τοιούτων ἔργων αἰτίους· ἡγοῦμαι δὲ, ὧ ἄνδρες, τοῦτό με δεῖν ἐπιδείξαι, ὥς ἐμοίχευεν Ἐρατοσθένης τὴν γυναῖκα τὴν ἐμήν, καὶ ἐκείνην τε διέφθειρε, καὶ

§ 1. 2. Περὶ πολλοῦ ἂν ποιησαίμην.) Κατὰ περίφρασιν ἀντὶ τοῦ, μεγάλην φροντίδα ἔχω· πολὺ ἐπεθύμουν· παντὸς ἄλλου προσέτιμον καὶ τὰ τοιαῦτα τοιοῦτο δὲ καὶ τὸ περὶ πλείονος ποιοῦμαι, καὶ τὸ, περὶ πλείστου ποιοῦμαι. — 3. Οἷοί περ ἂν.) Ἐννοεῖται ἀπὸ κοινοῦ τὸ, ἐγίνεσθε δικασταί. — 4. Εἴητε . . . πεπονθότες.) Εἰ τοιαῦτα ἐπάθατε. — 5. Εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι.) Τὸ παρ' ἡμῖν Εἰμί πεπληροφορημένος ὅτι. — 6. Οὐκ ἂν εἴη ὅς τις οὐκ.) Ἀντὶ ἑ-

κατος, πᾶς τις ἂν. — 7. Τὰ τοιαῦτα.) Οἷα δηλαδὴ Ἐρατοσθένης πρὸς τὴν Εὐφίλτου γυναῖκα, μοιχεύων αὐτήν, ἐπέτῃθευεν. — 8. Τῶν αὐτῶν.) Ὑπακούεται Δικαίων. — 9. Ταύτην τὴν ὕβριν.) Ἡν δηλαδὴ ἐγὼ ὕβρισμαι, καὶ περὶ ἧς νῦν ἀγωνίζομαι. — 10. Τῆς ζημίας.) Ἀντὶ τῆς ὕβρεως, ἢ παρανομίας, ἢ γούν περὶ τῆς ζημίας, ἧς ἀξιοὶ εἶσιν οἱ τῶν τοιούτων ἔργων αἰτίοι. — 11. Οὕτως ὀλιγώρως διακείσθαι.) Οὕτω καταφρονεῖν δηλαδὴ τοῦ πράγματος.

τοὺς παῖδας τοὺς ἐμούς ἤσχυνε, καὶ ἐμὲ αὐτὸν ὕβρισεν, εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἐμὴν εἰσιῶν. Καὶ οὔτε ἔχθρα¹² ἐμοὶ καὶ ἐκείνῳ οὐδεμία ἦν, πλὴν ταύτης, οὔτε χρημάτων ἕνεκα ἔπραξα ταῦτα, ἵνα πλούσιος ἐκ πέντητος γένωμαι, οὔτε ἄλλου κέρδους οὐδενός,¹³ πλὴν τῆς κατὰ νόμους τιμωρίας.

§ 2. Ἐγὼ τοίνυν ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν ἅπαντα ἐπιδείξω τὰ ἐμαυτοῦ πράγματα, οὐδὲν παραλείπων, ἀλλὰ λέγων τάληθῃ. Ταύτην γὰρ ἐμαυτῷ μόνῃ ἡγοῦμαι σωτηρίαν, ἐὰν ὑμῖν εἰπεῖν δυνηθῶ ἅπαντα τὰ πεπραγμένα. Ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες, ἐπειδὴ ἔδοξέ μοι γῆμαι, καὶ γυναικὶ ἡγαγόμενῃ εἰς τὴν οἰκίαν, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον οὕτω διεκείμεν, ὥστε μήτε λυπεῖν μήτε λίσαν ἐπ' ἐκείνῃ εἶναι,² ὅ,τι ἂν θέλῃ ποιεῖν· ἐφύλαττόν τε ὡς οἶόν τε ἦν, καὶ προσεῖχον τὸν νοῦν,³ ὥσπερ εἰκός ἦν. Ἐπειδὴ δέ⁴ μοι παιδίον γίνεται, ἐπίστευον ἤδη, καὶ πάντα τὰ ἐμαυτοῦ ἐκείνῃ παρέδωκα, ἡγούμενος ταύτην οἰκειότητα⁵ μεγίστην εἶναι. Ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ χρόνῳ, ὦ Ἀθηναῖοι, πασῶν ἦν βελτίστη· καὶ γὰρ οἰκονόμος δεινὴ, καὶ φειδωλὸς ἀγαθὴ, καὶ ἀκριβῶς πάντα διοικοῦσα. Ἐπειδὴ δέ μοι ἡ μήτηρ ἐτελεύτησε, πάντων τῶν κακῶν ἀποθανοῦσα αἰτία μοι γεγένηται. Ἐπ' ἐκφορὰν γὰρ αὐτῇ⁶ ἀκολουθήσασα ἡ ἐμὴ γυνή, ὑπὸ τούτου τοῦ ἀνθρώπου⁷ ὀφθεῖσα, χρόνῳ διαφθείρεται. Ἐπιτηρῶν γὰρ τὴν θανάτου τὴν εἰς τὴν ἀγορὰν βαδίζουσαν, καὶ λόγους προσφέρων, ἀπόλεσεν αὐτήν.

§ 3. Πρῶτον μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, (δεῖ γάρ καὶ ταῦθ' ἡμῖν διηγήσασθαι,) οἰκίδιον ἔστι μοι διπλοῦν, ἴσα ἔχον τὰ ἄνω τοῖς κάτω, κατὰ τὴν γυναικωνίτιν² καὶ κατὰ τὴν ἀνδρωνίτιν. Ἐπειδὴ δέ τὸ παιδίον ἐγένετο ἡμῖν, ἡ μήτηρ αὐτὸ ἐθήλαξεν· ἵνα δὲ μὴ, ἐπότε λούεσθαι θέοι, κινδυνεύῃ κατὰ τῆς κλίμακος καταβαίνουσα, ἐγὼ μὲν ἄνω διητόμην, αἱ δὲ γυναῖκες κάτω. Καὶ οὕτως ἤδη συνεισισμένον ἦν,³ ὥστε πολλάκις ἡ γυνὴ ἀπῆει κάτω καθευδήσουσα

— 12. Καὶ οὔτε ἔχθρα.) Τὸ ἐν τῶν δυοῶν ἀρνητικῶν παρέλκει· κείται δὲ κατ' ἐπίτασιν· ὡς εἰ ἔλεγε· καὶ οὔτε ἔχθρα ἢν τις οὐδεμία· ἐπιτακτικώτερον διὰ τὸ γενικώτερόν τι δηλοῦν. — 13. Οὔτε ἄλλου κέρδους οὐδενός.) Τὸ Οὐδενός διὰ τὸ καθόλου προτετέθη ὡς ἐν τῷ Οὐδεμία εἰρηται.

§ 2. 2. Ἐπ' ἐκείνῃ εἶναι.) Ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν δηλαδὴ ἐκείνης, ἵνα ποιῇ ὅ,τι ἐκείνη θέλει. — 3. Προσεῖχον τὸν νοῦν.) Παρ' ἡμῖν δὲ παρέλκει ἡ αἰτιατικὴ, Προσεῖχον μόνον λέγουσιν ἔστι δὲ κατ' ἐκλειψιν· δηλ. τὸν νοῦν πρὸς ἐκείνην. — 4. Ἐπειδὴ δέ.) Χρονικὸν τὸ Ἐπειδὴ, κατ'

ἀνάλυσιν χρονικῆς μετοχῆς· ἀντὶ Γενομένην δέ μοι παιδίον. — 5. Ταύτην οἰκειότητα.) Τοῦτο μεγίστης οἰκειότητος εἶναι αἰτίον· τοῦτο πρὸς οἰκειότητα μέγιστον εἶναι· ἔνθα ἑλλείπει Τὸ πιστεύειν τῇ γυναικὶ· καὶ παραδιδόναι αὐτῇ ἅπαντα, ἢ γοῦν τὸ παιδίον ἔχειν. — 6. Ἐπ' ἐκφορὰν γὰρ αὐτῇ.) Ἠκολούθησε γὰρ ἡ ἐμὴ γυνὴ τῇ μητρὶ ἀποθανούσῃ φεραμένην εἰς τὸν τάφον· τοῦτο δηλοῖ ἡ ἐκφορὰ. — 7. Ὑπὸ τούτου τοῦ ἀνθρώπου.) Τοῦ Βρατσισθένους δηλ.

§ 3. 2. Κατὰ τὴν γυναικωνίτιν.) Οἰκίαν ἐννοεῖται. — 3. Συνεισισμένον ἦν.)

ὥς τὸ παιδίον, ἵνα τὸν τιθὲν αὐτῷ διδῶ, καὶ μὴ βοᾷ. Καὶ ταῦτα πολὺν χρόνον οὕτως ἐγίνετο, καὶ ἐγὼ οὐδέποτε ὑπώπτευσα· ἀλλ' οὕτως ἡλιθίως διεκείμην, ὥστε ὄμην τὴν ἐμαυτοῦ γυναῖκα πασῶν σωφρονεστάτην εἶναι τῶν ἐν τῇ πόλει. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ὧ ἄνδρες, ἦκον μὲν ἀπροσδοκῆτως ἐξ ἀγροῦ· μετὰ δὲ τὸν δεῖπνον, τὸ παιδίον ἐδόξα, καὶ ἐδυσιλόλαιεν, ὑπὸ τῆς θεραπαίνης ἐπιτήδεις λυπούμενον, ἵνα ταῦτα ποιῇ. Ὁ γὰρ ἄνθρωπος ἐνδοῦ ἦν (ὑστερον γὰρ ἅπαντα ἐπυθόμην) καὶ ἐγὼ τὴν γυναῖκα ἀπιέναι ἐκέλευον, καὶ δοῦναι τῷ παιδί τὸν τιθόν, ἵνα παύσῃται κλαίων. Ἡ δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἤθελεν, ὥς ἂν ἀσμένῃ με ἐωρακυῖα ἦκοντα διὰ χρόνου. Ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ ὠργιζόμην, καὶ ἐκέλευον αὐτὴν ἀπιέναι, ἵνα σύ γε, ἔφη, πειρᾶς ἐνταῦθα τὴν παιδίσκην· καὶ πρότερον δὲ μεθύων εἴλκεις αὐτήν. Κἀγὼ μὲν ἐγέλων· ἐκείνη δὲ ἀναστᾶσα καὶ ἀπιοῦσα προστίθεισι τὴν θύραν,⁴ προσποιουμένη παίζειν, καὶ τὴν κλεῖν ἐφέλκεται. Κἀγὼ τούτων οὐδὲν ἐνθυμούμενος, οὐδ' ὑπονοῶν, ἐκάθευδον ἄσμενος, ἦκων ἐξ ἀγροῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἦν πρὸς ἡμέραν, ἦκεν ἐκείνη, καὶ τὴν θύραν ἀνέφραξε. Ἐρομένου δέ μου, τί αἱ θύραι νύκτωρ φοροῖεν,⁵ ἔφασκε τὸν λύχνον ἀποσβεσθῆναι τὸν παρὰ τῷ παιδίῳ, εἴτα ἐκ τῶν γειτόνων ἀνάψασθαι, ἐσιώπων ἐγὼ, καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν ἡγούμην. Ἐδοξε δέ μοι, ὧ ἄνδρες, τὸ πρόσωπον ἐψιμιθιωῖσθαι,⁶ τοῦ ἀδελφοῦ τεθνεῶτος οὕτω τριάκονθ' ἡμέρας. Ὅμως δ' οὐδ' οὕτως οὐδὲν εἰπὼν περὶ τοῦ πράγματος, ἐξελθὼν ὠχόμην ἔξω σιωπῇ.

§ 4. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὧ ἄνδρες, χρόνου μετὰξὺ διαγενομένου, καὶ ἐμοῦ πολὺ ἀπολελειμμένου τῶν ἐμαυτοῦ κακῶν, προσέρχεται μοι τις πρεσβύτης ἄνθρωπος, ὑπὸ γυναικὸς ἐπιπεμφθεῖσα, ἣν ἐκεῖνος ἐμοίχευεν, ὥς ἐγὼ ὑστερον ἦκουον· αὕτη δὲ² ὀργιζομένη, καὶ ἀδικεῖσθαι νομίζουσα, ὅτι οὐκ ἔτι ὁμοίως ἐφοῖτα παρ' αὐτήν, ἐφύλαττεν, ἕως ἐξεῦρεν ὅτι εἴη³ τὸ αἴτιον. Προσπελοῦσα οὖν⁴ μοι ἐγγὺς ἡ ἄνθρωπος τῆς οἰκίας τῆς ἐμῆς, ἐπιτηροῦσα,⁵ Εὐφίλντε, ἔφη, μηδεμιᾶ πολυπραγμοσύνῃ προσεληλυθῆναι με νόμιζε πρὸς σε. Ὁ γὰρ ἀνὴρ ὁ ὑβρίζων εἰς σέ καὶ τὴν γυναῖκα τὴν σὴν, ἐχθρὸς ὦν ἡμῖν τυγχάνει.⁶ Ἐάν οὖν λάθῃς τὴν θεράπαιναν τὴν εἰς τὴν ἀγορὰν βαδίζουσαν καὶ διακονοῦσαν ὑμῖν, καὶ βατανίσῃς, ἅπαντα πεύσῃ.

Ἐννοεῖται Ἡμῖν τοῦτο. — 4. Προστίθεισι τὴν θύραν. (Ἐκλείπει δηλ. τὴν θύραν καὶ τὴν κλεῖν ἐλαβε. — 5. Φοροῖεν.) Ἀπὸ γὰρ παρρηγιένου τὰ ἐρωτηματικὰ πρὸς εὐκτικόν. — 6. Τὸ πρόσωπον ἐψιμιθιωῖσθαι.) Ὅτι ἦν ἐψιμιθωμένη κατὰ τὸ πρόσωπον.

§ 4. 2. Αὕτη δὲ.) Ἡ γυνὴ πέμψασα τὴν

γυνῶν· ὁ δὲ τοι Δὲ ἀντι τοῦ Γάρ. — 3. Ὅ,τι εἴη.) Καὶ τὰ ἄοριστα ἀπὸ παρρηγιένου πρὸς εὐκτικὸν φέρεται. — 4. Προσπελοῦσα οὖν.) Ἐγγὺς τῆς ἐμῆς οἰκίας προσεληθούσά μοι ἡ ἄνθρωπος. — 5. Ἐπιτηροῦσα.) Θεωροῦσα περὶ αὐτήν. — 6. Ἀντὶ τοῦ τυγχάνει.) Ἀντὶ τοῦ ἔστι.

Ἔστι δὲ, ἔφη, Ἐρατοσθένης Οἰθηεν⁷ ὁ ταῦτα πράττων, ὃς αὐτὸν μόνον τὴν σὴν γυναῖκα διέφθορεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας πολλὰς. Ταύτην γὰρ τὴν τέχνην ἔχει. Ταῦτα εἰπούσα, ὦ ἄνδρες, ἐκείνη μὲν ἀπηλλάγη,⁸ ἐγὼ δὲ εὐθέως ἐταραττόμην· καὶ πάντα μου εἰς τὴν γνώμην εἰσῆει.⁹ Καὶ μεστὸς ἦν ὑποφίας, ἐνθυμούμενος μὲν, ὡς ἀπεικλίσθην ἐν τῷ θωματίῳ, ἀναμιμνησκόμενος δὲ, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐψόφει ἡ μέταυλος θύρα καὶ ἡ αὐλεις,¹⁰ (ὁ οὐδέποτε ἐγένετο¹¹) ἔδοξε δὲ μοι ἡ γυνὴ ἐψιμιθιώσθαι. Ταῦτά μου πάντα εἰς τὴν γνώμην εἰσῆει, καὶ μεστὸς ἦν¹² ὑποφίας.

§ 5. Ἐλθὼν δὲ οἶκαδε, ἐκέλευον ἀκολουθεῖν μοι τὴν Θεράπαιναν εἰς τὴν ἀγοράν. Ἀγαγὼν δ' αὐτὴν ὡς τῶν ἐπιτηδεῶν τινά,² ἔλεγον, ὅτι ἐγὼ πάντα εἶην πεπυσμένος τὰ γινόμενα ἐν τῇ οἰκίᾳ. Σοὶ οὖν, ἔφην, ἔξεστι δυοῖν ὁπότερον βούλει ἐλέσθαι· ἢ μαστιγωθείσαν εἰς μύλωνα ἐμπεσεῖν,³ καὶ μηδέποτε παύσασθαι κακοῖς τοιοῦτοις συνεχομένην, ἢ κατειπούσαν ἅπαντα τάληθῃ, μηδὲν παθεῖν κακόν, ἀλλὰ συγγνώμης παρ' ἐμοῦ τυχεῖν τῶν ἡμαρτημένων. Ψεῦση δὲ μηδὲν, ἀλλὰ πάντα τάληθῃ λέγει. Κἀκεῖνη τὸ μὲν πρῶτον ἔξαρκος ἦν, καὶ ποιεῖν ἐκέλευεν ὅτι βούλωμαι· οὐδὲν γὰρ⁴ εἰδέναι· ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ ἐμνήσθην Ἐρατοσθένους πρὸς αὐτήν, καὶ εἶπον, ὅτι οὗτος ὁ φοιτῶν εἴη⁵ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἐξεπλάγη, ἡγησαμένη με πάντα ἀκριβοῶς ἐγνωκέναι. Καὶ τότε ἤδη πρὸς τὰ γονατὰ μου πεσούσα, καὶ πίστιν παρ' ἐμοῦ λαβοῦσα μηδὲν πείσεσθαι κακόν, κατηγόρει⁶ πρῶτον μὲν ὡς μετὰ τὴν ἐκφορὰν αὐτὴ προσίει,⁷ ἔπειτα ὡς αὐτὴ⁸ τελευτῶσα εἰσαγγεῖλαι· καὶ ὡς ἐκείνη τῷ χρόνῳ πεισθεῖη, καὶ τὰς εἰσόδους, οἷς τρόποις⁹ προσίει· καὶ ὡς Θεσμοφορίοις¹⁰ ἐμοῦ ἐν ἀγρῷ ὄντος, ὥχετο εἰς τὸ ἱερὸν μετὰ τῆς μητρὸς

— 7. Οἰθηεν.) Ὁ ἐκ τοῦ δήμου Οἰθῆς. —

8. Ἀπηλλάγη.) Ἀνεχώρησεν. — 9. Εἰς τὴν γνώμην εἰσῆει.) Ἐλογιζόμενῃ δηλ. πάντα. — 10. Ἡ μέταυλος θύρα καὶ ἡ αὐλεις.) Μέταυλος μὲν θύρα· φησὶν ὁ Βαρῖνος, ἡ τῆς ρυπαρᾶς λεγομένης αὐλῆς, οὗ ὄρνιθες ἦσαν· αὐλεις δὲ, ἡ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ πρώτῃ θύρᾳ τῆς οἰκίας. Ἀρποκρατίων δὲ Μέταυλος, ἡ μέση τῆς ἀνδρῶν τιτδος καὶ τῆς γυναικωνίτιδος θύρα Ἀττικῶς· μέταυλος δὲ Ἑλληνικῶς. —

11. Οὐδέποτε ἐγένετο.) Ἐννοῖται Πρότερον. — 12. Μεστὸς ἦν.) Τὸ ἦν πρωτοπροσωποῦν, παρατατικὸς, ἦν, ἦς, καὶ ἦν. —

§ 5. 2. Ὡς τῶν ἐπιτηδεῶν τινά.) Τὸ Ὡς· ἀντὶ τῆς Πρίος· ἤτοι πρὸς τινὰ τῶν φίλων καὶ συνήθων. — 3. Εἰς μύλωνα ἐμπεσεῖν.) Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις κολαστηρίοις καὶ ὁ μύλων ἦν· ὃ διὰ τὴν ἀκληρότητα οὐκ εὐφημον λέγειν φησὶ

Πολυδεῦς. βιβλ. Α'. κεφ. η'. ἀλλ' ἀντὶ μύλωνα σιτοποιὸς οἶκος ὀνομάζειν. — 4. Οὐδὲν γὰρ.) Ἐλεγεν. Ἐννοεῖται. — 5. Ὅτι οὗτος... εἴη.) Ἀπὸ γὰρ παρωχημένου πρὸς εὐκτικὸν τὸ Ὅτι. — 6. Κατηγόρει.) Ἐλεγε δηλονότι κατὰ Ἐρατοσθένους πάντα διηγούμενη. — 7. Ὡς... προσίει.) Πρὸς εὐκτικὸν τὸ Ὡς, ὅτι ἀπὸ παρωχημένης προσῆει δὲ ὁ Ἐρατοσθένης πρὸς τὴν Θεράπαιναν. — 8. Αὐτή.) Ἡ Θεράπαινα. — 9. Οἷς τρόποις.) Δηλαδή· ἔλεγεν ἡ Θεράπαινα καὶ τὰς τοῦ Ἐρατοσθένους εἰς τὴν ἐμὴν γυναῖκα εἰσόδους τοῦτ' ἔστιν· οἷς τρόποις προσίει εἰς τὴν ἐμὴν γυναῖκα. — 10. Θεσμοφορίαις.) Ἐν Θεσμοφορίαις· Ἐορτὴ δὲ ἦν τὰ Θεσμοφορία ἐν Ἀθήναις Δήμητρος, ἣν ἡγούντο νομοδοτεῖραν, Θεσμούς γὰρ καὶ τοὺς νόμους ἔλεγον· ὅθεν καὶ τοὺς τῶν νόμων φύλακας Θεσμοθέτας ἐκάλεον· ἐγγίνετο δὲ.

τῆς ἐκείνου· καὶ τᾶλλα τὰ γενόμενα πάντα ἀκριβῶς διηγήσατο. Ἐπειδὴ δὲ πάντα εἴρητο αὐτῇ, εἶπον ἐγώ, ὅπως τοῖνυν¹¹ ταῦτα μηδεὶς ἀνθρώπων πεύσεται· εἰ δὲ μή,¹² οὐδὲν σοι κύριον ἔσται, τῶν πρὸς ἡμῖν ὁμολογημένων.¹³ ἀξιῶ δέ σε ἐπ' αὐτοφόρῳ ταῦτά μοι ἐπιδείξαι· ἐγὼ γάρ οὐδὲν δέομαι λόγων· ἀλλὰ τὸ ἔργον¹⁴ φανερόν γενέσθαι, εἴπερ οὕτως ἔχει. Ὁμολόγει ταῦτα ποιήσιν. Καὶ μετὰ ταῦτα διεγένοντο ἡμέραι τέσσαραι ἢ πέντε,¹⁵ ὡς ἐγὼ μεγάλοις ὑμῖν τεκμηρίοις ἐπιδείξω. Πρῶτον δὲ διηγήσασθαι βούλομαι τὰ πραχθέντα τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ.

§ 6. Σώστρατος ἦν μοι ἐπιτήδειος καὶ φίλος· τούτῳ ἡλίου δευκότος ἰόντι² ἐξ ἀγροῦ ἀπήντησα. Εἰδὼς δ' ἐγώ, ὅτι τῆνικαῦτα ἀφιγμένος,³ οὐδὲν ἂν καταλήψοιτο οἴκοι τῶν ἐπιτηδείων, ἐκέλευον συνδειπνεῖν·⁴ καὶ ἐλθόντες οἴκαδε ὡς ἐμέ,⁵ ἀναβάντες εἰς τὸ ὑπερῶν ἐδειπνοῦμεν. Ἐπειδὴ δὲ καλῶς,⁶ αὐτῷ εἶχεν, ἐκεῖνος μὲν ἀπιὼν ὤχετο,⁷ ἐγὼ δὲ ἐκάθευδον. Ὁ δ' Ἐρατοσθένης, ὦ ἄνδρες, εἰσέρχεται· καὶ ἡ Ψεράπαινα ἐπεγεῖρασά με εὐθύς, φράζει, ὅτι ἔνδον ἐστί. Κἀγὼ εἰπὼν ἐκείνῃ ἐπιμελίσθαι τῆς Ψύρας, καταβάς σιωπῇ ἐξέρχομαι, καὶ ἀφικνοῦμαι ὡς τὸν καὶ τὸν· καὶ τοὺς μὲν ἔνδον κατέλαβον, τοὺς δὲ οὐκ ἐπιδημοῦντας εὗρον.⁸ Παραλαβὼν δ' ὡς οἶόν τε ἦν πλείστους ἐκ τῶν παρόντων, ἐδάδιζον. Καὶ δᾶδας λαβόντες ἐκ τοῦ ἐγγυτάτου καπηλείου, εἰσερχόμεθα, ἀνεωγμένης τῆς Ψύρας, καὶ ὑπὸ τῆς ἀνθρώπου παρεσκευασμένης. Ὡσαντες δὲ τὴν Ψύραν τοῦ θωρακίου, οἱ μὲν πρῶτοι εἰσιόντες ἔτι εἶδομεν αὐτὸν κατακείμενον παρὰ τῇ γυναικί· οἱ δ' ὕστερον ἐν τῇ κλινῇ γυμνὸν ἑστηκότα. Ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες, πατάξας καταβάλλω αὐτόν, καὶ τῷ χεῖρι περικαγχών εἰς τοῦπισθεν, καὶ δῆσας, ἡρώτιον, διὰ τί ὑβρίζει, εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἐμὴν εἰσιών. Κἀκεῖνος ἀδικεῖν μὲν ὁμολογεί, ἠντιβόλει δὲ καὶ ἰκέτευε μὴ αὐτὸν κτείνειν, ἀλλ' ἀργύριον πράξασθαι.⁹ Ἐγὼ δ' εἶπον· ὅτι οὐκ ἐγὼ σε ἀποκτενῶ, ἀλλ' ὁ τῆς

ἡ ἑορτὴ αὐτῇ πενταήμερος κατὰ Πυαναΐων, τὸν ἀντιπαρβαλλόμενόν πως τῷ νῦν Νομβρίῳ· ὅτε αἱ γυναῖκες τρεῖς ἡμέρας ἐνήστευον μέχρις ἐσπέρας. — 11. Ὅπως τοῖνυν.) Ἐχει ἐννοούμενον ἐξωθεν τὸ Ὅρα, ἡ σκόπει ὅπως ταῦτα. — 12. Εἰ δὲ μή.) Φυλάξης σιωπῇ δηλ. — 13. Τῶν πρὸς ἡμῖν ὁμολογημένων.) Ὅσα πρὸς ἐμὲ ὁμολόγησας σύ, ἀγὼ πρὸς σέ. — 14. Ἀλλὰ τὸ ἔργον.) Ἀλλὰ δέομαι ἵνα τὸ ἔργον. — 15. ἢ πέντε.) Ἐννοεῖται ἐλλείπουσα ἡ ἔννοια αὐτῇ. Κἀ ἐπ' αὐτοφόρῳ τὸν μοιχὸν ἔνδον ἔλαβον.

§ 6. 2. ἰόντι.) Ἀντί Ἐπαυρίον τι, ἐπανήκοντι. — 3. Ἀφιγμένος.) Ἐννοεῖται

ἐκ τοῦ ἀγροῦ, εἰς τὸ ἄστυ πρὸς τοὺς οἰκίους. — 4. Συνδειπνεῖν.) Ἐμοὶ δηλ. — 5. Ὡς ἐμέ.) Τὸ Ὡς αὐτὴ τῆς Πρὸς· τοῦ δὲ τόπου τὸ μὲν διὸν ἐκφράζεσθαι ἐπιρρήματικῶς, τὸ δὲ μέρος προθετοπῶτως φιλεῖ. — 6. Ἐπειδὴ δὲ καλῶς.) Τὸ καθ' ἡμᾶς, Ἀφροῦ εὐχαριστήθη. — 7. Ἀπιὼν ὤχετο.) Ἀνεχώρησε· παρέλκει δὲ τὸ Ἀπιὼν ἐν τῷ ὤχετο. — 8. Οὐκ ἐπιδημοῦντας εὗρον.) Οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τοῖς οἴκοις. — 9. Ἀλλ' ἀργύριον πράξασθαι.) Ἀλλ' ἵνα ἀπαιτήτω χρήματα αὐτῷ· Εἰσπράττω γὰρ κατὰ σχῆμα ἐνεργητικὸν ἀνευ προθέσεως, ἀντὶ τοῦ Ἀπαιτῶ λαμβάνεται· φησὶ Βαρύνης ἐν τῷ

πόλεως νόμος· ὃν σὺ παραβαίνων, περὶ ἐλάττονος τῶν ἡδοκῶν ἐποίησας,¹⁰ καὶ μᾶλλον εἴλου τοιοῦτον ἀμάρτημα ἐξαμαρτάνειν εἰς τὴν γυναῖκα τὴν ἐμήν, καὶ εἰς τοὺς παῖδας¹¹ τοὺς ἐμούς, ἢ τοῖς νόμοις πείθεσθαι, καὶ κόσμιος εἶναι.

§ 7. Οὕτως, ὦ ἄνδρες, ἐκεῖνος τούτων ἔτυχεν, ὃν περ καὶ οἱ νόμοι κελεύουσι τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας,² οὐκ εἰταρπασθεὶς ἐκ τῆς ὁδοῦ, οὐδ' ἐπὶ τὴν ἐστίαν καταφυγών,³ ὥσπερ οὗτοι⁴ λέγουσι· πῶς γὰρ ἄν;⁵ ὅς τις ἐν τῷ δωματίῳ πληγείς κατέπεσεν εὐθύς· περιέστρεψα δ' αὐτοῦ τὴν χεῖρα⁶, ἔνδον δ' ἦσαν ἄνθρωποι τοσοῦτοι, οὓς διαφυγεῖν οὐκ ἐδύνατο, οὔτε σιδηρον, οὔτε ξύλον, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἔχων, ὃ τοὺς εἰσελθόντας ἄν ἡμύνατο. Ἄλλ', ὦ ἄνδρες, οἶμαι καὶ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι οἱ μὴ τὰ δίκαια πράττοντες, οὐχ ὁμολογοῦσι τοὺς ἐχθροὺς λέγειν τάληθ'· ἀλλ' αὐτοὶ ψευδόμενοι, καὶ τὰ τοιαῦτα μηχανώμενοι, ὀργὰς τοῖς ἀκούουσι κατὰ τῶν τὰ δίκαια πραττόντων παρασκευάζουσι. Πρῶτον μὲν οὖν ἀνάγνωθι⁷ τὸν νόμον. Νόμος. Οὐκ ἡμφισβήτει, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ὁμολογεῖ ἀδικεῖν· καὶ ὅπως μὲν μὴ ἀποθάνῃ ἡντιβόλει καὶ ἰκέτους, ἀποτίνειν δ' ἕτοιμος ἦν χρήματα. Ἐγὼ δὲ τῷ μὲν ἐκείνου τιμῇματι οὐ συνεχώρουν, τὸν δὲ τῆς πόλεως νόμον ἡξίου εἶναι κυριώτερον· καὶ ταύτην ἔλαβον τὴν δίκην,⁸ ἣν ὑμεῖς δικαιοσύνην εἶναι ἡγησάμενοι τοῖς τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύουσιν ἐτάξατε. Καὶ μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες. Μαρτυρίαι. Ἀνάγνωθι δεῖναι καὶ τοῦτον τὸν νόμον ἐκ τῆς στήλης τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου. Νόμος. Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, ὅτι αὐτῷ τῷ δικαστηρίῳ τῷ ἐξ Ἀρείου πάγου,⁹ ὃ καὶ πάτριόν ἐστι, καὶ ἐφ' ὑμῶν ἀποδεδόται τοῦ φόνου τὰς δίκας δικάζειν, διαρρήθην εἴρηται, τοῦτον μὴ καταγινώσκειν φό-

Εἰσπράττω. — 10. Περί ἐλάττονος... ἐποίησας.) Κατεργρόνητας προτιμήσας τὰς ἡδονάς. — 11. Τοὺς παῖδας.) Οὗτος δὲ εἷς ἦν, ἐπιμαρτήδιος ἔτι, ὡς προεῖρηται· τὸ δὲ πληθυντικὸν κατ' ἔθος Ἀττικὸν ἐλήφθη.

§ 7. 2. Τοὺς . . . πράττοντας.) Ἐννοεῖται Τυχάνειν τούτων· λέγει γὰρ Ἐάν τις μοιχὸν λάβῃ, ὅτι ἂν βούληται χρησθῆαι. — 3. Ἐπὶ τὴν ἐστίαν καταφυγών.) Τοὺς εἰς τὰ ἱερὰ καταφεύγοντας οὐκ ἡδίκουν· οὕτω δὲ καὶ ἡ ἐν οἴκοις ἐστία ὡς ἱερὸν τῆς ἑστίας θεᾶς τοῦ πυρὸς ἅπλουσιν ἦν. — 4. Ὄσπερ οὗτοι.) Οἱ κατήγοροι δηλονότι, τοῦ Ἐρατοσθένους προσηκόντες. — 5. Πῶς γὰρ ἄν;) Ἐννοεῖται καταφύγοι ἐπὶ τὴν ἐστίαν. — 6. Τῷ χεῖρι.) Ἀττικῶς ἀντὶ τὰ χεῖρες τῶν γὰρ δυϊκῶν τὰ θηλυκὰ ἄρ-

θροὺς ἐστὶ ὅτε ἀρσενικαῖς συνάπτουσι. Τὸ χεῖρες τὸ ἡμέρκα λέγοντες, οἱ Ἀθηναῖοι. — 7. Ἀνάγνωθι.) Πρὸς τὸν γραμματέα ἀποτείνεται. Ἦν γὰρ ἐν Ἀθῆναις ἐν τοῖς δικαστηρίοις Γραμματεὺς ὃς ἀνεγίνασκε τὰς μαρτυρίας, καὶ ψηφίσματα, καὶ ὅσα τοιαῦτα ἦσαν ἐν τῇ Πυλῇ, τόπω ἔνθα ἐφύλαττοντο τὰ τοιαῦτα γράμματα. — 8. Ταύτην ἔλαβον τὴν δίκην.) Οὕτως ἐτιμωρησάμεν αὐτόν· τὸ γὰρ λαμβάνειν δίκην κατὰ περίφρασιν ἀντὶ τοῦ Τιμωρεῖσθαι, κατ' ἐνεργητικὴν σημασίαν ἐστί. — 9. Τῷ ἐξ Ἀρείου πάγου.) Ὁς λέγει· Ἐάν τις ἀποκτείνῃ ἐν ἀθλοῖς ἄλλον, ἢ ἐν ὁδοῖς καθελών, ἢ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας, ἢ ἐπὶ δάμαρτι, ἢ ἐπὶ μητρὶ, ἢ ἐπὶ ἀδελφῇ, ἢ ἐπὶ θυγατρὶ, ἢ ἐπὶ παλλὰν, ἢ, ἢ, ἢν ἂν ἐπ' ἐλευθερίοις παισὶν ἔχη, τούτων ἕνεκα μὴ φεύγειν κτείνοντα· ἐκ

νου, ὅς ἂν ἐπὶ δάμαρτι τῇ ἑαυτοῦ μοιχὸν λαβὼν, ταύτην τὴν τιμωρίαν¹⁰ ποιήσεται. Καὶ οὕτω σφόδρα ὁ νομοθέτης ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς γυναίξιν δίκαια ταῦτα ἡγήσατο εἶναι, ὥστε καὶ ἐπὶ ταῖς παλλακαῖς, ταῖς ἐλάττονος ἀξίαις, τὴν αὐτὴν δίκην ἐπέθηκε. Καὶ τοι δὴλον, ὅτι, εἴ τινα εἶχε¹¹ ταύτης μείζω τιμωρίαν ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς, ἐποίησαν ἂν νῦν δὲ οὐχ οἷός τε ὦν ταύτης ἰσχυροτέραν ἐπ' ἐκείναις ἐξευρεῖν, τὴν αὐτὴν καὶ ἐπὶ ταῖς παλλακαῖς ἡξίωσε γίνεσθαι. Ἀνάγνωθι δέ μοι καὶ τοῦτον τὸν νόμον. Νόμος. Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, ὅτι κελεύει, ἐάν τις ἄνθρωπον ἐλεύθερον, ἢ παιῖδα, αἰσχύνῃ βία, διπλὴν τὴν βλάβην¹² ὀφείλειν· ἐάν δὲ γυναῖκας, ἐφ' αἷσπερ¹³ ἀποκτείνειν ἔξεστιν, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι. Οὕτως, ὦ ἄνδρες, τοὺς βιαζομένους ἐλάττονος ζημίας ἀξίους ἡγήσατο εἶναι ἢ τοὺς πείθοντας. Τῶν μὲν γάρ¹⁴ θάνατον κατέγνω, τοῖς δὲ¹⁵ διπλὴν ἐποίησε τὴν βλάβην· ἡγούμενος, τοὺς μὲν διαπρατομένους βίαν, ὑπὸ τῶν βιασθέντων μισεῖσθαι τοὺς δὲ πείσαντας, οὕτως αὐτῶν τὰς ψυχὰς διαφθεῖρειν, ὥστ' οἰκιοτέρως αὐτοῖς ποιεῖν τὰς ἀλλοτρίας γυναῖκας, ἢ τοῖς ἀνδράσι, καὶ πάσαν ἐπ' ἐκείνοις τὴν οἰκίαν γεγονέναι, καὶ τοὺς παιῖδας ἀδῆλους εἶναι, ὅποτερῶν τυγχάνουσιν ὄντες, τῶν ἀνδρῶν, ἢ τῶν μοιχῶν. Ἀνθ' ὧν ὁ τὸν νόμον τιθεὶς, θάνατον αὐτοῖς ἐποίησε τὴν ζημίαν.

§ 8. Ὁμοῦ τοίνυν, ὦ ἄνδρες,² οἱ μὲν νόμοι οὐ μόνον ἀπεγνωκότες εἰσὶ μὴ ἀδικεῖν, ἀλλὰ καὶ κεκελευκότες ταύτην τὴν δίκην λαμβάνειν. Ἐν ὑμῖν δ' ἐστὶ,³ πότερον χρὴ τούτους ἰσχυροὺς ἢ μηδεὶνδὲ ἀξίους εἶναι. Ἐγὼ μὲν γάρ οἶδα πάσας τὰς πόλεις διὰ τοῦτο τοὺς νόμους τίθεσθαι, ἵνα, περὶ ὧν ἂν πραγμάτων ἀπορώμεν, κατὰ τούτους ἐλθόντες σκεψώμεθα, ὅτι ἡμῖν ποιητέον ἐστίν. Οὗτοι τοίνυν παρὰ τῶν τοιούτων τοῖς ἀδικουμένοις τοιαύτην δίκην λαμβάνειν παρακελεύονται, οἷς⁴ ὑμᾶς ἀξιώ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν. Εἰ δὲ μὴ,⁵ τοιαύτην ἄδειαν τοῖς μοιχοῖς ποιήσητε, ὥς καὶ τοὺς κλέπτας ἐπαρεῖτε,⁶ φάσκειν μοιχοὺς εἶναι· εὖ εἰδότας, ὅτι,

τῶν ἀριστοκρατικῶν Δημοσθ. — 10. Ταύτην τὴν τιμωρίαν.) Ἴνα τὸν μοιχὸν φονεύτῃ. — 11. Εἴ τινα εἶχε.) Ἐννοεῖται. Ἐπιτιθέναι. — 12. Διπλὴν τὴν βλάβην.) Οἱ νόμοι περὶ τῶν ἄλλων ἀδικημάτων τῶν εἰς ἀσχυρίου λόγον ἀνηκόντων, διπλὴν τὴν βλάβην ὀφείλουν κελεύουσι. Δειναρχ. ἐν τῷ Δημοσθ. — 13. Ἐάν δὲ γυναῖκας ἐφ' αἷσπερ.) Ἐάν δηλονότι αἰσχύνῃ βία γυναῖκας, ὧν ἐπὶ τῇ αἰσχύνῃ ἀποκτείνειν ἔξεστιν, ἐν τοῖς οὗτοις δηλονότι τῷ ἀποκτείνεσθαι, ἐνέχεσθαι κελεύει ὁ νόμος. — 14. Τῶν μὲν γάρ.) Ἐλλείπει

Πεισάντων. — 15. Τοῖς δέ.) Βιασασμένοις.

§ 8. 2. Ὁμοῦ τοίνυν, ὦ ἄνδρες.) Πάντες δηλονότι ὁμοθυμαδὸν οἱ νόμοι, οὐ μόνον ἀποφθερίζονται λέγοντες· ὅτι οὐκ ἀδίκως, ἀλλὰ καὶ, καὶ τλ. — 3. Ἐν ὑμῖν δὲ ἐστὶ.) Ἐν τῇ ὑμετέρᾳ ἔξουσιν ἐστὶ διορίσασθαι. — 4. Οἷς.) Νόμοις δηλ. — 5. Εἰ δὲ μὴ.) Ἐχετε τὴν αὐτὴν γνώμην ὁρᾶτε ἵνα μὴ ποιήσεται. — 6. Ἐπαρεῖτε.) Ἀπρῆντες γὰρ ἐν οἰκίαις οἱ κλέπται, ἔχουσι λέγειν, ὅτι οὐκ εἰσὶ κλέπται, ἀλλὰ εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν, ἐρῶντες ἢ τῆς γυναικὸς ἢ ἄλλου τινός.

ἐάν ταύτην τὴν αἰτίαν περὶ ἑαυτῶν λέγωσι, καὶ ἐπὶ τούτῳ φάσκωσιν εἰς τὰς ἀλλοτρίας οἰκίας εἰσιέναι, εὐδεις αὐτῶν ἄψεται. Πάντες γὰρ εἴσονται, ὅτι τοὺς μὲν νόμους τῆς μοιχείας χαίρειν ἐάν δεῖ, τὴν δὲ ψῆφον τὴν ὑμετέραν δεδιέναι. Αὕτη γάρ ἐστι πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει κυριωτάτη.

§ 9. Σκέψασθε, ὦ ἄνδρες. Κατηγοροῦσι γάρ μου, ὡς ἐγὼ τὴν Σεράπαιναν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ μετελθεῖν ἐκέλευσα τὸν νεανίσκον. Ἐγὼ δὲ, ὦ ἄνδρες, δίκαιον ἐμὲ ἂν ποιεῖν ἡγούμην, ὥτινι οὖν τρόπῳ τὸν τὴν γυναῖκα τὴν ἐμὴν διαφθείραντα λαμβάνων. Εἰ μὲν γὰρ λόγων εἰρημένων, ἔργου δὲ μηδενὸς γεγεννημένου, μετελθεῖν ἐκέλευον² ἐκεῖνον, ἢ δίκαιον ἂν εἰ δὲ ἥδη πάντων διαπεπραγμένων, καὶ πολλάκις εἰσεληλυθότος εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἐμὴν, ὥτινι οὖν τρόπῳ ἐλάβδανον αὐτὸν, σωφρονεῖν ἑμαυτὸν ἡγούμην. Σκέψασθε δὲ, ὅτι καὶ ταῦτα³ ψεύδονται. Ῥαδίως δὲ ἐκ τῶνδε γνώσεσθε. Ἐμοὶ γάρ, ὦ ἄνδρες, (ὅπερ καὶ πρότερον) εἶπον φίλος ὢν Σώστρατος καὶ οἰκείως διακαίμενος, ἀπαντήσας ἐξ ἀγροῦ περὶ ἡλίου δυσμᾶς συνεδειπνεῖ καὶ ἐπειδὴ καλῶς εἶχεν αὐτῷ, ἀπὼν ὦχετο. Καὶ τοι πρῶτον μὲν, ὦ ἄνδρες,⁴ ἐνθυμήθητε, [ὅτι,] εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐγὼ ἐπεβούλευον Ἐρατοσθένει, πότερον ἢν μοι κρεῖττον⁵ αὐτῷ ἐτέρωθι δειπνεῖν, ἢ τὸν συνδειπνήσοντά με εἰσαγαγεῖν; Οὕτω γάρ ἂν ἤπτον ἐτόλμησεν ἐκεῖνος εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν. Εἶτα δοκῶ ἂν ὑμῖν, τὸν συνδειπνοῦτα ἀφείς, μόνος καταλειφθῆναι, καὶ ἔρημος γενέσθαι, ἢ κελεύειν ἐκεῖνον μένειν, ἵνα μετ' ἐμοῦ τὸν μοιχὸν ἐτιμωρεῖτο;⁶ Ἐπειτα, ὦ ἄνδρες, οὐκ ἂν δοκῶ ὑμῖν, τοῖς ἐπιτηδείοις μεθ' ἡμέραν παραγγεῖλαι, καὶ κελεύσαι αὐτοὺς συλλεγῆναι εἰς οἰκίαν τῶν φίλων τῶν ἐγγυτάτῳ μᾶλλον, ἢ ἐπειδὴ τάχιστα ἡσθόμην, τῆς νυκτὸς περιτρέχειν, οὐκ εἰδώς, ὅν τινα οἶκοι καταλήψομαι καὶ ὅν τινα ἐξῶ;⁷ Καὶ ὡς Ἀρμόδιον⁸ μὲν καὶ τὸν δεῖνα ἤλθον, οὐκ ἐπιδημοῦντας, (οὐ γὰρ ἤδειν⁹) ἐτέρους δὲ οὐκ ἔνδον ὄντας κατέλαβον¹⁰ οὕς δ' οἷός τε ἦν λαβῶν ἐδάδιζον. Καὶ τοι γε, εἰ προήδειν, οὐκ ἂν δοκῶ ὑμῖν καὶ Σεράποντας παρασκευάσασθαι, καὶ τοῖς

§ 9. 2. Μετελθεῖν ἐκέλευον. Τὸ Μετέρχομαι σημαίνει καὶ τὸ Πορεύομαι ἵνα ἀγάγω. ὁθεν θεοὶ ἐνταῦθα ἐκέλευσα τὴν Σεράπαιναν ἵνα πορευθεῖτα ἀγάγῃ· οὕτω καὶ Λουκιαν. Νεκρ. διάλ. Μενηπ. καὶ Ἐρμ. ἐγὼ δὲ ἄλλους ἤδη νεκροὺς μετελεύσομαι. — 3. Ὅτι καὶ ταῦτα.) Καὶ κατὰ ταῦτα ψεύδ. — 4. Καὶ τοι . . . ὦ ἄνδρες.) Ὁ Καὶ τοι συμπερασματικὸς. — 5. Πότερον ἢν μοι κρεῖττον.) Ὁ ἔστιν Πότερον κρεῖ-

τον ἢν ἔν' ἐγὼ ἐτέρωθι δειπνήσω, ἢ καὶ πλ. — 6. Ἵνα . . . ἐτιμωρεῖτο;) Ὁ Ἵνα φέρεται καὶ πρὸς ὀριστικὸν παρωχήμενον, ὅτι περὶ παρωχήμενου πράγματος ὁ λόγος, τελικὸς ὢν. — 7. Καὶ ὅν τινα ἐξῶ;) Μετ' ἐμοῦ δηλ. — 8. Καὶ ὡς Ἀρμόδιον.) Ἀντὶ προθέσεως τὸ Ὡς· ἐν δὲ τῷ ἤλθον ὑπακούεται τὸ Τινάλλως. — 9. Οὐ γὰρ ἤδειν.) Ὅτι οὐκ ἐπιδήμου. — 10. Οὐκ ἔνδον ὄντας κατέλαβον.) Οὐχ εὖρον ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς

φίλοις παραγγεῖλαι, ἵν' ὡς ἀσφαλέστατα μὲν αὐτὸς εἰσῆιεν (τί γὰρ ἦδειν, εἴ τι κακείνος εἶχε σιδήριον;) ὡς μετὰ πλείστων δὲ μαρτύρων τὴν τιμωρίαν ἐποιούμην; νῦν δ' οὐδὲν εἰδὼς τῶν ἐσομένων ἐκείνῃ τῇ νυκτί,¹¹ οὓς οἷός τε ἦν παρέλαβον. Καί μοι ἀνάδητε τούτων μάρτυρες. Μαρτυρία ι. Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες· σκέψασθαι δὲ παρ' ὑμῖν αὐτοῖς οὕτως περὶ τούτου τοῦ πράγματος, ζητοῦντες, εἴ τις ἐμοὶ καὶ Ἐρατοσθένει ἔχθρα πώποτε, γεγένηται, πλὴν ταύτης. Οὐδεμίαν γὰρ εὐρήσετε. Οὔτε γὰρ συκοφαντῶν γραφάς με ἐγράψατο,¹² οὔτε ἐκβάλλειν ἐκ τῆς πόλεως ἐπεχείρησεν· οὔτε ἰδίας δίκας ἐδικάζετο, οὔτε συνῆδει κακὸν οὐδὲν, ὃ ἐγὼ δεδιώς μὴ τις πύθηται, ἐπεθύμουν αὐτὸν ἀπολέσαι. Οὔτε, εἰ ταῦτα διεπραξάμην, ἤλπιζον μὲν χρήματα λήψεσθαι· ἔνιοι γὰρ τοιούτων πραγμάτων ἕνεκεν θάνατον ἀλλήλοις ἐπιβουλεύουσι. Τοσούτῳ τοίνυν δεῖ ἡ λαιδορία,¹³ ἡ παροιμία, ἡ ἄλλη τις διαφορὰ ἡμῖν γεγονέναι, ὥστε οὔτε ἐωρακώς ἦν τὸν ἄνθρωπον πώποτε πλὴν ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτί. Τί ἂν σὺν βουλόμενος ἐγὼ τοιοῦτον κίνδυνον ἐκινδύνεον, εἰ μὴ τὸ μέγιστον τῶν ἀδικημάτων ἦν ὑπ' αὐτοῦ ἡδικημένος; Ἐπειτα παρκαλέσας αὐτὸς μάρτυρας ἡσέβουν, ἐξόν μοι, εἴπερ ἀδίκως ἐπεθύμουν αὐτὸν ἀπολέσαι, μηθέν α μοι τούτων συνειδέναι;

§ 10. Ἐγὼ μὲν σὺν, ὦ ἄνδρες, οὐκ ἰδίαν ὑπὲρ ἐμαυτοῦ νομίζω ταύτην γενέσθαι τὴν τιμωρίαν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀπάσης. Οἱ γὰρ τοιαῦτα πράττοντες, ὀρῶντες, οἷα τὰ ἄθλα πρόκειται τῶν τοιούτων ἀμαρτημάτων, ἤττον εἰς τοὺς ἄλλους ἐξαμαρτήσουσιν, ἐὰν καὶ ὑμᾶς ὀρῶσι τὴν αὐτὴν² γνώμην ἔχοντας. Εἰ δὲ μὴ,³ πολὺ κάλλιον τοὺς μὲν κειμένους νόμους ἐξαλείψαι, ἐτέρους δὲ θεῖναι, οἵτινες τοὺς μὲν φυλάττοντας τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ταῖς ζημίαις ζημιώσουσι, τοῖς δὲ βουλομένοις εἰς αὐτάς ἀμαρτάνειν πολλὴν ἄδειαν ποιήσουσι. Πολὺ γὰρ οὕτω δικαιοτέρον ἢ ὑπὸ τῶν νόμων τοὺς πολίτας ἐνεθρεύεσθαι, οἱ κελεύουσι, μὲν ἐὰν τις μοιχὸν λάβῃ, εἴ τι ἂν βούληται χρῆσθαι· οἱ δ' ἄγωνες⁴ δεινότεροι τοῖς ἀδικουμένοις καθεστήκασιν, ἢ τοῖς παρὰ τοὺς νόμους τὰς ἀλ-

οἰκοί. — 11. Ἐκείνῃ τῇ νυκτί.) Ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτί. — 12. Γραφάς με ἐγράψατο.) Γράφω σε γραφὴν, κατηγοροῦ σου ἐγγράφως ἐπὶ δημοσίων ἀδικημάτων. Γραφὴ γὰρ ἡ περὶ τῶν δημοσίων ἀδικημάτων κατηγορία, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων γίνονται δὲ γραφαὶ καὶ νόμων καὶ ψηφισμάτων, οὐκ ἐπιτηδεῖων εἰσκομιζέσθαι δοκούτων, αἵτινες γραφαὶ παρανόμων καλοῦνται. Βαρβ. — 13. Δεῖ ἡ λαιδορία.) Τὸ δεῖ ὡς περ

προσωπικὸν λαμβάνεται, ὅθεν καὶ τὸ ἀπαρέμφατον ὀνομαστικὴν ἐκ πρώτου περιέχει κατὰ τὸ, λέγεται, δοκεῖ, καὶ τὰ τοιαῦτα.

§ 10. 2. Τὴν αὐτήν.) Τοῖς νόμοις δηλ. — 3. Εἰ δὲ μὴ.) Τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχετε. — 4. Οἱ δ' ἄγωνες.) Οἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις· τὸ δὲ Ἄγων σημαίνει καὶ τοὺς ἄθλους, καθ' οὓς ἀγωνίζεται τις· καὶ τὰ ἄθλα εἰς τὸν τὰ βραβεῖα.

λοτρίας καταισχύουσιν γυναῖκας. Ἐγὼ γάρ νῦν καὶ περὶ τοῦ σώματος, καὶ περὶ τῶν χρημάτων, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων κινδυνεύω, ὅτι τοῖς τῆς πόλεως νόμοις ἐπιθεώρηται.

Β'. Ἐπιτάφιος τοῖς Κορινθίων Βοηθοῖς.

Υπόθεσις.

Ο' Κορινθιακὸς πόλεμος. (Διόδ. Σικελ. βιβλ. ΙΔ', κεφ. πς'.) ἐν τῇ Κορινθίῳ χώρᾳ ὑπὸ Ἀθηναίων, Θηβαίων, Ἀργείων, καὶ Κορινθίων πρὸς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμάχους αὐτῶν γενομένος, πρῶτον μὲν ἔτρε τὴν ἀρχὴν ὑπὸ φθόνου, εὐδοκιοῦντος κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἀγησιλάου καὶ Λακεδαιμονίων· καὶ τῶν Περσῶν πυροσφύοντων, καὶ χρήματι διαφθειρόντων, ὅπως Ἀγησίλαος ἀναγκασθῇ τὴν Ἀσίαν καταλιπεῖν· ἔπειτα δὲ ἐπηκολούθησεν ἐκ τούτου, Κορίνθιοι γάρ τινες τόν τε φόνον πολλῶν πολιτῶν ἰδίων, ἅτε τῆς εἰρήνης φίλων, ὑπάπτων Ἀργείοις, καὶ ὅσοι τοῦ πολέμου αἵτιοι ἐγένοντο, καὶ τὴν τῶν συμμάχων τυραννίδα, μὴ φέροντες, πρὸς Λακεδαιμονίους μετίστησαν· καὶ τούτου μάλλον ἐξήφη ὁ πόλεμος. Ἦγούντο δὲ ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε Ἀθηναίων μὲν Καλλίας, Πολύστρατος, Χαβρίας, Κόνων, ὧν πρῶτος Ἰρικράτης. Λακεδαιμονίων δὲ Ἀγησίλαος· ἐγένετο κατὰ τὴν ἡδ' Ὀλυμπιάδα πρὸ τοῦ ἡμετέρου ἔτους 393. δι' Ἀνταλκίδου, ὅτε ἡ ἀπατηλὴ εἰρήνη ἐκυρώθη μετὰ Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος. Ξενοφ. Ἕλλην. Δ'. κεφ. ἡ. Μετὰ δὲ τὴν διάφορον ταύτην μάχην εἶπε τὸν λόγον ὑπὲρ ἑκατέρων Λισίας κατὰ τὸ Ἀθηναίων ἔτος καὶ τοὺς οἰαδῆποτε μάχῃ πεσόντας τῷ λόγῳ τούτῳ ἐνεκρίμισε· καὶ τέλος εἰς τοὺς τῶν Κορινθίων βοηθοὺς καταντήσας, αὐτοὺς τε ὡς τὸ εἶκος ἐπῆνεν, καὶ τοὺς συγγενεῖς παρηγόρησε.

§ 4. Εἰ μὲν ἡγούμην οἷόν τε εἶναι, ὧ παρόντες, ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ,² λόγῳ δηλῶσαι τὴν τῶν ἐνθάδε κειμένων ἀνδρῶν ἀρετὴν, ἐμεμφάμην ἂν τοῖς ἐπαγγείλασιν³ ἐπ' αὐτοῖς ἐξ ὀλίγων ἡμερῶν λέγειν· ἐπειδὴ δὲ τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ πᾶς χρόνος⁴ οὐχ ἱκανὸς λόγον ἴσον παρασκευάσαι τοῖς τούτων ἔργοις, διὰ τοῦτο καὶ ἡ πόλις μοι δοκεῖ, προνοουμένη τῶν ἐνθάδε λεγόντων, ἐξ ὀλίγου τὴν πρόσταξιν⁵ ποιῆσθαι, ἡγυμμένη οὕτως ἂν μάλιστα συγγνώμης αὐτοὺς παρὰ τῶν ἀκουσάντων τυγχάνειν. Ὅμως δέ⁶ ὁ μὲν λόγος μοι περὶ τούτων,⁷ ὁ δ' ἄγων οὐ πρὸς τὰ τούτων ἔργα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρότερον ἐπ' αὐτοῖς εἰρηκότας. Τοσαύτην γάρ ἀφθονίαν παρεσκεύασεν ἡ τούτων ἀρετὴ καὶ τοῖς ποιεῖν δυναμέ-

§ 1. 2. Ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ) Σημειοῦσθαι ὅτι ἐν τῷ Κεραμικῷ ἔξω τοῦ ἁγίου τῶν Ἀθηναίων, ἐνθα ἦσαν οἱ τάφοι πάντων τῶν ἐν πολέμῳ θανόντων, πλὴν τῶν ἐν Μακρῶν πεσόντων, ἐθεσίουτο. — 3. Τοῖς ἐπαγγείλασιν.) Ὅσοι δηλονότι ἐκέλευσαν μὴ ἐπὶ πολὺν χρόνον δεῖν συντιθέσθαι τὸν λόγον, ὃς ὑπὲρ αὐτῶν λεχθήσεται. — 4. Τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ πᾶς χρόνος.) Τὸ πᾶς

προσδιωρισμὸν δηλοῦν ἀνάρθρους λέγεται· ἀνάρθρους δὲ λεγόμενον ἐμφαντικώτερόν τι ἐστὶ, καὶ ἐπιτείνει τὸν προσδιορισμὸν ὡς ἐπίθετον λαμβανόμενον. — 5. Τὴν πρόσταξιν.) Διὰ τούτου σαφὲς γίνεται ὅτι καὶ τὸ Ἐπαγγέλλειν τὸ πρόσταξιν σημαίνει· ὃ γὰρ διὰ τὸ, ἐπαγγείλασιν εἴρηκε, τοῦτο διὰ τὸ, πρόσταξιν, ἐπεξηγήσατο. — 6. Ὅμως δέ.) Μεταβάτικῳ· οἱ σύνδεσμοι. — 7. Περὶ

νοις⁸ καὶ τοῖς εἰπεῖν βουλευθεῖσιν,⁹ ὥστε καλὰ μὲν πολλὰ τοῖς προτέροις περὶ αὐτῶν εἰρησθαι, πολλὰ δὲ καὶ ἐκείνοις παραλειφθαι ἱκανὰ δὲ καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἐξεῖναι εἰπεῖν. Οὔτε γὰρ γῆς ἄπειροι¹⁰ οὔτε θαλάττης οὐδεμιᾶς, πανταχοῦ δὲ καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, οἱ τὰ αὐτῶν πενθοῦντες κακὰ, τὰς τούτων ἀρετὰς ὑμνοῦσι. Πρῶτον μὲν οὖν τοὺς παλαιούς κινδύνους τῶν προγόνων διειμι, μνήμην παρὰ τῆς φήμης¹¹ λαβὼν. Ἄξιον γὰρ πᾶσιν ἀνθρώποις¹² κἀκείνων¹³ μεμνήσθαι, ὑμνοῦντας μὲν¹⁴ ἐν ταῖς ᾠδαῖς, λέγοντας δ' ἐν ταῖς τῶν ἀγαθῶν γνώμαις, τιμῶντας δ' ἐν τοῖς καιροῖς τοῖς τοιούτοις, παιδεύοντας δ' ἐν τοῖς τῶν τεθνεώτων ἔργοις τοὺς ζῶντας.

§ 2. Ἀμαζόνες² μὲν γάρ, Ἄρεος μὲν τὸ παλαιὸν ἦσαν θυγατέρες, οἰκοῦσαι δὲ παρὰ τὸν Θερμῶνδοντα ποταμὸν, μόναι μὲν ὀπλισμέναι σιδήρῳ τῶν περὶ αὐτάς, πρῶται δὲ τῶν πάντων ἐφ' ἵππους ἀναβάσαι,³ οἷς⁴ ἀνελπίστως, δι' ἀπειρίαν τῶν ἐναντίων, ἤρουν μὲν τοὺς φεύγοντας, ἀπέλειπον δὲ τοὺς διώκοντας· ἐνομιζοντο [δὲ] διὰ τὴν εὐφυχίαν μᾶλλον ἄνδρες, ἢ διὰ τὴν φύσιν γυναῖκες. Πλέον γὰρ ἐδόκουν τῶν ἀνδρῶν ταῖς ψυχαῖς διαφέρειν, ἢ ταῖς ιδέαις⁵ ἑλλείπειν. Ἀρχοῦσαι δὲ πολλῶν ἐθνῶν, καὶ ἔργῳ μὲν⁶

τούτων) Τῶν ἐνθάδε κειμένων ἐστίν. — 8. Τοῖς ποιεῖν δυναμένοις.) Τοῖς ποιηταῖς δηλ. — 9. Τοῖς εἰπεῖν βουλευθεῖσιν.) Τοῖς ῥήτορι καὶ λογογράφοις· τὰ αὐτὰ δὲ εὐρήσεις καὶ ἐν Πανηγυρικῇ κεφαλ. 50. Ἰσοκράτους. — 10. Οὔτε γὰρ γῆς ἄπειροι.) Ἦσαν γὰρ γνωστοὶ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ πανταχοῦ, καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὑμνοῦσι τὰς τούτων ἀρετὰς, ὅσοι τὰ ἑαυτῶν πενθοῦσι κακὰ· τοὺς νύους δηλονότι, τοὺς ἀδελφοὺς, τοὺς ἀνδρας ἐν πολέμῳ ἀποθανόντας κλαίοντες. — 11. Παρὰ τῆς φήμης.) Οὐ γὰρ ἐξ ἱστορίας τὰ ἀρχαιότατα, ἀλλ' εἰς τὴν μυθολογίαν ἀναγόμενα, ἐκ φήμης γινώσκεται, ἀναφερόμενα ὑπὸ τῶν μὴ παρόντων ὅτε ἐπράντετο ἐξ ἁλιотρίας θαλονότι πίστους καὶ μνημείων τινῶν γράμμασιν ἐγκεχαρᾶσθαι. — 12. Ἀνθρώποις.) Τοῖς μεταγενετέροις δηλονότι. — 13. Κἀκείνων.) Τῶν προγόνων τῶν Ἀθηναίων. — 14. Ὑμνοῦντας μὲν.) Ἄξιον γὰρ αὐτῶν μεμνέσθαι καὶ ὑμνεῖν μὲν αὐτοὺς ἐν ταῖς ᾠδαῖς, λέγειν δὲ περὶ αὐτῶν, ἐν ταῖς γνώμαις τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, καὶ τιμᾶν αὐτοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς, καθ' οὓς ὄρισται τῶν ἐν μάχῃ πεσόντων μνημονεύειν, καὶ τιμᾶν αὐτοὺς.

§ 2. 2. Ἀμαζόνες.) Καὶ Ἰσοκράτης ἐν τῇ Πανηγυρικῇ κεφ. 19. Ἄρεος θυγατέρας τὰς Ἀμαζόνας λέγει. Διόδωρος δὲ ὁ Σικελ. βιβλ. Α'. μίαν παραδίδωσι τὴν καὶ Λαμπηδῶ Ἄρεως θυγατέρα παρὰ δὲ Ἰουστίν. Α', νη. δύο βασιλίσσαι Μαρπησία, καὶ Λαμπηδῶ Ἄρεως θυγατέρας ἑαυτάς ἐκάλεσαν· αὐτὴ δὲ ἡ διαφορὶα ἐν τοῖς μύθοις οὐ πάνυ τι σπανία, εἰμή τις εἶποι, ὡς Λυτίας ἦτοι ἐπόμενος τοῖς πατρίοις συγγραφῆσιν, καὶ τῇ οἰκείᾳ αὐτῶν φήμῃ, ἢ ἐχρήσατο τῷ πράγματι σεμνύνει βουλόμενος, καὶ ἐπὶ μέγα ἀγαγεῖν τὴν Ἀθηναίων δόξαν· σεμνύνει δὲ τὰ τῶν Ἀμαζόνων ὁ ῥήτωρ, ὑπερεπαίνων αὐτάς, ἵνα τοιαύτας νικῆσαντες Ἀθηναῖοι ἐνδοξότεροι φανῶσιν. — 3. Ἀναβάσαι.) Παλιόφρατος δὲ ἐν τοῖς Ἀπίστοις κεφ. α'. τοὺς Κενταύρους λέγει πρώτους ἐκ πόλεως Νεφέλης γεγονότας ἐπιβῆναι ἵππων. — 4. Οἷς.) Ἴπποις δηλ. ἦτοι· δι' ὧν ἵππων ἀνελπίστως, ὅσοι μὲν ἔφηνον, τούτους κατελάμβανον· ὅσοι δὲ νικῶντες ἐδίωκον αὐτάς, τούτους ἀπελίσκωνον, φεύγουσαι διὰ τῶν ἵππων ταχύτερον. — 5. Ταῖς ιδέαις.) Εὐφυχότερα· δηλαδὴ ἐφαινοντο τῶν ἀνδρῶν, ἢ ἑλληπέστεραι κατὰ τὸν ὁργανισμὸν τοῦ σώματος αὐτῶν. — 6. Ἔργῳ μὲν.)

τοὺς περὶ αὐτάς⁷ καταδεδουλωμένοι, λόγῳ δέ⁸ περὶ τῆσδε τῆς χώρας ἀκούουσαι κλέος μέγα, πολλῆς δόξης καὶ μεγάλης ἐλπίδος χάριν, παραλαβούσαι⁹ τὰ μαχιμώτατα τῶν ἐθνῶν, ἐστράτευσαν ἐπὶ τήνδε τὴν πόλιν. Τυχούσαι δ' ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὁμοίως ἐκτίσαντο τὰς ψυχὰς τῇ φύσει,¹⁰ καὶ ἐναντίαν τὴν δόξαν τῆς προτέρως λαβούσαι, μᾶλλον ἐκ τῶν κινδύνων ἢ ἐκ τῶν σωμάτων ἔδοξεν εἶναι γυναῖκες· μόναίς δ' αὐταῖς οὐκ ἐξεγένετο¹¹ ἐκ τῶν ἡμαρτημένων μαθούσαις περὶ τῶν λοιπῶν ἄμεινον βουλευσασθαι, οὐδ' οἴκαδε ἀπελθούσαις ἀπαγγεῖλαι τὴν τε σφετέρην αὐτῶν¹² δυστυχίαν καὶ τὴν τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀρετὴν. Αὐτοῦ γὰρ ἀποθανοῦσαι, καὶ δοῦναι δίκην¹³ τῆς ἀνοίας, τῆσδε μὲν τῆς πόλεως, διὰ τὴν ἀρετὴν,¹⁴ ἀθάνατον μνήμην ἐποίησαντο, τὴν δὲ ἐκυτῶν πατρίδα, διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν, ἀνώνυμον κατέστησαν. Ἐκεῖναι μὲν οὖν τῆς ἀλλοτρίας ἀδίκως ἐπιθυμήσασαι, τὴν αὐτῶν δικαίως ἀπώλεσαν.

§ 3. Ἀδράστου δὲ καὶ Πολυνείκους ἐπὶ Θήβας στρατευσάντων,² καὶ ἡττηθέντων μάχῃ, οὐκ ἐόντων τῶν Καδμείων Σάπτειν τοὺς νεκροὺς, Ἀθηναῖοι ἡγησάμενοι ἐκείνους μὲν, εἴτι ἡδίκουν, ἀποθανόντας δίκην ἔχειν³ τὴν μεγίστην, τοὺς δὲ κάτω τὰ αὐτῶν οὐ νομίζεσθαι,⁴ ἱερῶν δὲ μαινομένων⁵ τοὺς ἄνω θεοὺς ἀσεβεῖσθαι, τὸ μὲν πρῶτον πέμψαντες κήρυκας, ἐδέοντο αὐτῶν δοῦναι τὴν νεκρῶν ἀναίρεσιν·⁶ νομίζοντες ἀνδρῶν μὲν ἀγαθῶν εἶναι ζῶντας τοὺς ἐχθροὺς τιμωρήσασθαι, ἀπιστούντων⁷ δὲ σφίσιν αὐτοῖς, ἐν τοῖς τῶν τεθνεώτων σώμασι τὴν εὐφυχίαν ἐπιδείκνυσθαι. Οὐ δυνάμενοι δὲ τούτων τυχεῖν, ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτοὺς, οὐδεμιᾶς διαφορᾶς πρότερον πρὸς Καδμείους,⁸ ὑπαρχούσης, οὐδὲ τοῖς ζῶσιν

Πολεμοῦσαι δηλαδή. — 7. Τοὺς περὶ αὐτάς.) Ἀνθρώπους δηλ. — 8. Λόγῳ δέ.) Πειθοῖ δηλονότι· ἐπειθον γὰρ τοὺς συμμάχους, δόξαν πολλήν, καὶ ἐλπίδας μεγάλας ὑπισχνόμεναι. — 9. Παραλαβούσαι.) Σκύθας, ἔθνη πολεμικώτατα. — 10. Ὅμοιως. . . . τῇ φύσει.) Γυναῖκες ἐηλονότι ἐφάνησαν, ὅπερ ἦσαν φύσει. — 11. Οὐκ ἐξεγένετο.) Οὐδεμία γὰρ ἀπειλήθη, ὥστε βουλευτάσθαι ἄμεινον περὶ τῶν λοιπῶν. — 12. Τὴν τε σφετέρην αὐτῶν.) Πρόκειται τὸ Αὐτῶν εἰς πλείονα σαφέναι. — 13. Δοῦναι δίκην.) Κολασθῆναι. ἔστι δὲ κατὰ περίφρασιν. — 14. Διὰ τὴν ἀρετὴν.) Αὐτῶν.

§ 3. 2. Στρατευσάντων.) Περὶ τῆς πᾶν ἐπὶ ἐπὶ Θήβας στρατείας λέγει ὅρα Ἰσοκρ. πανηγ. κεφ. 15. ἐν σημ. — 3. Δίκην ἔχειν.) Τιμωρηθῆναι τὸ μὲν γὰρ ἔχω δίκας καὶ λαμβάνω δίκας

ἀντὶ τοῦ Κολάζω τὸ δέ, Ὑπέχω δίκας, ἵτον τῷ Δίδωμι δίκας, ἀντὶ τοῦ κολάζομαι. — 4. Οὐ νομίζεσθαι.) Οἱ γὰρ Ἕλληνες ὄντο τὰς ψυχὰς μὴ κατεῖναι εἰς ἄδου, ἐὰν τὰ σώματα αὐτῶν μὴ ταρῇ. — 5. Μαινομένων.) Τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν διὰ τῶν σαρκῶν καὶ δαίμων τῶν ἀτάφων νεκρῶν ἡρπαγμένον ὑπὸ κυνῶν, ἢ σαργοράγων ὀρνέων, καὶ διὰ τῶν ἱερῶν ἐσκορπισμένων μαινεται. — 6. Τὴν . . . ἀναίρεσιν.) Ἡ λέξις ἰδία ἐν τῇ τοιαύτῃ υποθέσει τὸ λαβεῖν καὶ Σάππει τοὺς νεκροὺς σημαίνουσα. — 7. Ἀπιστούντων.) Ἴδιον γὰρ ἡγούντο εἶναι τῶν μὲν ἀγαθῶν ἀνδρῶν τὸ τιμωρήσασθαι τοὺς ἐχθροὺς ζῶντας, τῶν δὲ ἀπιστούντων καὶ σφίειν αὐτοῖς ὡς φαύλους, ἴδιον εἶναι ἐπιδείκνυσθαι τὴν εὐφυχίαν ἐν τοῖς σώμασι τῶν τεθνεώτων. — 8. Πρὸς Καδμείους.) Καδμεία

Ἀργείων χαριζόμενοι, ἀλλὰ τοὺς τεθνεώτας ἐν τῷ πολέμῳ ἀξιούντες τῶν νομιζομένων τυγχάνειν, πρὸς ἑκατέρους⁹ ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἐκινδύνευσαν, ὑπὲρ μὲν τῶν, ἵνα μηκέτι εἰς τοὺς τεθνεώτας ἐξαμαρτάνοντες, πλείω περὶ τοὺς Θεοὺς ἐξυθρίσωσιν ὑπὲρ δὲ τῶν ἐτέρων, ἵνα μὴ πρότερον¹⁰ εἰς τὴν αὐτῶν ἀπέλθωσι, πατρίου τιμῆς ἀτυχήσαντες, καὶ Ἑλληνικοῦ νόμου στερηθέντες, καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἡμαρτηκότες.¹¹ Ταῦτα διανοηθέντες, καὶ τὰς ἐπὶ τῷ πολέμῳ τύχας κοινὰς ἀπάντων ἀνθρώπων νομιζόντες, πολλοὺς μὲν πολεμίους κτῶμενοι, τὸ δὲ δίκαιον ἔχοντες σύμμαχον ἐνίκων μαχόμενοι. Καὶ οὐχ ὑπὸ τῆς τύχης ἐπαρθέντες, μείζονος παρὰ Καδμείων τιμωρίας ἐπεθύμησαν, ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ἀντὶ τῆς ἀσεβείας τὴν ἑαυτῶν ἀρετὴν ἐπεδείξαντο, αὐτοὶ δὲ λαβόντες τὰ ἄθλα,¹² τῶν περ ἕνεκα ἀφίκοντο, τοὺς Ἀργείων νεκροὺς, ἔθαψαν ἐν τῇ αὐτῶν,¹³ Ἐλευσίνι.

§ 4. Περὶ μὲν οὖν τοὺς ἀποθανόντας τῶν ἐπτά ἐπὶ Θήβας τοιοῦτοι γεγόνασιν· ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ, ἐπειδὴ Ἡρακλῆς μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἠφρανίσθη,² οἱ δὲ παῖδες αὐτοῦ ἔφευγον μὲν Εὐρυσθέα, ἐξηλαύνοντο δὲ ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, αἰσχυνομένων μὲν ἐπὶ τοῖς ἔργοις,³ φοβουμένων δὲ τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν, ἀφικόμενοι εἰς τὴν δὲ τὴν πόλιν, ἰκέται ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐκαθέζοντο·⁴ ἐξαιτουμένου δὲ αὐτοὺς Εὐρυσθέως, Ἀθηναῖαι οὐκ ἠθέλησαν ἐκδοῦναι, ἀλλὰ τὴν Ἡρακλέους ἀρετὴν μᾶλλον ἠδοῦντο, ἢ τὸν κίνδυνον τὸν ἑαυτῶν ἐφοβοῦντο· καὶ ἡξίουσαν ὑπὲρ τῶν ἀσθενεστέρων μετὰ τοῦ δικαίου

ἢ τῶν Θηβῶν ἀρόπολις ἐλέγγοτο ὑπὸ Κάδμου κτησθεῖσα καὶ οἱ Θηβαῖοι ἐκ ταύτης Καδμεῖοι ἐνίοτε ὀνομάζονται.

— 9. Πρὸς ἑκατέρους.) Τοὺς Θηβαίους δηλαδὴ, πολεμήσαντες αὐτοῖς ὑπὲρ τε Ἀργείων, καὶ Θηβαίων, ὑπὲρ μὲν τῶν Θηβαίων ἵνα μηκέτι εἰς... ὑπὲρ δὲ τῶν Ἀργείων ἵνα μὴ πρότερον εἰς... — 10. Μὴ πρότερον.) Ὑπακούεται· Πρὶν ἢ τοὺς Ἀθηναίους ὑπὲρ αὐτῶν κινδυνεύσαι. — 11. Ἀτυχήσαντες... στερηθέντες... ἡμαρτηκότες.) Πάτριος γὰρ τιμὴ ἦν τοῖς Ἑλλήσι τὸ θάπτειν ἐντίμως τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, καὶ νόμος δὲ κείμενος περὶ τούτου, κοινὴ δὲ ἐλπίς τὸ ταφῆναι τοὺς ἀπελθόντας· ἵνα μὴ αὐτῶν αἰ ψυχαὶ μένωσιν ἔξω τοῦ ἔδου κατὰ τὴν αὐτῶν δεισιδαιμονίαν. — 12. Τὰ ἄθλα.) Ἀθλα δὲ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ πόνων τῶν Ἀθηναίων φησὶ λύσας τοὺς τῶν Ἀργείων νεκροὺς. — 13. Ἐν τῇ αὐτῶν.) Γῇ δηλαδὴ τῇ Ἐλευσίνι ἐν τῷ Κεραμικῷ· ἔνθα τοὺς ἑαυτῶν ἔθαπτον νεκροὺς. Ἦσαν γὰρ τῇ Δήμητρί τῇ

Ἐλευσινίᾳ πολλοὶ ναοὶ ἀπεριωμένοι· ὅθεν καὶ ἀπὸ τῆς Ἐλευσινίας Δήμητρος οἱ τόποι ὀνομαζόντο Ἐλευσινίαι.

§ 4. 2. ἠφρανίσθη.) Ἡρακλῆς παραγενόμενος εἰς Οἶτην ὄρος Τραχινίων, ἐκεῖ πυρὰν ποιήσας, ἐκέλευσεν ἐπιβῆναι τοὺς ὑπάπτειν, καιομένης δὲ τῆς πυρᾶς, λέγεται νέφος ὑποστῆναι μεταίωρον εἰς οὐρανὸν ἀναπέμψαι. Ἀπολλόδ. βιβλ. Β'. κεφ. ζ'. 7. ὅρα δὲ Ἰσοκρ. Πανηγ. κεφ. 15. σημείων. — 3. Ἐπὶ τοῖς ἔργοις.) Ἀ ἐπὶ τοῖς δηλονότι ἐξελαύνοντες τοὺς Ἡρακλέους παῖδας. — 4. Ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐκαθέζοντο.) Ἐπὶ τὸν βωμὸν δηλονότι καταφυγόντες ἰκέτευσαν. Ἦσαν δὲ οἱ βωμοὶ τοῖς ἰκέταις ἀστυὸν βέβαιον· ὁ δὲ βωμὸς οὗτος, ἐλέου ἐκαλεῖτο βωμὸς· ὡς Σχολιαστ. Ἀριστοφ. Ἰππείης στίχ. 1148. φασὶν. τῶν δὲ Ἀθηναίων μὴ ἐκιδιδόντων Εὐρυσθέϊ τοὺς Ἡρακλειδὰς πρὸς τὸν τοῦ ἐλέου βωμὸν καταφυγόντας (ἦν δὲ ὁ βωμὸς οὗτος ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὡς φησὶν Πausan. Ἀττικ. κεφ. ιε')

διαμάχεσθαι μάλλον, ἢ τοῖς δυναμένοις χαριζόμενοι τοὺς ὑπ' ἐκείνων ἀδικουμένους ἐκδοῦναι. Ἐπιστρατεύσαντος δ' Εὐρυσθέως μετὰ τῶν ἐν ἐκείνῳ τῇ χρόνῳ Πελοπόννησον ἐχόντων, οὐκ, ἐγγὺς τῶν δεινῶν γενόμενοι, μετέγνωσαν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν εἶχον γνώμην, ἥνπερ πρότερον. Ἀγαθὴν μὲν οὐδὲν ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῶν πεπονθότες, ἐκείνους δ' οὐκ εἰδότες, ὅποιοι τινες ἄνδρες ἔσονται γενόμενοι·⁵ δίκαιον δὲ νομίζοντες εἶναι,⁶ οὐ προτέρας ἔχθρας ὑπαρχούσης πρὸς Εὐρυσθέα, οὐδὲ κέρδους προκειμένου, πλὴν δόξης ἀγαθῆς, τοσούτον κίνδυνον ὑπὲρ αὐτῶν ἤραντο· τοὺς μὲν ἀδικουμένους ἐλευθύντες, τοὺς δ' ὑβρίζοντας μισούντες· καὶ τοὺς μὲν⁷ κωλύειν ἐπιχειροῦντες, τοῖς δ' ἐπικουρεῖν ἀξιοῦντες· ἡγούμενοι ἐλευθερίας μὲν σημεῖον εἶναι,⁸ μηδὲν ποιεῖν ἄκοντας· δικαιοσύνης δὲ, τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν· εὐψυχίας δ', ὑπὲρ τούτων ἀμφοτέρων, εἰ δέοι, μυχόμενους ἀπονήσκειν. Τοσούτον δ' ἐφρόνουν ἀμφοτέροι, ὥσθ' οἱ μὲν μετ' Εὐρυσθέως οὐδὲν παρ' ἐκόντων ἐζήτουν εὐρίσκεσθαι,⁹ Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἤξιον Εὐρυσθέα, αὐτὸν ἱκετεύοντα, τοὺς ἱκέτας αὐτῶν ἐξελεῖν. Παραταξάμενοι δ' ἰδίᾳ δυνάμει τὴν ἐξ ἀπάσης Πελοποννήσου στρατεῖαν ἐλθούσαν ἐνίκων μαχόμενοι καὶ τῶν Ἡρακλέους παίδων τὰ μὲν σώματα εἰς ἄδειαν κατέστησαν,¹⁰ ἀπαλλάξαντες δὲ¹¹ τοῦ δέους καὶ τὰς ψυχὰς ἡλευθέρωσαν, διὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀρετὴν,¹² ἐκείνους δὲ τοῖς αὐτῶν κινδύνοις ἐστεφάνωσαν. Τοσούτον δὲ εὐτυχέστεροι παῖδες ὄντες¹³ ἐγένοντο τοῦ πατρὸς· ὁ μὲν γάρ, καίπερ ὦν ἀγαθῶν πολλῶν αἷτιος ἅπασιν ἀνθρώποις, ἐπίπονον καὶ φιλόνηκον καὶ φιλότιμον αὐτῇ καταστήσας τὸν βίον, τοὺς μὲν ἄλλους ἀδικοῦντας ἐκόλασεν, Εὐρυσθέα δὲ, καὶ ἐχθρὸν ὄντα, καὶ εἰς αὐτὸν ἐξαμαρτάνοντα, οὐχ οἷός τε ἦν τιμωρῆσασθαι· οἱ δὲ παῖδες αὐτοῦ διὰ τήνδε τὴν πόλιν τῇ αὐτῇ εἶδον ἡμέρᾳ¹⁴ τὴν θ' αὐτῶν σωτηρίαν, καὶ τὴν τῶν ἐχθρῶν τιμωρίαν.

πολεμήσας, ἡττήθη. — 5. Ἄνδρες ἔσονται γενόμενοι.) Τὸ ἄνδρες πρὸς τὸ γενόμενοι, ἢ ἢ ἄνδρες γενόμενοι· τοῦτ' ἔστιν· ἀνδρωθέντες, ὅποιοι τινες ἔσονται. — 6. Δίκαιον δὲ νομίζοντες εἶναι.) ἵνα δηλονότι βοηθήσῃ τοῖς Ἡρακλείδαις ἱκέταις ἐκείνους· καὶ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς δόξαν. — 7. Καὶ τοὺς μὲν.) Εὐρυσθέα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν... τοὺς δὲ Ἡρακλείδας. — 8. Εἶναι.) Ἐλλείπει τοῦτο· ὅτι κ. τ. λ. — 9. Εζήτουν εὐρίσκεισθαι.) Οὐκ ἤθελον λαβεῖν τοὺς Ἡρακλέους κατὰς παρ' ἐκόντων Ἀθηναίων· ἵνα δηλονότι μαχεσάμενοι, νικητὰ γένηνται τῶν Ἀθηναίων· οἱ δ' Ἀθηναῖοι· οὐκ ἐ-

θούλουντο· ἢ ὁ Εὐρυσθεύς, ἐὰν καὶ αὐτὸς γένηται ἱκέτης, ἐξέλῃ ἀπ' αὐτῶν τοὺς Ἡρακλείδας ἱκέτας ἅπας γενομένους. — 10. Εἰς ἄδειαν κατέστησαν.) Ἐν ἀσφαλεῖ κατέστησαν. — 11. Ἀπαλλάξαντες δὲ.) Αὐτοὺς δηλαδὴ τοὺς Ἡρακλέους παῖδας. — 12. Διὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀρετὴν.) Πρὸς τε τὸ Κατέστησαν, καὶ πρὸς τὸ ἡλευθέρωσαν φέρεται τὸ προβατόπαιον διὰ τὴν ἀρετὴν γὰρ Ἡρακλέους ταῦτα ἐποίησαν. — 13. Παῖδες ὄντες.) Ἐν ᾧ ἔτι ἦσαν παῖδες, ἐγένοντο πολὺ εὐτυχέστεροι τοῦ πατρὸς Ἡρακλ. — 14. Τῇ αὐτῇ εἶδον ἡμέρᾳ.) Ἐν τῇ αὐτῇ ὁρᾷ.

§ 5. Πολλά μὲν οὖν ὑπῆρχε τοῖς ἡμετέροις προγόνοις μὲν γνώμη χρωμένοις περὶ τοῦ δικαίου διαμάχεσθαι. Ἡ μὲν γὰρ ἀρχή² τοῦ βίου δικαία. (Οὐ γὰρ, ὥσπερ οἱ πολλοὶ πανταχόθεν συνειλεγμένοι, καὶ ἐτέρους ἐκβαλόντες,³ τὴν ἀλλοτρίαν ὥκησαν, ἀλλ' αὐτόχθονες ὄντες, τὴν αἰτὴν ἐκέκτηντο μητέρα καὶ πατρίδα.) Πρῶτοι δὲ καὶ μόνοι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ἐκβαλόντες τὰς παρὰ σφίσιν αὐτοῖς θυναστείας, δημοκρατίαν κατεστήσαντο· ἡγούμενοι τὴν πάντων ἐλευθερίαν ὁμόνοιαν εἶναι μεγίστην· κοινὰς δ' ἀλλήλοις τὰς ἐκ τῶν κινδύνων ἐλπίδας ποιήσαντες, ἐλευθεραῖς ταῖς ψυχαῖς ἐπολιτεύοντο· νόμῳ τοὺς ἀγαθοὺς τιμῶντες, καὶ τοὺς κακοὺς κολάζοντες· ἡγησάμενοι θνητῶν μὲν ἔργον εἶναι, ὑπ' ἀλλήλων βία κρατεῖσθαι, ἀνθρώποις δὲ προσήκειν, νόμῳ μὲν ὀρίσασθαι τὸ δίκαιον, λόγῳ δὲ πείσασθαι· ἔργῳ δὲ τούτοις ὑπερετεῖν,⁴ ὑπὸ νόμου μὲν βασιλευμένους, ὑπὸ λόγου δὲ διδασκομένους. Καὶ γὰρ τοὶ καὶ φύντες καλῶς, καὶ γνόντες ὅμοια,⁵ πολλὰ μὲν καλὰ καὶ θαυμαστά οἱ πρόγονοι τῶν ἐνθάδε κειμένων εἰργάσαντο, αἰμυνηστα δὲ καὶ μεγάλα, καὶ πανταχοῦ, οἱ ἐξ ἐκείνων γεγονότες τρόπαια διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν κατέλιπον. Μόνοι γάρ⁶ ὑπὲρ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος πρὸς πολλὰς μυριάδας τῶν βαρβάρων διεκινδύνευσαν.

§ 6. Ὁ γὰρ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, οὐκ ἀγαπῶν τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθῶς, ἀλλ' ἐλπίζων καὶ τὴν Εὐρώπην δουλώσσεσθαι, ἔστειλε πεντήκοντα μυριάδας στρατιάν. Ἠγησάμενοι² δέ, εἰ τήνδε τὴν πόλιν, ἣ ἐκοῦσαν φίλην ποιήσαιντο, ἢ ἄκουσαν καταστρέφαιντο, ῥαδίως τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἄρξαι, ἀπέβησαν εἰς Μαραθῶνα νομίσαντες οὕτως ἂν ἐρημοτάτους εἶναι συμμάχων τοὺς Ἕλληνας, εἰ ἔτι στασιαζούσης τῆς Ἑλλάδος, ᾧ τινι χρή τῷ τρόπῳ τοὺς ἐπιόντας ἀμύνασθαι, τὸν κίνδυνον ποιήσαιντο. Ἐτι δ' αὐτοῖς ἐκ τῶν προτέρων ἔργων περὶ τῆς πόλεως τοιαύτη δόξα παρειστήκει,³ ὥς, εἰ μὲν πρότερον ἐπ' ἄλλην πόλιν ἴωσιν, ἐκείνοις καὶ Ἀθηναίοις πολεμήσουσι· προθύμως γὰρ τοῖς ἀδικουμένοις ἤξουσι βοηθήσοντες· εἰ δ' ἐνθάδε πρῶτον ἀφίξονται, οὐδένας ἄλλους τῶν Ἑλλήνων τολ-

§ 5. 2. Ἡ μὲν γὰρ ἀρχή.) Ἀναδειχθέντες γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς γῆς, γηγενεῖς καὶ αὐτόχθονες ὄντες οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, δικαίαν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν τοῦ βίου. — 3. Ἐκβαλόντες.) Ἐβατίζοντο πρότερον αἱ Ἀθῆναι, καὶ πρῶτος Θεσπύς ὁ τοῦ Αἰγέως, δέκατος βασιλεὺς, καθελὼν τὴν βασιλείαν, συνειστήκατο τὴν δημοκρατίαν· ἑαυτὸν ὑπερασπιστὴν τῶν νόμων μόνον ἀναδείξας. — 4. Τούτοις ὑπερετεῖν.) Τοῖς νόμοις ὡγλ. — 5. Καὶ γνόντες ὅμοια.) Δύο ἐστὶν ἐνταῦθα ἐννοεῖν· ἢ τοὶ ἀντὶ ὁμοίας τῶ, ὁμοία, τευτέστι καλῶς·

ἢ γοῦν ὅμοια ἑαυτοῖς, ἢ τοὶ τὰ αὐτὰ προσοῦντες ἅπαντες ὁμοθυμαδόν. — 6. Μόνοι γάρ.) Οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐν Μαραθῶνι ἐννοεῖ μάχην καὶ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν.

§ 6. 2. Ἠγησάμενοι.) Οἱ βάρβαροι οὗς Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἐπέμφεν, ὧν ἦρχε Δάτις, ἐπὶ καταδουλώσει τῆς Ἑλλάδος· τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἀποθάντων καθ' ὑπερβολὴν σχῆμα εἰρηκεν ὁ ῥήτωρ· φασὶ γὰρ εἶναι τοὺς πάντας μυριάδας δώδεκα. — 3. Τοιαύτη δόξα παρειστήκει.)

μήσειν,⁴ ἐτέρους σώζοντας, φανεράν ἔχθραν πρὸς ἐκείνους ὑπὲρ αὐτῶν καταθέσθαι. Οἱ μὲν τοίνυν ταῦτα διανοοῦντο· οἱ δ' ἡμέτεροι πρόγονοι οὐ λογισμῷ εἰδότες τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ κινδύνους, ἀλλὰ νομίζοντες τὸν εὐκλεᾶ θάνατον ἀθάνατον περὶ τῶν ἀγαθῶν καταλίπειν λόγον,⁵ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ πλήθος τῶν ἐναντιῶν, ἀλλὰ τῇ αὐτῶν μᾶλλον ἐπίστευσαν. Καὶ αἰσχυρόμενοι, ὅτι ἦσαν οἱ βάρβαροι αὐτῶν ἐν τῇ χώρᾳ, οὐκ ἀνέμειναν πύθεσθαι, οὐδὲ βοηθῆσαι τοὺς συμμάχους· οὐδ' ᾔήθησαν δεῖν ἐτέροις τῆς σωτηρίας χάριν εἰδέναι, ἀλλὰ σπρίσιν αὐτοῖς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας.⁶ Ταῦτα μιᾷ γνώμῃ πάντες γνόντες, ἀπῆντων ὀλίγοι πρὸς πολλούς. Ἐνόμιζον γὰρ ἀποθανεῖν μὲν αὐτοῖς μετὰ πάντων προσθήκειν, ἀγαθοὺς δ' εἶναι⁷ μετ' ὀλίγων· καὶ τὰς μὲν ψυχὰς⁸ ἀλλοτρίας διὰ τὸν θάνατον κεκτηῖσθαι, τὴν δ' ἐκ τῶν κινδύνων μνήμην ἰδίαν καταλείπειν. Ἡξίου δ', οὐς μὴ μόνοι νικῶεν, οὐδ' ἂν μετὰ συμμάχων δύνασθαι.⁹ Καὶ ἡττηθέντες μὲν, ὀλίγοι τῶν ἄλλων προκπολεῖσθαι, νικῆσαντες δέ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐλευθερώσειν· ἄνδρες δ' ἀγαθοὶ γενόμενοι, καὶ τῶν μὲν σωμάτων ἀφειδήσαντες, ὑπὲρ δὲ τῆς ἀρετῆς οὐ φιλοψυχῆσαντες,¹⁰ καὶ μᾶλλον τοὺς παρ' αὐτοῖς νόμους αἰσχυρόμενοι, ἢ τὸν πρὸς τοὺς πολεμίους κίνδυνον φοβούμενοι, ἔστησαν μὲν τρόπαια ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τῶν βαρβάρων ἐν τῇ αὐτῶν,¹¹ ὑπὲρ χρημάτων εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἐμβαλόντων, παρὰ τοὺς ὅρους τῆς χώρας.¹² Οὕτω δὲ διὰ ταχέων τὸν κίνδυνον ἐποίησαντο, ὥστε οἱ αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις ἀπήγγειλαν τὴν τε ἐνθάδε ἄφικξιν τῶν βαρβάρων, καὶ τὴν τῶν προγόνων¹³ νίκην. Καὶ γάρ τοι οὐδεὶς τῶν ἄλλων¹⁴ ἔδεισεν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος κινδύνου, ἀλλ' ἀκούσαντες ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας ἤσθησαν. Ὅστε οὐδὲν θαυμαστόν, πάλαι τῶν ἔργων γεγεννημένων, ὥσπερ καινῶν ὄντων, ἔτι καὶ νῦν τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦσθαι.

Τοιαῦτα ἐφρόνουν. — 4. Τολμήσειν.) Ἐννοεῖται· τὸ Δόξα παρεισθῆκει αὐτοῖς τοῖς βαρβάροις δηλ. ὁ νοῦς· ἐφρόνουν ὅτι οὐδείς ἄλλος τῶν Ἑλλήνων τολμήσει ἵνα φανερώς γένηται αὐτοῖς τοῖς βαρβάροις ἐχθρὸς ὑπὲρ Ἀθηναίων· ἵνα βοηθήσῃσι δηλονότι ἐτέροις — 5. Λόγον.) Ἦτοι φήμην ἀθάνατον καταλίπει ὁ ἑνδοξος θάνατος περὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἃ ἀγαθοὶ ἂν ἐπράξαν. — 6. Τοὺς ἄλλους Ἕλληνας.) Ἐννοεῖται ἀπὸ κοινοῦ τὸ Χάριν εἰδέναι. — 7. Ἀγαθοὺς δ' εἶναι.) Ἐννοεῖται τὸ Προσθήκει ἐνόμιζον ἀπὸ κοινοῦ. — 8. Καὶ τὰς μὲν ψυχὰς.) Ἦγούντο δηλονότι ὅτι αἱ ψυχαὶ αὐτῶν εἰσὶν ἀλλοτρίαι διὰ τὸν θάνατον· ὡς ἀλλοτρίαι τὰς ἐκείνων

ψυχὰς παρῶρων καὶ εἰς θάνατον ἐνέβαλον. — 9. Δύνασθαι.) Νικῆσαι δηλ. — 10. Οὐ φιλοψυχῆσαντες.) Οὐκ ἀγαπήσαντες τὸ ζῆν. — 11. Ἐν τῇ αὐτῶν.) Ἐν τῇ ἑλ. — 12. Παρὰ τοὺς ὅρους τῆς χώρας.) Εἰς τὰ τῆς Ἀττικῆς δηλ. ὅρια· εἰς Μαραθῶνα. — 13. Τῶν προγόνων.) Τούτῳ ἐχρήσατο τῷ ὀνόματι, σεβόμενος ἐκείνους πρὸς οὓς τοὺς λόγους ποιεῖται Λυσίας· ὁ δὲ νοῦς, νικῆσαντες, εὐθὺς ἦλθον εἰς Ἀθήνας, καὶ ἐμήνυσαν αὐτοὶ τὴν νίκην· ὁ γὰρ Δάτις ἡττηθεὶς, ἐμβὰς εἰς τὰ πλοῖα, ὤρμηκεν ἐπ' Ἀθήνας, ὁ δὲ Μιλτιάδης σὺν τῇ στρατῷ χωρὶς ἀναβολῆς καιροῦ, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας βοηθήσων. — 14. Οὐδεὶς τῶν ἄλλων.) Ἑλλήνων δηλ.

§ 7. Μετὰ δὲ ταῦτα Ξέρξης, ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, καταφρονήσας μὲν τῆς Ἑλλάδος, ἐφρευσμένος δὲ τῆς ἐλπίδος,² ἀτιμωζόμενος δὲ τῇ γεγεννημένῳ, ἀχθόμενος δὲ τῇ συμφορᾷ, ὀργιζόμενος δὲ τοῖς αἰτίοις,³ ἀπαθὴς δ' ὢν κακῶν καὶ ἄπειρος ἀνδρῶν ἀγαθῶν, δεκάτῳ ἔτει⁴ παρασκευασάμενος, χιλίαις μὲν καὶ διακοσίαις ναυσὶν ἀφίκετο· τῆς δὲ πεζῆς στρατιᾶς οὕτως ἄπειρον τὸ πλήθος ἦγεν, ὥστε καὶ τὰ ἔθνη τὰ μετ' αὐτοῦ ἀκολουθήσαντα⁵ πολὺ ἂν ἔργον εἶη καταλέξει. Τὸ δὲ μέγιστον σημεῖον τοῦ πλήθους· ἐξὸν γὰρ αὐτῷ χιλίας ναυσὶ διαδιβάσαι, κατὰ τὸ στενωτάτον τοῦ Ἑλλησπόντου, τὴν πεζὴν στρατιάν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, οὐκ ἠθέλησεν, ἡγούμενος τὴν διατριβὴν αὐτῷ πολλὴν ἔσσεσθαι· ἀλλ' ὑπεριδὼν καὶ τὰ φύσει πεφυκότα, καὶ τὰ θεῖα πράγματα, καὶ τὰς ἀνθρωπίνας διανοίας, ὁδὸν μὲν διὰ τῆς θαλάσσης ἐποίησατο, πλοῦν δὲ διὰ τῆς γῆς ἠνάγκασε γενέσθαι· ζεύξας μὲν τὸν Ἑλλησπόντον,⁶ διορύξας δὲ τὸν Ἄθω· ὑφισταμένου οὐδενός, ἀλλὰ τῶν μὲν, ἀκόντων ὑπακούοντων, τῶν δὲ, ἐκόντων προδιδόντων.⁷ Οἱ μὲν γὰρ οὐχ ἱκανοὶ ἦσαν ἀμύνεσθαι, οἱ δ' ὑπὸ χρημάτων διεφθαρμένοι. Ἀμφοτέρω δ' ἦν αὐτοῦς τὰ πείθοντα κέρδος καὶ θῆος.⁸

§ 8. Ἀθηναῖοι δ', οὕτω διακειμένης τῆς Ἑλλάδος, αὐτοὶ μὲν εἰς τὰς ναῦς εἰσδόντες ἐπ' Ἀρτεμισίον ἐδοθήθησαν, Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ τῶν συμμάχων ἔνιοι εἰς Θερμοπύλας ἀπήντησαν, ἡγούμενοι διὰ τὴν στενότητα τῶν χωρίων τὴν πάροδον οἰοῖτε ἔσσεσθαι διαφυλάξαι. Γενομένου δὲ τοῦ κινδύνου κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον,² Ἀθηναῖοι μὲν ἐνίκων τὴν ναυμαχίαν· Λακεδαιμόνιοι δέ,³ οὐδὲν ταῖς ψυχαῖς ἐνδεεῖς γενόμενοι, ἀλλὰ τοῦ πλήθους ψευσθέντες, καὶ οὐς φυλάξεν⁴ ὄντο, καὶ πρὸς οὐς κινδυνεύσειν ἔμελλον, οὐχ ἥττη-

§ 7. 2. Ἐφρευσμένος δὲ τῆς ἐλπίδος.) Ψεύδομαι τῆς ἐλπίδος σημαίνει τὸ, ἄλλα ἐλπίων καὶ ἄλλα συμβαίνειν φησὶ δὲ ταῦτα περὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης. — 3. Τῇ γεγεννημένῳ . . . συμφορᾷ . . . τοῖς αἰτίοις.) Κατ' ἔλλειψιν τῆς ἐπὶ ἡ παραπλησίως προθέσεως αἱ δοτικαὶ αὐται. — 4. Δεκάτῳ ἔτει.) Ἐν δεκάτῳ ἔτει. — 5. Μετ' αὐτοῦ ἀκολουθήσαντα.) Τὸ ἔπομαι καὶ Ἀκολουθῶ δοτικῇ, ἔσθ' ὅτε καὶ γενικῇ μετὰ τῆς Μετά. — 6. Ζεύξας μὲν τὸν Ἑλλησπόντον.) Ἐν γὰρ Ἑλλησπόντῳ διὰ πλοίων γέφυραν ποιησάμενος διεβίβατε τὸν στρατὸν· ἐν δὲ τῇ ἐν τῷ Ἄθῳ ἰσθμῷ τὸ στενὸν σάπας ἦνως τὰς θαλάσσας, καὶ τὰς νῆς διεβίβατε. — 7. Προδιδόντων.) Τὴν Ἑλλάδα

δηλ. ἡ αὐτοῦς. — 8. Κέρδος καὶ θῆος.) Κέρδος μὲν ἐπειθε τοὺς προδιδόντας, θῆος δὲ τοὺς ὑπακούοντας· καὶ ἀμφοτέρους ἀμφοτέρω ἐπειθε.

§ 8. 2. Τὸν αὐτὸν χρόνον.) Καθ' ὃν χρόνον ἡ ναυμαχία ἐν Ἀρτεμισίῳ ἐγένετο, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Λεωνίδας μετὰ τῶν τριακοσίων καρτερῶς ἀγωνισάμενοι ἀπέθανον. — 3. Λακεδαιμόνιοι δέ.) Ἐννοεῖται Ἐδυστύχησαν, ἡ συμφορὰ ἐχρήσαντο. — 4. Ψευσθέντες, καὶ οὐς φυλάξεν.) Τὸ τε γὰρ πῆθος τὸ μετὰ Ξέρξου ἄπειρον· καὶ οὐς κατέστησαν ἐπὶ τὸ ὄρος φύλακας τῆς βατῆς τρίβου, ἐψεύσθησαν αὐτῶν καταλιπόντες· γὰρ τὴν φυλακὴν, ἐπεὶ ἔγνωσαν τοὺς βαρβάρους ἐπερχομένους· ὥροντο· ἦσαν

θέντες τῶν ἐναντιῶν, ἀλλ' ἀποθνήσκοντες οὐπερ⁵ ἐτάχθησαν μάχεσθαι. Τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ τῶν μὲν δυστυχησάντων, τῶν δὲ τῆς παρόδου κρατησάντων,⁶ οἱ μὲν⁷ ἐπορεύοντο ἐπὶ τήνδε τὴν πόλιν· οἱ δ' ἡμέτεροι πρόγονοι πυθόμενοι μὲν τὴν γεγεννημένην Λακεδαιμονίᾳ συμφορὰν, ἀποροῦντες δὲ τοῖς παρεστηκόσι πράγμασιν· εἰδότες δ', ὅτι, εἰ μὲν κατὰ γῆν τοῖς βαρβάροις ἀπαντήσονται, ἐπιπλεύσαντες⁸ χιλίας ναυσὶν ἐρήμην τὴν πόλιν λήφονται· εἰ δὲ εἰς τὰς τριήρεις ἐμβήσονται, ὑπὸ τῆς πεζῆς στρατιᾶς ἀλώσονται· ἀμφοτέρω δὲ οὐ δυνήσονται, ἀμύνασθαι τε καὶ φυλακὴν ἱκανὴν καταλιπεῖν· δυοῖν δὲ προκειμένον, πότερον χρὴ τὴν πατρίδα ἐκλιπεῖν, ἢ μετὰ τῶν βαρβάρων γενομένους καταδουλώσασθαι τοὺς Ἕλληνας, ἡγησάμενοι κρεῖττον εἶναι μετ' ἀρετῆς καὶ πενίας καὶ φυγῆς ἐλευθερίαν, ἢ μετ' ὀνείδους καὶ πλούτου δουλείαν τῆς πατρίδος, ἐξέλιπον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τὴν πόλιν· ἢ ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα τὰς δυνάμεις κινδυνεύσωσιν, ὑπεκθέμενοι δὲ παιδᾶς καὶ γυναικᾶς καὶ μητέρας εἰς Σαλαμῖνα, συνήθροίζον καὶ τὸ τῶν ἄλλων συμμάχων ναυτικόν.

§ 9. Οὐ πολλαῖς δ' ὕστερον ἡμέραις ἦλθε καὶ ἡ πεζὴ στρατιά καὶ τὸ ναυτικόν τὸ τῶν βαρβάρων,² ὃ τίς οὐκ ἂν ἰδὼν ἐφοβήθη;³ οἷος⁴ μέγας καὶ θεινὸς τῇδε τῇ πόλει κίνδυνος ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας ἡγωνίσθη; Ποίαν δὲ γνώμην εἶχον, ἢ οἱ θρώμενοι τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐκείναις (οὔσης καὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἀπίστου, καὶ τοῦ προσιόντος κινδύνου) ἢ οἱ μέλλοντες ναυμαχήσειεν ὑπὲρ τῆς φιλόττος, ὑπὲρ τῶν ἄλλων τῶν ἐν Σαλαμῖνι;⁵ οἷος⁶ τοσοῦτον πανταχόθεν περιεστήκει πλήθος πολεμίῳ, ὥστε ἐλάχιστον μὲν αὐτοῖς εἶναι τῶν παρόντων κακῶν τὸν θάνατον τὸν αὐτῶν,⁷ τῷ αὐτὸν προειδέναι,⁸ μεγίστην δὲ συμφορὰν,⁹ ἃ ὑπὸ τῶν βαρβάρων εὐτυχησάντων τοὺς ὑπεκτεθέντας¹⁰ ἡλπίζον πείσεσθαι. Ἦπου διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἀπορίαν, πολλάκις μὲν ἐδεξιόσωσαντο ἀλλή-

δὲ οὗτοι Βοιωτοί. — 5. Οὐπερ.) Ἐνθα ἐτάχθησαν. — 6. Τῶν δὲ τῆς παρόδου κρατησάντων.) Τῶν δὲ Περσῶν κρατησάντων Θερμοπυλίων, αἵτινες ἦσαν πάροδος εἰς τὸ κατελθεῖν εἰς Ἀθήνας. — 7. Οἱ μὲν.) Πέρται δηλ. — 8. Ἐπιπλεύσαντες.) Οἱ βάρβαροι

ἐν Σαλαμῖνι.) Τῶν γυναικῶν, καὶ παιδῶν, καὶ πατέρων· τῶν γὰρ Ἀθηναίων οἱ πλείστοι τὰς γυναῖκας, καὶ τέκνα εἰς Σαλαμῖνα εἶχον· ταῦτα δὲ καὶ Φιλότῃ λέγει, ὃ τινὲς εἰς τὸ Συγγένειαν μετέφερον. — 7. Τῶν αὐτῶν.) Ἐπεξήγησις εἰς τὸ, θάνατον, εἰπὼν γὰρ ἀορίστως, διὰ τοῦ ἄρθρου καὶ τῆς γενικῆς ὥρισται. — 8. Τῷ αὐτὸν προειδέναι.) Ἐν τῷ προειδέναι αὐτὸν τὸν θάνατον, ἐπειδὴ προῖελεπεν αὐτόν. — 9. Μεγίστην δὲ συμφορὰν.) Ἐννοεῖται ἀπὸ κοινοῦ τὸ εἶναι — 10. Τοὺς ὑπεκτεθέντας.) Ὅσους δηλ. ἐν Σαλαμῖνι, Ἀθήνῃ καὶ ταῖς λοιπαῖς εἶχον νήταις συγγενεῖς, πατέρας, κα

§ 9 2. Τὸ τῶν βαρβάρων.) Κατ' ἐπεξήγησιν τὸ ἄρθρον· οὐ τὸ τῶν Ἀθηναίων δηλ. ἀλλὰ τὸ τῶν βαρβάρων ναυτικὸν ἦλθεν. — 3. Τίς οὐκ ἂν ἰδὼν ἐφοβήθη;) Τίς οὐκ ἂν ἐφοβήθη; καθ' ὑπερβάσμον· σχῆμα. — 4. Οἷος;) Οὐκ ἀμαρτυρικῶς. Τοιοῦτος μέγας καὶ θεινὸς κίνδυνος ἦν! — 5. Ὑπὲρ τῶν ἄλλων τῶν

λους, εικότως δὲ σφὰς αὐτοὺς ὠλοφύραντο· εἰδότες δὲ τὰς σφετέρους
ναῦς ὀλίγας οὖσας, ὀρώντες δὲ πολλὰς τὰς τῶν πολεμίων ἐπι-
στάμενοι δὲ τὴν μὲν πόλιν ἡρηκωμένην, τὴν δὲ χώραν πορθουμέ-
νην, καὶ μεστὴν τῶν βαρβάρων· ἱερῶν δὲ καιομένων, ἀπάντων δ'
ἐγγὺς ὄντων τῶν δεινῶν ἀκούοντες δ' ἐν ταύτῃ συμμαμιγμένου
Ἑλληνικοῦ καὶ βαρβαρικοῦ παιᾶνος,¹¹ παρακελευσμοῦ δ' ἀμφοτέ-
ρων, καὶ κραυγῆς τῶν διαφθειρομένων, καὶ τῆς θαλάττης μεστῆς
τῶν νεκρῶν, καὶ πολλῶν μὲν συμπιπτόντων καὶ φιλιῶν καὶ πολε-
μίων ναυαγίων, ἀντιπάλου¹² δὲ πολὺν χρόνον οὔσης τῆς ναυμα-
χίας· δοκοῦντες τοτὲ μὲν νενικηκέναι καὶ σεσῶσθαι, τοτὲ δ' ἡτ-
τῆσθαι καὶ ἀπολωλέναι. Ἦπου, διὰ τὸν παρόντα φόβον, πολλὰ
μὲν ῥήθησαν ἰδεῖν, ὧν οὐκ εἶδον, πολλὰ δ' ἀκοῦσαι,¹³ ὧν οὐκ ἤ-
κουσαν. Ποῖαι δ' οὐχ ἱκετεῖαι Θεῶν ἐγένοντο, ἢ θυσιῶν ἀναμνή-
σεις; ἑλεός τε παίδων, καὶ γυναικῶν πόθος, οἰκτός τε πατέρων
καὶ μητέρων; λογισμός τε εἰ δυστυχῆσειαν, τῶν μελλόντων ἔσε-
σθαι κακῶν; τίς οὐκ ἂν Θεῶν ἠλέησεν αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ μεγέθους
τοῦ κινδύνου; ἢ τίς ἀνθρώπων οὐκ ἂν ἐδάκρυσεν; ἢ τίς τῆς τόλμης
αὐτοὺς οὐκ ἂν ἠγάσθη; Ἦ πολὺ πλείστον ἐκεῖνοι κατὰ τὴν ἀρετὴν
ἀπάντων ἀνθρώπων διήνεγκαν καὶ ἐν τοῖς βουλευμασι καὶ ἐν τοῖς
τοῦ πολέμου κινδύνοις ἐκλιπόντες μὲν τὴν πόλιν, εἰς τὰς ναῦς δ'
ἐσθάντες, τὰς δ' αὐτῶν ψυχὰς ὀλίγας οὖσας ἀντιτάξαντες τῇ πλήθει
τῇ τῆς Ἀσίας. Ἐπέδειξαν δὲ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, νικήσαντες τῇ
ναυμαχίᾳ, ὅτι κρεῖττον μετ' ὀλίγων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κινδυνεύειν,
ἢ μετὰ πολλῶν βασιλευσμένων ὑπὲρ τῆς αὐτῶν δουλείας. Πλείστα
δὲ καὶ κάλλιστα ἐκεῖνοι ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας συνε-
βάλουντο στρατηγὸν μὲν, Θεμιστοκλέα, ἰκανώτατον εἰπεῖν καὶ
γνῶναι καὶ πράξαι¹⁴ ναῦς δὲ πλείους¹⁵ τῶν ἄλλων ἀπάντων
συμμάχων, ἄνδρας δ' ἐμπειροτάτους. Καί τοι¹⁶ τίνες ἂν τοῦτοις
τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἦρισαν γνώμη, καὶ ἀρετῇ; ὥστε δικαίως
μὲν ἀναμφισβήτητα τῶν ἀριστῶν τῆς ναυμαχίας ἔλαβον παρὰ τῆς
Ἑλλάδος, εἰκότως δὲ τὴν εὐτυχίαν ὁμοουοῦσαν τοῖς κινδύνοις ἐκτῆ-
σαντο· γυνήσιαν δὲ καὶ αὐτόχθονα τοῖς ἐκ τῆς Ἀσίας βαρβάροις

γυναῖκας, καὶ τέκνα. — 11. Παιᾶνος.) Δύο Παιᾶνας ἦδον οἱ παλαιοὶ, πρὸ μὲν τοῦ πολέμου τῷ Ἄρει, μετὰ δὲ τὸν πόλεμον τῷ Ἀπόλλωνι. Ὕμνοι δὲ ἦσαν οἱ Παιᾶνες. — 12. Ἀντιπάλου.) Ἰσοπάλου, τὸ ἴσον γὰρ ἐνταῦθα σημαίνει· ἢ Ἀντί, ἰσορρόπου. — 13. Πολλὰ δ' ἀκοῦσαι.) Ἐννοεῖται Λεγόντων, ἢ ἄλλο τι γενικῇ γὰρ τὰ Ἀκούω. — 14. Εἰπεῖν καὶ γνῶναι καὶ πράξαι.) Ὁ γὰρ Θεμιστοκλῆς ἔλεγε τοὺς Ἕλληνας βουλευομένους ἀποδρά-

ναι, ὅτι πολεμήσαντες ἐν τοῖς στενοῖς, νικήσουσι τὸ ναυτικὸν τῶν Βαρβάρων· καὶ μὴ θελώντων, κρούρα ἐπεμψε πρὸς Ξέρξην, καὶ ἐπεμψε ναῦς, καὶ κατέσχε τὴν παράδον, ὥστε ἐν ἀνάγκῃ γενόμενοι οἱ Ἕλληνες, καὶ ἄκοντες ναυμαχήσαντες, ἐνίκησαν πᾶν τὸ ναυτικὸν τῶν Περσῶν. — 15. Ναῦς δὲ πλείους.) Τριακόνται ὀδοήκοντα, φανερὸν ἦσαν τῶν Ἑλλήνων αἱ ναῦς, ὧν αἰδιακόται πεντήκοντα Ἀθηναίων. — 16. Καί τοι.) Καὶ γὰρ τοι —

τὴν αὐτῶν ἀρετὴν ἐπεδειξάντο. Ἐν μὲν οὖν τῇ ναυμαχίᾳ τοιοῦτους αὐτοὺς παρσχόντες, καὶ πολὺ πλείστον τῶν κινδύνων μετασχόντες τῇ ἰδίᾳ ἀρετῇ κοινὴν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τοῖς ἄλλοις¹⁷ ἐκτῆσαντο.

§ 10. Ὑστερον δὲ Πελοποννησίων διατειχίζοντων τὸν Ἰσθμὸν, καὶ ἀγαπώντων μὲν² τῇ ἐαυτῶν σωτηρίᾳ, νομιζόντων δ' ἀπηλλάχθαι τοῦ κατὰ Θαλάτταν κινδύνου, καὶ διανοουμένων τοὺς ἄλλους Ἕλληνας περιῶδεῖν ὑπὸ τοῖς βαρβάροις γενομένους, ὀργισθέντες Ἀθηναῖοι συνεβούλευον αὐτοῖς, εἰ ταύτην τὴν γνώμην ἐξουσιν, περὶ ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον τείχος περιβαλεῖν. Εἰ γὰρ αὐτοὶ,³ ὑπὸ Ἑλλήνων προδιδόμενοι, μετὰ τῶν βαρβάρων ἔσονται, οὗτ' ἐκείνοις⁴ δεήσειν χιλίων νεῶν, οὔτε τούτους ὠφελήσειν τὸ ἐν Ἰσθμῷ τείχος. Ἀκινδύνως γὰρ ἔσσεσθαι τὴν τῆς Θαλάσσης ἀρχὴν τοῦ βασιλείως. Διδασκόμενοι δὲ καὶ νομιζόντες, αὐτοὶ μὲν ἄδικα τε ποιεῖν καὶ κακῶς βουλευέσθαι, Ἀθηναίους δὲ δίκαια τε λέγειν, καὶ τὰ βέλτιστα αὐτοῖς παραινεῖν, ἐδοθήσαν εἰς Πλαταιάς· ἀποδράντων δὲ ὑπὸ νύκτα τῶν πλείστων συμμάχων ἐκ τῶν τάξεων, διὰ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ Τεγεᾶται τοὺς βαρβάρους ἐτρέψαντο, Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Πλαταιεῖς πάντας τοὺς Ἕλληνας ἐνίκων μαχόμενοι τοὺς ἀπογόνους τῆς ἐλευθερίας, καὶ ὑπομείναντας τὴν δουλείαν. Ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ ἡμέρᾳ καλλίστην τελευτὴν τοῖς προτέροις κινδύνοις ἐπιθέντες, βέδαιον μὲν τὴν ἐλευθερίαν τῇ Εὐρώπῃ καταεργάσαντο, ἐν ἅπασι δὲ τοῖς κινδύνοις δόντες ἔλεγχον τῆς ἐαυτῶν ἀρετῆς, καὶ μόνοι, καὶ μεθ' ἐτέρων, καὶ πεζομαχοῦντες, καὶ ναυμαχοῦντες, καὶ πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὑπὸ πάντων ἡξιώθησαν, καὶ μεθ' ὧν ἐκινδύνευσον, καὶ πρὸς οὓς⁵ ἐπολέμουν, ἡγεμόνες γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος.

§ 11. Ὑστέρῃ δὲ χρόνῳ Ἑλληνικοῦ πολέμου καταστάντος, διὰ ζῆλον τῶν γεγεννημένων, καὶ φθόνον τῶν πεπραγμένων, μέγα μὲν ἅπαντες φρονούντες, μικρῶν δ' ἐγκλημάτων ἕκαστοι θεόμενοι,²

17. Καὶ τοῖς ἄλλοις.) Ἕλλησι δηλαδή.

§ 10. 2. Ἀγαπώντων μὲν.) Τὸ Ἀγαπῶ τὸ Εὐχαριστοῦμαι σημαίνει δοτικῇ συντάσσεται. — 3. Αὐτοί.) Οἱ Ἀθηναῖοι, ἔαν μετὰ τῶν Βαρβάρων γένωνται, ἐπειδὴ προδίδονται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. — 4. Ἐκείνοις.) Τοῖς Πέρταις δηλ. — 5. Καὶ μεθ' . . . καὶ πρὸς οὓς.) Πάντες γὰρ οἱ Ἕλληνες μετὰ τὸ διώξαι τὸν βάσβαρον οὔτε ἐν Εὐρώπῃ καὶ οἱ ἐν Ἀσίᾳ διὰ τὸ Παυτανίου μῖτος βεβαίου ὄντος, ἡγεμόνας ἡξίωσαν γενέσθαι τοὺς Ἀθηναίους.

§ 11. 2. Φρονούντες . . . θεόμενοι.) Εὐταῦθα διὰ τὴν τῶν πρᾶγματων εὐγ-

χυσιν συνέχεε καὶ τὰ τῆς συντάξεως, τὰς ὀνομαστικὰς ταύτας ἀναραποδότους ἑτάς· ἔδει δὲ οὕτως ἐλθεῖναι τὸν λόγον· ὑστέρῃ δὲ χρόνῳ Ἑλληνικὸς κατέστη πόλεμος διὰ ζῆλον τῶν γεγεννημένων, καὶ φθόνον τῶν πεπραγμένων, μέγα μὲν ἅπαντων φρονούντων, μικρῶν δὲ ἐγκλημάτων ἕκαστων δεομένων· ναυμαχίας δὲ Ἀθηναῖοι πρὸς Αἰγινήτας καὶ τοὺς ἐκείνων συμμάχους γενομένους, οἱ Ἀθηναῖοι ἐβδομήκοντα τριήρεις τῶν πολεμίων ἐλάβανον· εἰς δὲ Σερρατεῖαν ἢ ἀπολύτως αἱ ὀνομαστικαὶ ληφθήτωσαν· ἡ γὰρ ληφθῆτω ἔξωθεν ἐπολέμουν πρὸς ἀλλήλους, ἢ ἄλλο τι ὁμοίως κατάλληλον τῇ

ναυμαχίας Ἀθηναίοις πρὸς Αἰγινήτας καὶ τοὺς ἐκείνων συμμάχους γενομένης, ἐδορυμάκοντα τριήρεις αὐτῶν³ ἐλάμβανον. Πολιορκούντων δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Αἰγυπτὸν τε καὶ Αἴγιναν, καὶ τῆς ἡλικίας⁴ ἀπουσίας ἔν τε ταῖς ναυσὶ καὶ ἐν τῷ πεζῷ στρατεύματι, Κορίνθιοι καὶ οἱ ἐκείνων σύμμαχοι, ἡγούμενοι ἢ εἰς ἔρημον τὴν χώραν ἐμβαλεῖν, ἢ ἐξ Αἰγίνης ἄξιν τὸ στρατόπεδον, ἐξελθόντες πανδημί, Γεράνειαν κατέλαβον, Ἀθηναῖοι δὲ, τῶν μὲν ἀπόντων, τῶν δ' ἐγγύς⁵ ὄντων, οὐδένα ἐτόλμησαν μεταπέμψασθαι ταῖς δ' αὐτῶν ψυχαῖς πιστεύσαντες, καὶ τῶν ἐπιόντων κκταφρονήσαντες, οἱ γεραίτεροι καὶ ἡ τῆς ἡλικίας ἐντός⁶ γεγονότες, ἡξίου αὐτοὶ μόνου τὸν κίνδυνον ποιήσασθαι· οἱ μὲν, ἐμπειρεῖα τὴν ἀρετὴν, οἱ δὲ φύσει κεκτημένοι καὶ οἱ μὲν, αὐτοὶ πολλαχοῦ ἀγαθοὶ γεγενημένοι, οἱ δὲ,⁷ ἐκείνους μιμούμενοι· τῶν μὲν πρεσβυτέρων ἄρχειν ἐπισταμένων, τῶν δὲ νεωτέρων τὸ ἐπιταττόμενον ποιεῖν δυναμένων· Μυρωνίδου στρατηγούντος ἀπαντήσαντες αὐτοὶ εἰς τὴν Μεγαρικὴν, ἐνίκων μαχόμενοι ἄπασαν τὴν δύναμιν τὴν ἐκείνων, τοῖς ἤδη ἀπειρηκόσι, καὶ τοῖς οὐπω δυναμένοις,⁸ τοὺς εἰς τὴν σφετέραν ἐμβαλεῖν ἀξιώσαντας, εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἀπαντήσαντες, τρόπαιον δὲ στήσαντες, καλλίστου μὲν αὐτοῖς ἔργου, αἰσχίστου δὲ τοῖς πολεμίοις, οἱ μὲν οὐκ ἔτι τοῖς σώμασιν,⁹ οἱ δ' οὐπω δυνάμενοι ταῖς δὲ ψυχαῖς ἀμφοτέροι κρείττους γενόμενοι, μετὰ καλλίστης δόξης εἰς τὴν αὐτῶν ἀπελθόντες,¹⁰ οἱ μὲν πάλιν ἐπαιδεύοντο· οἱ δὲ περὶ τῶν λοιπῶν ἐβουλεύοντο.

§ 12. Καθ' ἕκαστον μὲν οὖν οὐ ῥᾶδιον τὰ ὑπὸ πολλῶν κινδυνευθέντα² ὑφ' ἐνὸς ῥηθῆναι, οὐδὲ τὰ ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ πραχθέντα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δηλωθῆναι. Τίς γάρ ἂν ἡ χρόνος, ἡ λόγος, ἡ ῥήτωρ, ἡκνὸς γένοιτο μνηύσαι τὴν τῶν ἐνθάδε κειμένων ἀνδρῶν ἀρετὴν; μετὰ πλείστων γὰρ πόνων, καὶ φανερωτάτων ἀγώνων, καὶ καλλίστων κινδύνων, ἐλευθέραν μὲν ἐποίησαν τὴν Ἑλλάδα, μεγίστην δ' ἀπέδειξαν τὴν ἐαυτῶν πατρίδα· ἐδορυμάκοντα μὲν ἔτη τῆς Παλάττης ἄρξαντες, ἀστασιάζουσιν δὲ παρασχόντες τοὺς συμμά-

ἐνοῖα ῥήμα. — 3. Αὐτῶν.) Τῶν Αἰγινήτων δηλ. καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν· Θουκυδ. ξυγρ. Α'. κεφ. ρέ. — 4. Καὶ τῆς ἡλικίας.) Τὸ ἀρρηκόμενον ἀντὶ τοῦ συγκειραμένου, ἥτοι, τῶν ἡλικιωτῶν τῶν ἐν ἡλικίᾳ ὄντων. — 5. Τῶν μὲν ἀπόντων τῶν δ' ἐγγύς.) Ἀπῆταν γὰρ οἱ εἰς Αἴγυπτον, ἐγγύς δ' ἦσαν οἱ εἰς Αἴγιναν· Θουκυδ. ξυγρ. Α'. κεφ. ρέ. — 6. Τῆς ἡλικίας ἐντός.) Οἱ μὴ ποὶ ὄντες ἐν ἡλικίᾳ στρατιωτικῇ, οἱ ἔφηθοι. — 7. Οἱ δὲ.) Ἐντὸς τῆς ἡλικίας ὄντες, οἱ ἔφηθοι —

8. Τοῖς ἤδη ἀπειρηκόσι καὶ τοῖς οὐπω δυναμένοις.) Τοῖς γέρονσι δηλαδὴ, οὗτοι δὲ οὐκ ἔτι τοῖς σώμασιν.) Ἰσχύοντες δηλ. περὶ τῶν γερόντων λέγει. — 10. Ἀπελθόντες.) Ἐπιστρέψαντες οἰκάδε, οἱ μὲν νέοι ἐπαιδεύοντο, οἱ δὲ γέροντες ἐβουλεύοντο.

§ 12. 2. Κινδυνευθέντα.) Κινδυνεύοντι τῆς ζωῆς πραχθέντα· καὶ με-

χους· οὐ τοῖς ὀλίγοις τοὺς πολλοὺς δουλεύειν ἀξιώσαντες, ἀλλὰ τὸ ἴσον ἔχειν ἅπαντας ἀναγκάσαντες· οὐδὲ τοὺς συμμάχους ἀσθενεῖς ποιοῦντες, ἀλλὰ κακείνους ἰσχυροὺς καθιστάντες, καὶ τὴν αὐτῶν δύναμιν τοσαύτην ἐπιδείξαντες, ὥσθ' ὁ μέγας βασιλεὺς³ οὐκ ἔτι τῶν ἀλλοτριῶν ἐπεθύμει, ἀλλ' ἐδίδου τῶν ἑαυτοῦ,⁴ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐφοδεῖτο· καὶ οὔτε τριήρεις ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐκ τῆς Ἀσίας ἔπλευσαν, οὔτε τύραννος ἐν τοῖς Ἑλλήσι κατέστη, οὔτε Ἑλληνεῖς πόλεις ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἠνδραποδίσθη. Τοσαύτην σωφροσύνην καὶ δέος ἢ τούτων ἀρετὴ πᾶσιν ἀνθρώποις παρῆχεν. Ὡς ἐνεκα δεῖ μόνους καὶ προστάτας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡγεμόνας τῶν πόλεων γίνεσθαι.

§ 13. Ἐπέδειξαν δὲ καὶ ἐν ταῖς δυστυχίαις τὴν ἑαυτῶν ἀρετήν. Ἀπολομένων γὰρ τῶν νεῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ,² εἴτε ἡγεμόνος κακία, εἴτε Θεῶν διανοία, καὶ συμφορᾶς ἐκείνης μεγίστης γενομένης καὶ ἡμῖν τοῖς δυστυχήσασιν, καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσιν, ἐδήλωσαν οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον, ὅτι ἡ τῆς πόλεως δύναμις τῆς Ἑλλάδος ἦν σωτηρία. Ἐτέρων γὰρ ἡγεμόνων γενομένων, ἐνίκησαν μὲν ναυμαχοῦντες τοὺς Ἕλληνας οἱ πρότερον³ εἰς τὴν θάλασσαν οὐκ ἐμβαίνοντες, ἔπλευσαν δ' εἰς τὴν Εὐρώπην· δουλεύουσι δὲ πόλεις τῶν Ἑλλήνων, τύραννοι δ' ἐγκαθεστᾶσιν, οἱ μὲν, μετὰ τὴν ἡμετέραν συμφορὰν, οἱ δὲ, μετὰ τὴν νίκην τῶν βαρβάρων. Ὡς ἀξίον⁴ ἦν ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ⁵ τότε κείρασθαι τῇ Ἑλλάδι, καὶ πευθῆσαι τοὺς ἐνθάδε κειμένους, ὥς συγκαταθαπτομένης τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας τῇ τούτων ἀρετῇ. Ὡς δυστυχῆς μὲν ἡ Ἑλλὰς τοιούτων ἀνδρῶν ὀρφανὴ γενομένη, εὐτυχῆς δ' ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, ἐτέ-

ρίστω πόνῳ τοῦ σώματος. — 3. Ὡς ὁ μέγας βασιλεὺς.) Ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς κατ' ἐξοχὴν οὕτως ὀνομάζεται. — 4. Ἀλλ' ἐδίδου τῶν ἑαυτοῦ.) Πολλὰς γὰρ πόλεις ὑπὸ τοῦ βασιλέως οὕτως κατέσχον οἱ Ἕλληνες· καὶ μάλιστα ὅποτε Ἀγησίλαος ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς εἰς Ἀσίαν ἐστράτευσε· ἡ δὲ γενικὴ κατ' ἑλλειψιν τοῦ Τινᾶς· ἐδίδου γὰρ τινὰς τῶν ἑαυτοῦ πόλεων.

§ 13. 2. Ἐν Ἑλλησπόντῳ.) Ὅποτε Λακεδαιμονίαι ἐνίκησαν κατὰ κράτος τὸ ναυτικὸν τῶν Ἀθηναίων ἐν Ἑλλησπόντῳ. Αὐσανδρὸν ἡγουμένου· τότε γὰρ ἐπιστρέψας ἐκείθεν Αὐσανδρὸς, ἐπολιόρκησε τὰς Ἀθήνας, καὶ ἠνάγκασεν ὑπ' αὐτὸν γενέσθαι, τοὺς τριάκοντα καταστήσας τυράννους· Ξενοφ. Ἑλλην. βιβλ. Β'. κεφ. α. καὶ β'. — 3. Οἱ πρότερον.) Οἱ ἄρ-

βαροι δηλαδή· περὶ οὗ ἴσοκρ. Πανηγ. κεφ. 35. φησὶν· «ἐνίκησαν μὲν οἱ ἡβάρβαροι ναυμαχοῦντες, ἤρξαν δὲ τῆς θάλασσης, κατέσχον δὲ τὰς πλείους τῶν νήσων, ἀπέβησαν δὲ εἰς τὴν Ἀνακονικὴν, Κύθειρα δὲ κατὰ κράτος εἰλον, ἅπανσαν δὲ Πελοπόννησον κακῶς ποιοῦντες περιέπλευσαν» ὅρα καὶ Ξενοφ. Ἑλλην. βιβλ. Δ'. κεφ. ἡ. 7. — 4. Ὡς ἀξίον.) Ἀξίον ἦν τῇ Ἑλλάδι τότε κείρασθαι, καὶ πευθῆσαι. Ὅτε γὰρ ἐπένθουν οἱ Ἕλληνες ἐκείροντο, καὶ ἦν τὸ κείρεσθαι πένθους σημεῖον· ὅτε δὲ ἐν εὐπραγίᾳ ἦσαν ἔτρεπον τὴν κόμην. — 5. Ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ.) Τῷ ἐν τῷ Κεραμικῷ· ἐνθα τότε μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς, ὅπου Αὐσανδρὸς ἐκυρίευσεν τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων, ἀτυχίαν ἐτιμῶντο οἱ ἐν Ἑλλησπόντῳ πεσόντες ναυοκαταρτίες θαπτόμενοι. Ἀριστοτ. Ῥητο-

ρων ἡγεμόνων λαδόμενος. Τῇ μὲν γὰρ τούτων στερηθείσῃ, δουλεία περιέστηκε, τῷ δ', ἄλλων⁶ ἀρξάντων, ζήλος ἐγγίνεται τῆς τῶν προγόνων διανοίας.

§ 14. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐξήχθην ὑπὲρ πάσης ἐλοφύρασθαι τῆς Ἑλλάδος. Ἐκείνων δὲ τῶν ἀνδρῶν² ἄξιον καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ μεμνησθαι, οἱ φεύγοντες τὴν δουλείαν, καὶ περὶ τοῦ δικαίου μαχόμενοι, καὶ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας στασιάσαντες, πάντας³ πολεμίους κεκτημένοι, εἰς τὸν Πειραιᾶ κατῆλθον, οὐχ ὑπὸ νόμου ἀναγκασθέντες, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φύσεως πεισθέντες, καινοῖς κινδύνοις τὴν παλαιὰν τῶν προγόνων ἀρετὴν μιμησάμενοι, ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς κοινὴν τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἄλλοις κτησάμενοι, θάνατον μετ' ἐλευθερίας αἰρούμενοι, ἢ βίον μετὰ δουλείας· οὐχ ἤττον ταῖς συμφοραῖς αἰσχυρόμενοι, ἢ τοῖς ἐχθροῖς ὀργιζόμενοι· μᾶλλον βουληθέντες ἐν τῇ αὐτῶν ἀποθνήσκειν, ἢ ζῆν τὴν ἀλλοτρίαν οἰκοῦντες, συμμάχους μὲν ὄρκους καὶ συνθήκας ἔχοντες, πολεμίους δὲ τοὺς πρότερον ὑπάρχοντας, καὶ τοὺς πολίτας⁴ τοὺς ἑαυτῶν. Ἀλλ' ὅμως οὐ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων φοβηθέντες, ἀλλ' ἐν ταῖς σώμασι τοῖς ἑαυτῶν κινδυνεύσαντες, τρόπαιον μὲν τῶν πολεμίων ἔστησαν, μάρτυρας δὲ τῆς αὐτῶν ἀρετῆς ἐγγὺς ὄντας τοῦδε τοῦ μνήματος τοὺς Λακεδαιμονίων⁵ τάφους παρέχονται. Καὶ γὰρ τοὶ καὶ μεγάλην μὲν ἀντὶ μικρᾶς ἀπέδειξαν τὴν πόλιν, ὁμοσοῦσαν δὲ ἀντὶ στασιαζούσης ἀπέφηναν, τείχη δὲ ἀντὶ τῶν καθηρημένων ἀνέστησαν. Οἱ δὲ κατελθόντες αὐτῶν, ἀδελφὰ τὰ βουλευόμενα τοῖς ἐργοῖς τῶν ἐνθάδε κειμένων ἐπιδεικνύντες, οὐκ ἐπὶ τιμωρίαν τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίαν τῆς πόλεως ἐτράποντο· καὶ οὔτε ἐλαττοῦσθαι δυνάμενοι,⁶ οὐτ' αὐτοὶ πλεον ἔχειν δεόμενοι, τῆς μὲν αὐτῶν ἐλευθερίας καὶ τοῖς βουλομένοις⁷ δουλεύειν μετέδωκαν, τῆς δ' ἐκείνων δουλείας αὐτοὶ μετέχειν οὐκ ἠξίωσαν. Ἔργοις δὲ μεγί-

ρικ. βιβλ. Γ'. κεφ. ι. — 6. Τῇ μὲν γὰρ τῷ δ', ἄλλων.) Τῇ μὲν Ἑλλάδι, στερηθείσῃ τούτων τῶν ἡγεμόνων, περιέστηκε δουλεία· τῷ δὲ Περσῶν βασιλείῳ Λακεδαιμονίων ἀρξάντων, ζήλος ἐγγίνεται τῆς Δαρείου καὶ Ξέρξου διανοίας, πόλεμος εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσαγαγόντων.

§ 14. 2. Ἐκείνων δὲ τῶν ἀνδρῶν.) Τῶν περὶ τὸν Θρασύβουλον λέγει· οὗτος γὰρ, τῶν Ἀθηνῶν κατεχομένων ὑπὸ τῶν τριάκοντα τυράννων, ὁρμήσας ἀπὸ Θηβῶν μετὰ ἐβδόμηκοντα, εἰλε Φυλὴν ἀφ' ἧς μετὰ χιλίων εἰς Πειραιᾶ εἰσῆλθε, καὶ εἰς τὴν πόλιν ἀνέβη νικῆσας τοὺς τυράννους, καὶ τὴν δημοκρατίαν κατέστησεν ὡς ἦν. Ξενοφ. Ἑλλην. βιβλ.

Β'. κεφ. δ'. — 3. Πάντας.) Τοὺς τε Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς μετὰ τῶν τριάκοντα Ἀθηναίους. — 4. Τοὺς πρότερον ὑπάρχοντας καὶ τοὺς πολίτας.) Τοὺς τε Λακεδαιμονίους καὶ πρότερον ὑπάρχοντας πολεμίους, καὶ τοὺς πολίτας τοὺς μετὰ τῶν τριάκοντα ὄντας. — 5. Τοὺς Λακεδαιμονίων.) Ἐβοήθησαν δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς τυράννοις. — 6. Δυνάμενοι.) Ἀντὶ ὑπομένοντες, ἀνεχόμενοι· οὐκ ἠνάγκιστον γὰρ δουλεύειν· ὅθεν καὶ κατὰ σχήμα χιαστὸν τὸ μὲν Μετέδωκαν ἀναφέρεται εἰς τὸ δεόμενοι· τὸ δὲ ἠξίωσαν εἰς τὸ δυνάμενοι. — 7. Τοῖς βουλομένοις.) Ὅσοι δηλονότι ἠγάπων τοῖς τυράννοις δουλεύειν ἐν Ἀθήναις, ὑπὲρ

στοις καὶ καλλίστοις ἀπελογήσαντο, ὅτι οὐ κακίᾳ τῇ αὐτῶν, οὐδ' ἀρετῇ τῶν πολεμίων, πρότερον ἐδυστύχησεν ἡ πόλις. Εἰ γὰρ στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους, βίᾳ, παρόντων Πελοποννησίων καὶ τῶν ἄλλων ἐχθρῶν, εἰς τὴν αὐτῶν οἴοιτε ἐγίνοντο κατελθεῖν, δῆλον, ὅτι ῥαδίως ἂν ὁμονοοῦντες πολεμεῖν αὐτοῖς ἐδύναντο. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν διὰ τοὺς ἐν Πειραιεὶ κινδύνους ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦνται· ἄξιον δὲ καὶ τοὺς ξένους⁸ τοὺς ἐνθάδε κειμένους ἐπαινέσαι, οἱ τῷ πλήθει βοηθήσαντες, καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας μαχόμενοι, πατρίδα τὴν ἀρετὴν⁹ ἡγησάμενοι, τοιαύτην τοῦ βίου τελευτὴν ἐποίησαντο· ἀνθ' ὧν ἡ πόλις αὐτοὺς καὶ ἐπένησε καὶ ἔθαψε δημοσίᾳ,¹⁰ καὶ ἔδωκεν ἔχειν αὐτοῖς τὸν ἅπαντα χρόνον τὰς αὐτὰς τιμὰς τοῖς ἀστούς.¹¹

§ 15. Οἱ δὲ νῦν θάπτόμενοι, βοηθήσαντες Κορινθίοις ὑπὸ παλαιῶν φίλων ἀδικουμένοις, καινοὶ σύμμαχοι² γενόμενοι, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην Λακεδαιμονίοις ἔχοντες· (οἱ μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῖς³ ἐφρόνουν, οἱ δὲ, ἀδικουμένους αὐτοὺς ἠλέουν, οὐ τῆς προτέρας ἐχθρας μνησθέντες, ἀλλὰ τὴν παροῦσαν φιλίαν περὶ πολλοῦ ποιούμενοι⁴.) πᾶσιν ἀνθρώποις φανεράν τὴν αὐτῶν ἀρετὴν ἐπεδείξαντο. Ἐτόλμησαν γὰρ, μεγάλην ποιοῦντες τὴν Ἑλλάδα, οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας κινδυνεύειν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν πολεμίων ἐλευθερίας ἀποθνήσκειν. Τοῖς γὰρ Λακεδαιμονίων⁵ συμμάχοις περὶ τῆς ἐκείνων ἐλευθερίας ἐμάχοντο. Νικήσαντες μὲν γὰρ,⁶ ἐκείνους τῶν αὐτῶν ἤξιον· δυστυχήσαντες δὲ, βέβαιοι τὴν δουλείαν τοῖς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ κατέλιπον. Ἐκείνοις μὲν⁷ οὖν οὕτω διακειμένοις

ὧν καὶ ἐμαχέταντο ἐν Πειραιεῖ. — 8. (Καὶ τοὺς ξένους.) Τοὺς Θηβαίους δηλαδὴ τοὺς μετὰ Θρασυβούλου ἐνθάδε παρκαχνομένους, καὶ βοηθήσαντας κατὰ τῶν τριάκοντα τυράννων. — 9. Πατρίδα τὴν ἀρετὴν.) Ἦγουν ἡγησάμενοι ἐκεῖ εἶναι τὴν πατρίδα, ἐνθα ἐστὶ τόπος ἀρετῇ ἐπιδεικνύμαι. — 10. Ἐθαψε δημοσίᾳ.) Περὶ τοῦ ἐξαίρετου τούτου ἔθους τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ συγχαρεῖν δημοσίως θάπτειν τοὺς ξένους, πολλοὶ πολλὰ εἶπον καυχώμενοι. Ὅρα Σχολ. Ἀριστοφ. Ὀρινθ. στίχ. 365. — 11. (Τοῖς ἀστούς.) Τοῖς πολίταις Ἀθηναίοις.

§ 15. 2. Καινοὶ σύμμαχοι.) Οἱ μὲν γὰρ Λακεδαιμόνιοι παλαιοὶ ὄντες φίλοι Κορινθίοις, ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ ἐχθροὶ ἐγένοντο. Ἀθηναῖοι δὲ παλαιοὶ ἐχθροὶ ὄντες αὐτῶν, νῦν σύμμαχοι ἐγένοντο, καὶ ἐσοθήσαν αὐτοῖς· ἀλλ' οὐκ ἔσχον τὴν αὐτὴν γνώμην οἱ ἡμέτεροι, σύμμαχοι

γενόμενοι τοῖς Λακεδαιμονίοις συμμάχοις καὶ αὐτοῖς οὕτοι. — 3. Αὐτοῖς.) Τοῖς Κορινθίοις. — 4. Περὶ πολλοῦ ποιούμενοι.) Προσιόμενοι, προκρίνοντας καὶ τιμῶντες· ἔστι δὲ κατὰ περίφρασιν. — 5. Τοῖς γὰρ Λακεδαιμονίων.) Ἐμάχοντο γὰρ οὖν τοῖς συμμάχοις τῶν Λακεδαιμονίων ὑπὲρ τῆς ἐκείνων αὐτῶν τῶν συμ. — 6. Νικήσαντες μὲν γάρ.) Ὅποτε ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους, ἤξιον τοὺς Κορινθίους τῶν αὐτῶν δικαίων, ἃ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον· ὕστερον δὲ νικηθέντες, κατέλιπον πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον εἰς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων δουλείαν· ἐν γὰρ τῷ Κορινθιακῷ πολέμῳ, πρῶτον μὲν ἐνίκησαν Ἀθηναῖοι Ἰφικράτους ἡγούμενου, καὶ ἠλευθέρωσαν τὴν Κόρινθον πολιορκουμένην ὑπὸ Λακεδαιμονίων· ὕστερον δὲ ἐνίκησαν Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον ὑπ' αὐτοῦς ἐποίησαντο καταδουλωτάμενοι. Ξενοφ. Ἑλλην. Βιβλ. Δ'. — 7. Ἐκείνοις μὲν.) Τοῖς Πελοποννη-

ἐ βίος οἰκτρὸς, καὶ ὁ θάνατος εὐκτός· οὗτοι δὲ, καὶ ζῶντες καὶ ἀποθανόντες, ζηλωτοὶ παιδευθέντες μὲν ἐν τοῖς τῶν προγόνων ἀγαθοῖς, ἄνδρες δὲ γενόμενοι, τὴν τε ἐκείνων δόξαν διασώσαντες, καὶ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν ἐπιδείξαντες. Πολλῶν μὲν γὰρ καὶ καλῶν αἵτιοι γεγέννηται τῇ ἑαυτῶν πατριδί, ἐπηνώρθωσαν δὲ τὰ ὑφ' ἐτέρων δυστυχηθέντα, πόρρω δ' ἀπὸ τῆς αὐτῶν τὸν πόλεμον κατέστησαν. Ἐτελεύτησαν δὲ τὸν βίον, ὥσπερ χρή τοὺς ἀγαθοὺς ἀποθνήσκειν, τῇ μὲν πατριδί τὰ τροφεῖα ἀποδόντες, τοῖς δὲ θρέψασι λύπας καταλιπόντες. Ὡστε ἄξιον τοῖς ζῶσι τούτους ποθεῖν, καὶ σφάς αὐτοὺς ὀλοφύρεσθαι, καὶ τοὺς προσήκοντας αὐτῶν⁸ ἐλεεῖν τοῦ ἐπιλοιποῦ βίου.⁹

§ 16. Τίς γὰρ αὐτοῖς ἔτι ἡδονὴ καταλείπεται, τοιούτων ἀνδρῶν θάπτομένων, οἱ πάντα περὶ ἐλάττονος τῆς ἀρετῆς ἡγούμενοι,² αὐτοὺς μὲν ἀπεστέρησαν βίου, χήρας δὲ γυναῖκας ἐποίησαν; ὀρφανούς δὲ τοὺς αὐτῶν παῖδας ἀπέλιπον; ἐρήμους δ' ἀδελφούς καὶ πατέρας καὶ μητέρας κατέστησαν; Πολλῶν δὲ καὶ δεινῶν ὑπαρχόντων, τοὺς μὲν παῖδας αὐτῶν ζηλῶ, ὅτι νεώτεροί εἰσιν, ἢ ὥστε εἰδέναι, οἷων πατέρων ἐστέρηνται· ἐξ ὧν δ' οὗτοι³ γεγόνασιν, οἰκτεῖρω, ὅτι πρεσβύτεροι, ἢ ὥστε ἐπιλαθέσθαι τῆς δυστυχίας τῆς ἑαυτῶν. Τί γὰρ ἂν τούτων ἀναιρώτερον γένοιτο, ἢ τεκεῖν μὲν καὶ θρέψαι καὶ θάψαι τοὺς αὐτῶν, ἐν δὲ τῇ γῇ ἄδυνατους μὲν εἶναι τῇ σώματι, πασῶν δ' ἀπεστερημένους τῶν ἐλπίδων, ἀφίλους καὶ ἀπόρους γεγονέναι; ὑπὸ δὲ τῶν αὐτῶν πρότερον ζηλοῦσθαι, καὶ νῦν ἐλεεῖσθαι; ποθεινότερον δ' αὐτοῖς εἶναι τὸν θάνατον τοῦ βίου; Ὅσῳ γὰρ ἄνδρες ἀμείνους⁴ ἦσαν, τοσούτῳ τοῖς καταλειπομένοις τὸ πένθος μεῖζον. Πῶς δ' αὐτοὺς χρή λῆξαι τῆς λύπης; πότερον ἐν ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς; Ἀλλὰ τότε⁵ αὐτῶν εἰκὸς καὶ τοὺς ἄλλους μεμνησθαι. Ἀλλ' ἐν ταῖς εὐτυχίαις ταῖς κοιναῖς; ἀλλ' ἱκανὸν λυπῆσαι, τῶν μὲν σφετέρων τέκνων τετελευτηκότων, τῶν δὲ ζώντων ἀπολαύοντων τῆς τούτων ἀρετῆς. Ἀλλ' ἐν τοῖς ἰδίῳ κινδύνοις; ὅταν ὁρῶσι τοὺς μὲν πρότερον ὄντας φίλους, φεύγοντας τὴν αὐτῶν ἀπορίαν, τοὺς δ' ἐχθροὺς, μέγα φρονεῦντας ἐπὶ ταῖς δυστυχίαις ταῖς τούτων; Μόνην δ' ἂν μοι δοκοῦμεν ταύτην τοῖς ἐνθάδε κειμένοις ἀποδοῦναι χάριν, εἰ τοὺς μὲν τοκέας αὐτῶν ὁμοίως, ὥσπερ ἐκεῖνοι, περὶ πολλοῦ ποιοίμεθα,⁶

αἰοῖς δηλ. — 8. Αὐτῶν.) Ἀντὶ αὐτοῖς κτητικῶς δὲ, ὡς οὐσιαστικῶς ληφθέντος τοῦ Προσῆκοντος. — 9. Τοῦ ἐπιλοιποῦ βίου.) Περὶ τοῦ ἐπιλ. ἢ ἐνεκεν τοῦ ἐπιλοιποῦ.

§ 16. 2. Περὶ ἐλάττονος τῆς ἀρετῆς ἡγούμενοι.) Ὑποδεέστερα δηλονότι πάντα τῆς ἀρετῆς ἡγούντο, παραβαλλόμενα αὐτῇ. — 3. Ἐξ ὧν δ' οὗτοι.) Ἐκεῖνους, δὲ ἐξ ὧν οὗτοι τοὺς γονεῖς δηλ.

τὰ μὲν γὰρ τέκνα διὰ τὴν νηπιότητα ἀγνοοῦσιν οἷων πατέρων ἐστέρηνται. οἱ δὲ γονεῖς διὰ τὴν ἡλικίαν οὐ δύνανται ἐπιλαθέσθαι τῆς ἑαυτῶν δυστυχίας. —

4. Ἄνδρες ἀμείνους.) Οἱ ἐν Κορίνθῳ ἀποθανόντες. — 5. Ἀλλὰ τότε.) Εἰκὸς ἔστιν ἵνα καὶ οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι μνησθῶσιν τῶν γονέων τῶν ἀποθανόντων· οἷων δηλαδή τέκνων ἐστέρηνται. — 6. Περὶ πολλοῦ ποιοίμεθα.) Τιμῶμεν, ἐπε-

τοὺς δὲ παῖδας οὕτως ἀσπαζοίμεθα, ὥσπερ αὐτοὶ πατέρες ὄντες· ταῖς δὲ γυναιξίν εἰ τοιούτους βοηθοὺς ἡμᾶς αὐτοὺς παρέχοιμεν, εἰοί περ ἐκεῖνοι ζῶντες ἦσαν. Τίνας γάρ ἂν εἰκότως μᾶλλον τιμῶμεν τῶν ἐνθάδε κειμένων; τίνας δ' ἂν τῶν ζώντων δικαιότερον περὶ πολλοῦ ποιοίμεθα, ἢ τοὺς τούτοις προσήκοντας; οἱ τῆς μὲν τούτων ἀρετῆς τὸ ἴσον τοῖς ἄλλοις ἀπέλαυσαν, ἀποθανόντων δὲ μόνοι γνησίως τῆς δυστυχίας μετέχουσιν.

§ 17. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ', ὅτι δεῖ τοιαῦτα ὀλοφύρεσθαι. Οὐ γὰρ ἐλαινόμεν ἅπασι ἡμᾶς αὐτοὶ ὄντες θνητοί· ὥστε τί δεῖ, ἀπάλαι προσεδοκῶμεν πείσεσθαι, ὑπὲρ τούτων νῦν ἄχθεσθαι; ἢ λίαν οὕτω βρῆως φέρειν ἐπὶ ταῖς τῆς φύσεως συμφοραῖς, ἐπισταμένους, ὅτι ὁ θάνατος κοινὸς καὶ τοῖς χειρίστοις καὶ τοῖς βελτίστοις; οὔτε γὰρ τοὺς πονηροὺς ὑπερορᾷ, οὔτε τοὺς ἀγαθοὺς θαυμάζει, ἀλλ' ἴσον ἑαυτὸν παρέχει πᾶσιν. Εἰ μὲν γὰρ οἶόν τε ἦν² τοῖς τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ κινδύνους διαφυγοῦσιν ἀθανάτους εἶναι³ τὸν λοιπὸν χρόνον, ἄξιον ἦν τοῖς ζῶσι τὸν ἅπαντα χρόνον πενθεῖν τοὺς τεθνεώτας. Νῦν δὲ ἥτε φύσις καὶ νόσων ἥττων καὶ γήρως, ὃ τε θαίμων ὁ τὴν ἡμετέραν μοῖραν εἰληγῶς ἀπαραίτητος. Ὡστε προσήκει τούτους εὐδαιμονεστάτους ἡγεῖσθαι, οἳ τινες ὑπὲρ μεγίστων καὶ καλλίστων κινδυνεύοντες, οὕτως τὸν βίον ἐτελεύτησαν· οὐκ ἐπιτρέψαντες περὶ αὐτῶν τῇ τύχῃ, οὐδὲ ἀναμείναντες τὸν αὐτόματον θάνατον, ἀλλ' ἐκλεξάμενοι τὸν κάλλιστον. Καὶ γὰρ τοὶ ἀγῆρατοι μὲν αὐτῶν αἰ μνημαὶ, ζηλωταὶ δὲ [αὐτῶν] ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων αἰ τιμαί· οἱ πενθοῦνται μὲν διὰ τὴν φύσιν ὡς θνητοί, ὑμνοῦνται δὲ ὡς ἀθάνατοι διὰ τὴν ἀρετὴν. Καὶ γὰρ τοὶ θάπτονται δημοσίᾳ, καὶ ἀγῶνες⁴ τίθενται ἐπ' αὐτοῖς ῥώμης καὶ σοφίας καὶ πλούτου, ὡς ἀξίους ὄντας⁵ τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότας ταῖς αὐταῖς τιμαῖς καὶ τοὺς ἀθανάτους τιμᾶσθαι. Ἐγὼ μὲν οὖν αὐτοὺς καὶ μακαρίζω τοῦ θανάτου καὶ ζηλῶ, καὶ μόνοις τούτοις⁶ ἀνθρώπων οἶμαι κρεῖττον

μελούμεθα, περιποιούμεθα· οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι τοὺς τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθνησκόντων καί γονεῖς, καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας ἐν μεγάλαις τιμαῖς εἶχον, καὶ δημοσίως ἔτρεφον.

§ 17. 2. Εἰ μὲν γὰρ οἶόν τε ἦν.) Ἐὰν ἢ δυνατόν. — 3. Ἀθανάτους εἶναι.) Τὸ ἐκ τρίτου τοῦ εἶναι συμφωνεῖ τῷ ἐκ πρώτου, ἔστι δὲ καὶ κατ' αἰτιατικὴν διὰ τὴν φύσιν τοῦ ἀπαρεμάρτου λέγειν. — 4. Ἀγῶνες.) Γίνονται δὲ οἱ ἀγῶνες δι' ἐπίδειξιν ῥώμης μὲν, τοῖς ἀγωνιζομένοις πάλῃ, ἢ πυγμῇ ἢ ἄλλῳ τινὶ ἀγῶνι· πλούτου δὲ, τοῖς χορηγοῖς· οἱ τὰς ἐν τοῖς ἀγῶσι δαπάνας ἐποιῶντο, φιλοτιμίας

ἕνεκα ἰδίας· σοφίας δὲ τοῖς λέγουσιν· οἱ ἐπιταφίους, ἢ ἄλλους ἐποιοῦντο λόγους προτρεπτικούς, ἢ παραινετικούς· ἢ ποιήματα διεξίοντες ἢ μουσικῇ, ὡς ἐν τοῖς θεάτροις. — 5. Ὡς ἀξίους ὄντας.) Ἀντὶ ὡς ἀξίους ὄντων τῶν... τετελευτηκότων διὰ γὰρ τοῦ ὧς ἔστιν εὐρεῖν τὴν ἀπόλυτον γενικὴν κατ' αἰτιατικὴν ἐν πολλοῖς· ὃ δὲ τοινοῦς τοιοῦτος ἐστίν· ὅτι εἰσὶν ἄξιοι οἱ ἐν πολέμῳ τετελευτηκότες καὶ οἱ ἀθάνατοι, ἵνα ταῖς αὐταῖς τιμῶνται τιμαῖς. — 6. Καὶ μόνοις τούτοις.) Καὶ οἶμαι ὅτι μόνοις τούτοις ἦν γενέσθαι κρεῖττον ἀνθρώπων, ἀνότιστοι δὲλονότι τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως.

εἶναι γενέσθαι, οἵτινες, ἐπεὶ δὴ θνητῶν σωμάτων ἔτυχον, θάνατον μνήμην διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν κατέλιπον. Ὅμως δ' ἀνάγκη τοῖς ἀρχαίοις ἔθεσι χρῆσθαι, καὶ θεραπεύοντας τὸν πάτριον νόμον, δλοφύρεσθαι τοὺς διαπτομένους.

Γ'. Κατὰ Ἐρατοσθένους, τοῦ γενομένου τῶν τριάκοντα.

Ὁν αὐτὸς εἶπε Λυσίας.

Ὑπόθεσις.

Ἐρατοσθένης, εἰς ἣν τῶν τριάκοντα τυράννων· δικάζεται δὲ ὁ ῥήτωρ μετ' αὐτοῦ ὡς φρονεῦσαντος τὸν ἀδελφὸν Πολέμαρχον μετὰ τὸ ἀποκαταστήναι ἐν Ἀθήναις τὴν δημοκρατίαν ὑπὸ Θρασυβούλου τοὺς τυράννους ἐκβαλόντος· τοῦτον δὲ φασὶ τὸν λόγον αὐτὸν εἰρηκέναι Λυσίαν, καὶ πρῶτον δὲ εἰρηκέναι αὐτόν· ὅσους γὰρ συνετίθει ὑπὲρ ἐτέρων, ἐκεῖνοι ἔλεγον· τοῦτον δὲ οἰκίαν ὑπὸ βασιν ἔχοντα αὐτὸν εἰπεῖν ἔδει.

§ 1. Οὐκ ἄρξασθαι μοι δοκεῖ ἄπορον εἶναι, ὡς ἄνδρες δικασταί, τῆς κατηγορίας, ἀλλὰ παύσασθαι λέγοντι. Τοιούτα αὐτοῖς² τὸ μέγεθος καὶ τοσαῦτα τὸ πλῆθος εἵργασται, ὥστε μήτ' ἂν φευδόμενον δεινότερα τῶν ὑπαρχόντων κατηγορηῆσαι, μήτε τἀληθὲ βουλόμενον εἰπεῖν, ἅπαντα δύνασθαι· ἀλλ' ἀνάγκη ἢ τὸν κατήγορον ἀπειπεῖν, ἢ τὸν χρόνον ἐπιλειπεῖν. Τούναντίον δέ μοι δοκοῦμεν πείτεσθαι ἢ ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνου.³ Πρότερον μὲν γὰρ ἔδει τὴν ἔχθραν τοὺς κατηγοροῦντας ἐπιδειξαι, ἥτις εἴη πρὸς τοὺς φεύγοντας·⁴ νυνὶ δὲ παρὰ τῶν φευγόντων χρὴ πυνθάνεσθαι, ἥτις ἦν αὐτοῖς πρὸς τὴν πόλιν ἔχθρα, ἀνθ' ὅτου⁵ τοιαῦτα ἐτάλημσον εἰς αὐτὴν ἐξαμαρτάνειν. Οὐ μὲν τοι ὡς οὐκ ἔχων οἰκείας ἔχθρας καὶ συμφοράς, τοὺς λόγους ποιῶμαι, ἀλλ' ὡς ἄπασι⁶ πολλῆς ἀφθονίας οὔσης ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἢ ὑπὲρ τῶν δημοσίων ὀργίζεσθαι.

§ 1. 2. Αὐτοῖς.) Τοῖς τριάκοντα δηλαδὴ τυράννοις. — 3. Ἡ ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνου.) Ἡ ὅτι ἔπασχον οἱ ἄνθρωποι ἐν τῷ πρότερον χρόνῳ· τὸ πρὸ τοῦ ἔστιν ἀντὶ τοῦ πρὸ τούτου, τοῦ χρόνου δηλ. καὶ διὰ τὸ ἐπιτομον λαμβάνεται ἐπιρρηματικῶς, ἀντὶ τοῦ Πρότερον· αὐτῷ δὲ καὶ πολλὰ ἄλλα ὀνόματά τε καὶ λόγοι ὅλοι, ὥσπερ ἐστὶ τὸ τοῦ· ἔστι τὸ ἐπιτομον διώκουσιν ὡς ἐπιρρῆμα λαμβάνεται τε καὶ λέγεται. — 4. Πρὸς τοὺς φεύγοντας.) Διῶκων μὲν λέγεται ὁ κατηγορῶν καὶ εἰς δικαστήριον ἄγων τὸν ἀντίδικον, φεύγων δὲ ὁ κατηγορούμενος

καὶ εἰς κρίσιν ἀγόμενος· ἐκ μεταφορᾶς ληφθέντων τῶν διωκόντων καὶ φευγόντων τοὺς διώκοντας τῶν ὀνομάτων τούτων. — 5. Ἀνθ' ὅτου.) Ἀντὶ ἀνθ' ἧς τινος· ἐχρήματο δὲ τῷ οὐδετέρῳ, διότι καὶ τὸ Ἐχθρα κατὰ φωνὴν μὲν ἐστὶ θηλυκόν, σημαίνονμενον δ' ἔχει οὐδετέρου· πρὸς τὸ σημαίνονμενον ἄρα ἀναφέρεται κείσθαι δέ τοι ἐννοούμενον, ἔργου, ἢ γεγονότος. — 6. Ἀλλ' ὡς ἄπασι.) Ἀλλὰ ποιῶμαι τοὺς λόγους, ἐπεὶ δὲ ἅπασιν ἐστὶ πολλὴ ἀφθονία ὀργίζεσθαι ὁμοίως ὑπὲρ τε τῶν ἰδίων καὶ δημοσίων κακῶν· τὸ γὰρ Οὐ μᾶλλον ἢ τὸ Ὅμοιως σημαίνει· ὁ δὲ

Εγὼ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐτ' ἐμαυτοῦ πώποτε, οὔτε ἀλλότρια πράγματα πράξας,⁷ νῦν ἠνάγκασμαι ὑπὸ τῶν γεγενημένων τούτου κατηγορεῖν⁸ ὥστε πολλάκις εἰς πολλὴν ἀθυμίαν κατέστην, μὴ διὰ τὴν ἀπειρίαν ἀναξίως καὶ ἀδυνάτως ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἐμαυτοῦ τὴν κατηγορίαν ποιήσωμαι. Ὅμως δὲ πειράσομαι ὑμᾶς ἐξ ἀρχῆς ὡς ἂν δύνωμαι δι' ἐλαχίστων διδάξαι.

§ 2. Οὐμὸς² πατὴρ Κέφαλος ἐπεισθὴ μὲν ὑπὸ Περικλέους εἰς τχύτην τὴν γῆν ἀφικέσθαι.³ ἔτη δὲ τριάκοντα ὥκησε καὶ οὐδενὸς πώποτε οὔτε ἡμεῖς οὔτε ἐκεῖνος δίκην οὔτε ἐδικασάμεθα,⁴ οὔτε ἐφευγόμεν· ἀλλ' οὕτως ὥκοῦμεν δημοκρατούμενοι, ὥστε μῆτε εἰς τοὺς ἄλλους ἐξαμαρτάνειν, μῆτε ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀδικεῖσθαι. Ἐπειδὴ δ' οἱ τριάκοντα, πονηροὶ καὶ συκοφάντες ὄντες, τὴν ἀρχὴν κατεστήσαν, φάσκοντες χρῆναι τῶν ἀδίκων καθαρὰν ποιῆσαι τὴν πόλιν, καὶ τοὺς λοιποὺς πολίτας ἐπ' ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην τραπέσθαι· καὶ τοιαῦτα λέγοντες, οὐ τοιαῦτα ποιεῖν ἐτόλμων.⁶ ὡς ἐγὼ πρῶτον περὶ τῶν ἐμαυτοῦ εἰπὼν, καὶ περὶ τῶν ὑμετέρων ἀναμνησάι⁷ πειράσομαι.

§ 3. Θεόγνις γὰρ καὶ Πείσων ἔλεγον ἐν τοῖς τριάκοντα περὶ τῶν μετοίκων, ὡς εἶέν τινες² τῇ πολιτείᾳ ἀχθόμενοι καλλίστην οὖν εἶναι πρόφασιν τιμωρεῖσθαι μὲν δοκεῖν, τῇ δ' ἔργῳ χρηματίζεσθαι· πάντως δὲ³ τὴν μὲν πόλιν γενέσθαι τὴν ἀρχὴν δεῖσθαι χρημάτων. Καὶ τοὺς ἀκούοντας οὐ χαλεπῶς ἔπειθον. Αποκτινύνουσι μὲν γὰρ

καὶ προσετέθη ἔλλειπον ἐν ταῖς ἄλλαις ἐκδόσεσι. — 7. Πράξας.) Χωρὶς τοῦ πράξαι ποτε ἡ ἰδιά μου πράγματα, ἡ ἀλλότρια, νῦν ἠνάγκασμαι. — 8. Τούτου κατηγορεῖν.) Τοῦ Ἑρατοσθένους δηλ. πρῶτον μὲν κοινῇ ἐγένετο ἡ κατηγορία πρὸς τοὺς τριάκοντα τυράννους ὡς πάντων τῶν κακῶν αἰτίους, νῦν δὲ πρὸς Ἑρατοσθένην μετέφερε τὸν λόγον, ὡς συνεργήσαντα πρὸς τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ.

§ 2. 2. Οὐμὸς.) Ἀντί ὁ ἐμὸς, κατὰ χρόσιν τοῦ ο καὶ ε εἰς ου. — 3. Ἀφικέσθαι.) Ἦν γὰρ Συρακούσιος, ὅθεν καὶ Λυσίας ἐν Συρακούταις γεννηθεὶς ἦλθεν εἰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ πατρὸς Κεφάλου. — 4. Δίκην οὔτε ἐδικασάμεθα.) Δίκη σημαίνει, ἣν ἐπάγει τις κατὰ τινος ὑπὲρ ἰδίων πραγμάτων· οὔτε οὖν ἡμεῖς οὔτε ὁ πατὴρ εἰς κρίσιν τινὰ ἠγάγεμεν ὑπὲρ ἰδίων πραγμάτων, οὐδ' ὑπὸ τινος εἰσῆχθημεν εἰς κριτήριον πώποτε. ἐκ τούτου οὖν δῆλον ὡς τούτον εἴρηκε τὸν λόγον ὁ Λυσίας αὐτός. — 5. Ἐπειδὴ δ'.)

Μετὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐννοεῖσθαι, ἠνάγκασμαι δικάσασθαι, εἰς ἀπόδοσιν· ἄλλως γὰρ ἀξύνετα καὶ ἀσυνάρτητα σχῆμα δὲ τοῦτο τὸ μετὰ τσαῦτα ἐπιτελεῖσθαι τῆς ἀποδόσεως. — 6. Ποιεῖν ἐτόλμων.) Τούτοις ἐχρήσατο τῷ ῥήματι τὴν κακίαν αὐτῶν δεινύνων. — 7. Ἀναμνησάι.) Διὰ παραδειγμάτων διδάξαι, ὡν ὑμᾶς ἀναμνησάι.

§ 3. 2. Ὡς εἶέν τινες.) Τῶν μετοίκων δηλ. μέτοικοι δὲ ἐλέγοντο ἐν Ἀθήναις οἱ ἐξ ἄλλης γῆς ἐλθόντες καὶ εἰς Ἀθήνας οἰκήσαντες· πᾶς γὰρ καταλιπὼν τὴν ἰδίαν πατρίδα, καὶ ἄλλην οἰκὼν μέτοικος λέγεται· τοιοῦτος ἦν ἐν Ἀθήναις καὶ Κέφαλος ὁ πατὴρ Λυσίου, αὐτὸς τε Λυσίας καὶ ὁ ἀδελφὸς Πολέμαρχος, Συρακούσιοι ὄντες. — 3. Πάντως δέ.) Ὁ δὲ αἰτιολογικὸς, ἔχων ἐννοούμενον τὸ ἔλεγον· τὸ δὲ τὴν ἀρχὴν κατ' ἐλλειψιν τῆς Κατὰ λέγεται ὁ νοῦς· Πάντως δὲ ἔλεγον ἢ ἡ πόλις διορθωθῇ ἐν πρώτοις δεῖται χρημάτων· ὁ δὲ Μὲν παρέλκει· σύνηθες

ἀνθρώπους, περί οὐδενὸς ἡγούντο.⁴ λαμβάνειν δὲ χρήματα περί πολλοῦ ἐποιοῦντο.⁵ Ἐδοξεν οὖν αὐτοῖς⁶ δέκα συλλαβεῖν τούτων δὲ δύο πένητας, ἵνα αὐτοῖς ἢ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀπολογία, ὥς οὐ χρημάτων οὐνεκα ταῦτα πέπρακται, ἀλλὰ συμφέροντα τῇ πολιτείᾳ γαγνένται ὥσπερ τι τῶν ἄλλων εὐλόγως πεποιηκότες.⁷

§ 4. Διαλαβόντες² δὲ τὰς οἰκίας, ἐβάδιζον· καὶ ἐμὲ μὲν ξένους ἐστιῶντα κατέλαβον, οὓς ἐξελάσαντες Πείσωνι με παραδιόασιν· οἱ δὲ ἄλλοι εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐλθόντες, τὰ ἀνδράποδα ἀπεγράφοντο. Ἐγὼ δὲ Πείσωνα μὲν ἡρώτων, εἰ βούλοιτό με σῶσαι χρήματα λαβών· ὁ δ' ἔφασκεν, εἰ πολλὰ εἴη. Εἶπον οὖν, ὅτι τάλαντον ἀργυρίου ἑτοιμος εἶην δοῦναι. Ὁ δ' ὠμολόγησε ταῦτα ποιῆσειν. Ἡπιστάμην μὲν οὖν,³ ὅτι οὔτε θεοὺς οὔτε ἀνθρώπους νομίζει,⁴ ὅμως δ' ἐκ τῶν παρόντων ἐδόκει μοι ἀναγκαιότατον εἶναι πιστὴν παρ' αὐτοῦ λαβεῖν· ἐπειδὴ δὲ ὥμοσεν ἐξώλειαν ἑαυτῷ καὶ τοῖς παισὶν ἐπαρώμενος, λαβὼν τὸ τάλαντον μὲ σῶσειν, εἰσελθὼν εἰς τὸ δωματίον τὴν κιβωτὸν ἀνοίγνυμι, Πείσων δ' αἰσθόμενος⁵ εἰσέρχεται, καὶ ἰδὼν τὰ ἐνόντα, καλεῖ τῶν ὑπηρετῶν δύο, καὶ τὰ ἐν τῇ κιβωτῇ λαβεῖν ἐκέλευσεν. Ἐπεὶ δὲ οὐχ ὅσον⁶ ὠμολόγηκεν εἶχεν, ὥ ἀνδρες δικασταί, ἀλλὰ τρία τάλαντα ἀργυρίου καὶ τετρακοσίους Κυζικηνούς, καὶ ἑκατὸν Δαρικούς, καὶ φιάλας ἀργυρίου τέσσαρας, ἐδεόμην αὐτοῦ ἐφοδιά μοι δοῦναι. Ὁ δ' ἀγαπήσειν⁷ μ' ἔφασκεν, εἰ τὸ σῶμα σώσω. Ἐξιούσι δέ μοι καὶ Πείσωνι, ἐπιτυχάνει⁸ Μηλόδιός τε καὶ Μνησιθείδης ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου ἀπιόντες· καὶ καταλαμβάνουσι πρὸς αὐταῖς ταῖς θύραις, καὶ ἐρωτῶσιν, ἔτη βαδίζομεν. Ὁ δ' ἔφασκεν, εἰς τὰ τοῦ ἀδελφοῦ⁹ τοῦ ἐμοῦ, ἵνα καὶ τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ οἰκίᾳ σκέψηται. Ἐκείνον μὲν οὖν ἐκέλευον βαδίζειν, ἐμὲ δὲ μεθ' αὐτῶν ἀκολουθεῖν¹⁰ εἰς Δαμνίππου.¹¹ Πείσων δὲ προσελθὼν σιγᾷ μοι παρεκελεύετο, καὶ παρρεῖν, ὥς ἤξων

ἐκ τούτου Λυτίχ. — 4. Περί οὐδενὸς ἡγούντο.) Εἰς τὰ οὐδὲν ἐλογίζοντο κατεφρόνουν. — 5. Περί πολλοῦ ἐποιοῦντο.) Μῆγα τι ἐλογίζοντο, καὶ μεγίστην εἶχον περὶ τούτου φροντίδα. — 6. Ἐδοξεν οὖν αὐτοῖς.) Οὕτω δὴ καὶ Ξενοφ. Ἑλλην. βιβλ. Β'. κεφ. γ'. 21. ταῦτα λέγει. — 7. Ὡς περὶ τι... πεποιηκότες.) Ὡς εἰ ἐποικητῶν τι τῶν ἄλλων μετὰ λόγου.

§ 4. 2. Διαλαβόντες.) Διαλαχόντες, διαμερίσαντες· δηλ. τὰς οἰκίας, καθ' ἃς ἕκαστον ἔδει παραῖσθαι ἐβάδιζον. — 3. Μὲν οὖν.) Βεβαιωτικὸν ἀντὶ πάντων. — 4. Νομίζει.) Νόμιμον κρίνειν τοῦτ' ἐστίν· οὐκ ἔχειν νόμον στίβειναι θεοῦ, αἰδεῖ-

σθαι ἀνθρώπους. — 5. Αἰσθόμενος.) Ἐμὲ ἀνοίγνυσα τὴν κιβωτὸν ἢ γούν, πολὺ ὅν ἐν αὐτῇ τὸ ἀργύριον. — 6. Ἐπεὶ δὲ οὐχ ὅσον.) Ἐπειδὴ εἶχε πλέον ἢ ὅσον μετ' αὐτοῦ ὠμολόγησεν. — 7. Ἀγαπήσειν.) Ἴνα εὐχαιριστηθῶ. — 8. Ἐπιτυχάνει.) Τούτῳ προταχθέν, Ἐνικῶς ἐτέθη· τὸ δὲ Ἀπιόντες πρὸς ἀμφοτέρω φερόμενον, πληθυντικῶς. — 9. Εἰς τὰ τοῦ ἀδελφοῦ.) Δηλ. Οἰκία. — 10. Ἀκολουθεῖν.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ Ἐκέλευον. Σημειώται δὲ τὸ Ἀκολουθῶ δοτικῇ συντάσσεται, καὶ γενικῇ μετὰ τῆς Μετὰ ὡς ἐσταύθαι. — 11. Εἰς Δαμνίππου.) Κατ' ἑλλειψιν τῆς Οἴκου αἰτιατικῆς.

ἐκείσε. Καταλαμβάνομεν δὲ αὐτόθι Θεόγυνιν ἐτέρους φυλάττοντα· ἢ παραδόντες ἐμὲ πάλιν ὥχοντο.

§ 5. Ἐν τοιούτῳ² δ' ὄντι μοι κινδυνεύειν ἐδόκει, ὥς τοῦγε ἀποθανεῖν ὑπάρχοντος ἤδη. Καλέσας δὲ Δάμνιππον, λέγω πρὸς αὐτὸν τάδε, «Ἐπιτήδειος μὲν μοι τυγχάνεις ὦν, ἤκω δὲ εἰς τὴν σὴν οἰκίαν· ἀδικῶ δ' οὐδὲν χρημάτων δὲ ἔνεκα ἀπόλλυμαι. Σὺ οὖν ταῦτα πάσχοντί μοι πρόθυμον παράσχου τὴν σεαυτοῦ δύναμιν εἰς τὴν ἐμὴν σωτηρίαν. » Ὁ δ' ὑπέσχετο ταῦτα ποιήσιν. Ἐδόκει δ' αὐτῷ βέλτιον εἶναι πρὸς Θεόγυνιν μνηστῆραι· ἡγαίτο γὰρ ἅπαν ποιήσιν αὐτὸν, εἴ τις ἀργύριον διδοίη. Ἐκείνου δὲ διαλεγομένου Θεόγνιδι, (ἔμπειρος γὰρ ὦν ἐτύγχανον τῆς οἰκίας, καὶ ἥδειν, ὅτι ἀμφίθυρος εἴη) ἐδόκει μοι ταῦτα πειραῖσθαι σωθῆναι ἐνθυμουμένῳ, ὅτι, ἐάν μὲν λάθω, σωθήσομαι· ἐάν δὲ ληφθῶ, ἡγούμεν μὲν, εἰ Θεόγνις εἴη πεπεισμένος ὑπὸ τοῦ Δαμνίππου χρήματα λαβεῖν, οὐδὲν ἤττον ἀρεθήσεσθαι· εἰ δὲ μή,³ ὁμοίως ἀποθανεῖσθαι. Ταῦτα διανοηθεὶς, ἔφευγον, ἐκείνων ἐπὶ τῇ αὐλείῳ Ξύρᾳ τὴν φυλακὴν ποιουμένων· τριῶν δὲ Ξυρῶν οὐσῶν, ἃς ἔδει με διελθεῖν, ἀπασαι ἀνεργαμέναι ἔτυχον.

§ 6. Ἀφικόμενος δὲ εἰς Ἀρχένεω τοῦ ναυκλήρου,² ἐκείνων πέμπω εἰς ἄστυ³ πευσόμενον περὶ τοῦ ἀδελφοῦ. Ἦκων δ' ἔλεγεν,⁴ ὅτι Ἐρατοσθένης αὐτὸν ἐν τῇ ὁδῷ λαδῶν, εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαγάγοι. Καὶ ἐγὼ τοιαῦτα πεπυσμένος, τῆς ἐπιούσης νυκτὸς διέπλευτα Μεγάρῃ.⁵ Πολεμάρχῳ δὲ παρήγγειλαν οἱ τριάκοντα τὸ ὑπ' ἐκείνων εἰθισμένον παράγγελμα, πίνειν κώνειον, πρὶν τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἣντινα ἔμελλεν ἀποθανεῖσθαι· οὕτω πολλοῦ ἐδέησε⁶ κριθῆναι καὶ ἀπολογήσασθαι. Καὶ ἐπειδὴ ἀπεφέρετο ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου τεθνεώς, τριῶν ἡμῖν οἰκειῶν οὐσῶν, οὐδεμιᾶς⁷ εἶσσαν ἐξενεχθῆναι, ἀλλὰ κλίσιον⁸ μισθωσάμενοι, προὔθεντο⁹ αὐτόν. Καὶ πολλῶν ὄντων ἱματίων, αἰτοῦσιν οὐδὲν ἔδοσαν εἰς ταφήν, ἀλλὰ τῶν φίλων ὁ μὲν ἱμάτιον, ὁ δὲ προσκεφάλαιον, ὁ δὲ ὅ,τι ἕκαστος

§ 5. 2. Ἐν τοιούτῳ.) Εἰς τοιαύτην δηλ. περίστασιν, ἢ κατάστασιν εὐρισκόμενῳ ἐδόκει μοι ἐν κινδύνῳ εἶναι· ἐν δὲ τῷ τοιούτῳ ἐννοεῖται καιρῷ, ἢ τόπῳ. — 3. Εἰ δὲ μή.) Θεόγνις εἴη πεπεισμένος χρήματα λαβεῖν, ἡγούμεν ὁμοίως.

§ 6. 2. Εἰς Ἀρχένεω τοῦ ναυκλήρου.) Τὸ οἶκον δηλ. ἢ κλίσιν τοῦ ὀνόματος. Ἀττική. — 3. Εἰς ἄστυ.) Δοκεῖ γοῦν εἰς Πειραιᾶ οἰκεῖν τὸν Ἀρχένεον. — 4. Ἦκων δ' ἔλεγεν.) Ἐπιτραφεὶς ἔλεγεν. — 5. Μεγάρῃ.) Ἀντὶ εἰς Μεγάρα· ὁ γὰρ Δὲ μετὰ τὴν αἰτιατικὴν τιθέμενος ἂντι

τῆς Εἰς κεῖται, καὶ τὰ ὀνόματα ἐπιρρήματικόν λαμβάνει σχῆμα· οὕτω καὶ Ἀθήναςδε, ἢ Ἀθήναζε λέγεται, τοῦ σ καὶ δ εἰς τὸ ζ συναλοισμένων. — 6. Οὕτω πολλοῦ ἐδέησε.) Οὕτω παντάπασιν οὐκ ἐφρόντισεν ἵνα κριθῇ καὶ ἀπολογηθῇ. — 7. Οὐδεμιᾶς.) Ἐξ οὐδεμιᾶς δηλ. — 8. Κλίσιον.) Σημαίνει μὲν καὶ σκηνήν, καὶ οἰκίδιον πτωχῶν, καὶ τόπον, ἔνθα κοιμῶνται πρόβατα. — 9. Προὔθεντο.) Προέθεντο· ἵνα γὰρ κατὰ τὰ εἰθισμένα ταφῇ, ἔδει πλῆναι τὸ σῶμα πρῶτον τοῦ νεκροῦ, εἶτα κοσμεῖται, καὶ ἐπὶ κλίνης

ἔτυχεν, ἔδωκεν εἰς τὴν ἐκείνου ταφὴν. Καὶ ἔχοντες¹⁰ μὲν ἐπτακοσίας ἀσπίδας τῶν ἡμετέρων, ἔχοντες δὲ ἀργύριον καὶ χρυσίον τοσοῦτον, χαλκὸν δὲ καὶ κόσμον καὶ ἐπιπλα, καὶ ἱμάτια γυναικεῖα, ὅσα οὐδὲ πώποτε ᾔοντο κτήσασθαι, καὶ ἀνδράποδα εἰκοσι καὶ ἑκατὸν (ὧν τὰ μὲν βέλτιστα ἔλαβον, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς τὸ δημόσιον ἀπέδωκαν.) Εἰς τοσαύτην ἀπληστίαν καὶ αἰσχροκέρδειαν ἀφίκοντο, καὶ τοῦ τρόπου τοῦ αὐτῶν ἀπόδειξιν ἐποίησαντο. Τῆς γὰρ Πολεμάρχου γυναικὸς χρυσοὺς ἐλικτήρας, οὓς ἔχουσα ἐτύγχανεν,¹¹ ὅτε τὸ πρῶτον ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, Μηλόδιος ἐκ τῶν ὧτων ἐξείλετο. Καὶ οὐδὲ κατὰ τὸ ἐλάχιστον μέρος τῆς οὐσίας ἐλέου παρ' αὐτῶν ἐτυγχάνομεν, ἀλλ' οὕτως εἰς ἡμᾶς διὰ τὰ χρήματα ἐξημάρτανον, ὥσπερ ἂν ἕτεροι μεγάλων ἀδικημάτων ὀργὴν ἔχοντες.

§ 7. Οὐ τούτων ἀξίους γε ὄντας² τῇ πόλει, ἀλλὰ πάσαις μὲν τὰς χορηγίας χορηγήσαντας πολλὰς δ' εἰσφοράς εἰσενεγκόντας, κοσμίους δ' ἡμᾶς αὐτοὺς παρέχοντας, καὶ πᾶν τὸ προσταττόμενον ποιοῦντας, ἐχθρὸν δ' οὐδένα κεκτημένους, πολλοὺς δ' Ἀθηναίων ἐκ τῶν πολέμιων λυσαμένους, τοιούτων ἡξίωσαν³ οὐχ ὁμοίως μετοικούντας,⁴ ὥσπερ αὐτοὶ ἐπολιτεύοντο. Οὗτοι γὰρ πολλοὺς μὲν τῶν πολιτῶν εἰς τοὺς πολέμιους ἐξήλασαν, πολλοὺς δ' ἀδίκως ἀποκτείναντες, ἀτάφους ἐποίησαν· πολλοὺς δ' ἐπιτίμους ὄντας,⁵ ἀτίμους τῆς πόλεως κατέστησαν· πολλῶν δὲ θυγατέρας μελλούσας ἐκδίδωσθαι, ἐκώλυσαν, καὶ εἰς τοσοῦτόν εἰσι τόλμης ἀφριγμένοι, ὥσθ' ἤκουσιν ἀπολογησόμενοι, καὶ λέγουσιν, ὥς οὐδὲν κακὸν οὐδ' αἰσχρὸν εἰργασμένοι εἰσίν· ἐγὼ δ' ἐβουλόμην ἀναυτοὺς ἀληθῆ λέγειν. Μετὴν γὰρ ἂν⁶ καὶ ἐμοὶ τούτου τάχα θοῦ οὐκ ἐλάχιστον μέρος. Νῦν δὲ οὔτε πρὸς τὴν πόλιν αὐτοῖς τοιαῦτα ὑπάρχει,⁷ οὔτε πρὸς ἐμέ. Τὸν ἀδελφὸν γὰρ μου (ὥσπερ καὶ πρότερον εἶπον) Ἐρατοσθένης ἀπέκτεινεν, οὔτε αὐτὸς ἰδίᾳ ἀδικούμενος, οὔτε εἰς τὴν πόλιν ὀρῶ ἐξαμαρτάνοντα, ἀλλὰ τῇ ἐκυτοῦ παρανομίᾳ προθύμως ἐξυπηρετῶν. Ἀναδιδοσάμενος δ' αὐτὸν βούλομαι ἔρῃσθαι, ὥ

θίντας ἐκέρειν. — 10. Καὶ ἔχοντες.) Ἐννοεῖται τὸ οὐδὲν ἔδωκεν, εἰς ἀπόδοσιν τῆς μετοχῆς, ὡς προειρημένον· τὸ δὲ εἰς τοιαύτην ἀπληστίαν ἀφίκοντο, κατ' ἐκπληξιν ἀναγνωστέον. — 11. Οὓς ἔχουσα ἐτύγχανεν.) Ἀντὶ οὓς εἶχε.

§ 7. 2. Ἀξίους γε ὄντας.) Ἡμᾶς, δηλ. — 3. Τοιούτων ἡξίωσαν.) Ἡμᾶς οἱ τύραννοι. — 4. Οὐχ ὁμοίως μετοικούντας.) Εἴγε καὶ μέτοικοι ἤμεν, ἀλλ' οὖν ὑπὲρ τῆς πόλεως πάντα ἐποιοῦμεν, οὗτοι δὲ πολῖται ὄντες, πολλὰ κακὰ εἰργάσαντο.

— 5. Ἐπιτίμους ὄντας.) Ἐπίτασιν σημαίνει ἢ Ἐπὶ οἷον τιμωτάτους. —

6. Μετὴν γὰρ ἂν.) Οὕτω γὰρ εἴη δυνατόν καὶ ἐμοὶ μετασχεῖν πολὺ μέρος τούτου τοῦ ἀγχοῦ. — 7. Τοιαῦτα ὑπάρχει.) Ἐννοεῖται τὸ εἰργασμένα· ὁ νοῦς· νῦν δὲ οὔτε ὑπὲρ τῆς πόλεως τοιαῦτα φαίνονται εἰργασμένοι, οὔτε ὑπὲρ ἐμοῦ· εἰ δέ τις τὸ αὐτοῖς πρὸς τὸ ὑπάρχει περιποιητικῶς ἀποδοίη· παραφράσσειεν οὕτω τὸ λεγόμενον· οὐδ' ἔχοντι αὐτοὶ τοιαῦτα ὑπὲρ τῆς πόλεως, οὐδ' ὑπὲρ ἐ-

ἄνδρες δικασταί. Τοιαύτην γὰρ γνώμην ἔχων ἐπὶ μὲν τῇ τούτου⁸ ὠφελείᾳ καὶ πρὸς ἕτερον περὶ τούτου διαλέγεσθαι ἀσεβὲς εἶναι νομίζω, ἐπὶ δὲ τῇ τούτου βλάβῃ, καὶ πρὸς αὐτὸν τούτον, ὅσιον καὶ εὐσεβές.⁹

§ 8. Ἀνάδηθι σὺν μοι καὶ ἀποκρίναι, εἴτι ἂν σε ἐρωτῶ. Ἀπήγαγες Πολέμαρχον ἢ οὐ; Τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων προσταχθέντα θεδῶς ἐποιοῦν. Ἦσθα δ' ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, ὅτε οἱ λόγοι ἐγίνοντο περὶ ἡμῶν; Ἦν. Πότερον συνηγόρουες τοῖς κελεύουσιν ἀποκτεῖναι, ἢ ἀντέλεγες; Ἀντέλεγον. Ἴνα ἀποθάνωμεν; Ἴνα μὴ ἀποθάνητε. Ἡγούμενος ἡμᾶς ἄδικα πάσχειν ἢ δίκαια; Ἀδίκα. Εἴτ', ὥς σχετλιώτατε πάντων, ἀντέλεγες μὲν, ἵνα σώσεις,² συναλάμβανες δὲ, ἵνα ἀποκτείνεις; Καὶ ὅτε μὲν³ τὸ πλῆθος ἦν ὑμῶν κύριον τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας ἀντιλέγειν, φῆς τοῖς βουλομένοις ἡμᾶς ἀπολέσαι· ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ σοὶ μόνῳ ἐγένετο καὶ σῶσαι Πολέμαρχον καὶ μὴ, εἰς τὸ δεσποτικόν ἀπήγαγες; Εἶθ' ὅτι μὲν, ὡς φῆς, ἀντειπὼν, οὐδὲν ὠφέλησας, ἀξιότις χρηστὸς νομίζεσθαι ὅτι δὲ συλλαβὸν ἀπέκτεινες, οὐκ οἶε ἐμοὶ καὶ τοιτοῖσι δοῦναι δίκην;⁴ Καὶ μὴν⁵ οὐδὲ τούτο εἰκὸς αὐτῷ πιστεῦειν, (εἴπερ ἀληθὴ λέγει, φάσκων ἀντειπεῖν) ὡς αὐτῷ προσετάχθη. Οὐ γὰρ δῆπου⁶ ἐν τοῖς μετοίκοις πίστιν παρ' αὐτοῦ ἐλάμβανον. Ἐπειτα τῷ⁷ ἦσσαν εἰκὸς ἦν προσταχθῆναι, ἢ ὅστις ἀντειπὼν γε ἐτύγχανε,⁸ καὶ γνώμην ἀποδεδειγμένος; Τίνα γὰρ εἰκὸς ἦν ἥττον ταῦτα ὑπηρετῆσαι, ἢ τὸν ἀντειπόντα οἷς ἐκεῖνοι ἐβούλοντο παραχθῆναι;

§ 9. Ἐτι δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις Ἀθηναίοις ἱκανὴ μοι δοκεῖ πρόφασις εἶναι τῶν γεγενημένων, εἰς τοὺς τριάκοντα ἀναφέρειν τὴν αἰτίαν· αὐτοὺς δὲ τοὺς τριάκοντα, ἂν εἰς σφᾶς αὐτοὺς² ἀναφέρωσι πῶς ὑμᾶς εἰκὸς ἀποδέχεσθαι; Εἰ μὲν γὰρ τις ἐν τῇ πόλει

μοῦ. — 8. Ἐπὶ μὲν τῇ τούτου.) Ἐπεξήγησις ἐστὶ τούτου τοῦ τοιαύτην γνώμην ἔχων· ἀνευ δέ τινος μορίου συνδέοντος εἶρηκε τὸ πᾶθος ἐμβαίνων· τὸ δὲ περὶ τούτου κατὰ πλεονακτὴν λέγεται, σαφηνεύει χάριν. — 9. Ὅσιον καὶ εὐσεβές.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ νομίζω.

§ 8. 2. Ἀντέλεγες μὲν, ἵνα σώσεις.) Οἱ ἵνα πρὸς εὐκτικόν· ὑπονοούμενον γὰρ πῶς ἔχει τὸν δυνατικόν. — 3. Καὶ ὅτε μὲν.) Καὶ νῦν δηλαδὴ, ὅτε Θρασύδουλος κατήργησεν ἡμᾶς τοὺς τυράννους, καὶ ὁ δῆμος ἦν ὑμῶν κύριος· ἔνεκα τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, φῆς ὅτι ἀντέλεγες... ὅτε δὲ ἐν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τῇ σῇ καὶ σώτ. — 4. Ἐμοὶ καὶ τοιτοῖσι δοῦναι δίκην.) Τούτοις καὶ κατ' ἐπὶ τῇ τῆς τοῦ τοιτοῖσι πρὸς πλείονα δεῖξιν· οὐκ εἴη κα-

ταδικασθῆναι ὑπ' ἐμῷ καὶ τοιτοῖσι τῶν κριτῶν καὶ περιεστώτων. — 5. Καὶ μὴν.) Προσθετικὸς, ἔτι δέ. — 6. Οὐ γὰρ δῆπου.) Πάντως γὰρ οἱ λοιποὶ οὐκ ἐπίστευον αὐτῷ περὶ τῶν μετοίκων, εἴ γε ἀντέλεγον, οὐδὲ προσέταττον αὐτῷ· τὸ γὰρ λαμβάνειν παρά τινος πίστιν σημαίνει τὸ παρ' ἡμῶν ἔμπιστοσύμαί τι. — 7. Τῷ.) Ἀντὶ τίνος· τὰ γὰρ ἄρθρα καὶ ἀντὶ ἐρωτηματικῶν λαμβάνεται. — 8. Ἀντειπὼν γε ἐτύγχανε.) Ἀντέλεγέ πως· μειωτικὸς γὰρ ὁ Γε.

§ 9. 2. Εἰς σφᾶς αὐτοὺς.) Εἰς ἑαυτοὺς, ὁ εἰς δηλαδὴ αἰτιώμενος τὸν ἄλλον αὐτῶν τὸ δ' ἂν ἀναφέρωσιν, ἀνάλωσις ἐστὶ μετοχῆς· ὅσον πῶς εἰκὸς ἐπὶ τῶν ὑμῶν τοὺς δικαστὰς ἀποδέχεσθαι τοὺς τριάκοντα τυράννους ἀναφέροντας

ἀρχὴ ἰσχυροτέρα αὐτῆς,³ ὑφ' ἧς αὐτῷ προσετάρτετο παρὰ τὸ δίκαιον ἀνθρώπους ἀπολλύναι, ἴσως ἂν εἰκότως αὐτῷ συγγνώμην εἵχεται· νῦν δὲ παρὰ τοῦ ποτὲ καὶ λήψεσθε⁴ δίκην, εἴπερ ἐξέσται τοῖς τριάκοντα λέγειν, ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν τριάκοντα προσταχθέντα ἐποιοῦν; Καὶ μὴδὲ δὴ οὐκ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ ἐδῷ σὺζόντα αὐτὸν καὶ τὰ τοῦτον ἐψηφισμένα, ὅτι συλλαδῶν ἀπήγαγεν. Ὑμεῖς δὲ πάντες ὀργίξεσθε, ὅσοι⁵ εἰς τὰς οἰκίας ἦλθον τὰς ὑμετέρας, ζήτησιν ποιούμενοι⁶ ἢ ὑμῶν ἢ τῶν ὑμετέρων τινός. Καὶ τοι εἰ χρὴ τοῦτοις, διὰ τὴν ἐκυτῶν σωτηρίαν ἐτέρους ἀπολέσασσι, συγγνώμην ἔχειν,⁷ ἐκεῖνοις⁸ ἂν δικαιότερον ἔχοιτε. Κίνδυνος γὰρ ἦν πεμψεῖσιν, μὴ ἐλθεῖν, καὶ καταλαδοῦσιν ἐξάρνοις γενέσθαι. Τῷ δὲ Ἐρατοσθένει⁹ ἐξῆν εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἀπήνητ'· ἔπειτα, ὅτι οὐκ εἶδεν. Ταῦτα γὰρ οὔτε ἔλεγχον, οὔτε βάσανον εἶχεν· ὥστε μὴδ' ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν βουλομένων¹⁰ οἶόν τε εἶναι ἐξελεγχθῆναι. Χρὴν δὲ σε, ὦ Ἐρατοσθένης, εἴπερ ἦσθα χρηστός, πολὺ μᾶλλον τοῖς μέλουσιν ἀδίκως ἀποθανεῖσθαι μνηστῆν γενέσθαι¹¹, ἢ τοὺς ἀδίκως ἀπολουμένους συλλαμβάνειν. Νῦν δὲ σου τὰ ἔργα φανερά γεγένηται οὐχ ὡς ἀνωμένου¹², ἀλλ' ὡς ἡδομένου τοῖς γιγνομένοις, ὥστε τοὺςδε ἐκ τῶν ἔργων χρὴ μᾶλλον, ἢ ἐκ τῶν λόγων τὴν ψῆφον φέρειν, ἃ ἴσασι γεγενημένα, τῶν τότε λεγομένων τεκμήρια λαμβάνοντας,¹³ ἐπειδὴ μάστιγας περὶ αὐτῶν οὐχ οἶόν τε παρασχέσθαι. Οὐ γὰρ μόνον ἡμῖν παρεῖναι¹⁴ οὐκ ἐξῆν, ἀλλ' οὐδὲ παρ' αὐτοῖς εἶναι,¹⁵ ὥστε ἐπὶ τοῦτοις ἐστὶ,¹⁶ πάντα τὰ κακὰ εἰργασμένοις τὴν πόλιν, πάντα τὰγαθὰ περὶ αὐτῶν λέγειν. Ταῦτο μέντοι¹⁷ οὐ φεύγω, ἀλλ' ὁμολογῶ σοι, εἰ βούλει, ἀντιπεῖν. Θαυμάζω δὲ, τί ἂν ποτε ποιήσαις συνειπῶν, ὅποτε ἀντιπεῖν φάσκων, ἀπέκτεινας Πολέμαρχον! Φέρε δὴ, τί ἂν εἰ καὶ ἀδελφοὶ ὄντες ἐτύχετε αὐτοῦ, ἢ καὶ υἱεῖς; ἀπεψηφίσασθε; Δεῖ γὰρ, ὦ ἄνδρες, δικασταί,

τὴν αἰτίαν εἰς ἐκτούς — 3. Αὐτῆς.) Τῆς τῶν τριάκοντα, ἀφ' ἧς προσετάρτετο αὐτῷ τῷ Ἐρατοσθένει. — 4. Παρὰ τοῦ ποτὲ καὶ λήψεσθε.) Τίνα δὲ περὶ τῶν πεπραγμένων τιμωρήσεσθε; — 5. Ὅσοι.) Ἐκεῖνοις δηλ. ὀργίξεσθαι, ὅσοι. — 6. Ζήτησιν ποιούμενοι.) Ζητοῦντες ἢ ὑμᾶς ἢ τινα τῶν ὑμετέρων κατὰ περιστάσεων. — 7. Συγγνώμην ἔχειν.) Συγχωρεῖν κατὰ περιστάσεων. τοῦτοις δηλαδὴ τοῖς τριάκ. — 8. Ἐκεῖνοις.) Τοῖς ὑπηρέταις δηλ. — 9. Τῷ δὲ Ἐρατοσθένει.) Ἐν ἐδῷ, ἀλλ' οὐκ ἐν οἰκίᾳ εὐρόντι Πολέμαρχον. — 10. Βουλομένων.) Ἐλέγχειν αὐτὸν ψευδόμενον. — 11. Μνηστῆν γενέ-

σθαι.) Μνηστῆν. — 12. Οὐχ ὡς ἀνωμένου.) Οὐχ ὡς ἔργα ἀνδρὸς ἀνωμένους ἀλλ' ὡς ἔργα ἀνδρὸς ἡδομένου ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις ὠρθησαν τὰ ἔργα σου. — 13. Τεκμήρια λαμβάνοντας.) Τεκμήρια λαμβάνοντας τῶν, ὅσα τότε ἔλεγον αὐτὰ τὰ ἔργα, ἅπερ γινώσκουσιν ὅτι ἐπράχθησαν ὑπ' αὐτῶν τῶν τυράννων. — 14. Παρεῖναι.) Αὐτοῖς τοῖς τυράννοις λέγουσι. — 15. Παρ' αὐτοῖς εἶναι.) Οἴκει μένειν δηλ. — 16. Ἐπὶ τοῦτοις ἐστὶ.) Ἐν τῇ ἐξουσίᾳ δηλαδὴ αὐτῶν ἐστίν, ὅτινες εἰργάσαντο πάντα τὰ κακὰ τῇ πόλει, λέγειν περὶ ἑαυτῶν. — 17. Ταῦτο μέντοι.) Τὸ ἀντιπεῖν μὲν τοι οὐ φεύγω

Ἐρατοσθένην δυοῖν θάτερον ἀποδείξει, ἥ ὥς οὐκ ἀπήγαγεν αὐτόν, ἥ ὥς δικαίως τοῦτ' ἔπραξεν. Οὗτος δὲ ὠμολόγησεν ἀδίκως συλλαβεῖν, ὥστε¹⁸ ῥαδίαν ὑμῖν τὴν διαψήφισιν περὶ αὐτοῦ πεποίηκε.

§ 10. Καὶ μὲν δὴ πολλοὶ καὶ τῶν ἀστών καὶ τῶν ξένων ἡκουσιν, εἰσόμενοι,² τίνα γνώμην περὶ τούτων ἔχετε. Ὡν οἱ μὲν ὑμέτεροί ὄντες πολῖται, μαθόντες ἀπίασιν,³ ὅτι ἡ δίκην δώσουσιν,⁴ ὧν ἂν ἐξαμάρτωσιν, ἡ πράξαντες μὲν ὧν ἐφίενται, τύραννοί τῆς πόλεως ἔσονται, δυστυχήσαντες δέ,⁵ τὸ ἴσον ὑμῖν ἔξουσιν. Ὅσοι δὲ ξένοι ἐπιδημοῦσιν,⁶ εἴσονται, πότερον ἀδίκως τοὺς τριάκοντα ἐκκηρύττουσιν⁷ ἐκ τῶν πόλεων, ἢ δικαίως. Εἰ γὰρ δὴ αὐτοὶ⁸ οἱ κακῶς πεπονθότες, λαθόντες ἀφήτουσιν, ἡπὺ σφᾶς αὐτοὺς ἡγήσονται⁹ περιέρχους ὑπὲρ ὑμῶν τειρομένους. Οὐκ οὖν δεινόν, εἰ τοὺς μὲν στρατηγούς,¹⁰ οἱ ἐνίκων ναυμαχοῦντες, ὅτι διὰ χειμῶνα οὐχ οἰοί τ' ἔφασαν¹¹ εἶναι τοὺς ἐκ τῆς θαλάττης¹² ἀνελεῖσθαι, θανάτῳ ἐξημῶσατε, ἡγούμενοι χρῆναι τῇ τῶν τεθνεώτων ἀρετῇ παρ' ἐκείνων δίκην λαβεῖν· τούτους δὲ δὴ, οἱ ἰδιῶται μὲν ὄντες καθ' ὅσον ἐδύναντο ἐποίησαν ἡττηθῆναι ναυμαχοῦντας,¹³ ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν κατέστησαν, ὁμολογοῦσιν ἐκόντες πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀποκτινύναι· οὐκ ἄρα χρὴ αὐτοῦς¹⁴ καὶ τοὺς παῖδας ἐφ' ὑμῶν ταῖς ἐσχάταις ζημίαις κολάζεσθαι;

ἀλλ' ὁμολογῶ σοι. — 18. Ὡς τε.) Συμπερασματικόν, "Ἄρα τίνα ψῆφον χρὴ ἐπιφέρειν περὶ αὐτοῦ, αὐτὸς περὶ ἐκτουτοῦ ῥαδίου τοῦτο πεποίηκε.

§ 10. 2. Εἰσόμενοι.) Τελικὴ μετοχὴ ἥτις ἵνα μάθωσι. — 3. Ἀπίασιν.) Ἐνεστώτι ἐχρήσατο ἀντὶ μέλλοντος κατ' ἀντιχρονισμόν διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὸ εἶμι τὸ Πορεύομαι, μέλλοντα. — 4. Δίκην δώσουσιν.) Κοιτασθήσονται δι' ἐκείνα, ἃ ἡμῶν τὸ ὧν Ἀγρίων ἀντὶ τοῦ Ἀ. ὑπεδύθη γὰρ τοῦ πρὸς ὃ ἀναφέρεται τὴν πτῶσιν. — 5. Δυστυχήσαντες δέ.) Ἐάν δὲ ἀποτύχῃσιν, ὧν ἐφίενται, οὐδὲν πιστῶνται ἕτερον ἢ ἔξουσι τὸ ἴσον ὑμῖν ἰσότητι μὴ δὴλονότι ἔσονται ὥς πολῖται. — 6. Ἐπιδημοῦσιν.) Εἰσὶν ἐν Ἀθήναις. — 7. Ἐκκηρύττουσιν.) Οἱ ξένοι δηλ. ἐκ τῶν ἰδίων πόλεων. — 8. Αὐτοί.) οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ κακῶς ὑπὸ τῶν τυράννων πεπονθότες, λαθόντες αὐτοὺς υποχειραίους, ὅς ὧν κακῶς πεπόνθασι οὐδὲν ποιήσουσι. — 9. Ἠπὺ σφᾶς αὐτοὺς ἡγήσονται.) Οἱ ξένοι οὗτοι κινούμενοι καὶ λυπούμενοι ὑπὲρ ὑμῶν, νομίζουσιν ἐκτούς περιέρχους· οἱ μετὰ Θρακυθούλου εἰς κατάλυσιν τῶν τυράννων ἦλθον.

— 10. Στρατηγούς.) Δέκα δὲ ἦσαν οὗτοι, οἱ περὶ Λέσβου ἐναυμάχησαν Λακεδαιμονίοις· καὶ ἐπειδὴ διὰ τὴν τρικυμίαν οὐκ ἐδυνήθησαν τοὺς ἐν τῇ μάχῃ ἐν θαλάττῃ πεισύντας νεκροὺς ἀνελεῖσθαι καὶ θάψαι, κατηγοροῦντος Καλλιξένους καὶ Θρακυθίνους, ἐροῦνέθησαν. Ξενοφ. Ἑλλήν. βιβλ. α. κεφ. ζ'. καὶ ξ'. — 11. Ἐφασαν.) Ἠχθησαν γὰρ εἰς Ἀθήνας ἀπολογητέοι, καὶ ἀπελογήσαντο ταῦτα. — 12. Τοὺς ἐκ τῆς θαλάττης.) Τοὺς ναυαγούς ἐκ τῆς θαλάττης. — 13. Ναυμαχοῦντας.) Ὑμᾶς δηλ. τοὺς Ἀθηναίους. Αὐτίταται περὶ τῆς ἐν Αἰγῶς ποταμοῖς ναυμαχίας· κατ' ἣν κατὰ κράτος νίκησαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸ ναυτικὸν τῶν Ἀθηναίων, καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως μετ' οὐ πολὺ κύριοι ἐγένοντο, ὅτε καὶ τοὺς τριάκοντα κατεστήσαντο τυράννους. — 14. Οὐκ ἄρα χρὴ αὐτοῦς.) Ἐπ' ἀνέλαβεν, ἵνα καὶ τοὺς παῖδας προσθῇ. τὸ Οὐκ οὖν δεινόν;· τούτοις δὲ διὰ γὰρ τὰ πολλὰ μεταξὺ, ὥστε ἐπιλαθόμενος ταῦτα, καὶ ὥς ἔδει κατὰ τὴν ῥύμην τοῦ λόγου εἰπεῖν. Λαθόντας ἀρεῖναι αὐτούς. Οὐκ ἄρα, φησὶ, χρὴ αὐτοὺς, τοὺς τυράννους ἢ δὲ Αὐτοὺς διὰ τὴν προῤῥηθεῖσαν δεικτικὴν.

§ 11. Ἐγὼ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἡξίουν ἱκανὰ εἶναι τὰ κατηγορημένα· μέχρι γὰρ τούτου νομίζω χρῆναι κατηγορεῖν, ἕως ἂν θανάτου δόξῃ τῷ φεύγοντι² ἄξια εἰργάσθαι. Ταύτην γὰρ ἐσχάτην δίκην δυνάμεθα παρ' αὐτῶν λαβεῖν· ὥστ' οὐκ οἶδ', ὅ,τι δεῖ πολλὰ κατηγορεῖν τοιούτων ἀνδρῶν, οἳ οὐδ' ὑπὲρ ἐνὸς ἐκάστου τῶν πεπραγμένων δις ἀποθάνοντες, δίκην δοῦναι³ δύναιτ' ἄν. Οὐ γὰρ δὴ οὐδὲ τοῦτο αὐτῷ⁴ προσήκει ποιῆσαι, ὅπερ ἐν τῇδε τῇ πόλει εἰθισμένον ἐστίν· πρὸς μὲν τὰ κατηγορούμενα μηδὲν ἀπολογεῖσθαι, περὶ δὲ σφῶν αὐτῶν ἕτερα⁵ λέγοντες ἐνίστε ἐξαπατῶσιν, ὑμῖν ἀποδεικνύντες, ὡς στρατιῶται ἀγαθοὶ εἰσιν, ἢ ὡς πολυλὰς τῶν πολεμίων ναῦς ἔλαβον τριηραρχήσαντες· ἢ πόλεις, πολεμίας οὔσας, φίλας ἐποίησαν. Ἐπεὶ κελεύετε⁶ αὐτὸν⁷ ἀποδείξει, ὅπου τοσούτους τῶν πολεμίων ἀπέκτειναν, ὅσους τῶν πολιτῶν· ἢ ναῦς, ὅπου τοσαύτας ἔλαβον, ὅσας αὐτοὶ παρέδωκαν· ἢ πέλιν ἦν τινα τοιαύτην προσεκλήσαντο, οἷαν τὴν ὑμετέραν κατεδουλώσαντο. Ἀλλὰ γὰρ⁸ ὅπλα τῶν πολεμίων ἐσκύλευσαν, ὅσα περ ὑμῶν ἀφείλοντο; ἀλλὰ τείχη τοιαῦτα εἶλον, οἷα τῆς ἑαυτῶν πατρίδος κατέσκαψαν; οἷτινες καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀττικὴν φρούρια καθεῖλον, καὶ ὑμῖν ἐδήλωσαν, ὅτι οὐδὲ τὸν Πειραιᾶ Λακεδαιμονίων προσταττόντων περιεῖλον, ἀλλ' οἷς αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν οὕτω βεβαιωτέραν ἐνόμιζον εἶναι.

§ 12. Πολλάκις οὖν ἐθαύμασα τῆς τόλμης² τῶν λεγόντων ὑπὲρ αὐτῶν³ πλὴν ὅταν⁴ ἐνθυμηθῶ, ὅτι τῶν αὐτῶν ἐστίν, αὐτοὺς τε πάντα τὰ κακὰ ἐργάζεσθαι, καὶ τοὺς τοιούτους ἐπαινεῖν. Οὐ γὰρ⁵ νῦν πρῶτον τῷ ὑμετέρῳ πλήθει τὰ ἐναντία ἔπραξεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τετρακοσίων⁶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὀλιγαρχίαν καθίστας, ἔφευγεν ἐξ Ἑλλησπόντου⁷ τριηραρχος καταλιπὼν τὴν ναῦν, μετὰ Ἰατροκλέους, καὶ ἐτέρων, ὧν τὰ ὀνόματα οὐδὲν θέομαι λέγειν. Ἀφικόμενος δὲ δεῦρο, τάναντία τοῖς βουλομένοις δημοκρατίαν

§ 11. 2. Δόξῃ τῷ φεύγοντι.) Δόξῃ δηλονότι καὶ αὐτῷ τῷ κατηγορουμένῳ. ὅτι εἰργασθαι. — 3. Δίκην δοῦναι.) Τὴν ἄξιαν αὐτοῖς δηλαδὴ οὕαν. — 4. Αὐτῷ.) Πρὸς τὸν Ἐρατοσθένη ὁ λόγος. — 5. Ἑτερα.) Ἀλλότρια δηλαδὴ τοῦ προκειμένου ἁγῶνος. — 6. Ἐπεὶ κελεύετε.) Προστακτικὸν τὸ κελεύετε. — 7. Αὐτόν.) Τὸν Ἐρατοσθένη δηλ. πρὸς ὃν ὁ λόγος. — 8. Ἀλλὰ γὰρ.) Ὁ γὰρ κατὰ παρελθὴν κείται· οἷον· ἀλλ' ὅσα καὶ τλ.

§ 12. 2. Ἐθαύμασα τῆς τόλμης.) Μετὰ γενικῆς τὸ θαυμάζω ἐπὶ μέμφειως λαμβάνεται· ὡς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Πανηγυρ. Ἰσοκρ. εἴπεται. — 3. Ἐπὲρ αὐτῶν.) Τῶν τυράννων. — 4. Πλὴν ὅ-

ταν.) Ἐννοεῖται εἰς ἀποπλήρωσιν τοῦ λόγου, Οὐ θαυμάζω. — 5. Οὐ γὰρ.) Ἐνταῦθα ἐννοεῖσθαι δοκεῖ· Ὅτι δὲ ὁ Ἐρατοσθένης τοιοῦτος, νῦν ἐπιδείξω οὐ γὰρ. — 6. Ἐπὶ τῶν τετρακοσίων.) Πείσανδρος γνώμην εἶπε, καὶ Ἀντιφῶν ξυνέθετο προέδρου ἐλθεῖν ἑκατὸν καὶ τῶν ἑκατὸν ἕκαστον πρὸς ἑαυτῷ τρεῖς· ἐλθόντας δὲ αὐτοὺς τετρακοσίους ὄντας εἰς τὸ βουλευτήριον, ἄρχειν ὅποι ἂν ἀρισταγινόσκουσιν αὐτοκρατόρας. Θουκυδ. ἔνυρ. II. κεφ. ξζ', ξη'. — 7. Ἐφυγεν ἐξ Ἑλλησπόντου.) Ὅτε ἡττήθη τὸ ναυτικὸν τῶν Ἀθηναίων, καὶ Κόνων ὁ στρατηγὸς αὐτῶν μετὰ ἐννέα τριηρῶν κατέφυγεν εἰς Εὐαγόραν Βασιλέα Κύπρου, ἐφεσόμενος τὴν ὁργὴν τοῦ πλήθους.

εἶναι ἔπραττεν. Καὶ τούτων μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι. Μάρτυρες. Τὸν μὲν τοίνυν⁸ μεταξύ βίου αὐτοῦ παρήσω· ἐπειδὴ δὲ ἡ ναυμαχία, καὶ ἡ συμφορὰ τῇ πόλει ἐγένετο, δημοκρατίας ἔτι οὐσης, ὅθεν τῆς⁹ στάσεως ἤρξαν, πέντε ἄνδρες ἔφοροι κατέστησαν ὑπὸ τῶν καλουμένων ἐταίρων, συναγωγεῖς μὲν¹⁰ τῶν πολιτῶν, ἄρχοντες δὲ τῶν συνωμοτῶν, ἐναντία δὲ τῷ ὑμετέρῳ πλήθει πράττοντες. Ἐρατοσθένης καὶ Κριτίας ἦσαν. Οὗτοι δὲ φυλάρχους τε ἐπὶ τὰς φυλακάς κατέστησαν, καὶ ὅτι δέοι χειροτονεῖσθαι, καὶ οὓς τινὰς χρὴ ἄρχειν παρήγγελλον, καὶ εἴτι ἄλλο πράττειν βούλονται, κύριοι ἦσαν.¹¹ Οὕτως οὐχ ὑπὸ τῶν πολεμίων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τούτων, πολιτῶν ὄντων, ἐπεβουλεύεσθε, ὅπως μὴτ' ἀγαθὸν μηδὲν ψηφίσασθαι, πολλῶν τε ἐνδεσῖς ἔσσεσθε. Τοῦτο γάρ καὶ ἡπίσαντο, ὅτι ἄλλως μὲν οὐχ οἰοί τε ἔσονται περιγενέσθαι, κακῶς δὲ πραττέντων,¹² δυνήσονται. Καὶ ὑμᾶς ἡγοῦντο, τῶν παρόντων κακῶν ἐπιθυμοῦντας ἀπαλλαγῆναι, περὶ τῶν μελλόντων οὐκ ἐνθυμήσεσθαι.

§ 13. Ὡς τοίνυν τῶν ἐφόρων ἐγένετο, μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι, οὐ τοὺς τότε συμπράττοντας, (οὐ γὰρ ἂν δυναίμην²) ἀλλὰ τοὺς αὐτοῦ Ἐρατοσθένους ἀκούσαντας· καὶ τοι εἰ ἐσωφρόνουν,³ καταμαρτύρουν ἂν αὐτῶν· καὶ τοὺς διδασκάλους τῶν σφετέρων ἀμαρτημάτων σφόδρ' ἂν ἐκόλαζον, καὶ τοὺς ὄρκους, εἰ ἐσωφρόνουν, οὐκ ἂν ἐπὶ μὲν τοῖς τῶν πολιτῶν κακοῖς πιστοὺς ἐνόμιζον, ἐπὶ δὲ τοῖς τῆς πόλεως ἀγαθοῖς ῥαδίως παρέβαινον. Πρὸς μὲν οὖν τούτους τοσαῦτα λέγω. Τοὺς δὲ μάρτυράς μοι κάλει.⁴ Καὶ ὑμεῖς ἀνάβητε. Μάρτυρες. Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε. Τὸ δὲ τελευταῖον εἰς τὴν ἀρχὴν καταστάς,⁵ ἀγαθοῦ μὲν οὐδενὸς μετέσχευ, ἄλλων δὲ πολλῶν· καὶ τοι εἴπερ ἦν ἀνὴρ ἀγαθός, ἐχρῆν ἂν πρῶ-

— 8. Τὸν μὲν τοίνυν.) Τὸν ἀπὸ τῶν τετρακοσίων μέχρι τῆς ἐν Αἰγῆς ποταμοῖς ἀτυχίας. — 9. Ὅθεν τῆς.) Ἦρξαν δὲ τῆς στάσεως οὗτω· ξυστάντες τινὲς τῶν νεωτέρων, οἳ ἐταῖροι διὰ τοῦτο ὀνομάζονται. Ἀνδροκλέα τέ τινα προϊστώα μάλιστα τοῦ δήμου ἔκτειναν κρύφα· καὶ ἄλλους τινάς· καὶ ἔλεγον πεντασχίλοις μόνους μεθεκτέον τῶν πραγμάτων, οἳ ἂν μάλιστα τοῖς τε χρήμασι καὶ τοῖς σώμασιν ὠφελεῖν οἰοί τε ᾧσιν. Θουκυδ. βιβλ. II. κεφ. ξβ'. ξγ'. ὁ δὲ νοῦς· ὅσα μεταξύ τοῦ ἀπὸ τῶν τετρακοσίων μέχρι τῆς δυστυχίας χρόνου ἔπραξεν Ἐρατοσθένης, ἀποσιωπήσω, ἐπειδὴ ὁμοῦ ἡ ναυμαχία, καὶ ἡ συμφορὰ τῇ πόλει ἐγένετο, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ὅν δημοκρατία ἔτι

ἦν, λέγω, ὅθεν τῆς στάσεως ἤρξαντο· καὶ εἰς ταύτην τὴν συμφορὰν τὰ πράγματα ἦλθον. — 10. Συναγωγεῖς μὲν.) Ἦσαν λόγῳ μὲν ὡς συναγωγεῖς τῶν πολιτῶν, ἔργῳ δὲ ὡς ἄρχοντες τῶν συνωμοτῶν· καὶ ἐναντίοι κατὰ πάντα τῷ πλήθει τῶν Ἀθην. — 11. Ἦσαν.) Μέρους δηλ. — 12. Κακῶς δὲ πραττέντων.) Ὑμῶν, δυνήσονται περιγενέσθαι· ἐννοεῖ δὲ διὰ τοῦτο ὅτι συνέπραξαν τοῖς Λακεδαιμονίοις εἰς τὸ παραβιάσασθαι τοὺς Ἀθηναίους ἐν τῇ πολιορκίᾳ μετὰ τὴν παντὲς τοῦ ναυτικοῦ φθοράν.

§ 13. 2. Οὐ γὰρ ἂν δυναίμην.) Παρασχεῖν δηλαδὴ τούτους μάρτυρας. — 3. Εἰ ἐσωφρόνουν.) Οἳ τότε συμπράττοντες, καταμαρτύρουν τῶν τυράνων. — 4. Κάλει.) Ὡς ὑπηρετᾷ. — 5.

τον μὲν μὴ παρανόμως ἄρχειν, ἔπειτα⁶ τῇ βουλῇ μηνυτὴν γίνεσθαι περὶ τῶν εἰσαγγελιῶν⁷ ἀπάσων, ὅτι ψευδεῖς εἰεν. Καὶ Βάτραχος⁸ καὶ Αἰσχυλίδης οὐ τάληθῃ μηνύουσι, ἀλλὰ τάληθῃ⁹ ὑπὸ τῶν τριάκοντα πλασθέντα εἰσαγγέλλουσι, συγκαίμενα ἐπὶ τῇ τῶν πολιτῶν βλάβῃ. Καὶ μὲν δὴ, ὡς ἄνδρες δικασταί, ὅσοι κακόνοι ἦσαν τῇ ἡμετέρῳ πλήθει, οὐδὲν ἔλαττον εἶχον¹⁰ σιωπῶντες. Ἐτεροὶ γὰρ ἦσαν οἱ λέγοντες καὶ πράττοντες, ὧν οὐχ οἷόν τ' ἦν μείζω κακὰ γενέσθαι τῇ πόλει. Ὅποσοι δ' εἶνοι φασὶν εἶναι, πῶς οὐκ ἐνταῦθα ἔδειξαν, αὐτοῖτε τὰ βέλτιστα λέγοντες, καὶ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ἀποτρέποντες; Ἰσως δ' ἂν ἔχοι εἰπεῖν,¹¹ ὅτι ἐδεδόκει, (καὶ ὑμῶν τοῦτο ἐνίοις ἱκανὸν ἔσται) ὅπως μὴ τι φανήσεται ἐν τῷ λόγῳ τοῖς τριάκοντα ἐναντιούμενος· εἰ δὲ μὴ,¹² ἐνταυθοῖ δῆλος ἔσται, ὅτι ἐκεῖνά τε αὐτῷ ἤρεσκε, καὶ τοσαῦτα ἐδύνατο, ὥστε ἐναντιούμενος μηδὲν κακὸν παθεῖν ὑπ' αὐτῶν. Χρὴν δ' αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ταύτην τὴν προθυμίαν¹³ ἔχειν, ἀλλὰ μὴ ὑπὲρ Θηραμένους, ὃς εἰς ὑμᾶς πολλὰ ἐξήμαρτε· ἀλλ' οὕτως τὴν μὲν πόλιν ἐχθρὰν ἐνόμιζεν εἶναι, τοὺς δ' ὑμετέρους ἐχθροὺς φίλους· ὥς ἀμφοτέρω τὰ αὐτὰ ἐγὼ πολλοῖς τεκμηρίοις παραστήσω, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους διαφοράς¹⁴ οὐχ ὑπὲρ ὑμῶν, ἀλλ' ὑπὲρ ἐαυτῶν γινομένας, ὁπότεροί μοι ταῦτα πράξουσιν, καὶ τῆς πόλεως ἄρξουσιν.

§ 14. Καὶ γὰρ εἰ ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων ἐστασίαζον, ποῦ κάλλιον ἂν ἦν ἀνδρὶ ἄρχοντι, ἢ Θραυσεύλῳ Φυλὴν κατελιηφό-

Καταστάς.) Ὁ Ἐρατοσθένης. — 6. Ἐπειτα) Πολλὰκις οἱ ῥήτορες, ἡγουμένου τοῦ Μέν, τὸ Ἐπειτα ἐπιφέρουσιν ἄνευ Δέ. — 7. Περὶ τῶν εἰσαγγελιῶν.) Εἰσαγγελία δημοσίας τιμῆς δίκης ὄνομα ἐστὶ ἐπὶ τῶν μεγίστων καὶ δημοσίων ἀδικημάτων γινομένης· τρία δὲ εἶδη εἰσαγγελιῶν· ἡ μὲν γὰρ ἐπὶ δημοσίοις ἀδικήμασι μεγίστοις, καὶ ἀναβολὴν μὴ ἐπιδεχομένοις, ἐφ' οἷς μήτε ἀρχὴ καθίσταται, μήτε νόμοι κεῖνται τοῖς ἀρχουσι, καθ' οὓς εἰσάξουσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν βουλὴν ἢ τὸν δῆμον ἢ πρώτην κατάστασιν ἔστω· καὶ ἐφ' οἷς τῷ μὲν φεύγοντι, ἐν ἀλῇ, μέγισται ζημίαι ἐπίκεινται, ὃ δὲ δώκων, ἐάν μὴ εἴλῃ, οὐδὲν ζημιούται· πλὴν ἐάν τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων μὴ μεταλάβῃ· τότε γὰρ χιλίας ἐκτείνει τὸ δὲ παλαιὸν καὶ οὗτοι μείζονως ἐκολάζοντο· ἑτέρα δὲ εἰσαγγελία λέγεται, ἐπὶ ταῖς κακώσεσι αὐταὶ δὲ εἰσι πρὸς τὸν ἄρχοντα, καὶ τῷ δώκοντι ἀξήμιος, καὶ μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν

ψήφων· ἄλλη δὲ εἰσαγγελία ἐστὶ κατὰ τῶν δικαιοτήτων· εἰ γὰρ τις ὑπὸ δικαιοτήτων ἀδικησέη, ἐξῆν τοῦτον εἰσαγγέλλειν πρὸς τοὺς δικαστὰς, καὶ ἀλοῦς ἡτιμοῦτο. Βαρύ. Εἰσαγγελία. — 8. Καὶ Βάτραχος.) Καὶ ὅτι δηλαδὴ ὁ Βάτραχος — 9. Ἀλλὰ τάληθῃ.) Ἀλλ' εἰσαγγέλλωσι τὰ πλασθέντα ὑπὸ τῶν τριάκ. ἀληθῇ. — 10. Οὐδὲν ἔλαττον εἶχον.) Καὶ σιωπῶντων, ἐπράττετο ἂ ἤθελον, διὰ τὸ εἶναι ἐτέροους τὰ μέγιστα κακὰ ποιοῦντας. — 11. Ἐχοι εἰπεῖν.) Ὁ Ἐρατοσθένης. — 12. Εἰ δὲ μὴ.) Ἐχῇ τοῦτο, ὅτι ἐδεδόκει, ὅπως μὴτε φανήσεται ἐναντιούμενος, δῆλον ἐστὶν ἐνταῦθα, ὅτι ἤρεσκεν αὐτῷ ὅσα οἱ τύραννοι ἐπραττον. — 13. Ταύτην τὴν προθυμίαν.) Καθ' ἣν ἤρεσκεν αὐτῷ τὰ παρὰ τῶν τυράνων πραττόμενα, καὶ συνέπραττεν αὐτοῖς. — 14. Τὰς πρὸς ἀλλήλους διαφοράς.) Ὃς ἔσχον οἱ τύραννοι πάντας, καὶ ταύτας παραστήσω οὐχ ὑπὲρ ὑμῶν.

τος, τότε επιδείξασθαι τὴν αὐτοῦ συνουσίαν; ὁ δ' ² ἀντὶ τοῦ ἐπαγγείλασθαι τι ἢ πράξει ἀγαθὸν πρὸς τοὺς ἐπὶ Φυλῇ, ἐλθὼν μετὰ τῶν συναρχόντων εἰς Σαλαμῖνα καὶ Ἐλευσίναδε, ³ τριακοσίους τῶν πολιτῶν ἀπήγαγεν εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ μιᾷ ψήφῳ αὐτῶν ἀπάντων θάνατον κατεψηφίσατο. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν Πειραιᾶ ἤλθομεν, ⁴ καὶ αἱ ταραχαὶ γεγεννημέναι ἦσαν, καὶ περὶ τῶν διαλλαγῶν οἱ λόγοι ἐγένοντο, πολλὰς ἐκάτεροι ἐλπίδας εἶχομεν πρὸς ἀλλήλους ἔσσεσθαι, ὥς ἀμφοτέροι ἐδοξάν. ⁵ Οἱ μὲν γὰρ ἐκ Πειραιῶς, κρείττους ὄντες, εἶασαν αὐτοὺς ἀπελθεῖν· οἱ δὲ ⁶ εἰς τὸ ἄστυ ἐλθόντες, τοὺς μὲν τριάκοντα ἐξέβαλον, πλὴν Φεῖδωνος καὶ Ἐρατοσθένους, ἄρχοντας δὲ τοὺς ἐκείνους ⁷ ἐχθίστους εἶλοντο, ἡγούμενοι δικαίως ἂν ὑπὸ τῶν αὐτῶν τοὺς τε τριάκοντα μισεῖσθαι καὶ τοὺς ἐν Πειραιεὶ φιλεῖσθαι. Τούτων τοίνυν Φεῖδων ὁ τῶν τριάκοντα γενόμενος, καὶ Ἰπποκλῆς, καὶ Ἐπιχάρης ὁ Λαμπρεὺς, καὶ ἕτεροι οἱ δοκοῦντες εἶναι ἐναντιώτατοι Χαρικλεῖ καὶ Κριτίᾳ καὶ τῇ ἐκείνων ἐταιρεία, ἐπειδὴ αὐθις ⁸ αὐτοὺς εἰς τὴν ἀρχὴν κατέστησαν, πολὺ μείζω στάσιν ⁹ καὶ πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐν Πειραιεὶ ἢ τοὺς ἐξ ἄστεος ἐποίησαν. Οἱ καὶ φανερώς ἐπεδείξαντο, ὅτι οὐχ ὑπὲρ τῶν ἐν Πειραιεὶ, οὐδ' ὑπὲρ τῶν ἀδίκως ἀπολλυμένων ἐστασίαζον, οὐδ' οἱ τεθνεῖστές αὐτοὺς ἐλύπον, οὐδ' οἱ μέλλοντες ἀποθανεῖσθαι· ἀλλ' οἱ μείζον δυνάμενοι, καὶ θάσσον πλουτοῦντες. Λαβόντες γὰρ τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν πόλιν; ἀμφοτέροις ἐπολέμουν, τοῖς τε τριάκοντα, πάντα κακὰ εἰργασμένοις, καὶ ὑμῖν πάντα κακὰ πεπονθόσι· καί τοι τοῦτο πᾶσι δῆλον ἦν, ὅτι, εἰ μὲν ἐκεῖνοι δικαίως ἔφευγον, ὑμεῖς ἀδίκως· εἰ δ' ὑμεῖς ἀδίκως, οἱ τριάκοντα δικαίως· οὐ γὰρ δὴ ἐτέρων ἔργων αἰτίαν λαβόντες ἐκ τῆς πόλεως ἐξέπεσον, ἀλλὰ τούτων ¹⁰ ὥστε σφόδρα χρὴ ὀργίζεσθαι, ὅτι Φεῖδων αἰρεθείς ἡμᾶς διαλλάξαι καὶ καταγαγεῖν τῶν αὐτῶν ἔργων Ἐρατοσθένη μετείχε· καὶ τῇ αὐτῇ γνώμῃ τοὺς μὲν κρείττους αὐτῶν ¹¹ δι' ὑμᾶς

§ 14. 2. 'Ο δ'.) Ἐρατοσθένης. — 3. Ἐλευσίναδε.) Εἰς Ἐλευσίνα, ὃ γὰρ Δε ὡς εἴρηται ἐπιτιθέμενος ἀντὶ τῆς Εἰς λαμβάνεται. — 4. Ἠλθομεν.) Ὡς περὶ τῶν τῶν τυράννων συνήλθε τῷ Θρασυβούλῳ τιμωρησόμενος αὐτοὺς. — 5. Ὡς ἀμφοτέροι ἐδοξάν.) Οἷον ἀμφοτέρους ἔσσεσθαι πρὸς ἀλλήλους τοιοῦτους, οἳ ἐδοξάν ἔσσεσθαι· οἱ μὲν γὰρ φυγάδες ἐδόκουν, ὅτι τῶν τυράννων διωχθέντων, οἱ ἐν ἄστει δέξονται αὐτοὺς ἐν τῇ πατρίδι· οἱ δ' ἐν ἄστει ὅτι, προϊσταμένων αὐτοῖς τῶν τοῖς τυράννοις ἐχθίστων, καὶ φυγάδες ἐπιστρέφουσι, καὶ οἱ τυράννοι καθαιρεθῶνται, καί

παύται ἡ στάσις. — 6. Οἱ δέ.) Οἱ ἀπὸ τοῦ ἄστεος δηλ. — 7. Ἀρχοντας δὲ τοὺς ἐκεῖνους.) Καταλύσαντες γὰρ ὁ δῆμος τοὺς τριάκοντα, εἶλοντο δέκα, ἕνα ἀπὸ φυλῆς. Ξενοφ. Ἑλλην. βιβλ. Β'. κεφ. δ'. 24. — 8. Ἐπειδὴ αὐθις.) Ἐπειδὴ πάλιν Φεῖδων καὶ Ἐρατοσθένης — 9. Πολὺ μείζω στάσιν.) Οὐδὲ γὰρ τοὺς ἐν Πειραιεὶ ἐρίλουν Λακεδαιμονίους τε εἰς βοήθειαν μετεπέμψατο. Ξενοφ. βιβλ. Β'. κεφ. δ'. 24 . . . 42. — 10. Ἀλλὰ τούτων.) Τῶν ἀδίκων δηλαδὴ ἔργων. — 11. Κρείττους αὐτῶν.) Τοὺς τριάκοντα δηλ. τυράννους κρείττους ὄντας

κακῶς ποιεῖν ἔτοιμος ἦν, ὑμῖν δὲ ἀδίκως φεύγουσιν οὐκ ἠθέλησεν ἀποδοῦναι τὴν πόλιν· ἀλλ' ἐλθὼν εἰς Λακεδαιμόνα, ἔπειθεν αὐτοὺς στρατεῦσθαι διαβάλλων, ὅτι Βοιωτῶν¹² ἡ πόλις ἔσται, καὶ ἄλλα λέγων, οἷς ὥρετο πείσειν μάλιστα. Οὐ δυνάμενος δὲ τούτων τυχεῖν, εἴτε καὶ τῶν ἱερῶν ἐμποδῶν ὄντων, εἴτε καὶ αὐτῶν¹³ οὐ βουλομένων, ἑκατὸν τάλαντα ἐδανείσατο, ἵνα ἔχη ἐπικούρους μισθοῦσθαι. Καὶ Λύσανδρον ἄρχοντα ἠτήσατο, εὐνούστατον μὲν ὄντα τῇ ὀλιγαρχίᾳ, κακονούστατον δὲ τῇ πόλει, μισοῦντα δὲ μάλιστα τοὺς ἐν Πειραιεῖ. Μισθωσάμενοι δὲ πάντας ἀνθρώπους ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς πόλεως, καὶ πόλεις ἐπάγοντες,¹⁴ καὶ τελευτῶντες Λακεδαιμονίους, καὶ τῶν συμμάχων¹⁵ ὁπόσους ἐδύναντο πείσαι, οὐ διαλλάξαι, ἀλλ' ἀπολέσθαι παρεσκεῖζοντο τὴν πόλιν· εἰ μὴ δι' ἄνδρας ἀγαθοὺς, οἷς ὑμεῖς δηλώσατε¹⁶ παρὰ τῶν ἐχθρῶν δίκην λαβόντες, ὅτι καὶ ἐκείνοις χάριν ἀποδώσετε. Ταῦτα δὲ ἐπίστασθαι μὲν καὶ αὐτοί, καὶ οἷδ', ὅτι οὐ δεῖ μάρτυρας παρασχέσθαι ὁμῶς θ'¹⁷ ἐγὼ τε γὰρ δέομαι ἀναπαύσασθαι, ὑμῶν τ' ἐνίοις ἥδιον ὥς πλείστον¹⁸ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἀκούειν. Μάρτυρες.

§ 15. Φέρε δὴ καὶ περὶ Θηραμένους ὡς δύναμαι διὰ βραχυτάτων διδάξω. Δέομαι θ' ὑμῶν ἀκοῦσαι ὑπὲρ τ' ἐμαυτοῦ καὶ τῆς πόλεως. Καὶ μηδενὶ τοῦτο παραστῇ,² ὡς Ἐρατοσθένης κινδυνεύοντος, Θηραμένους κατηγορῶ. Πυνθάνομαι γὰρ ταῦτα ἀπολογήσασθαι αὐτόν, ὅτι ἐκεῖνος φίλος ἦν, καὶ τῶν αὐτῶν ἔργων μετείχε. Καὶ τοι σφόδρ' ἂν αὐτόν³ οἶμαι μετὰ Θεμιστοκλέους πολιτεύμενον, προσποιεῖσθαι πράττειν ὅπως οἰκοδομηθήσεται⁴ τὰ τεῖχνη. Ὅποτε καὶ μετὰ Θηραμένους,⁵ ὅπως καθαιρεθήσεται. Οὐ γάρ μοι δοκοῦσιν⁶ ἴσου ἀξιοὶ γεγενῆσθαι. Ὁ μὲν γάρ⁷ Λακεδαιμονίων ἀκόντων ὀικοδόμησεν αὐτὰ, οὗτος δὲ τοὺς πολίτας ἐξαπατήσας καθεῖλε. Περιέστηκεν οὖν⁸ τῇ πόλει τούναντιον, ἢ ὡς εἰκὸς ἦν. Ἀξιον

Φεῖδωνος καὶ Ἐρατοσθένης. — 12. Ὅτι Βοιωτῶν.) Ἐπειδὴ γὰρ Θρασύβουλος ἐκ Βοιωτίας ὤρμησεν, διέβαλλεν ὅτι εἰ δέξονταί αὐτόν, ἡ πόλις γενήσεται ὑπὸ Βοιωτῶν. — 13. Εἴτε καὶ αὐτῶν.) Τῶν Λακεδαιμονίων δηλαδ. — 14. Ἐπάγοντες.) Ἐπὶ τὰς Ἀθήνας δηλ. — 15. Καὶ τῶν συμμάχων.) Τῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις ὑπαρχόντων. — 16. Οἷς ὑμεῖς δηλώσατε.) Τούτοις οὖν καὶ ὑμεῖς ὡς δικασταί, δεῖξατε, ὅτι ἐν κοινούσι τιμωρήσασθε ἐχθροὺς, καὶ ἐκείνοις χάριν ἀποδώσετε. — 17. Ὅμως θ'.) Ἐννοεῖται Μάρτυρας. — 18. Ἡδιον ὥς πλείστον.) Τὸ ὧς πλείστον ἐπιτακτικῶς πρὸς τὸ Ἡδιον.

§ 15. 2. Παραστῇ.) Ὁ νῦν· καὶ μη-

δεῖς εἰς ἔννοιαν ἔλθῃ ὅτι ἄτοπα ποιῶ, Ἐρατοσθένης ἀγωνιζόμενον, Θηραμένους κατηγορῶν. — 3. Αὐτόν.) Τὸν Ἐρατοσθένην. — 4. Ὅπως οἰκοδομηθήσεται.) Ὁ γὰρ Θεμιστοκλῆς αἰτίος ἐγένετο τοῦ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως οἰκοδομηθῆναι ὑπὸ τῶν Περσῶν καθαιρεθέντα, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων μὴ τευχίζειν ἐκτὸς ἰσμοῦ γνωμοδοτησάντων. Θουκυδ. ξυγ. Α'. κεφ. ζ'. . . . ζγ'. — 5. Ὅποτε καὶ μετὰ Θηραμένους.) Ἐννοεῖται Ἐπραττειν. — 6. Οὐ γάρ μοι δοκοῦσιν.) Θεμιστοκλῆς καὶ Θηραμένης. — 7. Ὁ μὲν γάρ.) Θεμιστοκλῆς. — 8. Περιέστηκεν οὖν.) Ἡ δὲ πόλις τὸν μὲν Θεμιστοκλ. κατεδίκαζε· τὸν δὲ Θηραμέν. ἐν τιμαῖς ἔχει.

μὲν γὰρ καὶ τοὺς φίλους⁹ τοῦ Θηραμένους προσαπολωλέναι, πλὴν εἰς ἐτύγχανεν ἐκείνῳ τάναντία πράττων. Νῦν δὲ ὁρῶ τὰς τε ἀπολογίας¹⁰ εἰς ἐκείνους¹¹ ἀναφορομένας, τοὺς τ' ἐκείνῳ συνόντας τιμᾶσθαι πειρωμένους, ὥσπερ πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίους, ἀλλ' οὐ μεγάλων κακῶν γεγενημένων.

§ 16. Ὁς² πρῶτον μὲν τῆς προτέρας ὀλιγαρχίας αἰτιώτατος ἐγένετο, πείσας ὑμᾶς τὴν ἐπὶ τῶν τετρακισίων³ πολιτείαν ἐλέσθαι. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ⁴ τῶν προβούλων ὢν ταῦτ' ἐπραττεν, αὐτὸς δὲ, δοκῶν εὐνούστατος εἶναι τοῖς πράγμασι, στρατηγὸς ὑπ' αὐτοῦ ἡρέθη. Καὶ ἕως μὲν ἐτιμάτο, πιστὸν ἑαυτὸν τῇ πόλει παρεῖχεν· ἐπειδὴ δὲ Πείσανδρον μὲν καὶ Κάλλαισχρον καὶ ἑτέρους ἑώρα πραότερους αὐτοῦ γενομένους, τὸ δ' ὑμέτερον πλῆθος οὐκ ἔτι βουλόμενον τούτων⁵ ἀκροᾶσθαι, τότε ἤδη διὰ τε τὸν πρὸς ἐκείνους⁶ φθόνον καὶ τὸ παρ' ὑμῶν δέος, μετέσχε τῶν Ἀριστοκράτους⁷ ἔργων. Βουλόμενος δὲ τῷ ὑμετέρῳ πλῆθει δοκεῖν πιστὸς εἶναι Ἀντιφῶντα καὶ Ἀρχεπτόλεμον, φιλτάτους ὄντας αὐτῷ, κατηγορῶν ἀπέκτεινεν. Εἰς τοσοῦτον δὲ κακίας⁸ ἦλθεν, ὥστε ἅμα μὲν διὰ τὴν πρὸς ἐκείνους πίστιν, ὑμᾶς κατεδουλώσατο, διὰ δὲ τὴν πρὸς ὑμᾶς, τοὺς φίλους ἀπώλεσεν. Τιμώμενος δὲ καὶ τῶν μεγίστων ἀξιούμενος, αὐτὸς ἐπαγγεिलाίμενος σώσειν τὴν πόλιν, αὐτὸς⁹ ἀπώλεσε· φάσκων πρᾶγμα εὐρηκέναι μέγα καὶ πολλοῦ ἄξιον. Ὑπέσχετο δὲ¹⁰ εἰρήνην ποιήσσειν, μήτε ὄμηρα δοῦς, μήτε τὰ τεῖχη καθελὼν, μήτε τὰς ναῦς παραδούς. Ταῦτα δὲ εἰπεῖν μὲν οὐδενὶ ἠθέλησεν, ἐκέλευσε δὲ αὐτῷ πιστεῦειν. Ὑμεῖς δὲ, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρακτούσης μὲν τῆς ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς σωτηρίαν,¹¹ ἀντιλεγόντων δὲ πολλῶν Θηραμένει, εἰδότες δὲ,¹² ὅτι οἱ μὲν ἀνθρώποι ἄλλοι τῶν πολεμίων σῦνενκα τὰ ἀπόρρητα ποιοῦνται, ἐκείνος

ἐναντίον τοῦ εἰκότος. — 9. Ἄξιον μὲν γὰρ καὶ τοὺς φίλους.) Οὐ μόνον Θηραμένην· ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ. — 10. Τὰς τε ἀπολογίας.) Τῶν φίλων Θηραμένους. — 11. Εἰς ἐκείνους.) Τὸ Θηραμένειν.

§ 16. 2. Ὁς.) Θηραμένης δηλ. ἀναφέρεται δὲ πρὸς τὴν ἑκείνῳ. — 3. Τὴν ἐπὶ τῶν τετρακισίων.) Ὁρα κεφάλαιον 12. σημειώτις Θουκυδ. ξυγγρ. Η'. κεφ. ξη'. καὶ Θηραμένης ὁ τοῦ Ἀγνωνος ἐν τοῖς ξυγκαταλύσει τὸν δῆμον πρῶτος ἦν. — 4. Πατὴρ οὗτοῦ.) Ἀγνων. — 5. Τούτων.) Θηραμένους καὶ Ἀγνωνος. — 6. Ἐκείνους.) Πείσανδρον καὶ Κάλλαισχρον. — 7. Τῶν Ἀριστοκράτους.) Ὡς Θουκυδίδης ἱστορεῖ ἐν Η'. κεφ. πθ'. . . . ἡδ' ὡς Ἀριστοκράτης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπραξαν, ἃν οἱ πεντακισχιλιοὶ ἔργα εἰς

τὰ πράγματα ὦν, οὐ λόγῳ· καὶ καταλυθῇ ἡ ὀλιγαρχία. — 8. Εἰς τοσοῦτον δὲ κακίας.) Ἀντὶ εἰς τοσαύτην κακίαν κατὰ μετέληψεν. — 9. Αὐτὸς . . . αὐτός.) Ἐμφασιν ἔχει τὰ δύο ἀναφορικὰ τὴν κακίαν δεικνύοντα τοῦ ἀνδρός. — 10. Ὑπέσχετο δὲ.) Ὁ δὲ ἀντὶ τοῦ γάρ· ταῦτά καὶ Ξενοφ. Ἑλλήν. βιβλ. Β'. κεφ. β'. 16. καὶ Λυσίας αὐτὸς διηγεῖται ἐν τῇ κατὰ Ἀγοράτου. — 11. Πρακτούσης . . . σωτηρίαν.) Ἐν ᾧ ἡ βουλὴ ἢ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ ἐνήργει περὶ εἰρήνης καὶ σωτηρίας τῆς πόλεως. — 12. Εἰδότες δὲ.) Ὁ δὲ ἔμφασιν μὲν ἔχει· παρέχει δὲ κατ' ἐπανάληψιν ληφθεὶς· ἔστι γὰρ, ὡμῆς δὲ . . . εἰδότες. Ὁ δὲ ὁρμώμενος ἀπὸ τοῦ Μὲν καὶ Δὲ τῶν ἐν ταῖς ἀπολύτοις ἐνυπαρχόντων, ἐπάγαγε καὶ ἕτερον Δὲ, ἀγα-

δ' ἐν τοῖς αὐτοῦ πολίταις οὐκ ἠθέλησεν εἰπεῖν ταῦτ', ἀ πρὸς τοὺς πολεμίους ἔμελλεν ἐρεῖν, ὅμως ἐπετρέψατε αὐτῷ πατρίδα καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς. Ὁ δὲ¹³ ὧν μὲν ὑπέσχετο, οὐδὲν ἔπραξεν, οὕτω δὲ ἐνετεθύμητο, ὥς χρή μικρὰν καὶ ἀσθενῆ γενέσθαι τὴν πόλιν. Ὡστε περὶ ὧν οὐδεὶς πώποτε οὔτε τῶν πολεμίων ἐμνήσθη, οὔτε τῶν πολιτῶν ἤλπισε, ταῦθ' ὑμᾶς ἔπειθε πρᾶξαι· οὐχ ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀναγκαζόμενος, ἀλλ' αὐτὸς ἐκείνοις ἐπαγγελλόμενος, τοῦ τε Παιραιώως τὰ τεῖχη περιελεῖν, καὶ τὴν ὑπάρχουσαν πολιτείαν καταλῦσαι· εὖ εἰδὼς, ὅτι, εἰ μὴ πασῶν τῶν ἐλπίδων ἀποστερηθήσεσθε, ταχέαν παρ' αὐτοῦ τὴν τιμωρίαν κομίσεσθε.¹⁴ Καὶ τὸ τελευταῖον, ὧ ἄνδρες δικασταί, οὐ πρότερον εἶασε τὴν ἐκκλησίαν γενέσθαι, ἢ ἕως ὃ λεγόμενος ὑπ' ἐκείνου καιρὸς ἐπιμελῶς ὑπ' αὐτοῦ ἐτηρήθη, καὶ μετεπέμψατο μὲν τὰς μετὰ Λυσάνδρου ναῦς ἐκ Σάρμου, ἐπεδήμησε δὲ τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον. Τότε δὲ τούτων ὑπαρχόντων, καὶ παρόντων Λυσάνδρου, καὶ Φιλοχάρους, καὶ Μιλτιάδου, περὶ τῆς πολιτείας τὴν ἐκκλησίαν ἐποιοῦν· ἵνα μὴτε ῥήτωρ αὐτοῖς μνηθεὶς ἐναντιοῖτο, μὴτε ἀπειλοῖτο.¹⁵ Ὑμεῖς τε μὴ τὰ τῇ πόλει συμφέροντα ἔλοισθε, ἀλλὰ τὰ κείνοις δοκοῦντα ψηφίσαισθε· ἀναστὰς δὲ Θηραμένης ἐκέλευσεν ὑμᾶς τριάκοντα ἀνδράσιν ἐπιτρέψαι τὴν πόλιν, καὶ τῇ πολιτείᾳ χρῆσθαι, ἣν Δρακοντίδης ἀπέφηνεν· ὑμεῖς δ' ὅμως καὶ οὕτως διακείμενοι, ἐθορυβεῖτε, ὥς οὐ ποιήσοντες ταῦτα. Ἐγινώσκετε γάρ, ὅτι περὶ δουλείας καὶ ἐλευθερίας ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκκλησιάζετε.¹⁶ Θηραμένης δὲ, ὧ ἄνδρες δικασταί, (καὶ τούτων ὑμᾶς αὐτοὺς μάρτυρας παρέξομαι) εἶπεν, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ μέλοι τοῦ ὑμετέρου Φορύβου, ἐπειδὴ πολλοὺς μὲν Ἀθηναίων εἰδείη¹⁷ τοὺς τὰ ὅμοια πράττοντας αὐτῷ, δοκοῦντα δὲ Λυσάνδρῳ καὶ Λακεδαιμονίοις λέγειν μετ' ἐκείνῳ δὲ Λύσανδρος ἀναστὰς ἄλλα τε πολλὰ τολμηρῶς εἶπεν, καὶ ὅτι παρασπόνδους ὑμᾶς ἔχοι, καὶ ὅτι οὐ περὶ πολιτείας ὑμῖν ἔσται, ἀλλὰ περὶ σωτηρίας ὁ λόγος, εἰ μὴ ποιήσαισθ', ἀ Θηραμένης κελεύει. Τῶν δ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὅσοι ἄνδρες ἀγαθοὶ ἦσαν, γνόντες τὴν παρασκευὴν¹⁸ καὶ τὴν ἀνάγκην, οἱ μὲν αὐτοῦ μένοντες ἡσυχίαν ἤγον, οἱ δὲ ὄρχοντο ἀπίοντες· τοῦτο γοῦν

νακτῶν. — 13. Ὁ δέ.) Θηραμένης. — 14. Κομίσεσθε.) Κομίζομαι τιμωρίαν παρὰ τινος, ἵσον ἐπὶ τῷ Λαμβάνω τιμωρίαν· ὅπερ σημαίνει Τιμωροῦμαι διά. — 15. Μὴτε ἀπειλοῖτο.) Αὐτὸς δηλ. ὁ Θηραμένης. — 16. Ἐκκλησιάζετε.) Ποτέρως δηλονότι αὐταῖν ἔχεισθαι δεῖ· δουλείας, ἢ ἐλευθερίας. — 17. Εἰδείη . . . εἰδείη.) Πρὸς εὐτυχίαν τὸ Ἐπειδὴ διά τὸ παρρηχήμενον τοῦ

χρόνου. — 18. Παρασκευήν.) Ἡ λέξις παρὰ τοῖς Ἀττικισταῖς ῥήτορσιν στάσις δηλοῖ συνομωσίαν· λαθραῖον μηχανεῦμα παρανόμων τε καὶ κακοῦργων· οἱ, γινόμενων αὐτοῖς βουλευμάτων λαθραίων, συνέρχονται ἵνα τοῦ πόνου, τοῦ δόλου, τῆς χάριτος, τῆς δυνάμεως ὁ τιποτοῦν συναγάγῃ· ἐνεργούντες ἵνα τε τὸ δίκαιον καταστραφῇ, καὶ ἡ τῶν πολιτῶν ἐλευθερία κακισθῇ. —

σφίσιν αὐτοῖς συνειδότες, ὅτι οὐδὲν κακὸν τῇ πόλει ἐψηφίσαντο· ὀλίγοι δέ τινες, καὶ πονηροὶ καὶ κακῶς βουλευόμενοι, τὰ προσταχθέντα ἐχειροτόνησαν· παρηγγέλλετο γὰρ αὐτοῖς, δέκα μὲν, οὓς Θηραμένης ἀπέδειξε, χειροτονῆσαι, δέκα δέ, οὓς οἱ καθεστηκότες ἔφοροι κελεύοιεν, δέκα δὲ ἐκ τῶν παρόντων. Οὕτω γὰρ τὴν ὑμετέραν ἀσθένειαν εἴρων, καὶ τὴν αὐτῶν δύναμιν ἠπίσταντο, ὥστε πρότερον¹⁹ ἤδεσαν τὰ μέλλοντα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παρὰχθῆσθαι. Ταῦτα δὲ οὐκ ἐμοὶ δεῖ πιστεῦσαι, ἀλλὰ ἐκείνῳ.²⁰ Πάντα γὰρ τὰ ὑπ' ἐμοῦ εἰρημένα, ἐν τῇ βουλῇ ἀπολογούμενος ἔλεγεν·²¹ ὄνειδιζων μὲν τοῖς φεύγουσιν,²² ὅτι δι' αὐτὸν κατέλθοιεν οὐδὲν φροντίζοιεν δὲ τῶν Λακεδαιμονίων· ὀνειδιζων δὲ τοῖς τῆς πολιτίας μετέχουσιν, ὅτι πάντων τῶν πεπραγμένων τοῖς εἰρημένοις τρόποις ὑπ' ἐμοῦ, αὐτὸς αἴτιος γεγεννημένος, τοιούτων τυγχάνοι, πολλὰς πίστει αὐτῷ ἔργῳ δεδωκώς, καὶ παρ' ἐκείνων ὅρκους εἰληφώς.

§ 17. Καὶ² τοσούτων καὶ ἐτέρων κακῶν καὶ αἰσχυρῶν καὶ πάλοι καὶ νεωστί καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων αἰτίοι³ γεγεννημένοι, τολμήσουσιν αὐτοὺς φίλους ὄντας ἀποφάνειν; οὐχ ὑπὲρ ὑμῶν ἀποθανόντος Θηραμένους, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ πονηρίας· καὶ δικαίως⁴ μὲν ἐν ὀλιγαρχίᾳ δίκην δόντος, (ἥδη γὰρ αὐτὴν κατέλυσε⁵) δικαίως δ' ἂν ἐν δημοκρατίᾳ· δις γὰρ⁶ ὑμᾶς κατεδουλώσατο, τῶν μὲν παρόντων καταφρονῶν, τῶν δὲ ἀπόντων ἐπιθυμῶν· καὶ τῷ καλλίστῳ ὀνόματι χρώμενος, δεινοτάτων ἔργων διδάσκαλος καταστάς.

§ 18. Περί μὲν τοίνυν Θηραμένους ἱκανά μοι ἐστὶ τὰ κατηγορημένα· ἤκει δ' ὑμῖν ἐκείνος ὁ καιρὸς, ἐν ᾧ δεῖ² συγγνώμην καὶ ἔλεον μὴ εἶναι ἐν ταῖς ὑμετέραις γνώμαις, ἀλλὰ παρὰ Ἐρατοσθένους καὶ τῶν τουτοῦ συναρχόντων δίκην λαβεῖν, μηδὲ³ μαχομένους κρείττους εἶναι τῶν πολεμίων· ψηφίζομένους δὲ, ἥττους τῶν ἐχθρῶν. Μηδ' ὦν φασι μέλλειν πράξειν, πλείω χάριν αὐτοῖς ἴστε, ἢ ὧν ἐποίησαν ὀργίζεσθε· μηδ' ἀποῦσι μὲν τοῖς τριάκοντα ἐπι-

— 19. Ὡς προτέρων.) Ὑπακούεται· ἢ γενέσθαι τὴν ἐκκλησίαν. — 20. Ἄλλ' ἐκείνῳ.) Τῷ Θηραμένει. — 21. Ἐλεγεν.) Κατηγόρει γὰρ Κριτίας Θηραμένους, ὃ δὲ ἀπελογήσατο εἰπὼν, ὅσα δ' Ἀυσίας προείρηκεν ὅρα Ξενοφ. Ἑλλην. βιβλ. Β'. κεφ. γ'. 11. . . . 56. — 22. Τοῖς φεύγουσιν.) Οὐ λέγει τοὺς ἐκ τῆς Φυλῆς μετὰ Θρασυβούλου, μετὰ τὴν καθαιρεῖν τῶν τριάκοντα ἐπιστρέψαντας οἰκοῖν μετὰ γὰρ τὴν Θηραμένους τελευτὴν ταῦτα ἐγένετο· ἀλλὰ τοὺς μετὰ τοὺς τετρακοσίους πρὸ πολλοῦ φεύγοντας.

§ 17. 2. Καί.) Ὁ Καί συμπερασματικός· τοσούτων ἄρα, καὶ ἐτέρ. — 3.

Αἰτίοι.) Ἐρατοσθένης δηλαδὴ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. — 4. Καὶ δικαίως.) Πάλιν συμπερασματικός ὁ Καί. — 5. Κατέλυσεν.) Ἐπειράτο δηλ. καταλύειν, ὡς φησὶ Ξενοφ. Ἑλλ. β'. γ'. 11. . . . 56. — 6. Δίς γάρ.) Ἀπαξ μὲν, εἰς τοὺς τετρακοσίους, ἅπλῃ δὲ, εἰς τοὺς τριάκοντα· ὡς εἴρηται.

§ 18. 2. Ἐν ᾧ δεῖ.) Ἐν ᾧ δηλαδὴ οὐ δεῖ συγχωρεῖν, οὐδ' ἐλεεῖν, ἀλλὰ τιμωρεῖσθαι Ἐρατοσθένη καὶ τοὺς συναρχόντας αὐτῷ. — 3. Μηδέ.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ δεῖ. Σημειῶσαι ὅτι μετὰ τὸ Μαχομένους ἔδει ἐπεντιθῆναι Μέν· διὰ δὲ πάθος καὶ τὴν γοργότητα τοῦ λόγου

βουλεύετε, παρόντας δ' ἀφῆτε μηδὲ τῆς τύχης, ἢ τούτους παρέδωκε τῇ πόλει, κάκιον ὑμῖν αὐτοῖς βοηθήσῃτε. Κατηγορεῖτε δὲ Ἐρατοσθένους καὶ τῶν τούτου φίλων, οἷς τὰς ἀπολογίας ἀνοίσει, καὶ μεθ' ὧν αὐτῷ ταῦτα πέπρακται. Ὁ μέντοι ἀγὼν οὐκ ἐξ ἴσου τῇ πόλει καὶ Ἐρατοσθένει. Οὗτος μὲν γάρ κατήγορος καὶ δικαστὴς ὁ αὐτὸς ἦν τῶν γεγενημένων· ἡμεῖς δὲ νυνὶ εἰς κατηγορίαν καὶ ἀπολογίαν καθέσταμεν. Καίτοι οὗτοι μὲν τοὺς οὐδὲν ἀδικούντας ἀκρίτως ἀπέκτειναν, ὑμεῖς δὲ τοὺς ἀπολέσαντας τὴν πόλιν, κατὰ τὸν νόμον ἀξιοῦτε κρίνειν· παρ' ὧν οὐδ' ἂν παρανόμως βουλόμενοι δίκην λαβεῖν, ἀξίαν τῶν ἀδικημάτων, ὧν τὴν πόλιν ἠδικήκασι, λάβοιτε.⁴ Τί γάρ ἂν παθόντες, δίκην τὴν ἀξίαν εἴησαν τῶν ἔργων δεδωκότες; πότερον, εἰ αὐτοὺς ἀποκτείνετε καὶ τοὺς παίδας αὐτῶν, ἱκανὴν ἂν τοῦ φόνου δίκην λάβοιμεν, ὧν οὗτοι πατέρας καὶ υἱεῖς καὶ ἀδελφοὺς ἀκρίτως ἀπέκτειναν; Ἀλλὰ γάρ⁵ εἰ τὰ χρήματα τὰ φανερά δημεύσατε, καλῶς ἂν ἔχοι, ἢ τῇ πόλει, ἥς οὗτοι πολλὰ εἰλήφασιν, ἢ τοῖς ἰδιώταις, ὧν οἰκίαις ἐξεπόρθησαν; Ἐπειδὴ τοίνυν πάντα ποιοῦντες, δίκην παρ' αὐτοῦ οὐκ ἂν δύνησθε λαβεῖν, πῶς οὐκ αἰσχρὸν ὑμῖν καὶ ἡντινοῦν⁶ ἀπολιπεῖν, ἡντινὰ τις βούλοιο παρὰ τούτων λαμβάνειν;

§ 19. Πᾶν δ' ἂν μοι δοκεῖ τολμῆσαι, ὅστις νυνὶ, οὐχ ἐτέρων ὄντων τῶν δικαστῶν, ἀλλ' αὐτῶν τῶν κακῶς πεπονθότων, ἥκει ἀπολογησόμενος πρὸς αὐτοὺς τοὺς μάρτυρας τῆς τούτου πονηρίας. Τοσούτον δ' ὑμῶν καταπεφρόνηκεν, ἢ ἐτέροις πεπίστευκεν. Ὡν ἀμφοτέρων ἄξιον ἐπιμεληθῆναι, ἐνθυμουμένους, ὅτι οὗτ' ἂν ἐκεῖνα δύναντο ποιεῖν, μὴ ἐτέρων συμπραττόντων, οὗτ' ἂν νῦν ἐπεχειρήσαν ἐλεῖν, μὴ ὑπὸ τῶν αὐτῶν οἰόμενοι σωθήσεσθαι, οἱ οὐ τούτοις² ἤκουσι βοηθήσαντες, ἀλλὰ ἡγούμενοι πολλὴν ἄδειαν σφίσιν ἔσσεσθαι ἐκ τῶν πεπραγμένων, καὶ τοῦ λοιποῦ ποιεῖν³ ὅ,τι ἂν βούλωνται, εἰ τοὺς μεγίστων κακῶν αἰτίους λαβόντες ἀφήσετε.

§ 20. Ἀλλὰ καὶ τῶν συνεργούντων αὐτοῖς ἄξιον θαυμάζειν, πότερον ὡς καλοὶ καγαθοὶ αἰτήσονται² τὴν αὐτῶν ἀρετὴν πλείονος ἀξίαν ἀποφαίνοντες τῆς πονηρίας· ἐβουλόμην μὲν τ' ἂν αὐτοὺς³ οὕτω προθύμους εἶναι σώζειν τὴν πόλιν, ὥσπερ οὗτοι⁴ ἀπολλύναι. Ἡ ὡς δεινοὶ λέγειν ἀπολογήσονται, καὶ τὰ τούτων ἔργα πολλοῦ ἄξιον ἀποφανοῦσιν; ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ ὑμῶν οὐδεὶς αὐτῶν οὐδὲ τὰ δίκαια

παρέλιπε. — 4. Ἀξίαν ... λάβοιτε.) Δίκην· ἀπὸ κίνου. — 5. Ἀλλὰ γάρ.) Ο' Γὰρ ἐνταῦθα παρέλκει· οἶον· ἀλλ' εἰ τὰ χρήμ. — 6. Καὶ ἡντινοῦν.) Ἀπολιπεῖν καὶ ἢν τινα οὖν Δίκην δύνασθαι λαβεῖν.

§ 19. 2. Οἱ οὐ τούτοις.) Οἱ συμπράτ-

τοντες ῥήτορες. — 3. Καὶ τοῦ λοιποῦ ποιεῖν.) Καὶ ἔσσεσθαι ἄδειαν ἵνα τοῦ λοιποῦ ποιῶσιν πᾶν ὅ,τι ἂν βούλωνται.

§ 20. 2. Αἰτήσονται.) Ἐρατοσθένη καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. — 3. Αὐτοὺς.) Τοὺς αἰτήσαντας. — 4. Οὗτοι.) Ἐρατοσθέ-

πώποτε ἐπεχείρησεν εἰπεῖν. Ἀλλὰ τοὺς μάρτυρας ἄξιον ἰδεῖν, οἱ τοῦ-
τοις μαρτυροῦντες, αὐτῶν κατηγοροῦσι σφόδρα ἐπιλήσμονας καὶ
εὐήθεις νομίζοντες⁵ ὑμᾶς εἶναι, εἰ διὰ⁶ μὲν τοῦ ὑμετέρου πλήθους
ἀδελῶς ἡγοῦνται τοὺς τριάκοντα σώσειν, διὰ δὲ Ἐρατοσθένην καὶ
τοὺς συνάρχοντας αὐτοῦ, δεινὸν ἦν καὶ τῶν τεθνεότων ἐπ' ἐκφορὰν
ἐλθεῖν. Καὶ τοι οὗτοι μὲν σωθέντες, πάλιν ἂν δύναιντο τὴν πό-
λιν ἀπολέσαι· ἐκεῖνοι δὲ, οὓς οὗτοι ἀπώλεσαν, τελευτήσαντες τὸν
βίον, πέρας ἔχουσι τῆς παρὰ τῶν ἐχθρῶν τιμωρίας. Οὐκοῦν δει-
νὸν, εἰ τῶν μὲν ἀδίκως τεθνεώτων οἱ φίλοι συναπώλλυντο,⁷ αὐτοῖς
δὲ⁸ τοῖς τὴν πόλιν ἀπολέσασιν, ἥπου ἐπ' ἐκφορὰν πολλοὶ ἤξουσιν,
ὁπότε βοηθεῖν τοσούτοι παρασκευάζονται.

§ 21. Καὶ μὲν δὴ πολὺ ῥᾶον ἡγοῦμαι εἶναι, ὑπὲρ ὧν ὑμεῖς
ἐπάσχετε, ἀντειπεῖν, ἢ περὶ ὧν οὗτοι πεποιθήκασιν, ἀπολογήσασθαι.
Καὶ τοι λέγουσιν, ὡς Ἐρατοσθένην ἐλάχιστα τῶν τριάκοντα κακὰ
εἴργασται, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν ἀξιῶσι σωθῆναι. Ὅτι δὲ τῶν
ἄλλων Ἑλλήνων πλείστα εἰς ὑμᾶς ἐξημάρτηκεν, οὐκ οἶονται χρῆ-
ναι αὐτὸν ἀπολέσθαι· ὑμεῖς δὲ δείξατε, ἦν τινα γνώμην ἔχετε
περὶ τῶν πραγμάτων. Εἰ μὲν γὰρ τούτου καταψηφισθε, δηλοῖ
ἔσεσθε ὡς ὀργιζόμενοι τοῖς πεπραγμένοις· εἰ δὲ ἀποψηφισθε,
ὀρθήσεσθε τῶν αὐτῶν ἔργων ἐπιθυμηταὶ τούτοις ὄντες, καὶ οὐχ
ἔξετε λέγειν,² ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν τριάκοντα προσταχθέντα ἐποιεῖτε.
Νυνὶ μὲν γὰρ οὐδεὶς ὑμᾶς ἀναγκάζει παρὰ τὴν ὑμετέραν γνώμην
ἀποψηφίσθαι. Ὡστε συμβουλεύω, μὴ τούτων ἀποψηφισαμένους,
ὑμῶν αὐτῶν καταψηφίσασθαι. Μηδ' οἶεσθε κρύβδην³ τὴν ψή-
φον φανεράν γάρ τῇ πόλει τὴν ὑμετέραν γνώμην ποιήσετε.

§ 22. Βούλομαι δὲ ὀλίγα ἐκατέρους ἀναμνήσας καταβαίνειν,²
τοὺς τε ἐξ ἄστεος καὶ τοὺς ἐκ Πειραιῶς· ἵνα τὰς ὑμῖν διὰ τοῦ-
τον γεγενημένας συμφορὰς παραδείγματα ἔχοντες, τὴν ψήφον
φέρητε. Καὶ πρῶτον μὲν ὅσοι ἐξ ἄστεος ἐστέ, σκέψασθε, ὅτι
ὑπὸ τούτων οὕτω σφόδρα ἤρχεσθε, ὥστε ἀδελφοῖς καὶ νείεσι καὶ

νης καὶ οἱ συνεργοῦντες αὐτῷ. — 5. Νομίζοντες.) Ἀντὶ Νομίζοντας· πρὸς γὰρ τὸ Μάρτυρας φέρεται· ἐπειδὴ δὲ διὰ τοῦ ἀναγορικῆς Οἱ, ὥρῳσε τὸ σχῆμα τοῦ λόγου, τούτω συνεργῶντες τὴν μετοχὴν Ἀττικῶς. — 6. Εἰ διὰ.) Ἐπειδὴ διὰ μὲν τοῦ πλήθους οὗτοι ἡγοῦνται ἀφ' ὅθως σώσειν τοὺς τριάκ. Ἐρατοσθέτης δὲ καὶ οἱ συνάρχοντες αἵτιοι ἐγένοντο μηδ' ἐξεῖναι αὐτοῖς ἐπ' ἐκφορὰν τῶν τεθνεώτων ἐλθεῖν· ἢ δὲ γενικῇ αὐτοῦ κτητικῆς εἰς τὸ συνάρχον-
τας καταφορὰν σημαίνον, ὡς κτήματα γὰρ τίθῃσιν αὐτοῦ· Ἐρατοσθένης.

— 7. Συναπώλλυντο.) Ἐπ' ἐκφορὰν αὐτῶν ἐλθόντες· τοῦτο ἐννοεῖται ἐκ τοῦ ἐξῆς. — 8. Αὐτοῖς δέ.) Οἷον· ὁ-
πότε δὲ βοηθεῖν αὐτοῖς τοῖς τὴν πόλιν ἀπολέσασιν τοσούτοι παρασκευάζονται, ἥπου πολλοὶ ἐπ' ἐκφορὰν αὐτῶν ἤξουσι.

§ 21. 2. Καὶ οὐχ ἔξετε λέγειν.) Ὡς περ οὗτος λέγει. — 3. Κρύβδην.) Ἐν-
δυσὶ γὰρ καδίσκοις ἐτίθεντο τὰς ψήφους·
καὶ ἵνα μὴ γνωσθῇ ἕκαστος· καὶ τοῖς
δυσὶ τὴν χεῖρα ἐτίθει.

§ 22. 2. Καταβαίνειν.) Ἀπὸ τοῦ ἄμ-
εινος· ἐνθα ἀνέβαινον οἱ ῥήτορες, καὶ

πολίταις ἠναγκάζεσθε πολεμεῖν τοιοῦτον πόλεμον, ἐν ᾧ ἡττηθέν-
τες³ μὲν, τοῖς νικήσασι τὸ ἴσον εἴχετε, νικήσαντες δ' ἂν, τού-
τοις ἐδουλεύετε. Καὶ τοὺς ἰδίους οἴκους οὗτοι μὲν ἀν' ἐκ τῶν πραγμά-
των⁴ μεγάλους ἐκτίσαντο, ὑμεῖς δὲ διὰ τὸν πρὸς ἀλλήλους πό-
λεμον ἐλάττους εἴχετε. Συνωφελεῖσθαι μὲν γὰρ ὑμᾶς οὐκ ἔξιουν,
συνδιαβάλλεσθαι⁵ δ' ἠναγκάζον· εἰς τοσοῦτον ὑπεροφίας ἐλθόντες,
ὥστε οὐ τῶν ἀγαθῶν κοινοῦμενοι, πιστοὺς ὑμᾶς ἐκτιῶντο, ἀλλὰ
τῶν ὀνειδῶν μεταδιδόντες, εὖνους ᾔοντο εἶναι. Ἀνθ' ὧν ὑμεῖς νῦν
ἐν τῇ θαρράλει⁶ ὄντες, καθ' ὅσον δύνασθε, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν
καὶ ὑπὲρ τῶν ἐκ Πειραιῶς τιμωρήσασθε. Ἐνθυμηθέντες μὲν,
ὅτι ὑπὸ τούτων πονηροτάτων ὄντων ἤρχεσθε, ἐνθυμηθέντες
δὲ, ὅτι μετ' ἀνδρῶν ἀρίστων νῦν πολιτεύεσθε, καὶ τοῖς πο-
λεμίοις μάχεσθε, καὶ περὶ τῆς πόλεως βουλευέσθε· ἀναμνησθέντες δὲ
τῶν ἐπικουρῶν ὡς οὗτοι φύλακας τῆς σφετέρας ἀρχῆς⁶ καὶ τῆς ὑμε-
τέρας δουλείας εἰς τὴν ἀκρόπολιν κατέστησαν. Καὶ πρὸς ὑμᾶς⁷
μὲν, ἔτι πολλῶν ὄντων εἰπεῖν, τσαῦτα λέγω.

§ 23. Ὅσοι δ' ἐκ Πειρεῶς ἐστὲ, πρῶτον μὲν τῶν ὅπλων
ἀναμνήσθητε, ὅτι πολλὰς μάχας ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ μαχεσάμενοι,
οὐχ ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλ' ὑπὸ τούτων,² εἰρήνης οὔσης, ἀφη-
ρέθητε τὰ ὅπλα· ἔπειθ' ὅτι ἐξεκηρύχθητε μὲν ἐκ τῆς πόλεως, ἦν
ὑμῖν οἱ πατέρες παρέδωκαν, φεύγοντας δὲ ὑμᾶς ἐκ τῶν πόλεων
ἐξητούντο.³ Ἀνθ' ὧν ὀργίσθητε μὲν, ὥσπερ ὅτ'⁴ ἐφεύγετε· ἀνα-
μνήσθητε δὲ καὶ τῶν ἄλλων κακῶν, ἃ πεπόνθατε ὑπ' αὐτῶν·
οἱ τοὺς μὲν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, τοὺς δ' ἐκ τῶν ἱερῶν συναρπάζοντες
βιαίως ἀπέκτεινον· τοὺς δὲ, ἀπὸ τέκνων καὶ γονέων καὶ γυναι-
κῶν ἀφελόντες, φονέας αὐτῶν ἠναγκάσαν· γαστρίσθαι, καὶ οὐδὲ
ταφῆς τῆς νομιζομένης εἶδαν τυχεῖν· ἡγούμενοι τὴν αὐτῶν ἀρχὴν
βεδαιοτέρην εἶναι τῆς παρὰ τῶν θεῶν τιμωρίας. Ὅσοι δέ⁵ τὸν
θάνατον διέφυγον, πολλαχοῦ κινδυνεύσαντες, καὶ εἰς πολλὰς
πόλεις πλανηθέντες, καὶ πανταχόθεν ἐκκηρυττόμενοι,⁶ ἐνδεεῖς
ὄντες τῶν ἐπιτηδείων, οἱ μὲν ἐν πολέμῳ τῇ πατρίδι⁷ τοὺς παῖδας

ἐδημηγόρου. — 3. Ἐν ᾧ ἡττηθέντες.) Ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ νικήσαντες μὲν
δοῦλοι τῶν τριάκοντα εἴητε, ἡττηθέν-
τες δὲ ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ Πειραιῶς,
τούτοις ἰσότητοι εἴητε. — 4. Ἐκ τῶν
πραγμάτων.) Τῶν τὸ τε ὑπαρχόντων
— 5. Συνδιαβάλλεσθαι.) Λέγει περὶ
τοῦ μίσους καὶ τὰς διαβολὰς, ἃς ἐ-
νέσπειρον τοῖς πολίταις ὑπὲρ τῆς ἐκ-
τῶν ὀφειλῆς. — 6. Τῆς σφετέρας ἀρ-
χῆς.) Τῆς αὐτῶν δηλ. — 7. Πρὸς

ὑμᾶς.) Τοὺς ἐξ ἄστεος δηλ.

§ 23. 2. Ἀλλ' ὑπὸ τούτων.) Τῶν τρι-
άκοντα τυράννων. — 3. Ἐξητούντο.) Ὅση
γὰρ οἱ ἀποκηρυχθέντες ἐπορεύοντο, ἐξη-
τούντο ὑπὸ τῶν τριάκοντα τυράννων. — 4.
Ὅσπερ δέ.) Καθὼς περ ὡς γίγνεται, ὅτ'
ἐφεύγ. — 5. Ὅσοι δέ.) Ὑμῶν. — 6. Ἐκ-
κηρυττόμενοι.) Ἐν ἡλλάδι ὁ χρόνος· τὸ
βέβαιον δηλῶν καὶ τὸ συνεχὲς τῆς ἀπαν-
ταχόθεν ἐκκηρύξεως. — 7. Ἐν πολε-
μῷ τῇ πατρίδι.) Ἐν τῇ πατρίδι ἦτε

καταλιπόντες, οἱ δ' ἐν ξένη γῇ, πολλῶν ἐναντιουμένων, ἤλθετε εἰς τὸν Πειραιᾶ. Πολλῶν δὲ καὶ μεγάλων κινδύνων ὑπαρξάντων, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, τοὺς μὲν⁸ ἠλευθερώσατε, τοὺς δ'⁹ εἰς τὴν πατρίδα κατηγάγετε. Εἰ δὲ ἐδυστυχήσατε, καὶ τούτων ἡμάρτετε, αὐτοὶ μὲν ἂν δείσαντες ἐφεύγετε μὴ πάθῃτε¹⁰ τοιαῦτα, οἷα καὶ πρότερον· καὶ οὔτε ἂν ἱερά, οὔτε βωμοὶ ὑμᾶς ἀδικουμένους διὰ τοὺς τούτων τρόπους ὠφέλησαν, ἃ καὶ τοῖς ἀδικοῦσι σωτήρια γίνεται· οἱ δὲ πικίδες ὑμῶν, ὅσοι μὲν ἐνθάδε ἦσαν, ὑπὸ τούτων ἂν ὑβρίζοντο· οἱ δ' ἐπὶ ξένης, μικρῶν ἂν ἔνεκα συμβολαίων ἐδούλευον, ἐρημία τῶν ἐπικουρησόντων.

§ 24. Ἀλλὰ γὰρ οὐ τὰ μέλλοντα ἔσσεσθαι βούλομαι λέγειν, τὰ πραχθέντα ὑπὸ τούτων οὐ δυνάμενός εἰπεῖν. Οὐδὲ γὰρ ἐνός κατηγόρου, οὐδὲ δυοῖν ἔργον ἐστίν, ἀλλὰ πολλῶν. Ὅμως δὲ τῆς ἐμῆς προθυμίας οὐδὲν ἐλλέλειπται ὑπὲρ τε τῶν ἱερῶν, ἃ οὔτοι τὰ μὲν ἀπέδοντο, τὰ δ' εἰσιόντες ἐμίαινον· ὑπὲρ τε τῆς πόλεως, ἣν μικρὰν ἐποίουν· ὑπὲρ τε τῶν νεωρίων, ἃ καθεῖλον· καὶ ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων, οἷς ὑμεῖς, ἐπειδὴ ζῶσιν ἐπαμῦναι οὐκ ἠδύνασθε, ἀποθανοῦσι βοηθήσατε·² οἶμαι δ' αὐτοὺς ὑμῶν τε ἀκροᾶσθαι, καὶ ὑμᾶς εἶσεσθαι τὴν ψῆφον φέροντας· ἡγουμένους,³ ὅσοι μὲν ἂν τούτων ἀποψηφίσθησθε,⁴ αὐτῶν θάνατον καταψηφιεῖσθαι· ὅσοι δ' ἂν παρὰ τούτων δίκην⁵ λάδωσιν, ὑπὲρ αὐτῶν⁶ τιμωρίας πεποιημένους.⁷ Παύτομαι κατηγορῶν. Ἀκηκόατε.⁸ Ἐωράκατε. Πεπόνθατε. Ἐχετε. Δικάζετε.

πολεμία ἦν τότε ὑμῖν. — 8. Τοὺς μὲν.) Ἐν Ἀθήναις ὄντας ἐκ τῶν τριάκοντα τυράννων. — 9. Τοὺς δ'.) Ἐν ξένη γῇ φεύγοντας. — 10. Μὴ πάθῃτε.) Ἵνα μὴ πάθῃτε.

§ 24. 2. Βοηθήσατε.) Ἐνταῦθα ἐνῆλλαξε τὰ ῥήματα, ἵνα δείξῃ τὴν τῶν λεγομένων ἀνάγκην. — 3. Ἠγουμένους.) Τοὺς τεθνεώτας δηλ. — 4. Αποψηφίσθησθε.) Εἰς δεύτερον πρόσωπον· ἰν' εἰς αἰσχύνην κινήσῃ τοὺς ἀκούοντας· ὅθεν καὶ εἰς δῆλωσιν τοῦ προτάω· κατ' ἀνάλυσιν ἐξήνεγκε. — 5. Παρὰ τούτων δίκην.) Τιμωρῆσονται τούτου, Ἐρατοσθένη καὶ τοὺς συνάρχοντας.

τὸ δὲ τρίτον πρόσωπον τὴν ἀμέλειαν δηλοῖ τῶν κριτῶν εἰς τὸ τιμωρεῖσθαι τοὺς κακοὺς ἐπὶ διαβολῇ λεχθέν. — 6. Ἰπὲρ αὐτῶν.) Τῶν τεθνεώτων. — 7. Πεποιημένους.) Ἐννοεῖται τὸ ἔσσεσθαι· ἀντὶ τοῦ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν τεθνεώτων τιμωρεῖσθαι Ἐρατοσθ. καὶ τοὺς συνάρχ. — 8. Ἀκηκόατε.) Τὰ κατ' αὐτῶν ἀκηκόατε, ὅσων κακῶν αἵτιοι ἐγένοντο. Ἐωράκατε, πολλὰ ἕκαστος ὑμῶν πεπόνθατε, ἔχετε εἰς χεῖρας αὐτοὺς· ποιήσατε κατ' αὐτῶν δικαίαν τὴν δίκην τὸ δὲ σῆμα γοργόν τε ἐστὶ διὰ τὸ ἐπίτμου, καὶ πάθους ἐμφαντικὸν διὰ τὸ ἀσύνδετον.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Ἐκ τῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

	σελ.
Α'. Περὶ Ἱερῶσύνης	3
Β'. Ἐπιτάφιος εἰς τὸν Μέγαν Βασίλειον.	57
Ἐκ τῶν Λουκιανοῦ Σαμοσατέως.	
Α'. Ἀποκηρυττόμενος.	129
Ἐκ τῶν Λιβανίου Πρεσβευτικοί.	
Α'. Πρὸς τοὺς Τρῶας ὑπὲρ τῆς Ἑλένης ὑπὸ Μενελάου.	145
Β'. Ομοίως πρὸς τοὺς Τρῶας ὑπ' Ὀδυσσέως.	154
Ἐκ τῶν Ἰσαίου τοῦ Ῥήτορος.	
Α'. Περὶ τοῦ Κλεωνύμου κλήρου.	179
Β'. Ὑπὲρ τοῦ Πύρρου κλήρου.	183
Ἐκ τῶν Ἀντιφῶντος.	
Α'. Λόγος περὶ Χορευτοῦ.	200
Ἐκ τῶν Λυσίου.	
Α'. Ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου.	213
Β'. Ἐπιτάφιος τοῖς Κορινθίωιν βοηθοῖς.	222
Γ'. Κατὰ Ἐρατοσθένους τοῦ γενομένου τῶν τριάκοντα.	239

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ ΤΟΜΟΥ, ΜΕΡΟΥΣ Α'.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ,

Συλλεγεῖσα ἐκ τῶν ἀρίστων Ἑλλήνων συγγραφέων
καὶ ποιητῶν μετὰ τῶν ἀναγκαίων ὑποσημειώσεων

ΠΑΡΑ

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΟΜΜΗΤΑ.

Νῦν δὲ τὸ δεύτερον ἐκ τῶν λαμπροτέρων ἐκδόσεων ἐπιδιορθωθεῖσα, καὶ
μὲ πολλὰς προσθήκας τεμαχίων καὶ ὁλοκλήρων λόγων ποιητῶν καὶ
λογογράφων, ἀναγκαιούτων εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσ-
σης, ἐπανξηθεῖσα, ἐκδίδεται εἰς τόμους δέκα

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΓΚΑΡΠΟΛΑ.

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ ΜΕΡΟΣ Β'.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ Κ. ΓΚΑΡΠΟΛΑ Δ.

1840.

»Οἱ ἀπαιδευτοί, καθάπερ οἱ ἀλιευόμενοι ἰχθύες, ἐλκόμε-
νοι σιγῶσι· δι' ὃ δεῖ πρὸ πάντων παιδείας ἀντέχεσθαι.«

Δημόναχτος.

Α. Κατὰ Σιτοπωλῶν.

Υπόθεσις.

Ἀθηναῖοι πάντων μάλιστα ἀνθρώπων πλείστη ἐπείσاختη σίτω ἐκρῶντο, ὡς φησι Δημοσθένης ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην· οἱ γὰρ Ἀρδῶναι ποῖον αὐτοῖς ἐκ τοῦ Πόντου ἐκόμενον· οὗς εἰ σιτοπῶλαι ἐλάκιζον διὰ τοῦτο, καὶ ἐπεβοῦλευον αὐτοῖς, ὡς Λυσίας λέγει· διὸ καὶ τῶν συναγόντων καὶ κατακρυπτόντων κέρδους ἕνεκα τὰς ἀδικίας κατεπολέμουν, νόμοις πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πόλεως χρώμενοι πλείστοις, ὧν εἰς ἣν καὶ, ὥ ἐχρήσατο Λυσίας κατὰ τῶν σιτοπωλῶν, ὅς ἀπαγορεύει μηδὲνα τῶν ἐν τῇ πόλει σίτων πλείω πεντήκοντα φορμῶν συνοινεῖσθαι· μέτρον δὲ ὁ Φορμὸς ἦν σίτου, κώφινος ὧν· ἀθλον δ' ὁπόσον τὸν δὲ λόγον δοκεῖ τις τῶν βουλευτῶν, ἢ τῶν πρυτάνεων εἰρηκέναι· τοῖς μὲν Ἀρδῶναις βοηθῶν, κατηγορῶν δὲ τῶν σιτοπωλῶν καὶ συνεωνημένων, εἰτ' οὖν ἀγοραζόντων καὶ μεταπωλούντων κέρδους ἕνεκα.

§ 1. Πολλοὶ μοι προσελήλυθασιν, ὧ ἄνδρες δικασταί, θανμάζοντες, ὅτι ἐγὼ τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ κατηγοροῦν, καὶ λέγοντες, ὅτι ὑμεῖς, εἰ ὡς μάλιστα αὐτοὺς ἀδικεῖν ἔγχεσθε, οὐδὲν ἤττον καὶ τοὺς περὶ τούτων ποιουμένους λόγους συκοφαντεῖν νομίζετε. Ὅθεν οὖν² ἠνάγκασμαι κατηγορεῖν αὐτῶν, περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν βούλομαι.

§ 2. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ πρυτάνεις ἐπέδοσαν² εἰς τὴν βουλὴν περὶ αὐτῶν, οὕτως ὠργίσθησαν³ αὐτοῖς, ὥστε ἔλεγον τινὲς τῶν ῥητόρων, ὡς ἀκρίτους αὐτοὺς χρὴ τοῖς ἔνδεκα⁴ παραδοῦναι θανάτῳ ζημιῶσαι.⁵ Ἡγούμενος δὲ ἐγὼ δεινὸν εἶναι τοιαῦτα ἐθίζεσθαι ποιεῖν τὴν βουλὴν, ἀναστὰς εἶπον, ὅτι μοι δοκεῖ κρίνειν τοὺς σιτοπῶλας κατὰ τὸν νόμον νομίζων, εἰ μὲν εἰσιν ἄξια θανάτου εἰργασμένοι, ὑμᾶς οὐδὲν ἤττον ἡμῶν γνώσεσθαι τὰ δίκαια· εἰ δὲ μηδὲν ἀδικοῦσιν, οὐ δεῖν αὐτοὺς ἀκρίτους ἀπολωλέναι. Πεισθείσης δὲ τῆς βουλῆς ταῦτα, διαβάλλειν ἐπεχείρουν⁶ με λέγοντες, ὡς ἐγὼ σωτηρίας ἕνεκα τῆς τῶν σιτοπωλῶν τοὺς λόγους τούτους ἐποιούμην. Πρὸς μὲν οὖν τὴν βουλὴν, ὅτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις, ἔργῳ ἀπελογησάμην. Τῶν γὰρ ἄλλων⁷ ἡσυχίαν ἀγόντων, ἀναστὰς αὐτῶν κατηγοροῦν, καὶ πᾶσι φανερόν ἐποίησα, ὅτι οὐχ ὑπὲρ τούτων ἔλεγον, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις ἐδοσήθουν. Ἡρξάμην μὲν οὖν τούτων ἕνεκα· δεδιώς δὲ τὰς αἰτίας,⁸ αἰσχυρὸν ἡγοῦμαι πρότερον παύσασθαι, πρὶν ἂν ὑμεῖς περὶ αὐτῶν ὅ,τι ἂν βούλησθε ψηφίσκησθε.

§ 1. 2. Ὅθεν οὖν.) Ἐκ ποίῳν ὀφλοῦν αἰτίων ἠνάγκασμαι.

§ 2. 2. Ἐπέδοσαν.) Ὑπακούεται τῇ διαγνωστικῇ καὶ σημαίνει τὴν, Ἀνέφερον. — 3. Οὕτως ὠργίσθησαν.) Οἱ βουλευταί, πρὸς οὓς ἀνέφερον περὶ αὐτῶν. — 4. Τοῖς ἔνδεκα.) Ἀρχὴ ἦσαν ἐν Ἀθήναις οἱ ἔνδεκα ἐπιμελουμένη τῶν ἐν τῷ δημοκρατικῷ κατακρίτων, ἐφ' ἣν ἀνήγοντο οἱ

κλέπται, καὶ οἱ ἀνδραποδισταί. Βαρὶν. — 5. Θανάτῳ ζημιῶσαι.) Κατ' ἐλλειψίν δοκεῖ πρὸς τὸ ζημιῶσαι, ἢ ἐπὶ τῷ ζημιῶσαι. — 6. Ἐπεχείρουν.) Οἱ πολλοὶ ἐκείνοι. — 7. Τῶν γὰρ ἄλλων.) Ὑπακούεται πρυτάνεων, ἢ βουλευτῶν· δοκεῖ γὰρ ὁ τὸν λόγον ἐπὶ τῶν πρυτάνεων, ἢ βουλευτῶν εἶναι. — 8. Τὰς αἰτίας.) Τὰ παρὰ τῷ δήμῳ δηλ.

§ 3. Καὶ πρῶτον μὲν ἀνάσθι, καὶ εἰπέ σὺ ἔμοι, Μέτοικος εἶ; Ναί. Μετοικεῖς δέ, πότερον ὥς πεισόμενος τοῖς νόμοις τοῖς τῆς πόλεως, ἢ ὥς ποιήσωσιν ὅ,τι ἂν βούλει; Ὡς πεισόμενος. Ἄλλο τι οὖν οὐκ ἀξιοῖς ἢ ἀποθανεῖν, εἴ τι πεποίηκας παρὰ τοὺς νόμους, ἐφ' οἷς θάνατος ἡ ζημία; Ἐγώ γε.² Ἀποκρίναι δὴ μοι, εἰ ὁμολογεῖς πλείω σίτον συμπρίσθαι πεντήκοντα φορμῶν, ὧν ὁ νόμος ἐξεῖναι κελεύει; Ἐγὼ τῶν ἀρχόντων κελευόντων συνεπριάμην.

§ 4. Ἄν μὲν τοίνυν ἀποδείξῃ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὅς κελεύει² τοὺς σιτοπῶλας συνωνεῖσθαι τὸν σῖτον, ἂν οἱ ἄρχοντες κελεύωσιν, ἀποψηφίσασθαι· εἰ δέ μή,³ δίκαιον ὑμᾶς καταψηφίσασθαι. Ἡμεῖς γάρ ὑμῖν πκρεχόμεθα τὸν νόμον, ὅς ἀπαγορεύει μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει πλείω σίτον πεντήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι. Χρῆν μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἱκανὴν εἶναι ταύτην τὴν κατηγορίαν, ἐπεὶ οὗτος μὲν ὁμολογεῖ συμπρίσθαι, ὁ δὲ νόμος ἀπαγορεύων φαίνεται. Ὑμεῖς δὲ κατὰ τοὺς νόμους ὁμωμόκατε ψηφιεῖσθαι. Ὅμως δ' ἵνα πεισθῆτε, ὅτι καὶ κατὰ τῶν ἀρχόντων ψεύδονται, ἀνάγκη καὶ μακρότερον εἰπεῖν περὶ αὐτῶν.

§ 5. Ἐπεὶ γὰρ οὗτοι τὴν αἰτίαν εἰς ἐκείνους ἀνέφερον, παρακάλεσαντες τοὺς ἄρχοντας ἡρωτῶμεν.² Καὶ οἱ μὲν δύο οὐδὲν ἔφασαν εἰδέναι τοῦ πράγματος· Ἄνυτος δ' ἔλεγεν, ὡς τοῦ προτέρου³ χειμῶνος, ἐπεὶ τίμιος ἦν ὁ σῖτος,⁴ τούτων ὑπερβαλλόντων ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς μαχομένων, συμβουλευσκειν αὐτοῖς παύσασθαι φιλονεικοῦσιν· ἡγούμενος συμφέρειν ὑμῖν τοῖς παρὰ τούτων ὠνουμένοις, ὡς ἀξιώτατον⁵ τούτους πρίσθαι. Δεῖν γὰρ αὐτοὺς ὀβολῷ μόνον πωλεῖν τιμιώτερον.⁶

§ 6. Ὡς τοίνυν οὐ συμπριαμένους καταθέσθαι ἐκέλευεν αὐτοὺς, ἀλλὰ μὴ ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι συνεβούλευεν, αὐτὸν ὑμῖν Ἄνυτον παρέξομαι μάρτυρα, καὶ ὡς οὗτος μὲν ἐπὶ τῆς προτέρας βουλῆς τούτους εἶπε τοὺς λόγους, οὗτοι δ' ἔτι τῆτες συνωνούμενοι φαίνονται. Μάρτυς. Ὅτι μὲν τοίνυν οὐχ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων κελευσθέντες συνεπρίαντο τὸν σῖτον ἀκηκόατε. Ἠγοῦμαι δ',² ἂν ὡς μάλιστα περὶ τούτων ἀληθῆ λέγωσιν, οὐχ ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοὺς ἀπολογήσεσθαι, ἀλλὰ τούτων κατηγορήσιν. Περὶ γὰρ ὧν εἰσι

§ 3. 2. Ἐγώ γε.) Ὑποννέεται οὐκ ἀξίω ἄλλο τι πάσχειν, ἢ ἀποθανεῖν.

§ 4. 2. Ὡς κελεύει.) Ὡς νόμος δηλ. — 3. Εἰ δέ μή.) Ἀποδείξῃ.

§ 5. 2. Ἡρωτῶμεν.) Ἐγὼ δηλονότι καὶ οἱ συμπρυτανεύοντες ἔμοι. — 3. Τοῦ προτέρου.) Κατ' ἔλλειψιν τῆς Ἐπὶ χρόνῳ σημειούσης. — 4. Τίμιος ἦν ὁ σῖτος.) Τὸ παρ' ἡμῖν Ἀκριθὸς ἦν ὁ σῖτος.

— 5. Ὡς ἀξιώτατον.) Τὸ παρ' ἡμῖν Πολὺ ἐφθινόν. — 6. Τιμιώτερον.) Ἀκριβώτερον.

§ 6. 2. Ἠγοῦμαι δ'.) Ὁ νοῦς. Ἠγοῦμαι δὲ ὅτι οἱ σιτοπῶλαι οὐκ ἀπολογήσονται ὑπὲρ ἐκυτῶν, ἀλλ' ὅτι κατηγορήσουσι τούτων τῶν ἀρχόντων, ἐὰν λέγωσι ὡς μάλιστα ἀληθῆ περὶ τούτων, ὅτι κελευόν-

νόμοι διακρήδην γεγραμμένοι, πῶς οὐ χρή διδόναι δίκην³ καὶ τοὺς μὴ πειθομένους, καὶ τοὺς κελεύοντας τούτοις τάναντία πράττειν;

§ 7. Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οἶομαι αὐτοὺς ἐπὶ μὲν τούτῳ τὸν λόγον οὐκ ἐλεύσεσθαι ἴσως δ' ἐροῦσιν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ βουλῇ, ὡς ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως συνεωνοῦντο τὸν σίτον, ἢ ὡς ἀξιώτατον ὑμῖν πωλεῖν. Μέγιστον δ' ὑμῖν ἐρῶ καὶ περιφανέστατον τεκμήριον, ὅτι ψεύδονται. Ἐχρῆν γάρ αὐτοὺς, εἴπερ ὑμῶν οὐνεκα ἔπραττον ταῦτα, φαίνεσθαι τῆς αὐτῆς τιμῆς πολλὰς ἡμέρας πωλοῦντας, ἕως ὃ συνεωνημένος αὐτοὺς ἐπέλιπε· νυνὶ δ' ἐνίστε τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπώλουν δραχμῇ τιμιώτερον, ὥσπερ κατὰ μέδιμνον συνωνοῦμενοι καὶ τούτων ὑμᾶς μάρτυρας παρέχομαι. Μάρτυρες.

§ 8. Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, εἰ, ὅταν μὲν εἰσφορὰν εἰσενεγκεῖν δεῖ ἢ πάντες οἴσεσθαι μέλλουσιν, οὐκ ἐθέλουσιν, ἀλλὰ πενίαν προφατίζονται· ἐφ' οἷς δὲ θάνατός ἐστιν ἡ ζημία καὶ λαθεῖν αὐταῖς συνέφερε, ταῦτα ἐπ' εὐνοίᾳ φησὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρανομῆσαι. Καίτοι πάντες ἐπίστασθε, ὅτι τούτοις ἥμιστά προσήκει τοιοῦτους ποιῆσθαι λόγους. Τάναντία γάρ² αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέρει. Τότε γάρ πλείστα κερδαίνουσιν, ὅταν κακοῦ τινος ἀπαγγεληντός τῇ πόλει, τίμιον τὸν σίτον πωλῶσιν. Οὕτω δ' ἄσμενοι τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὀρῶσιν, ὥστε τὰς μὲν πρότερον τῶν ἄλλων πυθάνονται, τὰς δ'³ αὐτοὶ λογοποιοῦσιν ἢ τὰς ναῦς διεφθάρθαι τὰς ἐν τῷ Πόντῳ, ἢ ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐκπλεούσας⁴ συνειληφθαι, ἢ τὰ ἐμπόρια κεκλεισθαι, ἢ τὰς σπονδὰς μέλλειν ἀπορρήθῃσθαι. Καὶ εἰς τοῦτ' ἔχθρας⁵ ἐληλύθασιν, ὥστ' ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς ἐπιβουλεύουσιν ἡμῖν, ἐν οἷσπερ οὐδ' οἱ πολέμιοι. Ὅταν γάρ μάλιστ' αἰτοῦ τυγχάνητε θεόμενοι, ἀναρπάζουσιν⁶ οὗτοι καὶ οὐκ ἐθέλουσιν πωλεῖν ἵνα μὴ περὶ τῆς τιμῆς διαφερώμεθα,⁷ ἀλλ' ἀγαπῶμεν, ἂν ὁποσούτινοσὺν πριάμενοι παρ' αὐτῶν ἀπέλωμεν. Ὡστ' ἐνίστε εἰρήνης οὕτης, ὑπὸ τούτων πολιορκούμεθα. Οὕτω δὲ πάλαι περὶ τῆς τούτων πανουργίας καὶ κακονοίας ἡ πόλις ἔγνωκεν, ὥστ' ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ὠνίοις ἅπασιν τοὺς ἀγορανόμους φύλακας κατεστήσατε, ἐπὶ δὲ ταύτῃ μόνῃ τῇ τέχνῃ χωρὶς⁸ σι-

των συνεπρίαντο τὸν σίτον. — 3. Διδόναι δίκην.) Κολάζεσθαι.

§ 8. 2. Τάναντία γάρ.) Συμφέρει γάρ τοις μὲν συνεωνοῦμένοις, κακόν τι συμβῆναι τῇ πόλει, ἢ ὡς τιμιώτατον πωλῶσι τὸν σίτον, τοῖς δὲ λοιποῖς πολίταις καὶ ξένοις τούταντιον. — 3. Τὰς μὲν τὰς δ'.) Ὅσαι μὲν συμφοραὶ γίνονται, αὐτοὶ πρῶτοι μανθάνουσιν αὐ-

τὰς, ἐνίας δὲ καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐταῖς πλάττουσι. — 4. Ἐκπλεούσας.) Ἐκ τοῦ Πόντου δηλαδὴ, ὅθεν μάλιστα αἶτος ἐκμαίετο εἰς Ἀθήνας. — 5. Καὶ εἰς τοῦτ' ἔχθρας.) Καὶ εἰς τούτων ἔχθραν κατήντησαν. — 6. Ἀναρπάζουσιν.) Συνωνοῦνται γάρ καὶ κρύπτουσιν αὐτόν. — 7. Διαφερώμεθα.) Αὐτοῖς διὰ. — 8. Χωρὶς.) Κατὰ μέρος δηλ. ἀποκλήρουτο

τοφυλάκας ἀποκληροῦτε. Καί πολλάκις ἤδη παρ' ἐκείνων⁹ πολιτῶν ὄντων δίκην τὴν μεγίστην¹⁰ ἐλάβετε, ὅτι οὐχ οἱοί τ' ἦσαν τῆς τούτων πονηρίας ἐπικρατῆσαι. Καί τοι¹¹ τι χρή αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας¹² ὑφ' ὑμῶν πάτχειν, ὁπότε καὶ τοὺς μὴ δυναμένους φυλάττειν¹³ ἀποκτείνεται;

§ 9. Ἐνθυμείσθαι δὲ χρή, ὅτι ἀδύνατον ὑμῖν ἐστὶν ἀποψηφίσασθαι. Εἰ γὰρ ἀπογνώστεσθε² ὁμολογούντων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι, δοξασθ' ὑμεῖς ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσιν. Εἰ μὲν γὰρ ἄλλην τινα ἀπολογίαν ἐποιοῦντο οὐδεὶς ἂν εἶχε τοῖς ἀποψηφισαμένοις ἐπιτιμᾶν, (ἐφ' ὑμῖν γάρ ἐστιν, ὁποτέροις³ βούλεσθαι πιστεῦν) νῦν δὲ πῶς οὐ δεινὰ ἂν δοξάιτε ποιεῖν, εἰ τοὺς ὁμολογούντας παρανομεῖν ἀξημίους ἀφήσετε;

§ 10. Ἀναμνήσθητε δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι πολλῶν ἤδη ἐχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν λαμβάνειν, καὶ μάρτυρας παρεχομένων, θάνατον κατέγωντε, πιστωτέρους ἡγησάμενοι τοὺς τῶν κατηγορῶν λόγους. Καί τοι πῶς ἂν οὐ θαυμαστόν εἴη, εἰ, περὶ τῶν αὐτῶν ἀμαρτημάτων δικάζοντες, μᾶλλον² ἐπεθυμείτε παρὰ τῶν ἀρνούμενων δίκην λαμβάνειν; Καί μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταί, πᾶσιν ἡγοῦμαι φανερόν εἶναι, ὅτι οἱ περὶ τῶν τοιοῦτων ἀγῶνες κοινότατοι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς ἐν τῇ πόλει. Ὡστε πεύσονται, ἣν τινα γνώμην περὶ αὐτῶν ἔχετε· ἡγοῦμενοι, ἐάν μὲν θάνατον αὐτῶν καταγνῶτε, κοσμιωτέρους ἔσεσθε τοὺς λοιπούς· ἂν δ' ἀξημίους ἀφῆτε πολλὴν ἄδειαν αὐτοῖς ἐψηφισμένοι ἔσεσθε ποιεῖν ὅ,τι ἂν βούλωνται. Χρή δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταί, μὴ μόνον τῶν παρεληλυθότων οὐνεκα αὐτοὺς κολάζειν, ἀλλὰ καὶ παραδείγματος οὐνεκα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι. Οὕτω γὰρ ἔσονται μόγις³ ἀνεκτοί. Ἐνθυμείσθε δ', ὅτι ἐκ ταύτης τῆς τέχνης πλείστοι περὶ τοῦ σώματος εἰσὶν ἡγωνισμένοι· καὶ οὕτω μεγάλα ἐξ αὐτῆς⁴ ὠφελούνται, ὥστε μᾶλλον αἰροῦνται καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ τῆς ψυχῆς κινδυνεύειν, ἢ παύσασθαι παρ' ἡμῶν ἀδίκως κερδαίνοντες. Καί μὲν δὴ, οὐδ' ἀντιβολῶσιν ὑμᾶς καὶ ἱκετεύωσι, δικάως ἂν αὐτοὺς ἐλεήσαιτε· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον⁵ τῶν τε πολιτῶν,

αιτοφυλάκας. — 9. Παρ' ἐκείνων.) Τῶν αιτοφυλάκων δηλ. — 10. Δίκην τὴν μεγίστην.) Ἐπιμωρότατα τοὺς αιτοφυλάκας ὅτι οὐχ οἱοί τ' ἦσαν. — 11. Καί τοι.) Συμπερασματικόν· τί οὖν χρή κτλ. — 12. Αὐτοὺς τοὺς ἀδικούντας.) Τοὺς αιτοφύλακας, οἵτινες ἡδίκησαν. — 13. Φυλάττειν.) Τοὺς ἀδικούντας μὴ ἀδικεῖν.

§ 9. 2. Εἰ γὰρ ἀπογνώστεσθε.) Ὁ νεὺς· ἔαν τούτους ἀποψηφίσαιτε, ὁπότε αὐτοὶ ὁμολογούσιν, ὅτι στάσις κατὰ τῶν

ἐμπόρων ἐποιοῦνται τοιαῦτα· δοξᾶν περὶ ὑμῶν αὐτῶν παρέχετε, ὅτι ἐπιβουλεύεται τοῖς σίτον εἰς τὸν λιμένα κορίζουσιν. — 3. Ὅποτέροις.) Τοῖς κατηγοροῦσιν ἢ τοῖς ἀπολογουμένοις.

§ 10. 2. Μᾶλλον.) Ἡ τῶν ὁμολογούντων, ὑπακουστέον. — 3. Μόγις.) Πρὸς τὸ ἔσονται ἀλλ' οὐ πρὸς τὸ ἀνεκτοί φέρεται τὸ Μόγις. — 4. Ἐξ αὐτῆς.) Τῆς τέχνης. — 5. Ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον.) Δικαίως.

οἱ διὰ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπέθνησκον, καὶ τοὺς ἐμπόρους,⁶ ἐφ' οἷς οὗτοι συνέστησαν· οἷς ὑμεῖς⁷ χαριεῖσθε, καὶ προθυμότερους ποιήσετε, δίκην παρ' αὐτῶν⁸ λαμβάνοντες. Εἰ δὲ μὴ,⁹ τίν' αὐτὴν οἴεσθε γνώμην ἔξειν,¹⁰ ἐπειδὴν πύθωνται, ὅτι τῶν καπήλων,¹¹ οἱ τοῖς ἐκπλέουσιν¹² ὠμολήγησαν ἐπιβουλεύειν, ἀπεψηφίσασθε.

§ 11. Οὐκ οἶδ', ὅτι δεῖ πλείω λέγειν. Περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων τῶν ἀδικούντων, ὅτε δικάζονται, δεῖ παρὰ τῶν κατηγορῶν πύθεσθαι· τὴν δὲ τούτων πονηρίαν ἅπαντες ἐπίστασθε. Ἄν σὺν τούτων καταψηφίσασθε, τὰ τε δίκαια ποιήσετε, καὶ ἀξιώτερον τὸν σίτον ὠνήσεσθε· εἰ δὲ μὴ,² τιμιώτερον.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

Α'. ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ (α)

Παραίνεσις.

§ 1. Ἐν πολλοῖς μὲν, ὦ Δημόνικε, πολὺ διεστώσας εὐρήσμεν τάς τε τῶν σπουδαίων γνώμας, καὶ τάς τῶν φαύλων διανοίας·² πολὺ

ἀν' ἐλεήσαιτε. — 6. Τοὺς ἐμπόρους.) Τοὺς κομίζοντας ἐκ τοῦ Πόντου τὸν σίτον ἐλεήσαίτε καθ' ὃν οὗτοι οἱ συνανούμενοι στάτιν ἐποίησαντο. — 7. Οἷς ὑμεῖς.) Κομίζουσιν ἐκ τοῦ Πόντου τὸν σίτον. — 8. Δίκην παρ' αὐτῶν.) Τιμωροῦντες τοὺς συνεινωμένους τούτους. — 9. Εἰ δὲ μὴ.) Δίκην παρ' αὐτῶν λάβοιτε. — 10. Ἐξειν.) Τοὺς κομίζοντας τὸν σίτον ἐκ Πόντου. — 11. Τῶν καπήλων.) Τοὺς συνωνυμένους καπήλους λέγει· ὡς γὰρ οἱ κἀπηλοι νοθεύουσι τὸν σίτον, οὕτω καὶ οὗτοι ἀγοράζοντες, καὶ μεταπωλοῦντες τὸν σίτον μινύουσι τὸν ἀξίως ἐνωημένον τῷ τιμωτέρῳ καὶ πωλοῦσι τιμιώτερον. — 12. Ἐκπλέουσιν.) Τοῖς ἐκ τοῦ Πόντου εἰσερχομένοις μετὰ σίτου.

§ 11. 2. Εἰ δὲ μὴ τιμιώτερον.) Εἰ δὲ μὴ καταψηφίσασθε τούτων, ὠνήσεσθε τὸν σίτον τιμιώτερον.

(α) Ὁ μὲν λόγος ἐπιγράφεται, πρὸς Δημόνικον παραίνεσις, καθ' ἑτέρους δὲ (Ἀρποκρατ. λέξ. Ἐπαχτός, καὶ Πρισκίαν. Βιβλ. II'), πληθυντικῶς, Παραίνεσις. Τίς δ' ἦν ὁ Δημόνικος οὗτος, οὗ πάνυ τι ὄηλον. Κωνσταντῖνον γὰρ τῷ Περφυρογεννῆτῳ, Κύπρου Βασιλίᾳ γενο-

νέιναι λέγουσι, οὐ πειστέον, καὶ ἥμισυ πάντων τῷ μετὰ πολλῆς, οἷα φιλεῖ, τῆς ἀκρισίας, οὐ μόνον Σαλαμῖνος τῆς ἐν Κύπρῳ βασιλεύσας, ἀλλὰ καὶ Εὐαγόρου υἱὸν γεγενῆσθαι τὸν Δημόνικον, διαβεβαιουμένῳ Τζέτζῃ (παρὰ Μεῦρσ. Κύπρ. κεφ. ιβ'),

Θανόντος Εὐαγόρου δὲ, γράρει πρὸς παῖδα τούτου,

ὦ κλητὴς ἦν Δημόνικε, πολλὰς τὰς παραινέσεις.

Λέγεται δὴ, ἕτερον τοῦτον εἶναι τὸν Δημόνικον· ἐπεὶ ἐν αὐτῇ τῷ λόγῳ Ἰππονίκου καὶ οὐκ Εὐαγόρου υἱὸς ὡς φαίνεται, καὶ τοσούτου δεήτας αὐτὸς βασιλεύσας, ὥστε καὶ ἐπὶ τὸ πείθεσθαι τοῖς βασιλεύουσιν ὑπὸ Ἰσοκράτους προτρέπεται. Ἠρόρηται δὲ καὶ περὶ Ἰσοκράτους, οὐκ, εἰ ὁ περίπτωτος Ἀθηναίων ῥήτωρ Ἰσοκράτης, ὁ τῶν λοιπῶν λόγων πατήρ, καὶ ταύτην συνέγραψε τὴν πρὸς Δημόνικον παραίνεσιν· πρὸς γὰρ τοὺς νοθείας αὐτὴν γραφομένους οὐ μοι δοκεῖ ἀμφισβητητέον εἶναι, οὐ μόνον δι' ἐνίας ἐν αὐτῇ φερομένης ὑποθήκας, βασιλευσμένης μᾶλλον ἢ δημοκρατουμένης πόλεως ῥήτορι εἰκίαις, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἰδίαν

δὲ μεγίστην διαφοράν εἰλήφασιν ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνηθείαις. Οἱ μὲν γὰρ τοὺς φίλους, παρόντας μόνον τιμῶσιν· οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι. Καὶ τὰς μὲν τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε· τὰς δὲ τῶν σπουδαίων φιλίας οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψειεν. Ἡγούμενος οὖν πρέπειν τοὺς δόξης ὀρεγομένους, καὶ παιδείας ἀντιποιουμένους,³ τῶν σπουδαίων, ἀλλὰ μὴ τῶν

ὀλῃν τοῦ λόγου. Εἰ γὰρ ἐξέλοις τὰ φίλα Ἰσοκράτει ἀντίθετα (καὶ ταῦτα μέντοι μακρῶ κατακορώστερον ἐν τῷδε, ἢ ταῖς ἄλλοις τοῦ ῥήτορος λόγοις πεσσευμένα), ἀφίστηκε δηλονότι τῆς Ἰσοκράτειου ιδέας, ἢ τῆς πρὸς Δημόνικον παραινέσεως ιδέα. Ἀλλ' ἡπόρηται τίνας τῶν λοιπῶν δύο ὁμωμένων ἐστὶν ἡ παραινέσις· δύο γὰρ παρὰ τὸν ἡμέτερον Ἰσοκράτει γεγενῆσθαι τινὲς ὑπελήφασι, τὸν μὲν αὐτοῦ τούτου τοῦ ἡμετέρου Ἰσοκράτους μαθητὴν, τὸν ἕξ Ἀπολλωνίου τῆς ἐν Πόντῳ Ἰσοκράτην, ἕτερον δὲ, οὗ μνημονεύει Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεὺς, ὡς ἐρ' ἐκυτοῦ γεγενῆσθαι. Καὶ ὁ μὲν Ἀρποκρατίων (λέξ. Ἑπικτὸς) πατέρα τοῦ πρὸς Δημόνικον λόγου τὸν Ἀπολλωνιάτην Ἰσοκράτην γεγενῆσθαι λέγει· ὃ συνάδει ὅτι καὶ Σουΐδας, ἐν τοῖς τεχνικαῖς συζομένοις πέντε τοῦ Ἀπολλωνιάτου λόγοις καταλέγων τὸν Προτρεπτικόν, ὃς οὐκ ἂν ἄλλος εἴη, ἢ αὐτὸς οὗτος ὁ πρὸς Δημόνικον παραινετικός. Καὶ ταῦτα μὲν οἱ παιθόμενοι Ἀρποκρατίωνι. Ἔτεροι δὲ πατέρα τοῦ λόγου πιστεύουσι τὸν ἐπὶ Διονυσίῳ γενόμενον Ἰσοκράτην, ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ εἰρημένων τῷ Διονυσίῳ (Τέχνη. κεφ. ε.) τὰς ἀφορμὰς λαβόντας, «Ἰσοκράτης μὲν, ὁ πρὸς Ἑταῖρους καὶ ἐμὸς, ὃ Ἐχέκρατες, εἶπερ ἄλλο τι, φησὶ χρῆναι προσεῖναι τοῖς σπουδαίοις ἀνθρώποις, ἐν τῇ «Παραινέσει τῇ πρὸς τὸν Ἰππονίκου, καὶ «τὴν φιλοπροσηγορίαν, ὅπερ ἐστὶ τὸ πρόσωπον τοὺς ἀπαντῶντας, ὡς αὐτὸς «φησὶ.» Οὐ πάντως μὴν ἐδῶσθαί τῶν τοῖς εἰρημένοις τῷ Διονυσίῳ πεπαιθῶται τὴν γνώμην, ἡμῖν τε δοκεῖ, καὶ ἕτεροι πρὸ ἡμῶν ἀπερήνοντο· τὸ γὰρ Ἑταῖρος ὄνομα, οὐδὲν καὶ τοῖς τροπικῶς, ὡς καὶ τὸ Φίλος, ἐκδέξασθαι, ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, Ῥήτωρ, ὅπερ ὡς ἑταῖροι συνδιατριβομεν σύ τε καὶ ὁ Ἑτάκρας, τούτῳ οὗ ἑταῖρος τοὺς λόγους διέειπεν. Καὶ εἰ τοιοῦτον ἔχει τὸν νοῦν τὰ λεγόμενα, φανήσεται Διονύσιος οὗ τρίτον Ἰσοκράτην, ἐρ' ἐκυτοῦ γεγενῆσθαι, κατὰριθμήσας μᾶλλον, ἢ τὴν πρὸς Δη-

μόνικον παραινέσιν τοῦ μεγάλου Ἰσοκράτους, καὶ οὐ τοῦ Ἀπολλωνιάτου, ἡγήσμενος εἶναι.

§ 1. 2. Τὰς τε τῶν σπουδαίων γνώμας, καὶ τὰς τῶν φαύλων διανοίας.) Γνώμη μὲν ἐστίν, ὡς καὶ τούνομα δηλοῖ, ἢ βεβαία γνώσις καὶ ἐπιστήμη τῶν πραγμάτων, ἢ δέοντως ἀντίκειται ἡ Διάνοια, οὐδὲν ἄλλ' οὕσα, ἢ ὁ ἐντὸς τῆς ψυχῆς αὐτῆς πρὸς αὐτὴν διάλογος ἀνευ φωνῆς γινόμενος, καθά φησι Πλάτων (Σοφιστ. σελ. 263). ἡ κινουμένη νόσις, καθ' ἑτέρους (Πλούταρχ. Πότερ. τῶν ζώων φρονιμώτερ, § 3). Τοιγαροῦν εἰκότως τῶν μὲν φαύλων τὸ ποικίλον καὶ ἄλλοτε ἄλλως ἔχον τοῦ νοῦ Διάνοιαν ἐκάλεσαν Ἰσοκράτης, τῶν δὲ σπουδαίων τὰς ἐμβριθεῖς τε καὶ σταθερὰς νοήσεις, τῇ τῆς Γνώμης ὀνόματι προσηγόρευσε. Δηλοῦται δὲ σαφέστερον καὶ ἐν ἄλλοις (Νικολ. ε.) ἢ διάφορος δύναμις τῶν λέξεων, «Ῥῆον ἐστὶν ἐνὸς ἀνδρὸς ΓΝΩΜΗ προσέχον τὸν νοῦν μᾶλλον, ἢ πολλῶν ΔΙΑΝΟΙΑΙΣ καὶ παντοδαπαῖς ζητεῖν ἠράσκουσιν.» — 3. Τὸς δόξης ὀρεγομένους, καὶ παιδείας ἀντιποιομένους.) Ὀρέγομαι, μέσον ῥήμα, πρὸς γενικὴν ἐλλειπτοπροθέτως φερόμενον· ἀναλύεται γὰρ εἰς τὸ, Ὀρέγω τὰς ἐμαυτοῦ χεῖρας ἐνεκα δόξης, καθὰ καὶ ἡ συνηθεια, ἐυλάχασα καὶ τὸ ῥήμα καὶ τὴν μεσότητά, λέγει, Ὀρέγομαι δόξαν, κατ' αἰτιατικὴν ἐλλειπτικὴν τῆς, Διὰ, ἢ τῆς Πρὸς· οἷόν ἐστι καὶ τὸ παρ' Εὐριπίδῃ (Ορέστ. 303) Σιτόν τ' ὄρεξαι, τούτῳ, Ὀρέξον σεαυτήν, ἢ τὰς σεαυτῆς χεῖρας, πρὸς σίτον. Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ συνώνυμον, Ἀντιποιοῦμαι τὸ γὰρ ἐντελὲς, Ἀνθ' ἑτέρου ποιῶ ἐμαυτῶ· οὐ γὰρ τις ἀντιποιεῖται, ἐκείνου οἷον ἐτέρου ἀφαιρούμενος, ἐαυτῷ περιποιεῖται. Διὰ καὶ τούτῳ διαφέρειν οἱ τεχνικοὶ φασὶ (Σχολ. Εὐστ. εἰς τὴν Πλάτ. Ρ, 373) τὸ Ἀντιποιεῖσθαι τοῦ Μεταποιεῖσθαι, ὅτι Ἀντιποιεῖται μὲν, ὁ λέγων, «Ἐμὸν ἐστίν», Μεταποιεῖται, δὲ ὁ φάσκων, «Καὶ ἐμὸν ἐστίν» δύναται γὰρ τὸ Μεταποιεῖσθαι, τὸ Μεθ' ἑτέρου ἐαυτοῦ

φάυλων εἶναι μιμητάς, ἀπέσταλκά σοι⁴ τόνδε τὸν λόγον δῶρον, τεκμήριον μὲν τῆς πρὸς ὑμᾶς⁵ φιλίας,⁶ σημεῖον δὲ τῆς πρὸς Ἰππόνικον συνηθείας. Ἱρέπαι γὰρ τοὺς παῖδας, ὥσπερ τῆς οὐσίας, οὕτω καὶ τῆς φιλίας τῆς πατρικῆς κληρονομεῖν.

§ 2. Ὅρῳ δὲ καὶ τὴν τύχην ἡμῖν συλλαμβάνουσταν,² καὶ τὸν παρόντα καιρὸν συναγωνιζόμενον· σὺ μὲν γὰρ παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρῶ· καὶ σὺ μὲν ἀκμὴν φιλοσοφεῖς,³ ἐγὼ δὲ τοὺς φιλοσοφούντας ἐπανορθῶ. Ὅσοι μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους τοὺς προτρεπτικούς λόγους συγγράφουσι, καλὸν μὲν ἔργον ἐπιχειροῦσι ποιεῖν,⁴ οὐ μὴν περὶ γε τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας διατρίδουσιν,⁵ ὅσοι δὲ τοῖς νεωτέροις εἰσηγούνται, μὴ δὲ ὦν τὴν δεινότητα τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀτκήσουσιν, ἀλλ' ὅπως τὰ τῶν τρόπων ἦθη σπουδαῖοι πεφυκέναι δόξουσιν, τοσούτῳ μάλ-
λον ἐκείνων τοὺς ἀκούοντας ὠφελεῦσιν, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ λόγον μόνον παρακαλοῦσιν, οἱ δὲ καὶ τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπανορθοῦσι. Διόπερ ἡμεῖς, οὐ παράκλησιν εὐρόντες, ἀλλὰ παρακίνεσιν γράψαντες, μέλ-
λομέν σοι συμβουλεύειν, ὦν χρὴ τοὺς νεωτέρους ὀρέγεσθαι, καὶ τῶν ἔργων ἀπέχεσθαι, καὶ ποίους τισὶν ἀνθρώποις ὀμιλεῖν, καὶ πῶς τὸν ἑαυτῶν βίον οἰκονομεῖν. Ὅσοι γὰρ τοῦ βίου ταύτην τὴν

περιποιεῖσθαι. — 4. Ἀπέσταλκά σοι.) Ἐν τινι τῶν τοῦ Αὐγῆρου ἀντιγράφων φέρεται Ἀπέσταλκά σοι. — 5. Τῆς πρὸς ὑμᾶς.) Οὕτω τὰ πλείω τῶν Αὐγῆρου ἀντιγράφων, ἀντὶ τῆς πρωτοπροσώπου ἀντωνυμίας, Ἡμᾶς· ἐστὶ δὲ ἀνδ' ἐνικοῦ τοῦ, Πρὸς σέ, καθὰ ἐχρήματο καὶ ἐν τῷ Πρὸς Φίλιππον λόγῳ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῇ. — 6. Φιλίας.) Ἐν τισι τῶν Αὐγῆρου ἀντιγράφων, Εὐ-
νομίας. Σημειώσαι δὲ καὶ τὸ Φιλίας ἐπὶ πλέον ὅν τοῦ ἐπαγομένου Συνηθείας· ἅ-
παντες γὰρ οἱ Φίλοι καὶ Συνήθεις ἀλλή-
λοις εἰσὶν οὐ γὰρ μὴν καὶ ἀνάπαλιν. Καὶ φίλον μὲν οὐχ οἷόν τ' εἶναι ἄλλ' ἢ τὸν σπουδαῖον τῷ σπουδαίῳ Συνήθης δ' ἂν εἴη καὶ ὁ φαῦλος τῷ φαύλῳ, καὶ ποτε, δι' ἀνάγκης τινός, καὶ αὐτὸς ὁ σπου-
δαῖος τῷ φαύλῳ.

§ 2. 2. Τὴν τύχην ἡμῖν συλλαμβά-
νουσταν.) Συλλαμβάνω κυρίως σημαίνει
τὸ, σὺν ἐτέρῳ λαμβάνει τι, μεταφορικῶς
δὲ, καὶ τὸ, βοηθῶ τινι, διὰ τὸ πολλὰ-
κις συμβαίνειν τοῖς βοηθοῦσιν, ὅσον ὅταν
ἄχθῃς τι συγκινήσῃς ἢ καὶ συνάραξαι
δέῃ ἐτέρῳ. Τῆς αὐτῆς μεταφορᾶς ἔχ-
εται καὶ τὴ ἐν τῇ συνηθείᾳ, Μεταπιάνω·
ἐστὶ γὰρ, Μεθ' ἐτέρου πιάνω. Τοῦτο δὲ
παρὰ τὸ Πιάζω, ὁ τοῖς μὲν ἀρχαίοις οὐδὲν
διέφερε τοῦ Πιέζω, ἤγουν Θλίβω (Ἐτυ-

μολογ. σελ. 671), παρὰ δὲ τοῖς μετα-
γενεστέροις, καὶ μάλιστα τοῖς τῆς Πα-
λαῆς καὶ τῆς Νέας διαθήκης συγγρα-
φεῦσι, μετέπεσεν εἰς τὴν ἐφ' ἧς καὶ
μέχρι δεῦρο τέτακται σημασίαν. — 3.
Καὶ σὺ μὲν ἀκμὴν φιλοσοφεῖς.) Ἐν τισι
τῶν Αὐγῆρου ἀντιγράφων φέρεται, Καὶ
σοὶ μὲν ἀκμὴ φιλοσοφεῖν, τοιούστιν,
καὶ σοὶ μὲν, νέῳ ὄντι, καιρὸς ἐστὶ τοῦ
φιλοσοφεῖν, ἢ ἐν ἀκμῇ τυγχάνεις ὦν
τοῦ φιλοσοφεῖν. Καὶ αὕτη μὲν οὐκ ἀπί-
θανος ἡ γραφὴ εἰκὸς μέντοι μᾶλλον,
Ἀκμὴν, ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ Ἐτι,
γεγράφθαι κατ' αἰτιατικὴν ἐπιρρήματι-
κὴν, περὶ ἧς ἐπιθι τὸν Φρόνιχον (σελ.
48), τὸν Σουῖδαν (λέξ. Ἀκμῆ), καὶ ἂ
διὰ μακρῶν ἀλλαχού (Προδρ. Ἑλλήν.
Βιβλ. σελ. μὴ) ἐσημειωσάμην περὶ τοῦ
ἐν τῇ συνηθείᾳ Ἀκώμῃ, ἢ Ἀκμή. —

4. Καλὸν μὲν ἔργον ἐπιχειροῦσι ποιεῖν.)
Προσέθηκα ἐξ ἀντιγράφου τοῦ Αὐγῆρου
τὸ, Ποιεῖν, ἀναγκαῖον ὅν εἰς ἀπαρτισμὸν
τοῦ λόγου. — 5. Οὐ μὴν περὶ γε τὸ
Κράτιστον τῆς φιλοσοφίας διατρίβουσιν.)
Ἐν τισι τῶν Αὐγῆρου ἀντιγράφων, Κάλ-
λιστον, ἀντὶ τοῦ, Κράτιστον. Σημειώ-
σαι δὲ, ὅτι ἐνταῦθα τε καὶ ἀλλαχού
πολλυχού Φιλοσοφίαν λέγει ἅπασαν ἀ-
πλῶς τὴν ἀνθρωπίνην παιδείαν, καὶ φι-
λοσοφεῖν, τὸ περὶ ταύτην σπουδάζειν.

ἐδὸν ἐπορεύθησαν, οὗτοι μόνοι τῆς ἀρετῆς ἐφικέσθαι γνησίως ἠδυνήθησαν· ἥς οὐδὲν κτῆμα σεμνότερον οὐδὲ βεβηχότερόν ἐστι. Κállλος μὲν γὰρ ἡ χρόνος ἀνάλωσεν,⁶ ἡ νόστος ἐμάρανε. Πλούτος δὲ κακίας μᾶλλον ἢ καλοκάγαθίας ὑπέρετης ἐστίν, ἐξουσίαν μὲν τῇ ῥαθυμίᾳ παρατκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν. Ῥώμη δὲ, μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης, πλείω τοὺς ἔχοντας ἔδλαψε·⁷ καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκηούντων ἐκόσμησε, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν.⁸ Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κτῆσις, οἷς ἂν ἀκιδόλῳ ἐν ταῖς διανοοίαις⁹ συναυξηθῇ, μόνη μὲν συγγηράσκει, πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δὲ εὐγενείας ἐστὶ· τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα, δύνατά καθιστάσα,¹⁰ τὰ δὲ τῷ πλήθει φοβερά, Παρσαλέως ὑπομένουσα· καὶ τὸν μὲν ὄκνον φόγον, τὸν δὲ πόνον ἔπαινον ἡγουμένη. Ῥάδιον δὲ τοῦτο καταμαθεῖν ἐστίν· ἐκ τε τῶν Ἡρακλέους ἁθλῶν, καὶ τῶν Θησεύς ἔργων· οἷς ἢ τῶν τρόπων ἀρετὴ τηλικούτου εὐδοξίας χαρακτήρα τοῖς ἔργοις ἐπέβαλεν,¹¹ ὥστε μηδὲ τὸν ἅπαντα χρόνον δύνασθαι λήθην ἐμποιῆσαι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων.

— 6. Κállλος μὲν γὰρ ἡ χρόνος ἀνάλωσεν . . . ἐπεσκότησεν.) Ἀνάλωσεν, Ἐμάρανε, Ὁφέλησεν, Ἐδλαψεν, Ἐκόσμησεν, Ἐπεσκότησεν, ἀντὶ τοῦ, Ἀναλίσκει, Μαράνει, Ὁρελεῖ, Βλάπτει, Κοσμεῖ, Ἐπισκοτεῖ, ἡ τοῦ Φιλεί ἀναλίσκειν, μαράνειν, κ. τ. λ. πολλάκις γὰρ οὐ τὸ γενόμενον, ἀλλὰ τὸ γιγνόμενον, ἢ φιλοῦν γίνεσθαι, δηλοῦσιν οἱ Ἀόριστοι, οἷον ἔστι καὶ τὸν μικρῷ πρόσθεν εἰρημένον· «Καὶ τὰς μὲν τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος δίδουσι.» Ἀντὶ δὲ τοῦ κατ' Ἀττικὸν ἀναυξήτου Ἀνάλωσεν, τινὰ τῶν ἀντιγράφων φέρουσιν, Ἀνήλωσεν, ἕτερα δὲ, ὧν ἔστι καὶ τὸ ἐμόν, Ἡνάλωσεν. — 7. Πλείω τοὺς ἔχοντας ἔδλαψε.) Ἐν τιτι τῶν τοῦ Αὐγήρου, Πλείων τοὺς ἔχοντας ἐλυμήνατο· καὶ προειλόμεν ἂν τήνδε τὴν γραφὴν, εἰ μὴ πέρα τοῦ δέοντος τοῖς ὁμοιοταλεῦτοις ἦδεν χαίροντας ἀμφοτέρους τοὺς Ἰσοκράτους. — 8. Ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν.) Τοὺς Ἀθλητὰς αἰνέττεται, οὕτω κληθέντας παρὰ τὸν Ἀθλον, τὸν σημαίνοντα τὸν πόνον, παρ' ὃν καὶ ὁ Ἀθλος, τουτέστιν ὁ πόνος καὶ κόποις συνεχόμενος, καὶ ταλαιπωρὸν βίον διάγων. Οὕτω γὰρ διημερεύοντες ἐν ταῖς παλαίστραις, καὶ ὑπὸ παιδοτρίβαις γυμναζόμενοι, καὶ πολλοῖς τοῖς ἀρεταῖς πρὸς ἀνάγκην τρεφόμενοι, ῥώμην μὲν οὐ τὰν τυχοῦσαν ἐνεργάζοντο

τῷ σώματι, τὰς δὲ ψυχὰς ἀμβλυτέρας, ὡς τὸ εἰκὸς, εἶχον. Διὸ καὶ ὁ Κυνικός Διογένης, ἐρωτηθεὶς, διὰ τί οἱ Ἀθληταὶ ἀναίσθητοί εἰσιν, εὐστοχότατα ἀπεκρίνατο, «Ὅτι κρέατιν ὑεῖσις καὶ βρεῖσις ἀνακοδόμηται.» — 9. Ἐν ταῖς διανοοίαις.) Παρέλιπε τὴν πρόθεσιν ὁ Ἀγγίσις λαίπυσαν καὶ ἐν ἔστιν οἷς τῶν ἀντιγράφων, ὧν καὶ τὸ ἐμόν. Ἀμεινον δὲ τὸ προθετικόν, ἵνα ἀμέτως πρὸς τὸ, Οἷς, συνάπτηται τὸ, Συναυξηθῇ, ὡς καὶ ἐν Εὐαγγέρι (σελ. 192), «Ἀνδρὶ δὲ γιγνόμενῳ ταῦτά τε πάντα συναυξηθῇ.» — 10. Καθιστάσα.) Προειλόμεν ταύτην ἐκ τίνος τῶν Αὐγήρου ἀντιγράφων τὴν γραφὴν τοῦ παρ' ἅπασι Καθιστάσα, διὰ τὸ καὶ ἐν ἄλλοις οὐκ ὀλίγοις χωρίοις κατὰ τὸν τύπον τῶν εἰς μὲ χρῆσθαι τῇ ῥήματι τὸν ῥήτορα. — 11. Οἷς . . . χαρακτήρα τοῖς ἔργοις ἐπέβαλεν.) Ὁρελεῖν εἶναι, Ὦν (Ἡρακλέους δηλονότι καὶ Θησεύς) τοῖς ἔργοις, ἵνα τῷ, ἔργοις, συνήπτετο τὸ, Ἐπέβαλεν. Διὸ καὶ ὁ πρὸ ἡμῶν οὐκ ἀλόγως υπεῖληφεν ἐξαιλεπτεῖον εἶναι τὸ, Τοῖς ἔργοις. Ἀλλ' ἴσως συνεκδοχικῶς ἐλλειπτεῖον, ἵνα ἢ ὁ νοῦς, Οἷς (Ἡρακλεῖ δηλονότι καὶ Θησεῖ) ἢ τῶν τρόπων ἀρετὴ τηλικούτου εὐδοξίας χαρακτήρα κατὰ τὰ ἔργα ἐπέβαλε. Σημειῖται δὲ ὅτι ἐπέμεινε τῇ τροπῇ τοῦ μικρῷ πρόσθεν, Ἀκιδόλῳ,

§ 3. Οὐ μὴν ἀλλὰ, καὶ τὰς τοῦ πατρὸς προαιρέσεις ἀναμνησθεῖς, οἰκεῖον καὶ καλὸν ἔξεις παράδειγμα τῶν ὑπ' ἐμαυ σοι λεγομένων. Οὐ γὰρ ὀλιγωρῶν² τῆς ἀρετῆς, οὐδὲ ῥαθυμῶν διετέλεσε τὸν βίον· ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις ἐγύμναζε, τῇ δὲ ψυχῇ τοὺς κινδύνους ὑπέμενεν.³ Οὐδὲ τὸν πλοῦτον παρακαίρεις⁴ ἡγάπα· ἀλλ' ἀπήλαυε μὲν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὡς θνητὸς, ἐπεμελεῖτο δὲ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἀθάνατος.⁵ Οὐδὲ ταπεινῶς διώκει τὸν ἐχυτοῦ βίον· ἀλλὰ φιλόκαλός τε⁶ ἦν, καὶ μεγαλοπρεπῆς, καὶ τοῖς φίλοις κοινός, καὶ μᾶλλον ἐθαύμαζε τοὺς περὶ αὐτὸν⁷ σπουδάζοντας, ἢ τοὺς τῷ γένει προσήκοντας. Ἦγειτο γὰρ εἶναι πρὸς ἐταιρίαν πολλῶν κρείττω φύσιν νόμου, καὶ τρόπον γένους, καὶ προαίρεσιν ἀνάγκης. Ἐπιλίποι δ' ἀνήμες ὁ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καταριθμησαίμεθα. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἀκριβὲς αὐτῶν ἐν ἑτέροις καιροῖς δηλώσομεν· δεῖγμα δὲ τῆς Ἰππονίκου φύσεως νῦν ἐξενηνόχαμεν, πρὸς ὃ δεῖ σε ζῆν,⁸ ὥσπερ πρὸς παράδειγμα, νόμον μὲν τὸν ἐκείνου τρόπον ἡγησάμενον, μιμητὴν δὲ καὶ ζηλωτήν⁹ τῆς πατρῆας ἀρετῆς γενόμενον. Αἰσχροὺς γὰρ τοὺς μὲν γραφεῖς¹⁰

ἐπαγαγόν τὸ, Χαρακτῆρα· ἄμφω γὰρ ταῦτα ἐπὶ νομίσματος κυριολεκτεῖται.

§ 3. 2. Οὐ γὰρ ὀλιγωρῶν.) Ἐξ ἀντιγράφων ἄλλων τε καὶ τοῦ ἐμοῦ τὸ, Οὐ γὰρ, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἄλλοις, Οὐδὲ γὰρ. — 3. Τοὺς κινδύνους ὑπέμενεν.) Ἀντὶ τοῦ ὑπέμεινεν, ἐν τινι τῶν ἀντιγράφων φέρεται, Ὑρίστατο, καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ (σὺλ. 29) εἰσῆκεν, «ὑποστάς τοὺς μεγίστους κινδύνους» Κἀνταῦθα μὲν τὸ, Ὑρίστατο, τοσοῦτω ὡς ἀμεινόν ἐστι τοῦ, ὑπέμενεν, ὅτι καὶ τὸν κόρον ἐκπεύγει τοῦ ὁμοιοτελεύτου· ἀλλ' ἐκεῖ χαίρει τοῖς ὁμοιοτελείτοις, ὡς ἔρην εἰπών, Ἰσοκράτης, ἢ ὅς τις δὴ ποτ' ὦν τυγχάνει ὁ τοῦ Πρὸς Δημόνικον λόγου πατήρ, οὐ πάντι τὴν ῥᾶδιον συνιδεῖν, πότερον, διορθούμενος αὐτὸς ἐαυτὸν ἔγραφεν, Ὑρίστατο, ἀντὶ τοῦ, ὑπέμενεν, ἢ τοῦτο, καταπερόμενος ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν φύσιν, ἀνθυπέβαλε τῷ, Ὑρίστατο. — 4. Παρακαίρεις.) Ἐν ἄλλοις, Ἀκαίρεις, ἔστι ὃ ἐν οἷς, Παρὰ κειρὸν, γράφεται. Ὅπως ποτε ὃ ἀν' ἔχρη τὰ τῆς γραφῆς, σημαίνει ἐνταῦθα ὁ Καιρὸς τὸ Μέτρον ὡς δηλῶ καὶ τὸ Ἰσιόδιον, «Καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος», ὅπερ εἰς τῶν ἐπὶ τὰ σοφῶν, εἰς τὸ ἀΜέτρον «πάντων ἄριστον» μετεποίησαν. Ἐστὶν οὖν τὸ, Παρακαίρεις, τὸ ὑπὲρ τὸ μέτρον, ἢ ὡς ἐν τῇ συνήθειᾳ φημὲν, ὑπερμετρα τὸ γὰρ, Παρακαίρεις, κυριολογεῖ ἢ

συνήθεια, ἐπὶ τῶν μὴ ἐν δέοντι καιρῷ γινομένων τάξεσσι τούνομα. — 5. Ἀλλ' ἀπήλαυε . . . ὡς ἀθάνατος.) Τοῦτο τοῦ Ῥήτορος τὸ χωρίον εἰς Ἡρωελεγεῖον ἐντείνεις μέτρον ὁ Λουκιανὸς (Ἀναλεκτ. Βρυγκ. Τόμ. Β', σελ. 314) αὐτοῖς ἐξέφρασε,

Ὡς τεληνζόμενος τῶν σῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυε.

Ὡς δὲ βιωσόμενος φείδω σῶν κτεάνων. ὅπερ τις προσέγραψε διαστρέψας ἐν τινι τῶν τοῦ Αὐγῆρου ἀντιγράφων. — 6. Φιλόκαλός τε.) Λεῖπει ὁ σύνδεσμος ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ. — 7. Τοὺς περὶ αὐτόν.) Πάντας τοὺς περὶ αὐτόν, φέρεται ἐν τινι τῶν Αὐγῆρου ἀντιγράφων. — 8. Πρὸς ὃ δεῖ σε ζῆν.) Ἀναφέρεται πρὸς τὸ, Δεῖγμα· εἰ δὲ, πρὸς ὃν, γράφοις, καθὼς φέρεται ἐν τινι τῶν ἀντιγράφων Αὐγῆρου, ἔσται, πρὸς τὸν Ἰππονίκον. Καὶ τὸ, Δεῖσε ζῆν, δὲ ἐξ ἑτέρου ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ, Δεῖ ζῆν σε, διὰ τὸ εὐρυνότερον προσιόμενον τῷ Αὐγῆρῳ ἡκολούθηκα. — 9. Μιμητὴν δὲ καὶ ζηλωτήν.) Διαφέρει ὁ Ζῆλος τῆς Μιμήσεως, ὡς εἰσὸς γένους· ἔστι γὰρ ὁ Ζῆλος μιμητικὸς καλοῦ τινὸς ὄντος, ἢ γούν δοκοῦντος, δὲ ἐπιθυμίας καὶ ζήσεως γινομένη, ἢ δηλοῖ καὶ τούνομα, συνηρημένον παρὰ τὸ Ζεῖλος, καθὼς καὶ τὸ Δῆλος παρὰ τὸ Δεῖλος. — 10. Γραφεῖς.) Ἐρεῖ καὶ κατωτέρω, Γονεῖς, ἀντὶ τῶν διαλέκτων.

ἀπεικάζειν τὰ καλὰ τῶν ζώων, τοὺς δὲ παῖδας μὴ μιμεῖσθαι τοὺς σπουδαίους τῶν γυνέων. Ἦγοῦ δὲ¹¹ μηδενὶ τῶν ἀθλητῶν οὕτω προσήκει ἐπὶ τοὺς ἀνταγωνιστάς ἀσκεῖν, ὥς σοι σκοπεῖν, ὅπως ἐφάμιλλος γενήσῃ τοῖς τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύμασιν. Οὕτω δὲ τὴν γνώμην ἀδύνατον διατεθῆναι, τὸν μὴ πολλῶν καὶ καλῶν ἀκουσμάτων πεπληρωμένον.¹² Τὰ μὲν γὰρ σώματα τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ ψυχὴ τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὔξεσθαι πέφυκε. Διόπερ ἐγὼ σοι πειράσσομαι συντόμως ὑποθέσθαι, δι' ὧν ἂν μοι δοκοῖς ἐπιτηδεύμάτων πλείστον πρὸς ἀρετὴν ἐπιδύσθαι, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις εὐδοκιμῆσαι.

§ 4. Πρῶτον μὲν οὖν εὐσέβει τὰ πρὸς τοὺς Θεοὺς, μὴ μόνον θύων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένειν· ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς τῶν χρημάτων εὐπορίας σημεῖον, τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλοκάγαθίας τεκμήριον. Τίμα τὸ δαιμόνιον αἰεὶ μὲν, μάλιστα δὲ μετὰ τῆς πόλεως.² οὕτω γὰρ δόξεις ἅμα τε τοῖς Θεοῖς θύειν, καὶ τοῖς νόμοις ἐμμένειν. Τοιοῦτος γίγνου περὶ τοὺς γονεῖς,³ οἷους ἂν εὖ-ξαιό περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ⁴ παῖδας. Ἀσκει τῶν περὶ τὸ σῶμα γυμνασίων, μὴ τὰ πρὸς τὴν ῥώμην, ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγίειαν συμφέροντα. Τούτου δ' ἂν ἐπιτυχάνοις, εἰ λήγεις⁵ τῶν πόνων, ἔτι πονεῖν δυνάμενος. Μῆτε γέλωτα προπετῇ στέργε, μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου.⁶ τὸ μὲν γὰρ ἀνόητον, τὸ δὲ μανικόν. Ἀ ποιεῖν αἰσχρὸν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι

μένων Γραφέας, καὶ Γονέας, οἷς χαίρουσιν οἱ Ἀττικοί, καὶ κέχρηται ἀλλοχού Ἰσοκράτης· ὃ καὶ τις ἂν χρήσαιτο τεκμηρίω, καθὼς καὶ ἄλλοις οὐκ ὀλίγοις, τὸ μὴ εἶναι τοῦ Ἀθηναίου Ἰσοκράτους, ἀλλὰ τοῦ Ἀπολλωνιάτου, τὴν Πρὸς Δαιμόνιον παραίνεσιν. Προστίθῃσι τοῖς καὶ τὸ ἀπροσδιόριστον τῆς παραβολῆς· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον αἰσχρὸν τῷ γραφεῖ, ἢ γραφεὺς, τὸν αἰσχιστον πύθονον, ἢ τὸν κάλλιστον ἵππον εἰκονίζειν, ἐὰν γράφῃ καλῶς, τοῦτέστιν ἐὰν οὕτω μιμῆται, ὥς ἀπατᾷ τοὺς ὁρῶντας. Ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἰσχρὸν τοὺς ἀγαθοὺς γραφεῖς, μὴ τὰς ἀγαθὰς πράξεις, καὶ τὰ ἐνδοξα πρόσωπα αἰρεῖσθαι μᾶλλον τῶν ἀδόξων γράφειν· ὃ καὶ περὶ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν (τῆς ποιήσεως, οὐδὲν ἕτερον οὗτης ἢ ζῳγραφίας καλοῦσης) ἐτημειώτατο Ἀρεῖ· οὐτέλης (Ποιητικ. κεφ. δ'), λέγων, ὅτι κἀκείνων «οἱ μὲν σεμνότεροι τὰς καλὰς ἐμιμοῦντο πράξεις, καὶ τὰς τῶν τοιούτων, οἱ δὲ εὐτελέστεροι τὰς τῶν φαύλων, πρῶτον φόβους ποιοῦντες,

ὥσπερ ἕτεροι ὕμνους καὶ ἐγκώμια» — 11. Ἦγοῦ δέ.) «Ἐν τινι τῶν τοῦ Λαγγίου ἀντιγράφων, Ἦγοῦμαι δέ. — 12. Πεπληρωμένον.) Τὸν δεδιδαγμένον, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν πληρωμένων ἀγγείων· ὅθεν καὶ τὸ ἐξίτηλα γίνεσθαι τῆς μνήμης τὰ χρηστὰ διδάγματα, κομψῶς ὁ Πλάτων (Κοίτων. 49) ἐκχρᾷ παρειακάει, «Ἡπᾶσαι ἡμῖν ἐκείναι αἱ πρό-» σθεν ὁμολογίαι... ἐκκεχυμένα εἰσι.»

§ 4. 2. Μετὰ τῆς πόλεως.) Ἐν αἷς ἡμέραις ἡ πόλις εἴωθε τιμᾶν τὸ δαιμόνιον ἑορταῖς καὶ θυσίαις. — 3. Περὶ τοὺς γονεῖς.) Ἐν τινι τῶν τοῦ Ἀγέρου, πρὸς τοῦ σεαυτοῦ γονεῖς. Κἀνταῦθα δὲ συνηρημένως ἀντὶ τοῦ Ἀττικοῦ, Γονέας. — 4. Τοὺς σεαυτοῦ.) Ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ Ἀγέρου ἀντιγράφῳ, Τοὺς σοὺς παρὰ δὲ τῷ Στοβαίῳ Σελ. 456. τοὺς σεαυτοῦ. — 5. Ἐπιτυχάνοις, εἰ λήγεις.) Ἐν τινι τῶν τοῦ Ἀγέρου, Ἐπιτύχοις, ἀντὶ τοῦ Ἐπιτυχάνοις, καὶ ἐν ἑτέρῳ, Λήγεις, ἀντὶ τοῦ Λήγεις. — 6. Μῆτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου.) Μῆτε θρασείας

καλόν. Ἔθιξε σαυτὸν εἶναι μὴ σκυθρωπόν, ἀλλὰ σύννουν· δι' ἐκεῖνον μὲν γὰρ αὐθάδης· διὰ δὲ τοῦτο φρόνιμος εἶναι δόξεις. Ἡγοῦ μάλιστα σεαυτῇ πρέπειν, κόσμον,⁷ αἰσχύνην, δικαιοσύνην, σωφροσύνην· τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κρατεῖσθαι τὸ τῶν νεωτέρων ἦθος.⁸ Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε λήσειν· καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθης⁹ σαυτῇ γε συνειδήσεις. Τοὺς μὲν θεοὺς¹⁰ φοβοῦ· τοὺς δὲ γονεῖς¹¹ τίμα· τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου· τοῖς δὲ νόμοις πείθου. Τὰς ἡδονὰς σήρηνε τὰς μετὰ δόξης· τέρψις γὰρ σὺν τῇ καλῇ μὲν ἄριστον, ἄνευ δὲ τούτου κένιστον. Εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, καὶ ψευδεῖς ὧσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποδλέπουσιν. Ἄπαντα δόκει ποιεῖν, ὥς μηδὲνα λήσων· καὶ γὰρ ἂν¹² παραυτίκα κρύψης, ὕστερον ὀφθήσῃ. Μάλιστα δ' ἂν εὐδοκιμοῖς, εἰ φαίνοιο ταῦτα μὴ πράττων, ἅ τοις ἄλλοις ἂν πράττουσιν ἐπιτιμῶς.¹³ Ἐάν ἦς φιλομαθής, ἔση καὶ πολυμαθής. Ἄ μὲν ἐπίστασαι, διαφύλαττε¹⁴ ταῖς μελέταις· ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσλάμβανε ταῖς ἐπιστήμασι. Ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν, ἀκούσαντα χρήσιμον λόγον μὴ μανθάνειν, καὶ διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν φίλων μὴ λαμβάνειν.¹⁵ Κατανάλισκε τὴν ἐν τῇ βίῃ σχολὴν εἰς τὴν τῶν λόγων φιληκοῖαν· οὕτω γὰρ τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς εὐρημένα συμδύσεται σοι ῥαδίως μανθάνειν. Ἡγοῦ τῶν ἀκουσμάτων πολλὰ πολλῶν εἶναι χρημάτων κρεῖττον· τὰ μὲν γὰρ ταχέως ἀπολείπει, τὰ δὲ πάντα τὸν χρόνον

ἔτιωσάν σου οἱ λόγοι. — 7. Κόσμον.) Κοσμιότητα καὶ εὐταξίαν. — 8. Τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κρατεῖσθαι τὸ τῶν νεωτέρων ἦθος.) Τοῖς τέσσαρσι τούτοις, τῇ κόσμῳ, τῇ αἰσχύνῃ, τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῇ σωφροσύνῃ κατέχεσθαι καὶ μένειν ἐντὸς τοῦ καλοῦ τὸ ἦθος τῶν νέων, νομίζεται. Ἐξηγησάμεθα δὲ τοῦ κρατεῖσθαι, διὰ τοῦ, Κατέχεσθαι, ὥπερ ἐχρήματο ἐν τῇ Ἀραιοπαχτικῇ περὶ τῶν νέων κἀκεῖ τὸν λόγον ποιούμενος, «Ἀμφοτέροις ΚΑΤΕΙΧΟΝ τοὺς πολίτας, καὶ ταῖς τιμωρίαις, καὶ ταῖς ἐπιμελείαις. . . Τοιγαρὸν οὐκ ἐν τοῖς σκυροφίοις οἱ νεώτεροι διέτριβον. . . ἀλλ' ἐν τοῖς ἡπιτηδεύματιν ΕΜΕΝΟΝ, ἐν τοῖς ἐτάχθησαν.» Καὶ ἐπὶ τῇ τέλει δὲ τοῦ παρόντος λόγου. Ἐπικρατήσειεν, εἶπεν ἀντὶ τοῦ κατὰσχαι. Οὐδέστις δὲ, ἐπὶ τοῦ ἐμπεριέχεσθαι καὶ ἐμπεριλαμβάνεσθαι τετάχθαι υπείληψε τὸ Κρατεῖσθαι, ἵνα ἦ, ἐν τούτοις τοῖς τέσσαρσι περιέχεται ἡ τῶν νεωτέρων παιδεία, ὥπερ ἐχρήνισε πῶς καὶ ὁ Λάγλιος, οὐκ

ὀρθῶς, ἐμοὶ δοκεῖν. — 9. Ἄν τοὺς ἄλλους λάθης.) Ἀντὶ τοῦ Λάθης, γράφεται, Λήσης, παρὰ τῷ Στοβαίῳ. (σελ. 192.). — 10. Τοὺς μὲν θεοὺς.) Ἐν ἄλλ. Τὸν μὲν θεόν· εἰκὸς γε μὴν τὴν γραφὴν ταύτην, καθὰ καὶ ἕτεροι πρὸ ἡμῶν ἔκριναν, Χριστιανοῦ ἀναγνώστου διόρθωσιν εἶναι. — 11. Γονεῖς.) Οἱ δ' Ἀττικοὶ, Γονεῖς, ἀσυναϊρέτως· περὶ οὗ ἐπιθι τὰ μικρὰ πρόσθεν εἰρημένα μοι. — 12. Καὶ γὰρ ἂν.) Ἐν ἄλλ. Κἀν γάρ. — 13. Ταῦτα μὴ πράττων, ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσιν ἐπιτιμῶς.) Οἱ πρὸ ἡμῶν ἐκδότης γράφει, «Τοιαῦτα μὴ πράττων, ἃ τοῖς ἄλλοις, ἢ πράττωσιν, ἐπιτιμῶς» ἐξ ἀντιγράφου ἀναλεξάμενος. Ἐν τῇ ἐμῷ φέρεται, Ταῦτα μὴ πράττων, ἃ τοῖς ἄλλοις, ἢ πράττωσιν, ἐπιτιμῶς. — 14. Διαφύλαττε.) Ἐν ἄλλ. Ταῦτα διαφύλαττε· καθὰ καὶ ἀνωτέρω εἰρήκεν, «Ἄ ποιεῖν αἰσχρὸν, ταῦτα κ. τ. λ.» — 15. Μανθάνειν . . . λαμβάνειν.) Ἐν ἄλλοις, Μαθεῖν . . . λαβεῖν. — 16. Παραμένειν.) Ἐν ἄλλοις,

παραμένει¹⁶ σοφία γὰρ μόνον τῶν κτημάτων¹⁷ ἀθάνατον. Μὴ κατόκει μακράν ὁδὸν¹⁸ πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελλομένους· αἰσχρὸν γὰρ τοὺς μὲν ἐμπόρους τηλικαῦτα πελαγή διαπερῆν, ἔνεκα τοῦ πλείν ποιῆσαι τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν, τοὺς δὲ νεωτέρους μηδὲ τὰς κατὰ γῆν πορείας ὑπομένειν ἐπὶ τῇ βελτίᾳ καταστῆσαι τὴν ἑαυτῶν διάνοιαν. Τῷ μὲν τρόπῳ γίγνου φιλοπροσῆγορος, τῷ δὲ λόγῳ εὐπροσῆγορος. Ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, εὐπροσηγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν. Ἡδώς μὲν ἔχε πρὸς ἅπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις· οὕτω γὰρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθὲς ἔσθῃ, τοῖς δὲ φίλος γενήσθῃ. Τὰς ἐντεῦξεις μὴ ποιῶ πυκνάς¹⁹ τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακράς περὶ τῶν αὐτῶν πλησμονή γὰρ ἀπάντων. Ὑμναῖζε σεαυτὸν πόνοις ἐκουσίοις, ὅπως ἂν δύναιο²⁰ καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν. Ὑφ' ὧν κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχρὸν, τούτων ἐγκράτειαν ἄσκει πάντων,²¹ κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης. Ἔσθῃ δὲ τοιοῦτος, ἂν κέρδη μὲν εἶναι νομίζης, δι' ὧν εὐδοκιμήσεις, ἀλλὰ μὴ δι' ὧν εὐπορήσεις· τῇ δὲ ὀργῇ, ἂν παραπλησιῶς²² ἔχης πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας, ὥσπερ ἂν πρὸς σεαυτὸν ἀμαρτάνοντα καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ἀξιώσεις· ἐν δὲ τοῖς τερπνοῖς, ἂν αἰσχρὸν ὑπολάβῃς, τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς δ' ἡδοναῖς δουλεύειν· ἐν δὲ τοῖς λυπηροῖς,²³ ἂν τὰς τῶν ἄλλων ἀτυχίας ἐπιβλέπῃς, καὶ σεαυτὸν ὡς ἄνθρωπος ὧν ὑπομιμνήσκῃς. Μᾶλλον τήρει τὰς τῶν λόγων, ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας· δεῖ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τρόπον ὅρου πιστότερον φαίνεσθαι παρεχομένους. Προσῆκειν ἡγοῦ τοῖς πονηροῖς ἀπιστεῖν, ὥσπερ τοῖς χρηστοῖς πιστεῖν. Περὶ τῶν ἀπορρήτων²⁴ μηδενὶ λέγε, πλὴν εἰ ὁμοίως συμφέρῃ τὰς πράξεις σιωπᾶσθαι σοὶ τε τῷ λέγοντι,

Παραμενεῖ. — 17. Μόνον τῶν κτημάτων.) Ἐξ ἀντιγράφων τὸ, Μόνον, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἄλλοις, Μόνη. — 18. Μὴ κατόκει μακράν ὁδὸν κ. τ. λ.) Αἰνιττεσθαι τοῦ Θεογένιδος ἔοικεν ὁ Ρήτωρ. Ἄλλὰ μετ' ἐσθλὸν ἰὼν βουλεύσο, πολὺ μολήσας.

Καὶ μακρὴν πασσίν, Κύρην, ὁδὸν ἐκτελέσας.

— 19. Μὴ ποιῶ πυκνάς.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἄλλοις, Μὴ πυκνάς ποιῶ.

— 20. Ὅπως ἂν δύναιο.) Δύνη, ἀντὶ τοῦ, Δύναιο, ἐν ἐτέροις. — 21. Ἀσκει πάντων.) Ἐν τισὶ τῶν ἀντιγράφων φέρεται, Ἡρεῖσθαι πάντων παρὰ δὲ τῷ Στοβερῷ (τελ. 66). Ἀσκει, μόνον, ἀνευ

τοῦ, Πάντων. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι τινὲς γραφικαὶ διαφοραὶ παρὰ τῷ αὐτῷ τοῦ τοῦ χαρίου, οὐκ ἀξίαι λόγου. — 22. Ἔσθῃ δὲ τοιοῦτος, ἂν κέρδη ... τῇ δὲ ὀργῇ, παραπλησιῶς, ἀν. κτλ.) Διορβοῦσί τινες, οὐδὲν δεόν, οὕτως ταῦτα. Ἔσθῃ δὲ ἐν τῇ κέρδει τοιοῦτος, ἂν κέρδη ... ἐν δὲ τῇ ὀργῇ, ἂν παραπλησιῶς κ. τ. λ. — 23. Λυπηροῖς.) Ἐν ἄλλ. Πονηροῖς· καὶ ἔστιν οὐκ ἀδόκιμος ἡ γραφή· εἰ ἐκλαμβάνοις ἐπὶ τοῦ, Εἰσόνους. — 24. Περὶ τῶν ἀπορρήτων. κ. τ. λ.) Ἐν ἄλλ. Περὶ δὲ τῶν ἀπορρήτων. Ἡ γνώμη δὲ ἐκ τῶν Θεογένιδος.

Πρῆξιν μηδὲ φίλοιτιν ὁμῶς ἀνακοινεῖς πᾶσι.

Πύρροι τοι πολλῶν πιστὸν ἔχουσι νόον.

κακείνοις τοῖς ἀκούουσιν. Ὅρκον ἐπακτὸν²⁵ προσδέχου διὰ δύο προφάσεις,²⁶ ἢ σεαυτὸν αἰτίας αἰσχροῦς ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ μεγάλων²⁷ κινδύνων διασώζων. Ἐνεκα δὲ χρημάτων μηδὲνα θεῶν²⁸ ὁμόσης, μηδ' ἂν εὐορκεῖν μέλλης· ὁδῶεις γάρ τοῖς μὲν ἐπιορκεῖν, τοῖς δὲ φιλοχρημάτως ἔχειν. Μηδὲνα φίλον ποιοῦ, πρὶν ἂν ἐξετάσης, πῶς κέχρηται τοῖς πρότερον φίλοις·²⁹ ἔλπιζε γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σὲ γενήσεσθαι³⁰ τοιούτον, οἷος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε. Βραδέως μὲν φίλος γίγνου, γενόμενος³¹ δὲ πειρῶ διαμένειν ὁμοίως γὰρ αἰσχροῦν, μηδὲνα φίλον ἔχειν, καὶ πολλοὺς ἐταίρους μεταλλάττειν.³² Μῆτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων,³³ μήτε ἄπειρος εἶναι τῶν ἐταίρων³⁴ θέλει. Τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἂν, μὴ δεόμενός του, δεῖσθαι προσποιῇ, περὶ τε τῶν ῥητῶν ὡς ἀπορρήτων ἀνακαιοῖ·³⁵ μὴ τυχὼν μὲν γάρ, οὐδὲν βλαβήσῃ, τυχὼν δὲ, μᾶλλον τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπιστήσῃ. Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἐκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας· τὸ μὲν γὰρ χρυσίου

— 25. Ὅρκον ἐπακτὸν. κ. τ. λ.) » Ἐπακ-
« τὸς ὅρκος (ῥησὶν Ἀρποκρατίων), ὃν
« αὐτὸς τις ἐὼν αὐτῷ ἐπάγεται, του-
« τίστιν αἰρεῖται. Ἀντίας ἐν τῷ πρὸς
« Χαϊρέστρατον, καὶ Ἰσοκράτης Ἀπολλω-
« νιάτης ἐν ταῖς πρὸς Δαρμένιον πα-
« ραινέσεσιν κ. τ. λ. » καὶ ταῦτα μὲν ὁ
Ἀρποκρατίων, οὐ πᾶν τι σαφῶς ἐξη-
γούμενος τὸν Ἐπακτὸν ὅρκον. Ὁ δὲ Σουί-
δας προστίθισι καὶ ταύτην ἐτέραν ἐ-
ξηγήσιν, » Ἄλλοι δὲ τοῦναντίον, ὁ ἄλ-
« λαχθὲν ἐπιφερόμενος, ἀλλ' οὐκ αἰθαί-
« ρετος, » ἢ συνάδει καὶ ὁ Ἰπύχιος (λέξ.
Ἐπακτὸς), καὶ ὁ Ζηνόβιος (Παροιμ.
Γ, π'), καὶ ἄλλοι. — 26. Διὰ δύο προ-
φάσεις. Δύο, ἑξ ἀντιγράφων, ἀντὶ τοῦ
δύο. Ἔοικε μέντοι ἀμείνων ἢ διὰ τοῦ
μεγάλου τῷ γραφῇ ἐν οἷς πρὸς αἰτια-
τικὴν ἢ ὀνομαστικὴν δύναμτος φέρεται
δυνικοῦ ἢ δὲ διὰ τοῦ μικροῦ, ὅταν πρὸς
πληθυντικά. Ἡ δὲ διαφορά, ὡς ἐσημειώ-
σατο καὶ ὁ πρὸ ἡμῶν, ἐκ τῆς ὀρχαίας
γραφῆς ἀνεῖρη, τῆς πρὸ τῆς εὐρέσεως
δηλονότι τοῦ π στοιχείου. — 27. Με-
γάλων.) Λέπει τὸ, Μεγάλων, ἐν ἄλλοις.
— 28. Μηδὲνα θεῶν.) Ἐν ἄλλοις, Μη-
δὲνα θεῶν, ἦττον κομφῶς. — 29. Τοῖς
πρότερον φίλοις.) Προτέροις, ἀντὶ τοῦ
Πρότερον, οὐ κομφῶς ἐν ἐτέροις. — 30.
Γενήσεσθαι.) Ἐξ ἐτέρων διορθώσεως,
ἀντὶ τοῦ Γενέσθαι. — 31. Γενόμενος.)
Καὶ τοῦτο ἐξ ἐτέων, ἀντὶ τοῦ, Γε-
νόμενος. — 32. Μηδὲνα φίλον ἔχειν,
καὶ πολλοὺς ἐταίρους μεταλλάττειν.)

Σημείωσαι τὴν διαφοράν τοῦ Ἐταίρου
πρὸς τὸν φίλον, τὴν αὐτὴν οὔσαν καὶ
τοῦ συνήθους πρὸς τὸν φίλον, περὶ
ἧς ἐν τοῖς πρόσθεν εἰρηκάμεν.
— 33. Τῶν φίλων.) Τῶν ἤδη σαφούς
φιλίας ἔλεγχον παρεστημένων. — 34.
Τῶν ἐταίρων.) Τῶν συνήθων, πρὶν ἂν
αὐτοὺς φίλους ποιήσῃ. — 35. Ἄν, μὴ
δεόμενός του, δεῖσθαι προσποιῇ, περὶ
τε τῶν ῥητῶν ὡς ἀπορρήτων ἀνα-
καιοῖ.) Οὕτω δὲ ἐγνω διορθῶσαι τὸ
παρ' ἅπασι γραφόμενον καὶ στιχόμενον,
Ἄν μὴ δεόμενος, τὸ δεῖσθαι προσποιῇ.
Περὶ τῶν ῥητῶν ὡς ἀπορρήτων ἀνα-
κείνου. Μόνος δ' ὁ Λύγῃρας ἔγραψεν,
Ἄν μὴ δεόμενος, τὸ δεῖσθαι προσποιῇ,
περὶ δὲ τῶν ῥητῶν ὡς ἀπορρήτων
ἀνακαιοῖ (γρ. Ἀνακαιοῖ), ταύτην ἀπο-
χρῶσαν ἡγήσάμενος τὴν διόρθωσιν. Ὁ
νοῦς, Τοῦτο δὲ ποιήσεις, τοῦτέστι πει-
ράσῃ τῶν ἐταίρων, πρῶτον μὲν, ἔαν,
μὴ δεόμενός τινος πράγματος παρ'
αὐτῶν, προσποιήσῃ δεῖσθαι ἔπειτα, ἔαν
ἀνακαιοῖ αὐτοῖς περὶ τῶν ἀζημιῶς
ῥηθῇαι δυναμένων, ὡς περὶ ἀπορρή-
των. Ἡ μὲν γὰρ μὴ τύχῃς παρ' αὐ-
τῶν οὐ ἐδεήθης πράγματος, ἢ τῆς περὶ
ὧν ἀνεκινῶνται πίστεως, οὐδὲν βλάβῃς
κ. τ. λ. Προσιδόμεν δὲ τὸ ἀνακαιοῖ
(παρὰ τὸ μέσον, Ἀνακαιοίμαι) οὐ μόνον
διὰ τὸ ἐν πλείονι χρήσαι εἶναι τὸ μέ-
σον παρὰ τοῖς δοκίμοις, ἀλλ' ὅτι καὶ
αὐτὸς οὗτος ὁ τοῦ λόγου πατὴρ ἔρετ'
ἐν τοῖς ἀξίς (σέλ. 7). Βούλει δὲ τίαι

ἐν τῷ πυρὶ δοκιμάζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχαῖς διαγινώσκομεν.³⁶ Οὕτω δ' ἄριστα³⁷ χρῆσθαι τοῖς φίλοις, ἂν μὴ περιμένῃς τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπαγγέλτος αὐτοῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῇς.³⁸ Ὁμοίως³⁹ αἰσχρὸν νόμιζε, τῶν ἐχθρῶν νικᾶσθαι ταῖς κακοποιήσιν, καὶ τῶν φίλων ἡττᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις. Ἀποδέχου τῶν ἐταίρων μὴ μόνον τοὺς ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεραίνοντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας· πολλοὶ γάρ ἀτυχοῦσι μὲν⁴⁰ τοῖς φίλοις συνάχθονταί, καλῶς δὲ πράττουσι φθονοῦσι. Τῶν ἀπόντων φίλων μέμνησο πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα δοκῇς μὴδὲ τούτων ἀπόντων ὀλιγορεῖν. Εἶναι βούλου τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστὴ. Ἔστι δὲ⁴¹ φιλοκάλου μὲν τὸ μεγαλοπρεπές, καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περιέργον. Ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτήσιν, ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν. Καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων παραπλήσιον γάρ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππον κτήσαστο καλόν, κακῶς ἵππεύειν ἐπιστάμενος. Πειρῶ τὸν πλοῦτον χρήματα καὶ κτήματα κατασκευάζειν· ἔστι δὲ χρήματα μὲν, τοῖς ἀπολαύειν ἐπισταμένοις, κτήματα δὲ, τοῖς κτᾶσθαι δυναμένοις.⁴² Τίμα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυοῖν ἕνεκα, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτίσαι δύνασθαι,⁴³ καὶ τοῦ φίλῳ σπουδαίῳ δυστυχοῦντι βοηθήσαι πρὸς

τῶν φίλων ἀνακοινώσασθαι. — 36. Δοκιμάζομεν ... διαγινώσκομεν.) Ἐν ἄλλοις, Βασανίζομεν ... ἐπιγινώσκομεν. — 37. Οὕτω δ' ἄριστα.) Ἐξ ἀντιγράφων, καθὰ καὶ ὁ πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ, Οὕτω δ' ἂν ἄριστα. Ἐν ἄλλ. Οὕτως ἄριστα. — 38. Αὐτεπαγγέλτος αὐτοῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῇς.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἄλλοις, Αὐτεπαγγέλτος ἐν τοῖς καιροῖς αὐτοῖς βοηθῇς. Καιροῦς δὲ λέγει τὰς τῶν συμφορῶν περιστάσεις. — 39. Ὁμοίως.) Ἐν τισι τῶν Ἀλγῆρος ἀντιγράφων μετὰ συνδέσμου, Ὁμοίως δέ. — 40. Πολλοὶ γὰρ ἀτυχοῦσι μὲν.) Οὕτως Ἀλγῆρος ἐξ ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ, Πολλοὶ μὲν γὰρ ἀτυχοῦσι. — 41. Ἔστι δέ.) Ἐξ ἀντιγράφου οἱ πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ, Ἔστι γάρ. — 42. Ἔστι δὲ χρήματα μὲν, τοῖς ἀπολαύειν ἐπισταμένοις, κτήματα δὲ, τοῖς κτᾶσθαι δυναμένοις.) Οὕτω καλῶς ποιῶν ἐξέδωκεν ὁ Ἀλγῆρος, ἐξ ἀντιγράφου ἐξ ἀναλεξάμενος, Κτᾶσθαι, ἀντὶ τοῦ πολλὰ παρσχόντος τοῖς ὑπομνηματισταῖς πράγματα ἀδιανοήτου, Χρῆσθαι. Καὶ ἐκπέφρατται μὴν ἡ παραινέσις σοφιστικώτερον καὶ περιεργό-

τερον τοῦ προσήκοντος· ὁ δὲ νοῦς οὐκ ἂν ἄλλος εἴη, ἢ Πειρῶ τὰ κτήματα ποιεῖν χρήματα· τούτεστι χρήσιμα. Παρὰ τὸ Χρῆσθαι γὰρ τὰ Χρήματα, ὥσπερ παρὰ τὸ Κτᾶσθαι τὰ Κτήματα, ὧν ἡ περιουσία Πλοῦτος καλεῖται. Καὶ τὸ ἀπολαύειν τῶν κτημάτων οὐδέν ἐστιν ἕτερον ἢ ἐλευθερίως χρῆσθαι αὐτοῖς. Οὐκ ἄκαιρον δὲ παραθεῖναι καὶ τὰ περὶ πλοῦτου περιτοσοφημένα τῷ Σταγειρίτῃ (Ῥητορικ. Α, ε.) »Πλοῦτου δὲ μέρη νομίσματα, πλήθος γῆς, χωρίων κτήσεις· ἢ ἐτι δὲ ἐπίπλων κτήσεις καὶ βοσκομάτων, καὶ ἀνδραπόδων πλήθει καὶ μεγέθει καὶ καλλεῖ διαφερόντων. Ταῦτα δὲ πάντα καὶ ἀσφαλὴ καὶ ἐλευθέρια, καὶ χρήσιμα. Ἔστι δὲ χρήσιμα μὲν μᾶλλον τὰ κάρπιμα, ἐλευθέρια δὲ τὰ πρὸς ἀπόλαυσιν, Κάρπιμα δὲ λέγω, ἅφ' ὧν αἱ πρόοδοι ἀπολαυστικὰ δὲ, ἅφ' ὧν μὴ οὐδὲν παρὰ τὴν χρῆσιν γίγνεται, ὅτι καὶ ἄξιον. Ὅρος δὲ ἀσφαλείας μὲν τὸ ἐν ταῦθα καὶ οὕτω κεκτῆσθαι, ὥστ' ἐφ' αὐτῷ εἶναι τὴν χρῆσιν... ὅλοις δὲ τὸ πλουτεῖν ἐστιν ἐν τῷ χρῆσθαι μᾶλλον, ἢ ἐν τῷ κεκτῆσθαι.» — 43. Ἐκτίσαι δύνασθαι.) Προσέθηκα γὰρ δύνασθαι,

δὲ τὸν ἄλλον βίον, μηδὲν ὑπερβαλλόντως, ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν⁴⁴ ἀγάπα. Στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω.⁴⁵ Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς.⁴⁶ κοινὴ γὰρ ἡ τύχη, καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον. Τοὺς ἀγαθοὺς εὖ ποιεῖ· καλὸς γὰρ θεσσαυρὸς παρ' ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις ὀφειλομένη. Τοὺς κακοὺς δ' εὖ ποιοῦν,⁴⁷ ὅμοια πείσῃ τοὺς τὰς ἀλλοτρίας κύνas σιτίζουσιν. Ἐκεῖναί τε γὰρ τοὺς διδόντας, ὥσπερ τοὺς τυχόντας,⁴⁸ ὑλακτοῦσιν· οἱ τε κακοὶ τοὺς ὠφελούντας, ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας ἀδικοῦσι. Μίσει τοὺς κολακεύοντας, ὥσπερ τοὺς ἐξαπατῶντας· ἀμφοτέροι γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύοντας⁴⁹ ἀδικοῦσιν. Ἐὰν ἀποδέχῃ⁵⁰ τῶν φίλων τοὺς πρὸς τὸ φαυλότατόν σοι χαριζομένους, οὐχ ἔξεις ἐν τῇ βίῳ τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθανομένους. Γίγνου πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ὁμιλητικὸς, ἀλλὰ μὴ σεμνός.⁵¹ Τὸν μὲν γὰρ τῶν ὑπεροπτικῶν ὄγκον μόλις ἂν οἱ δοῦλοι καρτερήσῃαν· τὸν δὲ τῶν ὁμιλητικῶν⁵² τρόπον ἅπαντες ἡδέως ὑποφέρουσιν. Ὁμιλητικὸς δ' ἔσῃ, μὴ δύσερις ὢν, μηδὲ δυσάρεστος, μηδὲ πρὸς πάντα⁵³ φιλόνομος, μηδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιάζοντων ὀργὰς τραχέως⁵⁴ ἀπαντῶν, μηδ' ἂν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνουσιν· ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἰκῶν, πεπαιυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων· μηδὲ περὶ τὰ γελοῖα σπουδάξων,⁵⁵ μηδὲ περὶ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρων (τὸ γὰρ

ἐξ ἀντιγράφου τοῦ Αὐγέρου — 44. Αὐτήν.) Ἐν ἄλλοις, Αὐτόν. — 45. Τὰ βελτίω.) Ἐν ἄλλοις, Τὰ βέλτιστα. — 46. Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς.) Ἀντὶ τοῦ, Ὀνειδίσῃς, ἐν τινι τῶν ἀντιγράφων τοῦ Αὐγέρου φέρεται, Ὀνειδίσκε· καὶ ἴσως αὕτη ἐστὶν ἡ γνησίᾳ γραφῇ. Οὐδὲν γὰρ κωλύει, καὶ, Ὀνειδίσκε, λέγειν παρὰ τὸ, Ὀνειδίσειν καθὰ καὶ, Γαμίσκειν, παρὰ τὸ, Γαμίζειν, καὶ, Στερίσκειν, παρὰ τὸ, Στερίζειν. — 47. Τοὺς κακοὺς δ' εὖ ποιοῦν.) Προσέθηκα τὸν σύνδεσμον, ἐξ ἀντιγράφου τοῦ Αὐγέρου, ἐν ᾧ φέρεται ἀνάνθρωπος, Κακοὺς δ' εὖ ποιοῦν. — 48. Τυχόντας.) Ὁ Βουδαῖος διαώρων, Τύπτοντας. Ἀλλ' οὐ χρὴ κατακινεῖν τὴν γραφὴν, οἱ γὰρ κύνας, οὐκ ἐπὶ μόνους τοὺς τύπτοντας ὁρμῶσιν, ἀλλὰ « πρὶν σέψασθαι εἰ φίλος, ἐν ὁμόνῳ φαρήσῃ, ὑλακτοῦσιν » ὥς φησιν ὁ φιλόσοφος. (Πθ. Νικολ. Κ. ζ'). — 49. Πιστεύοντας.) Ἐν τισι τῶν τοῦ Αὐγέρου ἀντιγράφων, Πιστεύσαντας. — 50. Ἐὰν ἀποδέχῃ κ. τ. λ.) Ὁ νοῦς, Ἐὰν ἐκείνους τῶν φίλων φιλήσῃ, δ' χαρίζονται σοι πρὸς τὸ φαυλότατον, ἤγουν ἐπὶ τῇ σῇ μεγίστῃ βλάβῃ, οὐχ ὡς ἔξεις φίλους, οἱ τινες ἂν ἀπεχθάνοντο σοι πρὸς τὸ βέλτιστον,

τουτέστιν ἐπὶ τῇ σῇ ὠφελείᾳ. — 51. Σεμνός.) Ἡ λέξις τῶν μέσων. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἐπὶ κακοῦ, τὸν ἀντικειμένον τῇ Ὁμιλητικῇ, τουτέστι τὸν ὑπερῷον, σημαίνει, καθὰ καὶ παρ' Εὐριπίδῃ (Ἰππολ. 94.),

... Τίς δ' οὐ σεμνὸς ἀχθαιὸς θροῶν;
Ἐν δ' εὐπροσηγόροις ἐστὶ τις χάρις.
Ἀλλαχοῦ δὲ (πρὸς Νικολ. σελ. 19) ἐπὶ καλοῦ τέταχε τὴν λέξιν, τὸν σύνουον τε καὶ σώφρονα, καὶ διὰ τοῦτο σεβασμοῦ ἄξιον, δηλώσαι βουλόμενος. Τῶν δύο τούτων σημασιῶν, μόνον τὴν τελειωτικὰν οἶδιν ἡ συνθήχεια. — 52. Τὸν μὲν γὰρ τῶν ὑπεροπτικῶν... τὸν δὲ τῶν ὁμιλητικῶν κ. τ. λ.) Ἐν ἄλλοις, Τῶν μὲν γὰρ τὸν ὑπεροπτικόν... τῶν δὲ τὸν ὁμιλητικόν. — 53. Πρὸς πάντα.) Ἔστιν ἐν οἷς τῶν ἀντιγράφων φέρεται, Πρὸς πάντας· ἐν ἑτέροις δὲ καὶ μετὰ τοῦ ἄρθρου, Πρὸς τοὺς πάντας. — 54. Τραχέως.) Ταχέως, δεῖν γράφειν ὑπελάμβανεν ὁ Βουδαῖος. — 55. Μηδὲ περὶ τὰ γελοῖα σπουδάξων.) Ἀντὶ τοῦ, Περὶ τὰ γελοῖα, ἐν τισι τῶν ἀντιγράφων φέρεται, Περὶ τὰ γελοῖα, τῆς, Παρὰ, χρόνον δηλοῦσας ἐνταῦθα· καὶ εἰ ἀποδέχοιο τὴν γραφὴν, γράφει καὶ

ἄκαιρον πανταχοῦ λυπηρόν) μηδὲ τὰς χάριτας ἀχαρίστως⁵⁶ χαριζόμενος, ὅπερ πάσχουσιν⁵⁷ οἱ πολλοί, ποιούντες μὲν εὖ,⁵⁸ ἀπὸ δὲ τοῖς φίλοις ὑπουργούντες· μηδὲ φιλαίτιος ὢν, βαρὺ γὰρ· μηδὲ φιλεπιτιμητής, παροξυντικὸν γάρ. Μάλιστα μὲν εὐλαβοῦ τὰς ἐν τοῖς πότοις συνουσίας· ἂν δὲ ποτέ σοι συμπέσῃ καιρὸς, ἐξανίστασο πρὸ μέθης.⁵⁹ Ὅταν γὰρ ὁ νοῦς ὑπὸ οἴνου διαφθαρῇ, ταῦτα πάσχει τοῖς ἄρμασι τοῖς τοὺς ἡνιόχους ἀποδάλλουσιν. Ἐκεῖνά τε γὰρ ἀτάκτως φέρεται, διαμαρτόντα τῶν εὐθυνούντων⁶⁰ ἥτε ψυχὴ πολλὰ σφάλλεται, διαφθαρείσης τῆς διανοίας. Ἀθάνατα μὲν φρονέει τῷ μεγάλῳ ψυχῳ⁶¹ εἶναι. Σηπτά δὲ τῷ συμμέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν. Ἦγοῦ τὴν παιδείαν τοσοῦτον μείζον ἀγαθὸν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσω τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες κερδαίνοντες πράττουσιν, αὕτη δὲ μόνη καὶ προσεξημίωσε τοὺς ἔχοντας· πολλάκις γὰρ, ὅν τοις λόγοις ἐλύπησαν, τοῦτον τοῖς ἔργοις τὴν τιμωρίαν ἔδοσαν.⁶² Οὐδὲ ἂν βούλη ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθὸν τι λέγε περὶ αὐτῶν⁶³ πρὸς τοὺς ἀπαγγελοῦντας·⁶⁴ ἀρχὴ μὲν γὰρ φιλίας, ἔπαινος, ἔχθρας δὲ, ψόγος. Βουλευόμενος, παραδείγματα ποιοῦ τὰ παρεληλυθότα τῶν μελλόντων· τὸ γὰρ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ ταχίστην⁶⁵ ἔχει τὴν διάγνωσιν. Βουλευοῦ μὲν βραδέως, ἐπιτέλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα. Ἦγοῦ κράτιστον εἶναι παρὰ μὲν τῶν θεῶν⁶⁶ εὐτυχίαν, παρὰ δὲ ἡρῶν αὐτῶν εὐβουλίαν. Περὶ ὧν ἂν αἰσχύνῃ παρῥησιασάσθαι, βούλει δὲ τισι τῶν φίλων ἀνακοι-

ἐν τοῖς ἐχομένοις, Παρὰ τὰ σπουδαῖα, καθὰ καὶ φέρεται ἐν τῇ τοῦ Ἀγαπίου ἀντιγράφῳ. — 56. Ἀχαρίστως.) Ἐν τῶν ἀντιγράφων φέρει, Ἀχαρίστοις· ἀμεινον δὲ τὸ κατ' ἐπιβόημα, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ ἐπαγόμενον, Ἀπὸ δὲ. — 57. Πάσχουσιν.) Ἐν ἄλλ. Ποιοῦσιν. — 58. Ποιούντες μὲν εὖ.) Ἐκ διορθώσεως τοῦ Βουδίου προστέθηκεν ὁ Οὐδῖος, τὸ, Εὖ. Ἔστι δὲ ταῦτον τῷ Εὐπαιδούντες, ἔχουν εὐεργετοῦντες. Ἡ δὲ γνώμη μετενηχῆσθαι ἔοικεν ἐκ τῶν Εὐρυπιδου (παρὰ Λυκούργ. κατὰ Λεοκράτ. § 24), Τὰς χάριτας ὅσας εὐγενῶς χαρίζεται.

Ἡ δὲ ἐν βροτοῖσιν οἱ δὲ δρῶσι μὲν, Χρόνῳ δὲ δρῶσι πολλῷ, θυγενέστεροι.

— 59. Ἐξανίστατο πρὸ μέθης.) Καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ Θεόγνιδος (477),

Ἀλλ' ἢ, πρὶν μεθύειν, ὑπανίστατο (ἔπ. Ἀπανάστασο)...

Ἡ, πασῶν μὴ πῦναι.....

— 60. Διαμαρτόντα τῶν εὐθυνούντων.)

Ἐκ τοῦ Ἀγαπίου ἀντιγράφου, ἀντί τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς, Διαμαρτόντα τῶν εὐθυνούντων. Τὸ δὲ Εὐθυνούντων φέρεται καὶ ἐν τῷ ἐμφ. — 61. Μεγάλῳ ψυχῳ.) Ἐλευθέριος. Δύναται γὰρ καὶ τοῦτο τὸ νόημα, εἶγε, καθὰ φησὶν Ἀριστοτέλης (Ἠθ. Νικομ. Δ, η), ὁ μεγάλῳ ψυχῳ «Ὅσος εὖ ποιεῖν, εὐεργετοῦμενος δὲ αἰσχύνεται... καὶ ἀντιειρηνητικὸς πλείονων.» Μεγαλοψύχους δ' ἀνδράζον κατ' εὐφημισμὸν καὶ τοὺς ἡλιθίους, καὶ Μεγαλοψυχίαν τὴν ἡλιθιότητα. (Πλάτων, Β' Ἀλκιβιάδ. σελ. 140, καὶ 150.) — 62. Εὐπαιδῶν... ἔδοσαν.) Πρὸς τὸ, ἔχοντας· ἐν τινι δὲ τῶν ἀντιγράφων, Ἐλύπησε... ἔδωκεν, πρὸς τὸ, Ἀπαιδευσία. Ἀμεινον δὲ τὸ πρῶτον. — 63. Περὶ αὐτῶν.) Τινὰ τῶν ἀντιγράφων φέρει, Περὶ αὐτῶν πρῶτον. — 64. Ἀπαγγελοῦντας.) Ἐκ διορθώσεως ἑτέρων, ἀντί τοῦ Ἀπαγγέλλοντας. — 65. Ταχίστην.) Ἐν ἄλλοις, Πλείστην. — 66. Παρὰ μὲν τῶν θεῶν.) Ἐξ ἀντιγράφων, ἀντί τοῦ, Παρὰ μὲν θεῶν.

νώσασθαι, χρῶ τοῖς λόγοις, ὡς περὶ ἀλλοτρίου τοῦ πράγματος· οὕτω γὰρ τὴν ἐκείνων τε γνώμην αἰσθήσῃ, καὶ σεαυτὸν οὐ καταφανῆ ποιήσεις. Ὅταν δὲ ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ μέλλης τινὶ συμβουλευέσθαι,⁶⁷ σκόπει πρῶτον, πῶς τὰ ἐκυτοῦ διώκησεν·⁶⁸ ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς⁶⁹ περὶ τῶν ἰδίων,⁷⁰ οὐδέποτε καλῶς βουλευσεται περὶ τῶν ἀλλοτρίων. Οὕτω δ' ἂν μάλιστα βουλευέσθαι⁷¹ παροξυνθείης, εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἐπιβλέψεις· καὶ γὰρ τῆς ὑγείας πλείστην ἐπιμέλειαν ἔχομεν, ὅταν τὰς λύπας τὰς ἐκ τῆς ἀρρώστιας ἀναμνησθῶμεν. Μιμοῦ τὰ τῶν βασιλέων ἦθῃ, καὶ δίδωκε τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύματα· δόξεις γὰρ αὐτοὺς ἀποδέχσθαι, καὶ ζηλοῦν· ὥστε σοι συμβήσεται παρὰ τῇ πλήθει μᾶλλον εὐδοκίμεῖν, καὶ τὴν παρ' ἐκείνων εὐνοίαν βεβαιωτέραν ἔχειν. Πείθου μὲν καὶ τοῖς νόμοις⁷² τοῖς ὑπὸ τῶν βασιλέων κειμένοις· ἰσχυρότατον μὲν τοι νόμον ἡγοῦ τὸν ἐκείνων τρόπον. Ὡς περ γὰρ τῶν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον, τὸ πλήθος θεὶ θεραπεύειν, οὕτω καὶ τὸν ἐν μοναρχίᾳ κατοικοῦντα, τὸν βασιλέα προσήκει θαυμάζειν. Πῆς ἀρχὴν κατασταθείς, μηδενὶ χρῶν πονηρῶ πρὸς τὰς διοικήσεις· ὧν γὰρ ἂν ἐκεῖνος ἀμάρτη,⁷³ σοὶ τὰς αἰτίας ἀναθήσουσιν. Ἐκ τῶν κοινῶν ἐπιμελειῶν ἀπαλλάττου, μὴ πλουσιώτερος, ἀλλ' ἐνδοξότερος· πολλῶν γὰρ χρημάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος. Μηδενὶ πονηρῶ πράγματι μήτε παρίστασο, μήτε συνηγόρει· δόξεις γὰρ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν, οἷά περ ἂν τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοηθῇς. Παρασιτεύαζε σεαυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δύνασθαι,⁷⁴ ἀνέχου δὲ τὸ ἴσον ἔχειν ἵνα δοκῇς⁷⁵ ὀρέγεσθαι τῆς δικαιοσύνης, μὴ δι' ἀσθένειαν, ἀλλὰ δι' ἐπείκειαν. Μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν πενίαν,⁷⁶ ἢ πλοῦτον ἄδικον· τοσούτῳ γὰρ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅση τὰ μὲν ζῶντα·

— 67. Συμβουλευέσθαι.) Ἐνία τῶν ἀντιγράφων φέρει, βουλευέσθαι, ἕτερά δὲ, Συμβούλῳ χρῆσθαι. — 68. Σκόπει πρῶτον πῶς τὰ ἐκυτοῦ διώκησεν.) Ἐν ἑτέροις γράφεται, Σκόπει πρῶτον (ἄλλοι Πρότερον) πῶς ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ διώκησεν. — 69. Ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς κ. τ. λ.) Τούτῳ καὶ οἱ Πάριοι χρησάμενοι τεκμηρίῳ, διήλλαξαν στασιάζοντας τοὺς Μιλησίους· διεξιελθόντες γὰρ τὴν χώραν αὐτῶν, ὧν εὗρον τοὺς ἀγροὺς εὖ ἐξειργασμένους, τοῦτοις καὶ τῆς πόλεως τὴν διοίκησιν ἐπέτρεψαν. (Ἡροδότ. Ε, κθ.) — 70. Περὶ τῶν ἰδίων.) Ἐν ἄλλοις, Ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἔστι δ' ἅ τῶν ἀντιγράφων φέρει, Περὶ τῶν οἰκείων. — 71. Μάλιστα βουλευέσθαι.) Ἐν ἄλλοις, Εἰ μάλιστα βουλευέσθαι. — 72. Πεί-

θου μὲν καὶ τοῖς νόμοις.) Λέγει ἐν ἄλλοις ὁ, Καὶ καὶ Λεῖπῳ οὐδὲν ὑμνιᾶται τῶν λεγομένων τῶν νόμων. — 73. Ἀμάρτη.) Ἐκ τοῦ Στοβαίου (σελ 308) ἡ γραφή, ἀντὶ τοῦ, Ἀμάρτου· ἐν ἄλλοις δὲ φέρεται, Διαμάρτη. — 74. Δύνασθαι.) Ἐξ ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ, Δυνάμενον. — 75. Ἴνα δοκῇς.) Ἐν ἄλλοις, Ἴνα δοκῇς γ' ἂν. — 76. Μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν πενίαν κ. τ. λ.) Ἐκ τοῦ Θεόγνιδος (147),

Βούλει δ' εὐσεβέων ὀλίγους σὺν χρήματι οἰκεῖν,

Ἡ πλουτεῖν, ἄδικως, χρήματα πασάμενος.

Ἐν δὲ δικαιοσύνη συλλήθεον πάρεσθαι ἔστι.

μόνον ὠφελεῖ, ἡ δὲ καὶ τελευτήσασσι δόξαν παρασκευάζει κακείνων μὲν καὶ τοῖς φαύλοις μέτεστι,⁷⁷ ταύτης⁷⁸ δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν. Μηδὲνα ζήλου τῶν ἐξ ἀδικίας κερδαινόντων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέχου τοὺς μετὰ δικαιοσύνης ζημιωθέντας· οἱ γὰρ δίκαιοι τῶν ἀδίκων, εἰ μὴδὲ ἄλλοι⁷⁹ πλεονεκετοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίαις ὑπερέχουσι. Πάντων μὲν ἐπιμελοῦ τῶν περὶ τὸν βίον, μάλιστα δὲ τὴν σεαυτοῦ φρόνησιν ἄσκει· μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ, νοῦς ἀγαθός ἐν ἀνθρώπου σώματι. Πειρῶ τὸ μὲν σῶμα εἶναι φιλόπονος, τὴν δὲ ψυχὴν⁸⁰ φιλόσοφος· ἵνα τῷ μὲν ἐπιτελεῖν δύνη τὰ δόξαντα, τῇ δὲ προορᾶν ἐπίστη τὰ συμφέροντα. Πᾶν ὅτι ἂν μέλλης λέγειν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ· πολλοῖς γὰρ ἡ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας.⁸¹ Δύω ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν, ἡ περὶ ὧν οἴσθα σαφῶς, ἡ περὶ ὧν ἀναγκάσιον εἰπεῖν. Ἐν τούτοις γὰρ μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς⁸² κρείττων ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄμεινον σιγᾶν, ἢ λέγειν. Νόμιζε μὴδὲν εἶναι τῶν ἀνθρώπων βέβαιον· οὕτω γὰρ οὐτ' εὐτυχῶν ἔση περιχαρὴς, οὕτε δυστυχῶν περίλυπος. Χαίρει μὲν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀγαθῶν, καὶ λυποῦ μετρίως ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις τῶν κακῶν· γίγνου δὲ τοῖς ἄλλοις μὴδ' ἐν ἐτέροις⁸³ ὧν κατὰ δῆλος. Ἄτοπον γὰρ τὴν μὲν οὐσίαν ἐν ταῖς οἰκίαις ἀποκρύπτειν, τὴν δὲ διάνοιαν φανεράν ἔχοντα περιπατεῖν. Μᾶλλον εὐλαβοῦ ψόγον ἢ

— 77. Κακείνων μὲν καὶ τοῖς φαύλοις μέτεστι.) Προτέθηκεν τὸν δεύτερον, καὶ τοῦτο μὲν, ἐξ ὧν Ἰσοκράτης ἐρεῖ κατωτέρω (Πρὸς Νικοκλ. σελ. 18), «Καὶ ἐπὶ μὲν καὶ τοῖς φαύλοις ἐνίοτε παραγίνεται,» τοῦτο δὲ, ἐκ τῶν Θεόγνιδος (151),

Χρήματα μὲν δαίμων καὶ παγκάκῳ ἀνδρὶ δίδωσιν.

Η' δ' ἀρετὴ ὀλίγοις ἀνδράσι, Κύρῳ, ἔπεται.

Καὶ γὰρ ἐκ τούτων ἔοικε καὶ ταύτην ἔπαισθαι τὴν γνώμην ὁ Ῥήτωρ. Ἔστι δὲ πιστώσασθαι τὴν ἡμετέραν διόρθωσιν καὶ ἐκ τοῦ εἰς Δημοσθένην ἀναφερομένου Ἑρωτικοῦ (σελ. 1413 ἐκδ. Ρείσι). — 78. Ταύτης.) Τῆς δόξης δηλονότι τῆς ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης παρασκευαζομένης. — 79. Μηδὲν ἄλλο.) Ἐν ἄλλοις φέρεται, Μηδενὶ ἄλλῳ. — 80. Τὸ μὲν σῶμα... τὴν δὲ ψυχὴν.) Ἐν ἄλλοις, τῷ μὲν σώματι... τῇ δὲ ψυχῇ.

— 81. Τῆς διανοίας.) Σημειώσεται καὶ πάλιν τὴν Διάνοιαν ἀντικειμένην τῇ Γνώμῃ· καὶ γὰρ τὰ προπετώσ καὶ ἀπεριοκίπτως λεγόμενα, διάνοις, οὐ

γνώμης, εἰκότως ἂν λέγοντο γεννημάτων. — 82. Σιγῆς.) Παρὰ δὲ τῷ Στοβαῖῳ (σελ. 215) γράφεται, Σιωπῆς. Ἀμεινον δὲ τὸ πρῶτον. Σιωπὴ μὲν γὰρ ἐστὶν ἐπίσχεσις λόγου, ὃν ἥρξατο τις λέγειν, Σιγὴ δὲ, τήρησις λόγου, ὃν ἔμελλε λέγειν. Καὶ σιωπᾶ μὲν ὁ παύμενος τοῦ λέγειν· Σιγᾶ δὲ ὁ μὴδ' ὀρχήν φθεγξάμενος. — 83. Μηδ' ἐν ἐτέροις.) Ὁ πρὸ ἡμῶν, Ἐν μᾶλλον, ἐξ ἀντιγράφου. Χαίρουσι μέντοι οὐ Ἀττικοὶ ταῖς τοιαύταις τμήσεσιν οἷον ἔστι καὶ τὸ παρὰ τῷ Δημοσθένει (σελ. 1236) Μηδὲ μεθ' ἐτέρων, ἀντὶ τοῦ, Μετὰ μᾶλλον. Οὕτω γὰρ καὶ τῷ, Οὐδὲν, καὶ τῷ, Μηδὲν, ὡς ἐπὶ τὸ πάλιν παρεντιθέσθαι, οὐ προτιθέσθαι, τὰς προθέσεις, Μηδ' ἐν ἐνί, Οὐδὲ καθ' ἐν, κ. τ. λ. λέγοντες, ἀντὶ τοῦ, Ἐν μᾶλλον, Κατ' οὐδὲν κ. τ. λ. Καὶ τὸ, Ὡς δὲ ἐν ταῖς ἐπιτάσεσιν ὑπεριθιάζουσιν, Ὡς μετὰ πλείστων, λέγοντες (Νικοκλ. σελ. 23) ἀντὶ τοῦ, Μεθ' ὡς πλείστων. Τῷ δὲ ὁμοιωματικῶ, Ὡς αὐτῶς, παρεντιθέσθαι τὸν σύνδεσμον, Ὡς δ' αὐτῶς λέγοντες ἀντὶ τοῦ Ὡς αὐτῶς δὲ,

κίνδυνον· δεῖ γὰρ εἶναι φοβεράν τοῖς μὲν φαύλοις τὴν τοῦ βίου τελευτήν, τοῖς δὲ σπουδαίοις τὴν ἐν τῷ ζῆν ἀδοξίαν. Μάλιστα μὲν πειρῶ ζῆν κατὰ τὴν ἀσφάλειαν· ἐάν δέ ποτέ σοι συμβῇ κινδυνεύειν, ζῆται τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν μετὰ καλῆς δόξης, ἀλλὰ μὴ μετ' αἰσχροῦς φήμης. Τὸ μὲν γὰρ τελευτῆσαι πάντων ἡ πεπραμένη κατέκρινε· τὸ δὲ καλῶς ἀποθανεῖν ἴδιον τοῖς σπουδαίοις ἢ φύσις ἀπένειμε.⁸⁴

§ 5. Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ πολλά τῶν εἰρημένων οὐ πρόπει σοι πρὸς τὴν νῦν παρούσαν ἡλικίαν. Οὐδὲ γὰρ ἐμέ τοῦτο διέλαθεν· ἀλλὰ προσιλόμην διὰ τῆς αὐτῆς πραγμάτων, ἅμα τοῦ τε παρόντος βίου συμβουλίαν² ἐξενεγκεῖν, καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου παράγγελμα καταλιπεῖν. Τὴν μὲν γὰρ τούτων χρεῖαν ῥαδίως εἰδήσεις, τὸν δὲ συμβουλευόντα μετ' εὐνοίας χαλεπῶς εὐρήσεις. Ὅπως οὖν τὰ λοιπὰ μὴ παρ' ἑτέρου ζητῆς, ἀλλ' ἐντεῦθεν, ὥσπερ ἐκ ταμείου, προσφέρης,³ φήθην δεῖν μηδὲν παρκαλιπεῖν, ὧν ἂν ἔχω σοι συμβουλευεῖν. Πολλὴν δ' ἂν τοῖς θεοῖς⁴ χάριν σχοίην, εἰ μὴ διαμάρτομι τῆς δόξης, ἧς ἔχων⁵ περὶ σεῦ τυγχάνω. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων τοὺς πλείστους εὐρήσομεν, ὥσπερ τῶν σιτίων τοῖς ἡδίστοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑγιεινοτάτοις χαίροντας, οὕτω καὶ τῶν φίλων τοῖς συνεξαμαρτάνουσι πλησιάζοντας, ἀλλ' οὐ τοῖς νουθετοῦσι. Σὲ δὲ νομίζω τούναντίον τούτων ἐγνωκέναι, τεκμηρίῳ χρώμενος τῇ περὶ τὴν ἄλλην σου παιδείᾳ φιλοπονίᾳ·⁶ τὸν γὰρ αὐτῇ τὰ βέλτιστα πράττειν ἐπιτάττοντα, τοῦτον εἰκὸς καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν παρακαλοῦντας ἀποδέχεσθαι. Μάλιστα δ' ἂν παροξυνθείης ὀρεχθῆναι τῶν καλῶν ἔργων, εἰ καταμάθοις, ὅτι καὶ τὰς ἡδονὰς τὰς ἐκ τούτων μάλιστα γνησίας ἔχομεν.⁷ Ἐν μὲν

— 84. Ἰδίον τοῖς σπουδαίοις ἢ φύσις ἀπένειμε.) Κακῶς παρὰ τῷ Στοβαίῳ (σελ. 356) γράφεται, Τῶν σπουδαίων, ἀντὶ τοῦ, Τοῖς σπουδαίοις· ἡμάρτυται δ' ὡσαύτως ἐν τισὶ τῶν ἀντιγράφων καὶ ἡ τῶν τριῶν τελευταίων λέξεων, Ἡ φύσις ἀπένειμε, παραλείψις.

§ 5. 2. Συμβουλίαν.) Σημειῖται τὸ σπάνιον, Συμβουλίαν, ἀντὶ τοῦ Συμβουλῆν. — 3. Ὅσπερ ἐκ ταμείου προσφέρης.) Ἰσως γραπτέον κατὰ μέσσην διάθεσιν, Προφέρει· ἢ γὰρ μεταφορὰ, ἡ παραβολή, ἀπὸ τῶν ἐδωδῶν, αἵ τις προαιρεῖται καὶ προσφέρεται, ἥτοι ἐξάγει ἰδίας ἐνεκα χρήσεως. — 4. Τοῖς θεοῖς.) Ἐν ἄλλοις, τῇ θεῷ. — 5. Ἡς ἔχων.) Ἐξ ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ, Ἦν ἔχων· ἐρεῖ δὲ ἂν τοῖς ἐξῆς καθ' ὅμοιον σχῆμα συν-

τάξεως, »Τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις, οἷς ἔχομενα. — 6. Φιλοπονία.) Ἐν ἄλλοις, Φιλοσοφία· καὶ ἴσως ἄμεινον· Φιλοσοφία γὰρ παρὰ τῷ Ἰσοκράτει, οὐ μόνον ἅπαντα ἡ ἐγκύκλιος παιδεία, ὡς ἔρθην εἰπῶν (σελ. 3), ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ αὐτὴν διατριβή, καθὰ καὶ τῷ φιλοσοφεῖν πολλάκις ἐπὶ τοῦ περὶ αὐτὴν καταγίνεσθαι, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπλῶς περὶ τι ποιεῖσθαι, ὡς ἔστιν Ἀρποκρατίων (λέξ. Φιλοσοφεῖν). — 7. Τὰς ἡδονὰς τὰς ἐκ τούτων μάλιστα γνησίας ἔχομεν.) Λέει τὸ δεύτερον ἄρθρον, καὶ τὸ, Μάλιστα, παρὰ τῷ Στοβαίῳ (σελ. 67). Τὸ δὲ, Γνησίας, ἐξ εἰκασίας ἑτέρων παρείληθα, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς, Γνησίως· ἐπεὶ καὶ πρεῖον, Τέρψις εὐκρινεῖς καὶ βε-

γάρ τῷ ῥαθυμεῖν, καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν, εὐθὺς αἱ λύ-
παι ταῖς ἡδοναῖς παραπεπήγασιν⁸ τὸ δὲ περὶ τὴν ἀρετὴν φι-
λοπονεῖν,⁹ καὶ σωφρόνως τὸν ἑαυτοῦ βίον οἰκονομεῖν, αἱ τὰς
τέρψεις εἰλικρινεῖς καὶ βεβαιότερας ἀποδίδωσι. Κάκει μὲν πρῶ-
τον ἡσθόντες, ὕστερον ἐλυπήθημεν ἐνταῦθα δὲ, μετὰ τὰς λύ-
πας, τὰς ἡδονὰς ἔχομεν. Ἐν ἅπασι δὲ τοῖς ἔργοις, οὐχ οὕτω
τῆς ἀρχῆς μνημονεύομεν, ὥς τῆς τελευταῖας αἰσθησιν λαμβάνομεν
τὰ γὰρ πλείστα τῶν περὶ τὸν βίον, οὐ δι' αὐτὰ τὰ πράγματα
ποιοῦμεν, ἀλλὰ τῶν ἀποβαινόντων ἕνεκα διαπονοῦμεν.

§ 6. Ἐνθυμοῦ δὲ, ὅτι τοῖς μὲν² φαύλοις ἐνδέχεται τὰ τυ-
χόντα πράττειν (εὐθὺς³ γὰρ τοῦ βίου τοιαύτην πεποιήνται τὴν
ὑπόθεσιν)· τοῖς δὲ σπουδαίοις οὐχ οἶοντε τῆς ἀρετῆς ἀμελεῖν,
ἢ πολλοὺς ἔχειν τοὺς ἐπιπλήττοντας.⁴ Πάντες γὰρ μισοῦσιν οὐχ
οὕτω τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, ὥς τοὺς ἐπικεικῆς μὲν φάσκοντας
εἶναι, μηδὲν δὲ τῶν τυχόντων διαφέροντας· εἰκότως. Ὅπου
γὰρ τοὺς τῷ λόγῳ μόνῳ ψευδομένους ἀποδοκιμάζομεν, ἥπου⁵
τοὺς τῷ βίῳ παντὶ ἐλαττωμένους, οὐ φαύλους εἶναι φήσομεν;
Δικαίως δ' ἂν τοὺς τοιούτους ὑπολάβοιμεν, μὴ μόνον εἰς ἑαυ-
τοὺς ἀμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης εἶναι προδότας· ἢ μὲν
γὰρ αὐτοῖς χρήματα καὶ δόξαν καὶ φίλους⁶ ἐνεχείρισεν, οἱ δὲ
σφᾶς αὐτοὺς ἀναξίους τῆς ὑπαρχούσης εὐδαιμονίας κατέστησαν.

θαιότερας, ἐρεῖ. — 8. Αἱ λύπαι
ταῖς ἡδοναῖς παραπεπήγασιν) Γεντι-
κῶς καὶ πλησίον ἀλλήλαις κεῖν-
ται· καὶ, καθάπερ ἔλεγε Σωκράτης
(παρὰ τῷ Πλάτῳ. Φαιδ. σελ. 60),
εἰάν τις διώκῃ τὴν ἡδονὴν καὶ λαμ-
βάνῃ, σχεδόν τι ἀνυχράζεται καὶ τὴν
λύπην λαμβάνειν, ὥσπερ ἐκ μιᾶς κο-
ρυφῆς ἡμμένας δύο θύσας. Τοῦτο τὸ
χωρίον καὶ Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς (Πυ-
ρρών. ὑποτυπ. Γ, κδ.) αὐταῖς σχεδόν
λέξεις προήνεγκε, «Πᾶσι γὰρ ἡδονῇ
παραπείνηεν ἀληθῶν.» — 9. Φιλοπο-
νεῖν.) Παρὰ δὲ τῷ Στοβαίῳ (σελ. 67)
γράφεται, Ἀεὶ πονεῖν.

§ 6. 2. Ὅτι τοῖς μὲν κ. τ. λ.) Ὅ-
τι, ἐξ ἀντιγράφων, ἀντὶ τοῦ παρὰ
τοῖς ἄλλοις, διότι. — 3. Εὐθὺς.) Ἀπ'
αὐτῆς τῆς ἀρχῆς σημαίνει ἐνταῦθα
τὸ, Ἐθὺς. Ἐπεὶ τὸν Σχολιαστὴν τοῦ
Ἀριστοφάνους (Νεφ. 1013). — 4. Ἡ
πλείους ἔχειν τοὺς ἐπιπλήττοντας.) Ὁ
Διαξευκτικὸς ἐνταῦθα σημαίνει τὸ, Εἰ
δὲ, ὃ προσυπακουστίον τὸ, Ἀμελήσου-
σι, καὶ τὸ, Ἀνάγκη, τὸ μὲν διὰ τὸ
προσηγμένον, Ἀμελεῖν, τὸ δὲ Ἀνά-
γκη, ἐξ ἀναλόγου ὡς ἀντικείμενον τῷ,

Οὐχ οἶον τε. Ὁ νοῦς, Οὐ δυνατόν τῆς
ἀρετῆς ἀμελεῖν τοῖς σπουδαίοις· εἰ δ'
ἀμελήσουσιν, ἀνάγκη ὑπὸ πολλῶν αὐ-
τοὺς ἐπιπλήττεσθαι. Καὶ τοῦτο μὲν
σημαίνει ὁ, Ἡ, ὁπόταν ἀποφατικῇ ἐπά-
γεται προτάσει· εἰ δὲ καταφράσει ἢ
προηγούμενῃ πρότασις, ἀναλείπεται τη-
νικαῦτα εἰς τὸ, Εἰ δὲ μή. Παράδειγμα
τούτου ἔστω τὸ ἐκ τῆς Ἰλιάδος (Ζ, 164),
Τεθναίης, ὦ Προῖτ', ἢ κἄκτανε Βελ-
λεροφόντην.

δύναται γὰρ ἐνταῦθα ὁ Διαξευκτικὸς
τὸ, Εἰ δὲ μή βούλει τεθνᾶναι. Ἐρύ-
λαξε δὲ καὶ ἡ συνήθεις ἐπ' ἀμφοτέρων
τὴν χρῆσιν ταύτην τοῦ, Ἡ, οἶον, εἰ
τις φήσει, «Κάμει καθὼς σὲ λέγω,
ἢ θέλεις τὸ μετανοῆσαι,» καὶ «Μὴ τὸ
κάμει, ἢ θέλεις τὸ μετανοῆσαι.» ἐπὶ μὲν
γὰρ τοῦ πρώτου, τῷ, Ἄν δὲ τὸ κά-
μει, ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου, τῷ, Ἄν τὸ
κάμει, ἰσοδυναμεῖ ὁ Διαξευκτικὸς. — 5.
Ἡπου.) Πόσω μᾶλλον. Ἐν τινι τῶν ἀν-
τιγράφων φέρεται, Ἡπου γε, μετὰ τοῦ
μειωτικῶς. οὐδ' οὕτω κικῶς· ἀμφοτέ-
ροις γὰρ λέγεται. Οἱ δὲ πρὸ ἡμῶν κα-
κῶς ἔρραρον, Ἡπου, παροξυνόντας. —
6. Καὶ φίλους.) Λειτουργοῦν αἱ δύο λέξεις

Εἰ δὲ δεῖ, θνητὸν ὄντα, τῆς τῶν θεῶν στοχάσασθαι διανοίας, ἡγοῦμαι κάκεινους ἐπὶ τοῖς οἰκειοτάτοις⁷ μάλιστα δηλῶσαι, πῶς ἔχουσι πρὸς τοὺς φαύλους καὶ τοὺς σπουδαίους τῶν ἀνθρώπων.⁸ Ζεὺς γάρ Ἡρακλέα καὶ Τάνταλον γεννήσας (ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι, καὶ πάντες πιστεύουσι), τὸν μὲν⁹ διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησε, τὸν δὲ¹⁰ διὰ τὴν κοκίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν. Οἷς χρή¹¹ παραδείγμασι χρωμένους ὀρέγεσθαι τῆς καλοκάγαθίας, καὶ μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μαυθάνειν, καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν,¹² εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν, ἀναγινώσκειν. Ὡς περ γὰρ τὴν μέλιτταν ὁρῶμεν ἐφ' ὅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθίζανουσιν, ἀφ' ἐκάστου¹³ δὲ τὰ χρήσιμα¹⁴ λαμβάνουσιν, οὕτω χρή καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους, μηδενὸς μὲν ἀπείρου ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν. Μόλις γὰρ ἂν τις ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμελείας τὰς τῆς φύσεως ἀμαρτίας ἐπικρατήσῃεν.¹⁵

Β'. ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ.

Περὶ τοῦ βασιλεύειν, ἢ περὶ βασιλείας. (α)

§ 1. Οἱ μὲν εἰσθότες, ὦ Νικόκλης, ὑμῖν τοῖς βασιλεύουσιν ἐσθότης ἄγειν, ἢ χρυσὸν εἰργασμένον, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων κτημάτων,² ὧν αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς εἰσιν, ὑμεῖς δὲ πλουτεῖτε,

αὐταὶ ἐν τινὶ τῶν ἀντιγράφων. — 7. Οἰκειοτάτοις.) Ἐν τῷ τοῦ Λαγγίου ἀντιγράφῳ, Συγγενεστάτοις. — 8. Ἀνθρώπων.) Ἐν τινὶ τῶν τοῦ Αὐγέρου ἀντιγράφων, Ἀνδρῶν. — 9. Τὸν μὲν.) Τὸν Ἡρακλῆα. — 10. Τὸν δέ.) Τὸν Τάνταλον περὶ οὗ ἐπιθετὰ σημειωθέντα μοι εἰς τὸν Νικόλαον τὸν Δαματτηνὸν (Πρόδρ. Ἑλλ. Βιβλιοθ. σελ. 379). — 11. Οἷς χρή.) Δεῖ, ἀντὶ τοῦ, Χρή, ἐν τινὶ τῶν Αὐγέρου ἀντιγράφων. — 12. Καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν.) Τῶν μὴ ἐμμέτρως, ἀλλὰ καταλόγῳ ἀντιγραφέντων, ἀντιδιασταλμένως πρὸς τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺτους γὰρ σοφιστὰς καταχρηστικῶς ἐκάλουν (Σχόλ. Ἀριστοφ. Νεφ. 330.). — 13. Ἀφ' ἐκάστου.) Ἐν τοῖς Αὐγέρου ἀντιγράφοις, Ἀφ' ἐκάστων. — 14. Τὰ χρήσιμα.) Ἐν τοῖς αὐτοῖς, Τὰ βέλτιστα. — 15. Ἐπικρατήσῃεν.) Ἐ τοῖς αὐτοῖς ἀπροβέβαιος, Κρατήσῃεν. Τέτακται δὲ ὡς τὸ Ἐπικρατεῖν, ἐπὶ τοῦ, Καυλῶν, ἢ Συνέχειν, ὅθεν

ἀπηνέγκατο καὶ τὴν σύνταξιν, πρὸς γενικὴν κατὰ πλεῖονα χρῆσιν συναπτόμενον.

(α) Ἐπιγράφεται μὲν ὁ λόγος, παρ' Ἀπασί, «Πρὸς Νικόκλην, περὶ τοῦ βασιλεύειν, ἢ περὶ βασιλείας» συντομωτέρας δ' ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, «Πρὸς Νικόκλῆα, περὶ βασιλείας.» Νικόκλης δὲ, Σαλαμίνιος τῆς ἐν Κύπρῳ ἐτυράννευε, παρὰ τοῦ πατρὸς Εὐαγόρου τὴν τυραννίδα διαδεχόμενος, ὡς γούν ἐστι καταμαθεῖν ἐκ τῶ παρόντος λόγου καὶ ἐτέρου τοῦ μετὰ τούτον, ἐπιγραφμένου, Νικόκλης. Ἡ γὰρ τῶν Κυπρίων βασιλείων ἱστορία πολλὰς ἔχει τὰς ἀμφισβητήσεις τε καὶ ἀπορίας. Νικόκλῆα γὰρ ὀνομάζει ὁ Διόδωρος καὶ τὸν εὐνοῦχον, ὑφ' οὗ Εὐαγόρας ἐδολοφονήθη· ὁ δὲ Πολυδεύκης, καὶ τούτου τὸν ἡμέτερον Νικόκλῆα, πρὸς ὃν ὁ Ἰσοκράτης λόγος, οὐκ Εὐαγόρου, ἀλλὰ Τιμάρχου, γεγονέναι λέγει (Μεῦρτ. Κύπρ. Β, ι').

§ 1. 2. Κτημάτων.) Τῶν-την προεί-

λίαν ἔδοξαν εἶναι μοι καταφανεῖς, οὐ δόσιν, ἀλλ' ἐμπορίαν ποιούμενοι, καὶ πολὺ τεχνικώτερον αὐτὰ πωλοῦντες τῶν ὁμολογούντων καπηλεύειν. Ἐγὼ δ' ἠγησάμην³ ἂν ταύτην καλλίστην γενέσθαι δωρεάν, καὶ χρησιμωτάτην, καὶ μάλιστα πρέπουσαν, ἐροῖτε δοῦναι, καὶ σοὶ λαβεῖν, εἰ δυνηθεῖν ὀρίσται, ποίων ἐπιτηδεύμάτων ὀρεγόμενος, καὶ τίνων ἔργων ἀπεχόμενος, ἀριστ' ἂν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν βασιλείαν διοικήσῃς. Τοὺς μὲν γὰρ ιδιώτας ἔστι πολλὰ τὰ παιδεύοντα, καὶ μάλιστα μὲν τὸ μὴ τρυφᾶν, ἀλλ' ἀναγκάζεσθαι περὶ τοῦ βίου καθ' ἐκάστην ἀγωνίζεσθαι τὴν ἡμέραν· ἔπειθ' οἱ νόμοι, καθ' οὓς ἕκαστοι πολιτευόμενοι τυγχάνουσιν· ἔτι δ' ἡ παρόρησία, καὶ τὸ φανερώς ἐξεῖναι τοῖς τε φίλοις ἐπιπλῆξαι, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι ταῖς ἀλλήλων ἀμαρτίαις· πρὸς δὲ τούτοις, τινὲς καὶ τῶν ποιητῶν τῶν προγεγενημένων ὑποθήκας, ὡς χρὴ ζῆν, καταλελοίπασιν, ὥστ' ἐξ ἀπάντων τούτων εἰκὸς αὐτοὺς βελτίους γίνεσθαι. Τοῖς δὲ τυράννοις οὐδὲν ὑπάρχει τοιοῦτον· ἀλλ' οὓς μᾶλλον ἔδει τῶν ἄλλων παιδεύεσθαι,⁴ ἐπειδὴν εἰς τὴν ἀρχὴν κατασταθῶσιν, ἀνουθέτηται διατελοῦσιν. Οἱ μὲν γὰρ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων αὐτοῖς οὐ πλησιάζουσιν· οἱ δὲ συνόντες, πρὸς χάριν ὀμιλοῦσι. Καὶ γὰρ τοὶ κύριοι γιγνομενοὶ⁵ καὶ χρημάτων πλείστων, καὶ πραγμάτων μεγίστων, διὰ τὸ μὴ καλῶς χρῆσθαι ταύταις ταῖς ἀφορμαῖς, πεποιθήκασιν ὥστε πολλοὺς ἀμφισβητεῖν, πότερόν ἐστιν ἄξιον ἐλᾶσθαι, τὸν βίον τὸν τῶν ιδιωτευόντων⁶ μὲν, ἐπιεικῶς δὲ πραττόντων,⁷ ἢ τὸν τῶν τυραννεύοντων. Ὅταν μὲν γὰρ ἀποβλέψουσιν εἰς τὰς τιμὰς, καὶ τοὺς πλοῦτους, καὶ τὰς δυναστείας, ἰσοθέους ἅπαντας⁸ νομίζουσι τοὺς ἐν ταῖς μοναρχίαις ὄντας· ἐπειδὴν δὲ ἐνθυμηθῶσι⁹ τοὺς φόβους, καὶ τοὺς

λετο Διὸς τὴν γραφὴν, καὶ μετ' αὐτὸν Ἀγγίος, ἐξ ἐπτά ἀντιγράφων, οἷς συνάδει καὶ τὰ τοῦ Ἀγγλοῦ ἐκδότου ἀντίγραφα, καὶ τὸ ἔμῳ, ἀντὶ τῆς παρὰ τοῖς λοιποῖς, Χρημάτων. — 3. Ἠγησάμην.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ, Ἠγησάμην· ὁ γὰρ ἐπαγόμενος, Ἄν, οὐ πρὸς τὸ, Ἠγησάμην, ἢ Ἠγησάμην, ἀλλὰ πρὸς τὸ, Γενέσθαι. — 4. Ἄλλ' οὓς μᾶλλον ἔδει τῶν ἄλλων παιδεύεσθαι.) Ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, ὃ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Ἀγγλοῦ ἐκδότου, παρηλλαγμένη τῇ τάξει, Ἄλλ' οὓς ἔδει παιδεύεσθαι μᾶλλον τῶν ἄλλων. — 5. Γιγνομενοί.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ὃ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Ἀγγλοῦ, ἀντὶ τοῦ παρ' ἑκαστὴν ἡμερατημένου,

Γενόμενοι. — 6. Τὸν τῶν ιδιωτευόντων.) Τῶν μὴ ἐν ἀρχαῖς ὄντων. — 7. Ἐπιεικῶς δὲ πραττόντων.) Τῶν μέτρη τῇ τύχῃ χρωμένων, τῶν μήτε πάνυ πλουτούντων, μήτ' αὖ ἄγαν πενόμενων. — 8. Ἀπαντας.) Ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, Ἀπαντες. — 9. Ἐνθυμηθῶσι.) Κυρίως, Ἐν θυμῷ, τουτέστιν ἐν νῷ, βάλλονται, καὶ λογίζονται. Ἡ δὲ συνήθεια κατεχρήσατο τῷ, Ἐνθυμεῖσθαι, ἐπὶ τοῦ, Μνημονεύω· ἐπεὶ καὶ τὸ Μνημονεύειν, ἐν νῷ βάλλεσθαι, ἐστὶ. Διὸ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἀρχαίοις οὕτως ἔστιν ὅτε εὐρύεται τὸ Ἐνθυμεῖσθαι, ὡς εἶδον· τ' εἶναι καὶ διὰ τοῦ, Λογίζεσθαι, καὶ διὰ τοῦ, Μνημονεύειν, ἐκφράζεσθαι. Ἐκτεῖ τὰς εἰς τὸν Θεουκλῆ

κινδύνους, και διεξιόντες εὖρωσι, τοὺς μὲν ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐ-
χρῆν διεσθαρμένους, τοὺς δὲ εἰς τοὺς οἰκειοτάτους ἐξαμαρτεῖν
ἠναγκασμένους, τοῖς δὲ ἀμφοτέρω ταῦτα συμβεβηκότα, πάλιν
ὁπωσούν ζῆν ἡγούνται λυσιτελεῖν μᾶλλον, ἢ μετὰ τοιούτων συμ-
φορῶν ἀπάσης τῆς Ἀσίας βασιλεύειν. Ταύτης δὲ τῆς ἀνωμαλίας
καὶ τῆς ταραχῆς¹⁰ αἰτίον ἐστίν, ὅτι τὴν βασιλείαν, ὥσπερ
ἱερωσύνην, παντὸς ἀνδρὸς εἶναι νομίζουσιν,¹¹ ὁ πάντων τῶν ἀν-
θρωπίνων¹² πραγμάτων μέγιστόν ἐστι, καὶ πλείστης¹³ προ-
νοίας δεόμενον.

§ 2. Καθ' ἐκάστην μὲν οὖν πράξιν, ἐξ ὧν² ἄν τις μάλιστα
δύναίτο κατὰ τρόπον³ διοικεῖν, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττειν,
τάς δὲ συμφοράς διαφεύγειν, τῶν αἰετῶν ἔργων ἐστὶ συμβου-
λεύειν· καθόλου δὲ, τῶν ἐπιτηδευμάτων, ὧν χρὴ στοχάζεσθαι, καὶ
περὶ ἃ δεῖ διατρίβειν, ἐγὼ πειράσομαι διελθεῖν.⁴ Εἰ μὲν οὖν ἐ-

δίδην (Ζ, ἡ), σημειώσεις τῶν Κρι-
τικῶν, καὶ τὸν Θεαυρὸν τοῦ Στεφάνου
(Τόμ. Α, σελ. 1303). — 10. Τῆς ἀνωμα-
λίας καὶ τῆς ταραχῆς. Τῆς ἐν τοῖς βα-
σιλείαις συμβαινούσης, καθάπερ ὁρθῶς
ἐξηγήσατο ὁ πρὸ ἡμῶν. — 11. Ὅτι
τὴν βασιλείαν, ὡςπερ ἱερωσύνην... νομι-
ζουσιν.) Ὅτι οἰόνται ὅτι βασιλεῖς οὐδὲν
ἔχον τὴν βασιλείαν, ἢ τὴν ἱερωσύνην,
παντὶ προσήκειν ἀνδρὶ ὅπερ οὐχ οὖ-
τως ἔχει. Καίπερ γὰρ καὶ γέρα τινα
καὶ τιμὰς ἐξαίρετους ἔχοντες, οἱ ἱε-
ρεῖς, ὥσπερ οἱ βασιλεῖς, οὐ τοσαύτης
δέονται τῆς τῶν πραγμάτων ἐμπει-
ρίας, ὅσης χρῆζουσιν οἱ καλῶς βασι-
λεύοντες. — 12. Ὁ πάντων τῶν
ἀνθρωπίνων.) Παρείληρα τὸ, Πάντων,
ἐξ ἀντιγράφου. — 13. Πλείστης.) Οὕτως
ἐξ ἀντιγράφου δύο ὁ Αὐγῆρος, οἷς συ-
νάδει καὶ ἕτερα δύο τοῦ Ἀγγλου ἐκ-
δότου. Ταύτην τὴν γραφὴν προελομέ-
νω καὶ τῷ Λαγχίω ἀντὶ τῆς παρὰ
τοῖς ἄλλοις, Πλείονος, μετεμέλησεν ὁ
στερον (Ἐν τοῖς Προλεγμο. τῆς αὐτοῦ
ἐκδ. σελ. 25.), οὐ προσεχόντως, ἐμοὶ
δοκεῖ.

§ 2. 2. Ἐξ ὧν.) Πολλῶν χρῆται τῷ,
Ἐξ ὧν, καὶ τῷ, Δι' ὧν, ἀντὶ τοῦ, Ὅπως,
μετὰ τὰ ῥήματα, Συμβουλεύειν, Σκοπεῖν,
καὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς προϊοῦσι γενήσεται
ὁ ἅλων· δύναται γὰρ ταῦτα, Ἐξ ὧν
τρόπων, καὶ Δι' ὧν τρόπων, εἰς ἀφύσει
ἀναλύεται τὸ Ὅπως ἐπιβρῆμα. — 3.
Κατὰ τρόπον.) Ἐλλειπτικῶς, ἀντὶ τοῦ
Κατὰ τὸν δόντα ἢ προσήκοντα τρόπον·
καὶ ὡς ἐν τῇ συνηθείᾳ φημὲν, Καθῶ,

πρέπει. — 4. Καθόλου δὲ, τῶν ἐπιτηδευ-
μάτων... ἐγὼ πειράσομαι διελθεῖν.)
Πολλὰ πράγματα παρέσχε τοῖς ὑπο-
μνηματισταῖς τὸ προκείμενον χωρίον,
ὡς καὶ ὑπονοῆσαι τινα μὴποτε γραφί-
κόν τι παρεσιδὺ ἀμάρτημα. Ἔτεροι
δὲ τὴν γενικὴν, Ἐπιτηδευμάτων, κτητι-
κῶς ἀναφέρεισθαι πρὸς τὸ Καθόλου, κα-
κῶς ὑπελήφρασαν. Οὐδὲν γάρ ἐστιν ἕτε-
ρον τῆς δοκούσης ἀταρείας αἰτίον, πλὴν
ὁ ὑπερβιασμός, δι' ὃν προστετέθη ἐκ τοῦ
περιόντος καὶ τὸ ἄρθρον, Τῶν. Ἐχει
δὲ τὸ ἐξῆς (ἀντιδιεσταλμένης ἐλαμ-
βάνουσι τὸ, Καθόλου, πρὸς τὸ προηγη-
σάμενον, Καθ' ἐκάστην πράξιν) οὕτως.
»Ἐγὼ πειράσομαι διελθεῖν καθόλου ὧν
»ἐπιτηδευμάτων χρὴ στοχάζεσθαι, καὶ
»περὶ ἃ δεῖ διατρίβειν· καθ' ὃν ὑπερ-
»βιασμὸν εἴρηκε καὶ ἀλλαχοῦ (Πανα-
»θηναϊκ. ξά) προσθεῖς καὶ τὸ ἄρθρον,
»Τὸ μὲν οὖν συνταγμα τῆς πολιτείας,
»καὶ τὸν χρόνον, ὅσον αὐτῇ χρόμενοι
»διετέλεσαν, ἐξαρκούντως δεδῆλται,
»οὐ τὸ ἐξῆς, Ἐξαρκούντως δεδῆλται τὸ
»συνταγμα τῆς πολιτείας, καὶ ὅσον χρό-
»νον αὐτῇ χρόμενοι διετέλεσαν. Ἵνα δὲ
»μηδεὶς ἔτι διατάξῃ ἔχῃ περὶ τοῦ
»τοιούτου ὑπερβιασμοῦ οὐκ ἄκαιρον καὶ
»τὸν Ἀττικῶτατον Ἀριστοφάνην ἐπαγαγέ-
»σθαι μάρτυρα (Σφ. 601),

Σκέψαι δ' ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν οἷων ἀπο-
κλειεῖς καὶ κατερύκεις.

Κανταῦθα γὰρ καὶ τὸ ἄρθρον πλεονάζει,
καὶ ἡ τῶν ὀνομάτων τάξις συγκέχεται·
τὸ γὰρ ἀκόλουθον ἦν, Σκέψαι ἅφ' οἷων

σται τὸ δῶρον, ἐξεργασθὲν, ἄξιον τῆς ὑποθέσεως, χαλεπὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς συνιδεῖν· πολλὰ γάρ καὶ τὰ τῶν ἐμμέτρων ποιημάτων καὶ τῶν καταλογόων συγγραμμάτων, εἴ μὲν ἐν ταῖς διανοαῖς ὄντα τῶν συντιθέντων, μεγάλας τὰς προσδοκίας παρέσχεν· ἐπιτελεσθέντα δὲ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιδειχθέντα, ὃ πολὺ καταδυστέρησαν τὴν δόξαν τῆς ἐλπίδος, ἔλαβεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τό γε ἐγχείρημα καλῶς ἔχει, τὸ ζητεῖν τὰ παραλείμμενα, καὶ νομοθετεῖν ταῖς μοναρχίαις. Οἱ μὲν γὰρ τοὺς ἰδιώτας παιδεύοντες, ἐκείνους μόνους ὠφελοῦσιν· εἰ δέ τις τοὺς κρατοῦντας τοῦ πλήθους ἐπ' ἀρετὴν προτρέψειεν, ἀμφοτέρους ἂν ὠφελήσειε, καὶ τοὺς τὰς δυναστείας ἔχοντας, καὶ τοὺς ὑπ' αὐταῖς ὄντας· τοῖς μὲν γὰρ ἂν τὰς ἀρχὰς ἀσφαλεστέρας, τοῖς δὲ τὰς πολιτείας πραότερας ποιήσειν.

§ 3. Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον, τί τῶν βασιλευσάντων ἔργον ἐστίν· ἔάν γὰρ τὸ κεφάλαιον καὶ τὴν δύναμιν ὅλου τοῦ πράγματος καλῶς περιλάβωμεν,² ἐνταῦθα ἀποδλέποντες, ἄμεινον καὶ περὶ τῶν ἄλλων μερῶν ἐροῦμεν. Οἶμαι δὴ πάντας ἂν ὁμολογήσαι, προσήκειν αὐτοῖς πόλιν τε δυστυχοῦσαν παῦσαι, καὶ καλῶς πράττουσαν διαφυλάττειν, καὶ μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιῆσαι· τὰ γὰρ ἄλλα τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν³ συμπίπτοντα, τούτων ἕνεκα πρακτέον ἐστί. Καὶ μὴν ἐκεῖνό γε φανερόν, ὅτι δεῖ τοὺς ταῦτα δυνασομένους, καὶ περὶ τηλικούτων⁴ βουλευσομένους, μὴ ῥαθυμεῖν, μηδ' ἀμελεῖν,⁵ ἀλλὰ σκοπεῖν, ὅπως φρονιμώτερον διακείσονται⁶ τῶν ἄλλων. Δέδεικται γάρ, ὅτι τοιαύτας ἐξουσίαις βασιλείαις, οἷας περ ἂν τὰς αὐτῶν γνώμας παρασκευάσωσιν. Ὡστε οὐδενὶ τῶν

ἀρχόντων ἀποκλείσεις καὶ κατερούεις. — 5. Ἐπιδειχθέντα.) Ἐξ ἀντιγράφου τοῦ Αὐγέρου, ὃ συνάδει καὶ τοῦ μόνου, καὶ τὸ τοῦ Ἀγγλου, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἄλλοις, Ἰπποδείχθέντα.

§ 3. 2. Ἐάν γὰρ τὸ κεφάλαιον... περιλάβωμεν, κ. τ. λ.) Διαφύκτως ἐξενήνεται τὸ χωρίον τοῦτ' ἐπὶ τοῖς ἀντιγράφοις· οἱ μὲν γὰρ «Ἐάν γὰρ τὸ κεφάλαιον...» «ἐκπελάττωμεν», ὅς συνάδει τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, καὶ οἱ Ἐκδόται, πλην Δαγρίου, οἱ δὲ τὴν τελευταίαν ταύτην λέξιν, εἰς τὸ Περιλάβωμεν, ἢ τὸ Συμπεριλάβωμεν, μετέθεσαν, εἰσι δ' οἱ καὶ τὸ πρὸ τούτου, Καλῶς, παρέλιπον, ἄλλοι δὲ μείζονι τῇ παραλλαγῇ ἔγραψαν, «Ἐάν γὰρ ἐν κεφαλαιαῖς τὴν δύναμιν ὅλου τοῦ πράγματος καλῶς περιλάβωμεν» ἢ, «Ἐν γὰρ ἐν κεφαλαιαῖς περιλάβωμεν ὅλην τὴν δύναμιν τοῦ πράγματος καλῶς.» Καὶ τοῦ μὲν, «Ἐν κεφαλαιαῖς, προσετέθη γράφειν, Τὸ κεφάλαιον. διότι καὶ Ἀλκαίου (σελ. 110, καὶ 186,) οὕτως ἐχρή-

σατο τῇ λέξει· τοῦ δὲ Παραλάβωμεν, τὸ, Περιλάβωμεν, ὅπερ ἐστὶν Ὀρισάμεθα, διὰ τὸ ἐν τῷ Συμμαχικῷ (ἡ, σελ. 161) παράλληλον χωρίον. — 3. Καθ' ἑκάστην ἡμέραν.) Ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ ἀνεστραμμένως, Καθ' ἡμέραν ἑκάστην. — 4. Τηλικούτων.) Ἐξ ἀντιγράφου (ὃ συμφωνεῖ καὶ τὸ τοῦ Ἀγγλου) ὁρθῶς προέλιτο ὁ πρὸ ἐμοῦ, τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς, Τούτων. — 5. Μὴ ῥαθυμεῖν μηδ' ἀμελεῖν.) Προσέθηκε τὰς δύο λέξεις Μηδ' ἀμελεῖν, παραλαβὴν ἐκ τινος τῶν Αὐγέρου ἀντιγράφων, ὃ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Ἀγγλου. Οὐ γὰρ πλεονάζουσιν, ὥς ἂν τις ὑπολάβῃ. Ῥαθυμεῖν μὲν γὰρ ἐστὶ τὸ τοὺς πόρους φεύγειν, διὰ ψυχῆς ἔκλυσιν· Ἀμελεῖν δὲ τινος ἐνδέχεται καὶ αὐτὸν τὸν φιλόπονον, ἢ ἑτέροις προσέχοντα τὸν νοῦν, ἢ καὶ ἄλλως καταφρονούντα τοῦ πράγματος. — 6. Διακείσονται.) Οὕτως ὁρθῶς ἔγραψεν ὁ πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ Διακείσονται· οὐ γὰρ ἀποτελεστικὸν ἐνταῦθα τὸ Ὅπως, ἀλλὰ τροπικόν,

ἀθλητῶν, οὕτω προσήκει τὸ σῶμα γυμνάζειν, ὥς τοῖς βασιλεῦσι τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτῶν ἀπχσαι γὰρ αἱ πανηγύρεις, οὐδὲν⁷ μέρος τιθέασι τούτων τῶν ἀθλῶν, ὑπὲρ ὧν⁸ ὑμεῖς καθ' ἑκάστην ἀγωνίζεσθε τὴν ἡμέραν.

§ 4. Ὡς ἐνθυμούμενον² χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως ὅσον περ ταῖς τιμαῖς τῶν ἄλλων προσέχεις, τοσοῦτον καὶ ταῖς ἀρεταῖς αὐτῶν διοίσεις. Καὶ μὴ νόμιζε τὴν ἐπιμέλειαν ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις πράγμασι χρησίμην εἶναι, πρὸς δὲ τὸ βελτίους ἡμᾶς καὶ φρονιμωτέρους γίνεσθαι μηδεμίαν ἔχειν δύναμιν· μηδὲ καταγνῶς τῶν ἀνθρώπων τοσαύτην δυστυχίαν, ὥς περὶ μὲν τὰ Σηρία τέχνας εὐρήκαμεν, αἷς αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἡμεροῦμεν, καὶ πλείονος ἀξίας ποιοῦμεν, ἡμᾶς δ' αὐτοὺς οὐδὲν ἂν πρὸς ἀρετὴν ὠφελησάμεν· ἀλλ', ὥς καὶ τῆς παιδεύσεως³ καὶ τῆς ἐπιμελείας δυναμένης τὴν ἡμετέραν φύσιν⁴ εὐεργετεῖν, οὕτω διάκεισο τὴν γνώμην· καὶ τῶν τε παρόντων τοῖς φρονιμωτάτοις πλησίαζε, καὶ τῶν ἀπόντων⁵ οὕς ἂν δύνῃ μεταπέμπου· καὶ μήτε τῶν ποιητῶν τῶν εὐδοκιμούντων, μήτε τῶν σοφιστῶν μηδεὶς οἷου θεῖν ἀπείρως ἔχειν· ἀλλὰ τῶν μὲν ἀκροατῆς

ὡς περ ἀνελήγετο, σκοπεῖν, τίνα τρόπον διακρίσονται. — 7. Οὐδέν.) Οὕτω τὸ, τε τοῦ Ἀγγλοῦ ἐκδότου ἀντίγραφον, καὶ τὸ τοῦ Αὐγέρου παρὰ δὲ τοῖς λοιποῖς ἀπασί φέρεται, Οὐδέν· ὅπερ, εἰ χρὴ πιστεύειν Φρυνίχῳ (σελ 76), οὐκ ἔστι τῶν Ἀττικῶν. Ἀρμώνιος δὲ (τελ. 105) καὶ διαφέρειν τῷ σημασινομένῳ τοῦ Οὐδέν τὸ Οὐδέν ἰσχυρίζεται, ὃ συνάδειν ἔοικε καὶ Εὐστάθιος (Ὀδύσσ. Στ. 129). Οἱ δὲ νοῦς τοῦ χωρίου ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πανηγυρικοῦ (τελ. 37.) λελήφθαι, Ἀπαται, φησὶν, αἱ πανηγύρεις οὐδὲν μέρος τιθεῖσι τούτων τῶν ἀθλῶν, ὑπὲρ ὧν ὑμεῖς, οἱ καλῶς καὶ δικαίως βασιλεύοντες ἀγωνίζεσθε· τουτέστιν, ἐκείναι τοὺς μὲν ἀθλητὰς μεγάλων δωρεῶν ἡξίωσαν, καίπερ οὐδὲν ἕτερον σκοποῦντας ἢ ὅπως εὐκταίσουσιν τοὺς σώματι τοῖς δ' ὑπὲρ τῶν κινῶν πονοῦσι, καὶ τὰς αὐτῶν ψυχὰς οὕτω παρασκευάσιν, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους ὠφελεῖν δύνασθαι, οὐδεμίαν τιμὴν ἀπένειμαν. — 8. Ὑπὲρ ὧν.) Ἐν τῷ Ἀντιγράφῳ τοῦ Ἀγγλοῦ ἐκδότου, τῷ τοῦ Αὐγέρου, καὶ τῷ ἐμῷ, Περὶ ὧν.

§ 4. 2. Ὡς ἐνθυμούμενον) Μετὰ γενικῆς ἐνταύθα, καθὰ καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι, τῷ Ἐνθυμούμαι ἀλλαχού δ' αἰτιατικῇ συνάπτει. Ἡ δὲ περ' ἡμῶν συνήθεια ἐπὶ μὲν πράγμασι, πρὸς αἰτιατικὴν, οἷον, Ἐνθυμούμαι τὰ λόγια σου, ἐπὶ δὲ προσώποις, τὸ συναμρότερον, οἷον,

Σὺ ἐνθυμούμαι, καὶ Σοῦ ἐνθυμούμαι. — 3. Ἀλλ' ὥς καὶ τῆς παιδεύσεως.) Ἐκ διορθώσεως Οὐολφίου, ἣν παρελήφασι καὶ οἱ μετ' αὐτόν, πλην Λαγγίου ὃς προεἰλετο τὴν ἀρχαίαν γραφὴν (ἣν ἔχει καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον), Ἄλλως τε καὶ τῆς παιδείσεως. — 4. Φύσιν.) Ἐξ ἀντιγράφων τῶν πρὸ ἐμοῦ, οἷς ἠκολούθησε καὶ ὁ Λάγγιος, ἀντὶ τοῦ, Ψυχὴν. Ὁ νοῦς τοῦ δίου χωρίου, Οὕτω διάκεισο τὴν γνώμην ΠΕΡΙ τῆς παιδεύσεως καὶ τῆς ἐπιμελείας, ὥς δυναμένων ἀμφοτέρων εὐεργετεῖν τὴν ἡμετέραν φύσιν· ὅπου ὅρα μοι καὶ πάλιν τὰς δοκούσας ἀπολύτους γενικὰς, οὐδὲν οὕτως ἕτερον ἢ προθέσεως ἑλλειπτικὰς. — 5. Καὶ τῶν ἀπόντων.) Παρ' ἀπασί γράσσεται, Καὶ τῶν ἄλλων, πλην ἐνὸς τῶν τοῦ Αὐγέρου ἀντιγράφων, ἐν ᾧ φέρεται, Καὶ τῶν ἀπάντων (μετὰ φιλοῦ τοῦ πνεύματος). Ἐκ ταύτης οὖν τῆς ἡμαρτημένης γραφῆς, οὐ χαλεπῶς ἐβήρασα τὸ, Ἀπόντων. Μαρτυρεῖ δὲ μοι τῇ διορθώσει, ὁ Ἰσοκράτειος χαρακτὴρ πέρα τοῦ δέοντος τοῖς ἀντιθέτοις χαίρων· μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ξενοφῶν (Ἀπομν. Γ, 9, 10, 11) τοὺς καλῶς ἀρχοῦντας καὶ βασιλεύοντας φάνειν, «Ἄν μὲν αὐτοὶ ἡγῶνται ἐπίστασθαι, ἐπιμελεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ τοῖς ἐπισταμένοις οὐ μόνον ΠΑΡΟΥΣΙ πειθαμένους, ἀλλὰ καὶ ΑΠΟΝΤΑΣ μεταπειθαμένους», ὅπως ἐκείνους πεύθετο· «τὴ δέοντα πράττειν.» — 6. Τῶν μὲν

γίγνου, τῶν δὲ μαθητῆς⁶ καὶ παρεσκευάζε σαυτὸν, τῶν μὲν ἐλασσόνων κριτὴν, τῶν δὲ μεϊζόνων ἀνταγωνιστὴν διὰ γὰρ τούτων τῶν γυμνασίων, τάχιστ' ἀνέγνοιτο τοιοῦτος, οἷον ὑπεβέβηθα δεῖν εἶναι τὸν ὀρθῶς βρασιλεύσοντα, καὶ τὴν πόλιν ὡς χρὴ διοικῆσθαι. Μάλιστα δ' ἂν αὐτὸς ὑπὸ σαυτοῦ παρὰ κληθείης, εἰ δαινὸν ἡγήσαιο τοὺς χεῖρους τῶν βελτιόνων ἄρχειν, καὶ τοὺς ἀνοητοτέρους τοῖς φρονιμωτέροις⁷ προστάττειν ὅση γὰρ ἂν ἐρρώμενεστέρως τὴν τῶν ἄλλων ἀνοιαν⁸ ἀτιμάσης, τοσούτῳ μᾶλλον τὴν σεαυτοῦ διάνοιαν ἀσκήσεις. Ἄρχεσθε μὲν οὖν ἐντεῦθεν χρὴ τοὺς μέλλοντάς τι ποιῆσειν τῶν δεόντων.

§ 5. Πρὸς δὲ τούτοις φιλάνθρωπον εἶναι δεῖ καὶ φιλόπολιν· οὔτε γὰρ ἵππων, οὔτε κυνῶν, οὔτε ἀνδρῶν, οὔτε ἄλλου πράγματος οὐδενὸς οἷόν τε καλῶς ἄρχειν, ἢν μή τις χαίρη τούτοις, ὧν αὐτὸν δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. Μελέτω σοι τοῦ πλήθους, καὶ περὶ παντὸς ποιοῦ κεχαρισμένως αὐτοῖς ἄρχειν, γινώσκων, ὅτι καὶ τῶν ὀλιγαρχιῶν, καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν, αὐταὶ πλείστον χρόνον διαμένουσιν, αἵτινες ἂν ἄριστα τὸ πλῆθος θεραπεύσωσι. Καλῶς δὲ δημαγωγῆσεις, ἐὰν μήτε τὸν ἔχλον ὑβρίζειν ἔξῃ, μήτε ὑβριζόμενον περιορᾷς, ἀλλὰ σκοπῆς, ὅπως οἱ βέλτιστοι μὲν τὰς τιμὰς ἔξουσιν, οἱ δ' ἄλλοι μηδὲν ἀδικηθήσονται· ταῦτα γὰρ στοιχεῖα πρῶτα καὶ μέγιστα χρηστῆς πολιτείας ἐστί.

§ 6. Τῶν προσταγμάτων καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων² κίνει καὶ μετατίθει τὰ μὴ καλῶς καθεστῶτα· καὶ μάλιστα μὲν εὐρετῆς γίγνου τῶν βελτίστων, εἰ δὲ μὴ, μιμῶ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις καλῶς ἔχοντα. Ζῆτει νόμους, τὸ μὲν σύμπαν δικαίους καὶ συμφέροντας, καὶ σφίσιν αὐτοὺς ὁμολογουμένους· πρὸς δὲ τούτοις, οἵτινες τὰς μὲν ἀμφισδητήσεις, ὡς ἐλαχίστας, τὰς δὲ διαλύσεις ὡς οἷόν τε ταχίστας τοῖς πολίταις ποιήσουσι· ταῦτα γὰρ ἅπαντα προσεῖναι δεῖ τοῖς καλῶς κειμένοις νόμοις. Τὰς μὲν ἐργασίας αὐτοῖς καθί-

ἀκροατῆς γίγνου, τῶν δὲ μαθητῆς.) Ἀνάφερε τὸ τῶν μὲν, πρὸς τοὺς Σοφιστάς· τὸ δὲ, τῶν δὲ, πρὸς τοὺς Ποιητάς, κατὰ σχῆμα τὸ λεγόμενον χιαστὸν εἴρηται γὰρ καὶ ἐν τοῖς πρόθεσι (Πρὸς Δημόνικ. σελ. 11). «Τῶν Ποιητῶν τὰ βέλτιστα μαυθάνειν.» Ποιητάς δὲ λέγει Ἡσιόδον, Θέογον καὶ Φακυλίδην, ὡς προΐουσι (σελ. 20) γενήσεται ὁπλον, ὧν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως μόνον μαθεῖν ἢ τὰ χρήσιμα· Σοφιστῶν δὲ οὐ μόνον τοὺς προγεγονότας ἀναγιγνώσκοντα, ἀλλὰ καὶ τῶν κατ' Ἰσοκράτην γενομένων (ἦσαν δὲ οὐκ ὀλίγοι) ἀκροώμενοι, οἷόν τ' ἢ ὠφελεῖσθαι. — 7. Φρονιμωτέροις.) Ἐν τῷ ἐμφ' ἂν.

τιγράφῃ φέρεται, φρονίμοις. — 8. Ἀνοιαν.) Ἀπὸ τούτου ἐν τῷ περὶ τῆς ἀντιδώσεως (σελ. 343) ἐγγράφετο, Ἀνοιαν.

§ 6. 2. Τῶν προσταγμάτων καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων.) Ὡς διάφορον γραφὴν τοῦ, Ἐπιτηδευμάτων, ἐσημειώσατο ὁ Δυγῆρος τὸ, Ἐπιταγμάτων, ἐξ ἀντιγραφῶν· εἰκὸς μὲν τοι μᾶλλον πρὸς τὸ Προσταγμάτων, ἀναγέρεσθαι τὴν γραφὴν. Ἐν δὲ τῷ τοῦ Ἀγγίου ἐκδότῳ ἀντιγράφῃ φέρεται, Τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσταγμάτων. Ἐπιτηδεύματα δὲ λέγει τὰ ἐξ ἔθους γινόμενα ἐν τῇ πόλει, καὶ μὴ κατὰ νόμον ἔγγραφον, ἢ πρόσταγμα τῶν κρατούντων. — 3. Τὰς μὲν

στη κερδαλέα, τὰς δὲ πραγματείας ἐπιζημίους,³ ἵνα τὰς μὲν φεύγωσι, πρὸς δὲ τὰς, προθύμως ἔχωσι. Τὰς κρίσεις ποιῶν, περὶ ὧν ἂν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητῶσι, μὴ πρὸς χάριν, μηδὲ ἐναντίας ἀλλήλοις, ἀλλ' ἀεὶ ταῦτά περὶ γε τῶν αὐτῶν γίγνωσκε καὶ γὰρ πρέπει καὶ συμφέρει τὴν τῶν βασιλέων γνώμην ἀμετακινήτως⁴ ἔχειν περὶ τῶν δικαίων, ὥσπερ τοὺς νόμους τοὺς καλῶς κειμένους. Διοίκει τὴν πόλιν ὁμοίως, ὥσπερ τὸν πατρῷον οἶκον, ταῖς μὲν κατασκευαῖς⁵ λαμπρῶς καὶ βασιλικῶς, ταῖς δὲ πράξεσιν ἀκριβῶς,⁶ ἢ εὐδοκιμῆς ἅμα καὶ διαρκῆς. Τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐνεδεικνυσσο ἐν μηδεμιᾷ τῶν πολυτελειῶν τῶν εὐθὺς ἀφανιζομένων, ἀλλ' ἔντε τοῖς προεξηρημένοις, καὶ τῇ κάλλει τῶν κτημάτων, καὶ ταῖς τῶν φίλων εὐεργεσίαις· τὰ γὰρ τοιαῦτα τῶν ἀναλωμάτων αὐτῇ τε σοὶ παρχμενεῖ,⁷ καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις πλείονος⁸ ἄξια τῶν δεδω-
 πανημένων καταλείψεις. Τὰ περὶ τοὺς θεοὺς ποιεῖ μὲν, ὡς οἱ πρόγονοι κατέδειξαν· ἡγοῦ δὲ τοῦτο εἶναι⁹ θύμα κάλλιστον, καὶ θεραπείαν μεγίστην, ἐὰν ὡς βέλτιστον καὶ δικαιοτάτον σεαυτὸν παρέχῃς· μάλλον γὰρ ἐλπίς¹⁰ τοὺς τοιούτους, ἢ τοὺς ἱερεῖα πολλὰ καταβάλλοντας,¹¹ πράξειν¹² τι παρὰ τῶν θεῶν ἀγαθόν.

§ 7. Τίμα ταῖς μὲν ἀρχαῖς τῶν τιμῶν τοὺς οἰκιστάτους, ταῖς δὲ ἀληθεστάταις τοὺς εὐνουστάτους.² Φυλακὴν ἀσφαλεστάτην

ἐργασίας αὐτοῖς καθίστη (κερδαλέας, τὰς δὲ πραγματείας ἐπιζημίους.) Ἐργασίας λέγει τὰς περὶ τὴν γεωργίαν, ἐμπορίαν, καὶ τὰς τέχνας, ἀσχολίας, ἢ ὅπλον ἐκ τοῦ Ἀρειοπαγίτινι (ιβ'. σελ. 144). Πραγματείας δ' ἐνταῦθα, οὐχ ὡς ἡ συνήθεια, τὰς ἐμπορίας ἐλληπτέον· ἀλλὰ τὰς κακοσχελίας καὶ πολυπραγμοσύνας. Ἐσημειώσατο δὲ τοῦτο καὶ ὁ Σουίδας, λέγων, «Πραγματεία οὐχ ὡς ἐν τῇ συνήθειᾳ ἐπὶ τῆς πραγματείας οὗτου καὶ ὑπὸ τῶν ῥητόρων τέτακται· ἐπὶ τῶν ἐργασίας τινὰς μεταχειρίζομένων, ἀλλ' ἐπὶ τῶν πράγματι συνίστασθαι ἐπιχειροῦντων, ὡς Δειναρχος ἐν τῇ κατὰ Μεναιχμοῦ. Αἱ γὰρ ἀπὸ τῶν κοινῶν ἔχθραι καὶ πραγματεαίαι, αἰτίαι νῦν ἰδίῳ διαφροῶν καθιστῆναι.» — 4. Ἀμετακινήτως.) Ἐν τῷ τοῦ Ἀγγλοῦ ἐκδότου ἀντιγράφῳ καὶ ἐν τῶν τοῦ Αὐγέρου, οἷς συνάδει καὶ τὸ ἑμὲν, Ἀκινήτως. — 5. Ταῖς μὲν κατασκευαῖς.) Κατασκευὰς ὧδε οὐ μόνον τὰς δημοσίους οἰκοδομὰς, οἶον, ναοὺς, ἀγορὰς, λιμένας, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ γενικώτερον ἅπαντα, ὧν δεῖ τῇ καλῶς οἰκηθητομένῃ πόλει, ὡς ἐξηγήσατο Δάγγιος. — 6. Ταῖς δὲ πράξεσιν ἀκριβῶς.) Εἰδικώτερον Πράξεις, τὰς περὶ τὰς προσόδους τῆς

πόλεως. Σημειῶσαι δὲ καὶ τὸ Ἀκριβῶς, ἀντιδιεσταλμένον πρὸς τὸ, Λαμπρῶς, ὥστε σημαίνει τὸ, Φειδομένως. Ἐντεῦθεν ὁρμηθεῖσα ἡ συνήθεια, Ἀκριβῶν, λέγει (ἀλλάξατο τὴν κλίσιν) τὸν πέρα τοῦ μετοῖου φειδόμενον, καὶ Ἀκριβείαν τὴν περὶ τὰς δαπάνας ἀνελευθερίαν, ἐρ' ἢς σημασίας σχεδὸν τι καὶ Πλούταρχος (Περικλ. § 36) ἔταξε τὴν λέξιν, «Χαλεπῶς ἔφερε τὴν τοῦ πατρὸς (Περικλέους) Ξανθίππος ὁ υἱὸς ἀκριβείαν γλίσχρα καὶ κατὰ μικρὸν αὐτῷ χορηγούντος.» — 7. Παρχμενεῖ.) Οὕτω κατὰ μέλλοντα ὁρθῶς ὁ Στέφανος, καὶ ὁ Αὐγῆρος, ἐκ διορθώσεως Οὐολφρίου, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς, Παρχμενεῖ. — 8. Πλείονος.) Ἐκ τοῦ Ἀγγλοῦ, ὃ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Ἀγγλοῦ ἐκδότου ἀντίγραφον παρὰ δὲ τοῖς λοιποῖς Πλείονος. — 9. Ἠγοῦ δὲ τοῦτο εἶναι.) Λεῖπει τὸ, εἶναι, ἐν δυστῇ ἀντιγράφοις τοῦ τε Ἀγγλοῦ καὶ τοῦ Αὐγέρου. — 10. Ἐλπίς.) Ἐν τῷ τοῦ Ἀγγλοῦ Ἐλπίς ἐστί. — 11. Καταβάλλοντας.) Κτείναντας, σφάζοντας (Ψυχ. λέξ. Καταβαλεῖ). — 12. Πράξειν.) Λαθεῖν (Ψυχ. λέξ. Πράξειν).

§ 7. 2. Τίμα ταῖς μὲν ἀρχαῖς τῶν τιμῶν τοὺς οἰκιστάτους, ταῖς δὲ ἀληθεστάταις τοὺς εὐνουστάτους.) Ἀσφαλῆς

ἡγοῦ τοῦ σώματος εἶναι τήν τε τῶν φίλων ἀρετήν, καὶ τήν τῶν πολιτῶν εὐνοίαν, καὶ τήν σαυτοῦ φρόνησιν· διὰ γὰρ τούτων καὶ κτᾶσθαι καὶ διασῶζειν τὰς τυρηνίδας· μάλιστα ἄν τις δύναίτο. Κῆδου τῶν οἰκῶν τῶν ιδιωτῶν,³ καὶ νόμιζε τοὺς δαπανωμένους, ἀπὸ τῶν σῶν ἀναλίσκειν, καὶ τοὺς ἐργαζομένους, τὰ σὰ πλείω ποιεῖν· ἅπαντα γὰρ τὰ τῶν οἰκούντων τήν πόλιν, οἰκεία τῶν καλῶς βασιλεύοντων ἐστί. Διὰ παντός τοῦ χρόνου τήν ἀλήθειαν οὕτω φαίνου προτιμῶν, ὥστε πιστοτέρους εἶναι τοὺς σοὺς λόγους μᾶλλον⁴ ἢ τοὺς τῶν ἄλλων ὅρκους. Ἀπασι μὲν τοῖς ξένοις ἀσφαλῆ τήν πόλιν παρέχε, καὶ πρὸς τὰ συμβόλαια νόμιμον· περὶ πλείστου δὲ ποιῶ τῶν ἀφικνουμένων μὴ τοὺς σοὶ δωρεὰς ἄγοντας,⁵ ἀλλὰ τοὺς παρὰ σοῦ λαμβάνειν ἀξιούντας·⁶ τιμῶν γὰρ τοὺς τοιούτους, μᾶλλον παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμήσεις. Τοὺς φόβους ἐξαιροῦ τῶν πολιτῶν, καὶ μὴ βούλου περιδεῆς⁷ εἶναι τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν ὅπως

τὸ χωρίον. Τὰ μὲν πλεῖστα τῶν ἀντιγράφων καὶ αἱ ἐκδόσεις ἅπασαι φέρουσιν ἢν ἐξέδωκα γραφήν. Ἐν δὲ τοῖς τοῦ Ἀγγλου ἐκδότου καὶ τοῦ Αὐγέρου ἀντιγραφοῖς μία μὲν ἐστὶ γραφή μικρὸν ταύτης παραλλάττουσα (Φίλων γὰρ φέρει, ἀντὶ τοῦ Τιμῶν)· ἑτέρα δὲ μᾶλλον ἐξηλλαγμένη, Τίμα ταῖς μὲν ἀρχαῖς τῶν φίλων τοὺς οἰκιοτάτους, ταῖς δὲ ἀληθείαις αὐταῖς· τοὺς εὐνουστάτους. Ἔστι καὶ τρίτη ἄλλη παρὰ τῇ Αὐγέρῳ, Ἀρχαῖαις, ἀντὶ τοῦ Ἀρχαῖς. Ὁ Οὐόλφιους διορθοῦν ὥστε δεῖν γράφοντας, Ἀρισταῖς, ἢ Ἀρχικωτάταις, ἀντὶ τοῦ Ἀρχαῖς· ὁ δὲ Λάγγιος (ὁ καὶ μοι πάλαι ποτὲ παρεστάθη), Ἀργαῖς, ἵνα ὥτιν Ἀργαῖ τιμαί, ἀντιδιδεσκαμένως πρὸς τὰς ἀληθεστάτας, αἱ ἀφοσιώσεως ἕνεκα γινόμεναι καὶ ὀφειλόμεναι τοῖς οἰκίοις καὶ συγγενέσι τοῦ βασιλεύοντος, ἂν τ' ὦν, ἂν τε μὴ, τιμῆς ἄξιοι. Ἐνδέχεται μὲν τοι τὴν ἀρχαίαν γραφήν ὑπάρχει, Ταῖς ἀρχικαῖς τῶν τιμῶν, τούτεστι, Ταῖς τιμαῖς αἷς ἀρχή τις καὶ δουρατεία συνηπται, τίμα τοὺς προσήκοντάς σοι τῷ γένει μάλιστα, ταῖς δὲ ἀληθεστάταις τιμαῖς, οἷον ἐστὶ τῷ ἐπὶ συμβουλίαν παρακαλεῖν τινα, τὸ στεφανοῦν, ἢ δωρεᾶς τιμᾶν, τῶν καλῶς πεπραγμένων ἕνεκα, καὶ τὰ τοιαῦτα, τοὺς εὐνουστάτους. — 3. Κῆδον τῶν οἰκῶν τῶν ιδιωτῶν κτλ.) Ἐν ἄλλ. γράφεται τοῦτο τὸ χωρίον ὥδε, «Κῆδον τῶν πολιτικῶν οἰκῶν ἢ πτωχῶν οἰκῶν ιδίων (ἄλλ. Τῶν οἰκῶν τῶν εὐδίων), καὶ νόμιζε τοὺς δαπανῶντας» (ἄλλ. Δαπανωμένους) ἀπὸ τῶν ιδίων πτωχῶν σῶν ἀναλίσκειν, καὶ τοὺς ἐργαζο-

μένους (ἄλλ. Τοὺς δ' ἐργαζομένους) «πλείω ποιεῖν τὰ σὰ.» Ἔστι δ' ἐν οἷς τῶν ἀντιγράφων, καὶ ἀντὶ τοῦ, ιδιωτῶν, φέρεται, ιδίων. Εἰκὸς δὲ τὴν γνησίαν Ἰσοκράτους γραφήν, τοιαύτην ὑπάρχει πάλαι. «Κῆδον τῶν πολιτικῶν οἰκῶν οὐχ ἡπτόν ἢ τῶν ιδίων, καὶ νόμιζε τοὺς δαπανωμένους ἀπὸ τῶν σῶν ἀναλίσκειν, τοὺς δ' ἐργαζομένους πλείω ποιεῖν τὰ σὰ.» Οἰκίους δὲ πολιτικούς· δηλονότι λέγει τοὺς τῶν πολιτῶν. — 4. Πιστοτέρους εἶναι τοὺς λόγους μᾶλλον.) Προεπίθηκα τὸ, Μᾶλλον, ἐξ ἀντιγράφων τῶν πρὸ ἡμοῦ διὰ τὸ φιλεῖν Ἰσοκράτην πλεονάζειν τῇ ἐπιρρήματι τούτῳ ἐπὶ τῶν συγκριτικῶν. — 5. Δωρεὰς ἄγοντας.) Ἐξ ἀντιγράφων τῶν πρὸ ἡμοῦ παρείληφα τὸ, Ἄγοντας, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς Εἰσάγοντας. Ἐρεῖ δὲ καὶ προῖον ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος λόγου (σελ. 22) «Τὰς εἰθισμένας ἄγειν σοι δωρεὰς» καθάπερ καὶ ἀρχόμενος τοῦ λόγου (σελ. 12), «Ἐσθλὴτος ἄγειν κτλ.» εἴρηκε. — 6. Ἀλλὰ τοὺς παρὰ σοῦ λαμβάνειν ἀξιούντας.) Τοὺς σοφοὺς λέγει· οὗτοι γὰρ εἰσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ χρῆζοντες τῆς παρὰ τῶν βασιλέων φιλοτιμίας. Καὶ λαμβάνειν μὲν οὐδὲν, καλῶς δὲ ἄξιοι τυγχάνουσιν ὅτε· οἱ δὲ παρὰ μὴ διδόντων αἰτοῦντες, καὶ μὴ παραπεμπομένους φοιτῶντες ἄγουσιν ἡμοῖς γε δοκοῦσι τὸ,

Ὅστις δὲ πρὸς τύραννον ἐμπορεύεται, Κεῖνον ὅστις δοῦλος, καὶ ἐλευθερός μολῇ.

— 7. Περιδεῆς.) Τὸ φοβερὸς, ἐνταῦθα σημαίνει· ἀλλὰ τοῦ δὲ (Παναγυρ.

γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους πρὸς σεαυτὸν διαθήῃς, οὕτω καὶ σὺ πρὸς ἐκείνους ἔξεις. Ποίει μὲν μηδὲν μετ' ὀργῆς, δόκει δὲ τοῖς ἄλλοις ὅταν σοι καιρὸς ᾗ⁸ καὶ δεινὸς μὲν⁹ φαῖνου τῷ μηδὲν σε λανθάνειν τῶν γιγνομένων, πρῶτος δὲ τῷ τὰς τιμωρίας ἐλάττους ποιῆσθαι τῶν ἀμαρτανομένων. Ἀρχικὸς εἶναι βούλου μὴ χαλεπότητι, μηδὲ τῷ σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ τῷ πάντας ἡττάσθαι τῆς σῆς διανοίας, καὶ νομίζειν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ἄμεινόν σε βουλευέσθαι. Πολεμικὸς γίγνου ταῖς ἐπιστήμας καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηνικὸς δὲ τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πλεονεκτεῖν. Οὕτως ὁμίλει τῶν πόλεων πρὸς τὰς ἡττους, ὥσπερ ἂν τὰς κρείττους πρὸς σεαυτὸν ἀξιώσειας. Φιλονείκει μὴ περὶ ἀπάντων, ἀλλὰ περὶ ὧν ἂν κρατήσαντί σοι μέλλῃ συνοίσειν. Φαύλους ἡγοῦ μὴ τοὺς συμφερόντως ἡττομένους, ἀλλὰ τοὺς μετὰ βλάβης περιγιγνομένους. Μεγαλόφρονες εἶναι νόμιζε, μὴ τοὺς μείζω περιβαλλομένους, ὧν οἱοί τε εἰσι κατασχεῖν, ἀλλὰ τοὺς μετρίων μὲν¹⁰ ἐφιεμένους, ἐξεργάζεσθαι δὲ δυναμένους, οἷς ἂν ἐπιχειρῶσι. Ζήλου μὴ τοὺς μεγίστην ἀρχὴν κησαμένους, ἀλλὰ τοὺς ἄριστα τῇ παρούσῃ χρησαμένους· καὶ νόμιζε τελέως εὐδαιμονήσειν, οὐκ ἔάν ἀπάντων ἀνθρώπων μετὰ φόβου καὶ κινδύνου ἀρχῇς, ἀλλ' ἔάν, τοιοῦτος ὧν οἶον χρῆ, καὶ πράττων ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι, μετρίων ἐπιθυμῇ, καὶ μηδενὸς τούτων ἀπορῇς.

§ 8. Φίλους κτῶ μὴ πάντας τοὺς βουλομένους, ἀλλὰ τοὺς τῆς σῆς φύσεως ἀξίους ὄντας· μηδὲ μεθ' ὧν ἥδιστα συνδιατρίψεις, ἀλλὰ μεθ' ὧν ἄριστα τὴν πόλιν διοικήσεις.² Ἀκριβεῖς ποιῶ τὰς δοκιμασίας τῶν συνόντων, εἰδὼς ὅτι πάντες οἱ μὴ σοι πλησιάζοντες, ὅμοιόν σε τοῖς χρωμένοις εἶναι³ νομιοῦσι. Τοιούτους ἐφίστη τοῖς πράγμασι τοῖς μὴ διὰ σοῦ γιγνομένοις, ὡς αὐτὸς⁴ τὰς αἰτίας ἔξω, ὧν ἂν ἐκεῖνοι πράξωσι. Πιστοὺς ἡγοῦ μὴ τοὺς πάν⁵ ὅτι ἂν λέγῃς, ἢ ποιῇς, ἐπαινοῦντας, ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἀμαρτανο-

σελ. 68.)· ἐπὶ τοῦ ἄγαν φοβουμένου· τέταχεν τὴν λέξιν. — 8. Ὅταν σοι καιρὸς ᾗ.) Ἐν τισι τοῖν ἀντιγράφοις λείπει ἡ ἀντωνυμία· ἐν δὲ τινι τῶν τοῦ Αὐγῆρου φέρεται, Ὅταν σοι καιρὸς ᾗ ὀργισθῆναι. — 9. Καὶ δεινὸς μὲν κτλ.) Προσέθηκε τὸν πρῶτον σύνδεσμον, ἐκ τοῦ Στοβαίου (σελ. 329) παραλαβών. Τὸ δὲ, Δεινὸς, ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ φοβεροῦς, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ ἀντικειμένου Πρῶτος. — 10. Τοὺς μετρίων μὲν.) Ἐν τῷ τοῦ Ἀγγίου ἐκδότῳ ἀντιγράφῳ, Τοὺς τῶν καλῶν μὲν, ὅπερ ἦν μὲν καὶ ἐν τῷ ἐμῷ διορθώθῃ δὲ μεταβληθὲν εἰς τὸ, Τοὺς μετρίων μὲν.

§ 8. 2. Μεθ' ὧν ἄριστα τὴν πόλιν διοικήσεις.) Μετέθηκεν ἐνταῦθα (ἐχθόμενα τοῦ Διοικήσεις) ὁ Αὐγῆρος, τὴν μετ' ὀλίγα (σελ. 18) ῥηθισομένην παραθέσειν, «Μηδεμίαν συνουσίαν... βελτίων εἶναι νόσεις» ὁρθῶς μὲν τῇ τάξει, οὐκ οἰκείως δὲ τῇ προθέσει τοῦ ῥήματος, εὐ πάντι περὶ φροντίσαντος τάξεως ἐν ταῖς δὲ ταῖς ὑποθήκαις — 3. Χρωμένοις εἶναι.) Προσέθηκε τὸ ἀπαρέμματα, ἐκ τεσσάρων τῶν πρὸ ἐμοῦ ἀντιγράφων, οἷς συνάδει καὶ πέμπτον τὸ ἐμὸν. — 4. Ὡς αὐτός.) Ἐν τῷ τοῦ Ἀγγίου, Ὡς αὐτὸς σου. — 5. Πάν.) Παρὰ τῷ Στοβαίῳ (σελ.

μένοις επιτιμῶντας. Δίδου παρρησίαν τοῖς εὖ φρονούσιν, ἵνα, περὶ ὧν ἂν κριθῇ, ἔχῃς τοὺς συνοδοκίμασοντας.⁶ Διόρα καὶ τοὺς τέχνη κολακεύοντας, καὶ τοὺς μετ' εὐνοίας θεραπεύοντας.⁷ ἵνα μὴ πλέον⁸ οἱ πονηροὶ τῶν χρηστῶν ἔχωσιν. Ἄκουε τοὺς λόγους τοὺς περὶ ἀλλήλων, καὶ πειρῶ γνωρίζειν ἅμα τοὺς λέγοντας,⁹ ὅποιοι τινες.¹⁰ εἰσὶ καὶ περὶ ὧν ἂν λέγωσι. Ταῖς αὐταῖς κολάζε ζημίαις τοὺς ψευδῶς διαβάλλοντας, αἷς περ ἂν¹¹ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας. Ἄρχε σεαυτοῦ μηδὲν ἥττον ἢ καὶ τῶν ἄλλων· καὶ τοῦτο ἡγοῦ βασιλικώτατον, ἐὰν¹² μηδεμιᾶ δουλείᾳ τῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ κρατῆς τῶν ἐπιθυμιῶν μάλλον, ἢ τῶν πολιτῶν. Μηδεμίαν συνουσίαν εἰκὴ προσδέχου, μὴδ' ἀλογίστως, ἀλλ' ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς ἔθιζε σεαυτὸν χαίρειν, ἐξ ὧν αὐτὸς τε ἐπιδιώσεις, καὶ τοῖς ἄλλοις βελτίων εἶναι δόξεις.

§ 9. Μὴ φαίνου φιλοτιμούμενος ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἀ καὶ τοῖς κακοῖς διαπράξασθαι δυνατόν ἐστιν, ἀλλ' ἐπ' ἀρετῇ μέγα φρονῶν,² ἧς οὐδὲν μέρος τοῖς πονηροῖς μέτεστι. Νόμιζε τῶν τιμῶν ἀληθεστάτας εἶναι, μὴ τὰς ἐν τῇ φανερῇ μετὰ θεοῦς γιγνομένας, ἀλλ' ὅταν αὐτοὶ παρ' αὐτοῖς ὄντες, μάλλον σου τὴν γνώμην, ἢ τὴν τύχην θαυμάζωσιν. Λάμβανε μὲν, ἐὰν ἐπὶ τῷ σοι συμῆτῃ τῶν φαύλων χαίρειν, ἐνδείκνυσσο δέ³ περὶ τὰ μέγιστα σπουδάζων. Μὴ τοὺς μὲν ἄλλους ἀξίου κοσμικῶς ζῆν, τοὺς δὲ βασιλέας ἀτάκτως· ἀλλὰ τὴν σεαυτοῦ σωφροσύνην παράδειγμα τοῖς ἄλλοις καθίστη, γιγνώσκων ὅτι τὸ τῆς πόλεως ὅλης ἥθος ὁμοιοῦται τοῖς ἀρχουσι. Σημεῖον ἔστω σοι τοῦ καλῶς βασιλεύειν, ἐὰν τοὺς ἀρχομένους ὁρᾷς εὐπορωτέρους καὶ σωφρονεστέρους γιγνομένους διὰ τὴν σὴν ἐπιμέλειαν. Περὶ πλείονος ποιοῦ δόξαν καλὴν, ἢ πλουτοῦν μέγαν, τοῖς παισὶ καταλιπεῖν· ὁ μὲν γὰρ θνητὸς, ἡ δὲ ἀθάνατος· καὶ δόξη μὲν χρήματα κτητὰ, δόξα δέ⁴ χρημάτων οὐκ ὠνητὴ· καὶ τὰ μὲν καὶ τοῖς φαύλοις ἐνίοτε⁵ παρὰ γίγνεται, τὴν δὲ οὐχ

327), Ἄπαν. — 6. Συνοδοκίμασοντας. — 7. Καὶ τοὺς μετ' εὐνοίας θεραπεύοντας.) Λεῖπουναι ταῦτα ἐν τῇ ἐμφ' ἀντιγραφῇ, καὶ ἐν δυτίν ἐτέροις τοῖς τοῦ Ἀγγίλου. — 8. Πλέον.) Στοβαῖος, Πλείον. — 9. Τοὺς λέγοντας.) Ἄμεινον τὸ ἐν τῇ τοῦ Ἀγγίλου ἀντιγραφῇ, τοὺς τε λέγοντας. — 10. Ὅποιοι τινες εἰσὶ.) Εὐληφα ἐκ τοῦ Στοβαίου τὴν γραφὴν, ἀντὶ τῆς παρ' ἄπαντι, Ὅποιοι καὶ τινες εἰσὶ. — 11. Αἷς περ ἂν.) Λείπει ὁ Ἄν, ἐκ τοῦ Στοβαίου, καὶ ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου. — 12. Ἐάν.) Παρὰ τῷ Στοβαίῳ, Ἐάν περ. § 9. 2. Ἐπ' ἀρετῇ μέγα φρονῶν.)

Ἀπὸ κοινοῦ τὸ, φαίνου. Ἐντιστὶ δὲ τῶν ἀντιγραφῶν, Ἐπ' ἀρετῇ μέγα φρονῶν· ἐν ἐτέροις δὲ Ἔσο μέγα φρονῶν ἐπ' ἀρετῇ. — 3. Ἐδείκνυσσο δέ.) Ἐν ἐνὶ τῶν τοῦ Ἀγγίλου ἀντιγραφῶν, Ἐδείκνυσσο δὲ αἰεὶ ἦν γραφὴν (πλανηθεὶς οἶμαι) ὁ Ἀδ-γῆρος εἰς τὰ ἐχόμενα προσέγραψε, τοὺς δὲ αἰεὶ βασιλέας, φάσκων φέρεσθαι ἐν τῇ αὐτοῦ ἀντιγραφῇ, ἀντὶ τοῦ, τοὺς δὲ βασιλέας. — 4. Δόξη μὲν χρήματα κτητὰ, δόξα δὲ κτλ.) Ἐντιστὶ τῶν ἀντιγραφῶν μετὰ τοῦ ἄρθρου, Τῇ δόξῃ, καὶ Ἡ δόξα παρὰ δὲ τῷ Στοβαίῳ (σελ. 328) Δόξης, ἀντὶ τοῦ πρώτου. — 5. Ἐνίοτε.) Προσέθηκα τὸ ἐπιρρήμα ἐξ ἀντιγραφῶν

εἶναι τε ἀλλ' ἢ τοὺς διενεγκόντας κτήσασθαι. Τρύφα μὲν ἐν ταῖς ἐσθῇσι,⁶ καὶ τοῖς περὶ τὸ σῶμα κόσμοις, καρτέρει δὲ ὡς χρὴ τοὺς βασιλέας ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν· ἵνα οἱ μὲν ὁρῶντες, διὰ τὴν ὄψιν, ἄξιόν σε τῆς ἀρχῆς εἶναι νομίζωσιν, οἱ δὲ συνόντες διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ῥώμην, τὴν αὐτὴν ἐκείνοις γνώμην ἔχουσιν. Ἐπισκόπει τοὺς λόγους αἰεὶ τοὺς σαυτοῦ, καὶ τὰς πράξεις, ἵν' ὡς ἐλαχίστοις τοῖς ἀμαρτήμασι περιπίπτῃς. Κράτιστον μὲν τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν τυγχάνειν⁷ ἐπειδὴ δὲ δυσκαταμαθήτως ἔχουσιν, ἐλλείπειν αἰροῦ, καὶ μὴ πλεονάζειν⁸ αἱ γὰρ μετριότητες μᾶλλον ἐν ταῖς ἐνδείαις ἢ ταῖς ὑπερβολαῖς⁹ ἰσχύουσιν.

§ 10. Ἀστεῖος εἶναι πειρῶ καὶ σεμνός· τὸ μὲν γὰρ τῇ τυραννίδι πρέπει, τὸ δὲ πρὸς τὰς συνουσίας ἀρμόττει. Χαλεπώτατον δὲ τοῦτο πάντων ἐστὶ πραγμάτων· εὐρήσεις γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ,² τοὺς μὲν σεμνυνομένους ψυχροὺς ὄντας, τοὺς δὲ βουλομένους ἀστεῖους εἶναι ταπεινοὺς φαινομένους. Δεῖ δὲ χρῆσθαι μὲν ἀμφοτέραις ταῖς ιδέαις³ ταύταις, τὴν δὲ συμφορὰν τὴν ἐκατέραις⁴ προσοῦσαν διαφεύγειν. Ὅτι ἂν ἀκριβῶς εἰδέναι⁵ βούλῃ,⁶ ὧν ἐπίστασθαι προσήκει τοὺς βασιλέας, ἐμπειρία μέτιθι, καὶ φιλοσοφία· τὸ μὲν γὰρ φιλοσοφεῖν τὰς ὁδοὺς σοὶ δείξει,⁷ τὸ δὲ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων γυμνάζεσθαι, δύνασθαι σε χρῆσθαι τοῖς πράγμασι ποιήσει.⁸ Θεώρει τὰ γινόμενα, καὶ τὰ συμπίπτοντα, καὶ τοῖς ιδιώταις, καὶ τοῖς τυράννοις· ἐὰν γὰρ τὰ παρεληλυθότα μνημονεύῃς, ἄμεινον καὶ περὶ τῶν μελλόντων βουλευσῇ. Δεινὸν ἡγοῦ τῶν μὲν ιδιωτῶν θέλειν τινὰς ἀποθνήσκειν, ἵνα τελευτήσαντες ἐπαινεθῶσι, τοὺς δὲ βασιλέας μὴ τολμᾶν χρῆσθαι τοῖς ἐπιτηδεύμασι τοῦτοις, ἐξ ὧν ζῶντες εὐδοκίμησουσιν. Βούλου τὰς εἰκόνας τῆς ἀρετῆς ὑπόμνημα μᾶλλον, ἢ τοῦ σώματος, καταλιπεῖν. Μάλιστα

τοῦ τε Ἀγγλοῦ καὶ τοῦ Αὐγήρου. Οὗτοι γὰρ καὶ ἀλλὰχοῦ (Ἐλίν. ἐγκώμ. σελ. 214) ὁ ῥήτωρ, «Καὶ μεγάλας μὲν ἀρχάς καὶ δυναστείας καὶ φάλους ἀνθρώποις ΠΟΤΕ παραγενήσονται.» — 6. Ἐν ταῖς ἐσθῇσι.) Προσέθηκα τὴν πρόθεσιν ἐκ τῶν ἀντιγράφων τοῦ Αὐγήρου, οἷς συνάδει τὰ τοῦ Ἀγγλοῦ, καὶ τὸ ἐμὸν. — 7. Τυχάνειν.) Ἐν ἄλλοις, Ἐπιτυγχάνειν. — 8. Αἰροῦ καὶ μὴ πλεονάζειν.) Ὁ Στοβαῖος (σελ. 328), Αἰροῦ μᾶλλον ἢ πλεονάζειν. — 9. Ὑπερβολαῖς.) Ὁ Στοβαῖος, Ὑπεροχαῖς.

ταῖς ιδέαις.) Τουτέστι τῇ τε ἀπεινότητι καὶ τῇ σεμνότητι. Σημειῖται δὲ καὶ τὸ, Ἰδέας, ἀντὶ τοῦ, Εἰδέναι ἢ τρέποις, ἐνταῦθ' αὖτε καὶ κατωτέρω (σελ. 21). — 5. Ἐκατέραις.) Ἐν τῇ τοῦ, Ἀγγλοῦ ἀντιγράφῳ, μετὰ προθέσεως, Ἐν ἐκατέραις. — 5. Ἀκριβῶς εἰδέναι.) Διὰ μιᾶς λέξεως ὁ Στοβαῖος (σελ. 328) ἀκριβῶσαι. — 6. Βούλῃ.) Οὕτως ἔγραψα ἀντὶ τοῦ παρ' ἄπασι, Βούλει, ἀνθ' οὗ παρὰ τῷ Στοβαίῳ φέρεται, Βουληθῇς. — 7. Τὰς ὁδοὺς σοὶ δείξει.) Ἐν τισι τῶν ἀντιγράφων, Διδάξει, ἀντὶ τοῦ Δείξει· καὶ ἵτως ἦν, Τὰς ὁδοὺς τε διδάξει. — 8. Δύνασθαι σε χρῆσθαι τοῖς πράγμασι ποιήσει.) παρὰ τῷ Στοβαίῳ γράσσεται, Ἀμεινόν σε χρῆσθαι τοῖς

§ 10. 2. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ.) Ἐξ ἀντιγράφων, οἷς συνάδει καὶ τὸ ἐμὸν, ἀντὶ τοῦ, Ὡς ἐπὶ πολὺ. — 3. Ἀμφοτέραις

μὲν πειρῶ τὴν ἀσφάλειαν σεαυτῷ, καὶ τῇ πόλει διαφυλάττειν. ἦν δὲ⁹ ἀναγκασθῆς κινδυνεύειν, αἰροῦ καλῶς τεθνάναι μᾶλλον, ἢ ζῆν αἰσχροῦς. Ἐν ἅπασιν τοῖς ἔργοις μέμνησο τῆς βασιλείας, καὶ φρόντιζε ὅπως μὴδὲν ἀνάξιον τῆς τιμῆς ταύτης ποιήσεις.

§ 11. Μὴ περιύδης τὴν σεαυτοῦ φύσιν ἅμα πᾶσαν διαλυθεῖσαν· ἀλλ' ἐπειδὴ θνητοῦ μὲν² σώματος ἔτυχες, ἀθανάτου δὲ ψυχῆς, πειρῶ τῆς ψυχῆς ἀθάνατον μνήμην καταλιπεῖν. Μελέτα περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων λέγειν, ἵνα συνεθισθῇς ὅμοια τοῖς εἰρημένοις φρονεῖν. Ἀτ' ἂν σοι³ λογιζομένῳ φαίνηται βέλτιστα, ταῦτα τοῖς ἔργοις ἐπιτέλει. Ὡν τὰς δόξας ζηλοῖς, μιμοῦ τὰς πράξεις.⁴ Ἀ τοῖς παισὶ τοῖς ἑαυτοῦ ἂν συμβουλευσείας, τούτοις αὐτὸς ἐμμένειν ἀξίου. Χρῶ τοῖς εἰρημένοις, ἢ ζήτηι βελτίῳ τούτων. Σοφοὺς νόμιζε μὴ τοὺς ἀκριβοῦς περὶ μικρῶν ἐρίζοντας, ἀλλὰ τοὺς εὐ περὶ τῶν μεγίστων λέγοντας· μὴδὲ τοὺς τοῖς μὲν ἄλλοις εὐδαιμονίαν ὑπισχυρομένους, αὐτοὺς δὲ ἐν πολλαῖς ἀπορίαις ὄντας, ἀλλὰ τοὺς μέτρια μὲν περὶ αὐτῶν λέγοντας, ὁμιλεῖν δὲ καὶ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ἀνθρώποις δυναμένους, καὶ μὴ διαταραττομένους ἐν ταῖς τοῦ βίου μεταβολαῖς, ἀλλὰ καλῶς καὶ μετρίως καὶ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς εὐτυχίας⁵ φέρειν ἐπισταμένους.

§ 12. Καὶ μὴ θαύμαζε, εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων ἐστίν, ἃ καὶ σὺ γινώσκεις· οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο διέλαθεν, ἀλλ' ἠπιστάμην, ὅτι τοσούτων ὄντων τὸ πλῆθος καὶ τῶν ἰδιωτῶν καὶ τῶν ἀρχόντων, οἱ μὲν τι τούτων εἰρήκατιν, οἱ δὲ ἀκηκόατιν, οἱ δὲ ἐτέρους ποιοῦντας ἐωράκατιν, ἕνια δὲ αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντες.² Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐν τοῖς λόγοις χρὴ τοῖς περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων ζητεῖν τὰς καινότητας, ἐν οἷς οὔτε παράδοξον, οὔτε ἄπιστον, οὔτ' ἔξω τῶν νομιζομένων οὐδὲν ἐστὶν εὔρεῖν· ἀλλ' ἡγεῖσθαι³ τοῦτον εἶναι χαριέστατον, θς ἂν τῶν διεσπαρμένων ἐν ταῖς τῶν ἄλλων διανοαῖς ἀθροῖσαι τὰ πλεῖστα δυνηθῇ, καὶ φράσαι κάλλιστα περὶ αὐτῶν. Ἐπεὶ κἀκεῖνό μοι πρόδηλον ἦν, ὅτι τὰ συμ-

πράγμασι ποιεῖται. — 9. Ἦν δέ.) Τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, καὶ τὸ τοῦ Ἀγγλου, Ἐὰν δέ.

§ 11. 2. Θνητοῦ μὲν.) Προσετέθη ὑπὸ τῶν πρὸ ἐμοῦ ὁ σύνδεσμος ἐξ ἀντιγράφου.

— 3. Ἀτ' ἂν σοι.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου καὶ τῶν τοῦ Ἀγγλου, ἀντὶ τοῦ παρ' ἅπασιν, Ἀ δ' ἂν σοι. — 4. Τὰς πράξεις.) Ὁ πρὸ ἐμοῦ, Καὶ τὰς πράξεις, ἐξ ἀντιγράφου, ὃ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Ἀγγλου.

— 5. Τὰς συμφορὰς καὶ τὰς εὐτυχίας.) Φέρεται ὡς διάφορος γραφὴ τοῦ, Εὐτυχίας, τὸ, Δυστυχίας· προσήκει δὲ μᾶλλον τῇ, Συμφορὰς.

§ 12. 2. Τοσούτων ὄντων τὸ πλῆθος ἐπιτηδεύοντες.) Τὸ ἐξῆς, Καὶ ἰδιῶται καὶ ἀρχόντες, οἱ μὲν εἰρήκατιν, οἱ δὲ ἀκηκόατιν, οἱ δ' ἐωράκατιν ἐτέρους ποιοῦντας, εἰς δ' οἱ καὶ αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντες τι τούτων τῶν εἰρημένων ὑπ' ἐμοῦ (ἢ καὶ τῶν ρυθῆναι δυναμένων) τοσούτων ὄντων τὸ πλῆθος. — 3. Ἀλλ' ἡγεῖσθαι.) Ἐν τισὶ τῶν ἀντιγράφων Ἀλλὰ χρὴ ἡγεῖσθαι. Τῷ δὲ ἐχομένῳ, Τοῦτον, ἐπιγράφεται ἐν ἐτέρῳ ἀντιγράφῳ, Λόγον· ἅμεινον δὲ ἀναφέρειν πρὸς τὸν λέγοντα τὸ, Τοῦτον χαριέστατον

βουλεύοντα, καὶ τῶν ποιημάτων, καὶ τῶν συγγραμμάτων, χρησιμώτατα μὲν ἅπαντες νομίζουσιν, οὐ μὴν ἥδιστα γε αὐτῶν ἀκούουσιν, ἀλλὰ ταῦτ' οὐ πεθόνθασιν, ὅπερ πρὸς τοὺς νουθετούντας· καὶ γὰρ ἐκείνους ἐπαινέουσι μὲν ἅπαντες, πλητιάζειν δὲ οὐ βούλονται ἀλλὰ μᾶλλον αἰροῦνται συνεῖναι τοῖς ἐξαμαρτάνουσιν, ἀλλ' οὐ⁴ τοῖς ἀποτρέπουσι. Σημεῖον δ' ἂν τις ποιήσῃτο, τὴν Ἡσιόδου καὶ Θεόγνιδος καὶ Φωκυλίδου ποίησιν· καὶ γὰρ τοὺτους φασὶ μὲν ἀρίστους συμβούλους γεγενῆσθαι τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων, ταῦτα δὲ λέγοντες, αἰροῦνται συνδιατρίβειν ταῖς ἀλλήλων ἀνοίαις μᾶλλον,⁵ ἢ ταῖς ἐκείνων ὑποθήκαις. Ἐτι δ' εἴ τις ἐκλέξειε καὶ τῶν προεχόντων ποιητῶν τὰς καλουμένας γνώμας, ἐφ' αἷς ἐκεῖνοι μάλιστα ἐσπούδασαν, ὁμοίως ἂν καὶ πρὸς ταῦτα διατεθείεν· ἥδιον γὰρ ἂν κωμωδίας τῆς φαυλοτάτης, ἢ τῶν οὕτω τεχνικῶς πεποιημένων ἀκούσαιεν.

§ 13. Καὶ τί δεῖ καθ' ἓν ἕκαστον λέγοντα διατρίβειν; ὅλος γὰρ εἰ ἐθέλοιμεν σκοπεῖν τὰς φύσεις τῶν ἀνθρώπων, εὐρήσομεν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν οὔτε τῶν σιτίων χαίροντας τοῖς ὑγιεινότητοις, οὔτε τῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς καλλίστοις, οὔτε τῶν πραγμάτων τοῖς βελτίστοις, οὔτε τῶν μαθημάτων τοῖς ὠφελιμωτάτοις, ἀλλὰ παντάπασιν ἐναντίας τῷ συμφέροντι τὰς ἡδονὰς ἔχοντας, καὶ δοκοῦντας καρτερικοὺς εἶναι, καὶ φιλοπόνους, τοὺς τῶν δεόντων τι ποιοῦντας.² Ὡστε πῶς ἂν τις τοῖς τοιούτοις ἢ παραινῶν, ἢ διδά-

— 4. Μᾶλλον . . . ἀλλ' οὐ.) Ἀντί τοῦ, Μᾶλλον ἢ· εἰ δὲ προϋτέτακτο ἄρνησις τοῦ μᾶλλον, ἔρηκε καὶ μόνον τὸ Ἀλλὰ, ὡς ἐν τοῖς εἰς τὸν Πλάτωνα (B, σελ. 374) ἐδείξαμεν. — 5. Αἰροῦντα συνδιατρίβειν ταῖς ἀλλήλων ἀνοίαις μᾶλλον) Προκρίνουσιν ἀκούειν τοὺς ἀνοήτους λόγους ἀλλήλων· τοῦτο γὰρ δύναται τὸ Συνδιατρίβειν ἐν ταῦθα, ἢ ὁήλον ἐξ ὧν ἀλλαγῇ (Παναγηρικ. σελ. 69) εἴρηκε, «Τῶν μύθων ἥδιστα συνδιατρίβομεν τοῖς τοῖς Τρωϊκοῖς.» Ἐπιθε καὶ τὸν Εὐαγόραν (λά, σελ. 204).

§ 13. 2. Καὶ δοκοῦντας καρτερικοὺς εἶναι, καὶ φιλοπόνους, τοὺς τῶν δεόντων τι ποιοῦντας.) Παρ' ἅπασιν γράφεται κακῶς, Καὶ δοκοῦντας καρτερικοὺς εἶναι, καὶ φιλοπόνους, τοὺς τῶν δεόντων τι μη ποιοῦντας, μετὰ τοῦ ἀπαγορευτικοῦ μορίου, ὅπερ ἡμεῖς ἐξεῴσαμεν τοῦ χωρίου, Οἱ νῦν, Καὶ νομίζοντας (τοῦτο γὰρ ἐν ταῦθα σημαίνει τὸ Δοκοῦντας) εἶναι καρτερικοὺς, ταυτέστι πᾶν ὑπομνηστικόν, ἕνεκα τοῦ καλοῦ, καὶ φιλομόχθους, τοὺς πράττοντάς τι τῶν ἀναγκαίων, ὧν οὐδὲ

τοὺς φαυλοτάτους εἰκὸς ἀμελεῖν. Ἔστι γὰρ Καρτερία κατὰ Πλάτωνα ὑπομονὴ πόνων ἕνεκα τοῦ καλοῦ, καὶ Φιλοπονία, καρτερία ἐκούσιος. Φέρε δὲ τοῦτο καὶ διὰ παραδείγματος ἐπὶ πλείον διαταγήσωμεν. Πονεῖ τις περὶ τὴν γῆν, γεωργὸς ἀνὴρ σκάπτων, ἄρῶν, σπείρων, καὶ πάντα ποιών ὧν δεῖ τῇ γῇ πρὸς τὸ καρποῦς ἐνεγκεῖν· τοῦτον τὰ δεόντα ποιεῖν ἐροῦμεν, ἀλλ' οὐ καρτερικὸν εἰλότως ἂν διὰ τοῦτο καλέσαιμεν· οὐ γὰρ τοῦ καλοῦ, ἀλλὰ τοῦ ἀναγκαίου ἕνεκα πονεῖ· πεινήσει γάρ, εἰ μὴ πονῇ. Ἐτερος τις ἀποδημεῖ τῆς πατρίδος κατ' ἐμπορίαν καὶ τοὺς ἀναγκαίους τοῖς τέλει πόνους ὑπομένει· οὐδ' ἂν τοῦτον νοῦν ἔχον τις καρτερικὸν ὀνομάσειεν. Ἀνὴρ μὲντοι Συβαρίτης τρυφῇ διεβήκως, φιλοπόνους· καὶ πέρα τοῦ προσήκοντος καρτερικοὺς ἀμφοτέρους ἡγήσεται· καὶ τὸν μὲν σκάπτοντα, ὡς ἱστόρηκε Τίμαιος (παρ' Ἀθηναίων σελ. 518 καὶ 519), καὶ μόνον ἰδὼν ἢ ἀκούσας, αὐτὸς φῆσαι ῥῆγμα λαβεῖν, ἢ τὴν πλευρὰν πεπονημέναι, τοῦ δὲ τῆς πατρίδος ἀποδημοῦντος καταγε-

σκων, ἢ χρησίμῳ τι λέγων ἀρέσειεν; οἱ, πρὸς τοῖς εἰρημένοις λόγοις, φθονοῦσι μὲν τοῖς εὖ προνοοῦσιν, ἀπλοῦς δὲ ἡγούνται τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας.³ οὗτοι δὲ τὰς ἀληθείας τῶν πραγμάτων φεύγουσιν, ὥστε οὐδὲ τὰ σφέτερόν αὐτῶν ἴσασιν, ἀλλὰ λυποῦνται μὲν περὶ τῶν ἰδίων λογιζόμενοι, χαίρουσι δὲ περὶ τῶν ἀλλοτρίων διαλεγόμενοι, βούλονται δ' ἂν τῷ σώματι κακοπαθῆσαι μᾶλλον, ἢ τῇ ψυχῇ πονῆσαι, καὶ σκέπασθαι περὶ τινος τῶν ἀναγκαίων.⁴ Εὐροὶ δ' ἄντις αὐτοῦς ἐν μὲν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνουσίαις λαιδοροῦντας, ἢ λαιδορουμένους.⁵ ἐν δὲ ταῖς ἐρημίαις οὐ βουλευομένους, ἀλλ' εὐχαμένους. Λέγω δὲ ταῦτα οὐ κατὰ πάντων, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς εἰρημένοις ὄντων. Ἐκεῖνο δ' οὖν φανερόν, ὅτι θεὶ τοὺς βουλομένους ἢ ποιεῖν ἢ γράφειν τι κεχαρισμένον τοῖς πολλοῖς, μὴ τοὺς ὠφελιμωτάτους τῶν λόγων ζητεῖν, ἀλλὰ τοὺς μυθώδεστάτους· ἀκούοντες μὲν γὰρ τῶν τοιούτων χαίρουσι, ψευροῦντες δὲ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἀμίλλας ψυχαγωγοῦνται.⁶ Διὸ καὶ τὴν

λάσεται, ἐπὶ τῇ καταγεγραμμένῃ ἐν τῇ πατρίδι αὐτῆς σεμνυνόμενος. Τοιοῦτον εἶναι δεῖν τὸν νοῦν τοῦ χωρίου ὑπετόπασε καὶ ὁ Ἀλέγχιος· ἐξ ἐτέρου παρομοίου χωρίου (σελ. 180), ἀλλ' οὐκ ἐθάρρησε μετακινήσαι τὴν παρ' ἅπασι φερομένην γραφὴν. Ἰστίον δὲ, ὅτι τῇ καρτερικῇ συνήθει καὶ τὸ περὶ τὴν τροφὴν καὶ τὴν ἄλλην τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν λιτόν τε καὶ ἀφελές· ὅθεν ἐστὶ διορθοῦν καὶ τὸν Σάτυρον (παρὰ τῷ Ἀθην. σελ. 534) ἐν οἷς περὶ Ἀλκιβιάδου φησὶν, «Ἐν ἰωνίᾳ μὲν ὢν, ἰόνων ἐφάνετο τυρεωρότερος . . . ἐν Σπάρτῃ δὲ καρτερίαν καὶ ΑΣΦΑΛΕΙΑΝ ἐπιτηδεύων, νέλικα τοὺς Λάκωνας,» γράροντας, ΑΦΕΛΕΙΑΝ. — 3. Ἀπλοῦς δὲ ἡγούνται τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας.) Ἐπὶ καλοῦ ἐνταῦθα τὸ, Ἀπλοῦς, ἀντὶ τοῦ Χρηστοῦς. Σύνεγγος γὰρ οἷς φησιν Ἀριστοτέλης (Ῥητορικ. Α, 3) ταῦτα ἀλλήλοις, οἶον, ὁ εὐλαβὴς τῷ δεῖνῳ, ὁ χρηστὸς τῷ ἡλιθίῳ (ὅπερ ἐστίν, ὁ ἀπλοῦς τῷ νοῦν οὐκ ἔχοντι), ὁ σεμνὸς τῷ αὐθάδῃ, ὁ ἀνδροεὺς τῷ θροσεῖ, ὁ ἐλευθέριος τῷ ἰσώτῳ, καὶ τὰλλα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. — 4. Περί τινος τῶν ἀναγκαίων.) Ἐν τισι τῶν τοῦ Ἀγγίου καὶ τοῦ Ἀδύγηρος ἀντιγράφων λείπει τὸ Τινός. — 5. Λαιδοροῦντας ἢ λαιδορουμένους.) Τὸ, Λαιδοροῦμένους, ἐστὶ Κακολογουμένους ὑπ' ἄλλων, ἐὰν ἀντιδιεσταλμένοις πρὸς τὸ Λαιδοροῦντας, ὡς ἐν τοῖς Φιλήμονος τοῖσδε,

Ὁ λαιδορῶν γάρ, ἂν ὁ λαιδορούμενος

Μηπροσποιεῖται, λαιδορεῖται λαιδορῶν. Εἰ δὲ μέτον νοηθεῖη Λαιδοροῦμένους, καθὰ καὶ νοεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔσται ὁ νοὺς κακολογούντας ἀλλήλους, ὡς τὸ, Λαιδοροῦντας, κακολογούντας ἄλλους. — 6. Ψευροῦντες δὲ τοὺς ἀγῶνας, καὶ τὰς ἀμίλλας ψυχαγωγοῦνται.) Ἀντὶ τοῦ, Ψυχαγωγοῦνται, παρ' ἅπασι γράφεται, Ἀχθονται, ὅπερ ὁ Ἀδύγηρος διορθώσας μεταποίησεν εἰς τὸ Ἀχάζονται. Ἐν δὲ τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, ἐν μὲν τῇ κειμένῃ φέρεται, ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις, Ἀχθονται προσεγγράπται ὁ ἔξωθεν τῆς Ψυχαγωγοῦνται. Τοῦτο δὲ, εἰ μὲν οὐκ ἐξήγηται ὁ γράψας προσέγραψε (οὐδὲ γὰρ πάνυ τι ὀφθαλμοῦ τοῦτο), ἐπὶ τὸ ψυχαγωγεῖσθαι οὐκ ἔστιν ἀχθεῖσθαι ὑπονοεῖν παρέχει μήποτε ἢ ἀρχαία γραφὴ ὑπῆρχεν, Ἀγονται, ὁ καταλλήλως ἐξηγεῖται διὰ τοῦ Ψυχαγωγοῦνται, ὅπερ ἐστὶ Κηλοῦνται, θέλονται. Καὶ μαρτυρεῖται ἂν τῇ τοιαύτῃ γραφῇ καὶ Πλάτων (Πολιτ. Ι, σελ. 605) λέγων, «Ἀφροῦμενοι Ὁμήρου, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς τῶν τραγωδοποιῶν, μιμουμένων τινὰς τῶν ἡρώων ἐν πένθει ὄντας, καὶ μακρὰν ῥῆσιν ἀποτείνοντας ἐν τοῖς ὀδυρμοῖς, ἢ » καὶ ἄδοντάς τε καὶ κομπομένους, οἷον ὅτι ΧΑΙΡΟΜΕΝ, καὶ ΕΝΔΟΝΤΕΣ ἡμᾶς » αὐτοὺς ΕΠΟΜΕΘΑ, συμπάσχοντάς τε, » καὶ σπουδάζοντες ἐπισκοποῦμεν ὡς ἀγαθὸν ποιητὴν, ὅς ἂν ἡμᾶς ὅτι μάλιστ' οὕτω διαθή.» Τὸ γὰρ ἐνδόντα ἑαυτὸν ἐπισθαὶ οὐδὲν ἐστὶν ἄλλο ἢ ἀγεσθαί, ταυτέστι, κηλησθαί τε καὶ ψυχαγωγεῖσθαι, καθὰ φησιν ὁ Δουκιανὸς (Ἑρμοτιμ.

Ὁμήρου ποιήσιν, καὶ τοὺς πρώτους εὐρόντας τραγωδίαν,¹ ἄξιον θαυμάζειν, ὅτι κατιδόντες τὴν φύσιν τὴν τῶν ἀνθρώπων, ἀμφοτέραις ταῖς ἰδέαις ταύταις κατεχρήσαντο πρὸς τὴν ποιήσιν. Ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς πολέμους τῶν ἡμιθέων ἐμυθολόγησεν, οἱ δὲ τοὺς μύθους εἰς ἀγῶνας καὶ πράξεις κατέστησαν ὥστε μὴ μόνον ἀκουστούς⁸ ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ θεατοὺς γεγενῆσθαι. Τοιούτων οὖν παραδειγμάτων ὑπαρχόντων, δέδεικται τοῖς ἐπιθυμοῦσι τοὺς ἀκρωμένους ψυχαγωγεῖν, ὅτι τοῦ μὲν νοθετεῖν καὶ συμβουλεύειν ἀφεκτέον, ἐκεῖνα δὲ γραπτέον καὶ λεκτέον εἰς ὁρῶσι τοὺς ὄχλους χαίροντας.

§ 14. Ταῦτα δὲ διηλθον, ἡγούμενός σε δεῖν, οὐχ ἓνα τῶν πολλῶν, ἀλλὰ πολλῶν ὄντα τύραννον, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις, μηδὲ τὰ σπουδαῖα τῶν πραγμάτων, μηδὲ τοὺς εὖ φρονούντας τῶν ἀνθρώπων, ταῖς ἡδοναῖς ἀνακρίνειν,² ἀλλ' ἐπὶ τῶν πράξεων τῶν χρησίων αὐτοὺς δοκιμάζειν ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ περὶ τῶν³ γυμνασίων τῶν τῆς ψυχῆς ἀμφισβητοῦσιν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατρίβοντες,⁴ καὶ φασὶν οἱ μὲν διὰ τῶν ἐριστικῶν λόγων, οἱ δὲ διὰ τῶν πολιτικῶν, οἱ δὲ δι' ἄλλων τινῶν φρονιμωτέρους ἔσσεσθαι τοὺς αὐτοῖς⁵ πλησιάζοντας, ἐκεῖνο δὲ

§ 72) περὶ αὐτῶν τούτων τῶν ποιητῶν τον λόγον ποιούμενος, «Ἀναπλάττουσιν οὕτε γενόμενα πώποτε, οὔτε γενέσθαι οὐδανάμενα· καὶ ὁμοῖς ὁ πολὺς λέως πιστεύουσιν αὐτοῖς καὶ κηλοῦνται ὁρῶντες, τῇ ἀκούοντες τὰ τοιαῦτα». Εἰκὸς μὲν τοι μᾶλλον τὸ, Ὑψιχωροῦντα, διόρθωσιν εἶναι τοῦ ἡμαρτημένου, Ἀχθῶνται· οὐ μόνον ὅτι καὶ προῖων (σελ. 22) χρήσεται τῇ λέξει ὁ ῥήτωρ, «Δέδεικται οὗτοις ἐπιθυμοῦσι τοὺς ἀκρωμένους Ὑψιχωροῦντα», ἀλλ' ὅτι καὶ οἰκεῖον πάνυ τὸ ῥῆμα ἐπὶ τῶν τοιούτων, τῶν τραγωιδιῶν φημί, αἱ ψυχαγωγεῖν, τουτέστιν ἄγειν τῶν ἀκούοντων τε καὶ θεωμένων τὰς ψυχὰς δύναμιν ἔχουσι. Διὸ καὶ Τιμοκλῆς, ὁ Κωμωδιοποιὸς (παρ' Ἀθην. σελ. 223) περὶ αὐτῶν λέγει,

«Ὁ γὰρ νοῦς τῶν ἰδίων λήθην λαβών,

Πρὸς ἄλλοτρίω τε ΨΥΧΑΓΩΓΗΘΕΙΣ πάθει,

Μεθ' ἡδονῆς ἀπῆλθε παιδευθείς ἄμα.

Τοὺς γὰρ ΤΡΑΓΩΔΟΥΣ, εἰ βούλει, σκόπει,

Ὡς ὠφελοῦσι πάντας κ. τ. λ.

— 7. Τοὺς πρώτους εὐρόντας τραγωδίαν. Οὕτως ὁρθῶς τὰ τοῦ Ἀγγίου ἐκδοῦν ἀντίγραφα, Πρώτους, οὐ Πρώτους,

ὡς αὐτὸς ἔγραψεν ὁμοίως τοῖς πρὸ αὐτοῦ, καὶ τοῖς μετ' αὐτόν. Πρῶτος γὰρ εὐρίσκει, ὁ πρὸ τῶν ἄλλων εὐρίσκων. Πρώτως δ' εὐρίσκει, ὁ τῶν ὑπ' αὐτοῦ εὑρημένων τὸ πρῶτον εὐρίσκων. — 8. Ἀκουστούς.) Πρὸς τὸ, Ἀγῶνας· εἰ δὲ προακρῆ τὴν παρ' ἐτέρους τιτὶ γραφὴν, Ἀκουστάς, τότε καὶ τὸ ἐχόμενον θεατοὺς, τρέψει εἰς τὸ θεατάς, ἓνα πρὸς τὸ Πράξεις, ἀμφι συνάπτοντο.

§ 14. 2. Ταῖς ἡδοναῖς ἀνακρίνειν.) Τουτέστι Μῆτε τὰ πράγματα σπουδαῖα, μῆτε τοὺς ἀνθρώπους φρονίμους κρίνειν, ἐκ τῆς προτιγνομένης ἡμῖν ἐξ αὐτῶν ἡδονῆς, ἀλλ' ἐξ ὧν ἡμᾶς ὠφελοῦσιν. Ἐν πολλοῖς τῶν ἀντιγράφων φέρεται, Κρίνειν, Ἀντὶ τοῦ Ἀνακρίνειν. — 3. Ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ περὶ τῶν.) Προσέθηκε τὸν, Καὶ, ὅν καὶ ὁ Λύγρος προστιθέει παρῆνε· τοῦτο γὰρ βούλεται ἡ τῶν δοκίμων χρηστis, καὶ ὁ λόγος αἰρεῖ. Τὸ γὰρ Ἄλλως τε ἐν τοῖς τοιοῦτοις, ἀναλυόμενον εἰς τὸ, Διὰ τε ἄλλα, ἐξ ἀνάγκης ἐπάγεται τὸν, Καί. — 4. Οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατρίβοντες.) Ἐν τισὶ τῶν ἀντιγράφων, Οἱ περὶ φιλοσοφίαν διττες. — 5. Αὐτοῖς.) Τοῖς περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατρίβουσι. Τινὰ δὲ τῶν ἀντιγράφων, Αὐτῇ, τουτέστι, τῇ

πάντες ὁμολογοῦσιν, ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον, ἐξ ἐκάστου τούτων ἐλέσθαι [τὰ χρήσιμα]. Χρὴ τοίνυν τὸν δυνάμενον βουλεύεσθαι, ἀφόμενον τῶν ἀμρισθητουμένων,⁶ ἐπὶ τὰ ὁμολογούμενα ἐλθόντα, λαμβάνειν αὐτῶν τὸν ἔλεγχον, καὶ μάλιστα μὲν ἐπὶ τῶν καιρῶν θεωρεῖν τοὺς συμβουλευόντας· εἰ δὲ μὴ, τοὺς καθόλου περὶ τῶν πραγμάτων λέγοντας,⁷ καὶ τοὺς μηδὲν γινώσκοντας τῶν δεόντων ἀποδοκιμάζειν· δῆλον γάρ, ὡς ὁ μηδὲν ὦν αὐτῷ χρησιμος, οὐδ' ἂν ἄλλου φρόνιμον ποιήσῃεν. Τοὺς δὲ νοῦν ἔχοντας, καὶ δυναμένους ὁρᾶν πλεόν τι τῶν ἄλλων, περὶ πολλοῦ ποιοῦ, καὶ θεράπευε, γινώσκων, ὅτι σύμβουλος ἀγαθὸς χρησιμώτατος καὶ τυραννικώτατος⁸ ἀπάντων κτημάτων ἐστίν. Ἦγού δὲ τούτους σοὶ μεγίστην ποιήσῃ τὴν βασιλείαν, οἵτινες ἂν τὴν διάνοιαν τὴν σὴν πλείστα ὠφελῇται δυνηθῶσιν.

§ 15. Ἐγὼ μὲν οὖν ἅπε γινώσκω παρήμμεσα, καὶ τιμῶ σε

φιλοσοφία. — 6 Ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον ἐξ ἐκάστου τούτων ἐλέσθαι τὰ χρήσιμα. Χρὴ τοίνυν τὸν δυνάμενον βουλεύεσθαι, ἀφόμενον τῶν ἀμρισθητουμένων κτλ.) Οὕτω διορθῶται δὲ ἐν γυνὼν τὴν παρ' ἅπασιν ἡμαρτημένην γραφὴν, ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον, ἐξ ἐκάστου τούτων ΓΕΝΕΣΘΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΝ ΔΕΥΕΣΘΑΙ ΔΥΝΑΜΕΝΟΝ. ΧΡΗ ΤΟΙΝΥΝ ΑΦΕΜΕΝΟΝ τῶν ἀμρισθητουμένων κτλ.» ἥς ἡ ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ τούτῳ μόνῃ διαφέρει, δίνεσθαι, ἀντὶ τοῦ, Γενέσθαι, ἔχει. Ἐν δὲ τοῖς πρὸ ἐμοῦ πλείων ἢ διαφωνία· ἐξ ὧν ἐκλέξαμενος, τὴν ἥτιον ἡμαρτημένην ταύτην ἐν τοῖς τοῦ Ἀδύφρου φαιρομένην γραφῇν, «Ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον, ἐξ ἐκάστου τούτων ΓΕΝΕΣΘΑΙ. Χρὴ τοίνυν τὸν δυνάμενον βουλεύεσθαι ἀφόμενον τῶν ἀμρισθητουμένων κτλ.» ἔγρεψα τὸ, Γενέσθαι, εἰς τὸ ΕΛΕΞΘΑΙ, ὃ προτέθηκα τὸ, Τὰ χρήσιμα, τοιοῦτόν τι ἀπαιτοῦντος τοῦ λόγου, εἰς ἀπαρτίσμον τῆς συντάξεως. Ὅτι δὲ οὐκ ἀπίθανος ἡ διόρθωσις, ἔξεστι καὶ ἐκ παραπλησίον ἄλλων χωρίων, πιστώσασθαι, ὅσον (σελ. 11) «Χρὴ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους μηδενὸς μὲν ἀπείρους ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν (σελ. 114), ἵν' ἐξ ἅπαντων ὕμιν ἐξῇ τῶν ρηθέντων ἐλέσθαι τὰ συμφερότατα (σελ. 159), ἢ ἐξ ἁπάντων τῶν ρηθέντων ἐκλέξασθαι τὸ βέλτιστον.» Τούτων οὕτως ἐχόντων ὁ νοῦς, Οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατρίβοντες περὶ μὲν τῶν γυμνασίων τῆς ψυχῆς, ἡγουν περὶ τῆς προσηκούσης

τοῖς ἀνθρώποις, καὶ μάλιστα τοῖς νεωτέροις, παιδείας τε καὶ ἐπιμελείας, οὐχ ὁμονοοῦσιν, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν, τοὺς ἐριστικούς λόγους διδάσκειν δεῖν οἰοῦνται ὡς χρησίμους εἰς φρόνησιν, ἕτεροι δὲ τοὺς πολιτικούς τούτο ποιεῖν ἱσχυρίζονται, ἄλλοι δ' ἐπ' ἄλλους λόγους προτρέπουσι τοὺς νέους· τούτο δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν, ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον, ἐξ ἐκάστου τούτων, τῶν τ' ἐριστικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν λοιπῶν οἰωνδῆποτε λόγων, ἐλέσθαι τὰ χρήσιμα. Οὕτω τοίνυν ἐχόντων γνώμης τῶν φιλοσόφων, χρὴ τὸν βουλεύεσθαι δυνάμενον, ἀφόμενον τῶν ἀμρισθητουμένων, ταυτέστιν ἐκείνων περὶ ὧν οὐχ ὁμονοοῦσιν οἱ φιλόσοφοι, καὶ ἐλθόντα ἐπ' ἐκείνῳ περὶ οὗ ὁμολογοῦσιν (ἦν δὲ τούτο τὸ ἐξ ἐκάστου δεῖν αἰρεῖσθαι τὰ χρήσιμα), οὕτω τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν φιλοσόφων λαμβάνειν καὶ τὸν πολλὰ τὰ χρήσιμα διδάσκοντα ἀσπάζεσθαι καὶ προαιρεῖσθαι τοῦ μηδὲν, ἢ βραχὺ πάνυ χρησίμου ἔχοντος διδάσκειν. — 7. Εἰ δὲ μὴ, τοὺς καθόλου περὶ τῶν πραγμάτων λέγοντας.) Ἐκ τίνος τὸν τοῦ Ἀδύφρου ἀντιγράφου ἡ γραφὴ ἕτερα δὲ ἀνευ προθέσεως, ὡς καὶ ἐν τῷ ἐμῷ ἐστὶ δ' ἐν οἷς φέρεται· δεῖ δὲ τοὺς μὴ καθόλου τῶν πραγμάτων λέγοντας· ἐν ἄλλοις δὲ καὶ, Τοὺς καὶ καθόλου (ἢ καθόλων) κ.τ.λ. Τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον διαιρεῖ τὸ, Καθόλου, εἰς τὸ, Καὶ ὅλου. Ταύτας δ' ἀπάσας τὰς διαφορὰς τῆς γραφῆς ἐγέννησεν ἡ κακὴ παραλειψθεῖσα πρόθεσις. — 8. Τυραννικώτατος.) Μάλιστα τυράννω ἡγουν βασιλεῖ, πρέπον.

τούτοις,² οἷς τυγχάνω δυνάμενος. Βούλου δὲ καὶ τοὺς ἄλλους, ὅπερ εἶπον ἀρχόμενος τοῦ λόγου,³ μὴ τὰς εἰθισμένας ἄγειν σοι δωρεάς, ἀς ὑμεῖς πολὺ πλείονος ἀγοράζετε παρὰ τῶν διδόντων, ἢ τῶν πωλούντων, ἀλλὰ τοιαύτας, αἷς ἐὰν σφόδρα χρήσι, καὶ μηδεμίαν ἡμέραν διαλίπης, οὐ κατατρίψεις, ἀλλὰ μείζους καὶ πλείονος ἀξίας αὐτάς ποιήσεις.⁴

Γ'. ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ. (α)

§ 4. ΠΟΛΛΑΚΙΣ ἐθαύμασα² τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων, καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστήσαντων, ὅτι τὰς

§ 15. 2 Τιμῶσε τούτοις.) Δωροῦμαί σε τούτοις. — 3. Ἀρχόμενος τοῦ λόγου.) Ἐξ ἀντιγράφου τοῦ Διήγηρου, ὃ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Ἀγγίλου παρὰ δὲ τοῖς λοιποῖς, Ἀρχόμενος, μόνον. — 4. Μείζους καὶ πλείονος ἀξίας αὐτάς ποιήσεις.) Ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐκδόσεσιν, Μείζους καὶ πλείονος ἀξίας οὕτως αὐτάς ποιήσεις. Ἐν ἐνίοις τῶν ἀντιγράφων λείπει τὸ, Οὕτως, ὃ παρελίπομεν καὶ ἡμεῖς, ὡς περιττόν· ἐν ἑτέροις δὲ καὶ τὸ, Μείζους, ὡν τῇ γραφῇ κατακολούθησεν ὁ πρὸ ἐμοῦ ἐν ἄλλοις δὲ καὶ τὸ, Αὐτάς.

(α) Οὗτος ἐστὶν ὁ περιβόητος Πανηγυρικός λόγος, ὡς μὲν τινες, δέκα, ὡς δὲ ἕτεροι, πεντεκαίδεκα γραφεῖς ἔστιν Ἰσοκράτει. Καὶ ἡ μὲν ἐπιγραφή τοῦ γένους τῶν ἐπιδεικτικῶν αὐτὸν εἶναι δηλοῖ. Ἀθηναῖους γὰρ ἐγκωμιάζει, καὶ πολὺς ἐστὶν ἐν τοῖς τούτων ἐπαίνοις, πολὺ προέχειν Ἀκκεδαίμονίνων προθυμύμενος ἐπιδεῖξαι τοὺς αὐτοῦ πολίτας ὁ φιλόπατρις ῥήτωρ. Ἐγκατέμιξε δὲ τῷ λόγῳ, οὐκ ὀλίγον καὶ τὸ συμβουλευτικόν· παραινεῖ γὰρ αὐτοῖς τε καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἅπασιν, διαλυσαμένους τὸν πρὸς ἀλλήλους πόλεμον καὶ παυσάμενους τῆς ἀκαίρου φιλονεικίας, κοινῇ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν βαρβαρον. Διὸ καὶ ὁ Κικέρων Παραινετικὸν αὐτὸν ὀνομάζει. Καὶ φησὶν Αἰλιανὸς, ὅτι τούτου τοῦ λόγου εἰς Μακεδονίαν ἐλθούσα ἡ φήμη, πρῶτον μὲν Φίλιππον, ἐπὶ τὴν Ἀσίαν ἀνέστησεν· ἐκείνου δὲ τελευτήσαντος, πρὶν ἡμέρας ἐπιβῆναι τοῖς βεβουλευμένοις, τὸν υἱὸν Ἀλέξανδρον. Αἰτιῶντα δ' Ἰσοκράτην πολλὰ μετενεγκέναι εἰς τὸν Πανηγυρικὸν ἐκ τῶν Γοργίου τε καὶ Αὐσίου περὶ τὴν αὐτὴν ὑπέθετον σπουδασθέντων. Καὶ

τοῦ μὲν τῷ Αὐσίᾳ γραφέντος Ἐπιταφίου λόγου εὐρίσκεσθαι τινα καὶ ἐν τῷ Πανηγυρικῷ Ἰσοκράτους οὐκ ἔστιν ἀρνήσασθαι· τοῦ δὲ τῷ αὐτῷ Αὐσίᾳ γεγραμένου Ὀλυμπιακοῦ λόγου μικρὸν ἀμύπαν παραλείπεται τεμνάχιον, παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἀλικαρνασσεῖ σωζόμενον, ὡς οὐχ οὐδ' εἶναι ἐξ ἐκείνου τὸν Ἰσοκράτην εὐθύνειν. Τὸν δὲ παραπλησίως ἐπιγραφόμενον, καὶ μηκέτι σωζόμενον Ὀλυμπιακὸν Γοργίου, εἰδὼς οὕτω γεγράφθαι, ὥσπερ καὶ τὸ σωζόμενον αὐτοῦ τῆς Ἑλένης ἐγκώμιον, ταυτέστιν εἰς ὅκον ποιήσει μᾶλλον ἢ πεῖρ λόγῳ πρέποντα ἐξηρημένον, ὡς φησὶν ὁ δευτέρος τῶν τοιούτων ἐπιγνώμων Ἀριστοτέλης. Πρὸς τοῦτο τοίνυν τὸ τῆς Ἑλένης ἐγκώμιον ἀντιπαραβάλλων ὅπερ κατὰ ἔξλην Γοργίου Ἰσοκράτης ἀντέγραφεν Ἑλένης ἐγκώμιον, καίπερ οὐδὲ τοῦτο σοφιστικῆς περιργείας ἀπηλλαγμένον παντάπασιν, οὐκ ἔστιν ὅστις ἂν τῶν καὶ κατὰ μικρὸν κριτικῆς ἐπιστήμης μετεληχτότων τοῦ Γοργιακοῦ μακρῷ προέχειν οὐχ ὁμολογήσειεν. Ἔστι δὲ τὸ τοιοῦτον, παρὰ γε τοῖς εὐ φρονέουσιν, οὐ τάλιᾳ σφιστερίζεσθαι, ἀλλὰ τὰ τοῖς ἀλλοῖς ἐλλειπῶς ἢ καὶ κακῶς γραφέντα διασκευάζειν ἐπὶ τὸ βελτίον τε καὶ τελειότερον. Λέγω δὲ τοῦτο περὶ Γοργίου μόνου· ἐάσθω γὰρ ὁ Αὐσίας ἐν τῷ παρόντι, ἄλλως τε καὶ τῶν δοκιμαϊκῶν ὑπάρχων ῥητόρων, εἴ τινα τῶν ἐκείνου μετενήνοχον εἰς τὸν Πανηγυρικὸν Ἰσοκράτης, καὶ μὴ πολλῶ μᾶλλον κατὰ συνέμπτωσιν, περὶ τῶν αὐτοῦ ἐκείῳ λέγων, τοῖς αὐτοῖς ἐνθυμήμασιν ἠναγκάσθη χρῆσασθαι. «Οὐδὲν γὰρ καλῶς (φησὶν ὁ Φώτιος, Ἰσοκράτους ὑπεραπολογούμενος), ἀπαραπλησίον ἀνακατατότων πηγῶν·

μὲν τῶν σωμάτων εὐεξίας οὕτω μεγάλων δωρεῶν ἡξίωσαν, τοῖς δὲ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἰδίᾳ πονήσασι, καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς οὕτω παρασκευάσασιν, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους ὠφελεῖν δύνασθαι, τούτοις οὐδεμίαν τιμὴν ἀπένειμαν,³ ὧν εἰκὸς ἦν αὐτοὺς μᾶλλον ποιήσασθαι πρόνοιον. Τῶν μὲν γὰρ ἀθλητῶν, δις τοσαύτην βώμην λαβόντων, οὐδὲν ἂν πλέον γένοιτο τοῖς ἄλλοις⁴ ἐνὸς δὲ ἀνδρός· εὖ φρονήσαντος, ἅπαντες ἂν ἀπολαύσειαν οἱ βουλόμενοι κοινωνεῖν τῆς ἡκίμου διανοίας. Οὐ μὴν ἐπὶ τούτοις ἀθυρήσας, εἰλόμην βραδυμεῖν, ἀλλ' ἱκανὸν νομίσας ἄθλον⁵ ἔσσεσθαι μοι τὴν δόξαν, τὴν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου γενησομένην, ἥκω συμβουλευσὼν περὶ τε τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους, καὶ τῆς ὁμοιοῖας τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτούς· οὐκ ἀγνοῶν, ὅτι πολλοὶ τῶν προσποιησαμένων εἶναι σοφιστῶν ἐπὶ τούτῳ τὸν λόγον ὥρμησαν.⁶ ἀλλ' ἅμα μὲν ἐλπίζων, τοσοῦτον αὐτῶν διοίσειν, ὥστε τοῖς ἄλλοις μηδὲν πώποτε δοκεῖν εἰρησθαι περὶ αὐτῶν, ἅμα δὲ προκρίνας τούτους καλλίστους εἶναι τῶν λόγων,⁷ εἵτινες περὶ μεγίστων τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ τοὺς τε λέγοντας μάλιστα ἐπιδεικνύουσι, καὶ τοὺς ἀκούοντας πλείστα ὠφελοῦσιν, ὧν εἷς οὗτός ἐστιν. Ἐπειτα οὐδ' οἱ καιροὶ παρὰρρηλύθασιν, ὥστ' ἤδη μάτῃν εἶναι τὸ μεμνησθαι περὶ αὐτῶν.

«τοῖν, ταῖς ὁμοίαις ἐξεργασίαις χρῆσθαι, καὶ τοῖς ἐνθυμήμασι, οὐχ ὑποβαλλόμενον τὰ ἀλλότρια, ἀλλὰ τῆς τῶν πραγμάτων ἀναθλαστανούσης φύσεως τοιαῦτα, οἷα καὶ τοῖς προλαβοῦσι προβαλλομένη ἐπιδείκνυται.» Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἐπιγραφῆς τε καὶ ὑποθέσεως τοῦ Πανηγυρικοῦ· ὧρα δ' ἐπ' αὐτὸν μεταβῆναι τὸν λόγον.

§ 1. 2. Πυλῆαις ἐθαύμασα κτλ.) Μνημονεύει τῆς ἀρχῆς ταύτης τοῦ προοιμίου Ἀριστοτέλης (Ῥητορικ. Γ, 2', 7, καὶ ἰδ', 2) παρ' ᾧ καὶ Ἀθόντων, κακῶς ἐγράφετο ἀντὶ τοῦ, Συναγαγόντων ἐν ταῖς ἀρχαῖαις ἐκδόσεσι. — 3. Ὅτι τὰς μὲν τῶν σωμάτων εὐεξίας . . . ἀπένειμαν.) Καὶ τούτου τοῦ χωρίου μνημονεῖ ὁ Σταγειρίτης (Ῥητορικ. Γ, ἰδ', 2) οὐκ αὐταῖς λέξεσιν, ἀλλὰ μόνην φυλάξας τὴν ἐννοιαν. «Ὅτι τὰς μὲν τῶν σωμάτων ἀρετὰς δωρεαῖς ἐτίμησαν, τοῖς δ' εὖ φρονήουσιν οὐδὲν ἄθλον ἐποίησαν.» Παραβάλλει δὲ τὸν Ἰσοκράτην, προσεμαζόμενον ἐν τῷ Πανηγυρικῷ ἀπὸ τοῦ ψήγου τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων, τῷ Γοργίᾳ, ἐξ ἐπαίνου τῶν αὐτῶν τούτων προοιμιασμένων ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ὀλυμπιακῷ λόγῳ. — 4. Οὐδὲν ἂν πλέον γένοιτο τοῖς ἄλλοις.)

Ο' μὲν νοῦς, Οὐδὲν ἂν ὄφελος, ἡ κέρδος γένοιτο τοῖς ἄλλοις· τῆς δὲ λέξεως τὸ πλήρες ἐστίν, Οὐδὲν ἂν πλεον γένοιτο τοῖς ἄλλοις ὧν πρότερον εἶχον. Σημειώσθω δὲ ταῦτα οὐ διὰ τοὺς εἰδότες, ἀλλὰ διὰ τοὺς γλιχομένους εἰδέναι.

— 5. Ἰκανὸν νομίσας ἄθλον.) Οὐδετέρως ἐν ταῦτα τὸ Ἄθλον περὶ οὗ τάδε Ἀμμώνιος, «Ἄθλος καὶ Ἄθλον διαφέρει. Ἄθλον οὕτως μὲν γὰρ τὸν ἀγῶνα δηλοῖ οὐδετέρως δὲ, τὸ ἔπαθλον κτλ.» — 6. Πολλοὶ τῶν προσποιησαμένων εἶναι σοφιστῶν ἐπὶ τούτῳ τὸν λόγον ὥρμησαν.) Τοῦ Γοργίου καθάπτεται, τὸν Ὀλυμπιακὸν αὐτοῦ λόγον αἰνιττόμενος, ἡ δὲ θλον ἐξ ὧν ἐφθην παραβέμενος ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους. Σοφιστὰς δ' ἐκάλουν, παρὰ τὸ σοφίζειν, τοὺς διδάσκοντας τὴν τῶν λόγων ἐπιστήμην. — 7. Προκρίνας τούτους καλλίστους εἶναι τῶν λόγων.) Τὸ, Προκρίνας, ἀντὶ τοῦ ἀπὸ τοῦ, Κρίνος, καθὰ καὶ παρ' ἄλλοις τῶν δοκίμων· οὐχ ἀπλῶς δὲ, ἀλλ' ἐπίσουχρίσεως ἢ ὑπερθέσεως. Ὡ καὶ δῆλον ὅτι οὐ πλεονάζει ἡ πρόθεσις, ἀλλὰ πρὸς ἄλλοις φέρεται προσυπακουόμενον ἐξουθεν· πολὺ γὰρ τὸ τῆς ἐλλείψεως σχῆμα παρὰ τοῖς Ἕλλησιν. Ἔστιν οὖν τὸ πλήρες, τούτους τῶν λόγων κρίνας εἶναι καλλί-

Τότε γὰρ χρή παύεσθαι λέγοντα, ὅταν ἢ τὰ πράγματα λάβῃ τέλος, καὶ μηκέτι δὴ βουλευέσθαι περὶ αὐτῶν, ἢ τὸν λόγον ἴδῃ τις ἔχοντα πέρας, ὥστε μηδεμίαν λελείφθαι τοῖς ἄλλοις ὑπερβολήν. Ἔως δ' ἂν τὰ μὲν ὁμοίως, ὥσπερ πρότερον, φέρεται, τὰ δ' εἰρημένα φαύλως ἔχοντα τυγχάνῃ, πῶς οὐ χρή σκοπεῖν καὶ φιλοσοφεῖν⁸ τοῦτον τὸν λόγον, ὅς, ἦν κατορθωθῇ, καὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς ἀλλήλους, καὶ τῆς ταραχῆς τῆς παρούσης, καὶ τῶν μεγίστων κακῶν ἡμᾶς ἀπαλλάξει; Πρὸς δὲ τούτοις, εἰ μὲν μηδαμῶς ἄλλως οἷόν τ' ἦν δηλοῦν τὰς αὐτὰς πράξεις, ἀλλ' ἢ διὰ μιᾶς ιδέας,⁹ εἶχεν ἄν τις ὑπολαβεῖν, ὡς περιεργέν ἐστι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκείνοις λέγοντα, πάλιν ἐνοχλεῖν τοῖς ἀκούουσιν· ἐπειδὴ δ' οἱ λόγοι τοιαύτην ἔχουσι τὴν φύσιν, ὥσθ' οἷόν τ' εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν πολλαχῶς ἐξηγήσασθαι, καὶ τὰ τε μεγάλα ταπεινά ποιῆσαι, καὶ τοῖς μικροῖς μέγεθος προσθεῖναι, καὶ τὰ παλαιὰ καινῶς¹⁰ διεξελεῖν,¹¹ καὶ περὶ τῶν νεωστὶ γεγεννημένων¹² ἀρχαίως¹³ εἰπεῖν, οὐκ ἔτι φευκτέον ταῦτ' ἐστὶ, περὶ ὧν ἕτεροι πρότερον εἰρήκασιν, ἀλλ' ἄμεινον ἐκείνων εἰπεῖν πειρατέον. Αἱ μὲν γὰρ πράξεις αἱ προγεγεννημέναι κοιναὶ πᾶσιν ἡμῖν κατελείφθησαν· τὸ δὲ ἐν καιρῷ ταύταις καταχρῆσασθαι,¹⁴ καὶ τὰ προσήκοντα περὶ ἐκάστης ἐνθυμηθῆναι, καὶ τοῖς ὀνόμασιν εὖ διαθέσθαι,¹⁵ τῶν εὖ φρονούντων ἰδίον ἐστίν. Ἦγούμαι δ' οὕτως ἂν μεγίστην ἐπίδοσιν λαμβάνειν,¹⁶ καὶ τὰς ἄλλας τέχνας, καὶ τὴν περὶ τοὺς λόγους φιλοσοφίαν, εἰ τις τιμῶν καὶ θαυμάζοι μὴ τοὺς πρώτους τῶν λόγων ἀρχομένους, ἀλλὰ τοὺς ἄριστα αὐτῶν ἕκαστον ἐξεργαζομένους.¹⁷ μηδὲ τοὺς περὶ τούτων ζητοῦντάς τι λέγειν, περὶ ὧν μηδεὶς πρότερον εἰρηκεν, ἀλλὰ τοὺς οὕτως ἐπισταμένους εἰπεῖν, ὅς οὐδεὶς ἂν ἄλλος δύναιτο.

§ 2. Καίτοι τινὲς ἐπιτιμῶσι τῶν λόγων τοῖς ὑπὲρ τοὺς ἰδιώ-

στοις πρὸς τῶν ἄλλων. — 8. Φιλοσοφεῖν.) Τὸ μελετᾶν καὶ σπουδάζειν ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἀλλαχού πολλάκις, σημαίνει τὸ φιλοσοφεῖν παρὰ τῷ ῥήτορι. Εἰκότως ἐπεὶ οὐδὲν ἂν γενέσθαι δύναιτο κατὰ τρόπον, μὴ ὑψηλομένης καὶ θαδουχοῦσης φιλοσοφίας. — 9. Διὰ μιᾶς ιδέας.) Δι' ἐνὸς μόνου τρόπου. — 10. Καινῶς.) Ὡς οὐδεὶς ἕτερος πρότερον. Ἀποκρατίων δὲ (λέξ. Καινῶς) ἐξηγεῖται, «Ὡς τοῖς νεωτέροις ἀρμόττειν πράγμασι.» — 11. Διεξελεῖν.) Παρὰ τῷ Ἀποκρατίωνι καὶ τῷ Δαγγίνῳ γράφεται, Διελεῖν. — 12. Γεγεννημένων.) Παρὰ τῷ Ἀποκρατίωνι, Γενομένων. — 13. Ἀρχαίως.) Ὡς εἶπον οἱ πρῶτοι εἰπόντες· τοῦτο γὰρ ἐνταῦθα δηλοῖ τὸ Ἀρχαίως, καὶ οὐ τὸ, Ἀρχαίως, του-

τίστιν, Ἀρχαιοτέροις ὀνόμασιν, ὡς ἐκδεῖσθαι τινὰς φησὶν ὁ Ἀποκρατίων (λέξ. Ἀρχαίως). Κακία γὰρ μάλλον ἂν ἢ ἀρετὴ λόγου εἴη ὁ ἀρχαῖος. — 14. Καταχρῆσασθαι.) Ἀκροῦντοίς χρῆσθαι. — 15. Τοῖς ὀνόμασιν εὖ διαθέσθαι.) Καλῶς διατάξαι κατὰ τὰ ὀνόματα· ὀνόματα δ' ἐνταῦθα οὐ γραμματικῶς ἐνδεκτικόν τὸ πρῶτον τοῦ λόγου μέρος, ἀλλὰ τὰς λέξεις ἀπλῶς. — 16. Ἦγούμαι δ' οὕτως ἂν μεγίστην ἐπίδοσιν λαμβάνειν.) Πρὸς τὸ λαμβάνειν, ἢ, ἂν, ἢν, ἢ, δύνασθαι λαμβάνειν. Ἐν τιτι δὲ τῶν ἀντιγράφων φέρεται, Ἦγούμαι δ' ἀεὶ μεγίστην κτλ. — 17. Ἐξεργαζομένους.) Τελειοῦντας, ὥστε μηδενὸς λείπεσθαι τῶν ὅσα χρή τὸν λόγον ἔχειν.

τας ἔχουσι,² καὶ λίαν ἀπηκριβωμένοις· καὶ τοσούτον διημαρτή-
κασιν, ὥστε τοὺς πρὸς ὑπερβολὴν πεποννημένους πρὸς τοὺς ἀγῶνας
τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων σκοποῦσιν, ὥσπερ ἑμοίως³ ἀμφο-
τέρους δέον ἔχειν, ἀλλ' οὐ τοὺς μὲν ἀσφαλῶς, τοὺς δὲ ἐπιδεικτι-
κῶς ἢ σφᾶς μὲν διορῶντας⁴ τὰς μετριότητας, τὸν δὲ ἀκριβῶς
ἐπιστάμενον λέγειν, ἀπλῶς οὐκ ἂν μὴ δυνάμενον εἰπεῖν.⁵ Οὗτοι
μὲν οὖν οὐ λελήθασιν, ὅτι τούτους ἐπαινοῦσιν, ὧν ἐγγὺς αὐτοὶ
τυγχάνουσιν ὄντες· ἐμοὶ δὲ οὐδὲν πρὸς τοὺς τοιούτους ἐστίν, ἀλλὰ
πρὸς ἐκείνους, τοὺς οὐδὲν ἀποδεχομένους εἰκὴ τῶν λεγομένων, ἀλλὰ
δυσχερανοῦντας, καὶ ζητήσοντας ἰδεῖν τι τοιοῦτον ἐν τοῖς ἐμοῖς
λόγοις, ὃ παρὰ τοῖς ἄλλοις οὐχ εὐρήσουσι. Πρὸς οὗς ἔτι μικρὸν
ὑπὲρ ἑμαυτοῦ θρασυνάμενος, ἥδη περὶ τοῦ πράγματος ποιήσομαι
τοὺς λόγους. Τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους ἐν τοῖς προσιμίαις ὁρῶ κατα-
πραῦνοντας τοὺς ἀκροατάς, καὶ προφασίζομένους ὑπὲρ τῶν μελ-
λόντων ῥηθήσεσθαι, καὶ λέγοντας, τοὺς μὲν, ὡς ἐξ ὑπογυίου γέγονεν
αὐτοῖς ἡ παρασκευή, τοὺς δὲ, ὡς χαλεπὸν ἐστὶν ἴσους τῷ μεγέθει
λόγους τῶν ἔργων ἐξευρεῖν. Ἐγὼ δ', ἦν μὴ καὶ τοῦ πράγματος
ἀξίως εἶπω, καὶ τῆς δόξης τῆς ἑμαυτοῦ, καὶ τοῦ χρόνου, μὴ μόνον
τοῦ περὶ τὸν λόγον ἡμῖν διατριφέντος, ἀλλὰ καὶ σύμπαντος οὗ
βεδίωκα, παρακελεύομαι μηδεμίαν μοι συγγῶμην ἔχειν, ἀλλὰ
καταγελᾶν καὶ καταφρονεῖν· οὐδὲν γὰρ ὅ,τι τῶν τοιούτων οὐκ ἄξιός
εἰμι πάσχειν,⁶ εἴπερ, μηδὲν τῶν ἄλλων διαφέρων, οὕτω μεγάλας
τὰς ὑποσχέσεις ποιοῦμαι. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἰδίων, ταῦτά μοι
προειρήσθω. Περὶ δὲ τῶν κοινῶν, ὅσοι μὲν εὐθὺς ἐπὶ λθόντες δι-
δάσκουσιν, ὡς χρὴ, διαλυσάμενους τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἔχθρας,⁷
ἐπὶ τὸν βάρβαρον⁸ τραπέσθαι, καὶ διεξέρχονται τὰς τε συμφοράς

§ 2. 2. Τοῖς ὑπὲρ τοὺς ἰδιώτας ἔχουσι.) Τοῖς οὖν ὑπὲρ τοὺς ἰδιώτας, Τοῖς μὴ ἰδιωτικῶς ἔχουσιν, καθὰ λέγε-
ται, Καλῶς ἢ κακῶς ἔχειν. Οὐ γὰρ
ἐστὶ κατὰ τμῆσιν τὸ λεγόμενον, ἀντὶ
τοῦ, Τοῖς ὑπερέχουσιν τοῖς ἰδιώταις, ὡς
τινες ὑπέλαβον. — 3. Πρὸς τοὺς ἀγῶ-
νας . . . σκοποῦσιν, ὥσπερ ἑμοίως
κτλ.) Ὁ νοῦς, Παραβάλλουσι τοὺς ἐπι-
δεικτικούς λόγους πρὸς τοὺς δικανι-
κοὺς, τοὺς γραφομένους περὶ τῶν ἰδίων
συμβολαίων, ἧγον περὶ ὧν πολίτης
πρὸς πολίτην ἰδιὰ διαφέρεται, ὥσπερ
ἂν εἰ εἶδει ὁμοίους εἶναι ἀμφοτέρους,
καὶ μὴ τοὺς μὲν περὶ τῶν ἰδίων συμ-
βολαίων οὕτω προσῆκε γεγράφθαι, ὥ-
στε μὴ σφαλῆσθαι ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου
τοὺς δὲ ἐπιδεικτικούς, κομψώτερον καὶ
ῥητορικώτερον πεπραγματεῖσθαι. Τίνας

δὲ τούτους λέγει τοὺς ἐπιδεικτικούς λό-
γους, αὐτὸς ἐξηγεῖται σαφέστερον ἐν τε
τῇ ἀρχῇ τοῦ Παναθηναϊκοῦ, καὶ ἐν τῷ
περὶ τῆς ἀντιδόσεως (σελ. 319—320).
— 4. Ἡ σφᾶς μὲν διορῶντας.) Ἡ ὥσπερ
ἂν εἰ οἱ μὲν τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμ-
βολαίων γράφοντες λόγους διορᾶν εἴ-
χον τί τὸ μέτριον ἐν τοῖς λόγοις, ὃ
δὲ ἀκριβέστερον καὶ ἐπιδεικτικώτερον
λέγειν εἰδῶς, μὴ καὶ ἀπλούστερον λέ-
γειν, οἷός τ' ἦν. — 5. Οὐκ ἂν μὴ δυνά-
μενον εἰπεῖν.) Πλεονάζει ἡ ἄρνησις, ἡ
γούν ἢ ἀπαγόρευσις. — 6. Οὐκ ἄξιός
εἰμι πάσχειν.) Ἐκ διορθώσεως Οὐλοφίου,
ἀντὶ τοῦ, Οὐκ ἄξιός εἰμι μὴ πάσχειν. —
7. Τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἔχθρας.)
Τὰς πρὸς ἄλλήλους πολέμους τε καὶ τὰς
διαφοράς. — 8. Ἐπὶ τὸν βάρβαρον.)

τάς ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν γεγενημένας, καὶ τὰς ὠφελείας τὰς ἐκ τῆς στρατείας τῆς ἐπ' ἐκείνους ἐσομένας, ἀληθῆ μὲν λέγουσιν, οὐ μὴν ἐντεῦθεν γε ποιοῦνται τὴν ἀρχήν, ὅθεν ἂν μάλιστα συστήσαι ταῦτα⁹ δυναθῇεν. Τῶν γὰρ Ἑλλήνων οἱ μὲν ὑφ' ἡμῖν,¹⁰ οἱ δὲ ὑπὸ Λακεδαιμονίοις¹¹ εἰσὶν· αἱ γὰρ πολιτεῖαι, δι' ὧν οἰκοῦσι τὰς πόλεις, οὕτω τοὺς πλείστους αὐτῶν διελήφασιν.¹² Ὅστις οὖν οἶεται τοὺς ἄλλους κοινῇ τι πράξειν ἀγαθόν, πρὶν ἂν τοὺς προσεστώτας αὐτῶν διαλλάξῃ, λίαν ἀπλῶς¹³ ἔχει, καὶ πόρρω τῶν πραγμάτων ἐστίν. Ἀλλὰ δεῖ τοὺς μὴ μόνον ἐπίδειξιν ποιουμένους, ἀλλὰ καὶ διαπράξασθαι τι βουλομένους, ἐκείνους τοὺς λόγους ζητεῖν, οἵτινες τὰς πόλεις ταύτας πείσουσιν ἰσομοιρῆσαι πρὸς ἀλλήλας, καὶ τὰς ὀλιγοκρατίας διελέσθαι, καὶ τὰς πλεονεξίας,¹⁴ ἃς νῦν παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπιθυμοῦσιν αὐταῖς γίνεσθαι, ταύτας παρὰ τῶν βαρβάρων ποιήσασθαι.

§ 3. Τὴν μὲν οὖν ἡμετέραν πόλιν, ῥάδιον ἐπὶ ταῦτα προσαγαγεῖν. Λακεδαιμόνιοι δὲ νῦν μὲν ἐτι δυσπίστως ἔχουσι· παρελήφασιν γὰρ ψευδῆ λόγον, ὥς ἐστίν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι πάτριον· ἣν δ' ἐπιδείξῃ τις αὐτοῖς ταύτην τὴν τιμὴν ἡμετέραν οὔσαν μᾶλλον ἢ ἐκείνων, τάχ' ἂν ἐάσαντες τὸ διακριβοῦσθαι περὶ τούτων, ἐπὶ τὸ συμφέρον ἔλθοιεν. Ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐντεῦθεν ἄρχεσθαι, καὶ μὴ πρότερον περὶ τῶν ὁμολογουμένων συμβουλευεῖν, πρὶν περὶ τῶν ἀμφισβητούμενων ἡμᾶς ἀπαλλάξαι.² Ἐμοὶ δ' οὖν ἀμφοτέρων ἕνεκα προσήκει περὶ ταῦτα ποιήσασθαι τὴν

Ἐπὶ τῶν Περσῶν βασιλεῖα. — 9. Συστῆσαι ταῦτα.) Εἰς ἐν συναγαγεῖν καὶ ὁμοιοῦσαι ποιῆσαι τοὺς Ἕλληνας πρὸς ἐκείνους γὰρ ἀναφέρεται τὸ, Ταῦτα, καὶ περὶ ὃν οὐδέτερον. Τῆς τοιαύτης δ' ὑπαλλοχῆς καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἑτέρων ἐσημειωσάμεθα παράδειγμα. — 10. Ὑφ' ἡμῖν.) Ἐκ διορθώσεως Αὐγέρου, ἀντὶ τοῦ, Ἐφ' ἡμῖν. — 11. Ὑπὸ Λακεδαιμονίοις.) Ἐν τῷ ἔμφω ἀντιγράφῳ φέρεται, Ὑπὸ Λακεδαιμονίων, κακῶς. — 12. Διελήφασιν.) Διακρίνουσι καὶ διαιροῦσι τοὺς Ἕλληνας. — 13. Ἀπλῶς.) Ἀνοήτως. — 14. Τὰς πλεονεξίας κτλ.) Τὰ κέρδη, ἃ παρ' ἀλλήλων οἱ Ἕλληνες ἐπιθυμοῦσιν ἔχειν, ταῦτα παρὰ τῶν βαρβάρων λαμβάνειν. Σημειῶσαι δὲ τὸ, Ταύτας, πλεονάζον μετὰ τὸ, Τὰς, πρὸς τε σαφένειαν καὶ ἔμφρατιν πλείονα· ἄλλοτε δὲ προηγείται ἡ ἀντωνυμία τοῦ ἄρθρου, οἷον «Εἰ δαὶ τούτους ἐφ' ἐκάστῳ τιμᾶσθαι τῶν ἔργων, τοὺς ἐμπειρωτάτους ὄντας»

Καὶ ἡ συνήθεια δὲ ἐρύλαξε τὸ σχῆμα λέγουσα, «ΤΟΥΤΟ δὲν ΤΟ ἡκουσας ἢ, Δὲν ΤΟ ἡκουσα ΤΟΥΤΟ.

§ 3. 2. Πρὶν περὶ τῶν ἀμφισβητούμενων ἡμᾶς ἀπαλλάξαι.) Τὴν, Περὶ ἀβλεψία τῶν γραφάντων εἰσερῆσαι εἰς τὸ χωρίον ὑπολαβόντες διαγράψαι αὐτὴν παραινούντι τινες. Ἀλλ' ἴσως εἰς σύνδεσμον αὐτὴν μεταβλητέον, ἢ ἢ, Πρὶν περὶ τῶν ἀμφισβητούμενων ἡμᾶς ἀπαλλάξαι. Συνάπτεσθαι δὲ τῷ Πρὶν, τὸν, Περ, ἐστὶ πιστώσασθαι ἕκ τε τοῦ Ὁμήρου (Ιλιάδ. Ο, 588),

Φεύγει πρὶν περὶ ὅμιλον ἀλλισθήμεναι ἀνδρῶν,

καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν. Ἰσως δὲ καὶ ἀντὶ τοῦ, Ἀπαλλάξαι, ἐγγράπτο πάλαι Διαλλάξαι. Ἀλλὰ τούτων καὶ περὶ πιθανῶς εἰκασμένων, ἐνδέχεται καὶ αὐτὸν τὸν Ἰσοκράτην κακῶς ἐκφράσαι τὸ λεγόμενον ἀντὶ τοῦ ἀπλουστερότερον, Πρὶν ἐκείνων, πρὶν ὧν ἀμφισβητοῦμεν ἡμᾶς

πλείστην διακριθῆν, μάλιστα μὲν, ἵνα προὔργου τι γένηται,³ καὶ παυσάμενοι τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς φιλονεικίας κοινῇ τοῖς βαρβάροις πολεμήσωμεν· εἰ δὲ τοῦτό ἐστιν ἀδύνατον, ἵνα δηλώσω τοὺς ἐμποδῶν ὄντας τῇ τῶν Ἑλλήνων εὐδαιμονίᾳ, καὶ πᾶσι γένηται φανερόν, ὅτι καὶ πρότερον ἢ πόλις ἡμῶν δικαίως τῆς Σαλαττῆς ἥρξε, καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμφισβητεῖ περὶ τῆς ἡγεμονίας.⁴ Τοῦτο μὲν γάρ, εἰ δεῖ τοὺς ἐφ' ἐκάστῳ τιμᾶσθαι τῶν ἔργων, τοὺς ἐμπειροτάτους ὄντας, καὶ μεγίστην δύναμιν ἔχοντας, ἀναμφισβητήτως ἡμῖν προσήκει τὴν ἡγεμονίαν ἀπολαβεῖν, ἣν πρότερον ἐτυχάνομεν ἔχοντες· οὐδεὶς γάρ ἂν ἐτέρῳ πόλιν ἐπιδείξειε τοσούτου ἐν τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ γῆν ὑπερέχουσιν, ὅσον τὴν ἡμετέραν ἐν τοῖς κινδύνοις τοῖς κατὰ Σαλατταν διαφέρουσιν. Τοῦτο δὲ, εἴ τις ταύτην μὲν μὴ νομίζουσι⁵ δικαίαν εἶναι τὴν κρίσιν, ἀλλὰ πολλὰς τὰς μεταβολὰς γίνεσθαι (τὰς γὰρ δυναστείας οὐδέποτε τοῖς αὐτοῖς παραμένει), ἀξιοῦσι δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν, ὥσπερ ἄλλο τι γέρας, ἢ τοὺς πρώτους τυχόντας ταύτης τῆς τιμῆς, ἢ τοὺς πλείστων ἀγαθῶν αἰτίους τοῖς Ἕλλησιν ὄντας, ἡγοῦμαι καὶ τούτους γ' εἶναι μεθ' ἡμῶν· ὅσῳ γὰρ ἂν τις πορρώτερόν⁶ σκοπῇ περὶ τούτων ἀμφοτέρων, τοσούτῳ πλείον ἀπολείψομεν τοὺς ἀμφισβητούντας περὶ αὐτῶν.

§ 4. Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην εἶναι, καὶ μεγίστην,² καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὀνομαστοτάτην. Οὗτοι δὲ καλλίστης ὑποθέσεως οὔσης, ἐπὶ τοῖς ἐχομένοις τούτων ἔτι μᾶλλον ἡμᾶς προσήκει τιμᾶσθαι. Ταύτην γὰρ οἰκοῦμεν, οὐχ ἐτέρους ἐκβαλόντες, οὐδὲ ἐρήμην καταλαβόντες, οὐδὲ ἐκ πολλῶν ἐθνῶν μιγάδες συλλεγόντες, ἀλλ' οὕτω καλῶς καὶ γνησίως γεγόναμεν,

ἀπαλλάξει. — 3. Ἴνα προὔργου τι γένηται.) Οὕτως ἐξηγεῖται τὸ χωρίον τοῦτο ὁ Σουΐδας, «Προὔργου· πρὸ ἔργου, συμφέρον, πλεον.» Ἰσοκράτης φησὶν «Ἴνα προὔργου τι γένηται· ἀντὶ τοῦ, «Πλεον.» Εἰ δὲ ἀκριβεστέρας χρήξεις ἐξηγήσεις, νύει μοι τὸ, Προὔργου, ἐπὶ τοῦ Ἀναγκαίου ἀπὸ μεταφωρᾶς τῶν πρὸ ἔργου τινὸς ὀφειλομένων τελειῶσθαι, ὧν ἄνευ οὐκ ἔστιν ἐπιχειρῆσαι αὐτῷ τῷ ἔργῳ· καθὼς τὸ Πάρεργον, τὸ παρὰ τὸ ἔργον, καὶ οἷον ἐν παρόδῳ γινόμενον σημαίνει, καὶ τὸ Περιέργον, τὸ περὶ τὸ ἔργον οὐκ ἀναγκαίως τελοῦμενον. Ἔστιν οὖν ἐνταῦθα τὸ μὲν ἔργον αὐτὸ ἢ ἐπὶ τὸν βάρβαρον στρατεία τῶν Ἑλλήνων· τοῦτο δὲ γενέσθαι οὐχ οἷον τε, μὴ ὁμονοησάντων αὐτῶν πρότερον ἢ ἄρα τῶν Ἑλλήνων ὁμόνοια τῶν

προὔργου τι, ἢ οὖν ἀναγκαῖα τυγχάνει οὕτα. — 4. Ἀμφισβητεῖ περὶ τῆς ἡγεμονίας.) Σημειῖται τὸ πλήρες, ὅπως ἂν, καὶ ὅταν ἐντυχάνῃς τῷ, Ἀμφισβητεῖ τῆς ἡγεμονίας μὴ γενικὴν τοῦ ῥήματος ἀλλ' ἐλλειπτικὴν προθέτως καλῆς τὸ, ἡγεμονίας. — 5. Νομίζουσι.) Εἰς τοῦτο ἔτρεφα τὸ, Νομίζουσι. — 6. Πορρώτερόν.) Ἀνωτέρω τῶν χρόνων, τουτέστιν, ὅσῳ ἂν τις τὰ ἀρχαιότερα τῶν περὶ τῆς πόλεως ἱστορουμένων σκοπῇ.

§ 4. 2. Ἀρχαιοτάτην εἶναι καὶ μεγίστην.) Πᾶσιν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ἀρχαιοτάτην μὲν ὡς πρότερον τῶν ἄλλων οἰκισθεῖσαν ὑπ' αὐτοχθόνων τῶν Ἀθηναίων (Συμμάχ. σελ. 168.) μεγίστην δὲ (Ἑλέν. ἐγκώμ. σελ. 213), ἐπεὶ διακροῖων σταδίων ἦν ἡ πᾶσι περίμετρος (Δίων. Χρυστός. Λόγ. 5.) ὅπερ ἐστὶν ὁκτώ

ὥστ' ἐξ ἧς περ ἔφυμεν, ταύτην ἔχοντες ἅπαντα τὴν χρόνον δια-
τελοῦμεν, αὐτόχθονες ὄντες, καὶ τοῖς ὀνόμασι τοῖς αὐτοῖς, οἷς περ³
τοὺς οἰκιστάτους, τὴν πόλιν ἔχοντες προσεῖπεν· μόνοις γὰρ ἡμῖν
τῶν Ἑλλήνων τὴν αὐτὴν τροφὴν καὶ πατρίδα καὶ μητέρα καλέ-
σαι προσήκει. Καίτοι χρὴ τοὺς εὐλόγως μέγα φρονούντας, καὶ
περὶ τῆς ἡγεμονίας δικαίως ἀμφισβητοῦντας, καὶ τῶν πατρίων⁴
πολλάκις μεμνημένους, τοιαύτην τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους ἔχοντας
φαίνεσθαι.

§ 5. Τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς ὑπάρξαντα, καὶ παρὰ τῆς τύχης
θωρηθέντα, τηλικαῦτα ἡμῖν τὸ μέγεθος ἐστίν· ὅτων δὲ τοῖς ἄλλοις
ἀγαθῶν αἵτιοι γεγονάμεν, οὕτως ἀν' ἀλλίστα² ἐξετάσαιμεν, εἰ τόν
τε χρόνον ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς πόλεως, ἐφεξῆς
διέλθοιμεν· εὐρήσομεν γὰρ αὐτὴν οὐ μόνον τῶν πρὸς τὸν πόλεμον
κινδύνων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς,³ ἐν ᾗ κατοικοῦμεν,
καὶ μεθ' ἧς πολιτευόμεθα, καὶ δι' ἣν ζῆν δυνάμεθα,⁴ σχεδὸν
ἀπάσης αἰτίαν οὔσαν.⁵ Ἀνάγκη δὲ προκίρῃσθαι τῶν εὐεργεσιῶν
μὴ τὰς διὰ μικρότητα διαλαθούσας, καὶ κατασιωπηθείσας, ἀλλὰ
τὰς διὰ τὸ μέγεθος ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, καὶ πάλαι καὶ νῦν,
καὶ πανταχοῦ, καὶ λεγομένας καὶ μνημονευόμενας.⁶

§ 6. Πρῶτον μὲν² οὖν, οὗ πρῶτον ἡ φύσις ἡμῶν ἐδεήθη, διὰ
τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας ἐπορίσθη· καὶ γὰρ εἰ μυθώδης³ ὁ λόγος
γέγονεν, ὅμως αὐτὸν καὶ νῦν ῥηθῆναι προσήκει. Δῆμητρος γάρ

που λευγῶν Γαλατικῶν. — 3. Οἷσπερ.) Ἐκ διορθώσεως Οὐολρίου, ἀντὶ τοῦ, Ὡσπερ. — 4. Πατρίων.) Καὶ τοῦτο ἐξ ἐκείνου, ἀντὶ τοῦ πατρίων, ἦν διόρθωσις καὶ ὁ Μῆρος ἀπεδέξατο. Ἐπιθετὰ εἰς τὸν Ἡλιδωρον (σελ. 92) σημειωθέντα περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν λέξεων.

§ 5. 2. Κἀλλίστα.) ἴσως γραφ. μάλιστα. Συνεχύθησαν γὰρ πολλάκις αἱ δύο αὗται λέξεις. — 3. Κατασκευῆς.) Νομοθεσίας ἀπὸ μεταφορᾶς ὡς αἱ τέχναι κατασκευάζουσι τεχνικόν τι γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ τῆς πολιτείας σύνταγμα, ἐν μερῶν συγκαίμενοι ἀλλήλοις συνηρμοσμένοι. — 4. Δι' ἣν ζῆν δυνάμεθα.) Οὐκ ἐπὶ τὸ ἀπλῶς βιοῦν ἐνταῦθα τὸ ζῆν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὥσπερ ἀνθρώπου εἰκός, ζῆν, τουτέστι μὴ θηρωδῶς· καθὰ καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ φανερὸν, ἀνθρώπου δηλώσαι βουλόμενοι αὐθάδη τε καὶ ιδιότροπον, δὲν ἔμπορᾷ κανεῖν ἢ ἄλλῃ μ' αὐτόν. — 5. Αἰτίαν οὔσαν.) Πρὸς τὸ Κατασκευῆς, ἀμέσως συνάπτει τὸ, Αἰτίαν, πρὸς δ' τὸ, Τῶν πρὸς τὸν πόλεμον κινδύνων, προσηκόντων ἐξῶθεν τὸ,

Τέχνης, ἰσχυρίας ἢ τι ἕτερον τοιούτων οὐ γὰρ πολέμων, ἀλλὰ τοῦ καλῶς καὶ τεχνικῶς γίνεσθαι τοὺς πολέμους, αἰτία ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις. — 6. Καὶ πάλαι καὶ νῦν καὶ πανταχοῦ καὶ λεγομένας, καὶ μνημονευόμενας.) Σημειῖται τὸ τοῦ λόγου διάγραμμα, ὡς πομπικόν, καὶ πανηγύρει μάλιστα πρέπον· κατασκευάσας δὲ τοῦτο ὁ φιλόπατρις Ῥήτωρ διὰ τοῦ πολυσυνδέτου, Λυσίαν ἐνταῦθα προφανῶς μιμησάμενος. Οὕτω γὰρ καλῶς ἐξήνεγκε (Ἐπιτὰρ. σελ. 107, ἐκδ. Ρεῖτκ.) τὴν Ἀθηναίων ἀρετὴν ἐξαίρων τῷ λόγῳ, Καίρυνοι καὶ μεθ' ἑτέρων, καὶ πεζομαχοῦντες, καὶ ἰππομαχοῦντες, πρὸς τοὺς Ἑλληνας κτλ.

§ 6. 2. Πρῶτον μὲν κτλ.) Ἡ ἀπόδοσις διὰ μακρόν ἐν τοῖς ἐξῆς «Περὶ οὗδ' αὐτοὺς χρόνους.» — 3. Εἰ μυθώδης κτλ.) Γελοῖον τοῦτο· ἀλλὰ πολλῆς ἀξίον συγγνώμης, ὡς πατριῶς ἔρωτα δεῖναι ὑπερβαίνειν. Παραπλήσιόν τι καὶ Λυκούργος (κατὰ Λεωκράτ. § 23) εἶπε, κατ' Ἰσοκράτους μίμησιν, «Εἰ γὰρ καὶ μυθώδεστερόν ἐστιν, ἀλλ' ἀρμόσει (ἴσ. ἀρμόζει.) καὶ ὑμῖν ἅπαντα

ἀφικνουμένης⁴ εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, ὅτε ἐπλανήθη, τῆς Κόρης ἀρπαγθείσης, καὶ πρὸς τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους εὐμενῶς διατεθείσης ἐκ τῶν εὐεργεσιῶν, ἃς οὐχ οἶον τ' ἄλλοις ἢ τοῖς μεμνημένοις ἀκούειν, καὶ δούσης θωρεᾶς διπτάς, αἵπερ μέγιστα τυγχάνουσιν οὔσαι, τοὺς τε καρπούς, οἱ τοῦ μὴ θηριωδῶς ζῆν ἡμᾶς αἵτιοι γέγονασι, καὶ τὴν τελετὴν,⁵ ἥς οἱ μετέχοντες περὶ τε τῆς τοῦ βίου τελευτῆς,⁶ καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος, ἡθίους τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν, αὐτῶς ἡ πόλις ἡμῶν, οὐ μόνον θεωριῶς, ἀλλὰ καὶ φιλανθρώπως ἔσχεν, ὥστε κυρία γενομένη τοιούτων ἀγαθῶν, οὐκ ἐφθόνησε τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὧν ἔλαβεν ἅπασι μετέδωκε. Καὶ τὰ μὲν⁷ ἔτι καὶ νῦν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν δαίκνυμεν· τῶν δὲ συλλήβδην τὰς ἐργασίας, καὶ τὰς χρεῖας, καὶ τὰς ὠφελείας, τὰς δι' αὐτῶν γιγνομένας, ἐδιδάξαμεν. Καὶ τούτοις ἀπιστεῖν, μικρὸν ἔτι ἡμῶν προστιθέντων, οὐδεὶς ἂν ἀξιώσειεν.

§ 7. Πρῶτον μὲν γάρ, ἐξ ὧν ἂν τις καταφρονήσῃ τῶν λεγομένων, ὡς ἀρχαίων ὄντων, ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων εἰκότως ἂν καὶ τὰς πράξεις γεγενῆσθαι νομίσειεν· διὰ γὰρ τὸ πολλοὺς εἰρηκέναι, καὶ πάντα ἀκηκοέναι, προσήκει μὴ καινὰ μὲν, πιστὰ δὲ δοκεῖν εἶναι τὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν. Ἐπειτα οὐ μόνον ἐνταῦθα καταφυγεῖν ἔχομεν, ὅτι τὸν λόγον καὶ τὴν φήμην ἐκ πολλοῦ παρεκλήψαμεν, ἀλλὰ καὶ σημείοις μείζουσιν ἢ τούτοις ἐστὶν ἡμῖν χρῆσασθαι περὶ αὐτῶν. Αἱ μὲν γὰρ πλείους τῶν πόλεων, ὑπομνήματα τῆς παλαιᾶς εὐεργεσίας, ἀπαρχὰς τοῦ σίτου καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὡς ἡμᾶς ἀποπέμπουσιν ταῖς δὲ ἐκλειπούσαις,² πολ-
λάκις ἢ Πυθία προστέαξεν ἀποφέρειν τὰ μέρη τῶν καρπῶν,³ καὶ

»τοῖς νεωτέροις ἀκούσαι.» — 4. Ἀφικνουμένης.) Ἰσως γραπτέον, Ἀφικομένης, — 5. Καὶ τὴν τελετὴν.) Τὰ καθ' ἑλευσῖνα μυστήρια λέγει. — 6. Περί τε τῆς τοῦ βίου τελευτῆς κτλ.) Ὁ Κικέρων (Περ. Νόμ. Β, ιδ) ἐξέφρασε τὸ χωρίον τοῦτο, Neque solum cum laetitia vivendi rationem accipimus, sed etiam cum spe meliore moriendi, ὥσπερ ἂν εἰ ἐγγράπτε, Περί τε τοῦ βίου καὶ τῆς τελευτῆς κτλ. Ὁ δὲ Κομικός· περὶ τῆς ἐν Μακάρων νήσοις εὐδαιμονίας αὐτοὺς παράγει τοὺς μεμνημένους λέγοντας (Βατρ. 454),

Μόνοις γὰρ ἡμῖν Ἥλιος

Καὶ φέγγος ἰλαρὸν ἐστίν

Ὅσοι μεμνήμεθα. . .

— 7. Καὶ τὰ μὲν.) Τὰ μυστήρια. — 8. Τῶν δὲ συλλήβδην τὰς ἐργασίας, καὶ τὰς χρεῖας.) Ἐξ ἑτέρας διορθώσεως τὸ, Ἐργασίας, ἀντὶ τοῦ, εὐεργεσίας· ὁ νοῦς, τῶν δὲ καρπῶν τὰς ἐργασίας, καὶ τὰς

χρήσεις καὶ τὰς ὠφελείας ὁμοῦ πάσας ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς λοιποὺς ἐδιδάξαμεν Ἕλληνας.

§ 7. 2. Ἐκλειπούσαις.) Ὁρθῶς ἔχει τὸ κατὰ παράτασιν, διὰ τὸ ἐπιφερόμενον, Πολλάκις· διὸ οὐ τρεπτέον αὐτὸ εἰς τὸ ἀοριστοῦμενον, Ἐκλειπούσαις, ὡς ἔλκατάν τινες. — 3. Πολλάκις ἢ Πυθία προστέαξεν ἀποφέρειν τὰ μέρη τῶν καρπῶν.) Τὴν Προφησίαν οὕτω καλουμένην Θυσίαν, ἣν ὑπὲρ πάντων Ἑλλήνων ἔθουσιν Ἀθηναῖοι, εἰσὶν λέγειν. Λιμοῦ γάρ, φασί, κατασχόντος τὴν οἰκουμένην ἄπαντα, χρωμένων, τίνα ἂν τρόπον παύταιτο τὸ δεινόν, ἀνείλεν ὁ Πύθιος, εἰ προηρόσθαι ὑπὲρ πάντων Ἑλλήνων Θυσίαν Ἀθηναῖοι. Θυσάντων οὖν τῶν Ἀθηναίων, τὸ δεινὸν ἐπαύσατο· καὶ οὕτως ὥσπερ χαριστήριον οἱ πανταχόθεν τοῖς Ἀθηναίοις ἐξέπεμπον τῶν καρπῶν ἁπάντων τὰς ἀπαρχάς. (Σχολ.

ποιεῖν πρὸς τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν τὰ πάτρια. Καίτοι περὶ τίνων χρὴ μάλιστα πιστεῦειν, ἢ περὶ ὧν ὁ, τε θεὸς ἀναιρεῖ, καὶ πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων συνδοκεῖ, καὶ τὰ τε πάλαι ῥηθέντα τοῖς παροῦσιν ἔργοις συμ-
μαρτυρεῖ, καὶ τὰ νῦν γιγνόμενα τοῖς ὑπ' ἐκείνων εἰρημένους ὁμολογεῖ;

§ 8. Χωρὶς δὲ τούτων, ἐάν, ἅπαντα ταῦτα ἐάσαντες, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς σκοπῶμεν, εὐρήσομεν, ὅτι τὸν βίον οἱ πρῶτοι φανέν-
τες ἐπὶ γῆς, οὐκ εὐθὺς οὕτως ὥσπερ νῦν ἔχοντα κατέλαβον, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν αὐτοῖς συνεπορίσαντο. Τίνας οὖν χρὴ μᾶλλον νομί-
ζειν, ἢ θωρεᾶν παρὰ τῶν θεῶν λαβεῖν, ἢ ζητοῦντας αὐτοὺς ἐν-
τυχεῖν; οὐ τοὺς ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένους,² καὶ πρῶτους γενο-
μένους, καὶ πρὸς τε τὰς τέχνας εὐφρεστάτους ὄντας, καὶ πρὸς τὰ
τῶν θεῶν εὐσεβέστατα διακειμένους; Καὶ μὴν ἔσης προσήκει
τιμῆς τυγχάνειν τοὺς τηλικούτων ἀγαθῶν αἰτίους, περιεργον³ δι-
δάσκειν· οὐδεὶς γάρ ἂν δύναίτο θωρεᾶν τοσαύτην⁴ τὸ μέγεθος εὐρεῖν,
ἣτις ἴση τοῖς πεπραγμένοις ἔσται.⁵ Περί μὲν οὖν τοῦ μεγίστου τῶν
εὐεργετημάτων, καὶ πρῶτου γενομένου, καὶ πᾶσι κοινοτάτου, ταῦτ'
ἔχομεν εἰπεῖν.

§ 9. Περί δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ὁρῶσα τοὺς μὲν βαρβάρους
τὴν πλείστην τῆς χώρας κατέχοντας, τοὺς δὲ Ἕλληνας εἰς
μικρὸν τόπον κατακεκλεισμένους, καὶ διὰ σπανιότητα τῆς γῆς
ἐπιβουλεύοντάς τε σφίσιν αὐτοῖς, καὶ στρατείας ἐπ' ἀλλήλους ποιοῦ-
μένους, καὶ τοὺς μὲν δι' ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν, τοὺς δὲ διὰ τὸν
πόλεμον ἀπολλύμενους, οὐδὲ ταυτὶ οὕτως ἔχοντα περιεῖδεν· ἀλλ'
ἡγεμόνας εἰς τὰς πόλεις² ἐξέπεμψεν, οἱ παραλαβόντες τοὺς μάλι-
στα βίου δεομένους, στρατηγοὶ καταστάντες αὐτῶν, καὶ πολέμου
κρατήσαντες τοὺς βαρβάρους, πολλὰς μὲν ἐφ' ἐκάτερα τῆς ἡπείρου³

Ἀριστοτ. ἱππ. 725, Σουῖδ. λέξ. "Ἀθαρις, Εἰρεσιώνη, καὶ Προηροσία.) Ἐκαλεῖτο δὲ Προηρόσια οὐδετέρως, καὶ Προηροσία θηλυκῶς ἢ θυσία, διὰ τὸ πρὸ τοῦ ἁρό-
του τελεῖσθαι.

§ 8. 2. Ὁμολογουμένους.) Οὐκ ἀλό-
γως ὁ Οὐόλριος γραπτέον εἶναι φησιν,
Ὁμολογουμένους κατ' ἐπιβόημα. — 3. Περιεργον.) Περιττὸν οὐκ ἀναγκαῖον.
Εἰς τοῦτο χρῆναι τρέψιν ὑπέλαβον τὸ
καρ' ἅπασι, Πάρεργον. Εἰρηκὲς δὲ καὶ
ἀνωτέρω (σελ. 38), Περιεργόν ἐστίν. . .
«πάλιν ἐνοχλεῖν τοῖς ἀκούουσιν.» Ἐπι-
θι τὰ ἐν τοῖς πρόσθεν σημειωθέντα
μοι περὶ τῆς διαγορᾶς τῶν λέ-
ξεων. — 4. Θωρεᾶν τοσαύτην.) Ἐκ
διορθώσεως Οὐολφίου, ἀντὶ τοῦ, Θω-
ρεῖας τοσαύτης. — 5. Ἔσται.) Καὶ τοῦ-
το ἐξ ἐκείνου ἀντὶ τοῦ, Ἔστί.

§ 9. 2. Πόλεις.) Φέρεται ἐν τινι τῶν
ἀντιγράφων, Χώρας. — 3. Ἐφ' ἐκά-
τερα τῆς ἡπείρου.) Ἐπὶ τὰ πρὸς τὸ
Ἰόνιον, καὶ τὰ πρὸς τὸ Αἰγαῖον πέλα-
γος μέρη τῆς ἡπείρου, τοῦτέστι τῆς
Εὐρώπης, ἡρμήνευσαν τῶν ὑπομνημα-
τιστῶν οἱ νεώτατοι, τοῦτο χρώμενοι
τεκμηρίῳ, ὃ φησιν ὁ Ῥήτωρ, «Περὶ δὲ
«τοῦς αὐτοὺς χρόνους» τοῦτέστι, περὶ
οὗς εὐρέθησαν οἱ καρποὶ. Ταῦτα γὰρ
πρὸ τῶν Τρωϊκῶν γέγονε· αἱ δ' εἰς Ἀσίαν
Ἀθηναίων ἀποικίαι μετὰ τὰ Τρωϊκὰ φαί-
νονται σταλεῖσαι· ἕτεροι δὲ, τὸ, Ἐφ'
ἐκάτερα τῆς ἡπείρου, ἐπὶ τῆς Ἀσίας τε
καὶ τῆς Εὐρώπης ἐξεδέξαντο, κακῶς μὲν
τῇ λέξει (ὥφελον γὰρ διορθοῦν τὸ χω-
ρίον, γράφοντες Ἐφ' ἐκάτερας τῆς ἡπεί-
ρου), ἀμείνον δ' ἴσως τῶν ἐτέρων, τῇ
διανοίᾳ. Ἐνδέχεται γὰρ τὸν Ἰσοκράτην,

πόλεις ἔκτισαν, πάσας δὲ τὰς νήσους⁴ κατήνυσαν, ἀμφοτέρους δὲ, καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας, καὶ τοὺς ὑπομειναντας, ἔσωσαν τοῖς μὲν γὰρ ἱκανὴν τὴν οἴκῳ χώραν κατέλειπον, τοῖς δὲ πλείω τῆς ὑπαρχούσης ἐπόρισαν.⁵ ἅπαντα γὰρ περιεβάλλοντο τὸν τόπον, ὃν νῦν τυγχάνομεν κατέχοντες. Ὡστε καὶ τοῖς ὕστερον βουλευθεῖσιν ἀποικίσαι τινας,⁶ καὶ μιμήσασθαι τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν, πολλὴν ῥαστώνην ἐποίησαν· οὐ γὰρ αὐτοὺς ἔδει κτωμένους χώραν διακινδυνεύειν, ἀλλ' εἰς τὴν ὑφ' ἡμῶν⁷ ἀφορισθεῖσαν εἰς ταύτην⁸ οἰκεῖν ἰόντας. Καίτοι τίς ἂν ταύτης ἡγεμονίαν ἐπιδείξειεν ἢ πατριωτέραν τῆς πρότερον γενομένης, πρὶν πλείστας οἰκισθῆναι τῶν Ἑλληνίδου πόλεων, ἢ μάλλον συμφέρουσαν τῆς τοὺς μὲν βαρβάρους ἀναστάτους ποιησάσης, τοὺς δὲ Ἑλλήνας ἐπὶ τοσαύτῃ ἐμπορίᾳ προαγαγούσης;

§ 10. Οὐ τοίνυν ἐπειδὴ τὰ μέγιστα συβίβηκε, τῶν ἄλλων ὠλιγόωρσεν· ἀλλ' ἀρχὴν μὲν ταύτην ἐποίησατο τῶν εὐεργεσιῶν, τροφὴν τοῖς δεομένοις εὐρεῖν,² ἥνπερ χρή³ τοὺς μέλλοντας καὶ περὶ τῶν ἄλλων καλῶς διοικήσειν. Ἡγουμένη δὲ τὸν βίον τὸν ἐπὶ τούτοις μόνον⁴ οὕτω τοῦ ζῆν ἐπιθυμεῖν ἀξίως ἔχειν, οὕτως ἐπεμελήθη καὶ τῶν λοιπῶν, ὥστε τῶν πρόντων τῆς ἀνθρώποις

τῇ φράσει, Περί τοὺς αὐτοὺς χρόνους· οὐχ οὕτως ἀποτόμους χρήσασθαι, ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ ἔλεγε. Περί τοὺς αὐτοὺς παλαιόους χρόνους· ἐνδέχεται δὲ καὶ μνήμης ἀμαρτία συγχέαι τῶν ἀποικιῶν ἑκατέρων τοὺς χρόνους, ἢ καὶ πανηγυρικώτερον ἐξαίρειν βουλούμενον τὰς τῆς πατρίδος εὐεργεσίας, καταμελῆσαι τοῦ ἀκριβοῦς. Τούτων οὕτως ἔχόντων, σῶμαι γραπτέον εἶναι ὥδ' τε καὶ ἐν τῇ Παναθηναϊκῇ (σελ. 241). Ἐρ' ἑκατέρας τῆς ἡπείρου, καθὰ φέρεται Ἀλλαχού (σελ. 268) τοῦ αὐτοῦ Παναθηναϊκοῦ, καὶ οὐχ, ὡς διορθοῦν παρήκει Ἀδύγηρος (τῆς αὐτῆς ὡν ἔμοι δόξης περὶ τοῦ νοῦ τοῦ χωρίου), Ἐρ' ἑκατέρας τῆς ἡπείρου. — 4. Τὰς νήσους.) Τὰς καλουμένας Κυκλάδας. — 5. Ἀμφοτέρους δέ... ἐπόρισαν.) Φέρει ταύτην παράδειγμα τὴν ῥῆσιν καὶ Ἀριστοτέλης (Ῥητορικ. Γ, 2, 7) μικρὴν ἐξαλλάξας, «μνήμης δηλονότι πλάνη. Ἄμφοτέρους δ' ὄνυσαν, καὶ τοὺς ὑπομειναντας καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας· τοῖς μὲν γὰρ «πλείω τῆς οἴκου προσεκλήσαντο, τοῖς «δὲ ἱκανὴν τὴν οἴκῳ κατέλειπον.» — 6. Τινάς.) Ἐν τινι τῶν ἀντιγράφων, Τισί. — 7. Ὑφ' ἡμῶν.) Οὕτω καὶ τὸ ἐμὸν ἀντί-

γραφον, καθὰ καὶ πολλοὶ τῶν πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ Ἀρ' ἡμῶν. — 8. Εἰς ταύτην.) Σημειοῦ καὶ πάλιν τὸν πλεονατμὸν τῆς δεκτικῆς, περὶ ἧς καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 32) εἰρήκαμεν.

§ 10. 2. Τροφὴν τοῖς δεομένοις εὐρεῖν.) Οὐκ ὁρθῶς εἰς τὸ, Εὐροῦτα, παρήνευσάν τινες τρέπειν τὸ ἀπαρμυκτὸν Εὐρεῖν, ὑπολαβόντες ἀσυνάρτητον εἶναι πρὸς τὰ προηγουμένα. Ἔστι γὰρ τὸ, «Ἀρχὴν ταύτην ἐποίησατο, εὐρεῖν ταυτὸν τῷ, Ἀρχὴν ἐποίησατο τὸ εὐρεῖν, τούτεστι, Ἠρξάτο ἀπὸ τοῦ εὐρεῖν. Χαίρει δὲ ὁ Ῥήτωρ τῷ σχήματι τούτῳ, οἷόν ἐστι καὶ τὸ (Ἐὐχαῖρ. σελ. 193) «Λαβὼν δὲ ταύτην τὴν ἀφορμὴν, ἥν περ χρή τοὺς εὐτεθεῖν βουλομένους, «ἀμύνεσθαι, κ. τ. λ. καὶ τὸ (Βουσιρ. σελ. 224), Ἠρξάτο μὲν οὖν ἐντεύθεν, «ὅθεν περ χρή τοὺς εὐφρονούντας, ἅμα «τόπον ὡς κλίσιστον καταλαθεῖν, καὶ «τὴν τροφὴν ἱκανὴν τοῖς περὶ αὐτὸν ἐ«ξευρεῖν.» — 3. Ἦν περ χρή κ. τ. λ.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ, Ἀρχὴν ποιῆσθαι· τούτεστι, Ἦνπερ ὀρεῖσιντες ἀρχὴν ποιῆσθαι οἱ μέλλιστον καταλαθεῖν, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν καλῶς διοικήσειν. — 4. Τὸν ἐπὶ τούτοις μόνον.) Τὸν μηδὲν ἔχοντα πλέον τῆς

ἀγαθῶν, ὅσα μὴ παρὰ τῶν θεῶν ἔχομεν, ἀλλὰ δι' ἀλλήλους⁵ ἡμῖν γέγονε, μηδὲν μὲν ἄνευ τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας εἶναι, τὰ δὲ πλείστα διὰ ταύτην γεγενῆσθαι. Παραλαβούσα γὰρ τοὺς Ἑλληνας ἀνόμως ζῶντας, καὶ σποράδην οἰκούντας, καὶ τοὺς μὲν ὑπὸ δυναστεῶν ὑδριζομένους, τοὺς δὲ δι' ἀναρχίαν ἀπολλυμένους, καὶ τούτων τῶν κακῶν αὐτοὺς ἀπῆλλαξε, τῶν μὲν κυρία γενομένη, τοῖς δ' αὐτὴν παράδειγμα ποιήσασα· πρώτη γὰρ καὶ νόμους ἔθετο, καὶ πολιτείαν κατεστήσατο. Δῆλον δὲ ἐκείθεν· οἱ γὰρ ἐν ἀρχῇ περὶ τῶν φονικῶν ἐγκαλέσαντες, καὶ βουλευθέντες μετὰ λόγου, καὶ μὴ μετὰ βίας, διαλύσασθαι τὰ πρὸς ἀλλήλους, ἐν τοῖς νόμοις τοῖς ἡμετέροις τὰς κρίσεις ἐποιήσαντο περὶ τούτων. Καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν τεχνῶν τὰς τε πρὸς τὰ ἀναγκαῖα τοῦ βίου χρησίμους, καὶ τὰς πρὸς ἡδονὴν μεμηχανημένας, τὰς μὲν εὐρούσας, τὰς δὲ δοκιμάσασα, χρῆσθαι τοῖς λοιποῖς παρέδωκε.

§ 11. Τὴν τοίνυν ἄλλην διοίκησιν οὕτω φιλοξένης κατεσκευάσατο, καὶ πρὸς ἅπαντας οἰκείως, ὥστε καὶ τοῖς χρημάτων δεομένοις, καὶ τοῖς ἀπολαῦσαι τῶν ὑπαρχόντων ἐπιθυμοῦσιν, ἀμφοτέροις ἀρμόττειν, καὶ μήτε τοῖς εὐδαιμονοῦσι, μήτε τοῖς δυστυχοῦσιν ἐν ταῖς ἑαυτῶν² ἀχρήστως ἔχειν, ἀλλ' ἑκατέροις αὐτῶν εἶναι παρ' ἡμῖν, τοῖς μὲν ἡδίστας διατρίδας, τοῖς δὲ ἀσφαλεστάτην καταφυγὴν. Ἐτι δὲ τὴν χώραν οὐκ αὐτάρκη κεκτημένων ἐκάστον, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐλλείπουσαν, τὰ δὲ πλείω τῶν ἱκανῶν φέρουσαν, καὶ πολλῆς ἀπορίας οὐσης, τὰ μὲν ὅπου χρὴ διαθῆσθαι,³ τὰ δὲ ὅπουθεν εἰσαγαγέσθαι, καὶ ταύτας ταῖς συμφοραῖς ἐπήμυνεν. Ἐμπορίου γὰρ ἐν μέσῳ τῆς Ἑλλάδος τὸν Πειραιᾶ κατεστήσατο, τοσαύτην ὑπερβολὴν ἔχον, ὥστε ἂν παρὰ τῶν ἄλλων ἐν παρ' ἐκάστων χαλεπὸν ἐστὶ λαβεῖν, ταῦθ' ἅπαντα παρ' αὐτῆς ῥᾶθι εἶναι πορίσασθαι.

§ 12. Τῶν τοίνυν τὰς πανηγύρεις καταστησάντων, δικαίως ἐπανουμένων, ὅτι τοιούτων ἔθος ἡμῖν παρέδωκεν, ὥστε σπειταμένους πρὸς ἀλλήλους,² καὶ τὰς ἔχθρας τὰς ἐνεστηκυίας διαλυσα-

ἀναγκαίως οἰκήσεως καὶ τροφῆς βίον. — 5. Δι' ἀλλήλους.) Κομφότερον τοῦτο τῆς Οὐλορικῆς διορθώσεως, Δι' ἀλλήλων, ἁλίστως τε καὶ διὰ τὸ ἐχόμενον, διὰ ταύτην.

§ 11. 2. Ἐν ταῖς ἑαυτῶν.) Οὕτω λέγεται κατ' ἐλλείψιν τοῖς Ἀττικοῖς ἀντὶ τοῦ, Ἐν ταῖς ἑαυτῶν πατρίσι, καθὰ καὶ προῖον ἐρεῖ, «Ἐν ταῖς αὐτῶν ἀνόμως ἀπύλλυσθαι.» ὅ καὶ δῆλον, ὅτι τὸ ἐν τινι τῶν ἀντιγράφων φερόμενον, Ἐν πατρίσι ταῖς ἑαυτῶν, ἐπιεξηγήσεις, οὐ διάφορός ἐστι γραφῆ.

Τόμ. Ζ.

— 3. Διαθῆσθαι.) Σημαίνει τὸ, διατεθεσθαι, καὶ τὸ Πιπράσκειν, καθὰ καὶ ἡ διάθεσις (ἢ λέξις ἐχούσατο ἀλλαγῆς Βουτιρ. σελ. 224), τὴν Πράξιν, ὡς ἐξηγήσατο ὁ Ἀρκαράτιον (λέξ. Διάθεσις). § 12. 2. Σπειταμένους πρὸς ἀλλήλους.) Διὰ σπονδῶν καὶ θυσιῶν φιλίαν πρὸς ἀλλήλους ποιηταμένους. Λέγει δὲ τὰς καλουμένας Ὀλυμπιακὰς ἐκχειρίδας, αἱ καὶ Ὀλυμπιακὰς σπονδὰς Λιτχόνος δομαζεῖ (περὶ παραπροετδ. σελ. 197). Ἐπὶ δὲ πλέγοντε τὸν Τραλλιανὸν (Περὶ

μένους, συνελθεῖν εἰς ταῦτόν, μετὰ δὲ τοῦτο εὐχὰς καὶ θυσίαις κοινὰς παιησαμένους, ἀναμνησθῆναι μὲν τῆς συγγενείας τῆς πρὸς ἀλλήλους ὑπαρχούσης, εὐμενεστέρας δ' εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον διατεθῆναι πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ τὰς τε παλαιὰς ξενίας ἀνανεώσασθαι, καὶ καινὰς ἄλλας ποιήσασθαι, καὶ μήτε τοῖς ἰδιώταις, μήτε τοῖς διενεγκούσι τὴν φύσιν, ἀργὸν εἶναι τὴν διατριβήν, ἀλλὰ, ἀθροισθέντων τῶν Ἑλλήνων εἰς ἓν, ἐγγενέσθαι³ τοῖς μὲν ἐπιδείξασθαι τὰς ἑαυτῶν εὐτυχίας,⁴ τοῖς δὲ θεάσασθαι τούτους πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιζομένους, καὶ μὴδ' ἑτέρους ἀθύμως⁵ διάγειν, ἀλλ' ἑκατέρους ἔχειν ἐφ' οἷς φιλοτιμηθῶσιν, οἱ μὲν, ὅταν ἴδωσι τοὺς ἀθλητὰς ἑαυτῶν ἕνεκα πονοῦντας, οἱ δὲ, ὅταν ἐνθυμηθῶσιν, ὅτι πάντες ἐπὶ τὴν σφετέραν θεωρίαν ἤκουσι τοσοῦτων τοίνυν ἀγαθῶν διὰ τὰς συνόδους ἡμῖν γιγνομένων, οὐδ' ἐν τούτοις ἡ πόλις ἡμῶν ἀπελείφθη. Καὶ γὰρ θεάματα πλείστα καὶ κάλλιστα κέκτηται, τὰ μὲν ταῖς δαπάναις ὑπερβάλλοντα, τὰ δὲ κατὰ τὰς τέχνας εὐδοκιμοῦντα, τὰ δὲ ἀμφοτέροις τούτοις διαφέροντα. Καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀφικνουμένων ὡς ἡμᾶς τοσοῦτόν ἐστιν, ὥστε, εἴ τι ἐν τῇ πλησιάζειν ἀλλήλοις⁶ ἀγαθόν ἐστι, καὶ τοῦτο ὑπ' αὐτῆς περιεληφθαι. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ φιλίας εὖρεῖν πιστοτάτας, καὶ συνουσίαις ἐντυχεῖν παντοδαπαῖς, μάλιστα παρ' ἡμῖν ἐστίν. Ἐτι δὲ ἀγωνίας ἰδεῖν μὴ μόνον⁷ τάχους καὶ βίωμης, ἀλλὰ καὶ λόγον καὶ γνώμης, καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ἀπάντων, καὶ τούτων ἄλλα μέγιστα. Πρὸς γὰρ οἷς αὐτὴ τίθησι καὶ τοὺς ἄλλους διδόναι συναναπείθει· τὰ γὰρ ὑφ' ἡμῶν κριθέντα τοσαύτην λαμβάνειν δόξαν, ὥστε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγαπᾶσθαι.⁸ Χωρὶς δὲ τούτων, αἱ μὲν ἄλλαι πανηγύρεις διὰ πολλοῦ χρόνου συλλεγεῖσθαι, ταχέως διελύθησαν· ἡ δὲ ἡμετέρα πόλις ἅπαντα τὸν αἰῶνα τοῖς ἀφικνουμένοις πανηγυρὶς ἐστίν.

§ 13. Φιλοσοφίαν τοίνυν, ἥ πάντα ταῦτα συνεξέυρε καὶ συγκατεσκεύασε, καὶ πρὸς τε τὰς πράξεις ἡμᾶς ἐπαίδευσε, καὶ

τῶν Ὀλυμπίων), καὶ τὰ σημειωθέντα μοι εἰς Ἡρακλεῖδαν τὸν Ποντικὸν (Πρόδρο. Ἑλλην Βιβλιοθ. σελ. 351). — 3. Ἐγγενέσθαι.) Εἰς τοῦτο δεῖν ἔργον τρέψαι τὸ παρ' ἅπασιν ἀποῦν, Γενέσθαι. Αἵτιον δὲ τοῦ παραλελείφθαι τὴν πρόθεσιν τοῖς γραφεῖσι τὸ προηγούμενον, Ἐν. — 4. Τὰς ἑαυτῶν εὐτυχίας.) Τὸν πλοῦτον δηλονότι, τὴν βίωμην, καὶ τὴν παιδείαν, καθὰ προῖον αἰνίζεται, καὶ Ἀλλεαχοῦ (Περὶ τοῦ ζεύγ. σελ. 353) διαρρήδην εἶρηκε τούτων γὰρ ἦσαν αἱ ἐπιδείξεις. — 5. Ἀθύμως.) Ἐν τινι τῶν

ἀντιγράφων φέρεται, Ῥαθύμως. — 6. Ἀλλήλοις.) Οὕτω καὶ τὸ ἑμὸν ἀντιγραφον, ὡς διώρθου ὁ Οὐόλφρις, ἀντὶ τοῦ, Ἀλλήλους. — 7. Μὴ μόνον.) Ἀβελεία τῶν γραφάντων ἔοικε παρεστῶναι ὁ, Καί, ἐν τῷ παρὰ τοῖς ἄλλοις, Καὶ μὴ μόνον. — 8. Παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγαπᾶσθαι.) Σημειώσεται τὴν πρόθεσιν, διὰ τὸ, Πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅπερ, εἰ ἀπροσθίτως ἐλέγετο, οὐκ ἂν ὤνυσσαν Γραμματικῶν παιῖδες δοτικὴν παθητικὴν προσαγορεύσαι.

πρὸς ἀλλήλους ἐπράκυνε, καὶ τῶν συμφορῶν τὰς τε δι' ἀμαθίαν, καὶ τὰς ἐξ ἀνάγκης γιγνομένας² διείλε, καὶ τὰς μὲν φυλάττειν, τὰς δὲ καλῶς ἐνεγκεῖν ἐδίδαξεν, ἡ πόλις ἡμῶν κατέδειξε,³ καὶ λόγους ἐτίμησεν, ὧν πάντες μὲν ἐπιθυμοῦσι, τοῖς δὲ ἐπισταμένοις φθονοῦσι· συνειδυῖα μὲν, ὅτι τοῦτο μόνον ἐξ ἀπάντων τῶν ζώων ἴδιον ἔφουμεν ἔχοντες, καὶ ὅτι, τούτῳ πλεονεκτήσαντες, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπάσιν αὐτῶν διηνέγκαμεν, ὁρῶσα δὲ περὶ μὲν τὰς ἄλλας πράξεις οὕτω ταραχώδεις οὖσας τὰς τύχας, ὥστε πολλάκις ἐν αὐταῖς καὶ τοὺς φρονίμους ἀτυχεῖν, καὶ τοὺς ἀνοήτους κατορθοῦν, τῶν δὲ λόγων τῶν καλῶς καὶ τεχνικῶς ἐχόντων, οὐ μετὸν τοῖς φαύλοις, ἀλλὰ ψυχῆς εὖ φρονούσης ἔργον ὄντας, καὶ τοὺς τε σοφοὺς καὶ τοὺς ἀμαθεῖς δοκοῦντας εἶναι, ταύτῃ πλείστον ἀλλήλων διαφέροντας, ἔτι δὲ τοὺς ἐξ ἀρχῆς ἐλευθέρως τεθραμμένους, ἐκ μὲν ἀνδρίας καὶ πλούτου καὶ τῶν τοιούτων ἀγαθῶν οὐ γιγνωσκομένους, ἐκ δὲ τῶν λεγομένων μάλιστα καταφανεῖς γιγνομένους, καὶ τοῦτο σύμβολον τῆς παιδείσεως ἡμῶν ἐκάστου πιστότατον ἀποδεδειγμένον, καὶ τοὺς τῷ λόγῳ καλῶς χρωμένους, οὐ μόνον ἐν ταῖς αὐτῶν δυναμένους, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐντίμους ὄντας. Τοσοῦτον δ' ἀπολείλοιπεν⁴ ἡ πόλις ἡμῶν περὶ τοῦ φρονεῖν καὶ λέγειν⁵ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὥς ὅτι οἱ ταύτης μαθηταὶ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι γέγονασιν, καὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα πεποίηκε μηκέτι τοῦ γένους, ἀλλὰ τῆς διανοίας δοκεῖν τεκμήριον εἶναι, καὶ μᾶλλον Ἕλληνας καλεῖσθαι τοὺς τῆς παιδείσεως τῆς ἡμετέρας, ἢ τοὺς τῆς κοινῆς φύσεως μετασχόντας.

§ 13. 2. Τὰς τε δι' ἀμαθίαν, καὶ τὰς ἐξ ἀνάγκης γιγνομένας.) Συμφοραὶ ἐξ ἀνάγκης εἰσι γῆς σεισμοί, ὑδάτων ἐπικλύσεις ἀθρόαι, τοῦ περιέχοντος ἀνωμαλίας ἀνθρώπους, ζῶα, καὶ φυτὰ λυμαινόμενα, καὶ τὰ τοιαῦτα συμφοραὶ δι' ἀμαθίαν, πυρπολήσεις πόλεων, σπάνει τῶν ἐβαστασίων ὀργάνων, λιμὸς ἐκ τοῦ μὴ φυλάττεσθαι τὴν μετὰ τῶν νοσούντων ἀνάχρῃσιν, ἢ λιμὸς διὰ τὸ μὴ ἐν δύνοντι γενέσθαι τὴν συγκομιδὴν τε καὶ φυλακὴν τῶν καρπῶν, καὶ ὅλος ἅπανθ' ὅσα ἡ τῶν διοικούντων τὰς πόλεις κακία καὶ ἄγνοια προσεξευρίσκει καὶ προστίθησι τοῖς ἀναγκαῖς μὴ ἀναγκαῖα κακά. — 3. Ἡ πόλις ἡμῶν κατέδειξε.) Προσέθηκα, εἰς ἀπαρτισμὸν τῆς περιόδου, ἐξ ἀντιγράφου τὸ, Κατέδειξε, ἄλλως τε καὶ φέρεται οὕτως τὴν λέξιν τῷ Ῥήτορι (Πρὸς Νικοκλ. σελ. 16, Βουσιρ. σελ. 226,

Παναθην. 275 καὶ 276). Οἱ δὲ τὴν προσθήκην ἀποδοκιμάζοντες οὕτω συναρτῶσι τὸν λόγον, «Ἡ πόλις τοίνυν ἡμῶν φιλοσοφίαν (ἢ πάντα ταῦτα συνευῖρε... καὶ ... ἐδίδαξεν) καὶ λόγους ἐτίμησεν» ὥστε κοινῶς ἐν ῥῆμα τὸ, Ἐτίμησεν, πρὸς ἀμφότερα τὰ, τε, Φιλοσοφίαν, καὶ τὸ, Λόγους, συνάπτεισθαι, ὅπερ ἀπάδει τῆς φιλῆς ἰσοκράτει σαφηνείας. — 4. Τοσοῦτον δ' ἀπολείλοιπεν.) Προσέθηκα τὸν σύνδεσμον ἐξ Αὐγῆρου διορθώτως. — 5. Περὶ τοῦ φρονεῖν καὶ λέγειν.) Κοινῶς τοῦτο ἀντὶ τοῦ μᾶλλον ἐν χρήσει, Τῷ φρονεῖν καὶ λέγειν, κατὰ ὁτικήν (ὡς ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ. τοῖς μὲν Γραμματικαῖς Συνελοδικαῖς καλομένην, οὕτως δ' ἐλλειπτικήν τῆς, Ἐν, προθέσεως, ὡς ἐκ τοῦ, «Τῇ ἐν ἅπασιν τούτοις ἀπολειμμένην.» (Παναθηναϊκός. σελ. 244) ὑποχρόντως δηλοῦται. Οὐκ ἀπιθάνως Οὐόλιριος ἐικάζει γραπτέον

§ 14. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ περὶ τὰ μέρη διατρέβειν, ὑπὲρ ὧν τῶν πραγμάτων ὑποθέμενος ἐρεῖν, μηδὲ ἐκ τούτων ἐγκωμιάζειν τὴν πόλιν, ἀπορῶν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον αὐτὴν ἐπαινεῖν, ταῦτα μὲν εἰρήσθω μοι πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις φιλοτιμουμένους. Ἡγούμαι δὲ² τοὺς προγόνους³ ἡμῶν, οὐχ ἥττον ἐκ τῶν κινδύνων τῶν πρὸς τὸν πόλεμον,⁴ τιμᾶσθαι προσήκειν, ἢ τῶν ἄλλων εὐεργεσιῶν. Οὐ γὰρ μικροὺς, οὐδὲ ὀλίγους, οὐδὲ ἀφανεῖς ἀγῶνας ὑπέμειναν, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ δεινούς καὶ μεγάλους, τοὺς μὲν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν⁵ χώρας, τοὺς δὲ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας· ἅπαντα γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσαν κοινὴν τὴν πόλιν παρέχοντες, καὶ τοῖς ἀδικουμένοις ἀεὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπαμύνουσιν.⁶ Διὸ δὴ καὶ κατηγοροῦσί τινες ἡμῶν, ὡς οὐκ ὀρθῶς βουλευομένων, ὅτι τοὺς ἀσθενεστέρους εἰθίσμεθα θραπεύειν, ὥσπερ οὐ μετὰ τῶν ἐπαινεῖν βουλευμένων ἡμᾶς τοὺς λόγους ὄντας τοὺς τοιούτους.⁷ Οὐ γὰρ ἀγνοοῦντες, ὅσον διαφέρουσιν αἱ μείζους τῶν συμμαχιῶν πρὸς τὴν ἀσφάλειαν, οὕτως ἐβουλευσάμεθα⁸ περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ, πολλὴ τῶν ἄλλων ἀκριδέστερον εἰδότες τὰ συμβαίνοντα ἐκ τῶν τοιούτων, ὁμῶς ἡρῶμεθα τοῖς ἀσθενεστέροις, καὶ παρὰ τὸ συμφέρον, βοηθεῖν μᾶλλον, ἢ τοῖς κρεῖττοσι, τοῦ λεσιτελοῦντος ἕνεκα, συναδικεῖν.

§ 15. Γνωίη δ' ἂν τις καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν ῥώμην² τῆς πόλεως ἐκ τῶν ἱκετιῶν, ἃς ἤδη τινὲς ἡμῶν ἐποίησαντο. Τὰς μὲν οὖν ἢ νεωστὶ γεγενημένας, ἢ περὶ μικρῶν ἐλθούσας, παραλείψω. Πολὺ δὲ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν (ἐκείθεν γὰρ δίκαιον τὰς πίστεις λαμβάνειν τοὺς περὶ τῶν πατριῶν ἀμφισβητοῦντας) ἤλθον οἱ Σ' Ἡρακλέους παῖδες, καὶ μικρὸν πρὸ τούτων Ἀδραστος ὁ Ταλαοῦ, βασιλεὺς ὢν Ἀργούς· οὗτος μὲν ἐκ τῆς στρατείας δεδυστυχηκὼς τῆς ἐπὶ Θήβας,³ καὶ τοὺς ὑπὸ τῇ Καδμείᾳ⁴

εἶναι ὧδε, περὶ τὸ φρονεῖν καὶ λέγειν.

§ 14. 2. Ἡγούμαι δὲ κ. τ. λ.) Ἀπὸ τῶν δὲ μέχρι τοῦ κβ'. κεφαλαίου (σελ. 57) ταῦτά ἐστι τὰ λεγόμενα τοῖς ἐν τῷ Περὶ ἀντιδόσεως (σελ. 322 καὶ 332), ἀλλὰ διαφύρω τὰ πολλὰ γεγραμμένα, εἴτε διὰ τοῦ ἀντιγράψαντος, εἴθ' ὃ καὶ μᾶλλον εἰκὸς, αὐτοῦ Ἰσοκράτους μεταβαλόντος τὰ πλείστα. Τὰς γραφικὰς τοίνυν διαφορὰς ταύτας διὰ τῶν γραμμάτων Ἀντί (ἃ σημαίνει τὸ Περὶ Ἀντιδόσεως), ὅπου ἂν ἡ χρεια, χαβεῖς καὶ ἡμεῖς δηλώσωμεν. — 3. Τὸς προγόνους.) Ἀντί τοῖς προγόνοις. — 4. Πρὸς τὸν πόλεμον.) Ἀντί Περὶ τοῦ πόλεμον. — 5. Αὐτῶν.) Ἀντ. Ἐκυ-

τῶν. — 6. Ἐπαμύνουσιν.) Ἀντ. Ἐπαμύνοντες· πρὸς τὸ, Πρόγονοι. — 7. Ὡσπερ οὐ μετὰ τῶν ἐπαινεῖν βουλευμένων ἡμᾶς τοὺς λόγους ὄντας τοὺς τοιούτους.) Ὡσπερ ἂν εἰ οἱ τοιοῦτοι λόγοι, ἥρουν αἱ τοιαῦται κατηγορίαι, οὐ συνηγόρου μᾶλλον, ἢ ἀντίλεγον τοῖς ἐπαινεῖν ἡμᾶς βουλευμένοις. — 8. Ἐβουλευσάμεθα.) Ἀντ. Ἐβουλεύσαμεθα.

§ 15. 2. Ῥώμην) Ἐκ τούτου ἔρρεψεν ὁ Λάγγιος καὶ τὸ ἐν Ἀντ. Γνώμην, εἰς τὸ, Ῥώμην. — 3. Δεδυστυχηκὼς τῆς ἐπὶ Θήβας.) Ἀντ. Τῆς ἐπὶ Θήβας δεδυστυχηκὼς. — 4. Ὑπὸ τῇ Καδμείᾳ.) Καθὼ καὶ ἐν Ἀντ. ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται κατὰ: Ἐπὶ τῇ Καδμείᾳ.

τελευτήσαντας αὐτὸς μὲν οὐ δυνάμενος ἀνελέσθαι,⁵ τὴν δὲ πόλιν ἡμῶν⁶ ἀξίων βοηθεῖν ταῖς κοιναῖς τύχαις,⁷ καὶ μὴ περιορᾶν⁸ τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἀποθνήσκοντας ἀτάφους γιγνομένους, μηδὲ παλαιὸν ἔθος καὶ πάτριον νόμον κατακλύόμενον· οἱ δὲ παῖδες Ἡρακλείους,⁹ φεύγοντες τὴν Εὐρυσθέως ἔχθραν, καὶ τὰς μὲν ἄλλας πόλεις ὑπερορῶντες, ὡς οὐκ ἂν δυνάμενος βοηθῆσαι ταῖς ἑαυτῶν¹⁰ συμφοραῖς, τὴν δ' ἡμετέραν ἱκανὴν νομίζοντες εἶναι¹¹ μόνῃ ἀποδοῦναι χάριν, ὑπὲρ ὧν ὁ πατήρ αὐτῶν ἄπαντας¹² ἀνθρώπους εὐηργέτησεν. Ἐκ δὲ τούτων¹³ ῥάδιον κατιδεῖν, ὅτι καὶ κατ' ἐκείνου τὸν χρόνον ἡ πόλις ἡμῶν ἡγεμονικῶς εἶχε, καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμφοισθητὶ περὶ τῆς ἡγεμονίας.¹⁴ Τίνες¹⁵ γὰρ ἂν ἰκετεύειν τολμήσαιεν,¹⁶ ἢ τοὺς ἥττους αὐτῶν, ἢ τοὺς ὑφ' ἑτέροις ὄντας, παραλιπόντες¹⁷ τοὺς μείζω δύναμιν ἔχοντας, ἄλλως τε καὶ περὶ πραγμάτων οὐκ ἰδίων, ἀλλὰ κοινῶν, καὶ περὶ ὧν οὐδέν· ἄλλους εἰκὸς ἦν ἐπιμεληθῆναι, πλὴν τῶν προσεστάναι τῶν Ἑλλήνων ἀξιούτων.¹⁸ Ἐπειτα, οὐδὲ ψευθέντες¹⁹ φαίνονται τῶν ἐλπιδῶν, δι' ἃς κατέφυγον ἐπὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν. Ἀνελόμενοι γὰρ τὸν πόλεμον,²⁰ ὑπὲρ μὲν τῶν τελευτήσαντων πρὸς Θη-

Εὐν δ' Ἑλένης ἐγκωμῶν (σελ. 212) κατ' αἰτιατικὴν εἶρηκεν, Ὑπὸ τὴν Καθ' ἡμῶν. Ἐκαλεῖτο δὲ οὕτως ἡ τῶν Θηβαίων ἀκρόπολις. — 5. Ἀνελέσθαι.) Κυρίως ἐνταῦθα, τὸ χαμόθεν ἀναλαβεῖν, ὡς καὶ τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ, Σηκῶνι, οἷον ἂν φαίμεν ἐρμηνεύειν βουλέμενοι τὸδε τὸ χωρίον, Μὴ δυνάμενος νὰ σηκώσῃ τὰ λείποντα τῶν ἀποθανόντων. Μετ' ὀλίγα δὲ καὶ μεταφορικῶς ἐρεῖ Ἀνελόμενοι πόλεμον, ἦν μεταφορὰν ἔτωσε καὶ ἡ συνηθεία, Ἐσῆκωσαν πόλεμον, λέγουσα. Τοῦτο δὲ τὸ Σηκῶνι (καὶ οὐ Σικῶνι, οὐτε Συκῶνι, ὡς γράφεται παρὰ τοῖς Λεξικογράφοις), ἐστὶ παρὰ τὸ Σηκῶν, οὐ τὸ παράγωγον Σήλωμα (τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ καλούμενον, Ἀντιζύριοι) μόνον εὐρηται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, καὶ τὰ σύνθετα Ἀντισηκῶν, Ἀνασηκῶν καὶ Διασηκῶν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον σημαίνει τὸ τῆς συνηθείας ἀντιζυγίζω, ταυτέστι βάρους βάρει ἐξι-σθῇ, ἢ Βίρους ἀνέλκω καὶ εἰς ὕψος αἶρω ἑτέρου Βάρους προσάγωγῃ τοῦ καλουμένου σηκώματος. Ταυτὸν δὲ τι δηλοῦν βούλεται καὶ τὸ Ἀνασηκῶν, μεταφορικῶς δὲ καὶ τὸ ἀπλῶς εἰς ὕψος αἶρω καὶ ἀνεγείρω. Τὸ δὲ Διασηκῶσαι, τὸ ψλαφῆσθαι καὶ διασκέψασθαι τῇ χειρὶ τὴν ὅλην ἐξηγεῖται Σουίδας. — 6. Τὴν δὲ πόλιν ἡμῶν.) Ἀντ. Τὴν δ' ἡμα-

τέραν πόλιν. — 7. Τύχαις.) Ἀντ. Ἀτυχίαις. — 8. Περιορᾶν.) Προσελόμενῃ ἐκ τε ἀντιγράφων (οἷς συνάδει καὶ τὸ ἐμὸν) καὶ ἐκ τοῦ περὶ Ἀντ. τὸ Περιορᾶν, τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς, Παρορᾶν. — 9. Οἱ δὲ παῖδες Ἡρακλείους.) Ἀντ. Οἱ δ' Ἡρακλείους, παῖδες. — 10. Ἐαυτῶν.) Ἀντ. αὐτῶν. — 11. Ἰκανὴν νομίζοντες εἶναι κ τ λ.) Ὅρα ὅπως κομφῶς καὶ τῇ λέξει καὶ τῇ διανοίᾳ ἐπαίρει τὸ τῆς πατρίδος ἀξίωμα· συμπάτης γὰρ τῆς Ἑλλάδος ἀνταξίαν εἶναι τὴν Ἀθηναίων πόλιν εἰκὸς, εἶχε μόνῃ ἔξαρκεῖ ὑπὲρ τῶν εἰς σύμπασαν εὐεργετημάτων χάριν ἀποδοῦναι. — 12. Ἀπαντας.) Ἀντ. Πάντας. — 13. Ἐκ δὲ τούτων.) Ἐν τισὶ δὲ τῶν ἀντιγράφων, Ἐκ δὲ τούτων — 14. Καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμφοισθητὶ περὶ τῆς ἡγεμονίας.) Λείποντα ταῦτα ἐν Ἀντ. προσετέθησαν ἐκ τοῦδε τοῦ λόγου. — 15. Τίνες.) Ἀντ. Τίς. — 16. Τολμήσαιεν.) Ἀντ. Τολμήσειεν. — 17. Παραλιπόντες.) Ἀντ. Παραλιπῶν. — 18. Πλὴν τῶν προσεστάναι τῶν Ἑλλήνων ἀξιούτων.) Ὁ Αὐγῆρος ἔγραψε, Πλὴν τοὺς... ἀξιού-τας, ἐκ τοῦ περὶ Ἀντ. ἐνθάδε μετενεγκῶν. — 19. Ἐπειτα οὐδὲ ψευ-σθέντες.) Ἀντ. Ἐπειτ' οὐ διαφανεθίν-τες. — 20. Τὸν πόλεμον.) Ἀντ. λείπει

δαίους,²¹ ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους πρὸς τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν, τοὺς μὲν ἐπιστρατεύσαντας ἠνάγκασαν ἀποδοῦναι θάψαι τοὺς νεκροὺς τοῖς προσήκουσι, Πελοποννησίων δὲ τοὺς μετ' Εὐρυσθέως εἰς τὴν χώραν ἡμῶν εἰσβαλόντας, ἐπεξελθόντες ἐνίκησαν μαχόμενοι, κἀκείνων τῆς ὕβρεως ἔπαυσαν. Θαυμάζοντες δὲ καὶ διὰ τὰς ἄλλας²² πράξεις, ἐκ τούτων τῶν ἔργων ἔτι μᾶλλον εὐδοκίμησαν.²³ Οὐ γὰρ παρὰ μικρὸν ἐποίησαν,²⁴ ἀλλὰ τοσοῦτον τὰς τύχας ἐκατέρων²⁵ μετήλλαξαν, ὥστ' ὁ μὲν ἱκετεύει ἡμᾶς ἀξιώσας, βία τῶν ἐχθρῶν κρατήσας,²⁶ ἅπανθ' ὅσων ἐδεῆθη διαπραξάμενος ἀπῆλθεν. Εὐρυσθεὺς δὲ βιάσσεσθαι²⁷ προσδοκήσας, αὐτὸς αἰχμάλωτος γεγονώς²⁸ ἱκέτης ἠναγκάσθη καταστῆναι· καὶ τῷ μὲν ὑπερενεγκόντι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὃς ἐκ Διὸς μὲν ἦν γεγονώς, ἔτι δὲ θνητὸς ὢν θεοῦ ῥώμην εἶχε, τούτῳ μὲν ἐπιτάττων καὶ λυμαινόμενος ἅπαντα τὸν χρόνον διέτελεσεν· ἐπειδὴ δὲ εἰς ἡμᾶς ἐξήμαρτεν, εἰς τοσαύτην κατέστη μεταβολήν, ὥστε, ἐπὶ τοῖς παισὶ τοῖς ἐκείνου²⁹ γενομένους, ἐπονειδίστως τὸν βίον ἐτελεύτησε.

§ 16. Πολλῶν δὲ ὑπαρχουσῶν εὐεργεσιῶν ἡμῖν² εἰς τὴν πόλιν τῶν Λακεδαιμονίων, περὶ ταύτης μόνης μοι συμβέβηκεν εἰπεῖν. Ἀφορμὴν γὰρ λαβόντες τὴν δι' ἡμῶν αὐτοῖς γενομένην σωτηρίαν οἱ πρόγονοι μὲν τῶν νῦν ἐν Λακεδαίμονι βασιλευόν-

τὸ ἄρθρον. — 21. Πρὸς Θεβαίους) Ἐνταῦθα τε καὶ ἐν τῷ Ἑλένης ἐγκωμίῳ (σελ. 212) πολέμῳ τοὺς Ἀθηναίους λαβεῖν παρὰ τῶν Θεβαίων φησὶ τοὺς νεκροὺς, καθὰ καὶ Εὐριπίδης ἐποίησεν ἐν ἱκέτισι, καὶ Λυσίας ἱστέρεκεν ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ. Παντανίας δὲ (Α, λθ') τοῦτο μὲν ὑπὸ Ἀθηναίων οὕτω λέγεσθαι ἱστέρεκε, Θεβαίους δ' οὐ φάσκειν συνάψαι μάχην, ἀλλ' ἐκόντας τῶν νεκρῶν τὴν ἀναίρεσιν ἀξιῶντι συγχωρῆσαι Θεσέϊ· ὃ καὶ αὐτὸς Ἰσοκράτης ἀλλοχοῦ (Παναθην. σελ. 269.), ἀντιφύσκων οἷς ἐνταῦθα εἴρηκε, σιναινεῖ. — 22. Καὶ διὰ τὰς ἄλλας.) Ἄντ. λέγει ὁ σύνδεσμος. — 23. Εὐδοκίμησαν.) Ἄντ. ὑδοκίμησαν. — 24. Οὐ γὰρ παρὰ μικρὸν ἐποίησαν κτλ.) Πλεονάζειν ὑπελήφασιν τινες τὴν πρόθεσιν· οὐ μὲν ταιγε πλεονάζει. Τὸ γὰρ παρὰ μικρὸν τίποιεν, Μικρὸν δεῖν ποιεῖν τί ἐστι, τούτῳ οὐ τελείως καὶ ἀπῆρτισμένως τι ποιεῖν, ἀλλὰ καταλείπειν μικρὸν αὐτοῦ μέρος ἀποκτείνον. Ἔστω παραδείγμα τοῦ λεγομένου ἐξ αὐτοῦ Ἰσοκράτους (Συμμαχ. λθ') τοῦτο, «τὴν

γὰρ πολιτείαν... λυθῆναι παρὰ μικρὸν ἐποίησαν, ὅπερ οὐ σημαίνει τὸ, ἔλυσε τὴν πολιτείαν, ἀλλὰ τὸ, Ἐπὶ τοσοῦτον ἐχάλασε τοὺς δεσμούς αὐτῆς, ὡς ἐγγὺς τοῦ λυθῆναι παντάπασι γενέσθαι. Τὸν αὐτὸν οὖν τρόπον καὶ τὸ προκείμενον ἐρμηνεύοντες χωρίον, φαιμέν, Οὐ παρὰ μικρὸν ἤλθον ποιεῖσαι ὃ ἐποίησαν· ἔστι δὲ τοῦτο τὸ μεταλλάξαι τὰς τύχας ἐκατέρων, ὡς ἂν εἰ ἀπλοῦστερον ἔλεγεν, Οὐ παρὰ μικρὸν, ἀλλὰ παρὰ τοσοῦτον, τούτῳ οὕτω τελείως, μετήλλαξαν ἐκατέρων τὰς τύχας, ὥστε κτλ. — 25. Τὰς τύχας ἐκατέρων.) Ἄντ. Ἐκατέρων τὰς τύχας. — 26. Κρατήσας.) Ἄντ. λείπει. — 27. Βιάσσεσθαι.) Ἐκ διορθώσεως τοῦ Μόρου, ἀντὶ τοῦ, Βιάσασθαι. — 28. Γεγονώς.) Ἄντ. Γεγόμενος. — 29. Ἐπὶ τοῖς παισὶ τοῖς ἐκείνου.) Ἐκ τοῦ ἔμου ἀντιγράφου τὸ δεύτερον ἄρθρον, ὁ παρελήκε καὶ Ἀγγίος ἐξ ἀρχαιοτέρων ἐκδόσεων φέρεται δὲ καὶ ἐν τῷ ἀντιγράφῳ τοῦ Ἀγγίλου εκδότου, καὶ ἐν τῷ περὶ Ἄντ.

§ 16. 2. Εὐεργεσιῶν ἡμῖν.) Ἄντ.

των, ἔκγονοι δ' Ἡρακλέους, κατήλθον μὲν εἰς Πελοπόννη-
σον, κατέσχον δ' Ἄργος, καὶ Λακεδαιμόνα, καὶ Μεσσήνην,³
οἰκισταὶ δὲ Σπάρτης ἐγένοντο, καὶ τῶν παρόντων αὐτοῖς ἀγα-
θῶν ἀπάντων⁴ ἀρχηγοὶ κατέστησαν. Ὡς ἐχρὴν ἐκείνους με-
μνημένους, μηδέποτε εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐμβαλεῖν,⁵ ἐξ ἧς
ὀρμηθέντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι εἰς τοσαύτην εὐδαιμονίαν κατέ-
στησαν,⁶ μηδ' εἰς κινδύνους καθιστάναι τὴν πόλιν, τὴν ὑπὲρ
τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους προκινδυνεύσασαν, μηδὲ τοῖς μὲν
ἀπ' ἐκείνου γενομένοις⁷ διδόναι τὴν βραχυλείαν, τὴν δὲ τῷ γένει
τῆς σωτηρίας αἰτίαν οὔσαν, δουλεύειν ἑαυτοῖς⁸ ἀξιοῦν. Εἰ δὲ
δεῖ τὰς χάριτας καὶ τὰς ἐπιεικειάς⁹ ἀνελόντας¹⁰ ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν
πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ τὸν ἀκριβέστατον τῶν λόγων¹¹ εἰπεῖν,
οὐ δῆπου πάτριόν ἐστιν ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπὶ ἡλύδας τῶν αὐτοχθό-
νων, οὐδὲ τοὺς εὖ παθόντας τῶν εὖ ποιησάντων, οὐδὲ τοὺς ἐκ-
τας γενομένους τῶν ὑποδεξαμένων.

§ 17. Ἐτι δὲ συντομωτέρως² ἔχω δηλῶσαι περὶ αὐτῶν.³
Τῶν μὲν γὰρ Ἑλληνίδων πόλεων, χωρὶς τῆς ἡμετέρας, Ἄργος, καὶ
Θῆβαι, καὶ Λακεδαιμόν, καὶ τότε ἦσαν μέγιστα, καὶ νῦν ἐτι
διατελοῦσι. Φαίνονται δ' ἡμῶν οἱ πρόγονοι τοσοῦτον ἀπάντων
διανεγκύντες, ὑπὲρ μὲν Ἀργείων⁴ δυστυχησάντων, Θηβαίους, ὅτε
μέγιστον ἐρρόνησαν, ἐπιτάττοντες, ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν
Ἡρακλέους, Ἀργείους καὶ τοὺς ἄλλους Πελοποννησίους⁵ μάχῃ

Ἡμῶν εὐεργετιῶν. — 3. Μεσσήνην.) Διὰ δύο σ γραπτέον, ὡς φέρεται ἐν ἀρχαίοις νομίμασι· τὰ δὲ ἀντιγράφα ἄλλοις ἄλλως. — 4. Αὐτοῖς ἀγαθῶν ἀπάντων.) Ἀντ. Ἀγαθῶν ἀπάντων αὐτοῖς. — 5. Εμβαλεῖν.) Ἀντ. Εἰσβαλεῖν. — 6. Ὀρμηθέντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι εἰς τοσαύτην εὐδαιμονίαν κατέστησαν.) Ἀντ. Ὀρμηθέντες τοσαύτην εὐδαιμονίαν ἐκτήσαντο, διὰ τεσσάρων μόνων λεξέων. — 7. Γενομένοις.) Ἀντ. Γεγονόσι. — 8. Ἐαυτοῖς.) Ἀντ. Αὐτοῖς. — 9. Τὰς χάριτας καὶ τὰς ἐπιεικειάς.) Διὰ τοῦ, Τὰς χάριτας καὶ τὰς καλοσύνας, τοῦτο ἂν ἐκφράσειεν ἡ συνήθεια. — 10. Ἀνελόντας.) Οὐκ ἀπιθάνως εἰκάξει ὁ Μάρκος γεγραφοῦναι πάλαι ἐνικῶς, Ἀνελόντας, ἡμεῖς δηλαδὴ τὸν Ἰσοκράτην. Εἶρεκε γὰρ καὶ ἄλλαχού, Εἰ δὲ δεῖ. . . παρρησίᾳ χρηστῶν εἰπεῖν (Εὐαγ. ιζ'), καὶ Εἰ δεῖ τῶν σὺν ἀπαιλχέντα. . . ἐξετάζειν (Βούρρ. ιδ'). — 11. Τὸν ἀκριβέστατον τῶν λόγων.) Ἀμεινον τοῦτο τοῦ ἐν τῇ Ἀντ. Τὸν ἀκριβέστατον λόγον.

§ 17. 2. Συντομωτέρως.) Ἀντ. Συντομωτέρον. — 3. Περί αὐτῶν.) Λεῖπονσιν ἐν τῷ Οὐολέριον ἀντιγράφῳ. — 4. Ὑπὲρ μὲν Ἀργείων. . . ὥστε κ. τ. λ.) Ἐν ἅπασιν τοῖς ἀντιγράφοις, ὥστε τε καὶ ἐν τῷ περὶ Ἀντ. φέρεται, «Ὡς ὑπὲρ μὲν Ἀργείων. . . ὥστε κ. τ. λ.» Ὡς οὖν προφανῶς πλεονάζοντος θατέρου τῶν δύο, Ὡς τε, ὡθέλιτα τὸ πρῶτον, δόξαν τοῦτο, τῷ τε Μάρκῳ καὶ τῷ Αὐγέρῳ. Τὸ γὰρ ἐξῆς τοιοῦτον ἐστὶν ἐρμηνευόμενον, Φαίνονται οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, ἔκ τε τοῦ Θηβαίους πολεμήσαι ὑπὲρ Ἀργείων, καὶ τοῦ Ἀργείους τε καὶ τοὺς ἄλλους Πελοποννησίους νικῆται μαχόμενοι ὑπὲρ τῶν Ἡρακλέους παίδων, ἐτι δὲ καὶ τοῦ διασώσαι τοὺς οἰκιστὰς τῆς Σπάρτης ἐξ Εὐρυπιδῆος, τοσοῦτον τῶν ἄλλων διανεγκύντες, ὥστε οὐκ οἶδα ὅπως ἂν τις σαφέστερον ἐπιδείξει προσηκεῖν τοῖς ἡμετέροις προγόνοις τὴν ἐν τοῖς Ἑλλήσι δυναστείαν. — 5. Τοὺς ἄλλους Πελοποννησίους.) Ἀντ. Τοὺς ἄλλους τῶν Πελοποννησίων.

νικήσαντες, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς Εὐρυσθέα κινδύνου τοὺς οἰκιστάς τῆς Σπάρτης,⁶ καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοὺς Λακεδαιμονίων, διασώσαντες, ὥστε⁴ περὶ μὲν τῆς ἐν τοῖς Ἑλλήσι δυναστείας, οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν τις σαφέστερον ἐπιδείξει δινηθείη.

§ 18. Δοκεῖ δέ μοι καὶ περὶ τῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους² τῇ πόλει πεπραγμένων προσήκειν εἰπεῖν, ἄλλως τε, καὶ ἐπειδὴ³ τὸν λόγον κατεστησάμην περὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς ἐπ' ἐκείνους. Ἄπαντας μὲν οὖν ἐξαριθμῶν τοὺς κινδύνους, λίχν ἂν μακρολογήην· ἐπὶ δὲ τῶν μεγίστων στάς, τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ ὀλίγῃ πρότερον διήλθον, πειράσομαι καὶ περὶ τούτων διελθεῖν.⁴ Ἔστι γὰρ ἀρχικώτατα⁵ μὲν τῶν ἐθνῶν, καὶ μεγίστας δυναστείας ἔχοντα, Σκύθαι καὶ Θράκες καὶ Πέρσαι. Τυχχάνουσι δ' οὗτοι μὲν ἅπαντες ἡμῖν ἐπιβουλεύσαντες, ἡ δὲ ἡμετέρα πόλις⁶ πρὸς ἅπαντας τούτους διακινδυνεύσασα. Καίτοι τί λοιπὸν ἔσται τοῖς ἀντιλέγουσι, ἢ ἐπιδειχθῶσι τῶν μὲν Ἑλλήνων οἱ μὴ δυνάμενοι τυγχάνειν τῶν δικαίων, ἡμᾶς ἱκετεύειν ἀξιούντες, τῶν δὲ βαρβάρων οἱ βουλόμενοι καταδουλώσασθαι⁷ τοὺς Ἑλληνας, ἐφ' ἡμᾶς πρώτους ἰόντες;

§ 19. Ἐπιφανέστατος μὲν οὖν τῶν πολέμων ὁ Περσικὸς γέγονεν. Οὐ μὲν ἐλάττω τούτων² τεκμήρια τὰ παλαιὰ τῶν ἔργων

— 6. Τῆς Σπάρτης.) Ἀντ. λαίπυστι.

§ 18 2. Καὶ περὶ τῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους.) Ἐν ἅπασι τοῖς ἀντιγράφοις, «Καὶ περὶ τῶν πρότερον τῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους» ἐν δὲ τῇ περὶ Ἀντ. λαίπυστι αἱ δύο λέξεις, τῶν πρότερον διὰ πάντων περιγραφείσας εἶναι ὁρθῶς ἔκρινεν ὁ Μόρος, διὰ μικρὸν τοῦτο κατεσκευάσαι. — 3. Ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ) Ἐνταῦθα τε καὶ ἐν Ἀντ. παρ' ἅπασι φέρεται, Ἄλλως τε ἐπειδὴ καὶ. Τοῦτο δὲ οὐκ ὁρθῶς ἔχειν ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων ἐστὶ πιστώσασθαι. — 4. Ἐπὶ δὲ τῶν μεγίστων στάς, τὸν αὐτὸν τρόπον... καὶ περὶ τούτων διελθεῖν.) Λαίπυστι ἐντε ταῖς ἐκδόσεσι (πλὴν τῆς τοῦ Ἀδύρου) καὶ τοῖς ἀντιγράφοις ἅπαντες ἐνταῦθα ἡ μετοχή, Στάς· ὁ δ' Ἀδύρος ἐκ τοῦ περὶ Ἀντ. αὐτὴν παραλαβὴν φέρει, ἐπιλαβόμενος διορίσασθαι, ὅτι οὐκ ἐκ τῶν ἡδὴ τύποις ἐκδιδομένων, ἀλλ' ἐκ τῶν χειρὶ γεγραμμένων τῶν τῶν περὶ Ἀντιδότου λόγων εἴληψε τὴν γραφὴν. Τὸ γὰρ ἐμὲν ἀντίγραφον, συγχῶν ἐνταῦθα τοῖς ἄλλοις, ἐν τῷ περὶ Ἀντιδότου προφανῶς φέρεται, Ἐπὶ δὲ τῶν μεγίστων στάς. Δύναται δὲ τοῦτο, Ἐπὶ τὰ μέγιστα ἐπιστάς, τούτεστι, προχῶν

τὸν νοῦν ταῖς μεγίστοις ἔργοις, ὅπερ ἄλλαχού (Εὐαγόρ. σελ. 202), Ἐπιστήσας τὴν γνώμην, εἰρήκεν· ἢ καὶ ἐμείνας ἐπὶ τοῖς μεγίστοις, καὶ τούτοις ἐνδιατρίψας. Ἡ τοίνυν ταύτην ἀποδείκτου τὴν γραφὴν, καὶ περὶ οὗσαν οὐ λείαν διὰ τὴν τὸν συμφωνῶν ἐπαλληλίαν, ἡ τρέποντας τὴν, Ἐπὶ, εἰς τὴν, Περσί, ἀναγωγιστέον, Περὶ δὲ τῶν μεγίστων τὸν αὐτὸν τρόπον... καὶ περὶ τούτων διελθεῖν. Μηδὲ δυσχεράνης τὴν ἐπανάληψιν τῆς προθέσεως· πλεονάζειν γὰρ ὁ Ῥήτωρ ταῖς προθέσει φιλεῖ, ἐν ταῖς μικραῖς μάλιστα τῶν περιόδων, σαφηνείας φροντίζων. Ἀδύτικα ἐν τῷ Εὐαγόρῳ (σελ. 190), «Πρῶτον μὲν οὖν ΠΕΡΙ ὧν φύσεως τῆς Εὐαγόρου, καὶ τίνων ἢν ἀπίρονος, εἰ καὶ πολλοὶ προσπίπτανται, δοκεῖ μοι πρέπειν καὶ ἐμὲ τῶν ἄλλων ἕνεκα διελθεῖν ΠΕΡΙ αὐτῶν.» — 5. Ἀρχικώτατα.) Ἀρχῇ καὶ ἡγεμονία μεγίστη διαπρέβαντα. Ἐν δὲ τῷ Ἀντ. γράσσεται οὐκ ὁρθῶς, Ἀρχαϊκώτατα. — 6. Ἡ δὲ ἡμετέρα πόλις.) Ἀντ. Ἡ δὲ πόλις. — 7. Καταδουλώσασθαι.) Ἀντ. Καταδουλοῦσθαι.

§ 19. 2. Τούτων.) Ἀντ. λαίπυστι.

ἐστὶ τοῖς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισθητοῦσιν. Ἐτι γὰρ ταπεινῆς εὐσης τῆς Ἑλλάδος, ἤλθον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν Θραῖκες μὲν³ μετ' Εὐμόλπου τοῦ Ποσειδῶνος, Σκύθαι δὲ μετὰ Ἀμαζόνων τῶν Ἀρεως θυγατέρων, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἀλλὰ καθ' ὃν ἕκαστοι τῆς Εὐρώπης ἐπῆρχον, μισοῦντες μὲν ἅπαν τὸ τῶν Ἑλλήνων γένος, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐγκλήματα ποιησάμενοι,⁴ νομίζοντες ἐκ τούτου τοῦ τρόπου πρὸς μίαν μὲν πόλιν κινδυνεύειν, ἀπασῶν δὲ ἅμα κρατῆταιν. Οὐ μὴν κατώρθωσαν, ἀλλὰ πρὸς μόνους τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους συμβαλόντες, ὁμοίως διεφθάρησαν, ὥσπερ ἂν εἰ πρὸς ἅπαντας,⁵ ἀνθρώπους ἐπολέμησαν. Δῆλον δὲ τὸ μέγεθος τῶν κακῶν τῶν γενομένων ἐκείνοις· οὐ γὰρ ἂν ποθ' οἱ λόγοι περὶ αὐτῶν τοσούτου χρόνου διέμειναν, εἰ μὴ καὶ τὰ πραχθέντα πολὺ τῶν ἄλλων δῆνεγκε. Λέγεται δ' οὖν περὶ μὲν Ἀμαζόνων,⁶ ὡς τῶν μὲν ἐλθουσῶν οὐδεμία πάλιν ἀπῆλθεν, αἱ δ' ὑπολειφθεῖσαι⁷ διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξεβλήθησαν· περὶ δὲ Θρακῶν, ὅτι, τὸν ἄλλον χρόνον ὅμοιοι προσοικούντες ἡμῖν, διὰ τὴν τότε γεγεννημένην στρατείαν⁸ τοσούτου διέλιπον,⁹ ὥστε ἐν τῷ μεταξύ τῆς χώρας ἔθνη πολλὰ, καὶ γένη παντοδαπὰ,¹⁰ καὶ πόλεις μεγάλας κατοικισθῆναι.

§ 20. Καλὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα, καὶ πρέποντα τοῖς περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισθητοῦσιν· ἀδελφὰ δὲ τῶν εἰρημένων, καὶ τοιαῦτα, οἷάπερ εἰκός² τοὺς ἐκ τοιούτων γεγυνοτάς, οἱ πρὸς Δαρχείον καὶ Ξέρξην πλεμῆταυτας ἐπραξάν.³ Μεγ' οὖν γὰρ ἐκείνου⁴ πολέμου συστάντος, καὶ πλείστων κινδύνων κατὰ τὸν αὐτὸν⁵

— 3. Θραῖκες μὲν.) Ἄντ. λείπει ὁ σύνδεσμος. — 4. Ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐγκλήματα ποιησάμενοι.) Ὁ μὲν Εὐμόλπος τῆς Ἀθηναίων πόλεως ἀμφισθητῶν ἔρεχθει. Σκύθαι δὲ, διὰ τὴν Ἀντιώκην, καθὰ φησὶν ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ (σελ. 273). — 5. Ὅσπερ ἂν εἰ πρὸς ἅπαντας κ. τ. λ.) Ὅμοιον τοῦτο καὶ τῆς αὐτῆς μεγαλορρημοσύνης ἐχόμενον τῷ πρὸ μικροῦ (σελ. 47) εἰρημένου, ἰλικυὴν νομίζοντες εἶναι μόνον ἀποδοῦναι ἡχάριον. Ἀλλὰ τοιοῦτος ὁ φιλόπατρις Ἰσοκράτης, ὅποτε τὰ τῶν Ἀθηναίων σεμνύνει βούλῃται. — 6. Περὶ μὲν Ἀμαζόνων.) Ἄντ. λείπει ὁ σύνδεσμος. — 7. Αἱ δ' ὑπολειφθεῖσαι.) Αἱ οἰκοὶ μέναισι, καὶ μὴ μετασχεῖσθαι τῆς στρατείας. — 8. Διὰ τὴν τότε γεγεννημένην στρατείαν.) Λέειναι ταῦτα ἐν τῷ περὶ Ἄντ. — 9. Τοσούτου διέλιπον.) Τοσούτου ἡμῶν ἐχωρίσθησαν, καὶ μακρὰν τῆς Ἀττικῆς ἀφωρίσθησαν.

— 10. Καὶ γένη παντοδαπὰ.) Ἄντ. Καὶ παντοδαπὰ, ἄνευ τοῦ, Γένη.

§ 20. 2. Οἷά περ εἰκός.) Ὁ Ἀλκιβιάδης, γράφει, Οἷά περ εἰκός ποιεῖν, οὐ διεότως. ὑπονοεῖται γὰρ ἡ τοῦτο, ἡ τὸ συνινύμουν πράττειν, ἐκ τοῦ ἐχόμενου, Ἐπραξάν. — 3. Οἱ πρὸς Δαρχείον καὶ Ξέρξην πολεμήσαντες ἐπραξάν.) Ἀντὶ τοῦ ἀντανουμικοῦ, Ἄντ. προσιδόμεν τὸ Οἱ, ἄρθρον, ἐκ τοῦ περὶ Ἀντιδόσεως· ὅπου μὲντοι καλῶς γράφεται ὅξεια τῇ τάσει, οἱ συνάπτεται γὰρ πρὸς τὸ, Πολεμήσαντες· καὶ ἔστιν ὁ νοῦς, Καλὰ μὲν καὶ τὰ ὑπὸ τῶν πάλαι Ἀθηναίων πρὸς Θραῖκας καὶ Σκύθας πραχθέντα· ἀδελφὰ δὲ, ἦγουν ὅμοια, τοῖς εἰρημένοις, καὶ τοιαῦτα, οἷα εἰκός πράττειν τοὺς ἐξ ἐκείνων (τῶν πρὸς Θραῖκας καὶ Σκύθας πολεμητάντων ὁλονότι) γεγονότας, ἔπραξαν καὶ οἱ πρὸς Δαρχείον καὶ Ξέρξην πολεμητάντες. — 4. Ἐκείνου.) Ἄντ. λείπει. — 5. Κατὰ τὸν αὐτὸν.)

χρόνον συμπεσόντων, καὶ τῶν μὲν πολεμίων ἀνυποστάτων οἰομένων εἶναι⁶ διὰ τὸ πλῆθος, τῶν δὲ συμμάχων ἀνυπερβλήτων ἡγουμένων ἔχειν⁷ τὴν ἀρετὴν, ἀμφοτέρων κρατήσαντες, ὡς ἑκατέρων προσήκει,⁸ καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς κινδύνους διενεγκόντες, εὐθὺς μὲν τῶν ἀριστείων ἡξιώθησαν.⁹ οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τῆς θαλάττης τὴν ἀρχὴν ἔλαβον,¹⁰ δόντων μὲν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων,¹¹ οὐκ ἀμφοισθητούντων δὲ τῶν νῦν ἡμᾶς ἀφαιρεῖσθαι ζητούντων.

§ 21. Καὶ μηδεὶς οἰεσθῶ με ἀγνοεῖν, ὅτι καὶ Λακεδαιμόνιοι περὶ τούτους τοὺς καιροὺς² πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίοι τοῖς Ἕλλησι κατέστησαν· ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον ἐπαινεῖν ἔχω τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν,³ ὅτι τοιούτων ἀνταγωνιστῶν⁴ τυχοῦσα, τοσούτου αὐτῶν διήνεγκε. Βούλομαι δὲ ὀλίγῳ⁵ μακρότερα περὶ ταῖν πόλεσιν ταύταιν εἰπεῖν, καὶ μὴ ταχὺ λίαν παραδραμεῖν, ἵν' ἀμφοτέρων ἡμῖν ὑπομνήματα⁶ γένηται, τῆς τε τῶν προγόνων ἀρετῆς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔχθρας. Καίτοι με οὐ λήθηεν,⁷ ὅτι χαλεπὸν ἐστίν, ὕστατον⁸ ἐπελθόντα, λέγειν περὶ πραγμάτων πάλαι προκατειλημμένων, καὶ περὶ ὧν οἱ μάλιστα δυννηθέντες τῶν πολιτῶν εἰπεῖν ἐπὶ τοῖς δημοσίοις θαπτομένοις πολλάκις εἰρήκασιν· ἀνάγκη γάρ τὰ μὲν μέγιστα τούτων ἤδη κατακεχρησθαι,⁹ μι-

Ἀντ. Εἰς τὸν αὐτόν. — 6. Οἰομένων εἶναι.) Ἀντ. Ὅντων, διὰ μιᾶς λέξεως.

— 7. Ἠγουμένων ἔχειν.) Ἀντ. Ἐχειν ἡγουμένων. — 8. Ὡς ἑκατέρων προσήκει.) Ὡς ἔχρησεν κρατῆσαι ἑκατέρων, τῶν μὲν πολεμίων δηλονότι, τοῖς ὅπλοις, τῶν συμμάχων δὲ, τῷ υπερβαλεῖσθαι τὴν ἐκείνων ἀρετὴν, καὶ τῶν ἀριστείων ἀξιωθῆναι. Ἐλήφθη δὲ τὸ, Ἐκατέρων, ἐκ τοῦ περὶ τῆς Ἀντιδόσεως, ἀντὶ τοῦ κακῶς ὧδε γραφομένου, Ἐκατέρω, δηλονότι ἄλλων ὃν καὶ ἐκ τοῦ εἰς Δημοσθένην ἀναφερομένου Ἑρωτικῷ (σελ. 1409), γραφέντος δὲ, ὡς εἰκότως ὑπελήφασιν, Ἄνδρῶν τῶν ἰσοκράτους μαθητῶν, ὅς, πρὸς οὐκ ὀλίγοις τοῖς ἄλλοις, καὶ τοῦτο ἐμνησάμενο τοῦ διδασκάλου τὸ ἐνθύμημα. — 9. Εὐθὺς μὲν... ἡξιώθησαν.) Κέχρηται τούτῳ τῷ χωρίῳ παραδείγματι Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ῥητορικῇ (Γ, θ'). — 10. Τῆς θαλάττης τὴν ἀρχὴν ἔλαβον.) Ἀντ. Τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης παρέλαβον. — 11. Τῶν ἄλλων Ἑλλήνων.) Λεῖπει τὸ, Ἄλλων, ἵν' ἐν τῇ τῶν ἀντιγράφων Αἰτίῳ δὲ τῆς γραφικῆς ταύτης πλάνης ἢ ὁπωσὺν ὁμοιότητος τῆς λέξεως πρὸς τὸ Ἑλλήνων,

περὶ ἧς ἐπιθὶ τὰ ἄλλαχού (Προδρ. Ἑλλ. Βιβλ. σελ. 373) σημειωθέντα μοι.

§ 21. 2. Περί τούτους τοὺς καιροὺς.) Ἀντ. Περί τοὺς αὐτοὺς καιροὺς τούτους. — 3. Τὴν ἡμετέραν.) Ἀντ. λείπεται. — 4. Ὅτι τοιούτων ἀνταγωνιστῶν κτλ.) Καλὴ καὶ ἐντεχνος· ἡ πίστις ἐπὶ μᾶλλον αὖξιν τὴν ἀρετὴν τοῦ κρατούντος ἀπὸ τοῦ τῶν κερρατημένων ἐπαίνου. Ἐχρήσατο δὲ καὶ ἐν τῷ τῆς Ἑλένης ἐγκυμίου (ἡ). — 5. Ὀλίγῳ.) Ἀντ. Μικρῶ. — 6. Ἡμῖν ὑπομνήματα.) Ἀντ. Ὑμῖν ὑπόμνημα. — 7. Οὐ λήθηεν.) Παρελήφα ἐκ τῆς Ἀντ. ἀντὶ τοῦ, Ὁδὲ λήθηεν. — 8. Ὑστατον.) Ἀντ. Ὑστερον. — 9. Ἀνάγκη γάρ τὰ μὲν μέγιστα τούτων ἤδη κατακεχρησθαι.) Ἀντ. Ἀνάγκη γάρ ἐστι τὰ μὲν μέγιστα αὐτῶν κατακεχρησθαι. Ἐπιτείνει ἡ πρόθεσις ἀντὶ τοῦ, Ἄγαν κεχρησθαι καὶ ἐπειδὴ οὐδαμῶς ἐπαίνεται τὸ Ἄγαν, μετηνέχθη καὶ εἰς τὴν σημασίαν τοῦ Κακῶς χρησθαι, τὸ Κατακεχρησθαι. Σημειώται δὲ ὅτι καὶ παθητικῶς ὧδε τὸ Κατακεχρησθαι, κατὰ σπάνιον τινα χρῆσιν, μᾶλλον ὃν φύσει τῶν καλουμένων Ἀποθε-

κρά δέ τινα¹⁰ παραλελείφθαι. Ὅμως δὲ ἐκ τῶν ὑπολοίπων, ἐπει-
δὴ συμφέρει τοῖς πράγματι, οὐκ ὀκνητέον μνησθῆναι περὶ αὐτῶν.¹¹

§ 22. Πλείστον μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους, καὶ μεγίστων ἐπαί-
νων ἀξίους² ἡγοῦμαι γεγενῆσθαι τοὺς τοῖς σώμασιν³ ὑπὲρ τῆς
Ἑλλάδος προκινδυνεύσαντας.⁴ Οὐ μὴν οὐδὲ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου
τούτου γεγενημένων,⁵ καὶ δυναστευσάντων⁶ ἐν ἐκατέρᾳ⁷ ταῖν πο-
λέοις, δίκαιον ἀμνημονεῖν. Ἐκεῖνοι γάρ ἦσαν οἱ προακτήσαντες⁸
τοὺς ἐπιγιννομένους, καὶ τὰ πλήθη προτρέψαντες ἐπ' ἀρετὴν,⁹
καὶ χαλεποὺς ἀνταγωνιστάς τοῖς βαρβάροις ποιήσαντες. Οὐ γάρ
ὀλιγώρου τῶν κοινῶν, οὐδ' ἀπέλαυνον μὲν ὡς ἰδίων, ἡμέλουν δὲ
ὡς ἀλλοτρίων, ἀλλ' ἐκῆδοντο μὲν ὡς οἰκείων, ἀπείχοντο δὲ, ὥσπερ
χρὴ τῶν μηδὲν προσηκόντων.¹⁰ οὐδὲ πρὸς ἀργύριον τὴν εὐδαιμο-
νίαν ἔκρινον, ἀλλ' οὗτος ἐδόκει πλοῦτου ἀσφαλέστατον κεκτῆσθαι,
καὶ κάλλιστον, ὅστις τυγχάνοι¹¹ τοιαῦτα πράττων, ἐξ ὧν αὐτὸς
τε μέλλοι μάλιστα εὐδοκιμήσειν, καὶ τοῖς παισὶ μεγίστην δόξαν
καταλείπειν. Οὐδὲ γάρ¹² τὰς θρασυτήτας τὰς ἀλλήλων¹³ ἐξή-
λουν, οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς καθ' ἑαυτῶν ἤσκουν· ἀλλὰ δεινότερον
μὲν¹⁴ ἐνόμιζον εἶναι, τὸ κακῶς¹⁵ ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀκούειν, ἢ καλῶς
ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθανεῖν.¹⁶ μᾶλλον δὲ ἡσχύνοντο ἐπὶ τοῖς
κοινοῖς ἀμαρτήμασιν, ἢ νῦν ἐπὶ τοῖς ἰδίῳις τοῖς σφετέροις αὐτῶν.
Τούτων δ' ἦν αἴτιον, ὅτι τοὺς νόμους ἐσκόπουν ὅπως ἀκριδῶς καὶ
καλῶς ἐξουσιν, οὐχ οὕτω τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, ὡς
τοὺς περὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων. Ἐπίσταντο

τικῶν. — 10. Μικρὰ δέ τινα.) Ἀντ. λεί-
πει τὸ, Τινά. — 11. Περί αὐτῶν.) Λεί-
πει ἡ πρόθεσις ἐν τισι τῶν ἐκδόσεων.

§ 22. 2. Πλείστον μὲν οὖν ἀγαθῶν
αἰτίους, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους.)
Καθάπτεται τῆς ὑπεράγαν γλαφυρότη-
τος Ἰσοκράτους, ὁ Ἀλικαρνασεὺς Διονύ-
σιος, τοῦτο παρατιθέμενος τὸ χωρίον,
ἐν ᾧ, ὡς φησιν, «Οὐ μόνον τῷ λόγῳ τὸ
»κόλον ἴσον, ἀλλὰ καὶ τὰ δῶματα τοῖς
»δῶμασι, τῷ μὲν ΠΛΕΙΣΤΩΝ τὸ
»ΜΕΙΣΤΩΝ, τῷ δ' ΑΓΑΘΩΝ τὸ Ε-
»ΠΑΙΝΩΝ, τῷ δ' ΑΙΤΙΟΥΣ τὸ ΑΞΙΟΥΣ.»

— 3. Τοῖς σώμασιν.) Ἀντ. Τοῖς αὐ-
τῶν σώμασιν. — 4. Προκινδυνεύσαντας.)
Προπόλεμήσαντας. Ἐπιθε τὰς εἰς τὸν
Ἡλίοδωρον σημειώσεις (σελ. 165). — 5.
Γεγενημένων.) Ἀντ. Γενομένων. — 6.
Δυναστευσάντων.) Ἐν τισι τῶν ἀρχαίων
ἐκδόσεων, Δυναστεύοντων. — 7. Ἐν ἐ-
κατέρᾳ.) Παρέλιπον, καθὼς καὶ τινὲς
τῶν πρὸ ἐμοῦ, τὴν πρόθεσιν ἐκ τῆς
Ἀντ. — 8. Προακτήσαντες.) Ἀντ. Προ-

παιδεύσαντες. — 9. Προτρέψαντες ἐπ'
ἀρετὴν.) Οὕτω τινὲς τῶν πρὸ ἐμοῦ, ἐκ
διορθώσεως Οὐλοφίου, τῶν ἄλλων κατὰ
δοτικὴν ἐξεγενκόντων, Προτρέψαντες ἐπ'
ἀρετῇ, οὐκ ὀρθῶς. Οὐ γάρ μόνον ἐν
τῷ περὶ τῆς ἀντιδόσεως ἀλλὰ καὶ ἀλ-
λαχοῦ πλειστάκις ὁ ῥήτωρ χρησάμενος
τῷ ῥήματι, Προτρέπειν ἐπὶ τι, ἢ πρὸς
τι, λέγει, οὐ μὲν οὖν, Ἐπὶ τινι, ἢ
πρὸς τινι. — 10. Οὐδ' ἀπέλαυνον μὲν ὡς
ἰδίων. . . προσηκόντων.) Καὶ τού-
των τὸ περιέργως γλαφυρὸν ἀποδοκι-
μάζει εἰκότως ὁ Διονύσιος. — 11. Τυγ-
χάνοι.) Ἐκ τῆς Ἀντ. ἢ γραφὴ ἀντὶ
τοῦ, Τυχάνει. — 12. Οὐδὲ γάρ.) Ἀντ.
Οὐ γάρ. — 13. Τὰς θρασυτήτας τὰς
ἀλλήλων.) Προτέθηκα τὸ δεύτερον ἄρ-
θρον ἐκ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνα-
σεῖος, ὡς φίλης οὐσης Ἰσοκράτει τῆς
ἐπαναλήψεως τῶν ἄρθρων. — 14. Δει-
νότερον μὲν.) Προτέθηκα τὸν σύνδεσμον
ἕκτε τῆς Ἀντ. καὶ Διονυσίου τοῦ Ἀλι-
καρνασεῖος. — 15. Τὸ κακῶς.) Ἀντ. δι-
καῖα τοῦ ἄρθρου. — 16. Ἀποθανεῖν.)

γάρ, διὰ τοῖς καλοῖς κάγαθοις τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν δεῖται πολλῶν γραμμάτων,¹⁷ ἀλλὰ ἀπ' ὀλίγων συνθημάτων ῥαδίως καὶ περὶ τῶν ἰδίων καὶ περὶ τῶν κοινῶν ὁμοιοῦσιν. Οὕτω δὲ πολιτικῶς εἶχον, ὥστε καὶ τὰς στάσεις ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ὁπότεροι τοὺς ἑτέρους ἀπολέσαντες, τῶν λοιπῶν ἄρξουσιν, ἀλλ' ὁπότεροι ὀρθήσονται¹⁸ τὴν πόλιν ἀγαθόν τι ποιήσαντες· καὶ τὰς ἐταιρίας συνήγον, οὐχ ὑπὲρ τῶν ἰδία συμφερόντων, ἀλλ' ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους ὠφελείᾳ. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὰ τῶν ἄλλων διώκουσι, θεραπεύοντες, ἀλλ' οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς Ἕλληνας· καὶ στρατηγεῖν οἰόμενοι δεῖν, ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν· καὶ μάλλον ἐπιθυμοῦντες ἡγεμόνες ἢ δεσπόται προσαγορεύεσθαι καὶ σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμῶνες, ἀποκαλεῖσθαι· τῷ ποιεῖν εὖ προσαγόμενοι τὰς πόλεις, ἀλλ' οὐ βίᾳ καταστρεφόμενοι· πιστοτέροις μὲν τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις,¹⁹ χρώμενοι, ταῖς δὲ συνθήκαις, ὥστε ἀνάγκαις ἐμμένειν ἀξιούντες· οὐχ οὕτως ἐπὶ ταῖς δυναστείαις μέγα φρονούντες, ὡς ἐπὶ τῷ σωφρόνως ζῆν φιλοτιμούμενοι· τὴν αὐτὴν ἀξιούντες γνώμην ἔχειν πρὸς τοὺς ἡττοὺς, ἤνπερ τοὺς κρείττους πρὸς σφᾶς αὐτούς· ἴδια μὲν ἄσθη τὰς ἑαυτῶν πόλεις ἡγούμενοι, κοινὴν δὲ πατρίδα τὴν Ἑλλάδα νομίζοντες εἶναι.

§ 23. Τοιαύταις δὲ δικονομίαις χρώμενοι, καὶ τοὺς νεωτέρους ἐν τοιοῦτοις² ἦβει παιδεύοντες, οὕτως ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀπέδειξαν τοὺς πολεμήσαντας πρὸς τοὺς ἐν τῆς Ἀσίας, ὥστε μηδένα πώποτε δυνηθῆναι περὶ αὐτῶν, μήτε τῶν ποιητῶν, μήτε τῶν σοφιστῶν,³ ἀξίως τῶν ἐκείνοις⁴ πεπραγμένων εἰπεῖν. Καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην· ὁμοίως γάρ ἐστι χαλεπὸν, ἐπαινεῖν τοὺς ὑπερβεδηκότας⁵ τὰς τῶν ἄλλων ἀρετάς, ὥστε τοὺς μηδὲν ἀγαθὸν πεποιηκότας·

Ἄντ. Ἀποθυῖσκειν. — 17. Πολλῶν γραμμάτων.) Ἄντ. Πραγμάτων, πολλῶν, οὐκ ὀρθῶς. Γράμματα γὰρ ὅσα ὡς καὶ ἐν τῷ Ἀρειοπαγίτικῷ (ισ'), τοὺς νόμους λέγει. Πολλὴ δὲ ἡ χρήσις καὶ παρὰ Πλάτωνα· αὐτίκα ἐν τῷ Πολιτικῷ (σελ. 293), «Ἄντε κατὰ τὰ νόγραμματα, ἄντε ἄνευ γραμμάτων» φησὶ, τοῦτέστιν, «Ἐάν τε κατὰ νόμους, εἴαν τε ἄνευ νόμων» ὡς αὐτὸς αὖθις αὐτὸν ἐξηγούμενος λέγει. Τοῦτο δὲ ἀντιδιασταλμένως πρὸς τὰ ἔθλη ἐλδεκτέον· νόμοι γὰρ τινὲς εἰσι καὶ ἐκεῖνα, ἀγραφοὶ μὲν τοι. Ἡ καὶ διὰ τὸ στήλαις, ἐγγράφειν, τοῦτέστιν ἐγχαράττειν τοὺς νόμους, εἰκότως· καὶ Γράμματα ἐκάλεσαν αὐτοὺς οἱ ἀρχαῖοι· ἡ καὶ διότι εὐρεθεῖσι τοῖς γράμμασι πρώτως εἰς τὴν τῶν νόμων γραφὴν ἐχρή-

σαντο. — 18. Ὀρθήσονται.) Οὕτως ἐγγράπτο καὶ ἐν τῇ Ἄντ. Κάκει μὲν δῶρθονκα ἐν τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, τρέψας, εἰς τὸ φθίγονται, ἐνταῦθα δ' ἐπελαθόμεν παραλυσθεῖν τὴν γραφὴν. — 19. Ὅρκοις.) Ἄντ. Ἐργοῖς οὐκ ὀρθῶς.

§ 23. 2. Ἐν τοιοῦτοις.) Οὕτως ἐν ἐνίοις τῶν ἀντιγράφων, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐμὲν, ἀντὶ τοῦ παρ' ἄλλοις ἀπροσέτως γραφομένου, Τοιοῦτοις· ἐν δὲ Ἄντ. καὶ ἐν ἄρθρῳ, Ἐν τοῖς τοιοῦτοις. — 3. Μήτε τῶν ποιητῶν, μήτε τῶν σοφιστῶν.) Λέπει κακῶς· τὸ πρῶτον τῶν ἄρθρων ἐν τιτι τῶν ἐκδόσεων. Σοφιστὰς δ' ἐνταῦθα ἐκδέχου πάντας τοὺς κατὰ λογικὴν γράφοντας, ἀντιδιεταλμένως πρὸς τοὺς ποιητάς. — 4. Ἐκεῖνοις.) Ἄντ. λείπει. — 5. Ὑπερβεδηκότας.) Ἄντ. Ὑπερβ-

τοῖς μὲν γὰρ οὐχ ὑπείσι πράξεις, πρὸς δὲ τοὺς, οὐκ εἰσὶν ἀρμόττοντες λόγοι. Πῶς γὰρ ἂν γένοιτο σύμμετροι τοιοῦτοις ἀνδράσιν, οἱ τοσούτον⁶ τῶν ἐπὶ Τροίαν στρατευσαμένων διήνεγκαν, ὅσον οἱ μὲν, ἐπὶ μίαν πόλιν⁷ στρατεύσαντες,⁸ ἔτη δέκα διέτριψαν, οἱ δὲ τὴν ἐξ ἀπάσης τῆς Ἀσίας δύναμιν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατεπολέμησαν, οὐ μόνον δὲ τὰς ἐκυτῶν πακιδὰς διέσωσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑλλάδα σύμπασαν⁹ ἡλευθέρωσαν; Ποίων δ' ἂν ἔργων, ἢ πόνων, ἢ κινδύνων ἀπέστησαν, ὥστε ζῶντες εὐδοκίμειν, οἷτινες ὑπὲρ τῆς δόξης, ἧς ἔμελλον τελευτήσαντες ἔξειν, οὕτως ἐτοιμῶς ἤθελον ἀποθνήσκειν; Οἶμαι δὲ καὶ τὸν πόλεμον τοῦτον¹⁰ Θεῶν τινὰ συναγαγεῖν, ἀγασθέντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, ἵνα μὴ τοιοῦτοι γενόμενοι τὴν φύσιν διαλάβοιεν, μηδ' ἀκλεῶς τὸν βίον τελευτήσαιεν,¹¹ ἀλλὰ τῶν αὐτῶν τοῖς ἐκ τῶν Θεῶν γεγονόσι, καὶ καλουμένοις ἡμιθέοις, ἀξιώθειεν. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὰ μὲν σώματα ταῖς τῆς φύσεως ἀνάγκαις ἀπέδοσαν, τῆς δ' ἀρετῆς ἀθάνατον τὴν μνήμην κατέλιπον.¹²

§ 24. Ἀεὶ μὲν οὖν οἱ Θ' ἡμέτεροι πρόγονοι, καὶ Λακεδαιμόνιοι, φιλοτίμως πρὸς ἀλλήλους εἶχον² οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ³ καλλίστων ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἐφιλονεύκησαν, οὐκ ἐχθροὺς, ἀλλ' ἀνταγωνιστὰς σφᾶς αὐτοὺς εἶναι νομίζοντες, οὐδὲ ἐπίδουλειᾳ τῇ τῶν Ἑλλήνων τὸν βάρβαρον Σεραιεύοντες, ἀλλὰ ἅμα μὲν περὶ τῆς⁴ κοινῆς σωτηρίας ὁμονοοῦντες, ὁπότεροι δὲ ταύτης αἴτιοι γένησονται, περὶ τούτου ποιοῦμενοι τὴν ἀμιλλαν. Ἐπεδειξάντο δὲ τὰς αὐτῶν ἀρετὰς,⁵ πρῶτον μὲν ἐν τοῖς ὑπὸ Δαρειοῦ περφεύουσιν. Ἀποδάντων γὰρ αὐτῶν εἰς τὴν Ἀττικὴν, οἱ μὲν οὐ περιέμειναν τοὺς συμμάχους, ἀλλὰ, τὸν κοινὸν πόλεμον ἴδιον κίνδυνον⁶ ποιησάμενοι, πρὸς τοὺς ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος καταφρονήσαντας ἀπῆντων, τὴν οἰκίαν δύναμιν ἔχοντες, ὀλίγοι πρὸς πολλὰς μυριάδας, ὥσπερ

ἐληκότας. — 6. Τοσούτον.) Ἀντ. Τοσούτον μὲν. Ἐμὴ μῆσατο δὲ τοῦτ' Ἰσοκράτους τὸ χωρίον Δημοσθένους, ἡ ὅστις ποτ' ἐστὶν ὁ τὸν εἰς Δημοσθένην ἀναφερόμενον Ἐπιτάριον γράψας (σελ. 1392) «Τοσούτον γὰρ ἡμῖν οὖν τῶν ἐπὶ Τροίαν στρατευσαμένων νομίζουσιν» ἂν εἰκότως, ὅσον μὲν ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ὅντες ἀριστοὶ, δέκα ἔτη τῆς Ἀσίας ἐν χωρίον πολιορκιοῦντες, ἐμὸς εἶλον. οὗτοι δὲ τὸν ἐκ πάσης τῆς ἡπείρου στόλον ἐλθόντα μόνοι, τὰ πάντα πάντα κατεστραμμένον, οὐ μόνον ἡμύναντο, ἀλλὰ καὶ τιμωρίαν, ὑπὲρ ὧν τοὺς ἄλλους ἠδίκησαν, ἐπέβησαν. — 7. Ἐπὶ μίαν πόλιν κ. τ. λ.) Οὕτω Οὐδῶριος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν συνάκτοντες

πρὸς τὸ Στρατεύσαντες, πλὴν Μόρου τε καὶ Λαγρίου, παρ' οἷς, Περὶ μίαν πόλιν, ὡς καὶ ἐν τῷ ἐρῷ ἀντιγράφῳ, καὶ ἐν τῇ Ἀντ. Ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ὁρθῶς ἔχει ἡ Περὶ διὰ τὴν παράλειψιν τοῦ Στρατεύσαντες, ἐνταῦθα δὲ προέχει, ἡ Ἐπὶ. — 8. Στρατεύσαντες.) Ἀντ. Λαίπει. — 9. Σύμπασαν.) Ἀντ. Πᾶσαν. — 10. Τοῦτον.) Ἀντ. Λαίπει. — 11. Τελευτήσκειν.) Ἀντ. Τελέσειαν. — 12. Κατέλιπον.) Ἀντ. Πιποῖνται.

§ 24. 2. Φιλοτίμως πρὸς ἀλλήλους εἶχον.) Ἀντ. Πρὸς ἀλλήλους φιλοτίμως ἔσχον. — 3. Ἀλλὰ καὶ περὶ.) Ἀντ. Ἀλλὰ περὶ. — 4. Ἀλλὰ ἅμα μὲν περὶ τῆς.) Ἀντ. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς. — 5. Ἀρετὰς.) Ἀντ. Εὐφυχίας. — 6. Κίνδυνον. §

ἐν ἄλλοτρίαις ψυχαῖς μέλλοντες κινδυνεύειν·⁷ οἱ δὲ οὐκ ἔφθασαν πυθόμεναι τὸν περὶ τὴν Ἀττικὴν πόλεμον, καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες·⁸ ἤκου ἡμῖν ἀμυνοῦντες, τοσαύτην ποιησάμενοι σπουδὴν, ὅσην περ ἂν τῆς ἑαυτῶν⁹ χώρας πορθουμένης. Σημεῖον δὲ τοῦ τάχους καὶ τῆς ἀμίλλης·¹⁰ τοὺς μὲν γὰρ ἡμετέρους προγόνους φασὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πυθέσθαι τε τὴν ἀπόδασιν τὴν τῶν βαρβάρων,¹¹ καὶ βοηθήσαντας ἐπὶ τοὺς ὄρους τῆς χώρας, καὶ μάχῃ νικήσαντας, τρόπαιον στήσαι τῶν πολεμιῶν· τοὺς δὲ ἐν τρισὶν ἡμέραις, καὶ τοσαύταις νυξί, διακόσια καὶ χίλια στάδια¹² διελθεῖν, στρατοπέδῳ πορευομένους. Οὕτω σφόδρα ἠπείχθησαν, οἱ μὲν μετασχεῖν τῶν κινδύνων, οἱ δὲ φθῆναι¹³ συμβαλόντες, πρὶν ἔλθειν τοὺς βοηθήσαντας.

§ 25. Μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης τῆς ὕστερον στρατείας, ἣν αὐτὸς Ξερέξης ἤγαγεν, ἐκλιπὼν μὲν τὰ βασιλεια,² στρατηγὸς δὲ καταστῆναι τολμήσας, ἄπικτας δὲ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας συναγείρας, περὶ οὗ τις οὐχ, ὑπερβολὰς προθυμηθεὶς³ εἰπεῖν, ἐλάττω τῶν ὑπαρχόντων εἰρηκεῖν· ὃς εἰς τοσοῦτον ἤλθεν ὑπερηφανίας, ὥστε, μικρὸν μὲν ἠγησάμενος ἔργον εἶναι τὴν Ἑλλάδα χειρώσασθαι, βουλευθεὶς δὲ τοιοῦτο μνημεῖον⁴ καταλιπεῖν, ὃ μὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐστίν,⁵ οὐ πρότερον ἐπαύσατο, πρὶν ἐξεῦρε καὶ συνηνάγκασεν, ὃ πάντες θρουλοῦσιν, ὥστε τῷ στρατοπέδῳ πλεῦσαι μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεῦσαι δὲ διὰ τῆς θαλάττης, τὸν μὲν Ἑλλήσποντον ζεύξας, τὸν δὲ Ἄθω διορύξας⁶ πρὸς δὴ τὸν οὕτω

Ἄντ. λείπει. — 7. Κινδυνεύειν.)

Ἄντ. ἐγράφετο πρὸ ἡμῶν, Κινδυνεύειν.

— 8. Πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες.)

Οὐ μὲν οὖν τῆς γε περὶ τὰ παρ' αὐτοῖς

νομιζόμενα δεισιδαιμονίας. Ἦν γὰρ

ἐννάτη ἰσταμένον μηνὸς, ὡς φησὶν Ἡ-

ρόδοτος (5, ρς'. καὶ ρ'). ἦν ἡ καὶ τῶν

Ἀθηναίων δέχσεις ἠγγέλθη τοῖς Σπαρτιά-

ταις· οὗτοι δὲ ὥσπερ Ἰουδαῖοι σάββα-

τίζοντες, οὐκ ἔφασαν λύειν τὸν παρ'

αὐτοῖς νόμον, τὸν ἐξείναι πρὸ τῆς

παντελήνου κυλλόντα. Μετὰ δὲ τὴν παν-

σέληνον ἐξεληόντες, ὕστεροι καὶ τῆς

συμβολῆς ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν παρεγένον-

το. — 9. Ἐαυτῶν.) Ἄντ. Αὐτῶν. — 10.

Ἀμίλλης.) Ἄντ. Ἀμίλλης αὐτῶν. — 11.

Τὴν τῶν βαρβάρων.) Ἄντ. λείπει τὸ

πρῶτον τῶν ἄρθρων. — 12. Διακόσια

καὶ χίλια στάδια.) Πεντήκοντα σχεδὸν

λεῦγας Γαλατικὰς. — 13. Φθῆναι.) Ταύ-

την προσιόμην τὴν γραφὴν ἐκ τῆς Ἄντ.

τῆς παρ' ἅπασι φερομένης Ὁφθῆναι.

§ 25. 2. Τὰ βασιλεια.) Καθὰ φα-

μὲν καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ Προσπακουστέον

δὲ, τὸ, Οἰκήματα, ἢ Δώματα Ὁσαύ-

τως καὶ Ἡρόδοτος (Α. 74.) «Τὰ βασι-

«λήτεια» εἶρηκε, τὸν βασιλέως οἶκον δη-

λῶσαι βουλόμενος. Ἰσοκράτης δὲ καὶ τὸ

ἐνικόν, Βασιλεῖον, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας

τέταχεν ἐν τῷ Εὐαγόρᾳ (σελ. 194).

Τοῦτο δὲ παρ' ἡμῖν οὐλέτι τὸν βασι-

λειον οἶκον, ἀλλ' αὐτὴν τὴν βασιλείαν

σημαίνει, καθὰ καὶ παρὰ τοῖς Ἑβδομή-

κοντα (Γ Βασιλ. ιδ', 8). — 3. Προθυ-

μηθεὶς.) Ἄντ. Βουλευθεὶς. — 4. Μνημεῖον.)

Ὅπερ ἡ συνηθεῖα λέγει, Μνημόσυνον,

ἐν ταύτῃ δηλονότι τῇ φράσει, «Εἰς

» μνημόσυνον αἰώνιον.» Τὸ γὰρ Μνη-

μεῖον παρ' αὐτῇ, τὸν τάφον δηλοῖ, ἥς

ἐννοίας παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαίοις ἡ χρῆ-

σις ἠγγόνται, πλὴν εἰ μὴ πού παρὰ Θου-

κυδίδῃ (Α, ρλή καὶ Ε, ιά) παρὰ δὲ

τοῖς μεταγενεστέροις ἀπὸ τῶν Πτολε-

μαϊκῶν χρόνων ἀρξάμενον, συνεχέστε-

ρον εὐρηται τὸ Μνημεῖον, ἀντὶ τοῦ

Τάφου. — 5. Φύσεως ἐστίν.) Ἄντ. Φύ-

σεως ἔργον ἐστίν. — 6. Τὸν μὲν Ἑλλή-

σποντον ζεύξας, τὸν δὲ Ἄθω διορύξας.)

μέγα φρονήσαντα,⁷ καὶ τηλικαῦτα διαπραξάμενον, καὶ τοσούτων⁸ δεσπότην γενόμενον, ἀπήντων, διελόμενοι τὸν κίνδυνον, Λακεδαιμόνιοι μὲν εἰς Θερμοπύλας, πρὸς τὸ πεζὺν, χιλίους αὐτῶν ἐπιλέξαντες, καὶ τῶν συμμάχων ὀλίγους παραλαβόντες, ὡς ἐν τοῖς στενοῖς κωλύοντες αὐτοὺς περαιτέρω προελθεῖν οἱ δὲ ἡμέτεροι πατέρες ἐπ' Ἀρτεμίσιον, ἐξήκοντα τριήρεις πληρώσαντες⁹ πρὸς ἅπαν τὸ τῶν πολεμίων ναυτικόν. Ταῦτα δὲ ποιεῖν ἐτόλμων, οὐχ οὕτω τῶν πολεμίων καταφρονούντες, ὡς πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιζόμενοι.¹⁰ Λακεδαιμόνιοι μὲν ζηλοῦντες τὴν πόλιν τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, καὶ ζητοῦντες ἑαυτοὺς ἐξίσου καταστήσαι,¹¹ καὶ δεδιότες μὴ δις ἐφεξῆς ἡ πόλις ἡμῶν αἰτία γένηται τοῖς Ἕλλησι τῆς σωτηρίας· οἱ δὲ ἡμέτεροι πρόγονοι,¹² μάλιστα μὲν βουλόμενοι διαφυλάξαι τὴν παρούσαν δόξαν, καὶ πᾶσι ποιῆσαι φανερόν, ὅτι καὶ πρότερον¹³ δι' ἀρετὴν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν τύχην¹⁴ ἐνίκησαν.¹⁵ ἔπειτα δὲ καὶ προσαγαγέσθαι¹⁶ τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τὸ διανναυμαχεῖν,¹⁷ ἐπιδείξαντες αὐτοῖς, ὁμοίως ἐν τοῖς ναυτικοῖς κινδύνοις, ὥσπερ ἐν τοῖς πεζοῖς,¹⁸ τὴν ἀρετὴν τοῦ πλήθους περιγιγνομένην.

§ 26. Ἰσας δὲ τὰς τόλμας παρασχόντες, οὐχ ὁμοίαις² ἐχρήσαντο ταῖς τύχαίς. Ἀλλ' οἱ μὲν διεφθάρησαν, καί, ταῖς ψυχαῖς νικῶντες, τοῖς σώμασιν ἀπέπικον, (οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε Ξέμις εἰπεῖν, ὡς ἡττήθησαν, οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν φυγεῖν ἤξιωσεν)· οἱ δὲ ἡμέτεροι τὰς μὲν πρόπλους³ ἐνίκησαν, ἐπεὶ δὲ ἤκουσαν τῆς παρόδου τοὺς

Τὸ μὲν Ζεῦξας, πρὸς τὸ, Παξεῦσαι διὰ τῆς θαλάσσης, τὸ δὲ Διορύξας, πρὸς τὸ, Πλεῦσαι διὰ τῆς ἡπείρου κατὰ σχῆμα τὸ καλούμενον Χιαστόν. Μνημονεύει καὶ τούτου τοῦ χωρίου Ἀριστοτέλης (Ῥητορ. Γ, Σ.) Ἡ δὲ ἱστορία τῆς τε Ἑλλησπόντου ζεύξεως, καὶ τῆς διορυγῆς τοῦ Ἄθω, παρ' Ἡροδότῳ. (Ζ, κγ, καὶ λγ.) — 7. Οὕτω μέγα φρονήσαντα.) Ἀντ. Οὕτω φρονήσαντα. — 8. Καὶ τοσούτων.) Ὁ Στέφανος καὶ ἕτεροι τινες, Τοσούτων δέ. — 9. Ἐξήκοντα τριήρεις πληρώσαντες.) Οὐκ ἐξῆρται τὸ χωρίον. Ἰσως γραπτέον, Ἐξήκοντα καὶ ἑκατὸν, ἵν' ὅπως οὖν ἔχη συμβαίνειν τὰ τοῦ ἀριθμοῦ τοῖς Ἡροδότῳ ἱστορημένοις, ἐκεῖνος γὰρ ἐπὶ πρὸς τοῖς εἰκοσι καὶ ἑκατὸν παρασχέσθαι αὐτὸς τοὺς Ἀθηναίους φησὶ (Η, α) τὴν πρώτην· μετὰ δὲ, τρεῖς καὶ πεντήκοντα (Η, ιδ.) προσεπιτιμύμενοι, ὡς γενέσθαι τὰς πέντας Ἀττικὰς τριήρεις ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν. — 10. Ἀγωνιζόμενοι.) Ἀντ. Φιλοτιμούμενοι. — 11. Ἐαυτοὺς ἐξίσου καταστήσαι.)

Ἀντ. Αὐτοὺς ἐξισῶσαι. — 12. Πρόγονοι.) Ἀντ. Πατέρες. — 13. Πρότερον.) Ἀντ. Πρότερον ἢ πόλις ἡμῶν. — 14. Διὰ τὴν τύχην.) Ἀντ. λείπει τὸ ἄρθρον. — 15. Ἐνίκησαν.) Ἀντ. Ἐνίκησεν. — 16. Προσαγαγέσθαι.) Ἀντ. Προαγαγέσθαι. βουλόμενοι. — 17. Ἐπὶ τὸ διανναυμαχεῖν.) Προειλόμην μετὰ τοῦ Αὐγῆρον ταύτην ἐξ Ἀντ. γραφὴν τῆς ἐτέρας, Ἐπὶ τῷ διανναυμαχεῖν. — 18. Ἐν τοῖς πεζοῖς.) Πρασιέθηκεν τὸ ἄρθρον ἐκ τῆς Ἀντ.

§ 26. 2. Ὅμοιαις.) Ὅμοιαις γράσσεται παρ' ἅπασι τὸ δ' ἐμὸν ἀντίγραφον ἐνταῦθα μὲν, Ὅμοιως, ἐν δὲ τῇ Ἀντ. Ὅμοιαις. Ταύτην οὖν τὴν γραφὴν, οὐ χαλεπὴν εἰκάσαι, προειλόμην, προελόμενος, ἂν καὶ εἰ μηδὲν τῶν ἀντιγράφων ὁμολόγει μοι τῇ διορθώσει οὕτω γὰρ καὶ, »Ἐξουσίαις ὁμοίαις κεχηρημέναις» καὶ, »Παραπλησίαις ἀτυχίαις χρησάμενους» εἶρακ' ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ (σελ. 240, καὶ 244) ὁ Ἰσοκράτης. — 3. Τὰς μὲν πρόπλους.) Τὰς πρὸ τῶν ἄλλων πλεούσας, ἑλλειπτικῶς τοῦ, Ναὺς Θουκυδίδης δὲ (γ, μς) »Πρόπλοις ἦες»

πολεμίους κρατοῦντας,⁴ οὐκ ἄρα καταπλεύσαντες [καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν διοικήσαντες],⁵ οὕτως ἐβουλευσάντο περὶ τῶν λοιπῶν, ὥστε, πολλῶν καὶ καλῶν αὐτοῖς⁶ προειργασμένων, ἐν τοῖς τελευταίοις τῶν κινδύνων ἐπὶ πλεον διενεγκεῖν.⁷ Ἀθύμως γὰρ ἀπάντων τῶν συμμάχων διαχειμένων, καὶ Πελοποννησίων μὲν διατειχιζόντων τὸν Ἰσθμόν, καὶ ζητούντων ἰδίαν αὐτοῖς σωτηρίαν, τῶν δὲ ἄλλων πόλεων ὑπὸ τοῖς βαρβάροις γεγενημένων, καὶ συστρατευομένων⁸ ἐκείνοις, πλὴν εἴ τις διὰ σμικρότητα παρημελήθη,⁹ προσπλευσῶν δὲ τριηρῶν διακοσίων καὶ χιλίων,¹⁰ καὶ τῆς πεζῆς στρατιᾶς ἀναριθμήτου μελλούσης εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσβάλλειν,¹¹ οὐδεμιᾶς σωτηρίας αὐτοῖς ὑπολειπομένης,¹² ἀλλ' ἔρημοι συμμάχων γεγενημένοι, καὶ τῶν ἐλπίδων ἀπασῶν δημαρτηκότες, ἐξόν αὐτοῖς, μὴ μόνον τοὺς παρόντας κινδύνους διαφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τιμὰς ἐξαίρετους λαβεῖν, ἃς αὐτοῖς ἐδίδου βασιλεὺς,¹³ ἡγούμενος, εἰ τὸ τῆς πόλεως προσλάβοι ναυτικόν, παραχρῆμα καὶ Πελοποννήσου κρατήσιν, οὐχ ὑπέμειναν τὰς παρ' ἐκείνου δωρεάς,¹⁴ οὐδὲ ὀργισθέντες¹⁵ τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι προὔδωθσαν, ἀσμένως ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς τὰς πρὸς τοὺς βαρβάρους ὥρμησαν, ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πολεμεῖν παρεσκευάζοντο, τοῖς δ' ἄλλοις τὴν δουλείαν αἰρουμένοις συγγνώμην εἶχον. Ἦγούντο γὰρ ταῖς μὲν ταπειναῖς τῶν πόλεων προσήκειν ἐξ ἄπικτος τρόπου¹⁶ ζητεῖν τὴν σωτηρίαν ταῖς δὲ προεστάναι τῆς Ἑλλάδος ἀξιούσαις οὐχ οἷόν τ' εἶναι διαφεύγειν

ἀναλλειπῶς εἶπε. — 4. Τῆς παρόδου τοῦ πολεμίους κρατοῦντας.) Ἀντ. Τοὺς πολεμίους τῆς παρόδου κρατῆσαντας. — 5. Καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν διοικήσαντες.) Αἱ ἐξ αὐτῶν ἐξείεις, οὐχ εὐρισκόμεναι ἐν τοῖς ἀντιγράφοις, προστεθήσαν ὑπὸ Οὐολφίου. ἀντὶ δὲ τούτων ἐν τῇ Ἀντ. γράσσεται, Καὶ κατασκευάσαντες τὰ περὶ τὴν πόλιν. — 6. Πολλῶν καὶ καλῶν αὐτοῖς.) Ἀντ. Πολλῶν αὐτοῖς καὶ καλῶν. — 7. Ἐπὶ πλεον διενεγκεῖν.) Ἀντ. Ἐπὶ πλεον διένεγκαν. — 8. Συστρατευομένων.) Ἀντ. Συστρατευομένων. — 9. Εἴ τις . . . παρημελήθη.) Ἀντ. Εἴ τις αὐτῶν . . . παρημελήθησαν. — 10. Τριηρῶν διακοσίων καὶ χιλίων.) Καθὰ καὶ Λυσίας ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ, παρέλιπε τὰς ἑπτὰ, ἃς Ἡρόδοτος (Ζ. πθ') προστίθει ταύταις· οὐδὲ γὰρ ὥρην ἐξ ἀνάγκης τὴν ἱστορικὴν ἀρίθειαν, πανηγυρίζων φυλάξει ἄλλως τε καὶ ἐξόν καὶ τοῖς μὴ πανηγυρίζουσι τῆς ἀριθείας ἀνυμνεῖν ἐν τοῖς ἐλαχίστοις τῶν ἀριθμῶν. — 11. Εἰσβάλλειν.) Ἀντ. Ἐμβαλεῖν.

12. Ὑπολειπομένης.) Ἀντ. Ὑπορρινομένης. — 13. Τιμὰς. . . ἃς αὐτοῖς ἐδίδου βασιλεὺς.) Μνημὸς ἁμαρτίας συνέχεν ὁ Ῥήτωρ τοὺς χρόνους· καὶ γὰρ ἃ Ξέρξης ὑπέσχετο, ταῦτα μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι μάχην Μιρόδνιος δι' Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντου Ἀθηναίως ἀπήγγειλεν· ἢ ὁ δὴλον ἐκ τῶν ἡχομένων· «Ἠγούμενος εἰ τὸ τῆς πόλεως προσλάβοι ναυτικόν κτλ.» παραβλήθησαν τοῖς ἱστορηθεῖσιν Ἡροδότῳ (II, ρς')· «Τούτων δὲ προσγενομένων, κατήλπιζε νεώπεσις τῆς Σαλαμῖνος κρατήσιν», καὶ οἱ Δημοσθένους φασὶν ἐν τῷ κατὰ Φιλίππου δευτέρῳ (τελ. 45) — 14. Οὐχ ὑπέμειναν τὰς παρ' ἐκείνου δωρεάς.) Καὶ δὲ, καὶ μεγαλερροσύνης Ἑλληνικῆς ἀξίον τὸ, ἱπόμεναι ἀπὸ τῶν ὕδρων ἐπὶ τὰς τιμὰς τε καὶ δωρεάς μετενεχθέν. Αἱ γὰρ παρὰ τῶν τυράννων δωρεαί, οὐδὲν εἰσιν ἕτερον ἢ ὕβρις τοῖς ἐλευθεροῖς εἶναι βουλομένοις. — 15. Οὐδὲ ὀργισθέντες.) Ἀντ. Οὐδ' ὀργισμένοι. — 16. Ἐξ ἄπικτος τρόπου.) Μετ' αἰσχύνῃς δαλονότης, καὶ ἀνευ αἰσχύνῃς.

τοὺς κινδύνους, ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἀνδρῶν τοῖς καλοῖς κάγαθοις αἰρετώτερόν ἐστι καλῶς ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν αἰσχροῦς, οὕτω καὶ τῶν πόλεων ταῖς ὑπερεχούταις λυπιτελεῖν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι μᾶλλον, ἢ δούλαις ὀρθῆναι γενομέναις.¹⁷ Δῆλον δ' ὅτι ταῦτα διανοήθησαν ἐπειδὴ γὰρ¹⁸ οὐχ οἷοί τ' ἦσαν πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα παρατάσσασθαι τὰς δυνάμεις, παραλαβόντες ἅπαντα τὸν ὄχλον τὸν ἐκ τῆς πόλεως, εἰς τὴν ἐχομένην νῆσον¹⁹ ἐξέπλευσαν, ἐν ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν τὴν δύναμιν, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα κινδυνεύοντι.²⁰

§ 27. Καίτοι πῶς ἂν ἐκείνων ἄνδρες ἀμείνουσι, ἢ μᾶλλον φιλέλληνας, ὄντες ἐπιδειχθεῖεν, οἵτινες ἐτόλμησαν² ἐπιθεῖν, ὥστε μὴ τοῖς λοιποῖς³ αἴτιοι γενέσθαι τῆς δουλείας, ἐρήμην μὲν τὴν πόλιν γιγνομένην, τὴν δὲ χώραν πορθουμένην, ἱερὰ δὲ συλόμενα,⁴ καὶ νεῶς ἐμπιπραμένους, ἅπαντα δὲ τὸν πόλεμον⁵ περὶ πατρίδα τὴν ἐκυτῶν⁶ γιγνόμενον; Καὶ οὐδὲ τυχὸν ἀπέχρησεν αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς χιλίας καὶ διακοσίας⁷ τριήρεις μόναι διανυμαχεῖν ἐτόλμησαν. Οὐ μὴν εἰάθησαν⁸ κατασχυθέντες γὰρ Πελοποννήσιοι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ νομίσαντες, προδιαφθαρέντων μὲν τῶν ἡμετέρων, οὐδ' αὐτοὶ σωθήσεσθαι, κατορθωσάντων δὲ, εἰς ἀτιμίαν τὰς αὐτῶν πόλεις καταστήσειν, ἠναγκάσθησαν μετασχεῖν τῶν κινδύνων. Καὶ τοὺς μὲν Θορύβους⁹ τοὺς ἐν τῇ πράγματι γενομένους, καὶ τὰς κραυγὰς, καὶ τὰς παρακλήσεις, ἃ κοινὰ πάντων εἰσι¹⁰ τῶν ναυμαχοῦντων, οὐχ ὁρῶ ὅτι δεῖ¹¹ λέγοντα διατρίβειν· ἃ δὲ ἐστὶν ἴδια, καὶ τῆς ἡγεμονίας ἄξια, καὶ τοῖς προειρημένοις¹² ὁμολογούμενα, ταῦτα δ' ἐμὸν ἔργον εἰπεῖν ἐστί.¹³ Τοσοῦτον γὰρ ἡ πόλις ἡμῶν διέφερεν, ὅτ' ἦν ἀκέραιος, ὥστε ἀνάστατος γενομένη, πλείους μὲν συνεβάλετο¹⁴ τριήρεις εἰς τὸν κίνδυνον, τὸν ὑπὲρ τῆς

Εν τῇ Ἀντ. γράσσεται, Ἐκ παντὸς τρόπου. — 17. Δούλαις ὀρθῆναι γενομέναις.) Ἀντ. Δούλαις ὀρθῆναι γενομένας. — 18. Ἐπειδὴ γὰρ.) Λέπειν ὁ δεύτερος τῶν συνδέσμων ἐν τισι τῶν ἀντιγράφων, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐμὸν. — 19. Εἰς τὴν ἐχομένην νῆσον.) Τὴν Σαλαμίνα λέγει. Οἱ μὲν τοι πλείστοι εἰς Τροιζῆνα ἐξέπλευσαν, καὶ εἰς Αἴγιον ἄλλοι καθ' Ἡρόδοτον (II. μά). — 20. Ἄμα κινδυνεύοντι.) Ἀντ. Ἄμα τὰς δυνάμεις παρακινδυνεύοντι.

§ 27. 2. Ἐτόλμησαν.) Ἀντ. Ἐτλησαν. — 3. Τοῖς λοιποῖς.) Ἀντ. Τοῖς ἑλλήσιν. — 4. Συλόμενα.) Ἀντ. Στευλόμενα. — 5. Ἄπαντα δὲ τὸν πόλεμον.) Ἐν τῇ Στεφάνου ἐκδόσει οὐκ ὀρθῶς, Ἄπαντα δὲ καὶ τὸν πόλεμον. — 6. Πατρίδα τὴν ἐκυτῶν.) Ἀντ. Τὴν πα-

τρίδα τὴν αὐτῶν. — 7. Χιλίας καὶ διακοσίας.) Ἀντ. Διακοσίας καὶ χιλίας. — 8. Οὐ μὴν εἰάθησαν.) Ἀντ. Οὐ μὴν εἰάθητάν γε. — 9. Καὶ τοὺς μὲν Θορύβους . . . διατρίβειν.) Ὅμοιοι τοῖς ἐν τῇ Εὐχόρῃ (σελ. 194) λεχθεῖσιν. Ὑπελήφασι δὲ τινες τὸν Ἰσολράτην ἐν ταῦθα Λυσίου καθάπτεσθαι ἐκείνος γὰρ ἐστὶν ὁ πέρα τοῦ μετρίου ἐν τῇ Ἐπιταφίᾳ διατρίψας περὶ τὴν ἔφοδον τῆς ναυμαχίας ταύτης. — 10. Εἰσι.) Ἀντ. Ἐστί. — 11. Οὐχ ὁρῶ ὅτι δεῖ.) Διεσκέυατα τὴν γραφὴν, ἕκ τε τῆς καλοβῆς τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, Οὐχ ὅτι δεῖ, καὶ ἐκ τῆς Ἀντ. Οὐκ οἷο' ὅτι δεῖ. — 12. Προειρημένοις.) Ἀντ. Προηγούμενοις. — 13. Εἰπεῖν ἐστί.) Ἀντ. Ἐστὶν εἰπεῖν. — 14. Πλείους μὲν συνεβάλετο.)

Ἑλλάδος, ἥ σύμπαντες οἱ συνναυμαχῆσαντες¹⁵ οὐδεὶς δὲ πρὸς ἡμᾶς οὕτως ἔχει δυσμενῶς, ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, διὰ μὲν τὴν ναυμαχίαν ἡμᾶς τῷ πολέμῳ¹⁶ κρατῆσαι, ταύτης δὲ τὴν ἡμετέραν πόλιν αἰτίαν γενέσθαι.¹⁷

§. 28. Καίτοι μελλούσης στρατείας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἔσεσθαι, τίνας χρή τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν; οὐ τοὺς ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ μάλιστα εὐδοκίμησαντας, καὶ πολλάκις μὲν ἰδίᾳ προκινδυνεύσαντας, ἐν δὲ τοῖς κοινοῖς τῶν ἀγῶνων ἀριστείων ἀξιοθέντας; οὐ τοὺς τὴν ἑαυτῶν² ἐκλιπόντας ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας, καὶ τότε παλαιὸν οἰκιστὰς τῶν πλείστων πόλεων γενομένους,³ καὶ πάλιν αὐτὰς ἐκ τῶν μεγίστων συμφορῶν διασώσαντας; Πῶς δὲ οὐκ ἂν δευνὰ πάθοιμεν, εἰ, τῶν κακῶν πλείστον μέρος μετασχόντες, ἐν ταῖς τιμαῖς ἔλαττον ἔχειν ἀξιοθῆναι, καὶ, τότε προταχθέντες ὑπὲρ ἀπάντων, νῦν ἐτέροις ἀκολουθεῖν ἀναγκασθῆναι;

§ 29. Μέχρι μὲν οὖν τούτων οἶδ' ὅτι πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν πλείστων ἀγαθῶν τὴν πόλιν ἡμῶν αἰτίαν γεγενῆσθαι, καὶ δικαίως ἂν αὐτῆς τὴν ἡγεμονίαν εἶναι.² Μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη τινὲς ἡμῶν κατηγοροῦσιν, ὥς, ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης παρελάβομεν πολλῶν κακῶν αἵτιοι τοῖς Ἑλλησι κατέστημεν, καὶ τὸν τε Μηλιῶν³ ἀνδραποδισμόν, καὶ τὸν Σκιωναίων⁴ ὄλεθρον ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἡμῖν προσφέρουσιν.⁵ Ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι, πρῶτον μὲν οὐδὲν εἶναι τοῦτο σημεῖον, ὥς κακῶς ἤρχομεν, εἰ

Ὁ δελιστέον εἶναι τὸν ΜΕΝ, εἰσὶν οἱ τῶν πρὸ ἡμῶν παρήσαν, διὰ τὸ δοκοῦν ἀνταποδοτον. Ἔστι γε μὴν ἀνταποδιδόναι πρὸς τὸ, Οὐδεὶς δὲ πρὸς ἡμᾶς, ἀπὸ κοινοῦ λαμβάνοντες τὸ, Ὡστε, ἐν τῇ, Τοιοῦτον ἢ πόλις ἡμῶν θίεφερε, ὥστε οὐκ ἔστιν ὅς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν αἰτίαν αὐτὴν γενέσθαι τῆς ναυμαχίας, αἱ ἦν ἐκρατήσαμεν τῶν βαρβάρων χωρὶς εἰ μὴ τις εἰς τὸ, ΜΟΝΗ τρεπτέον εἶναι τὸν, ΜΕΝ, ὑπολάβοι ἵνα συτάπηται μὲν πρὸς τὸ, Πόλις, ἀντιδιατέλληται δὲ πρὸς τὸ, Σύμπαντες· οὕτω γὰρ καὶ Ἡρόδοτος (II, μδ.) περὶ αὐτῶν τούτων τῶν Ἀττικῶν νεῶν τοῦ λόγου ποιούμενος, «Ἀθηναῖοι μὲν πρὸς ΠΑΝΤΑΣ τοὺς ἄλλους, παρεχόμενοι νῆας θυδῶκοντα καὶ ἑκάτον ΜΟΥΝΟΙ.» — 15. Συνναυμαχῆσαντες.) Δὲ ἦν αἰτίαν ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ (αζ.) ἔτροφα τὸ, Κινδυνεύσαντες, εἰς τὸ, Συγκινδυνεύσαντες, ὑπαγορεύοντος τοῦτο καὶ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, διὰ τὴν αὐτὴν κἀνταῦθα οὐκ ὠκνητα πρέψαι τὸ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ναυμαχῆσαντες εἰς τὸ Συνναυμαχῆσαντες, καὶ ἄνευ τῆς

παρὰ τῶν ἰδίων ἀντιγράφων ἐπικουρίας. Μῆτις οὖν τὰ ἐκεῖ λεχθησέμενα, ἵνα μὴ δις ταῦτα λέγειν ἀναγκασώμεθα. — 16. Τῷ πολέμῳ.) Ἀντ. Τῶν πολεμίων. — 17. Τὴν ἡμετέραν πόλιν αἰτίαν γεγενῆσθαι.) Ἀντ. Τὴν πόλιν αἰτίαν γεγενῆσθαι.

§ 28. Ἐαυτῶν.) Ἀντὶ αὐτῶν. — 3. Γενομένους.) Ἀντὶ Γεγεννημένους.

§ 29. 2. Μέχρι μὲν οὖν . . . τὴν ἡγεμονίαν εἶναι.) Ἐξήλλαιται ταῦτα μικρὸν ἐν τῇ Ἀντ. «περὶ μὲν οὖν τῆς ἡγεμονίας, ὥς δικαίως ἂν εἴη τῆς πόλεως ῥάδιον ἐκ τῶν εἰρημένων καταμαθεῖν.» — 3. Μηλιῶν.) Τῶν οἰκούντων τὴν νῆσον Μήλον, ἥ καὶ μέχρι δεῦρο τῷ αὐτῷ καλεῖται ὀνόματι. — 4. Τὸν Σκιωναίων.) Οὗτοις ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, ἀντὶ τοῦ παράπασι, τῶν Σκιωναίων. Ἡ δὲ Σκιώνη, πόλις Θράκης, ἥς ὁ πολίτης Σκιωνεὺς, καὶ Σκιωναῖος· καλεῖται δὲ τανῦν Νέα Κασάνδρεα, ὥς φησιν ὁ Γαλατικὸς Γεωγράφος Δαμείλλης. — 5. Προσφέρουσιν.) Ὀνειδίζουσι, κατὰ τὸ (Πλάτ. Γ. 64.)

Μή μοι δῶρ' ἐρατὰ πρόφερε...

τινες τῶν πολεμησάντων ἡμῖν, σφόδρα φαίνονται κολασθέντες· ἀλλὰ πολὺ τότε μείζον τεκμήριον, ὡς καλῶς διωκοῦμεν τὰ τῶν συμμάχων, ὅτι τῶν πόλεων, τῶν ὑφ' ἡμῖν⁶ οὐσῶν, οὐδεμία τριακταῖς συμφοραῖς περιέπεσεν. Ἐπειτα, εἰ μὲν ἄλλοι τινὲς τῶν αὐτῶν πραγμάτων πρῶτον ἐπεμελήθησαν, εἰκότως ἂν ἡμῖν ἐπιτιμῶν· εἰ δὲ μήποτε τοῦτο γέγονε, μήτ' οἷόν τέ ἐστι τοσούτων πόλεων τὸ πλῆθος κρατεῖν, ἢ μὴ τις κολάζῃ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, πῶς οὐ δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς ἐπαινεῖν, οἵτινες ἐλαχίσταις χαλεπήναντες, πλείστον χρόνον τὴν ἀρχὴν κατασχεῖν ἠδυνήθημεν;

§ 30. Οἶμαι δὲ πᾶσι δοκεῖν, τούτους κρατίστους προστάτας γεγενῆσθαι τῶν Ἑλλήνων, ἐφ' ὧν οἱ πειθαρχήσαντες ἄριστα τυγχάνουσι πράξαντες. Ἐπὶ τοίνυν τῆς ἡμετέρας ἡγεμονίας, εὐρήσομεν καὶ τοὺς οἴκους τοὺς ἰδίους πρὸς εὐδαιμονίαν πλείστον ἐπιδόντας, καὶ τὰς πόλεις μεγίστας γενομένας. Οὐ γὰρ ἐφθονοῦμεν ταῖς αὐξανόμεναις αὐτῶν, οὐδὲ ταραχὰς ἐνεποιούμεν,² πολιτείας ὑπεναντίας παρακαθιστάντες, ἢ ἐν ἀλλήλοις μὲν στασιάζοιεν, ἡμᾶς δὲ ἀμφοτέροις θεραπεύοιεν· ἀλλὰ, τὴν τῶν συμμάχων ὁμόνοιαν κοινὴν ὠφέλειαν νομιζόντες, τοῖς αὐτοῖς νόμοις ἀπάσας τὰς πόλεις διωκοῦμεν, συμμαχικῶς, ἀλλ' οὐ δεσποτικῶς, βουλευόμενοι³ περὶ αὐτῶν· ὅλων μὲν τῶν πραγμάτων ἐπιστατοῦντες, ἰδίᾳ δ' ἐκάστους ἐλευθέρους εἶναι· καὶ τῷ μὲν πλήθει⁴ βοηθοῦντες, ταῖς δυναστείαις δὲ πολεμοῦντες, θεινὸν ἡγούμενοι τοὺς πολλοὺς ὑπὸ τοῖς λόγοις εἶναι, καὶ τοὺς ταῖς οὐσίαις ἐνδεεστεροὺς, τὰ δὲ ἄλλα μηδὲν χεῖρους ὄντας, ἀπελευθεσθαι τῶν ἀρχῶν· ἔτι δὲ, κοινῆς τῆς πατρίδος οὕσης, τοὺς μὲν τυραννεῖν, τοὺς δὲ μετοικεῖν,⁵ καὶ φύσει πολίτας ὄντας, νόμῳ τῆς πολιτείας ἀποστερεῖσθαι. Τοιαῦτ' ἔχοντες ταῖς ὀλιγαρχικαῖς ἐπιτιμῶν, καὶ πλείω τούτων, τὴν αὐτὴν πολιτείαν, ἢ περὶ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις κατεστήσαμεν· ἢ οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ διὰ μακροτέρων ἐπαινεῖν, ἄλλως τε καὶ συντόμως ἔχοντα δηλώσαι περὶ αὐτῆς. Μετὰ γὰρ ταύτης οἰκοῦντες ἐβδομήκοντα ἔτη⁶ διετελέσαμεν, ἅπει-

— 6. Ὑφ' ἡμῖν.) Εἰς τοῦτο ἔτρεψα τὸ, Εφ' ἡμῖν.

§ 30 2. Ἐνεποιούμεν.) Ἐκ διορθώσεως τοῦ Οὐολρίου, ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ, Ἐποιούμεν· ὅλον δὲ καὶ ἐξ ὧν ἀλλαχού (σελ. 100) εἴρηκεν, «Ἐν ταῖς ἑαυτῶν κλέσει στάσεσι καὶ σφαγῇς καὶ ταραχῇς ἔνεποιούντες». — 3. Δεσποτικῶς, βουλευόμενοι.) Αὐτογνωμόνως, ὡς δεσπότης βουλευόμενος περὶ δούλων. Σημειοῦ δὲ τὸ, Δεσποτικῶς, ἐνταῦθα, ταῦτον δυνάμεινον τῷ τυραννικῶς, καθὰ καὶ πα-

ρὰ τοῖς Γαλάταις ἐλαχμῶνεται αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐπιβόημα, μεταποιηθὲν εἰς τὸ Despotiquement. — 4. Τῷ μὲν πλήθει.) Τῇ δημοκρατίᾳ· τοῦτο γὰρ σημαίνει πολλάκις παρὰ τοῖς ῥήτορσιν ἡ λέξις. — 5. Μετοικεῖν.) Ὡς μετοίκους ἔην ἐν ταῖς ἑαυτῶν πατρίδι, τοὔτεστι μὴ μετέχειν τῆς πολιτείας. — 6. Ἐβδομήκοντα ἔτη.) Οὐ περὶ τῆς Ἀθηναίων ἀρχῆς ὑπέλειπεν ὁ Μόρος εἶναι τὸν λόγον ἐνταῦθα τῷ ῥήτορι, περὶ ἧς (ὡς ὑπέλαβον ἕτεροι) ἀνωτέρω μὲν ἀδιόριστος

ροι μὲν τυραννίδων, ἐλεύθεροι δὲ πρὸς τοὺς βαρβάρους, ἀστασίαστοι δὲ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, εἰρήνην δὲ ἄγοντες πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους.

§ 31. Ὑπὲρ ὧν προσήκει τοὺς εὐφρονοῦντας μεγάλην χάριν ἔχειν πολὺ μᾶλλον, ἢ τὰς κληρουχίας² ἡμῖν δυνειδίξειν, ἃς ἡμεῖς εἰς τὰς ἐρημουμένας τῶν πόλεων,³ φυλακῆς ἕνεκα τῶν χωρίων, ἀλλ' οὐ διὰ πλεονεξίαν, ἐξεπέμπομεν. Σημεῖον δὲ τούτων ἔχοντες γὰρ χώραν πρὸς μὲν τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν ἐλαχίστην, ἀρχὴν δὲ μεγίστην, κακτημένοι δὲ τριήρεις, διπλασίας μὲν ἢ σύμπαντες οἱ ἄλλοι, δυναμένας δὲ πρὸς δις τοσαύτας κινδυνεύειν, ὑποκειμένης⁴ δὲ τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τὴν Ἀττικὴν, ἢ καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς Σαλαττίας εὐφύως εἶχε, καὶ πρὸς τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀπασῶν τῶν νήσων διέφερε, κρατοῦντες αὐτῆς μᾶλλον, ἢ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν, καὶ πρὸς τούτοις εἰδότες, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, καὶ τῶν βαρβάρων τούτους μάλιστα εὐδοκимоῦντας,⁵ οἱ τοὺς ὁμόρους ἀναστάτους ποιήσαντες, ἄφθονον καὶ ῥάθυμον αὐτοῖς κατεστήσαντο τὸν βίον, ὅμως οὐδὲν τούτων ἡμᾶς ἐπῆρε περί τοὺς ἔχοντας τὴν νῆσον ἐξαμαρτεῖν, ἀλλὰ μόνον δὴ τῶν μεγάλῃν δύναμιν ἔχόντων περιεϊδομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπορώτερον ζῶντας, τῶν δουλεύειν αἰτίαν ἔχόντων.⁶ Καίτοι βουλόμενοι πλεονεκτεῖν, οὐκ ἂν δῆπου τῆς μὲν Σικιωνναίων γῆς ἐπεθυμήσαμεν, ἣν Πλαταιέων

αἶρεκε, «Πλείστον χρόνον τὴν ἀρχὴν κατεστασχεῖν ἡδυνήθημεν». ἐνταῦθα δὲ, ὁμολογῶν τῷ Λυσίᾳ (Ἐπιταρ. σελ. 113.) ἐβδομήκοντα φησὶ ταύτην ἔτη διαμεῖναι ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ (σελ. 243.) πέντε καὶ ἑξήκοντα φήσας. Διαπερὶννηται γὰρ μάλιστα τὰ περὶ τοῦ χρόνου τῆς Ἀθηναίων ἀρχῆς. Καὶ γὰρ καὶ Δημοσθένης ὅτε μὴν (Ὀλυμπ. Γ. σελ. 25) πέντε καὶ τεσσαράκοντα, ὅτε δὲ (κατὰ Φιλίππ. Γ. σελ. 68,) ἐβδομήκοντα καὶ τρία ἔτη προστεῖναι τοὺς Ἀθηναίους τῶν Ἑλλήνων λέγει. Λυκοῦργος δὲ (κατὰ Λεωκράτ. § 17,) ἐνενηνέκοντα (πλὴν εἰ μὴ γραφικῶς ἡμάρτηται δ' ἀριθμὸς, ὥς τινες ὑπελήφασι) Ἀνδοκίδης δὲ (περὶ τῆς πρὸς Λακεδ. εἰρ. σελ. 107,) πέντε καὶ ὀγδοήκοντα. Διονύσιος δὲ ὁ Ἀλικαρνασεὺς (Ῥωμ. Ἀρχ. Α, γ.) δυοῖν δέοντα ἐβδομήκοντα.

§ 31. 2. Κληρουχίας.) Ἀφρησμένοι χρῆται τῷ Κληρουχίας, ἀντὶ τοῦ συνηκριμένου, Κληρούχους, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, Μοναρχίας εἰρκεν ἀντὶ τοῦ, Μονάρχους. Ἐκαλοῦντο δὲ Κληρούχοι ἢ φησιν Ἀρποκρατίων, τοῦτ' ἐπὶ τὸ χωρίον Ἰσοκράτους

ἐξηγούμενος «Οὐδὲ Ἀθηναῖοι ἐπεμπον ἐπὶ τὰς πόλεις, ἃς ἐλάμβανον, κλήρους» ἐκάστοις διανεμοῦντας. Παρ' ᾧ ἀντὶ διανεμοῦντας, γραπτέον ἴσως, διανεμόντες· εἰ γὰρ καὶ Κληρούχοι ἔσθ', ὅτε ἐλέγοντο οἱ κλήρω μερίζοντες τὴν γῆν, κυριώτερον ὅμως τοῦτο ἐκαλοῦντο αὐτοὶ οἱ τοὺς κλήρους, ἔχοντες τὰς μερίδας, τῆς πολέμου ἢ ἄλλως κρατηθείσης γῆς λαμβάνοντες ἀποικοί, οἷον οἱ κληροῦχοι γινόμενοι τῶν ἀπελαθέντων, ἢ φρονευθέντων κατοίκων. — 3. Εἰς τὰς ἐρημουμένας τῶν πόλεων.) Καὶ μὴ ἢ τε Μῆλος καὶ ἡ Σικιων, πρὸ τοῦ κληρουχθῆναι, ὑπὸ τῶν σῶν πολιτῶν, ἰσόκратες, ὑπὲρ ὧν ἀπολογία, ἡρήμουντο. — 4. Ὑποκειμένης.) Παρακειμένης, γειτνιώσης, οὐχ, ὡς παρὰ τοῖς μεταγενετέροις, ἀντὶ τοῦ Ὑπέρχου οὕτως. — 5. Μάλιστα εὐδοκимоῦντας.) Ἐκ δύο ἀντιγοῶν καὶ τρίτου τοῦ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ, Κάλιστα εὐδοκимоῦντας. — 6. Τῶν δουλεύειν αἰτίαν ἔχόντων.) Τῶν ἄξιων εὐτων δουλεύειν, διὰ τὸ ἀρεστᾶναι τῶν Ἀθηναίων· λέγει δὲ τοὺς Εὐβοίτας (Διοδ. Σικελ. ΙΒ. ζ.)

τοῖς ὡς ἡμᾶς καταφυγοῦσι φαινόμεθα παραδόντες, τοσαύτην δὲ χώραν παρελίπομεν, ἢ πάντας ἂν ἡμᾶς εὐπορωτέρους ἐποίησε.

§ 32. Τοιούτων τοίνυν ἡμῶν γεγενημένων, καὶ τοσαύτην πίστιν δεδοκότων ὑπὲρ τοῦ μὴ τῶν ἀλλοτριῶν ἐπιθυμεῖν, τολμῶσι κατηγορεῖν οἱ τῶν δεκαδαρχιῶν² κοινωνήσαντες, καὶ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας λυμηνάμενοι, καὶ μικρὰς μὲν ποιήσαντες δοκεῖν εἶναι τὰς τῶν προγεγενημένων ἀδικίας, οὐδεμίαν δὲ ἀπολιπόντες ὑπερβολὴν τοῖς αὐθις βουλομένοις γενέσθαι πονηροῖς,³ ἀλλὰ φάσκοντες μὲν λακωνίζειν, τάναντία δ' ἐκείνοις ἐπιτηδεύοντες, καὶ τὰς μὲν Μηλίων ὀδυρόμενοι συμφοράς, περὶ δὲ τοὺς ἑαυτῶν πολίτας ἀνήκεστα τολμήσαντες ἐξαμαρτεῖν. Ποῖον γὰρ αὐτοὺς ἀδίκημα διέφυγεν; ἢ τί τῶν αἰσχυρῶν καὶ θεινῶν οὐ διεξήλθον; οἱ τοὺς μὲν ἀνομωτάτους⁴ πιστοτάτους ἐνόμιζον, τοὺς δὲ προδότας ὥσπερ εὐεργέτας ἐθεράπευσαν, ἥρουντο⁵ δὲ τῶν Εἰλώτων ἐνίοις δουλεύειν, ὥστε εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ὑβρίζειν, μᾶλλον δὲ ἐτίμων τοὺς αὐτόχειρας *καὶ φονέας* τῶν πολιτῶν,⁶ ἢ τοὺς γονέας τοὺς ἑαυτῶν, εἰς τοῦτο δ' ὁμότητος ἅπαντας ἡμᾶς κατέστησαν, ὥστε πρὸ τοῦ μὲν, διὰ τὴν παρούσαν εὐδαιμονίαν, καὶ ταῖς μικραῖς ἀτυχίαις πολλοὺς ἕκαστος ἡμῶν εἶχε τοὺς συμπαθήσοντας, ἐπὶ δὲ τῆς τούτων ἀρχῆς, διὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκῆτον κακῶν, ἐπαυσάμεθα ἀλλήλους ἐλεούντες. Οὐδενὶ γὰρ τοσαύτην σχολὴν παρέλιπον, ὥσθ' ἐτέρῳ συναχθεσθῆναι. Τίνος γὰρ οὐκ ἐρίκοντο;⁷ ἢ

§ 32. 2. Δεκαδαρχίῳ.) Τοὺς δέκα ἄνδρας λέγει, οὓς ἐν ἑκάστη τῶν ὑπ' αὐτοῖς πόλεων καθίσταται εἰώθεσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, τὰς δημοκρατίας καταλύοντες, (Διοδώρ. Σικελ. ΙΔ, ιγ, καὶ Ἀρποκρατ. λέξ Δεκαρχία.) Μνημονεύει τούτων ὁ Ῥήτωρ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς (σελ. 98 καὶ 246.) Τὸ δὲ ὄνομα εὐρηται παρὰ τοῖς Ῥήτορι καὶ τετρασυλλάβως, Δεκαρχία, καὶ πεντασυλλάβως, Δεκαδαρχία. — 3. Τοῖς αὐθις βουλομένοις γενέσθαι πονηροῖς.) Διόρθωκα τρέψας τὸ, Γεγενῆσθαι εἰς τὸ, Γενέσθαι· πλὴν εἰ μὴ τις προειροῖτο γράφειν, Τοῖς αὐθις βουλομένοις γε γενέσθαι πονηροῖς. — 4. Ἀνομωτάτους.) Δύο τοῖς πρὸ ἐμοῦ περαβληθέντα ἀντίγραφα φέρει τὴν γραφὴν ταύτην, ἣν προεῖλετο καὶ ὁ Λάγχιος· ἐν δὲ τῷ ἐμῷ γράφεται μὲν, Ἀνομωτάτους, προσγράφεται δ' ἐξωθεν τὸ, Ἀνοητοτάτους, ὁ φέρεται ἐν ἀπείταις ταῖς ἀλλοις ἐκδόσει Μήποτε δὲ γραπτέον φησὶν ὁ Μόρος, Ἀνοητοτάτους, τούτέστιν Ἀνωφελετάτους. — 5. Ἡρουντο.) Τὸ ἐμὸν

ἀντίγραφον φέρει, Ἡρουντο, μετ' ἐπιγεγραμμένης διορθώσεως τῆς Ἡρουντο. Ταύτην δὲ τὴν γραφὴν, πολλοῖς τῶν ἐκδοτῶν ἐγκριεῖσταν, εὖρεται ἔτι καὶ ἐν ἄλλοις τισὶν ἀντιγράφοις. — 6. Τοὺς αὐτόχειρας καὶ φονέας τῶν πολιτῶν.) Ὁρθῶς εἰκασί τις γραπτέον εἶναι, Τοὺς αὐτόχειρας τῶν πολιτῶν, ᾧ καὶ πεισθεὶς ἀστερίσκοις διείληρα τὰς δύο λέξεις *Καὶ φονέας* ὡς οὐδὲν οὕτως ἄλλο, ἢ ἐπεξήγησιν τοῦ αὐτόχειρας, ἢ ὅτι καὶ ἐξ αὐτοῦ Ἰσοκράτους, ἐπὶ τοῦ φονέας, ἄλλαχού (σελ. 302) χρησαμένον τῇ λέξει αὐτόχειρες γὰρ, καθ' ἑνύχιον, ἐλέγοντο οἱ ταῖς ἰδίαις χερσὶ φονεύοντες. Λαμβάνεται δ' ἡ λέξις καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπλῶς ὀτιοῦν ἐργαζομένου ταῖς ἰδίαις χερσίν, ὡς αὐθις αὐτὸς Ἰσοκράτης (σελ. 109) μαρτυρεῖ. — 7. Τίνος γὰρ οὐκ ἐρίκοντο;) Ποῖον γὰρ ἀνομῆς ματι οὐκ ἐπεχείρησαν, ἢ, ὡς πρὸ μικροῦ εἰρηκε, Ποῖον γὰρ αὐτοὺς ἀδίκημα διέφυγε; — 8. Οὕτω πέρβῃ.) Ἐγράφεται

τίς οὕτω πόρρω⁸ τῶν πολιτικῶν ἦν πραγμάτων, ὅστις οὐκ ἐγγὺς ἠναγκάσθη γενέσθαι τῶν συμφορῶν, εἰς ἃς αἱ τοιαῦται φύσεις ἡμᾶς κατέστησαν; Εἴτα οὐκ αἰσχύνονται τὰς μὲν ἑαυτῶν πόλεις οὕτως ἀνόμως διαθέντες, τῆς δ' ἡμετέρας ἀδίκως κατηγοροῦντες; ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ περὶ τῶν δικῶν⁹ καὶ τῶν γραφῶν, τῶν ποτὲ παρ' ἡμῖν γενομένων, λέγειν τολμῶσιν, αὐτοὶ πλείους ἐν τρισὶ μηνσὶν¹⁰ ἀκρίτους ἀποκτείναντες, ὧν ἡ πόλις ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἀπάσης¹¹ ἔκρινε. Φυγὰς δὲ, καὶ στάσεις, καὶ νόμων συγχύσεις, καὶ πολιτικῶν μεταβολάς, ἔτι δὲ παίδων ὕβρεις, καὶ γυναικῶν αἰσχύναις,¹² καὶ χρημάτων ἀρπαγὰς, τίς ἂν δύναιτο διεξελθεῖν; Πλὴν τοσούτον εἰπεῖν ἔχω κατὰ πάντων, ὅτι τὰ μὲν ἐφ' ἡμῶν θεινὰ ῥαδίως ἂν τις ἐνὶ ψηφίσματι διέλυσε· τὰς δὲ σφαγὰς καὶ τὰς ἀνομίας, τὰς ἐπὶ τούτων γενομένας, οὐδεὶς ἂν ἰάσασθαι δύναιτο.

§ 33. Καὶ μὴν οὐδὲ τὴν παρούσαν εἰρήνην, οὐδὲ τὴν αὐτονομίαν, τὴν ἐν ταῖς πολιτείαις μὲν οὐκ ἐνούσαν, ἐν δὲ ταῖς συνθήκαις ἀναγεγραμμένην, ἄξιον ἐλέσθαι μᾶλλον, ἢ τὴν ἀρχὴν τὴν ἡμετέραν. Τίς γάρ ἂν τοιαύτης καταστάσεως ἐπιθυμήσειεν; ἐν ἣ καταποντισταὶ² μὲν τὴν θάλατταν κατέχουσι, πελτασταὶ³ δὲ τὰς πόλεις καταλαμβάνουσιν, ἀντὶ δὲ τοῦ πρὸς ἑτέρους περὶ τῆς χώρας πολεμεῖν, ἐντὸς τείχεος πρὸς ἀλλήλους οἱ πολῖται μάχονται, πλείους δὲ πόλεις αἰχμάλωτοι γέγονασιν, ἢ πρὶν τὴν εἰρήνην ἡμᾶς ποιήσασθαι, διὰ δὲ τὴν πυκνότητα τῶν μεταβολῶν, ἀθυμότερον διάγουσιν οἱ τὰς πόλεις οἰκοῦντες τῶν ταῖς φυγαῖς ἐξημικωμένων· οἱ μὲν γὰρ τὸ μέλλον δεδίασιν, οἱ δὲ αἰεὶ κατιέναι προσδοκῶσι. Τοσούτον δ' ἀπέχουσι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς αὐτονομίας, ὥστε αἱ μὲν ὑπὸ τυράννοις εἰσὶ, τὰς δὲ ἀρμωσταὶ⁴ κατέ-

οὕτω τοσούτον πόρρω. Διέγραψα τὸ, Τοσούτον, ὡς προδήλως ἡμαρτημένον· ὁ καὶ ἕτεροι πρὸ ἡμῶν συνῆκαν μὲν, οὐ μὴν ἐτόλμησαν ἐξαλεῖψαι. Λέγει δὲ καὶ ἀλλοχοῦ (σελ. 247.) «Οὕτως ἦν πόρρω τούτου.» — 9. Καὶ περὶ τῶν δικῶν.) Προτέθηκα ἐξ ἀντιγράφου (καθὰ καὶ πρὸ ἡμοῦ ἕτεροι) τὴν πρόθεσιν, λείπουσιν ἐν τῇ Στεφανείῳ καὶ ἄλλαις πολλαῖς ἐκδόσεσιν, καὶ ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἀντιγράφων, ἐν οἷς ἐστὶ καὶ τὸ ἐμὸν. — 10. Ἐν τρισὶ μηνσὶν.) Τούς τριάκοντα τυράννους λέγει, περὶ ὧν καὶ ἀλλοχοῦ εἶρηκε (σελ. 15†), ὅτι χιλίους καὶ πεντακοσίους τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀπέκτευναν. Ξενοφῶν δὲ (Ἑλληνικ. Β, δ'. 21) «Οἱ λόγοι δὲ οὗ (ῥησὶ) πλείους ἀπεκτόνασιν» Ἀθηναίων ἐν «ὀκτὼ μηνσὶν, ἢ πάντες Πελοποννήσιοι, οὐδὲ καὶ ἔτη πολεμοῦντες,» τὸν χρόνον

ὅλον ὃν ᾔρξαν οἱ τριάκοντα, λέγων. Μετήνεγκε δὲ ταῦτα μιμησάμενος ὁ Δημοσθένης ἐν τοῖς Φιλιππικοῖς (Κατὰ Φιλίππ. Γ. σελ. 117. Ρείον) — 11. Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἀπάσης.) Ἐν ἑλοῖς ἐβδόμηκοντα ἔτεσιν, ἐν οἷς τῶν Ἑλλήνων ᾔρξε. — 12. Γυναικῶν αἰσχύναις.) Ἐπιβὴ τὰ σημειωθέντα μοι ἀλλοχοῦ (Πρόδρ. Ἑλλ. Βιβλ. σελ. 366) περὶ τῆς λέξεως, καὶ σημειῶσαι ὅτι ἐπὶ μὲν γυναικῶν τῶν Αἰσχύνας, ἐπὶ παίδων δὲ τῶν Ὑβρείς, ἐχρήσατο ὁ δὲ Λουκιανὸς (Κατάπλ. ἢ Τύρ. § 26.) «Παρθένοις ὀδισσάμεναι, καὶ ἐφ' ἑθνοὺς καταισχύων» εἶρηκε.

§ 33. 2. Καταποντισταί.) Πειραταί. — 3. Πελτασταί.) Στρατιῶται οὕτω καλούμενοι ἀφ' ἧς ἔφερον Πέλτης· ἦν δ' αὕτη μικρὸν ἀσπίδιον τετράγωνον. — 4. Ἀρμωσταί.) «Οἱ ὑπὸ Λακεδαι-

χουσιν, εἶναι δὲ ἀνάστατοι γεγόνاسι, τῶν δὲ οἱ βάρβαροι δεσπό-
ται καθετήκασιν· οὓς ἡμεῖς διαβῆναι τολμήσαντας εἰς τὴν Εὐ-
ρώπην, καὶ μείζον ἢ προσήκεν⁵ αὐτοῖς φρονήσαντας, οὕτω διέθε-
μεν, ὥστε μὴ μόνον παύσασθαι στρατείας ἐφ' ἡμᾶς ποιουμένους,
ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτῶν χώραν ἀνέχεσθαι πορθουμένην,⁶ καὶ δια-
κοστίαις καὶ χιλίαις ναυσὶ περιπλέοντας εἰς τοσαύτην ταπεινότη-
τα κατεστήσαμεν, ὥστε μακρὸν πλοῖον ἐντὸς Φασήλιδος⁷ μὴ
καθέλκειν, ἀλλ' ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ τοὺς καιροὺς περιμένειν, ἀλλὰ μὴ
τῇ παρουσίᾳ δυνάμει πιστεύειν. Καὶ ταῦθ', ὅτι διὰ τὴν τῶν προ-
γόνων τῶν ἡμετέρων ἀρετὴν οὕτως εἶχον, αἱ τῆς πόλεως συμ-
φοραὶ σαφῶς ἀπέδειξαν· ἅμα γὰρ ἡμεῖς τε τῆς ἀρχῆς ἀπεστε-
ρούμεθα, καὶ τοῖς Ἑλλήσιν ἀρχὴ τῶν κακῶν ἐγίγνετο. Μετὰ γάρ
τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ γενομένην ἀτυχίαν, ἐτέρων ἡγεμόνων καταστάν-
των, ἐνίκησαν μὲν οἱ βάρβαροι ναυμαχοῦντες, ἤρξαν δὲ τῆς Θα-
λάττης, κατέσχον δὲ τὰς πλείστας τῶν νήσων, ἀπέδωκαν δὲ εἰς
τὴν Λακωνικὴν, Κύθηρα δὲ κατὰ κράτος εἶλον, ἅπασαν δὲ τὴν
Πελοπόννησον κακῶς ποιοῦντες περιέπλευσαν.

§ 34. Μάλιστα δ' ἂν τις συνιδὼς τὸ μέγεθος τῆς μεταβολῆς, εἴπερ
ἀναγνοίῃ τὰς συνθήκας, τὰς τε ἐφ' ἡμῶν γενομένας, καὶ τὰς νῦν
ἀναγεγραμμένας. Τότε μὲν γὰρ ἡμεῖς φανησόμεθα τὴν ἀρχὴν
τὴν βασιλείᾳ ὀρίζοντες, καὶ τῶν φόρων ἐνίσους τάττοντες, καὶ κω-
λύοντες αὐτὸν τῇ Θαλάττῃ χρῆσθαι· νῦν δὲ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ διω-
κὼν τὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ προστάττων, ἃ χρὴ ποιεῖν ἐκάστους,
καὶ μόνον οὐκ ἐπιστάθμους² ἐν ταῖς πόλεσι καθιστάς. Πλὴν γὰρ
τούτου, τί τῶν ἄλλων ὑπόλοιπόν ἐστιν; Οὐ καὶ τοῦ πολέμου κύ-
ριος ἐγένετο, καὶ τὴν εἰρήνην ἐπρυτάνευσε, καὶ τῶν παρόντων
πραγμάτων ἐπιστάτης καθέστηκεν;³ Οὐχ' ὥς ἐκεῖνον πλέομεν,⁴

»μονίῳ εἰς τὰς ὑπὸ κήρους πόλεις ἄρχον-
τες ἐπεμπεόμενοι» ὡς φησὶν Ἀρπο-
κρατίων. — 5. Προσήκεν.) Ὡς ὁ Λάγ-
γιος ἐκ διορθώσεως Οὐλοφίου, ἀντὶ τοῦ
παρὰ τοῖς ἄλλοις, Προσήκον· εἰρηκε δὲ
καὶ ἀλλαχοῦ (σελ. 176). Χείρον...
ἢ προσήκεν αὐτοῖς. — 6. Ἀνέχεσθαι
πορθουμένην.) Σημειῶσαι τὸ κοινὸν τῆς
συντάξεως, ὃ καὶ ἀλλαχοῦ (σελ. 308)
ὁ ῥήτωρ ἐχρήσατο· τὸ γὰρ πλήρες ἦν
ἂν, Ἀνέχεσθαι πορθουμένην ὁρῶντας.
Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τῷ παρὰ τῇ Κομι-
κῷ (ἱππ. 783)

Ἐπὶ ταῖσι πέτραις οὐ φροντίζει
σκληρῶς σε καθήμενον οὕτως·
προσυπακούστέα γὰρ γὰνταῦθα ἢ
μετοχή, ἐν' ἣ, Οὐ φροντίζει ὁρῶν σε
καθήμενον οὕτω σκληρῶς ἐπὶ ταῖς πέ-

τραις. — 7. Φασήλιδος.) Τῆς Λυκίας
ἢ Φασήλης, πανῶν, Φιόνδα, καλουμένη·
καὶ προπαροξύνεται, καθ' Ἡρωδιανόν.
Στράβων δὲ, Στέφανος ὁ Βυζάντιος καὶ
ἄλλοι, δευτέρους, Φασήλης, Φασήλιδος.

34. 2. Ἐπιστάθμους.) Τὸς Σατρά-
πας οὕτως ἐκάλου, ὡς φησὶν Ἀρπο-
κρατίων. — 3. Τὴν εἰρήνην ἐπρυτά-
νευσε, καὶ τῶν παρόντων πραγμάτων
ἐπιστάτης καθέστηκεν.) Τὴν εἰρήνην
διώκησε καὶ ἐπιστάτης τοῖς νῦν πε-
πραγμένοις. Σημειῶσαι δὲ τὸ ἡδὺ τῆς
μεταφορᾶς ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶσι πεντή-
κοντα Πρυτάνειν, οἱ διώκουν ἅπαντα
τὰ ὑπὸ τῆς βουλῆς ταττόμενα· τούτων
δ' εἷς, ὁ λαχὼν, Ἐπιστάτης ἐκαλεῖτο
(Ἀρποκρατ. λέξ. Ἐπιστάτης πρυτανεύ-
οντα, καὶ Πρυτάνεις) Καὶ τοῖς ψηφί-

ὥσπερ πρὸς δεσπότην, ἀλλήλων κατηγορήσονται; Οὐ βασιλέα τὸν μέγαν αὐτὸν προταγορεύομεν, ὥσπερ αἰχμάλωτοι γεγονότες; Οὐκ ἐν τοῖς πολεμίοις τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἐν ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας ἔχομεν τῆς σωτηρίας, ὅς ἀμφοτέρους ἡμᾶς ἡδέως ἀπολέσειεν; Ὡς ἄξιον ἐνθυμηθέντας, ἀγχανκτῆσαι μὲν ἐπὶ τοῖς παροῦσι, ποθῆσαι δὲ τὴν ἡγεμονίαν τὴν ἡμετέραν, μέμψασθαι δὲ Λακεδαιμονίους, ὅτι τὴν μὲν ἀρχὴν εἰς τὸν πόλεμον κατέστησαν, ὡς ἐλευθερώσαντες τοὺς Ἕλληνας, ἐπὶ τελευτῆς δὲ οὕτω πολλοὺς αὐτῶν ἐκδότους τοῖς βαρβάροις ἐποίησαν, καὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως τοὺς Ἴωνας ἀπέστησαν ἐξ ἧς ἀπώκησαν, καὶ δι' ἣν πολλὰς ἐσώθησαν, τοῖς δὲ βαρβάροις αὐτοὺς ἐξέδωσαν, ὧν ἀκόντων τὴν χώραν ἔχουσι, καὶ πρὸς οὓς οὐδὲ πρόποτε ἐπαύσαντο πολεμοῦντες. Καὶ τότε μὲν ἠγανάκτου, ὅθ' ἡμεῖς νομίμως ὑπάρχειν τινῶν ἡξιούμεν· νῦν δὲ εἰς τοσαύτην δουλείαν καθεστῶτων, οὐδὲν φροντίζουσιν αὐτῶν, οἷς οὐκ ἐξαρκεῖ δασμολογεῖσθαι, καὶ τὰς ἀκροπόλεις ὄραν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κατεχομένας, ἀλλὰ, πρὸς ταῖς κοιναῖς συμφοραῖς, καὶ τοῖς σώμασι δεινότερα πάσχουσι τῶν παρ' ἡμῖν ἀργυρωνήτων· οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν οὕτως αἰκίζεται τοὺς οἰκέτας, ὡς ἐκεῖνοι τοὺς ἐλευθέρους κολάζουσι. Μέγιστον δὲ τῶν κακῶν,⁶ ὅταν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς δουλείας ἀναγκάζωνται συστρατεύεσθαι, καὶ πολεμεῖν τοῖς ἐλευθεροῦν ἀξιούσι, καὶ τοιοῦτους κινδύνους ὑπομένειν, ἐν αἷς ἡττηθέντες μὲν παραχρῆμα διαφθαρήσονται, κατορθώσαντες δὲ μᾶλλον εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον δουλεύουσιν.

§ 35, Ὡς τίνες ἄλλους αἰτίους χρὴ νομίζειν, ἢ Λακεδαιμονίους; οἱ, τοσαύτην ἰσχὺν ἔχοντες, περιορῶσι τοὺς μὲν ἐαυτῶν συμμάχους γενομένους οὕτω θεινὰ πάσχοντας, τὸν δὲ βάρβαρον τῇ τῶν Ἑλλήνων ῥώμῃ τὴν ἀρχὴν τὴν αὐτοῦ κατασκευαζόμενον. Καὶ πρότερον μὲν τοὺς τυράννους ἐξέβαλλον, τῇ δὲ πλήθει² τὰς βοηθείας ἐποιούντο, νῦν δὲ εἰς τοσοῦτον μεταδεσλήκασιν, ὥστε ταῖς μὲν πολιτείαις πολεμοῦσι, τὰς δὲ μοναρχίας συγκαθιστάσι, τὴν

σφασι τῆς βουλῆς ἐπιγράφειν ἔθος ἦν τό τε τῆς Πρωτανευούσης φυλῆς ὄνομα, καὶ τὸ τοῦ ἐπιστάτου, ἢ ὅλου πολλὰ χρόθεν μὲν καὶ ἀλλοθεν, καὶ ἐξ ὧν παρρωδίας ὁ σκύπτης Λουκιανὸς (Θεῶν Ἑκκλ. § 14.) εἰς τὴν τῶν Θεῶν ἐκκλησίαν μετένεγκεν, ἐκκλησίας ἐννόμου ἀγομένης ἐξῆδεμῃ ἱσταμένου ὁ Ζεὺς ΕΠΡΥΤΑΝΕΥΕ, καὶ προήδρευσεν Ποσειδῶν, ΕΠΕΣΤΑΤΕΙ Ἀπόλλων. κ. τ. λ. — 4. Οὐκ ἔ. ἐλεῖναι πλέονει.) Ὅμοια ταῦτα τοῖς ἀλλοχρῶ (σελ. 266) εἰρημένοις τῇ

ῥήτορι. — 5. Ὅς ἀμφοτέρους ἡμᾶς κ. τ. λ.) Ἐκ διορθ. τοῦ Οὐολγίου τὸ, Ὅς, ἀντὶ τοῦ φερομένου Ἐν τοῖς ἀντιγράφοις καὶ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐκδόσεσιν, Ὅς. — 6. Μέγιστον δὲ τῶν κακῶν κ. τ. λ.) Καὶ αἰσχιστον ἄμα, ὅταν τοῖς ἀληθῶς ἐλευθεροῦν ἀξιούσι πολεμοῦσιν ὑπὲρ δεσποτῶν οἱ δούλοι.

§ 35. Τῇ δὲ πλήθει.) Ὅρα καὶ πάλιν ὁ κῆρ ἐν τοῖς πρόσθεν εἰρηκαμέν τῷ Πλήθει, ἐπὶ τῆς σηματοῦς τοῦ Δημοκρατία· ἦν καὶ πολιτεία· οἱ Ἀττικοὶ ῥῆ-

δὲ Μαντινέων πόλιν³ εἰρήνης ἤδη γεγεννημένης ἀνάστατον ἐποίησαν, τὴν δὲ Θηβαίων Καδμείαν⁴ κατέλαβον, καὶ νῦν Ὀλυνθίοις⁵ καὶ Φλιασίοις⁶ πολέμουσιν, Ἀμύντα δὲ τῷ Μακεδόνων βασιλεῖ, καὶ Διουσίῳ τῷ Σικελίας τυράννῳ, καὶ τῷ βαρβάρῳ, τῆς Ἀσίας κρατοῦντι, συμπράττουσιν ὅπως μεγίστην ἀρχὴν ἔξουσιν. Καί-
τοι πῶς οὐκ ἄτοπον, τοὺς προσετῶτας τῶν Ἑλλήνων, ἕνα μὲν ἄνδρα τοσούτων ἀνθρώπων καθιστάναι δεσπότην, ὧν οὐδὲ τὸν ἀριθμὸν ἐξευρεῖν ῥᾶδίον ἐστὶ τὰς δὲ μεγίστας τῶν πόλεων μηδὲ αὐτάς ἐαυτῶν ἔαν εἶναι κυρίας, ἀλλ' ἀναγκάζειν δουλεύειν, ἢ ταῖς με-
γίσταις συμφοραῖς περιβάλλειν.⁷ Ὁ δὲ πάντων δεινότατον, ὅταν
τις ἴδῃ τοὺς τὴν ἡγεμονίαν⁸ ἔχειν ἀξιούντας ἐπὶ μὲν τοὺς Ἑλ-

τορες καλοῦσι πολλάκις. — 3. Τὴν δὲ Μαντινέων πόλιν.) Μνημονεύει τῶν Μαντινέων καὶ ἐν τῷ Συμμαχικῷ (σελ. 178) Εὐπίθῃ καὶ τὸν Ἀρποκρατίωνα (λέξ. Μαντινέων διοικήσεως.) Ταῦν κοινῶς τῶν κατειμένων καταλείπεται ἐπὶ τοῖς ἐρεῖσις τῆς Μαντινείας, Μάντη, καλούμενον, ὡς φησὶν ὁ τὴν τοῦ Ἀναξαγόρου Περικλέους συντάξας Βαρθολομαῖος. — 4. Τὴν δὲ Θηβαίων Καδμείαν.) Ἐν ἄλλοις, Καί τὴν Θηβαίων Καδμείαν ἦν δὲ Καδμεία, ἢ Καδμία (ὡς ἔφθην εἰπὼν,) ἀκρόπολις τῶν Θηβῶν. — 5. Ὀλυνθίοις.) Ἀντὶ τῆς παλαιᾶς Ὀλύμπου ἐστὶ ταῦν καλουμένη, Ἅγιος Μάμας, κήμη. — 6. Φλιασίοις.) Μνημονεύει καὶ Ἀλλοχῶν (σελ. 132, καὶ 178) τῶν Φλιασίων, ὧν ἡ πόλις Φλιῶς, παρὰ τὸ Φλεῖν, ὃ ἐστὶν εὐκαρπεῖν, ὡς φησὶν ὁ Βυζάντιος Στέφανος, ταῦν, χυδαίσθεντος τοῦ ὀνόματος Σταυρίνα, καλεῖται. ἔστι δὲ τοῦτο οὐδὲν ἕτερον ἢ, Εἰς τὰ Φλίκα, ἢ Εἰς τὴν Φλίκαν τοῦτέστιν Εἰς τὸν Φλιοῦντα, τῆς προθέσεως Τουρκικῶς τῷ κυρίῳ συγγραφείσης ὀνόματι καθὰ καὶ παρὰ τὸ, Εἰς τὴν Κῶ, ἐποίησαν τὴν Σταυρίαν, καὶ παρὰ τὸ, Εἰς τὴν Στύρην, τὴν Εἰσπύρην, καὶ παρὰ τὸ, Εἰς τὴν πόλιν, τὴν Σταυρὸν (τὴν Κωνσταντινουπόλιν οὕτω καλοῦντες,) καὶ παρὰ τὸ, Εἰς τὴν Νίκαιαν, τὴν Νίκην, καὶ παρὰ τὸ, Εἰς τὴν Νικομήδειαν, τὴν Εἰσπύρην. — 7. Ἡ ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς, περιβάλλειν.) Εἰ δὲ μὴ βούλονται δουλεύειν, τοῖς μεγίστοις κακοῖς, αἰνεῖ ἀρκύνει ἀρκύντας περικυλλοῦν. Σημειῶναι πρῶτον τὴν σημασίαν τοῦ διαζευκτικοῦ περὶ ἧς καὶ ἐν ταῖς πρόσθεν (σελ. 11) ἐμνημόνευστα, ἔπειτα καὶ τῆς μεταφορᾶς τοῦ, Περιβάλλειν, τὴν

δύναμιν. — 8. Ὁ δὲ πάντων δεινότατον, ὅταν τις ἴδῃ τοὺς τὴν ἡγεμονίαν κ. τ. λ.) Ἑλλειπτικὴ φράσις, ῥῖνι τοῖς Ἀττικοῖς, ἦν ἄλλοτε ἄλλως ἀναπληροῦν ἔξεστιν ὅταν μὲν γὰρ ἐπαγόμενον ἔχῃ τὸ Ὅταν (ὃ ἐστὶν Ὅτε ἂν), προσπακουστῆν τὸ, Τότε συμβαίνει ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, πρὸς δ' ἔχει ἀναποδιδόσθαι τὸ, Ὅταν ὅσον ἐπὶ τοῦ παρόντος εἴη ἂν τὸ πλήρες, Τοῦτο δὲ, ὁ πάντων δεινότατος ἐστὶ τότε συμβαίνει, ὅταν τις ἴδῃ κ. τ. λ. καθὰ καὶ Ἀλλοχῶν (σελ. 314) εἰρηκεν, ὁ δὲ πάντων δεινότατος, ὅταν τις.. ἀξιῶ κατηγορεῖν κ. τ. λ. »(σελ. 306) Ὁ δὲ πάντων ἐστὶν ἀλλογενότατος, ὅταν τις ἴδῃ κ. τ. λ. » Εἰ δὲ ἐπαγόμενον ἔχει τὸν συναπτικόν, Εἰ, προσπακουεῖν δεῖ τὸ, Τοῦτο ἂν εἴη, ἢ ἄλλο τι ἰσοδύναμον, κατ' ἐγγλίσιν τὴν καλουμένην Εὐκτικὴν, ὅσον (σελ. 305) » Ὁ δὲ πάντων ἀλογότατος, εἰ... διανοημένον ἦν ἐστὶ βοηθεῖν, » οὐ τὸ πλήρες, Ὁ δὲ πάντων ἐστὶν ἀλογότατος, τοῦτο ἂν εἴη, εἰ κ. τ. λ. Ἡ δ' ἐπάγεται ὁ, Ὅτι, σύνδεσμος ἢ ὁ γὰρ ὁ τὸν ἀνηχηματικόν, οὐ τὸν αἰτιολογικόν, (κόν, Ὅτι, σημαίνον), ἀναπληρωτέον τὴν ἑλλειψιν διὰ τοῦ, Τοῦτο ἐστὶ. Ἐστὶ δὲ καὶ τοῦτου μαρτυρία παραθέσθαι δὲ Ἰσοκράτους (σελ. 292) ὁ δὲ πάντων καταγελαστότατος, ὅτι... ἀπιστοῦσιν οἷς μέλλουσι τὴν δικαιοσύνην παραδῶναι καὶ Ἀλλοχῶν (σελ. 361), Ὁ δὲ πάντων δεινότατος διεγγυῶντος ΓΑΡ Μενεξένου τὸν παιδᾶ κ. τ. λ. » Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τοὺς πρωτοπείρους, ὧν χάριν καὶ ἕνα μὴ τὸν λόγον πέραν τοῦ μετρού ἐμήκυνα, πεισθεῖν τοῖς ὑπελήφοντι ἐπὶ τοῦ προκειμένου χωρίου τοῦ Ἰσοκράτους γραπτῶς εἶναι, Ὅτι ἂν τις ἴδῃ τοὺς τὴν ἡγεμονίαν.

λῆνας μόνον οὐχὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν στρατευομένους, πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον συμμαχίαν πεποιημένους.

§ 36. Καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ με δυσκόλως ἔχειν, ὅτι τραχύτερον τούτων ἐμνήσθην, προειπὼν ὡς περὶ διαλλαγῶν ποιήσομαι τοὺς λόγους· οὐ γάρ, ἵνα πρὸς τοὺς ἄλλους διαβάλω τὴν πόλιν τὴν Λακεδαιμονίων, οὕτως εἴρηκα περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἵνα αὐτοὺς ἐκείνους παύσω, καθ' ὅσον ὁ λόγος δύναται, τοιαύτην γνώμην ἔχοντας. Ἔστι δὲ οὐχ οἷόν τε ἀποτρέπειν τῶν ἀμαρτημάτων, οὐδ' ἐτέρων πράξεων πείθειν ἐπιθυμεῖν, ἢν μὴ τις ἐρρώμενος ἐπιτιμῇσιν τοῖς ἀμαρτάνουσι. Χρὴ δὲ κατηγορεῖν μὲν ἡγείσθαι τοὺς ἐπὶ βλάβῃ λοιδοροῦντας, νουθετεῖν δὲ τοὺς ἐπ' ὠφελείᾳ τοιαῦτα πράττοντας· τὸν γὰρ αὐτὸν λόγον οὐχ ὁμοίως ὑπολαμβάνειν δεῖ, μὴ μετὰ τῆς αὐτῆς διανοίας λεγόμενον. Ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἔχομεν αὐτοῖς ἐπιτιμᾶν, ὅτι τῇ μὲν αὐτῶν πόλει τοὺς ὁμόρους εἰλωτεύειν² ἀναγκάζουσι, τῷ δὲ κοινῷ τῶν συμμαχῶν οὐδὲν τοιοῦτον κατασκευάζουσιν, ἐξ ὧν αὐτοῖς ἔσται,³ τὰ πρὸς ἡμᾶς διαλυσάμενοις, ἅπαντας τοὺς βαρβάρους περιοίκους⁴ ὅλης τῆς Ἑλλάδος καταστῆσαι. Καὶ τοι χρὴ τοὺς φύσει, καὶ μὴ διὰ τύχην, μέγα φρονοῦντας, τοιούτοις ἔργοις ἐπιχειρεῖν πολὺ μᾶλλον, ἢ τοὺς νησιώτας δασμολογεῖν· οὗς ἄξιόν ἐστιν ἐλεεῖν, ὀρώντας, τοὺς μὲν, διὰ σπανιότητα τῆς γῆς, τὰ ὄρη γεωργεῖν ἀναγκαζομένους, τοὺς δὲ ἡπειρώτας,⁵ δι' ἀφθονίαν χώρας, τὴν μὲν πλείστην αὐτῆς ἀργὸν περιορῶντας, ἐξ ἧς δὲ καρποῦνται, τοσούτον πλοῦτον κεκτημένους.

§ 37. Ἠγοῦμαι δ', εἴ τις αἰετὶς ἄλλοθεν ποθεν ἐπελθόντες δεσκαί

§ 36. 2. Εἰλωτεύειν.) Δουλεύειν (ἐξηγεῖται ὁ Ἀρποκρατίων). Εἰλωτες γὰρ «οἱ μὴ γόνυ δοῦλοι Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οἱ πρῶτοι χειρωθέντες τῶν Ἑλλήνων τὴν πόλιν οἰκοῦντων.» — 3. Ἐξ ὧν αὐτοῖς ἔσται.) Προειλόμενον οὕτω τάξαι τὰς λέξεις διὰ τὸ εὐφωνότερον, ἀντὶ τοῦ παρ' ἡμῶν, Ἐξ ὧν ἔσται αὐτοῖς. Τὸ δὲ Ἐξ ὧν, οὔτε εἰς τὸ, Ἐξ ὧν, μεταποιητέον, ὡς ὑπείληφεν ὁ Λευάριος (Περὶ μορίων σελ. 92. ἔκδ. 1657), οὔτε εἰς τὸ μετοχικόν, Ἐξὼν διαγράφοντας δηλονότι τὸ, Ἔσται, ὡς εἰκασεν ὁ Λάγγιος, καὶ ὡς ἐφέρετο ὑπὸ τοῦ πρώτου γράφαντος, ἐν τῇ ἐνῶ ἀντιγράφῳ, διορθωθὲν ὑπ' ὀφιακτέρας χειρὸς εἰς τὸ Ἐξ ὧν ἔσται. Φιλεῖ γὰρ ὁ Ῥήτωρ τῷ, Ἐξ ὧν, καὶ τῷ, Δι' ὧν, ἐπιβόηματικῶς χρῆσθαι καὶ οὐ μόνον πληθυντικῶς, ἀλλὰ καὶ ἐνικοῦς ἐπιφέρειν,

καθὰ καὶ μικρὸν προῖοῦσι γενήσεται ὅλον. Ἐπὶ δὲ τοῦ προκειμένου οὐδ' ἐνικόν ἂν εἰκότως νομίζοιτο τὸ προηγούμενον τὸ γάρ, Οὐδὲν τοιοῦτον, ταῦτόν ἐστι τῷ, Οὐδὲν τῶν τοιούτων, πρὸς ὃ καταλλήλως φέρεται τὸ, Ἐξ ὧν. — 4. Περιοίκους.) Τοῦτέστι δούλους ἐπ' ἧς σημασίας ἐξελάμβανον τὴν λέξιν οἱ Λακεδαιμόνιοι, οὕτω καλοῦντες τοὺς περὶ τὴν Λακεδαίμονα κητοίκους, τοὺς μὴ συμμετέχοντας αὐτοῖς τῆς πολιτείας. Εἴαν δ' ἂν περιοῖκοι καὶ οἱ Εἰλωτες, ἐπεὶ, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης (Πολιτικ. Β, ἡ.) οἱ παρὰ Λακεδαιμονίους Εἰλωτες ἀνάλογον εἶχον πρὸς τοὺς παρὰ Κρήσι Περιοίκους. — 5. Ἠπειρώτας.) Τοὺς Ἀπιανοὺς. Σύνθηες γὰρ, ὡς φησὶν Ἀρποκρατίων (λέξ. Ἠπειρον), ἐστὶ τῷ Ἰσοκράτει, τὴν ὑπὸ τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν γῆν Ἠπειρον καλεῖν.

γένονται τῶν παρόντωνπραγμάτων, πολλήν ἂν αὐτοὺς καταγνώ-
ναι μανίαν ἀμφοτέρων ἡμῶν, οἵτινες οὕτω περὶ μικρῶν κινδυνεύο-
μεν, ἐξὼν ἀδεῶς πολλὰ κεκτῆσθαι, καὶ τὴν ἡμετέραν αὐτῶν χώραν
διαφθείρομεν, ἀμελήσαντες τοῦ τὴν Ἀσίαν καρποῦσθαι. Καὶ τῷ
μὲν² οὐδὲν ἐστὶ προϋργικίτερον,³ ἢ σκοπεῖν, ἐξ ὧν οὐδέποτε
παυσόμεθα⁴ πολεμοῦντες πρὸς ἀλλήλους· ἡμεῖς δὲ τοσούτου δέομεν
συγκροῦν⁵ τὶ τῶν ἐκείνου πραγμάτων, ἢ ποιεῖν στασιάζειν, ὥστε
καὶ τὰς διὰ τύχας αὐτῷ γεγεννημένας ταραχὰς διαλύειν ἐπιχει-
ροῦμεν· οἵτινες καὶ τοῖν στρατοπέδοις τοῖν περὶ Κύπρον ἐῷμεν
αὐτὸν τῷ μὲν χρῆσθαι, τὸ δὲ πολιορκεῖν, ἀμφοτέροις αὐτοῖς ἐκ
τῆς Ἑλλάδος ὄντοι. Οἳ τε γὰρ ἀφεστῶτες,⁶ πρὸς ἡμᾶς τε οἰκείως
ἔχουσι, καὶ Λακεδαιμονίοις σφᾶς αὐτοὺς ἐνδιδᾶσι· τῶν τε μετὰ
Τιριβάζου στρατευομένων, καὶ τοῦ πεζοῦ τὸ χρησιμώτατον, ἐκ
τῶνδε τῶν τόπων ἤθροισται, καὶ τοῦ ναυτικοῦ τὸ πλείστον μέρος
ἀπ' Ἰωνίας συμπέπλευκε,⁷ οἱ πολὺ ἂν ἥδιον κινῇ τὴν Ἀσίαν
ἐπὶ ῥθουν, ἢ πρὸς ἀλλήλους ἕνεκα μικρῶν ἐκινδύνευον. Ὡν ἡμεῖς
οὐδεμίαν ποιοῦμεθα πρόνοιαν· ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν Κυκλάδων
νῆσων ἀμφισθετοῦμεν, τοσαύτας δὲ τὸ πλῆθος τριήρεις, καὶ τη-

§ 37. 2. Καὶ τῷ μὲν.) Τῷ Περωῶν
Βασιλεῖ. — 3. Προϋργικίτερον.) Πλεό-
νος φροντίδος καὶ ἐπεμελείας ἄξιον.
— 4. Σκοπεῖν, ἐξ ὧν οὐδέποτε παυσό-
μεθα.) Καὶ τοῦτο ἔλλειψις, Σκοπεῖν
ταῦτα, ἢ, τὰ τοιαῦτα, ἐξ ὧν καὶ λαμ-
βάνει, διὰ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς Ἑλλεί-
ψεως, τὸ, Ἐξ ὧν, ἐπιρρήματικὴν ση-
μασίαν τοῦ Ὀπόμεν, ἢ, Ὅπου, καθὰ
καὶ τό, Δι' ὧν. Εὐκταρόρος δὲ ὁ
Ρήτωρ ἐπὶ τὰ τοιαῦτα, τοτὲ μὲν
ἐλλείπῃς, τοτὲ δὲ καὶ ἐντελῶς, χρώ-
μενος τῇ φράσει. Αὐτίκα ἐν τῷ Ἀρεῖο-
παγιτικῷ (ἱε'). «Οὐ ΤΟΓΤΟ πρώτον
ἐκτόπον, Δι' ὧν κολάσονται τοὺς ἀ-
κοσμοῦντας, ἀλλ' ΕΕ ὧν κατασκευά-
σονται κ. τ. λ.» Ὅπου ὅρα καὶ ἕτερον
σχῆμα λόγου, τὴν ἐναλλαγὴν τοῦ ἀ-
ριθμοῦ (περὶ ἧς καὶ μικρὸν ἀνωτέρω
ἐμνησθήμεν), Τοῦτο, ἀντὶ τοῦ, Τὰῦτα.
— 5. Συγκροῦν.) Συγκροῦν καὶ συ-
ταράττειν· ὅθεν καὶ Σύγκρουμα παρ'
Ἡσυχίου, ἢ σύμμικτος λοιπός, τούτέστιν
ἢ ἐκ διαφόρων ὄντων συγκυκλιζέντων
ἀλλήλοις καὶ μυχθέντων συγκειμένη, ἢ
οἱ μὲν Ἰσπανοὶ Olla podrida, οἱ δὲ
Γάλλοι Pot pourri καλοῦσι. — 6. Οἱ
τε γὰρ ἀφεστῶτες.) Εὐκτόρος τε καὶ
οἱ Σαλαμῖνιοι, οἱ πολιορκούμενοι. Ἑλλή-
νες γὰρ ἦσαν. — 7. Τῶν τε μετὰ

Τιριβάζου στρατευομένων... συμπέ-
πλευκεν.) Τὸ ἐξῆς, Καὶ τὸ χρησιμώ-
τατον τοῦ πεζοῦ τῶν στρατευομένων
μετὰ Τιριβάζου (τοῦ Περσικοῦ σατρά-
που) συνήθροισται ἐκ τῶνδε τῶν τόπων
(Κύπρου τε δηλονότι καὶ τῶν περὶ Κύπρον
τόπων, μάλιστα δὲ τῆς κατέναντι Κυ-
λικιακῆς παραλίας, Δωρικαῖς ἀποικίαις
τό πάλα κατεχομένης), καὶ τὸ πλείστον
μέρος τοῦ ναυτικοῦ ἀπ' Ἰωνίας (τουτέ-
στι τῆς Ἀσιακῆς Ἑλλάδος) συμπέπλευκε.
Χρήσιμοι γὰρ, ἢ μάλλον εἰπεῖν τῶν
ὧν οὐκ ἄνευ, ἦσαν τοῖς Πέρσαις οἱ Ἰο-
νες, διὰ τὴν τῶν κατὰ Θάλατταν ἐμπει-
ρίαν, οὐδὲν ἤττον ἢ τανῶν τοῖς Τούρκοις
πολλοὶ τῶν νησιωτῶν Ἑλλήνων. Ὅτι δὲ
τὸ, Ἐκ τῶνδε τῶν τόπων, ἐπὶ τῶν
περὶ Κύπρον τόπων, καὶ οὐκ ἐπὶ τῆς
Ἰωνίας· οὗτ' ἐπὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἐκπλητέον,
ὥς ἐξεδίδξαντό τινες τῶν πρὸ ἡμῶν,
ὅθλον ἐξ αὐτῆς τῆς χρήσεως Ἰσοκρά-
τους, παρ' ᾧ τὸ, Ὅθεν, καὶ τὸ, Οὗτος,
ἐνίοτε οὐ δεκτικῶς πρὸς τὰ συνέγγυς
καὶ προμικροῦ λελεγμένα, ἀλλὰ μάλον
ἀναρροικῶς συνάπτεται ὅτ' ἐστὶ καὶ
τὸ ἐν τῇ πρὸς Φίλιππον ἐπιστολῇ (σελ.
421), οὐδ' ἐκεῖνο ὀλίγα πράγματα πα-
ρασχὼν Οὐλοφίω, «Ἐάν τε ἡ περὶ ὑμᾶς,
ἢ ἐάν τε ἡτυχεῖν ἔχων διακρίβῃ ΠΕΡΙ
ΤΟΥΤΟΥΤΟΣ ΤΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ.» δι' ἀμ-

λικαυτας τὸ μέγεθος δυνάμεις, οὕτως εἰκὴ τῷ βαρβάρῳ παραδεδώκαμεν. Τοιγαροῦν τὰ μὲν ἔχει, τὰ δὲ μέλλει, τοῖς δ' ἐπιβουλεύει, δικαίως ἀπάντων ἡμῶν καταπεφρονηκώς. Διαπέπρακται γὰρ ὁ τῶν ἐκείνου προγόνων οὐδεὶς πώποτε· τήν τε γὰρ Ἀσίαν διωμολόγηται καὶ παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ Λακεδαιμονίων βασιλείας εἶναι, τὰς τε πόλεις τὰς Ἑλληνίδας οὕτω κυρίως παρείληφεν, ὥστε τὰς μὲν αὐτῶν κατασκάπτειν, ἐν δὲ ταῖς, ἀκροπόλεις τειχίζειν. Καὶ ταῦτα πάντα γέγονε διὰ τὴν ἡμετέραν ἄνοιαν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἐκείνου δόξανιν.⁸

§ 38. Καίτοι τινὲς θαυμάζουσι² τὸ μέγεθος τῶν βασιλείας πραγμάτων, καὶ φασὶν αὐτὸν εἶναι δυσπολέμητον, διεξιόντες ὡς πολλὰς τὰς μεταβολὰς ἐν τοῖς Ἑλλήσι πεποιήται.³ Ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι μὲν ταῦτα τοὺς λέγοντας οὐκ ἀποτρέπειν, ἀλλ' ἐπισπεύδειν τὴν στρατείαν.⁴ Εἰ γὰρ, ἡμῶν ὁμολογησάντων ἀπάντων, αὐτὸ ἐν ταρχαῖς ὢν, χαλεπὸς ἔσται προσπολεμεῖν,⁵ ἥπου σφόδρα χρή δεδιέναι τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὅταν τὰ μὲν τῶν βαρβάρων καταστή, καὶ διὰ μιᾶς γένηται γνώμη, ἡμεῖς δὲ πρὸς ἀλλήλους ὥσπερ νῦν πολεμικῶς ἔχωμεν. Οὐ μὲν, οὐδ' εἰ συναγορεύουσι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις, οὐδ' ὡς ὀρθῶς περὶ τῆς ἐκείνου δυνάμεως⁶ γιγνώσκουσιν. Εἰ μὲν γὰρ ἀπέφανον⁷ αὐτὸν ἄμα ταῖν πόλεσιν ἀμφοτέραιν πρότερόν ποτε περιγεγενημένον, εἰκότως ἂν ἡμᾶς καὶ νῦν

ποτέρων γὰρ καὶ τοῦ τε, Περί ὑμᾶς, καὶ τοῦ, Περί τούτους τοὺς τόπους, ἡ Μακεδονία δηλοῦται. — 8. Τοιγαροῦν, τὰ μὲν ἔχει... διὰ τὴν ἐκείνου δόξανιν.) Παράβες τούτους καὶ τοῦ Δημοσθένους (Γ, Κατὰ Φίλιπ. σελ. 117-118).

§ 38. 2. Καίτοι τινὲς θαυμάζουσι κ. τ. λ.) Ἐπιθετὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ δευτέρου Ὀλυνθιακοῦ (σελ. 18-19) τοῦ Δημοσθένους. — 3. Πολλὰς τὰς μεταβολὰς... πεποιήται.) ἴσως γραπτέον, Πεποιήκειν οὐ γὰρ ἀπῆλλαται ὑποφίας ὥδε τὸ χάρις μέτρη διαθήσειν, Πεποιήται. Ποιᾷ γὰρ τις μεταβολήν, ἐτέρους μεταβάλλων, οἷον καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὁ Περσῶν βασιλεὺς, οὐ τὰ ἴδια αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα μεταθεθῆναι λέγεται. Ποιᾷται δὲ μεταβολήν, αὐτὸς τις μεταβαλλόμενος, καὶ ἑτέρα τῶν πρότερον λέγων, ἢ πράττων. Οὐκ ἄκαιρον δὲ, διὰ τοὺς μαθητιώοντας τῶν νέων καὶ μάτην τὰ τοιαῦτα ἐν ταῖς φερομένοις Γραμματικαῖς τέχναις ζητοῦντας, καὶ παραθέσει ἐτέρου χωρίου τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ Ἀρχιδάμου (σελ. 113) κατηνῆσαι τὸ λεγόμενον, «Τὸν ἄλλον

«χρόνον ἐμμεμενηκῶς τοῖς τῆς πόλεως νομίμοις... τσαυτήν ΠΕΠΟΙΗΜΑΙ τὴν «μεταβολήν» ἐνταῦθα γὰρ ἐξ ἀνάγκης τῷ μέσῳ, Πεποιήμαι, καὶ οὐ τῷ ἐνεργητικῷ, Πεποιήκα, ἐχρήσασθαι ὁ λέγων Ἀρχιδάμος, ἐπεὶ αὐτὸς ἑαυτὸν (καὶ οὐκ ἕτερον) μεταθέβληκεν, ὑπεριδὼν τὰ τῆς πόλεως νόμιμα, οἷς τέως ἐνέμενε, καὶ ἐπὶ τὸ λέγειν ὀρμηθεὶς, οὐκ ἐξου λῆγειν τοῖς νεωτέροις. — 4. Στρατείαν.) Ἐξ ἐτέρου διορθώσεως ὁ πρὸ ἐμοῦ τὸ, Στρατείαν, ἀντὶ τοῦ, Στρατεῖαν. — 5. Χαλεπὸς ἔσται προσπολεμεῖν.) Καὶ τρίτῳ ἐξ ἐτέρου ὁ αὐτὸς ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς ἄπασι, Χαλεπὸς ἔσται πρὸς τὸ πολεμεῖν. — 6. Περί τῆς ἐκείνου δυνάμεως.) Ἐν τῇ ἐμῇ ἀντιγραφῇ φέρεται, Τῆς περὶ ἐκείνου δυνάμεως, ἐξ ἀμείνους ἴσως ἐτέρας γραφῆς, Περί τῆς περὶ ἐκείνου δυνάμεως. Ἐπεὶ δὲ καὶ προῦν (σελ. 67 καὶ 71), Καταφρονήσας τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως, καὶ, Μειῶν δυνάμιν περὶ αὐτὸν ποιησάμενος. — 7. Εἰ μὲν γὰρ ἀπέφανον... κρείτους ἦσαν.) Παράβες τούτοις τὰ ἐκ τοῦ Δημοσθένους

ἐκφοδεῖν ἐπεχειροῦν. Εἰ δὲ τοῦτο μὲν μηδέποτε γέγονεν, ἀντιπάλων δὲ ὄντων ἡμῶν καὶ Λακεδαιμονίων, προσθέμενος τοῖς ἑτέροις, ἐπικυδέστερα⁸ τὰ πράγματα τούτων ἐποίησεν, οὐδὲν ἐστὶ τοῦτο σημεῖον τῆς ἐκείνου ῥώμης. Ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις καιροῖς, πολλάκις μικραὶ δυνάμεις μεγάλας ῥοπὰς⁹ ἐποίησαν· ἐπεὶ καὶ περὶ Χίων ἔχοιμι ἂν τοῦτον τὸν λόγον εἰπεῖν, ὥς, ὁποτέρους ἐκεῖνοι προσθέσθαι βουληθεῖεν, οὗτοι κατὰ θάλατταν κρείττους ἦσαν.

§ 39. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐκ τούτων δίκαιόν ἐστι σκοπεῖν τὴν βασιλείας δύνάμιν, ἐξ ὧν μεθ' ἐκτέρων γέγονεν, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ πεπολέμηκε. Καὶ πρῶτον μὲν, ἀποστάτης Αἰγύπτου, τί διαπέπρακται πρὸς τοὺς ἔχοντας αὐτήν; Οὐκ ἐκεῖνος² μὲν ἐπὶ τὸν πόλεμον τοῦτον κατέπεμψε τοὺς εὐδοκιμωτάτους Περσῶν, Ἀκροκόμαν,³ καὶ Τιθραύστην, καὶ Φαρνάδαζον; οὗτοι δὲ τρία ἔτη μέιναντες, καὶ πλείω κακὰ παθόντες ἢ ποιήσαντες, τελευτώντες οὕτοις αἰσχυρῶς ἀπηλλάγησαν, ὥστε τοὺς ἀρεστῶτας μηκέτι τὴν ἐλευθερίαν ἀγαπᾶν, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν ὁμόρων ζητεῖν ἐπάρχειν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπ' Εὐαγόραν στρατεύσας, ὃς ἄρχει μὲν μίας πόλεως τῶν ἐν Κύπρῳ, ἐν δὲ ταῖς συνθήκαις ἐκδοτός ἐστίν, οἰκῶν δὲ νῆσον,⁴ κατὰ μὲν θάλατταν προδεδυστύχηκεν, ὑπὲρ δὲ τῆς χώρας τρισχιλίους εἶχε⁵ μόνον πελταστάς, ἀλλ' ὅμως οὕτω ταπεινῆς δυνάμεως οὐ δύναται περιγενέσθαι βασιλεὺς πολεμῶν. Ἀλλ' ἤδη μὲν ἐξ ἑτῆ⁶ διατέτρεφεν· εἰ δὲ δαὶ τὰ μέλλοντα τοῖς γεγεννημένοις τεκμαίρεσθαι,⁷ πολὺ πλείων ἐλπίς ἐστίν, ἕτερον ἀποστήναι,

(β'. Οὐλυμπ. σελ. 22, καὶ πρὸς τὴν Φιλίππ. ἐπιστ. σελ. 154). — 8. Ἐπικυδέστερα.) Ἐνδοξότερα, ἐπικρατέστερα, ὡς ἐξηγεῖται Ἡσύχιος. — 9. Ῥοπὰς.) Κλίσεις· ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ ζυγοῦ, οὗ ἑκτέρω τῶν μερῶν καὶ μικρὸν τι προστεθὲν τὴν ἰσορροπίαν διαστρέφει.

§ 39. 2. Οὐκ ἐκεῖνος... ζητεῖν ἐπάρχειν.) Ὅλον τοῦτο τὸ χωρίον περιγραπτέον εἶναι ὑπέλαβεν ὁ Μόρος, ὡς ἀντιφάσκων τῇ χρονολογίᾳ· τῆς αἰτίας δὲ ὁ βουλόμενος παρ' ἐκείνου ζητεῖται. — 3. Ἀκροκόμαν.) Ἀβροκόμαν τοῦτον ὀνομάζει ὁ Ἀποκαράτιων. Ἦν δὲ σατραπὴς Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος, καθὰ καὶ ὁ Τιθραύστης καὶ ὁ Φαρνάβαζος. — 4. Οἰκῶν δὲ νῆτον.) Οὕτως ἀνάρθως τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον· παρὰ δὲ τοῖς λοιποῖς ἀπασιν, Οἰκῶν δὲ τὴν νῆσον. Ὁ νοῦς καίπερ οἰκῶν νῆτον, ἐν ᾗ εὐπειτῶς ἂν κατεκλείσθη ὑπὸ τοῦ Περσῶν ναυτικοῦ, καθὼς ἐξεδέξατο ὁ Οὐδύριος· ἕτεροι δὲ ἄλλως ἐξηγήσαντο τὸ χωρίον. Συνθήκας δὲ

λέγει τὰς ἐπ' Ἀνταλκίδου γενομένας, ἐν αἷς ἐγγράπτο, «Ἀρταξέρξης βασιλεὺς νομίζει δίκαιον τὰς μὲν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις ἑαυτοῦ εἶναι, καὶ τῶν νήσων Κλαζομένας καὶ Κύπρον κ. τ. λ.» (Ξενοφ. Ἑλληνικ. Β, α, 31). — 5. Εἶχε.) Ἐχει, γέγραπεν ὁ πρὸ ἐμοῦ, ἐκ διορθώσεως τοῦ Οὐδύριου. — 6. Ἐξ ἑτῆ) Ἐγράφη ἄρα, ἡ γοῦν ἐγράφετο, ὁ Πανηγυρικός, τῷ ἑκτῷ ἔτει τοῦ πρὸς Εὐαγόραν πολέμου τῶν Περσῶν. — 7. Εἰ δὲ δαὶ τὰ μέλλοντα τοῖς γεγεννημένοις τεκμαίρεσθαι.) Ἀντὶ τοῦ, Γεγεννημένοις, παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρῇ (Στρωματ. ζ', σελ. 625) γράφεται, Ποσγεγεννημένοις. Ὡς ἦν ὁ Κλήμης Ἀνδοκίδην παρ' Ἰσοκράτους μιμησάμενον, εἰπεῖν ἐν ἀρχῇ τοῦ περὶ εἰρήνης λόγου, «Χρὴ γὰρ, ὦ Ἀθηναῖοι, τεκμηρίους χρῆσθαι τοῖς πρότερον γεγενημένοις περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι. οὐκ ὁρθῶς, οὐ μόνον τοῖς χρόνοις, ἐπεὶ ἀρχαιότερος Ἀνδοκίδης Ἰσοκράτους, ὅτι· εἰδὲς μέλλον Ἰσοκράτην ἐξ Ἀνδο-

πρὶν ἐκείνουν ἐκπολιορκηθῆναι. Τοιαῦται βραδυτῆτες⁸ ἐν ταῖς πράξεσι ταῖς βασιλείᾳς ἔνευσιν. Ἐν δὲ τῇ πολέμῳ τῇ περὶ Κνίδου,⁹ ἔχων μὲν τοὺς Λακεδαιμονίων συμμάχους εὐνοὺς, διὰ τὴν χαλεπότητα τῶν πολιτειῶν, χρώμενος δὲ ταῖς ὑπηρεσίαις¹⁰ ταῖς παρ' ἡμῶν, στρατηγούντος δὲ αὐτῷ Κόνωνος,¹¹ ὃς ἦν ἐπιμελέστατος μὲν τῶν στρατηγῶν, πιστότατος δὲ τοῖς Ἕλλησιν, ἐμπειρότατος δὲ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον κινδύνων, τοιοῦτον λαβὼν συναγωνιστὴν, τρία μὲν ἔτη περιεῖδε τὸ ναυτικὸν τὸ περὶ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ τριηρῶν ἑκατὸν μόνον πολιορκούμενον, πεντεκαίδεκα δὲ μηνῶν τοὺς στρατιώτας τὸν μισθὸν ἀπεστέρησεν. Ὡστε τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνῳ, πολλάκις ἂν διελύθηται, διὰ δὲ τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον, καὶ τὴν συμμαχίαν τὴν περὶ Κόρινθον συστάσαν, μόλις ποτὲ νυμαχοῦντες ἐνίκησαν. Καὶ ταῦτ' ἐστὶ τὰ βασιλικώτατα καὶ σεμνότατα τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων, καὶ περὶ ὧν οὐδέποτε παύονται λέγοντες οἱ βουλόμενοι τὰ τῶν βαρβάρων μεγάλα ποιεῖν.

§ 40. Ὡστ' οὐδεὶς ἂν ἔχοι τοῦτ' εἰπεῖν, ὡς οὐ δίκαιοις χρώμῃ τοις παραδείγμασιν, οὐδ' ὡς ἐπὶ μικροῖς διατριβῶν, τὰς μεγίστας τῶν πράξεων πραλιπῶν· φεύγων γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν, τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων διήλθον, οὐκ ἀμνημονῶν οὐδὲ ἐκείνων, ὅτι Δερκυλλίδας μὲν χιλίους ἔχων ὀπλίτας, τῆς Αἰολίδος ἐπῆρξε· Δράκων δὲ Ἀταρόνεια καταλαβὼν, καὶ τρισχιλίους πελταστὰς συλλέξας, τὸ Μύτιον πεδίου ἀνάττατον ἐποίησε· Θίμβριον² δὲ, ὀλίγῳ πλείους· τούτων διαδιδάσας, τὴν Λυδίαν πάσαν ἐπόρθησεν· Ἀγησίλαος δὲ, τῷ Κυρεῖῳ στρατοπέδῳ³ χρώμενος, μικροῦ δεῖν

κίδου παρειληφέναι. ἀλλ' ὅτι καὶ αἱ τοιαῦται καιαὶ γινώμῃ καὶ ἔνοια πάντων, ὡς εἰπεῖν, ἀνθρώπων οὐδὲν μᾶλλον μιμήταις λέγουντ' ἂν, ἢ εἰ τις καὶ παροϊμίαν, ἑτέρου προσιπόντος, ἐπιλέγειν αὐτὸς ἀναγκάξοιτο. Τεκμήριον δὲ, ὅτι καὶ Σοφοκλῆς, ἀρχαιότερος ὢν καὶ αὐτοῦ Ἀνδοκίδου, τῇ αὐτῇ σχεδὸν ἐχρήσατο γνώμῃ (Οἰδ. 915),

..... Οὐδ', ὅποι' ἀνὴρ
ἔννοος, τὰ κοινὰ τοῖς κάλῃ
τεκμαίρεται.

— 8. Βραδυτῆτες.) Οὕτω καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον Ἀττικῇ περισπάτει, καθὰ καὶ οἱ πρὸ ἐμοῦ, πλὴν Μόρου τε καὶ Λαγγίου, παρ' οἷς γράφεται προπαροξυτόνως, βραδυτῆτες. — 9. Κνίδον.) Ἐκ διορθώσεως Οὐολφίου, ἣν ἀπεδείξαντο καὶ πολλοὶ τῶν πρὸ ἐμοῦ· τὰ δὲ μέχρι τοῦδε παραβληθέντα ἀντίγραφα φέρουσι. Ῥόδον, ὅπερ ἄμεινον ἦν ἰσως εἶναι κατὰ χώραν· οὐ γὰρ τηλικούτου τὸ μεταξύ Κνίδου τε καὶ Ῥόδου διάστημα,

ὥστε τὸν περὶ Κνίδου πόλεμον, μὴ καὶ περὶ Ῥόδου λέγεσθαι καλῶς ἔχειν.

— 10. Ὑπηρεσίαις.) Ὑπηρεταῖς, ὃ σημαίνει κυρίως Κοιμηλάταις· ἀφρημένοι ἀντὶ συγκεκριμένου, καθάπερ ἐχρήσατο καὶ Θουκυδίδης καὶ Δημοσθένης. — 11. Κόνωνος.) Ἐκ διορθώσεως Οὐολφίου, ἀντὶ τοῦ, Κίμωνος. Κόνων γὰρ ἦν, καὶ οὐ Κίμων, ὁ στρατηγὴσας τὸν πόλεμον τούτου.

§ 40. 2. Θίμβριον.) Οὕτως ὁ Στέφανος καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἐκδοτῶν καθὰ γράφεται καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι τούνομα· παρὰ δὲ τοῖς λοιποῖς, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐμῇ ἀντιγραφῇ Θίβριον. — 3. Τῷ Κυρεῖῳ στρατοπέδῳ.) Οὕτω γράφειν προήχθη, ἀντὶ τοῦ, Τῷ Κύρου στρατοπέδῳ, τὸ μὲν, διότι, τοῦ Ἀρκεκρατίωνος (λέξ. Κυρεῖον) διαβρόχην παραδεδωκότος, ὅτι Ἰσοκράτης ἐν τῇ Πανηγυρικῇ ἐχρήσατο τῇ λέξει, Κυρεῖον, ἐπὶ κτητικῆς ἑννοίας, τὸ τοῦ Κύρου στρατεύμα οὕτως ὀνομάζων, οὐ-

τῆς ἐντὸς ἄλλως χώρας ἀπάσης ἐκράτησε. Καὶ οὐδὲ τὴν στρατιάν, τὴν μετὰ βασιλείᾳς περιπολοῦσαν, οὐδὲ τὴν Περσῶν ἀνδρίαν ἄξιον φορηθῆναι· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι φανερώς ἐπεδείχθησαν ὑπὸ τῶν Κύρῳ συναναβάντων οὐδὲν βελτίους ὄντες τῶν ἐπὶ Θαλάττης. Τὰς μὲν γὰρ ἄλλας μάχας, ὅσας ἠττήθησαν, ἐῷ, καὶ τίθημι⁴ στασιάζειν αὐτοὺς, καὶ μὴ βούλεσθαι προθύμως πρὸς τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλείᾳς διακινδυνεύειν· ἀλλ' ἐπειδὴ, Κύρου τελευτήσαντος, συνῆλθον ἅπαντες οἱ τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντες, ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς οὕτως αἰσχροῶς ἐπολέμησαν, ὥστε μηδένα λόγον ὑπολιπεῖν⁵ τοῖς εἰθισμένοις τὴν τῶν Περσῶν ἀνδρίαν ἐπαινεῖν. Λαβόντες⁶ γὰρ ἑξακισχιλίους⁷ τῶν Ἑλλήνων, οὐκ ἀριστίνδην μὲν⁸ ἐπιλελεγμένους, ἀλλ' οἱ διὰ φαυλότητα ἐν ταῖς ἐκείνων πόλεσιν οὐχ οἶοί τ' ἦσαν ζῆν, ἀπείρους μὲν τῆς χώρας ὄντας, ἐρήμους δὲ συμμάχων γεγενημένους, προδιδόμενους⁹ δὲ ὑπὸ τῶν συναναβάντων, ἀπεστερημένους δὲ τοῦ στρατηγοῦ, μεθ' οὗ συνηκολούθησαν,¹⁰ τοσούτον ἦττους αὐτῶν ἦσαν, ὥσθ' ὁ βασιλεὺς, ἀπορήσας τοῖς παροῦσι, καὶ κατὰφρονήσας τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως, τοὺς ἄρχοντας τοὺς τῶν Ἑλλήνων ὑποσπόνδους συλλαβεῖν ἐτόλμησεν, ὡς, εἰ τοῦτο παρανομήσειε, συνταράξων τὸ στρατόπεδον, καὶ μᾶλλον

δαμοῦ τοῦ λόγου τούτου εὐρήσεις τὴν λέξιν, εἰ τοῦτο τὸ χωρίον ἐξέλοις· τὸ δὲ ὅτι καὶ Ξενοφῶν πολλαχοῦ μὲν καὶ ἀλλαχοῦ, ἐνδὲ δὴ καὶ τῷ περὶ Κύρου Ἀναβάσεως (Α, ι, 1), ἐχρήσατο τῇ λέξει. Καὶ ὁ μὲν Μῆρος παρήγει μόνον, τῷ Κυρείῳ γράφειν, ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ τοῦ Ἰσοκράτους, ἔλλειπτικῶς δηλαδὴ τοῦ, στρατοπέδῳ· ὁ δὲ Λάγγιος, τῷ Κυρείῳ στρατεύματι, γέγραπεν. Ἡμεῖς δὲ μόνον τῆς δευτέρας λέξεως τὴν μεταβολὴν ἀποχρῶσθαι ὠθήθημεν, ἐπεὶ πολλάκις τὸ Στρατόπεδον συνωνύμως ἐκλαμβάνεται τῷ Στρατεύματι παρὰ τοῖς δοκίμοις τῶν ῥητόρων, καὶ μάλιστα τῷ Ἰσοκράτει. — 4. Τίθημι.) Ὑποθέτω, λέγει τοῦτο ἡ συνήθεια, παρὰ τὸ ἀπλοῦν, Θέτω, ὃ παρὰ τὸ ἀρχαῖον Θέω· παρ' ὃ καὶ αὐτὸ παρήχθαι τὸ Τίθημι, δηλοῖ καὶ ὁ μέλλων Θέσω. Ἡμεῖς δὲ τοιαύτην τινὰ ἐκκλινομένην προσθήκην τοῦ τ' οἶαν καὶ οἱ τὸ, Ἀνύτω, ποιήσαντες παρὰ τὸ, Ἀνύω. — 5. Ὑπολιπεῖν.) Εἰς τοῦτο δεῖν τρέπειν ἔγνωμεν τὸ παρ' ἡμῶν κατ' ἐνεστώτα, Ὑπολείπειν. — 6. Λαβόντες.) Ἰσὺν δύνανται ἐνταῦθα τῷ ἐντυχόντες, ἢ ἀντιταξάμενοι ἐντέχνως τε καὶ ῥητορικῶς ἄμ. Τὸ γὰρ τοσά-

τας μυριάδας Περσῶν οὕτως ὀλίγοις Ἑλλήσιν εἰς χεῖρας ἔλθειν, ταῦτον ἂν δῆπου τῷ λαβεῖν αὐτοὺς ἦν ἄνευ πολέμου, εἰ καὶ μικρὸν τι τῆς Ἑλληνικῆς ἀρετῆς ἐνῆν αὐτῶν τοῖς ψυχαῖς. — 7. ἑξακισχιλίους.) Καὶ μὴ ὁ Ξενοφῶν (Κύρ. Ἀναβ. Ε, γ', 4) ὁμοῦ τι μυρίους μὲν λέγει τοὺς Κύρῳ συναναβάντας τῶν Ἑλλήνων, ὀκτακισχιλίους δὲ πρὸς τοῖς ἑξακοσίῃς τοὺς ἀνασθεντας εἰς τὴν Ἑλλάδα. — 8. Οὐκ ἀριστίνδην μὲν.) Περιττὸς ὁ, Μὲν, ὥς τῶν γραψάντων ἀμαρτία. — 9. Προδιδόμενους.) Ταύτην προειλόμην τὴν γραφὴν ἐξ ἀντιγραφῶν, ἐν οἷς καὶ τοῦμιν, ἀντὶ τοῦ, Προδιδόμενους. — 10. Μεθ' οὗ συνηκολούθησαν.) Πολλάκις Ἰσοκράτης, καθὰ καὶ ἕτεροι τῶν δοκίμων ῥητόρων, τὸ, Ἀκολουθῶ, οὐ πρὸς δοτικὴν, ἀλλὰ πρὸς γενικὴν διὰ μέσης προθέσεως συνάπτει. Σεσημειώσθαι δὲ τοῦτο διὰ τοὺς Γραμματικούς· καὶ γὰρ Φρόνυχος (σελ. 154) καθάπτεται Λυσίου, εἰπόντος, »Τὸν παῖνδα τὸν ἀκολουθοῦντα μετ' αὐτοῦ· ἐχρῆν γὰρ, κατὰ γε Φρόνυχον, εἰπεῖν, »Τὸν ἀκολουθοῦντα αὐτῷ». Πότερον οὖν, ὡ φίλα μειρακίλλια, ὅσοι περὶ τὴν Ἑλλάδα πονεῖσθε φωνήν, Λυσίαν τε καὶ Ἰσοκράτην ἀμαρτάνειν ὑποληπτέον, ἢ

εἴλετο περὶ τοὺς Θεοὺς ἐξαμαρτεῖν, ἢ πρὸς ἐκείνους ἐκ τοῦ φανε-
ροῦ διαγινώσασθαι. Διαμαρτῶν δὲ τῆς ἐπιβουλῆς, καὶ τῶν στρα-
τιωτῶν συμμεινάντων, καὶ καλῶς ἐνεγκάντων τὴν συμφορὰν,
ἀπιοῦσιν αὐτοῖς Τισαφέρην καὶ τοὺς ἱππέας συνέπεμψεν, ὅφ' ὧν
ἐκείνοι πρὸς πᾶσιν ἐπιβουλευόμενοι τὴν ὁδὸν ὁμοίως διεπορεύθη-
σαν, ὥτ' περ ἂν εἰ προπεμπόμενοι, μάλιστα μὲν φοβούμενοι τὴν
ἀοίκητον τῆς χώρας, μέγιστον δὲ τῶν ἀγαθῶν νομίζοντες, εἰ τῶν
πολεμίων ὡς πλείστοις ἐντύχοιεν. Κεράλαιον δὲ τῶν εἰρημένων
ἐκείνοι γάρ,¹¹ οὐκ ἐπὶ Μυσῶν λείαν¹² ἐλθόντες, οὐδὲ κόμην κατα-
λαβόντες, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν τὸν βασιλέα στρατεύσαντες, ἀσφαλέστερον

Φρόνιχον; ἐγὼ μὲν οἶμαι Φρόνιχον, εἰ
μὴ μαίνομαι γε. — 11. Κεράλαιον δὲ
τῶν εἰρημένων· ἐκεῖνοι γὰρ κ. τ. λ.)
Κατ' ἑλλειψιν ὁμοίαν τῇ περὶ ἥ; ἐν
τοῖς πρόσθεν (σελ. 49) ἐμνημόνευστα,
ἀντὶ τοῦ, Κεράλαιον δὲ τοῦτο ἐστὶ
τῶν εἰρημένων, ὅτι ἐκεῖνοι κ. τ. λ. ὁ
δὲ νοῦς, Ἵνα δὲ συνελθὼν εἰς ἐν τὰ
εἰρημένα καὶ ὅσον ἐν κεφαλῇ συνα-
ριθμήτας εἴπω, ἐκεῖνοι κ. τ. λ. — 12.
Ἐπὶ Μυσῶν λείαν.) Ἐξ ἡμετέρας διορ-
θώσεως, ἀντὶ τῆς διαφύρους ἡμαρτη-
μένης, καὶ ἄλλως ὑπ' ἄλλων διορθω-
μένης γραφῆς. Αἱ μὲν γὰρ ἀρχαῖαι
ἐκδόσεις συμφωνοῦσι τοῖς πλείστοις τῶν
ἀντιγράφων φέρονται, ἢ διορθωμένες,
ΕΠΙ ΜΕΛΑΙΩΝ, ἢ ἡνομήνας ΕΠΙΜΕ-
ΛΕΙΑΝ, εἰσὶ δ' αἱ καὶ, ΕΠ' ΑΜΕΛΕΙΑΝ·
ἐν δὲ τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, ἐρέρετο μὲν
προδῆλως, Ἐπιμέλειαν, ἔπειτα δὲ τις,
ἀποξέσας τὴν μέσην συλλαβὴν, ἔτρεψεν
εἰς τὸ, ΕΠΙ ΛΕΙΑΝ. Τῶν ὑπομνηματι-
στῶν δὲ ὁ μὲν τις διώρθου γράφων
βυρβάτως, ΕΠΙ ΓΕ ΛΕΙΑΝ, Οὐλόριος
δὲ, οὐδὲν ἄλλου Ἑλληνικῶς, ΕΠΙ ΜΕΝ
ΛΕΙΑΝ· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ὁ Μὲν ἢ
ὁ Γὲ σύνδεσμος οἰκεῖος τῷ προκειμένῳ
χωρίῳ. Ταύτην ὁμοῦς τὴν τοῦ Οὐολρίου
διώρθωσιν ἐπεδέξαντο οἱ πρὸ ἐμοῦ πλὴν
Συνεράνου, ὃς ἐφύλαξε τὸ ἐπιμέλειαν,
καὶ Αὐγέρου, προσελόμενον γράφειν, Ε-
πί λείαν. Ὡς δὲ, χαίρειν ἑάσαντες
τάς διαφύρας ταύτας γραφάς τε καὶ
διορθώσεις, γραπτέον ὑπελάδομεν εἶναι,
ΕΠΙ ΜΥΣΩΝ ΛΕΙΑΝ· ἐστὶ γὰρ ὁ νοῦς
τοῦ χωρίου περιφανὴς οὗτος, Ἐκεῖνοι
γὰρ οἱ συναναθάντες τῷ Κυρεῖω Ἑλλη-
νες, οὐκ ἐλθόντες ἐπὶ Μυσῶν ληστείαν,
ὥς ρησιν ἢ παροιμίᾳ, τούτῳ ἐπ'
ἐκκαταφρονήτους τινάς, καὶ ὑπὸ τοῦ
τυχύντος ὁτιοῦν κἀπὶ αἰτοῦντος, οἷοί

περ ἦσαν οἱ Μυσοὶ, οὐδὲ κόμην κατα-
λαβόντες, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν τὸν βασιλέα
τὸν ποταγορευόμενον Μέγαν, καὶ πλεί-
στον ἀνθρώπων τε καὶ πόλεων δεσπό-
ζοντα, στρατεύσαντες, ἀσφαλέστερον
ἀνεχώρησαν κ. τ. λ. Ἔστι δὲ τὸ, Μυ-
σῶν λείαν, παροιμία ἐπὶ τῶν ευχερῶς
διασπαζομένων, τὴν ἀρχὴν λαβούσα,
ὥς ρησι Δῆμιον (παρὰ Ἀρποκρατ. λέξ.
Μυσῶν λείαν) ἀπὸ τῶν καταθραμνόντων
ἀστυγεϊτόνων τε καὶ λητῶν τὴν Μυ-
σίαν κατὰ τὴν τοῦ Τηλέρου τοῦ βασι-
λέως ἀποδημίαν. Μνημονεύει δὲ τῆς
παροιμίας καὶ Δημοσθένης (περὶ Στεφ.
σελ. 248) ἐν ὅς ρησιν ὅτι καὶ ἡ ἀντι-
τάττεσθαι τῷ Μακεδόνι καὶ μὴ περιο-
ρᾶν Μυσῶν λείαν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενην
τὴν Ἑλλάδα, τούτῳ μὴ ἀνάνδρους,
ὥσπερ Μυσοὺς, ἀνέχεσθαι τοὺς Ἑλλη-
νας ἀδικουμένους ὑπὸ Φιλίππου. Ἐξη-
γεῖται δὲ, πως καὶ Ἀριστοτέλης αὐτὴν
(Ῥητορικ. Α, 16) «Καὶ τοὺς ὑπὸ πολλῶν
ᾠδικηθέντας καὶ μὴ ἐπεξεληθέντας, ὡς
οὐτάς, κατὰ τὴν παροιμίαν, τούτους,
»Μυσῶν λείαν». Μυσοὺς δὲ νοητέον
τοὺς περὶ τὸν Ὀλυμπον πρὸς τῇ Φρυ-
γίᾳ τε καὶ Βιθυνίᾳ, οὗτοι κληθέντες
ἀπὸ τοῦ δένδρου τῆς Ὀξύνης, ἣν Μυσὴν
ὠνόμαζον οἱ Ἀυδοὶ· πολλὴ δὲ ἡ Ὀξύς
κατὰ τὸν Ὀλυμπον (Στροβ. ΙΒ, σελ.
572, καὶ Στεφ. περὶ Πολ. λέξ. Μυσία),
ἢ μέχρι δεῦρο παρ' ἡμῖν μὲν, Ὀξύς,
τῷ Ἑλληνικῷ καλεῖται ὀνόματι, παρὰ
δὲ τοῖς Τούρκοις, Μουσῆς, τῇ Ἀυδικῇ
κλησεῖ. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ευ-
χερῶς ἀδικουμένων Μυσῶν, μακρότερα
τοῦ προτήκοντος, ἵνα μὴ καὶ τις τῶν
ἀγαν εὐλαβουμένων τὰς διορθώσεις,
δυσχερᾶνας τὴν μεταβολὴν τοῦ χωρίου,
Μυσῶν λείαν ποιεῖσθαι με φῆσιν τοὺς
Ἰσοκράτους λόγους· μεταξὺ δὲ ἐπὶ

κατέβησαν τῶν περὶ φιλίας αὐτῶν¹³ πρεσβυνόντων. Ὡστε μοι δοκοῦσιν ἐν ἅπασι τοῖς τόποις σαφῶς ἐπιδειχθαι τὴν αὐτῶν μαλακίαν. Καὶ γὰρ ἐν τῇ παραλία τῆς Ἀσίας, πολλὰς μάχης ἡττηνται, καὶ διαδάντες εἰς τὴν Εὐρώπην δίκην ἔδοσαν (οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν κακῶς ἀπώλοντο, οἱ δὲ αἰσχρῶς ἐσώθησαν), καὶ τελευτώντες ἐπ' αἰτοῖς τοῖς βασιλείοις καταγέλαστοι γέγονασι.

§ 41. Καὶ τούτων οὐδὲν ἀλόγως γέγονεν, ἀλλὰ πάντα εἰκότως ἀποδέδωκεν· οὐδὲ γὰρ οἶόν τε τοὺς οὕτω τρεφομένους καὶ πολιτευομένους, οὔτε τῆς ἄλλης ἀρετῆς μετέχειν, οὔτε ἐν ταῖς μάχαις τρόπαιον ἵστασθαι τῶν πολεμίων. Πῶς γὰρ ἂν ἐν τοῖς ἐκείνων ἐπιτηδεύμασιν ἐγγενέσθαι δύναιτ' ἂν ἡ στρατηγὸς δεινός, ἡ στρατιώτης ἀγαθός, ὧν τὸ μὲν πλεῖστον ἐστὶν ὄχλος ἄτακτος,² καὶ κινδύνουν ἄπειρος, πρὸς μὲν τὸν πόλεμον ἐκλελυμένος, πρὸς δὲ τὴν δουλείαν ἄμεινον τῶν παρ' ἡμῖν οἰκετῶν πεπαιδευμένος; οἱ δὲ ἐν ταῖς μεγίσταις δοξαῖς ὄντες αὐτῶν, ὀμάλως³ μὲν, οὐδὲ κοινῶς,⁴ οὐδὲ πολιτικῶς,⁵ οὐδεπώποτ' ἐδίωσαν, ἅπαντα δὲ τὸν χρόνον διήγουσιν εἰς μὲν τοὺς, ὑβρίζοντες, τοῖς δὲ δουλεύοντες, ὥσπερ ἄνθρωποι μάλιστα τὰς φύσεις διεφθαρμένοι καὶ τὰ μὲν σώματα διὰ τοὺς πλούτους τρυφῶντες, τὰς δὲ ψυχὰς διὰ τὰς μοναρχίας ταπεινάς καὶ περιδεῖς ἔχοντες, ἐξεταζόμενοι δὲ πρὸς αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις,⁶ καὶ προκυλινδούμενοι,⁷ καὶ πάντα τρόπον μικρὸν φρο-

τὰ ἐξῆς. — 13. Αὐτῶν.) Οὕτω φέρεται ἐν ἅπασι τοῖς ἀντιγράφοις, ἐν οἷς καὶ τοῦμὺν. Οὐλοῦντο δὲ διορθώσαντος, παρελήφην ὁ Στέφανος, καὶ ἕτεροι κείνοι τοῦν ἐκδοτῶν, τὸ, Αὐτοῦ, ἀναφρονιδῶς πρὸς τὸ προηγησάμενον, Βασιλεία. Ἔστι μὲν τι καὶ τὸ, Αὐτῶν, κατὰ χώραν ἑόντας, ἢ πρὸς τοὺς Πέρσας ἀναφέρειν, ἢ καὶ κατ' ἔμφασιν πρὸς τὸ, Πρεσβυνόντων, συνάπτειν, κατὰ τοιούτῃ τινι νοῦν. Καὶ περ ἐπ' αὐτῶν τὸν βασιλικὴν στρατεύσαντες, ἐπανήλθον ἀσφαλέστερον οὐ τῶν τυγχάνον, ἀλλὰ καὶ ΑΥΤῶΝ τῶν πρεσβυνόντων περὶ φιλίας, οἷς οὐχ ὅσιον οὐδ' ὅτιον ἐνοχεῖν.

§ 41. 2. Ἄν τὸ μὲν πλεῖστον ἐστὶν ὄχλος ἄτακτος . . . τῶν δὲ θείων μάλλιν ἢ τῶν ἀνθρώπων καταρρονούντες.) Θυμωσὶα καὶ σφῆδον ἐμφυγῶς εἰκὼν ταπεινοῦ καὶ ἀνδραποδίδους ἥθους· τοιοῦτοι γὰρ ἅπαντες οἱ θυμωζόντες καὶ κολακίζοντες τοὺς τυράννους, ἀνδραποδα μᾶλλον ἢ ἄνδρες προφανῆ τὰ στίγματα τῆς δουλείας ἐπιδεικνύμενοι, εἰς μὲν τοὺς ἡττοὺς ὑβρίζοντες, πρὸς δὲ

τοὺς μέγα φρονούντας οὐδὲ ἀνέναισι τὰς θρεῖς τολμώντες. — 3. Ὀμάλως.) Ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ψυχῆς καταστάσει τοῦτο γὰρ ἐνταῦθα δύναται τὸ «Ὀμάλως ἐδίωσαν» ἢ ὅθλου καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς, «Τὰ μὲν ταπεινῶς καὶ δ' ὑπερηφάνως ζῶντες.» Ἄπαντα γὰρ ἀνῶμαλα καὶ ἀνέτρα τὰ τῶν δούλων, ἐλπίδες, φόβοι, χαῖραι, λύπαι, μεγαλορροῦναι, μικρορροῦναι, ἀλλήλαις διαδεχόμεναι, καὶ κυμαίνονται τὰς ἀνδραποδίδους αὐτῶν ψυχὰς. — 4. Κοινῶς.) Ἐξ ἰσῶν τοῖς ἄλλοις. — 5. Πολιτικῶς.) Ὡς περὶ χρῆ τῶν ἐν Πολιτείᾳ, τοιούστιν ἰσονομίᾳ, καὶ μὴ τυραννίᾳ, βιούντα. — 6. Ἐξεταζόμενοι δὲ πρὸς αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις.) Οὐκ ὀρθῶς ὁ Σουῖδας (Α, σελ. 768) ἐξηγήσατο τὸ χωρίον τοῦτο διὰ τοῦ, «Λεξιθούμενοι ἐν τοῖς βασιλείοις» σημαίνει γὰρ τὸ μᾶλλον τὸ ἀνατρεφόμενοι καὶ ἐνδιατροιθόντες, ἢ, ὡς φησὶν Ἀρσενάκιον (λέξ. Ἐξετάζειν) τὸ ὀρώμενοι. — 7. Προκυλινδούμενοι.) Ἐν αργῇ τῇ μεταφορᾷ, καὶ προσκλινόμενα μάλιστα τῇ τῶν ἀνδραποδῶν βίῳ ὀρθοὶ γὰρ βαίνειν οὐκ ἔμαθεν, οὐδὲ μα-

νεῖν μελετῶντες.⁸ Σινητὸν μὲν ἄνδρα προσκυνοῦντες, καὶ δαίμονα προσαγορεύοντες,⁹ τῶν δὲ θεῶν μᾶλλον ἢ τῶν ἀνθρώπων καταφρονῶντες. Τοιγαροῦν οἱ καταβαίνοντες αὐτῶν ἐπὶ θάλατταν, οὓς καλοῦσι σατράπας, οὐ καταίσχυνουσι τὴν ἐκείνων παιδείυσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἡθεσι τοῖς αὐτοῖς διαμένουσι, πρὸς μὲν τοὺς φίλους ἀπίστω, πρὸς δὲ τοὺς ἐχθροὺς ἀνάνδρως ἔχοντες· καὶ τὰ μὲν ταπεινῶς, τὰ δὲ ὑπερηφάνως ζῶντες· τῶν μὲν συμμάχων καταφρονῶντες, τοὺς δὲ πολεμίους θεραπεύοντες. Τὴν μὲν γε μετ' Ἀγησίλαου στρατιάν, ὀκτὼ μῆνας ταῖς ἑαυτῶν δαπάναις διέθρεψαν, τοὺς δὲ ὑπὲρ αὐτῶν κινδυνεύσαντας, ἐτέρου τοσούτου χρόνου¹⁰ τὸν μισθὸν ἀπεστέρησαν· καὶ τοῖς μὲν Κισθίην¹¹ καταλαβοῦσιν ἐκ τὸν τάλαντα δένειμαν, τοὺς δὲ μεθ' ἑαυτῶν εἰς Κύπρον στρατεύσανμένους, μᾶλλον ἢ τοὺς αἰχμαλώτους ὕβριζον. Ὡς δὲ ἀπλῶς εἰπεῖν, καὶ μὴ καθ' ἕκαστον, ἀλλ' ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ,¹² τίς ἢ τῶν πολεμησάντων αὐτοῖς οὐκ εὐδαιμονήσας ἀπῆλθεν, ἢ τῶν ὑπ' ἐκείνοις γενομένων οὐκ αἰκισθεὶς τὸν βίον ἐτελεύτησεν; οὐ Κόνωνα μὲν, ὃς ὑπὲρ τῆς Ἀσίας στρατηγήσας τὴν Λακεδαιμονίαν ἀρχὴν κατέλυσε, ἐπὶ θανάτῳ¹³ συλλαβεὶν ἐτόλμησαν; Θεμιστοκλέα

θήγονταί ποτε. — 8. Καὶ πάντα τρόπον μικρὸν φρονεῖν μελετῶντες.) Σημειῶται ὅτι οὐκ εἶπε, Μικρὸν φρονῶντες, ἀλλὰ, Μικρὸν φρονεῖν μελετῶντες, ἐπεὶ οὐδὲ ὁ Σταγειρίτης φιλόσοφος ἀνάξιον ἡγήσατο σημειώσεως τὸ χωρίον. Ἔστι γάρ, Ὡς περὶ μᾶλλον τὸ μικρὸν φρονεῖν μαυθάνοντες, τοῦτο καθ' ἡμέραν ποικιλοῦντες καὶ ἐν τούτῳ γυμναζόμενοι. «Μελετᾷ (καθ' ἑαυτοῦ)», ὡσεὶ ἐπιμαλεῖται, γυμναζέται. Μελετᾷ γὰρ ἁπλῶς, καὶ, «Μελετῇ τῇριον . . . σχολεῖον». Ὑπονοεῖν δὲ παρέχει ἡ τῆς λέξεως σημασία, μήποτε ἡ περὶ τοῦ προκειμένου χωρίου κρίσις Ἀριστοτέλους (Ῥητορ. Γ, 1) ἀβλεψίᾳ τῶν γραφάντων ἡμάρτηται, «Πάντα τρόποι μικρὸν φρονεῖν μελετῶντες· τὸ γὰρ Μελετᾷ ἈΓΕΙΝ τί ἐστι»· εἰ γὰρ καὶ ἀληθὲς τὸ, Μελετᾷν μικρὸν φρονεῖν, πλεον τὶ βούλεται λέγειν τοῦ ἀπλῶς μικρὸν φρονεῖν, ἀλλ' οὐ περὶ αὐτῆς εἰς ὃ λόγος τῷ φιλοσόφῳ, πολλῶς δὲ μᾶλλον περὶ οὗ ἐκείνος λέγει, τοῦ Πρόδρομοις ποιεῖν διὰ τῶν μεταφορῶν. Μήποτε οὖν ἔγραψεν Ἀριστοτέλης, « . . . Τὸ γὰρ Μελετᾷν ἈΣΚΕΙΝ τί ἐστι.» — 9. Καὶ δαίμονα προσαγορεύοντες.) Θεοὺς γὰρ ἐκάλουν τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν οἱ Πέρσαι. Διὸ καὶ Αἰσχύλος χορὸν παράγει τῶν ἐν τοῖς βασιλείοις προκυλινδουμένων τούτων κολακῶν λέγοντα πρὸς τὴν γυναῖκα Δαρείου μητέρα τοῦ Ξέρξου (Περσ. 155),

Θεοῦ μὲν εὐνάτειρα Περσῶν, θεοῦ δὲ καὶ μήτηρ ἔφυς.

— 10. Ἐτέρου τοσούτου χρόνου.) Τούτῳ, μηνῶν ἑκατάδεκα· ἀνωτέρω δὲ (σελ. 66), πεντεκαίδεκα μηνῶν εἴρηκε.

— 11. Κισθίην.) Ὁ Ἀρποκρατίων, ὁ ὅς ἐστι Θράκης, ἐξέλαβε τὴν παρ' Ἰσοκράτει ταύτην Κισθίην, ἣν ὁ μὲν Σουίδας Κισθίην, γράφει, ὁ δὲ Ἡούχιος, Κισθίην, ὅρος καὶ πόλιν Θράκης λέγων. Στράβων δὲ (σελ. 606) πόλιν Διολίδος κατέναντι Λέσθου, οὐ μακρὰν ἀπέχουσαν Ἀδραμυτείου, Κισθίην καλεῖ, ἥς καὶ ὁ Βυζάντιος Στέφανος (λέξ. Πάσσα) μνημονεύει. Ἀδελφὸν ὅποτε τῶν τούτων λέγει ἐνταῦθα Ἰσοκράτης· πλὴν εἰ μή τις διατεινέτο τρίτην ἄλλην Κισθίην, νῆσον καὶ πόλιν ὁμώνυμον τὴν πρὸ τῆς Λυκίας, ὑπάρξει, ἣν ἡ συνήθεια ταύτην Καστελλόριζο καλεῖ, παρὰ τῶν Ἰταλῶν (Castel rosso) λαβοῦσα τὸν ὄνομα. Ἀλλὰ ταύτην ὁ Κελλάριος, ὁ Δαμυλλῆς καὶ ἕτεροι Γεωγράφοι, ἐξ ἡμαρτημένης γραφῆς ἔλαβον· τῆς παρὰ τῷ Στράβωνι (σελ. 666), ὡς ἔδοξε τίσι τῶν κριτικῶν. — 12. Ἐπὶ τὸ πολὺ.) Παρέλκηται τὸ ἄρβρον ἐξ ἀντιγράφων, οἷς συνάδει καὶ τὸ ἐμὸν. — 13. Ἐπὶ θανάτῳ.) Ἐκ διορθώσεως τοῦ Οὐολφίου, χαίρειν ἔσας τὸ παρὰ τοῖς λοιποῖς οὐχ ἑλληνικόν, Ἐπὶ θανάτῳ. Οὐδὲν γάρ ἐστιν ἕτερον τὸ συλλαβεῖν ἐπὶ θανάτῳ, ἢ συλλαβεῖν

θε, ὃς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος αὐτοὺς κατεναυμάχησε, καὶ μεγίστων θωρεῶν ἤξιώσαν; Καίτοι πῶς χρή τὴν τούτων φιλίαν ἀγαπᾶν, οἱ τοὺς μὲν εὐεργέτας τιμωροῦνται, τοὺς δὲ κακῶς ποιοῦντας οὕτως ἐπιφυνῶς κολακεύουσι; Περὶ τίνας δ' ἡμῶν οὐκ ἐξαμαρτάνουσι; Ποῖον δὲ χρόνον διαλελοίπασιν οὐκ ἐπιβουλεύοντες τοῖς Ἕλλησι;¹⁴ Τί δ' οὐκ ἐχθρόν αὐτοῖς ἔστι τῶν πᾶρ' ἡμῶν; οἱ καὶ τὰ τῶν θεῶν ἐδῆ,¹⁵ καὶ τοὺς νεῶς συλᾶν ἐν τῇ προτέρῃ πολέμῳ καὶ κατακαίειν ἐτόλμησαν; Διὸ καὶ τοὺς Ἴωνας¹⁶ ἄξιον ἐπαινεῖν, ὅτι τῶν ἐμπροσθέντων ἱερῶν ἐπηράσαντο εἴτε τινές¹⁷ οἰκοδομήσαιεν, ἢ πάλιν εἰς τὰ ἀρχαῖα καταστήσαι βουλευθείεν οὐκ ἀποροῦντες

ἐξ ᾧ θανάτωσαι. Ὡς περ οὖν ἀδόκιμον τὸ φάναι, Ἐφ' ὃ θανάτωσαι, παραπλησίως μάχεται τῇ τῶν δοκίμων χρήσει τὸ, Ἐπὶ θάνατον ἄλλως τε καὶ Ἰσοκράτους αὐτοῦ εἰρηκότος ἀλλαχού (Ἑλέν. ἐγκώμ. ις'). «Οὐδὲν δὲ εὐθυμότερον ὠδῶντες τῶν ΕΠΙ ΘΑΝΑΤΩ συνειλημμένων.» — 14. Ποῖον δὲ χρόνον διαλελοίπασιν οὐκ ἐπιβουλεύοντες τοῖς Ἕλλησι; Περὶ τὴν ἀνταῦθα ἡ ἀρνησις, εἴτε τῶν γραφάντων ἀβελβία εἰς τὸ χωρίον εἰσπρήτασα, εἴτε καὶ τοῦ Ῥήτορος παρενεχθέντος ὑπὸ τῆς κατὰ τῶν βαρβάρων ὀργῆς· ἐν γὰρ ταῖς ταῦτα αὐτὰς ἐρωτήσεσιν (αἱ ποῦ ἔχουσι ἐναγώνιος) τότε χώρα ἔχει ἡ ἀρνησις, ὅταν ἡ ὑπονοουμένη ἀπόκρισις ἢ καταφατικὴ ταύτης δ' ἀποφατικῆς οὕσης ἐξ ἀνάγκης ἀνευ ἀρνήσεως γίνεται ἡ ἐρώτησις. Οὐκ ἄκαιρον δὲ καὶ παραδείγμασι τὸ λεγόμενον πιστώσαι, ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ Πανηγυρικοῦ λαθόντας, οὐκ ἀλλαχθέντων οἶον, «Τίς ΟΥΚ εὐδαιμονήσας ἀπῆλθεν; ἀρνητικῶς διὰ τὴν ὑπονοουμένην καταφατικὴν ἀπόκρισιν, Πάντες; εὐδαιμονήσαντες ἀπῆλθον.» Περὶ τίνας δὲ ἡμῶν ΟΥΚ ἐξαμαρτάνουσι; διὰ τὴν ἀπόκρισιν, Περὶ πάντας ἐξαμαρτάνουσι. «Τί δ' ΟΥΚ ἐχθρόν αὐτοῖς ἐσσί;» διὰ τὴν ἀπόκρισιν Πάντα ἐχθρὰ αὐτοῖς ἐστί. Ἐκ δὲ τοῦ ἐναντίου, «Πῶς ἡ χρή τὴν τούτων φιλίαν ἀγαπᾶν;» ἀνευ ἀρνήσεως, διὰ τὴν ὑπονοουμένην μετ' ἀρνήσεως ἀπόκρισιν, Οὐδαμῶς χρή τὴν τούτων φιλίαν ἀγαπᾶν· εἰ γὰρ ἡβούλετο ὑπονοεῖν καταφατικὴν ἀπόκρισιν, «Χρή τὴν τούτων φιλίαν ἀγαπᾶν» ὅριε μετ' ἀρνήσεως ἐρωτῆται, «Πῶς ΟΥ χρή τὴν τούτων φιλίαν ἀγαπᾶν;» Ὡς αὐτὸς τοῖνον καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τῆς ἀποκρίσεως οὕσης ἀρνητικῆς, Οὐδένα χρόνον διαλελοίπασιν ἐπιβουλεύοντες, ὡς εἶπεν ἡ ἐρώτησις εἶναι, Τίνα δὲ χρό-

νον διαλελοίπασιν ἐπιβουλεύοντες; Ὁδύριος δὲ ἀποδοκιμάζων καὶ αὐτὸς τὴν ἀρνησιν, ταυτὴν ἐπενοήσας θρησκείαν τῆς φράσεως, ἀναλῶν εἰς τὸ, «Τίνα δὲ χρόνον διαλελοίπασιν, καθ' ὃν οὐκ ἐπιβουλεύταν.» — 15. Τὰ τῶν θεῶν ἐδῆ. Τὰ ἀγάλματα, περιαιρούντες δηλονότι τὸν χρυσοῦν κόσμον. Διπλῶν δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ Περὶ τῆς ἀντιδόσεως «Φειδῶν τὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἔδος ἐργασάμενον». Σημαίνει δ' ἄλλως ἢ λίξις καὶ αὐτὰ τὰ ἱερὰ, τούτεστι τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν· θέναι καὶ Ἐδᾶς καθ' Ἡσύχιον, οἱ ἱερεῖς, παρὰ τὴν, Ἐδῆς, εὐθείαν. — 16. Ἴωνας. Διστάζουσί τινας περὶ τοῦ ὀνόματος· οὐ γὰρ τοὺς Ἴωνας ἀλλ' ἀπλῶς τοὺς Ἕλληνας ὁμοίαν τὴν ὄρκον τοῦτον παραδεδώκασι, ὅτι Λυκοῦργος (Κατὰ Διοκράτ. ιθ') καὶ Διόδορος ὁ Σικελιώτης, (Ιά, κβ'). Ἐπειροὶ δὲ πιθανώτερον ὑπεκρίνατο τὸ ἐν τοῖς ἰσῶσι συμβᾶν εἰς ἅπαντας ἀνεπαχθῆναι τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ἀξίον δὲ καὶ τὸν ὄρκον αὐτὸν ἀναγράψαι· ἔχει δὲ οὕτως. «Οὐ ποιήσομαι περὶ ὑπείκτους τὸ ζῆν τῆς ἐλευθερίας, οὐδὲ καταλείψω τοὺς ἡγεμόνας, οὔτε ζώντας οὔτε ἀποθανόντας, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τελευτήσαντας τοὺς συμμάχων ἅπαντας θάψω καὶ κρατήσας τῆς πολέμου τοὺς βαρβάρους, τῶν μὲν ἡμαχασμένων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πόλεων οὐδεμίαν ἀνάστατον ποιήσω, τὰς οὐδὲ τὰ τοῦ βαρβάρου προσηλόμενας ἀπάτας δεκατεύσω. ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΤΩΝ ΕΜΗΡΗΣΘΕΩΝΤΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΒΑΛΘΕΝΤΩΝ ΥΠΟ ΤΩΝ ΒΑΡΒΑΡΩΝ ΟΥΔΕΝ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΩ ΠΑΝΤΑΠΟΕΙΝ, ΑΛΛ' ΥΠΟΜΗΝΗΜΑ ΤΟΙΣ ΕΠΙΤΟΜΟΜΕΝΟΙΣ ΕΑΣΘ ΚΑΤΑΔΕΙΠΡΕΣΘΑΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΒΑΡΒΑΡΩΝ ΑΣΕΒΕΙΑΣ.» — 17. Εἴτε τινές. Ἐξ ἑτέρων διαδο-

σεως (Σημ. εἰς τὸν Ἡρόδοτ. Ε, ρδ'), ὅν

ἐπόθεν¹⁸ ἐπισκευάτωσιν, ἀλλ' ἵνα ὑπόμνημα τοῖς ἐπεγγεγομένοις ἢ τῆς τῶν βαρβάρων ἀπεθείας, καὶ μηδεὶς πιστεύῃ τοῖς τοιαῦτα εἰς τὰ τῶν Σεῶν ἔδη ἐξικυρτεῖν τολμήσασιν, ἀλλὰ καὶ φυλάττωνται, καὶ δεδῶσιν, ὀρῶντες αὐτοὺς, οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀναθήμασι, πολεμήσαντας.

§ 42. Ἐγὼ δὲ καὶ περὶ τῶν πολιτῶν τῶν ἡμετέρων πολλὰ τοιούτα διελθεῖν. Καὶ γὰρ οὗτοι πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους, ὅσοις πεπολεμήκασι, ἅμα διαλλάττονται καὶ τῆς ἔχθρας τῆς προγεγενημένης ἐπιλανθάνονται, τοῖς δ' ἡπειρώταις,² οὐδ' ὅταν ἐὺ πάσχωσι, χάριν ἴσασιν οὕτως ἀείμνηστον πρὸς αὐτοὺς τὴν ὀργὴν ἔχουσι. Καὶ πολλῶν μὲν οἱ πατέρες ἡμῶν Μηδισμοῦ θάνατον κατέγνωσαν, ἐν δὲ τοῖς συλλόγοις ἔτι καὶ νῦν ἀράς ποιοῦνται, πρὶν ἄλλο τι χρηματίζειν,³ εἴ τις ἐπικηρυκεῖται Πέρταις⁴ τῶν πολιτῶν. Εὐμολπίδαι δὲ καὶ Κήρυκες⁵ ἐν τῇ τελετῇ τῶν μυστηρίων, διὰ τὸ τούτων μίσος, καὶ τοῖς ἄλλοις βαρβάροις εἰργασθαι τῶν ἱερῶν, ὥσπερ τοῖς ἀνδροφόνοις, προαγορεύουσιν. Οὕτω δὲ φύσει πολεμικῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχομεν, ὥστε καὶ τῶν μύθων ἡδίστα συνδιατρίβομεν τοῖς Τρωϊκοῖς καὶ Περσικοῖς, δι' ὧν ἔστε πυνθάνεσθαι τὰς ἐκείνων συμφοράς. Εὐροὶ δ' ἄν τις ἐκ μὲν τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους, ὕμνους πεπονημένους, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς Ἑλληνας, θρήνους ἡμῖν γεγεννημένους· καὶ τοὺς μὲν ἐν ταῖς ἐορταῖς ἀδομένους, τῶν δὲ ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἡμᾶς μεμνημένους. Οἷμαι δὲ καὶ τὴν Ὀμήρου ποιήσιν μείζω λαβεῖν δόξαν, ὅτι καλῶς τοὺς πολεμήσαντας τοῖς βαρβάροις ἐνεκωμίασε, καὶ διὰ τοῦτο βουλήθηναί τοὺς προγόνους ἡμῶν ἔντιμον αὐτοῦ ποιεῖναι τὴν τέχνην, ἔν τε τοῖς τῆς μουσικῆς ἄθλοις,⁶ καὶ τῇ παιδεύσει τῶν νεωτέρων,

παρείληψεν καὶ ὁ Αὐγῆρος, ἀντὶ τοῦ, Εἰ τινας. — 18. Ὁπόθεν.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου. ἀντὶ τοῦ, ὅθεν.

§ 42. 2. Τοῖς δ' ἡπειρώταις.) Τοῖς Πέρταις. — 3. Χρηματίζειν.) Περὶ τῶν κοινῶν διαλέγεσθαι (Ἐπιθεὶ τὰς εἰς τὸν Πλάτωνα σημ. Β, σελ. 347). — 4. Εἴ τις ἐπικηρυκεῖται Πέρταις.) Εἴ τις περὶ φιλίας καὶ διαλλαγῶν κήρυκας πέμπει πρὸς τοὺς Πέρτας, καθὼς ἐξηγεῖται ὁ Ἀποκρατίων (λέξ. Ἐπικηρυκτεῖα). Διδακτικὸν δὲ τὸ χωρίον ἐκ τούτου γὰρ μαθεῖν ἔξεστιν ὅτι τοὺς περὶ τῶν κοινῶν συλλόγους ἀραὶ ταῖς κατὰ τῶν Περσῶν προκαταλέξεσθαι δεῖν εἰήθησαν. Διὸ καὶ ὁ χαριέστατος Ἀριστοφάνης τὰ ἐν τοῖς ὑποδῶν συλλόγοις γινόμενα εἰς τὸν κατ' Εὐριπίδου γυναικεῖον σύλλογον παραδῶσας μετένεγκε. (Θετμοφ. 335),

Εἴ τις ἐπιβουλεύει τι τῷ δήμῳ κακὸν τῷ τῶν γυναικῶν, ἢ ἐπικηρυκεῖται Εὐρυπίδῃ, Μηδοῖς τ', ἐπὶ βλάβῃ τινί. Γελῶν δ' ἂν ἐπεικῶς δόξειε τὸ διαμείναι τὰς ἐν τοῖς συλλόγοις ἀράς ταύτας ἄχρι τῶν ἱσοκράτους χρόνων, ὁπότε Ἀθηναῖοι συνεμάχουν τοῖς Πέρταις κατὰ Λακεδαιμονίων, εἰ μὴ καὶ ἐρ' ἡμῶν πολλὰ τοιαῦτα παρὰ πολλοῖς πάλαι καταλελυμένων ἔδῶν ὑπαμνήματα καὶ σημεῖα ἐσώζετο μάταια. — 5. Εὐμολπίδαι δὲ καὶ Κήρυκες.) Περὶ τούτου ἐπιθεὶ τὸν Ἠλύχιον (λέξ. Εὐμολπίδαι) καὶ τὸν Ἀποκρατίωνα (λέξ. Κήρυκες). — 6. Ἐν τε τοῖς τῆς μουσικῆς ἄθλοις.) Γραπτέον εἶναι ἡγήσατο ὁ Μόρος, Ἐν τε τοῖς μουσικῆς ἄθλοις, ἀνευ τοῦ Σηλοῦ ἀρθρον ἐγωγα μὲν τοι, εἰ διορθώσεις, χρήξιν ἡγούμενον τὸ χωρίον, ἄγραφον ἂν, Ἐν τε τοῖς μουσικῆς

ἵνα, πολλάκις ἀκούοντες τῶν ἐπῶν, ἐκμανθάνωμεν τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑπάρχουσαν, καὶ ζηλοῦντες τὰς ἀρετὰς τῶν στρατευσαμένων ἐπὶ Τροίαν, τῶν αὐτῶν ἔργων ἐκείνοις ἐπιθυμῶμεν.

§ 43. Ὡστε μοι δοκεῖ πολλὰ λίαν εἶναι τὰ παρακελευόμενα πολεμεῖν αὐτοῖς, μάλιστα δ' ὁ παρὼν καιρὸς ὃν οὐκ ἀφετέον· οὐ σαφέστερον οὐδέν. Καὶ γὰρ αἰσχυρὸν, παρόντι μὲν μὴ χρῆσθαι, παρελθόντος δὲ αὐτοῦ μεμνησθαι. Τί γὰρ ἂν καὶ βουλευθεῖμεν ἡμῖν προσγενέσθαι, μέλλοντες βασιλεῖ πολεμεῖν, ἔξω τῶν νῦν ὑπαρχόντων; Οὐκ Αἴγυπτος μὲν αὐτοῦ καὶ Κύπρος ἀρέστηκε; Φοινίκη δὲ καὶ Συρία διὰ τὸν πόλεμον ἀνάτταται γεγόνασιν; Τύρος δὲ, ἐφ' ἣ μέγα ἐρρόνησεν, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐκείνου κατεῖληπται; Τῶν δὲ ἐν Κιλικίᾳ πόλεων τὰς μὲν πλείστας οἱ μεθ' ἡμῶν ὄντες ἔχρυσιν, τὰς δὲ οὐ χλεπόν· ἐστὶ κτήτασθαι, Λυκίαν δ' οὐδὲ εἰς πώποτε Περσῶν ἐκράτησεν. Ἐκατόμνος² δ' ὁ Καρίας ἐπίσταθμος, τῇ μὲν ἀληθείᾳ πολὺν ἤδη χρόνον ἀρέστηκεν· ὁμολογῇται δὲ, ὅταν ἡμεῖς βουλευθῶμεν. Ἀπὸ δὲ Κνίδου μέχρι Σινώπης, Ἑλλήνες τὴν Ἀσίαν παρικοῦσιν, οὓς οὐ δεῖ πειθεῖν, ἀλλὰ μὴ κολύειν πολεμεῖν. Καὶ, τοιούτων ὀρμητηρίων³ ὑπαρξάντων, καὶ τοσούτου πολέμου τὴν Ἀσίαν περιστάντος, τί δεῖ τὰ συμβεβημένα λίαν ἀκριβῶς προαγορεύειν; Ὅπου γὰρ μικρῶν μερῶν ἦτους· εἰσὶ, πῶς ἂν διατρίβειν, εἰ πᾶσιν ἡμῖν πολεμεῖν ἀναγκασθεῖν; Ἐχει δὲ οὕτως. Ἐάν μὲν ὁ βάρβαρος ἐρρώμενεστέρως· κατάσχη τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ θαλάττῃ, φρουρὰς μεῖζους ἐν αὐταῖς ἢ νῦν ἐγκαταστήσας, τάχ' ἂν καὶ τῶν νήσων, αἰεὶσι περὶ τὴν ἡπειρον, οἷον Ῥόδον καὶ Σάμον καὶ Χίον, ἐπὶ τὰς ἐκείνου τύχας ἀποκλίναιεν· ἦν δ' ἡμεῖς αὐτὰς πρότεροι καταλάβωμεν, εἰδὼς, τοὺς τὴν Λυδίαν καὶ Φρυγίαν καὶ τὴν ἄλλην τὴν ὑπερκειμένην χώραν οἰκοῦντας, ἐπὶ τοῖς ἐντεῦθεν ὀρρωμένοις εἶναι.⁴ Διὸ δεῖ σπεύδειν, καὶ μηδεμίαν ποιῆσθαι διατριβήν, ἵνα μὴ πάθωμεν, ὅπερ οἱ πατέρες ἡμῶν. Ἐκεῖνοι γὰρ ὑστερήσαντες τῶν βαρβάρων, καὶ προέμενοι⁵ τινὰς τῶν συμμάχων, ἠναγκάσθησαν ὀλίγοι

ἄλλοις. Ἄλλους δὲ Μουσικοῦς, ἢ Μουσικῆς, λέγει, τοὺς περὶ τὰς κορυφὰς, τραγωδίας, καὶ τὰς ἄλλας ἐλευθερίου τέχνας, ἀφ' ὧν καὶ ἐπιδείξεις· «Μουσικὴν (ῥητοὺς δ' Ἠσύχιος), πάσαν τέχνην, καὶ Ἀττικισμὸν.

§ 43. 2. Ἐκατόμνος.) Ἐν τῷ ἐμφ' ἀντιγράφῳ, καὶ τισι τῶν ἀρχαίων ἐκδόσεων, Ἐκατόμνος, ψήδω; διὰ τοῦ ὧ, παρὰ δὲ τῇ Ἀρποριτίῳ (σελ. 141, 167, 194) Ἐκατόμνος, καὶ Ἐκατόμνος. — 3. Ὀρμητηρίων.) Πῆλις, ἢ τόπος ὠχρωμένος

ἐπὶ τὸ Ὀρμητήριον, περιέχων ἅπαντα τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἀναγκαῖα, ὅθεν ὀρμῇ κατὰ τῶν πολέμων, καὶ εἰς ὃν ἀναχωρεῖν ἀναγκῆς ἔξοστι, ὅτε δέου καλεῖται δὲ τοῦτο Place d'armes τῇ τῶν Γάλλων φωνῇ. — 4. Ἐπὶ ταῖς ἐντεῦθεν ὀρρωμένοις εἶναι.) Ἐπὶ τῇ ἐξουσίᾳ τῶν ὀρρωμένων ἐκ τῶν περὶ τὴν ἡπειρον νήσων, οἷον Ῥόδου, Σάμου καὶ Χίου. — 5. Προέμενοι.) Καταλιπόντες, τοῦτέστι μὴ βοηθήσαντες ἐν κερδίῳ ὑπὲρ ὃν ἐγένετο εἰ πρότεροι διέβηνον εἰς

πρὸς πολλοὺς κινδυνεύειν, ἐξόν αὐτοῖς, προτέροις διαβάσιν εἰς τὴν ἡπειρον, μετὰ πάσης τῆς τῶν Ἑλλήνων δυνάμεως, ἐν μέρει⁶ τῶν ἐθνῶν ἑκαστον χειρώσασθαι. Δέδεινται γάρ, ὅταν τις πολεμῇ πρὸς ἀνθρώπους ἐκ πολλῶν συλλεγομένους τόπων, ὅτι δεῖ μὴ περιμένειν,⁷ ἕως ἂν ἀθροισθῶσιν, ἀλλ' ἔτι διεσπαρμένοις αὐτοῖς ἐπιχειρεῖν. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν προεξαμαρτύνοντες, ἅπαντα ταῦτα ἐπηνωρθώσαντο, καταστάντες εἰς τοὺς μεγίστους ἀγῶνας. Ἡμεῖς δ', ἂν σωφρονώμεν, ἐξ ἀρχῆς φυλαξόμεθα, καὶ πειρασόμεθα φθῆναι περὶ τὴν Λυδίαν καὶ περὶ Ἰωνίαν στρατόπεδον τὴν ἐγκαταστήσαντες, εἰδότες, ὅτι καὶ βασιλεὺς οὐχ ἐκόντων ἄρχει τῶν ἡπειρωτῶν, ἀλλὰ μείζω δύναμιν περὶ αὐτὸν, ἐκάστων αὐτῶν, ποιησάμενος ἥς ἡμεῖς ὁπόταν κρείττω διαδιδάσωμεν (ὁ βουλευθέντες⁸ ῥαδίως ἂν ποιήσαιμεν), ἀσφαλῶς ἅπασαν τὴν Ἀσίαν καρπώσόμεθα. Πολὺ δὲ κάλλιον, ἐκεῖνον περὶ τῆς βασιλείας πολεμεῖν, ἢ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητεῖν.

§ 44. Ἄξιον δὲ ἐπὶ τῆς νῦν ἡλικίας ποιήσασθαι τὴν στρατείαν,² ἢ οἱ τῶν συμφορῶν κοινωνήσαντες, αὐτοὶ καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσωσιν, καὶ μὴ πάντα τὸν χρόνον δυστυχοῦντες διαγάγωσιν. Ἰκανὸς γάρ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος ἐν ᾧ τί τῶν δεινῶν οὐ γέγονε; Πολλῶν γάρ κακῶν τῇ φύσει τῇ τῶν ἀνθρώπων ὑπαρχόντων, αὐτοὶ πλείω³ τῶν ἀναγκαίων προσέξυρῆκαμεν, πολέμους καὶ στάσεις ἡμῖν αὐτοῖς ἐμποιήσαντες, ὥστε τοὺς μὲν ἐν ταῖς αὐτῶν ἀνόμῃς ἀπολλύσθαι, τοὺς δὲ ἐπὶ ξένης μετὰ παιδῶν καὶ γυναικῶν ἀλάσθαι, πολλοὺς δὲ, δι' ἔνδεικον τῶν καθ' ἡμέραν, ἐπικουρεῖν⁴ ἀναγκαζομένους, ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τοῖς φίλοις μαχομένους ἀποθνήσκειν. Ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς πώποτ' ἡγανάκτησεν ἄλλ' ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς, ταῖς ὑπὸ τῶν ποιητῶν συγκειμέναις,⁵ θαυροῦν ἀξιοῦσιν, κληθινὰ δὲ πάθη πολλὰ καὶ δεινὰ γιγνόμενα διὰ τὸν πόλεμον ἐφορῶντες, τοσούτου δέουσιν ἐλεεῖν, ὥστε καὶ μᾶλλον χαίρουσιν ἐπὶ τοῖς ἀλλήλων κακοῖς, ἢ τοῖς ἰδίῃς αὐτῶν ἀγαθοῖς. Ἴσως δ' ἂν

τὴν Ἀσίαν. — 6. Ἐν μέρει.) Ἐν μεθ' ἑτέρων, καὶ μὴ πᾶσιν ἅμα. — 7. Ὅτι δεῖ μὴ περιμένειν κτλ.) Τοῦθ' ὁ καὶ εἰς τὴν Γάλλοι πεποιθήκασι οὐ πολλὸς χρόνος ἐξ οὗ. — 8. Ὁ βουλευθέντες.) Ἐξ ἀντιγραφῶν ἐν οἷς καὶ τοῦμόν, ἀντί τοῦ, Ἦν βουλευθέντες; οὐ γὰρ πρὸς τὸ, Δύναμιν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ὑπινουόμενον ἐκ τοῦ προηγούμενου ἑναρθροῦ ἀπαρέμματος, τὸ διαβιβάζει, ἀναγίγεται.

§ 44. 2. Στρατείαν.) Ἐξ ἑτέρων διορθώσεων, ἀντί τοῦ, Στρατιάν. — 3.

Πλείω.) Ἐκ διορθώσεως Οὐλύριου, ἀντί τοῦ πλείον. — 4. Ἐπικουρεῖν.) Ἀπολύτως ἐνταῦθα, καὶ ὡς περὶ οὐδέτερον ἐκπλητέον, καθάπερ ἐξέλαβε καὶ Λάγγιος, τὸ, Ἐπικουρεῖν ἀντί τοῦ Ἐπικούρου γίνεσθαι, μισθοῦ ἑτέροις στρατεύεσθαι, τοῖς μὴ προσήκοντι δηλονότι, περ, Etre à la solde d'une nation étrangère, φάσι ἂν ἀνὴρ Γαλάτης. Τί δὲ διαφέρει Συμμάχου ὁ Ἐπικουρος διδάσκων σε Ἀμρῶνιος. — 5. Ταῖς συμφοραῖς, ταῖς ὑπὸ τῶν ποιητῶν συγκειμέναις.) Ταῖς τραγωδίαις.

καὶ τῆς ἐμῆς εὐθειας πολλοὶ καταγέλασται, εἰ δυστυχίαν ἀνδρῶν ἐν τοιούτοις καιροῖς ὀδυροίμην, ἐν οἷς Ἰταλία μὲν ἀνάστατος γέγονε, Σικελία δὲ καταδεδούλωται, τοσαῦται δὲ πόλεις τοῖς βαρβάροις ἐκδεδονται, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνῳ ἐστί.

§ 45. Θαυμάζω δὲ τῶν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν, εἰ προσήκειν αὐτοῖς ἡγοῦνται μέγα φρονεῖν, μηδὲν κώποτε ὑπὲρ τηλικούτων πραγμάτων μῆτε εἰπεῖν, μῆτε ἐνθυμηθῆναι δυναθέντες. Ἐχρῆν γὰρ αὐτοὺς, εἴπερ ἦσαν ἄξιοι τῆς παρούσης δόξης, ἀπάντων ἀφεμένους τῶν ἄλλων, περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους εἰσηγεῖσθαι καὶ συμβουλεύειν. Τυχόν μὲν γὰρ ἂν τι διεπέρασαν· εἰ δὲ καὶ προαπέπον, ἀλλ' οὖν τοὺς γε λόγους,² ὥς περ χρησμούς, εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον κατέλιπον. Νῦν δὲ, οἱ μὲν ἐν ταῖς μεγίσταις δόξαις ὄντες, ἐπὶ μικροῖς σπουδάζουσιν, ἡμῖν δὲ, τοῖς τῶν πολιτικῶν ἐξεστηκόσι,³ περὶ τηλικούτων πραγμάτων συμβουλεύειν καταλελοίπασιν. Οὐ μὴν ἀλλ', ὅση μικροψυχότεροι τυγχάνουσιν ὄντες οἱ προεστώτες ἡμῶν, τοσούτου τοὺς ἄλλους ἐρρώμενεστέρας δεῖ σκοπεῖν, ὅπως ἀπαλλαγθώμεθα⁴ τῆς παρούσης ἔχθρας. Νῦν μὲν γὰρ μάτην ποιούμεθα τὰς περὶ τῆς εἰρήνης συνθήκας· οὐ γὰρ διαλυώμεθα τοὺς πολέμους, ἀλλ' ἀναβαλλώμεθα,⁵ καὶ περιμένομεν τοὺς καιροὺς, ἐν οἷς ἀνῆκεστόν τι κακὸν ἀλλήλους ἐργάσασθαι δυνασώμεθα.

§ 46. Δεῖ δὲ ταύτας τὰς ἐπιβουλὰς ἐκ ποδῶν² ποιησαμένους, ἐκείνοις τοῖς ἔργοις ἐπιχειρεῖν, ἐξ ὧν τὰς τε πόλεις ἀσφαλέστερον οἰκήσομεν, καὶ πιστότερον διακαισώμεθα πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς. Ἔστι δὲ ἀπλοὺς καὶ ῥάδιος ὁ λόγος ὁ περὶ τούτων. Οὔτε γὰρ εἰρήνην οἷόν τέ ἐστι βεβαίαν ἀγαγεῖν, ἐὰν μὴ κοινῇ τοῖς βαρβάροις πολεμήσωμεν· οὐθ' ὁμοιοῦσαι τοὺς Ἕλληνας, πρὶν ἂν καὶ τὰς φιλίας³ ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ τοὺς κινδύνους πρὸς τοὺς αὐτοὺς ποιησώμεθα. Τούτων δὲ γεγονότων, καὶ τῆς ἀπορίας τῆς περὶ τὸν βίον ἡμῶν ἀφαιρεθείσης, ἡ καὶ τὰς ἐταιρίας διαλύει, καὶ τὰς συγγενείας εἰς ἔχθραν προάγει, καὶ πάντας ἀνθρώπους εἰς πολέμους καὶ στά-

§ 45. 2. Ἄλλ' οὖν τοὺς γε λόγους κτλ.) Ἐμνήτατο Λυκούργος (Κατὰ Λεωκράτ. § 21) τὸ χωρίον, εἰπὼν, «Καί μοι δοκοῦσι τῶν ἀρχαίων τινὲς ποιητῶν, ὡς περ χρησμούς γράψαντες τοῖς ἐπιγενομένοις τάδε, τὰ ἱερβεῖα καταλιπεῖν.» — 3. Τοῖς τῶν πολιτικῶν ἐξεστηκόσι.) Τοῖς ἀποσχόμενοι τοῦ πολιτεῦσθαι καὶ τὸν ἰδιωτικὸν βίον προσλαμβάνουσιν. — 4. Ἀπαλλαγθώμεθα.) Οὕτως αἱ πλείετα τῶν ἐκδόσεων ἀντὶ τοῦ, Ἀπαλλαγώ-

μεθα. — 5. Οὐ γὰρ διαλυώμεθα τοὺς πολέμους, ἀλλ' ἀναβαλλώμεθα.) Καὶ τοῦτον τοῦ χωρίου ὡς καλοῦ μέμνηται Ἀριστοτέλης (Ῥητορικὴ Γ, 1).

§ 46. 2. Ἐκ ποδῶν.) Οὕτως ὁρᾷται τὸ ἐμὴν ἀντίγραφον, καὶ οὐκ ἐκ ῥήματικῆς Ἐκποδῶν. — 3. Πρὶν ἂν καὶ τὰς φιλίας κτλ.) Πρὶν ἂν τοὺς αὐτοὺς ἀλλήλους ἡγησώμεθα φίλους καὶ πολέμιους. Σημειώσαι δὲ τὸ, Κινδύνους, προδήλως ἀντὶ τοῦ, πολέμους. — 4. Ο-

σαι καθίστησιν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐχ ὁμονόησμεν, καὶ τὰς ἐνοίας ἀληθινὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἔχομεν. Ὡν ἕνεκα περὶ παντὸς ποιητέον, ὅπως ὡς τάχιστα τὸν ἐνθένδε πόλεμον εἰς τὴν ἡπειρον διοριζόμεν,⁴ ὥς μόνον γ' ἀν⁵ τοῦτο ἀγαθὸν ἀπολαύσαιμεν ἐκ τῶν κινδύνων τῶν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, εἰ ταῖς ἐμπειρίαις, ταῖς ἐκ τούτων γεγενημέναις, πρὸς τὸν βάρβαρον καταχρήσασθαι δόξειεν ἡμῖν.

§ 47. Ἀλλὰ γὰρ ἴσως διὰ τὰς συνθήκας ἄξιον ἐπισχεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐπειχθῆναι καὶ θάπτεον ποιήσασθαι τὴν στρατείαν² δι' αἱ αἱ μὲν ἡλευθερωμέναι τῶν πόλεων βασιλεῖ χάριν ἴσασιν, ὡς δι' ἐκείνων τυχεῖσαι τῆς αὐτονομίας ταύτης, αἱ δὲ ἐνδεδομέναι τοῖς βαρβάροις μάλιστα μὲν Λακεδαιμονίοις ἐγκαλοῦσιν, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μετέχουσι τῆς εἰρήνης, ὡς ὑπὲρ τούτων δουλεύειν ἠναγκασμέναι. Καίτοι πῶς οὐ χρή διαλύειν ταύτας τὰς ὁμολογίας,³ ἐξ ὧν τοιαύτη δόξα γέγονεν ὥστε ὁ μὲν⁴ βάρβαρος κηδεταὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ φύλαξ τῆς εἰρήνης ἐστίν, ἡμῶν δὲ τινὲς εἰσιν οἱ λυμαινόμενοι καὶ κικῶς ποιοῦντες αὐτῇ; Ὁ δὲ πάντων καταγελαστότατον, ὅτι τῶν γεγραμμένων ἐν ταῖς ὁμολογίαις τὰ χεῖριστα τυγχάνομεν διαφυλάττοντες· αἱ μὲν γὰρ αὐτονόμους ἀφίησι τὰς τε νῆσους καὶ τὰς πόλεις, τὰς ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, πάλαι λέλυνται, καὶ μάτην ἐν ταῖς στήλαις ἐστίν· αἱ δὲ αἰσχύνῃ φέρει ἡμῖν, καὶ πολλοὺς τῶν συμμάχων ἐνδεδόκε, ταῦτα δὲ καὶ κατὰ

ποιεῖ ὡς τάχιστα τὸν ἐνθένδε πόλεμον εἰς τὴν ἡπειρον διοριζόμεν.) Ἐπολύθει τις ἐν τῷ ἱστορῶν γεγραμμέναι, ὅπως ὡς τάχιστα τὸν πόλεμον ἐνθένδε εἰς τὴν κτλ. ἀλλ' ὅμως τὸ, Ἐνθένδε, ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔστιν ὀνόματι τῷ, Ἐπαύθῃ, οὐδ' αὖτε ἐν τούτῳ τοῦ Εὐρωπαϊδ. (Βαυχ. 18),

Εἰς δ' ἄλλαν χθῆνα,

Ἐνθένδε θέμενος εὐμεταστῆσαι πίδον.

Τὸ δὲ διοριζόμεν, ἐστὶν Ἀγορεύμεν, καὶ μικρὸν ἄρ' ἡμῶν ποιήσομεν — 5. Ὡς μόνον γ' ἀν κτλ.) Καλῶς ποιοῦντες ὅτε Στέφανος καὶ ὁ Ἀδύφρος παρελήσαν τὴν Οὐδολέην διόδοτον, ἀντί τοῦ, Ὡς μόνον δ' ἀν. Ὁ νοῦς, ὅτι τοῦτο γένος μόνον ἀπολαύσαιμεν ἀγαθόν ἐκ τῶν πρὸς ἄλλους πόλεμων, ἐν ἡμῖν δόξα ταῖς ἐξ αὐτῶν προσηγορεύσεως ἔστιν ἐμπειρία. χρήσασθαι πρὸς τὸν Περσῶν βασιλέα. Τὸ δὲ Ἐκ τῶν κινδύνων, ἐντελέως ἐνταῦθα εἴρεται, ἐν πλείονι χρήσει ὅντος τοῦ κατ' ἔλαφιν Ἀπικλῆτον τοῦδ. Ἐνδέχεται μὲν τοι, καὶ τῶν ἀντιγραφέντων ἀδελφῶν παρεκτείναν τὴν πρόθεσιν, ὡς ἐπὶ ἐλαφιν ὁ Οὐδολέης.

§ 47. 2. Στρατείαν.) Ἐξ ἑτέρου διοριζομένου τοῦ, Στρατείαν. — 3. Ὁμολογίας.) Τὰς συνθήκας λέγει, καίπερ διαφερούσων τῶν λέξεων Ὁμολογίαι μὲν γὰρ εἰσιν, αἱ δὲ λόγων συμβάσεις· Συνθήκαι δὲ, αἱ ἐγγράφοι ὁμολογίαι, αἱ οἱ Γαλάται Traites de paix καλοῦνται. Καθ' ἡμᾶς δὲ νῦν Ὁμολογία καλεῖται τὸ ὑπὲρ τοῦ θανεισμένου τῇ θανείσῃ δωδόμενον γραμματεῖον ἐν ᾧ διώρισται τὸ θανειζόμενον, ὁ τόκος ἐφ' ᾧ ἐδανείσθη, καὶ ἡ τῆς ἀποδόσεως προθεσμία. Καὶ ἔστι τοῦτου παρατήρησις παρόδευμα ἐκ τοῦ Δημοσθένους ἐν ἀρχῇ τοῦ κατὰ Διοσκούδωρον λόγου, «Λαβὼν γὰρ (ὁ θανειζόμενος) ἀργύριον φανερόν, καὶ νόμολογούμενον ἐν γραμματείδι δυοῖσι ὑπαλαστοῖς ἐνσημένῃ, καὶ βιβλίδιῳ μικρῷ πάνυ τῇ ΟΜΟΛΟΓΙΑΝ καταλέγουσι τοῦ ποιήσαντος τὰ δίκαια.» — 4. Ὡς τε δὲ μὲν κτλ.) Τὸ Ὡς τε ἀντὶ τοῦ, Ὡς; πλεονάζοντος τοῦ συνδέσμου. Ἐνίοτε δὲ καὶ ὅσον τὸ, Ὡς τε, πλεονάζει ὅσον ἐν τῇ Ἀρχιδάμῳ (τελ. 114), «Εἰ γὰρ γὰρ ἢ ἀποδοῖσκόμενον, ὥστε πρὸς μὲν πρεσβυτέρους περὶ πάντων εἰδέναι τὸ βέλτιστον.» — 5. Αἱ δὲ

χώραν μένει,³ καὶ πάντ' αὐτοὶ κύρια ποιούμεν⁶ ἃ χρὴ ἀναιρεῖν, καὶ μηδεμίαν ἐὰν ἡμέραν, νομίζοντας προστάγματα καὶ μὴ συνθήκας εἶναι. Τίς γάρ οὐκ οἶδεν, ὅτι συνθήκαι μὲν εἰσιν, αἵτινες ἂν ἴσως καὶ κοινῶς ἐν ἀμφοτέροις ἔχουσιν προστάγματα δέ, τὰ τοὺς ἐτέρους ἐλαττοῦντα παρὰ τὸ δίκαιον; Διὸ καὶ τῶν πρεσβυσάντων ταύτην τὴν εἰρήνην, δικαίως ἂν κατηγοροῖμεν, ὅτι, πεμφθέντες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ὑπὲρ τῶν βαρβάρων ἐποιήσαντο τὰς συνθήκας. Ἐχρην γὰρ αὐτοὺς, εἴτ' ἐδόκει τὴν ἑαυτῶν ἔχειν ἐκάστους, εἴτε καὶ τῶν δοριαλῶτων ἐπάρχειν, εἴτε καὶ τούτων κρατεῖν, οἷν ὑπὸ τὴν εἰρήνην ἐτυγχάνομεν ἔχοντες, ἐν τι τούτων ὀρισκαμένους, καὶ καινὸν τὸ δίκαιον ποιησαμένους, οὕτω συγγράφεται περὶ αὐτῶν. Νῦν δὲ τῇ μὲν ἡμετέρᾳ πόλει, καὶ τῇ Λακεδαιμονίων οὐδεμίαν τιμὴν ἀπέναιμαν, τὸν δὲ βάρβαρον ἀπάσης τῆς Ἀσίας δεσπότην κατέστησαν, ὥς ὑπὲρ ἐκείνου πολεμήσαντων ἡμῶν, ἢ τῆς μὲν Περσῶν ἀρχῆς· πάλαι καθεστηκυίας, ἡμῶν δὲ ἄρτι τὰς πόλεις κατοικοῦντων, ἀλλ' οὐκ ἐκείνων μὲν νεωστὶ [ταύτην] τὴν τιμὴν⁷ ἔχόντων, ἡμῶν δὲ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν τοῖς Ἑλλήσι δυναττεύοντων.

§ 48. Οἶμαι δ' ἐκείνως εἰπὼν μᾶλλον δηλώσειν τὴν τε περὶ ἡμᾶς ἀτιμίαν γεγεννημένην, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως πλεονεξίαν. Τῆς γὰρ γῆς ἀπάσης τῆς ὑπὸ τῷ κόσμῳ κειμένης² διόχα τετμημένης,³ καὶ τῆς μὲν Ἀσίας, τῆς δὲ Εὐρώπης καλουμένης· τὴν ἡμίσειαν ἐκ τῶν συνθηκῶν εἴληφεν, ὥσπερ πρὸς τὸν Δία τὴν

αἰσχύνην φέροι· ταῦτα δὲ καὶ κατὰ χώραν μένει.) Προτέθηκα τὸν, Καὶ, ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ἀναφερόμενον πρὸς τὸν ἐπαγόμενον ἕτερον, Καὶ, ὥσπερ εἶλεγεν, Οὐ μόνον ἐν ταῖς στήλαις μένει (τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ κατὰ χώραν), ἀλλὰ καὶ ἐπιμνησθῆναι ἡμῖν πάντα τῷ διαφυλάττειν αὐτά. Ὅρα δὲ μὴ περιττὸν νομίσας· τὸν δειότερον, Δι, τρέψεις εἰς τὸν Γε, καθὰ Λάγχιος ἐποίησε, παρανέταντι πεισθεὶς τῷ Μόρῳ. "Ὅσος γὰρ ἐστὶ τοῖς ῥήτοσιν ἐπαναλαμβάνειν αὐτόν, ὅταν πολλὰ ἢ τὰ μεταξὺ, ἀλλῶς τε καὶ ὅταν ἀνταπόδοις ἀνταυμίαι· πρὸς ἀνταυμίαν ἢ ἄρθρον ἢ ἐπιβρῆματος πρὸς ἐπιβρῆμα γίνεται. Αὐτίκα ἐν ἀρχῇ τοῦ Βουσίριδος; (σελ. 221) εὐθέως, "Ἄ Δ' ἐν τῷ παρόντι δουαίρην ἂν εὐεργετήσῃ· σὲ ΤΑΓΓΑ Δ' ὤβην κτλ." Ταῦτό δὲ τοῦτο πᾶσχει καὶ ὁ, Μέν, σὺνδεσμος· οἷον (σελ. 147), «Παρ' Οἷς» «ΜΕΝ γὰρ μήτε φυλακὴ, μήτε ζήμια . . . παρὰ ΤΟΓΓΟΙΣ ΜΕΝ

»διαφθείρεσθαι καὶ τὰς ἐπεικαῖς τῶν »πύστων» ΟΠΟΥ ΔΕ μήτε λαθεῖν τοῖς »ἀδινούσι ῥάδιον ἐστὶ . . . EN- »ΤΑΓΓΑ Δ' ἐξιτήλους γίνεσθαι τὰς »κακοθηθείας.» — 6. Πάντ' αὐτοὶ κύρια ποιούμεν.) Ἐτραψα τὸ, Αὐτίκ εἰς τὸ, Αὐτοί, οὕτως εἰκάσαντος τοῦ Μόρου. — 7. Ταύτην τὴν τιμὴν.) Προτέθηκα τὴν ὑπονοούμεν εἰς ἀπαρτισμὸν τοῦ λόγου, ἐξ ἑτέρου παραληρησίου χωρίου τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος λόγου. (§ 3.)

§ 48. 2. Τῆς ὑπὸ τῷ κόσμῳ κειμένης.) Κόσμος ἐνταῦθα τὸν Οὐρανὸν λέγει, ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν φυσιολογησάντων λεθῶν τοῦνομα· ἢ δῆλον ἐκ τῶν ἑνωρῶντος ἀπομνημονευμάτων (Δ, α, 11). Τὸ δὲ, Κειμένης, φέρεται καὶ ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ· λείπει δὲ ἐν τε τῇ Ουολόρῳ καὶ ἄλλαις τιτὶν ἐκδόσεσι. — 3. Δίχα τετμημένης) Τὴν γὰρ Λιβύην εἰ ἄρχαίον, οὗ τρίτου μέρους τῆς οἰκουμένης εὐδαίμων, ἀλλὰ τῇ Εὐρώπῃ προτινέμεν οἱ πλείστοι· εἰ δ' οἱ καὶ τῆς Ἀσίας μέρος υπελαμβάνον

χώραν νεμόμενος,⁴ ἀλλ' οὐ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τὰς συνθήκας ποιούμενος. Καὶ ταύτας συνηγάμασεν ἡμᾶς, ἐν στήλαις λιθίναις ἀναγράψαντας, ἐν τοῖς κοινοῖς⁵ τῶν ἱερῶν ἀναθεῖναι, πολὺ κάλλιον τρόπιον τῶν ἐν ταῖς μάχαις γιγνομένων. Τὰ μὲν γὰρ ὑπὲρ μικρῶν ἔργων καὶ μιᾶς τύχης ἐστὶν αὐταὶ δὲ ὑπὲρ παντός τοῦ πολέμου, καὶ καθ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἐστήκασι.⁶ Ὑπὲρ ὧν ἄξιον ὀργίζεσθαι, καὶ σκοπεῖν ὅπως τῶν γεγενημένων⁷ δίκην ληψόμεθα, καὶ τὰ μέλλοντα διορθωσόμεθα.⁸ Καὶ γὰρ αἰσχύρον, ἰδίᾳ μὲν τοῖς βαρβάρους οἰκέταις ἀξιῶν χρησθαι, δημοσίᾳ δὲ τοσούτους τῶν συμμάχων περιορᾶν αὐτοῖς δουλεύοντας· καὶ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωϊκὰ γενομένους,⁹ μιᾶς γυναικὸς ἀρπασθείσης, οὕτως ἅπαντας συνοργισθῆναι τοῖς ἀδικηθείσιν, ὥστε μὴ πρότερον παύσασθαι πολεμοῦντας, πρὶν τὴν πόλιν ἀνάστατον ἐποίησαν τοῦ τολμήσαντος ἐξαμαρτεῖν· ἡμᾶς δὲ, ὅλης τῆς Ἑλλάδος ὑδριζομένης, μηδεμίαν ποιήσασθαι κοινὴν τιμωρίαν, ἐξὸν ἡμῖν εὐχῆς ἄξια διαπραξασθαι. Μόνος γὰρ οὗτος ὁ πόλεμος κρείττων εἰρήνης ἐστὶ, καὶ θεωρίᾳ μᾶλλον ἢ στρατείᾳ¹⁰ προσεοικώς, ἀμφοτέροις δὲ συμφέρων, καὶ τοῖς τὴν ἡσυχίαν ἄγειν βουλομένοις, καὶ τοῖς πολεμεῖν ἐπιθυμοῦσιν. Ἐξέσται γὰρ ἂν¹¹ τοῖς μὲν ἀδελφεῖς τὰ σφέτερα αὐτῶν καρποῦσθαι, τοῖς δὲ ἐκ τῶν ἀλλοτριῶν μεγάλους πλοῦτους καταστήσασθαι.

§ 49. Πολλαχῇ² δὲ ἂν τις λογιζόμενος εὖροι ταύτας τὰς

εἶναι. — 4. Ὑπὲρ πρὸς τὸν Δία τῆς χώρας νεμόμενος.) Αἰνιττεται τὸν περὶ Διὸς μῦθον· Ζεὺς γὰρ, καὶ Ποσειδῶν, καὶ Πλούτων, μετὰ τὸ κρατῆσαι τῶν Τιτάνων, διανληρόντων περὶ πῆς ἀρχῆς, καὶ λαγχάνει Ζεὺς μὲν τὴν ἐν οὐρανῷ δυναστείαν, Ποσειδῶν δὲ, τὴν ἐν θαλάσσῃ, Πλούτων δὲ, τὴν ἐν ἄδου, καθά φησιν Ἀπολλόδορος (Α, α, § 1.). Τὴν δὲ γῆν σὺν τῷ Ὀλύμπῳ κοινὴν τοῖς τρισιμῶναι παραδέδωκεν Ὅμηρος (Ιλιάδ. Ο, 193), Εἰκὸς δὲ τὸν Ἰσοκράτην ὅτε ταῦτα ἔλεγε, κἀκεῖνον μνησθῆναι ὧν ἐπὶ τοῦς Ἕλληνας μέλλονας στρατεύεσθαι ἔλεγεν ὁ Ξέρξης, «Γῆν τε τὴν ἡμεῖς ἀποδίδομεν τῷ Διὶ Διθέοι ἡμωρούμεν» καθά ἱστορεῖται Ἡρόδοτος (Ζ, η, 3). — 5. Κοινοῖς.) Τοῖς ἅπασιν τοῖς Ἕλλησι κοινοῖς, οἷον ἦν τὸ Ὀλυμπιάτι (Θουκυδίδ. Ε, κς). — 6. Πολὺ κάλλιον τρόπιον . . . ἐστήκασι.) Ἐφημερίωτατο Ἀριστοτέλης (Ῥητορικ. Γ, ε) καὶ τοῦτο τὸ χωρίον, ὡς ἀστεϊστόν, κατεσκευασμένον. — 7. Τῶν γεγενημένων.) Ὁ Οὐόλιφος οὐ δεινῶς αἰσθόμενος γράφων, τῶν τε γεγε-

νημένων· λείπει γὰρ ὁ σύνδεσμος ἐκ τῶν ἀντιγράφων ἄλλων τε καὶ τοῦ ἐμοῦ. — 8. Ληψόμεθα καὶ . . . διορθωσόμεθα.) Οὕτω καθ' ὁριστικὴν τὰ ἀντιγράφα, ἐν οἷς καὶ τοῦμόν· ὁ δὲ Στέφανος μετὰ τοῦ Οὐόλιφου, Ληψόμεθα, καὶ . . . διορθωσόμεθα. — 9. Γενομένους.) Οὕτω τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, ὡς διώρθου πάλαι ὁ Οὐόλιφος, ἀντὶ τοῦ, Γενομένους. — 10. Θεωρίᾳ μᾶλλον ἢ στρατείᾳ.) «Ἐτρεψα τὸ, Στρατείᾳ εἰς τὸ Στρατεῖαν· τὸ δὲ Θεωρίᾳ ἐνταῦθα σημαίνει Πομπήν, οἷας εἰώθεσαν πέμπειν εἰς τὰς πανηγύρεις. — 11. Ἐξέσται γὰρ ἂν.) Τὸν δυνατικὸν ὁ Οὐόλιφος εἰς τὸ, Αὐτῶν, τρέπειν παρανεῖ· ἐγὼ δὲ καὶ διαγράφει ὅλος οὐκ ἂν ὀκνήταίμι, εἰ μοι καὶ αὐτὸς ἐκδοῦναι Ἰσοκράτην ἐγγίνοιτο.

§ 49. 2. Πολλαχῇ.) Οὕτω γράφειν προήχθη ἀντὶ τοῦ Πολλαχῶς, διὰ τὸ ἐπαχόμενον, Λογιζόμενος. Εἴη δ' ἂν τοῦτο, Κατὰ πολλοὺς τρόπους διανοούμενος καὶ σκοπῶν. Τὰ μὲν γὰρ πολλαχῶς τοπικόν ἐστι μόνον· τὸ δὲ Πολλαχῇ, καὶ τοπικῶς, καὶ τροπικῶς ἔχει νεκ-

πράξεις λυσιτελούσας μάλιστα ἡμῖν. Φέρε γάρ, πρὸς τίνες χρὴ πολεμεῖν τοὺς μηδεμίας πλεονεξίας ἐπιθυμοῦντας, ἀλλ' αὐτὸ τὸ δίκαιον σκοποῦντας; Οὐ πρὸς τοὺς καὶ πρότερον τὴν Ἑλλάδα κακῶς παύσαντας, καὶ νῦν ἐπιβουλεύοντας, καὶ πάντα τὸν χρόνον οὕτω διακειμένους πρὸς ἡμᾶς; Τίσι δὲ φθονεῖν εἰκὸς ἐστὶ τοὺς μὴ παντάπασιν ἀνάνδρως διακειμένους, ἀλλὰ μετρίως τούτῳ τῷ πράγματι χρωμένους;³ Οὐ τοῖς μείζους μὲν τὰς δυναστείας ἢ κατὰ ἀνθρώπους περιβεβλημένοις,⁴ ἐλάττονος δὲ ἀξίαις τῶν παρ' ἡμῖν δυστυχοῦντων; Ἐπὶ τίνες δὲ μᾶλλον προσήκει στρατεύειν τοὺς ἅμα μὲν εὐσεβεῖν βουλομένους, ἅμα δὲ τοῦ συμφέροντος προνοουμένους; Οὐκ ἐπὶ τοὺς καὶ φύσει πολεμίους, καὶ πατρικοὺς ἐχθροὺς, καὶ πλείστα μὲν ἀγαθὰ κεντημένους, ἥμιστα δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ἀμύνεσθαι δυναμένους; Οὐκοῦν ἐκεῖνοι πάσι τούτοις ἔνοχοι τυγχάνουσιν ὄντες.

§ 50. Καὶ μὴν οὐδὲ τὰς πόλεις λυπήσομεν, στρατιώτας ἐξ αὐτῶν καταλέγοντες, ὃ νῦν ἐν τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς ἀλλήλους ὀχληρότατον αὐταῖς ἐστὶ πολὺ γὰρ οἶμαι σπανιωτέρους ἔσσεσθαι τοὺς μένειν ἐθέλοντας, τῶν συνακολουθεῖν ἐπιθυμησόντων.² Τίς γάρ

σθαι. Ἰστέον δὲ ὅτι καὶ Οὐδύριος ἐν ταῖς σημειώσεσι, Πολλαχῇ ἔγραψεν, οὐδέν γε μὴν περὶ τούτου διορισμένους, ὡς ἄλλοιον εἶναι, εἴτε προσέλομενος οὕτως ἔγραψεν, εἴτε ἀμαρτηθεῖσαν τοῖς τυπογράφοις τὴν γραφὴν παρέβλεψε. — 3. Ἀλλὰ μετρίως τούτῳ τῷ πράγματι χρωμένους.) Ποῖα πράγματα; Ἄλλοι γὰρ ἄλλως ἐξηγῶντο τὸ χωρίον, οἱ μὲν, τοὺς μετρίως τῷ πολέμῳ χρωμένους, οἱ δὲ, τῇ ἀνανδρίᾳ, οἱ πλείστοι δὲ, τῷ φθόνῳ, ἐνδεξάμενοι. "Ἐστὶ δ' οὐδὲν τούτων, ἀλλὰ τοὺς μετρίως τῇ ἀνδρίᾳ χρωμένους, τούτεστι τοὺς μᾶτε παντάπασιν ἀνάνδρως, μῆτ' αὖ καὶ ὑπερβολῇ θρασεῖς. Ἰππονεῖται γὰρ τὸ, Ἀνδρία, ἐκ τοῦ προσηγαμένου Ἀνάνδρως, ὅπερ οὐδὲν ἔστιν ἕτερον, ἢ Ἀνὴν ἀνδρίας, εἶπε πάν ἐπιβόημα γνήσιον εἰς πρόθεσιν καὶ τὸ συστοιχοῦν ὄνομα πέφυκεν ἀνακρίσθαι. Ἐιδηλώτερον δὲ γενήσεται τὸ λεγόμενον ἐτέρου χωρίου (σελ. 115) παραθέσει, «Τοῖς μὴ δὲ ἀνάνδρως διακειμένοις, ἀλλὰ καὶ κατὰ μικρὸν ἀρετῆς ἀντιστοιχομένοις». Ἀρετὴν γὰρ ἐνεί καλεῖ τὴν ἀνδρίαν, ἀντὶ δὲ τοῦ Μετρίως, τῷ Κατὰ μικρὸν ἐκρίνατο. — 4. Περιβεβλημένοις.) Περὶ ὁμμάτων ποιεῖ τὸ λεγόμενον ἢ μεταφορᾷ, οὐχ ἀπλῶς κεντημένοις, ἀλλ' ὡς

ἐσθῆτα ἡμερισμένοις τὴν δυναστείαν καὶ πανταχόθεν ὑπ' αὐτῆς σκεπομένοις. Εἰσηγήσατο δὲ πρῶτος Ὁμηρος τὸ τοιούτου εἶδος τοῦ λόγου, Ἐπαιεμένον ἀναιδεῖν (Ἰλιάδ. Α, 149) ἐκφράτας τὴν ἀναιδέτητον, τούτεστι τὸν οὐ μόνον τῷ προσώπῳ, ἀλλ' ὡς εἰπεῖν διὰ τῷ σώματι ἐπιδεικνύμενον τὴν ἀναίδειαν, καὶ ὅλονε περιεβόλαιον αὐτὴν φέροντα, καὶ Ἀπειεμένον ἄλλην (Ἰλιάδ. Η, 164), τὸν ἀλκιμώτατον. Συστημειώσθω δὲ τὰ τοιαῦτα διὰ τοὺς ἀπειροκαλῶς ἐλληγίζοντας· εἴπερ γὰρ χρὴ (ὡς περ οὖν καὶ χρὴ, τὰ τῶν ἀρχαίων μιμεῖσθαι μετενεκτίον τὰ παρ' ἐλείνοις καλὰ εἰς τὴν ἐπιχωριάζουσιν νῦν φωνήν, καὶ καλλύνειν αὐτὴν καὶ ρυθμίζειν ἐπὶ τὸ βέλτιον σπουδαστίον. Τί γὰρ καλῶς λέγοντας, ἢ γράφοντας, καὶ ἡμᾶς φάιναι, «Ἐνδυμένος ἀναισχυντίαν, δυναμιν, ἀνδρίαν κτλ.», ἄλλως τε καὶ εἴτε ἀνάγκη τὸν λόγον διαῖραι ἐπὶ τὸ σημαντότερόν τε καὶ ἐντονώτερον; Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ προσηγόντως μιμεῖσθαι τὸ δὲ μηδετὸς ἐπείγοντος, ἡμαρτημένως ἐλληγίζειν, ἀναισθητοῦντα τὸν μιμούμενον καταλέγει.

§ 50. 2. Ἐπιθυμησόντων.) Ἐξ ἀντιγράφου (οἷς συνάδει καὶ τοῦτον) οἱ πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ, Ἐπιθυμησόντων. —

οὕτως, ἢ νέος ἢ παλαιός,³ ῥάθυμός ἐστι, ὅστις οὐ μετατρεῖν βουλήσεται ταύτης τῆς στρατιᾶς, τῆς ὑπὸ Ἀθηναίων μὲν καὶ Λακεδαιμονίων στρατηγουμένης, ὑπὲρ δὲ τῆς τῶν συμμάχων ἐλευθερίας ἀθροίζουμένης, ὑπὸ δὲ τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης ἐκπεμπομένης, ἐπὶ δὲ τὴν τῶν βαρβάρων τιμωρίαν πορευομένης; Φήμην δὲ καὶ μνήμην καὶ δόξαν⁴ πόσῃν τινα χολή νομίζειν ἢ ζῶντας ἔξιν, ἢ

3. Ἡ νέος, ἢ παλαιός.) Σημειώσαι, τὸ Παλαιός, ἐπ' ἡλικίας ἀντιτοῦ, Πρεσβύτερος, ἢ Γέροντος, κατὰ τὸ Ὀμηρικόν (Ιλιάδ. Ξ. 108),

Ἡ νέος, ἢ παλαιός.

Ἡ δὲ πλείων χρητὶς ἐπὶ τοῦ, Ἀρχαίος, πράγματος ἢ προσώπου, ἢ ἐπὶ τοῦ τριβέντος τῷ χρόνῳ πράγματος, καθὼς καὶ ἐν τῇ συνήθειᾳ φαμέν, Οἱ παλαιοὶ, τοὺς μακρῶς πρὸ ἡμῶν γενομένους, καὶ τὸν παλαιὸν καιρὸν, καὶ, Παλαιὸν φῶσεμα (ὃ καὶ Καταλυμένον), τὸ τετριμμένον δηλονότι καὶ καταλελειμμένον ὑπὸ τοῦ χρόνου. Καὶ ὡς περὶ ὁ Ἀρχαῖος ἐδήλου μεταφυσικός καὶ τὸν εὐθέως, ἢ ἀβέλτερον, παραπληρώσις καὶ ὁ Παλαιός τὸν συνωνύμους λεγόμενον ἄρρονα ἐστήμηνεν ἔστιν ὅτε, ἀπὸ τοῦ παρεπομένου δηλονότι τῇ πρεσβυτικῇ ἡλικίᾳ τῆς διανοίας ἀόρυστος ἡλικίας. Διὸ καὶ Ἡσύχιος λέγει, «Παλαιός, ὁ ταῖς φρεσὶν ἐξεφθαρμένος» ἢ ἡδὴ, ἄρρων, ὁ καὶ ἡλιθίος.» καὶ αὖτις, τῇ Λακωνικῇ διαλέκτῳ, «Παλαιός, μωρὸς,» οὗ χρητὶς παρὰ Ἀριστοφάνει (Αντιστρ. 983). Ἐκεῖ δὲ τοῦτου τοῦ μεταφυσικοῦ, Παλαιός, ὅπερ Αἰολεῖς, μονορθογοῦντες καὶ προτιροῦνόντες, ποσειφρον, Πάλαος, ὡς φησὶν Εὐστάθιος (Ιλιάδ. Δ. σελ. 28), παρέπιπτεν ἢ παρ' ἡμῖν συνήθεια τὸ, Παλαῖος, ἢ, Παλαῖος, καθὰ καὶ παρὰ τὸ Ἀττικόν, Κῆω, τὸ, Καῖω (Σημ. Πλοδορ. σελ. 23), παρενθέσει τοῦ Δίγματος, ὅπερ ἄλλοις ἄλλως προύφετο. Οὐ μόνον γὰρ τοῦ υ καὶ τῷ β, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ αὐτῷ τῷ γ ἰσοδυναμεῖ, ἢ δὴλον ἐκ τοῦ παρ' ἡμῖν, Κλαῖω, καὶ Κλέγω, Πταῖω, καὶ Πτέγω, καὶ τοῦ Κῆω, ὅπερ οὐ μόνον Καῖω, παρὰ τὸ τῶν Ἀττικῶν, Κῆω, ὡς ἔφαμεν, ἀλλὰ καὶ Κέγω, παρὰ τὸ Ὀμηρικόν, Κέω, οὗ θεματικώτερον τὸ ἀχρηστον, Κέω. Πολλὰς δὲ καὶ διπλοῦμεν τὸ Δίγμαμα διπλῇ προφορᾷ, οἷον ἐστὶ τὸ, Καῖω (παρὰ τὸ, Κῆω), τὸ Χῆω καὶ Χαῖω, ὅπερ οἱ παλαιοὶ, Χναῖω, ἔλεγον (παρὰ τὸ Χῆω), καὶ πολλὰ τῶν εἰς εἰρημάτων ἀπὸ τῶν παρὰ ταῖς ἀρχαίαις εἰς εἰρημάτων (Προδρ. Ἑλλ. Βιβλ. σελ. 332, 357), οἷον, Στερεῖω καὶ Στε-

ρεῖω, Τελεῖω καὶ Τελεῖω, Τυραννεῖω καὶ Τυραννεῖω κ. τ. λ. παρὰ τὸ, Στερεῖω, Τελεῖω, Τυραννεῖω. Ἔστι δὲ τοῦ τοιούτου διπλοῦσιματιστοῦ παράδειγμα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ, Φεύγω, εἰκὸς γὰρ οὐ μόνον τῇ σημασίᾳ, ὡς περὶ καὶ ἐστὶ, ἀλλὰ καὶ τῷ θεματισμῷ, ταῦτόν εἶναι τῷ παρ' Ὀμήρῳ Φεύω (ὄθην ὁ τὴν φυγὴν κυρίως σημαίνειν φάσκει), παρὰ τὸ Φέω, ὅπερ οἱ μεταγενέτεροι εἰς τὸ διὰ τοῦ διπλοῦ Δίγματος, Φεύγω, μετεποίησαν. Ταῦτόν οὖν ἐστὶ καὶ τῷ, Παλαιός, τὸ, Παλαῖος, ἢ, Παλαῖος, οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἡ γραφὴ, ἄλλως τε καὶ παρ' ἡμῖν, παρ' οἷς ἡ αὐθιγὰ ἀπὸ τῶν φωνηέντων ἀπικνύται, καὶ τῶν συμφώνων ἐνέω, τὸν αὐτόν ἔχει φθόγγον τῇ αὐτῇ συλλαβῇ. Ἐσημειώθη δὲ ταῦτα διὰ μακρόν, ἵνα (ὃ πολλὰς εἰρηκὰς) ἐπιδειχθῇ κἀνταῦθεν τὸ χρητὶς τῆς παρ' ἡμῖν συνήθους φωνῆς, εἰς εὐχρηστέραις σύνεστι τῆς ἀρχαίας, πρὸς δὲ καὶ διόρθωσιν τῶν οὐκ ἀνελάττειν ἡμάρτημένων τοῖς ἀντιγράψαι τὰ τῶν παλαιῶν. Ἀρχαία παρ' Ἡσυχίῳ ἐλελήθει κείμενον αὐτὸ τοῦτο τὸ ἡμέτερον Παλαῖος, οὐ μόνον διὰ τὴν διαφοράν τοῦ Δίγματος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν κακὴν γραφὴν φησὶ γὰρ ὁ Λεξικογράφος, «Σιαιοπάλλαρος, ὁ παράλλος» καὶ ἀνόητος,» ὅτις τῶν κριτικῶν εἰς τὸ, Σιαιοπάλλαρος, τρέπειν παρῆται, παρὰ τὸ, Πάλλης, ὑπολαβὼν συντεθεῖσθαι τοῦτομα, οὐκ ὀρθῶς. Ἀπόχρη γὰρ εἰς διόρθωσιν τοῦ χωρίου τὸ δὲ ἐνδὲς λ_ γράφειν, Σιαιοπάλλος, ἢ ἢ παρὰ τὸ, Σιάλος, ἢ, Σιάλος, παρ' ὃ ἡ συνήθεια ἐξελοῦσα τὸ δεύτερον στοιχεῖον ἐποίησε τὸν Σιῶν (Γαλιτσιτὶ Sot, Imbecille), καὶ τὸν Σιῶν (Γαλλ. Bavard) καὶ τὸ, Παλαῖος, ὃ οἱ μὲν ἀρχαῖοι ἔλεγον, Παλαῖος, ἐπὶ τῆς σημερινῆς τοῦ, Μωρὸς, ἡμεῖς δὲ, Παλαῖος, ἢ, Παλαῖος. — 4. Φήμην δὲ καὶ μνήμην καὶ δόξαν κ. τ. λ.) Σημειώσαι, ὃ καὶ ὁ ἄριστος τῶν τοιούτων κριτῆς Ἀριστοτέλης (Ῥητορ. Ρ, ζ, § 11), ἐσημειώσατο, καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς πρώτοις ἐδηλώσαμεν, τὸ πομπικὸν καὶ ἀναγνώ-

τελευτήσαντας καταλείψειν τοὺς ἐν τούτοις τοῖς ἔργοις ἀριστεύσαντας; Ὅπου γὰρ οἱ πρὸς Ἀλέξανδρον⁵ πολεμήσαντες, καὶ μίαν πόλιν ἐλόντες, τοιούτων ἐπαίνων ἡξιώθησαν, ποίῳν τινῶν χρή προσδοκᾶν ἐγκωμίων τεύξεσθαι τοὺς ὅλης Ἀσίας⁶ κρατήσαντας; Τίς γὰρ ἢ τῶν ποιεῖν δυναμένων,⁷ ἢ τῶν λέγειν ἐπισταμένων,⁸ οὐ πονήσει καὶ φιλοσοφήσει, βουλόμενος ἅμα τε τῆς αὐτοῦ δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐκείνων ἀρετῆς μνήμην εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον καταλιπεῖν;

§ 51. Οὐ τὴν αὐτὴν δὲ τυγχάνω γνώμην ἔχον ἔν τε τῇ παρόντι καιρῷ, καὶ περὶ τὰς ἀρχάς τοῦ λόγου. Τότε μὲν γὰρ ὥμην ἀξίως δυνήσεσθαι περὶ τῶν πραγμάτων εἰπεῖν· νῦν δὲ οὐκ ἐφικνούμαι τοῦ μεγέθους αὐτῶν, ἀλλὰ πολλά με διαπέφευγεν ὧν διανοήθην. Αὐτοὺς οὖν χρή συνορᾶν, ὅσῃς ἂν εὐδαιμονίας τύχοιμεν, εἰ τῶν μὲν πόλεμον, τὸν νῦν ὄντα περὶ ἡμᾶς, πρὸς τοὺς ἡπειρώτας ποιησαίμεθα, τὴν δὲν εὐδαιμονίαν τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην διακομίσαιμεν² καὶ μὴ μόνον ἀκροατὰς γενομένους ἀπελθεῖν, ἀλλὰ τοὺς μὲν πράττειν δυναμένους, παρκαλοῦντας ἀλλήλους, πειρασθαι διαλλάττειν τὴν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν, καὶ τὴν Λακεδαιμονίαν· τοὺς δὲ τῶν λόγων ἀμφισβητοῦντας, πρὸς μὲν τὴν

νιον τῆς λέξεως, τῇ τῶν συνθέσεων ἐπιληλία ἄριστα τῷ Ῥήτορι κατασκευασθῆναι. — 5. Πρὸς Ἀλέξανδρον.) Τὸν Προῖμου. — 6. Τοὺς ὅλης Ἀσίας.) Τινὰ τῶν ἀντιγράφων. Τοὺς τῆς ὅλης Ἀσίας. Οὐδὲν δὲ παραινέει γράξαι, τοὺς ὅλης τῆς Ἀσίας. — 7. Τῶν ποιεῖν δυναμένων.) Τῶν ποιητῶν. — 8. Τῶν λέγειν ἐπισταμένων.) Τῶν λογογράφων.

§ 51. 2. Διακομίσαιμεν.) Περσθῆσαντες μετακομίζεταιται τὸν πλοῦτον τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην. Καὶ σημειῶσαι ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ, Διακομίζω, ἢ συνήθεια ἐκτρέψαται εἰς τὸ, Διαγουμίζω, ἐπὶ τοῖς πόλεμοι, ἢ ἄλλως ποιεῖ, διαρπάζειν τὰ λλοῦτρα, τέταχαι ταύτης δὲ τῆς σημασίας τὴν χρῆσιν οὐδὲ οἱ Ἀρχαῖοι ὅπως ἡγήθησαν· τὸ γὰρ τοῦ Ἀριστοφάνους (Σρ. 1248).

Πολλὰ δὲ διεκόμισασι σὺ τε καὶ γῶ, οὐδὲν ἕτερον σημαίνει ἢ τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ, Πολλὰ ἐδιαγουμίσαιμεν σὺ καὶ γῶ. Ἐχρήσαντο μέντοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῷ συνηνύμῳ ῥήματι, Διαφροῖ, ὅσιν «Οἶκον «διαφρορῆναι» παρ' Προδότῳ (Γ, γγ') τὸν διακομισθέντα, ἢ διαγουμισθέντα, καὶ τῷ ὀνόματι Διαφρόρητις παρὰ Πλουτάρχῳ (Κεραιολ. § 9) ἐπὶ τοῦ διακομισμοῦ, ἢ διαγουμισμοῦ. Τοῦτο δὲ τὸ Διαγουμίζω, οἱ οὐ πολλὰ ἡμῶν ἀρχαιότεροι

καὶ, Κουβαλῶ, ἔλεγον, ὥπερ ἡ νῦν συνηθεία ἐπὶ τοῦ ἀπλῶς, Μεταφέρω ἢ Μετακομίζω, κέχρηται. Τοῦ δὲ Κουβαλῶ χρῆσις ἀρχαία εὑρηται ἐν τῷ συγγενεῖ καὶ συστοίχῳ Κοβαλεῦν ἢ Κοβαλκεῖν. Αὐτίκα τὸ παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει, Ἐκοβαλκεῖται (ἱππ. 270) ὁ σχολιαστὴς ἐξηγούμενος λέγει, «Ἀπατᾷ, παραλογίζεται, ληττεῖν Κόβαλοι γὰρ οἱ «ληταταί». Τοῦτο δὲ τὸ, Κόβαλος, ἐγράφετο καὶ Κίβαλος, ὃν ὁ μὲν Ἡσύχιος, Διάκονον, ἐξηγεῖται, ὅπερ ἡμεῖς Κουβαλιτὴν, ἂν εἴποιμεν νῦν, ὁ δὲ Σουΐδας, Ἀρστήν, ἐπεὶ καὶ τὸ Κοβαλεῖν, ἢ Κουβαλεῖν, ἐξηγήθη οὐ μόνον Ἀρστεύειν (Κυρίλλ. Λεξικ. λέξ. Κουβαλεῖν), ἀλλὰ καὶ, «Μεταστρέφειν» (ἰσ. Μεταφέρειν) τὰ ἀλλότρια μισθοῦ «κατ' ὀλίγον», ὅπερ οὐδὲν ὄν ἕτερον ἢ τὸ παρ' ἡμῶν νῦν Κουβαλῶ, ὃν συνηκεν ὁ Κυτίερος. Τῇ δὲ διπλῇ τοῦ Κόβαλος καὶ Κίβαλος γραφῇ καὶ τρίτῃ ἄλλῃ ἂν ὥς προσαρτιθῇται τις τὴν Κόβαλος, εἴτε κατὰ τὰς διαφορὰς διαλέκτους διαφόρως προεινεχθέντος τὸ πάλαι τοῦ ὀνόματος, εἴτε καὶ τῇ πολλῇ χρόνῳ ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀντιγραφῶν διαφόρως ἀμαρτηθίσαις τῆς γραφῆς· τὸ γὰρ παρ' Ἡσυχίου, Κυδελιστάς συνώνυμόν ἐστι τοῦ, Κόβάλους. — 3. Πρὸς

παρακαταθήκην,³ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὧν νῦν φλυαροῦσι, παύσασθαι γράφοντας, πρὸς δὲ τοῦτον τὸν λόγον ποιείσθαι τὴν ἁμίλλαν,⁴ καὶ σκοπεῖν ὅπως ἄμεινον ἐμοῦ περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἐροῦσιν, ἐνθυμουμένους, ὅτι τοῖς μεγάλαις τὰς ὑποσχέσεις ποιουμένοις οὐ πρέπει περὶ μικρὰ διατρίβειν, οὐδὲ τοιαῦτα λέγειν, ἐξ ὧν ὁ βίος μηδὲν ἐπιδώσει τῶν πεισθέντων, ἀλλ' ὧν ἐπιτελεσθέντων αὐτοῖτε ἀπαλλαγῇσονται τῆς τοιαύτης ἀπορίας,⁵ καὶ τοῖς ἄλλοις μεγάλων ἀγαθῶν αἵτιοι δόξουσιν εἶναι.

Δ. ΑΡΕΙΟΠΑΓΙΤΙΚΟΣ.

Ὑπόθεσις ἐκ τῶν Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς.

ΤΙΣ τὴν Ἀρειοπαγίτικὸν ἀναγνούς λόγον, οὐκ ἂν γένοιτο κοσμιώτερος; ἢ τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ῥήτορος; ὃς ἐτόλμησε διαλεγθῆναι περὶ πολιτείας Ἀθηναίους, ἀξίῳ μεταθέσθαι μὲν τὴν τότε καθεστῶσαν δημοκρατίαν, ὡς μεγάλα βλάπτουσαν τὴν πόλιν ὑπὲρ ἧς τῶν δημαγωγῶν οὐδεὶς ἐπεχειρεῖ λέγειν, θεωρῶν εἰς τῶσά τινι αὐτὴν προεληλυθῆαι ἀκοσμίαν, ὥστε μηδὲ τοὺς ἄρχοντας ἔτι τῶν ιδιωτῶν κρατεῖν, ἀλλ' ἕκαστον ὃ, τι καθ' ἡδονὴν αὐτῷ γένοιτο καὶ ποιοῦντα καὶ λέγοντα, καὶ τὴν ἄκαιρον παρῥησίαν δημοτικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ πάντων νομιζομένην ἀνατῶσασθαι καὶ τὴν ὑπὸ Σόλωνα καὶ Κλεισθένους κατασταθεῖσαν πολιτείαν. Ἦς τὴν προαίρεσιν καὶ τὰ ἦθη (α) διεξιὼν, δεινότερον μὲν ἡγεῖσθαι φησι τοὺς τότε ἀνθρώπους τὸ ταῖς πρεσβυτέροις ἀντιπεῖν, ἢ τὴν τάξιν λυεῖν δημοκρατίαν δὲ αὐτοὺς νομίζειν, οὐ τὴν ἀκολασίαν, ἀλλὰ τὴν σωφροσύνην. τὸ δὲ εὐεχέρον οὐκ ἐν τῷ καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ κελεύσματα ποιεῖν τίθεσθαι· ἐξουσίαν τε οὐδενὶ τῶν ἀκολάστον ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῖς βελτίστοις ἀνατιθεῖν τὰς ἀρχάς, τοιοῦτους ἔσεσθαι

μὲν τὴν πακακαταθήκην.) Εὐστόχως ἐμοὶ δοκεῖν ἐξηγήσατο ὁ Οὐδῶριος τὸ ἄσαφές τοῦ χωρίου τούτου, λέγειν ἐνταῦθα βούλεσθαι τὸν Ἰσοκράτην ἡγούμενος περὶ Ἀντισθέλους, ὃς, καθὰ φησι Διογένης ὁ Λαέρτιος, ἔγραψε κατὰ τοῦ ἐπιγραφομένου Ἀμαρτύρου λόγου τοῦ Ἰσοκράτους. Οὗτος δὲ ὁ Ἀμαρτύρος (σελ. 402), οὗτω κληθεὶς διὰ τὸ κατ' Εὐθύμου τινὸς λαλέχθαι, παρακαταθήκην ἔνευ μαρτύρων εἰλημμένην στερήσαντος, οὐδὲν θαυματοῦν, εἰ καὶ, Περὶ παρακαταθήκης, δευτέραν ταύτην κλησιν (καθὰ καὶ ἕτεροι οὐκ ὀλίγοι τῶν Ἰσοκρατείων λόγων), ἐκαλεῖτο τε καὶ ἐπεγράφετο. Οἱ γράψαντες οὐν πρὸς τὴν παρακαταθήκην οὐδένες ἂν εἶεν ἄλλοι πλὴν οἱ καθαφάμενοι τοῦ Περὶ παρακαταθήκης λόγου, τούτεστιν ὁ πρὸς τὸν Ἀμαρτύρον Ἰσοκράτους γράψας Ἀντισθένης, καὶ ἕτεροι ἴσως σοφισταὶ καὶ ῥήτορες τῶν κατ' αὐτῶν ἀχμασάντων. — 4. Πρὸς δὲ τοῦτον τὸν λόγον ποιείσθαι τὴν ἁμίλλαν.) Πρὸς τὸν παρόντα Πανηγυρικὸν λόγον ἀφρονότι, ἐφ' ᾧ μάλιστα μέγα ἐφρόνει ὁ Ἰσοκράτης. Ἀντέγραψε δὲ καὶ πρὸς

τούτον τὸν λόγον, καθὰ φησι Διογένης ὁ Λαέρτιος (ἐν βίῳ Ἀριστοτέλ.) Σικελιώτης τις ῥήτωρ, Ἀριστοτέλης καλούμενος. — 5. Αὐτοῖ τε ἀπαλλαγῇσονται τῆς τοιαύτης ἀπορίας.) Ἰσως γραπ. Τοσαύτης ἀντὶ τοῦ, Τοιαύτης. Ἀπορίαν δ' ἐνταῦθα λέγειν ἔοικε τὴν τῶν χρημάτων, τούτεστι τὴν πενίαν τοιοῦτοι γὰρ ἦσαν πολλοὶ τῶν σοφιστῶν, καθάπερ αὐτὸς ἐδήλωσεν ἄλλαχού (σελ. 292) εἰπὼν, «Τοὺς τὴν σορίαν διδάσκοντας, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν παραδιδόντας, αὐτοὺς τε πολλῶν δεομένους, καὶ τοὺς μαθητὰς μικρὸν πραττομένους».

(α) Ἡθ. Ἀντὶ τοῦ παρ' Ἀπαιον, Ἡθ. ὅτι, εἰν γράφειν ὑπέλαβον, Ἡθ. διὰ τὸ οὕτω γεγράφθαι ἐν τοῖς ἐκδομένοις τοῦ Διονυσίου συγγράμμασιν ὑπὸ τοῦ Πεισίου (Τόμ. Ε, σελ. 550), καὶ ὅτι μονοῦ δι' ὅλου τοῦ λόγου Ἰσοκράτης, Ἡθ. οὐκ ἔβαν, μνημονεύει, καίπερ ἑκατέρου τοῦ ὀνόματος ταῦτό πως σημαίνοντες· ὡς γὰρ φησιν Ἀριστοτέλης (Ἡθ. Νικόμ. Β, α) «Ἡ Ἡθική» καὶ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχεκε, μικρὸν παρεγκλίον ἀπὸ τοῦ

τους άλλους υπολαμβάνοντας, οἱ περ ἀνδρῶν οἱ τὴν πόλιν διοικοῦντες· ἀντὶ δὲ τοῦ τὰς ἰδίας οὐσίας ἐκ τῶν δημοσίων ἐπανορθοῦν, τοὺς ἰδίους πλούτους εἰς τὰ κοινὰ καταχορηγῆσαι. Χωρὶς δὲ τούτων, πλείν τὴν ἐπιμέλειαν ποιῆσαι τοὺς πατέρας τῶν υἱῶν ἀνδρῶν γενομένων, ἢ παιδῶν ὄντων ἐποιοῦντο, ἐνθυμουμένους, ὡς οὐκ ἐξ ἐκείνης τῆς παιδείας, ἀλλ' ἐκ ταύτης τῆς σωφροσύνης μάλλον ὠφελείται τὸ κοινόν· κρεῖνται τε υπολαμβάνειν τὰ χρηστὰ ἐπιτηδεύματα τῆς ἀκριβοῦς νομοθεσίας, σκοποῦντας, οὐχ ὅπως ταῖς τιμαρίαις τοὺς ἀμαρτάνοντας ἀνείρξουσιν, ἀλλ' ὡς μηδὲν ἄξιον ζημίας ἕκαστον ἐπιτηδεύειν. (6) καὶ τὴν μὲν πατρίδα δεῖν οἰομένους ἐν ἐξουσίᾳ διαχεῖν μεγάλην, τοῖς δ' ἰδιώταις μηδὲν ἐξελίξαι ποιεῖν, ὅτι ἂν οἱ νόμοι καλύπτει καρτερεῖν δὲ τὰ δεινὰ, καὶ μὴ ἐκπλήττεσθαι ταῖς συμφοραῖς.

§ 1. ΠΟΛΛΟΥΣ ὅμων οἶμαι θαυμάζειν, ἥτινα ποτε γνώμην ἔχων, περὶ σωτηρίας τὴν πρόσδοτον ἐποιεσάμην,² ὥσπερ τῆς πόλεως ἐν κινδύνοις οὔσης, ἢ σφαλερῶς³ αὐτῇ τῶν πραγμάτων καθεστηκότων, ἀλλ' οὐ πλείους μὲν τριήρεις ἢ διακοσίας κεκτημένης· εἰρήνην δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν χώραν ἀγούσης, καὶ τῶν κατὰ θάλατταν ἀρχούσης· ἔτι δὲ συμμάχους ἐχούσης, πολλοὺς μὲν τοὺς ἐτοιμῶς⁴ ἡμῖν, ἦν τι δέη, βοηθήσαντας, πολλοὺς δὲ πλείους τοὺς τὰς συντάξεις⁵ ὑποτελοῦντας, καὶ τὸ προσταττόμενον ποιῶντας. Ὡν

«ἐθεους». — (6). Ἄλλ' ὡς μηδὲν ἄξιον ζημίας ἕκαστον ἐπιτηδεύειν.) Διορθοῦσι τὸ τέλος τοῦ χωρίου ὁ μὲν Ρεῖκιος (Διονυσ. Ἀλικαρν. Τ. Ε, σελ. 683), γράφειν παραινῶν, Ἐκαστος ἐπιτηδεύει, ὁ δ' Ἀδγῆρος, Ἐκαστος ἐπιτηδεύσει.

§ 1. 2. Τὴν πρόσδοτον ἐποιεσάμην.) Οἱ μετ' ὀλίγα μεταρμόσας, Τὴν πρόσδοτον ἐπεγραψάμην, ἐρεῖ· Χρηστὰ γὰρ ἀμφοτέρω παρὰ τοῖς Ῥήτορι, Τό, τε Πρόσδοτον ποιῆσθαι πρὸς τὴν Βουλὴν, ἢ τὸν Δῆμον, καὶ τὸ, Πρόσδοτον ἀπογράφεσθαι. Εἴη δ' ἂν τοῦτο, ἡμέραν τάσσειν, ἐν ἣ τῶν Ῥητόρων ἕκαστος, πολλῶν ὄντων, διαλεγχθήσεσθαι ἔμελλε πρὸς τὴν Βουλὴν ἢ τὸν δῆμον. — 3. Ἡ σφαλερῶς.) Οὐκ ἀλόγως ὑπενόησεν ὁ Λάγγιος γραπτέον εἶναι, Καὶ σφαλερῶς ἔσκει δὲ καὶ ὁ Ἰταλὸς μεταφραστὴς, συμπλεκτικῶς, οὐ διαζευκτικῶς, ἀνεγνωκέναι, ἢ ἀναγνωστέον εἶναι κεκριμέναι, Quasi che la città in alcun pericolo si trovasse, et le cose sue in pessima conditione fossero. Καὶ τοῦτο μὲν ὁρθῶς ἔκιν τὸ, Κινδύνοις, ἐπὶ τῆς συνήθους ταύτης σημασίας (pericolo), ἐφ' ἧς οὐκ ἂν διακρίνοιτο τοῦ, Σφαλερῶς· ἐν ταύτῃ γεμὴν ἰσοδυναμοῦν τῷ, Πολέμοις, καθὰ δηλοῖ καὶ τὸ ἐπαγόμενον, Εἰρήνην ἀγούσης, οὐδὲν καλῶς χωρίζειν ἀπὸ τοῦ, Σφαλερῶς. — 4. Ἐτοιμῶς.) Παρεῖληφα τὴν διορθωσιν τοῦ Οὐδολφίου, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς, Ἐτοιμῶς. — 5. Συντάξεις.) Κακῶς τὸ ἐμὸν ἀντί-

γραφον, Συντάξεις. Συντάξεις δὲ λέγει, κατ' εὐφημισμὸν Ἀττικόν, τοὺς φόρους, ἐπειδὴ, ὡς φασιν Ἀρποκρατίων (λέξ. Συντάξεις), χαλεπῶς ἔφερον οἱ Ἕλληνες τὸ τῶν φόρων ὄνομα. Ὡσαύτως ἢ τῶν Γάλλων φωνή, τὴν πρόθεσιν παραλείπουσα, Taxe ὠνόμασε τὴν σύνταξιν, τὴν τοῖς Ἰταλοῖς καλουμένην Tassa, καὶ ῥῆμα ἐτοίμησε Taxer (Ἰταλ. Tassare), ἐπὶ τοῦ τάσσειν καὶ ἐπιβάλλειν τοὺς φόρους· θθεν ἢ τῶν Γραικῶν φωνή, τὰ ἰδικα παρὰ τῶν ἄλλοτρίων λαμβάνουσα, ἐσχημάτισε τὰ χυδαῖα, Τάσσα, καὶ, Τασσάροι. Συντάξεις δ' ὠνόμαζον οἱ μεταγενέστεροι, καὶ τὰς ἐτησίους δωρεὰς τῶν βασιλέων, τὰς τοῖς Γαλάταις καλουμένας, pensions, καὶ Ταγὰς δὲ τὰς αὐτὰς ἐκάλεσαν ἔπειτα οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς· ὡς ἡ συνθήκη Ταρίνια καλεῖ, ἐξ οὗ ῥῆμα τὸ, Ταγίζω, τὴν ἀρχὴν μὲν ἐπὶ τοῦ, Δωροῦμαι τοιαύταις συντάξεσι, νῦν δ' ἀπλῶς ἐπὶ τοῦ τρέφω, ἢ ψωμίζω, τεταγμένον, Διορθοῦσθαι μοι ἐν παρόδῳ καὶ ὁ Νεύχιος, « Ταγῇ, βασιλικῇ δωρεᾷ ΚΑΙ Η ΣΥΝΤΑΞΙΣ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων » μεταγράφοντι. . . . δωρεὰ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΣ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. Ἀντὶ δὲ τοῦ, Συντάσσω, οἱ Ἐβδόμηκοντα ἐχρήσαντο (Γρ. Βασιλ. ΙΑ, 18) καὶ τὸ Διατάσσω, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ οἶκον, καὶ ἀρτους διέταξεν αὐτῷ.

ὑπαρχόντων, ὑμᾶς μὲν ἂν τις φήσκειν εἰκὸς εἶναι παρρῶν, ὡς πόρρω τῶν κινδύνων ὄντας, τοῖς δὲ ἐχθροῖς τοῖς ἡμετέροις προσήκειν δεδιέναι καὶ βουλευέσθαι περὶ σωτηρίας.

§ 2. Ὑμεῖς μὲν οὖν οἶδ' ὅτι τούτῳ χρώμενοι τῇ λογισμῇ, καὶ τῆς ἐμῆς προσόδου καταφρονεῖτε, καὶ πᾶσαν ἐλπίζετε τὴν Ἑλλάδα ταύτῃ τῇ δυνάμει κατασκήσειν ἐγὼ δὲ δι' αὐτὰ ταῦτα τυγχάνω δεδιώς. Ὅρῳ γάρ τῶν πόλεων τὰς ἀριστα πράττειν οἰομένας, τὰ κακίστα βουλευομένας,² καὶ τὰς μάλιστα παρρῶσας, εἰς πλείστους κινδύνους καθισταμένας. Αἴτιον δὲ τούτων ἐστίν, ὅτι τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν οὐδὲν αὐτὸ καθ' αὐτὸ παρὰ γίγνεται τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ συντέτακται καὶ συνακολουθεῖ τοῖς μὲν πλούτοις³ καὶ ταῖς δυναστείαις ἄνοια, καὶ μετὰ ταύτης ἀκολασία· ταῖς δὲ ἐνδεαῖς, καὶ ταῖς ταπεινότησι, σφοδρὸς σὺνη καὶ μετριότης. Ὡστε χαλεπὸν εἶναι διαγνῶναι, ποτέραν ἂν τις δέξαιτο τῶν μερίδων τούτων τοῖς πικρῇ τοῖς αὐτοῦ καταλιπεῖν. Ἰδοίμεν γάρ ἂν, ἐκ μὲν τῆς φαυλοτέρας εἶναι δοκούσης, ἐπὶ τὸ βέλτιον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς πράξεις ἐπιδιδούσας, ἐκ δὲ τῆς κρείττονος φαινομένης, ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐθισμένας μεπαπίπτειν. Καὶ τούτων ἐνεγκεῖν ἔχω παραδείγματα,⁴ πλείστα μὲν ἐκ τῶν ἰδιωτικῶν πραγμάτων (πυκνοτάτας γάρ ταῦτα λαμβάνει τὰς μεταβολὰς), μεῖζω δὲ καὶ φανερώτερα τοῖς ἀκούουσιν, ἐκ τῶν ἡμῖν καὶ Λακεδαιμονίοις συμβάντων.

§ 3. Ἡμεῖς τε γάρ, ἀναστᾶτου μὲν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν βαρβάρων γενομένης, διὰ τὸ δεδιέναι καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν, ἐπρωτεύσαμεν τῶν Ἑλλήνων· ἐπειδὴ δ' ἀνυπερβλήτου ᾤθημεν ἔχειν τὴν δύναμιν, παρὰ μικρὸν ἤλθομεν ἐξαυθραποδισθῆναι. Λακεδαιμονιοὶ τε, τὸ μὲν παλαιὸν ἐκ φαύλων τε καὶ μικρῶν πόλεων ὀρμηθέντες, διὰ τὸ σφοδρῶς ζῆν, καὶ στρατιωτικῶς, κατέσχον Πελοπόννητον· μετὰ δὲ ταῦτα μεῖζω

§ 2. 2. Βουλευομένας.) Ταύτην ἔκ τινος τῶν τοῦ Ἀνυγῆρου ἀντιγράφων (ἢ κακίως προεβλήτο) ἀνυπερβλήτων τὴν γραμμὴν τῇ παρὰ τοῖς λοιποῖς ἄπαισι, συμβουλευομένας. — 3. Πλούτοις.) Ἐξ ἀντιγράφου τινὸς τῶν τοῖς πρὸ ἡμῶν παραβληθέντων, οὕτω διορθώσαντος· πάλαι καὶ τοῦ Οὐδολφίου, παρεμβλήσαντι οἱ πρὸ ἡμῶν, ἀντὶ τοῦ, Πλουσίαις. Τὸ δὲ, Πλούτοις, κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν, μεταβαλόντα καὶ τὸ γένος, οἶδε καὶ ἡ συνήθεια, Τὰ πλούτη, λέγουσιν, ὡς πικρὰ τὸ οὐδέτερον, Τὸ πλούτος. ἢ αὐτὰ δὲ συνήθεια, Τὸν βίον, καὶ, Τὸ βίσις,

Τὸν θρήνον, καὶ, Τὸ θρήνος, κατὰ μίμησιν δὴ τοῦτο τῶν ἀρχαίων, παρ' οἷς ἕτερα διγενῆ, Ὁ καὶ τὸ ἔλεος, Ὁ καὶ τὸ σκότος κ. τ. λ.—4. Καὶ τούτων ἐνεγκεῖν ἔχω παραδείγματα.) Τῶν ἀντιγράφων τὰ πλείστα, Ἐχειν, καθάπερ καὶ τὸ ἐμὸν, ὅπερ Οὐδολφίος ἔρρεψεν εἰς τὸ Ἑστὶ, παραδείξανόντων καὶ τῶν μετ' αὐτόν, πλην τοῦ Λαγγίου. Οὗτος δὲ, Ἐχει, ἔκ τινος παρολιθώως ἀντιγράφου, ἔγραψε. Τοῦτο δὴ τὸ, Ἐχειν· ἢ Ἐχαι, ἀμείνον ἔμοι γ' ἔδοξε τρέπειν εἰς τὸ, Ἐχω. Εἰ δὲ μὴ δοκεῖ σοι, γράφε Ἐχαι· τις ἂν, κατὰ τὸ μετ' ὀλίγα, Γνωίς τις ἂν,

φρονήσαντες² τοῦ δέοντος, καὶ λαβόντες καὶ τὴν κατὰ γῆν καὶ τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχήν, εἰς τοὺς αὐτοὺς ἡμῖν κινδύνους κατέστησαν. Ὅστις οὖν εἰδὼς τοσαύτας μεταβολὰς γεγενημένας, καὶ τηλικαύτας δυνάμεις οὕτω ταχέως ἀναιρεθείσας, πιστεύει τοῖς παροῦσιν, ἀνόητός ἐστιν, ἄλλως τε καὶ τῆς μὲν πόλεως ἡμῶν πολὺ καταδέεστον νῦν πρακτούσης, ἢ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον, τοῦ δὲ μίσους τοῦ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῆς ἔχθρας τῆς πρὸς τὸν βασιλέα, πάλιν ἀνακλεισμένης, ἃ τότε κατεπολέμησεν ἡμᾶς.

§ 4. Ἀπορῶ δὲ πότερον ὑπολάβω μηδὲν μέλειν ὑμῖν τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἢ φροντίζειν μὲν αὐτῶν, εἰς τοῦτο δ' ἀναίσθησίς ἦκειν, ὥστε λανθάνειν ὑμᾶς,² εἰς ὅτην ταραχὴν ἡ πόλις ἡμῶν καθέστηκεν. Ἐοίκατε³ γάρ οὕτω διακειμένοις ἀνθρώποις, οἵτινες ἀπάσας μὲν τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ Θράκης ἀπολωλεκότες, πλείω δ' ἢ χίλια τάλαντα⁴ μάτην εἰς τοὺς ξένους ἀπαναλωκότες,⁵ πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνας διαβεβλημένοι, καὶ τῇ βαρβάρῃ πολέμῳ γεγονότες, ἐτι δὲ τοὺς μὲν Θηβαίων φίλους σώζειν ἠναγκασμένοι, τοὺς δὲ ἡμετέρους αὐτῶν συμμάχους ἀπολωλεκότες, ἐπὶ τοσαύταις πράξεσιν εὐαγγέλια μὲν δις ἤδη τεθύκαμεν, ῥαθυμότερον δὲ περὶ αὐτῶν ἐκκλησιάζομεν, τῶν πάντα τὰ δέοντα πραττόντων. Καὶ ταῦτ' εἰκότως καὶ ποιῶμεν, καὶ πάσχομεν· οὐδὲν γάρ οἶόν τε γίνεσθαι κατὰ τρόπον, τοῖς μὴ καλῶς περὶ τῆς διοικήσεως ὅλης βεβουλευμένοις, ἀλλ' ἐν καὶ κατορθώσῃσι περὶ τινος πράξεις, ἢ διὰ τύχην, ἢ δι' ἀνδρὸς ἀρετὴν, μικρὸν διαλιπόντες, πάλιν εἰς τὰς αὐτὰς ἀπορίδας κατέστησαν. Καὶ ταῦτα γνοίη τις ἂν ἐκ τῶν περὶ ἡμᾶς γενομένων.

§ 5. Ἀπάσης γάρ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν πόλιν ἡμῶν ὑποπεσούσης, καὶ μετὰ τὴν Κόνωνος ναυμαχίαν, καὶ μετὰ τὴν Τιμοθέου στρατηγίαν, οὐδένα χρόνον τὰς εὐτυχίας κατασχεῖν ἠδυνήθημεν, ἀλλὰ ταχέως διεσκαριφησάμεθα,² καὶ διελύσαμεν

§ 3. 2. Μελίως φρονήσαντες.) Ἰσως, μίλιον φρονήσαντες· τὸ γὰρ εἰκὼν ἐν τοῖς ταῖς τοῖς μᾶλλον ἐν χρήσει, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ Μικρὸν φρονεῖν, εἶρηκε.

§ 4. 2. Ὑμῖν . . . ὑμᾶς.) Οὕτω παρ' ἀπατιν ἰσως μὲν τοι γραπτέον, Ἡμῖν . . . ἡμᾶς. — 3. Ἐοίκατε.) Ἐοίκαμεν, ὡρεῖται εἰπεῖν πρωτοπροσώποις κἀνταῦθα, διὰ τὴν προσεχῆ, Τεθύκαμεν, ἐκκλησιάζομεν· ἀλλ' εἰκὼς αὐτὸν, δι' οὐδὲν ἕτερον ἀπὸ τοῦ δευτέρου, ἐπὶ τὸ πρῶτον μεταβῆναι πρότιπον, ἢ τὸ μὴ ὁλοκτεῖν κατακρίτως χρῆσθαι κατὰ τῶν πολιτῶν τοῖς ἀνείδεσι. — 4. Πλείω δ' ἢ χίλια τάλαντα.) Δημοσθένης δὲ (Ὀλυμπ.

Γ, σελ. 36), Πλείω ἢ χίλια καὶ πεντακόσια, φησὶν, αὐτὰ ταῦτα ἀνειδίξαι τοῖς Ἀθηναίοις. — 5. Ἀπαναλωκότες.) Οὕτως ἔγραψα, διὰ τὴν Ἀττικὴν συνήθειαν, ἀντὶ τοῦ, Ἀπανηλωκότες. Εἰνους δὲ λέγει τὸ Ξενικὸν στράτευμα, τὸ μισθοῦ τοῖς Ἀθηναίοις στρατευόμενον (ἴδ. Ἀρκοκρατ. λέξ. Ξενικὸν καὶ Ξενιτενομένους).

§ 5. 2. Διεσκαριφησάμεθα.) Διεσκορπίσαμεν, διεσκαδάσαμεν. Τὸ θέμα διασκαριφάσθαι, ὡς ἄλλως ἄλλων ἐξηγησάμενον, οὐ περιττὸν παραθεῖσθαι τὰς δόξας αὐτῶν, ἄλλως τε καὶ τῶν σπανιωτάτων αὐτῆς τῆς λέξεως, ἰσως δὲ τι καὶ

αὐτάς. Πολιτεῖν γάρ τήν ὀρθῶς ἀν τοῖς πράγμασι χρησομένην, οὗτ' ἔχομεν, οὔτε λαβεῖν ζητοῦμεν.³ Καίτοι τὰς εὐπραγίας ἀπαντες ἴσμεν καὶ παραγιγνομένας, καὶ παραμενούσας, οὐ τοῖς τειχῇ μέγιστα καὶ κάλλιστα περιβεβλημένοις, οὐδὲ τοῖς μετὰ πλεί-

χρησίμου εἰς τὴν ἥ τανῶν χρόμεθα γλῶσσαν ἔσομένης τῆς παραθέσεως. »Διεσκαριφθάμεθα (φησὶν ὁ Ἀποκρατίων) ἀντὶ τοῦ, Διαλύσαμεν. Σκάρφον γάρ ἐστι τὸ κάρφος καὶ φρύγανον. Ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα εὐδιάλυτα καὶ εὐφύτητα. Ἰσοκράτης Ἀεροπαγίτικῶς, διεσκαριφθάμεθα ἡ Σκαριφθασθαὶ ἐστὶ τὸ ἐπιστεурμένως τι ποιεῖν, καὶ μὴ κατὰ τὴν προσήκουσαν ἀκριβείαν ». Ταῦτά σχεδὸν καὶ Σουίδας (λέξ. Διεσκαριφθάμεθα, καὶ Σκάρφον) τῷ Ἀποκρατίωνι λέγει, καὶ ὁ Ἐτυμολόγος (σελ. 273.) Ἰνύχιος δὲ, »Διεσκαριφθῆναι (φησὶν), ἐπὶ ὀνέων τῶν τοῖς δυεῖσι σκαλευόντων τὴν γῆν κυρίως λέγεται». Ἐν ἄλλοις δ' ἐξηγείται τὸ ἀπλοῦν, «Σκαριεῖσθαι, ξύειν, σκολπτεῖν, γράφειν» ὅθεν καὶ ὁ Σκάρφρος, ξείσις, γραφή, μίμησις ἀκριβῆς »(ἴσ. οὐκ ἀκριβῆς) τύπου», Εὐρηται δὲ παρὰ τῷ αὐτῷ καὶ συγκεκομμένως »Σκαρρῶσθαι, σκεδάνυσθαι» ὅθεν καὶ ἡμεῖς τὸ τοῦ Ἰσοκράτους, Διεσκαριφθάμεθα, διὰ τοῦ Διεσκεδάσαμεν, ἐξηγησάμεθα. Εἰσι καὶ παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει (Βατρ. 1497) »Σκαριφισμοὶ λήρων» οὗς ὁ Σχολιαστὴς ἐξηγεῖται, »οἷον σκαρισμοὺς, καὶ λεπτολογίας, σκιαγραφίας. »Σκαριφεῖν γάρ τὸ τοὺς ζωγράφους ὑποτυπῶσαι πρῶτον τοὺς γραφομένους» καὶ Σκαριφθασθαι, ἐπὶ τοῦ ἐπιστεурμένως τι ποιεῖν, καὶ μὴ κατὰ τὴν προσήκουσαν ἀκριβείαν, σκιαγραφεῖν. . . ὥτως δὲ ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ »Σκάρφρος, ἦρουν τὸ κάρφος καὶ φρύγανον» μᾶλλον δὲ ἡ γραφίς». Καὶ ταῦτα μὲν οἱ Γραμματικοί, οὐ πάντι ἀκριβῆ, σὺδ' ἀλλήλοις ὁμολογούμενα παρὰ μὲν γάρ τῷ Ἀποκρατίωνι, ἀντὶ τοῦ, Διαλύσαμεν, ὥτως γραπτέον, Διεχύσαμεν, ὅπερ καὶ αὐτὸ σημαίνει τὸ Διεσκεδάσαμεν· οὐδὲ γὰρ εἰκὸς ἐξηγήσασθαι τὴν λέξιν δι' ὧν ἀμέσως αὐτὸς Ἰσοκράτης ἐπάγει, λέγων, »Καὶ διελύσαμεν αὐτάς», χωρὶς εἰ μὴ τις τὰς τρεῖς ταύτας λέξεις μᾶλλον περιγράφειν προαιροῖτο ἐξ Ἰσοκράτους, ὡς οὐδὲν εὖσας ἕτερον, ἢ ἐπεξηγήσιν τοῦ, Διεσκαριφθάμεθα. Ὅτι δὲ τὸ Σκαριφῶν, ἢ Σκαρρῶν, τὸ ξείν καὶ σκάλπειν ἐδόηλον, μαρτυρεῖ καὶ τὸ τῆς Λατινῆος φωνῆς Scario, ἢ

Scararifo, ὅθεν τὸ τῶν Ἰταλῶν Scatificare, καὶ τὸ τῶν Γάλλων Scarifier, ὅπερ ἐστὶ κατακινεῖν, σχίζειν, ἢ χαράσσειν. Οὐ μικρὴν δ' ἔχει τὴν ἀπορίαν, καὶ τὸ σημαίνειν ἐναντία τὴν λέξιν, τουτέστιν, τὸ ποιεῖν τι μὴ κατὰ τὴν προσήκουσαν ἀκριβείαν, καὶ τὸ μιμεῖσθαι ἀκριβῆς· εἴγε ὁ Σκάρφρος, ἀκριβῆ μίμησιν τύπου δηλοῖ καὶ Ἰνύχιος, καὶ οἱ Σκαριφισμοὶ λεπτολογίαι εἰσι κατὰ τὸν Ἀριστοφάνους σχολιαστὴν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔσθω τοῖς σοφοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα Γραμματικοῖς· ἀρκεῖ δ' ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος σημειώσασθαι, τὴν τοῦ σ εἴτε προσθήκην ἐν τῷ Σκάρφρος, εἴτ' ἀφαίρεσιν ἐν τῷ Κάρφος ἢ Κάρφρος, ἥνπερ ἐν τε πλείστοις ἄλλοις σημειώται (Ἠλιοδόρ. σημ. σελ. 184 καὶ 344) καὶ ἐν αὐτῷ δὴ τὸ Σκεδάνυσθαι, ὅπερ ἦν συνάμυνον τοῦ Σκαρρῶσθαι κατὰ τὴν Ἰνύχιον. Ἡ γοῦν συνηθεία ἄνευ μὲν τοῦ σ ἔστωε τὸ Καρρίον, τουτέστι τὸν ἥλον, παρὰ τὸ τῶν ἀρχαίων Κάρρος, τὸ σημαῖνον ξύλον λεπτόν καὶ ξηρόν, οἶον, ἄχυρον, φρύγανον, ἢ τι τοιοῦτον, προσημερὲς τοῖς παρ' ἡμῶν καρφίοις, καὶ τὴν καὶ ὑποκοριστικὸν τύπον Καρρίτζιαν, παρὰ τὸ Καρρίτκη, καθάπερ ἔφημεν (Προδρ. Ἑλλ. Βιβλιοθ. σελ. 344) τὴν Νυμφίτζαν παρὰ τὴν Νυμφίκτην, καὶ τὴν Γαλίτζαν παρὰ τὴν Γαλίκτην μετὰ τοῦ τῷ σ, τὴν τε Σκάρφην, ἦρουν τὴν τοῦ Ἑλλησφόρου ῥίξαν, ἣν οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς, Καρπίον, καὶ, Καρρίον, ἐκάλεον, καὶ τὰ Σκαρρῖα, ἦρουν τοὺς δι' ἄχρυν ἢ λεπτόν ξυλαρίων βαλλομένους κλήρους οὗς οἱ πρὸ ἡμῶν Καρρῖα ὀνόμαζον, παρ' οἷς καὶ τὸ Βάλλειν καρρῖα (Σαλμαστ. σημ. εἰς τὸ περὶ τριβώνος τοῦ Τερτυλλιαν. σελ. 210) ἐτήμαιεν· ὅπερ ἡ τῶν Γαλιτῶν φωνὴ Tիր à la courte paille εἴωθε λέγειν. Χρόμεθα δὲ παρὰ ταῦτα καὶ ῥήματι τῷ, Σκαρρῖομαι, τουτέστιν ἐπινοῶ, παρ' οὗ καὶ ὄνομα τὸ Σκάρφισμα, ἦρουν ἡ ἐπινοήσις, καὶ πολλὰς ἢ λεπτολόγους καὶ φαντασιώδεις τῶν μὴ ὄντων ἔρευνά τε καὶ εὖρεσις, οἳ εἰσι οἱ παρὰ τῷ Κομικῷ, Σκαριφισμοὶ λήρων. — 3. Ζητοῦμεν.) Ταύτην παρεῖληκα τὴν γραφὴν ἐκ τοῦ ἐμοῦ αντιγράφου, καθὰ καὶ ὁ πρὸ ἐμοῦ ἐκ τούτων τῶν ἐκείνου, ἀντ!

στῶν ἀνθρώπων εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἡθροισμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἀρίστα καὶ σωφρονέστατα τὴν αὐτῶν διοικοῦσιν. Ἔστι γὰρ ψυχὴ πόλεως⁴ οὐδὲν ἄλλο, ἢ πολιτεία, τοσαύτην ἔχουσα δύναμιν, ὅσῃν περ ἐν σώματι φρόνησις. Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ βουλευομένη περὶ ἀπάντων, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττουσα, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύρουσα. Ταύτη καὶ τοὺς νόμους, καὶ τοὺς ῥήτορας, καὶ τοὺς ἰδιώτας ἀναγκαῖόν ἐστι ὁμοιοῦσθαι, καὶ πράττειν οὕτως ἐκάστους, οἷαν περ ἂν αὐτὴν ἔχωσιν. Ἦς ἡμεῖς διεφθαρμένης οὐδὲν φροντίζομεν, οὐδὲ σκοποῦμεν ὅπως ἐπανορθώσωμεν αὐτήν⁵ ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν δικαστηρίων, τῶν καθεστηκότων κατηγοροῦμεν, καὶ λέγομεν, ὥς οὐδέποτε ἐν δημοκρατίᾳ κάκιον ἐπολιτεύθημεν ἐν δὲ τοῖς πράγμασι, καὶ ταῖς διανοίαις αἷς ἔχομεν, μᾶλλον αὐτὴν ἀρχαῖωμεν τῆς ὑπὸ τῶν προγόνων καταλειφθείσης. Ὑπὲρ ἧς ἐγὼ καὶ τὸν λόγον μέλλω ποιέσθαι, καὶ τὴν πρόσσodon ἀπεγραψάμην.

§ 6. Εὐρίσκει γὰρ ταύτην ἂν μόνην γενομένην, καὶ τῶν μελλόντων κινδύνων ἀποτροπὴν, καὶ τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγὴν, ἣν ἐβελήσωμεν ἐκείνην τὴν δημοκρατίαν ἀναλαβεῖν, ἣν Σόλων μὲν, ὁ δημοτικώτατος γενόμενος, ἐνομοθέτησε, Κλεισθένης² δὲ, ὁ τοὺς τυράννους ἐκβαλὼν, καὶ τὸν δῆμον καταγαγὼν, πάνλιν ἐξ ἀρχῆς κατέστησεν. Ἦς οὐκ ἂν εὖροιμεν οὔτε δημοτικώτεραν, οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφέρουσαν. Τεκμήριον δὲ μέγιστον. οἱ μὲν γὰρ ἐκεῖνη χρώμενοι, πολλὰ καὶ καλὰ³ διαπραξάμενοι, καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εὐδοκίμησαντες, παρ' ἐκόντων τῶν Ἑλλήνων τὴν ἡγεμονίαν ἔλαβον· οἱ δὲ τῆς νῦν παρούσης ἐπιθυμήσαντες, ὑπὸ πάντων μιστηθέντες, καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ⁴ παθόντες, μικρὸν ἀπέλιπον τοῦ

τοῦ, Λίτοῦμεν. — 4. Ἔστι γὰρ ψυχὴ πόλεως.) Τῇ αὐτῇ καὶ ἀλλαχοῦ (σελ. 261) καλλίστη τε καὶ ἀληθεστάτη ἐχρήσατο παραβολή· ἦν καὶ Ἀριστοτέλης μετένεγκεν εἰς τὰ πολιτικά (Δ, α'), φήσας, «Ἡ γὰρ πολιτεία βίος τίς ἐστι πόλεως».

— 5. Ὅπως ἐπανορθώσωμεν αὐτήν.) Ἡ μεταρροχὴ ἀπὸ τῶν πεποκόντων, ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ Πίπτεον τροπικῶς ἐπὶ τοῦ ἀμαρτάνοντος τίθεται, οἷόν ἐστι τὸ παρὰ τῇ Σοφιστικῇ (Οἰδ. Κολ. 395),

Γέροντα δ' ὀρθοῦν, φλαῦρον, ὅς νεός, ΠΕΣΗ.

Οὐκ ἀκριβῶς ἄρα ὁ Ἀμμώνιος λέγει, «Διορθοῦν μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ δοράτων καὶ ἐπὶ ὀφθαλμοῦν, καὶ ἐπὶ λόγων. Ἐπανορθοῦν δὲ ἐπὶ μόνων λόγων». Τὰ δὲ τοῦ Ἡρωδιανοῦ πρὸς τῷ μὴ ἀκριβεῖ, καὶ τῇ γραφῇ ἡμάρτηται. «Κατορθοῦνται, ἐπὶ

πολέμου καὶ τῶν τοιοῦτων· τὸ δὲ κατορθοῦμα, οὐκ ἐστὶ. Ἐπανορθοῦνται δὲ ΛΟΓΟΙ ΤΩΝ ΑΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ· ἀπὸ δὲ ὑπὸ κατορθοῦσαι ἐπὶ λόγων κεῖται. Τὸ δὲ διορθοῦνται ἐπὶ τῶν διατρώγων, ΑΝ ΑΥΤΟ ἀπευθύνη. Γραπτέον γὰρ, «Ἐπανορθοῦνται δὲ, ΛΟΓΟΝ ΤΩΝ ΑΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ . . . διατρώγων, ΑΝ ΤΙΣ ΑΥΤΑ ἀπευθύνη».

§ 6. 2. Κλεισθένης.) Εἰς τῶν Ἀλικαιωνιδῶν, οὗ καὶ ἀλλαχοῦ μέμνηται. — 3. Πολλὰ καὶ καλὰ.) Σημειώσαι τὸ τοὺς δοκίμους μὴ λέγειν, Πολλὰ καλὰ, ὡς φαμέν ἐν τῇ συνηθείᾳ, ἀλλὰ μετολαβοῦντος τοῦ συνδέσμου, Πολλὰ καὶ καλὰ, καὶ τοῦναντίον, Πολλὰ καὶ κακά. — 4. Πολλὰ καὶ δεινὰ.) Οὐκ ὠκνητα εἰς τοῦτο τρέψαι τὸ παρ' ἅπασιν Παλλάκις δεινὰ· οὐ μόνον οἱ ἦν φθὰς

μή ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς περιπεσεῖν.⁵ Καίτοι πῶς χρή τὰν τὴν πολιτείαν ἐπαινεῖν ἢ στέργειν, τὴν τοσούτων μὲν κακῶν πρότερον αἰτίαν γενομένην, νῦν δὲ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐπὶ τὸ χεῖρον αἰεὶ φερομένην; πῶς δ' οὐ δεῖ δεδιέναι, μὴ, τοσαύτης ἐπιδόσεως γιγνομένης, τελευτῶντες εἰς τραχύτερα πράγματα τῶν τότε γενομένων ἐξοκειλωμεν;

§ 7. Ἰνα δὲ μὴ συλλήθῃ μόνον ἀκηκόες, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδότες, ποιείσθε καὶ τὴν αἵρεσιν, καὶ τὴν κρίσιν περὶ αὐτῶν, ὑμέτερον μὲν ἔργον ἐστὶ παρασχεῖν ὑμᾶς αὐτοὺς προσέχοντας² τὸν νοῦν τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις· ἐγὼ δὲ, ὥς ἂν δύνωμαι συντομώτατα, πειράτομαι περὶ ἀμφοτέρων τούτων διελθεῖν πρὸς ὑμᾶς.

§ 8. Οἱ γὰρ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον τὴν πόλιν διοικούντες, κατεστήσαντο πολιτείαν, οὐκ ὀνόματι μὲν τῇ κοινοτάτῃ καὶ πρασιτάτῃ² προσαγορευομένην, ἐπὶ δὲ τῶν πράξεων οὐ τοιαύτην τοῖς ἐντυγχάνουσι φαινομένην· οὐδὲ τὸν τρόπον τούτου ἐπαίδευσεν τοὺς πολίτας, ὥσθ' ἡγεῖσθαι τὴν μὲν ἀκολασίαν δημοκρατίαν, τὴν δὲ παρανομίαν ἐλευθερίαν, τὴν δὲ παρῥησίαν ἰσονομίαν, τὴν δὲ ἐξουσίαν τοῦ πάντα ποιεῖν εὐδαιμονίαν³· ἀλλὰ καὶ μισοῦσα καὶ μὴ κολάζουσα τοὺς τοιούτους, βελτίους⁴ καὶ σωφρονεστέρους ἅπαντας τοὺς πολίτας ἐποίησε. Μέγιστον δὲ αὐτοῖς, συνεβάλετο πρὸς τὸ καλῶς οἰκεῖν τὴν πόλιν, ὅτι δυοῖν ἰσοτήτοι νομιζομέναι εἶναι,

ἐσημειωσάμην· χρῆστιν τῶν δοκίμων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐν τοῖς μάλιστα φιλίαν Ἰσοκράτει ἀντίθεσιν· ἀντέταξε γὰρ τὸ Πολλὰ καὶ δεινὰ, τῇ, Πολλὰ καὶ καλὰ, καθὰ καὶ τῷ, Οἱ τῆς παρούσης ἐπιθυμήσαντες, τῷ, Οἱ ἐλεύθῃ χρώμενοι. Μαρτυρεῖ δέ μου τῇ διορθώσει αὐτὸς Ἰσοκράτης ἀλλαχοῦ (Συμμαχικ. κς') λέγων, «Ἄλλ' ἀμυνόμενοι, καὶ πολλὰ καὶ »δεινὰ παθόντες· τοιαύτην γνώμην ἔσχον »περὶ ἡμᾶς». Καὶ Δειναρχος δὲ ἐν ἀρχῇ τοῦ κατὰ Ἀριστογείτονος, Πολλὰ καὶ δεινὰ, εἰρηκ. καὶ Διοσχίνης (περὶ παραπρεσβ. σελ. 324), Πολλὰ καὶ χαλεπά. Εἶχον δ' ἂν καὶ πολλὸν ἄλλον παραθέσθαι μαρτύρια, εἰ παραδείγμασι καταπικνῶν μοι τὸν λόγον προὔκειτο. Οὐκ ἐμνημόνευσαν τούτου οἱ πολλὰ καὶ μάταια περὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἰδιωμάτων γράψαντες, ἐν οἷς οὐ καταλέγω τὸν Ἑρμάννον· ἐκεῖνος γὰρ «Ἡῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως». — 5. Μᾶλλον ἀπέλιπον τοῦ μὴ . . . περιπεσεῖν.) Σημειοῦ τὴν πλεονάζουσαν ἀπὸ γόρουσιν, τῶν Ἀττικῶν οὐσαν καὶ ταύτην. Ἡ συνήθεια δὲ, ὑπεριδύσα τοῦ το, τῇ λοιπῇ παραπλησίως ἐκφράζει,

Ὀλίγον ἔλειψαν νὰ πέσωσιν εἰς τὰς ἐσχάτας συμφοράς, λέγουσα, καὶ κατὰ πλείονα χρῆστιν, Ὀλίγον ἔλειψε νὰ πέσωσι καὶ τὰ λοιπά.

§ 7. Προσέχοντας.) Οὐκ ὁρθῶς γεγραπται, Παρέχοντας, ἐν τῇ ἐμῇ ἀντιγράφῃ, καθάπερ καὶ ἐν τινι τῶν πρὸ ἐμοῦ παραβληθέντων.

§ 8. 2. Ὀνόματι . . . κοινοτάτῃ καὶ πρασιτάτῃ.) Τῇ τῆς δημοκρατίας δηλονότι. — 3. Τὴν δὲ ἐξουσίαν τοῦ πάντα ποιεῖν εὐδαιμονίαν.) «Ἐτρεψα τὰ, Ταῦτα, εἰς τὸ Πάντα· ἐρεῖ γὰρ οὐ μόνον ἐν τοῖς ἐξῆς τοῦδε τοῦ λόγου (§ 14.) «Ἐξῆν αὐτοῖς ποιεῖν ὅτι βουλή» θεῖται,» ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Παναθηναϊκῇ (§ 50) τὴν αὐτὴν ταύτην ἐτέροις ῥήμασιν ἐρμηνεύον διάνοιαν, «Τὴν δ' ἐξουσίαν τοῦ ὅτι βούλεται τις ποιεῖν, εὐδαιμονίαν.» Ἐπιθεὶ καὶ τὸν Ἀριστοτέλην (Πολιτ. ζ', δ.) μαρτυροῦντά μου τῇ διορθώσει· ἦν καὶ οἱ πρὸ ἐμοῦ συνηκαν μὲν, ὥκνησαν δὲ καταχωρίσας εἰς τὸ κείμενον. — 4. Βελτίους.) Ἐν ἀπακί φέρονται κακῶς, βελτίους μὲν, πλὴν ἐνδὲς τῶν πρὸ ἐμοῦ παραβληθέντων ἀντιγράφων, ὅπερ δεῖν ἔγνω ἀκολου-

καὶ τῆς μὲν ταύτων ἅπασιν ἀπονεμούσης, τῆς δὲ πρὸς τὸ προσῆ-
κον ἐκάστοις, οὐκ ἠγνόουν τούτων τὴν χρησιμωτέραν· ἀλλὰ τὴν
μὲν τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσαν τοὺς χρηστοὺς καὶ πονηροὺς ἀπεδο-
κίμαζον, ὡς οὐ δικαίαν οὔσαν τὴν δὲ κατ' ἀξίαν ἕκαστον τιμῶ-
σαν καὶ κολάζουσιν προηροῦντο, καὶ διὰ ταύτης ἦκουσαν τὴν πόλιν,
οὐκ ἐξ ἀπάντων τὰς ἀρχὰς κληροῦντες, ἀλλὰ τοὺς βελτίστους,⁵
καὶ τοὺς ἰκνωτάτους, ἐφ' ἕκαστον τῶν ἔργων προκρίνοντας.⁶
Τοιοῦτους δὲ ἠλπίζον ἔσσεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους, οἳ περ ἂν
ὥσιν οἱ τῶν πραγμάτων ἐπιστατοῦντες. Ἐπειτα καὶ δημοτι-
κωτέραν εὐμίζον ταύτην εἶναι τὴν κατάστασιν, τῆς διὰ τοῦ
λαγχάνειν γιγνομένης. Ἐν μὲν γάρ τῇ κληρώσει τὴν τύ-
χην βραβεύειν, καὶ πολλάκις λήψεσθαι τὰς ἀρχὰς τοὺς ὀλιγαρχί-
ας ἐπιθυμοῦντας· ἐν δὲ τῇ προκρίνειν τοὺς ἐπιεικεστάτους, τὸν
δῆμον ἔσσεσθαι κύριον ἐλέσθαι τοὺς ἀγαπῶντας μάλιστα τὴν
καθεστῶσαν πολιτείαν.

§ 9. Αἴτιον δ' ἦν τοῦ ταῦτα τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, καὶ μὴ
περιμαχίτους εἶναι τὰς ἀρχὰς, ὅτι μεμελετηκότες ἦσαν ἐργάζε-
σθαι καὶ φείδεσθαι, καὶ μὴ τῶν μὲν οἰκείων ἀμελεῖν, τοῖς δ' ἄλλο-
τρίοις ἐπιβουλεύειν· μὴδ' ἐκ τῶν δημοσίων τὰ σφέτερόν αὐτῶν διοι-
κεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐκάστοις ὑπαρχόντων, ὅποτε δεήσειε,² καὶ
τοῖς κοινοῖς ἐπαρκεῖν, μὴδ' ἀκριδέστερον εἰδέναι τὰς ἐκ τῶν ἀρ-
χείων³ προσόδους, ἢ τὰς ἐκ τῶν ἰδίων γιγνομένας αὐτοῖς. Οὐ-
τω δὲ ἀπείχοντο τῶν τῆς πόλεως, ὥστε χαλεπώτερον ἦν ἐν
ἐκείνοις τοῖς χρόνοις εὐρεῖν τοὺς βουλομένους ἄρχειν, ἢ νῦν τοὺς
μὴδὲν δεομένους· οὐ γὰρ ἐμπορίαν, ἀλλὰ λειτουργίαν ἐνόμιζον
εἶναι τῶν τῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν· οὐδ' ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας
ἐσκόπουν, εἴ τι λῆμμα παραλελοίπασιν οἱ πρότερον ἄρχοντες,
ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, εἴ τινος πράγματος κατημελήκασι τῶν τέλος ἔ-
χειν κατεπειγόντων. Ὡς δὲ συντόμως εἰπεῖν, ἐκείνοι διεγνωκότες ἦσαν,
ὅτι δεῖ τὸν μὲν δῆμον ὥσπερ τύραννον καθιστάναι τὰς ἀρχὰς, καὶ
κολάζειν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, καὶ κρίνειν περὶ τῶν ἀμφισβητουμέ-

θῆται, διὰ τὸ ἀνανταπόδοτον τοῦ Συν-
δέσμου. — 5. Τοὺς βελτίστους.) Καὶ
αὕτη ἡ γραφή ἐκ τινος τῶν πρὸ ἐμοῦ
ἀντιγράφων, ἣν περιελήφασιν ὅ,τ' Αὐ-
γῆρος καὶ ὁ Λάγσιος, ἀντὶ τοῦ, Τοὺς
βελτίους. — 6. Προκρίνοντας.) Οὕτω
Λάγσιος ἐκ τινος ἀντιγράφου, ἀντὶ
τοῦ Προκρίνοντας.

§ 9. 2. Ὅπῃτε δεήσειε.) Ἀντὶ τοῦ,
Ὅποτε, ἐν τῷ ἐμῷ γράφεται, Ἐνίοτε
καθὰ καὶ ἐν τινι τῶν οἷς ἐχρήσαστο

ὁ Λάγσιος· ἡ δὲ τοιαύτη γραφή ἦν
ἂν, ὡς ὀρθῶς κρίνει, οὐκ ἀδόκιμος, εἴ γ'
ἔλειπε τὸ, δεήσειε. — 3. Τῶν ἀρχείων.)
Εἰ μὴ ἡμάρτηται ἡ γραφή (ἀντὶ τοῦ,
τῶν ἀρχῶν,) Ἀρχεῖα ἐνταῦθα τοὺς
δημοσίους οἴκους λέγει, ἐν οἷς δημο-
ρεῖουσι καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς πράττουσιν
οἱ Ἀρχοντες, καθὰ καὶ Βασιλεία, ἐν οἷς ὁ
βασιλεὺς. Ἡσύχιος δὲ φησιν, «Ἀρχεῖα,
ἐνταῦθα οἱ δημόσιοι χάρται ἢ χαρτο-
φυλάκια» εἰσὶ δὲ ταῦτα τὰ τοῖς Ἰτα-
λοῖς Archivi καὶ τοῖς Γαλλοῖς Archives

νων τοὺς δὲ σχολὴν ἄγειν δυναμένους, καὶ βίον⁴ ἱκανὸν κεκτημένους, ἐπιμελίσθαι τῶν κοινῶν ὡς περ [τῶν] οἰκισιότατων⁵ καὶ δικαίους μὲν γενομένους ἐπαινεῖσθαι, καὶ στέργειν ταύτην τὴν τιμὴν, κακῶς δὲ διοικήσαντας, μηδὲ μιᾶς συγγνώμης τυγχάνειν, ἀλλὰ ταῖς μεγίσταις ζημίαις περιπίπτειν. Καίτοι πῶς ἂν τις ταύτης ἢ βεβαιωτέραν, ἢ δικαιωτέραν δημοκρατίαν εὔροι, τῆς τοὺς μὲν δυνατωτάτους ἐπὶ τὰς πράξεις καθιστάσης, αὐτῶν δὲ τούτων τὸν δῆμον κύριον ποιούσης;

§ 10. Τὸ μὲν οὖν σύνταγμα τῆς πολιτείας τοιοῦτον ἦν αὐτοῖς. Ρ' ἄδιον δ' ἐκ τούτων κατὰ μανθάνειν, ὡς καὶ τὰ καθ' ἡμέραν ἐκάστην ὁρθῶς καὶ νομίμως πράττοντες διετέλεσαν. Ἀνάγκη γὰρ τοὺς περὶ ὧν τῶν πραγμάτων καλὰς τὰς ὑποθέσεις πεποιημένους, καὶ κατὰ τὰ μέρη τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν ἐκείνοις.²

§ 11. Καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοὺς θεοὺς (ἐντεῦθεν γὰρ ἄρξασθαι δίκαιον εἶναι μοι δοκεῖ)³ οὐκ ἀνομάλως οὐδ' ἀτάκτως, οὔτ' ἐθεράπευσεν οὔτ' ὠργιάζον· οὐδ', εἴποτε μὲν δόξειεν αὐτοῖς, τριακοσίας³ βούς ἔπεμπον· ὁπότε δὲ τύχοιεν, τὰς πατρίους θυσίας ἐξέλειπον· οὐδὲ τὰς μὲν ἐπιθέτους ἑορτάς,⁴ αἷς ἐστίαςίς τις προσεῖη,⁵ μεγαλοπρεπῶς ἤγον, ἐν δὲ τοῖς ἀγνωστάταις τῶν ἱερῶν⁶ ἀπὸ μισθωμάτων⁷

καλούμενα. — 4. Βίον.) Τὴν περιουσίαν, καθὰ καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ ἦτις οὐ μόνον ἁρσενικῶς, ἀλλὰ καὶ οὐδενίτερος, τὸ βίος, ἐστὶ δτε λέγει, ὡς περ ἐλέχθη ἐν τοῖς πρόσθεν. — 5. Ὡς περ τῶν οἰκισιότατων.) Προσέθηκα τὸ ἄρθρον, ἀναγκαῖόν μοι δόξαν ἐνταῦθα.

§ 10. Τοὺς περὶ ὧν τῶν πραγμάτων καλὰς τὰς ὑποθέσεις πεποιημένους καὶ κατὰ τὰ μέρη τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν ἐκείνοις.) Οὕτως ἐν ταῖς πρὸ τοῦ Οὐολογίου ἐκδόσεσι, φέρεται, καθὰ καὶ ἐν τῇ ἐμῇ ἀντιγράφῳ, Καὶ κατὰ τὰ μέρη, ἀντί τοῦ, καὶ τὰ κατὰ μέρος. Καὶ μοι δοκεῖ ἡ τοιαύτη γραφή, Καὶ τὰ κατὰ μέρη, διόρθωσις εἶναι, καὶ συνάπτοιο καταλληλότερον τῇ παρ' ἄπας φερομένῃ τῶν προηγουμένων γραφῇ κατὰ ὁδικὴν τοῖς πεποιημένοις. Ταύτην οὖν ἡμεῖς τρέψαντες εἰς αἰτιατικὴν, διὰ τὴν συνηθεῖαν τοῦ ῥήτορος (σελ. 145, 15, 154, 16, 172, κέ, 176, 295 ε') φυλάξαι προσήκειν ἐγνωμέναι καὶ τὴν γραφὴν καὶ κατὰ τὰ μέρη. Ὁ νοῦς, Ἀνάγκη τοὺς τοῖς ὅλοις πράγμασι, τούτεστι τῇ πολιτείᾳ, καλὰς ὑποθέσεις, ἤγον ἀρχὰς καὶ θεμελίους ὑποβεβληκότας, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκείνοις ἔχειν καὶ κατὰ τὰ μέρη.

§ 11. 2. Δίκαιον εἶναι μοι δοκεῖ.) Οὕτω διόρθωκα τὸ ἐν τῇ ἐμῇ ἀντιγράφῳ, Δίκαιον ἢ μοι δοκεῖ· ἐν ἐτέρῳ δὲ τινι τῶν πρὸ ἐμοῦ, Δίκαιον ἦν μοι δοκεῖ· ἐν ἀλλῇ δὲ δίκαιον ἡμῖν δοκεῖ. — 3. Τριακοσίας.) Εἰς τοῦτο ἕτερον τὸ παρ' ἄπας Τριακοσίους. Τὰς βούς γὰρ Σηλυκῶς οἱ Ἀττικοὶ αὐτοὺς βούς, λέγειν εἰώθασι. Καὶ μάρτυς αὐτὸς Ἰσοκράτης οὕτως ἐν ἄλλοις (σελ. 117 καὶ 210) χρησάμενος τῇ λέξει, ᾧ προστίθῃ καὶ τὸν Ἀριστοφάνην (Ἰππ. 659.)

— 4. Ἐπιθέτους ἑορτάς.) Τὰς μὴ πατρίους ἄλλως δὲ ἐπιφηρησιθείας ἥπερ ἐξηγεῖται ὁ Ἀρποκρατίων. — 5. Αἷς ἐστίαςίς τις προσεῖη.) Τὰς δημοθονίας λέγει περὶ ὧν καὶ Ξενοφῶν (Ἀθῆν. πολιτ. Β ε') φησὶ, «Θύουσιν οὖν δημοσίᾳ μὲν ἡ πόλις ἱερεῖα πολλά· ἐστὶ δὲ ὁ δῆμος ὁ εὐνοχούμενος, καὶ διαπλαγχάνων τὰ ἱερεῖα.» — 6. Ἐν δὲ τοῖς ἀγνωστάταις τῶν ἱερῶν.) Ἀ φθὰς πατρίους θυσίας ἐκάλεσαν· ἦσαν δὲ ταῦτα τὰ ἐν ταῖς κύρβεσι γεγραμμένα, ἢ ὅθλον γενίσκεται τῷ βουλευμένῳ παραβαλεῖν τὰ Ἰσοκράτους τοῖς τοῦ Ἀυσίου (κατὰ Νικομάχ. Τόμ. Β. σελ. 220.) — 7. Ἀπὸ μισθωμάτων.) Ἐξηγεῖται παρὰ τῷ Ἀρποκρατίωνι, (σελ. 23) τὰ ἀπομισθωμάτων, ὁ Αἰδύμος τοῦτον

ἔθουν· ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον ἐτήρουν, ὅπως μηδὲν μήτε τῶν πα-
τρίων καταλύσουσι, μήτ' ἔξω τῶν νομιζομένων προσθήσουσι.⁸ Οὐ
γὰρ ἐν ταῖς πολυτελείαις ἐνόμιζον εἶναι τὴν εὐτέθειαν, ἀλλ' ἐν τῇ
μηδὲν κινεῖν ὧν αὐτοῖς οἱ πρόγονοι παρέδοσαν. Τσιγάρτοι⁹ καὶ τὰ
παρὰ τῶν Θεῶν οὐκ ἐμπλήκτως,¹⁰ οὐδὲ ταραχωδῶς αὐτοῖς συ-
νέδαινε, ἀλλ' εὐκαίρως, καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς χώρας, καὶ
πρὸς τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν.

§ 12. Παραπλησίως δὲ τοῖς προειρημένοις καὶ τὰ πρὸς σφᾶς
αὐτοὺς δῶκεν. Οὐ γὰρ μόνον περὶ τῶν κοινῶν ὁμονόουν, ἀλλὰ
καὶ περὶ τὸν ἴδιον βίον τοσαύτην ἐποιούντο πρόνοιαν ἀλλήλων,

τὸν τρόπον. «Ἐκ τῶν τεμενικῶν προ-
σόδων· ἐκάστη γὰρ Θεῶ πλέθρα γῆς
οὐκ ἐπένεμον, ἐξ ὧν μισθομένων αἱ εἰς τὰς
θεοσιὰς ἐγίνοντο δαπάναι· οὐ γὰρ κατ'
εὐτέθειαν ἔθουν τὰ ἱερεῖα, ἀλλὰ μι-
σθούμενοι.» Ἀλλὰ (χρὴ γὰρ τὰληθὲς
φάναι) ἡ τοῦ Διόδωρου ἐξηγήσις αὐτῇ
αὐτοῦ τοῦ ἐξηγημένου ἀπορωτέρα μοι
ἐδόξεν. Οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἢ ἀσεβὲς τὸ ἐκ
τῶν τεμενικῶν προσόδων εἶναι τοῖς
Θεοῖς, τοῦ γενομένου νῦν παρ' ἡμῶν ἐν
ταῖς χριστιανικαῖς ἐροταῖς, εἰς ὧς ἡ
γιννομένη δαπάνη ἐκ τῶν ἀπονεμε-
μένων τοῖς ναοῖς προτίδωκεν ἔστιν. Εἰς
τοῦτο γὰρ πάλατε καὶ νῦν ἀκουε-
μηνται τοῖς ναοῖς αἱ πρόσοδοι, ἵν' οἱ
διοικοῦντες αὐτοὺς δαπανᾶν ἔχουσιν ὁ-
πότε δεήσειεν, εἰς τὰς ἐροτὰς καὶ τὰς
ἄλλας προσπιπτούσας λοιπὰς χρεῖας. Ἔστι
δὲ καὶ ἐκ τοῦ Λυσίου (κατὰ Νικομάχ.
Β. σελ. 220) πιστώσεσθαι, ὅτι τὸ ἀπὸ
τῶν προσόδων εἶναι ἑτερόν τι ἔστι
τοῦ ἀπὸ μισθωμάτων· ταυτὰ γὰρ τῷ
Ἰσοκράτει κἀκεῖνος λέγει περὶ τῆς τῶν
πατρίων δαυωρίας, διὰ τὴν εἰς τὰ
περιττὰ ἀποτίαν. «Πῶς δ' ἂν τις ΕΥ-
ΣΕΒΕΣΤΕΡΟΣ γένοιτο ἐμοῦ, ὅστις ἀξίω
πρώτων μὲν κατὰ τὰ ΠΑΤΡΙΑ ΘΥ'-
«ΕΙΝ' ἔπειτα ἂ μᾶλλον συμφέρει τῇ
«πόλει· ἔτι δὲ ὁ δῆμος ἐφηγέριτατο, καὶ
«δυσνησάμεθα δαπανᾶν ἐκ τῶν ΠΡΟΣΕ-
«ΟΝΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΩΝ. Σὺ δὲ, ὦ Νι-
«κόμαχε, τούτων τήναντι παποθήκας·
«ἀναγράφας γὰρ πλείων τῶν προστι-
«νθέντων αἰτίας γεγένησιν τὰ προστιόν-
«τα χρήματα εἰς ταῦτα μὲν ἀναλίσκα-
«σθαι, ἐν δὲ ταῖς πατρίσις θυσίαις
«ἐπιλείπειν κ. τ. λ.» Μήποτε οὖν τὸ,
Ἀπὸ μισθωμάτων, ἐκεῖνο μᾶλλον ση-
μαίνει, ὅπερ ἡ συνήθεια ἀπὸ κοπιτικοῦ,
ἢ Ἀποκοπιτικοῦ, λέγει, ἡ δὲ τῶν Γαλα-
τῶν φωνὴ Au radais, ὡς ἐξεδέξατο

καὶ Οὐαλέσιος ἐν ταῖς εἰς Ἀρποκρα-
τίνωνα σημειώσεσιν. Ἔστι δὲ τοῦτο τὸ
μισθὸν ἐκδιδόναι τινὶ, οὐ κατὰ μέρη,
ἀλλ' ὁλοκλήρως οὕτως, ὥστε τὸν ἐργο-
λαβήσαντα ἐπ' ἀδήλῳ σαλεύειν τῷ
κέρδει τῷ ἀπὸ τούτου ἢ τῇ ζημίᾳ,
οὐδὲν ἤττον ἢ τὸν ἐκδόντα· οἷον, ἐπὶ
τοῦ προκειμένου, εἰ ἔδει ἐκατόμβην
τοῖς Θεοῖς θύσαι κατὰ τὰ πάτρια, αἱ
δὲ πρόσοδοι οὐκ ἐξήρκουν εἰς ἐκατὸν
βοῶν ἀνῆλ, διὰ τὸ προκαταναλῶσθαι
αὐτὰς εἰς τὰς μὴ πατρίους, ἀλλ' ἐπι-
θέτους ἐροτὰς καὶ θυσίας ἐμίσθουν οἱ
τῶν ἱερῶν διοικηταὶ τὴν ἐροτὴν καὶ τὴν
θυσίαν τῷ ἐξ ἐλαχίστου ποιήσειν αὐ-
τὰς ὑπισταμένῳ καὶ ἐκαλεῖτο τοῦτο,
Ἀπὸ μισθωμάτων θύειν. Οὐ μόνον δὲ
θυσίας, ἀλλὰ καὶ τριηραρχίας, καὶ τὰς
ἄλλας λειτουργίας ἀπὸ μισθωμάτων
ἐλειτούργουν, ἥ δὴλον ἐξ ἀνφῆτι (Περὶ
τῆς τοῦ Στεφ. τριηραρχ. σελ. 1230)
Δημοσθένους, «Σκεψάμενοι γὰρ τὸν ἙΞ
«ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ τριηραρχεῖν βουλόμενον
«ΜΕΜΗΣΘΕΝ ΚΑΛΕΙ τὴν λειτουργίαν.» —
— S. Καταλύσουτε ... προσθήσουσι.)
Τὸ μὲν πρῶτον ἐξ ἀρχαίας ἐκδόσεως,
ἀντὶ τοῦ, Καταλύσουτε, τὸ δὲ δεύτε-
ρον καὶ ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ἀντὶ
τοῦ Προσθήσουτε. — 9. Τσιγάρτοι.)
Ἐν τῷ ἐμῷ φέρεται, Καὶ γὰρ τοι
καθὰ καὶ κατωτέρω (§ 12) ἔρεϊ, «Καὶ γὰρ
«τοι διὰ ταύτην τὴν γνώμην» Διαφέ-
ρει δὲ οὐδὲν, ὡς εἶπεν, ἐτέρω, ἢ τῷ σπα-
νιώτερον εἶναι τὸ, Καὶ γὰρ τοι, τοῦ,
Τσιγάρτοι· τὸ μὲν γὰρ σημαίνει, Καὶ
γ' ἄρα τούτῳ (τούτῃστι διὰ τοῦτο,) τὸ
δὲ, Τούτῳ γ' ἄρα τούτῳ· τὸ γὰρ Τοι,
συνδεσμός ἢ αυτονομικὴ δοτικὴ, Τῷ,
ἔστι κατὰ τὴν ἀρχαίαν γραφὴν, τὴν
πρὸ τῆς εὐρέσεως τοῦ α. — 10. Ἐμ-
πλήκτως.) Εὐμεταδέλως ὅπερ Ὀμηρος,
Ἐμπλήκῃην λέγει.

δσν περ χρή τοὺς εὐφρονούντας, καὶ πατρίδος κοινωνούντας. Οἷτε γάρ πενέστεροι τῶν πολιτῶν τοσοῦτον ἀπείχον τοῦ φθονεῖν τοῖς πλείω κεκτημένοις, ὥστε ὁμοίως ἐκήδοντο τῶν οἰκῶν τῶν μεγάλων, ὥσπερ τῶν σφετέρων αὐτῶν, ἡγούμενοι τὴν ἐκείνων εὐδαιμονίαν αὐτοῖς εὐπορίαν ὑπάρχειν· οἱ τε τὰς οὐσίας ἔχοντες, οὐχ ὅπως ὑπερεώρων τοὺς καταδεέστερον πράττοντας, ἀλλ' ὑπολαμβάνοντες αἰσχύνῃ αὐτοῖς εἶναι τὴν τῶν πολιτῶν ἀπορίαν, ἐπήμυνον ταῖς ἐνδείαις, τοῖς μὲν γεωργίας² ἐπὶ μετρίαις μισθώσεσι παρκαθιδόντες, τοὺς δὲ κατ' ἐμπορίαν ἐκπέμποντες, τοῖς δὲ εἰς τὰς ἄλλας ἐργασίας ἀφορμὴν³ παρέχοντες. Οὐδὲ γάρ ἐδεδίσταν, μὴ δυοῖν θάτερον πάθοιεν, ἢ πάντων στερηθεῖεν, ἢ, πολὺ πρᾶγματασχόντες, μέρος τι κομίσαιντο τῶν πρόσθεν ὄντων· ἀλλ' ὁμοίως ἐθάρρουν περὶ τῶν ἔξω διδομένων, ὥσπερ περὶ τῶν ἔνδον ἀποκειμένων. Ἐώρων γάρ τοὺς περὶ τῶν τοιούτων κρίνοντας, οὐ ταῖς ἐπιεικείαις⁴ καταχρωμένους, ἀλλὰ τοῖς νόμοις πειθομένους· οὐδ' ἐν τοῖς τῶν ἄλλων ἀγῶσιν αὐτοῖς ἀδικεῖν ἐξουσίαν παρασκευάζοντας, ἀλλὰ μᾶλλον ὀργιζομένους τοῖς ἀποστεροῦσιν αὐτῶν τῶν ἀδικουμένων, καὶ νομίζοντας, διὰ τοὺς ἄπιστα τὰ συμβόλαια ποιοῦντας, μείζω βλάπτεσθαι τοὺς πένητας τῶν πολλὰ κεκτημένων· τοὺς μὲν γάρ, ἦν παύσονται προσποιούμενοι,⁵ μικρῶν προσόδων ἀποστερησέσθαι· τοὺς δὲ, ἂν ἀπορή-

§ 12. 2. Οἷτε τὰς οὐσίας ἔχοντες ... ὑπολαμβάνοντες αἰσχύνῃ αὐτοῖς εἶναι τὴν τῶν πολιτῶν ἀπορίαν, ἐπήμυνον ταῖς ἐνδείαις, τοῖς μὲν γεωργίας κ. τ. λ.) Τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἀληθὺς τὸ κηδεσθαι τῶν πενήτων οὐ τὸ χαλὰ κερμᾶτια διανέμειν ἑατᾶς ἡ δὲ τῆς ἐβδόμαδος τοῖς πρὸ τῶν θυρῶν ἄθροισμένοις ἀργοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐπὶ τῇ ἡλιθίᾳ ταύτῃ διανομὴ ἀπειροκάλως σεμνύνεσθαι. — 3. Ἀφορμὴν.) Χρημάτων χορηγίαν, ἀφ' οἷς ὁρμώμενος ἐργάζεται τις τέχνην τινὰ ἢ ἐμπορίαν. Οἱ δὲ μεταγενέστεροι καθ' Ἑθνικὴν, αὐτὴν ἐκάλεσαν (Φρύνιχ. σελ. 96,) καὶ Προβολὴν (Σχολιαστ. Εὐριπ. Μηδ. 342.) καὶ τοῦτο ἂν εἴη τὸ τῶν Γερμανῶν Vorschuss. Τῶν δὲ νῦν οἱ μὲν Ἰταλοχυδαίνοντες, Καπιτάλε, οἱ δὲ Τουρκοχυδαίνοντες, Σιρμαγίαν, καλοῦσι, προστήγον καλεῖν Κεφάλαιον. — 4. Ταῖς Ἐπιεικείαις.) Ταῖς, ὡς ἂν ἡ συνήθεια φαίη, συγκαταβάσκειν. Ἔστι γὰρ ἐπιεικὲς ὡς ὀρίτατος ὁ Σταγειρίτης (Ῥητορικ. Α, γ'). τὸ παρὰ τὸν γεγραμμένον νόμον δίκαιον. Οἷον ὁ μὲν νόμος κελεύει τὸν μὴ ἀποδιδόντα τὰ ὀρει-

λόμενα καθεῖργεσθαι, ἕως ἂν ἐκτίσῃ καὶ τοῦτό ἐστι δίκαιον. Ἐὰν δέ τις τὸν διὰ πείναν ἢ τινα ἄλλην συμφορὰν, μὴ ἀποδιδόντα ὑπομὲν ἕως ἂν εὐπορήσῃ, ἢ καὶ μέρος τι τοῦ ὀφλήματος ἀπολαμβάνων τοῦ λοιποῦ ἀπαλλάττῃ, τοῦτο λέγεται ἐπιεικὲς. — 5. Ἦν παύσανται προσποιούμενοι.) Ὁ Οὐλόγριος ἐξηγεῖται τὸ χωρίον τοῦτο, «Ἐὰν παύσωνται προσποιεῖν, πορίζεσθαι ἐπὶ τοῖς πρότερον ὑπάρχουσι, καὶ θανεῖξιν.» Παραπλησίως ἐξεδέξαντο τὸν λεγόμενον, τὸν νοῦν, ὅ,τε Ἰταλὸς μεταφράστῃς, Se questi dal mercantare si rimuovano, καὶ οἱ πρὸ ἑμοῦ δύο ἐκδῶται. Θαυμαστὸν δ' ὅτι Ἀρποκρατίων (σελ. 302,) τὸ προσποιούμεαι ἐξηγοῦμενος, οὐδεμίαν ἐποικήσαντο τῆς παρὰ Ἰσοκράτει ταύτης σημασίας μνείαν· «Προσποιήσαντο, ἀντὶ τοῦ Ἀντεποιήσαντο, Ἰσαῖος ἐν τῷ κατὰ Νικοδόμου. Οὐδέ τις «πώποτε προσποιήσατο, οὐδ' ἡμφισβήτησε τῆς κληρονομίας ἐκείνων.» Ῥητέον οὖν ὅτι τῷ παρ' Ἰσοκράτει, Προσποιούμενοι, ἢ ταῦτον δύναται, τῷ, προσποριζόμενοι, ἢ αὐτ' αὐτοῦ τούτου, ἀβλεψίᾳ τῶν γραφάντων, ἐν τῷ καιμένῳ

σωσι τῶν ἐπαρκούντων, εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν κατασταθήσονται.⁶ Καὶ γάρ τοι διὰ ταύτην τὴν γνώμην οὔτε ἀπεκρύπτετο τὴν οὐσίαν,⁷ οὔτε ὠκνεῖ συμβάλλειν οὐδεὶς, ἀλλ' ἥδιον ἐώρων τοὺς δανειζομένους, ἢ τοὺς ἀποδιδόντας. Ἀμφότερα γὰρ αὐτοῖς συνδραμεῖν, ἅπερ ἂν βουλευθεῖεν ἄνθρωποι νοῦν ἔχοντες· ἅμῃ γὰρ τοὺς τε πολίτας ὠφέλουν, καὶ τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἐνεργὰ καθίστασαν. Κεφάλαιον δὲ τοῦ καλῶς ἀλλήλοισι ὀμιλεῖν· αἱ μὲν γὰρ κτήσεις ἀσφαλεῖς ἦσαν, οἷς περ κατὰ τὸ δίκαιον ὑπῆρχον, αἱ δὲ χρήσεις⁸ ἐπίσης κοιναὶ πᾶσι τοῖς θεομένοις τῶν πολιτῶν.

§ 13. Ἰσως ἂν οὖν τινες ἐπιτιμήσειαν τοῖς εἰρημένοις, ὅτι τὰς μὲν πράξεις ἐπαινῶ τὰς ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις γεγενημένας, τὰς δὲ αἰτίας οὐ φράζω, δι' ἃς οὕτω καλῶς καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς εἶχον, καὶ τὴν πόλιν διόκουν. Ἐγὼ δὲ οἶμαι μὲν εἰρηκέναι τι καὶ τοιοῦτον· οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι πλεῖον καὶ σαφέστερον πειράσσομαι διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν.

§ 14. Ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ ἐν μὲν ταῖς παιδείαις² πολλοὺς τοὺς ἐπιστατοῦντας εἶχον, ἐπειδὴ δ' εἰς ἄνδρας δοκιμασθεῖεν, ἐξῆν αὐτοῖς ποιεῖν ὅ,τι βουλευθεῖεν, ἀλλ' ἐν αὐταῖς ταῖς ἀκμαῖς πλείονος ἐπιμελείας ἐτύγχανον, ἢ παῖδες ὄντες. Οὕτω γὰρ οἱ πρόγονοι ἡμῶν περὶ τὴν σωφροσύνην ἐσπούδαζον, ὥστε τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἐπέστησαν ἐπιμελεῖσθαι τῆς εὐκοσμίας· ἥς οὐχ οἶόν τ' ἦν³ μετασχεῖν, πλὴν τοῖς καλῶς γεγονόσι, καὶ πολλὴν ἀρετὴν καὶ σωφροσύνην ἐν τῷ βίῳ ἐνδεδειγμένοις, ὥστε πάντων αὐτὴν εἰκότως διενεγκεῖν τῶν ἐν τοῖς Ἑλλήσι συνεδρίων.

§ 15. Σημείοις δ' ἂν τις χρήσαιο, περὶ τῶν τότε καθεστώτων, καὶ τοῖς ἐν τῷ παρόντι γιγνομένοις· ἔτι γὰρ καὶ νῦν ἀπάντων τῶν περὶ τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν δοκιμασίαν ταύτην καθημένων,²

κατεχωρίσθη. — 6. Κατασταθήσονται.) Γράφε, Καταστήσεται, οὐ μόνον ὅτι καὶ μικρὸν πρὸ τούτου, Ἀποστερήσεται, καὶ οὐκ Ἀποστερηθήσεται, εἰρηκεν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ (σελ. 129, 16.) τῷ Καταστήσεται ἐχρήσατο· φιλοῦσι γὰρ οἱ Ἀττικοὶ τοῖς καλουμένοις μέσσι μέλλουσιν ἀντὶ τῶν πρώτων χρῆσθαι. — 7. Ἀπεκρύπτετο τὴν οὐσίαν.) Κατὰ μέτρον διάθεσιν, ἐν ᾗ ὁ νοῦς, Ἀπέκρυπτε τὴν ἐαυτοῦ οὐσίαν· εἰ γὰρ ἔλεγεν, Ἀπέκρυπτε τὴν οὐσίαν ἀδηλον ἂν ἦν πότερον τὴν ἐαυτοῦ, ἢ τὴν ἐτέρου οὐσίαν ἠβούλετο λέγειν. — 8. Χρήσεις.) Παρελείπετο ἐν τῷ ἐμῷ, καθάπερ καὶ ἐν ἑτέροις τισὶ τῶν πρὸ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφων ἢ λέξεις αὐτή.

§ 14. 2. Παιδείαις.) Ἀγωγὰς τῶν

παιδῶν· οἱ δὲ πρὸ ἐμοῦ, πλὴν τοῦ Στεφάνου, ἔκ τε διορθώσεως Οὐλοφίου, καὶ ἐνὸς τῶν ἀντιγράφων, γράφουσι Παιδείαις, τουτέστι, ταῖς παιδικαῖς ἡλικίαις — 3. Ἡς οὐχ οἶόν τ' ἦν κ. τ. λ.) Πρὸς τὸ, Βουλῆς, τὸ, Ἡς, οὐ πρὸς τὸ, Εὐκοσμίας.

§ 15. 2. Τῶν περὶ τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν δοκιμασίαν ταύτην καθημένων.) Ὁ μὲν νοῦς οἷα ἀταφής, ἢ γε μὴν λέξεις εἰκότως οὐκ ἔδοξεν ἀπηλλάχθαι παντάπασιν ὑπονοίας τῷ Οὐλοφίῳ, ὃς ὥστο, ἀντὶ τοῦ, Καθημένων, ἀναγνωστῶν ἴσως εἶναι, Καθημένων, παρὰ τὸ, Καθίσταμαι, μέτρον ῥῆμα. Καὶ καλῶς ἂν εἴχεν οὕτω γράφειν, εἰ καὶ ἀντὶ τῆς, Περὶ, ἢ, Ἐπὶ, παρελαμβάνετο πρόθεσις ἐν ᾗ τῶν καθιέντων ἐαυτοὺς ἐπὶ τὴν αἵρεσιν, τουτέστι, τῶν προσερχομένων

ἴδοιμεν ἂν ἐν τοῖς ἄλλοις πράγμασιν οὐκ ἀνεκτοὺς ὄντας, ἐπει-
δὲν Ἄρειον πάγον ἀναβῶσιν,³ ὁκνοῦντας τῇ φύσει χρῆθαι, καὶ
μᾶλλον τοῖς ἐκεῖ νομίμοις ἢ ταῖς αὐτῶν κακίαις ἐμμένοντας.
Τοσοῦτον ἐκείνοι φόβον τοῖς πονηροῖς ἐναπειργάσταντο, καὶ
τοσοῦτον μνημεῖον ἐν τῇ τόπῃ τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς καὶ σωφρο-
σύνης ἐγκατέλιπον.

§ 16. Τὴν δὲ τοιαύτην, ὥσπερ εἶπον, κυρίαν ἐποίησαν ἐπι-
μελεῖσθαι τῆς εὐταξίας, οἱ τοὺς μὲν οἰομένους ἐνταῦθα βελτίστους
ἀνδρας γίγνεσθαι, παρ' οἷς οἱ νόμοι μετὰ πλείστης ἀκριβείας κεί-
μενοι τυγχάνουσιν, ἀγνοεῖν ἐνόμιζον.² Οὐδὲν γὰρ καλύειν, ὁμοίους
ἅπαντας εἶναι τοὺς Ἕλληνας, ἐνεκά γε τοῦ ῥάδιον εἶναι τὰ γράμα-
τα³ λαθεῖν παρ' ἀλλήλων. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐκ [τῶν] τοιούτων⁴
τὴν ἐπίδοσιν εἶναι τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν
ἐπιτηδευμάτων. Τοὺς γὰρ πολλοὺς τοῖς ἥθεσιν ἀποβαίνειν ὁμοίους
ἀνάγκη, ἐν οἷς ἂν ἑκαττοὶ παιδευθῶσιν· ἐπεὶ τὰ γε πλήθη καὶ
τάς ἀκριβείας τῶν νόμων, σημεῖον εἶναι τοῦ κακῶς οἰκεῖσθαι τὴν
πόλιν αὐτήν. Ἐμυράγματα γὰρ αὐτοὺς ποιουμένους τῶν ἀμαρτη-
μάτων, πολλοὺς τίθεσθαι⁵ τοὺς νόμους ἀναγκάζεσθαι. Δεῖν δὲ⁶
τοὺς εὖ πολιτευομένους οὐ τὰς στοάς ἐμπιπλάναι γραμμάτων,
ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχειν τὸ δίκαιον. Οὐ γὰρ τοῖς ψηφίσμασιν,
ἀλλὰ τοῖς ἥθεσι, καλῶς οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις. Καὶ τοὺς μὲν
κακῶς τεθραμμένους, καὶ τοὺς ἀκριδῶς τῶν νόμων ἀναγεγραμ-

ἐπὶ τὸ δοκιμασθῆναι καὶ αἰρεθῆναι Ἄ-
ρειοπαγίτας, ἢ τῶν ὀνομαζομένων τῆς τι-
μῆς ταύτης. — 3. Ἐπειδὴν εἰς Ἄρειον
πάγον ἀναβῶσιν.) Ἐν τῷ ἐμφ., Ἐπειδὴν
δ' εἰς κ. τ. λ. Καὶ ἦν ἂν οὐκ ἀδόκιμος
ἡ γραφή, εἰ καὶ τὰ προηγούμενα οὕτως
ἐγράφετο, «ἴδοιμεν ἂν τοὺς ΠΟΛΛΟΥΣ,
ἐν ΜΕΝ τοῖς ἄλλοις πράγμασιν κ. τ.
» λ. » Σημειῖται δὲ καὶ τὸ, Ἀναβῶσιν,
διὰ τὸ ἐπὶ πάγου, τοῦτέστιν ὄχθου ἢ
βουνοῦ ἵδρυσθαι τὴν βουλὴν τῶν Ἀρειο-
παγιτῶν, οὐ καὶ μέχρι δεῦρο καταφανεῖς
οἱ βαθμοί, ἐν αὐτῷ τῷ ὄχθῳ πεποιη-
μένοι, ὡς φησὶ ὁ Ἀγγλος Χανδλέρος
ἐν τῇ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Ἑλ-
λάδος περιηγήσει (Τομ. Β, σελ. 432,
τῆς Γαλ. μεταφρ.). Πάγος δὲ παρὰ τὸ,
Πήγνυμι· οἱ γὰρ ὄχθοι, βουνοὶ, καὶ ἁ-
πλῶς οἱ πέτραι, γῆ συγκεκριμένη καὶ
πεπηγμένη εἰσι, καθὰ καὶ ὁ κυρίως λε-
γόμενος, Πάγος, καὶ Παγετός, ὕδωρ ἐ-
στὶν ὑπὸ φύρῳ συμπεπηγμένον. Τοῦτον
δὲ τὸν ἐξ ὕδατος πάγον, οἱ μὲν Ἀρ-
χαῖοι ἀρσενικῶς ἐκάλουν, οἱ μεταγενέ-
στεροι δὲ καὶ τὸ πάγος, εὐδαιμόνως εἰ-

πον, ὡς εὔρεται παρὰ τοῖς Ἐβδομήκοντα
(Ναούμ, Γ, ε'), καὶ λέγει μέχρι δεῦρο
ἢ παρ' ἡμῖν συνήθεια.

§ 16. 2. Οἱ . . . ἀγνοεῖν ἐνόμι-
ζον.) Πρὸς τοὺς Ἀρειοπαγίτας τὰ, Οἱ.
Ἐῴικε δὲ καὶ ἐτέρα γραφή τὸ πάλα-
υπάρξει, Ἡ . . . ἀγνοεῖν ἐνόμιζεν
(ἀναφερομένη πρὸς τὴν βουλὴν), ἥς ἔχρη
σώζεται ἐν τῷ κακῶς γραφομένῳ, Ἡ,
τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου. Σημειῖται δὲ τὸ
Ἀγνοεῖν ἀπολύτως· ἐνταῦθα καὶ ἄμει-
βάτως τεταγμένον, ἐπὶ τοῦ, Ἐν ἀγνοίᾳ
εἶναι, καθὰ καὶ τὸ ἐν τῇ συνήθειᾳ,
Λαυθάνει. — 3. Τὰ γράμματα.) Τοὺς
νόμους, κατ' ἐξοχήν, καθὰ καὶ ἐν
τοῖς πρόθεσι (σελ. 41) εἰρηκαμεν. Ἐν
τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ ἡμαρτημένων, Τὰ
πράγματα. — 4. Ἐκ τῶν τοιούτων.)
Προσέθηκε τὸ ἄρθρον, λέγον παρ' ἁ-
πασιν. — 5. Τίθεσθαι.) Προειλόμην ταύ-
την τὴν γραφὴν, ἣν ἐξ ἀντιγράφου πα-
ρειλήφασι καὶ οἱ πρὸ ἐμοῦ δύο, τοῦ
παρὰ τοῖς λοιποῖς, γίγνεσθαι. — 6. Δεῖν
δέ.) Ἐκ διορθώσεως Οὐολφίου τῷ, Δεῖν,

μένους τολμήσειν παραβαίνειν, τοὺς δ' ἀσφαλῶς πεπαιδευμένους, καὶ τοῖς κακῶς⁷ κειμένοις ἐβελήσειν⁸ ἐμμένειν. Ταῦτα δὲ διανοσθέντες, οὐ τοῦτο πρῶτον ἐσκόπουν, δι' ὧν κολάσονται τοὺς ἀκοσμοῦντας, ἀλλ' ἐξ ὧν κατασκευάσουσι,⁹ μηδὲν αὐτοὺς ἄξιον ζημίας βουλήσεσθαι ἀμαρτάνειν. Ἦγοῦντο γάρ, τοῦτο μὲν αὐτῶν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ περὶ τὰς τιμωρίας σπουδάζειν, τοῖς ἐχθροῖς προσήκειν.

§ 17. Ἀπάντων μὲν οὖν ἐφρόντιζον τῶν πολιτῶν, μάλιστα δὲ τῶν νεωτέρων. Εὐρώων γὰρ τοὺς τηλικαύτους ταραχωδέττατα διακειμένους, καὶ πλείστων γέμοντας ἐπιθυμιῶν· καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν παιδευθῆναι μάλιστα δεομένας ἐν ἐπιθυμίαις καλῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ πόνοις ἡδονὰς ἔχουσιν· ἐν μόνοις γὰρ ἂν τοῦτοις ἐμμένειν τοὺς ἐλευθέρως τεθραμμένους,² καὶ μεγαλοφρονεῖν εἰθισμένους. Ἀπαντας μὲν οὖν ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἄγειν διατριβὰς οὐχ οἷον τ' ἦν, ἀνωμαλῶς τὰ περὶ τὸν βίον ἔχοντες· ὥς δὲ πρὸς τὴν οὐσίαν ἤρμοττεν, οὕτως ἐκάστοις προσέταττον. Τοὺς μὲν γὰρ ὑποδεέστερον πράττοντας, ἐπὶ τὰς γεωργίας καὶ τὰς ἐμπορίας ἔτρεπον, εἰδότες, τὰς μὲν ἀπορίας διὰ τὰς ἀργίας γιγνομένας, τὰς δὲ κακουργίας διὰ τὰς ἀπορίας. Ἀναιροῦντες οὖν τὴν ἀρχὴν τῶν κακῶν, ἀπαλλάξαι ᾔδοντο καὶ τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων, τῶν μετ' ἐκείνων γιγνομένων. Τοὺς δὲ βίον ἱκανὸν κεκτημένους, περὶ τε ἵππικὴν, καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τὰ κυνηγέσια, καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἠνάγκασαν διατρίβειν· ὁρῶντες, ἐκ τούτων, τοὺς μὲν διαφέροντας γιγνομένους, τοὺς δὲ τῶν πλείστων κακῶν ἀπισχομένους.³

§ 18. Καὶ ταῦτ' οὐ, νομοθετήσαντες, τὸν λοιπὸν χρόνον ὡ-

ἀντὶ τοῦ, Δεῖ. — 7. Καὶ τοῖς κακῶς.) Καὶ τοῦτο ἐκ διορθώσεως τοῦ αὐτοῦ, ἀντὶ τοῦ, Καὶ τοῖς καλῶς· ἀνθ' οὗ ἐνδέχεται, Καὶ τοῖς μὴ καλῶς, γεγράφθαι τὴν ἀρχὴν. Ὁ δὲ νῦν ὁ αὐτὸς, ὃν καὶ Σωκράτης παρὰ τῷ Πλάτῳ (Κριτ. σελ. 51) θαυμασίως κατεσκεύασε λέγων, ὅτι ποιητέον ἂν ἐν κελύρῃ ἢ πόλει καὶ ἡ πατρίς, ἢ πείθειν αὐτὴν ἢ τὸ δίκαιον πέφυκε, βιάζεσθαι δὲ μὴ. Ἐπιθι καὶ τὸν Ἀριστοτέλην. (Πολιτικ. Δ, ἡ) — 8. Ἐβελήσειν.) Εἰς τοῦτο ἔτρεψα τὸ παρ' ἄπασι ἀνάγκη. — 9. Εἰς ὧν κατασκευάσουσι.) Ὅ,τε Ἄλδος καὶ ὁ Στέφανος, Ἐξ ὧν ἂν κατασκευάσουσι, οἱ λοιποὶ, Ἐξ ὧν ἂν κατασκευάσωσι· ἐν δὲ τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, Ἐξ ὧν ἂν κεινῶσι· ἐξ ὧν τριῶν ἡ

μαρτημένων γραφῶν διεσκεύακα τὸ χωρίον.

§ 17. 2. Ἐν μόνοις γὰρ ἂν τοῦτοις ἐμμένειν τοὺς ἐλευθέρως τεθραμμένους.) Ἐκ διορθώσεως τοῦ Στεφάνου τὸ, Τοὺς, ἀντὶ τοῦ, Αὐτούς· ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἔβρωται τὸ χωρίον διὸ καὶ γραπτὸν ἴσως, ὥς διόρθωκεν ὁ Ἀγγῆρος, Μόνους γὰρ ἂν ἐν τοῦτοις ἐμμένειν τοὺς ἐλευθέρως τεθραμμένους. Εἰσὶ δ' οἱ ἐλευθέρως τεθραμμένοι, οὗς μικρὸν ἀνωτέρω, Ἀσφαλῶς πεπαιδευμένους εἰρηκεῖ καὶ μόνους φησὶ τοὺς ἐβελήσειν (βουλητικὸς γὰρ ἐνταῦθα ὁ, Ἄν) ἐμμένειν καὶ πειθαρχεῖν τοῖς νόμοις. — 3. Ἀπισχομένους.) Εἰς τοῦτο θαρβῶν ἔτρεψα τὸ παρ' ἄπασι σόλαιον τῷ χρόνῳ, Ἀποτχομένους.

λιγώρουν² ἀλλὰ διελόμενοι τὴν μὲν πόλιν κατὰ κώμας,³ τὴν δὲ χώραν κατὰ δῆμους, ἐθεώρουν τὸν βίον τὸν ἐκάστου, καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας εἰς τὴν βουλὴν ἤγουν. Ἡ δὲ, τοὺς μὲν ἐνουθετεῖ, τοῖς δὲ ἠπείλει, τοὺς δὲ ὡς προσήκεν ἐκόλαξεν· ἠπίσταντο γάρ, ὅτι δύο τρόποι τυγχάνουσιν ὄντες, οἱ καὶ προτρέποντες ἐπὶ τὰς ἀδικίας, καὶ παύοντες τῶν πονηριῶν. Παρ' οἷς μὲν γὰρ⁴ μήτε φυλακὴ, μήτε ζῆμία τῶν τοιούτων καθέστηκε, μήθ' αἱ κρίσεις ἀκριβεῖς εἰσι, παρὰ τοῦτοις μὲν διαφθεῖρεσθαι καὶ τὰς ἐπιεικείας τῶν φύσεων· ὅπου δὲ μήτε λαθεῖν τοῖς ἀδικοῦσι ῥαδίον ἐστι, μήτε φανεροῖς γενομένοις συγγνώμης τυχεῖν, ἐνταῦθα δ' ἐξιτήλους γίνεσθαι⁵ τὰς κακοηθείας· ὥστε ἐκεῖνοι γινώσκοντες, ἀμφοτέροις⁶ κατεῖχον τοὺς πολίτας, καὶ ταῖς τιμωρίαις καὶ ταῖς ἐπιμελείαις. Τοσούτου γὰρ ἐδέοντο αὐτοὺς λανθάνειν⁷ οἱ κακὸν τι δεδρακότες, ὥστε καὶ τοὺς ἐπιδόξους ἀμαρτήσεσθαι προσησθάνοντο. Τοιγαρὺν οὐκ ἐν τοῖς σκιραφίοις⁸ οἱ νεώτεροι διέτριβον, οὐδ' ἐν ταῖς αὐλητρίαις,⁹ οὐδ' ἐν τοῖς τοιούτοις συλλόγοις, ἐν αἷς νῦν δη-

§ 18. 2. Καὶ ταῦτ' οὐ, νομοθετήσαντες, τὸν λοιπὸν χρόνον ὀλιγώρουν) Διωρθώκε τὸ χωρίον ὁ Ἀδγῆρος, τῇ μεταθέσει τῆς ἀρνήσεως, οὕτως, Καὶ ταῦτα νομοθετήσαντες, οὐ τὸν λοιπὸν χρόνον ὀλιγώρουν, σαφεστερώς μὲν τῇ διανοίᾳ, οὐκ ἀναγκαιῶς δ' ἔμοι γε δοκεῖν· ἔστι γὰρ καὶ ὑπερβιβασμὸν ἡ ἀρνήσις. Ἐχρήσατο δὲ καὶ Ἀλλὰχού (Πανηγυρ. κέ) παραπλησίῳ ὑπερβιβασμοῦ, εἰπὼν, «Τίς οὐχ ὑπερβολὰς προθυμηθεὶς εἰπεῖν, ὑλάττω τῶν ὑπαρχόντων εἴρηκεν;» — 3. Κατὰ κώμας.) Κώμας λέγει τὰς ἐν τῇ συνηθείᾳ, Γειτονίας, ὥς ἔνιοι καὶ τουρκιστί, Μαχαλάδες, καλοῦσιν ἐκ δὲ τῆς κώμης, καὶ ὁ παρὰ τῷ Κομικῷ, Κωμήτης, ἤγουν ὁ γειτῶν, καὶ ἡ Κωμήτις, ἤγουν ἡ κοινῶς λεγομένη γειτονία. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἐν τύπῳ εἰρήσθω· οἱ δὲ τὴν ἀκριβείαν ἐκ πρώτης διώκοντες, ἴστωσαν ὅτι αἱ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τῶν πόλεων Κώμας ἀναλογεῖται μᾶλλον ταῖς παρ' ἡμῶν συνοικίαις, ἤγουν οἰκίαις μερίσταις ὑπὸ πολλῶν ἅμα μηδὲν ἀλλήλοις προσηκόντων οἰκουμέναις, ὥς ἡ χωδαία συνῆθεια Τουρκικώτερον Χάνια καλεῖ. — 4. Παρ' οἷς μὲν γὰρ . . . τὰς κακοηθείας.) Σημειώσεται, καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν εἰρήκαμεν δις τεθειμένον τὸν Μὲν, καὶ τοσάκις τὸν ἀνταποδιδόμενον, Δὲ, διὰ τὸ μακρὸν τῆς περιόδου. — 5. Ἐξιτήλους γίνεσθαι.) Οὐ τὸ ἀφανίζεσθαι τοῦτο γὰρ οὐδ' ἀντιθετὸς ποιήσειεν· ἀλλὰ τὸ ἀσθενεῖς, καὶ ὥστε εὐκαποπλύτους γίνεσθαι, ἀπὸ με-

ταωράς τῶν ἐξιτήλων χρωμάτων, τουτέστι τῶν μὴ ἐμμένων, οἷς ἀντικεῖται τὰ δευτεροαῖα, ἤγουν τὰ παράμυνα. — 6. Ἀμφοτέροις.) Ἐγράφετο, Ἀμφοτέρους, ὅπερ ὁ Οὐδύφιος ἐτρέψεν εἰς τὸ Ἀμφοτέροις, παραδεχομένον τὴν διόρθωσιν καὶ τῶν μετ' αὐτὸν, πλὴν τοῦ Λαγγίου, ὃς ἐκ τινος δυσιγράφου παρελήφθη τὸ ἐπιβόηματικόν, Ἀμφοτέρους. Ἐν τῷ ἐμῷ φέρεται, Ἀμφοτέρους, μετ' ἐπιγεγραμμένης διορθώσεως τῆς Ἀμφοτέρους. — 7. Ἐδέοντο αὐτοὺς λανθάνειν.) Εὐφρονέστερον ἂν προφύκοι γράφον, Ἐδέοντο λανθάνειν αὐτοὺς. — 8. Σκιραφίοις.) Κυβευτήρια ἦσαν τὰ Σκιράφια, ἤγουν τόπος οὕτω καλεούμενος, ἐν ᾧ ἐκύβευον, ὥς φησιν Ἀρποκρατίων. Ἐν δὲ τῷ τόπῳ τούτῳ καὶ αἱ πόρνοι ἐκαθέζοντο, κατὰ τὸν Βυζάντιον Στέφανον (λέξ. Σίλιος). Ἀμεινον δὲ γράφειν διὰ διφθόγγου, Σκιραφείοις ὡς φέρεται παρὰ τῷ Πολυδεύκει καὶ τῷ Σουΐδῃ. — 9. Οὐδ' ἐν ταῖς αὐλητρίαις.) Ἦταν γὰρ αἱ Ἀθηνησὶν αὐλητρίδες καὶ δοχαστρίδες, οὐκ ἐξ ἀστῶν γυναικῶν, ἀλλ' ἐκ δούλων, καὶ οἷων ἐργάζεσθαι τῷ σώματι, αἷς ἐσχόλαζον ἐνασχηνονῦντες οἱ χρηστοὶ Ἀθηναῖοι, καὶ δι' αὐτὰς τελευταῖως ἐξέπεσαν τῆς καταλειφθείσης ὑπὸ τῶν προγόνων δόξης, ὡς δηλοῖ καὶ Ὁρόμοπος (παρ' Ἀθην. IB, σελ. 532) ὁ Ἰσοκράτους μαθητής, ταῦτά λέγων τῷ διδασκάλῳ περὶ τῆς Ἀθηναίων ἐκδιδασκαλίας, «Καὶ γὰρ αὐτοὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἔζον, ὥστε τοὺς μὲν νέους ἐν τοῖς αὐλητρίδιοις

μερεύουσιν· ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἔμενον, ἐν οἷς ἐτάχθησαν, θαυμάζοντες καὶ ὀμιλοῦντες¹⁰ τοὺς ἐν τούτοις πρωτεύοντας. Οὕτω δὲ ἔφευγον τὴν ἀγοράν, ὥστε εἰ καὶ ποτε διελθεῖν ἀναγκασθίεν, μετὰ πολλῆς αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης ἐφαίνοντο τοῦτο ποιοῦντες. Ἀντιπεῖν δὲ τοῖς πρεσβυτέροις, ἢ λοιδορησασθαι, δεινότερον ἐνδομίζον εἶναι, ἢ νῦν περὶ τοὺς γονέας ἐξαμαρτάνειν.¹¹ Ἐν καπηλείῳ δὲ φαγεῖν ἢ πιεῖν, οὐδεὶς¹² οὐδ' ἀν οἰκίτης ἐπιεικῆς ἐτόλμησε· σεμνῆνεσθαι δὲ ἐμελέτων,¹³ καὶ οὐ βωμολοχεύεσθαι¹⁴ καὶ τοὺς εὐτραπέλους δὲ, καὶ σκώπτειν δυναμένους, οὗς νῦν εὐφυνεῖς¹⁵ προσαγορεύουσιν, ἐκεῖνοι δυστυχεῖς¹⁶ ἐνδομίζον.

»καὶ παρὰ ταῖς ἐταίραις διατρίβειν τοὺς
»δὲ μικρὸν ἐκείνων πρεσβυτέρους ἐν τε
»τοῖς κύβοις, καὶ ταῖς τοιαύταις ἀσω-
»πτίαις· τὸν δὲ δῆμον ἅπαντα πλείον
»καταναλίσκειν εἰς τὰς κοινὰς ἐστιάσεις
»καὶ κρεανομίας, ἥπερ εἰς τὴν τῆς πό-
»λεως διοίκησιν». Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Θεό-
»πομπος. Ἐδήλωσε δὲ καὶ Ἀριστοφάνης,
ἐν οἷς φησὶ (Βατρ. 513).

Οὐ γὰρ σ' ἀφῆσιν καὶ γὰρ αὐλητρὶς
γέ σοι

Μί' ἔνδον ἔσθ' ὠραιότατη, κῆρυχ-
στρίδες·

Ἐτέραι δὲ ἢ τρεῖς.

Ἀλλαχοῦ δὲ καὶ, ἅπερ Ἰσοκράτης ἐν-
ταῦθα σπουδάζων πειζῶν ἐκείνος πα-
ραίνει τοῖς Ἀττικοῖς μισρακίαις
(Νεφ. 996),

Μηδ' εἰς ἐρχομένης εἰσάγτειν ἵνα
μὴ πρὸς ταῦτα κεχρησῇς,

Μῆλον βληθεὶς ὑπὸ πορνιδίου, τῆς εὐ-
κλείας ἀποθραυσθῆς.

Καὶ σημειούσθων οἰνέοι τὸ ἐπιχρεῖν ἅμα
καὶ ἑναργὲς τῆς μεταφορᾶς τοῦ, Ἀπο-
θραύεσθαι· ὀχλήματι γὰρ παρεικάζει τὴν
εὐκλείαν, ἥς ἀποθραύεται, τούτεστιν ἐκ-
πίπτει, καὶ κατὰ γῆς πεσὼν ἀδόξως τε
καὶ ἄθλως συντρίβεται, ὃ μὴ καλὸς
ἐποχούμενος, τοῦτο δὲ ἐστίν, ὃ μὴ ταῖς
τοῦ λογισμοῦ ἡνίκαις εὐθύνειν τὸ τῆς
δόξης ὄχημα ἐπιστάμενος. — 10. Θαυ-
μάζοντες καὶ ὀμιλοῦντες. Τὸ, Ὀμιλοῦ-
ντες, διὰ τὸ μὴ συντάσσασθαι αἰτιατικῇ,
οἱ μὲν εἰς τὸ, Ἰμνούντες, οἱ δὲ εἰς τὸ,
Ζηλοῦντες, ἄλλοι δὲ εἰς τὸ, Τιμῶντες,
τόσπερ ἐν ὁμότητῃ. Οὐλόφιος δὲ μόνῃ
τῇ μεταβέσει τῶν λέξεων διορθοῦν πα-
ρῆγει τὸ χωρίον, Ὀμιλοῦντες καὶ θαυ-
μάζοντες, ἢ γραφῇ ἐπέιοθι ὃ πρὸ ἑμοῦ.
— 11. Ἡ νῦν περὶ τοὺς γονέας ἐξα-
μαρτάνειν. Ἀντὶ τούτων Διονύσιος ὁ
Ἀλικαρνασσεύς, εἰς μνήμης πλάγχθη, εἶπ'

ἄλλως πως, ἔγραψεν «Ἡ τὴν τάξιν
λύειν». — 12. Ἐν καπηλείῳ δὲ . . .
οὐδεὶς.) Ἀντὶ τοῦ, Οὐδεὶς, ἔγραψα, Οὐ-
δεὶς, ἐκ τοῦ ἑμοῦ ἀντιγράφου, καὶ τῶν
ἀρχαίων ἐκδόσεων, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀθη-
ναίου (ΙΓ, σελ. 566.), ὃς καὶ πιστοῦμενος
τὸ λεγόμενον περὶ τῶν Ἀρειοπαγιδῶν
τῷ Ἰσοκράτει, παρατίθεται μαρτύριον
ἐξ Ὑπερίδου τοῦτο. Ἐπερίδης δὲ ἐν
πρῷ κατὰ Πατροκλέους, εἰ γνήσιος ὁ
λόγος τοῦς Ἀρειοπαγίτας, φησὶν, ἀρι-
»στήσαντά τινα ἐν καπηλείῳ κωλύσαι
»ἀνιέναι τὸν Ἀρεῖον πάγον». — 13. Σε-
μνύνεσθαι δὲ ἐμελέτων.) Ἀντὶ τοῦ, Δέ,
γράφεται παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ. γάρ. —
14. Βωμολοχεύεσθαι.) «Κυρίως ἐλέγοντο
»βωμολόχοι, οἱ ἐπὶ τῶν θυσιῶν ὑπὸ
»τούς βωμοὺς καθίζοντες, καὶ μετὰ κο-
»νλακείας προσαίτουντες ἔτι δὲ καὶ ὅλ-
»ντα πεινοῖ καὶ πᾶν ὅτι οὖν ὑπόμενοντες
»ἐπὶ κέρδει διὰ τοῦ παίζειν τε καὶ
»σκώπειν, κ. τ. λ.» (Ἀρποκρατ. λεξ.
βωμολοχεύεσθαι). — 15. Εὐφυνεῖς.)
Εὐφυνεῖς ἐνταῦθα λέγει τοὺς σκώπτας,
οὗς ἡ συνήθεια, Μειτριάστὰς, καλεῖ, καθὰ
καὶ, Μειτριάζειν, τὸ ἀστειεύεσθαι καὶ
σκώπτειν (Πρόδρ. Ἑλλ. Βιβλ. σελ. ρκ').
ὅθεν ἐξηγησάθω καὶ ὁ Ἡτύχιος, «Εὐ-
φυνεῖς, ὃ ἐξ ἐταίμου λέγων καὶ σκώπτων,
μέτριος κ. τ. λ.» Τοῦτο δὲ τὸ, Μέτριος,
ὃ τῶν κριτικῶν τινες εἰς τὸ, Μετρίως,
τρέπειν παρήκουν, ἔπειρο δὲ ὡς δευ-
τέραν σημασίαν τοῦ, Εὐφυνεῖς, ἐξεδέ-
ξαντο, οὐδὲν ἄν ἕτερον εἴη, ἢ τὸ παρ'
ἡμῖν, Μειτριάστῃς, ἥκουν Μειτριάστῃς,
παρὰ τὸ Μετριάζω. Ἐχρήματο δὲ τῷ
ὀνόματι, Εὐφυνεῖς, Θεόπομπος ὁ Χρὺς
ὁ Ἰσοκράτους μαθητὴς (πρὸς Ἀθην. 5,

§ 19. Καί μηδεις οίεσθω με² δυσκόλως διακείσθαι πρὸς τοὺς ταύτην ἔχοντας τὴν ἡλικίαν. Οὔτε γὰρ ἡγούμαι τούτους αἰτίους εἶναι τῶν γιγνομένων, συνοιδά τε τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἥμισυ χαίρουσι ταύτῃ τῇ καταστάσει, δι' ἣν ἔξεστιν αὐτοῖς, ἐν ταῖς ἀκολασίαις ταύταις διατρίβειν ὥστε οὐκ ἂν εἰκότως τούτοις ἐπιτιμώμεν· ἀλλὰ πολὺ ἂν δικαιότερον τοῖς ὀλίγῃ πρὸ ἡμῶν τὴν πόλιν διοικήσασιν· ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν³ οἱ τὴν ἀρχὴν προτρέψαντες ἐπὶ ταύτας τὰς ὀλιγορίας, καὶ καταλύσαντες⁴ τὴν τῆς βουλῆς δύναμιν.

§ 20. Ἦς ἐπιστατούσης, οὐ δικῶν, οὐδ' ἐγκλημάτων, οὐδὲ εἰσφορῶν, οὐδὲ πενίας, οὐδὲ πολέμων, ἡ πόλις ἔγχευεν· ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους ἡσυχίαν εἶχον, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας εἰρήνην ἦγον. Παρεῖχον γὰρ σφᾶς αὐτοὺς τοῖς μὲν Ἑλλήσι πιστοὺς, τοῖς δὲ βροδάρσι φοβερούς· τοὺς μὲν γὰρ σεσσηκότες ἦσαν, παρὰ δὲ τῶν, δίκην τηλικαύτην εἰληφότες, ὥστε ἀγαπᾶν ἐκείνους, εἰ μὴδὲν ἔτι κακὸν πάσχοιεν. Τοιγάρτοι διὰ ταῦτα² μετὰ τοσαύτης ἀσφαλείας διῆγον, ὥστε καλλίους εἶναι καὶ πολυτελεστέρας τὰς οἰκήσεις, καὶ τὰς ἐπισκευάς,³ τὰς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, ἢ τὰς ἐντὸς τείχους, καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν μὴδ' εἰς τὰς ἐορτάς εἰς ἄστὺ καταβαίνειν, ἀλλὰ αἰρεῖσθαι μένειν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς⁴

σελ. 260), περὶ Φιλίππου τοῦ Μακεδό-
νος λέγων, «Χαίρων . . . τῶν ἀν-
θρώπων τοῖς ΕΥΦΥΕΣΙ καίονμένοις,
καὶ τὰ γελοῖα λέγουσι καὶ ποιοῦσι». Μετηνέχθη δὲ τὸννομα ἀπὸ τῶν κατὰ
μεῶν δεξιῶν, οὗς κυρίως δηλοῖ τὸ, Εὐ-
φυῆς (Γαλατιστί Homme d'esprit).
τοιοῦτοι γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ σκωπτι-
κοί, δυνατοὶ συνιδεῖν τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις
γελοῖα. — 16. Δυστυχεῖς.) Ὁρθῶς ἐξη-
γεῖται ὁ Λάγγιος τὸ, Δυστυχεῖς, διὰ
τοῦ μυρῶν, ἡλιθίου, καὶ οὐχ ὡς οἱ πρὸ
αὐτοῦ ἐξεδίδξαντο. Ἐτημεσιώμεθα δὲ
καὶ ἡμεῖς ἀνοσιγῶν (σελ. 78) τὰ συνώ-
νυμα, ἐπὶ τῆς αὐτῆς τεταγμένα ἐννοί-
ας, καὶ δι' ἣν αἰτίαν ἐτέτακτο. Εἰρη-
κέπου (Γ, Ὀλυμπ. σελ. 34) καὶ Δημο-
σθένους. «Οὐ γὰρ οὕτως ἄφρων, οὐδ' ἀ-
σχηχὴς τίς εἰμι ἐγώ». τί γὰρ ἀτυχέ-
στερον ἄλλο, ἢ ἐκεῖνο τῆς ψυχῆς τὸ μέρος
νοσεῖν, ὃ τῶν ἄλλων διενεμήχμεν;

§ 19. 2. Καὶ μηδεις οίεσθω με κ. τ.
λ.) Εὐρυῆς καὶ γλαφυρὸν παράδειγμα
τοῦ πῶς δεῖ νοθετεῖν τοὺς ἀκοιμούντας
τῶν νέων· χρὴ γὰρ ἀφαιρεῖν ὡς οἷον τε
μάλιστα τὸ δριμύ καὶ σάκνον τῆς πα-
ραίνεσεως, ἐπαίνῳ τὸν φόγον συγκεραν-
νόντας, καὶ τῶν δὲ ἃ φέγονται τὰς αἰ-

τίας ἐπ' ἄλλους, ἐπὶ παρεῖκοι, μεταφέ-
ροντας. — 3. Ἐπεινοὶ γὰρ ἦσαν.) Τὸν
Ἐφιάλτην αἰνιττεται, δι' οὗ Περικλῆς
τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἐταπεινώσει.
(Ἐπιθὶ τὸν Μεθύσιον, Ἀρ πάμ. κεφ. 9)
— 4. Καὶ καταλύσαντες.) Διαπραπίεος
ὁ, Καί, ἔν' ἡ ὁ νοῦς, οἱ πρῶτοι προ-
τρέψαντες ἐπὶ τὰς ἀκολασίας ταύτας,
τουτέστιν, οἱ χώρων ὄντες ταῖς ἀκο-
λασίαις ταύταις, διὰ τὴν καταλῦσαι τὴν
τῆς κολούσης αὐτὰς βουλῆς τῶν Ἀρειο-
παγιτῶν δύναμιν.

§ 20. 2. Τοιγάρτοι διὰ ταῦτα.) Πε-
ριγραπτέον ἐδοξέ μοι τὸ, διὰ ταῦτα·
οὐδὲν γὰρ πλέον σημαίνει τοῦ, Τοιγάρ-
τοι — 3. Ἐπισκευάς.) Τὰ ἐπιπλά καὶ
σκευὴ τῶν οἰκῶν λέγει (Γαλλιστί les
meubles) ὡς ἐξεδίδξαντο διατάξων ὅμοις
καὶ ὁ πρὸ ἐμοῦ. Ἐχρήσατο δὲ καὶ Δη-
μοσθένης τῇ λέξει. — 4. Ἐπὶ τοῖς ἰδίοις
ἀγαθοῖς.) Ἐπὶ τοῖς ἰδίοις κτήμασι, κα-
θὰ καὶ Λυσίας ἐχρήσατο τῇ λέξει. Σου-
δας δὲ φησι, «Ἀγαθὰ, ἐπὶ τῶν πρὸς
ἀπόλαυσιν καὶ εὐωχίαν σιτίων καὶ πο-
ντῶν ἐχρήσατο Ξενοφῶν τῇ λέξει κ. τ.
λ.» Καὶ παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαίοις οὐ
πολὺ τοῦτο οἱ δὲ κατὰ τοὺς ἡπολεμαί-
κους χρόνους, καὶ μάλιστα οἱ Ἐδδομή-

μᾶλλον, ἢ τῶν κοινῶν ἀπολαύειν. Οὐδὲ γάρ τὰ περὶ τῆς πατριᾶς, ὧν ἕνεκ' ἂν τις⁵ ἦλθεν, ἀσελγῶς, οὐδ' ὑπερηφάνως, ἀλλὰ νουνεχόντως ἐποιοῦν. Οὐ γάρ ἐκ τῶν πομπῶν, οὐδ' ἐκ τῶν περὶ τὰς χορηγίας φιλονεικιών, οὐδ' ἐκ τῶν τοιούτων ἀλαζονειῶν τὴν εὐδαιμονίαν ἐδοκιμάζον, ἀλλ' ἐκ τοῦ σωφρόνως οἰκεῖν, καὶ τοῦ βίου τοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ τοῦ μηδὲνα τῶν πολιτῶν ἀπορεῖν τῶν ἐπιτηδεύων. Ἐξ ὧν περὶ χρή κρίνειν τοὺς ὡς ἀληθῶς εὖ πράττοντας, καὶ μὴ φορτικῶς⁶ πολιτευομένους. Ἐπεὶ νῦν γε τίς οὐκ ἂν ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις τῶν εὖ φρονούντων ἀλγήσειεν; ὅταν ἴδῃ τινὰς τῶν πολιτῶν, αὐτοὺς μὲν περὶ τῶν ἀναγκαιῶν, εἰθ' ἔξουσιν εἴτε μὴ, πρὸ τῶν δικαστηρίων κληρουμένους,⁷ τῶν δ' Ἑλλήνων τοὺς ἐλαύνειν τὰς ναὺς βουλομένους,⁸ τρέφειν ἀξιοῦντας, καὶ χο-

νοῦντα, κατεχρήσαντο ταύτῃ τοῦ νόμου τῇ σημασίᾳ. Πλείστη δὲ μέχρι διῆυρο καὶ παρ' ἡμῖν ἡ χρητὴς οὐ μόνον τοῦ, Ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ τοῦ συνωνύμου, Καλὰ, ἐπὶ τῶν Κτημάτων. — 5. Ὡν ἕνεκ' ἂν τις.) Προσέειπα τὸν Ἄν, ἐκ δι' ὁρθώσεως τοῦ Οὐλορίου, ἀναγκαῖον εἶναι. — 6. Φορτικῶς.) Ἀλαζονικῶς. Δῆλον δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ προηγησαμένου Ἀλαζονειῶν, ἄλλως τε καὶ εἰ παραβάλλοιμεν τὸ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ (σελ. 247) «Τοῖς εἰκῇ καὶ φορτικῶς, καὶ χυδῶν, ὅ, οἳ ἂν ἐπέλθῃ λέγουσι» τῇ ἐν αὐτῷ λέγει (σελ. 247) «Τοῖς ἀλαζονευομένοις καὶ λέγουσιν ὅτι ἂν τύχουσιν». Ἔστι δὲ παρὰ τὸν Φόρτον οἱ γὰρ ἀλαζονευόμενοι πλείων τῶν ὄντων προσποιῶνται, καὶ οἶνεῖ τοῖς ὅτι τὰ μὴ ἔντα φέροντες ἐπιφορτίζουσι. Διὸ Φορτικὰ πρὸς τοῦτοις λήγεται τὰ ὑπὲρ τὸ δέον γελοῖα καὶ ἀγεννῆ σκώμματα, καὶ Φορτικὴ κομωδία, ἢ τοιούτων σκωμμάτων μετῆ (ἢ παρὰ τοῖς Γάλλοις Farce), ἢν Ἀριστοφάνης ἀποδοκιμάζει, καίπερ πολλάκις καὶ αὐτὸς φορτικῶς κωμικευσάμενος. Ὀνομάσαις δ' ἂν οἰκίως καὶ Φορτικὴν εἰκόνα, ἢ γραφὴν, τὴν καλουμένην τοῖς Ἰταλοῖς Caricatura, οὐδὲν οὕτως ἕτερον ἢ ἐπὶ τὸ αἰσχιστον τοῦ γελοίου χάριν ἐπιτετηδευμένην εἰκόνα. — 7. Πρὸ τῶν δικαστηρίων κληρουμένους) Δέκα ἦσαν Ἀθήνῃσι δικαστήρια· ἕκαστον δὲ τούτων εἶχεν ἐν τι στοιχείῳ πρὸ τῶν θυρῶν γεγραμμένον πυρρῷ βάμματι, τὸ πρῶτον δηλονότι τοῦ ονόματος ὃ ἐκαλεῖτο τὸ δικαστήριον. Οἱ τοίνυν κληρούμενοι τῶν ἀστών εἰς τὸ δικάζειν, ῥάβδον ἔχοντα τὸ αὐτὸ στοιχεῖον τοῦ δικαστηρίου, ὃ ἐκεκλήρωντο, λαμβάνοντες ἐκ-

δίζον ἐκεῖτε, σύμβολον αὐτῇν φέροντες, καὶ, μετὰ τὸ κρίναι, τὸν δικαστικὸν ἐκομίζοντο μισθόν. Ἦν δ' οὗτος τριώβολον ἐπὶ δὲ Ἀριστοφάνους, εἰ τῷ πιστὸς ὁ σχολιάσας αὐτὸν, καὶ μέχρι δραχμῆς ἢ λαβὴν, τουτέστι ἐξ ὀβολῶν. — 8. Τῶν δ' Ἑλλήνων τοὺς ἐλαύνειν τὰς ναὺς βουλομένους κ. τ. λ.) Οὐκ ἔρρωται τὸ χωρίον· οἱ γὰρ ἐλαύνοντες τὰς ναὺς οὐδένας ἕτεροι ἦσαν ἢ αὐτοὶ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων, ὡς διαβρήδην εἴρηκε Ξενοφῶν (Ἀθην. πολτ. Α, β'), καὶ ὡς περ αὐτὸς Ἰσοκράτης ἐρεῖ ἀλλαχοῦ (σελ. 168, ις'). Πῶς οὖν εἰκόσ, ἐνταῦθα γούν, Ἑλλήνας ὀνομάσαι τοὺς ἐλαύνοντας τὰς ναὺς, ἀντιδιδεσταμένους πρὸς τοὺς κληρουμένους πρὸ τῶν δικαστηρίων, Ἑλλήνας ὄντας καὶ αὐτοὺς; Διὸ καὶ γραπτέον οἶμαι, Ἄλλων, ἀντὶ τοῦ, Ἑλλήνων, ἔνα ἢ ὁ ναὺς. Τὸς οὐκ ἂν λυπηθεῖν ὄρων τινὰς τῶν πολιτῶν Ἀθηναίων, οὕτω πενομένους, ὥστε κληροῦσθαι πρὸ τῶν δικαστηρίων, ἐπ' ἀδήλων τῷ ἔξειν τὰ ἀναγκαῖα, ἐὰν ἴσχωσιν κρίνειν, ἢ μὴ ἔξειν, ἐὰν ὑπολάχωσι· καὶ ὅπως αὐτοῦντας τρέφειν, ἤγουν μισθὸν διδόναι τὴν πόλιν, τοῖς ἐκ τῶν ἄλλων πολιτῶν Ἀθηναίων βουλομένοις ἐλαύνειν τὰς ναὺς τοῦτο γὰρ ἐστίν, ὡς ἐρεῖ μετ' ὀλίγα, ἢ περὶ τὴν διοίκησιν ἐναντίους. Ὅτι δ' οὐκ ἄπαξ συνέχισαν τὸ, Ἄλλων, μετὰ τὸ, Ἑλλήνων οἱ ἀντιγραφεῖς, μαρτυρεῖται τὰ ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 40) ἡμῖν σημειωθέντα. Εἰ δὲ βούλει πάντοις σώζειν τὸ, Ἑλλήνων, οὐδὲν ἤπτον ἔμοιγε δοκεῖ, μετὰ προσθήκης τῆς τοῦ, Ἄλλων, ἀναγκαστέον εἶναι, Τῶν δ' ἄλλων Ἑλλήνων τοὺς ἐλαύνειν τὰς ναὺς βουλομένους κ. τ. λ. καθὰ καὶ ἀλλαχῇ

ρεύοντας μὲν⁹ ἐν χρυσοῖς ἱματίοις, χειμάζοντας δ' ἐν τούτοις ἐν οἷς οὐ βούλομαι λέγειν¹⁰ καὶ τοιαύτας ἄλλας ἐναντιώσεις περὶ τὴν τοιαύτην διοίκησιν γιγνομένης, αἱ μεγάλην αἰσχύνην περιποιούσι τῇ πόλει.

§ 21. Ὡν οὐδὲν ἦν ἐπ' ἐκείνης τῆς βουλῆς. Ἀπῆλλαξε γὰρ τοὺς μὲν πένητας τῶν ἀποριῶν ταῖς ἐργασίαις,² καὶ ταῖς παρὰ τῶν ἐχόντων ὠφελείαις· τοὺς δὲ νεωτέρους τῶν ἀκολασίων, τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ ταῖς αὐτῶν ἐπιμελείαις· τοὺς δὲ πολιτευομένους³ τῶν πλεονεξίων, ταῖς τιμωρίαις, καὶ τῇ μὴ λανθάνειν τοὺς ἀδικούντας⁴ τοὺς δὲ πρεσβυτέρους τῶν ῥαθυμιῶν, ταῖς τιμαῖς ταῖς πολιτικαῖς, καὶ ταῖς παρὰ τῶν νεωτέρων θεραπαίαις. Καὶ τοι πῶς ἂν γένοιτο ταύτης πλείονος ἀξία πολιτεία, τῆς οὕτω καλῶς ἀπάντων τῶν πραγμάτων ἐπιμεληθείσης;

§ 22. Καὶ περὶ μὲν τῶν² τότε καθεστώτων, τὰ μὲν πλείστα διεληλύθαμεν· ὅσα δὲ παραλελοιπάμεν, ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι κάκεινα τὸν αὐτὸν τρόπον εἶχε τοῖτοις, ῥᾷδιόν ἐστι καταμαθεῖν.

σελ. 30. θ, καὶ σελ. 51, κ') εἴρηκε. — 9. Καὶ χορεύοντας μὲν κ. τ. λ.) Τοῦθ' ὁ καὶ παρὰ τῇ Δημοσθένει (Πρὸς Βοιωτ. περὶ τοῦ νόμου. σελ. 999) ὀνειδίζει τις τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ, «Εἰ δὲ δίκην ἀστραπτεύεις φεύγοι, χορεύοι δὲ, ὅταν στρατεύσθαι δεῖ» καὶ γὰρ νῦν, ὅτε εἰς Ταμύνας παρῆλθον οἱ ἈΛΛΟΙ, ἐνθάδε τοὺς νῆρας ἄγων ἀπελείβθη καὶ τοῖς Διονυσίοις κατακείμενος ἐχόρευεν κ. τ. λ.» Καὶ ὅρα πάλιν ὅτι τὸ, Ἄλλοι, πρὸς τοὺς στρατευομένους Ἀθηναίους ἀναφερόμενον, ἀντιδιέσταλται πρὸς τοὺς χορεύοντας· ὁ καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ προκειμένῳ Ἰσοκράτους χωρίῳ ἀνυποβλήτεον εἶναι ἔφαμεν τῷ, Ἑλλήνων — 10. Χειμάζοντας δ' ἐν τούτοις, ἐν οἷς οὐ βούλομαι λέγειν.) Γράφει, ὡς ὀρθῶς εἰκάσεν ὁ Οὐόλριος, Χειμάζοντας δ' ἐν οἷς οὐ βούλομαι λέγειν, περιελὼν τὰς δύο λέξεις, Ἐν τούτοις, ἃς εἰκὸς ὑπὸ τινος προστεθεῖναι, ἐνεκα τοῦ πληρώσαι τὴν πᾶσι τοῖς δοκιμοῖς συνῆθη ἔλλειψιν. Ἄ δὲ, ἐντέχνως τὸν λόγον δεινῶστα βουλόμενος, ἀποσιωπᾷ ὁ Ῥήτωρ, περὶ ὧν ἐφόρου ἱματίων χειμῶνος ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων, ὑπονοεῖν παρέχει, ὅτι ῥάκεσιν οὐχ ἱματίοις ἦσαν ἡμῖν (Ἀθην. πολιτ. Α, 1) λέγων, καὶ Ἐσθλήτά τε γὰρ οὐδὲν βελτίων ὁ δῆμος αὐτόθι, ἢ νοὶ δούλοι καὶ οἱ μέτοικοι, καὶ τὰ εἰρηδὴ οὐδὲν βελτίους εἰσὶν. Οἱ πολλοὶ δ' αὐτῶν καὶ γυνοί, ὡς εἰπὲν, διήκον, καὶ ἐν βαλάνεοις ἐκάθουσαν διὰ τὸ φύ-

χος· ὅθεν καὶ φλυκταινῶν ἐπληροῦντο τὰ σκέλη διὰ τὴν ἐκ τοῦ πυρὸς ἐπίκαυσιν (ιδ. Σχόλ. Ἀριστοφ. Πλούτ. 535), καὶ ἤσαν ἀτεχνῶς ὅμοιοι τοῖς παρὰ τοῖς Νεαπολίταις τὰ νῦν καλουμένοις Λαζαρόνοις.

§ 21. 2. Ἐργασίαις.) Ἐτόλμησα τρέψαι τὸ Εὐεργεσίαις, οὐκ ἀναγκαῖον δὲ διὰ τὸ προτεχῆς Ὀφελείας, εἰς τὸ, Ἐργασίαις, διὰ τὸ τῇ αὐτῇ καὶ ἀνωτέρῳ (§ 12) χρήσασθαι λέξεϊ, ἐν οἷς ἔλεγε περὶ τῶν πλουτῶν, ὅτι «Ἐπολαμβάνοντες νᾶσιχύνην αὐτοῖς εἶναι τὴν τῶν πολιτῶν ἈΠΟΡΙΑΝ, ἐπήμουνον ταῖς ἐνδεύμασι... εἰς τὰς ἄλλας ἘΡΓΑΣΙΑΣ ἀναφορὴν παρέχοντες.» Ἐσθμειώθη δὲ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 34.) ἡ τῶν δύο τούτων λέξις συνγυγνῆς. — 3. Τοὺς δὲ πολιτευομένους.) Ἐκεῖνους δηλονότι τῶν πολιτευομένων, οἱ περ ἐνόμιζον τὴν τῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν (§ 9), ἐμπορίαν, καὶ οὐ λειτουργίαν, εἴ τινας ἄρα καὶ τοιοῦτοι ὑπῆρχον. — 4. Καὶ τῇ μὴ λανθάνειν τοὺς ἀδικούντας.) Γραπτέον οἶμαι, Καὶ τῇ μὴ λανθάνει αὐτοὺς ἀδικούντας, ἀναφέροντας τὸ, Αὐτοὺς, ἢ εἰς τὸ, Πολιτευομένους, ἢ κατὰ μετὰ δασιν, εἰς τοὺς Ἀρεσπαγίτας· οὐδὲν γὰρ διαφέρει.

§ 22. 2. Καὶ περὶ μὲν τῶν.) Τὸ ἐμὸν ἀντίγραφοι, Καὶ περὶ μὲν τῶν ἦν γραφὴν παρεῖληπεν ὁ πρὸ ἐμοῦ, εὐρὼν κάκεινος ἐν τιτι τῶν ἀρχαίων ἐκδότῃ. Γραπτὴν δὲ, ἢ, Καὶ περὶ μὲν τῶν, ἀνεῖν τοῦ, Ὡν, ὡς φέρεται πρὸς τὰς πλείους, ἢ γούν, Περὶ

§ 23. Ἦδη δὲ τινες ἀκούσαντές μου ταῦτα ἐπεξίοντος, ἐπῆνεσάν με ὡς οἶόν τε μάλιστα, καὶ τοὺς προγόνους ἐμακάρισαν, ὅτι² τὸν τρόπον τούτου τὴν πόλιν διόκουν οὐ μὴν ὑμᾶς ὄντο πεισθήσεσθαι χρῆσθαι τούτοις, ἀλλ' αἰρήσεσθαι, διὰ τὴν συνθήειαν, ἐν τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι κακοπαθεῖν μᾶλλον, ἢ μετὰ πολιτείας ἀκριβεστέρας ἄμεινον τὸν βίον διάγειν. Εἶναι δ' ἔφασάν μοι καὶ κίνδυνον, μὴ τὰ βέλτιστα συμβουλευόντων, μισόδημος εἴναι δόξω, καὶ τὴν πόλιν ζητεῖν εἰς ὀλιγαρχίαν ἐμβαλεῖν.

§ 24. Ἐγὼ δ', εἰ μὲν πραγμάτων περὶ ἀγνοομένων,² καὶ καινῶν, τοὺς λόγους ἐποιούμην, καὶ περὶ τούτων ἐκέλευον ὑμᾶς ἐλέσθαι συνέδρους, ἢ συγγραφάς,³ δι' ὧν ὁ δῆμος κατελύθη τὸ πρότερον, εἰκότως ἂν ἔσχον τὴν αἰτίαν ταύτην· νῦν δὲ οὐδὲν εἴρηκα τοιοῦτο, ἀλλὰ διείλεγμαί περὶ διοικήσεως, οὐκ ἀποκεκρυμμένης, ἀλλὰ φανεράς, ἣν ἅπαντες ἴστε καὶ πατρίου ἡμῖν οὖσαν, καὶ πλείστοιν ἀγαθῶν καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσιν αἰτίαν γεγεννημένην, πρὸς δὲ τούτοις, ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν νομοθετηθεῖσαν, καὶ κατασταθεῖσαν, οὐς οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε δημοτικωτάτους γεγενῆσθαι τῶν πολιτῶν. Ὡς τε πάντων ἂν μοι συμβαίῃ θεινότατον, εἰ, τοιαύτην πολιτείαν εἰσηγούμενος, νεωτέρων δόξαιμι πραγμάτων ἐπιθυμεῖν. Ἐπειτα κἀκείθεν ῥάδιον τὴν διάνοιαν διαγνῶναι τὴν ἐμὴν· ἐν γὰρ τοῖς πλείστοις τῶν λόγων, τῶν εἰρημένων ὑπ' ἐμοῦ, φανήσονται ταῖς μὲν ὀλιγαρχίαις καὶ πλεονεξίαις ἐπιτιμῶν, τὰς δὲ ἰσότητος καὶ τὰς δημοκρατίας ἐπαινῶν, οὐ πάσαι, ἀλλὰ τὰς καλῶς καθεστηκυίας, οὐδ' ὡς ἐτύγχανον,⁴ ἀλλὰ δικαίως, καὶ νουνεχόντως. Οἶδα γάρ, τοὺς τε προγόνους τοὺς ἡμετέρους ταύτη τῇ καταστάσει πολὺ τῶν ἄλλων διανεγκνόντας, καὶ Λακεδαιμονίους διὰ τοῦτο κάλλιστα πολιτευομένους, ὅτι μάλιστα δημοκρατούμενοι τυγχάνουσιν. Ἐν γὰρ τῇ τῶν ἀρχῶν αἵρεσει, καὶ τῇ βίῃ τῇ καθ' ἡμέραν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν,⁵ ἴδοιμεν

μὲν οὖν τῶν, δῖχα τοῦ, Καὶ, καθὰ φέρεται ἐν τινι τῶν τοῦ Ἀγέρου ἀντιγράφων.

§ 23. 2. Ὅτι.) Ὅτι, φέρεται καὶ ἐν τῷ ἐμῷ, καὶ οὐχ, Ὅτε, καθὰ ἐν τισι τῶν πρὸ τοῦ Οὐολρίου ἐκδόσεων.

§ 24. 2. Πραγμάτων περὶ ἀγνοομένων.) Καίπερ οὕτως ἐχούσης τῆς γραφῆς ἐν ἅπασι, γοαπτέον οἶμαι, περὶ πραγμάτων ἀγνοομένων· πλὴν γὰρ ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ οὐδαμῶς τὴν πρόθεσιν ἀναστρέφει Ἰσοκράτης, ὃ φιλεῖ μάλιστα ποιεῖν ὁ Πλάτων. — 3. Συνέδρους,

ἢ συγγραφάς.) Συνέδρους καὶ συγγραφάς, φέρεται τὸ ἀντίγραφον τοῦ Οὐολρίου. Αἰνέττεται δὲ ὁ Ῥήτωρ τοὺς ὑπὸ Πειτάνδρου προβληθέντας συγγραφάς, περὶ ὧν ὁ Θουκυδίδης διὰ μακρῶν (II, 35). Ἐπιθεὶ καὶ τὸν Ἀποκρατίωνα (λέξ. Συγγραφῆς). — 4. Οὐδ' ὡς ἐτύγχανον.) Ἐγὼ ὁ Ἰσοκράτης, τοῦτέστιν, εἰκῇ καὶ ἀλογίστως, καὶ ὅπως ἐπὶ ῥητό μοι. — 5. Καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν.) Οὕτως ὁρθῶς ὁ Οὐόλιριος δὲ ἐνός ἄρθρου, ἀντὶ τοῦ περὰ τοῖς λοιποῖς ἅπασι (οἱ συνήθειαι καὶ τὰ ἐμὴν ἀντίγραφον), Καὶ τοῖς

ἀν παρ' αὐτοῖς τὰς ἰσότητας καὶ τὰς ὁμοιότητας μᾶλλον, ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἰσχυοῦσας· οἷς αἱ μὲν ὀλιγαρχίαι πολεμοῦσιν,⁶ οἱ δὲ καλῶς δημοκρατούμενοι, χρώμενοι διατελοῦσι.

§ 25. Τῶν τοίνυν ἄλλων πόλεων ταῖς ἐπιφανεστάταις καὶ μεγάλαις, ἣν ἐξετάζειν βουλευθῶμεν, εὐρήσομεν τὰς δημοκρατίας μᾶλλον, ἢ τὰς ὀλιγαρχίας συμφερούσας. Ἐπεὶ καὶ τὴν ἡμέτεραν πολιτείαν, ἣ πάντες ἐπιτιμῶσιν, ἣν παραβάλωμεν ταύτην,² μὴ πρὸς τὴν ὑπ' ἐμοῦ ρηθεῖσαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν τριάκοντα καταστάσαν, οὐδεὶς³ ὅστις οὐκ ἂν θεωρήτητον εἶναι νομίσειεν.

§ 26. Βούλομαι δ', εἰ καὶ τί με φήσουσιν ἔξω τῆς ὑποθέσεως λέγειν, δηλῶσαι καὶ διελθεῖν, ὅσον αὕτη τῆς τότε διέστηκεν· ἵνα μηδεὶς οἴηται με, τὰ μὲν ἀμαρτήματα τοῦ δήμου λίαν ἀκριβῶς ἐξετάζειν, εἰ δέ τι καλὸν ἢ σεμνὸν διαπέπρακται, ταῦτα παραλιπεῖν.² Ἔσται δ' ὁ λόγος οὔτε μακρὸς, οὔτ' ἀνωφελὴς τοῖς ἀκούουσιν.

§ 27. Ἐπειδὴ γὰρ τὰς ναῦς τὰς περὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἀπωλέσαμεν, καὶ ταῖς ἀτυχίαις ἐκείναις· ἡ πόλις περιέπεσε, τίς οὐκ οἶδε τῶν πρεσβυτέρων, τοὺς μὲν δημοτικούς καλουμένους, ἑτοίμους ὄντας ὅτιοῦν πάσχειν, ὑπὲρ τοῦ μὴ ποιεῖν τὸ προστατιτόμενον, καὶ δεινὸν ἡγουμένους, εἴ τις ὄψεται τὴν πόλιν τὴν τῶν Ἑλλήνων ἄρξασαν, ὑφ' ἑτέροις ὄσσαν, καὶ τούτους μὲν ἐκασπόνδους γενομένους;² τοὺς δὲ τῆς ὀλιγαρχίας ἐπιθυμήσαντας, ἑτοίμους καὶ τὰ τεῖχη καθαιροῦντας, καὶ τὴν δουλείαν ὑπομένοντας; καὶ τότε μὲν, ὅτε τὸ πλῆθος κύριον ἦν τῶν πραγμάτων, ἡμᾶς τὰς τῶν ἄλλων ἀκροπόλεις φρουροῦντας; ἐπειδὴ δὲ οἱ τριάκοντα παρῆλαβον τὴν πολιτείαν, τοὺς πολεμίους τὴν ἡμετέραν ἔχοντας; καὶ κατὰ μὲν ἐκεῖνον τὸν χρόνον δεσπότας

ἄλλοις τοῖς ἐπιτηδεύματι· σόλοικος γὰρ ἡ τοῦ ἄρθρου διπλωσις, πλὴν εἰ μὴ εἰς γενικὴν μεταβάλλοις τὸ δεύτερον τῶν ὀνομάτων. Καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ἐπιτηδευσμάτων. — 6. Οἷς αἱ μὲν ὀλιγαρχίαι πολεμοῦσιν.) Οὐ δέονται; ἐνταῦθα τὸ, Οἷς, εἰς τὸ, Αἷς, τρέπειν παρῆναι ὁ Οὐόλιος.

§ 25. 2. Ἦν παραβάλωμεν ταύτην.) Ἐτρέφα τὸ παρ' ἅπασιν, Λυτὴν εἰς τὸ, Ταύτην, ἀποδοῦς· τὸν φίλον ὑπερβιδασμὸν τῷ Ῥήτορι· τὸ γὰρ ἐξῆς, Ἐπὶ καὶ ταύτην τὴν ἡμετέραν πολιτείαν... ἣν παραβάλωμεν κ. τ. λ. Τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἀλαχοῦ (σελ. 115. γ.) εἰρημέμον, «Τὴν χώραν, ἣν ἡμῖν οἱ πρόγονοι κατέλιπον, ταύτην», καὶ μετ' ὀλίγα (δ') «Τὴν γὰρ

«δόξαν, ἣν ἡμῖν οἱ πρόγονοι... ταύτην», καὶ πάλιν (σελ. 241.) «Τὰς Κυκλάδας νήσους, περὶ αἷς... ταύτας». Καὶ μυρία ἕτερα ἂν εἶχον παρασχέσθαι μαρτύρια, εἰ μὴ τῆς εὐκαιρίας ἐφρόντιζον. Ἐπιθι καὶ τὰ ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 87.) σημειωθέντα μοι. — 3. Οὐδεὶς.) Οὕτως ἅπαντες, οἷς συνάδει καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, πλὴν Λαγγίου, παρ' ᾧ γράφεται Οὐθεὶς.

§ 26. 2. Παραλιπεῖν.) Ἀμεινον γράφειν κατ' ἐνεστώτα, Παραλείπειν.

§ 27. 2. Καὶ τούτους μὲν ἐκασπόνδους γενομένους.) Τούς δημοτικούς, μὴ κοινοῦντας ὧν ἐσπίεσαντο οἱ ὀλιγαρχικοὶ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους σπον-

ἡμῶν ὄντας Λακεδαιμονίους; ἐπειδὴ δὲ οἱ φεύγοντες, κατελθόν-
τες, πολεμεῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐτόλμησαν, καὶ Κόνων ναυ-
μαχῶν ἐνίκησε, πρέσβεις ἐλθόντας παρ' αὐτῶν, καὶ διδόντας
τῇ πόλει τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης; Καὶ μὲν δὴ, καὶ τὰδε
τίς οὐ μνημονεύει τῶν ἡλικιωτῶν τῶν ἐμῶν; τὴν μὲν δημοκρα-
τίαν,³ οὕτω κοσμήσασαν τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἱεροῖς, καὶ τοῖς
ὁσίοις,⁴ ὥστε ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀφικνουμένους νομίζειν αὐτὴν
ἀξίαν εἶναι μὴ μόνον τῶν Ἑλλήνων ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ τῶν
ἄλλων ἀπάντων; τοὺς δὲ τριάκοντα τῶν μὲν⁵ ἀμελήσαντας,
τοὺς δὲ⁶ συλήσαντας, τοὺς δὲ νεωσοίκους⁷ ἐπὶ καθαιρέσει,
τριῶν ταλάντων ἀποδομένους,⁸ εἰς οὓς ἡ πόλις ἀνάλωσεν⁹ οὐκ
ἐλάττω χιλίων ταλάντων; Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὴν πραότητα δι-
καίως ἂν τις ἐπαινέσειε τὴν ἐκείνων μάλλον, ἢ τὴν τῆς δη-
μοκρατίας. Οἱ μὲν γάρ,¹⁰ ψηφίσματι παραλαβόντες τὴν πόλιν,
πεντακοσίους μὲν καὶ χιλίους¹¹ τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀπέκτει-
ναν, εἰς δὲ τὸν Πειραιᾶ φεύγειν πλείους¹² ἢ πεντακισχιλίους ἡ-
νάγκασαν· οἱ δὲ, κρατήσαντες, καὶ μεθ' ὅπλων κατιόντες,¹³ αὐ-
τοὺς τοὺς αἰτιωτάτους τῶν κακῶν ἀνελόντες, οὕτω τὰ πρὸς τοὺς
ἄλλους¹⁴ καλῶς καὶ νομίμως διώκησαν, ὥστε μηδὲν ἔλαττον
ἔχειν τοὺς ἐκβαλόντας τῶν κατελθόντων.

δῶν. — 3. Τὴν μὲν δημοκρατίαν.) Ἐν ἅπασι, τὴν μὲν γὰρ δημοκρατίαν, πλὴν ἐνδὲς τῶν τοῦ Αἰγυρίου, ἐν ᾧ ὁρ-
θῶς λείπει ὁ γάρ. — 4. Τοῖς ὁσίοις.) Οἱ ὁρθῶς διωρθώκασι τινες ἐκ τοῦ Ἀρ-
ποκρατίωνος (λέξ. Ὀσιον) τὴν γραφὴν, ἣν καὶ οἱ πρὸ ἐμοῦ δύο παρελήφασι, ἀντὶ τοῦ παρ' ἅπασι τοῖς λοιποῖς, ταῖς
Συντάξεσι. Ὅσα δὲ λέγει ἐνταῦθα ἀν-
τιδιεσταλμένως τὰ μὴ ἱερά. — 5. Τῶν
μὲν.) Τῶν ὁσίων. — 6. Τοὺς δέ.) Τοὺς
ναοὺς, καίπερ οὐδετέρου προηγησαμέ-
νου, τοῖς ἱεροῖς· ᾧ μὴ ἐπιστήτας Αὐ-
γῆρος διώρθον γράφων, τὰ δέ... Ἔ-
στι δὲ σχῆμα πρὸς τὸ σημαίνει, καθὰ
καὶ τὸ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ (Β.
μ.), Νότος... λεγόμενον. Εἶπε δὲ καὶ
ἀλλαχοῦ (Πανηγυρ. § 41.) συνανύμως,
τοὺς νεῶς κατακαίειν, καὶ τῶν ἐμπρο-
σθέντων ἱερῶν. — 7. Νεωσοίκους.) Νε-
ώσοικοι (παρὰ τὸ ναῦς καὶ οἶκος) εἰσὶν,
ἃ Νεώρια καλεῖ Λυσίας ἐν τῷ τέλει
τοῦ κατὰ Ἐρατοσθένη, γεγονότος ἐνδὲς
τῶν τριάκοντα καὶ ἅπαντες ἢ νῦν συνή-
θεια οὐκ ἂν ἀπεικόντως καλέσειε, Καρα-
βοστάσια, ὥσπερ ἐκάλεον οἱ πρὸ ἡμῶν
οὐ πολλῶ γεγονότες (Δουκαγγ. παράρτ.
σελ. 94), κατὰ τὸν τύπον τοῦ, Πορνο-

στάσια. Ἔτεροι δὲ (Ἀρποκρατ. λέξ.
Νεώρια, καὶ Ἡσύχ. λέξ. Νεώσοικοι, μετὰ
τῶν σημ.) διαφέρειν οἰόνται τῶν Νεω-
σοίκων τὰ Νεώρια, ὡς ταῦτα μὲν εἶναι
τὴν ὅλην περιβολὴν, ἕκαστον δὲ τῶν ἐν
αὐτῇ Νεωσοίκων, μῖς νεὸς οἶκον εἶναι.
— 8. Ἀποδομένους.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντὶ
τοῦ παρ' ἅπασιν, Ἀποδιδόμενους. — 9.
Ἀνάλωσεν.) Εἰς τοῦτο ἔτρεψα τὸ Ἀνή-
λωσεν, διὰ τὸν Ἀττικισμὸν. — 10. Οἱ
μὲν γάρ.) Οἱ τριάκοντα τύραννοι. — 11.
Πεντακοσίους μὲν καὶ χιλίους.) Τοσού-
τους λέγει καὶ Αἰσχύνης (Περὶ παρα-
πρεσβ. σελ. 38), καὶ Ἡρακλείδης ὁ
Ποντικὸς Πρόδρο. Ἑλλ. Βιβλ. σελ. 206).
Διογένης δὲ ὁ Λαέρτιος (ἐν Βίῳ Ζήνων.)
χιλίους καὶ τετρακοσίους ὅπερ ἐνδέχεται
γραφικῶς ἡμαρτησθαι. — 12. Πλείους.)
Τούτου, διὰ τὸν Ἀττικισμὸν, ἀνθυπέβα-
λον τῷ παρ' ἅπασιν, Πλείονας. — 13.
Κατιόντες.) Ἐκ διορθώσεως Οὐλοφίου,
ἣν παρελήφασι καὶ οἱ μετ' αὐτὸν πλὴν
Αἰγίου, ὃς προείλετο τὴν ἐν τοῖς ἀντι-
γράφοις καὶ ταῖς ἀρχαῖαις ἐκδόσεσι φε-
ρομένην γραφὴν, Μετιόντες. — 14. Τὰ
πρὸς τοὺς ἄλλους.) Αἱ πλείεσται τῶν
ἐκδόσεων, τὰ πρὸς ἀλλήλους· Αὐγῆρος
δὲ ἐκ δυοῖν τῶν αὐτοῦ ἀντιγράφων

§ 28. Ὁ δὲ πάντων κάλλιστον τεκμήριον καὶ μέγιστον τῆς ἐπιεικείας τοῦ δήμου· δανεισαμένων γὰρ τῶν ἐν ἄστει² μεινόντων ἑκατὸν τάλαντα παρὰ Λακεδαιμονίων, εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν τὸν Πειραιᾶ κατεχόντων,³ ἐκκλησίας γενομένης περὶ ἀποδόσεως τῶν χρημάτων, καὶ λεγόντων πολλῶν, ὡς δίκαιόν ἐστι διαλύειν τὰ πρὸς Λακεδαιμονίους, μὴ τοὺς πολιορκουμένους, ἀλλὰ τοὺς δανεισαμένους, ἔδοξε τῇ δήμῳ κοινὴν ποιήσασθαι τὴν ἀπόδοσιν. Καὶ γάρ τοι διὰ ταύτην τὴν γνώμην⁴ εἰς τοιαύτην ἡμᾶς ὁμόνοισιν κατέστησαν, καὶ τοσοῦτον ἐπιδόουναι τὴν πόλιν ἐποίησαν, ὥστε Λακεδαιμονίους, τοὺς ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡμῖν προστάττοντας, ἐλθεῖν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας ἱκετεύσοντας, καὶ δεησομένους, μὴ περιθεῖν σφᾶς αὐτοῦς⁵ ἀναστάτους ὑπὸ Θηβαίων γενομένους. Τὸ δ' οὖν κεφάλαιον τῆς ἑκατέρων⁶ διανοίας, τοιοῦτον ἦν· οἱ μὲν γὰρ ἡξίουσαν, τῶν μὲν πολιτῶν ἄρχειν, τοῖς δὲ πολέμοις δουλεύειν, οἱ δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἄρχειν, τοῖς δὲ πολίταις ἴσους ἔχειν.

§ 29. Ταῦτα δὲ δῆλθον δυοῖν ἔνεκεν· πρῶτον μὲν ἑμαυτὸν ἐπιδείξε βουλόμενος, οὐκ ὀλιγαρχίῳ, οὐδὲ πλεονεξίῳ, ἀλλὰ δικαίας καὶ κοσμίας ἐπιθυμοῦντα πολιτείας· ἔπειτα, τὰς δημοκρατίας τὰς τε κακῶς καθεστηκυίας, ἐλαττόνων συμφορῶν αἰτίας γιγνομένας, τὰς τε καλῶς πολιτευομένας, προσεχούσας, τῇ δικαιοτέρας εἶναι, καὶ κοινωτέρας,² καὶ τοῖς χρωμένοις ἡδίστης.

§ 30. Τάχ' οὖν ἂν τινες θαυμάσειαν, τί βουλόμενος, ἀντὶ τῆς πολιτείας, τῆς οὕτω πολλὰ καὶ καλὰ διαπεπραγμένης, ἑτέραν ὑμᾶς πείθω μεταλαβεῖν, καὶ τίνος ἔνεκα νῦν μὲν οὕτω καλῶς ἐγνεκωμίακα τὴν δημοκρατίαν, ὅταν δὲ τύχω, πάλιν μεταβαλὼν ἐπιτιμῶ, καὶ κατηγορῶ τῶν καθεστηκότων;

§ 31. Ἐγὼ δὲ καὶ τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ὀλίγα μὲν κατορθοῦντας, πολλὰ δὲ ἐξαμαρτάνοντας, μέφομαι, καὶ νομίζω φαυλοτέ-

ἔγραψε, τὰ πρὸς ἄλλους. Τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον ἔφερε οὐδὲν μᾶλλον ὀρθῶς, τὰ πρὸς τοὺς ἀλλήλους, ἐξ ἧς γραφῆς ἔσταντος τινος τὸ ἄρθρον, ὑπολείπεται. τὰ πρὸς ἀλλήλους. Ἐκ τούτων οὖν τῶν διαφόρων γραφῶν διεπλέυστα τὸ χωρίον γράψας, τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους, τοῦτέστι, τὰ πρὸς τοὺς μὴ αἰτιωτάτους. Οὕτω διορθωτέον εἶναι καὶ ὁ πρὸ ἐμοῦ συνέχε μὲν, ἄνωγσε δὲ διορθῶσαι.

§ 28. 2. Τῶν ἐν ἄστει κ. τ. λ.) Τῶν ὀλιγαρχικῶν, ἵνα πολιορκήσωσι τοὺς κατεχόντας τὸν Πειραιᾶ, ἤγουν τοὺς δημοτικούς. — 3. Κατεχόντων.) Ὁρθῶς ὁ πρὸ ἐμοῦ ἀπεκατέστησεν ἐκ τε τῶν ἄρχαίων ἐκδόσεων, καὶ τίνος τῶν ἀν-

τιγράφων τὴν γραφὴν ταύτην, ἀντὶ τῆς διορθώσεως τοῦ Οὐδίου, Καταχόντων, ἢν παρελήφασιν ὁ, τε Στέφανος καὶ ὁ Λύγῃρος. Φέρεται δὲ τὸ, Κατεχόντων, καὶ ἐν τῷ ἐμῷ. — 4. Διὰ ταύτην τὴν γνώμην.) Διὰ τὴν περὶ τῆς ἀποδόσεως ταύτης κρίσιν. — 5. Μὴ περιθεῖν σφᾶς αὐτοὺς κ. τ. λ.) Μὴ ἔσαι αὐτοὺς παντάπασιν ὑπὸ Θηβαίων ἀφανισθῆναι. Λέγει δὲ τὰ κατὰ τὰ Λευκτρικά. — 6. Ἐκατέρων.) Τῶν τε ὀλιγαρχικῶν καὶ τῶν δημοτικῶν.

§ 29. 2. Καὶ κοινωτέρας.) Φέρονται ἐν τῷ ἐμῷ αἱ δύο λέξεις αὗται, λέγουσαι ἐν τοῖς πλείστοις τῶν πρὸ ἐμοῦ κτιγράφων.

ρους εἶναι τοῦ δέοντος· καὶ πρὸς γε τούτοις,² τοὺς γεγονότας ἐν καλῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, καὶ μικρῇ μὲν ὄντας ἐπιεικεστέρους τῶν ὑπερβαλλόντων ταῖς πονηρίαις, πολὺ δὲ χεῖρους τῶν πατέρων,³ λοιδορῶ, καὶ συμβουλεύσαιμ' ἂν αὐτοῖς παύσασθαι τοιούτοις ὄσι. Τὴν αὐτὴν οὖν γνώμην ἔχων καὶ περὶ τῶν κοινῶν, ἡγοῦμαι δεῖν ἡμᾶς μὴ μεγαλοφρονεῖν, μὴ δ' ἀγαπᾶν, εἰ κακοδαιμονησάντων⁴ καὶ μανέντων ἀνθρώπων νομιμώτεροι γεγόνாமεν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀγανακτεῖν, καὶ βαρέως φέρειν, εἰ χεῖρους τῶν προγόνων τυγχάνομεν ὄντες· πρὸς γὰρ τὴν ἐκείνων ἀρετὴν, ἀλλ' οὐ πρὸς τὴν τῶν τριάκοντα πονηρίαν, ἀμιλλητέον ἡμῖν ἐστίν, ἄλλως τε καὶ προσήκον ἡμῖν βελτίστοις⁵ ἀπάντων ἀνθρώπων εἶναι.

§ 32. Καὶ τοῦτον εἰρηκὼς τὸν λόγον, οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλὰ πολλάκις ἤδη, καὶ πρὸς πολλούς. Ἐπίσταμαι γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις τόποις, φύσεις ἐγγιγνομένας κάρπων καὶ δένδρων καὶ ζώων ἰδίας² ἐν ἐκάστοις, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων διαφερούσας· τὴν δ' ἡμετέραν χώραν ἀνδρας· καὶ τρέφειν καὶ φέρειν δυναμένην, οὐ μόνον πρὸς τὰς τέχνας καὶ τὰς πράξεις εὐφυστάτους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνδρίαν καὶ πρὸς ἀρετὴν διαφέροντας. Τεκμαίρεσθαι δὲ δίκαιόν ἐστι τοῖς τε παλαιοῖς ἀγῶσιν, οὓς ἐποίησαντο πρὸς Ἀμαζόντας, καὶ Θράκας, καὶ Πελοποννησίους ἅπαντας, καὶ τοῖς κινδύνοις τοῖς περὶ τὰ Περσικὰ γενομένοις, ἐν οἷς καὶ μόνοι καὶ μετὰ Πελοποννησίων, καὶ πεζομαχοῦντες, καὶ ναυμαχοῦντες, νικῆσαντες τοὺς βαρβάρους, ἀριστεῖον ἡξιώθησαν. Ὡς οὐδὲν ἂν ἔπραξαν, εἰ μὴ πολὺ τὴν φύσιν διήνεγκαν.

§ 31. 2. Καὶ πρὸς γε τούτοις.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ παρ' ἄπασι, Καὶ πρὸς τε τούτοις. — 3. Πατέρων.) Καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ἐν ᾧ γέγραπται Πρῶν. Τοῦτο δὲ οὐδὲν ἕτερον εἶναι, ἢ τὸ Πατέρων, σημειωδῶς κατὰ χρῆσιν γραρικὴν εἰκονιζόμενον, οὐκ ἔστιν ὅστις ἡγνόηκε τῶν καὶ κατὰ μικρὸν χρηταμένων ἀντιγράφοις. Ἀποσκορακιστέον οὖν τὸ παρ' ἄπασι φερόμερον, Πατέρων. Ἀδόκιμον ὡσαύτως καὶ τὸ φερόμενον ἐν τινι τῶν πρὸ ἐμοῦ ἀντιγράφων, Πατρῶν οὐ γὰρ, κατὰ τὸ Θυγατρῶν, συγχεσθαι οὔτε τὸ Πατέρων, οὔτε τὸ Μητέρων. — 4. Κακοδαιμονησάντων.) Συνώνυμόν ἐστι τοῦ ἐπαγομένου, Μανέντων, παρὰ τὸ Κακοδαιμονῶν. Ἀριστοφάνης γε μὴν καὶ πλείον τι σηκάνειν εἴκει βούλεσθαι τὸ, Κακοδαιμονῶν, τοῦ, Μαίνεσθαι, ἐν οἷς φησι (Πλούτ. 501),

Τίς ἐν οὐχ ἡγρεῖ· εἶναι μανίαν,

κακοδαιμονίαν τ' ἔτι μᾶλλον; καθὰ καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ ἐπὶ πλεόν ἐστὶν ὁ δαιμονισμένος τοῦ μανιακοῦ. — 5. Ἄλλως τε καὶ προσήκον ἡμῖν βελτίστοις κ. τ. λ.) Καὶ μάλιστα διότι προσήκει ἡμῖν διαφέρειν ἀπάντων τῇ ἀρετῇ. Ὁ, Καὶ ὃν ἔχει καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, προτετέθη ὑπὸ τοῦ Ἀνγέλου καὶ τοῦ Λαγγίου ἐξ ἀντιγράφων. Ἀντὶ δὲ τοῦ, Προσῆκον ἡμῖν, ἐν τρισὶ τῶν πρὸ ἐμοῦ καὶ τετάρτῳ τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, φέρεται, Προσῆκον ἡμῖν ἐστίν.

§ 32. 2. Ἰδίας.) Παρελήφα τὴν διόρθωσιν Λαγγίου ἀντὶ τοῦ παρ' ἄπασι φερομένου, Ἰδίας (ἀνθ' οὗ ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ διὰ διφθόγῃ, Εἰδέας.) Ἔοικε δὲ ὡς μνηθῆναι ἐπὶ τὴν διόρθωσιν, διὰ τὸν ἐπαγόμενον, Καὶ ὁ δὲ νοῦς πρόδηλος ἐστὶ μέντοι καὶ τὸ, Ἰδέας (ὁ ἐστὶ μορφάς) κατὰ χώραν ἰῶντας, περιαιρεῖσθαι τὸν, Καί, ἡ τρέπειν εἰς τὴν, Κατὰ, ἐν ᾧ, Κατὰ πολὺ διαφερούσας.

§ 33. Καί μηδεις οίεσθαι τήν εὐλογίαν² ταύτην προσήκειν ἡμῖν τοῖς νῦν πολιτευομένοις, ἀλλὰ πολὺ τούναντίον. Εἰσὶ γάρ οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων ἔπαινοι μὲν τῶν ἀξίους³ σφᾶς αὐτοὺς τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς παρεχόντων· κατηγορία δὲ τῶν τὰς εὐγενείας ταῖς αὐτῶν ῥαθυμίας καὶ κακίαις καταισχυρόντων· ὅπερ ἡμεῖς ποιοῦμεν· εἰρήσεται γὰρ τάληθές. Τοιαύτης φύσεως ὑπαρχούσης, οὐ διεφυλάξαμεν αὐτήν, ἀλλ' ἐμπεπτώκαμεν εἰς ἄγνοιαν⁴ καὶ ταραχήν, καὶ πονηρῶν πραγμάτων ἐπιθυμίαν. Ἀλλὰ γάρ, ἦν ἐπακολουθῶν τοῖς νῦν οὖσιν⁵ ἐπιτιμήσω, καὶ κατηγορήσω τῶν ἐνεστώτων πραγμάτων, δέδοικα μὴ πόρρω λίαν τῆς ὑποθέσεως ἀποπλανηθῶ.⁶

§ 34. Περί μὲν οὖν τούτων καὶ πρότερον εἰρήκαμεν, καὶ πάλιν ἐροῦμεν, ἦν μὴ πείτωμεν ὑμᾶς παύσασθαι τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντας, Περί δὲ ὧν ἐξ ἀρχῆς τὸν λόγον κατεστησάμην, βραχέα διαλεχθεῖς, παραχωρήσομαι τοῖς βουλομένοις ἔτι συμβουλευεῖν περὶ τούτων.

§ 35. Ἡμεῖς γάρ, ἦν μὲν οὕτως οἰκῶμεν τὴν πόλιν, ὥςπερ νῦν οἰκοῦμεν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἀνβουλευσόμεθα, καὶ πολεμήσομεν, καὶ βιωσόμεθα,² καὶ σχεδὸν ἅπαντα κακὰ πεισόμεθα καὶ πράξομεν, ἅπερ ἐν τῷ παρόντι καὶ τοῖς παρελθούσι χρόνοις ἦν δὲ μεταβάλλωμεν τὴν πολιτείαν, δηλονότι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οἷάπερ ἦν τοῖς προγόνοις τὰ πράγματα, τοιαῦτα ἔσται καὶ περὶ

§ 33. 2. Τὴν εὐλογίαν.) Τὸν ἔπαινον, ἐτέρως τῆς ἐν τῇ συνηθείᾳ, Εὐλογίας τῆς σημαίνουσας τὴν παρὰ τῶν ἱερέων τοῖς ἰδιώταις, ἢ παρὰ τῶν γονέων τοῖς τέκνοις γινομένην εὐχὴν, ἢ καὶ συνάπτεται πολλάκις, ὡς ἐν τῷ, «Εὐχὰς καὶ εὐλογίας.» Σημαίνει δὲ παρὰ ταῦτα καὶ τὰ Λεωνικὰ ἐξαιρήματα, νόσον τοῖς παιδίοις συνήθη, τὴν καλουμένην τοῖς Γάλλοις *Petite vérole*. Εἴκει δὲ ἡ κλητὶς οὐ κατὰ φθορὰν παρὰ τῇ, Ἐκρηλογία (τουτέστιν ἐξάνθημα φλογώδες) γεγονέναι, καθάπερ φήθη ὁ Ἄγγλος Φρεύνιδης (Ιστορ. Ιατρικ.) ἀλλὰ κατ' εὐρημισμὸν, Εὐλογία, εἰρησθαι, ὡς καὶ παρὰ τοῖς Τούρκοις ἡ λοιμικὴ νόσος, Εὐλογημένη (Μουμπάρεκ) καλεῖται. — 3. Ἀξίους.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ὁ παρεῖληψε καὶ ὁ πρὸ ἐμοῦ ἐξ ἑτέρου, ἀντὶ τοῦ σολίκου, Ἀξίων. — 4. Ἀγνοίαν.) Ἰσως γραπτέον, Ἀγνοίαν. — 5. Τοῖς νῦν οὖσιν.) Οὕτω διορθοῦν δεῖν ἔγνωι τὸ ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἐκδόσεσι καὶ τοῖς ἀντιγράφοις

κακῶς φερόμενον, Τοῖς αἰνούσιν, ἀντὶ οὗ ἅπαντες, πλὴν τοῦ Στεφάνου, προσελόντο τὴν διόρθωσιν Οὐλορίου, Τοῖς ἐνούσιν· τὸ δ' ἡμέτερον τοῖς νῦν οὖσιν ταῦτον δύναται, Τοῖς νῦν πολιτευομένοις, ὧν ἐμνήσθη μικρὸν ἀνωτέρω, ἀντιδιασταλμένως πρὸς τοὺς προγόνους. Τὸ δὲ Ἐπακολουθῶν ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἐπιδιωκόντων ἐν τῇ πολέμῳ, ἐφ' ἧς σημασίας οὕτω κατεχωρίσθη ἐν τοῖς Λεϊκίοις, καίπερ σωζομένοις ἐν τῇ *Insequor* καὶ *Insector* τῆς τῶν Λατίνων φωνῆς. — 6. Ἀποπλανηθῶ.) Ἐκ διορθώσεως Οὐλορίου, ἦν ἀπεδείξαντο καὶ οἱ μετ' αὐτὸν, πλὴν Λαγγίου, ὅς ἐφύλαξε τὴν παρ' ἅπασιν τοῖς ἄλλοις γραφὴν, Ἀποπλανῶ· ὁ καλῶς ἀνείχετο, εἰ προσέκειτο ἡ δευτεροπρόσωπος ἀντωνυμία, καθὰ φέρεται οἷς, «Ἴνα ὅδ' ἐμὴ ἀποπλανῶ ὑμᾶς ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως,» ἐν τῷ κατὰ Κτησιφώντος (σελ. 566 καὶ 579) Αἰτήριου λόγῳ.

§ 35. 2. Βιωσόμεθα.) Εἰς τὸ, Βιωσόμεθα, τρεπτέον εἶναι εἰκασεν οὐκ ὀρθῶς ὁ Ἄγγλος ἐκδότης.

ἡμᾶς· ἀνάγκη γάρ ἐκ τῶν αὐτῶν πολιτευμάτων, καὶ τὰς πράξεις ὁμοίας αἰεὶ, καὶ παραπλησίας ἀποβαίνειν.

§ 36. Δεῖ δὲ, τὰς μεγίστας αὐτῶν παρ' ἀλλήλας² τιθέντας, βουλευσασθαι ποτέρας ἡμῖν αἰρετέον ἐστί. Καὶ πρῶτον σιεψόμεθα τοὺς Ἕλληνας, καὶ τοὺς βαρβάρους, πῶς πρὸς ἐκείνην τὴν πολιτείαν διέκειντο, καὶ πῶς νῦν ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς· οὐ γὰρ ἐλάχιστον μέρος τὰ γένη ταῦτα συμβάλλεται πρὸς εὐδαιμονίαν, ὅταν ἔχῃ κατὰ τρόπον ἡμῖν.³

§ 37. Οἱ μὲν τοίνυν Ἕλληνες οὕτως ἐπίστευον τοῖς κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον πολιτευομένοις, ὥστε τοὺς πλείστους αὐτῶν ἐκόντας ἐγχειρίσαι τῇ πόλει σφᾶς αὐτούς· οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἀπείχον τοῦ πολυπραγμονεῖν περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, ὥστε οὔτε μακροῖς πλοίοις² ἔγιστα Φασήλιδος ἔπλεον, οὔτε στρατοπέδοις ἐντὸς Ἄλως ποταμοῦ κατέβαινον, ἀλλὰ πολὴν ἡσυχίαν ἤγον. Νῦν δὲ εἰς τοῦτο τὰ πράγματα καθέστηκεν, ὥστε οἱ μὲν μισοῦσι τὴν πόλιν, οἱ δὲ καταφρονοῦσιν ἡμῶν. Καὶ περὶ μὲν τοῦ μίσους τῶν Ἑλλήνων, αὐτῶν ἀκηκόατε τῶν στρατηγῶν· ὡς δὲ βασιλεὺς ἔχει τὰ πρὸς ἡμᾶς, ἐκ τῶν ἐπιστολῶν,³ ὧν ἔπεμψεν, ἐδήλωσεν.

§ 38. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ὑπὸ μὲν ἐκείνης τῆς εὐταξίας οὕτως ἐπαιδεύθησαν οἱ πολῖται πρὸς ἀρετὴν, ὥστε σφᾶς μὲν αὐτοὺς μὴ κινεῖν, τοὺς δὲ εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλοντας ἄπαντας μαχόμενοι νικᾶν. Ἡμεῖς δὲ τὸνναντίον· ἀλλήλοισι μὲν γὰρ κακὰ παρέχειν οὐδεμίαν ἡμέραν παραλείπομεν· τῶν δὲ περὶ τὸν πόλεμον οὕτω καθημελήσαμεν, ὥστε οὐδ' εἰς ἐξετάσεις ἵεναι² τολμῶμεν, ἢν μὴ λαμβάνων ἀργύριον. Τὸ δὲ μέγιστον· τότε μὲν οὐδεὶς ἦν τῶν πολιτῶν ἐνδεὴς τῶν ἀναγκαίων, οὐδὲ, προσαιτῶν³

§ 36. 2. Παρ' ἀλλήλας.) Διήρηκα τὸ παρ' ἅπασι σύνθετον, Παραλλήλας. — 3. Ὅταν ἔχῃ κατὰ τρόπον ἡμῖν.) Τὸ πλῆρες, Κατὰ τὸν δέοντα, ἢ πρέποντα, τρόπον ὅπερ ἡ παρ' ἡμῖν συνήθεια ἐρμηνεύσειεν ἂν, Ὅταν προσφέρωνται, καθὼς πρέπει, εἰς ἡμᾶς.

§ 37. 2. Μακροῖς πλοίοις.) Οὕτως ἐκάλουν τὰ πρὸς ναυμαχίαν εὐθετα πλοῖα· Στρογγύλια δὲ, τὰ κατ' ἐμπορίαν πλέοντα. — 3. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν.) Διυτίττεται ἴσως τοιαύτην ἐπιστολήν, οἷαν καὶ Αἰσχίνης ἐν τῇ κατὰ Κτεσιφῶντος (σελ. 632.) μνημονεύει, «Ὁ γὰρ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, οὐ πολλῷ ἠρότερον χρόνῳ πρὸ τῆς Ἀλεξάνδρου

ἡδιστάσεως εἰς τὴν Ἀσίαν, κατέπεμψε » τῷ δήμῳ καὶ μάλα ὑβριστικὴν καὶ » βάρβαρον ἐπιστολήν, ἐν ἣ τα τε δὴ » ἄλλα καὶ μάλ' ἀπαιδευτῶς διελέχθη, » καὶ ἐπὶ τελευτῆς ἐνέγραψεν ἐν τῇ » ἐπιστολῇ, Ἐγὼ, φησιν, ὑμῖν χρυσίου » οὐ δώσω· μὴ με αἰτεῖτε, οὐ γὰρ » λήψεσθε.»

§ 38. 2. Εἰς ἐξετάσεις ἵεναι.) Προεῦεσθαι εἰς τὸ ἐγγραφῆναι τῷ στρατιωτικῷ καταλόγῳ, εἰς τὸ μετὰ τῶν στρατευσομένων ἐξετασθῆναι· Εἴη δ' ἂν ἐξετάσις στρατιωτῶν καὶ ἦν οἱ Γάλλοι Revue καλοῦσι. — 3. Οὐδὲ προσαιτῶν κ. τ. λ.) Σημειώσται ὅτι πολιτείας κακία τὸ πτωχεύειν καὶ προσαιτεῖν τοὺς πολῖτας.

τοὺς ἐντυγχάνοντας, τὴν πόλιν κατήσχυνε· νῦν δὲ πλείους εἰσὶν οἱ σπανιζόμενοι τῶν ἐχόντων· οἷς ἄξιόν ἐστι πολλὴν συγγνώμην ἔχειν, εἰ μὴδὲν τῶν κοινῶν φροντίζουσιν, ἀλλὰ τοῦτο σκοποῦσιν, ὁπότεν αἰεὶ τὴν παροῦσαν ἡμέραν δυνήσονται διαγαγεῖν.

§ 39. Ἰγούμενος μὲν οὖν ἐγώ, ἦν μιμησώμεθα τοὺς προγόνους, καὶ τῶν κακῶν ἡμᾶς τούτων ἀπαλλαγῆσθαι, καὶ σωτήρας οὐ μόνον τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἀπάντων γενήσεσθαι, τὴν τε πρόσδοον ἐποιησάμεν, καὶ τοὺς λόγους εἰρηκα τούτους· ὑμεῖς δὲ, ταῦτα πάντα λογισάμενοι, χειροτονεῖτε² ὅτι ἂν ὑμῖν δοκῇ μάλιστα συμφέρειν τῇ πόλει.

Ε'. ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ.

ΔΙΑ τί Παναθηναϊκὸς ἐπιγράφεται ὁ προκείμενος λόγος, οὐ πάνυτι ῥάδιον συνιδεῖν. Ἡ ῥητέον ὅτι τὸν χρόνον ὁ ῥήτωρ ἠβουλήθη διὰ τούτου δηλῶσαι, καθ' ὃν ἤρξατο τοῦ γράφειν αὐτὸν, καὶ ὃν εἰκὸς τοῖς μεγάλαις Παναθηναίοις συμπέσειν, ὡς γούν ἔξεστιν εἰκάζει ἐξ ὧν λέγει (σελ. 236) περὶ τῶν μικρῶν πρὸ τῆς ἐφορῆς ταύτης διαβαλόντων αὐτὸν σοφιστῶν. Ἡ καὶ ὅτι δι' ὅλου σχεδὸν τοῦ λόγου Ἀθηναίους ἐγκωμιάζων, καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν μαίζους τε καὶ καλλίους τῶν Λακεδαιμονίων πεποικμένων ἐπιδείξει σπουδάζων, Παναθηναϊκὸν εἰκότως τὸν λόγον ἐπύγραψε· καὶ τοσούτοι μᾶλλον, ὅταν τὰ τῶν Ἀθηναίων οὐ πρότερον ἐπὶ μέγα δόξης τε καὶ δυνάμειος ἤρθη, πρὶν ὑπὸ Θεσέως εἰς μίαν πόλιν, τὰς Ἀθήνας, συναρτίσθωσαν, δι' ὃν συναρισμὸν καὶ ἡ τῆς Ἀθηνᾶς ἐφορτὴ, Ἀθηναία τέως καλουμένη, Παναθηναία μετονομάσθη. Μνημονεύει δὲ ἄλλως καὶ τοῦ συνοικιστῆτος Θεσέως πολλὰ τοῦ λόγου. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἐπιγραφῆς. Ὁ δὲ λόγος, καίπερ οὐκ ὀλίγης μετὰ πρεσβυτικῆς πολυλογίας τε καὶ περιαιτολογίας, ἦν οὐκ ἔστιν ὅστις ἂν, μὴ πικρὸς εἶναι βουλόμενος δικαστῆς, οὐ συγνώη ἔτι γενοῦντι τέσσαρα πρὸς τοῖς ἐννεήκοντα τῷ Ἰσοκράτει, ὅτε γράφειν αὐτὸν ἤρξατο, τοσούτοις ὅμως καὶ τοιούτοις κεκότμηται φιλοσόφοις παραγέληματιν, ἀπασιν ἀνθρώποις κοινῇ προσηκουσι, τοσούτοις δὲ καὶ τοῖς πρὸς Ἀθηναίους ἰδίᾳ νοσητέηματιν, ὥστ' ἔγωγε τὸν λόγον γῆρας μὲν, ἀλλὰ γῆρας λέοντος, ἐμφάνειν οὐκ ἂν δυνήταίμι φῆσαι.

§ 1. ΝΕΩΤΕΡΟΣ μὲν ὢν, προηρούμην γράφειν τῶν λόγων οὐ τοὺς μυθώδεις, οὐδὲ τοὺς τερατείαις καὶ ψευδολογίας μεστοὺς, οἷς οἱ πολλοὶ μᾶλλον χαίρουσιν, ἢ τοῖς περὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας λεγομένοις, οὐδὲ τοὺς τὰς παλαιᾶς πράξεις, καὶ τοὺς πολέμους τοὺς Ἑλληνικοὺς ἐξηγουμένους, καίπερ εἰδὼς δικαίως αὐτοὺς ἐπαινουμένους, οὐδ' αὖ τοὺς ἀπλῶς εἰρησθαι δοκοῦντας, καὶ μηδεμιᾶς κοσμιότητος² μετέχοντας, οὗς οἱ δεινοὶ περὶ τοὺς ἀγῶνας παραινοῦσι τοῖς νεωτέροις μελετᾶν, εἴπερ βούλονται πλεον

§ 39. 2. Χειροτονεῖτε.) διὰ τῆς τῶν σημ. σελ. 167.) πρὸ ἡμῶν δὲ ἑτερόν χειρῶν ἀναστάσεως ψηφισαθε· τοῦτο τι σημαίνει τοῦνομα.
γὰρ ἦν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ Χειροτονία (ἐπιθ. τὰς εἰς τὸν Πλάτωνα.

§ 1. 2. Κοσμιότητος.) Ἐλλοιους κομ-

ἔχειν τῶν ἀντιδίκων· ἀλλὰ πάντας τούτους ἑάσας, περὶ ἐκεί-
 νους ἐπραγματεύομην, τοὺς περὶ τῶν συμφερόντων τῇ τε πόλει,
 καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσι συμβουλευόντας, καὶ πολλῶν μὲν ἐνθυ-
 μημάτων³ γέμοντας, οὐκ ὀλίγων δ' ἀντιθέσεων καὶ παρισώσεων,⁴
 καὶ τῶν ἄλλων ἰδεῶν⁵ τῶν ἐν ταῖς ῥητορείαις διαλαμπουσῶν,
 καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπισημαίνεσθαι⁶ καὶ δορυβεῖν ἀναγκαζουσῶν
 νῦν δ' οὐδ' ὅπως οὖν τοὺς τοιοῦτους. Ἡγοῦμαι γάρ, οὐχ ἀρμότ-
 τειν, οὔτε τοῖς ἔτεσι⁷ τοῖς ἐννευήκοντα καὶ τέτταρσιν,⁸ ὧν ἐγὼ
 τυγχάνω γεγονώς, οὐθ' ὅλως τοῖς ἡδὴ πολιὰς ἔχουσιν, ἐκείνων τὸν
 τρόπον ἔτι λέγειν, ἀλλ', ὡς ἅπαντες μὲν ἂν ἐλπίσειαν ἢ βουλη-
 θείεν, οὐδεὶς δ' ἂν δυνηθείη ῥαδίως, πλὴν τῶν πονεῖν ἐθελόντων,
 καὶ σφόδρα προσεχόντων τὸν νοῦν. Τούτου δ' ἕνεκα ταῦτα προεί-
 πον, ἵν', ἢν τισιν ὁ μέλλων λόγος λεχθῇ, ἡ μαλακώτερος
 ὧν φαίνεται τῶν πρότερον διαδεδομένων,⁹ μὴ παραβάλλωσι
 πρὸς τὴν ἐκείνων ποικιλίαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν αὐτὸν κρί-
 νωσι τὴν ἐν τῷ παρόντι δεδοκιμασμένην.¹⁰

§ 2. Διαλέξομαι δὲ περὶ τῶν τῇ πόλει πεπραγμένων, καὶ
 περὶ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς, οὐκ ἀπὸ τούτων ἀρξάμενος, ἀλλὰ
 ἀπὸ τῶν ἐμοὶ συμβεβηκότων· ἐντεῦθεν γὰρ οἶμαι μᾶλλον
 κατεπείγειν.²

§ 3. Πειρώμενος γὰρ ἀνχαρτήτως ζῆν καὶ τοῖς ἄλλοις
 ἀλύπως, οὐδένα διαλέλοιπα χρόνον, ὑπὸ μὲν τῶν σοφιστῶν τῶν

φότητος. — 3. Ἐνθυμημάτων.) Εἴρη-
 ται ἐν τοῖς πρόσθεν τί ἐστὶν ἐνθύμημα
 παρὰ τοῖς Ῥήτορι. — 4. Ἀντιθέσεων
 καὶ παρισώσεων.) Περὶ τῆς μειρακίως
 χρήσεως τῶν τε παρῶν καὶ τῶν ἀν-
 τιθέτων, διδασκῶντε Διονύσιος ὁ Ἀ-
 λικαρναστεὺς ἐν τοῖς περὶ Ἰσοκράτους.
 — 5. Ἰδεῶν.) Σχημάτων, ἐνταῦθα. Ση-
 μαίνει δὲ ἡ ἰδέα καὶ τὸν ἄλλως χα-
 ρακτῆρα τοῦ λόγου καλούμενον· οὗ-
 ν ἐστὶ τὸ Ἑρμογένους περὶ ἰδεῶν ἐπι-
 γραφόμενον σύνταγμα. Παρὰ ταῦτα δὲ
 ἰδέα λόγου λέγεται καὶ τὸ εἶδος, καθ' ὃ
 φαμέν τρεῖς ἰδέας εἶναι τοῦ ῥητορικοῦ
 λόγου, Συμβουλευτικὴν, Δικανικὴν, Ἐπι-
 δεικτικὴν. — 6. Ἐπισημαίνεσθαι.) Ἀν-
 τί τοῦ ἐπαινεῖν, φησὶν ὁ Ἀρποκρατίου
 τοῦτο παρατιθέμενος τὸ χωρίον. — 7.
 Ἡγοῦμαι γὰρ οὐχ ἀρμόττειν, οὔτε τοῖς
 ἔτεσι κ. τ. λ.) Παρηγόησατο τὴν Σωκρά-
 τος ἀπολογία· οὕτω γὰρ κἀκεῖνος
 (Πλάτων. Ἀπολ. Σωκρ. σελ. 17.) ἐν
 ἀρχῇ πρὸς τοὺς δικαστὰς, «Οὐ γὰρ ἂν
 ὀδῆπον πρέποι, ὦ ἄνδρες, τῇ δε τῇ ἡ-
 λικίᾳ, ὥς περ μειρακίᾳ πλάττοντι λό-

γους, εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι.» — 8. Τέτ-
 ταρσιν.) Ἐτρεψα εἰς τὸ Ἀττικὸν Τέτ-
 ταρσιν, τὸ παρ' ἅπασι, Τέτταρσιν. —
 9. Διαδεδομένων.) Εἰς ταῦτο θαρρό-
 σας ἔτρεψα τὸ ἐν ταῖς παλαιαῖς τῶν
 ἐκδόσεων, καὶ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις, οἷς
 συνάδει καὶ τὸ ἐμὸν, φερόμενον, Διδο-
 μένων, ὅπερ οἱ πρὸ ἐμοῦ, Οὐολγίου
 διορθώσαντος, ἔγραψαν, Ἐκδομένων.
 Εἰκὸς γὰρ μᾶλλον τὸ, Διαδεδομένων
 ἢ τὸ, Ἐκδομένων, τρέψαι τοὺς ἀντι-
 γράψαντας εἰς τὸ Διδόμενων, ἄλλως
 τε καὶ χρηταμένου τοῦ ῥήτορος τῇ
 αὐτῇ λέξει ἐν τῷ τέλει τοῦ πρὸς Φί-
 λιππον λόγου (ξ'). «Ἦν δ' ὁμοία τοῖς
 πρότερον διαδεδομένοις κ. τ. λ.» —
 10. Τὴν ἐν τῷ παρόντι δεδοκιμασμέ-
 νην.) Ἦν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐξελεξάμην
 καὶ προειδμένην ὑπόθεσιν τοῦ λόγου.

§ 2. 2. Κατεπείγειν.) Προστυπακου-
 στέον ἐκ τῶν προσηγασμένων τὸ, Ἀρ-
 ξασθαι. Σημειῶσαι δὲ καὶ τὸ, Κατε-
 πείγειν, ἀπροσώπως, κατὰ τὸ, Προσῆ-
 κειν, Πρέπειν, καὶ τὰ τοιαῦτα.

ἀδοκίμων καὶ πονηρῶν διαβαλλόμενος, ὑπ' ἄλλων δέ τινων οὐχ οἷός εἰμι γινωσκόμενος, ἀλλὰ τοιοῦτος ὑπολαμβάνομενος, οἷον ἂν παρ' ἐτέρων ἀκούσωσι. Βούλομαι οὖν προδιαλεχθῆναι περὶ τοῦ ἐμαυτοῦ, καὶ περὶ τῶν οὕτω πρὸς με διακειμένων, ἵν', ἣν πῶς οἷός τε γένωμαι,² τοὺς μὲν παύσω βλασφημοῦντας, τοὺς δὲ εἰδέναι ποιήσω, περὶ ᾧ προαιρούμενος τυγχάνω διατρίβειν³ ἣν γὰρ ταῦτα τῷ λόγῳ δυνηθῶ διοικῆσαι κατὰ τρόπον, ἐλπίζω τὸν ἐπὶ λοιπὸν χρόνον αὐτός τε ἀλύπως διάξειν, καὶ τῷ λόγῳ τῷ μέλλοντι ῥηθήσεσθαι τοὺς παρόντας μᾶλλον προσέξειν τὸν νοῦν.

§ 4. Οὐκ ὀκνήσω δὲ κατεπειν, οὔτε τὴν νῦν γενομένην² ἐν τῇ διανοίᾳ μου ταραχὴν, οὔτε τὴν ἀτοπίαν, ἣν ἐν τῷ παρόντι τυγχάνω γινώσκων, οὔτε εἴ τι πράττω τῶν θεόντων.³ Ἐγὼ γὰρ μετεσχνηκώς τῶν μεγίστων ἀγαθῶν, ὧν ἅπαντες ἂν εὖξαιτο μεταλαβεῖν, πρῶτον μὲν τῆς περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ὑγιείας, οὐχ ὥς ἔτυχεν, ἀλλ' ἐναμίλλως τοῖς μάλιστα περὶ ἐκάτερον τούτων ἡτυχηκόσιν, ἔπειτα τῆς περὶ τὸν βίον εὐπορίας οὕτως, ὥστε μηδενὸς πώποτε ἀπορῆσαι τῶν μετρίων, μηδ' ὧν ἄνθρωπος ἂν, νοῦν ἔχων, ἐπιθυμήσειεν, ἔτι δὲ τοῦ μὴ τῶν καταβεβλημένων⁴ εἰς εἶναι, μηδὲ τῶν κατημελημένων, ἀλλ' ἐκείνων, περὶ ὧν οἱ χαριέστατοι⁵ τῶν Ἑλλήνων καὶ μνησθεῖεν ἂν, καὶ διαλεχθεῖεν ὥς σπουδαίων ὄντων τούτων ἀπάντων μοι συμβεβηκότων, τῶν μὲν ὑπερβαλλόντως, τῶν δ' ἐξαρκούντως,⁶ οὐκ ἀγαπῶ ζῶν ἐπὶ τούτοις, ἀλλ' οὕτω μοι τὸ γῆρας ἐστὶ δυσάρεστον, καὶ μικρολόγον, καὶ μεμφίμοιρον, ὥστε πολλάκις ἤδη τὴν τε φύσιν⁷ τὴν ἐμαυτοῦ κατεμεμψάμην, ἥς οὐδεὶς ἄλλος καταπεφρόνηκε, καὶ τὴν τύχην ὠδυράμην, ταύτη μὲν οὐδὲν ἔχων ἐγκαλεῖν ἄλλο, πλὴν ὅτι περὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἣν προειλόμην, ἀτυχίαι τινὲς μοι καὶ συκοφαντίαι γέγονασι, τὴν δὲ φύσιν εἰδώς,⁸ πρὸς μὲν τὰς πράξεις

§ 3. 2. Γένωμαι.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ὃ συνάδει, καὶ τοῦ Λαγίου, ἀντὶ τοῦ σολοῦκου ἐνεστώτος, Γίνωμαι. — 3. Περὶ ᾧ προαιρούμενος τυγχάνω διατρίβειν.) Τὸ, Προαιρούμενος, ὑπ' ὀφθαλμοῦ προστεθειμένον χειρὸς ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, ὑπονοεῖν παρέχει μήποτε ἡ ἀρχαία γραφή ἦν, Περὶ ᾧ τυγχάνω διατρίβειν.

§ 4. 2. Τὴν νῦν γενομένην.) Οὕτω καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον καὶ οὐ χρὴ μετακινεῖν τὴν γραφὴν, καθὰ παρῇναι Οὐλόριος. — 3. Οὔτε εἴ τι πράττω τῶν θεόντων.) Οὐδὲ ταύτην μεταποιητέον τὴν γραφὴν, ὡς ἔδοξεν Οὐλόριος.

Τὸ γὰρ πράττειν τὰ θεόντα πρὸς τὰ ἐξῆς ἀναφέρεται (ἐ), τὸ φιλοσοφεῖν δὴλονότι καὶ τὸ ποιεῖν. Ἀτοπίαν δὲ καὶ ταραχὴν ἐγγενομένην αὐτῷ λέγει διὰ τὸ μεμφίμοιρον αὐτοῦ καὶ δυσάρεστον. — 4. Τῶν καταβεβλημένων.) Τῶν ἀπεββόμενων καὶ καταπεφρόνημένων. — 5. Οἱ χαριέστατοι.) Οἱ μάλιστα πεπαιδευμένοι. — 6. Τῶν μὲν ὑπερβαλλόντως, τῶν δ' ἐξαρκούντως.) Ὑπερβαλλόντως μὲν τῆς ὑγιείας, ἐξαρκούντως δὲ τῆς περὶ τὸν βίον εὐπορίας. — 7. Τὴν τε φύσιν.) Εἰς τοῦτα δεῖν τρέφαι τὸ παρ' ἅπασιν, τὴν μὲν φύσιν, ὑπέλαβον. — 8. Εἰδώς.) Ὑπονοεῖ Οὐλόριος

ἀρρώστοτέραν, καὶ μαλακωτέραν οὖσαν τοῦ δέοντος, πρὸς δὲ τοὺς λόγους οὐ τελείαν,⁹ οὔτε πανταχῇ χρησίμην, ἀλλὰ δοξάσαι μὲν περὶ ἐκάστου τὴν ἀλήθειαν μᾶλλον δυναμένην τῶν εἰδέναι φασκόντων, εἰπεῖν δὲ παρρησίᾳ περὶ τῶν αὐτῶν τούτων ἐν συλλόγῳ πολλῶν ἀνθρώπων,¹⁰ ἀπασῶν τῶν φύσεων,¹¹ ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀπολελειμμένην. Οὕτω γὰρ ἐνδεῆς ἀμφοτέρων ἐγενόμην τῶν μεγίστην δύναμιν ἐχόντων παρ' ἡμῖν,¹² φωνῆς ἱκανῆς, καὶ τολμῆς, ὡς οὐκ οἶδ' εἰ τις ἄλλος τῶν πολιτῶν ὧν οἱ μὴ τυχόντες ἀτιμότεροι γίνονται, πρὸς τῇ μὴ δοκεῖν¹³ ἄξιοι τινος εἶναι, τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ τοῖς μὲν γὰρ ἐκτίσειν τὸ καταγνώσθην ἐλπίδες ὑπείσιν,¹⁴ οἱ δ' οὐδέποτ' ἂν τὴν φύσιν μεταβάλοιεν.

§ 5. Οὐ μὴν ἐπὶ τούτοις ἀθυμήσας περιεῖδον ἐμαυτὸν ἄδοξον, οὐδ' ἀφανῆ παντάπασι γενόμενον, ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ πολιτεύεσθαι² διήμαρτον, ἐπὶ τὸ φιλοσοφεῖν, καὶ πονεῖν, καὶ γράφειν ἂ διανοηθεῖν, κατέφυγον, οὐ περὶ μικρῶν τὴν προαίρεσιν αἰρούμενος,³ οὐδὲ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, οὐδὲ περὶ ὧν ἄλλοι τινὲς ληροῦσιν, ἀλλὰ περὶ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ βασιλικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων δι' ἃ προσήκειν ὦρην μοι τοσοῦτον μᾶλλον τιμᾶσθαι

μήποτ' ἐγέγραπτο, Εἰληχός. — 9. Οὐ τελείαν.) Ἐκ διορθώσεως Ουολφίου παρειλήφασιν οἱ προσεμοῦ, ἀντὶ τοῦ, Οὔτε λείαν. Εὐρηται δ' οὕτω διορθωμένον καὶ ἐν τῇ ἐμῇ ἀντιγράφῳ. — 10. Εἰπεῖν δὲ παρρησίᾳ περὶ τῶν αὐτῶν τούτων ἐν συλλόγῳ πολλῶν ἀνθρώπων.) Τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, καὶ τὸ τοῦ Ἀγγίου ἐκδότου, ὡς καὶ αἱ ἀρχαῖαι ἐκδόσεις, καὶ ἡ τοῦ Στεφάνου, τάττουσι τὸ, Παρρησίᾳ, μετὰ τὸ, Πολλῶν. τὸ δὲ τοῦ Ἀγγίου, μετὰ τὸ, Συλλόγῳ. οἱ λοιποὶ Ουολφίῳ πεισθέντες, ἐξέβαλον ὅλους τοῦ χωρίου τὴν λέξιν, πλὴν Ἀυγίου τῷ ἄξιατος εἰς ὃν καὶ ἡμεῖς κατεχωρίσαμεν τόπον. — 11. Ἀπασῶν τῶν φύσεων.) Προσέθηκα τὰς δύο λέξεις, Τῶν φύσεων, ἐκ τοῦ Ἀγγίου ἀντιγράφου. — 12. Τῶν μεγίστην δύναμιν ἐχόντων παρ' ἡμῖν.) Καθάπτεται λεληθώς τῶν Ἀθηναίων, μεγίστην λέγων δύναμιν ἔχειν παρ' αὐτοῖς τὴν τε μεγάλην φωνὴν, καὶ τὴν τολμῆν, οἷς ἴσχυον μάλιστα οἱ δημαγωγοῦντες. Διὸ καὶ ὁ χαριέστατος Ἀριστοφάνης (Ἰππ. 217) παρὰ τινὰ λέγοντα πρὸς τὸν παραιτούμενον τὴν δημαγωγίαν ἀλλαντοπώλην, Τὰ δ' ἄλλα σοι πρόσσεσι δημαγωγικά, Φωνὴν μικράν, γέγονας κακῶς, ἀγοραῖος εἰ.

Ἐχῆς ἅπαντα πρὸς πολιτείαν ἂ δεῖ. — 13. Πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν κ. τ. λ.) Ἐν δυσὶ τῶν προσεμοῦ ἀντιγράφοις φέρεται. Πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν, ὃ παρέλκειν ὃ, τε Ἀυγίῳ καὶ ὁ Ἀγγίος. Ἐν δὲ τῇ ἐμῇ γεγραμμένον κατ' ἀρχάς, Πρὸς τὸ δοκεῖν, κατ' αἰτιατικὴν, καὶ ἄνευ τοῦ ἀπαγορευτικοῦ (ὡς ἦετο δεῖν διορθοῦν Ουολφίος), μετεποιήθη ὑπ' ὀφιαίτερας χειρὸς εἰς τὸ, Πρὸς τῷ μὴ δοκεῖν. Ὁ νοῦς, Οὐ μόνον μηδεὸς ἄξιοι δοκοῦσιν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀτιμότεροι γίνονται τῶν καταγνώσθέντων ὀφείλειν, καὶ μήπω ἐκτίσαντων τῷ δημοσίῳ τὸ ὀφειλόμενον. — 14. Ὑπείσιν.) Ὑπολείπονται.

§ 5. 2. Τοῦ πολιτεύεσθαι.) Ἐξ εἰς κασίας Ουολφίου. ἐν δὲ ταῖς ἐκδόσεσι, καὶ τοῖς ἀντιγράφοις, φέρεται ἀνάρθως, καὶ καταπαρακείμενον, Πεπολιτεύσθαι, πλὴν Ἀυγίου τε καὶ Ἀγγίου, οἱ γράφουσι, Τοῦ πεπολιτεύσθαι. Ὅτι δὲ ἄμεινον κατ' ἐνεστώτα, μαρτυρεῖ καὶ τὰ προτόμοια χωρία (πρὸς Φίλιππ. λδ', καὶ Ἀποστολ. Η). — 3. Τὴν προαίρεσιν αἰρούμενος.) Ὡς τὸ, Ζῶ ζῶν. οὐκ ἀπιθάνως γε μὴν ὁ Ουολφίος ἀντὶ τοῦ, Αἰρούμενος ὑπονοεῖ γεγράφθαι, Ποιούμενος ὃ καὶ παρειλήφασιν ὃ, τε Ἀγγίος

τῶν ἐπὶ τὸ βῆμα παριόντων, ὅσα περὶ μειζόνων καὶ καλλιόνων ἦ κεινοί, τοὺς λόγους ἐποιούμην. Ὡς οὐδὲν ἡμῖν ἀποδέθηκε καίτοι πάντες ἴσασιν, τῶν μὲν ῥητόρων πολλοὺς, οὐχ ὑπὲρ τῶν τῇ πόλει συμφερόντων, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν αὐτοὶ λήψεσθαι προσδοκῶσι, δημηγορεῖν τολμῶντας, ἐμὲ δὲ, καὶ τοὺς ἑμοῦς, οὐ μόνον τῶν κοινῶν ἀπεχομένους μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδίων εἰς τὰς τῆς πόλεως χρείας, ὑπὲρ τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν δαπανωμένους.⁴ ἔτι δὲ τοὺς μὲν ἢ λοιδορουμένους ἐν ταῖς ἐκκλησίαις περὶ μεσεγγυημάτων⁵ σφίσιν αὐτοῖς, ἢ λυμαιομένους τοὺς συμμάχους, ἢ τῶν ἄλλων ὧν ἂν τύχῃσι συκοφαντοῦντας,⁶ ἐμὲ δὲ τῶν λόγων τούτων ἡγεμόνα γεγεννημένον τῶν παρακαλούντων τοὺς Ἕλληνας, ἐπὶ τε τὴν ὁμόνοιαν τὴν πρὸς ἀλλήλους, καὶ τὴν στρατείαν τὴν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, καὶ τῶν συμβουλευόντων ἀποικίαν ἐκπέμπειν κοινῇ πάντας ἐπὶ τοιαύτην χώραν, καὶ τοσαύτην, περὶ ἧς ὅσοι περ ἀκηκόασιν, ὁμολογοῦσιν ἡμᾶς τε, εἰ σωφρονήσασθαι, καὶ παυταίμεθα τῆς πρὸς ἀλλήλους μακρίας, ταχέως ἄνευ πόνων⁷ καὶ κινδύνων, κατασχεῖν αὐτήν, ἐκείνην τε ῥαδίως ἂν ἅπαντας δέξασθαι τοὺς ἐνδεεῖς ἡμῶν ὄντας τῶν ἐπιτηδείων ὧν πράξεις, εἰ πάντες συνελθόντες ζητοῖεν, οὐδέποτε ἂν εὖροιεν καλλίους, οὐδὲ μαῖζους, οὐδὲ μᾶλλον ἅπασιν ἡμῖν συμφερούσας.

§ 6. Ἀλλ' ὅμως, οὕτω πολὺ τῇ διανοίᾳ διεστώτων ἡμῶν, καὶ τοσούτῳ σπουδαιοτέρῃ ἐμοῦ πεποιημένου τὴν αἴρεσιν, οὐ δικαίως οἱ πολλοὶ περὶ ἡμῶν ὑπειλήφασιν, ἀλλὰ ταραχῶδη, καὶ παντάπασιν ἀλόγιστον.² Τῶν μὲν γάρ³ ἄλλων ῥητόρων τὸν τρόπον ψέγοντες, προστάτας αὐτοῦς τῆς πόλεως ποιοῦνται, καὶ κυρίους

ἐκδότης καὶ ὁ Ἀδῆρος. — 4. Δαπανωμένους.) Κατὰ μέσην διάθεσιν, ὡς καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ οὐ μόνον Ἐξωδιάζω, ἀλλὰ καὶ μέσως Ἐξωδιάζομαι, φημέν. — 5. Μεσεγγυημάτων.) «Μεσεγγύημα, ἢ ὁμολογηθὲν ἀργύριον παρ' ἀνδρὶ ἢ μέσῳ, γινόμενον ἐγγυητῇ τῆς ἀποδόσεως· καὶ, Μεσεγγυήσασθαι, τὸ ποιῆσαι τοῦτο, λέγεται.» Οὕτως ἐξηγεῖται τὴν λέξιν Ἀρποκρατίου, οὐ πάνυ τι ἀκριβῶς· ἢ δὴλον ἔκ τε ἄλλων καὶ τοῦ Σουῖδα (λέξ. Μεσεγγύημα), καὶ περ πολλὰ κῆκεῖνον παρὰ τὸ ἀκριβὲς λέγοντος: Ἔστι γὰρ μεσεγγύημα, τὸ ὑπὸ διαφερομένων δύο παρακατατιθέμενον κοινῇ τινὶ μέσῳ ἀργύριον, ἐφ' ᾧ θάτερον αὐτῶν ἀποδοῦναι μετὰ τὸ διαλύσασθαι τὰ πρὸς ἀλλήλους, καὶ περὶ τοῦ ἀμφισβητουμένου ὁμονοῆσαι. Τοῦτο δὲ εἰ Γάλλοι καλοῦσι, Séquestre, καθὰ καὶ

τὸ Μεσεγγυήσασθαι, Séquestrer. — 6. ἢ τῶν ἄλλων ὧν ἂν τύχῃσι συκοφαντοῦντας.) Ἐθεράπευσα τὸν σολοικισμὸν τοῦ χωρίου τρέψας τὸ, Ὡς, εἰς τὸ, Ὡς αἰτιατικῇ γὰρ, καὶ οὐ γενικῇ, συντάσσεται τὸ Συκοφαντῶ. — 7. Ταχέως ἄνευ πόνων κ. τ. λ.) Ἀμεινον, Ταχέως ἂν ἄνευ πόνων, γράφειν μετὰ τοῦ δυνατικού, ἢ δὴλον καὶ ἐκ τοῦ ἐπαγομένου, Ῥαδίως ἂν ἅπαντας δέξασθαι.

§ 6. 2. Ταραχῶδη, καὶ παντάπασιν ἀλόγιστον.) Οὐκ ἐβρῶσθαι τὸ χωρίον εὐλόγως ὑπενόησεν Οὐόλφιος. Ἔστι ὁμοῦς διὰ τῆς ἀναλύσεως τοῦ ὑπειλήφασιν, ὁδῶς ἐκράζειν, Οὐ δικαίαν οἱ πολλοὶ περὶ ἡμῶν ὑπόληψιν ἔχουσιν, ἀλλὰ ταραχῶδη, καὶ παντάπασιν ἀλόγιστον.

— 3. Τῶν μὲν γάρ.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, καθὰ καὶ Ἀγγίσιος ἔγραψεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἄλ-

αὐτῆς⁴ καθιστάσιν, ἐμοῦ δὲ τοὺς λόγους ἐπαινοῦντες, αὐτῷ μοι φθονοῦσι, δι' οὐδὲν ἕτερον, ἢ διὰ τούτους⁵ οὓς ἀποδεχόμενοι τυγχάνουσιν. Οὕτως ἀτυχῶς φέρομαι παρ' αὐτοῖς.

§ 7. Καὶ τί δεῖ θαυμάζειν τῶν αὐτῷ διακείσθαι πεφυκότων πρὸς ἀπάσας τὰς ὑπεροχάς, ὅπου καὶ τῶν οἰομένων διαφέρειν, καὶ ζηλούντων ἐμὲ, καὶ μιμείσθαι γλιχομένων, τινὲς ἔτι δυσμενέστερον ἔχουσι τῶν ἰδιωτῶν; ὧν τίνες ἂν τις εὖροι πονηροτέρους; (εἰρήσεται γάρ, εἰ καὶ τισι δοξῶ² νεώτερα καὶ βαρύτερα λέγειν τῆς ἡλικίας,) οἵτινες οὔτε φράζειν οὐδὲν μέρος ἔχοντες τοῖς μαθηταῖς τῶν εἰρημένων³ ὑπ' ἐμοῦ, τοῖς τε λόγοις παραδείγματι χρώμενοι τοῖς ἐμοῖς, καὶ ζῶντες ἐντεῦθεν, τοσούτου θέουσι χάριν ἔχειν, ὥστ' οὐδ' ἀμελεῖν ἡμῶν⁴ ἐθέλουσιν, ἀλλ' αἰεὶ τι φλαῦρον περὶ ἐμοῦ λέγουσιν.

§ 8. Ἐως μὲν οὖν τοὺς λόγους ἡμῶν ἐλυμαίνοντο, παραναγινώσκοντες² ὡς δυνατόν ἀκρίιστα τοῖς ἑαυτῶν, καὶ διαιροῦντες οὐκ ὀρθῶς,³ καὶ κατακνίζοντες,⁴ καὶ πάντα τρόπον διαφθείροντες, οὐδὲν ἐφρόντιζον τῶν ἀπαγγελομένου, ἀλλὰ ῥαθύμῳ εἶχον μικρὸν δὲ πρὸ τῶν Παναθηναίων τῶν μεγάλων, ἡχθέσθην δι' αὐτούς. Ἀπαντήσαντες γάρ μοί τινες τῶν ἐπιτηδείων, ἔλεγον, ὡς ἐν τῇ Λυκαίᾳ συγκαθεζόμενοι τρεῖς ἢ τέτταρας⁵ τῶν ἀγελαιῶν⁶ σοφιστῶν,

λοις, τῶν τε γάρ. — 4. Κυρίου αὐτῆς.) Τῆς πόλεως δηλονότι. Ἀπασαι αἱ παλαιαὶ ἐκδόσεις καὶ τὰ ἀντιγράφα φέρουσι, Κυρίου αὐτοῦς, ὅπερ Οὐδελῖος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν, πλὴν τοῦ Στεφάνου, μετεποίησαν εἰς τὸ Κυρίου αὐτῶν ἡμῶν δ' ἔδοξεν ἄμεινον εἶναι γράφειν, Κυρίου αὐτῆς. ἔρετ' γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς (σελ. 243). «Δέκα μόνους ἄνδρας κυρίου ἐλάστης πόλεως ἐποίησαν.» — 5. Διὰ τούτους κ. τ. λ.) Διὰ τούτους τοὺς λόγους, οὓς ἐπαινοῦσι.

§ 7. 2. Εἰ καὶ τισι δοξῶ.) Εἰς τοῦτο ἔτρεφα τὸ παρ' ἄπαντι, Εἰ καὶ τι δοξῶ. Καὶ παρὰ τὴν ταύτην μου τῇ διορθώσει τὰ παρακλήσιος ἀλλαγῶ (σελ. 240, 16', καὶ 280, πθ') εἰρημένα — 3. Οὐδὲν μέρος... τῶν εἰρημένων.) Κακῶς ὁ Οὐδελῖος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν, πλὴν Λαγγίου, γράφουσιν, Οὐδὲν μέρος... ἄνευ τῶν εἰρημένων ἀναφέρεται γὰρ ἀμέσως ἡ γενικὴ πρὸς τὸ, Μέρος, καὶ ἔστιν ὁ νοῦς, Οὐκ ἔχοντες ἐρμηνεύειν τοῖς αὐτῶν μαθηταῖς οὐδὲ τὸ πολλοστὸν μέρος ὧν ἐγὼ εἶρηκα. Δῆλον δὲ καὶ ἐκ παρακλήσιος ἐτέρου χωρίου (πρὸς Νικοκλ. § 3). — 4. Ἀμελεῖν ἡμῶν.) Ἐὰν ἡμᾶς ἡσυχίαν ἔχειν, καὶ μὴ ἐνσχελεῖν. Ἡ συνήθεια τοῦτο οὐκ ἀκόμῃς διὰ

τοῦ, Λεῖπειν, ἐκφράζει, οἷον ὅταν τις ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ τινος γλιχόμενος, λέγει πρὸς αὐτὸν, Λεῖπέ με, τουτέστιν, Ἀμέλει μου.

§ 8. 2. Παραναγινώσκοντες.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ᾧ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Λαγγίου. Τῷ δ' ἔχομένῳ, Τοῖς ἑαυτῶν, εἰ μὲν προσυπακούοις τὸ, Λόγοις ἔσται ὁ νοῦς, Παραβάλλοντες καὶ παρατιθέντες τοῖς ἑαυτῶν λόγοις, ὡς ἐξεδήχετο Οὐδελῖος. ἄμεινον δὲ, ὡς ἕτεροι, συνυπακούειν τὸ, Μαθηταῖς, ἵνα ἢ τὸ, Παραναγινώσκοντες, κακῶς ἀναγινώσκοντες. — 3. Διαιροῦντες οὐκ ὀρθῶς.) Κακῶς στήζοντες, καὶ διατέμνοντες τὰ τε κῶλα καὶ τὰς περιόδους αὐτῶν, ἵνα καταδέεσται τῆς ἐμῆς δόξης φαίνοντο. πολλῶν γὰρ ἂν ἄμεινους ἢ χειρόνους δόξαιαν οἱ λόγοι παρὰ τὴν ποιὰν ἀνέγνωσιν. — 4. Κατακνίζοντες.) Κατακνέποντες, καὶ οἰοῦνι κατακερματίζοντες. — 5. Τρεῖς ἢ τέτταρας.) Ἡ δὲ συνήθεια παραλείπει τὸν διαζευτικὸν πολλὰς ἐν τοῖς μὴ διωρισμένοις τῶν ἀριθμῶν. Τρεῖς τέσσαρες, λέγουσα, Δέκα ἐνδεκα κ. τ. λ. Φιλεῖ δὲ ἐλλείπειν καὶ ἐν τοῖς ἀντιθέτοις τῶν ὀνομάτων οὐ μόνον τῷ διαζευτικῷ, Ἡ, οἷον, Ὀλίγον πολὺ, Καλὸν κακόν, ἀλλὰ καὶ τῷ συμπλεκτι-

καὶ πάντα φασκόντων εἰδέναι, καὶ ταχέως πανταχοῦ γιγνομένων,⁷ διαλέγοντο περὶ τε τῶν ἄλλων ποιητῶν, καὶ τῶν Ἡσιόδου καὶ Ὀμήρου ποιήσεων, οὐδὲν μὲν παρ' αὐτῶν λέγοντες, τὰ δ' ἐκείνων ῥαψωδοῦντες, καὶ τῶν πρότερον ἄλλοις τισὶν εἰρημένων τὰ χαριέστατα μνημονεύοντες. Ἀποδεξαμένων δὲ τῶν περισσώτων τὴν διατριβὴν αὐτῶν, ἕνα τὸν τολμηρότατον ἐκείνους ἐπιχειρῆσαι με διαβάλλειν, λέγουθ', ὡς ἐγὼ πάντων καταφρονῶ τῶν τοιούτων, καὶ τὰς τε φιλοσοφίας τὰς τῶν ἄλλων, καὶ τὰς παιδείας ἀπάσας ἀναιρῶ, καὶ φημι πάντας ληρεῖν, πλὴν τοὺς μετεσχηκότας τῆς ἐμῆς διατριβῆς. Τούτων δὲ ῥηθέντων, ἀηδὺς τινὰς τῶν παρόντων διατεθῆναι πρὸς ἡμᾶς. Ὡς μὲν οὖν ἐλυπήθην, καὶ συνεταράχθην, ἀκούσας ἀποδέξασθαι τινὰς⁸ τοὺς λόγους τούτους εἶναι ἐμούς,⁹ οὐκ ἂν δυναίμην εἰπεῖν ὥμην γὰρ οὕτως ἐπιφανὴς εἶναι τοῖς ἀλαζνευομένοις πολεμῶν, καὶ περὶ ἐμαυτοῦ μετρίως διειλεγμένος, μᾶλλον δὲ ταπεινῶς, ὥστε μηδένα ποτὲ γενέσθαι πιστὸν τῶν λεγόντων, ὡς ἐγὼ τοιαύταις ἀλαζονείαις ἐχρησάμην. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἀλόγως ὠδυράμην ἐν ἀρχῇ τὴν ἀτυχίαν, τὴν παρακολουθήσασάν μοι¹⁰ πάντα τὸν χρόνον ἐν τοῖς τοιούτοις.¹¹ αὕτη γάρ ἐστιν αἰτία καὶ τῆς ψευδολογίας τῆς περὶ ἐμὲ γιγνομένης, καὶ τῶν διαβολῶν, καὶ τοῦ φθόνου, καὶ τοῦ μὴ δύνασθαι με τυχεῖν τῆς δόξης, ἧς ἄξιός εἰμι, μηδὲ τῆς ὁμολογουμένης, μηδ' ἦν ἔχουσί τινες τῶν πεπλησιακότων ἐμοί, καὶ πανταχῇ τεθεωρηκότων ἡμᾶς. Ταῦτα μὲν οὖν οὐχ οἶόντ' ἄλλως ἔχειν, ἀλλ' ἀνάγκη στέργειν τοῖς ἤδη συμβεβηκόσι.

§ 9. Πολλῶν δὲ μοι λόγων ἐφεστῶτων, ἀπορῶ, πότερον ἀντικατηγοῦ τῶν εἰθισμένων ἀείτι ψεύδεσθαι περὶ ἐμοῦ καὶ λέγειν²

κῶ, Καί, οἶον, Ἄνω κάτω, Ζερεθᾶ, δεξιᾶ, Ἡμέραν νύκτα, Μικροὶ μεγάλοι, Τοῦτα κεῖνο, Ὑψηλὰ χαμηλά. — 6. Τῶν ἀγελίων.) Τῶν εὐτελῶν, τῶν φαύλων, τῶν χυδαίων· ἀπὸ τῆς Ἀγέλης μεταφορικῶς, ὅθεν καὶ Ἀγελαία βούς, ἐξ ἧς ἡ συνήθεια ἐπλασεν ἰδιαίτερος τὴν Ἀγελᾶδα, ταυτίσει τὴν Θηλείαν βούν. Καὶ ῥῆμα δὲ Ἀγελᾶζω παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὅπερ ἄγνωστὸν ὄντως ἡ συνήθεια· τὸ γὰρ Ἀγελᾶζειν πλάσμα ἐστὶ τοῦ Δουκαλγίου (σελ. 19) πλανηθέντος ὑπὸ γραφικοῦ ἀμαρτήματος τοῦ ἐν τῷ εἰς τὸν Χρυσόστομον ἀναφερομένου τῷ δὲ κανόνι, «Εάν τις ἀργολογῶν καὶ ΑΓΕ-» ΑΛΙΑΖΩΝ, ἐπιτιμᾶσθω κ. τ. λ.» Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν τῶν καὶ κατὰ μικρὸν ἐπισταμένων τὴν γλῶσσαν, ὅτι χρὴ γράφειν ΓΕΛΟΙΑΖΩΝ; — 7. Ταχέως πανταχοῦ γιγνομένων.) Ἀντὶ τοῦ παραγινομένων, καὶ πανταχοῦ εὐρισκόμενων.

τοῦθ' ὃ καὶ ἡ συνήθεια ἐπὶ τῶν πολυπραγμόνων παροιμιαικῶς φιλεῖ λέγειν, «Παντοῦ τὸν εὐρίσκεις». — 8. Ἀποδέξασθαι τινὰς.) Πιστεῦσαι τινὰς. — 9. Τοὺς λόγους τούτους εἶναι ἐμούς.) Ἐν τῷ ἐμφ' φέρεται, Τοὺς λόγους τοὺς ἐμούς· καὶ ἐστὶν ἡ γραφὴ κακὴ μὲν, ὑπονοεῖν δὲ παρέχει ὅτι οὐδὲ ἡ ἑτέρα ὀρθῶς ἔχει. — 10. Τὴν ἀτυχίαν τὴν παρακολουθήσασάν μοι.) Καθὰ καὶ ἐν τῇ συνθείᾳ φαμέν, «Μὲ ἠκολούθησε »δυστυχία, ξημία, ἀβρωστία κ. τ. λ.» — 11. Ἐν τοῖς τοιούτοις.) Πράγμασι δηλαδὴ. Προσέθηκα τὴν πρόθεσιν ὅδ' Αὐγῆρος παρελήφθη τὴν τοῦ Οὐολφρίου διόρθωσιν, γράφων, Διὰ τοὺς τοιούτους.

§ 9. 2. Πότερον ἀντικατηγοῦ... περὶ ἐμοῦ καὶ λέγειν.) Γράφεται παρ' ἅπασιν, Πότερον ἀντικατηγοῦν... περὶ ἐμοῦ γενήσομαι καὶ λέγειν, πλὴν Οὐολφρίου καὶ τοῦ μιμηταμένου αὐτὸν

ἀνεπιτήδειόν τι³ τολμώντων; ἀλλ' εἰ φανείην σπουδάζων, καὶ πολλοὺς λόγους ποιούμενος, περὶ ἀνθρώπων, οὓς οὐδεὶς ὑπέιληφεν ἀξίους εἶναι λόγου, δικαίως ἂν μωρὸς εἶναι δοκοίην. Ἀλλὰ, τούτους ὑπεριδὼν ὡς φθονοῦντας, πειρῶμαι διδάσκειν τοὺς ἄλλους,⁴ ὡς οὐ δικαίως, οὐδὲ προσηκόντως περὶ ἐμοῦ ταύτην ἔχουσι τὴν γνώμην; καὶ τίς οὐκ ἂν καταγοιή μου πολλὴν ἄνοιαν, εἰ τοὺς μηδὲν δι' ἕτερον δυσκόλως πρὸς με διακειμένους, ἢ τὸ δοκεῖν⁵ χαριέντως εἰρηκέναι περὶ τινων, τούτους οἰηθείην, ὁμοίως διαλεχθεὶς ὥσπερ πρότερον, παύσειν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις λυπουμενούς, ἀλλ' οὐ μᾶλλον ἀλγήσειν; ἄλλως τε ἂν καὶ⁶ φανῶ, μηδὲ νῦν πω τηλικούτος ὢν, μὴ παραληρῶν.⁷ Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο ποιεῖν οὐδεὶς ἂν μοι συμβουλευέσται, ἀμελήσαντι τούτων καὶ καταβαλόντι,⁸ περαίνειν τὸν λόγον, ὃν προήρημαι, βουλόμενος ἐπιδείξει τὴν πόλιν ἡμῶν πλειόνων ἀγαθῶν αἰτίαν γεγεννημένην τοῖς Ἕλλησιν, ἢ τὴν Λακεδαιμονίῳν· εἰ γὰρ τοῦτο ἤδη ποιοίην,⁹ μήτε τέλος ἐπιθείς τοῖς γεγραμμένοις, μήτε συγκλειςας τὴν ἀρχὴν τῶν ῥηθήσεσθαι μελλόντων τῇ τελευτῇ τῶν ἤδη προειρημένων, ὅμοιος ἂν εἶναι δόξαιμι τοῖς εἰκῇ, καὶ φορτικῶς, καὶ χυδῆν, ὅ,τι ἂν ἐπέλθῃ, λέγουσιν· ἃ φυλακτέον ἡμῖν ἐστὶ. Κράτιστον οὖν ἐξ ἀπάντων τούτων,¹⁰ περὶ ὧν ἐξ ἀρχῆς διενόηθην, εἰπεῖν· οἶμαι γάρ, ἦν ἐξένεγκω γράψας, καὶ ποιήσω φανεράν ἢν ἔχω γνώμην, περί τε τῆς

Α' γγλου ἐκδότου, οἱ ἔτρεψαν τὴν μετοχὴν εἰς ῥῆμα τὸ, Ἀντικατηγορώ, ὁβελίσαντες τὸ, Γενήσομαι. Ὅτι δὲ καλῶς ἔχει ἡ διόρθωσις, ὅληον καὶ ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ὅπου τὸ, Γενήσομαι, μὴ ὃν τέως, προστεθῇ ὑπ' ἀγραμμάτου τινὸς γραμματικοῦ διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς μετοχῆς, δέον αὐτὴν ταύτην τῇ μετοχῇ διορθῶσαι. — 3. Ἀνεπιτήδειόν τι.) Λέπει τὸ, Τι, ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, καὶ ἐν ἅπασι τοῖς ἄλλοις, προστεθὲν ὑπὸ Οὐολφίου, καὶ τῶν μετ' ἐκείνων. — 4. Διδάσκειν τοὺς ἄλλους.) Ἐκ διορθώσεως Οὐολφίου, ἦν ἀπεδέξαντο, καὶ οἱ πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ διδάσκειν αὐτοὺς τῶν ἀντιγράφων, οἷς συνάδει καὶ τὸ ἐμὸν. — 5. Μηδὲν δι' ἕτερον ... ἢ τὸ δοκεῖν.) Παραίνει Οὐολφίος διπλασιάζειν τὴν πρόθεσιν, γράφοντας, ἢ διὰ τὸ δοκεῖν· ἀλλ' οὐκ ἀναγκαῖον, καίπερ διπλασιάσαντος ἀνωτέρω (ζ'). τοῦ ῥήτορος. (Δι' οὐδὲν ἕτερον, ἢ διὰ τούτους.) Σημειῶσαι δὲ καὶ τὸν ὑπερβιβασμὸν, Μηδὲν δι' ἕτερον, ἀντὶ τοῦ, Διὰ μηδὲν ἕτερον. — 6. Ἄλλως τε ἂν καὶ.) Ἀμεινον γράφειν, Ἄλλως τε καὶ ἂν· ἢ, Ἄλλως τε καὶ.

— 7. Μὴ παραληρῶν.) Ἐλεῖπεν ἡ ἀπαγόρευσις ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ προστεθῇ δὲ ὑπὸ χειρὸς οὐχαιτέρας, ὡς διόρθωσις. Ἔστι δ' οὐ πάντι ἀναγκαῖα ἀμφοτέρως γὰρ ἔχει τις ἂν στίχειν τὸ χωρίον. Ἄλλως τε καὶ ἂν φανῶ, μηδὲν νῦν πω τηλικούτος ὢν, μὴ παραληρῶν (τούτέστιν, Ἄν φανῶ μὴ παραληρῶν, μηδὲ νῦν πω τηλικούτος ὢν), καὶ, Ἄλλως τε καὶ ἂν φανῶ μηδὲ νῦν πω, τηλικούτος ὢν, παραληρῶν. — 8. Καταβαλόντι.) Ἐτρεψα εἰς τὸν ἀόριστον, τὸν ἐνεστώτα, Καταβάλλοντι σημαίνει δὲ τὸ, Καταφρονήσαντι, ὡς σησημειῶται ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 177). — 9. Τοῦτο ἤδη ποιοίην.) Εἰς τοῦτο ἔτρεψα τὸ παρ' ἅπασι Ποιοίμην· οὐ γὰρ οἰκείον τῷ προκειμένῳ χωρίῳ τὸ κατὰ μέσσην διάθεσιν, οὐδ' ἂν ἅπαντες εἴψαιεν οἱ γραμματικοί. Ἀπὸ δὲ καὶ ἐκ τοῦ προηγηταμένου, Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο ποιεῖν. — 10. Κράτιστον οὖν ἐξ ἀπάντων τούτων.) Σημειῶ τὸ πλῆρες τῆς συντάξεως τοῦ ὑπερθετικοῦ καὶ παράβαλλε τοῖς ἄλλαχού (Προδρ. Ἑλλ. Βιβλ. σελ. 56.) εἰρημένους μοι.

παιδείας, καὶ τῶν ποιητῶν, παύσειν αὐτοὺς ψευδεῖς πλάττοντας αἰτίας, καὶ λέγοντας ὅτι ἂν τύχωσιν.

§ 10. Ἄλλ' ὁμοῦ ἐγὼ τοῖς ὠρμημένοις ἐπὶ ταῦτα παρακелеύομαι πονεῖν, καὶ προσέχειν τὸν νοῦν² ἅπασι τούτοις, λέγων, ὡς εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο δυνήσεται τὰ μαθήματα ταῦτα ποιεῖν ἀχθόν, ἀλλ' οὖν ἀποτρέπει γε τοὺς νεωτέρους πολλῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων. Τοῖς μὲν οὖν τηλικούτοις³ οὐδέποτ' ἂν εὗρεθῆναι νομίζω διατριβάς ὠφελιμωτέρας τούτων, οὐδὲ μᾶλλον προεπούτας· τοῖς δὲ πρεσβυτέροις, καὶ τοῖς εἰς ἀνδρας δεδοκιμασμένοις, οὐκέτι φημι τὰς μελέτας ταύτας ἀρμόττειν. Ὅρῳ γὰρ ἐνίοις τῶν ἐπὶ τοῖς μαθήματι τούτοις οὕτως ἀπηκριβωμένων, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκειν, οὗτ' εὐκαίρως ταῖς ἐπιστήμας αἷς ἔχουσι χρωμένους, ἔν τε ταῖς ἄλλαις πραγματείαις ταῖς περὶ τὸν βίον ἀφρονεστέρους ὄντας τῶν μαθητῶν· ὁκνῶ γὰρ εἰπεῖν τῶν οἰκετῶν.⁴ Τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην ἔχω καὶ περὶ τῶν δημηγορεῖν δυναμένων, καὶ τῶν περὶ τὴν γραφὴν τὴν τῶν λόγων εὐδοκιμοῦντων, ὅπως δὲ καὶ περὶ ἀπάντων τῶν τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς δυνάμεις διαφερόντων.⁵ Οἷδα γὰρ καὶ τούτων τοὺς πολλοὺς, οὔτε τὰ περὶ σφᾶς αὐτοὺς καλῶς διοικήσαντας, οὗτ' ἐν ταῖς ἰδίαις συνουσίαις ἀνεκτοὺς ὄντας, τῆς τε δόξης τῆς τῶν συμπολιτευομένων ὀλιγωροῦντας, ἄλλων τε πολλῶν καὶ μεγάλων ἀμαρτημάτων γέμοντας· ὥστ' οὐδὲ τούτους ἡγοῦμαι μετασχεῖν τῆς ἐξέως,⁶ περὶ ἧς ἐγὼ τυγχάνω διαλεγόμενος.

§ 10. 2. Παρακелеύομαι πονεῖν, καὶ προσέχειν τὸν νοῦν κ. τ. λ.) Τὸ πολλὰ τοῖς ὑπομνηματισταῖς παρασχόν πρᾶγμα] χωρίον τοῦτο, Παρακелеύω μὴ πονεῖν καὶ μὴ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐξ ἀδιανοήτου νεητὸν οἶμαι πεποιηκέναι, περιελὼν τὰς δύο ἀπαγορεύσεις, καὶ τρέψας τὸ ἐνεργητικὸν, Παρακелеύω, εἰς τὸ μέτρον, Παρακелеύομαι. Δηλοῖ δὲ καὶ ἡ αἰτία τῆς νοθεύσεως· τὴν τελευταίαν γὰρ τοῦ, Παρακелеύομαι, τρέψαντός τινος, εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν, ἐπελθὼν ἕτερος οὐδὲν μᾶλλον τοῦ προτέρου δεινὸς κρίνειν τὰ τοιαῦτα, προσέθηκεν ἐξ ἀνάγκης καὶ δευτέραν ἀπαγόρευσιν. "Οτι δὲ γραπτέον ἐστὶ, ὡς διαρβώκαμεν, δηλον μὲν καὶ ἐκ τῆς ὅλης συνεκείας τε καὶ συναρτήσεως τοῦ λόγου (καχχιπτόμενος γὰρ τῶν σοριστῶν, ὡς μὴ τὰ χρησιμώτατα τῶν μαθημάτων παραδιδόντων τοῖς νέοις, προκίρειται ὁμοῦς αὐτὰ, καὶ τοιαῦτα ὄντα, τοῦ μηδὲν ὅπως μαρθάνειν, καὶ προτρέπει ἐπὶ ταῦτα τοὺς νέους, ὡς ἀποτρέπειν αὐτοὺς πολλῶν ἀμαρτημάτων δυνάμειν ἔχοντα) δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῆς βαρβάρου συνθή-

κης τῆς παρ' ἅπασι φερομένης γραφῆς. Τῷ μέτρῳ γὰρ, Παρακелеύομαι, ἐπὶ τοῦ προτρέπω, καὶ οὐ τῷ ἐνεργητικῷ, ἀλλὰ τοῦ πολλοῦ ἐχρήσατο· βάρβαρον δὲ καὶ τὸ, Μὴ πονεῖν, καὶ μὴ προσέχειν· ἔδει γὰρ εἰπεῖν (εἰ ὀρθῶς εἶχον αἱ ἀπαγορεύσεις) Μὴ πονεῖν, μηδὲ προσέχειν. Ἐν τῷ ἐμφῶ ἀντιγράφῳ φέρεται, Παρακелеύω μοι πονεῖν, καὶ μὴ προσέχειν, τῆς δευτέρας λέξεως ἐξεσημνήσεως τε καὶ διεισκειασμένης οὕτως, ὥστε μὴ ῥᾶδιον εἶναι συνιδεῖν, εἴτε ἐκ τοῦ Μοι ἐστράπη εἰς τὸ Μὴ, εἴτ' ἐκ τούτου εἰς ἐκεῖνο. — 3. Τοῖς μὲν οὖν τηλικούτοις.) Τοῖς ταύτην ἔχουσι τὴν ἡλικίαν. — 4. Τῶν οἰκετῶν.) Τῶν δούλων, οἵτινες οὐ μετέχον ὅπως παιδείας. — 5. Τῶν τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς δυνάμεις διαφερόντων.) Οὕτω τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον συμφώνως ὁμοῦ τοῖς τοῦ Διγῆρου, καὶ ταῖς ἀρχαίαις ἐκδόσεσιν, ἐξ ὧν παρεῖληφε καὶ ὁ Ἀγάγιος· οἱ λοιποὶ οὐ δέοντως γράφουσι, Τῶν κατὰ τὰς ἐπιστήμας κ. τ. λ. — 6. Τῆς ἐξέως.) Τῆς ἐπιστήμης, τῆς μαθήσεως. Περί δὲ τῆς σημασίας ταύτης τοῦ ὀνόματος ἐπιθι-

§ 11. Τίνας οὖν ἔχω πεπαιδευμένους,² ἐπειδὴ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς δυνάμεις ἀποδοκιμάζω; πρῶτον μὲν τοὺς καλῶς χρωμένους τοῖς πράγμασι τοῖς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκαστην προσπίπτουσι, καὶ τὴν δόξαν³ ἐπιτυχῇ τῶν καιρῶν ἔχοντας, καὶ δυναμένην ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ στοχάζεσθαι τοῦ συμφέροντος· ἔπειτα τοὺς προπόντως καὶ δικαίως ὀμιλοῦντας τοῖς αἰεὶ πλησιάζουσιν, καὶ τὰς μὲν τῶν ἄλλων ἀηδίας καὶ βαρύτητας εὐκόλως καὶ ῥαδίως φέροντας, σφᾶς δ' αὐτοὺς, ὡς δυνατόν, ἐλαφροτάτους⁴ καὶ μετριωτάτους τοῖς συνοῦσι παρέχοντας· ἔτι δὲ τοὺς τῶν μὲν ἡδονῶν αἰεὶ κρατοῦντας,⁵ τῶν δὲ συμφορῶν μὴ λίαν ἠττωμένους, ἀλλ' ἀνδρωδῶς ἐν αὐταῖς διακειμένους,⁶ καὶ τῆς φύσεως ἀξίως ἢς μετέχοντες τυγχάνομεν τέταρτον, ὅπερ μέγιστον, τοὺς μὴ διαφθειρομένους ὑπὸ τῶν εὐπραγιῶν, μηδ' ἐξισταμένους⁷ αὐτῶν, μηδ' ὑπερηφάνους γιγνομένους, ἀλλ' ἐμμένοντας⁸ τῇ τάξει τῶν εὐφρονούντων, καὶ μὴ μᾶλλον χαίροντας τοῖς διὰ τύχην ὑπάρξεσιν ἀγαθοῖς, ἢ τοῖς διὰ τὴν αὐτῶν φύσιν καὶ φρόνησιν ἐξ ἀρχῆς γι-

τὰ ἄλλα (Προδρ. Ἑλλ. Βιβλ. σελ. 309) σημειωθέντα μοι.

§ 11. 2. Τίνας οὖν ἔχω πεπαιδευμένους.) Τὰ μὲν ἀντίγραφα καὶ αἱ ἐκδόσεις σύμπεσαι συνάδουσιν ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ. Κλήμης δὲ ὁ Ἀλεξανδρεὺς (Στωμ. Ε, σελ. 580) καὶ ὁ Στοβαῖος (σελ. 5) τοῦτο Ἰσοκράτους παρατιθέμενοι τὸ χωρίον, γράρουσιν ἀμφότεροι, Καλῶ, ἀντὶ τοῦ, Ἐχω. Καὶ δόξειεν ἂν ἡ τοιαύτη γραφὴ τοσοῦτη γνησιωτέρα εἶναι, ὅσην τὸ, Ἐχω, ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ, Ἡγούμαι, Νομίζω, Ὑπολαμβάνω, παρ' οὐδενὶ εὐρηται ἐτέρῳ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, καθάπερ ἔδοξε καὶ τῷ Στεφάνῳ (Θησ. Ἑλλ. Γλ. Α, σελ. 1319), μοναδικὸν εἶναι τὸ Ἰσοκράτειον ἀποφηνομένῳ τοῦτο παράδειγμα, καὶ τῇ Λατίνῳ οικειότερον γλώσσει, παρ' οἷς τὸ Habeo (ἔχω) πολλάκις συνωνυμὸν ἐστὶ τῷ, Ἡγούμαι. Καίπερ οὕτω τούτων ἔχοντων, ὑποληπτέον ὅμως τῶν μὲν Κλημέντα σαφηνείας φροντίζοντα τὸ, Ἐχω, εἰς τὸ, Καλῶ, μεταποιῆσαι ἢ ἐξ ἀντιγράφων τοῦτο παραλαβεῖν ἐν οἷς γεμὴν εἰκὸς ἦν μᾶλλον τῷ, Λέγω, ἢ τῷ, Καλῶ, συγχεῖσθαι τὸ Ἐχω μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Στοβαῖον, ὡς τῇ χολήσει μᾶλλον οικεῖαν, τὴν Κλημέτειον προελεῖσθαι γραφὴν. Ὅτι δὲ οὐκ ἀπεικὸς τὸ, Ἐχω, καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ, Ἡγούμαι, τεταχθείσης ἡμικσίας, μαρτυρεῖ καὶ ἡ παρ' ἡμῖν συνῆθεια οὐ τούτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ

τῷ συνωνύμῳ, Κρατῶ, ἐπὶ ταύτῃ; χρωμένη, οἷον (Ἐρωτοκρίτ. σελ. 43),

Ἐγροίκατα ὁ Ῥωτόκριτος, ἐν τῷχε παραμύθῳ, καὶ (σελ. 10.),

Γιατὶ σ' ἐράτουν γνωστικόν, ἀνθρωπὸν παιδεμένον.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς γραφῆς, τοῦ δέοντος· ἴσως ἀκριθέστερα τὸ δὲ μάλιστα πάντων ἀκριβοὺς ἐπιστάσις καὶ καὶ σημειώσεως ἀξίον, τὸ χωρίον ὅλον ἐπὶ πολλῆς μὲν φιλοσόφου φρονήσεως μεσθόν, μεγίστας δὲ τὰς ὠφελείας παρεχόμενον τοῖς μετὰ συνέσεως ἀναγιγνώσκουσι, καὶ πείθεσθαι τοῖς λεγομένοις ἐθέλουσι. — 3. Τὴν δόξαν.) Τὴν περὶ τῶν πραγμάτων κρίσιν. — 4. Ἐλαφροτάτους.) Οὕτως ὁ Ἀρχοκράτιαν (ὃς ἐξηγεῖται τὸν νομα διὰ τοῦ, Προσφάτους), ὁ Κλήμης, καὶ ὁ Στοβαῖος· ἡ γραφὴ κατηκολούθησαν ὅτε Διγῆρος καὶ ὁ Λάγγιος, ἀντὶ τοῦ παρ' ἅπασιν τοῖς λοιποῖς, Ἐλαφροτέρους. — 5. Αἰεὶ κρατοῦντας.) Δεῖπει τὸ, Αἰεὶ, παρὰ τῷ Κλημέντι. — 6. Διακειμένους.) Γράφεται, Ἀναστρεφόμενους, παρὰ τῷ Κλημέντι. — 7. Ἐξισταμένους.) Παρεῖληφα τὴν ὀρθὴν ταύτην γραφὴν ἕκ τε τοῦ Κλημέντος καὶ τοῦ Στοβαίου, ἀντὶ τοῦ παρ' ἅπασιν τοῖς λοιποῖς, Ἐξαναταμένους. Χρήζεται δὲ καὶ προῖων (οἱ) ὁ ῥήτωρ τῇ φράσει. Ἔστι δὲ τὸ, Ἐξιστασθαι ἐκ τοῦ, τὸ ἔξω τῶν φρενῶν γινεσθαι. — 8. Ἐμμένοντας.) Ὁ δὲ Κλήμης γρά-

γνωμένοις.⁹ Τοῦς δὲ μὴ μόνον πρὸς ἐν¹⁰ τούτων, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα ταῦτα τὴν ἐξὶν τῆς ψυχῆς εὐάρμοστον ἔχοντας, τούτους φημί, καὶ φρονίμους εἶναι, καὶ τελείους¹¹ ἄνδρας, καὶ πάσας ἔχειν τὰς ἀρετάς. Περὶ μὲν οὖν τῶν πεπαιδευμένων ταῦτα γινώσκων τυγχάνω.¹²

§ 12. Περὶ δὲ τῆς Ὀμήρου καὶ τῶν ἄλλων ποιήσεως, ἐπιθυμῶ μὲν εἰπεῖν· οἶμαι γὰρ ἂν παῦσαι τοὺς ἐν τῇ Λυκείᾳ ῥαψωδοῦντας τὰ ἐκείνων, καὶ ληροῦντας τὰ περὶ αὐτῶν² αἰσθάνομαι δὲ ἐμαυτὸν, ἔξω φερόμενον τῆς συμμετρίας τῆς συντεταγμένης τοῖς προοιμίοις. Ἔστι δ' ἄνδρὸς νοῦν ἔχοντος, μὴ τὴν εὐπορίαν ἀγαπᾶν, ἣν ἔχῃ³ τις περὶ τῶν αὐτῶν πλείω τῶν ἄλλων εἰπεῖν, ἀλλὰ τὴν εὐκαιρίαν διαφυλάττειν, περὶ ᾧ ἂν αἰεὶ τυγχάνῃ διαλεγόμενος· ὅπερ ἐμοὶ ποιητέον ἐστὶ. Περὶ μὲν οὖν τῶν ποιητῶν αὐθις ἐροῦμεν, ἣν μὴ με προανέλῃ τὸ γῆρας· περὶ γὰρ σπουδαιότερων πραγμάτων ἔχομεν λέγειν⁴ ἢ τούτων.

§ 13. Περὶ δὲ τῶν τῆς πόλεως εὐεργεσιῶν, τῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἥντ' ἀποιήσομαι τοὺς λόγους, οὐχ ὥς οὐ πλείους ἐπαίνους πεποιημένος περὶ αὐτῆς, ἢ σύμπαντες² οἱ περὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς λόγους ὄντες· οὐ μὴν ὁμοίως καὶ νῦν.³ Τότε μὲν γὰρ ἐν τοῖς λόγοις [τοῖς] περὶ ἐτέρων πραγμάτων⁴ ἐμεμνήμην αὐτῆς, νῦν δὲ, περὶ ταύτης τὴν ὑπόθεσιν ποιησάμενος. Οὐκ ἀγνοῶ δ' ἡλικίᾳ ὧν, ὅσον ἔργον ἐνίσταμαι⁵ τὸ μέγεθος, ἀλλ' ἀνριβῶς εἰδώς, καὶ πολλάκις εἰρηκώς, ὅτι τὰ μὲν μικρὰ τῶν πραγμάτων ῥάδιον

φει, Ἐπιμένοντας. — 9. Γνωμένοις.) Ἀμείνονι γράφειν, Γενομένοις. — 10. Μὴ μόνον πρὸς ἐν.) Καθ' ὑπερβιβασμὸν, ἀντὶ τοῦ, Μὴ πρὸς ἐν μόνον. — 11. Τελείους.) Οὕτως αἱ πλείους τῶν ἐλδῶσεων, καθὰ καὶ ὁ Κλήμης, καὶ ὁ Στοβαῖος· ἐν ἐτέροις δὲ οἷς συνάδει καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, φέρεται, Τελέους, διὰ μονοφθόγου. — 12. Περὶ μὲν οὖν τῶν πεπαιδευμένων ταῦτα γινώσκων τυγχάνω.) Καὶ ταῦτ' αὖ καὶ οὐχ ἕτερα γινώσκων προσήκει τοὺς παιδείας ἀντιποισυμένους· εἰ μὴ γὰρ ἔχουσιν τὰς ἐν τῷ χρυσῷ τούτῳ χωρίῳ καταλεχθείσας ἀρετάς, ἀπαιδεύονται καὶ ἔσονται καὶ λογισθῆσονται, κἂν εἰ πάντων εἰς σωφροσύνην.

§ 12. 2. Αἰσθάνοντας τὰ περὶ αὐτῶν.) Οὐ βέλτερον τὸ ἀρθρὸν. — 3. Ἦν ἔχῃ.) Εἰς τοῦτο θαρσύνεται ἔτρεφα τὸ παρ' ἑαυτοῦ γαστρίον, Ἦν ἔχει. — 4. Ἐχομεν λέγειν.) Σημειῖται καὶ ἐτέραν χρῆσιν τοῦ, Ἐχῶ, οὐ πολὺ τῆς ἐν τῇ

συνθεσίᾳ ἀφροσύνης, ἐν ᾗ συνανῶμεν σχεδὸν τῷ Μέλλω, χρώμεθα τῷ, Ἐχῶ, οἶον, εἰ τοῦτο τὸ χωρίον Ἰσοκράτους ἐκφράται· βουλοίμεθα, φαίμεν ἂν, Ἐχομεν νῦν λαλήσωμεν καθάπερ καὶ οἱ Ἕλληες, Abbiamo da discorere. Παραπλήσιον δὲ τούτῳ καὶ τὸ τοῦ Κομικοῦ (Βατρ. 1105),

Ὅ,τι περ οὖν ἔχετε ἐρεῖξαι.

Λέγετον . . . Εἰπέτε δ,τι ἔχετε νῦν φιλονεικήτετε.

§ 13. 2. Πλείους ἐπαίνους . . . ἢ σύμπαντες.) Παράβαλλε τοῖς ἐν τῷ Πανηγυρικῷ (§ 1). — 3. Ὁμοίως καὶ νῦν.) Ὁμοίως, ὥστε νῦν. Σημειῖται τὸν, Καὶ, τῆς ὁμοιωματικῆς ἐπέχοντα, ἢ μᾶλλον ἐλλειπτικῶς προσυπακουόμενον ἔχοντα τὸ ὁμοιωματικόν, Ὡς — 4. Ἐν τοῖς λόγοις τοῖς περὶ ἐτέρων πραγμάτων.) Προσθεῖναι δεῖν ἔγνω τὸ δεύτερον ἀρθρὸν, λέγον ὅτι ἅπασιν. — 5. Ἐνίσταμαι.) Ἀναδέχομαι, ἐπιχειρῶ. —

τοῖς λόγοις αὐξῆσαι, τοῖς δ' ὑπερβάλλουσι τῶν ἔργων, καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῇ κάλλει, χαλεπὸν ἐξισῶται τοὺς ἐπαινους. Ἀλλ' οὐδὲν μᾶλλον ἀποστατέον ἐστὶν αὐτῶν, ἀλλ' ἐπιτελεστέον, ἣν περ ἔτι ζῆν θυνηθῶμεν, ἄλλως τε καὶ πολλῶν παροξυνόντων γράφειν αὐτόν, πρῶτον μὲν τῶν εἰθισμένων ἀσελγῶς κατηγορεῖν τῆς πόλεως ἡμῶν, ἔπειτα τῶν χαριέντως μὲν, ἀπείρως δὲ καὶ καταδεεστέρως, ἐπαινούντων αὐτήν, ἔτι δὲ τῶν ἐτέρων μᾶλλον⁶ εὐλέγειν τολμώντων, οὐκ ἀνθρωπίνως, ἀλλ' οὕτως ὥστε πολλοὺς ἀντιτάττεσθαι πρὸς αὐτοὺς, πάντων δὲ μάλιστα τῆς ἡλικίας τῆς παρούσης, ἢ τοὺς ἄλλους πέφυκεν ἀποτρέψειν·⁷ ἐλπίζω γάρ, ἦν

6. Ἐτι δὲ τῶν ἐτέρων μᾶλλον κ. τ. λ.) Πρὸς δὲ τούτοις παροξυνόντων με γράφειν τὸν λόγον τῶν τολμώντων μὲν εὐλέγειν (τούτῃστιν ἐπαινεῖν) τὴν ἡμετέραν πόλιν μᾶλλον ἐτέρων (ἵθουν πλέον ἢ οἱ καταδεέστερον ἐπαινοῦντες αὐτήν), οὕγα μὴν μετρίως, καὶ ὡς περ εἰκὸς τοὺς περὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων διαλεγόμενους, ἐπαινούντων. Καὶ οὕτω μὲν ἐξηγήσατο Οὐδῖριος τὸ χωρίον. Ἀδύγηρος δὲ, ὃ συναινέει καὶ Λάγγιος, τὸ, Ἐτέρων, ἐπὶ τῶν ἄλλων πόλεων ἐξεδέξατο, τούτῃστι, Τῶν τολμώντων ἐπαινεῖν τὴν ἡμετέραν πόλιν μᾶλλον ἐτέρων πόλεων. Ἐοικε μέντοι τὸ, Ἐτέρων, οὐ πρὸς τὸ μᾶλλον συνάπτεσθαι κατὰ συγκερικὴν συνταξιν, ἀλλὰ τοὺς ἐτέρους τῶν ἐπαινούντων δηλοῦν· εἰς δύο γὰρ αὐτοὺς ἐμέρισε, τοὺς καταδεέστερον ἐπαινούντας, καὶ τοὺς οὐκ ἀνθρωπίνως, τούτῃστι τοὺς ὑπὲρ τὸ δεῖον ἐπαινούοντας. Διηοῖ δὲ καὶ τὸ ἐπόμενον, Πάντων δὲ μάλιστα, καὶ τὰ προηγούμενα, Πρῶτον μὲν, καὶ, Ἐπειτα, ὅτι τὸ, μᾶλλον ἐνταῦθα πρὸς τὸ, Ἐτι δὲ, συναπτὸν ἐστίν, ὡς εἶναι τὸν νοῦν τοῦ χωρίου, Παροξυνόντων με πρῶτον μὲν τῶν κατηγορούντων, ἔπειτα τῶν ἐπαινούντων μὲν, ἀπείρως δὲ καὶ καταδεεστέρως ἐπαινούντων, ἔτι δὲ μᾶλλον τῶν ἐτέρων ἐπαινετῶν, τούτῃστι τῶν οὐκ ἀνθρωπίνως ἐπαινούντων, πάντων δὲ μάλιστα, κ. τ. λ. Καὶ ταύτην μὲν τρίτην ἐξηγήτην ἐκ τῶν ἐόντων διὰ τὰς προτέρας προσέθηκα· εἰ δὲ χρή τ' ἄλθες φάναι, ἡμαρτηθῆαι τὴν τοῦ χωρίου γραφὴν ὑποταπάζω. Μήποτε οὖν ἀντὶ τοῦ, Ἐτέρων, ἐγέγραπτο, Νεωτέρων ἀπάντων γὰρ Ἀθηναίων πέρα τοῦ καλῶς ἔχοντος ἐπαινεῖν ἐαυτοὺς φιλοῦντων, εἰκὸς μάλιστα τοὺς νεωτέρους αὐτῶν ἐπιορᾶσθαι περὶ τοὺς τῆς πατρίδος ἐπαινους, ὑπερῖτοκράτης εἰδήλωσε δὲ τοῦ, Οὐκ ἀνθρωπίνως εὐλέγειν.

7. Τῆς ἡλικίας . . . ἢ τοὺς ἄλλους πέφυκεν ἀποτρέπειν.) Ἐκ τούτου τοῦ χωρίου διηρθώκασιν οἱ κριτικοὶ τὸ τοῦ Λυσίου (Ἰπὲρ Πολυτρο. Δῆμ. καταλ. σελ. 666) «Ἀλλ' ὁρᾷτε αὐτοῦ τὴν ἡλικίαν, ἢ καὶ τοὺς ἄλλους ἱκανὸς ἐστὶν ἀποτρέπειν τούτων», ὁρθῶς μὲν τρέψαντες τὸ Ἡ εἰς τὸ Ἡ, οὐκ ὁρθῶς δὲ τὸ ἱκανὸς, εἰς τὸ, ἱκανὴ κοινὰ γὰρ ἐστὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἐπιθέτων τῷ γένει, κατὰ τὴν παλαιάν Ἀθιδά, οὗ ἐστι καὶ τὸ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ (Α β'), Τῆς ἀναγκαίου τροφῆς, καθόπερ ἐσημειώσαμεθα ἐν τοῖς εἰς τὸν Ἡλιδωρον (σελ. 58 καὶ 214). Τὴν πορφύραν Πορφύρας τε καὶ χρυσοῦ τιμιώτερον ἔρμαιον ἡγησάμεν τὴν λέξιν, ὡς ἀφορμὴν εὐμερτην μοι παρέχουσαν τὰ ἐν τοῖς εἰς τὸν Ἡλιδωρον (σελ. 117) ἐπιμέμπτους μὲν σημειωθέντα ἐπανορθῶται. Ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ Προϋλλιον παρὰ τὸ Φύλλον παρήχθαι ἔλεγον, εἰσπηγόμενος καὶ τὴν διὰ διπλοῦ τοῦ λ γραφὴν νομὶ ὅς ὑπολαμβάνω γεγονέναι παρὰ τὸ ὑποκοριστικὸν τῆς πορφύρας, Πορφύριον, μεταθέσει τοῦ πρώτου ρ, καὶ τροπῇ τοῦ δευτέρου εἰς τὸ λ. Καὶ γὰρ τὴν πορφύραν οἱ παλαιοὶ συνύφαινον τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων κατὰ τὰ παρ' ἡμῖν σύρροπόμενα Προϋλλία· καὶ ἐκαλεῖτο τὸ τοιοῦτον Πορφυρᾶ παρυφῇ (Ἀθην. 18, σελ. 521), καὶ ἡ ἔχουσα αὐτὸ ἐσθίς, Στολὴ περιπόρφυρος, ἢ καὶ Περινήσος, ἢ Περινήταιον, διὰ τὸ νήσου σχῆμα ποιεῖν τῇ περιβρότῃ τοῦ χρώματος τὰ πορφυρᾶ ταῦτα παρυράσματα, ὡς φησὶν ὁ Πολυδεύκης. Λέγει δὲ καὶ ὁ Ήουχιος, «Περινήσος, περιβόλας, οἷς ἐν κύκλῳ πορφύρα παράκειται» καὶ μετ' ὀλίγα, «Περινήσος, ἱμάτιον ἔχον πορφύραν κύκλῳ.» Ταύτην ἀτεχνῶς πίπτουμαι οὖν εἶναι τὴν παραγωγὴν τοῦ Προϋλλίου ἐκ δὲ ἄρα δευτέρων αὐθις κινδυνεύει

μὲν κατορθώσω, μείζω λήψεσθαι ὁδὸν τῆς ὑπαρχούσης, ἣν δὲ ἐνδεέστερον τύχῳ διαλεχθεῖς, πολλῆς συγγνώμης τεύξεσθαι παρὰ τῶν ἀκούοντων.

§ 14. Ἄ μὲν οὖν ἡβουλήθην, καὶ περὶ ἑμαυτοῦ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὥσπερ χορὸς πρὸ τοῦ ἀγῶνος, προαναβαλέσθαι, ταῦτά ἐστιν. Ἠγοῦμαι δὲ χορῆναι τοὺς βουλομένους ἐγκωμιάσαι τινὰ τῶν πόλεων ἀκριβῶς καὶ δικαίως, μὴ μόνον ποιείσθαι περὶ αὐτῆς τοὺς λόγους, ἧς προήρημένοι τυγχάνουσιν, ἀλλ', ὥσπερ τὴν πορεύσαν καὶ τὸν χρυσὸν θεωροῦμεν, καὶ δοκιμάζομεν, ἕτερα παραδεικνύοντες τῶν καὶ τὴν ὅψιν ὁμοίαν ἐχόντων, καὶ τῆς τιμῆς τῆς αὐτῆς ἀξιουμένων, οὕτω καὶ ταῖς πόλεσι παριστάναι, μὴ τὰς μικρὰς ταῖς μεγάλαις, μηδὲ τὰς πάντα τὸν χρόνον ὑφ' ἑτέραις οὔσας, ταῖς πάντα τὸν χρόνον ἄρχειν εἰθισμέναις,² μηδὲ τὰς σώζεσθαι θεομένας πρὸς τὰς σώζειν δυναμένας, ἀλλὰ τὰς παραπλησίαν καὶ τὴν δύναμιν ἐχούσας, καὶ περὶ τὰς αὐτὰς πράξεις γεγεννημένας, καὶ ταῖς ἐξουσίαις ὁμοίαις κεχρημένας· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τῆς ἀληθείας τύχοιεν. Ἦν δὴ τις ἡμᾶς τὸν τρόπον τοῦτον σκοπῆται,³ καὶ παραβάλη μὴ πρὸς τὴν τυχοῦσαν πόλιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν Σπαρτιατῶν, ἣν οἱ μὲν πολλοὶ μετρίως ἐπαινοῦσιν, ἔνιοι δὲ τινες,⁴ ὥσπερ τῶν ἡμιθέων ἐκεῖ πεπολιτευμένων, μέμνηνται περὶ αὐτῶν, φανησόμεθα καὶ τῇ δυνάμει, καὶ ταῖς πράξεσι, καὶ ταῖς εὐπραγίαις ταῖς περὶ τοὺς Ἕλληνας, πλέον ἀπολελοιπότες αὐτοὺς, ἢ ἐκεῖνοι τοὺς ἄλλους.

§ 15. Τοὺς μὲν οὖν παλαιούς ἀγῶνας, τοὺς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων γενομένους, ὕστερον ἐροῦμεν. Νῦν δὲ ποιήσομαι περὶ ἐκείνων τοὺς λόγους, ἀρξάμενος, ἐπειδὴ κατασχόντες τὰς πόλεις τὰς Ἀχαιῖδας, πρὸς Ἀργεῖους² καὶ Μεσσηνίους διείλοντο τὴν χώραν.

πλάνην, ἀλλ' οὖν συγγνωπτὸς γ' ἔνεκα τῆς τοῦ μὴ ἑτέρους πλανᾶν προθυμίας μου.

§ 14. 2. Μηδὲ τὰς πάντα τὸν χρόνον ὑφ' ἑτέραις οὔσας ταῖς πάντα τὸν χρόνον ἄρχειν εἰθισμέναις.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ, ἀντιγράφου, ᾧ συνάδουσι καὶ δύο τῶν πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς, Μηδὲ ταῖς π. τ. χ. ὅ. ε. οὔσαις, τὰς π. τ. χ. ἂ. εἰθισμένας. — 3. Σκοπῆται.) Ἰσως ἀνέγραπτο, Σκοπῆ τε. — 4. ἔνιοι δὲ τινες.) Ἐπιθετὰ τὰ σημειωθέντα μοι ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 96) περὶ τοῦ, ἔνιοι τινες.

§ 15. 2. Ἀρξάμενος, ἐπειδὴ κατασχόντες τὰς πόλεις τὰς Ἀχαιῖδας, πρὸς Ἀργεῖους κ. τ. λ.) Οἱ πρὸ ἡμῶν

γράφουσιν, Ἀρξάμενος ἐπειδὴ κατέσχον τὰς πόλεις τὰς Ἀχαιῖδας, καὶ πρὸς Ἀργεῖους, τὸν μὲν, Καί, τοῦ Οὐδολφίου προσθέντος, τὰ λοιπὰ δὲ ἐκ τῶν ἀντιγράφων παρεληφτός. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν οὐδενὶ τῶν ἀντιγράφων φέρεται ὁ, Καί, ἄμεινον τὸ, Κατέσχον, εἰς τὴν ἀναγκαίαν μετοχὴν τρέπειν ὁ συνῆκε καὶ ὁ Οὐδολφίος. Ὁ νοῦς, Ἀρξάμενος ἐξ οὗ χρόνου οἱ Λακεδαιμόνιοι, καταλαβόντες τὰς Ἀχαιῖδας πόλεις, ἐνεῖμαντο τὴν χώραν πρὸς Ἀργεῖους καὶ Μεσσηνίους. Τὸ γὰρ Ἐπειδὴ, χρονικὸν ἐπιρρήμα ἐστὶν ἐνταῦθα, οὐ σύνδεσμος. Ἀντὶ δὲ τοῦ παρ' ἡμῶν, Ἀχαιῖδας, ἄμεινον ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ φέρεται, Ἀχαιῖδας· τὸ γὰρ, Ἀχαιῖδας, τῶν Αἰολέων μάλλον ἐστίν.

Ἐντεῦθεν γὰρ προσήκει διαλέγεσθαι περὶ αὐτῶν. Οἱ μὲν τοίνυν ἡμέτεροι πρόγονοι φανήσονται τὴν τε πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὁμόνοιαν, καὶ τὴν πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔχθραν, ἣν παρέλαβον ἐκ τῶν Τρωϊκῶν, διαφυλάττοντες, καὶ μένοντες ἐν τοῖς αὐτοῖς.

§ 16. Καὶ πρῶτον μὲν τὰς Κυκλάδας νήσους, περὶ ἃς ἐγένοντο πολλαὶ πρηνυματεῖαι, κατὰ τὴν Μῖνον τοῦ Κρητὸς δυναστείαν, ταύτας τὸ τελευταῖον ὑπὸ Καρῶν κατεχομένας, ἐκβαλόντες ἐκεῖνους, οὐκ ἐξιδιώσασθαι² τὰς χώρας ἐτόλμησαν, ἀλλὰ τοὺς μάλιστα βίου τῶν Ἑλλήνων δεομένους κατήκισαν εἰς αὐτάς. Καὶ μετὰ ταῦτα πολλὰς πόλεις ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἡπείρου³ καὶ μεγάλας ἔκτισαν καὶ τοὺς μὲν βαρβάρους ἀνέστησαν ἀπὸ τῆς θαλάττης, τοὺς δ' Ἕλληνας ἐδίδαξαν, ὅν τρόπον διοικούντες τὰς αὐτῶν πατρίδας, καὶ πρὸς οὓς πολεμοῦντες, μεγάλην τὴν Ἑλλάδα ποιήσκειαν. Λακεδαιμόνιοι δὲ, περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, τοσούτον ἀπέσχον τοῦ πράττειν τι τῶν αὐτῶν τοῖς ἡμετέροις, καὶ τοῦ τοῖς μὲν βαρβάρους πολεμεῖν, τοὺς δὲ Ἕλληνας εὐεργετεῖν, ὥστ' οὐδ' ἡσυχίαν ἄγειν ἠθέλησαν, ἀλλ' ἔχοντες πόλιν ἀλλοτρίαν, καὶ χώραν οὐ μόνον ἱκανὴν, ἀλλ' ὅσῃν οὐδεμία πόλις⁴ τῶν Ἑλληνίδων, οὐκ ἔστρεξαν ἐπὶ τούτοις.⁵ Ἀλλὰ μαθόντες ἐξ αὐτῶν τῶν συμβεβηκότων, κατὰ μὲν τοὺς νόμους, τὰς τε πόλεις καὶ τὰς χώρας τούτων εἶναι δοκούσας, τῶν ὀρθῶς καὶ νομίμως κητταμένων, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν, τούτων γιγνομένας τῶν τὰ περὶ τὸν πόλεμον κάλλιστα⁶ ἀσκούντων, καὶ νικᾶν τοὺς πολεμίους ἐν ταῖς μάχαῖς δυναμένων ταῦτα διανοηθέντες, ἀμελήσαντες γεωργῶν, καὶ τεχνῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, οὐδὲν ἐπαύοντο κατὰ μίαν ἐκάστην τῶν πολεων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πολιορκοῦντες, καὶ κακῶς ποιοῦντες, καὶ καταστρέφοντες,⁷ πλὴν τῆς Ἀργεῖου. Συνέδει-

§ 16. 2. Ἐξιδιώσασθαι.) ἰδίως ποιῆσθαι, σφετερίζεσθαι. — 3. Ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἡπείρου.) Ἐφ' ἑκατέρᾳ τῆς ἡπείρου, οὐκ ἄλογος γάρ ἐστιν εἶναι ὑπολαμβάνει Οὐδύριος. Ἐπιθετὸν Πανηγυρικὸν (§ 9.) καὶ τὰ ἐκεί σημειωθέντα μοι. — 4. Ὅσῃν οὐδεμία πόλις.) Ἐκ διορθώσεως τοῦ Οὐδύριου, καὶ ἐνὸς τῶν πρὸ ἐμοῦ ἀντιγράφων, παρελήφθαι οἱ πρὸ ἐμοῦ τῆς Ὅσῃν, ἀντὶ τοῦ, Ὅσῃν. — 5. Οὐκ ἔστρεξαν ἐπὶ τούτοις.) Σημείωσαι τὸ πλῆρες· ἡ γὰρ κλείων χρήσις ἐλλείπει τῇ προθέσει, ὡς ἀλλαχοῦ κολλαχοῦ Ἰσοκράτης. Προσημειοῦ δὲ καὶ τοῦθ', ὅτι ἡ παρ' ἡμῶν συλήθεια οὐ μόνον, Στέργω εἰς τούτο, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μέσης διαθέσει, Στέργωμαι εἰς τούτο φιλεῖ λέγειν· ὅπερ οὐχ εὐρῆται παρὰ τοῖς

ἀρχαίοις· παρ' ἐκείνοις γὰρ παθητικὸν ἔστι τὸ, Στέργωμαι. — 6. Κάλλιστα.) ἴσως ἐγγράφτο, Μάλιστα. — 7. Καὶ καταστρέφοντες.) Παρ' ἅπασιν τοῖς πρὸ ἐμοῦ ἐγγράφτο, Καὶ καταστρέφοντες, πλὴν τῶν ἀρχαίων ἐκδόσεων, ἐν αἷς ὅσπερ καὶ ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, λείπει ὁ σύνδεσμος. Ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ τὸν ἀόριστον, Καταστρέφοντες, τῷ, Ἐπαύοντο, συναπτόμενον, ὁλοκλήρως ἔστιν οὐδὲν ἥττον, ἢ εἴ τις ἐν τῇ ἡμῶν συλήθει, τὸ ἐν παρατάσει γινόμενον δηλώσει βουλόμενος, λέγοι, Δὲν ἔπαυον νὰ καταστρέψωσι, ἀντὶ τοῦ, Δὲν ἔπαυον νὰ καταστρέψωσι. Διὸ οὐκ ὠκνησα τρέψαι τὸν ἀόριστον εἰς ἐνεστώτα, Καταστρέφοντες· πλὴν εἰ μή τις, διὰ τὴν ἐντιστοιχίαν τοῦ συνθέσμου, εἴδῃ πως

νεν οὖν ἐξ ὧν μὲν ἡμεῖς ἐπράττομεν, αὐξάνεσθαι τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν Εὐρώπην κρείττω γίνεσθαι τῆς Ἀσίας, καὶ πρὸς τοῦτοις τῶν μὲν Ἑλλήνων τοὺς ἀποροῦντας πόλεις λαμβάνειν καὶ χώρας, τῶν δὲ βελγάρων τοὺς εἰθισμένους ὑβρίζειν, ἐκπίπτειν τῆς αὐτῶν, καὶ φρονεῖν ἔλαττον ἢ πρότερον· ἐξ ὧν δὲ Σπαρτιάται, τὴν ἐκείνων μόνην μεγάλην γίνεσθαι, καὶ πασῶν μὲν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων ἄρχειν, ταῖς δ' ἄλλαις φοδεράν εἶναι,⁸ καὶ πολλῆς θεραπείας τυγχάνειν παρ' αὐτῶν. Ἑπαινεῖν μὲν οὖν δίκαιόν ἐστι, τὴν τοῖς ἄλλοις πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίαν γενομένην, δεινὴν δὲ νομίζειν τὴν αὐτῇ τὰ συμφέροντα διαπραττομένην· καὶ φίλους μὲν ποιεῖσθαι τοὺς ὁμοίως αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις χρωμένους, φοβεῖσθαι δὲ καὶ δεδιέναι τοὺς πρὸς σφᾶς μὲν αὐτοὺς ὡς δυνατόν οἰκειότατα διακειμένους, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους ἀλλοτρίως καὶ πολεμικῶς τὴν αὐτῶν διοικούντας. Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν ταῖν πόλεων ἐκατέρω τοιαύτην ἐποίησατο.

§ 17. Χρόνῳ δ' ὕστερον γενομένου τοῦ Περσικοῦ πολέμου, καὶ Ξέρξου τοῦ τότε βασιλεύοντος, τριήρεις μὲν συναγαγόντος διακοσίας καὶ χιλίας, τῆς δὲ πέζης στρατιᾶς πεντακοσίας μυριάδας τῶν πάντων, ἐδόμηκοντα δὲ τῶν μαχίμων, τηλικαύτῃ δὲ² δύναμει² στρατεύσαντος ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, Σπαρτιάται μὲν, ἄρχοντες Πελοποννησίων, εἰς τὴν ναυμαχίαν, τὴν ποιήσασαν ῥοπήν ἅπαντος τοῦ πολέμου, δέκα μόνον συνεβάλοντο τριήρεις· οἱ δὲ πατέρες ἡμῶν, ἀνάστατοι γενομένοι, καὶ τὴν πόλιν ἐκλειοιπότες, διὰ τὸ μὴ τετειχίσθαι κατ' ἐκείνου τὸν χρόνον, πλείους³ ναῦς παρέσχον, καὶ μείζω δύναμιν ἐχούσας ἢ σύμπαντες οἱ συγκινδυνεύσαντες.⁴ Καὶ στρατηγὸν οἱ μὲν Εὐρυδιάδην, ὅς, εἰ τέλος ἐπέθηκεν οἷς διενεθῆη πράττειν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυτον ἀπολωλέναι

ἔχειν τὴν ἀρχαίαν γραφὴν ὑποτοπάζει, «Οὐδὲν ἐπαύοντο . . . πολιορκούντες, καὶ καλῶς ποιοῦντες, πρὶν κατέσπερσαν αὐτάς· πλὴν τῆς Ἀργείων». Παράβες τούτοις τὰ κατωτέρω τοῦ παρόντος λόγου (§ 35.), καὶ τὰ ἐν τῷ Πανηγυρικῷ (§ 48.). — 8. Τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων ἄρχειν, ταῖς δ' ἄλλαις φοδεράν εἶναι. Οὕτω διορθωτὸν ὑπέλαβον εἶναι τὸ παρ' ἁπασί σολεῖσθαι φερόμενον, Τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων ἄρχειν ταῖς ἄλλαις φανεῖται εἶναι, πλὴν ἐνὸς ἀντιγράφου τῶν πρὸ ἐμοῦ, ἐν ᾧ φέρεται «Ἀρχεῖται ταῖς ἄλλαις, ἀντὶ τοῦ, Ἀρχεῖν ταῖς ἄλλαις».

§ 17. 2. Τηλικαύτῃ δὲ δυνάμει.) Εἰςωστὸν ὁ σύνδεσμος. — 3. Πλείους.)

Καίως ποιεῖν ὁ Ἀλέγχιος παρεῖληγε ταύτην τὴν γραφὴν ἐκ τοῦ Πανηγυρικοῦ (§ 27.), ἀντὶ τῆς παρ' ἁπασί φερομένης γραφῆς, Κοίττους. — 4. Οἱ συγκινδυνεύσαντες.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ᾧ συνάδει καὶ ἐν τῶν πρὸ ἐμοῦ ἑτέρων, ἀντὶ τῆς παρ' ἁπασί νόθου γραφῆς, Οἱ κινδυνεύσαντες· οἱ γὰρ Κινδυνεύσαντες, οὐκ ἔχουσιν ἀντιδιαστέλλεσθαι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, τῶν κινδυνεύσάντων ὄντας καὶ αὐτοὺς. Ἐρεῖ δὲ καὶ μετ' ὀλίγα, «Τὴν ἡγεμονίαν οἱ συγκινδυνεύσαντες τοῖς ἡμετέροις παρέδοσαν.» Οὐκ ἀλόγως οὖν καὶ ἐν τῷ Πανηγυρικῷ (§ 27.) ἀντὶ τοῦ, Ναυμαχίαντες, διορθωτὸς ἐγράφηκεν, Συναυμαχίαντες.

τοὺς Ἕλληνας οἱ δὲ ἡμέτεροι Θεμιστοκλέα, τὸν ὁμολογουμένως ἅπασιν αἴτιον εἶναι δόξαντα καὶ τοῦ τὴν ναυμαχίαν γενέσθαι κατὰ τρόπον, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ χρόνῳ κατορθωθέντων. Τεκμήριον δὲ μέγιστον ἀφελόμενοι γὰρ Λακεδαιμόνιους τὴν ἡγεμονίαν οἱ συγκινδυνεύσαντες, τοῖς ἡμετέροις παρέδωσαν. Καίτοι τίνας ἂν τις κριτὰς ἱκανωτέρους ποιήσαιτο, καὶ πιστοτέρους τῶν τότε πραχθέντων, ἢ τοὺς ἐν αὐτοῖς τοῖς κινδύνοις παραγενομένους; τίνα δ' ἂν τις εὐεργεσίαν εἰπεῖν ἔχοι ταύτης μείζω, τῆς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα σώσαι δυνηθείσης;

§ 18. Μετὰ ταῦτα τοῖνυν συνέθετο κυρίαν ἑκατέραν γενέσθαι τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ Σάλατταν, ἣν ὁπότεροι ἂν κατάσχωσιν, ὑπηκόους ἔχουσι τὰς πλείστας τῶν πόλεων. Ὅπως μὲν οὖν οὐδ' ἑτέραν ἐπαινῶ· πολλὰ γὰρ ἂν τις αὐταῖς ἐπιτιμήσειεν οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἐπιμέλειαν ταύτην οὐκ ἔλαττον αὐτῶν διηγήκαμεν, ἢ περὶ τὰς πράξεις τὰς ὀλίγῃ πρότερον εἰρημένας. Οἱ μὲν γὰρ ἡμέτεροι πατέρες ἔπειθον τοὺς συμμάχους ποιεῖσθαι πολιτείαν τοιαύτην, ἣν περ αὐτοὶ διετέλουν ἀγαπῶντες· ὁ σημείον ἐστὶν εὐνοίας καὶ φιλίας, ὅταν τινὲς παραινῶσι² τοῖς ἄλλοις, χρῆσθαι τούτοις, ἅπερ ἂν σφίσιν αὐτοῖς συμφέρειν ὑπολάβωσιν. Λακεδαιμόνιοι δὲ κατέστησαν, οὐθ' ὅμοιον τῇ παρ' αὐτοῖς, οὔτε ταῖς ἄλλοθι που γενομέναις, ἀλλὰ δέκα μόνους ἄνδρας κυρίους·³ ἑκάστης πόλεως ἐποίησαν, ὧν ἐπιχειρήσας ἄν τις κατηγορεῖν τρεῖς ἢ τέτταρας ἡμέρας συνεχῶς, οὐδὲν ἂν μέρος εἰρηκέναι δόξειε τῶν ἐκείνοις ἡμαρτημένων. Καθ' ἑκάστον μὲν οὖν διεξέναι περὶ τῶν τοιούτων καὶ τοσοῦτων τὸ πλῆθος, ἀνόητόν ἐστιν· ὀλίγα δὲ κατὰ πάντων εἰπεῖν, ἃ τοῖς ἀκούσασιν ὀργὴν ἀξίαν ἐμπούησουσι τῶν πεπραγμένων, νεώτερος μὲν ὧν ἴσως [ἂν] ἐξεύρων,⁴ νῦν δ' οὐδὲν ἐπέρχεται μοι τοιοῦτο.⁵ Ἀλλ' ἅπαντες ἴσασιν, ὅτι⁶ τοσοῦτον ἐκείνοι⁷

§ 18. 2. Ὁ σημείον ἐστὶν εὐνοίας καὶ φιλίας, ὅταν τινὲς παραινῶσι κ. τ. λ.) Πολλῇ σοι συγγνώμῃ, χρηστὲ Ἰσίδωρος, κομψότερον ἢ ἀνηθέστερον ὑπεραπολογουμένη τῆς φίλης πατρίδος. Ἀριστοτέλης δὲ (Πολιτικ. Δ, ια') ἄλλως κρίνει περὶ ὑμῶν τε καὶ Λακεδαιμονίων. «Ἐτι οὐδὲ καὶ τῶν ἐν ἡγεμονίᾳ γενομένων τῆς Ἑλλάδος, πρὸς τὴν παρ' αὐτοῖς ἐκότεροι πολιτείαν ἀποδιέποντες, οἱ μὲν οὐδημοκρατίας ἐν ταῖς πόλεσι καθίστασαν, οἱ δ' ὀλιγαρχίας, οὐ πρὸς τὸ τῶν πλείων συμφέρον σκοποῦντες, ἀλλὰ πρὸς τὸ σφέτερον αὐτῶν.» — 3. Δέκα μόνους ἄνδρας κυρίους.) Λέγειται τὸ, Κυρίους, παρ' ὑμᾶς, πλὴν ἐν τῷ ἐμφ. ἀντιγράφῳ, καὶ ἐνὶ τῶν πρὸ ἑμοῦ, ἐξ οὗ παρέ-

λαβε καὶ ὁ Λάγγας, μαρτυρούμενον ἄλλως καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀρποκρατίωνος (λέξ. Δικαδορχία). — 4. Ἵσως ἂν ἐξεύρων.) Προσέθηκε τὸν, «Ἄν, ἀναγκαῖον ἐντοῦθα τυγχάνοντα. — 5. Νῦν δ' οὐδὲν ἐπέρχεται μοι τοιοῦτο.) Ἐξ ἀντιγράφου, οἷς συνάδει καὶ τοῦ μόνου, τὸ Ἐπέρχεται, ἀντὶ τῆς παρὰ τοῖς ἄλλοις νόθου γραφῆς. Ὑπέρχεται ἐρεῖ γὰρ καὶ προῖον ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ λόγῳ (§ 49). «Χαλεπὸν ἦν . . . τὰ κατ' ἐκείνους ἐπεληθόντα τὸν χρόνον εἰς ταῦτον ὑποθέσθαι τὸν καιρὸν.» Ὁ δὲ νοῦς, ὅς ἐστι φατήμεν ἐν τῇ συνηθείᾳ, Ἀλλὰ τώρα δὲν μοῦ ἔρχεται παρόμοιον τί ποτε εἰς τὸν νοῦν. — 6. Ἀλλ' ἅπαντες ἴσασιν, ὅτι κ. τ. λ.) Οὕτω διώρθωκα τὸ ἐν ταῖς

ἀπηνεγκαν ἀνομίαν καὶ πλεονεξίαν τῶν προγεγενημένων, ὥστ' οὐ μόνον αὐτοὺς ἀπώλεταν, καὶ τοὺς φίλους, καὶ τὰς πατρίδας τὰς ἑαυτῶν, ἀλλὰ καὶ Λακεδαιμονίους, πρὸς τοὺς συμμάχους διαβάλλοντες, εἰς τοιαύτας καὶ τοσαύτας συμφορὰς ἐνέβαλον, ὅσας οὐδεὶς πώποτε αὐτοῖς γενήσεσθαι προσεδόκησε.

§ 19. Μάλιστα μὲν οὖν ἐντεῦθεν ἂν τις δυνηθεὶ κατιδεῖν, ὅσω μετριώτερον καὶ προότερον ἡμεῖς τῶν πραγμάτων ἐπεμελήθημεν δεύτερον δ' ἐκ τοῦ ρηθῆσεσθαι μέλλοντος. Σπαρτιᾷται μὲν γὰρ ἔτη δέκα μόλις ἐπεστάτησαν αὐτῶν,² ἡμεῖς δὲ πέντε καὶ ἐξήκοντα³ συνεχῶς κατέσχομεν τὴν ἀρχήν. Καίτοι πάντες Ἰσασι, τὰς πόλεις τὰς ὑφ' ἑτέροις γιγνομένας, ὅτι πλείστου χρόνου τούτοις παραμένουσιν, ὑφ' ὧν ἂν ἐλάχιστα κακὰ πάσχουσιν τυγχάνωσιν. Ἐκ τούτων τοίνυν ἀμφοτέραι μισηθεῖσαι, κατέστησαν εἰς πόλεμον καὶ ταρχήν, ἐν ᾗ τὴν μὲν ἡμετέραν εὖροι τις ἂν, ἀπάντων αὐτῇ καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐπιθεμένων, ἔτη δέκα τούτοις ἀντισχεῖν δυνηθεῖσαν, Λακεδαιμονίους δὲ κρατούντας ἔτι, κατὰ γῆν⁴ πρὸς Θηβαίους μόνους πολεμήσαντας, καὶ μίαν μάχην ἡττηθέντας, ἀπάντων ἀποστερηθέντας ὧν εἶχον, καὶ παραπλησίαις ἀτυχίαις χρησαμένους, καὶ συμφοραῖς, αἷς περ ἡμεῖς. Καὶ πρὸς τούτοις τὴν μὲν ἡμετέραν πόλιν [ἐν] ἐλάττωσιν ἔτεσιν⁵ ἀναλαβούταν αὐτήν, ἢ κατεπολεμήθη. Σπαρτιᾷτας δὲ μετὰ τὴν ἡτταν μηδ' ἐν πολλαπλασίῳ χρόνῳ δυνηθέντας καταστῆσαι σφᾶς αὐτοὺς εἰς τὴν αὐτῶν ἑξίν,⁶ ἐξ ἧς περ ἐξέπεσον, ἀλλ' ὁμοίως ἔτι καὶ νῦν ἔχοντας.

§ 20. Τὰ τοίνυν πρὸς τοὺς βαρβάρους ὡς ἐκάτεροι προσήνεχθημεν, δηλωτέον ἔτι γὰρ τοῦτο λοιπόν ἐστιν. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἡμετέρας δυναστείας οὐκ ἔξην αὐτοῖς, οὔτε ἐντὸς Ἄλυσος ποταμοῦ πεζῶ καταβαίνειν, οὔτε μακροῖς πλοίοις ἐπὶ τὰνδον πλεῖν Φασήλιδος· ἐπὶ δὲ τῆς Λακεδαιμονίαν, οὐ μόνον τοῦ πορεύεσθαι

ἀρχαίαις ἐκδόσεσι καὶ ἐν ἅπασι ταῖς ἀντιγράφοις φερόμενον, Ἄλλὰ παρὰ πᾶσιν ὅτι οὐ τὸ ἀσυνάρτητον συνιδῶν Οὐδολρίος διώρθου, Ἄλλὰ παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖται ὅτι, ἀποδεξαμένους καὶ τῶν μετ' ἐκείνων τὴν διώρθωσιν. — 7. Ἐκείνοι.) Οἱ κατὰ πόλεις κύριοι δέκα ἄνδρες.

§ 19. 2. Ἐτη δέκα μόλις ἐπεστάτησαν αὐτῶν.) Ἀριθμούμενα δηλονότι ἀπὸ τῆς ἐν Ἑλλήσποντῳ γενομένης ἀτυχίας τῶν Ἀθηναίων (Πανηγυρικ. 17, σελ. 61.) μέχρι τῆς περὶ Κνίδου ἡττης κατὰ θάλατταν τῶν Λακεδαιμονίων. Πολύβιος δὲ (Δ, β) «Μόλις ἔτη δώδεκα»

ρησί, περὶ ὧν μέτιθι τὰ σημειωθέντα τῇ τελευταίῳ ἐκείνου σαφῶς ἐκδόθη. — 3. Πέντε καὶ ἐξήκοντα.) Ἐπιθι τὰ ἐν ταῖς πρόσθεν (σελ. 45), ἡμῖν εἰρημένα. — 4. Κατὰ γῆν.) Ἐκ διορθώσεως Οὐδολρίου οἱ πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ, Κατὰ τὴν. — 5. Ἐν ἐλάττωσιν ἔτεσιν.) Προσέθηκα τὴν πόσθεσιν, λείπουσαν ἐν ἅπασι. Δῆλον δ' ἡμαρτῆσθαι τὴν παράλειψιν καὶ ἐκ τῶν ἔχοντων, Ἐν πολλαπλασίῳ χρόνῳ οἷς παράθεις καὶ τὰ ἀλλαχοῦ (Πρὸς Φίλιπ. μζ', σελ. 102.) παραπλησίως πεφρασμένα τῷ ῥήτορι. — 6. Εἰς τὴν αὐτῶν ἑξίν.) Εἰς τὴν πρῶτην αὐτῶν τύχην καὶ κατὰστασιν.

καὶ πλεῖν, ὅπῃ βουλευθεῖεν,² ἐξουσίαν ἔλαβον, ἀλλὰ καὶ δεσπότηαι πολλῶν Ἑλληνίδων πόλεων κατέστησαν.

§ 21. Τὴν δὴ καὶ τὰς συνθήκας τὰς πρὸς βασιλέα γενναϊοτέρας καὶ μεγαλοφρονεστέρας ποιησαμένην, καὶ τῶν πλείστων καὶ μεγίστων, τοῖς μὲν βαρβάρους κακῶν, τοῖς δ' Ἑλλήσιν ἀγαθῶν, αἰτίαν γεγεννημένην, ἔτι δὲ τῆς μὲν Ἀσίας τὴν παραλίαν, καὶ πολλὴν ἄλλην χώραν τοὺς μὲν πολεμίους ἀφελομένην,² τοῖς δὲ συμμάχοις κτησαμένην, καὶ τοὺς μὲν ὑβρίζοντας, τοὺς δὲ ἀποροῦντας παύσασαν, πρὸς δὲ τούτοις ὑπὲρ αὐτῆς τε πολεμήσασαν ἄμεινον τῆς εὐδοκιμούσης περὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ τὰς συμφῶράς θάττον διαλυσαμένην τῶν αὐτῶν τούτων, πῶς οὐ δίκαιόν ἐστιν ἐπαινεῖν, καὶ τιμᾶν μᾶλλον, ἢ τὴν ἐν ἅπασι τούτοις ἀπολελειμένην; Περὶ μὲν οὖν τῶν πραχθέντων παρ' ἄλληλα,³ καὶ τῶν κινδύνων ἅμᾳ καὶ πρὸς τοὺς αὐτοὺς γενομένων, ἐν τῇ παρόντι ταῦτ' εἴχομεν εἰπεῖν.

§ 22. Οἶμαι δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν ἀκούοντας τῶν λόγων τούτων τοῖς μὲν εἰρημένους οὐδὲν ἀντερεῖν,² ὡς οὐκ ἀληθῆσιν οὖσιν οὐδ' αὖ πράξεις ἐτέρας ἐξεῖν εἰπεῖν, περὶ ἧς Λακεδαιμόνιοι γενομένοι,³ πολλῶν ἀγαθῶν αἵτιοι τοῖς Ἑλλήσιν κατέστησαν· κατηγορεῖν δὲ τῆς πόλεως ἡμῶν ἐπιχειρήσουσιν,⁴ ὅπερ αἰεὶ ποιεῖν εἰῶθασι, καὶ διεξιέναι τὰς δυσχερεστάτας τῶν πράξεων, τῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν γεγεννημένων· καὶ τὰς τε δίκας καὶ τὰς κρίσεις, τὰς ἐνθάδε γιγνομένας⁵ τοῖς συμμάχοις, καὶ τὴν

§ 20. 2. Ὅπῃ βουλευθεῖεν.) Τὸ, Ὅπῃ, ἐξ ἀντιγράφου τῶν πρὸ ἐμοῦ, ὃ συνάδει καὶ τοῦ μὲν, ἀντὶ τοῦ, Ὅπου.

§ 21. 2. Χώραν τοὺς μὲν πολεμίους ἀφελομένην.) Παρ' ἅπασι κατὰ δοτικὴν. Τοῖς μὲν πολεμίους· καὶ τοῦτο μόνον τὸ χωρίον, ὡς σπανιωτάτης παρὰ τοῖς λογιγράφοις χρήσεως παράδειγμα, παρατίθεται ὁ Στέφανος ἐν τῇ Θεσαυρῷ (Α, σελ. 191). ὠφέλιε γὰρ εἶναι, τῶν μὲν πολεμίων, ἢ τοὺς μὲν πολεμίους ἀφελομένην. Ἡμῖν δ' ἔδοξεν ἄμεινον εἶναι ὡς γραφικὸν ἀμάρτημα τὴν κατὰ δοτικὴν σύνταξιν τρέπειν εἰς τὴν κατὰ αἰτιατικὴν. Ἀριστείδου γὰρ, καὶ Φιλοστράτου, καὶ τῶν τοιούτων σοφιστῶν ἔστιν (Θωμ. Μαρίστρ. λέξ. Ἀραιρῷ) ἢ μετὰ δοτικῆς τοῦ Ἀραιρῶμαι σύνταξης. Ὅτι δὲ πολλάκις συγχέουσιν οἱ ἀντιγραφεῖς τὰς καταλήξεις τῶν αἰτιατικῶν οὗς τὰς καταλήξεις τῶν δοτικῶν οὗς, ἴσασιν οἱ καὶ κατὰ μικρὸν περαθέντες τῶν ἀντιγράφων. — 3. Περὶ μὲν οὖν τῶν πραχθέντων παρ' ἄλληλα

κ. τ. λ.) Τὸ ἐξῆς, Ταῦτα ἐν τῇ παρόντι εἴχομεν εἰπεῖν περὶ τῶν πραχθέντων ἐκατέρους (τουτέστιν ἡμῖν τε καὶ Λακεδαιμόνιοις) τιθέντες καὶ ἐξετάζοντες αὐτὰ) παρ' ἄλληλα κ. τ. λ. Προσβόλῃ γὰρ διελεῖν τὸ παρ' ἅπασι συνθέτως γραφόμενον, Παράλληλα.

§ 22. 2. Οὐδὲν ἀντερεῖν.) Παρ' ἅπασιν, Οὐδὲν ἂν ἀντερεῖν. Διαγραπτός ἐδοξέ μοι ὁ δυνατικὸς, ὡς ἐκ τῆς πρώτης συλλαβῆς τοῦ, Ἀντερεῖν, ἀβλεψία τοῦ γράψαντος ἀναφύει. Τὸ, γὰρ, Οἶμαι, παρὰ τοῖς δοκίμοις, ὅταν (σημαίνουν τὸ προσδοκῶ) πρὸς ἀπαρέμφατον ἄοριστον φέρηται, προσλαμβάνει τὸν, Ἀν, σύνδεσμον· οὐκέτι δὲ καὶ μέλονται συντασσόμενον. — 3. Γενομένοι.) Εἰς τοῦτ' ἔτρεψα τὸ παρ' ἅπασιν, Γιγνόμενοι. — 4. Ἐπιχειρήσουσιν.) Ἐξ εἰκασίας τοῦ Αὐγέρου ἀντὶ τοῦ παρ' ἅπασιν, Ἐπιχειροῦσιν, ὃ κακῶς ὁ Λάγγιος ἀντὶ τοῦ λεγομένου δευτέρου μέλλοντος ἐξεδέχαστο. — 5. Καὶ τὰς τε δίκας καὶ τὰς κρίσεις, τὰς ἐνθάδε γιγνομένας.)

τῶν φόρων εἰσπράξιν διαβαλοῦσι καὶ μάλιστα διατρίψουσι περὶ τὰ Μηλίων πάθη, καὶ Σκιωναίων,⁶ οἰόμενοι ταῖς κατηγορίαις ταύταις καταρρύπαινειν⁷ τὰς τῆς πόλεως εὐεργεσίας, τὰς ὀλίγα πρότερον εἰρημένας.

§ 23. Ἐγὼ δὲ πρὸς ἅπαντα μὲν τὰ δικαίως ἂν ῥηθέντα κατὰ τῆς πόλεως, οὐτ' ἂν δυναίμην ἀντιπεῖν, οὐτ' ἂν ἐπιχειρήσαιμι τοῦτο ποιεῖν. Καὶ γὰρ ἂν αἰσχυνοίμην, ὅπερ εἶπον ἤδη καὶ πρότερον,² εἰ τῶν ἄλλων μὴδὲ τοὺς Θεοὺς ἀναμαρτήτους εἶναι νομιζόντων, ἐγὼ γλιχοίμην καὶ πειρώμην πείθειν, ὡς περὶ οὐδὲν πώποτε τὸ κοινὸν ἡμῶν³ πεπλημμέληκεν. Οὐ μὲν ἀλλ' ἐκεῖνό γ' οἶομαι ποιήσειν, τὴν τε πόλιν τὴν Σπαρτιατῶν ἐπιδείξειν περὶ τὰς πράξεις τὰς προειρημένας, πολὺ πικροτέραν καὶ χαλεπωτέραν τῆς ἡμετέρας γεγεννημένην, τοὺς τε ὑπὲρ ἐκείνων βλασφημοῦντας καθ' ἡμῶν, ὡς δυνατόν ἀφρονέστατα διακειμένους, καὶ τοῦ κακῶς ἀκούειν ὑφ' ἡμῶν τοὺς φίλους αὐτῶν αἰτίους ὄντας. Ἐπειδὴν γὰρ τοιαῦτα κατηγοροῦσιν, οἷς ἔνοχοι Λακεδαιμόνιοι μᾶλλον τυγχάνουσιν ὄντες, οὐκ ἀποροῦμεν τῶν περὶ ἡμῶν ῥηθέντων μείζον ἀμάρτημα κατ' ἐκείνων εἰπεῖν.

§ 24. Οἷον καὶ νῦν, ἣν μνησθῶσι τῶν ἀγῶνων τῶν τοῖς συμμάχοις² ἐνθάδε γιγνομένων,³ τίς ἐστὶν οὕτως ἀφύης, ὅστις οὐχ εὐρήσει πρὸς τοῦτ' ἀντιπεῖν, ὅτι πλείους Λακεδαιμόνιοι τῶν Ἑλλήνων ἀκρίτους ἀπεκτόνασι⁴ τῶν παρ' ἡμῖν, ἐξ οὗ τὴν πόλιν οἰκοῦμεν, εἰς ἀγῶνα καὶ κρίσιν καταστάντων;

§ 25. Τοιαῦτα δὲ καὶ περὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων, ἣν τι λέγωσιν, ἐξώμεν εἰπεῖν· πολὺ γὰρ ἐπιδείξομεν συμφορώτερα πράξαντας τοὺς ἡμετέρους, ἢ Λακεδαιμονίους, ταῖς πόλεσι ταῖς τὸν

Ἀμεινον ὥτως ὅπερ ἐν τῷ τοῦ Οὐολφίου ἀντιγράφῳ φέρεται. Καὶ τὰς κρίσεις τὰς ἐνθάδε γενομένας. — 6. Τὰ Μηλίων πάθη καὶ Σκιωναίων.) Περὶ ὧν ἀπελογήσατο ἐν τῷ Πανηγυρικῷ (§ 29.). — 7. Καταρρύπαινειν.) Καταμολύνειν καὶ καθυβριζειν. Ἐχορήσατο καὶ ἀλλαχοῦ (Ἐπιστολ. Β.) τῇ λέξει ὁ Ῥήτωρ.

§ 23. 2. Ὅπερ εἶπον ἤδη καὶ πρότερον.) Ἐν τῇ πρὸς Φίλιππον ἐπιστολῇ τῇ δευτέρᾳ. — 3. Τὸ κοινὸν ἡμῶν.) Ἡ ἡμετέρα πόλις, ὁ δῆμος. Ἐσώτε τὴν λέξιν καὶ ἡ συνῆθεια. Διὰ δὲ τὰς πολλὰς καὶ θανάς τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀθηναίων πλημμελείας ταύτας, ὥς ὁ φιλόπατρις Ἰσοκράτης πάσῃ μηχανῇ περιστέλλειν πειράται, ἐπιτιμῶν ὁ χαριέστατος Ἀριστοράνης τοῖς αὐτοῖς κολίταις εἶπε, (Ἐκκλησιασ. 208.),

Τὸ δὲ κοινὸν, ὥσπερ Αἵματος, κυλινδεται.

Ἡν δ' ἄρα ὁ Αἵματος οὗτος χωλὸς τις Ἀθήνησιν, οὐ τὸν πόδα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν.

§ 24. 2. Τοῖς συμμάχοις.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, καθὰ καὶ ὁ Λύγγιος ἐξ ἐτέρου, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς, Ἐν τοῖς συμμάχοις. — 3. Γιγνομένων.) Οὕτω τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, ὡς καὶ ὁ Στέφανος καὶ ὁ Αὐγῆρος, καὶ τῶν ἀρχαίων τινὲς ἐδόδεσαν, ἀντὶ τοῦ, Γενομένων, ὅπερ ἄμεινον ἴσως. — 4. Πλείους... ἀκρίτους ἀπεκτόνασι.) Εὐρήσεις ταῦτα πικροτέρων ἐν τῷ Πανηγυρικῷ (§ 32) οὐκ ἀπαικτότας δὲ τὰ τοῖς Τριάκοντα τυράννοις Ἀθήνησι παρανομηθέντα ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀναφέρειν οὗτοι γὰρ ἦσαν οἱ τοὺς Τριάκοντα καταστῆσαντες.

φέρου ἐνεγκούσαις. Πρῶτον μὲν γάρ, οὐ προσταχθέν ὑφ' ἡμῶν τοῦτ' ἐποίουν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ γνόντες, ὅτε τὴν ἡγεμονίαν ἡμῖν τὴν κατὰ θάλατταν ἔδοσαν· ἔπειτ' οὐχ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας ἔφερον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς αὐτῶν, καὶ τοῦ μὴ περιπεσεῖν, ὀλιγαρχίας γενομένης, τηλικούτοις κακοῖς τὸ μέγεθος, ἡλίκοις ἐπὶ τῶν δεκαδαρχῶν,² καὶ τῆς δυναστείας τῆς Λακεδαιμονίων. Ἐτι δ' οὐκ ἐκ τούτων ἔφερον, ἐξ ὧν αὐτοὶ διέσωσαν, ἀλλ' ἀφ' ὧν δι' ἡμᾶς εἶχον ὑπὲρ ὧν, εἰ καὶ μικρὸς λογισμὸς ἐντὶν αὐτοῖς, δικαίως ἂν χάριν εἶχον ἡμῖν. Παραλαβόντες γάρ τὰς πόλεις αὐτῶν, τὰς μὲν παντάπασιν ἀναστάτους γεγεννημένας ὑπὸ τῶν βαρβάρων, τὰς δὲ πεπορθημένας, εἰς τοῦτο προηγάγομεν, ὥστε μικρὸν μέρος τῶν γιγνομένων ἡμῖν διδόντας, μηδὲν ἐλάττους ἔχειν αὐτοὺς οἴκους³ Πελοποννησίων, τῶν οὐδένα φέρον ὑποτελούντων.

§ 26. Περὶ τοίνυν τῶν ἀναστάτων γεγεννημένων ὑφ' ἑκατέρας τῶν πόλεων, ὁ μόνους τινὲς ἡμῖν ἐνεδίδουσιν, ἐπιδείξομεν πολὺ θεινότερα πεποιηκότας, οὓς ἐπαινοῦντες διατελοῦσιν. Ἡμῖν μὲν γάρ συνέπεσε περὶ νησὺδρια τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὸ μέγεθος ἐξαμαρτάνειν, ἃ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων οὐδ' ἴσασιν· ἐκεῖνοι δὲ τὰς μεγίστας πόλεις τὰς ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ τὰς πανταχῇ προσχούσας τῶν Ἑλλήνων, ἀναστάτους ποιήσαντες, αὐτοὶ τάκεινον ἔχουσιν. Ἄς ἄξιον ᾗν, εἰ καὶ μηδὲν πρότερον αὐταῖς ὑπῆρξεν ἀγαθόν, τῆς μεγίστης θωρεᾶς παρὰ τῶν Ἑλλήνων τυχεῖν, διὰ τὴν στρατείαν τὴν ἐπὶ Τροίαν, ἐν ἣ σφᾶς αὐτὰς παρέσχον² πρωτεούσας, τοὺς δ' ἡγεμόνας ἀρετὰς ἔχοντας, οὐ μόνον τὰς τοιαύτας, ὧν πολλοὶ καὶ φαῦλοι κοινωνοῦσιν, ἀλλὰ κάκεινας, ὧν οὐδεὶς ἂν πονηρὸς ὧν δυνηθεῖν³ μετασχεῖν. Μεσσήνη μὲν γάρ Νέστορα παρέσχε, τὸν φρονιμώτατον ἀπάντων τῶν κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον γενομένων· Λακεδαιμόνων δὲ Μενέλαον,⁴ τὸν διὰ σω-

§ 25. 2. Δεκαδαρχῶν.) Πεντοσυλλάβως, ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ᾧ συνάδει καὶ Λάγγιος, ἐξ ἀντιγράφου κάκεινος πορρὶληφός, ἀντὶ τοῦ Δεκαρχῶν. — 3. Μηδὲν ἐλάττους ἔχειν αὐτοὺς οἴκους.) Λι ἀρχαῖαι ἐκδόσεις καὶ τὰ ἀντίγραφα φέρουσι, Μηδὲν ἐλάττον ἔχειν τοὺς οἰκέτους, πλὴν τοῦ ἐμοῦ, καὶ τοῦ Λαγγιανοῦ ἀντιγράφου, ἐν οἷς ἀντὶ τοῦ, Ἐλάττον, γράφεται Ἐλάττους. Οὐδὲν γὰρ παρῆκει γράφειν, Μηδὲν ἐλάττονας ἔχειν τοὺς οἴκους, ἢ γράφην ἀπεδέξαντο καὶ οἱ μετ' αὐτόν, πλὴν Λαγγίου. Ἡμεῖς δὲ προελόμενοι τὸ τῶν ἀντιγράφων, Ἐλάττους, ἐτρέψαμεν καὶ τὸ ἄρθρον εἰς

τὴν ἀνωθυμῖαν, ἀναφερομένην πρὸς τοὺς Ἀθηναίων συμμάχους, ἀντιδιατελλόμενος πρὸς τὸ, Ἡμῖν. Σημειῶσαι δὲ τὸ, Οἴκους, ἀντὶ τοῦ, Οὐσίας, ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον, καθάπερ καὶ ἐν τῇ Γαλατικῇ ταύτῃ φράσει, Il a fait une donnemaison, τουτέστι, Μεγάλην οὐσίαν ἐκτήσατο.

§ 26. 2. Παρέσχον.) Εἰς τοῦτο ἔτρεψα τὸ παρ' ἄλλας, Παρέχον· οἶον ἐρεῖ καὶ κατωτέρω (§ 76)· Πρωτεύουσιν αὐτὴν παρ' ἑαυτοῦ. — 3. Οὐδεὶς ἂν πονηρὸς ὧν δυνηθεῖν.) Οὐκ ὀκνητὰ τῇ παρ' ἄποσι, Δυνηθῆ, ἀνθυπαλεῖν, τὸ, Δυνηθεῖν. — 4. Μενέλαον.) Γράφει Ἀττικῶς, Μινέλαον καὶ

φροσύνην μόνον ἀξιώθεντα Διὸς γενέσθαι καὶ κληθῆναι κηδεστήν·⁵ ἡ δὲ Ἀργεῖων πόλις, Ἀγαμέμνονα, τὸν οὐ μίαν οὐδὲ δύο μόνον ἔχοντα ἀρετάς, ἀλλὰ πάσας ὅσας ἔχει τις ἂν εἰπεῖν, καὶ ταύτας οὐ μετρίως, ἀλλ' ὑπερβαλλόντως· οὐδένα γὰρ εὐρήσομεν τῶν ἀπάντων, οὔτε ἰδιωτέρας⁶ πράξεις μεταχειρισάμενον, οὔτε καλλίους, οὔτε μεῖζους, οὔτε τοῖς Ἑλλήσιν ὠφελιμωτέρας, οὔτε πλειόνων ἐπαίνων ἀξίας. Καὶ τούτοις οὕτω μὲν ἀπρηθιμυμένοις εἰκότως ἂν ἀπιστήσκειαν πολλοὶ, μικρῶν δὲ περὶ ἐκάστου⁷ ῥηθέντων, ἅπαντες ἂν ἀληθῆ με λέγειν ὁμολογήσειαν.

§ 27. Οὐ δύναμαι δὲ κατιδεῖν, ἀλλ' ἀπορῶν ποίοις λόγοις μετὰ ταῦτα χρησάμενος, ὁρθῶς ἂν εἴην βεβουλευμένος. Δισχύνομαι [μὲν] γάρ,² εἰ, τοσαῦτα περὶ τῆς Ἀγαμέμνονος ἀρετῆς προειρηκώς, μηδεὺς μνησθήσομαι τῶν ὑπ' ἐκείνου πεπραγμένων, ἀλλὰ δόξω τοῖς ἀκούουσιν ὁμοίος εἶναι τοῖς ἀλαζονευομένοις καὶ λέγουσιν ὅτι ἂν τύχωσιν· ὁρῶ δὲ τὰς πράξεις τὰς ἔξω λεγομένας τῶν ὑποθέσεων, οὐκ ἐπαινουμένας, ἀλλὰ ταραχάεις εἶναι δοκούσας, καὶ πολλοὺς μὲν ὄντας τοὺς κακῶς χρωμένους αὐταῖς, πολὺ δὲ πλείους τοὺς ἐπιτιμῶντας. Διὸ δέδοικα μὴ καὶ ὑπερὶ ἐμέ συμβῇ τι τοιοῦτο. Οὐ μὴν ἀλλ' αἰροῦμαι βοηθῆσαι τῷ ταύτῳ ἐμοὶ τε καὶ πολλοῖς ἄλλοις πεπονθότι, καὶ διημαρτηκότι τῆς δόξης, ἧς προσῆκε τυχεῖν αὐτόν, καὶ μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίῳ γεγεννημένῳ περὶ ἐκείνον τὸν χρόνον, ἥττον δὲ ἐπαινουμένῳ τῶν οὐδὲν ἄξιον λόγου διαπεπραγμένῳ.

§ 28. Τί γὰρ ἐκείνος ἐνέλιπεν; ὅς τηλακύτην μὲν ἔσχε τιμὴν, ἧς εἰ πάντες συνελθόντες μεῖζω ζητοῖεν, οὐδέ ποτ' ἂν εὐρεῖν δυνηθεῖεν· μόνος γὰρ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος ἡξιώθη γενέσθαι στρατηγός. Οὔτερον δὲ, εἴθ' ὑπὸ πάντων αἰρεθείς, εἴτ' αὐτὸς κτησάμενος, οὐκ ἔχω λέγειν· ὁποτέρως δ' οὖν² συμβέβηκεν, οὐδεμίαν ὑπερβολὴν λέλοιπε τῆς περὶ αὐτόν δόξης τοῖς ἄλλως πως τιμηθεῖσι. Ταύτην δὲ³ λαβὼν τὴν δύναμιν, οὐκ ἔστιν ἡντιμα τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἐλύπησεν· ἀλλ' οὕτως ἦν πόρρω τούτου, ὥς καὶ τινες, ἐν πολέμῳ καὶ ταραχαῖς καὶ πολλοῖς ἄλλοις κακοῖς ὄντας, τούτων

ἐν τοῖς ἔξῃ· γὰρ (§ 29.) Μενέλαω, λέγει, καὶ οὐ, Μενελάου. — 5. Κηδεστήν. Τὸν ἐν τῇ συνηθείᾳ Γαμβρόν. Διὸς γὰρ ἦν ἡ Ἑλὴνη θυγάτηρ. — 6. ἰδιωτέρας. Οἰκειοτέρας· τοῦτο δὲ, ἐπὶ τοῦ, Μᾶλλον προσηκούσας, πρεπωδεοτέρας. — 7. Περὶ ἐκάστου. Ἐν δυοῖ τοῖς πρὸ ἐμοῦ ἀντιγράφοις φέρεται, Περὶ ἐκατέρου· ἐν δὲ τῷ ἐμφ, Περὶ ἐκατέρους.

§ 27. 2. Δισχύνομαι μὲν γάρ.) Πρασεύθηκα τὸν, Μὲν, ὅς ἐξεβρύη διὰ τὴν πρὸς τὴν τελευταίαν τῆς προηγηταμένης λέξεως ὁμοιότητα.

§ 28. 2. Ὅποτέροις δ' οὖν.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ἦν γραφὴν παρεῖληψε καὶ Λάγγιος ἐξ ἑτέρου ἀντιγράφου ἀντὶ τοῦ, Ὅποτέροις δέ. — 3. Ταύτην δέ.) Γραπτέον ἴσως Ταύτην γάρ. Ἐν τινι δὲ τῶν πρὸ ἐμοῦ ἀντι-

μὲν αὐτοὺς ἀπήλλαξεν, εἰς ὁμόνοιαν δὲ καταστήσας, τὰ μὲν πε-
ριττὰ τῶν ἔργων καὶ τερατώδη, καὶ μηδὲν ὠφελούντα τοὺς ἄλλους,
ὑπερείδε, στρατόπεδον δὲ συστήσας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἤγαγε.
Τούτου δὲ κάλλιον στρατήγημα, καὶ τοῖς Ἕλλησιν ὠφελιμώτερον,
οὐδείς φανήσεται πράξας, οὔτε τῶν κατ' ἐκείνου τὸν χρόνον εὐδο-
κιμησάντων, οὔτε τῶν ὕστερον⁴ ἐπιγενομένων. Ἄ ἐκεῖνος⁵ πράξας,
καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποδείξας, οὐχ οὕτως εὐδοκίμησεν, ὥς προσῆκεν
αὐτόν, διὰ τοὺς μᾶλλον ἀγαπῶντας τὰς θάυμαστοποιίας τῶν εὐερ-
γῶν, καὶ τὰς ψευδολογίας τῆς ἀληθείας· ἀλλὰ τοιοῦτος γε-
νόμενος, ἐλάττω δόξαν ἔχει τῶν οὐδὲ μίμησασθαι τολμη-
σάντων αὐτόν.

§ 29. Οὐ μόνον δ' ἐπὶ τούτοις ἂν τις αὐτὸν ἐπενέσειεν, ἀλλὰ
καὶ ἐφ' οἷς περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἔπραξεν. Εἰς τοῦτο γὰρ με-
γαλοφροσύνης ἦλθεν, ὥστ' οὐκ ἀπέχρησεν αὐτῷ λαβεῖν στρατιώ-
τας τῶν ἰδιωτῶν, ὁπόσους ἐξ ἐκάστης ἡδουλήθη τῶν πόλεων· ἀλ-
λά τοὺς βασιλέας, τοὺς ποιοῦντας ἐν ταῖς αὐτῶν ἀβούλονται,²
καὶ τοῖς ἄλλοις προστάττοντας, τούτους ἔπεισεν ὑφ' αὐτῷ γενέσθαι,
καὶ συνακολουθεῖν, ἐφ' οὓς ἂν ἡγήσεται, καὶ ποιεῖν τὸ προστα-
τόμενον,³ καὶ βασιλικὸν βίον στρατιωτικῶς ζῆν, ἔτι δὲ κινδυ-
νεύειν καὶ πολεμεῖν, οὐχ ὑπὲρ τῆς σφετέρας αὐτῶν πατρίδος καὶ
βασιλείας, ἀλλὰ λόγῳ μὲν ὑπὲρ Ἑλένης τῆς Μενέλεω γυναικὸς,
ἔργῳ δ' ὑπὲρ τοῦ μὴ τὴν Ἑλλάδα πάσχειν ὑπὸ τῶν βαρβάρων,
μήτε τοιαῦτα, μήθ' οἷα πρότερον αὐτῇ συνέπεσε περὶ τὴν Πέλο-
πος μὲν ἀπάσης Πελοποννήσου κατάληψιν,⁴ Δαναοῦ δὲ, τῆς πόλεως
τῆς Ἀργείων, Κἀδμου δὲ, Θηβῶν. Ὡν τίς ἄλλος φανήσεται προ-
νοηθεὶς, ἢ τίς ἐμποδῶν καταστάς τοῦ μηδὲν ἔτι γενέσθαι τοιοῦτο,
πλὴν τῆς ἐκείνου φύσεως, καὶ δυνάμεως;

§ 30. Τὸ τοίνυν ἐχόμενον, ὃ τῶν μὲν προειρημένων ἐλαττόν
ἐστὶ, τῶν δὲ πολλὰκις ἐγκεκωμιασμένων μείζον, καὶ λόγου μάλ-
λον ἄξιον· στρατόπεδον γὰρ συνελλυθὸς ἐξ ἀπασῶν τῶν πόλεων;

γράφων λείπει ὅλος ὁ σύνδεσμος. — 4. Οὔτε τῶν ὕστερον.) Ἐπρεψα τὸ, Οὐδὲ, εἰς τὸ Οὔτε. — 5. Ἄ ἐκεῖνος.) Τινὰ τῶν ἀντιγράφων, ἐν οἷς καὶ τοῦμὸν, Ἀ· κεῖνος.

§ 29. 2. Βούλονται.) Οὕτως ὁ Οὐ-
φολίς, ὃ Ἀγλὸς ἐκδότης, καὶ τινὰ τῶν
ἀντιγράφων, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐμὸν, ἀντὶ
τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς, Βούλονται.
— 3. Προσταττόμενον.) Μετὰ τὴν λέ-
ξιν ταύτην γεγράφεται ἐν ἐνὶ μὲν τῶν
Ἀνγλῶν ἀντιγράφων ἐκείνῳ αἱ τέτ-

σαρες αὐταὶ «Διότι (ἄλλ. Ὅτι) ὑπε-
ετάρσαντο τῇ Ἀγαμέμνονι, ἐν ἑτέρῳ
δὲ, καθὰ καὶ ἐν τῷ ἐμῷ, φέρονται
προσγεγόμενα ἐξωθεν, ὡς ἐξήγησις τοῦ
χωρίου· ἐξ ἐκείνων δηλονότι τῶν ἐξη-
γήσεων, αἷς πλεονάζουσιν οἱ γραμματικοί,
ὅταν ἀπορῶσιν ἀμεινόνων. — 4. Πέλο-
πος... Πελοποννήσου κατάληψιν κ.τ.λ.)
Σημειῶσαι τὴν καινὴν σύνταξιν τῶν
γενικῶν. Ὁ νοῦς, Τὴν κατάληψιν Πε-
λοποννήσου ὑπὸ Πέλοπος, τῆς πόλεως
τῶν Ἀργείων ὑπὸ Δαναοῦ, καὶ τῆς
Θηβῶν ὑπὸ Κἀδμου.

τοσούτο [τὸ] πλήθος,² ἔσον εἰκὸς πολλοὺς ἔχειν, τοὺς μὲν ἀπὸ Θεῶν, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν Θεῶν³ γεγονότας, οὐχ ὁμοίως διακειμένους τοῖς πολλοῖς, οὐδ' ἴσον φρονούντας τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὀργῆς καὶ θυμοῦ καὶ φθόνου καὶ φιλοτιμίας μεστούς, ἀλλ' ὁμοῦ τοὺς τοιούτους ἔτη δέκα κατέσχευεν, οὐ μισθοφοραῖς μεγάλαις, οὐδὲ χρημάτων δαπάναις, αἷς νῦν πάντες δυναστεύουσιν, ἀλλὰ τῇ, πολλῇ καὶ τῇ φρονήσει διαφέρειν,⁴ καὶ δύνασθαι τροφὴν ἐκ τῶν πολεμίων τοῖς στρατιώταις πορίζειν, καὶ μάλιστα τῷ δοκεῖν ἐκείνων ἄμεινον ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων βουλευέσθαι σωτηρίας, ἣ τοὺς ἄλλους περὶ σφῶν αὐτῶν. Τὸ τοίνυν τέλος, ὃ πᾶσι τούτοις προσέθηκεν, οὐδενὸς ἦττον προσήκει θαυμάζειν οὐ γὰρ ἀπρεπές, οὐδ' ἀνάξιον τῶν προειρημένων φανήσεται ποτησάμενος, ἀλλὰ, λόγῳ μὲν πρὸς μίαν πόλιν πολέμησας, ἔργῳ δ' οὐ μόνον πρὸς ἅπαντας τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλα γένη πολλὰ τῶν βαρβάρων κινδυνεύων, οὐκ ἀπείπεν, οὐδ' ἀπῆλθε,⁵ πρὶν τὴν τε πόλιν τοῦ τολμήσαντος ἐξαμαρτεῖν ἐξηνδραποδίσατο, καὶ τοὺς βαρβάρους ἔπκυσεν ὑβρίζοντας.

§ 31. Οὐκ ἀγνοῶ δὲ τὸ πλήθος τῶν εἰρημένων περὶ τῆς Ἀγαμέμνονος ἀρετῆς, οὐδ' ὅτι, τούτων τοσούτων ὄντων, καθ' ἓν μὲν ἕκαστον, εἴ τινες σκοποῖντό, τί ἂν ἀποδοκιμάσειεν, οὐδεὶς ἂν οὐδὲν ἀφελεῖν αὐτῶν τολμήσειεν ἐφεξῆς δὲ ἀναγιγνωσκομένων, ἅπαντες ἂν ἐπιτιμήσειαν, ὥς πολὺ πλείουςιν εἰρημένοις τοῦ δέοντος.

§ 32. Ἐγὼ δ', εἰ μὲν ἔλαθον ἐμαυτὸν πλεονάζων,² ἥσυχον μὲν ἂν, εἰ γράφειν ἐπιχειρῶν, περὶ ὧν μηδεὶς ἂν ἄλλος ἐτόλμησεν, οὕτως ἀναισθήτως διεκείμην. Νῦν δ' ἀκριβέστερον ἤδειν τῶν ἐ-

§ 30. 2 Τοσούτο τὸ πλήθος.) Προεῖνκα τὸ ἄρθρον, ἵνα τὸ μὲν Τοσούτον, ἀναφέρηται εἰς τὸ στρατόπεδον, τὸ δὲ, Τὸ πλήθος, νοῆται. Κατὰ τὸ πλήθος, ἑλλειπτικῶς τῆς προθέσεως. Εἶρει δὲ καὶ κατωτέρω (§ 100.), Τοσούτων γὰρ τὸ πλήθος πόλεων. — 3. Τοὺς μὲν ἀπὸ Θεῶν, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν Θεῶν.) Τοὺς μὲν εἰς Θεοὺς ἀναφέροντας τὴν τοῦ γένους καταβολήν, οἷος ἦν Αἴας, υἱὸν δὲ Αἰακοῦ, τοῦ Διὸς, τοὺς δὲ καὶ ἁμέσως ἐκ Θεῶν γεννηθέντας, οἷος ἦν Ἀχιλεὺς, ὃ ἐκ Θετίδος, μιᾶς τῶν Νηρηίδων. — 4. Ἀλλὰ τῇ, πολλῷ καὶ τῇ φρονήσει διαφέρειν κ. τ. λ.) Οὕτως ἅπαντες οἱ πρὸ ἐμοῦ δυοῖν δὲ τῶν παρ' ἐκείνοις ἀντιγράφων, τὸ μὲν φέροι, Ἀλλὰ τῷ ἐλάττω κ. τ. λ. Ἐάτερον δὲ, Ἀλλὰ τῷ ἐλάττω κ. τ. λ. μετὰ προτιγεγραμμένης ἔξωθεν ἀδιανοήτου ἐξηγητικῆς, «σοφὸν θαυμάζω τῇ ταπεινώ-

σει». Ἐν δὲ τῇ ἐμῷ ἀντιγράφῳ ἐλέγραπτο πρότερον, Ἀλλὰ τῷ πολλῷ, εἴτα ξέσας τις ἔγραψε, ἀλλάττω ἐλάττω, ἐπιγράψας ἀνωθεν ἐξήχητιν, «Ἡρόδοτος τῇ ταπεινώσει». Ὅτι δὲ ταῦτα ἀπροσδιόριστά ἐστι ὁμῶς, καὶ τυφλῷ δῆλον· τὸ γὰρ χωρίον οὐτ' ἐξηγήσεως χρήζει, οὔτε διορθώσεως, πλὴν ἴσως γε ταύτης, Ἀλλὰ τῇ τε πολλῷ τῇ φρονήσει διαφέρειν, καὶ τῷ δύνασθαι, κ. τ. λ. — 5. Οὐκ ἀπείπεν, οὐδ' ἀπῆλθε.) Παρ' ἧς πασι γράφεται ἀσυνδέτως, Οὐκ ἀπείπεν, οὐκ ἀπῆλθεν. Ἐδοξεν ὁμοῦ μοι μεταβρυθμῖαι τὴν δευτέραν ἀρνησιν εἰς τὸ, Οὐδ'· κατὰ τὰ ἀλλαχού (Ἀλγινητικ. γ') ῥηθέντα τῷ Ῥήτορι, «οὐκ ἀπέστην, «οὐδ' ἀπείπον, ἀλλ' ἐνοστήλευσεν αὐτόν», οὐχ ὥς οὐκ ἔξω καὶ τῷ ἀσυνδέτῳ χρῆσθαι, ἀλλ' ὥς οὐκ ἐντάθαι γε.

§ 32. 2. Πλεονάζων.) Πλείονας τοῦ δέοντος τοὺς λόγους ποιούμενος, μα-

πιπλήττειν μοι τολμησάντων, ὅτι πολλοὶ τούτοις ἐπιτιμήσουσιν· ἀλλὰ γὰρ ἡγησάμην, οὐχ οὕτως ἔσεσθαι δεινόν, ἢ ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου δόξω τισὶ τῶν καιρῶν³ ἀμελεῖν, ὥς ἐάν, περὶ ἀνδρὸς τοιούτου διαλεγόμενος, παραλείπω τι τῶν ἐκείνῳ τε προσόντων ἀγαθῶν, κάμοι προσηκόντων εἰπεῖν. Ὡρόμην δὲ καὶ παρὰ τοῖς χαριεστάτοις⁴ τῶν ἀκροατῶν εὐδοκιμήσειν, ἐάν φηίωμαι περὶ ἀρετῆς μὲν τοὺς λόγους ποιούμενος, ὅπως δὲ ταύτης ἀξίως ἐρῶ μάλλον σπουδάζων, ἢ περὶ τὴν τοῦ λόγου συμμετρίαν· καὶ ταῦτα σαφῶς εἰδὼς τὴν μὲν περὶ τὸν λόγον ἀκαιρίαν,⁵ ἀδοξότερον ἐμὲ ποιήσουσαν, τὴν δὲ περὶ τὰς πράξεις εὐβουλίαν,⁶ αὐτοὺς τοὺς ἐπαινούμενους ὠφελήσουσαν· ἀλλ' ὅμως ἐγὼ τὸ λυσιτελὲς ἐάσας, τὸ δίκαιον προειλόμην. Οὐ μόνον δ' ἂν εὐρεθείην ἐπὶ τοῖς νῦν λεγόμενοις ταύτην ἔχων τὴν διάνοιαν, ἀλλ' ὅλως ἐπὶ πάντων. Ἐπεὶ καὶ τῶν πεπλησιακότων μοι φανείην ἂν μάλλον χαίρων τοῖς ἐπὶ τῇ βίῳ καὶ ταῖς πράξεσιν εὐδοκιμοῦσιν, ἢ τοῖς περὶ τοὺς λόγους δεινοῖς εἶναι δοκοῦσι· καίτοι τῶν μὲν εὖ ῥηθέντων,⁷ εἰ καὶ μηδὲν μέρος⁸ συμβαλοίμην, ἅπαντες ἂν ἐμοὶ τὴν αἰτίαν ἐπιθείεν, τῶν δ' ὀρθῶς πραττομένων, εἰ καὶ πάντες εἶδειεν ἐμὲ σύμβουλον γεγεννημένον,⁹ οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν αὐτὸν τὸν μεταχειριζόμενον τὰς πράξεις ἐπαινεύσειεν.

χρολογῶν. — 3. Τῶν καιρῶν.) Τοῦ μέτρου. — 4. Τοῖς χαριεστάτοις.) Τοῖς μάλιστα πεπαιδευμένοις. — 5. Ἀκαιρίαν.) Ἀμετρίαν. — 6. Τὴν δὲ περὶ τὰς πράξεις εὐβουλίαν.) Οὐκ ἔρρωται τὸ χωρίον· καὶ ἵσως ἀντὶ τοῦ Εὐβουλίαν, ἐγγράπτο, Εὐπορίαν, ἐν ᾗ ὁ νοῦς, τὸ δὲ πολλὰς πράξεις τῶν ἐπαινουμένων ἔχειν ἐγκωμιάσαι, αὐτοὺς τοὺς ἐπαινουμένους ὠφελῆσαι. Οὕτω γὰρ καὶ ἀνωτέρω (§ 12.) εἶρηκεν, «Ἔστι δ' ἄνδρος νοῦν ἔχοντος μὴ τὴν εὐπορίαν ἀγαπᾶν, ἢν ἔχη τις περὶ τῶν κατὰ πλεῖον τῶν ἄλλων εἰπεῖν, ἀλλὰ τὴν εὐκαιρίαν διαφυλάττειν περὶ ὧν ἂν αἰεὶ τυγχάνῃ διαλεγόμενος.» — 7. Τῶν μὲν εὖ ῥηθέντων.) Παρ' ἅπασι γράφεται, Τῶν μὲν ῥηθέντων, διότι τοῦ ἐπιρρήματος· τοῦτο δὲ πάλαι προστεθηκὸς ἡμεῖς, εὐρομεν ἐν τῇ ἡμετέρῳ ἀντιγράφῳ τὴν ἡμαρτημένην ταύτην γραφήν, Τῶν μὲν εὐρεθέντων, ἢν τις κριτικὸς οὐ κριτικῶς ξέσας, ἔγραψε, καθὰ παρ' ἅπασι φέρεται, Τῶν μὲν ῥηθέντων. — 8. Εἰ καὶ μηδὲν μέρος.) Γράφεται παρ' ἅπασι, Εἰ καὶ μηδὲν ἔτερον, οὐκ ὀρθῶς· ὅλην δ' ἐκ τῆς Οὐλοῖαντος ἐξηχέτως τοῦ χωρίου, «Εἰ

καὶ ἔξω τοῦ διδάσκαλον αὐτῶν γενέσθαι «μηδὲν ἕτερον συμβαλοίμην εἰς τὰ ἐκλεγόμενα ὑπ' αὐτῶν, ἢν ἀπεδέξαντο, ὅτε Ἀγῆρος καὶ ὁ Λάγχιος. Ἀλλὰ, καὶ τὴν γραφήν, καὶ τὴν ἐξηγησιν ἀποδοκιμάζων, οὐκ ἂν ὀκνήταί μοι φάναι γεγραφέναι τὸν Ἰσοκράτην, Εἰ καὶ μηδὲν μέρος συμβαλοίμην κ. τ. λ. Καὶ ἔστι πιστώσασθαι τὴν διόρθωσιν, τοῦτο μὲν ἐξ ὧν ἀρχόμενος τοῦ παρόντος λόγου (σελ. 235), εἶρηκε περὶ τῶν φθονούντων αὐτῷ σοφιστῶν, «Οἵ τινες οὔτε φράζειν ΟΥΔΕΝ ΜΕΡΟΣ ἔχοντες τοῖς μαθηταῖς τῶν εἰρημένων ὑπ' ἐμοῦ κ. τ. λ.» τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ τέλους τοῦ Ἀρειοπαγίτικου (σελ. 154), ὅπου φησὶν, «Οὐ γὰρ ΕΛΑΧΙΣΤΟΝ ΜΕΡΟΣ τὰ γένη ταῦτα ΣΥΜΒΛΛΑΕΤΑΙ πρὸς εὐδαιμονίαν, ὅταν κ. τ. λ. — 9. Ἐμὲ σύμβουλον γεγεννημένον.) Οὕτως ὀρθῶς ἔγραψεν ὁ Λάγχιος ἔκ τινος τῶν παρὰ τῷ Ἀγῆρῳ ἀντιγράφων· οἱ λοιποὶ, Ἐμὲ σύμβουλον τε γεγεννημένον (καθὰ φέρεται καὶ ἐν τῇ ἐμῇ ἀντιγράφῳ), πλὴν τοῦ Ἀγῆρου, ὃς παρεῖληφεν, εὐδὲν δέον, τὴν διόρθωσιν τοῦ Οὐλοῖαντος, Ἐμὲ αἴτιον σύμβουλον τε γεγεννημένον.

§ 33. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπη τυγχάνω φερόμενος, δέον προστιθέναι τὸ τῶν προειρημένων ἐχόμενον, παντάπασι πόρρω γεγονώς τῆς ὑποθέσεως.² Λοιπὸν οὖν ἐστὶν οὐδὲν ἄλλο, πλὴν αἰτησάμενον τῷ γήρᾳ συγγνώμην ὑπὲρ τῆς λήθης καὶ τῆς μακρολογίας, τῶν εἰθισμένων παρχηγέσθαι τοῖς τηλικούτοις,³ ἐπανελθεῖν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἐξ οὐπὲρ ἐξέπεσον εἰς τὴν περιττολογίαν τύττην. Οἶμαι δὴ δεῖν καθορᾶν, ὅθεν ἐπλανήθην.

§ 34. Τοῖς γὰρ οὐκ οἶδουσιν ἡμῶν τῇ πόλει τὰς² Μηλίων καὶ τὰς τῶν τοιούτων πολυχινίων συμφορὰς ἀντέλεγον, οὐχ ὥς οὐχ ἡμαρτημένων³ τούτων, ἀλλ' ἐπιδεικνύων τοὺς ἀγαπωμένους ὑπ' αὐτῶν, πολὺ μείζους καὶ πλείους πόλεις ἡμῶν ἀναστάτους πεποιηκότας, ἐν οἷς καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀγαμέμνονος καὶ Μενελάου⁴ καὶ Νέστορος διελέχθην, ψεῦδος μὲν οὐδὲν λέγων, πλείω δ' ἴσως τῶν μετρίων. Τοῦτο δ' ἐποίουν, ὑπολαβὼν οὐθενὸς ἔλαττον ἀμάρτημα τοῦτο δεῖξεν εἶναι τῶν τολμησάντων ἀναστάτους ποιῆσαι τὰς πόλεις, τὰς γεννησάσας καὶ θρεψάσας τοιούτους ἀνδρας, περὶ ὧν καὶ νῦν ἔχοι τις ἂν πολλοῖς καὶ καλοῖς χρήσασθαι λόγοις. Ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἀνόητόν ἐστι περὶ μίαν πράξιν

§ 33. 2. Ὅπη τυγχάνω φερόμενος, δέον προστιθέναι τὸ τῶν προειρημένων ἐχόμενον, παντάπασι πόρρω γεγονώς τῆς ὑποθέσεως.) Ὅτι μὲν ἡμάρτηται ἡ παρ' ἡμῶν φερόμενη τοῦ χωρίου γραφὴ δῆλον ἔχει γὰρ οὕτως, ὡς ὅπως τυγχάνω φερόμενος, δεῖν προστιθέναι τὸ τῶν προειρημένων ἐχόμενον, παντάπασι πόρρω γεγονότα τῆς ὑποθέσεως. ὡς δὲ χρὴ διορθοῦν αὐτὴν, τοῦτο ἐν τοῖς μάλιστα διαπεφώνηται. Ὁ μὲν γὰρ Ἀγγίλιος ἐκδότης καὶ ὁ Ἀγγίλιος ἀντί τοῦ, Ὅπως, Οὐδολφίος διορθώσαντι ἠκολουθήκατες, ἔγραψαν, Ὅπη, ὃ καὶ ἡμῖν καλῶς ἔχειν ἔδοξε. διόρθου δὲ ὁ αὐτὸς Οὐδολφίος καὶ τὸ, δεῖν, τρέπον εἰς τὸ δέον, ὃ παρελήφθησαν ἅπαντες, πλὴν Ἀγγιλίου. Ἀντι δὲ τοῦ οὐδετέρου ἄρθρου, τὸ, ἐφέρετο ἐν τοῖς ἀντιγράφοις ὡς καὶ ἐν τῷ ἐμῷ, τὸν περὶ οὗ Οὐδολφίος ἡ συνυπακουστέον φησὶ τὸ, λόγον (ἢ ἢ, τὸν ἐχόμενον τῶν προειρημένων λόγον), ἢ περιελόντας ὅπως τὸ ἄρθρον, ἀνοιστέον τὴν μετοχὴν, Ἐχόμενον, εἰς αὐτὸν τὸν ἰσοκράτην, εἰς δὲ ἀναφέρεται καὶ ἡ, Γεγονότα. Ὁ δὲ Στέφανος, ἐν τῷ προοίμῳ τῆς αὐτοῦ ἐκδόσεως, διχῶς διορθοῦν ἐπέβαλετο τὸ χωρίον, ὡς ὅπως τυγχάνω φερόμενος, δέον γὰρ (ἢ, καὶ δέον) προστιθέναι τὸ τῶν προειρημένων ἐχόμενον, αἰσθάνομαι με παντάπασι πόρρω

γεγονότα τῆς ὑποθέσεως α. ἢ, α. Ὅπως τυγχάνω φερόμενος, αἰσθάνομαι γὰρ με, δέον προστιθέναι τὸ τῶν προειρημένων ἐχόμενον, παντάπασι πόρρω γεγονότα τῆς ὑποθέσεως. καὶ ταῦτα μὲν ὁ Στέφανος. τῇ μὲν διανοίᾳ ὀρθῶς, τῇ λέξει δὲ οὐχ Ἑλληνικῶς. ἔδει γὰρ, αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν... γεγονότα, ἢ, αἰσθάνομαι... γεγονώς. εἰς τοῦτο τοῖνον τὸ, Γεγονός, τρέψαντες καὶ ἡμεῖς τὸ, Γεγονότα, εὑρομεν καὶ Βουδᾶιον (Ἰσοκρ. Ἑλλ. γλώσσ. σελ. 363), τὴν αὐτὴν τροπὴν πάλαι παραινέσαντα. — 3. Τοῖς τηλικούτοις.) Τοῖς, οἷος ἐγώ, πρεσβυτέροις.

§ 34. 2. Τοῖς γὰρ οὐκ οἶδουσιν ἡμῶν τῇ πόλει τὰς κ. τ. λ.) Τὸ, ἡμῶν, διορθώσαντος Οὐδολφίου, παρελάβον ἅπαντες οἱ μετ' αὐτὸν, ἀντὶ τοῦ ἐν τε τῷ ἐμῷ καὶ τοῖς πρὸ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφοις φερόμενον, ἡμῖν. ἴσως ἢ τὸ πάλαι διπλῇ ἢ γραφῇ, τοῖς γὰρ οὐκ οἶδουσιν ἡμῖν τὰς, καὶ, τοῖς γὰρ οὐκ οἶδουσιν τῇ πόλει τὰς. — 3. Οὐχ ὡς οὐχ ἡμαρτημένων.) Καθάπερ ἐν τοῖς πρὸ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφοις, παρελέετο καὶ ἐν τῷ ἐμῷ ὑπὸ τοῦ πρώτου γράψαντος ἢ πρώτῃ τῶν ἀρνήσεων, προσετέθη δὲ ὑπ' ὀφειτέρας χειρὸς. — 4. Μενελάου.) Γράφει Μενέλαος, ὡς ἀνοίξω (κθ', σελ. 248).

διατρίβειν, ὥσπερ ἀπορίας οὔσης, τί ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν περὶ τῆς ὁμότητος καὶ χαλεπότητος τῆς Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐ πολλῆς ἀφθονίας ὑπαρχούσης.

§ 35. Οἷς οὐκ ἐξήρκεσε περὶ τὰς πόλεις ταύτας καὶ τοὺς ἄνδρας τούτους² ἐξαμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς ἐκ τῶν αὐτῶν³ ὀρμηθέντας, καὶ κοινῶς τὴν στρατείαν ποιησαμένους, καὶ τῶν αὐτῶν κινδύνων μετασχόντας· λέγω δὲ περὶ Ἀργείων καὶ Μεσσηνίων, καὶ γὰρ τούτους ἐπεθύμησαν ταῖς αὐταῖς συμφοραῖς περιβαλεῖν, αἵσπερ ἐκείνους.⁴ Καὶ Μεσσηνίους μὲν οὐ πρότερον ἐπαύσαντο,⁵ πρὶν ἐξέβαλον ἐκ τῆς χώρας, Ἀργείοις δ' ὑπὲρ τῶν αὐτῶν τούτων ἔτι καὶ νῦν πολεμοῦσιν.⁶ Ἄ τοίνυν περὶ Πλαταιέας ἐπραξάν, ἄτοπος ἂν εἴην, εἰ ταῦτ' εἰρηκῶς ἐκείνων μὴ μνησθεῖν, ὣν ἐν τῇ χώρᾳ στρατοπεδευσάμενοι μετ' αὐτῶν⁷ καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, καὶ παραταξάμενοι τοῖς πολεμίοις, καὶ θυσάμενοι τοῖς θεοῖς τοῖς ὑπ' ἐκείνων ἰδρυμένοις, οὐ μόνον ἠλευθερώσαμεν τῶν Ἑλλήνων τοὺς μεθ' ἡμῶν ὄντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀναγκασθέντας γενέσθαι μετ' ἐκείνων.⁸ Καὶ ταῦτα ἐπράξαμεν Πλαταιέας μόνους λαβόντες Βοιωτῶν συναγωνιστάς, οὓς οὐ πολὺν χρόνον διαλιπόντες Λακεδαιμόνιοι, χαριζόμενοι Θηβαίοις, ἐκπολιορκήσαντες ἅπαντας ἀπέκτειναν, πλὴν τῶν ἀποδράναι δυνηθέντων· περὶ οὓς ἡ πόλις ἡμῶν οὐδὲν ὁμοία γέγονεν ἐκείνοις. Οἱ μὲν γὰρ περὶ τε τοὺς εὐεργέτας τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοὺς συγγενεῖς τοὺς αὐτῶν,

§ 35. 2. Τοὺς ἄνδρας τούτους.) Ἐν τῇ ἑμῇ γράφεται, Τοὺς ἄνδρας τοιούτους· καὶ ἴσως ἦν ἡ γνησία γραφή, Τοὺς ἄνδρας τοὺς τοιούτους, ἢ, Τοὺς τοιούτους ἄνδρας. Λέγει δὲ, Ἀγαμέμνονα, Μενέλαον, καὶ Νέστορα· περὶ τούτους γὰρ ἐξημάρτανον, οἱ τὰς ἐνεγκαμένους αὐτοὺς πόλεις καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν ἀναστάτους ποιοῦντες. — 3. Ἐκ τῶν αὐτῶν.) Ἑλλειπτικῶς τοῦ, Τόπων. — 4. Τούτους... αἵσπερ ἐκείνους.) Τοὺς Ἀργείους καὶ Μεσσηνίους, τοὺς μεθ' αὐτῶν στρατεύσαντας, ἐπεθύμησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι ταῖς αὐταῖς περιβαλεῖν συμφοραῖς, αἷς περιέβαλον τοὺς προτέρους Ἀργεῶν καὶ Μεσσηνίων οἰκήτορας, ἀναστάτους αὐτοὺς ποιήσαντες. — 5. Οὐ πρότερον ἐπαύσαντο.) Προσυπακουστέον ἐκ τῶν ἀνωτέρω τὸ, Ἐπίθυμοῦντες συμφοραῖς περιβαλεῖν. — 6. Ἀργείοις δ' ὑπὲρ... πολεμοῦσιν.) Τὸ παρ' ἅπασιν, Ἀργεῖοι, ἔτρεψα θαρρόντως εἰς τὸ κατὰ δοτικὴν, Ἀργείοις, Οὕτω γὰρ εἶναι γαρπτεῖον μαρτυρεῖ οὐ μόνον ἡ ἀπόδοσις πρὸς τὸ, Μεσσηνίους μὲν, ἀλλὰ

καὶ τὰ πρόσθεν (§ 16.) εἰρημμένα παραβαλλόμενα τοῖς ἐνθάδε. — 7. Μετ' αὐτῶν.) Ἐτρεψα τὸ, Μεθ' ἡμῶν, εἰς τὸ, Μετ' αὐτῶν, τούτεστι, Μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι στρατοπεδευσάμενοι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Πλαταιέων διὰ τὸ ἐπαγόμενον προτοπροσώπως, ἠλευθερώσαμεν. Ἔστι δὲ παράδειγμα τῆς συγχύσεως τοῦ, Ἡμῶν, μετὰ τοῦ, Αὐτῶν, καὶ παρὰ τῷ Λυσία (Δήμ. καταλύσ. ἀπολογ. σελ. 770, ἐκδ. Ρεῖσκ.) Οἱ δὲ πρὸ ἡμῶν, Τὸ, Μεθ' ἡμῶν, εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἀναφέροντες, καὶ τὸ, Στρατοπεδευσάμενοι, εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, τὸ, ἠλευθερώσαμεν, εἰρησθαί φατιν ἀντὶ τοῦ ἠλευθερώθησαν μεθ' ἡμῶν, πάννυ βεβιασμένως, ἔμοι δοκεῖν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς γραφῆς· περὶ δὲ τῆς Πλαταιέων συμμαχίας τε καὶ πίστεως ταύτης, ἔστιν ἀναγνῶναι καὶ τὰ τῷ Λυσία ἐν τῷ Ἐπιταφίᾳ, καὶ τὰ τῷ Δημοσθένει ἐν τῷ κατὰ Νεκίαν εἰρημμένα. — 8. Μετ' ἐκείνων.) Μετὰ τῶν

τά τοιαῦτα ἐξαμαρτάνειν ἐτόλμησαν· οἱ δ' ἡμέτεροι, Μεσσηνίων μὲν τοὺς διασωθέντας εἰς Ναύπακτον⁹ κατέωκισαν, Πλαταιέων δὲ τοὺς περιγενομένους,¹⁰ πολίτας ἐποίησαντο, καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς ἀπάντων μετέθεσαν, ὥστ', εἰ μηδὲν ἔχοιμεν ἄλλο περὶ ταῖν πόλεσιν εἰπεῖν, ἐκ τούτων ῥάδιον εἶναι καταμαθεῖν τὸν τρόπον ἐκατέρας αὐτῶν, καὶ ποτέρα πλείους πόλεις καὶ μείζους ἀναστάτους πεποίηκεν.

§ 36. Λισθάνομαι δὲ πάθος μοι συμβαίνειν ἐναντίον τοῖς δλίγω πρότερον εἰρημένοις· τότε μὲν γὰρ εἰς ἄγνοιαν καὶ λήθην ἐνέπεσον νῦν δ' οἶδα σαφῶς ἐμαυτὸν οὐκ ἐμμένοντα τῇ πρᾶξί τῇ περὶ τὸν λόγον, ἣν εἶχον, ὅτ' ἡρχόμεν γράφειν αὐτὸν, ἀλλὰ λέγειν ἐπιχειροῦντα ταῦτα, περὶ ὧν οὐκ ὠρόμην ἐρεῖν, θρασύτερόν τε διακείμενον ἢ κατ' ἐμαυτὸν, ἀκρατῇ τε γιγνόμενον ἐνίων· λέγω δὲ, διὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰπεῖν ἐπιβρέοντων.² Ἐπειδὴ περ οὖν ἐπελήλυθέ μοι τὸ παρρησιάζεσθαι, καὶ λέλυκα τὸ στόμα, καὶ τοιαύτην τὴν ὑπόθεσιν ἐποιήσαμην, ὥστε μήτε καλὸν εἶναι, μήτε δυνατόν, παραλιπεῖν τὰς τοιαύτας πράξεις, ἐξ ὧν οἷόν τ' ἔστιν ἐπιδεικνύναι πλείονος ἀξίαν τὴν πόλιν γεγεννημένην ἡμῶν περὶ τοὺς Ἕλληνας τῆς Λακεδαιμονίων, οὐ κατασιωπητέον οὐδὲ περὶ τῶν ἄλλων κακῶν τῶν οὕτω μὲν εἰρημένων, ἐν δὲ τοῖς Ἕλλησι γεγεννημένων· ἀλλ' ἐπιδεικτέον τοὺς μὲν ἡμετέρους ὀψιμαθεῖς αὐτῶν γεγεννημένους, Λακεδαιμονίους δὲ τὰ μὲν πρώτους, τὰ δὲ μόνους ἐξημαρτηκότας.

§ 37. Πλείστοι μὲν οὖν κατηγοροῦσιν ἀμφοῖν ταῖν πόλεσιν,²

Περσῶν. — 9. Ναύπακτον.) Πόλις παρὰ θάλασσαν Λοκρῶν, τῶν ἐπικαλουμένων Οὐζολῶν, τανῦν Ἐπακτος ὀνομαζομένη. Καὶ σημειῶσαι τὴν βάρβαρον τροπὴν τῆς διφθόγῃς εἰς τὸ ε, καὶ τὴν ἔτι βαρβαρωτέραν ἀφαίρεισιν τοῦ ἀρχικοῦ στοιχείου, ἣν ἔπαθε καὶ τῆς Νάξου νήσου τοῦνομα, Ἀξίας ἐπὶ τοῦ παρόντος καλουμένης. — 10. Περιγενομένους.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, καθὰ καὶ Ἀάγλιος ἐξ ἑτέρου, ἀντὶ τοῦ, παραγενομένους. Συνῆκε δὲ καὶ ὁ Οὐδάλριος τὴν τῆς γραφῆς ἀμαρτίαν.

§ 36. 2. Ἀκρατῇ τε γιγνόμενον ἐνίων· λέγω δὲ, διὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰπεῖν ἐπιβρέοντων.) Λαίπουσιν αἱ δύο λέξεις, λέγω δὲ, ἐν τινι τῶν ἀρχαίων ἀντιγράφων· ἐν τῷ ἐμῷ δὲ φέρεται, λέγω, μόνον δίχα τοῦ συνδέσμου. Συνῆκε δὲ καὶ Οὐδάλριος εἰς οὐδὲν δεῖον ὥδε γεγράφθαι τὸ διασαφητικὸν τοῦτο, λέγω δὲ· οὐδεμίαν γὰρ τοιαύτην χρῆσαν πληροῖ,

οἶαν τὸ ἀνωτέρω (§ 35.) εἰρημένον, «λέγω δὲ περὶ Ἀργείων κτλ.» Ἰσως οὖν τρεπτόν εἰς τὸ, λέγων, συνάπτοντας τοῖς προηγουμένοις, ἐν ᾗ, «Ἀκρατῇ τε γιγνόμενον ἐνίων λόγων,» διὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰπεῖν ἐπιβρέοντων. Καὶ τὸ ἀπαρέμεινον δὲ, εἰπεῖν, ὁβελιστὸν ἔμοιγε δοκεῖ, τοῦτο μὲν, ὅτι ἔοικε γραφικῶς ἡμαρτῆσθαι διὰ τὴν πρὸς τὴν ἐπομένην πρόθεσιν ὁμοιότητα, τοῦτο δὲ, ὅτι οὐδὲ Ἕλληνικὸν ἴσως τὸ, «ἐπιβρέοντων εἰπεῖν· οὐδὲ γὰρ, Ἐπιβρέει εἰπεῖν, φαίνεται ἂν· ἡ γραπτέον, τῶν εἰπεῖν ἔτι γ' ἐνόησαν, ἢ (παραπλησίως τοῖς ἐξῆς σελ. 273.) τῶν εἰπεῖν ἐπειγόντων.

§ 37. 2. Ἀμφοῖν ταῖν πόλεσιν.) Τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, Ἀμφοῖν ταῖν πόλεσιν, μετ' ἀρσενικοῦ ἄρθρου, καθὰ καὶ τῶν πρὸ ἐμοῦ ἑτέρον ἐν· καὶ ἴσως τοιαύτην ἔχρην εἶναι τὴν γραφὴν, ἀκατάλληλον μὲν, Ἀττικωτέραν δὲ· ἐπεὶ καὶ τὴν ὀνο-

ὅτι, προσποιούμεναι³ κινδυνεῦσαι πρὸς τοὺς βαρβάρους ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, οὐκ εἶασαν τὰς πόλεις αὐτονόμους εἶναι, καὶ διοικῆσαι τὰ σφέτερόν αὐτῶν, ὅπως ἐκάστη συνέφερεν, ἀλλ' ὥσπερ αἰχμαλώτους εἰληφῆναι, διελόμεναι,⁴ κατεδουλώσαντο πάσας αὐτάς, καὶ παραπλήσιον ἐποίησαν τοῖς παρὰ μὲν τῶν ἄλλων τοὺς οἰκέτας εἰς ἐλευθερίαν ἀφαιρομένοις, σφίσι δ' αὐτοῖς δουλεύειν ἀναγκάζουσι.

§ 38. Τοῦ δὲ λέγεσθαι ταῦτα, καὶ πολὺ πλείω, καὶ πικρότερα τούτων, οὐχ ἡμεῖς αἴτιοι γεγόναμεν, ἀλλ' οἱ νῦν μὲν ἐν τοῖς λεγομένοις ἡμῖν ἀντιτεταγμένοι, τὸν δ' ἄλλον χρόνον ἐν τοῖς πραττομένοις ἅπασι. Τοὺς μὲν γὰρ ἡμετέρους προγόνους οὐδεὶς ἂν ἐπιδείξειεν, ἐν τοῖς ἐπέκεινα χρόνοις τοῖς ἀναριθμήτοις, οὐδεμιᾶς πόλεως, οὔτε μείζονος, οὔτε ἐλάττονος ἄρχειν ἐπιχειρήσαντας. Λακεδαιμονίους δὲ πάντες ἴσασιν, ὅφ' οὐπὲρ εἰς Πελοπόννησον εἰσῆλθον, οὐδὲν ἄλλο πράττοντας, οὐδὲ βουλευομένους, πλὴν ὅπως μάλιστα μὲν ἀπάντων ἄρξουσιν· εἰ δὲ μὴ, Πελοποννησίων. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς στάσεις, καὶ τὰς σφαγὰς, καὶ τὰς² τῶν πολιτειῶν μεταβολὰς, ἐκεῖνοι μὲν ἂν φανείεν ἅπασας τὰς πόλεις, πλὴν ὀλίγων, μεστὰς πεποικηκότες τῶν τοιούτων συμφορῶν, καὶ νοσημάτων· τὴν δ' ἡμετέραν πόλιν, οὐδεὶς ἂν εἰπείν³ τολμήσειε πρὸ τῆς ἀτυχίας τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ γενομένης, ὡς τοιοῦτον ἐν τοῖς συμμάχοις τι διαπεπραγμένη [ἦν].⁴ Ἀλλ', ἐπειδὴ Λακεδαιμόνιοι κύριοι καταστάντες τῶν Ἑλλήνων, πάλιν ἐξέπιπτον ἐκ τῶν πραγμάτων ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς, στασιαζουσῶν τῶν ἄλλων πόλεων, δύο ἢ τρεῖς τῶν στρατηγῶν τῶν ἡμετέρων (οὐ γὰρ [ἂν] ἀποκρύψαιμι⁵ τέληθές) ἐξήμαρτον περὶ τινὰς αὐτῶν, ἐλπίζοντες,

μαστὴν ἀρτενικῶς ἐκφέρουσιν οἱ Ἀττικοί, τῷ πόλει, λέγοντες. — 3. Προσποιούμεναι.) Οὕτως ὁ Λάγλιος ἐκ διορθώσεως Οὐλόφριου, καὶ ἐνδὲς τῶν ἀντιγράφων, ἀντὶ τοῦ, Προσποιούμενοι. — 4. Διελόμεναι.) Αἱ μὲν γὰρ ἦσαν ὑπὸ Λακεδαιμονίοις τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, αἱ δὲ ὑπ' Ἀθηναίοις, ὡς προσελέχθη ἐν τῷ Πανηγυρικῷ. (§ 2.)

§ 38. 2. Καὶ τὰς στάσεις, καὶ τὰς σφαγὰς καὶ τὰς κ. τ. λ.) Εἰς ὑπόνοον μὲν ἐξῶθεν φράσιν ἀναφέρονται αἱ αἰτιατικαὶ αὗται τὴν, ἵνα μνημονεύσω, ἢ τινα τοιαύτην ἐτέραν. — 3. Οὐδεὶς ἂν εἰπείν.) Ἐν τῷ ἐμῷ φέρεται κακῶς, Οὐδεὶς ἂν ἀντιπείν. Σημειοῦσθαι δὲ τοῦτο διὰ τὰ ἐν τοῖς πρότερον (σελ. 186), εἰρημένα μοι καὶ γὰρ οἱ ἀντιγραφεῖς, ὅτε μὲν παραλείπουν τὸν δυνητικόν, πλανόμενοι ὑφ' ἐπομένης προθέσεως τῆς Ἀνά, ἢ τῆς Ἀντί, ὅτε δὲ

τούτων ἐκατέραν κακῶς προστιθέασι, διὰ προηγησάμενον δυνητικόν, ἢ κατάληξιν πληθυντικοῦ τρίτου προσώπου ῥήματος τῶν ἀορίστων, ἢ τῶν ἐνικῶν αἰτιατικῶν τῶν εἰς α, ἢ εἰς ας ὀνομάτων. — 4. Διαπεπραγμένη ἦν.) Ἀπεκατέστησα τὸ τῶν ἀρχαίων ἐκδόσεων Διαπεπραγμένη, ὅπερ Οὐλόφριος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν, δυσὶν ἀντιγράφοις (οἷς συνάδει καὶ τὸ ἐμὸν) πεισθέντες, ἔτρεψαν εἰς τὸ Διαπεπραγμένην προσέθηκα δὲ καὶ τὸ ὑπαρκτικὸν ῥήμα. Εἰ δὲ προαιρῇ τὴν αἰτιατικὴν, τηλικαῦτα διάγραφε τὸ ἀφηγηματικόν. Ὡς. Συνῆκε δὲ καὶ Οὐλόφριος τὸ ἀκατάλληλον τῆς συντάξεως, παραινῶν γράφειν, Ὡς εἴη τοιοῦτον ἐν τοῖς συμμάχοις τί διαπεπραγμένη. — 5. Οὐ γὰρ ἂν ἀποκρύψαιμι.) Προσέθηκα τὸν δυνητικόν, ἀπαιτούσης αὐτὸν πάντως τῆς τῶν δοκίμων χρήσεως ἢ γὰρ οὕτω γραπτέον· ἢ κατὰ μέλλοντα ὀρι-

ἢν μιμήσωνται τὰς Σπαρτιατῶν πράξεις, μᾶλλον αὐτὰς δυνήσασθαι κατασχεῖν. Ὅστε δίκαιως ἐκείνοις μὲν ἅπαντες⁶ ἐγκαλέσαιμεν, ὡς ἀρχηγούς γεγενημένοις, καὶ διδασκάλοις τῶν τοιούτων ἔργων, τοῖς δὲ ἡμετέροις,⁷ ὥσπερ τῶν μαθητῶν τοῖς ὑπὸ τῶν ὑπισχνουμένων ἐξηπατημένοις, καὶ διημαρτηκόσι τῶν ἐλπίδων, εἰκότως ἂν συγγνώμην ἔχοιμεν.

§ 39. Τὸ τοίνυν τελευταῖον, ὃ μόνον καθ' αὐτούς² ἔπραξαν, τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι, κοινῆς ἡμῖν τῆς ἔχθρας ὑπαρχούσης τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους, καὶ τοὺς βασιλέας αὐτῶν, ἡμεῖς μὲν ἐν πολέμοις πολλοὶς γιγνόμενοι, καὶ μεγάλας συμφοραῖς ἐνίοτε περιπίπτοντες, καὶ τῆς χώρας ἡμῖν θαμνὰ πορθουμένης, οὐδεπώποτε ἀπεβλέψαμεν πρὸς τὴν ἐκείνων φιλίαν καὶ συμμαχίαν, ἀλλ', ὑπὲρ ὧν τοῖς Ἕλλησιν ἐπεδούλευσαν, μισοῦντες αὐτοὺς διετελέσαμεν μᾶλλον, ἢ τοὺς ἐν τῷ παρόντι κακῶς ἡμᾶς ποιοῦντας; Λακεδαιμόνιοι δὲ, οὔτε πάσχοντες κακὸν οὐδὲν, οὔτε μέλλοντες, οὔτε δεδιότες, εἰς τοῦτο ἀπληστίας ἦλθον, ὥστ' οὐκ ἐξήρκεσεν αὐτοῖς ἔχειν τὴν κατὰ γῆν ἀρχήν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ θάλατταν δύναμιν οὕτως ἐπεθύμησαν λαβεῖν, ὥστε κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοὺς τε συμμάχους τοὺς ἡμετέρους ἀρίστασαν, ἐλευθερώσειν αὐτοὺς ὑπισχνούμενοι, καὶ βασιλεῖ περὶ φιλίας διελέγοντο, καὶ συμμαχίας, παραδῶσειν αὐτῷ φάσκοντες ἅπαντας τοὺς ἐπὶ τῆς Ἀσίας οἰκοῦντας. Πίστεις δὲ δόντες τούτων ἀμφοτέροις,³ καὶ καταπολεμήσαντες ἡμᾶς, οὓς μὲν ἐλευθερώσειν ὡμολόγησαν, κατεδουλώσαντο μᾶλλον, ἢ τοὺς Εἰλωτας, βασιλεῖ δὲ τοιαύτην χάριν ἀπέδοσαν, ὥστ' ἔπεισαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κῦρον, ὄντα νεώτερον, ἀμφισβητεῖν τῆς βασιλείας, καὶ στρατόπεδον αὐτῷ συναγαγόντες, καὶ Κλέαρχον στρατηγὸν ἐπιστήσαντες, ἀνέπεμψαν ἐπ' ἐκεῖνον. Ἀτυχήσαντες δ' ἐν τούτοις, καὶ γνωσθέντες ὧν ἐπεθύμουν,⁴ καὶ μισηθέντες ὑπὸ

στικόν, Οὐ γὰρ ἀπακρύφομαι. — 6. Ἐκείνοις μὲν ἅπαντες κ. τ. λ.) Κἀνταῦθα ἔγραψ' ἂν μετὰ τοῦ δυνητικοῦ, Ἐκείνοις μὲν ἂν ἅπαντες, ἢ, Ἐκείνοις μὲν ἅπαντες ἂν, εἰ μὴ διὰ τὸν ἐπαγόμενον ἕτερον ἐν τῷ Εἰκότως ἂν συγγνώμην ἔχοιμεν. ὃν καὶ τῷ πρώτῳ μέρι τῆς περιόδου συνυπακούειν ἔξεστι. — 7. Τοῖς δὲ ἡμετέροις.) Παρ' ἅπασιν φέρεται, Τοῖς μέντοι ἡμετέροις, πλὴν τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου καὶ τοῦ παρὰ τῷ Λαγγίῳ, ἐν οἷς γράφεται, Τοῖς μὲν δὲ ἡμετέροις. Ἐκ ταύτης τῆς γραφῆς πιθανῶς εἴκαθεν ὁ Λάγγιος γραπτέον εἶναι, Τοῖς δὲ ἡμετέροις.

§ 39. 2. Μόνον καθ' αὐτούς.) Πλεο-

νάζει τὸ, Μόνον καὶ εἶχε προσγεγράφαι ὑπὸ τίνος ὡς ἐξήγησις τοῦ, Καθ' αὐτούς. — 3. Πίστεις δὲ δόντες τούτων ἀμφοτέροις κ. τ. λ.) Ἐτερεῖα τὸ παρ' ἅπασιν ἀδιανοήτως γραφόμενον, Ἀμφοτέροι, εἰς τὸ, Ἀμφοτέροις. Ὁ νοῦς, Πίστεις δόντες ἀμφοτέροις, ἤρουν τοῖς δ' ἡμετέροις συμμάχοις τοῦ ἐλευθερώσειν αὐτοὺς, καὶ τῷ Περσῶν βασιλεῖ τοῦ παραδῶσειν αὐτῷ τοὺς ἐπὶ τῆς Ἀσίας οἰκούντας, ἀμφοτέρους ἐξηπάτησαν, τοὺς μὲν συμμάχους ἡμῶν, ἀντὶ τοῦ ἐλευθερώσειν, καταδουλωσάμενοι, τὸν δὲ βασιλέα, ἀντὶ τοῦ παραδοῦναι τοὺς ἐπὶ τῆς Ἀσίας οἰκοῦντας αὐτῷ, τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἐπιχειρήσαντες ἀφελῆσαι. — 4. Γνωσθέντες ὧν ἐπεθύμουν.) Κατὰ δὲ λαοί

πάντων, εἰς πόλεμον καὶ ταραχὰς τοσαύτας κατέστησαν, ὅσον εἰκὸς τοὺς περὶ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς βαρβάρους ἐξημαρτηκότας. Περὶ ὧν οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ πλείω λέγοντα διατρίβειν, πλὴν ὅτι κατανουμαχηθέντες ὑπὸ τε τῆς βασιλείας δυνάμεως, καὶ τῆς Κόωνος στρατηγίας, τοιαύτην ἐποίησαντο τὴν εἰρήνην, ἥς οὐδεὶς ἂν ἐπιδείξειεν, οὔτ' αἰσχίῳ ποτὲ γενομένην, οὔτ' ἐπονειδιστοτέραν, οὔτ' ὀλιγωροτέραν τῶν Ἑλλήνων, οὔτ' ἐναντιωτέραν τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τινων περὶ τῆς ἀρετῆς τῆς Λακεδαιμονίων. Οἵτινες, ὅτε μὲν [αὐτοὺς] ὁ βασιλεὺς δεσπότης⁵ τῶν Ἑλλήνων κατέστησεν, ἀφελέσθαι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ τὴν εὐθαιμονίαν ἅπασαν ἐπεχείρησαν· ἐπειδὴ δὲ⁶ κατανουμαχήσας ταπεινοὺς ἐποίησεν, οὐ μικρὸν μέρος αὐτῷ παρέδωκαν, ἀλλὰ πάντας τοὺς τὴν Ἀσίαν οἰκοῦντας, διαρρήδην γράψαντες χρῆσθαι τοῦθ' ὅ,τι ἂν αὐτὸς βούληται. Καὶ οὐκ ἡσχύνθησαν τοιούτους ποιοῦμενοι τὰς ὁμολογίας περὶ ἀνδρῶν, οἷς χρώμενοι συμμάχοις ἡμῶν τε περιεγένοντο, καὶ τῶν Ἑλλήνων κύριοι κατέστησαν, καὶ τὴν Ἀσίαν ἅπασαν ἥλπισαν κατασχεῖν. Ἀλλὰ τὰς τοιαύτας συνθήκας αὐτοὶ τ' ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῖς σφετέροις αὐτῶν ἀνέγραψαν, καὶ τοὺς συμμάχους ἠνάγκασαν.⁷

§ 40. Τοὺς μὲν οὖν ἄλλους, οὐκ οἶμαι πράξεων ἐτέρων ἐπιθυμήσειν ἀκούειν, ἀλλ' ἐκ τῶν προειρημένων ἱκανῶς μεμαθηκέναι νομίζω,² ὅποια τις ταῖν πόλεσιν ἑκατέρα περὶ τοὺς Ἕλληνας γέγονεν. Ἐγὼ δὲ οὐχ οὕτω τυγχάνω διακείμενος, ἀλλ' ἡγοῦμαι τὴν ὑπόθεσιν, ἣν ἐποίησάμην, ἄλλων τε πολλῶν προσδεῖσθαι λόγων, καὶ μάλιστα τῶν ἐπιπιδεινόντων τὴν ἄνοιαν τῶν ἀντιλέγειν τοῖς εἰρημένοις ἐπιχειρησάντων, οὓς οἶμαι ῥαδίως εὐρήσειν.

§ 41. Τῶν γὰρ ἀποδεχομένων ἀπάσας τὰς Λακεδαιμονίων πράξεις, τοὺς μὲν βελτίστους αὐτῶν ἡγοῦμαι, καὶ πλείστον νοῦν ἔχοντας, τὴν μὲν Σπαρτιατῶν πολιτείαν ἐπαινέσσεσθαι, καὶ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν περὶ αὐτῆς, ἥνπερ πρότερον, περὶ δὲ τῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας πεπραγμένων, ὁμολογήσειν τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις· τοὺς δὲ φαυλοτέρους οὐ μόνον τούτων ὄντας, ἀλλὰ καὶ τῶν πολλῶν, καὶ περὶ μὲν ἄλλου πράγματος οὐδενὸς ἂν οἶους τε γενομένους ἀνεκτῶς εἰπεῖν, περὶ δὲ Λακεδαιμονίων οὐ δυναμένους

γεγονότες τίνων πραγμάτων ἐπεθύμουν, ὡς ἐξηγήσατο ὁ Ἀάγγλιος. Μήποτε δὲ ἐγγράπτο, Γνωσθέντες ἐξ ὧν ἐπεθύμουν, ταυτέστι, Κατάδηλοι γεγονότες, οἵτις ἦσαν ἐξ ἐκείνων, ὧν ἐπεθύμουν. — 5. Ὅτε μὲν αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς δεσπότης (κ. τ. λ.) Προσέθηκε τὴν ἀντανουμίαν ἐκ παλαιότητος· Οὐλορίου ἀναφέρεται δὲ εἰς τοὺς

Λακεδαιμονίους. — 6. Ἐπειδὴ δέ.) Οὕτως ὁ Ἀάγγλιος ἐξ ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ, ἐπεὶ δέ. — 7. ἠνάγκασαν.) Ἀναγράφαι δηλονότι ἐλάστους ἐν τοῖς παρ' αὐτοῖς ἱεροῖς, ὥσπερ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀνέγραφαν ἐν τοῖς αὐτῶν.

§ 40. 2. Νομίζω.) Εἰς τοῦτο ἔτρεψα τὸ Νομίζω.

σιωπᾶν, ἀλλὰ προσδοκῶντας, ἣν ὑπερβάλλοντας τοὺς ἐπαίνους περὶ ἐκείνων ποιῶνται, τὴν αὐτὴν λήψεσθαι δόξαν τοῖς ἀδρότεροις² αὐτῶν, καὶ πολὺ βελτίοσιν εἶναι δοκοῦσι, τοὺς δὲ τοιοῦτους,³ ἐπειδὴ αἰσθῶνται τοὺς τόπους ἅπαντας προκατειλημμένους, καὶ μηδὲ πρὸς ἐν ἀντειπεῖν ἔχουσι τῶν εἰρημένων, ἐπὶ τὸν λόγον οἶμαι τρέφεσθαι τὸν περὶ τῶν πολιτειῶν, καὶ παραθέντας τάκει⁴ καθεστῶτα τοῖς ἐνθάδε, καὶ μάλιστα τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν πειθαρχίαν, πρὸς τὰς παρ' ἡμῖν ἐλιγωρίας, ἐκ τούτων ἐγκωμιάσειν τὴν Σπάρτην.

§ 42. Ἦν δὴ τοιοῦτο² ἐπιχειρῶσι ποιεῖν,⁵ προσήκει τοὺς εὐφρονούντας ληρεῖν νομίζειν αὐτούς. Ἐγὼ γάρ ὑπεθέμην οὐχ ὡς περὶ τῶν πολιτειῶν διαλεξόμενος, ἀλλ' ὡς⁶ ἐπιδείξων τὴν πόλιν ἡμῶν πολὺ πλείονος ἀξίαν, ἢ τὴν Λακεδαιμονίαν, περὶ τοὺς Ἑλληνας γεγεννημένην. Ἦν μὲν οὖν ἀναιρῶσι τι τούτων, ἢ πράξεις ἐτέρας κοινὰς λέγωσι, περὶ ἃς ἐκεῖνοι βελτίους ἡμῶν γεγονόασιν, εἰκότως ἂν ἐπαινῶν τυγχάνοιεν. Ἦν δὲ λέγειν ἐπιχειρῶσι, περὶ ὧν ἐγὼ μηδεμίαν μνείαν ἐποίησάμην, δικαίως ἂν ἄψαιιν ἀναισθητῶς ἔχειν δοκοῖεν.

§ 43. Οὐ μὴν ἀλλ', ἐπειδὴ περ αὐτοὺς οἶμαι² τὸν λόγον τὸν

§ 41. 2. Τοῖς ἀδρότεροις.) Τοῖς ἐπισημοτέροις τῶν ἐπαινουμένων Λακεδαιμονίους: μετ' ἐνέχθη δὲ ἡ λέξις ἀπὸ τῶν ἀδρῶν σωμάτων, ὃ ἐστὶ τῶν μεγάλων, εὐτραφῶν, παχέων, ἢ ἰσχυρῶν ὃ δὲ Ἑτυμολόγος (σελ. 18) ἐξηγεῖται τὸ, Ἄδρῶς, διὰ τοῦ ἐν τῇ συνήθειᾳ, Χονδρός. Παρ' ἡμῶν δὲ νῦν τὸ μὲν Ἄδρῶς οὐλέτι σώζεται· χρώμεθα δὲ τῇ συγγενεῖ καὶ συστοίχῳ αὐτοῦ, Ἄδρῶς, ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ Τραχίς· ἐπεὶ τοιοῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰσὶ τὰ μὴ λεπτά, ἀλλὰ παχέα ἢ χονδρά. Διὸ καὶ τὰ ἐρεϊκτὰ ὄσπρια, ἅπερ ἡ συνήθεια Χονδροκοπανισμένα, ἢ Χονδροκαμένα, καλεῖ, οἱ ἐπὶ Εὐσταθίου (Ἰλιάδ. Ν, σελ. 941), Ἀδράλεστα ἔλεγον. Ὅτι δὲ καὶ τὸ, Ἀδρῶς, τῆς ἀρχαίας ἐστὶ φωνῆς, καθάπερ τὸ, Ἀδρῶς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ὅτι καὶ ἀναλογώτερον ὑπάρχει τοῦ Ἀδρῶς, ῥάδιον καταμαθεῖν ἐκ τοῦ παραγώγου ῥήματος, Ἀδρύνω, παραπλησίως σχηματισθέντος τοῖς, Βαρύνω, Παχύνω, Ταχύνω, κ. τ. λ. πέρα τὸ Βαρῶς, Παχῶς, Ταχῶς. Καὶ ταῦτα μὲν, ἕνεκα τοῦ δεῖξαι καὶ πάλιν, ὅσον ἔχει τὸ χρήσιμον ἢ καθωμολημένην ἡμετέρα φωνή οὕτη εἰς τὴν μετὰ λογισμοῦ τῆς προγοακῆς γλώττης ἐρευνᾶν τε καὶ μάθησιν· γινώσκωμεν δὲ ἐπὶ τὸν Ἰσοκράτην. — 3.

Τοὺς δὲ τοιοῦτους.) Ἐτρεψα τὸν, Δὴ, εἰς τὸν, Δὲ, καθὰ φέρεται παρὰ μόνῳ τῷ Οὐολφίῳ ἵσως μὲν τυπογράφων ἁμαρτία, ὡς ὑπέλαθεν ὁ Ἀάγγιος, ἵσως δὲ καὶ οὕτως εὐρόντι, ἢ καὶ προσλομένῳ γράφειν. Ἐστὶ γὰρ ἐπανάληψις τοῦ ἀνωτέρου Δὲ (Τοὺς δὲ φαυλοτέρους), ἣν φιλεῖ ποιεῖν ὁ Ῥήτωρ ἐν ταῖς μακροαῖς τῶν περιόδων, ὡς ἐσημειώσαμεθα ἀλλάχου (σελ. 58). — 4. Τακεῖ.) Τὰ παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις.

§ 42. 2. Τοιοῦτο.) Ἐγγράπτο οἶμαι, τοῦτο, ἢ γοῦν, τοιοῦτόν τι.

§ 43. 2. Οἶμαι.) Μικρῶ πρόσθεν, Οἶμαι, διςσυλλάβως, δις ἐν τῇ αὐτῇ κεφαλαίῳ. (§ 40.) ἐνταῦθα δὲ δις πάλιν τριςσυλλάβως, Οἶμαι, ἐν τῇ αὐτῇ κεφαλαίῳ. Περὶ δὲ τῶν τοιούτων διαφορῶν γραφῶν οὐ μόνον παρ' Ἰσοκράτει, ἀλλὰ παρ' ἅπασιν ὡς εἰπεῖν τοῖς σωζομένοις ἀρχαίοις Ῥήτορσι καὶ συγγραφεῦσιν, εἰ μὲν ἔροιο τοὺς Γραμματικούς, οὐκ ὀνήσουσιν ἀποκρίνασθαι, ὥσπερ τῶν θεῶν αὐτῶν ἀνηκούστες, ὅτι Τὸ μὲν Οἶμαι, ἐπὶ ὁμολογούμενου τίθεται· τὸ δὲ Οἶομαι, ἐπὶ ἀμφιβόλου (Θωμ. Μογιστρ. σελ. 645). Ἐτεροι δὲ (Μοιρ. σελ. 284) τὸ Οἶμαι καὶ Οἶομαι ἀδιαφόρως χρῆσθαι φασὶ τοὺς Ἀττικούς, ἐρ' οὐν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες χρῶνται τῷ Νομίζω.

περί τῶν πολιτειῶν εἰς τὸ μέσον ἐμβαλεῖν, οὐκ ὀκνήσω διαλεχθῆ-
ναι περί αὐτῶν· ὁῖομαι γάρ ἐν αὐτοῖς τούτοις τὴν πόλιν ἡμῶν ἐπι-
δείξειν πλέον διενεγκούσαν, ἢ τοῖς ἤδη προειρημένοις.

§ 44. Καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ με ταύτ' εἰρηκέναι περί ταύτης,
ἣν ἀναγκασθέντες μετελάβομεν, ἀλλὰ περί τῆς τῶν προγόνων, ἧς
οὐ καταφρονήσαντες οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐπὶ τὴν νῦν καθεστῶσαν
ᾠρμησαν, ἀλλὰ περί μὲν τὰς ἄλλας πράξεις, πολὺ σπουδαιοτέραν
[ἐκείνην] προκρίναντες,² περί δὲ τὴν δύναμιν τὴν κατὰ θάλατταν,
ταύτην³ χρησιμωτέραν εἶναι νομίζοντες·⁴ ἣν λαβόντες καὶ ἐπιμε-
ληθέντες οἴοι τ' ἐγένοντο καὶ τὰς ἐπιβουλὰς τὰς Σπαρτιατῶν ἀμύ-
νασθαι, καὶ τὴν Πελοποννησίῳ ἀπάντων ῥώμην,⁵ ὣν κατήπειγε
τὴν πόλιν περί ἐκείνον τὸν χρόνον μάλιστα περιγενέσθαι⁶ πολε-
μοῦσαν. Ὡστ' οὐδεὶς ἀνδραγαθῶς ἐπιτιμήσειε τοῖς ἐλομένοις αὐτήν·
οὐ γὰρ διήμαρτον τῶν ἐλπίδων, οὐδ' ἠγνόησαν οὐδὲν οὔτε⁷ τῶν κα-
κῶν, οὔτε τῶν ἀγαθῶν, τῶν προσόντων ἑκατέρᾳ τῶν δυνάμεων,
ἀλλ' ἀκριβῶς ἤδεσαν τὴν μὲν κατὰ γῆν ἡγεμονίαν ἐπ' εὐταξίας⁸
καὶ σωφροσύνης καὶ πειθαρχίας,⁹ καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων
μελετωμένην, τὴν δὲ κατὰ θάλατταν δύναμιν, οὐκ ἐκ τούτων αὐ-
ξανομένην,¹⁰ ἀλλ' ἐκ τῶν τεχνῶν τῶν περί τὰς ναῦς, καὶ τῶν
ἐλαύνειν αὐτάς δυναμένων, καὶ τῶν τὰ σφέτερα μὲν αὐτῶν ἀπολω-

§ 44. 2. Σπουδαιοτέραν ἐκείνην προ-
κρίναντες.) Ἐξεβρῦν τοῦ χωρίου ἡ ἀν-
τινομία, ἐκείνην, ἣν προσθεῖναι δεῖν
ἔγνωμεν, ἐκ διορθώσεως Αὐγῆρου· προ-
σῆκον γὰρ μᾶλλον τῇ Ἰσοκράτους σαφηνείᾳ
ἔστι τὸ φάναι, Σπουδαιοτέραν ἐκείνην
προκρίναντες, τούτεστι τὴν τῶν προγόνων
πολιτείαν. — 3. Ταύτην.) Τὴν νῦν καθε-
στῶσαν πολιτείαν. Ἐκ διορθώσεως Οὐλο-
φίου τὸ, ταύτην, ἣν ἀπεδέξαντο δ, τ'
Αὐγῆρος καὶ ὁ Λάγλιος, ἀντὶ τοῦ, Αὐτήν.
— 4. Νομίζοντες.) Ἰσως, Νομίσαντες. —
5. Τὴν Πελοποννησίῳ ἀπάντων ῥώμην.)
Ἐκ τοῦ ἔμου ἀντιγράφου, ὃ συνάδουσι
καὶ πολλὰ τῶν πρὸ ἔμου, καὶ αἱ παλαιαὶ
τῶν ἐκδόσεων, καὶ ὁ Λάγλιος, ἀντὶ τοῦ,
τῆς Πελοποννησίῳ ἀπάντων ῥώμης, ὅπερ
ἔοικε διόρθωσις εἶναι τοῦ Οὐλοφίου, πλᾶ-
νηθέντος ὑπὸ τοῦ ἐχομένου Περιγενέσθαι.
Τοῦτο δὲ πρὸς ἐτέραν γέρεσθαι γενικὴν
δηλώσει τὰ αὐτῶν ῥηθησόμενα. — 6.
Ὡν κατήπειγε τὴν πόλιν... περιγενέσθαι.)
Ἐκ τοῦ ἔμου ἀντιγράφου καὶ τοῦ παρὰ
τῷ Λαγλίῳ τὸ, Ὡν, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς
ἄλλοις, Ἡ. Ἔοικε δὲ καὶ τοῦτο διόρθωσις
εἶναι Οὐλοφίου, πλᾶνηθέντος ὑπὸ τοῦ,
Κατήπειγεν, ὅπερ ἐνταῦθα οὐ μεταβι-

τικῶς, ἀλλ' ἀπροσώπως ἐλδεκτέον, κατὰ
τὸ, Ἐδεῖ, Ἐχρῆν, καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἦν ἡ
τοῦ θλου χωρίου ὁ νοῦς τοιοῦτος. Ἦδυ-
νήθησαν οἱ πατέρες ἡμῶν ἀμύνασθαι καὶ
τὰς ἐπιβουλὰς τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ τὴν
ῥώμην τῶν Πελοποννησίῳ ἀπάντων, ὣν
κατήπειγε, τούτεστι, ὣν ἀναγκάσιον ἦν
μάλιστα, κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον τὴν
πόλιν ἡμῶν περιγενέσθαι πολεμοῦσαν.
Ἐχρήσατο δὲ καὶ ἄλλαχού (Πρὸς Φίλιππ.
σελ. 98) τῷ, Κατεπαίγω, ὁ Ῥήτωρ ἀ-
προσώπως, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐλλειπτι-
κῶς. — 7. Οὐδ' ἠγνόησαν οὐδὲν οὔτε
κ. τ. λ.) Τοῦτο τὸ, οὐδὲν, οὔτε ἔν ταῖς
πρὸ τοῦ Οὐλοφίου ἐκδόσεσιν, οὔτε ἔν τῷ
ἔμῳ ἀντιγράφῳ εὔρηται. — 8. Ἐπ' εὐ-
ταξίας.) Ἰσως γραπτέον, ἀπ' εὐταξίας.
Παράθεε τούτοις τὰ ἐκ τοῦ Συμμαχικοῦ
(§ 33.) — 9. Πειθαρχίας.) Γαλ-
λιστὶ Discipline· ὅπερ σημειουσθῶ διὰ
τοῦς μεταφραστὰς τῶν Γαλλικῶν βιβλίων,
ἵνα μὴ, ἐν χρεῖᾳ γενόμενοι τοῦ νόηματος,
τερατώδη τινα καὶ πολλῆς ἀτοπίας με-
στήν λέξιν εἰς τὴν ἡμετέραν εἰσφρήσασι
γλώσσαν. — 10. Οὐκ ἐκ τούτων αὐξαν-
ομένην.) Οὐκ ἐκ τῆς εὐταξίας, σωφροσύνης,
καὶ πειθαρχίας, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων,

λεκότων, ἐκ δὲ τῶν ἀλλοτρίων πορίζεσθαι τὸν βίον εἰθισμένον. Ὡς εἰσπεσόντων εἰς τὴν πόλιν, οὐκ ἄδηλος ἦν, ὅ, τε κόσμος ὁ τῆς πρότερον ὑπαρχούσης πολιτείας λυθησόμενος, ἢ, τε τῶν συμμάχων εὐνοια ταχέως ληφισμένη μεταβολὴν, ὅταν οἷς πρότερον χώρας ἐδίδοσαν καὶ πόλεις, τούτους ἀναγκάζωσι¹¹ συντάξεις καὶ φόρους ὑποτελεῖν, ἢ ἔχωσι μισθὸν διδόναι τοῖς τοιοῦτοις, οἷους ὀλίγοι πρότερον εἶπον. Ἀλλ' ὅμως, οὐδὲν ἀγνοοῦντες τῶν προειρημένων, ἐνόμιζον τῇ πόλει, τηλικαύτῃ μὲν τὸ μέγεθος, τοιαύτῃ δ' ἐχούσῃ δόξαν,¹² λυσιτελεῖν καὶ πρέπειν ἀπάσας ὑπομείναι τὰς δυσχερείας μᾶλλον, ἢ τὴν Λακεδαιμονίων ἀρχήν· καὶ, δυοῖν πραγμάτων προτεινομένων μὴ σπουδαίων,¹³ κρείττω τὴν αἴρεσιν εἶναι τοῦ θεινὰ ποιεῖν ἑτέρους, ἢ πάσχειν αὐτοὺς, ἐνόμισαν, καὶ τοῦ μὴ¹⁴ δικαίως τῶν ἄλλων ἄρχειν μᾶλλον, ἢ φεύγοντας τὴν αἰτίαν ταύτην, ἀδίκως Λακεδαιμονίοις δουλεύειν· ἅπερ ἅπαντες μὲν ἂν οἱ νῦν ἔχοντες ἐλοιτο καὶ βουληθῆεν, ὀλίγοι δὲ τινες τῶν προσποιουμένων εἶναι σοφῶν¹⁵ ἐρωτηθέντες, οὐκ ἂν φήσαιεν. Αἱ μὲν οὖν αἰτίαι, δι' ἃς μετέλαβον τὴν πολιτείαν, τὴν ὑπότινων ψεγομένην, ἀντὶ τῆς ὑπὸ πάντων ἐπαινουμένης, διὰ μακροτέρων μὲν αὐτὰς διῆλθον, αὗται δ' οὖν ἦσαν.

§ 45. Ἦδη δ' ὑπὲρ ὧν τε ὑπεθέμην, καὶ τῶν προγόνων, ποιήσομαι τοὺς λόγους, ἐκείνων τῶν χρόνων ἐπιλαβόμενος, ὅτ' οὐκ ἦν οὔτε δημοκρατίας, οὔτ' ὀλιγαρχίας, ὀνομάζω λεγόμενον, ἀλλὰ μοναρχίαι καὶ τὰ γένη τῶν βαρβάρων, καὶ τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας ἀπάσας, διώκουν. Διὰ τοῦτο δὲ προειλόμην ποιήσασθαι πόρρωθεν τὴν ἀρχήν· πρῶτον μὲν ἡγούμενος προσήκειν τοῖς ἀμφισθητοῦσιν

καθὰ πάλοι τε συνέβαινε, καὶ νῦν ἔτι συμβαίνει τοῖς θαλαττοκρατεῖν γλιχομένοις. Διὸ καὶ ὁ χρυστοῦς Εὐριπίδης, τὴν ναυτικὴν αἰμιττόμενος ἀταξίαν τῶν Ἀθηναίων, ἔλεγεν (Ἑκάβ. 606).

... . . . Ἐν γὰρ μυρίῳ στρατεύματι
Ἀναλκτοπος ὄχλος, ναυτικὴ τ' ἀναρχία,
Κρείσσων πύρος· κακὸς δ' ὁ μὴ τι
δρῶν κακόν.

— 11. Τούτους ἀναγκάζωσι, κ. τ. λ.) Τοὺς συμμάχους δηλονότι· καίπερ ἐν τοῖς πρόσθεν (§ 25) οὐ προσταχθέν ὑπ' Ἀθηναίων, ἀλλ' ἐκόντας τοὺς συμμάχους τοὺς φόρους ὑποτελεῖν, εἰρηκώς. Ἐτημειώσατο ταύτην τὴν ἀντίρρυσιν καὶ Οὐδύφιος. — 12. Τηλικαύτῃ μὲν τὸ μέγεθος, τοιαύτῃ δ' ἐχούσῃ δόξαν.) Ἰσως ἐγγράφω, Τηλικαύτῃ μὲν τὸ μέγεθος οὔσης, κ. τ. λ. — 13. Μὴ σπουδαίων.) Παρ' ἅπασιν γράφεται, καὶ μὴ σπουδαίων, μετὰ τοῦ συνδέσμου, πλὴν τοῦ ἑμοῦ ἀντιγράφου, καὶ τοῦ παρὰ

τῷ ΛαγΓίῳ, ἐν ᾧ φέρεται, Καὶ σπουδαίων, μετὰ τοῦ συνδέσμου μὲν, δίχα γε μὴν τῆς ἀπαγορεύσεως, ᾧ καὶ ἔηλον ὅτι γραπτέον ἀνευ συνδέσμου, μὴ σπουδαίων· πολλάκις γὰρ οἱ ἀντιγραφεῖς συνέχεαν, τὸ, Καὶ, τῷ, Μὴ, οὕτως, ὥστε θάτερον ὑπὸ θάτερον ἢ συνεισαχθῆναι μηδὲν δεόν, ἢ ἀφανισθῆναι. — 14. Καὶ τοῦ μὴ.) Ἀντὶ τοῦ, καὶ τὸ μὴ, οὕτω διορθῶν ἔγραψε κατὰ γενικὴν ὁ Δύγῃρος· ᾧ συνάδειν ἔοικε καὶ τοῦ μὲν ἀντίγραφου, οὕτω γε μὴν, ὡς δυσδιάκριτον εἶναι τὴν γραφὴν, εἴτε τὸ, τοῦ, μετέβαλεν ὁ γράψας εἰς τὸ, Τὸ, εἴτε τοῦτ' εἰς ἐκεῖνο. — 15. Τῶν προσποιουμένων εἶναι σοφῶν.) Εἰς Πλάτωνα τοῦτο ἡνίχθη (οὐ πιθανὸς οἶμαι) εἰκάξει Οὐδύφιος· ἐκεῖνος γὰρ ἔστιν ὁ τὸν Σοκράτην παράγων ἐν τῷ Γοργίᾳ (σελ. 469) λέγοντα, «Εἰ δ' ἀναγκαῖον εἴη, ἠδίκειν, ἢ ἀδικεῖσθαι, εἰοίμην ἂν μᾶλλον ἠδίκεσθαι, ἢ ἀδικεῖν».

ἀρετῆς, εὐθὺς ἀπὸ γενεᾶς διαφέροντας εἶναι τῶν ἄλλων· ἔπειτ' αἰσχυρόμενος, εἰ περὶ ἀνδρῶν ἀγαθῶν μὲν, οὐδὲν δέ μοι προσηκόντων, πλείω διαλεχθεὶς τῶν μετρίων, περὶ τῶν προγόνων τῶν τὴν πόλιν κάλλιστα διοικήσαντων μηδὲ μικρὰν ποιήσομαι μνησίαν, οἱ τοσοῦτον βελτίους ἐγένοντο τῶν τὰς δυναστείας² ἔχοντων, ὅσον περ ἄνδρες οἱ πρῶτάτοι καὶ φρονιμώτατοι διενέγκαεν ἂν Θηρίων τῶν ἀγριωτάτων, καὶ πλείστης ὁμότητος μεστῶν.

§ 46. Τί γὰρ [ἂν] οὐχ εὖροιμεν τῶν ὑπερβαλλόντων ἀνοσιότητι καὶ δεινότητι πεπραγμένον,² ἔν τε ταῖς ἄλλαις πόλεσι, μάλιστα δ' ἐν ταῖς μεγίσταις, καὶ τότε νομιζομέναις, καὶ νῦν εἶναι δοκούσαις; οὐ φόνους ἀδελφῶν,³ καὶ πατέρων,⁴ καὶ ξένων⁵ παμπληθεῖς γεγεννημένους; οὐ σφαγὰς μητέρων;⁶ καὶ μίξεις, καὶ παιδοποιῆας,⁷ ἐξ ὧν ἐτύγχανον αὐτοὶ πεφυκότες; οὐ παίδων βρώσιν⁸ ὑπὸ τῶν οἰκειοτάτων ἐπιβουλεομένην; οὐκ ἐκβολὰς ὧν ἐγέννησαν, καὶ καταποντισμούς,⁹ καὶ τυφλώσεις,¹⁰ καὶ τοσαύτας τὸ πλῆθος κακοποιῆας, ὥστε μηδένα πώποτε ἀπορῆσαι τῶν εἰθισμένων καθ' ἑκάστον ἐνιαυτὸν¹¹ εἰσφέρειν εἰς τὸ θάατρον¹² τὰς τότε γενομένας συμφοράς;

§ 45. 2. Δυναστείας.) Μοναρχίας, ἐνταῦθα· ἡ ὅλην ἐκ τῶν προηγησαμένων.

§ 46. 2. Τί γὰρ ἂν οὐχ εὖροιμεν τῶν ὑπερβαλλόντων ἀνοσιότητι καὶ δεινότητι πεπραγμένον.) Προσέθηκα τὸν, ἂν, λέγοντα μὲν παρ' ἅπασιν, ἀναγκαῖον δ' ἐνταῦθα ὄντα. Διῶρθακα δὲ καὶ τὸ ἐξῆς.... Δεινότητι τῶν πεπραγμένων, παρ' ἅπασιν φερόμενον (πλὴν τοῦ ἑμοῦ ἀντιγράφου ἐν ᾧ ἀνθρώποις μὲν, οὐδὲν δὲ μᾶλλον ὀρθῶς γράφεται, δεινότητι πεπραγμένων), τρέψας εἰς τὸ, δεινότητι πεπραγμένον. Τὸ ἐξῆς, Τί γὰρ ἂν τῶν ὑπερβαλλόντων ἀνοσιότητι καὶ δεινότητι (ἔργων) οὐχ εὖροιμεν πεπραγμένον ἐν τε ταῖς ἄλλαις πόλεσι κ. τ. λ. — 3. Οὐ φόνους ἀδελφῶν;) Τὰ κατὰ τὸν Ἑρσικλέα καὶ Πολυνείκην, τοὺς υἱοὺς Οἰδίποδος, λέγει. — 4. Καὶ Πατέρων.) Αὐτὸν τὸν Οἰδίποδα· ἀλλ' ὅμως οὔτε γνώσκων, οὔτε βουλόμενος, ἀπέκτεινεν οὗτος τὸν πατέρα, Λαῖον. — 5. Καὶ ξένων.) Τὰ περὶ Λυκάονα αἰνίττεσθαι Ἰσοκράτην ὑποπάζει Οἰδύρως· ἀλλ' ἄμεινον ἔμοιγε δοκεῖ, τὸν Ἰφίτιον νοεῖν, τὸν ὑπ' Ἡρακλέους ἀποθανόντα· δι' ἣν ξενοκτονίαν ἀγανακτήσας ὁ Ζεὺς προσέταξεν Ἑρμῇ, λαθεῖντα τὸν Ἡρακλέα πωλῆσαι. Καὶ πωλεῖται τριῶν ταλάντων εἰς Λυδίαν Ἀχλεὶς Ὀμφάλη (Σχόλ. Ὀδυσσ. Φ, 23).

Ἐνδέχεται μέντοι ἀντὶ τοῦ Ξένων, γράφθαι πάλαι, Τέκνων, εἰς Ἡρακλέα καὶ τοῦτο αἰνχθὲν, κτείναντα τὰ ἴδια τέκνα. — 6. Οὐ σφαγὰς μητέρων.) Τὰ κατὰ τὸν Ὁρέστην, τὸν διαχρησάμενον Κλυταιμνήστραν τὴν μητέρα. — 7. Καὶ μίξεις καὶ παιδοποιῆας.) Αὐθις τὰ κατὰ τὸν Οἰδίποδα, τὸν γάμαντα τὴν ἰδίαν μητέρα, καὶ παιδοποιήσάμενον ἐξ αὐτῆς. — 8. Οὐ παίδων βρώσιν κ. τ. λ.) Τῶν τοῦ Θυέστου παίδων, οὓς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀτρεὺς, συγκόψας καὶ ἐψῆσας, παρέθηκεν αὐτῶ. — 9. Καταποντισμούς.) Τὰ περὶ Δανάην ἴσως λέγει, ἣν ὁ πατὴρ Ἀκρίσιος μετὰ τοῦ παιδὸς εἰς λάρνακα βαλὼν, ἔβριψεν εἰς θάλασσαν. — 10. Τυφλώσεις.) Τὰ κατὰ Φινέα λέγει, ὃς ἐτύφλωσε τοὺς ἰδίους παῖδας διαβολῇ μητρικῆς πεισθείς. — 11. Καθ' ἑκάστον ἐνιαυτόν.) Ἐν τῇ ἐμῇ μετὰ τοῦ ἄρθρου, Καθ' ἑκάστον τὸν ἐνιαυτόν. — 12. Εἰσφέρειν εἰς τὸ θάατρον.) Τραγωδίαις ποιεῖν ἐκ τῶν πάλαι γενομένων συμφορῶν. Τούτων δὲ τῶν τραγωιδιῶν εἰσὶν, ὁ Φινεὺς Αἰσχύλου καὶ ὁ Σοφοκλέους, ὁ Θυέστης Σοφοκλέους, καὶ Εὐριπίδου, Ἀτρεὺς ἑκατέρου. Δανάη ἑκατέρου, Οἰδίπους Αἰσχύλου, ἕτερος Εὐριπίδου, Λαῖος Αἰσχύλου, Κλυταιμνήστρα Σοφοκλέους· ὧν οὐ σώζεται πλὴν μικρὸν τι τῆς Εὐριπίδου Δανάης λείψανον. Ε.

§ 47. Ταῦτα δὲ δῆλθον, οὐκ ἐκείνους λοιδορῆσαι βουλόμενος, ἀλλ' ἐπιδείξαι παρὰ τοῖς ἡμετέροις οὐ μόνον οὐδὲν τοιοῦτο γεγεννημένον (τοῦτο μὲν γὰρ ἂν σημεῖον ἦν οὐκ ἀρετῆς, ἀλλ' ὡς οὐχ ὁμοιοί² τὰς φύσεις ἦσαν τοῖς ἀνοσιωτάτοις γεγεννημένοις· δεῖ δὲ τοὺς ἐπιχειροῦντας καθ' ὑπερβολὴν τινὰς ἐπαινέειν, μὴ τοῦτο μόνον ἐπιδεικνύναι, μὴ πονηροὺς ὄντας αὐτοὺς), ἀλλ' ὡς ἀπάσαις ταῖς ἀρεταῖς καὶ τῶν τότε καὶ τῶν νῦν δῆνηγχαν' ἅπερ ἔχοι τις ἂν καὶ περὶ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων εἰπεῖν.

§ 48. Οὕτω γὰρ ὁσῶς καὶ καλῶς, καὶ τὰ περὶ τὴν πόλιν, καὶ τὰ περὶ σφῶς αὐτοὺς, διώκησαν, ὥς περ προσῆκον ἦν τοὺς ἀπὸ Θεῶν μὲν γεγυότας, πρῶτους δὲ καὶ πόλιν οἰκήσαντας,² καὶ νόμοις χρησαμένους, πάντα δὲ τὸν χρόνον ἡσυχηκότας εὐσέβειαν μὲν περὶ τοὺς Θεοὺς, δικαιοσύνην δὲ περὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὄντας δὲ μήτε μιγάδας, μήτ' ἐπὶ ἡλῦδας, ἀλλὰ μόνους αὐτόχθονας τῶν Ἑλλήνων, καὶ ταύτην ἔχοντας τὴν χώραν τροφόν, ἐξ ἧς περ ἔφυσαν, καὶ στέργοντας αὐτὴν ὁμοίως, ὥς περ οἱ βέλτιστοι τοὺς πατέρας καὶ τὰς μητέρας τὰς αὐτῶν, πρὸς δὲ τούτοις οὕτω Θεοφιλεῖς ὄντας, ὥστε, ὃ δοκεῖ χαλεπώτατον εἶναι καὶ σπανιώτατον, εὐρεῖν τινὰς τῶν οἰκῶν τῶν τυραννικῶν καὶ βασιλικῶν, ἐπὶ τέτταρας ἢ πέντε γενεὰς διαμείναντας, καὶ τοῦτο σύμβαιεν³ μόνοις ἐκείνοις. Ἐριχθόνιος μὲν γάρ, ὁ φύς ἐξ Ἡφαιστοῦ καὶ Γῆς, παρὰ Κέκροπος⁴ ἄπαιδος ὄντος ἀρρένων παίδων, τὸν οἶκον, καὶ τὴν βασιλείαν παρέλαθεν· ἐντεῦθεν δ' ἀρξάμενοι⁵ πάντες οἱ γενόμενοι μετ' ἐκείνων, ὄντες οὐκ ὀλίγοι, τὰς κτήσεις τὰς αὐτῶν, καὶ τὰς δυναστείας, τοῖς αὐτῶν παισὶ παρέδοσαν μέχρι Θησέως.

δὲ τῶν σωζομένων εἰπὶν ὁ Σοφοκλῆους Οἰδίπους, ὁ Εὐριπίδου Ὀρέστης, καὶ ἄλλαι ἄλλοις ὀνόμασι τὰ αὐτὰ παριστᾶται πάθῃ.

§ 47. Ἄλλ' ὡς οὐχ ὅμοιοι.) Κακῶς ἐν τοῖς ἀντιγράφοις φέρεται, Ἄλλ' οὐχ ὡς ὅμοιοι. Συγκρίνεται δέ πως ὡς ἡ τοῦ λόγου συνάρτησις.

§ 48. 2. Πρῶτους δὲ καὶ πόλιν οἰκήσαντας.) Τὸ παρ' ἅπασι Πρώτους ἔτρεψα μὴδὲν μελλήσας εἰς τὸ Πρώτους· δι' ἣν δ' αἰτίαν, ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 21) ἡμῶν δεδήλωται. Ἐπιθε καὶ τὸν Πανηγυρικὸν (§ 3 καὶ 4.). Καὶ τὸ, Οἰκήσαντας, δὲ ἴσως τρεπτέον εἰς τὸ, Οἰκίσαντας. — 3. Συμβαίνειν.) Οὕτως ὁ Λάγγιος ἐκ διορθώσεως (ἴσως οὐκ ἀναγκαῖας) Οὐλορίου, καὶ τοῦ παρ' αὐτῷ ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ, Συμβαίνειν. — 4. Παρὰ Κέκροπος.) Ἐτεροι δὲ ἐτέρους δύο βασιλεῖς ἀριθμοῦντι με-

ταῦν Κέκροπος καὶ Ἐριχθονίου περὶ ὧν ἐπιθε τὸν Μεῦρσιον (Βασιλ. Ἀττικ. Α, γ') καὶ μάλιστα τὸν ὑπομνηματίσαντα Γαλιππὶ τὰ Ἀπολλοδώρου (Βιβλ. Γ, Τόμ. Β, σελ. 472, 483, 484) Κλανέριον. — 5. Ἐντεῦθεν δ' ἀρξάμενοι.) Παρ' ἅπασιν γράφεται, ὥς περ καὶ ἐν τῇ ἐμῇ ἀντιγραφῇ, Ἐντεῦθεν ἀρξάμενοι· ὅπερ Οὐλόριος εἰκάκευ πιθανῶς μὲν, οὐκ ἀληθῶς δὲ, τρεπτέον εἶναι εἰς τὸ, Ἐντεῦθεν διαδεξάμενοι. Ἡ δὲ ἡμετέρα διόρθωσις, πρὸς τῷ μὴδὲν ἔχειν περιέργον, καὶ τὴν πρὸς τὸν, Μὲν, ἀνταπόδοσιν ἀπεκατέστησε προαγαγοῦσα τὸν τέως λαυθάνοντα, Δέ. Ἔστι δ' αὐτὴν πιστώσασθαι καὶ ἐκ τοῦ παραπλησίως εἰρημένου τῷ Πλάτῳ ἐν τῷ Πρώτῳ Ἀλκιβιάδῃ (σελ. 121), α' Ἀλλὰ τὰ μὲν τούτων (γένῃ), ἀπ' αὐτῶν ἀρξάμενα, βασιλεῖς εἰσιν ἐκ βασιλέων κ. τ. λ. »

§ 49. Περί οὗ πρὸ πολλοῦ ἂν ἐποιησάμην μὴ διειλέχθαι πρότερον, καὶ τῆς ἀρετῆς,² καὶ τῶν πεπραγμένων αὐτῇ. Πολὺ γὰρ ἂν μᾶλλον ἤρμοσεν ἐν τῇ λόγῳ τῇ περὶ τῆς πόλεως διελθεῖν περὶ αὐτῶν. Ἀλλὰ γὰρ χαλεπὸν ἦν, μᾶλλον δ' ἀδύνατον, τὰ κατ' ἐκείνους ἐπελθόντα τὸν χρόνον εἰς τοῦτον ἀποθέσθαι τὸν καιρὸν, [ὄν] οὐδὲ προϊδεῖν [ἦν] ἐσόμενον.³ Ἐκεῖνα μὲν οὖν ἐάσομεν, ἐπειδὴ πρὸς τὸ παρὸν αὐτοῖς κατεχρησάμην· μιᾶς δὲ μόνον μνησθήσομαι πράξεως, ἣ συμβέβηκε μὴτ' εἰρησθαι πρότερον, μὴτε πεπράχθαι μὴδ' ὑφ' ἐνὸς ἄλλου, πλὴν ὑπὸ Θησέως, σημειὸν τ' εἶναι μέγιστον τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου, καὶ φρονήσεως.

§ 50. Ἐχων γὰρ τὴν βασιλείαν ἀσφαλεστάτην καὶ μεγίστην, ἐν ἣ πολλὰ καὶ καλὰ διαπεπραγμένος ἦν, καὶ κατὰ πόλεμον, καὶ κατὰ διοίκησιν τῆς πόλεως, ἅπαντα ταῦθ' ὑπερῖδε, καὶ μᾶλλον εἴλετο τὴν δόξαν, τὴν ἀπὸ τῶν πόνων καὶ τῶν ἀγόνων εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον μνημονευθησομένην, ἢ τὴν ῥαθυμίαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, τὴν διὰ τὴν βασιλείαν ἐν τῇ παρόντι γιγνομένην. Καὶ ταῦτ' ἔπραξεν, οὐκ ἐπειδὴ, πρεσβύτερος γενόμενος, ἀπολελαυκῶς ἦν τῶν παρόντων ἀγαθῶν· ἀλλ' ἀκμάζων, ὡς λέγεται, τὴν μὲν πόλιν διοικεῖν τῷ πλήθει παρέδωκεν, αὐτὸς δὲ ὑπὲρ ταύτης τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων διετέλει κινδυνεύων.

§ 51. Περί μὲν οὖν τῆς Θησέως ἀρετῆς, νῦν μὲν ὡς οἶόν τ' ἦν ἀνεμνήσαμεν· πρότερον δὲ ἀπάσας αὐτοῦ τὰς πράξεις, οὐκ ἀμελῶς διηλθομεν.² Περί δὲ τῶν παραλαβόντων τὴν τῆς πόλεως διοίκησιν, ἣν ἐκεῖνος παρέδωκεν, οὐκ ἔχω τίνας ἐπαινέτους εἰπὼν, ἀξίως³ ἂν εἶην εἰρηκῶς τῆς ἐκείνων διανοίας. Οἷτινες, ἄπειροι πολιτικῶν ὄντες, οὐ διήμαρτον αἰρούμενοι τῆς ὑπὸ πάντων ἂν ὁμολογηθείσης,⁴ οὐ μόνον εἶναι κοινοτάτης καὶ δικαιοτάτης, ἀλλὰ καὶ συμφωρωτάτης

§ 49. 2. Καὶ τῆς ἀρετῆς.) Ἐκ διορθώσεως Οὐολφίου, καὶ ἐνὸς τῶν ἀντιγράφων, ἦν παρελήφθαι καὶ τίνες τῶν πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ, ἢ τῆς ἀρετῆς, τῶν λοιπῶν ἀντιγράφων, οἷς συνάδει καὶ τὸ ἐμόν. — 3. Τὸν καιρὸν, ὃν οὐδὲ προϊδεῖν ἦν ἐσόμενον.) Ἀποχρώντως οἶμαι παρεμυθησάμην τοῦ χωρίου τὸ ἀσυνάρτητον τῇ προσθήκῃ τοῦ, Ὀν, καὶ τοῦ, ἢν, ὃν τὸ μὲν εἰκὸς ἐκρουῖναι διὰ τὴν πρὸς τὴν τελευταίαν τοῦ, Καιρὸν, ὁμοιότητα, τὸ δὲ, διὰ τὴν πρὸς τὴν τελευταίαν τοῦ Προϊδεῖν συνήχησιν.

§ 51. 2. Πρότερον . . . διηλθομεν.) Ἐκ τῆς τῆς Ἑλένης ἐγκωμίου. — 3. Ἀξίως.) Ἐκ διορθώσεως τοῦ Οὐολφίου, ἀντὶ τοῦ Ἀξίους. — 4. Τῆς ὑπὸ

πάντων ἂν ὁμολογηθείσης.) Παρ' ἅσιν αἱ δύο τελευταῖαι λέξεις, εἰς μίαν συνηρημέναι, γράφονται, Ἀνομολογηθείσης, ὅπερ οὐδὲν ἂν ὦδε σημήνειεν ὅλως, ἢ οὐδὲν ἕτερον ἂν, ἢ ὅτι ἡ δημοκρατία, ἢ γούν ἡ ἰσονομουμένη πολιτεία, ὑπὸ πάντων ὁμολογήθη δικαιοτάτη καὶ συμφωρωτάτη εἶναι. Ἔστι δ' οὐ τοῦθ' ὁ βούλεται λέγειν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἰσοκράτης, ἄλλως τε καὶ ψευδὲς ὃν οὕτως ἀπλῶς ἐκπερόμενον· οὔτε γὰρ ἂν βασιλεῖς ἐπαινέσειαν δημοκρατίαν, καὶ πολλοὶ τῶν ἰδιωτῶν βασιλευσέσθαι μᾶλλον ἔλοιτο, ἢ δημοκρατεῖσθαι. Ἔστιν οὖν τὸ, Τῆς ὑπὸ πάντων ἂν ὁμολογηθείσης, ταύτῃ τῇ, ἢ ὑπὸ πάντων ἂν ὁμολογηθεί, ταυτέστιν, ἢν χρὴ πάντα ὁμολογήσαι

ἅπασι τοῖς χρωμένοις, καὶ ἡδίστης. Κατεστήσαντο γὰρ δημοκρατίαν, οὐ τὴν εἰκῇ πολιτευομένην, καὶ νομιζουσιν τὴν μὲν ἀκολασίαν, ἐλευθερίαν, τὴν δ' ἐξουσίαν τοῦ, ὅτι βούλεται⁵ τις ποιεῖν, εὐδαιμονίαν, ἀλλὰ τὴν τοῖς τοιοῦτοις μὲν ἐπιτιμῶσαν, ἀριστοκρατίαν δὲ χρωμένην, ἣν οἱ μὲν πολλοὶ, χρησίμην οὔσαν, ὥσπερ τὴν ἀπὸ τιμημάτων ἐν ταῖς πολιτείαις ἀριθμοῦσιν,⁶ οὐ δι' ἀμαθίαν ἀγνοοῦντες, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴδὲν πώποτ' αὐτοῖς μελῆσαι τῶν τοιούτων.

κ. τ. λ. — 5. Τὴν δ' ἐξουσίαν τοῦ, ὅτι βούλεται. Ἐν τῷ ἐμῷ (ἐκ διορθώσεως ὀψιμικτέρας), καὶ ἑτέρῳ ἐνὶ τῶν πρὸ ἐμοῦ ἀντιγράφων, φέρεται (ὡς ἔγραψα) μετὰ τοῦ ἄρθρου, Τοῦ, ὅτι βούλεται οὐκ ἀλόγως. Οὕτω γὰρ καὶ ἄλλαχού (Ἀρειοπαγιτ. σελ. 141) εἴρηκε, «Τὴν δ' ἐξουσίαν τοῦ πάντα ποιεῖν, εὐδαιμονίαν.» — 6. Ἦν οἱ μὲν πολλοὶ . . . ἐν ταῖς πολιτείαις ἀριθμοῦσιν.) Ἡ γραφὴ ἀπαρallάκτως παρ' ἅπασιν ἡ αὐτὴ, περὶ ἧς Οὔλριος ταυτὰ φησιν Ἑλληνιστί, οἷα τὰ πολλὰ φιλεῖ. «Αἱ μὲν λέξεις »πρόδοι, ὁ δὲ νοῦς, ἀσαφὲς ὢν, σφάλματός ὑπὸ νοῦν ἐμποιεῖ.» Τὸ σφάλμα δὲ τοῦτο, εἴ γε ὅλως ἡμάρτηται ἡ γραφὴ, οὐδὲν ἂν ἕτερον εἴη, ἢ παράλειψις ἀρνήσεως, γράψαντος ὡς Ἰσοκράτους, Οὐκ ἀριθμοῦσιν, ἵνα τὸ Ἦν, ἀναφέρηται πρὸς τὸ Δημοκρατίαν ἀριστοκρατίαν χρωμένην, τούτεστι, Πολιτείαν ἐκ δημοκρατίας καὶ ἀριστοκρατίας συγκαταμένην, ἣν τοῖς μὴ ἀριθμοῦσιν ἐν ταῖς πολιτείαις ἐπιτιμᾷ, ὡς ἡμεληκόσι τῆς τῶν τοιούτων ἐρεύνης τε καὶ θεωρίας. Ἔστι μὲντοι, κατὰ χώραν ἑώντας τὴν γραφὴν, καὶ τὸ, Ἦν, πρὸς τὸ προσηχές,

Ἀριστοκρατίαν, ἀναφέροντας, οὕτως ἐρμηνεύσαι τὸ χωρίον, Ἦν περ ἀριστοκρατίαν οἱ πολλοὶ ἀριθμοῦσιν ἐν ταῖς πολιτείαις, διὰ τὸ χρησίμην εἶναι, καί περ οὐκ ὄντος ἑτέρου πολιτείας εἶδους παρὰ τὰ ρηθησόμενα τρία. Οὐκ ὅκαιρον δὲ, τοῦ σαφούς ἑνεκα, τὴν κατ' Ἀριστοτέλην (Πολιτικ. Γ, ε), καὶ Πλάτωνα (Διογ. Λαερτ. ἐν βίῳ Πλάτων.), τῶν πολιτειῶν διαίρεσιν παραθεῖναι πρότερον. Ἔστιν οὖν κατὰ μὲν τὸν Σταγειρίτην, τὸ κύριον τῶν πόλεων, ἢ εἷς, ἢ ὀλίγοι, ἢ οἱ πολλοί. Τούτων δ' ἕκαστοι, ὅταν μὲν πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον ἄρχωσιν, ἀποτελοῦσιν, ὁ μὲν εἰς τὴν καλουμένην Βασιλείαν, οἱ δ' ὀλίγοι τὴν Ἀριστοκρατίαν, οἱ πολλοὶ δὲ τὴν εἰδικῶς οὕτω λεγομένην Πολιτείαν. ὅταν δὲ πρὸς τὸ ἴδιον, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀναβλαστάνει ἐκ τοῦ ἐνὸς μὲν ἡ Τυραννίς, ἐκ δὲ τῶν ὀλίγων ἡ Ὀλιγαρχία, ἡ Τιμοκρατία, ἢ καὶ Ἀπὸ τιμημάτων ἀρχὴ καλουμένη (ὅταν δηλονότι εἰς τοὺς εὐπόρους μόνους περιστῇ τὰ τῆς κυβερνήσεως), ἐκ δὲ τῶν πολλῶν, ἡ Δημοκρατία, ὅταν οἱ ἅποροι ἄρχωσι.

ΑΡΧΗ	Ἐνός	{	πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον, ΒΑΣΙΛΕΙΑ.
		{	πρὸς τὸ ἴδιον ΤΥΡΑΝΝΙΣ.
	Ὀλίγων	{	πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον, ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΑ.
		{	πρὸς τὸ ἴδιον ΟΛΙΓΑΡΧΙΑ, ἢ ΤΙΜΟΚΡΑΤΙΑ.
Τῶν πολλῶν		{	πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον, ΠΟΛΙΤΕΙΑ εἰδικῶς καλουμένη.
		{	πρὸς τὸ ἴδιον. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ.

Πλάτων δὲ εἰς πέντε διαίρειν αὐτάς. ἤρεσκε, Δημοκρατίαν δηλονότι, ἐν αἷς

§ 52. Ἐγὼ δὲ φημί, τὰς μὲν ιδέας τῶν πολιτειῶν τρεῖς εἶναι μόνας, ὀλιγαρχίαν, δημοκρατίαν, μοναρχίαν· τῶν δ' ἐν ταύταις οἰκούντων, ὅσοι μὲν εἰώθασιν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς καθιστάναι, καὶ τὰς ἄλλας πράξεις, τοὺς ἱκανωτάτους τῶν πολιτῶν, καὶ τοὺς μέλλοντας ἄριστα καὶ δικαιοτάτα τῶν πραγμάτων ἐπιστατήσιν, τούτους μὲν ἐν ἀπάσαις ταῖς πολιτείαις καλῶς οἰκῆσιν, καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους· τοὺς δὲ τοῖς πονηροτάτοις καὶ θρασυτάτοις ἐπὶ ταῦτα χρωμένους, καὶ τῶν μὲν τῇ πόλει συμφερόντων μηδὲν φροντίζουσιν, ὑπὲρ δὲ τῆς αὐτῶν πλεονεξίας ἐτοιμοὺς οὖσιν ὅτιον πάσχειν, τὰς δὲ τούτων πόλεις ὁμοίως οἰκῆσθαι ταῖς τῶν προεστώτων πονηρίαις *θέλοντας, τούτους αὖ τούναντίον κακίστους ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς πολίταις εἶναι νομίζω.*²

πόλει κρατεῖ τὸ πλῆθος, καὶ τὰς ἀρχὰς δὲ ἑαυτοῦ αἰρεῖται· Ἀριστοκρατίαν, ἐν αἷς μὴθ' οἱ πλούσιοι, μὴθ' οἱ πένητες, μὴθ' οἱ ἐνδοξοὶ, ἀλλ' οἱ ἄριστοι ἀρχοῦσιν· Ὀλιγαρχίαν, ὅταν ἀπὸ τιμημάτων αἱ ἀρχαὶ αἰρῶνται, τούτῃστιν ὅταν οἱ πλούσιοι προστατῶσι τῆς πόλεως· Βασιλείαν, ὅταν κατὰ νόμον, ἢ κατὰ γένος, οἷς ἔστιν ὁ ἀρχὴν· καὶ Τυραννίδα, ὅταν ἀπάτῃ ἢ βίᾳ τις τῶν λοιπῶν κρατῇ. Τούτων οὕτως ἐκτεθέντων, φαίνεται Ἰσοκράτης ἀπαραισώμενος ταῖς λεπτολόγοις ταύταις διαιρέσεσι, καὶ τρία μόνα πολιτείας εἶδη ὑποτιθεῖς, ἣ δὴλον ἔκ τε τῶν ἐξῆς ῥηθησομένων, καὶ ὧν ἐν τῷ Νικοκλεῖ (§ 5.), εἶρηκεν, Ὀλιγαρχίαν, δηλονότι, Δημοκρατίαν, καὶ Μοναρχίαν, οὐκ ἰδίως ὀνόμασιν, ἀλλὰ τῷ χρηστῷ τε καὶ μὴ, τῆς ἀρχῆς (ὑποδιαίρων ἐκάστην)· καὶ τὴν Δημοκρατίαν ἐκείνην δοκιμάζων, ἥτις ἀριστοκρατία κέκληται, οὐ τέταρτον εἶδος τὴν Ἀριστοκρατίαν νοῶν, ἀλλ' Ὀλιγαρχίαν σύγκρατον τινὰ Δημοκρατίαν ὥστε ὀλιγίστους μὲν εἶναι τοὺς ἀρχοντας, ὑπευθύνους μέντοι τῷ δήμῳ, καθάπερ αὐτὸς ἀλλαχοῦ (σελ. 143) ἐξηγήσατο, «Καίτοι πῶς ἅν τις ταύτης ἢ βεβαιότεραν, ἢ δικαιότεραν δημοκρατίαν εὗροι, τῆς τοὺς μὲν δυνατωτάτους ἐπὶ τὰς πράξεις καθιστάσης, αὐτῶν δὲ τούτων τὸν δῆμον κύριον ποιούσης;» θυνατωτάτους λέγων, οὐς μικρὸν ἀνωτέρω (σελ. 142) «Τοὺς σχολῶν ἄγειν δυναμένους, καὶ βίον ἱκανὸν κεκτημένους» εἶρηκε. Ταύτην οὖν τῆς πολιτείας τὴν ιδέαν Ἰσοκράτης ἐπαινωδῶς χρησίμην, καθάπτεται τῶν ἑτερον παρὰ ταύτην εἶδος, τὴν Ἀριστοκρατίαν, ἐν ταῖς πολιτείαις ἀριθμησάντων, χρησίμην μὲν οὖσαν, οὐ μὴν

ἱκανὴν προστατῆσαι καὶ ἑαυτὴν τῶν πραγμάτων, εἶγε οὐκ ἀρετῆς μόνον χρῆζουσιν οἱ καλῶς ἀφροντες (ὅπερ ἦν κατὰ Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλην Ἀριστοκρατία), ἀλλὰ καὶ βίου ἱκανοῦ (ὅπερ ἦν κατὰ μὲν Πλάτωνα ἢ Ὀλιγαρχία ἀπλῶς οὕτω καλουμένη, κατὰ δὲ Ἀριστοτέλην, τὸ δευτερον τῆς τῶν Ὀλιγῶν ἀρχῆς εἶδος), ὅπως ἂν ἀπὸ τῶν ἄλλων σχολάζειν δύναιντο.

§ 52. 2. Τοὺς δὲ τοῖς πονηροτάτοις καὶ θρασυτάτοις ἐπὶ ταῦτα χρωμένους, καὶ τῶν μὲν τῇ πόλει συμφερόντων μηδὲν φροντίζουσιν, ὑπὲρ δὲ τῆς αὐτῶν πλεονεξίας ἐτοιμοὺς οὖσιν ὅτιον πάσχειν, τὰς ΔΕ ΤΟΥΤΩΝ πόλεις ὁμοίως ΟΙΚΗΣΕΘΑΙ ταῖς τῶν προεστώτων πονηρίαις, *ΘΕΛΟΝΤΑΣ, τούτους αὖ τούναντίον κακίστους ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς πολίταις εἶναι νομίζω.*) Πολλὰ πράγματα παρέσχε τοῦτο τὸ χωρίον τοῖς ἐξηγηταῖς, παρ' ἅπασιν οὕτω φερόμενον, πλὴν ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, ἐν ᾧ αἱ δυσκαίδεκα τελευταῖαι λέξεις αἱ δυσὶν ἀστερίσκοις διειλημμέναι, λείπονται τὴν ἀρχὴν, προσεγράφησαν ἐξωθεν, ὡς διόρθωσις, ὑπ' ὀφθαλμοῦ χειρὸς, πλὴν τοῦ ἄρθρου, τοῖς. Καὶ ὁ μὲν Οὐόλριος τὸ ΤΟΥΤΩΝ ἀντὶ τοῦ, ἑαυτῶν, ἐκληπτέον εἶναι εἵκαθεν, ὃ καὶ κατέγραφεν ὁ Δυγῆρος εἰς τὸ κείμενον· Ὁ δὲ Στέφανος πικρῶς ἀντὶ τοῦ, ΟΙΚΗΣΕΘΑΙ· γράφειν, Οἰκεῖσθαι, καὶ τῷ Στεφάνῳ πεισθεὶς ἔγραψεν ὡσαύτως ὁ Δυγῆρος, τρέψας παρὰ ταῦτα, καὶ τὸ ΘΕΛΟΝΤΑΣ εἰς τὴν δοτικὴν ΘΕΛΟΥΣΙ. Λάγγιος δὲ, τὰς σημειωθείσας δυσκαίδεκα λέξεις μετατοπίζων, οὕτω γράφειν οἶσται δεῖν τὴν ὁλὴν περίοδον . . . «Πάσχειν, θέλοντας τούτους αὖ τούναντίον κακίστους ἑαυ-

τοὺς δὲ μὴθ' οὕτως, μὴθῶς πρότερον εἶπον, ἀλλ' ὅταν μὲν θάρ-
ρῳσι, τοὺτους μάλιστα τιμῶντας, τοὺς πρὸς χάριν λέγοντας, ὅ-
ταν δὲ δέισωσιν, ἐπὶ τοὺς βελτίστους καὶ φρονιμωτάτους κατα-
φεύγοντας, τοὺς δὲ τοιούτους³ ἐναλλάξ τότε μὲν χεῖρον, τότε δὲ
βέλτιον πράξειν.

§ 53. Αἱ μὲν οὖν φύσεις καὶ δυνάμεις τῶν πολιτειῶν οὕτως
ἔχουσιν. Ἠγοῦμαι δὲ ταῦτα μὲν ἑτέροις πολὺ πλείους λόγους πα-
ρέξειν τῶν νῦν εἰρημένων, ἐμοὶ δ' οὐκ ἔτι περὶ πασῶν αὐτῶν εἶναι δια-
λεκτέον, ἀλλὰ περὶ μόνης τῆς τῶν προγόνων· ταύτην γὰρ ὑπε-
σχόμεν ἐπιδείξειν σπουδαιότεραν, καὶ πλείονων ἀγαθῶν αἰτίαν
οὔσαν, ἢ τὴν ἐν τῇ Σπάρτῃ καθεστηκυῖαν.

§ 54. Ἔσται δ' ὁ λόγος τοῖς μὲν ἡδέως ἂν ἀκούσασι πολι-
τείαν χρηστήν ἐμοῦ διεξιόντος, οὐτ' ὀχληρὸς οὐτ' ἄκαιρος, ἀλλὰ
σύμμετρος, καὶ προσήκων τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις, τοῖς δὲ μὴ
χαίρουσι τοῖς μετὰ πολλῆς σπουδῆς εἰρημένοις, ἀλλὰ τοῖς ἐν ταῖς
πανηγύρεσι μάλιστα μὲν λαιδορουμένοις, ἣν δ' ἀπόσχονται τῆς
μανίας ταύτης, ἐγκωμιάζουσι τὰ φαυλότατα τῶν ὄντων,² ἢ τοὺς
παρανομωτάτους τῶν γεγενημένων,³ τοῦτοις δ' αὐτὸν οἶμαι δόξειν
πολὺ μακρότερον εἶναι τοῦ δέοντος. Ἐμοὶ δὲ⁴ τῶν μὲν τοιούτων
ἀκροατῶν οὐδὲν πάποτ' ἐμέλησεν, οὐδὲ τῶν ἄλλων τοῖς εὐφρονούσιν·⁵
ἐκεῖνων δὲ, τῶν, ἃ τε προεῖπον, πρὸ παντὸς λόγου μνημονεύσόν-
των, τῷ τε πλήθει τῶν λεγομένων οὐκ ἐπιτιμησόντων, οὐδ' ἂν μυ-

»τοῖς τε καὶ τοῖς πολίταις εἶναι, τὰς δὲ
»τούτων πόλεις ὁμοίως οἰκίσεσθαι ταῖς
»τῶν προσεστώτων πονηρίαις νομίξω.»
Ἄμεινον δὲ περιγράφειν τὰς δυσκαί-
δεκα λέξεις, ὡς οὐδὲν θεόν προστεθεί-
σας, διὰ τε τὸ θέλοντας, ἀσυνάρτητον
ἔλως ὑπάρχον τοῖς λοιποῖς, καὶ ὅτι
ἁδελφισμένων αὐτῶν, ἄριστα προχωρεῖ
ἢ ὅλη τοῦ λόγου συνέπεια, ὡς ἀντιτί-
θεσθαι (ὅπερ μάλιστα φιλεῖ Ἰσοκράτης)
Τοὺς μὲν πονηροτάτοις χρωμένους ἄρ-
χουσι, τοῖς τοὺς ἱκανοτάτους ἐπὶ τὰς
ἄρχας καθιστάσι, τοὺς δὲ τῶν τῇ πόλει
συμφερόντων μηδὲν φροντίζοντας, τοῖς
μέλλουσιν ἄριστα καὶ δικαιοτάτα τῶν
πραγματῶν ἐπιστατήσσειν, κ. τ. λ. —
3. Τοὺς δὲ τοιούτους.) Ἐτρεψαν τὸν,
Ἀλ, εἰς τὸν, Δε, ἀπαιτούσης τὴν ἐπα-
νάληψιν τοῦ Δε (τοῦ ἐν τῷ Τοὺς δὲ μὴθ'
οὕτως) τῆς Ἰσοκρατείου μάλιστα χρή-
σεως, διὰ τὸ μῆκος τῆς περιόδου, κατὰ
τὰ εἰρημένα μοι ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ.
58), οἷς προστίθεται τό, τε ἑνωτέρῳ
παράδειγμα, «Τοὺς δὲ τοῖς πονηροτά-
τοις . . . τὰς δὲ τούτων πόλεις,»

καὶ τὸ μετὰ μικρόν (§ 54.) «Τοῖς δὲ μὴ
»χαίρουσι . . . τοῦτοις δ' αὐτόν.»

§ 54. 2. Ἐγκωμιάζουσι τὰ φαυλότατα
τῶν ὄντων.) Οἷον τοὺς βομβυλίου καὶ
τοὺς ἄλας, περὶ ὧν εἶρηκεν ἐν Ἑλένης
ἐγκωμίῳ (§ 6.). — 3. Τοὺς παρανομωτά-
τους τῶν γεγενημένων.) Οἷον τὸν Βούσιριν
ὁ Πολυκράτης, πρὸς ὃν συνέγραψεν Ἰσο-
κράτης τὸ Βουσιριδος ἐγκώμιον, οὐκ
ἐγκωμιάσει Βούσιριν αὐτὸς Σέλαν, ἀλλὰ
Πολυκράτης δεῖξαι βουλόμενος, ὅπως γε
δεῖ γράφειν τὸν ὑπὲρ τῶν παρανομω-
τάτων ἀπολογεῖσθαι προαιρούμενον. —
4. Ἐμοὶ δέ.) Ἐκ διορθώσεως Οὐολφίου,
καὶ τοῦ Λαγγιανοῦ ἀντιγράφου, ἡ γραφὴ,
ἣν παρελήφασιν καὶ οἱ πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ
τοῦ, Ἐμοὶ γάρ, τὸν ἀρχαιοτέρων ἐκ-
δόσεων, αἷς συνάδει καὶ δύο τῶν Ἀδμήρου
ἀντιγράφων, καὶ τρίτον τοῦμόν· πλὴν
ὅτι ἐν τῷ ἐμῷ ὑπ' ὀφειάτερας χειρὸς
προσετέθη τό, Γάρ, οὐκ ὑπάρχον πρό-
τερον. — 5. Οὐδὲ τῶν ἄλλων τοῖς εὐ-
φρονούσιν.) Ὡς περ οὐδὲ τοῖς ἄλλοις φρο-
νιμοῖς ἀνδράσι μέλει τῶν τριούτων. —

ρίων ἐπῶν⁶ ἢ τὸ μῆκος, ἀλλ' ἐφ' αὐτοῖς εἶναι νομιούντων τοσοῦτον ἀναγνῶναι μέρος καὶ διελθεῖν, ὅπόσον ἂν αὐτοὶ βούλωνται, πάντων δὲ μάλιστα τῶν οὐδενὸς ἂν ἤϊον ἀκούοντων, ἢ λόγου διεξιόντος ἀνδρῶν ἀρετάς, καὶ πόλεως τρόπον καλῶς οἰκουμένης. Ἀπερ εἰ μιμήσασθαι τινες βουλευθεῖεν καὶ δυνηθεῖεν, αὐτοὶ τ' ἂν ἐν μεγάλῃ δόξῃ τὸν βίον διαγάγοιεν, καὶ τὰς πόλεις τὰς αὐτῶν εὐδαίμονας ποιήσειεν. Οἷους μὲν σὺν εὐξαίμην' ἂν εἶναι τοὺς ἀκουσόμενους τῶν ἐμῶν, εἰρηκα, δεδοικα δὲ μὴ, τοιούτων γενομένων, πολὺ καταδεέστερον εἴπω τῶν πραγμάτων, περὶ ὧν μέλλω ποιῆσθαι τοὺς λόγους. Ὅμως δ' οὕτως, ὅποιως⁷ ἂν οἷός τ' ᾖ, πειράσσομαι διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν.

§ 55. Τοῦ μὲν σὺν διαφερόντως τῶν ἄλλων οἰκείσθαι τὴν πόλιν ἡμῶν κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον, δικαίως ἂν ἐπενέγκαιμεν τὴν αἰτίαν τοῖς βασιλεύσασιν αὐτῆς, περὶ ὧν ὀλίγω πρότερον διελέχθην.² Ἐκεῖνοι³ γὰρ ἦσαν οἱ παιδεύσαντες τὸ πλῆθος ἐν ἀρετῇ, καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ πολλῇ σωφροσύνῃ, καὶ διδάξαντες ἐξ ὧν διάκουσιν (ἄπερ⁴ ἐγὼ φανείην [ἂν⁵] ὕστερον εἰρηκῶς, ἢ κεῖνοι⁶ πράξαντες), ὅτι πᾶσα πολιτεία ψυχὴ πόλεως ἐστὶ, τοσαύτην ἔχουσα δύναμιν, ὅσην περ ἐν σώματι φρόνησις. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ βουλευομένη περὶ ἀπάντων, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττουσα, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγουσα, καὶ πάντων αἰτία τῶν ταῖς πόλεσι συμβαινόντων ἀγαθῶν.

§ 56. Ἦς ὁ δῆμος οὐκ ἐπελάθετο διὰ τὴν μεταβολήν. Ἀλλὰ μᾶλλον τούτῳ προσείχεν, ἢ τοῖς ἄλλοις, ὅπως λήφεται τοὺς ἡγεμόνας, δημοκρατίας μὲν ἐπιθυμοῦντας, τὸ δ' ἦθος τοιοῦτον ἔχοντας,

6. Μυρίων ἐπῶν.) Πολλῶν τῶ πλῆθει λέξω. Οὕτω γὰρ ἐνταῦθα ἐκληπτέον τὸ, Ἐπῶν, καὶ οὐχ ὡς οἱ μεταγενέστεροι, ἐπὶ τῶν ἐμμέτρων στίχων. — 7. Ὅποιως.) Ἐν ταῖς ἀρχαίαις τῶν ἐκδόσεων, καὶ τισι τῶν ἀντιγράφων, ἐν οἷς καὶ τοῦμὸν, φέρεται, Ὅποιος Καὶ αὕτη μὲν προδήλως ἡμάρτηται ἢ γραφῇ ἐνδέχεται δὲ μὴδὲ τὸ, Ὅποιος, ὀρθῶς ἔχειν, δεῖον εἶναι, Ὅπως, καθάπερ ἐν ἀρχῇ τοῦ Πλαταικοῦ (§ 3.) εἶρηκε, «Πειρατέον οὕτως, ὅπως ἂν δυνάμεθα, φανεράν καταστήσας τὴν τούτων παρανομίαν.» — Αὐτῆς.) Οὕτω καὶ τὸ ἐμὸν, ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἐκδόσεσιν, Αὐτῶν, ἢ, Αὐτοῖς.

§ 55. 2. Διελέχθην.) Οὕτως ὀρθῶς ὁ Οὐόλφριος, καὶ συμφώνως τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἄλλοις,

Διελέχθην. ἐν γὰρ τοῖς τοιοῦτοις οἱ παρὰ κείμενοι μόνοι καὶ οἱ ὑπερσυντελικοὶ τὴν αὐξῆσιν ἔχουσι διὰ διφθόγγου. — 3. Ἐκεῖνοι.) Ὅ, τε Θεσεύς, καὶ οἱ μετ' ἐκείνον διοικήσαντες τὴν πόλιν μέχρι τῶν Περσικῶν, περὶ ὧν καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 51 καὶ 259) διελέχθη. — 4. Διδάξαντες. . . ἄπερ κ. τ. λ.) Ἰσως, Ὅπερ, ἀντὶ τοῦ, Ἄπερ. Ὁ δὲ νοῦς, διδάξαντες διὰ τῆς αὐτῶν ὁρθῆς διοικήσεως τοῦθ' ὅπερ (ἢ Ταῦθ' ἄπερ) ἐγὼ εἶρηκα ὕστερον ἢ ἐκεῖνοι ἐπραξαν. Τί δ' ἐστὶ τοῦτο; ὅτι πᾶσα πολιτεία κ. τ. λ. ὁ ταῖς αὐταῖς σχεδὸν λέξεσι καὶ ἀλλαχοῦ (§ 5.) εἶρηκε. — 5. Φανείην ἂν.) Προσέθηκα τὸν δυνητικόν, καθὰ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς (§ 71.) εὐρηται γεγραμμένος. — 6. Ἡ κεῖνοι.) Οὕτω καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, ἀντὶ τοῦ Ἡ' ἐκεῖνοι. οὐκ οἶδα εἰ ὀρθῶς.

οἷον περ οἱ πρότερον ἐπιστατοῦντες αὐτῶν, καὶ μὴ λήτουνσι σφᾶς αὐτοὺς κυρίους ἀπάντων τῶν κοινῶν καταστήσαντες, οἷς οὐδεὶς [ἂν] οὐδὲν² τῶν ἰδίων ἐπιτρέψειε, μηδὲ περιόφονται πρὸς τὰ τῆς πόλεως προσιόντας, τοὺς ὁμολογουμένως³ ὄντας πονηροὺς, μηδ' ἀνέχονται φωνὴν τῶν τὰ μὲν σώματα τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἐπονειδίστως διατιθεμένων,⁴ συμβουλευεῖν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀξιούντων, ὃν τρόπον τὴν πόλιν διοικήσουσι, καὶ ὅπως σωφρονεῖν ἂν καὶ βέλτιον πράττειν, μηδὲ τῶν, ἃ μὲν παρὰ τῶν πατέρων παρέλαβον, εἰς αἰσχρὰς ἡδονὰς ἀναλωκότων,⁵ ἐκ δὲ τῶν κοινῶν ταῖς ἰδίαις ἀπορίαις βοηθεῖν ζητούντων, μηδὲ τῶν πρὸς χάριν μὲν αἰεὶ λέγειν γλιχομένων, εἰς πολλὰς δ' ἀηδίας καὶ λύπας τοὺς πειθομένους ἐμβαλλόντων· ἀλλὰ τοὺς γε τοιοῦτους ἅπαντας ἀπείργειν ἀπὸ τοῦ συμβουλευεῖν ἕκαστος οἴησεται δεῖν, καὶ πρὸς τοῦτοις ἐκείνους, τοὺς τὰ μὲν τῶν ἄλλων κτήματα τῆς πόλεως εἶναι φάσκοντας, τὰ δὲ ταύτης ἴδια κλέπτειν καὶ διαρπάζειν τολμῶντας, καὶ φιλεῖν μὲν τὸν δῆμον προσποιουμένους,⁶ ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων ἀπάντων αὐτὸν μισεῖσθαι ποιοῦντας, καὶ λόγῳ μὲν δεδιότας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἔργῳ δὲ λυμαινομένους, καὶ συκοφαντοῦντας,⁷ καὶ διατιθέοντας οὕτω πρὸς ἡμᾶς, ὥστε τῶν πόλεων τὰς εἰς τὸν πόλεμον καθισταμένας, ἡδίων ἂν καὶ Θάττου ἐνίας εἰσδέεσθαι τοὺς πολιορκούντας, ἢ τὴν παρ' ἡμῶν

§ 56. 2. Οἷς οὐδεὶς ἂν οὐδὲν κ. τ. λ.) Ἐθεράπευτα τὸν σοιοικισμὸν τῇ προσθήκῃ τοῦ, Ἄν' ἔτρεψα δὲ καὶ τὸ, Οὐδὲ, εἰς τὸ, Οὐδὲν, περιγράφας τὸ ἐπόμενον, Τι, οὐ φερόμενον τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ ἑμῷ ἀντιγράφῳ, προστεθὲν δὲ ὀφθαλτέρον ὑπ' ἑτέρας χειρὸς. Δῆλον δὲ καὶ ἐξ ὧν εἰρηκεν ἀλλαχού (σελ. 169) ταῦτ' αὐτὰ ἐπιτιμῶν τοῖς Ἀθηναίοις, «Οἷς οὐδεὶς ἂν τῶν ἰδίων οὐδὲν ἐπιτρέψειεν,» καὶ παρακατιῶν (Αὐτ.) «Οἷς δ' οὐδεὶς ἂν οὔτε περὶ τῶν ἰδίων, οὔτε περὶ τῶν κοινῶν, συμβουλεύσαιο.» Οἱ δὲ Κωμικοὶ σφοδρότερον ἐτι τὴν κατὰ τῆς Ἀθηναίων ἀνοίας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μανίας, ἐπιτίμουν ταύτην, ἕνεκα τοῦ γελοίου, ἐξηνεγκαν, Ἀριστοφάνης μὲν (Νεφ. 732), εἰπὼν,

Οὔτε φαρμακοῖσιν εἰκὴ ῥαδίως ἐχρήσας ἌΝ.

Εὐπολὶς δὲ πρὸ αὐτοῦ (παρὰ Ἀθήν. σελ. 425),

Οὗς δ' οὐκ ἌΝ εἴλεσθ' οὐδ' ἌΝ οἰνόπτας πρὸ τοῦ,

Μυνὶ στρατηγούς λεύσομεν. Ὡ πόλις, πόλις,

Ὡς εὐτυχὴς εἴ μᾶλλον, ἢ καλῶς φρονεῖς. ἐν οἷς ὅρα καὶ ἄλιν τὸν δυνατικὸν ἐξ ἀνάγκης παραλαμβανόμενον. — 3. Ὁμολογουμένως.) Οὕτως ἐπιβόηματικῶς καὶ τὸ ἑμὸν, καθὰ καὶ ὁ Λάγγιος, ἐξ ἑτέρου ἀντιγράφου παρεληφώς κἀκεῖνος, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἄλλοις, Ὁμολογουμένους. — 4. Τὰ μὲν σώματα . . . ἐπονειδίστως διατιθεμένων.) Τοῦτέστι πωλούντων· λέγει δὲ τοὺς ἐταιροῦντας, οἷς ἦν Τιμαρχος, καθ' οὗ ἔγραψεν Αἰσχίνης τὸν Κατὰ Τιμάρχου ἐπιγραφόμενον λόγον, καὶ ἑτεροὶ. Ὁ δὲ Κωμικός, καὶ δριμύτερον καθάπτεται, διὰ τοὺς τοιοῦτους, τῶν Ἀθηναίων (Ἀριστοφ. Νεφ. 1089-1104), αἰσχροὶς μὲν, ἀληθέσι δ' ὡς οὐκ ὄφειλε, χρώμενος τοῖς ῥήμασι. — 5. Ἀναλωκότων.) Εἰς τοῦτ' ἔτρεψα τὸ, Ἀνηλωκότων, διὰ τὴν Ἀττικὴν χρῆσιν. — 6. Φιλεῖν μὲν τὸν δῆμον προσποιουμένους.) Ἐπιθετὰ ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 141), σημειωθέντα μοι ἐκ τοῦ Κωμικοῦ. — 7. Καὶ συκοφαντοῦντας.) Ἐσυκοφάντουν γὰρ οἱ δημαγωγοὶ τῶν Ἀθηναίων τοὺς συμμάχους, ἵνα δωροδοκεῖν ἔχοιεν περὶ ὧν ἐπιθετὰ ἄνω ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 143) παρεθέμεθα ἐκ τοῦ Κωμικοῦ.

βοήθειαν. Ἀπείποι δ' ἂν τις γράφων, εἰ πάσας τὰς κακοηθείας, καὶ πονηρίας ἐξαριθμεῖν ἐπιχειρήσειεν.

§ 57. Ὡς ἐκείνοι μισήσαντες, καὶ τοὺς ἔχοντας αὐτάς, ἐποιούντο συμβούλους καὶ προστάτας οὐ τοὺς τυχόντας, ἀλλὰ τοὺς φρονημωτάτους καὶ βελτίστους, καὶ κάλλιστα βεβιωκότας, καὶ τοὺς αὐτοὺς τούτους στρατηγούς ἤρουντο, καὶ πρέσβεις, εἴποτε δεήσειεν, ἔπεμπον, καὶ πάσας τὰς ἡγεμονίας τὰς τῆς πόλεως αὐτῆς παρεδίδωσαν, νομίζοντες, τοὺς ἐπὶ τοῦ βήματος βουλομένους² καὶ δυναμένους τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν, τούτους καὶ³ καθ' ἑαυτοὺς γενομένους, ἐν πᾶσι τοῖς τόποις, καὶ περὶ ἀπάσας τὰς πράξεις, τὴν αὐτὴν γνώμην ἔξιν· ἅπερ αὐτοῖς καὶ συνέβαινεν.

§ 58. Διὰ γὰρ τὸ ταῦτα γινώσκειν, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἑώρων τοὺς τε νόμους ἀναγεγραμμένους,² οὐχ ὁμοίως³ τοῖς νῦν κειμένοις, οὐδὲ τοσαύτης ταραχῆς, καὶ τοσοῦτων ἐναντιώσεων μεστοὺς, ὥστε μὴδὲν ἂν [συνιδεῖν] δυνηθῆναι⁴ μήτε τοὺς χρησίμους, μήτε

§ 57. 2. Βουλομένους.) Τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, καθὰ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν πρὸ ἐμοῦ, καὶ αἱ πρὸ τοῦ Οὐδύφου ἐκδόσεις, Βουλευομένους. — 3. Τούτους καί.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἄλλοις, Τούτους δὲ καί. Ὅτι δὲ περιττὸς ὁ, Δέ, δηλοῖ καὶ τὸ ἐν τῷ Συμμαχικῷ (σελ. 169) παραπλήσιον χωρίον.

§ 58. 2. Ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἑώρων τοὺς τε νόμους ἀναγεγραμμένους.) Τῆς Ἀθήνης πολιτείας ἀεὶ καὶ μάλλον ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐπιδιδούσης, διὰ τὸ πλῆθος τῶν νόμων, καὶ τὴν ἐπισυμβαινόνσαν ἐκ τοῦ πλῆθους ἐναντιώσιν αὐτῶν καὶ ταραχῇ, οἱ Ἀθηναῖοι εἰς ἀνάγκην πολλὰς καθίσταντο ἀναγραφὴν ποιεῖσθαι τῶν νόμων. Τοῦτο δ' ἦν ἀνδρας αἰρεῖσθαι, οἵτινες ἐξετάσαντες τοὺς νόμους, τοὺς μὲν ἀχρήστους ἀκύρους ποιοῦν, τῶν δὲ περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἐναντιῶν κειμένων δύο νόμον ἓνα κύριον ἀπεδείκνυν, καταλυομένου ἑατέρου. Καὶ δὴ τοιαύτης ἀναγραφῆς παράδειγμα εὑρηται παρὰ τῷ Ἀυσίᾳ (κατὰ Νικομάχ. σελ. 837), ὃς Νικομάχου τινὸς, νόμον ἀναγραφῆς ἀποδειχθέντος, κατηγορῶν λέγει, «Προστυχθὲν γὰρ αὐτῷ πτεσσάρων μηνῶν ἀναγράψαι τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος, ἀντὶ μὲν Σόλωνος, αὐτὸν νομοθέτην κατέστησεν, ἀντὶ δὲ τεττάρων μηνῶν ΕΞΑΕΤΗ τὴν ἀρχὴν ἐποιήσατο· καθ' ἑκάστην δ' ἡμέραν ἀργύριον λαμβάνων, τοὺς μὲν ἐνέγραφε, τοὺς δὲ ἐξήλειπεν εἰς τοῦτο δὲ

κατέστημεν, ὥστε ἐκ τῆς τούτου χειρὸς τεταμεινῆθα τοὺς νόμους, καὶ οἱ ἐναντιοὶ ἐπὶ τοῖς δικαστηρίοις ἐναντίους παρείχοντο (ἰσ. παρείχονται), ἀμώγῃτεροι παρὰ Νικομάχου φάσκοντες «εἰληφέναι.» Παραπλήσιον δὲ τούτοις καὶ τὸ παρὰ τῷ Δημοσθένει (πρὸς Λεπτίν. σελ. 484) «Τοσοῦτοι μὲν οἱ ἐναντίοι σφίσιν αὐτοῖς εἰσὶ νόμοι, ὥστε χειροτονεῖτε ὑμεῖς τοὺς διαλέγοντας» τοὺς ἐναντίους ἐπὶ ΠΑΜΦΟΛΥΝ ἢ δὴ «ΧΡΟΝΟΝ· καὶ τὸ πρᾶγμα οὐδὲν μάλλον ὀδύναται πέρας σχεῖν.» Οὐκ ὠκνησα διὰ μακροτέρων ἐκθεῖναι τὰ τοῦ Ἀυσίου καὶ Δημοσθένους περὶ τῶν νόμων ἀναγραφῆς καὶ διαλέξεως, διὰ τὸ ἐρμηνεύειν τὸ προκείμενον ἰσοκράτους χωρίον, καὶ ἐν μέρει ἐρμηνεύεσθαι ἐκ τούτου. — 3. Οὐχ ὁμοίως.) Ἰσως γραπτέον, Οὐχ ὁμοίως. — 4. Μὴδὲν ἂν συνιδεῖν δυνηθῆναι κ. τ. λ.) Παρ' ἅπασι φέρεται, «Μὴδὲν ἂν δυνηθῆναι.» ὅπερ διωροδοκᾷ τῇ τροπῇ τοῦ, Μὴδὲν, εἰς τὸ, Μὴδὲν (τουτέστι, Μὴδένα), καὶ τῇ προσθήκῃ τοῦ, Συνιδεῖν. Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔβρωτο τὸ χωρίον συνῆκε καὶ Οὐδύφιος, ὃς παρῆνε καὶ τὸ, Μὴδὲν, εἰς τὸ, Μὴδένα, τρέπειν, καὶ προστιθέναι μετὰ τὸ ἐπαγόμενον, Αὐτῶν, ἀπαρέμφατον τι ῥῆμα, τῶν γνωστικῶν καλουμένων, οἷον τὸ, Διαγινώσκειν. Ὅτι δὲ ἀπλουστερά πολὺ ἡ ἡμετέρα διόρθωσις, δῆλον μὲν καὶ ἐκ τῆς τῶν στοιχείων ὁμοιότητος (ΜΗΔΕΝ ΑΝ ΔΥΝΗΘΗΝΑΙ, καὶ ΜΗΔΕΝ' ΑΝ ΣΥΝΙΔΕΙΝ ΔΥΝΗΘΗΝΑΙ), δῆλον δὲ καὶ

τοὺς ἀχρηστους αὐτῶν· ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὀλίγους, ἱκανοὺς δὲ τοῖς χρῆσθαι μέλλουσι, καὶ ῥαδίους συνιδεῖν⁵· ἔπειτα δικαίους καὶ συμφέροντας, καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογουμένους, καὶ μᾶλλον ἐσπουδασμένους τοὺς περὶ τῶν κοινῶν ἐπιτηδευμάτων, ἢ τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, οἷους περ εἶναι χρή παρὰ τοῖς καλῶς πολιτευομένοις. Περὶ δὲ τοῦ αὐτοῦ χρόνου καθίστασιν ἐπὶ τὰς ἀρχάς τοὺς προσκρίνοντας ὑπὸ τῶν συμφυλετῶν, καὶ τῶν δημοτῶν,⁶ οὐ περιμαχῆτους αὐτάς ποιήσαντες, οὐδ' ἐπιθυμίας ἀξίας, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον λειτουργίαις ὁμοίαις ταῖς ἐνοχλοῦσαις μὲν οἷς ἂν προσταχθῶσι, τιμὴν δὲ τινα προστιθείσαις αὐτοῖς· ἔδει γὰρ τοὺς ἀρχεῖν αἰρεθέντων, τῶν τε κτημάτων τῶν ἰδίων ἀμελεῖν, καὶ τῶν λημμάτων⁷ τῶν εἰθισμένων δίδοσθαι ταῖς ἀρχαῖς ἀπέχεσθαι μηδὲν ἥττον, ἢ τῶν ἱερῶν· ἃ τίς ἂν ἐν τοῖς νῦν καθεστῶσιν ὑπομείνειε; Καὶ τοὺς μὲν ἀκριβεῖς περὶ ταῦτα⁸ γιγνομένους⁹ μετρίως ἐπαινεθέντας, ἐφ' ἑτέρων¹⁰ ἐπιμέλειαν¹¹ τάττεσθαι τοιαύτην, τοὺς δὲ καὶ μικρὸν παραδόντας ταῖς ἐσχάταις αἰσχύναις καὶ μεγίσταις ζημίαις περι-

ἐκ τοῦ ἐπαγομένου μετ' ὀλίγα αὐτοῦ τοῦτο Συνιδεῖν.) — 5. Ῥαδίους συνιδεῖν.) Ἐκ διορθώσεως Οὐολφίου τὸ, Ῥαδίους, ἢν ἀπεδέξαντο καὶ οἱ μετ' αὐτὸν, πλὴν Λαγγίου, ὃς προεῖλετο τὴν ἡμαρτημένην γραφὴν, Ῥαδίως. — 6. Ὑπὸ τῶν συμφυλετῶν καὶ τῶν δημοτῶν.) Ὡφείλε εἰπεῖν, Φυλετῶν, ὡς Δημοτῶν, καθὰ λέγειν φιλοῦσιν οἱ Ἀττικοί· ἐν γὰρ τῷ, Πολίτης, Δημοτής, Φυλέτης, Ὡλικιωτής, ἢ μὲν πλείων χρήσις τῶν δοκίμων ἀποστρέφεται τὴν πρόθεσιν, ἐνόιστε δὲ καὶ μετὰ πρόθεσιν εὐρηται, οἷον ἐστὶ τὸ, Συμπολίται, παρ' Εὐριπίδῃ (Ἰρακλειδ. 816). Οἱ μεταγενέστεροι μὲντοι τὰ σύνθετα προεῖλοντο· ἢ ὅθλον καὶ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν Παύλου τοῦ Ἀποστόλου, ἐν αἷς εὐρηται καὶ ὁ Συμφυλέτης, καὶ ὁ Συνηλικιώτης καὶ ὁ Συμπολίτης, ὧν τὰ τελευταῖα δύο ἔτιωσεν καὶ ἡ συνήθεια. Ἡ αὐτὴ δὲ συνήθεια καὶ Συμπατριώτην καὶ Συντοπίτην συνωνύμως καλεῖ τὸν Συμπολίτην· ὧν τῷ μὲν Ἀρχιππος ἐχρήσατο ὁ Κωμικός, ὡς φησι Πολυδεύκης· τὸ δὲ Συντοπίτης, παρὰ τὸ, Τόπος, συντίθεται, ὅπερ ἀπ' αὐτῶν ἤδη τῶν Ἱπτολεμικῶν χρόνων, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 79) εἰρήκαμεν, τὴν πόλιν ἢ τὴν πατρίδα σημαίνειν ἐξεκίνησεν, ἢ ὅθλον ἐκ τοῦ, «ἵνα ἀπέλθω εἰς τὸν τόπον μου καὶ εἰς τὴν γῆν ἡ μου» τῶν Ἑβδομήκοντα (Γενεσ. Α, 25). — 7. Λημμάτων.) Δώρων, ὡς φησιν Ἡσύχιος. Παρ' ἅπασιν ἀδιανοήτως φέ-

ρεται Πλημμελημάτων, πλὴν ἐνὸς ἀντιγράφου τοῦ παρὰ τῷ Οὐολφίῳ, ἐν ᾧ γράφεται, Λημμάτων, ὁ καλῶς ποιῶν παρέλαβε καὶ ὁ Λάγγιος, πιστοῦμενον ἄλλως, καὶ ἐκ παραπλησίου χωρίου τοῦ ἐν τῷ Ἀρειοπαγιτικῷ (§ 9.). Ὁ Αὐγῆρος ἔγραψε, Πλεονεκτημάτων, ἐξ εἰκασίας τοῦ Οὐολφίου. — 8. Περὶ ταῦτα.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ᾧ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Λαγγίου, ἀντὶ τοῦ, Περὶ ταύτας. — 9. Γιγνομένους.) Ὡτως, Γενομένους, διὰ τὸ ἐπαγόμενον, Παραδόντας. — 10. Ἐφ' ἑτέρων.) Οὕτως ὁ Λάγγιος ἐκ διορθώσεως Οὐολφίου, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς ἡμαρτημένου, Ὑφ' ἑτέρων. — 11. Ἐπιμέλειαν.) Συνωνύμως τῷ, Ἀρχὴν, ἐναυθα. Κατὰ δὲ τὸ ἀκριβεῖς, διαφέρει ἡ Ἐπιμέλεια τῆς Ἀρχῆς τῷ τὴν μὲν ἀρχὴν χειροτονητὴν εἶναι ὑπὸ τοῦ δήμου ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις, τὴν δὲ ἐπιμέλειαν, διακονίαν πρὸς βραχυτίνα χρόνον προσημασμένην κατὰ ψήφισμα, καθὰ καὶ παρὰ τοῖς Γάλλοις διαφέρει ἡ καλουμένη Charge, ἀρχὴ τις οὖσα, τῆς λεγομένης Commission, τουτέστιν ἐπιμελείας. Ταύτην δὲ τὴν διαφορὰν καὶ Αἰσχίνης διώρισεν ἐν τῷ κατὰ Κτησιφώντος (σελ. 398-403), ὅπου καὶ ταῦτα φησιν, «Ὅσα τις αἰρετὸς ὧν ἐπράττει κατὰ ψήφισμα, οὐκ ἔστι ταῦτα ἀρχή, ἀλλ' ἐπιμέλεια τις καὶ διακονία.» Εἴρηται δὲ ταῦτα διὰ μακροτέρων, ἵνα διορθῶν ἔχοιμεν ἐν παρῶν καὶ τὸν Πολύαινον (Στρατηγημ. ζ, δ', 3) ἐν οἷς

πίπτειν ὥστε μηδένα τῶν πολιτῶν, ὥσπερ νῦν, διακείσθαι πρὸς τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ταύτας φεύγειν ἢ διώκειν [εἶναι¹²], καὶ πάντας νομίζειν μηδέποτ' ἂν γενέσθαι δημοκρατίαν ἀληθεστέραν, μηδὲ μᾶλλον τῇ πλήθει συμφέρουσαν, τῆς τῶν μὲν τοιούτων πραγματειῶν ἀτέλειαν τῇ δῆμῳ διδούσης, τοῦ δὲ τὰς ἀρχάς καταστῆσαι, καὶ δίκην λαβεῖν παρὰ τῶν ἐξαμαρτανόντων κύριον ποιούσης· ἅπερ ὑπάρχει καὶ τῶν τυράννων τοῖς εὐδαιμονεστάτοις.

§ 59. Σημεῖον δὲ μέγιστον, ὅτι ταῦτ' ἡγάπων μᾶλλον, ἢ ἐγὼ λέγω φαίνεται γὰρ ὁ δῆμος, ταῖς μὲν ἄλλαις πολιτείαις ταῖς οὐκ ἀρεσκουσάις² μαχόμενος, καὶ καταλύων, καὶ τοὺς προσεστώτας αὐτῶν ἀποκτείνων, ταύτῃ δὲ χρώμενος οὐκ ἔλαττον χιλίων ἐτῶν,³ ἀλλ' ἐμμείνας, ἀφ' οὗ παρέλαβε, μέχρι τῆς Σόλωνος μὲν ἡλικίας, Πεισιστράτου δὲ δυναστείας, ὅς δημαγωγὸς γενόμενος, καὶ πολλὰ τὴν πόλιν λυμηνάμενος, καὶ τοὺς βελτίστους τῶν πολιτῶν, ὡς ὀλιγαρχικοὺς ὄντας, ἐκβαλὼν, τελευτῶν τόν τε δῆμον κατέλυσε, καὶ τύραννον ἑαυτὸν κατέστησε.

§ 60. Τάχ' οὖν ἂν τινες ἄτοπον εἶναι με φήσειαν (οὐδὲν γὰρ καλῶς διαβαλεῖν τὸν λόγον), ὅτι τολμῶ λέγειν, ὡς ἀκριβῶς εἰδῶς, περὶ πραγμάτων, οἷς οὐ παρῆν πραττομένοις. Ἐγὼ δὲ οὐδὲν τούτων ἄλογον οἶμαι ποιεῖν. Εἰ γὰρ μόνος ἐπίστευον τοῖς τε λεγομένοις περὶ τῶν παλαιῶν, καὶ τοῖς γράμμασι τοῖς ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου παραδεδομένοις ἡμῖν, εἰκότως ἂν ἐπιτιμώμην· νῦν δὲ πολλοὶ καὶ νοῦν ἔχοντες ταῦτόν ἐμοὶ φανερὸν ἂν πᾶσχοντες. Χωρὶς δὲ τούτων, εἰ κατασταθῇν εἰς ἔλεγχον, δυνηθεῖν ἂν ἐπιδείξαι πάντας ἀνθρώπους πλείους ἐπιστήμονας ἔχοντας διὰ τῆς ἀκοῆς ἢ τῆς ὀφείας, καὶ μείζους πράξεις καὶ καλλίους εἰδότες, ἢ παρ' ἑτέρων ἀκηκόασιν, ἢ κείνης, αἷς² αὐτοὶ παραγιγνόμενοι τυγχάνουσιν. Ἀλλὰ γὰρ

περὶ Λεύκωνος φησὶ, «Τοῖς δὲ οἰκείοις ἡτῶν ὑπόπτων ἀρχὰς καὶ ΕΠΙΤΕΛΕΙΑΣ» «ἐνεχειρίζε κομῶν ὡς δὴ φιλοφρόνως» «ἔχων πρὸς αὐτοὺς,» γράφοντες, ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ. — 12. Φεύγειν ἢ διώκειν εἶναι.) Προσέθηκε τὸ, Εἶναι, εἰς ἀπαρτισμὸν τῆς φράσεως λείπον παρ' ἅπασιν. Οἱ δ' Αὐγῆρος τὸ αὐτὸ τοῦτο ὑπαρέμψαντο προσυπακουστίον εἶναι φησι κατ' ἔλλειψιν, ἢ γοῦν τὸ Δοκεῖν. Ἀμείνων μόντοι τὸ ἀνελλιπές. Ἔστι δὲ καὶ οὕτως διορθοῦν· Φεύγειν ΗΔΥ ΔΟΚΕΙΝ Η ΔΙΩΚΕΙΝ, κατὰ παρῆχρῆσιν τινα ῥηματικὴν.

§ 59. 2. Ταῖς μὲν ἄλλαις πολιτείαις ταῖς οὐκ ἀρεσκουσάις κ. τ. λ.) Λεῖπει τὸ δευτέρον ἄρθρον ἐν τῇ Ἀλδεῖα ἐκδόσει, ἐν τῷ τοῦ Ἀγγλοῦ ἐκδότου ἀντιγράφῳ, ἐν ἐνὶ τῶν τοῦ Αὐγῆρου, καὶ ἐν

τῷ ἐμῷ. — 3. Οὐκ ἔλαττον χιλίων ἐτῶν.) Οὐκ ἀπιθάνως ὁ Μεύροτιος (Τύχ. Α' θήν. κερ. 10) Ἐξακοσίων, γραπτέον εἶναι φησὶν ἀντὶ τοῦ, Χιλίων· καὶ γὰρ τοσαῦτα μάλιστα ἀριθμοῦνται ἔτη ἀπὸ Θησεῖος μέχρι Πεισιστράτου. Τὸ δὲ γραφικὸν ἀμαρτημα (εἰ μὴ τις μᾶλλον Ἰσοκράτην οὕτω γράψῃ διὰ μνήμης ἀμαρτίαν ὑπολάβῃ) εἰκὸς ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ στοιχείου Χ γεννηθῆναι· τοῦτω γὰρ τοῦ πρώτου γράψαντος τὸν Ἐξακόσια ἀριθμὸν βουλευθέντος δηλωταί, ἐπελθὼν ἕτερος, εἰς τὴν λέξιν Χίλια Μετεποίησεν αὐτό.

§ 60. 2. Ἡ κείνης, αἷς.) Οὕτω τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, ὡς ἔγραψε καὶ Ὀλύγχιος ἐκ διορθώσεως Οὐλορίου, ἀντὶ τοῦ, Η' κείνας, αἷς, τοῦ τε Στεφάνου καὶ

οὐτ' ἀμελεῖν καλῶς ἔχει τῶν τοιούτων ὑπολήψεων³ (τυχὲν γὰρ μηδενὸς ἀντειπόντος λυμῆναιτ' ἂν τὴν ἀλήθειαν), οὐτ' αὖ πολὺν χρόνον ἀντιλέγοντας διακρίβειν ἐν αὐταῖς, ἀλλ' ὅσον ὑποδείξαντας μόνον τοῖς ἄλλοις, ἐξ ὧν ληροῦντας αὐτοὺς ἂν ἐπιδείξαιεν, πάλιν ἐπανελθόντας λέγειν, καὶ περαίνειν⁴ ὅθεν ἀπέλιπον ὅπερ ἐγὼ ποιήσω.

§ 61. Τὸ μὲν οὖν σύνταγμα τῆς τότε πολιτείας, καὶ τὸν χρόνον ὅσον αὐτῇ χρώμενοι διετελέσαμεν, ἐξαρκούντως δεδήλωται.² Λοιπὸν δὲ ἡμῖν τὰς πράξεις, τὰς ἐκ τοῦ πολιτεύεσθαι καλῶς γεγενημένας, διελθεῖν. Ἐκ τούτων γὰρ μᾶλλον ἔσται καταμαθεῖν, ὅτι καὶ τὴν πολιτείαν εἶχον ἡμῶν οἱ πρόγονοι βελτίω τῶν ἄλλων, καὶ σωφρονεσέραν, καὶ προστάταις καὶ συμβούλοις ἐχρῶντο τοιούτοις, οἷσις³ χρὴ τοὺς εὖ φρονούντας.

§ 62. Οὐ μὴν οὐδὲ ταῦτά μοι πρότερον λεκτέον ἐστὶ, πρὶν ἂν μικρὰ προείπω περὶ αὐτῶν. Ἦν γάρ, ὑπεριδὼν τὰς ἐπιτιμήσεις τὰς τῶν οὐδὲν ἄλλο ποιεῖν ἢ τοῦτο δυναμένων, ἐφεξῆς διηγῶμαι, περὶ τε τῶν ἄλλων τῶν πεπραγμένων, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν περὶ τὸν πόλεμον, οἷς οἱ πρόγονοι χρώμενοι, τῶν τε βαρβάρων περιγένοντο, καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκίμησαν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ φήσουσιν τινὲς με διεξιέναι τοὺς νόμους, οὓς Λυκούργος μὲν ἔθηκε, Σπαρτιάται δ' αὐτοῖς χρώμενοι τυγχάνουσιν.

§ 63. Ἐγὼ δ' ὁμολογῶ μὲν εἶναι πολλὰ τῶν καθεστῶτων ἐκεῖ, οὐχ ὥς Λυκούργου τι τούτων εὐρόντος, ἢ διανοηθέντος, ἀλλ' ὥς μιμησαμένου τὴν διοίκησιν ὥς δυνατὸν ἄριστα τὴν τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων, καὶ τὴν τε δημοκρατίαν καταστήσαντος παρ' αὐτοῖς, τὴν ἀριστοκρατίαν μεμιγμένην, ἥπερ ἦν παρ' ἡμῖν καὶ τὰς ἀρχὰς οὐ κληρωτάς, ἀλλ' αἰρετάς ποιήσαντος καὶ τὴν

τοῦ Αὐγήρου, ἢ, ἢ κείναις, οἷς τῶν ἀρχαίων ἐκδόσεων. — 3. Ὑπολήψεων.) Ἀντιλογιών, ἀντιρρήσεων. — 4. Περαινεῖν.) Κακῶς ἐν τῷ ἐμφ, καθὰ καὶ ἐν τοῖς πρὸ ἐμοῦ ἀντιγράφου, πλὴν ἐνδὲς, γράφεται, Περαινεῖν.

§ 61. 2. Τὸν χρόνον ὅσον . . . δεδήλωται.) Δέον εἶπεῖν, Δεδήλωκα, διὰ τὴν αἰτιατικὴν, ἢ ταύτην μεταβαλόντα, Ὁ χρόνος, ὅσον . . . δεδήλωται, ὃ δὲ καινοπρεπῶς ἐπηράσσει τὸ λεγόμενον, οὗ τὸ ἐξῆς, «Δεδήλωται ὅσον χρόνον αὐτῇ χρώμενοι διετελέσαμεν» ὅμοιον τῷ ἐν τῷ πρὸς Νικοκλέα, «Τῶν ἐπιτηδευμάτων, ὧν χρὴ στοχάζεσθαι». . . ἐγὼ πειράσσομαι διελθεῖν περὶ οὗ ἀρκούντως εἰρήκαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 14). — 3. Οἷσις.) Παρ' ἡμῶν, ὡς καὶ ἐν τῷ ἐμφ ἀντιγράφῳ, Οἷους, κατ' αἰτιατικὴν, πλὴν τῆς μικρᾶς Οὐαλφίου ἐκδόσεως, ἐν ᾗ φέρεται, Οἷσις.

Ταύτην δὲ τὴν γραφὴν ἡμαρτημένην εἶναι φάνηκε τῷ Λαγγίῳ πείθεσθαι με καλύει τὸ ἀπὸ κοινοῦ ἐπαναλαμβανόμενον ῥῆμα· ἔστι γὰρ ὁ νοῦς, Συμβούλοις ἐχρῶντο τοιούτοις, οἷσις χρῆσθαι προσήκει τοὺς εὖ φρονούντας. Ἔστι δὲ τοῦτο παραπλήσιον τῷ εἰρημένῳ ἐν τῷ Ἀρχιδάμῳ (σελ. 133), «Τοιαύταις βλαπτικαῖς χρωμένους, οἷσις περ εἰκὸς» τοὺς κ. τ. λ.» ἐπίσης γὰρ ἂν σόλοιον ἦν ἐκεῖ τὸ, Οἷσις περ, ὡς ἐν τῷ προκειμένῳ χωρὶς τῇ Οἷους. Καὶ τί δεῖ πλείω λέγειν περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης τοιούτων συντάξεων; ὅπου γε, καὶ ἐν αἷς οὐδεμία ἀνάγκη, οἱ Ἀττικοὶ φιλοῦσι τὰ αναφορικὰ μόρια ὁμοιοπῶτως τοῖς πρὸς ἃ ἀναφέρονται ἐκφέρειν, κἂν εἰ ἐπιφέρειτο ῥῆμα ἐτέραν ἀπαιτοῦν πτώσιν, οἷον ἐστὶ τὸ ἐν τῷ Εὐαγόρῳ (σελ. 198) «Ἄν μὴ τις αὐτὰς διοικῇ τοιούτοις» φθεσιν, οἷσις Εὐαγόρας μὲν εἶχεν κτλ.»

τῶν γερόντων αἵρεσιν,² τῶν ἐπιστατούντων ἅπασι τοῖς πράγμασι, μετὰ τσαύτης σπουδῆς ποιεῖσθαι νομοθετήσαντος, μεθ' ὅσης περ φασι καὶ τοὺς ἡμετέρους περὶ τῶν εἰς Ἄρειον πάγον³ ἀναβῆσεσθαι μελλόντων· ἔτι δὲ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῖς περιθέντος τὴν αὐτὴν, ἣν περ ἤδει καὶ τὴν βουλὴν ἔχουσιν τὴν παρ' ἡμῖν.

§ 64. Ὅτι μὲν οὖν τὸν αὐτὸν τρόπον τάκει καθέστηκεν, ὥς περ εἶχε τὰ παλαιὸν καὶ τὰ παρ' ἡμῖν, παρὰ πολλῶν ἐστὶ² πυνθῆσθαι τοῖς εἰδέναι βουλομένοις· ὥς δὲ καὶ τὴν ἐμπειρίαν τὴν περὶ τὸν πόλεμον, οὐ πρότερον ἥσκησαν, οὐδ' ἄμεινον ἐχρήσαντο Σπαρτιαῖται τῶν ἡμετέρων, ἐκ τῶν ἀγώνων, καὶ τῶν πολέμων, καὶ τῶν ὁμολογημένων γενέσθαι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, οὕτως οἶμαι σαφῶς ἐπιδείξειν, ὥστε μὴδὲ τοὺς ἀνοήτως λακωνίζοντας ἀντειπεῖν δυνήσεσθαι τοῖς ῥηθείσι, μήτε τοὺς ἅμα τε θανατοῦντας, καὶ βασκαίνοντας, καὶ μιρεῖσθαι γλιχομένους.

§ 65. Ποτήσομαι δὲ τὴν ἀρχὴν τῶν λεχθησομένων, ἀκοῦσαι μὲν ἴσως τισὶν ἀκηδῇ, ῥηθῆναι δ' οὐκ ἀσύμφορον. Εἰ γάρ τις φαίη τὰ πόλεε ταῦτα πλείστων ἀγαθῶν αἰτίας γεγενῆσθαι τοῖς Ἕλλησι, καὶ μεγίστων κακῶν, μετὰ τὴν Ξέρξου στρατείαν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἀληθῇ δόξειεν ἂν λέγειν τοῖς εἰδόσι τι² περὶ τῶν τότε γεγεννημένων. Ἡγωνίσαντό τε γὰρ ὡς δυνατόν ἄριστα πρὸς τὴν ἐκείνου δύναμιν, ταῦτά τε πράξασαι, προσῆκον αὐταῖς καὶ περὶ τῶν ἐχομένων³ βουλευσασθαι καλῶς, εἰς τοῦτ' ἦλθον οὐκ ἀνοίας, ἀλλὰ μανίας, ὥστε πρὸς μὲν τὸν ἐπιστρατεύσαντα καὶ βουληθέντα τῷ μὲν πόλεε τούτῳ⁴ παντάπασιν ἀνελεῖν, τοὺς δὲ ἄλλους Ἕλληνας καταδουλώσασθαι, πρὸς μὲν τὸν τοιοῦτον,⁵ κρατήσασθαι ῥαδίως ἂν αὐτοῦ, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, εἰρήνην εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον συνεγράψαντο, ὥσπερ πρὸς εὐεργέτην γεγεννημένον· φθονήσασθαι δὲ ταῖς ἀρεταῖς ταῖς ἐαυτῶν,⁶ εἰς πόλεμον καταστᾶσαι πρὸς ἀλλήλας, καὶ φιλονεικίαν,

§ 63. 2. Τὴν τῶν γερόντων αἵρεσιν.) Περί ὧν ἐπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Προδρ. Ἑλλ. Βιβλιοθ. σελ. 377) σημειωθέντα μοι οἷς προστίθῃ καὶ ἄφῃ Δημοσθένους (Πρὸς Λεπτίν. σελ. 489) περὶ τῆς παρὰ Λακεδαιμονίοις Γερουσίας. — 3. Περί τῶν εἰς Ἄρειον πάγον κ. τ. λ.) Περί ὧν καὶ ἀλλαχοῦ (Ἀρειοπαγίτ. § 15) ἐμνημόνευσεν ὁ Ῥήτωρ.

§ 64. 2. Παρὰ πολλῶν ἐστι.) Ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, Παρὰ πολλῶν ἐσται.

§ 65. 2. Τοῖς εἰδόσι τί.) Ἐκ διορθώσεως Οὐδελίου παραλαβόν οἱ πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ, Τοῖς εἰδόσι τίς ἄμεινον δὲ

γράφειν, Τοῖς εἰδόσι, μόνον, περιαιρούντας ὅλως τὴν τρίτην λέξιν. — 3. Καὶ περὶ τῶν ἐχομένων.) Παρέλιπε τὸν σύνδεσμον ὁ Λάγγιος, τυπογράφων ἴσως ἀβλεψία. — 4. Τῷ μὲν πόλεε τούτῳ.) Ἀττικῶς ἀντὶ τοῦ, Τὰ μὲν πόλεε ταῦτα, ὡς εἶρηκε μικρὸν ἀνωτέρω· καὶ ἴσως κάκεῖνο τρέπειν ἐχρῆν εἰς τὸν παράλογον τοῦτον τῶν Ἀττικῶν σχηματισμόν. — 5. Πρὸς μὲν τὸν τοιοῦτον.) τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου ἡ προσθήκη τοῦ ἄρθρου, ὃ καὶ διόχα τῆς ἐξ ἀντιγράφων πίστεως οὐκ ἂν ὠκνησα προσθεῖναι. — 6. Ταῖς ἐαυτῶν.) Ταῖς ἀλλήλων· περὶ ὧν ἐπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Ἡλιόδωρ.

οὐ πρότερον ἐπαύσαντο σφᾶς αὐτάς⁷ ἀπολλύουσai, καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, πρὶν κύριον ἐποιήσαντο τὸν κοινὸν ἐχθρὸν τοῦ τήν τε πόλιν⁸ τήν ἡμετέραν εἰς τοὺς ἐσχάτους καταστήσαι κινδύνους, διὰ τῆς δυνάμεως τῆς Λακεδαιμονίων, καὶ πάλιν τὴν ἐκείνων διὰ τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας. Καί, τοσοῦτον ἀπολειφθέντες τῆς τοῦ Βαρβάρου φρονήσεως, οὗτ' ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἤλγησαν ἀξίως ὧν ἔπαθον, οὐδ' ὡς προσήκειν αὐτοὺς, οὔτε νῦν αἱ μέγιστα τῶν Ἑλληνίδων πόλεων αἰσχύνονται διακολακεύμεναι πρὸς τὸν ἐκείνου πλοῦτον.⁹ ἀλλ' ἡ μὲν Ἀργείων καὶ Θηβαίων Αἴγυπτον αὐτῷ συγκατεπολέμησεν, ἢ ὡς μεγίστην ἔχων δύναμιν ἐπιβουλεύει τοῖς Ἕλλησιν, ἡμεῖς δὲ καὶ Σπαρτιαῖται, συμμαχίας ἡμῖν ὑπάρχουσας, ἀλλοτριώτερον ἔχομεν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, ἢ πρὸς οὓς ἐκάτεροι πολεμοῦντες τυγχάνομεν. Σημεῖον δὲ οὐ μικρὸν κοινῇ γὰρ οὐδὲ περὶ ἐνὸς πράγματος βουλευόμεθα, χωρὶς δ' ἐκάτεροι πρέσβεις πέμπομεν ὡς ἐκείνον, ἐλπίζοντες, ὁποτέρους ἂν οἰκειότερον διατεθεῖη,¹⁰ κυρίους τούτους¹¹ γενήσεσθαι τῆς ἐν τοῖς Ἕλλησι πλεονεξίας· κακῶς εἰδότες, ὡς¹² τοὺς μὲν θεραπεύοντας αὐτὸν, ὑδρίζειν εἴθισται, πρὸς δὲ τοὺς ἀντιταττομένους,¹³ καὶ καταφρονούντας

Β', σελ. 7) σημειωθέντα μοι. — 7. Σφᾶς αὐτάς.) 'Εκ διορθώσεως Ουολφρίου παρελήφθαι οἱ πρὸ ἐμοῦ, πλὴν Λαγίου, ὃς προέλετο τὸ τῶν ἀντιγράφων, Σφᾶς αὐτάς. — 8. Κύριον ἐποιήσαντο τὸν κοινὸν ἐχθρὸν τοῦ τήν τε πόλιν κ.τ.λ.) Ἐκ διορθώσεως Ουολφρίου προσέθηκεν οἱ πρὸ ἐμοῦ τὸ, Τοῦ, ἄρθρον. Ἰσως δὲ καὶ τὸ, Ἐποιήσαντο, τρεπτέον εἰς τὸ, Ἐποίησαν· οὐ γὰρ πάντις χρηστὴ ἐνταῦθα ἡ μέση διάθεσις. Ἐρεῖ δὲ καὶ μετ' ὀλίγα (§ 99), Κυρίους ποιησάτης. — 9. Διακολακεύμεναι πρὸς τὸν ἐκείνου πλοῦτον.) Ἀμιλλώμεναι πρὸς ἄλλήλας, ἥτις πλέον κολακεύει τὸν τοῦ βαρβάρου πλοῦτον ὡς ἐξηγήσατο ὁ Οὐόλφριος. 'Ἐχει δ' ἂν τις καὶ οὕτω πως ἐρμηνεύσαι τὸ χωρίον ἀπλούστερον, Ἀμιλλώμεναι τῇ κολακίᾳ πρὸς τὸν ἐκείνου πλοῦτον, τούτεστι τοσοῦτον πλέον κολακεύοντες τὸν βάρβαρον ἐπαίνοισι τε καὶ τῇ ἄλλῃ θεραπείᾳ, ὅσον ἐκεῖνος ἐκολάκευεν ἐκείνας τῷ πλούτῳ, ἡγοῦν τὸ πλουτίζειν. Ὅποτέρους δ' ἂν ἐρμηνεύσας, σημειοῦ τὴν πρόθεσιν σημαίνουσιν τῶν ἀμιλλαν, ὅσον ἐστὶ καὶ τὸ Διακοντίζομαι πρὸς τινα, καὶ τὸ Διατοξεύομαι, τούτεστιν, ἀκοντίζω ἢ τόξῳ ἀμιλλώμαι πρὸς τινα. Μὴ λανθάνει δὲ σε μήθ' ἡ μέση διάθεσις ἐν τοῖς τοιοῦτοις, παρελκυσθενομία διὰ τὴν ἀλληλοπάθειαν.

ἔστι γὰρ τὸ Διακολακεύομαι, Κολακεύων κολακεύομαι, καὶ τὸ Διακοντίζομαι, Ἀκοντίζων ἀκοντίζομαι, καὶ τὸ Διατοξεύομαι, Τοξεύων τοξεύομαι χωρὶς εἰ μὴ οὐδέτερον εἴη τὸ τῇ προθέσει συναπτόμενον ῥῆμα, ὅσον Διατρέχω, ἢ Διαθίω πρὸς τινα, οὐ Διατρέχομαι, οὐδὲ Διοθίωμαι, ὅτι οὔτε Τρέχομαι, οὔτε Θίωμαι, ἐξαιρουμένου τοῦ, Διαδραμοῦμαι, καὶ Διαθεύομαι, διὰ τοὺς Ἀττικοὺς μέλλοντας, Δραμοῦμαι, καὶ Θεύσομαι. Ἡ δὲ συνήθεια ἄγνωστὴ τὰ ἀμιλλῆς σημαντικὰ ταῦτα ῥήματα, πολὺ ἔχοντα τὰ ἐκ τῆς βραχυλογίας χρήσιμον, πλὴν ἐνὸς τοῦ, Πατρατρέχω (οὗ δὲ τούτου καταχωρισθέντος ποι ἐν τοῖς κοινοῖς λεξικοῖς), ὅπερ οὐδὲν διαφέρει τοῦ, Διατρέχω, εἰ μὴ τῇ προθέσει. — 10. Διατεθεῖη.) Ἰσως γραπτέον, Διατεθῇ. — 11. Κυρίους τούτους.) Οὕτω καὶ τούμῳ ἀντίγραφον, ἀντὶ τῆς ἐν τισι τῶν ἀρχαίων ἐκδόσεων ἡμαρτημένης γραφῆς, Κυρίους τότε. — 12. Κακῶς εἰδότες, ὡς.) Ἀγνοοῦντες ὅτι καθὰ καὶ ἐν ἄλλοις ὁ Ἰσοκράτης. Ἀντὶ δὲ τοῦ, Ὡς, ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἐκδόσεσι καὶ τισι τῶν ἀντιγράφων φέρεται, Ὡς· ἐν δὲ τῷ ἐμῷ ἐπιγράμμετι τῷ, Ὡς, ὡς διόρθωσις τὸ ἡμαρτημένον, Ὡς. — 13. Ἀντιταττομένους.) Ἀντιπολεμοῦντας, ἐναντιομένους αὐτῷ. Εἰς τὸ Ἀντιταττομέ-

τῆς ἐκείνου δυνάμεως, ἐκ παντὸς τρόπου διαλύεσθαι πειράται τὰς διαφοράς.¹⁴

§ 66. Ταῦτα δὲ διήλθον, οὐκ ἀγνοῶν, ὅτι λέγειν τινὲς τολμήσουσιν, ὡς ἔξω τῆς ὑποθέσεως τοῖς λόγοις τούτοις ἐχρησάμην. Ἐγὼ δὲ οὐδέποτε ἂν οἶμαι τοῖς προειρημένοις οικειοτέρους ἂν λόγους ῥηθῆναι τούτων, οὐδ' ἐξ ὧν ἂν τις σαφέστερον ἐπιδείξειε τοὺς προγόνους ἡμῶν φρονιμωτέρους ὄντας, περὶ τὰ μέγιστα, τῶν τὴν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν, καὶ τὴν Σπαρτιατῶν, μετὰ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Ξέρξην διοικησάντων. Αὗται μὲν γὰρ ἂν φανεῖεν, ἐν ἐκείνοις² τε τοῖς χρόνοις, πρὸς μὲν τοὺς Βαρδάρους εἰρήνην ποιησάμεναι, σφᾶς δ' αὐτάς³ καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἀπολλύουσαι, νῦν τε τῶν Ἑλλήνων ἄρχειν ἀξιοῦσαι, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα πρέσβεις πέμπουσαι περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας. Οἱ δὲ τότε τὴν πόλιν οἰκοῦντες οὐδὲν τούτων ἔπραττον, ἀλλὰ τὸνναντίον τῶν μὲν γὰρ Ἑλληνίδων πόλεων οὕτως αὐτοῖς ἀπέχεσθαι σφόδρα δεδογμένον ἦν, ὥσπερ τοῖς εὐσεβέσι τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀνακειμένων τῶν δὲ πολέμων⁴ ὑπελάμβανον ἀναγκαιότατον μὲν καὶ δικαιοτάτον τὸν μετὰ πάντων ἀνθρώπων, πρὸς τὴν ἀγριότητα τὴν τῶν Σηρίων γιγνόμενον,⁵ δεύτερον δὲ, τὸν μετὰ τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Βαρδάρους, τοὺς καὶ φύσει πολεμίους ὄντας, καὶ πάντα τὸν χρόνον ἐπιβουλεύοντας ἡμῖν. Τοῦτον δ' εἴρηκα τὸν λόγον οὐκ αὐτὸς εὐρών, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων συλλογισάμενος.

§ 67. Ὁρῶντες γὰρ τὰς μὲν ἄλλας πόλεις ἐν πολλοῖς κακοῖς καὶ πολέμοις καὶ ταραχαῖς οὔσας, τὴν δ' αὐτῶν μόνην καλῶς οἰκουμένην, οὐχ ἡγήσαντο δεῖν τοὺς ἄμεινον² τῶν ἄλλων φρονούν-

νους δεῖν ἔγνωι τρέφει τὸ παρ' ἅπασιν κακῶς γραφόμενον, Ἀντιπραττομένους τὸ γὰρ Ἀντιπράττωμαί τι, ἢ πρὸς τινα, πολὺ παρὰ τῷ Ἰσοκράτει (ἰδ. ἀνωτέρ. § 13 καὶ 33, καὶ ἀλλαχοῦ), καὶ τοῖς λοιποῖς ῥήτορσι τὸ δὲ Ἀντιπραττομένους, σόλοιον, διὰ τὴν μέτρησιν διάθεσιν (ᾧ φερεται γὰρ εἶναι, Ἀντιπράττοντας), χωρὶς εἰ μὴ τις εἰς τὸ, Ἀντιπαραπράττοντας, προέλοιτο τρέπειν αὐτό. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ Ἀντιπράττωμαί ὁ Στέφανος ἐκ τοῦ μοναδικοῦ τούτου χωρίου Ἰσοκράτους, οὐ συνιδὼν τὸ τῆς γραφῆς ἀμάρτημα, κατεχώρισεν ἐν τῷ Θηταυρῷ. — 14. Τῆς διαφοράς.) Ὡς καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ ἡ λέξις, περὶ ἧς ἐπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Προδρ. Ἑλλ. Βιβλ. σελ. 293.) σημειωθέντα.

§ 66. 2. Ἐν ἐκείνοις.) Λέπει κακῶς ἢ πρόθεσις καὶ ἐν τῷ ἐμφ' ἀντι-

γράφῃ, προστεθεῖσα ὑπὸ Οὐολφίου, ᾧ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Λαγγίου ἀντίγραφον. — 3. Σφᾶς δ' αὐτάς.) Παρελήφασιν τὴν γραφὴν ταύτην οἱ πρὸ ἐμοῦ, πλὴν Λαγγίου, ἐκ διορθώσεως Οὐολφίου, ἀντὶ τοῦ, Σφᾶς δ' αὐτούς, τῶν παλαιῶν ἐκδόσεων, αἷς συνάδει καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον. — 4. Τῶν δὲ πολέμων.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ᾧ συνάδει καὶ Λάγγιος, ἐκ τοῦ ἰδίου κακείου, παρελήφως ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς, Τῶν δὲ πόλεμον. — 5. Γιγνόμενον.) Ἀπιστοράκινα τὸ σόλοιον, Γενόμενον, ὅπερ συνῆκε μὲν, οὐκ ἐθάρρυνε δὲ διορθῶσαι καὶ ὁ Δυήνης· ὁ δὲ Στέφανος καλῶς ᾤθη γραπτέον εἶναι, Γενητόμενον· οὔτε γὰρ μέλλοντος, οὔτ' ἀορίστου χρεῖα ὦδε, ἀλλ' ἐνεστώτος.

§ 67. 2. Τοὺς ἄμεινον.) Οὕτω καὶ τοῦτον ἀντίγραφον, μετὰ τοῦ ἄρθρου,

τας καὶ πράττοντας ἀμελεῖν, οὐδὲ περιορᾶν, τὰς τῆς αὐτῆς συγγενείας μετεχούσας ἀπολλυμένας, ἀλλὰ σκεπτέον εἶναι, καὶ πρακτέον, ὅπως ἀπάσας ἀπαλλάξουσιν τῶν κακῶν τῶν παρόντων. Ταῦτα δὲ διανοηθέντες, τῶν μὲν ἦττον νοσοῦσῶν³ πρεσβείαις καὶ λόγοις ἐξαιροῦν ἐπειρῶντο τὰς διαφοράς, εἰς δὲ τὰς μᾶλλον στασιαζούσας ἐξέπεμπον τῶν πολιτῶν τοὺς μεγίστην παρ' αὐτοῖς δόξαν ἔχοντας, οἱ περὶ τε τῶν παρόντων παρ' αὐταῖς πραγμάτων συνεδούλευον, καὶ συγγιγνόμενοι⁴ τοῖς τε μὴ δυναμένοις⁵ ἐν ταῖς αὐτῶν ζῆν πατρίσι, καὶ τοῖς χειρὸν γεγονόσιν οἱ νόμοι προστάττουσιν (οἵπερ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ λυμαίνονται τὰς πόλεις), ἔπειθον μεθ' αὐτῶν στρατεύεσθαι, καὶ βίον ζητεῖν βελτίω τοῦ νῦν παρόντος. Πολλῶν δὲ γιγνομένων τῶν ταῦτα βουλομένων καὶ πειθομένων, στρατόπεδα συνιστάντες ἐξ αὐτῶν, τοὺς τε τὰς νήσους κατέχοντας τῶν βαρβάρων, καὶ τοὺς ἐφ' ἑκατέρᾳ τῆς ἡπείρου⁶ τὴν παραλίαν κατοικοῦντας καταστρεφόμενοι, καὶ πάντας ἐκβάλλοντες, τοὺς μάλιστα βίου δεομένους τῶν Ἑλλήνων κατῴκισον. Καὶ ταῦτα πράττοντες, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποδεικνύοντες⁷ διστέλουν, ἕως ἤκουσαν Σπαρτιάτας τὰς πόλεις τὰς ἐν Πελοποννήσῳ κατῴκισμένας, ὥσπερ εἶπον, ὑφ' αὐτοὺς πεποιημένους· μετὰ δὲ ταῦτα, τοῖς ἰδίους ἠναγκάζοντο προσέχειν τὸν νοῦν.

§ 68. Τί οὖν ἐστὶ τὸ συμβεβηκὸς ἀγαθὸν ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ περὶ τὰς ἀποικίας καὶ πραγματείας; τοῦτο γὰρ οἶμαι μάλιστα ποθεῖν ἀκοῦσαι τοὺς πολλοὺς. Τοῖς μὲν Ἑλλησιν εὐπορωτέροις² γενέσθαι τὰ περὶ τὸν βίον, καὶ μᾶλλον ὁμονοεῖν, τοσούτων τὸ πλῆθος καὶ τοιούτων ἀνθρώπων ἀπαλλαγείσι τοῖς δὲ βαρ-

δπερ λείπει ἐν τῇ Οὐολριανῇ καὶ ἄλλαις τιτὴν ἐνδύσει. — 3. Ἦττον νοσοῦσῶν.) Ἐκ διορθώσεως Οὐολρίου παρέλαβον οἱ πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἐκδόσει καὶ τοῖς ἀντιγράφοις (οἷς συνάδει καὶ τοῦ μόνου), Ἠττῶν νοσοῦσῶν. — 4. Συγγιγνόμενοι.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ παρ' ἅπασιν τοῖς λοιποῖς, Συγγενόμενοι. — 5. Τοῖς τε μὴ δυναμένοις.) Οὕτω καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον συμφώνως τῷ τοῦ Λαγγίου, τῷ τοῦ Ἀγγλοῦ ἐκδότου, καὶ ταῖς ἀρχαίαις τῶν ἐκδόσεων, ἀντὶ τοῦ, Τοῖς τε οἱ ἀπορίαν μὴ δυναμένοις, ὅπερ διορθώσαντος Οὐοίφίου παρέλαβον οἱ μετ' αὐτὸν πλὴν Λαγγίου. — 6. Ἐφ' ἑκατέρᾳ τῆς ἡπείρου.) Τῆς τε Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης. Ἐν δὲ τῷ Παναγηρικῷ (§9), Ἐφ' ἑκατέρᾳ τῆς ἡπείρου εἰρηκεῖ περὶ οὗ ἐπιθετὰ τὰ ἐκεῖ σημειωθέν-

τα μοι (§9). — 7. Ὑποδεικνύοντες.) Παρὰ τὸ, Ὑποδεικνύω. Ὄφειλε δ' εἰπεῖν, Ὑποδεικνύοντες, παρὰ τὸ, Ὑποδεικνύμι, εἰ χρὴ πιστεῦν τοῖς Ἀττικισταῖς, καθάπερ καὶ μετ' ὀλίγα (§74) ἔρει, Ἐπιδεικνύοντες. Ἀλλ' ἐν τούτοις τε καὶ τοῖς τοιούτοις, τοσούτον διατηρώντας οἱ ἀντιγραφεῖς οὐ μόνον ἐν τῷ Ἰσοκράτει, ἀλλ' ἐν ἅπασιν, ὡς εἰπεῖν, τοῖς δοκίμοις τῶν συγγραφέων, ὥστε δυσχερὲς εἶναι διαγνῶναι, πότερον τοὺς γραφεῖς αἰτιαῖσθαι χρὴ τῆς τοιαύτης περὶ τὴν γραφὴν ποικιλίας, ἢν αὐτοὺς τοὺς συγγραφεῖς ὑπολαμβάνειν ἄλλοτε ἄλλως σχηματίζει τὰς λέξεις, εὐστομίας φροντίζοντας.

§ 68. 2. Εὐπορωτέροις.) Εἰς τοῦτο ἔτρεφα τὸ, Εὐπορωτέρους, ἵσως οὐδὲν δέον.

βάροις ἐκπίπτειν ἐκ τῆς αὐτῶν, καὶ φρονεῖν ἔλαττον ἢ πρότερον τοῖς δὲ αἰτίοις τούτων γεγενημένοις, εὐδοκιμεῖν, καὶ διπλασίαν πεποικέναι τὴν Ἑλλάδα τῆς ἐξ ἀρχῆς συστάσης.

§ 69. Μείζον μὲν οὖν εὐεργέτημα καὶ κοινότερον τοῖς Ἑλλήσι γεγενημένον παρὰ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων οὐκ ἂν δυναίμην ἐξευρεῖν· οἰκειότερον δὲ τῇ περὶ τὸν πόλεμον ἐπιμελείᾳ, καὶ δόξης εὐκ ἐλάττονος ἄξιον, καὶ πᾶσι φανερόν, ἴσως ἔχομεν εἰπεῖν.

§ 70. Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ἢ τίς οὐκ ἀκήκοε, τῶν τραγωδο-
διδασκάλων² ἐν Διονυσίοις, τὰς Ἀδράστῳ γενομένας ἐν Θηβαίοις συμφοράς, ὅτι κατὰγειν βουληθεῖς τὸν Οἰδίπου μὲν υἱόν, αὐτοῦ δὲ κηδεστήν, παμπληθεῖς μὲν Ἀργείων ἀπώλεσεν, ἅπαντας δὲ τοὺς λοχαγούς ἐπέειδε διαφθαρέντας, αὐτὸς δ' ἐπονειδίστως σωθεῖς, ἐπειδὴ σπονδῶν οὐχ οἷός τ' ἦν τυχεῖν, οὐδ' ἀνελεσθαι τοὺς τετε-
λευτηκότας, ἰκέτης γανόμενος τῆς πόλεως, ἔτι Θησέως αὐτὴν διοι-
κοῦντος, ἐδεῖτο μὴ παριδεῖν τοιοῦτους ἄνδρας ἀτάφους γενο-
μένους, μηδὲ παλαιὸν ἔθος καὶ πάτριον νόμον καταλυόμενον, ᾧ πάντες ἄνθρωποι χρώμενοι διατελοῦσιν, οὐχ ὡς ὑπ' ἀνθρω-
πίνης κειμένη φύσεως, ἀλλ' ὡς ὑπὸ δαιμονίας προστεταγμένῳ
δυνάμεως. Ὡν ἀκούσας, οὐδένα χρόνον ἐπισχών, ἔπεμψε πρε-
σβείαν εἰς Θήβας, περὶ τε τῆς ἀναιρέσεως συμβουλευσοντας³ αὐτοῖς
ὁσιώτερον βουλευσασθαι, καὶ τὴν ἀπόκρισιν νομιμωτέραν ποιήσασθαι
τῆς πρότερον γεγενημένης, κάκεινο ὑποδείξοντας,⁴ ὡς ἡ πόλις αὐτοῖς
οὐκ ἐπιστρέφει παρὰδοίχουσι τὸν νόμον τὸν κοινὸν ἀπάντων
Ἑλλήνων. Ἀκούσαντες δ' οἱ τότε κύριοι Θηβαίων ὄντες, οὐχ
ὁμοίως ἔγνωσαν, οὔτε ταῖς δόξαις, αἷς ἔχουσί τινες περὶ αὐτῶν,
οὔθ' οἷς βουλευσάντο πρότερον, ἀλλὰ μετρίως περὶ αὐτῶν⁵ τε
διαλεχθέντες, καὶ τῶν ἐπιστρατευσάντων κατηγορήσαντες, ἔδοσαν
τῇ πόλει τὴν ἀνάίρεσιν.

§ 71. Καὶ μηδεὶς αἰσθῶ με ἀγνοεῖν, ὅτι τάναντία λέγων²
τυγχάνω, οἷς ἐν τῷ Πανηγυρικῷ λόγῳ φανερὴν ἂν περὶ τῶν αὐ-
τῶν τούτων γεγραφώς· ἀλλὰ γὰρ οὐδένα νομίζω τῶν ταῦτα συνι-
δεῖν ἂν δυνηθέντων τοσαύτης ἀμαθίας εἶναι καὶ φθόνου μεστόν,
ὅστις οὐκ ἂν ἐπαίνεσεν ἐμέ καὶ σωφρονεῖν ἡγήσαιτο, τότε μὲν

§ 70. 2. Τραγωδοδιδασκάλων.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου· ἦν γραφὴν πα-
ρεῖληφεν ἐκ τοῦ ἰδίου καὶ ὁ Λάγγιος,
καὶ ὑποενόηκεν ὁ Αὐγῆρος, ἀντὶ τοῦ,
Τραγωδιδασκάλων. — 3. Συμβουλευσάν-
τας.) Ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ κακῶς,
Συμβουλευσάντας· παρὰ δὲ τῷ Λαγγίῳ,
(τυπογράφου ἀμαρτία) Συμβουλευόντας.

— 4. Ὑποδείξοντας.) Ἐν ἄλλοις, Ἀπα-
δείξοντας. Ἵσως γραπτέον Ἐπιδείξοντας,
ταυτέστι, Καὶ πρὸς τούτοις δείξοντας.

— 5. Περὶ αὐτῶν.) Ἐδάσυνα τὴν ἀν-
τωνυμίαν, ἢ ἢ, Περὶ ἐαυτῶν.

§ 71. 2. Τάναντία λέγων.) Ἐπιθε-
τὸν Πανηγυρικὸν λόγον (§15), ἐν ᾧ δια-

ἐκείνως, νῦν δ' οὕτως διαλεχθέντα περὶ αὐτῶν³ Περὶ μὲν οὖν τούτων, οἷδ' ὅτι καλῶς γέγραφα, καὶ συμφερόντως. Ὅσον δ' ἡμῶν ἡ πόλις διέφερε τὰ περὶ τὸν πόλεμον κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον (τοῦτο γὰρ ἀποδείξει βουλόμενος, διήλθον τὰ γενόμενα Θήβῃσιν), ἡγοῦμαι τὴν πράξιν ἐκείνην ἅπασι σαφέως δηλοῦν, τὴν τὸν μὲν βασιλέα τῶν Ἀργείων ἀναγκάσασαν ἱκέτην γενέσθαι τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας, τοὺς δὲ κυρίους ὄντας Θηβῶν οὕτω διαθείσαν, ὥστε ἐλέσθαι μᾶλλον αὐτοὺς ἐμμεῖναι τοῖς λόγοις τοῖς ὑπὸ τῆς πόλεως ἐκπεμφθεῖσιν, ἢ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τοῦ δαιμονίου κατασταθεῖσιν· ὧν οὐδὲν ἂν οἶάτε ἐγένετο διοικῆσαι κατὰ τρόπον ἢ πόλις ἡμῶν, εἰ μὴ καὶ τῇ δόξῃ, καὶ τῇ δυνάμει, πολὺ διήνεγκε,⁴ τῶν ἄλλων.

§ 72. Ἐχων δὲ πολλὰς καὶ καλὰς πράξεις καὶ περὶ τῶν προγόνων εἰπεῖν,² σκοποῦμαι, τίνα τρόπον διαλεχθῶ περὶ αὐτῶν· μέλει γάρ μοι τούτων μᾶλλον, ἢ τῶν ἄλλων. Τυχχάνω γάρ ὧν περὶ τὴν ὑπόθεσιν, ἣν ἐποίησάμην τὸ τελευταῖον, ἐν ἣ προεῖπον, ὥς ἐπιδείξω τοὺς προγόνους ἡμῶν ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ταῖς μάχαις πλέον διενεγκόντας Σπαρτιατῶν, ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. Ἔσται δ' ὁ λόγος παράδοξος μὲν τοῖς πολλοῖς, ὁμοίως³ δ' ἀληθὴς τοῖς ἄλλοις. Ἄρτι μὲν οὖν ἡπόρουν, πότερον διεξίω πρότερον τοὺς κινδύνους, καὶ τὰς μάχας τὰς τῶν Σπαρτιατῶν, ἢ τὰς τῶν ἡμετέρων· νῦν δὲ προαιροῦμαι λέγειν τὰς ἐκείνων, ἵν' ἐν ταῖς καλλίστοις καὶ δικαιοτέροις καταλύω⁴ τὸν λόγον τὸν περὶ τούτων.

§ 73. Ἐπειδὴ γὰρ Δωριέων οἱ στρατεύσαντες εἰς Πελοπόννησον, τριχὰ διείλυντο τὰς πόλεις,² καὶ τὰς χώρας ἀφείλυντο τοὺς δικαίως κερκτημένους, οἱ μὲν Ἄργος λαχόντες καὶ Μεσσήνην παρα-

φύρως ἱστόρηκε τὰ περὶ Θηβαίων. — 3. Τότε μὲν ἐκείνως, νῦν δ' οὕτως διαλεχθέντα περὶ αὐτῶν.) Τὴν δ' αἰτίαν οὐκ ἐβουλήθη δηλοῦσαι ἡμῖν ὁ χρηστὸς Ἰσοκράτης, δι' ἣν τότε μὲν ἐκείνως, νῦν δ' οὕτως ἱστόρηκε τὰ περὶ Θηβαίων, καὶ ταῦτα τῆς ἱστορίας οὐκ ἄλλοτε ἄλλως, ἀλλ' ἀεὶ ὡσαύτως ἔχειν ὀφειλοῦσθαι, εἰ μέλλοι ἀληθὴς εἶναι. Οὐλόφριος ὑπολαμβάνει τὸν Ἰσοκράτην μετριώτερον ἐνταῦθα διειλεῖσθαι περὶ Θηβαίων, ὥς συμμάχων Ἀθηναίοις τὸ τηλικαῦτα ὄντων, ἢ ὅσον οὕτω γενήσεσθαι προσδοκώμενων, ἐν τῷ κατὰ Χαϊρώνειαν πολέμῳ. — 4. Διήνεγκε.) Σημειοῦ τὸ, Διήνεγκε, κατὰ παρατακτικὸν ὥς ἀντὶ τοῦ, Διέφερε, παρὰ τὸν ἐνεστώτα, Εἵνεγκω.

§ 72. 2. Ἐχων δὲ πολλὰς καὶ καλὰς

πράξεις καὶ περὶ τῶν προγόνων εἰπεῖν.) Ἐχει τι ἡ λέξις ὑπότακτον. Ἰσως τρεῖς τὸν τὸν δευτέρου, Καί, εἰς τὸ, Ἔτι, ἢ τὸ, Ἐτέρας. — 3. Ὅμοιως.) Οὕτω καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, καθὰ καὶ τὸ τοῦ Λαγγίου, καὶ αἱ πλείους τῶν παλαιῶν ἐκδόσεων. Στέφανος δὲ καὶ Δυγῆρος γράφουσιν, Ὅμως. Καὶ ἔσται ὁ νοῦς τῆς μὲν πρώτης γραφῆς, Ἀληθὴς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις λόγοις· τῆς ἐτέρας δὲ, Ὅμως δ' ἀληθὴς· τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις. — 4. Καταλύω.) Ἰσως Καταλύτω.

§ 73. 2. Τριχὰ διείλυντο τὰς πόλεις.) Τριχῇ τὸ πρῶτον διανεύσαντες, τρεῖς πόλεις κατέκλῃσαν, ὥς φησι Πλάτων ἐν τῷ τρίτῳ τῶν νόμων (σελ. 683)· καὶ βασιλεὺς μὲν Ἄργους Τήμενος ἐγένετο· Μεσσήνης δὲ, Κρεσφόντης, Λακεδαιμόνιος δὲ, Πατροκλῆς καὶ Εὐρυ-

πλησίως διώκουν τὰ σφέτερ' αὐτῶν τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσι· τὸ δὲ τρίτον μέρος αὐτῶν, οὐς καλοῦμεν νῦν Λακεδαιμονίους, στασιάσαι μὲν φασιν αὐτοὺς οἱ τὰ ἐκείνων ἀκριβοῦντες, ὡς οὐδέναις ἄλλοις τῶν Ἑλλήνων. Περιγενομένους δὲ τοὺς μείζον τοῦ πλήθους φρονούντας, οὐδὲν τῶν αὐτῶν³ βουλευσασθαι περὶ τῶν συμβεβηκότων τοῖς τοιαῦτα διαπεπραγμένοις· τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους,⁴ συνοίκους ἔχειν τῇ πόλει τοὺς στασιάσαντας, καὶ κοινωνοὺς, ὥσθ' ἀπάντων, πλὴν τῶν ἀρχῶν,⁵ καὶ τῶν τιμῶν, μετέχειν αὐτοὺς· οὐς οὐκ ἂν φρονεῖν⁶ ἡγεῖσθαι Σπαρτιατῶν⁷ τοὺς νοῦν ἔχοντας, εἰ νομίζουσιν ἀσφαλῶς πολιτεύεσθαι⁸ μετὰ τούτων οἰκοῦντες, περὶ οὓς τὰ μέγιστα τυγχάνουσιν ἐξημαρτηκότες· αὐτοὺς δ' οὐδὲν τούτων ποιεῖν, ἀλλὰ παρὰ σφίσι μὲν αὐτοῖς ἰσονομίαν καταστήσαι, καὶ δημοκρατίαν τοιαύτην, οἷανπερ χρὴ τοὺς μέλλοντας ἅπαντα τὸν χρόνον ὁμονόησιν· τὸν δὲ ἄνθρωπον περιοίκοις ποιήσασθαι, καταδουλωσαμένους⁹ αὐτῶν τὰς ψυχὰς οὐδὲν ἦττον ἢ τὰς τῶν οἰκετῶν ταῦτα δὲ πράξαντας, τῆς χώρας, ἧς προσήκειν ἴσον ἔχειν ἕκαστον, αὐτοὺς μὲν λαβεῖν, ὀλίγους ὄντας, οὐ μένον τὴν ἀρίστην, ἀλλὰ καὶ τοσαύτην, ὅσην οὐδέναις τῶν Ἑλλήνων ἔχουσι, τῇ δὲ πλήθει, τηλικούτου ἀπονεῖμαι μέρος τῆς χειρίστης, ὥστ' ἐπιπόνως ἐργαζομένους, μόλις ἔχειν τὸ καθ' ἡμέραν. Μετὰ δὲ ταῦτα διαλόντας τὸ πλῆθος αὐτῶν, ὡς οἷόν τ' ἦν εἰς ἐλάχιστον τόπον κατοικίσαι,¹⁰

σθένης. — 3. Οὐδὲν τῶν αὐτῶν.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ᾧ συνάδουσι καὶ τέσσαρα τῶν προεμῶν, οἷς ἠκολούθηκασιν ὁ, τε Ἀδγῆρος καὶ ὁ Ἀγγίος, χαίρειν φράσκοντες τῇ παρὰ τοῖς λοιποῖς γραφῇ, Οὐδὲν περὶ τῶν αὐτῶν. — 5. Τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους.) Τοὺς τοιαῦτα διαπεπραγμένους. — 5. Ἀρχῶν.) Καὶ τὸ ἐμὸν κακῶς, Ἀρχόντων· ἢ διόρθωσις τοῦ Οὐολφίου. — 6. Μετέχειν αὐτοὺς· οὓς οὐκ ἂν φρονεῖν κ. τ. λ.) Προσέθηκα τὸ, Οὓς, ἐκ διορθώσεως Ἀγγίου, οὐ πᾶν τι ἀποδεχόμενος τὴν διόρθωσιν, ἀλλ' οὐκ ἔχων ὅπως ἄλλως ἐν τῷ παρόντι διορθῶται τὸ δεινῶς ἡμαρτημένον τοῦτ' χωρίον. Ἀναφέροισι δ' ἂν τὸ Οὓς, πρὸς τὸ Ἄλλους, τοὺς τοιαῦτα διαπεπραγμένους· οὓς οἱ νοῦν ἔχοντες τῶν Σπαρτιατῶν οὐχ ἡγούντο φρονεῖν, εἰ ἐνόμιζον κ. τ. λ. Καὶ τὸ, Μετέχειν, δὲ, λέειν τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, προσετέθη ὑπὸ χειρὸς ὀφεικτέρας. — 7. Ἡγεῖσθαι Σπαρτιατῶν.) Τινὰ τῶν ἀντιγράφων φέρει, Ἡγεῖσθαι «εἰκὸς ἐκρίθη Σπαρτιατῶν», ἕτερα δὲ (ἐν οἷς καὶ τὸ ἐμὸν ἐκ διορθώσεως μεταγενεστέρας) οὐδὲν μᾶλλον σαφῶς,

»Ἡγεῖσθαι εἰ μὴ ἐκρίθη Σπαρτιατῶν.» ἢ διόρθωσις Οὐολφίου, ἢ, ἀμείνωνος σπάνει, παρελήφθη. Ὅλον γὰρ, ὡς ἐφθην εἰπὼν, τοῦτο τὸ χωρίον δεινῶς ὑπὸ τῶν ἀντιγραφένων διετέθη. ἴσως οὗτος ἐπανορθωτὴς αὐτὸ, «Τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους, συνοίκους ἔχοντας τῇ πόλει τοὺς στασιάσαντας, καὶ κοινωνοὺς ἀπάντων πλὴν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν τιμῶν, οὐκ ἂν φρονεῖν ἡγεῖσθαι Σπαρτιατῶν τοὺς νοῦν ἔχοντας, εἰ νομίζουσιν κ. τ. λ.» ἢ ἢ ὁ νοῦς, Οἱ νοῦν ἔχοντες τῶν Σπαρτιατῶν, οὐχ ἡγούντο φρονεῖν τοὺς ἄλλους, οἱ συνοικεῖν αὐτοῖς εἶπαν τοὺς στασιάσαντας, καὶ πάντων αὐτοῖς μετέδωκαν, πλὴν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν τιμῶν, εἰ νομίζουσιν κ. τ. λ. Τοιαύτη δὲ ἐστὶ καὶ ἡ Οὐολφίου· εἵκατε διόρθωσιν. — 8. Πολιτεύεσθαι.) Ἀμείνων γράφειν, Πολιτεύεσθαι, καθὰ ἔγραψαν οἱ μετὰ τὸν Οὐόλφιον, πλὴν Ἀγγίου. — 9. Καταδουλωσαμένους.) Ἐκ διορθώσεως Οὐολφίου οἱ μετ' αὐτὸν, ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις (οἷς συνάδει καὶ τοῦμὸν), Καταδουλωσαμένους. — 10. Κατοικίσαι.) Καὶ τοῦτο ἐκ διορθώσεως Οὐολφίου, ἀποδεξαμένων καὶ

μικροὺς καὶ πολλοὺς, ὀνόμασι μὲν προσαγορευομένους, ὡς πόλεις οἰκοῦντας, τὴν δὲ δύναμιν ἔχοντας ἐλάττω τῶν δῆμων τῶν παρ' ἡμῖν. Ἀπάντων δ' ἀποστερήσαντας αὐτοὺς, ὧν προσήκειν μετέχειν τοὺς ἐλευθέρους, τοὺς πλείστους ἐπιθεῖναι τῶν κινδύνων αὐτοῖς· ἐν γὰρ ταῖς στρατείαις, αἷς ἡγεῖτο βασιλεὺς, κατ' ἄνδρα ἡνάγκαζον συμπαρατάττεσθαι σφίσιν αὐτοῖς.¹¹ ἐνίοις δὲ καὶ τῆς πρώτης φάλαγγος ἡρῶντο προτάττειν. Ἐάν τέ, ποι δεῖσαν αὐτοὺς ἐκπέμψαι βοήθειαν, φοβηθῶσιν, ἢ τοὺς πόνους,¹² ἢ τοὺς κινδύνους, ἢ τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου, τοὺτους ἀποστέλλειν ἤθελον, προκινδυνεύοντας τῶν ἄλλων. Καὶ τί δεῖ μακρολογεῖν, πάσας διεξιόντα τάς ὕβρεις, τάς περὶ τὸ πλῆθος γιγνομένας, ἀλλὰ μὴ τὸ μέγιστον εἰπόντα τῶν κακῶν, ἀπαλλαγῆναι τῶν ἄλλων; τῶν γὰρ οὕτω μὲν ἐξ ἀρχῆς θεινὰ πεπονθότων, ἐν δὲ τοῖς παροῦσι καιροῖς χρησίμων ὄντων, ἕξεσι τοῖς Ἐφόροις ἀκρίτως ἀποκτείναι τοσοῦτους, ὅτους ἂν βουληθῶσιν ἅ τοις Ἑλληνσι τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ τοὺς πονηροτάτους τῶν οἰκετῶν, ὅσιόν ἐστι μισαιφονεῖν.

§ 74. Τοῦτου δ' ἐνέικα περὶ τῆς οἰκειότητος, καὶ τῶν ἡμαρτημένων εἰς αὐτοὺς,² διὰ πλείονων διήλθον, ἵν' ἔρωμαι τοὺς

τῶν μετ' αὐτὸν ἀντὶ τοῦ Κατοικεῖσθαι. — 11. Κατ' ἄνδρα ἡνάγκαζον συμπαρατάττεσθαι σφίσιν αὐτοῖς.) Καθ' ἕκαστον Λακεδαιμόνιον στρατιωτῶν συμπαρατάττεσθαι ἓνα τῶν περιόικων ἐν ὑπηρετοῦ μέρει, οἳοί εἰσιν οἱ τοῖς Γαλάταις καλούμενοι Goujats. — 12. Ἐάν τέ, ποι δεῖσαν αὐτοὺς ἐκπέμψαι βοήθειαν, φοβηθῶσιν, ἢ τοὺς πόνους κ. τ. λ.) Γράφεται παρ' ἅπασιν . . . »βοήθειαν, ἵνα βοηθῶσιν, ἢ τοὺς πόνους ἀδιανοήτως. Περιήρηκα τὸν, Ἰν'α, σύνδεσμον, λέγοντα καὶ ἐν τῷ ἑμῷ ἀντιγράφῳ, προστεθέντα δὲ κακῶς ὀφειλότερον· ἔγρεψα δὲ καὶ τὸ, Βοηθῶσιν, εἰς τὸ, Φοβηθῶσιν, εἰκάσαντος τοῦτο οὐκ ἀπιθάνως τοῦ Ἀνγγίου. Ὡφείλον καὶ τὸ, Που, τρέπειν εἰς τὸ, Ποι. Ὁ νοῦς, Ἐάν τε, ὅποταν ποι δεῖση βοήθειαν ἐκπέμψαι, φοβηθῶσιν αὐτοὶ ἵνα, διὰ τοὺς πόνους, ἢ διὰ τοὺς κινδύνους, ἢ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου, ἀπέστελλον τοὺς περιόικους. Τοῦτων δὲ τῶν Περιόικων ἐξαίρετοι ἦσαν οἱ καλούμενοι Σκιρίται, ἢ Σλειρίται, ἢ Σκιρίτης λόχος, ἀπὸ Σκίρου, πόλεως Ἀρχαίουης, οἱς ἐχρῶντο Λακεδαιμόνιοι, οὐδὲν φειδόμενοι αὐτῶν, οὐτ' ἐν πόνοις, οὐτ' ἐν κινδύνῳ, ὡς φησιν ὁ Ξενοφῶν (Κύρ. παιδ. Δ. β', 1).

§ 74. 2. Τοῦτου δ' ἐνέικα περὶ τῆς οἰκειότητος, καὶ τῶν ἡμαρτημένων εἰς

αὐτοὺς κ. τ. λ.) Πρὸ τοῦ κεφαλαίου τοῦτου ὑπολαμβάνει Ἀδγῆρος πολλὰ ἕτερα παραλείφθαι τοῖς ἀντιγράφοις, ἕκ τε τῆς δοκούσης πρὸς τὰ προηγουμένα ἀσυναρτησίας, καὶ ἐξ ὧν ἱστορηκασιν Οὐδέκτοριος ἐν τοῖς εἰς τὴν Ἀριστοτέλους Ῥητορικὴν ὑπομνήμασι, Σκαλιγέρος τε, καὶ Οὐδῶλιος, περὶ Σοφριανοῦ τινος, ὃν δεῖξαι φασιν Ἐρρίκου Στεφάνου Ἰσοκράτους ἀρχαιότατον ἀντίγραφον, ἐν ᾧ ὁ Παναθηναϊκὸς ἐξ ἐλλείψεως τοῦ ἐν ἀπατι τοῖς ἄλλοις φερομένου ἀντιγράφου μακρότερος ἦν. Ἐχει δὲ οὐκ ὀλίγην τὴν ἀπορίαν τὰ περὶ τοῦ Σοφριανοῦ ἱστορούμενα ταῦτα. Ἰνα γοῦν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος ἄρξωμαι, ὁ μὲν Οὐδέκτοριος, Μηχαῖλ Σοφριανόν, τὸν ἄνδρα καλεῖ, ὁ Σκαλιγέρος δὲ Νικόλαον Σοφριανόν· καὶ ὁ μὲν περὶ τῶν κατὰ τὴν πεντεκαίδεκάτην τε καὶ τὴν ἐξῆς ἐκατονταετηρίδα ἀκμασάντων ἐνδόξων ἐπὶ λόγοις Γραικῶν ἱστορικῶς Ὅδιος ὁ Ἀγγίλος (σελ. 309 - 311) Κερκυραῖος γεγονέναι φησὶ τοὺς Σοφριανούς ἀμφοτέρους· καὶ τὸν μὲν Νικόλαον, ἐν Ῥώμῃ πρῶτον εἶτα δὲ καὶ Ἐνετίην, Ἑλληνικῶν λόγων σχολῆς προσηύδα· τὸν δὲ Μηχαῖλ (ὃν εἰκάζων, οὐ διαβεβαιούμενος, υἱὸν ἀποκαλεῖ τοῦ Νικολάου) ἐν Παταβίῳ διδάξει. Οὐδῶλιος δὲ τοῦ κεκτημένου τοῦ Ἰσοκράτους ἀντίγραφον Σοφριανοῦ πατριδὰ τὴν Χίον λέγει, ὡς γοῦν εἰκάζειν ἕξεσιν ἐξ ὅς

ἀποδεχομένους ἀπάσας τὰς Σπαρτιατῶν πράξεις, εἰ καὶ ταύτας ἀποδέχονται, καὶ τὰς μάχας εἶναι νομίζουσι καλὰς, τὰς πρὸς τούτους γεγενημένας; Ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγούμαι μεγάλας μὲν αὐτὰς γεγενῆσθαι, καὶ δεινὰς, καὶ πολλῶν αἰτίας, τοῖς μὲν ἡττηθεῖσι κακῶν, τοῖς δὲ κατορθώσασι λημμάτων (ὥνπερ ἔνεκα πολεμοῦντες ἅπαντα τὸν χρόνον διατελοῦσιν), οὐ μὴν ὀσίας, οὐδὲ καλὰς, οὐδὲ πρεπούσας τοῖς ἀρετῆς ἀντιποιουμένοις, μὴ τῆς ἐπὶ τῶν τεχνῶν ὀνομαζομένης, καὶ πολλῶν ἄλλων, ἀλλὰ τῆς τοῖς καλοῖς κάγαθοῖς τῶν ἀνδρῶν, ἐν ταῖς ψυχαῖς μετ' εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης γιγνομένης, περὶ ἧς ἅπας ὁ λόγος ἐστίν. Ἦς ὀλιγοῦντές τινες ἐγκωμιάζουσι τοὺς πλείω τῶν ἄλλων ἡμαρτηκότας, καὶ οὐκ αἰσθάνονται τὰς διανοίας ἐπεδεικνύντες τὰς σφετέρας αὐτῶν, ὅτι κακείνους ἂν ἐπαινέσειαν, τοὺς πλείω μὲν κεκτημένους τῶν ἱκανῶν, ἀποκτεῖναι δ' ἂν τολμήσαντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐταίρους, καὶ τοὺς κοινωνοὺς, ὥστε καὶ τὰ κείνων λαβεῖν ὅμοια γὰρ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ἐστὶ τοῖς ὑπὸ Σπαρτιατῶν πεπραγμένοις, ἃ τοὺς ἀποδεχομένους ἀναγκαῖόν ἐστι [καί] περὶ τῶν εἰρημένων³ ἄρτι τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν.

§ 75. Θαυμάζω δ' εἴ τινες τὰς μάχας καὶ τὰς νίκας, τὰς παρὰ τὸ δίκαιον γενομένας,² μὴ νομίζουσιν αἰσχίους εἶναι, καὶ πλείονων ὀνειδῶν βεστιάς, ἢ τὰς ἡττας τὰς ἄνευ κακίας συμβαινούσας, καὶ ταῦτ' εἰδότες, ὅτι μεγάλαι δυνάμεις, πονηραὶ δὲ, πολλάκις γίνονται κρεῖττους ἀνδρῶν σπουδαίων, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος προαιρουμένων ὥς πολὺ δικαιότερον ἂν ἐπαινοῖημεν, ἢ τοὺς περὶ τῶν ἀλλοτριῶν ἀποθνήσκειν ἐτοιμῶς ἐθέλοντας, καὶ τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασιν ὁμοίους ὄντας. Ταῦτα μὲν γὰρ ἐστὶν ἔργα πονηρῶν ἀνθρώπων τὸ δὲ τοὺς χρηστοὺς ἐνίοτε χεῖρον

εἰς αὐτὸν ἐποίησεν ἐπιταγίου τοῦδε (τελ. 805).

Τὸν σοφὸν αἴσα βαρεῖα ὑφείλετο,
αἶ! Σοφριανόν,
Ἀνθούνη' ἡλικίῃ, σώματι, φρεσὶ,
τύχῃ.

Πενθείτω δὲ τὸν ἄνδρα Χίος, σύμ-
πατά θ' ἢ Ἑλλὰς,
Ἦν ἄλιν ἐξ αἰδοῦ φῶς προέηκεν ἰδεῖν.
Πενθούτων Χάριτες, Μοῦσαι, Κυθέ-
ρεια, Ἀπόλλων.

Πενθούτων ἀρετῆς οἷς ἡ σοφίης τε
μέλει.

Καὶ σὺ μάλιστα, φίλη Σειρήν, μέγ'
δόδρεο, τάνδρι

Ἡμῖς τῆς βιοτῆς συγκαταβαπταμένη.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς πατρίδος

καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Σοφριανοῦ, ἢ τῶν Σοφριανῶν. Τί δ' ἂν τις εἴποι καὶ περὶ τοῦ Στεφάνου, ἀνδρὸς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν ἅπαντα τὸν βίον κατατετριφὸς, καὶ τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων οὐδὲν ποτε προὔργιαίτερον ποιησάμενον, ὅς οὐ μόνον οὐκ ἐφρόντισε τοῦ μεταγράψαι, αἰτησάμενος παρὰ τοῦ Σοφριανοῦ, τὰ ἐν τῷ Ἰσοκράτει λείποντα, ἀλλ' οὐδὲ μνηστῆρας ἐποιήσατο ἐν τῇ Ἰσοκράτους ἐκδόσει, οὔτε τῶν λειπόντων παρὰ τῷ Ῥήτορι, οὔτε τοῦ πολυβυλλήτου τούτου Σοφριανικοῦ ἀντιγράφου; — 3. Καὶ περὶ τῶν εἰρημένων.) Προσέθηκα τὸν σύνδεσμον, λείποντα παρ' ἅπασι.

§ 75. 2. Γενομένας.) Ὡς, Γιγνομέ-

ἀγωνίζεσθαι τῶν ἀδικεῖν βουλομένων, θεῶν ἂν τις ἀμέλειαν εἶναι φήσκειν.³ Ἐχοιμι δ' ἂν τῷ λόγῳ τοῦτω χρῆσθαι, καὶ περὶ τῆς συμφορᾶς τῆς Σπαρτιάταις ἐν Θερμοπύλαις γεγεννημένης, ἣν ἅπαντες ὅσοι περ ἀκηκόασιν, ἐπαινοῦσι καὶ θαυμάζουσι μᾶλλον, ἢ τὰς μάχας καὶ τὰς νίκας τὰς κρατησάσας μὲν τῶν ἐναντιῶν, πρὸς οὓς δ' οὐκ ἔχρην γεγεννημένας· ἃς εὐλογεῖν τινες τολμῶσι, κακῶς εἰδότες, ὥς οὐδὲν οὐθ' ὅσιον, οὔτε καλόν ἐστι, τὸ μὴ μετὰ δικαιοσύνης καὶ λεγόμενον καὶ πραττόμενον. Ὡν Σπαρτιάταις μὲν οὐδὲν πώποτ' ἐμέλησε·⁴ βλέπουσι γὰρ εἰς οὐδὲν ἄλλο, πλὴν ὅπως πλείστα τῶν ἄλλοτριῶν κατασχέσουσιν.

§ 76. Οἱ δ' ἡμέτεροι περὶ οὐδὲν οὕτω τῶν ὄντων ἐσπούδαζον, ὥς τὸ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν εὐδοκίμειν· ἡγοῦντο γὰρ οὐδεμίαν ἂν γενέσθαι κρίσιν ἀληθεστέραν, οὐδὲ δικαιοτέραν τῆς ὑπὸ παντὸς τοῦ γένους γνωσθείσης.² Δῆλοι δ' ἦσαν οὕτως ἔχοντες, ἔν τε τοῖς ἄλλοις, οἷς διώκουν τὴν πόλιν, καὶ τοῖς περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων·³ τριῶν γὰρ πολέμων γενομένων, ἄνευ τοῦ Τρωϊκοῦ, τοῖς Ἑλλήσι πρὸς τοὺς Βαρβάρους, ἐν ἅπασι τούτοις πρωτεύουσταν αὐτὴν παρέσχον. Ὡν εἰς μὲν ἦν ὁ πρὸς Ξέρξην, ἐν ᾧ πλέον διήνεγκαν Λακεδαιμονίων ἐν ἅπασι τοῖς κινδύνοις, ἢ κείνοι τῶν ἄλλων. Δεύτερος δὲ, ὁ περὶ τὴν κτίσιν τῶν ἀποικιῶν, εἰς ὃν Δωριέων μὲν οὐδεὶς ἦλθε συμπολεμήσων, ἡ δὲ πόλις ἡμῶν ἡγεμῶν καταστᾶσα τῶν οὐκ εὐπορούντων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν βουλομένων,⁴ τοσοῦτον τὰ πράγματα μετέστησεν, ὥστ' εἰθισμένον τῶν Βαρβάρων τὰς μεγίστας πόλεις τῶν Ἑλληνίδων καταλαμβάνειν, ἐποίησε τοὺς Ἑλληνας, ἃ πρότερον ἔπασχον, ταῦτα δύνασθαι ποιεῖν.

§ 77. Περί μὲν οὖν τοῖν δυοῖν πολέμοις, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἰκανῶς ἡμῖν εἴρηται. Περί δὲ τοῦ τρίτου ποιήσομαι τοὺς λόγους, ὅς ἐγένετο, τῶν μὲν Ἑλληνίδων πόλεων ἄρτι κατακτισμένων, τῆς δὲ ἡμετέρας ἔτι βασιλευομένης. Ἐφ' ὧν καὶ πόλεμοι πλείστοι,² καὶ κίνδυνοι μέγιστοι συνέβησαν, οὓς ἅπαντας μὲν

νας. — 3. Φήσκειν.) Εἰς τοῦτο δεῖν ἔγνω μεταποιῆσαι τὸ παρ' ἅπασι γραφόμενον σολοικῶς κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν, Φήταίην πλὴν εἰ μὴ τις πρέλειτο γράφειν, Φήται, ἢ κατὰ χώραν ἔων τὸ, Φήταίην, τρέπειν εἰς τὸ, Τινες, τὸ προηγησάμενον, Τίς. — 4. Πώποτ' ἐμέλησε.) Ἐν δὲ τῷ ἐμῷ, ᾧ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Αἰγύλιου ἀντίγραφον, φέρεται, Πώποτε μετεμέλησε.

§ 76. 2. Ὑπὸ παντὸς τοῦ γένους γνωσθείσης.) Ὑπ' ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων κριθείσης. — 3. Τοῖς περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων.) Ἐκ διορθώσεως τοῦ Στε-

φάνου παρέλαβον δὲ, τ' Αὐγῆρος καὶ ὁ Αἰγύλιος τὴν γραφὴν ταύτην, ἀντὶ τῆς παρὰ τοῖς ἄλλοις (οἷς συνάδει καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον), Τοῖς τῶν πραγμάτων· ἀνθ' ἧς ἐν ἐνὶ τῶν τοῦ Αὐγῆρου ἀντιγραφῶν φέρεται, Τοῖς τρισὶ ταυτοῖσι πραγμάτων. — 4. Τῶν βουλομένων.) Ἐκ διορθώσεως Οὐλοφίου παρελήφασιν τὸ ἄρθρον οἱ πρὸ ἐμοῦ, πλὴν τοῦ Στεφάνου, καὶ τοῦ Αὐγῆρου.

§ 77. 2. Ἐφ' ὧν καὶ πόλεμοι πλείστοι.) Τὸ, Ἐφ' ὧν, προσυπακούουσιν οἱ πρὸ ἐμοῦ τὸ, Χρόνων· ἄμεινον δὲ προσυπακούειν τὸ, Βασιλέων, περιεχόμενον

οὗτ' ἂν εὐρεῖν οὗτ' ἂν εἰπεῖν δυνηθεῖν. Παραλιπῶν δὲ τὸν πλειστον ὄχλον³ τῶν ἐν ἐκείνῳ μὲν τῷ χρόνῳ πραχθέντων, ῥηθῆναι δὲ νῦν οὐ κατεπειγόντων, ὡς ἂν δύνωμαι συντομώτατα πειράσομαι δηλῶσαι τοὺς τ' ἐπιστρατεύσαντας τῇ πόλει, καὶ τὰς μάχας τὰς ἀξίας μνημονευθῆναι, καὶ * ῥηθῆναι * τοὺς ἡγεμόνας ἡμῶν,⁴ ἔτι δὲ τὰς προφάσεις, ἃς ἔλεγον, καὶ τὴν δύναμιν τῶν γενῶν τῶν συνακολουθησάντων αὐτοῖς. Ἰκανὰ γὰρ ἔσται ταῦτ' εἰπεῖν, πρὸς ἃ περὶ τῶν ἐναντίων εἰρήκαμεν.

§ 78. Θράκες μὲν γὰρ μετ' Εὐμόλπου τοῦ Ποσειδῶνος, ἐνέβαλον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, ὃς ἡμφισθέησεν Ἐρεχθεὶ τῆς πόλεως, φάσκων Ποσειδῶ² πρότερον Ἀθηνᾶς καταλαβεῖν αὐτήν. Σκύθαι δὲ μετ' Ἀμαζόνων, τῶν ἐξ Ἄρεως γενέσθαι λεγομένων, αἱ τὴν στρατείαν ἐπ' Ἀντιώπην τῆς Ἰππολύτης³ ἐποίησαν,⁴ τὴν τοὺς τε νόμους παράβασαν τοὺς παρ' αὐταῖς κειμένους, ἐρασθεῖσάν τε Θησέως, καὶ συνακολουθήσασαν ἐκείθεν, καὶ συνοικήσασαν αὐτῷ. Πελοποννήσιοι δὲ μετ' Εὐρυσθέως, ὃς Ἡρακλεῖ μὲν οὐκ ἔδωκε δίκην, ὧν ἡμαρτεν εἰς αὐτὸν, στρατεύσας δ' ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους προγόνους, ὡς ἐκληψόμενος τοὺς ἐκείνου παῖδας (παρ' ἡμῖν γὰρ ἦσαν καταπεφυγότες), ἔπαθεν ἃ προσῆκεν αὐτόν· τοσούτου γὰρ ἐδέητε πράξας⁵ κύριος γενέσθαι τῶν ἱκετῶν, ὥστε ἡττηθεὶς μάχῃ, καὶ ζωγρηθεὶς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων, αὐτὸς ἱκέτης γενόμενος τούτων, οὗς ἐξαιτήσων ἦλθε, τὸν βίον ἐτελεύτησε·

δυνάμει ἐν τῷ προηγησάμενῳ, Βασιλευμένης, περ ἀναλύεται εἰς τὸ, ὑπὸ Βασιλείῳ διοικουμένης. — 3. Ὀχλον.) Ἐκ διορθώσεως Οὐλοφίου παρέλαβον οἱ πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ, Χρόνον, ὃ φέρεται καὶ ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ. Ἰσως μὲν τοι γραπτέον, Τὰ πλεῖστα τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, χαίρειν φράσαντας καὶ τῷ Χρόνῳ, καὶ τῷ Ὀχλῳ. — 4. Τὰς ἀξίας μνημονευθῆναι, καὶ * ῥηθῆναι * τοὺς ἡγεμόνας ἡμῶν.) Οὕτως ἐν ἁπασιν τοῖς ἀντιγράφοις. Διορθοῦν ἔγνωκα τὸ χωρίον τῇ μόνῃ περιαιρέσει τοῦ ψυχροῦ, ῥηθῆναι. Ὁ δὲ Λάγγιος, ἐκ διορθώσεως τοῦ Αὐγήρου, γέγραφε, Τὰς ἀξίας μνημονευθῆναι, καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν τοὺς ῥηθῆναι ἀξίους. Ἔστι δὲ καὶ οὕτως διορθοῦν, προστιθέντας δευτέρου σύνδεσμον, Τὰς ἀξίας μνημονευθῆναι καὶ ῥηθῆναι, καὶ τοὺς ἡγεμόνας ἡμῶν.

§ 78. 2. Ποσειδῶ.) Οὕτως ἐγγράφητο τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ ἐμῷ, μεταγραφὴν ἔπειτα εἰς τὸ ἀνάγτικον Ποσειδῶνα. — 3. Ἀντιώπην τὴν Ἰππολύτης.) Ἀδελ-

φῇ ἦν Ἀντιώπης ἡ Ἰππολύτη, ὑπὸ Θησέως ἀρπασθεῖσα, ὡς φησὶν Ἰουστίνος (Β, δ', 23). διὸ ὑπονοεῖ ὁ Οὐλόριος, γραπτέον εἶναι ἀνεστραμμένους, Ἰππολύτην τὴν Ἀντιώπης. Ὁ μὲντοι Πλουτάρχης (Α, Β', καὶ μά) Ἀντιώπην φησὶν, οὐχ Ἰππολύτην, ἀρπασθῆναι ὑπὸ Θησέως, καὶ ὅτι δι' αὐτὴν ἐπ' Ἀθηναίους ἐστράτευσαν αἱ Ἀμαζόνες, ἐν αἷς ἦν καὶ Ἰππολύτη ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς, ἡ ἀποφυγούσα σὺν ὀλίγαις εἰς Μέγαρα, κακεῖ ὑπὸ λύπης τῆς διὰ τὴν ἡττὰν τελευτήσασα. Αὐγῆρος δ' ὑποτοπάζει μήποτε γραπτέον, Ἀντιώπην τὴν Ἰππολύτου (τουτέστι μητέρα). — 4. Ἐποίησαν.) Ὅρθως ὑπενόητεν ὁ μακαρίτης Αὐγῆρος γραπτέον εἶναι κατὰ μέσσην διάθεσιν, Ἐποίησαντο· τοῦτο γὰρ ἐν ταῦθα βούλεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ τῶν δοκίμων χρηστὶς. — 5. Πράξας.) Κατορθώτας τὸν πόλεμον, τουτέστι νικήσας. Οὕτω πάλαι διορθώτας, ἀντὶ τῆς παρ' ἁπατιν ἡμαρτημένης γραφῆς, Γράψας, ἐνέτυχον ἔπειτα καὶ τῷ σφῶ τοῦ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου (Α, ν')

μετὰ δὲ τοῦτον⁶ οἱ πεμφθέντες ὑπὸ Δαρειοῦ, τὴν Ἑλλάδα πορθή-
σαντες, ἀποδάντες ἐπὶ Μαραθῶνι, πλείοσι κακοῖς καὶ μείζοσι συμ-
φοραῖς περιπεσόντες, ὧν ἥλπισαν τὴν πόλιν ἡμῶν ποιήσιν, ὄχοντο
φεύγοντες ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος.

§ 79. Τούτους δ' ἅπαντας, οὓς διήλθον, οὐ μετ' ἀλλήλων
εἰσβαλόντας, οὐδὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ἀλλ' ὡς οἱ τε
καιροὶ, καὶ τὸ συμφέρον ἐκάστοις, καὶ τὸ συμβουλευσασθαι συ-
νέπιπτε, μάχῃ νικήσαντες, καὶ τῆς ὕβρεως παύσαντες, οὐκ ἐξέ-
στησαν αὐτῶν, τηλικαῦτα διαπραξάμενοι τὸ μέγεθος, οὐδ' ἔπαθον
ταῦτ' ἐν τοῖς διὰ μὲν τὸ καλῶς καὶ φρονίμως βουλευσασθαι, καὶ
πλούτους μεγάλους καὶ δόξας καλὰς κτησαμένοις, διὰ δὲ τὰς
ὑπερβολὰς τὰς τούτων ὑπερηφάνους γενομένοις, καὶ τὴν φρόνησιν
διαφθαρεῖσι, καὶ κατενεχθεῖσιν εἰς χεῖρω πράγματα καὶ ταπει-
νότερα τῶν πρότερον αὐτοῖς ὑπαρχόντων. Ἀλλὰ, ταῦτα πάντα²
διαφυγόντες, ἐνέμειναν τοῖς ἥθεσιν, οἷς εἶχον, διὰ τὸ πολιτεύε-
σθαι καλῶς, μείζω φρονούντες ἐπὶ τῇ τῆς ψυχῆς ἔξει, καὶ ταῖς
διανοοῖαις ταῖς ἑαυτῶν, ἢ ταῖς μάχαις ταῖς γεγεννημέναις, καὶ
[τῇ] μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἄλλων θαυμάζεσθαι³ διὰ τὴν καρτερίαν
ταύτην καὶ σωφροσύνην, ἢ διὰ τὴν ἀνδρίαν, τὴν ἐν τοῖς κινδύ-
νοις αὐτοῖς παραγενομένην.⁴ Ἐώρων γὰρ ἅπαντες τὴν μὲν εὐ-
ψυχίαν τὴν πολεμικὴν πολλοὺς ἔχοντας, καὶ τῶν ταῖς κακίαις
ὑπερβαλλόντων, τῆς δὲ χρησίμης⁵ ἐπὶ πᾶσι, καὶ πάντας δυνα-
μένης ὠφελεῖν, οὐ κοινωνοῦντας τοὺς πονηροὺς, ἀλλὰ μόνοις ἐγγι-
γνομένην⁶ τοῖς καλῶς γεγονόσι καὶ τεθραμμένοις, καὶ πεπαιδευμένοις,

ἐκδότῃ Οὐδασελιγγίῳ, τὴν αὐτὴν ἐμοὶ
διόρθωσιν εἰκάσαντι, πλὴν ὅτι οὐκ ὀρ-
θῶς ἐκείνος ἐμοὶ δοκεῖν ἐξεδέξατο τὸ,
Πράξας, ἀντὶ τοῦ, Σπουδάσας, ἢ Προ-
θυμήθεις. Ὅτι δὲ τὸ, Πράξας, ὥδε
σημαίνει τὸ, Κατορθώσας, ἢ τυχὼν τοῦ
ποθουμένου, δηλοῖ μὲν καὶ Ομηρος
(Οἶδυσ. Γ, 60),

Δὸς δ' ἔτι Τηλέμαχον καὶ ἐμὲ πρή-
ξαντα νέεσθαι, Οὐνεκα θεῶν ἐκ-
μεσθα Δοῇ σὺν νηὶ μελαίνῃ·
δηλοῖ δὲ καὶ ἡ συνήθεια, τούτου δη-
τοῦ Ὀμηρικοῦ «Πρήξαντα νέεσθαι» τὸ
ἀπευαντίον, Ἐγύρσειν ἄπρακτος, λέγουσα.
— 6. Μετὰ δὲ τούτου.) Μετὰ τὸν Εὐ-
ρυπθέα. Οὕτως ὀρθῶς οἱ πρὸ ἐμοῦ, οἷς
συνάδει καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, πλὴν
τοῦ Ἀγγλοῦ ἐκδότου καὶ τοῦ Λαγγίλου,
εἰ γράφουσι, Μετὰ δὲ τούτων. Ἐν δὲ
ἑρραχία τινὶ ἐκδόσει (1555) εὔρηται, Με-
τὰ δὲ τοῦτο.

§ 79. 2. Ταῦτα πάντα.) Ἀνιστραμμέ-

νας ἐν τῇ ἐμῇ, Πάντα ταῦτα. — 3. Καὶ
τῷ μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἄλλων θαυμάζε-
σθαι.) Προσέθηκα τὸ παρ' ἁπασί λείπον
κατὰ δοτικὴν ἀρθρον, ἵνα ἔχη συνά-
πτεσθαι πρὸς τὰ ἀνωτέρω, Μείζω φρο-
νούντες ἐπὶ τῇ τῆς ψυχῆς ἔξει . . . καὶ
ταῖς κ. τ. λ. Οὐόλριος γράφειν παρήνει,
Ὡστε καὶ μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἄλλων θαυ-
μάζεσθαι οὐδὲ τοῦτο κακῶς, εἰ διέγρα-
φε τὸν, Καί. Αὐγῆρος πὲ ἐτρεψε τὸ,
Θαυμάζεσθαι, εἰς τὸ, Θαυμαζόμενοι.
— 4. Τὴν ἐν τοῖς κινδύνοις αὐτοῖς
παραγενομένην.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ (ἀντὶ
γράφου, ᾧ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Λαγγίλου,
ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἄλλοις, Τὴν ἐν
τοῖς πόνοις καὶ κινδύνοις κ. τ. λ. ἴσως
δ' ἄμεινον καὶ ἀντὶ τοῦ, Παραγενομέ-
νην, γράφειν κατ' ἐνεστώτα Παραγινο-
μένην. — 5. Τῆς δὲ χρησίμης.) Προ-
συνακουσάτον τὸ Εὐψυχίας, ὡς ὀρθῶς
ἔκρινεν ὁ Λάγγιος, οὐ τὸ, Σωφροσύνης
ὡς ὑπεilhφει Οὐόλριος. — 6. Ἐγγιγο-

ἄπερ προσῆν τοῖς τότε τὴν πόλιν διοικοῦσι, καὶ τῶν προειρημένων ἀγαθῶν ἀπάντων αἰτίοις καταστᾶσι.

§ 80. Τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ὁρῶ περὶ τὰ μέγιστα τῶν ἔργων, καὶ μάλιστα μνημονευησόμενα² τοὺς λόγους καταλύοντας· ἐγὼ δὲ σωφρονεῖν μὲν νομίζω τοὺς ταῦτα γινώσκοντας καὶ πράττοντας, οὐ μὴν συμβαίνει³ μοι ταῦτ' οὕτως ποιεῖν ἐκείνοις, ἀλλ' ἔτι λέγειν ἀναγκάζομαι. Τὴν δ' αἰτίαν, δι' ἣν, ὕστερον ἐρῶ,⁴ μικρὰ πάνυ περὶ αὐτῶν διαλεχθεῖς.

§ 81. Ἐπηνόρθουν μὲν γάρ τὸν λόγον, τὸν μέχρι τῶν ἀναγνωσθέντων γεγραμμένον, μετὰ μεираκίων τριῶν ἢ τεττάρων τῶν εἰθισμένων μοι συνδιατρίβειν.² Ἐπειδὴ δὲ διεξιῶσιν ἡμῖν ἐδόκει καλῶς ἔχειν, καὶ προσδεῖσθαι τελευτῆς μόνον, ἐδοξέ μοι μειαπέρψασθαι τινα τῶν ἐμοὶ μὲν πεπλησιακότων, ἐν ὀλιγαρχίᾳ δὲ πεπολιτευμένων, προηρημένων δὲ Λακεδαιμονίους ἐπαινεῖν, ἐν, εἴ τι παρέλαθεν ἡμᾶς ψευδῶς εἰρημένον, ἐκεῖνος κατιδὼν δηλώσειεν ἡμῖν. Ἐλθὼν δὲ ὁ κληθεὶς, καὶ διαναγνοῦς³ τὸν λόγον (τὰ γὰρ μεταξὺ τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν;), ἐδυσχέρανε μὲν οὐδενὶ τῶν γεγραμμένων, ἐπήνεσε δ' ὡς δυνατόν μάλιστα, καὶ διελέχθη περὶ ἐκάστου τῶν μερῶν παρὰ πλεονεξίας, οἷς ἡμεῖς ἐγινώσκομεν· οὐ μὴν ἀλλὰ φανερός ἦν οὐχ ἡδέως ἔχων ἐπὶ τοῖς περὶ Λακεδαιμονίων εἰρημένοις. Ἐδήλωσε δὲ διὰ ταχέων ἐτόλμησε γὰρ εἰπεῖν, ὡς εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο πεποιήκασι τοὺς Ἑλληνας ἀγαθόν, ἀλλ' οὖν ἐκείνου γε⁴ δικαίως ἂν αὐτοῖς ἄπαντες

μὲν.) Οὕτω καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, καθὰ ὁ Οὐδύριος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν, πρὸς τὸ Ἑώρων δηλαδὴ ἐν ἄλλοις δὲ γράσσεται, Ἑγγιγνομένης, πρὸς τὸ, Χρησίμης.

§ 80. 2. Μνημονευησόμενα.) Ἄξια τοῦ μνημονευθῆναι, ὧν χρῆ, ἢ προσήκει μνηστῆρας ποιῆσθαι. Καὶ σημειοῦ τὸν μέλλοντα, τοῦ καθήκοντος ὄντα δηλωτικόν, καθὰ καὶ ἐν τῷ, Ὡς κακίως ἀπολούμενε, τούτῃσιν Ὡς τοῦ κακίως ἀπολέσθαι ἄξιον. — 3. Συμβαίνει.) Ἀρμόζει. Συννοηθεὶς σχεδὸν ὡς τῷ Συμφέρει τὸ Συμβαίνει. Καὶ εἰσὶν ἡ συνθήματα ἐντεῦθεν ἐρμηθεῖσα, τῷ Συμβῶ (Χυδ. Συμπῶ), παρὰ τὸ πρωτότυπον, Βῶν, ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἐνότητος τᾶντιση σηματίας, οἷον, ὅταν φαμέν, Δὲν τὸν ἐσόμενον τὸ κλίμα. — 4. Τὴν δ' αἰτίαν, δι' ἣν, ὕστερον ἐρῶ.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ἀντὶ τῆς παρ' ἁπασί βαρβάρου γραφῆς, Τὴν δ' αἰτίαν, δι' ἣν ποῖω, ὕστερον ἐρῶ. Ἐοικε δὲ τὸ,

Ποῖω, ὡς ἐπεξήγησις προσγεγράφθαι ὑπὸ τινος, βουλευθέντος μὲν δηλώσαι ἑλλειπτικὴν εἶναι τὴν φράσιν, οὐκ ἐξισχύσαντος δὲ συνιδεῖν τὴν ἑλλειψιν· οὐ γὰρ τὸ, Ποῖω, ἀλλὰ τὸ Ἀναγκάζομαι, προσυπακουστέον ἐκ τῶν προηγησαμένων ἀπὸ κοινοῦ Ἔστι γὰρ ἡ φράσις ὁμοία θάτερα ταύτῃ τῇ ἐν τῇ τέλει τοῦ πρὸς Φίλιππον λόγου, «Πολλὰ δὲ βουλόμενος τοιαῦτα λέγειν οὐ δύναμαι· τὴν δ' αἰτίαν, δι' ἣν, πλεονάκεις «τοῦ δέοντος εἰρηκα», προσυπακουστέον γὰρ κἄνταυθα τὸ, Οὐ δύναμαι.

§ 81. 2. Συνδιατρίβειν.) Ἐκ διορθώσεως Οὐλοφίου παρέλαβον οἱ πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ, Διατρίβειν, τῶν ἀρχαίων ἐκδόσεων, αἷς συνάδει καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον. — 3. Διαναγνοῦς.) Ἐκ διορθώσεως Οὐλοφίου οἱ πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ, Διαγνοῦς, τῶν ἀρχαιοτέρων, αἷς συνάδει καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον. — 4. Ἐκείνου γε.) Ἑλλειπτικῆς τοῦ, Εἵνεκα. Οὕτω διώρθωκα, δόξαν τοῦτο

χάριν ἔχουσιν, ὅτι τὰ κάλλιστα τῶν ἐπιτηδευμάτων εὐρόντες, αὐτοὶ τ' ἐχρῶντο, καὶ τοῖς ἄλλοις κατέδειξαν.

§ 82. Τοῦτο δὲ ρηθὲν, οὕτω βραχὺ καὶ μικρὸν, αἴτιον ἐγένετο τοῦ μήτε καταλῦσαι με τὸν λόγον ἐφ' ὧν² ἡβουλήθη, ὑπολαβεῖν τε, ὡς αἰσχροὺς³ ποιήσω, καὶ δεινόν, εἰ παρὼν περιόφομαί τινα τῶν ἐμοὶ πεπλησιακότων, πονηροῖς λόγοις χρώμενον. Ταῦτα δὲ διανοηθεὶς, ἡρόμην αὐτόν, εἰ μηδὲν φροντίζει τῶν παρόντων, μηδ' αἰσχύνεται λόγον εἰρηκῶς ἀσεβῆ, καὶ ψευδῆ, καὶ πολλῶν ἐναντιώσεων μεστόν; Γνώσῃ⁴ δ', ὡς ἔστι τοιοῦτος, ἦν ἐρωτήσης τινὰς τῶν εὖ φρονούντων, ὅποια τῶν ἐπιτηδευμάτων κάλλιστα νομίζουσιν⁵ εἶναι; καὶ μετὰ ταῦτα, πόσος χρόνος ἐστίν, ἐξ οὗ Σπαρτιάται τυγχάνουσιν ἐν Πελοποννήσῳ κατοικοῦντες; Οὐδεὶς γὰρ ὅστις οὐχὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων προκρίνει τὴν εὐσέδειαν τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην τὴν περὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὴν φρόνησιν τὴν περὶ τὰς ἄλλας πράξεις; Σπαρτιάτας δὲ ἐνταῦθα κατοικεῖν οὐ πλείω φήσουσιν ἔτων ἑπτακοσίων.⁶ Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, εἰ μὲν σὺ τυγχάνεις ἀληθῆ λέγων, τούτους φάσκων εὐρετάς γεγενῆσθαι τῶν καλλίστων ἐπιτηδευμάτων, ἀναγκαῖόν ἐστι τοὺς πολλαῖς γενεαῖς πρότερον γεγονότας, πρὶν Σπαρτιάτας ἐνταῦθα κατοικῆσαι, μὴ μετέχειν αὐτῶν, μήτε τοὺς ἐπὶ Τροίαν στρατευσαμένους, μήτε τοὺς περὶ Ἡρακλεία καὶ Θητῆα γεγονότας, μήτε Μῖνω τὸν Διὸς, μήτε Ῥαδάμανθυν, μήτ' Αἰακόν, μήτε τῶν ἄλλων μηδένα τῶν νῦν ὑμνουμένων ἐπὶ ταῖς ἀρεταῖς ταύταις, ἀλλὰ ψευδῆ τὴν δοξάν ταύτην ἄπαντας ἔχειν. Εἰ δὲ σὺ μὲν φλυαρῶν τυγχάνεις, προσήκει δὲ τοὺς⁷ ἀπὸ Θεῶν γεγονότας, καὶ κεχρῆσθαι ταύταις

καὶ Λαγρίῳ, ἀντὶ τοῦ παρ' αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἄπασιν, Ἐκεῖνό γε ὅπερ οἱ μὲν εἰς τὸ, Ἐκεῖνό γε οὗ, ἕτεροι δὲ εἰς τὸ, Δεῖ ἐκεῖνό γε, πρέπειν παρῆνουν.

§ 82. 2. Ἐφ' ὧν.) Ἐκ διορθώσεως (ἢ συνάδει τὸ Λαγρικὸν ἀντιγράφον) Οὐλοφίου οἱ πρὸς ἐμοῦ, πλὴν Αὐγῆρου ὅς ἔγραψεν, Ἐφ' ὧς, αὐτὸς διορθώσας· ἐν δὲ ταῖς ἀρχαῖαις ἐκδόσει φέρεται, Ἐφ' ὧν, ὅπερ ἦν καὶ ἐν τῇ ἐμῇ ἀντιγράφῳ, μεταποιηθὲν ὑπερὸν εἰς τὴν οὐδὲν ἀμείνονα γραφήν, Ἐφ' ὃ, ἥτις εὐρηται καὶ ἐν ἐνὶ τῶν τοῦ Αὐγῆρου.

— 3. Αἰσχροὺς.) Οὕτως ἄπαντες συμφώνως τῇ ἐμῇ ἀντιγράφῳ, πλὴν τοῦ Ἀγγίλου ἐκδότου, ὅς ἔγραψεν, Αἰσχροῦς, πλὴν ἡβείας ὑπὸ τοῦ παρὰ Οὐλοφίῳ τυπογραφικοῦ ἁμαρτήματος Αἰσχροῦν, τοῦ μεταποιηθέντος· ἐν ἑτέρᾳ ἐκδόσει εἰς τὸ, Αἰσχροῦς. — 4. Γνώσῃ.) Μεταβαίνει

ἀπὸ τοῦ διηγηματικοῦ εἰς τὸ διαλογικόν ὁ Ῥήτωρ. — 5. Κάλλιστα νομίζουσιν.) Εἰς τοῦτο δεῖν ἔργων μεταποιησθαι τὸ παρ' ἁπάτι, Κάλλιστ' ἂν νομίζουσιν. — 6. Οὐ πλείω φήσουσιν ἔτων ἑπτακοσίων.) Τῷ ἀπρητισμένῳ Λάγγιος χοῖτασθαι φησὶν Ἰσοκράτην· ἀριθμῶν ἀντὶ τοῦ ἀκριβοῦς, Ἐτῶν ἑπτακοσίων καὶ ἐξήκοντα πρὸς τοὺς τέσσαρας τοσαῦτα γὰρ ἀριθμῆσθαι ἀπὸ τῆς τῶν Ἡρακλειδῶν εἰς Πελοπόννησον καθόδου μέχρι τοῦ τλθ' ἔτους πρὸ Χριστοῦ, καὶ ὁ εἰκὸς διαδεδοσθαι τὸν Παναθηναϊκὸν ὑπὸ Ἰσοκράτους, γεγονότος τὸ τηνικαῦτα ἔτη τριῶν δέοντα ἑκατὸν, ὡς αὐτὸς δηλώσει προῦν (§104). Ἐνδεχεται μὲντοι καὶ ἀντὶ τοῦ Ἑπτακοσίων, γεγράφθαι πάλαι Ὀκτακοσίων· οὕτω γὰρ ἂν ἔργον εἴη τοῦ ἀληθοῦς ὁ ὑπολογισμός. — 7. Προσῆκει δὲ τοὺς.) Ἐκ τοῦ

μᾶλλον τῶν ἄλλων, καὶ καταδείξαι τοῖς ἐπιγενομένοις,⁸ οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ μαίνεσθαι δόξεις ἅπασι τοῖς ἀκούουσιν, οὕτως εἰκὴ καὶ παρανόμως, οὗς ἂν τύχῃς, ἐπαινῶν, οἷς δὲ ἐπιτιμᾶν θεόν, εὐλογῶν αὐτούς,⁹ ὥς μηδὲν ἀκηκοῶς τῶν ἐμῶν.¹⁰ Ἐλήρεις μὲν γὰρ καὶ πρὶν ἂν, οὐ μὴν ἐναντία γε λέγων ἐφαίνου σαυτῇ.¹¹ νῦν δ' ἐπηνηκότε τὸν ἐμὸν λόγον,¹² τὸν ἐπιδεικνύντα πολλὰ καὶ δεινὰ Λακεδαιμονίους περὶ τε τοὺς συγγενεῖς τοὺς ἑαυτῶν, καὶ περὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, διαπεπραγμένους, πῶς οἶόν τ' ἦν ἔτι σοι¹³ λέγειν, τοὺς ἐνόχους ὄντας τούτοις, ὥς τῶν καλλίστων ἐπιτηδευμάτων ἡγεμόνες γεγόνασι;

§ 83. Πρὸς δὲ τούτοις κἀκεῖνο ἐθαύμαζον, εἰ λέληθεν αὐτὸν, ὅτι τὰ παραλελειμμένα τῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ τῶν τεχνῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, οὐχ οἱ τυχόντες εὐρίσκουσιν, ἀλλ' οἱ τὰς τε φύσεις διαφέροντες, καὶ μαθεῖν πλείστα τῶν πρότερον εὐρημένων διυνηθέντες, καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τῇ ζητεῖν μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐθελήσαντες. Ὡν Λακεδαιμόνιοι πλείστον ἀπέχουσι τῶν Βαρβάρων.² οἱ μὲν γὰρ ἂν φανεῖεν πολλῶν εὐρημάτων καὶ μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι γεγονότες, οὗτοι δὲ τοσοῦτον ἀπολελειμμένοι τῆς κοινῆς παιδείας καὶ φιλοσοφίας εἰσιν, ὥστ' οὐδὲ γράμματα μαθάνουσιν,³ ἃ τηλικαύτην ἔχει δύναμιν, ὥστε τοὺς ἐπισταμένους αὐτά, καὶ χρωμένους ὀρθῶς αὐτοῖς, μὴ μόνον ἐμπείρους γίγνεσθαι τῶν ἐπὶ τῆς ἡλικίας τῆς αὐτῶν πρα-

παρ' ἅπασι γραφομένου, Προσέκειν δὲ καὶ τοὺς, ὡθέλειαν τὸν δεύτερον σύντασμον. — 8. Τοῖς ἐπιγενομένοις.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ᾧ συνάδει καὶ τις τῶν ἀρχαίων ἐκδόσεων, ἀντὶ τοῦ, Τοῖς ἐπιγενομένοις. — 9. Οἷς δὲ ἐπιτιμᾶν θεόν, εὐλογῶν αὐτούς.) Τὸ μὲν, Οἷς, ἀντὶ τοῦ Οὗς, ἐκ τοῦ Στεφάνου παρ' ἐλάθου οἱ πρὸ ἐμοῦ. τὸ δὲ, Εὐλογῶν, ἀντὶ τοῦ Εὐλογεῖς, τοῦ Αὐγῆρου διορθώσαντος, ἀπεδέξατο καὶ ὁ Λάγγιος. Ἰσως δὲ καὶ τὸ, Δέον, ἐγράφετο πάλαι, Δέοι. — 10. Ὡς; μηδὲν ἀκηκοῶς τῶν ἐμῶν.) Οὐολόριον προσθέντος τὸ, Ὡς, παρ' ἐλάθου καὶ οἱ μετ' αὐτὸν, πλὴν τοῦ Στεφάνου. — 11. Σαυτῇ.) Ἐκ διορθώσεως Οὐολόριου, ἣν ἀπεδέξαντο καὶ οἱ μετ' αὐτὸν, ἀντὶ τοῦ, Σαυτοῦ. — 12. Ἐπηνηκότε τὸν ἐμὸν λόγον.) Ἐκ διορθώσεως Αὐγῆρου, ἀντὶ τοῦ, Ἐπενεγκόντι μοι τὸν ἐμὸν λόγον, ἀνθ' οὗ μειζύωνος ἡμικρημένου φέρεται ἐν τῇ Λαγγίῳ ἀντιγράφῳ Ἐπενεγκότε κ. τ. λ. Τὸ ἐμὸν ἔφερε μὲν πάλαι, Ἐπηνηκότε μοι τὸν ἐμὸν λόγον (ὃ καλῶς ἂν εἶχεν, εἰ διεγέγραπτο ἦ, Μοι, ἀντανυμία), διορθώθη δὲ ὑπὸ

χειρὸς ἀσώφου, Ἐπενεγκόντι τὸν ἐμὸν σοι λόγον. — 13. Ἐτι σοι.) Ἐκ διορθώσεως Οὐολόριου οἱ πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἐκδόσεσι καὶ τῷ Στεφάνῳ, Ἐπὶ σοί. Φέρει δὲ τὴν ὀρθὴν γραφὴν καὶ ἐν τῶν τοῦ Αὐγῆρου ἀντιγράφων, καὶ τὸ ἐμὸν ἐξ ὀφειτέρας διορθώσεως.

§ 83. 2. Πλείστον ἀπέχουσι τῶν βαρβάρων.) Τὸ Πλείστον ὁ Οὐολόριος ἐπὶ τοῦ Πλείον ὅδε τετάρχαι φησί. Ἰσως μέντοι ἄμεινον εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ, Πλείον, τρέπειν, ὥς ἔδοξεν καὶ τῷ Αὐγῆρῳ. — 3. Οὐδὲ γράμματα μαθάνουσιν.) Ὁ δὲ Πλάτων (Ἰππ. μετ': σελ. 285) περὶ Λακεδαιμονίων φησιν, ὅτι «Οὐδ' ἄρι» ἠμεῖν ἐκείνων γε, ὥς ἔπος εἰπεῖν, πολλοὶ κέπιστανται». Καὶ ὑπὲρ ταύτης τῆς Λακωνικῆς ἀμουσίας πολὺς ἔστιν ἀπολογούμενος ὁ Κράγιος (περὶ Πολιτ. Λακ. Γ, ἡ, Ι). Ἡμεῖς δ' Ἰσοκράτει πειθόμενοι, καὶ λόγους τιμῆσμεν, καὶ μετ' ἐκείνων (Συμμαχ. ἑβ') λέγειν οὐ καυτόμεθα, ὅτι «Οἱ τῆς αὐτῶν διανοίας ὀλιγοροῦν» ατε, λελήθασι σφᾶς αὐτοὺς ἅμα τοῦ ατε φρονεῖν ἄμεινον, καὶ τοῦ βέλτιον αὐτῶν ἄλλων πράττειν ὀλιγοροῦντες».

χθέντων, ἀλλὰ καὶ τῶν πώποτε γενομένων. Ἄλλ' ὅμως σὺ καὶ τοὺς τῶν τοιούτων ἀμαθεῖς ὄντας, ἐτόλμησας εἰπεῖν, ὥς εὔρεται τῶν καλλίστων παιδευμάτων⁴ γεγόνاسι καὶ ταῦτ' εἰδώς, ὅτι τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτῶν ἐθίζουσι περὶ τοιαύτας πραγματείας διατρίβειν, ἐξ ὧν ἐλπίζουσιν αὐτοὺς οὐκ εὐεργέτας γενήσεσθαι⁵ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ κακῶς ποιεῖν· μάλιστα δυνήσεσθαι τοὺς Ἕλληνας.

§ 84. Ἀς ἀπάσας² μὲν διεξῶν, πολὺν ὄχλον ἐμαυτῷ τ' ἀνπαράσχοιμι, καὶ τοῖς ἀκούουσι· μίαν δὲ μόνον εἰπὼν, ἣν ἀγαπῶσι, καὶ περὶ ἣν μάλιστα σπουδάζουσιν, οἶμαι δηλώσειν ἅπαντα τὸν τρόπον αὐτῶν. Ἐκεῖνοι γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, εὐθὺς ἐξ εὐνῆς προπέμπουσιν τοὺς παῖδας, μεθ' ὧν ἀν' ἕκαστοι βουλευθῶσι, λόγῳ μὲν ἐπὶ Σῆραν, ἔργῳ δ' ἐπὶ κλοπίαν τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς κατοικοῦντων· ἐν ἧ συμβαίνει τοὺς μὲν ληφθέντας ἀργύριον ἀποτίνειν, καὶ πληγὰς λαμβάνειν, τοὺς δὲ πλείους κακουργήσαντας, καὶ λαθεῖν³ δυνηθέντας, ἐν τε τοῖς παισὶν εὐδοκίμειν μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἐπειδὴν δ' εἰς ἄνδρας συντελῶσιν, ἣν ἐμμενῶσι τοῖς ἡθεσιν, οἷς παῖδες ὄντες ἐμελέτησαν, ἐγγὺς εἶναι τῶν ἀρχῶν τῶν μεγίστων. Καὶ ταύτης ἦν τις ἐπιδείξῃ παιδείαν μᾶλλον ἀγαπωμένην, ἢ σπουδαιότεραν παρ' αὐτοῖς εἶναι νομιζομένην, ὁμολογῶ μηδὲν εἰρηκεῖναι μηδὲ περὶ ἐνός πώποτε πράγματος. Καίτοι τί τῶν τοιούτων ἔργων καλὸν ἐστίν, ἢ σεμνὸν, ἀλλ' οὐκ αἰσχύνῃς ἄξιον; πῶς δ' οὐκ ἀνοήτους χρὴ νομίζειν τοὺς ἐπαινοῦντας τοὺς τοσοῦτον τῶν νόμων τῶν κοινῶν ἐξεστηκότας, καὶ μηδὲν τῶν αὐτῶν μήτε τοῖς Ἕλλησι, μήτε τοῖς Βαρβάροις γινώσκοντας; οἱ μὲν γὰρ τοὺς κακουργοῦντας, καὶ κλέπτοντας, πονηροτέρους τῶν οἰκετῶν νομίζουσιν, ἐκεῖνοι δὲ τοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις τῶν ἔργων πρωτεύοντας,⁴ βελτίστους εἶναι τῶν παίδων ὑπολαμβάνουσι, καὶ

— 4. Τῶν καλλίστων παιδευμάτων.) Μεταμέλει μοι μὴ γράψαντι, Ἐπιτηδεύμάτων, καίπερ ἐν οὐδενὶ τῶν ἀντιγραφῶν φερομένης τῆς τοιαύτης γραφῆς· πολλὰ μὲν γὰρ ἀνωτέρω (σελ. 276.) εἴρηκε, καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς οὐδὲν ἤττον ἐρεῖ, Ἐπιτηδεύμάτων, οὐ Παιδευμάτων. — 5. Γενήσεσθαι.) Ἐκ διορθώσεως τοῦ Στεφάνου καλῶς ποῦναι παρέλαβον ὁ Ἀθήνησ, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς προοιού (οἷς συνέθετο καὶ τὸ αὐτὸν ἀντίγραφον), Γενήσεσθαι. Τὸ δὲ, Γενῆσθαι, ὁ Ἀθήνησ προσέειπεν ἐκ τοῦ ἰδίου ἀντιγράφου, οὐδ' Ἑλληνικῶν ὅλως ὄν, τριπτέον εἰς τὸ, Γενέσθαι· τὸ γὰρ, Ἐπιπῆναι, μετ' ἀορίστου οὐδὲν ἤττον ἢ μέλλοντος φιλεῖ συνάπτεσθαι.

§ 84. 2. Ἀς ἀπάσας.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ὃ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Λαγίου, ἀντὶ τῆς παρ' ἀπασι, ἡμαρτημένης γραφῆς, Καὶ ἀπάσας. — 3. Λαθεῖν.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ παρ' ἀπασι, ἡμαρτημένου, Λαθεῖν. — 4. Τοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις τῶν ἔργων πρωτεύοντας.) Ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἐκδόσεσι καὶ τῇ τοῦ Στεφάνου γραφῇ, Τοὺς τοιούτους τῶν ἔργων πρωτεύοντας, διορθώσαντος δὲ Οὐολρίου, τοὺς τοιούτων τῶν ἔργων πρωτεύοντας· παρέλαβον οἱ μετ' αὐτὸν ἅπαντες τὴν γραφὴν, καίπερ οὕσαν βάρβαρον· ἀρεῖτε γὰρ εἶναι Τοὺς τῶν τοιούτων ἔργων, μεταθέσει τοῦ ἀρθροῦ, ἢ, Τοὺς τοιούτων ἔργων, δίχα τοῦ ἄρθρου, καθὼς φέρεται σαφῶς ἐν τῇ

μάλιστα τιμῶσι. Καίτοι τίς ἂν τῶν εὖ φρονούντων οὐκ ἂν ἀποθανεῖν ἔλοιτο μᾶλλον, ἢ διὰ τοιούτων ἐπιτηδευμάτων γνωσθῆναι τὴν ἀσκησιν τῆς ἀρετῆς ποιούμενος;

§ 85. Ταῦτ' ἀκούσας, Θρασέως μὲν οὐδὲ πρὸς ἐν² ἀντεῖπε τῶν εἰρημένων, οὐδ' αὖ παντάπασιν ἀπεσιώπησεν. Ἀλλ' ἔλεγεν, ὅτι σὺ μὲν πεποίησαι τοὺς λόγους (ἐμὲ λέγων), ὥς ἂν ἅπαντ' ἀποδεχομένου μου τᾷ κείνων, καὶ καλῶς ἔχειν νομίζοντας· ἐμοὶ δὲ δοκεῖς ὑπὲρ τῆς τῶν παίδων μὲν αὐτονομίας, καὶ περὶ ἄλλων πολλῶν, εἰκότως ἐπιτιμᾶν ἐκείνοις, ἐμοῦ δ' οὐ δικαίως κατηγορεῖν. Ἐγὼ γάρ ἐλυπήθην μὲν, τὸν λόγον ἀναγινώσκων, ἐπὶ τοῖς περὶ Λακεδαιμονίων εἰρημένοις, οὐ μὴν οὕτως, ὥς ἐπὶ τῇ μηδὲν ἀντεῖπειν ὑπὲρ αὐτῶν δύνασθαι τοῖς γεγραμμένοις, εἰθισμένος τὸν ἄλλον χρόνον αὐτοὺς ἐπαινεῖν. Εἰς τοιαύτην δ' ἀπορίαν καταστάς, εἶπον ὅπερ ἦν λοιπὸν, ὥς, εἰ καὶ μηδὲν δι' ἄλλο,³ διὰ γ' ἐκεῖνο δικαίως ἂν αὐτοῖς ἅπαντες χάριν ἔχοιμεν, ὅτι τοῖς καλλίστοις τῶν ἐπιτηδευμάτων χρώμενοι τυγχάνοιεν. Ταῦτα δ' εἶπον, οὐ πρὸς τὴν εὐσέβειαν, οὐδὲ πρὸς τὴν δικαιοσύνην, οὐδὲ πρὸς τὴν φρόνησιν ἀποβλέψας, ἀ σὺ διήλθες, ἀλλὰ πρὸς τὰ γυμνάσια τᾷ κεί καθεστῶτα, καὶ πρὸς τὴν ἀσκησιν τῆς ἀνδρίας, καὶ πρὸς τὴν ὁμόνοιαν, καὶ τὸ σύνολον τῆς περὶ τὸν πόλεμον ἐπιμελείας,⁴ ὅπερ ἅπαντες ἂν ἐπαινοῖεν,⁵ καὶ μάλιστα ἂν αὐτοῖς ἐκείνους χρῆσθαι φήσαιεν.

§ 86. Ταῦτα δ' αὐτοῦ μοι διαλεχθέντος, ἀπεδεξάμην μὲν, οὐχ ὡς ἀπολυόμενόν τι τῶν κατηγορημένων, ἀλλ' ὡς ἀποκρυπτόμενον

μῶς ἀντιγράφω. Ἀλλ', οὐδὲ ταύτην τὴν ἑξαγράμην ὀρθῶς ἔχειν δόξα μοι, ἔτρεψα εἰς τὸ, Τοὺς ἐν τοῖς τοιοῦτοις τῶν ἔργων πρωτεύοντας, διὰ τὸ φίλην Ἰσοκράτει εἶναι τὴν φράσιν ταύτην, Πρωτεύειν τινα ἐν τινι, τοῦτέστι, Πρῶτον εἶναι τῶν ἄλλων ἐν ἑξεί, ἢ δυνάμει, ἢ τέχνῃ τινί. Αὐτίκα ἐν αὐτῇ τούτῳ τῷ λόγῳ μικρὸν ἄνωτέρω (§ 76) εἶρηκεν, «Ἐν ἅπασιν αὐτοῖς πρωτεύουσιν αὐτὴν παρέσχον». Οἷς προστιθέσθω καὶ τὸ ἐκ τοῦ περὶ τῆς Ἀντιδόσεως (§ 18) παράδειγμα τοῦτο «Νομίζοντες τοὺς ἐν τούτοις πρωτεύοντας πολὺ σοφωτέρους... εἶναι τῶν τὰς δίκας εὖ λεγόντων».

§ 85 2. Οὐδὲ πρὸς ἐν.) Ἀντὶ τοῦ κοινοτέρου, πρὸς οὐδέν. — 3. Μηδὲν δι' ἄλλο.) Καὶ τοῦτο, ἀντὶ τοῦ κοινοτέρου, διὰ μηδὲν ἄλλο. — 4. Καὶ τὸ σύνολον τῆς περὶ τὸν πόλεμον ἐπιμελείας.) Οὕτως αἰ ἀρχαίαι ἐκδόσεις, τὸ τοῦ Ἀγγλοῦ ἐκδότου

ἀντίγραφον, τὸ τοῦ Λαγγίου, δύο τῶν τοῦ Αὐγέρου, καὶ πέμπτον τὸ ἐμόν. Οὐδολφίος δὲ, καὶ οἱ μετ' ἐκείνων, γράφουσι Καὶ τὸ σύνολον, τὴν περὶ τὸν πόλεμον ἐπιμελείαν, στίζοντες μετὰ τὸ, Σύνολον, ἐν ἔχῃ ἐπιφύραματικῶς ἐκλαμβάνεσθαι, καὶ συνάπτοντες τὸ, Τὴν ἐπιμελείαν τῇ προσηγυρισμένη, πρὸς, προθέσει, Ad studium denique rei militaris singulare, ὡς ἐρμηνεύει Οὐδολφίος. Ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ γραφῇ, ἣν ἐρύλαξε καὶ ὁ Στέφανος ἐν τῷ Θεσαυρῷ (B, σελ. 1281), τὸ μὲν τῆς ἐπιμελείας, κτητικῶς ἀναφέρεται πρὸς, τὸ Σύνολον· αὐτὸ δὲ τοῦτο αἰτιατικῶς πρὸς τὴν πρόθεσιν. Καὶ εἴη ἂν ὁ νοῦς, Καὶ πρὸς τὴν ὅλην περὶ τὸν πόλεμον ἐπιμελείαν, ὃν ἐκφράσαις ἂν λατινιστῇ, Et ad universum rei militaris studium. — 5. Ἐπαινοῖεν.) Ἐκ διορθώσεως Οὐδολφίου, ἣν καὶ ἡμεῖς πάλαί, πρὸ τοῦ ἐντυχεῖν Οὐδολφίου, ὑπενοήσαμεν, ἀντὶ τοῦ κατ' ἅπασιν, εἶποιεν.

τὸ πικρότατον τῶν τότε ῥηθέντων, οὐκ ἀπαιδεύτως, ἀλλὰ νουνεχόντως, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπολελογημένον σωφρονέστερον, ἢ τότε παρρησιασάμενον.

§ 87. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεῖνο ἐάσας, περὶ αὐτῶν τούτων ἔφασκον κατηγορίαν ἔχειν πολὺ δεινότεραν, ἢ περὶ τῆς τῶν παίδων κλοπίας.² Ἐκείνοις μὲν γὰρ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐλυμαίνοντο τοὺς αὐτῶν παῖδας, οἷς δ' ὀλίγω πρότερον σὺ διήλθεις, τοὺς Ἕλληνας ἀπώλεσαν. Ῥάδιον δ', ὥς οὕτως εἶχε ταῦτα, συνιδεῖν. Οἶμαι γὰρ [ἀν] ἅπαντας ὁμολογήσαι,³ κακίστους ἄνδρας εἶναι καὶ μεγίστης ζημίας ἀξίους, ὅσοι τοῖς πράγμασι τοῖς εὐρημένοις ἐπ' ὠφελείᾳ, τούτοις ἐπὶ βλάβῃ χρώμενοι τυγχάνουσι, μὴδὲ πρὸς τοὺς Βαρβάρους, μὴδὲ πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας, μὴδὲ πρὸς τοὺς εἰς τὴν αὐτῶν χώραν εἰσβάλλοντας, ἀλλὰ πρὸς τοὺς οἰκειοτάτους, καὶ τῆς αὐτῆς συγγενείας μετέχοντας· ἅπερ ἐποιοῦν Σπαρτιάται. Καίτοι πῶς ὁσιόν ἐστι τούτους φάσκειν καλῶς χρῆσθαι τοῖς περὶ τὸν πόλεμον ἐπιτηδεύμασιν, οἵτινες, οὐς προσήκε' σῶζειν, τούτους ἀπολλύντες ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσαν;

§ 88. Ἀλλὰ γὰρ οὐ σὺ μόνος ἀγνοεῖς τοὺς καλῶς χρωμένους τοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ σχεδὸν οἱ πλείστοι τῶν Ἑλλήνων. Ἐπειδὴν γὰρ τινες ἴδωσιν, ἢ πύθωνται παρὰ τινων, ἐπιμελῶς διατρίβοντας περὶ τι τῶν δοκούντων² εἶναι καλῶν ἐπιτηδευμάτων, ἐπαινοῦσι, καὶ πολλοὺς λόγους ποιοῦνται περὶ αὐτῶν, οὐκ εἰδότες τὸ συμβησόμενον. Χρὴ δὲ τοὺς ὀρθῶς δοκιμάζειν προαιρουμένους *καὶ* περὶ τῶν τοιούτων,³ ἐν ἀρχῇ μὲν ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ μηδεμίαν δόξαν ἔχειν περὶ αὐτῶν· ἐπειδὴν δ' εἰς τὸν χρόνον ἐκείνον ἔλθωσιν, ἐν ᾧ καὶ λέγοντας καὶ πράττοντας αὐτοὺς ὄψονται, καὶ περὶ τῶν ἰδίων, καὶ περὶ τῶν κοινῶν, τότε θεωρεῖν ἀκριβοῶς ἕκαστον αὐτῶν, καὶ τοὺς μὲν νομίμως καὶ καλῶς χρωμένους, οἷς *ἀν* ἐ-

§ 87. 2. Κλοπίας.) Κλωπίας, ὡς τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, διὰ τοῦ μεγάλου ω, παρὰ τὸ, Κλώψ· ἦν εἰπῶσι ἀν καὶ διὰ διφθόγῃ, Κλωπεῖαν, παρὰ τὸ, Κλωπεύω. Τὸ δὲ, Κλοπίας, εἰ μὲν διὰ μονοθόγῃ, παρὰ τὸν μέσον τοῦ Κλέπτω παραινέμενον Κέκλοπα· εἰ δὲ διὰ διφθόγῃ, Κλοπεῖας, παρὰ τὸ, Κλοπεύω. Ἐῶρηται γὰρ καὶ τοῦτο, εἴτε διὰ πλάνην τῶν ἀντιγραφῶν, εἴτε καὶ διὰ τὸ τὰ τοιαῦτα πάντα ὀμικρογραφεῖσθαι πρὸ τῆς εὐρέσεως τοῦ ω στοιχείου. — 3. Οἶμαι γὰρ ἀν ἅπαντας ὁμολογήσαι.) Προσέθηκε τὸν, Ἀν, ἐν ᾧ ὁ νοῦς, Νομίζω γὰρ ἅπαντας ὁμολογῆσειν, ἢ, Νομίζω

γὰρ ὅτι ἅπαντες ἀν ὁμολογήσαιεν τὸ γὰρ ἀνευ τοῦ δυνατικοῦ οὐδὲν ἀν ἄλλο σημήνειεν, ἢ Νομίζω ὅτι ἅπαντες ὁμολογήσαν. Εἰ δὲ δυτχεραίνουσι τῇ προσθήκῃ, τρέπε τὸ Ὁμολογήσαι, εἰς τὸ Ὁμολογήσειν.

§ 88. 2. Περί τι τῶν δοκούντων.) Λεῖπει κακῶς ἐν τισι, καθὰ καὶ ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, τὸ, Τί. — 3. Δοκιμάζειν, προαιρουμένους περὶ τῶν τοιούτων.) Ἡ ἀβελιτέον τὸν πρὸ τῆς, Περί, προθέσεως σύνδεσμον, Καί, καθάπερ ἐποίησεν ὁ Ἀδύρκης, ἢ προσθετέον ἀπαρέμφατον ἕταρον (ὥτως τὸ, Κρίναι), ὅπερ εἰκός·

μελέτησαν,⁴ ἐπαινεῖν καὶ τιμᾶν, τοὺς δὲ πλημμελοῦντας καὶ κα-
κουργοῦντας φέγειν καὶ μισεῖν, καὶ φυλάττεσθαι τὸν τρόπον αὐ-
τῶν, ἐνθυμουμένους, ὥς οὐχ αἱ φύσεις αἱ τῶν πραγμάτων⁵ οὗτ'
ὠφελοῦντιν, οὐτὲ βλάπτουσιν ἡμᾶς, ἀλλ' αἱ τῶν ἀνθρώπων χρήσεις
καὶ πράξεις ἀπάντων ἡμῖν αἴτιαι τῶν συμβαινόντων εἰσιν. Γνωτὴ
δ' ἂν τις ἐκείθεν· τὰ γὰρ αὐτὰ πενταχῇ, καὶ μηδαμῇ διαφέροντα,
τοῖς μὲν ὠφέλιμα, τοῖς δὲ βλαβερά γίνονται. Καίτοι 'οὐ' τὸ τὴν
μὲν φύσιν ἔχειν ἕκαστον τῶν ὄντων ἐναντίαν αὐτῇ, καὶ μὴ τὴν
αὐτήν, οὐκ εὐλογόν ἐστι· τὸ δὲ μηδὲν τῶν αὐτῶν συμβαίνειν τοῖς
ὀρθῶς καὶ δικαίως πράττουσιν, καὶ τοῖς ἀσελγῶς καὶ κακῶς, τίσι
τῶν ὀρθῶς λογιζομένων οὐκ ἂν εἰκότως τοῦτο γίνεσθαι δόξειεν ;⁶

§ 89. Ὁ δ' αὐτὸς οὗτος λόγος καὶ περὶ τὰς ὁμοιοίας ἂν ἀρ-
μοσειε. Καὶ γὰρ ἐκεῖναι τὴν φύσιν οὐκ ἀνόμοιοι τοῖς εἰρημένοις·
ἀλλὰ τὰς μὲν αὐτῶν εὖροιμεν ἂν πλείστων ἀγαθῶν αἰτίας γιγνο-
μένας, τὰς δὲ τῶν μεγίστων κακῶν καὶ συμφορῶν. Ὡν μίαν εἶναι
φημι καὶ τὴν Σπαρτιατῶν· εἰρήσεται γὰρ τάληθές, εἰ καὶ τίσι
δόξῃ λίαν παράδοξα λέγειν. Οὗτοι γὰρ ἀφορμῇ τοῦ ταῦτά γινώ-
σκειν, εἰδότες παρὰ τῶν ἔξω παραγενομένων, ἀλλήλοις στασιάζειν
τοὺς Ἕλληνας, ὥσπερ τέχνην ἔχοντες τὸ ἀρπάζειν, οὕτως ἐποί-
ουν,² καὶ τὸ χαλεπώτατον ταῖς ἄλλαις πόλεσι τῶν κακῶν γινού-

παραλειπόμενοι τοῖς ἀντιγραφείοις. — 4. Οἷς * ἂν * ἐμελέτησαν.) Ἀστερίσκοις ἀ-
πεχώρισα τὸν σόλοικον ἐναυθῆα δυνητι-
κόν· ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ἀνωτέρω
(§ 94.) ἀνευ τοῦ δοτικοῦ ἐξήνεγκε τὴν
αὐτὴν ταύτην φράσιν. — 5. Αἱ φύσεις αἱ
τῶν πραγμάτων.) Ἀπεκατέστησε, καλῶς
ποιῶν, ὁ Λάγγιος τὸ δεύτερον ἄρθρον,
ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκδόσεων καὶ τοῦ
ἰδίου ἀντιγράφου, ᾧ συνάδει καὶ τὸ ἐμὸν.
Σύνηθες γὰρ καὶ φίλον Ἰσοκράτει ὁ ἐπα-
ναδιπλασιασμός τῶν ἄρθρων. Τῇ δὲ φι-
λοσοφῇ γνώμῃ ταύτῃ ἐχρήσατο καὶ ἐν
τῷ Ἀρχιδάμῳ (κβ'). — 6. Καίτοι * οὐ *
τὸ τὴν μὲν φύσιν ἔχειν... τίσι τῶν
ὀρθῶς λογιζομένων οὐκ ἂν εἰκότως τοῦτο
γίνεσθαι δόξειεν ;) Ὁ μὲν νοῦς οὐκ ἄ-
σθηλος· ἡ δὲ σύνταξις οὐ πάνυ τι οἰκεία
τῇ φύλῃ Ἰσοκράτει σαφηνεῖα. Ἡ γραφὴ
παρ' ἡμῶν, Καίτοι Οὐτὸ τὴν μὲν φύσιν
ἔχειν... ΤΙΣΙ τῶν ὀρθῶς λογιζομένων
οὐκ ἂν Εἰκότως ταῦτα γίνεσθαι δό-
ξειεν· πλὴν ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, ἐν
ᾧ γεγραμμένον, Οὐκ ἂν Εἰκότως,
διορθώσας ἕτερος ἔτρεψεν εἰς τὸ, Οὐκ
ἀπεικότως. Διέγραψα τὴν πρώτην ἀρρη-
σιν, καθὰ καὶ Λάγγιος ἐποίησε, παρρι-
ψάσαντος Οὐολφίου ἔτρεψα καὶ τὸ ἀορι-

στολογικόν, Τίσι, εἰς τὸ ἐρωτηματικόν,
Τίσι, ὥσπερ καὶ ὁ Λάγγιος· προειλόμην
δὲ καὶ τὴν γραφὴν, Οὐκ ἂν εἰκότως, ἣν
ὑπενήστε καὶ Οὐόλφιος· καὶ ἀντὶ τοῦ,
Ταῦτα, ἔγραψα, Ταῦτο. Ὁ νοῦς, Καίτοι
τὸ μὲν ἕκαστον τῶν ὄντων ἐναντίαν
αὐτῷ ἑαυτῷ, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἔχειν
φύσιν, ἄλογον ἅπασι δοκεῖ· τὸ δὲ μὴ
ταῦτά συμβαίνειν τοῖς ὀρθῶς καὶ τοῖς
κακῶς πράττουσι, τούτῃ, τοῖς ὀρθῶς
καὶ τοῖς κακῶς χρωμένοις ἕκαστῳ τῶν
ὄντων, τίσι τῶν ὀρθῶς λογιζομένων οὐκ
ἂν δόξειεν εὐλόγως γίνεσθαι ;

§ 89. 2. Οὗτοι γὰρ ἀφορμῇ... ἐ-
ποιουν.) Οὐκ οἵτινες ἔοικε τοῖς γραφικοῖς
ἀμαρτήματι νενοθεύσθαι τὸ προειμένον
χωρίον. Ὁ μὲν γὰρ Οὐόλφιος καὶ οἱ μετ'
αὐτὸν ἅπαντες ταύτην ἐκδεδώκασι τὴν
γραφὴν, ἣν καὶ ἡμεῖς παρελήφαμεν, ὁ-
μοιοτέρως σπάνην τρία δὲ τῶν τοῦ Ἀδ-
γέρου ἀντιγράφων καὶ τὸ τοῦ Ἀγγλοῦ
ἐκδότου, ἀντὶ τοῦ, « Παρὰ τῶν ἔξω πα-
ραγενομένων » φέρουσι « Παρὰ τῶν ἔξω
« πραγμάτων »· τὸ δὲ Λαγγιανὸν ἀντί-
γραφον, « Περὶ τῶν ἔξω πραγμάτων »,
ἐν ᾧ λείπεται καὶ αἱ πάντα λέξεις αὗται.
« Ὡσπερ τέχνην ἔχοντες τὸ ἀρπάζειν ».
Καὶ τὸ, Ταῦτά, δὲ (ὥσπερ οὐκ ἀπεδείξατο

μενον, τοῦθ' αὐτοῖς³ συμφορώτατον ἀπάντων ἐνόμιζον εἶναι. Τὰς οὖν οὕτω διακειμένας⁴ ἐξήν αὐτοῖς, ὅπως βούλονται, διοικεῖν ὥστ' οὐδεὶς ἂν αὐτοὺς διὰ γε τὴν ὁμόνοιαν δικαίως ἂν ἐπαινέσειεν, οὐδὲν μᾶλλον ἢ τοὺς καταποντιστάς,⁵ καὶ τοὺς περὶ τὰς ἄλλας ἀδικίας ὄντας· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι σφίσιν αὐτοῖς ὁμονοοῦντες, τοὺς ἄλλους ἀπολλύουσιν.⁶ Εἰ δέ τισι δοκῶ τὴν παραβολὴν ἀπρεπῆ πεποιησθαι πρὸς τὴν ἐκείνων δόξαν, ταύτην μὲν ἐγὼ, λέγω δὲ Τριβαλλοὺς, οὓς πάντες φασὶν ὁμονοεῖν μὲν, ὡς οὐδένας ἄλλους ἀνθρώπους, ἀπολλύναι δ' οὐ μόνον τοὺς ὁμόρους, καὶ τοὺς πλησίον οἰκούντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσων ἂν ἐφικέσθαι δυνηθῶσιν· οὓς οὐ χρὴ μιμείσθαι τοὺς ἀρετῆς ἀντιποιοιμένους, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῆς σοφίας, καὶ τῆς δικαιοσύνης, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν τὴν δύναμιν. Αὐταὶ μὲν γὰρ οὐ τὰς σφετέρως αὐτῶν φύσεις εὐεργετοῦσιν, ἀλλ' οἷς ἂν παραγενόμεναι παραμεινώσιν, εὐδαίμονας καὶ μακαρίους ποιοῦσι· Λακεδαιμόνιοι δὲ τὸνναντίον, οἷς μὲν ἂν πλησιάζουσιν, ἀπολλύουσι, τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἀγαθὰ πάντα περὶ σφᾶς αὐτοὺς ποιοῦνται.

§ 90. Ταῦτ' εἰπὼν, κατέσχον πρὸς ὃν τοὺς λόγους ἐποιοῦμην, ἄνδρα δεινόν,² καὶ πολλῶν ἔμπειρον, καὶ περὶ τὸ λέγειν γεγυμνασμένον οὐθενὸς ἤττον τῶν ἐμοὶ πεπλησιακότων. Οὐ μὲν τὰ μει-

δ' Ἀγῆλος ἐκδότης) ἀντὶ τοῦ, Ταῦτα, τοῦ Οὐολορίου διόρθωσις ἐστίν· ὅς καὶ μετοχὴν, Χρησάμενοι, προστιθέναι δὲν μετὰ τὸ, Γινώσκειν, καὶ τὸ ἐπιφερόμενον, Ἐξω, περιελαβεῖν ὑπελάμβανε. Τούτων οὕτω προσκετεθέντων, μετιτέον καὶ ἐπὶ τὴν ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ φερομένην γραφὴν, οὕτως ἔχουσαν, «Οὗτοι γὰρ ΑΦΟΡΜΗ τοῦ ταῦτα γινώσκειν, ΕΙΔΟΤΕΣ περὶ τῶν ἔξω πραγμάτων ἀλλήλοις στασιάζειν τοὺς Ἕλληνας, ὥσπερ τέχνην ἔχοντες ΤΟ ΑΡΗΑΖΕΙΝ, ΟΥΤΟΣ ἐπιούουν». Εἴθ' αὖ σημειωτέον, ὅτι αἱ πέντε λέξεις, ἃς τοῖς καλουμένοις κεφαλαίοις γράμμασι κατέγραψα, λείπονται ὅλως παρὰ τῇ πρώτῃ γραφῇ, προστεθήσαν ὑπὸ μακρῶ ὀφικιτέρας χειρὸς, ὑπ' ἧς καὶ τὸ μετὰ τὸ, Ἀγορμῇ, ἄρθρον ἐκ τοῦ, Τὸ, μεταποιεῖται εἰς τὸ, Τοῦ. Εἰ οὖν, τὰς ὀφικιτέρας προστεθείσας ταύτας λέξεις περιελὼν, πλὴν τῆς προπαρατελευταίας, ταύτην δὲ εἰς τὸ, Τοῦτο, μεταβαλὼν, καὶ τὸ πρῶτον τοῦ χωρίου ἄρθρον κατὰ δοτικὴν ἐξενεγκὼν, καὶ τὴν Οὐολορίου διόρθωσιν, Ταῦτά, τῷ, Ταῦτα, ἀνθυποβαλὼν, γράφοις, «Οὗτοι γὰρ, τῷ ταῦτά· γινώσκειν, περὶ τῶν ἔξω πραγμάτων ἀλλήλοις στασιάζειν τοὺς Ἕλληνας, ὥς-

«περ τέχνην ἔχοντες τοῦτο, ἐποιοῦν»· οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν, καὶ τῶν πάντων φιλικῶν, Ἰσοκράτους φήσειεν εἶναι τὴν γραφὴν, πρὸς τῇ κομῳίᾳ καὶ πολὺ τὸ σαφὲς ἔχουσαν· ὁ γὰρ νοῦς, Οὗτοι γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι, διὰ τὸ ταῦτά γινώσκειν, ἤρουν διὰ τὸ ὁμόνοεῖν ἔνδον καὶ παρ' ἑαυτοῖς, ἐποιοῦν στασιάζειν ἀλλήλοις τοὺς Ἕλληνας περὶ τῶν ἔξω πραγμάτων, ὥσπερ τέχνην ἔχοντες τοῦτο, ταυτέστι τὸ ποιεῖν στασιάζειν τοὺς ἄλλους. — 3. Τοῦθ' αὐτοῖς.) Οὕτω δεῖν γράφειν φήθην, ἀντὶ τοῦ παρ' ἄπαισι, Τοῦτ' αὐτοῖς. — 4. Τὰς οὖν οὕτω διακειμένας.) Τὰς στασιάζουσας πόλεις. — 5. Καταποντιστάς.) Οὕτως οἱ δόκιμοι ὀνομάζουσιν, οὓς αἱ μεταγενέστεροι Πειρατὰς ἐκάλεσαν. — 6. Ἀπολλύουσιν.) Δίς ἐν τῷ αὐτῷ τούτῳ κεφαλαίῳ χρῆται τῇ, Ἀπολλύουσιν, δέον φάναι, Ἀπολλύουσιν, παρὰ τὸ Ἀπολλύναι, ὅπερ ἐπάγει μετ' ὀλίγα· καὶ γὰρ οἱ Ἀττικοί, εἰ χρὴ πιστεῦειν Μοίρῃδι (σελ. 281), Ὀλλύουσιν, καὶ Ὀμνύουσιν, οὐκ, Ὀλύουσιν, καὶ Ὀμνύουσιν, λέγειν φιλοῦσι.

§ 90. 2. Ἄνδρα δεινόν κ. τ. λ.) Θεόπομπον τὸν Χίον, τὸν αὐτοῦ μαθητὴν, ὑπολαμβάνει λέγειν διδὼ τὸν Ἰσοκράτην

ράκια, τὰ πᾶσι τούτοις παραγεγεννημένα, τὴν αὐτὴν ἐμοὶ γνώμην ἔσχον· ἀλλ' ἐμὲ μὲν ἐπήνεσαν, ὡς διειλεγμένον τε νεαρώτερον ἢ προσεδόκηταν, ἠγωνισμένον τε καλῶς, ἐκείνου δὲ κατεφρόνησαν, οὐκ ὀρθῶς γινώσκοντες, ἀλλὰ διημαρτηκότες ἀμφοτέρων ἡμῶν. Οἱ μὲν γὰρ ἀπῆει φρονιμώτερος γεγεννημένος, καὶ συνεσταλμένην ἔχων τὴν διάνοιαν, ὡς περὶ τοὺς εὐφρονούντας, καὶ πεποινθῶς τὸ γεγραμμένον ἐν Δελφοῖς, ἑαυτὸν τ' ἐγνώκως, καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων φύσιν, μᾶλλον ἢ πρότερον· ἐγὼ δ' ὑπελειπόμην,³ ἐπιτυχῶς μὲν ἴσως διειλεγμένος, ἀνοητότερος δὲ δι' αὐτὸ τοῦτο γεγεννημένος, καὶ φρονῶν μᾶλλον ἢ προσήκει τοὺς τηλικούτους, καὶ ταραχῆς μειρακιώδους μεστὸς ὢν.

§ 91. Δῆλος δ' ἦν οὕτω διακείμενος· ἐπειδὴ γὰρ ἡσυχίας ἐπελαδόμεν, οὐ πρότερον ἐπαυσάμην, πρὶν ὑπέβαλον² τῷ παιδί τὸν λόγον, ὃν ὀλίγῳ μὲν πρότερον μεθ' ἡδονῆς διήλθον, μικρῷ δ' ὕστερον ἐμελλέ³ με λυπήσειν. Τριῶν γὰρ ἢ τεττάρων ἡμερῶν διαλειπουσῶν, ἀναγιγνώσκων αὐτὰ⁴ καὶ διεξιῶν, ἐπὶ μὲν οἷς περὶ τῆς πόλεως ἦν εἰρηνικῶς, οὐκ ἠχθόμην· καλῶς γὰρ καὶ δικαίως ἦν ἅπαντα περὶ ταύτης γεγραφώς. Ἐπὶ δὲ τοῖς περὶ Λακεδαιμονίων ἐλυπήθην, καὶ βαρέως ἔφερον· οὐ γὰρ μετρίως ἐδόκουν μοι διελέχθαι περὶ αὐτῶν, οὐδὲ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὀλιγώρως, καὶ λίαν πικρῶς, καὶ παντάπασιν ἀνοήτως· ὥστε πολλὰκις ἐξορμήσας ἐξαλείφειν αὐτὸν, ἢ κατακαίειν, μετεγίγνωσκον, ἐλεῶν τὸ γῆρας τὸ ἐμυτοῦ, καὶ τὸν πόνον τὸν περὶ τὸν λόγον γεγεννημένον.

§ 92. Ἐν τοιαύτῃ δέ μοι ταραχῇ καθεστῶτι, καὶ μεταμελείας ποιουμένῳ πολλάς, ἔδοξέ μοι κράτιστον εἶναι, παρακαλέσαντι τῶν πεπλησιακότων τοὺς ἐπιδημοῦντας, βουλευσασθαι μετ' αὐτῶν, πρότερον ἀφανιστέας παντάπασιν ἔσται, ἢ διαδοτέας τοῖς βουλομένοις μεταλαμβάνειν· ὁποτέρως δ' ἂν ἐκείνοις δόξῃ, ταῦτα ποιεῖν. Τούτων δὲ γνωσθέντων, οὐδεμίαν διατριβὴν ἐποιητάμην. Ἀλλ' εὐθύς παρεκέκληντο μὲν οὕς εἶπον·² προεῖρηκὼς δ' ἦν αὐτοῖς ἐφ' ἧ συνεληλυθότες ἦσαν· ἀνέγνωστο δ' ὁ λόγος, ἐπηνημένος δ' ἦν, καὶ τεθορυβημένος, καὶ τετυχηκὼς *ἦν*, ὡς περὶ οἱ κατορθοῦντες ἐν ταῖς ἐπιδείξεσιν.³

ὁ Οὐόλφιός. — 3. Ὑπελειπόμην.) ἴσως Ἀπελειπόμην.

§ 91. 2. Ὑπέβαλον.) Ὅπερ Ὑπὲρβουσα, λέγει ὁ παρακαμάζων Ἑλληνισμός, καὶ ἡ νῦν συνήθεια. — 3. Ἐμελλε.) Καὶ πάλιν, Ἐμελλε, ἀντὶ τοῦ ἐπαινουμένου ὑπὸ τῶν Ἀττικιστῶν, Ἡμελλε. — 4. Ἀναγιγνώσκων αὐτὰ.) Ἀμειναν γράφειν, Ἀναγιγνώσκων αὐτὸν, τὸν λόγον δηλονότι.

§ 92. 2. Παρεκέκληντο μὲν οὕς εἶπον.) Τὸ μὲν, Παρεκέκληντο, ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ἀντὶ τοῦ ἀναυξήτου, Παρακέκληντο· τὸ δὲ, Οὕς, παρεκλήρασιν ὁ, τε Ἀγγίος ἐκδότης καὶ ὁ Ἀγγίος, ἐκ διορθώσεως Οὐόλφιου, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς, Ὡς. — 3. Τετυχηκὼς ἦν, ὡς περὶ οἱ κατορθοῦντες ἐν ταῖς ἐπιδείξεσιν.) Ἐπιδείξεσιν, ἔγραψαν οἱ πρὸ ἐ-

§ 93. Ἀπάντων δὲ τούτων ἐπιτετελεσμένων, οἱ μὲν ἄλλοι διελέγοντο πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, δηλονότι περὶ τῶν ἀναγνωσθέντων. Ὁν δ' ἐξ ἀρχῆς μετεπεμφάμεθα σύμβουλον, τὸν τῶν Λακεδαιμονίων ἐπαινέτην, πρὸς ὃν πλείω διελέχθην² τοῦ δέοντος, σιωπὴν ποιησάμενος καὶ προσεμβλέψας, ἀπορεῖν ἔφασκεν, ὅτι χρησθήσεται τοῖς παροῦσιν· οὔτε γὰρ ἀπιστεῖν βούλεσθαι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις, οὔτε πιστεύειν δύνασθαι παντάπασιν³ αὐτοῖς. Θαυμάζω γάρ, εἰ οὕτως ἐλυπήθης, καὶ βαρέως ἔσχες, ὥσπερ φῆς, ἐπὶ τοῖς περὶ Λακεδαιμονίων εἰρημένους, οὐδὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς ὁρῶ τοιοῦτο γεγραμμένον· εἴτε συμβούλοις⁴ περὶ τοῦ λόγου χρησάσθαι βουλόμενος, ἡμᾶς συνήγαγες, οὐς οἶσθα ἀκριβῶς ἅπαν, ὅτι ἂν σὺ λέγῃς ἢ πράττης, ἐπαινοῦντας. Εἰθισμένοι δ' εἰσὶν οἱ νοῦν ἔχοντες, ἀνακοινοῦσθαι, περὶ ὧν ἂν σπουδάσωσι, μάλιστα μὲν τοῖς ἄμεινον αὐτῶν φρονοῦσιν, εἰ δὲ μὴ, τοῖς μέλλουσιν ἀποφαίνεσθαι τὴν αὐτῶν γνώμην, ὧν τάναντία σὺ πεποίηκας. Τούτων μὲν οὖν οὐδέτερον ἀποδέχομαι τῶν λόγων. Δοκεῖς δέ μοι ποιήσασθαι τὴν τε παράκλησιν⁵ τὴν ἡμετέραν, καὶ τὸν ἔπαινον τὸν τῆς πόλεως, οὐχ ἀπλῶς, οὐδ' ὡς διειλέξαι πρὸς ἡμᾶς· ἀλλ' ἡμῶν μὲν πείραν λαβεῖν βουλόμενος, εἰ φιλοσοφοῦμεν, καὶ μεμνήμεθα τῶν ἐν ταῖς διατριβαῖς λεγομένων, καὶ συνιδεῖν δυνηθείημεν ἂν,⁶ ὃν τρόπον ὁ λόγος τυγχάνει γεγραμμένος, τὴν δὲ πόλιν ἐπαινεῖν προελέσθαι⁷ τὴν σεαυτοῦ, σωφρονῶν, ἵνα τῷ τε πλήθει τῶν πολιτῶν χάριστη, καὶ παρὰ τοῖς εὐνοϊκῶς πρὸς ἡμᾶς⁸ διακειμένοις εὐδοκιμήσῃς.

μοῦ, ἐκ διορθώσεως Οὐλορίου, ἀντὶ τοῦ, Ἀποδείξουσιν. Προσπαρελήφασιν δὲ καὶ ἑτέραν Οὐλορίου διορθώσιν, γράψαντες, Ὡς περ, ἀντὶ τοῦ, Ὡσπερ, διὰ τὸ, Τετυχηκῶς δηλονότι, ὅπερ ἡ πλείων χρῆσις γενικῆς συντάττει. Ἄλλ' ἔστιν εἰπεῖν ὅτι τὸ, Τυχάνειν, καὶ ἀμεταβάτως ἐνίοτε ἐπὶ τοῦ Εὐτυχεῖν, τέτακται, οἷον ἔστι τὸ παρ' Ὀμήρῳ (Ὀδυσσ. Ε, 231),

... Καί μοι μάλα τύχχανε πάντα, ὅπερ Εὐστάθιος ἐξηγεῖται διὰ τοῦ, Εὐτυχῶς ἀπέβαινε· καθὰ καὶ ἡ Τύχη ἐπὶ τῆς Εὐτυχίας (Ἠσύχ. λέξ. Τύχη). Ἔστιν οὖν καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ Ἰσοκράτει· χωρὶς τὸ, Τετυχηκῶς, ταῦτόν τῷ, Εὐτυχικῶς. διὸ καὶ κατὰ χώραν δεῖν ἔγνων ἔξω τὴν γραφὴν. Διαγραπτέον δὲ μόνον τὸ ὑπαρισκόν, Ἦν, διὰ τὸ προσεχῶς προηγησάμενον ἕτερον, Ἦν.

§ 93. 2. Διελέχθην.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφων· ὃ συνάδουσι καὶ Ὁυλόφρις καὶ ὁ Ἀγγλος ἐκδότης, κακῶς τῶν λοιπῶν γραφόντων, Διειλέχθην. — 3. Παντάπασιν.) Σημειώσεται τὸ καὶ ἐν τῇ συνθηκῇ σωζόμενον μέχρι δεῦρο, Παν-

τάπασιν, ἐπιρρήμα, οὐδὲν ἕτερον ὃν ἢ σύνθετον λέξιν ἐκ δύο πτώσεων τοῦ Πάντα καὶ Πᾶσιν, κατ' ἑλλειψιν δύο προθέσεων καὶ τρίτου τοῦ συμπλεκτικοῦ μορίου, ὥστανε ἔλεγε, Κατὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι, καθάπερ οἱ Γάλλοι φασὶ διερρημένως, En tout et par tout, αὐτὸ τοῦτο τὸ Παντάπασιν φράζειν βουλόμενοι. Δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ Σοφοκλέους (Οἰδ. Κολ. 1446),

Ἀνάξαι γὰρ Πᾶσιν ἔστε δυστυχεῖν, ὅπου καὶ μόνον τὸ, Πᾶσιν, τὴν αὐτὴν, ὡς εἰπεῖν, χρειάν πληροῦ, ἦν καὶ τὸ Παντάπασιν. — 4. Εἴτε συμβούλοις.) Λάμβαναν ἀπὸ κοινοῦ τὸ, Θαυμάζω. — 5. Παράκλησιν.) Ἐκ διορθώσεως Οὐλορίου, ἦν παράλαβον καὶ οἱ πρὸ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐκδόσεσι καὶ πᾶσι τοῖς ἀντιγράφοις, οἷς συνάδει καὶ τοῦ μὲν, Παράδοσιν. — 6. Δυνηθείημεν ἂν.) Διαγραπτέος ἔοικεν ὁ ἂν. — 7. Προελέσθαι.) Ἀπὸ κοινοῦ προσληπτέον τὸ ἀνωτέρω, Δοκεῖς. — 8. Πρὸς ἡμᾶς.) Ὁ δὲ Στέφανος καὶ ὁ Αὐγῆρος, Πρὸς ὑμᾶς, ἐκ διορθώσεως Οὐλορίου.

§ 94. Ταῦτα δὴ γνούς, ὑπέλαβες, ὥς, εἰ μὲν περὶ μόνης αὐτῆς ποιήσῃ τοὺς λόγους, καὶ τὰ μυθώδη περὶ αὐτῆς ἔρεις, ἃ πάντες θρυλλοῦσιν, ὅμοια φανείται τὰ λεγόμενα τοῖς ὑπὸ τῶν ἄλλων γεγραμμένοις, ἐφ' ᾧ σὺ μάλιστα ἂν αἰσχυνοίης καὶ λυπηθείης· ἐάν δ', ἐάσας ἐκεῖνα, λέγῃς τὰς πράξεις τὰς ὁμολογουμένας, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν² αἰτίας τοῖς Ἑλλήσι γεγενημένας, καὶ παραβάλλῃς πρὸς τὰς Λακεδαιμονίων, καὶ τὰς μὲν τῶν προγόνων ἐπαινῇς, τῶν δ' ἐκείνοις πεπραγμένων κατηγορῇς, ὅ,τε λόγος ἐνεργέστερος³ εἶναι δόξει τοῖς ἀκούουσι, καὶ σὺ μενεῖς ἐν τοῖς αὐτοῖς, ὁ μᾶλλον ἂν τινες θαυμάσαιαν τῶν ἐν τοῖς ἄλλοις γεγραμμένων. Ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν μοι δοκεῖς οὕτω τάξαι, καὶ βουλεύσασθαι περὶ αὐτῶν.

§ 95. Εἰδὼς δὲ σαυτὸν ἐπηρεκότες τὴν Σπαρτιατῶν πόλιν, ὥς οὐδεὶς ἄλλος, φοβεῖσθαι τοὺς ἀκηκοότας, μὴ δόξης ὅμοιος εἶναι τοῖς λέγουσιν ὅ,τι ἂν τύχωσι, καὶ τούτους νῦν ψέγειν, οὗς πρότερον ἐπῆνεις μᾶλλον τῶν ἄλλων. Ταῦτ' ἐνθυμηθείς, σικοπέισθαι, ποίους τινὰς ἂν ἐκατέρους φήσας, ἀληθὴ τε λέγειν δόξεις ἂν περὶ ἀμφοτέρων, ἔχοις τ' ἂν τοὺς μὲν σοὺς προγόνους ἐπαινέειν, οὗς περ βούλει, Σπαρτιατῶν δὲ δοκεῖν μὲν κατηγορεῖν τοῖς ἀηδῶς πρὸς αὐτοὺς διακειμένοις, μηδὲν δὲ ποιεῖν τοιοῦτο, ἀλλὰ λαυθάνειν ἐπαινῶν αὐτούς· ζητῶν δὲ τὰ τοιαῦτα, ῥαδίως εὖρεῖν λόγους ἀμφιβόλους, καὶ μηδὲν μᾶλλον μετὰ τῶν ἐπαινούντων ἢ ψεγόντων ὄντας, ἀλλ' ἐπαμφοτερίζειν δυναμένους, καὶ πολλὰς ἀμφισβητήσεις ἔχοντας. Οἷς χρῆσθαι, περὶ μὲν συμβολαίων καὶ πλεονεξίας ἀγωνιζόμενον, αἰσχρὸν, καὶ πονηρίας οὐ μικρὸν σημεῖον, περὶ δὲ φύσεως ἀνθρώπων διαλεγόμενον καὶ πραγμάτων, καλὸν καὶ φιλόσοφον. Οἷός περ ὁ λόγος ὁ διαναγνωσθείς ἐστίν·² ἐν ᾧ σὺ πεποίηκας τοὺς μὲν σοὺς προγόνους εἰρηνικοὺς, καὶ φιλέλληνας, καὶ τῆς ἰσότητος, τῆς ἐν

§ 94. 2. Τὰς ὁμολογουμένας, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν κ. τ. λ.) Γράφει, Τὰς ὁμολογουμένας πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίας τοῖς Ἑλλήσι γεγενημένας, περιελὼν τὸν σύνδεσμον, καὶ τὴν μετοχὴν εἰς ἐπιβόημα τρέψας. Ἀπλὸν δὲ καὶ ἐξ ὧν ἀνωτέρω (§ 17) εἶρηκε, «Τὸν ὁμολογουμένως ἀπασι αἰτίον εἶναι δόξαντα κ. τ. λ.». — 3. Ἐνεργέστερος.) Μᾶλλον ἐναγώνιος καὶ σφοδρότερος. Εἰδὼς μέντοι γεγράφθαι πάλαι, Ἐναργέστερος, ὃ ἐστὶ, μᾶλλον ὑπ' ὅσιν ὄντων τὰ λεγόμενα· ἢ ὅλον ἐξ ὧν ἀλλοῦ (Συμραχ. καὶ) εἶρηκε, «Τὸν ἐναργέστατα δυνάμενον δηλοῦσαι τὰς τε ὑποηράς τῶν πράξεων, καὶ τὰς συμπεροράς τὰς ἀπ' αὐτῶν γιννόμενας».

§ 95. 2. Περὶ δὲ φύσεως ἀνθρώπων διαλεγόμενον καὶ πραγμάτων, καλὸν καὶ

φιλόσοφον. Οἷός περ ὁ λόγος ὁ διαναγνωσθείς ἐστίν.) Ἐξ ἑτέρων διορθώσεως, ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, «Περὶ ὃδὲ φύσεως ἀνθρώπων διαλεγόμενον καὶ πραγμάτων καλὸν καὶ φιλόσοφον, οἷός περ ὁ λόγος διαναγνωσθείς ἐστίν» ἢ γραφῇ συνάδουσι καὶ αἱ ἐκδόσεις, καὶ τὰ ἄλλα ἀντίγραφα, πλὴν τινῶν, ἐν οἷς γράφεται Διαλεγόμενος, ὅπερ Οὐλόφιος τρέπειν παρῆναι εἰς τὸ, Διαλεγόμενον, καὶ, Ὅ λόγος διαναγνωστής, ὅπερ ἔτρεψεν εἰς τὸ, Ὅ λόγος ὁ διαναγνωσθείς. Ὁ δὲ Ἀλέγχιος ἔγραψεν ἐξ ἰδίας εἰσαΐας... Καὶ πρᾶγμα τῶν καλῶν καὶ φιλοσόφων ἢς γραφῆς πολλῇ προέχει ἦν προειδόμεθα διόρθωσιν. Ὁ νοῦς, Περὶ δὲ φύσεως καὶ πραγμάτων ἀνθρώπων διαλεγόμενον, καλὸν καὶ φιλόσοφον ἐστὶ χρῆσθαι τοῖς

ταῖς πολιτείαις, ἡγεμόνας, Σπαρτιατάς δ' ὑπεροπτικούς, καὶ πολεμικούς, καὶ πλεονεκτικούς,³ οἷους περ αὐτοὺς πάντες ὑπειλήφασιν εἶναι.

§ 96. Τοιαύτην δ' ἐχόντων ἑκατέρων τὴν φύσιν, τοὺς μὲν ὑπὸ πάντων ἐπαινέσθαι, καὶ δοκεῖν εὖνους εἶναι τῷ πλήθει· τοῖς δὲ τοὺς μὲν πολλοὺς φοβεῖν, καὶ δυσμενῶς ἔχειν, ἔστι δ' οὗς καὶ ἐπαινεῖν αὐτοὺς, καὶ θαυμάζειν, καὶ τολμᾶν λέγειν, ὡς ἀγαθὰ μείζω τυγχάνουσιν ἔχοντες τῶν τοῖς προγόνοις τοῖς σοῖς προσόντων. Τὴν τε γὰρ ὑπεροφίᾳ σεμνότητος μετέχειν, εὐδοκίμου πράγματος, καὶ δοκεῖν ἅπασι μεγαλοπρεπεστέρους εἶναι τοὺς τοιοῦτους, ἢ τοὺς τῆς ἰσότητος προεστώτας· τοὺς τε πολεμικούς πολὺ διαφέρειν τῶν εἰρηνικῶν· τοὺς μὲν γὰρ οὔτε κτηνικούς εἶναι τῶν οὐκ ὄντων, οὔτε φύλακας δεινούς τῶν ὑπαρχόντων, τοὺς δ' ἀμφοτέρωθεν δύνασθαι, καὶ λαμβάνειν, ὧν ἂν ἐπιθυμῶσι, καὶ σώζειν, ἅπερ ἂν ἅπαξ κατὰσχουσιν· ἃ ποιοῦσιν οἱ τέλειοι δοκοῦντες εἶναι τῶν ἀνδρῶν. Ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τῆς πλεονεξίας,² καλλίους ἔχειν οἶονται λόγους τῶν εἰρημένων. Τοὺς μὲν γὰρ ἀποστεροῦντας τὰ συμβόλαια, καὶ παρακρουμένους, καὶ παραλογιζομένους, οὐχ ἡγούνται δίκαιους, ἀλλὰ πλεονεκτικούς· διὰ γὰρ τὸ πονηρὰν ἔχειν τὴν δόξαν, ἐν ἅπασιν αὐτοὺς ἐλαττωσθαι τοῖς πράγμασι.³ Τὰς δὲ Σπαρτιατῶν πλεονεξίας, καὶ τὰς τῶν βασιλέων, καὶ τὰς τῶν τυράννων, εὐκτάς μὲν εἶναι, καὶ πάντας αὐτῶν ἐπιθυμεῖν· οὐ μὴν ἀλλὰ λοιδορεῖσθαι,⁴ καὶ καταρᾶσθαι τοῖς τὰς τηλικαύτας ἔχουσι δυναστείαις· οὐδένα δὲ τὴν φύσιν εἶναι [τοιοῦτον⁵], ὅστις οὐκ ἂν εὖξαιτο τοῖς θεοῖς, μάλιστα μὲν αὐτὸς τυγχάνειν τῆς ἐξουσίας ταύτης, εἰ δὲ μὴ, τοὺς οἰκιστάτους. Ὁ καὶ φανερόν ἐστιν,⁶ ὅτι μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἅπαντες

προειρημένοις λόγοις. — 3. Ὑπεροπτικούς, καὶ πολεμικούς, καὶ πλεονεκτικούς.) Ἀντέθηκε τὸ πρῶτον τῶν ἐπιθέτων τῷ, Φιλέλληνας, τὸ δεύτερον, τῷ, Εἰρηνικούς, τὸ δὲ τρίτον, τῷ, ἰσότητος ἡγεμόνας.

§ 96. 2. Ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τῆς πλεονεξίας.) Προσέθηκε τὸν, Καί, ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ὃ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Λαγγίλου. — 3. Οὐχ ἡγούνται δίκαιους... ἐλαττωσθαι τοῖς πράγμασι.) Ἀσφαλὲς τὸ χωρίον, ἵσως διὰ τὸ ἐξεβρυνχέειν τι ἐξ αὐτοῦ, τῶν γραφῶν ἀδελφία. Διὸ καὶ Οὐδύριος εἰκασε γραπτέον εἶναι ἀνεστραμμένους. Οὐχ ἡγούνται πλεονεκτικούς, ἀλλ' οὐ δίκαιους· ἢ, Οὐχ ἡγούνται δίκαιους, ἀλλ' οὐδὲ πλεονεκτικούς· ἔνα ἢ ὁ νοῦς, Οὔτε δίκαιους, οὔτε τοῦ πλεόν ἔχειν τῶν ἄλλων ἐπιστήμονας νομίζουσιν εἶναι· τοὺς ἀποστεροῦντας τὰ συμβόλαια·

διὰ γὰρ τὸ πονηρὰν δόξαν ἔχειν, ὅτι φιλοῦσιν ἀποστερεῖν δηλαδὴ, ἐλαττοῦνται μᾶλλον ἐν τοῖς πράγμασι, ἢ πλεονεκτοῦσιν, μηδενὸς ἐτι μηδὲν αὐτοῖς πιστεύσαι τομῶντος. Ἰσως γραπτέον, μεταφέροντας τὴν ἀρνησιν Ἀδίκους ἡγούνται, ἀλλ' οὐ πλεονεκτικούς. — 4. Οὐ μὴν ἀλλὰ λοιδορεῖσθαι.) Παρ' ἅπασι γράφεται κακῶς, Ὁ μὴν λοιδορεῖσθαι, πλὴν ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, ἐν ᾧ φέρεται σαφῶς ὁ, Ἀλλὰ, σύνδεσμος, καίπερ ἀπεξεσμένος ὑπ' ὀφιαιτέρας χειρός. Ὁ νοῦς, Πάντας μὲν ἐπιθυμεῖν τῶν τοιούτων πλεονεξιών, οἳαί εἰσιν αἱ τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ ἅπλως τῶν ἐν δυναστείαις ὄντων, λοιδορεῖσθαι δ' ὅμοις καὶ καταρᾶσθαι τοῖς ἔχουσι ταύτας. — 5. Τὴν φύσιν εἶναι τοιοῦτον.) Προσέθηκε τὸ, Τοιοῦτον, καὶ ἅπερ καὶ ὁ Ἀγῆστρος, ἐκ διορθώσεως

εἶναι νομιζομεν πλέον ἔχειν τῶν ἄλλων. Τὴν μὲν οὖν περιβολὴν τοῦ λόγου δοκεῖς μοι ποιήσασθαι μετὰ τσαύτης διανοίας.

§ 97. Εἰ μὲν οὖν ἡγούμην ἀφέξεσθαι σε τῶν εἰρημένων, καὶ παραλείπειν ἀνεπιτίμητον τὸν λόγον τοῦτον, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἔτι λέγειν ἐπεχείρουν. Νῦν δ', ὅτι μὲν οὐκ ἀπεφηνάμην, περὶ ὧν παρεκλήθην σύμβουλος, οὐδὲν οἶμαι σοι μελήσει οὐδὲ γὰρ, ὅτε συνήγαγες ἡμᾶς, ἐδόκεις μοι σπουδάζειν περὶ αὐτῶν ὅτι δέ, προσελάμενος συνθεῖναι λόγου² μηδὲν ὁμοῖον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ τοῖς μὲν ῥαθύμως ἀναγινώσκουσιν, ἀπλοῦν εἶναι δόξοντα,³ καὶ ῥάδιον καταμαθεῖν, τοῖς δ' ἀκριβῶς διεξιῶσιν αὐτόν, καὶ πειρωμένοις κατιθεῖν, ὃ τοὺς ἄλλους λήληθε, χαλεπὸν φανούμενον⁴ καὶ δυσκαταμάθητον, καὶ πολλῆς μὲν ἱστορίας γέμοντα, καὶ φιλοσοφίας, παντοδαπῆς δὲ μεστὸν ποικιλίας καὶ ψευδολογίας, οὐ τῆς εἰθισμένης μετὰ κακίας βλάβπτειν τοὺς συμπολιτευομένους, ἀλλὰ τῆς δυναμένης μετὰ παιδείας ὠφελεῖν ἢ τέρπειν⁵ τοὺς ἀκούοντας· ὧν οὐδὲν ἐξετάσαντά με, φήσεις τοῦτον τὸν τρόπον ἔχειν,⁶ ὥς ἐβουλεύσω σὺ περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ τὴν τε δύναμιν τῶν λεγομένων διδάσκοντα, καὶ τὴν σὴν διάνοιαν ἐξηγούμενον, οὐκ αἰσθάνεσθαι τοσαύτην τὸν λόγον ἐνδοξότερον δι' ἐμέ γεγόμενον,⁷ ὅσῃ περ αὐτόν φανερώτερον ὑποιοῦν, καὶ γνωριμώτατον⁸ τοῖς ἀναγινώσκουσιν· ἐπιστήμην γὰρ τοῖς οὐκ

τοῦ Στεφάνου. — 6. Ὁ καὶ φανερόν ἐστιν.) Δι' ἡγῆρος γράφει ἐκ διορθώσεως τοῦ Στεφάνου μάλα πιθανῆς, Ὁ καὶ φανερόν ἐστιν.

§ 97. 2. Ὅτι δέ, προσελάμενος συνθεῖναι λόγον... οὐκ αἰσθάνεσθαι κ.τ.λ.) Ἐντεῦθεν μέχρι τέλους τοῦ κεφαλαίου, ἀσυνάρτητος ὁ λόγος, εἴτε ἀντιγράφον ἀμαρτία, εἴτε καὶ ἰσοκράτους, διὰ τὸ ἐπιμήκιστον προβεβηκὸς τῆς ἡλικίας, συνιδεῖν καὶ ἐπανορθῶνται τὸ ἡμαρτημένον οὐκ ἰσχύσαντος. Καὶ ὁ μὲν Δι' ἡγῆρος οὕτως ἀποκαθιστάνει τὸ ἀκλόουον ὄψις, «δοκεῖς δέ μοι ὅτι προσελάμενος τυγχάνεις συνθεῖναι κ.τ.λ.». Λάγχιος δέ, «Τοῦτο δέ σοι μελήσει, ὅτι προσελαμένου... τὴν δύναμιν τῶν λεγομένων ἐδόξα καὶ τὴν σὴν διάνοιαν ἐξηγάμην, φήσεις, οὐκ αἰσθάνεσθαι κ.τ.λ.». Ἐμοὶ δ' ἐπέχειν τῶς ἐρεῖσθαι, ὥς ἂν τι πιθανότερον περὶ τούτου κατανοῇται δυναθῶ. — 3. Δόξοντα.) Εἰς τοῦτο ἔτρεψα τὸ παρ' ἅπασιν, Δόξαντα. — 4. Φανούμενον.) Κάνταῦθα δεῖν ἔγνων τὸ παρ' ἅπασιν, Φαινόμενον, εἰς τὸ μελλοντικόν, Φανούμενον,

τρέψαι. — 5. Ὁρελεῖν ἢ τέρπειν.) Ἰσως, Ὁρελεῖν καὶ τέρπειν. — 6. Ἄν οὐδὲν ἐξετάσαντά με, φήσεις τοῦτον τὸν τρόπον ἔχειν. κ.τ.λ.) Ὁ Οὐλόριος τοῦτο εἶναι οἶσται τὸ ἐξῆς, Ἄν οὐδὲν φήσεις τοῦτον τὸν τρόπον ἔχειν, ὥς ἐβουλεύσω σὺ περὶ αὐτῶν, ἐλαμβάνων καὶ τὸ, Ἐξετάσαντά με, ἀπολύτως ἀντὶ τοῦ, Ἐξετάσαντός μου. Ἀλλ', ὡς περὶ ἔφην εἰπὼν, ἐπέχειν ἄμεινον. — 7. Οὐκ αἰσθάνεσθαι τοσαύτην τὸν λόγον ἐνδοξότερον δι' ἐμέ γεγόμενον.) Τὸ μὲν, Γεγόμενον, ἐκ διορθώσεως Οὐολφίου ἀντὶ τοῦ, Λεγόμενον· ὁ δὲ νοῦς κατὰ μὲν Οὐλόριον καὶ τοὺς μετ' αὐτόν, πλήν Λαγγίου, φήσεις οὐκ αἰσθάνεσθαι με ὅτι ὁ λόγος κ.τ.λ. Λάγγιος δὲ τοῦναντίον, φήσεις οὐκ αἰσθάνεσθαι σε, ὅτι ὁ λόγος, πρὸς τὸ Ἰσοκράτους πρόσωπον ἀναφέρων τὸ ἀπαρέμρατον. Καὶ καλῶς ἂν εἶχεν, εἰ ὁρθῶς εἶχε τὸ Ἐνδοξότερον· ἀλλὰ τοῦτο ὅλ τοῦνομα ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ ὑπ' ὀφθαλμίας χειρὸς ἀπὸ τοῦ, Ἀδοξότερον (ὅπερ ἔοικεν εἶναι ἡ γνησία γραφή) μεταποιήθη εἰς τὸ, Ἐνδοξότερον. — 8. Γνωριμώτατον.) Ὁ Στέφανος καὶ ὁ Δι' ἡγῆρος παραινέουσι γράφειν, Γνωρι-

εἰδῶσιν ἐνεργαζόμενον,⁹ ἔρημον τὸν λόγον ἐμὲ μὴ ποιῆν,¹⁰ καὶ τῆς τιμῆς ἀποστερεῖν, τῆς γιγνομένης αὐτῶν, τοὺς πονοῦντας, καὶ πράγματα σφίσιν αὐτοῖς παρέχοντας.

§ 98. Ἐγὼ δὲ ὁμολογῶ μὲν ἀπελελειφθαι τὴν ἐμὴν φρόνησιν τῆς σῆς, ὥς δυνάττον πλείστον οὐ μὴν ἀλλ', ὥςπερ τοῦτ' οἶδα, κἄκεινο τυγχάνω γινώσκων, ὅτι, τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας βουλευομένης περὶ τῶν μεγίστων, οἱ μὲν ἄριστα φρονούντες, ἐνίοτε διαμαρτάνουσι τοῦ συμφέροντος, τῶν δὲ φαύλων νομιζομένων εἶναι καὶ καταφρονουμένων, ἔστιν ὅτε κατάρθωσεν ὁ τυχὼν, καὶ βέλτιστα λέγειν ἔδοξεν. Ὡστ' οὐδὲν Σαυμαστὸν, εἰ καὶ περὶ τοῦ νῦν ἐνεστῶτος τοιοῦτό τι συμβέβηκεν, ὅπου σὺ μὲν οἶμαι μάλιστα μὲν εὐδοκίμησιν, ἣν ὥς πλείστον χρόνον διαλάθης,² ἣν ἔχων γνώμην τὰ περὶ τὸν λόγον ἐπραγματεύθης, ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι βέλτιστά σε πράξειν, ἣν δυνήθῃς τὴν διάνοιαν, ἥ χρώμενος αὐτὸν³ συνέθηκας, ὥς τάχιστ' ἂν⁴ φανεράν ποιῆσαι τοῖς ἄλλοις ἅπασι, καὶ Λακεδαιμονίοις, περὶ ὧν πεποίηται πολλοὺς λόγους, τοὺς μὲν δικαίους καὶ σεμνοὺς, τοὺς δὲ ἀσελγεῖς καὶ λίαν φιλαπεχθήμονας. Οὐς εἴ τις ἐπιδείξειεν⁵ αὐτοῖς, πρὶν ἐμὲ διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἂν ἐμίσησαν, καὶ δυσκόλως πρὸς σέ διετέθησαν, ὥς κατηγορίαν γεγραφόνα περὶ αὐτῶν. Νῦν δ' οἶμαι τοὺς μὲν πλείστους Σπαρτιατῶν ἐμμενεῖν⁶ τοῖς ἥθεσιν, οἷςπερ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον, τοῖς δὲ λόγοις τοῖς ἐνθάδε γεγραμμένοις οὐδὲν μᾶλλον προσέξειν τὸν νοῦν, ἢ τοῖς ἔξω τῶν Ἡρακλέους στηλῶν λεγομένοις· τοὺς δὲ φρονιμωτάτους αὐτῶν καὶ τῶν λόγων τινὰς ἔχοντας τῶν σῶν, καὶ Σαυμάζοντας⁷ τούτους, ἣν λάδωσι

μώτερον. — 9. Ἐνεργαζόμενον) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ὃ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Λαγγίου, ἀντὶ τοῦ, παρ' ἅπασιν ἀπλοῦ, Ἐργαζόμενον. Καὶ σημειοῦσθαι ἡ διαφορά τῆς γραφῆς· δι' ἣν φθὰς ἐποίησα ὁμοίαν διόρθωσιν ἐν τῇ Αἰλιανοῦ ποικίλῃ ἱστορίᾳ (Προδρ. Ἑλλ. Βιβλ. σελ. 297). — 10. Μὴ ποιῆν.) Ἡ ἀπαγόρευσις, λείπουσα τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, προσετέθη (οὐ δυνάμεις οἶμαι) ὑπὸ χειρὸς ὀφειάτερας. Εἰ οὖν περιέλοις αὐτὴν, καὶ τῷ Ἐνδοξότερον τὸ Ἀδοξότερον ἀνθυποβάλοις, σαφέστερον ἀπεργάζη τὸ λεγόμενον, κατὰ τοιόνδε τινὰ νοῦν. Ἀλλὰ φήσεις, ὅτι, διδάσκων ἐγὼ τῶν ὑπὸ σοῦ λεγομένων τὸν νοῦν, καὶ τὴν σὴν διάνοιαν ἐξηγούμενος, οὐκ αἰσθάνομαι ὅτι τοσούτῳ ἀδοξότερον ἐποιοῦν τὸν σὸν λόγον, ὅσον φανερώτερον καὶ γνωριμώτερον ἐποιοῦν αὐτὸν τοῖς ἀναγινώσκουσι· διὰ γὰρ τὸ

παρέχειν τοῖς μὴ νοοῦσιν ἐπιστήμην, τοῦτέστι γνώσιν τοῦ λόγου, ποιῶ αὐτὸν ἔρημον τῶν ἐπὶ πλένῳ ἐξετασάντων· καὶ ἀποστερῶ τοὺς περὶ τὴν ἐξήγησιν αὐτοῦ πονῆσαι θέλοντας τῆς τιμῆς τῆς γιγνομένης αὐτῶν, τοῦτέστι τῆς προσήκουσας αὐτοῖς.

§ 98. 2. Διαλάθης.) Ἐκ διορθώσεως Λαγγίου ἀντὶ τοῦ Διαλεχθῆ. — 3. Αὐτόν.) Οὕτω διορθώσαντος Ουδολφίου, παρέληγεν ὁ Λάγγιος, ἀντὶ τοῦ, Αὐτός. — 4. Ὡς τάχιστ' ἂν.) Γράψε ὥς τάχιστα, περιελὼν τὸν δυνητικόν. — 5. Εἴ τις ἐπιδείξειεν.) Γραπτέον οἶμαι. Εἴ τις ἐπιδείξεν, διὰ τὸ ἐπαγόμενον, οὐκ ἂν ἐμίσησαν. — 6. Ἐμμενεῖν.) Ἐτρεψα εἰς τὸν μέλλοντα, τὸν παρ' ἅπασιν ἐνεστῶτα, Ἐμμενεῖν· δηλὸν δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐπαγομένων μελλόντων, Προτέξειν, Ἀγνοήσιν. κ. τ. λ. — 7. Καὶ

τὸν ἀναγνωσόμενον, καὶ χρόνον, ὥστε συνδιατρίψαι σφίσι αὐτοῖς, οὐδὲν ἀγνοήσῃ τῶν λεγομένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπαίνων αἰσθήσεσθαι τῶν μετ' ἀποδείξεως εἰρημένων περὶ τῆς πόλεως αὐτῶν, καὶ τῶν λοιδοριῶν καταφρονήσῃν, τῶν εἰκὴ μὲν τοῖς πράγμασι λεγομένων, πικρῶς δὲ τοῖς ὀνόμασι κεχρημένων, καὶ νομίζειν τὰς μὲν βλασφημίας τὰς ἐνούσας ἐν τῇ βίβλῳ τὸν φθόνον ὑποβαλεῖν,⁸ τὰς δὲ πράξεις καὶ τὰς μάχας, ἐφ' αἷς αὐτοὶ τε μέγα φρονοῦσι, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκίμοῦσι, σὲ γεγραφέναι, καὶ μνημονεύεσθαι πεποιηκέναι, συναγαγόντα ἀπάσας αὐτάς καθ' αὐτάς, καὶ φέντα παρ' ἀλλήλας,⁹ αἷτιον δ' εἶναι καὶ τοῦ τοὺς πολλοὺς¹⁰ ποθεῖν ἀναγνῶναι, καὶ διεξελθεῖν αὐτάς, οὐ τὰς ἐκείνων ἐπιθυμοῦντας ἀκοῦσαι πράξεις, ἀλλ' ὅπως σὺ διείλεξαι περὶ αὐτῶν, μαθεῖν βουλομένους.

§ 99. Ταῦτ' ἐνθυμούμενος, καὶ διεξιόντας, οὐδὲ τῶν παλαιῶν ἔργων ἀμνημονήσῃν, δι' ὧν ἐγκωμιάνας τοὺς προγόνους αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πολλὰκις διαλέξεσθαι πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, πρῶτον μὲν, ὅτι Δωριεῖς ὄντες, ἐπειδὴ κατείδον τὰς πόλεις τὰς ἑαυτῶν ἀδόξους καὶ μικράς, καὶ πολλῶν ἐνδοξεῖς οὔσας, ὑπεριδόντες ταύτας ἐατράτευσον ἐπὶ τὰς ἐν Πελοποννήσῳ πρωτεύουσας, ἐπ' Ἄργος καὶ Λακεδαιμόνα καὶ Μεσσήνην· μάχη δὲ νικήσαντες, τοὺς μὲν ἡττηθέντας ἔκ τε τῶν πόλεων, καὶ τῆς χώρας ἐξέβαλον, αὐτοὶ δὲ² τὰς κτήσεις ἀπάσας τὰς ἐκείνων κατασχόντες, ἔτι καὶ νῦν ἔχουσιν, οὗ μείζον ἔργον καὶ θαυμαστότερον οὐδεὶς ἐπιδείξει κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον γενόμενον, οὐδὲ πράξιν εὐτυχεστέραν καὶ θεοφιλεστέραν, τῆς τοὺς χρησαμένους³ τῆς μὲν οἰκείας ἀπορίας ἀπαλλαγάσης, τῆς δ' ἄλλοτρίας εὐδαιμονίας κυρίους ποιησάσης. Καὶ ταῦτα μὲν μετὰ πάντων τῶν συστρατευσαμένων ἔπραξαν.

θαυμάζοντας κ. τ. λ.) Ἀπεκατέστησα τὴν ἀρχαίαν γραφὴν, ἀντὶ τοῦ, θαυμάζοντάς, ὅπερ ἔγραψε Λάγγιος ἐκ διορθώσεως τοῦ Στεφάνου· προσέθηκε δὲ, ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου τὸν παρ' ἄπασι λείποντα, ἰ Καί. Ὁ νοῦς, Οἶμαι τοὺς φρονιμωτάτους τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ τοὺς ἔχοντας ἤδη τινὰς τῶν ἄλλων σου λόγων, καὶ θαυμάζειν αὐτοὺς εἰθισμένους, οὐδὲν ἀγνοήσῃν καὶ τῶν λεγομένων ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ, ἣν λάβωσι ἀναγνώστην, καὶ χρόνον ἱκανόν, ὥστε συνδιατρίψαι, ἥγουν διαλεχθῆναι, ἀλλήλοις — 8. Τὸν φθόνον ὑποβαλεῖν.) Ἐτρεψα τὸν ἐνεστώτα, Ὑποβάλλειν, εἰς τὸν ἀόριστον. — 9. Παρ' ἀλλήλας.) Οὕτως ἐν παραθέσει τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς ἐν συν-

θέσει, Παραλλήλας. — 10. Αἷτιον δ' εἶναι καὶ τοῦ τοὺς πολλοὺς.) Λαίπει τὸ πρῶτον ἄρθρον καὶ ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, καθὰ καὶ ἐν τῇ Στεφανίῳ καὶ ταῖς πρὸ τοῦ Οὐολέριου ἐκδόσεσιν. Ὁ νοῦς, Οἶμαι τοὺς Λακεδαιμονίους νομίζειν σὲ τὸν Ἰσοκράτην αἷτιον εἶναι τοῦ τοὺς πολλοὺς ποθεῖν ἀναγνῶναι κ. τ. λ.

§ 99. 2. Αὐτοὶ δέ.) Οὕτω γράφειν προήρημαι, ἀντὶ τοῦ, Αὐτοὶ τε. — 3. Τοὺς χρησαμένους.) Προσυπακουστέον ἀπὸ τῶν προηγησαμένων, Τῇ πράξει, καθὰ ἐξεδέξατο καὶ ὁ Ἄγγιος ἐκδότης. Ὡς μὲντοι ἄμεινον γράφειν, Τοὺς κτησαμένους, διὰ τὸ πρὸ τούτου ῥηθὲν, «Αὐτοὶ αὐτὰς κτήσεις ἀπάσας τὰς ἐκείνων ἀκατασχόντες, ἔτι καὶ νῦν ἔχουσιν.»

§ 100. Ἐπεὶ δὲ πρὸς Ἀργεῖους καὶ Μεσσηνίους τὴν χώραν διείλοντο, καὶ καθ' αὐτοὺς ἐν Σπάρτῃ κατήκησαν,² ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς τοσούτον φρονῆσαι φῆς αὐτοὺς, ὥστε ὄντας οὐ πλείους τότε δισχιλίῳ, οὐχ ἡγήσασθαι σφᾶς αὐτοὺς ἀξίους εἶναι ζῆν, εἰ μὴ δεσπότηαι πασῶν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων γενέσθαι δυναθεῖεν. Ταῦτα δὲ διανοηθέντες, καὶ πολεμεῖν ἐπιχειρήσαντες, οὐκ ἀπείπον, ἐν πολλοῖς κακοῖς καὶ κινδύνοις γενόμενοι, πρὶν ἀπάσας ταύτας ὑφ' αὐτοῖς ἐποιήσαντο, πλὴν τῆς Ἀργείων πόλεως ἔχοντας δ' ἤδη καὶ χώραν πλείστην, καὶ δύναμιν μεγίστην, καὶ δόξαν τοσαύτην, ὅσῃν προσήκει τοὺς τηλικαῦτα διαπεπραγμένους, οὐχ ἥττον διακείσθαι φιλοτίμως, ὅτι λόγος ὑπῆρχεν αὐτοῖς ἴδιος καὶ καλὸς μόνους τῶν Ἑλλήνων ἐξεῖναι γὰρ εἰπεῖν αὐτοῖς, ὅτι σφεῖς μὲν, ὄντες οὕτως ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, οὐδεμίᾳ πώποτε τῶν μυριάδων πόλεων ἡκολούθησαν, οὐδ' ἐποίησαν τὸ προσταττόμενον, ἀλλ' αὐτόνομοι διετέλεσαν³ ὄντες, αὐτοὶ δ' ἐν τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς τοὺς Βαρβάρους, ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνας κατέστησαν, καὶ τῆς τιμῆς ταύτης ἔτυχον οὐκ ἀλόγως, ἀλλὰ διὰ τὸ, μάχας ποιησάμενοι πλείστας ἀνθρώπων⁴ κατ' ἐκείνου τὸν χρόνον, μηδεμίαν ἡττηθῆναι τούτων, ἡγουμένου βασιλέως, ἀλλὰ νενικηκέναι πάσας, οὗ τεκμήριον οὐδεὶς ἂν δύναιτο μείζον εἰπεῖν ἀνδρίας καὶ καρτερίας, καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμοιοῖας, πλὴν ἢ τὸ ῥηθῆσθαι μέλλον. Τοσούτων γὰρ τὸ πλῆθος πόλεων τῶν Ἑλληνίδων οὐσῶν, τῶν μὲν ἄλλων οὐδεμίαν εἰπεῖν, οὐδ' εὐρεῖν ἐστίν, ἥ τις⁵ οὐ περιέπεσε ταῖς συμφοραῖς ταῖς εἰςισμέναις γίνεσθαι ταῖς πόλεσιν, ἐν δὲ τῇ Σπαρτιατικῇ, οὐδεὶς ἂν ἐπιδείξειεν, οὔτε σφα-

§ 100. 2. Κατήκησαν.) Οὗτω καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον συμφώνως τῇ τοῦ Ἀγχιγίου καὶ τῇ πάλαι διορθώσει Οὐλφίου, ἀντὶ τοῦ Κατήκησαν. — 3. Ἠκολούθησαν . . . ἐποίησαν . . . διετέλεσαν.) Ἐν τῷ ἐμῷ ἀντίγραφῳ, καθὰ καὶ ἐν τρισὶν ἑτέροις τῶν πρὸ ἐμοῦ, φέρεται, Ἠκολούθησαμεν, Ἐποίησαμεν, Διετέλεσαμεν, ὡς ἐκ προσώπου τῶν Λακεδαιμονίων λεγόμενα· ἃ καλῶς ἂν εἶχεν, εἴγε καὶ ἀντὶ τοῦ προσηγαμένου, Σφείς, ἐγράφετο, Ἡμεῖς, ἢ γοῦν, Αὐτοὶ, οἳ τε λοιποὶ ἄριστοι πρωτοπροσώπως ἐξεφέροντο. — 4. Πλείστας ἀνθρώπων.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου ἀνδρόθως (ὡς ἐγράψαμεν καὶ ἐν τῷ Συμμαχικῷ. σελ. 173), ἀντὶ τοῦ παρ' ἡμῶν, Πλείστας τῶν ἀνθρώπων. Τὸ γὰρ, Πλείστας ἀνθρώπων, ταυτὸν δύναται τῷ, Τοσαύτας, ὅσας οὐδεὶς ἀνθρώπων καθὰ λέγεται καὶ

τὸ, Μάλιστα ἀνθρώπων, ἀνδρόθως, περὶ οὗ ἐπιθεῖ, τὰ Γαλατιστὶ σημειωθέντα μοι εἰς τοὺς Θεοφράστου χαρακτήρας (σελ. 330). — 5. Πλὴν ἢ.) Οὕτως ἢ μικρὰ Οὐλφίου ἔκδοσις, ὃ Στέφανος καὶ ὁ Αὐγῆρος· οἱ λοιποὶ, καθὰ καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον, πλὴν εἰ. — 6. Οὐδεμίαν εἰπεῖν οὐδ' εὐρεῖν ἐστίν, ἥ τις κ. τ. λ.) Ἐκ διορθώσεως Οὐλφίου τὸ, Ἔστιν, παρελήφασιν οἱ πρὸ ἐμοῦ ὅν τούτω μόνον διαφέρω, ὅτι ἔταξα μετὰ τὸ, Εὐρεῖν, ἐκείνων μετὰ τὸ, Οὐδεμίαν, τεταχόται· εἰδὸς γὰρ ἐξεῖρηκέναι τοῦ χωρίου τὸ ὑπαρκτικόν, διὰ τὴν ὁμοίωσιν πρὸς τὸ, Ἦτις, ὁμοιότητα, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ καλῶς ἐν τῷ ἐμῷ γράφεται, Εἴ τις. Ἐνδέχεται μέντοι καὶ δίχα τοῦ ὑπαρκτικοῦ ὁρθῶς ἔχειν τὴν γραφὴν, εἰ προσυπακούοις ταῖς ἀπαρεμφάτοις ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τὸ, Δύναιτ' ἂν

γὰς, οὔτε φυγὰς,⁷ ἀνόμους γενενημένας, οὐδ' ἀρπαγὰς χρημάτων, οὐδ' αἰσχύνας γυναικῶν καὶ παίδων, ἀλλ' οὐδὲ πολιτείας μεταβολήν, οὐδὲ χρεῶν ἀποκοπὰς, οὐδὲ γῆς ἀναδασμὲν, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἀνηκέστων κακῶν. Περὶ ὧν διεξιόντας, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ καὶ σοῦ, τοῦ τ' ἀθροίσαντος,⁸ καὶ διαλεχθέντος οὕτω καλῶς περὶ αὐτῶν, μεμνήσεσθαι καὶ πολλήν χάριν ἔξειν.

§ 104. Οὐ τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην ἔχω περὶ σοῦ νῦν τε καὶ πρότερον. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς παρελθούσι χρόνοις, ἐθαύμαζόν σου τὴν τε φύσιν, καὶ τὴν τοῦ βίου τάξιν, καὶ τὴν φιλοπονήν, καὶ μάλιστα τὴν ἀλήθειαν τῆς φιλοσοφίας, νῦν δὲ ζηλῶ σου καὶ μακαρίζω τὴν εὐδαιμονίαν. Δοκεῖς γάρ μοι ζῶν μὲν λήψεσθαι δόξαν, οὐ μεῖζω δέ,² ἥς ἄξιος εἶ (χαλεπὸν γάρ), παραπλήσιον δέ, καὶ μᾶλλον ὁμολογουμένην τῆς νῦν ὑπαρχούσης.³ τελευτήσαντα⁴ δὲ τὸν βίον, μεθέξειν ἀθανασίας, οὐ τῆς τοῖς Θεοῖς παρούσης, ἀλλὰ τῆς τοῖς ἐπιγιγνομένοις περὶ τῶν διενεγκόντων ἐπὶ τινι τῶν καλῶν ἔργων, μνήμην ἐμποιούσης.⁵ Καὶ δικαίως τεύξῃ τούτων ἐπήνετας γὰρ τὰς πόλεις ἀμφοτέρας⁶ καλῶς καὶ προσηκόντως, τὴν μὲν κατὰ τὴν δόξαν⁷ τῶν πολλῶν, ἥς οὐδεὶς τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν καταπεφρόνηκεν, ἀλλ' ἐπιθυμοῦντες τυχεῖν αὐτῆς, οὐκ ἔστιν ὄντινα κίνδυνον οὐχ ὑπομένουσιν, τὴν δὲ⁸ κατὰ τὸν λόγον τῶν πειρωμένων στοχάζεσθαι τῆς ἀληθείας, παρ' οἷς εὐδοκιμεῖν ἂν τινες ἔλονται μᾶλλον, ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις διπλασίσις γενομένοις, ἢ νῦν εἰσίν.

τις. — 7. Οὔτε φυγὰς.) Προτέθηκε τὰς δύο ταύτας λέξεις ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ὃ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Λαγγίου. — 8. Τοῦ τ' ἀθροίσαντος.) Προσυπακουστέον, τὰς πράξεις τὰς Λακεδαιμονίων ὃ μὴ συνιδόντες οἱ ἐκδίδται ἀπαξίκαντες ὑπ' ἐν ἔγραφον, τοῦτ' Ἀθροίσαντος καὶ ὡς ἀνταυμιάν (τοῦτο) ἡρμίνευσαν ὃ δ' Αὐγῆρος, ἀνθρώπινόν τι παθὼν, καὶ εἰς τὸ ταῦτ' (ταῦτα) ἔτρεψεν. Ἔστι δὲ δύο λόγου μέρη καὶ ὑπεριβατμέν, ἀντὶ τοῦ, τοῦ ἀθροίσαντός τε, καὶ διαλεχθέντος κ. τ. λ.

§ 104. 2. Οὐ μεῖζω δέ.) Γραπτέον, Οὐ μεῖζω μὲν, ἔν' ἀνταποδιδῶται πρὸς τὸ, Παραπλήσιον δέ. — 3. Παραπλήσιον δέ, καὶ μᾶλλον ὁμολογουμένην τῆς νῦν ὑπαρχούσης.) Ὅποια τις ἂν εἴη ἡ παραπλήσιος δόξα τῇ νῦν ὑπαρχούτῃ, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα· εἰ γὰρ ἔστι παραπλήσιος, οὐ λήφεται ταύτην Ἰσοκράτης, ἀλλ' οὐ παύσεται ἔχων τὴν ὑπόχρουσιν.

Διὸ γραπτέον εἶμαι, Παρὰ πᾶσι δὲ μᾶλλον ὁμολογουμένην τῆς νῦν ὑπαρχούσης. — 4. Τελευτήσαντα.) Οὐκ ἀπιθάμως ὁ Αὐγῆρος τρέπει εἰς τὸ, Τελευτήσας, διὰ τὸ προσηγασμένον, Δοκεῖς γάρ μοι ζῶν. — 5. Τῆς τοῖς ἐπιγιγνομένοις. . . μνήμην ἐμποιούσης.) Ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ὃ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Λαγγίου· ἐν δὲ ταῖς ἀρχαῖς ἐκδόσεσι φέρεται, Τῆς ἐπὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις, ὃ Οὐλοφίου τρέψαντος· εἰς τὸ, Τῆς παρὰ τοῖς ἐπιγιγνομένοις, ἀπεδέξαντο, μὴ δὲν δέον, καὶ οἱ μετ' αὐτόν. — 6. Τὰς πόλεις ἀμφοτέρας.) Αἱ πρῶται δύο λέξεις προσετέθησαν ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἀντιγράφου, ὃ συνάδει καὶ τὸ τοῦ Λαγγίου. — 7. Τὴν μὲν κατὰ τὴν δόξαν.) Τὴν τῶν Ἀθηναίων πόλιν. Τὸ δεύτερον ἄρθρον λείπει κακῶς ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Οὐλοφίου ἐκδόσει, τῇ τοῦ Ἀγγλου, καὶ τῇ τοῦ Λαγγίου. — 8. Τὴν δέ.) Τὴν τῶν Λακεδαιμονίων πόλιν.

§ 102. Ἀπλήττως δὲ διακείμενος ἐν τῷ καιρῷ τῷ πρὸς τοὺς λόγους,² καὶ πολλὰ ἂν εἰπεῖν ἔχων, καὶ περὶ σοῦ καὶ περὶ τῶν πόλεων, καὶ περὶ τοῦ λόγου, ταῦτα μὲν ἑάσω, περὶ δὲ ὧν δὲ παρακληθῆναι μεσὺ φῆς, περὶ τούτων ἀποφανούμαι. Συμβουλευσώ³ γάρ σοι, μήτε καίειν⁴ τὸν λόγον, μήτ' ἀφανίζειν· ἀλλ', εἴ τιως ἐνδεής ἐστι, διορθώσαντα, καὶ προσγράψαντα πάσας τὰς διχτριβάς, τὰς περὶ αὐτὸν γενομένας, διδόναι τοῖς βουλομένοις λαμβάνειν, εἴπερ βούλει χαρίσασθαι μὲν τοῖς ἐπεικεστάτοις τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοῖς ἀληθῶς φιλοσοφοῦσιν, ἀλλὰ μὴ προσποιουμένοις, λυπῆσαι δὲ τοὺς θυμαύζοντάς σε μᾶλλον τῶν ἄλλων, λοιδορουμένους δὲ τοῖς λόγοις τοῖς σοῖς ἐν τοῖς ὄχλοις τοῖς πανηγυρικοῖς, ἐν οἷς πλείους εἶναι συμβαίνει⁵ τοὺς καθεύδοντας τῶν ἀκροαμένων, καὶ προσδοκῶντας, ἣν παρακρούσωνται τοὺς τοιοῦτους, ἐναμίλλους τοὺς αὐτῶν γενήσεσθαι⁶ τοῖς ὑπὸ σοῦ γεγραμμένοις· κακῶς εἰδόμενος,⁷ ὅτι πλείον ἀπολελειμμένοι τῶν σῶν εἰσίν, ἢ τῆς Ὀμήρου ὑδῆς οἱ περὶ τὴν αὐτὴν ἐκείνῃ ποίησιν γεγονότες.

§ 103. Ταῦτ' εἰπόντος αὐτοῦ, καὶ τοὺς παρόντας ἀξιώσαντος ἀποφῆναι περὶ ὧν παρεκλήθησαν, οὐκ ἐθορύβησαν, ὁ ποιεῖν εἰώθασι πᾶσι τοῖς χαριέντως διειλεγμένοις, ἀλλ' ἀνεβόησαν, ὡς ὑπερβαλλόντως εἰρηκότες, καὶ περιστάντες αὐτὸν ἐπήνουν, ἐξήλουν, ἐμακάριζον· καὶ προσθεῖναι μὲν οὐδὲν εἶχον τοῖς εἰρημένοις, οὐδ' ἀφελεῖν, συναπεφαίνοντο δὲ καὶ συνεδούλευον ποιεῖν, ἅπερ ἐκεῖνος παρήνευσεν. Οὐ μὴν οὐδ' ἐγὼ πρερστῶς ἐσιώπων ἀλλ' ἐπήνουν τὴν τε φύσιν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐπιμέλειαν· περὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἐφθεγξάμην ὧν εἶπεν, οὐθ' ὡς ἔτυχε ταῖς ὑπονοίαις² τῆς ἐμῆς διανοίας, οὐθ' ὡς δειμάροτεν, ἀλλ' εἶων αὐτὸν οὕτως ἔχειν, ὥσπερ αὐτὸς αὐτὸν διέθηκε.

§ 102. 2. Ἀπλήττως δὲ διακείμενος (ἐν τῷ καιρῷ τῷ πρὸς τοὺς λόγους.) Ἐν τῷ μέτρῳ τῶν λόγων ἀπλήτος ὢν, τούτῳ καίπερ τοῖς μικροῖς λόγοις χαίρων. Ἡ γραφή, Λόγους, ἐξ εἰκασίας τοῦ Ἀγγλου ἐκδότου, ἀντὶ τοῦ παρ' ἁπασιν, Ἄλλους, πλὴν Ἀδύφρου, ὃς οὕτω διασκεύασε τὴν διόρθωσιν... Ἐν τῷ καιρῷ τῷ πρὸς τοὺς λόγους, τὸν καιρὸν ἐπὶ τοῦ χρόνου ἐκδεχάμενος, ὥσπερ καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ. Δῆλον δὲ τοιούτου, οἷον ἔφαμεν, εἶναι τὸν νοῦν τοῦ χωρίου, καὶ ἐξ ὁμοίου ἐτέρου (περὶ τῆς Ἀντιδ. κξ') τούτου, «Οὕτω γὰρ ἀπλήτως ἅπαντες ἔχομεν περὶ τοὺς λόγους, ὥστ' ἐπαινοῦμεν μὲν τὴν Εἰκαίριαν, καὶ φαρμὲν οὐδὲν εἶναι τοιούτου» ἐπειδὴν δ' οἰκθόμεν ὡς ἔχομεν τι λέγειν... εἰς τὰς

«ἐσχάτας ΑΚΑΙΡΙΑΣ ἐμβάλλομεν ἡμᾶς «αὐτούς.» — 3. Συμβουλευσώ.) ἴσως, Συμβουλεύω. — 4. Καίειν.) Οὕτως ὁρθῶς καὶ τὸ ἐμὸν ἀντιγράφων, ἀντὶ τοῦ ἐν τισι, Καίειν — 5. Συμβαίνει.) Προσετέθη ἐκ διορθώσεως Ουολφρίου, λείπον ἐν ἁπασιν τοῖς ἀντιγράφοις. — 6. Γενήσεσθαι.) Ἐκ διορθώσεως τοῦ Στεφάνου παρελάβον οἱ πρὸ ἐμοῦ, πλὴν τοῦ Ἀγγλου ἐκδότου, τὸ Γενήσεσθαι, ἀντὶ τοῦ, Γεγενῆσθαι. — 7. Κακῶς εἰδόμενος.) Ἀγνοοῦντας. Οὕτως ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, ἐν τῷ τοῦ Ἀγγλου ἐκδότου, καὶ τισι τῶν ἀρχαίων ἐκδόσεων, κατ' αἰτιατικὴν, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἄλλοις, Κακῶς εἰδότες.

§ 103. 2. Ταῖς ὑπονοίαις.) Ταῖς δοκίμασι, τοῖς στοχασμοῖς.

§ 104. Περί μὲν οὖν ὧν ὑπεθέμην, ἱκανῶς εἰρησθαι νομίζω· τὸ γὰρ ἀναμιμνήσκειν καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων, οὐ πρέπει τοῖς λόγοις τοῖς τοιοῦτοις· βούλομαι δὲ διαλεχθῆναι περὶ τῶν ἰδίᾳ μοι περὶ τὸν λόγον συμβεβηκότων. Ἐγὼ γὰρ ἐνεστησάμην μὲν αὐτὸν,² ἔτη γεγυνώς, ἅπερ ἐν ἀρχῇ προεῖπον.³ Ἦδη δὲ τῶν ἡμισέων γεγραμμένων, ἐπιγενομένου μοι νοσήματος, ῥηθῆναι μὲν οὐκ εὐπρεποῦς,⁴ δυναμένου δ' ἀνερεῖν, οὐ μόνον τοὺς πρεσβυτέρους, ἐν τρισὶν ἢ τέτταρσιν ἡμέραις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκραζόντων πολλοὺς, τούτῳ διετέλουν τρὶ ἔτη⁵ μαχόμενος, οὕτω φιλοπόνως ἐκάστιν τὴν ἡμέραν διάγων, ὥστε καὶ τοὺς εἰδότας, καὶ τοὺς παρὰ τῶν εἰδόντων πυθθανομένους, μᾶλλον θαυμάζειν διὰ τὴν καρτερίαν ταύτην, ἢ δι' ἃ πρότερον ἐπηνούμην. Ἦδη δ' ἀπειρηκός, καὶ διὰ τὴν νόσον, καὶ διὰ τὸ γῆρας, τῶν ἐπισκοποῦντων τινές με, καὶ πολλὰκις ἀνεγνωκότων τὸ μέρος τοῦ λόγου τὸ γεγραμμένον, ἐδεδόντό μοι καὶ συνεδούλευον μὴ καταλιπεῖν αὐτὸν ἡμιτελῆ, μηδ' ἀδιέργαστον, ἀλλὰ πονῆσαι μικρὸν χρόνον, καὶ προσέχειν⁶ τοῖς λοιποῖς τὸν νοῦν. Οὐχ ὁμοίως δὲ διελέγοντα περὶ τούτων τοῖς ἀφοσιουμένοις,⁷ ἀλλ' ὑπερεπαίνουσιν μὲν τὰ γεγραμμένα, τοιαῦτα δὲ λέγοντες, ὧν εἴ τινας ἤκουον, μήτε συνήθεις ἡμῖν ὄντες, μήτ' εὖνοιαν μηδεμίαν ἔχοντες, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἂν ὑπέλαβον, τοὺς μὲν φρονιζέειν, ἐμὲ δὲ διεφθάρθαι,⁸ καὶ παντάπασιν εἶναι μωρόν, εἰ πείτομαι τοῖς λεγομένοις. Οὕτω δ' ἔχων, ὡς ἴσως ἂν εἰπεῖν τινας ἐτόλμησαν, ἐπέισθην (τί γὰρ δεῖ μακρὸν λόγον γενέσθαι περὶ τὴν τῶν λοιπῶν πραγματείαν;), γεγυνώς μὲν ἔτη τρία μόνον ἀπολείποντα τῶν ἐκατὸν, οὕτω δὲ διακείμενος, ὡς ἕτερος ἔχων, οὐχ ὅπως γράφειν ἂν λόγον ἐπεχείρησεν, ἀλλ' οὐδ' ἄλλου δεικνύοντος, καὶ πονήσαντος, ἠθέλησεν ἀκροατῆς γενέσθαι.

§ 105. Τίνος οὖν ἕνεκα ταῦτα διήλθον; οὐ συγγνώμης τυχεῖν ἀξίων ὑπὲρ τῶν εἰρημένων (οὐ γὰρ οὕτως οἶομαι διειλέχθαι περὶ αὐτῶν)· ἀλλὰ δηλῶσαι βουλόμενος τὰ τε περὶ ἐμὲ γενόμενα,² καὶ

§ 104. 2. Ἐνεστησάμην μὲν αὐτόν.) Ἐπεχείρησα αὐτῷ, ἔκρινα συγγράφαι αὐτόν. — 3. Ἄπερ ἐν ἀρχῇ προεῖπον.) Τουτέστιν (σελ. 232.) Ἐνενηκόντα καὶ τέσσαρα. — 4. Νοσήματος, ῥηθῆναι μὲν οὐκ εὐπρεποῦς.) Μῶν διάβροϊαν λέγει νόσημα τοῖς πρεσβυτέροις ἐπισφιλέστατον; — 5. Τρὶ ἔτη.) Οὕτω γράφας διωρθωκέναι καὶ λευκέναι ὑπολαμβάνω τὴν παρ' ἁπασιν ἡπορημένην γραφὴν, Τριετῇ. Ἔστι μέντοι καὶ δῖχα ἐκθλίψειας γράφειν, Τρία ἔτη, ὡς ἐν τῷ Πα-

νηγυρικῷ (§ 39.). — 6. Προσέχειν.) Ἰσως γραπτέον Προσχεῖν. — 7. Τοῖς ἀφοσιουμένοις.) Τοῖς μὴ ἐντελῶς τι ποιῶσιν, ἀλλ' ὥσπερ ὁσίας ἕνεκεν, καθάπερ ἐξηγεῖται Ἀρποκρατίων. Ἐξηγητάμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς ἀλλαχοῦ (Ἡλιοδώρ. Β, σελ. 75) πλατύτερον τὸ Ἀφοσιούσθαι. — 8. Διεφθάρθαι.) Προστυπακουτέον, Τὸν νοῦν, ἢ τὴν φρόνησιν, ἢ ὅλον ἐκ τῶν ἀνωτέρω (§ 79.) εἰρημένων. § 105. 2. Γενόμενα.) Ἐκ διορθώσεως Οὐολφίου ἔγραψαν οἱ πρὸ ἐμοῦ,

τῶν ἀκροατῶν ἐπαινέσαι³ μὲν τοὺς τὸν τε λόγον ἀποδεχομένους τοῦτον, καὶ τῶν ἄλλων σπουδαιοτέρους καὶ φιλοσοφωτέρους εἶναι νομίζοντας, τοὺς τε διδασκαλικούς καὶ τεχνικούς, τῶν πρὸς τὰς ἐπιδείξεις καὶ τοὺς ἀγῶνας γεγραμμένων, καὶ τοὺς τῆς ἀληθείας στοχαζομένους, τῶν τὰς δόξας τῶν ἀκρουμένων παρακροῖσθαι ζητούντων, καὶ τοὺς ἐπιπλήττοντας τοῖς ἀμαρτανομένοις, καὶ νουθετοῦντας, τῶν πρὸς ἡδονὴν καὶ χάριν λεγομένων, συμβουλευσαι δὲ τοῖς τάναντία τούτων γινώσκουσι, πρῶτον μὲν μὴ πιστεῖν ταῖς αὐτῶν γνώμαις, μηδὲ νομίζειν εἶναι τὰς κρίσεις τὰς ὑπὸ τῶν ῥαθυμούντων γιγνομένας, ἔπειτα μὴ προπετῶς ἀποφαιнесθαι, περὶ ὧν οὐκ ἴσασιν, ἀλλὰ περιμένειν, ἕως ἂν ὁμονοῇσαι δυνηθῶσι τοῖς τῶν ἐπιδεικνυμένων πολλῇ ἐμπειρίᾳ ἔχουσι.⁴ τῶν γὰρ οὕτω διηκόντων διανοίας,⁵ οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν τις τοὺς τοιοῦτους ἀνσῆτους εἶναι νομίσειεν.

πλὴν Λαγγίου, ἀντὶ τοῦ, Γινόμενα. — 3. Καὶ τῶν ἀκροατῶν ἐπαινέσαι κ. τ. λ.) Τὸ ἐξῆς, Καὶ (ἐκείνους) τῶν ἀκροατῶν ἐπαινέται τοὺς ἀποδεχομένους τοῦτον τε τὸν λόγον, καὶ νομίζοντας τοὺς τε διδασκαλικούς καὶ τεχνικούς τῶν ἄλλων λόγων, εἶναι σπουδαιοτέρους τῶν πρὸς τὰς ἐπιδείξεις καὶ τοὺς ἀγῶνας γεγραμμένων, καὶ τοὺς τῆς ἀληθείας στοχαζομένους (εἶναι σπουδαιοτέρους) τῶν τὰς δόξας κ. τ. λ. — 4. Τοῖς τῶν ἐπιδεικνυμένων πολλὴν ἐμπειρίαν ἔχουσι.) Τὸ, Εὔδεικνυμένων, ὁ μὲν Οὐλόφιος καὶ οἱ πλείστοι τῶν μετ' αὐτὸν παθητικῶς ἐξέλαβον, συνάψαντες πρὸς τὸ, ἐμπειρίαν ἔχουσι, ἐν ᾗ ὁ νοῦς. Τοῖς ἐμπείροις ἐκείνων τῶν πραγμάτων, ἢ λόγων, οἱ ἐπιδεικνύνται ὑπ' ἄλλων ὁ δὲ Λάγγιος ἐξηγήσατο, Οἱ ἐπιδεικνύνται πολλὴν ἐμπειρίαν ἔχειν, ὁρθῶς μὲν ἴσως κατὰ μέσσην ἐκδεχάμενος τὸ ῥῆμα διαθέσιν,

οὐκ ὁρθῶς δὲ, δι' ἣν ὑπενόησε τοῦ λόγου συνάρτησιν, εἰ γὰρ τοιοῦτόν τι λέγειν ἠδούλετο ὁ Ῥήτωρ, οὐκ ἂν "Ἐχουσι, ἀλλ', "Ἐχειν, ἔγραφε. "Ἐστι δὲ καὶ ἄλλως ἐρμηνεύσαι τὸ χωρίον, τὸ Εὔδεικνυμένων, κατὰ γενικὴν τὴν ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν διαιρετικὴν καλουμένην, ἐλαμβάνοντας, Ἐκείνους τῶν ἐπιδεικνυμένων, τουτέστι, τῶν πρὸς τὰς ἐπιδείξεις γραφόντων, οἱ πολλὴν ἔχουσι ἐμπειρίαν. ἀλλ' ἴσως ἄμεινον τῇ Οὐλόφιαν ἡ στέργειν ἐκφράσει. — 5. Γὰρ οὕτω διηκόντων διανοίας.) Τῶν γὰρ τοιαύτην διάνοιαν ἔχόντων. Σημειούσθω τὸ, Διηκόντων, ἀντὶ τοῦ μάλλον ἐν χρήσει ἀπλοῦ, Ἐκόντων. λέγεται γὰρ, Οὕτως ἤκω διανοίας (συνωνύμως τῷ Οὕτως ἔκω διανοίας) κατ' ἔλλειψιν τοῦ, Ἐνεκα, ὡς τὸ, Εὖ ἤκω παιδείας, φρενῶν, χρημάτων, κ. τ. λ.

ΑΝΔΟΚΙΔΟΥ ΤΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ,

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

Μυστηρίων Λόγος.

Ὑπόθεσις.

Ἀλκιβιάδου. πείσαντος, ἐψηφίσαντο Ἀθηναῖοι ἐκστρατεῖαν πέμψαι εἰς Σικελίαν, ἥδη δὲ ἐτοίμων πάντων ὄντων, καὶ μελλόντων ἐκπλεῖν, συνέβη ἐν μιᾷ νυκτὶ πάντας τοὺς ἐν Ἀθήναις Ἑρμᾶς (Ἀγάλματα δὲ ταῦτα θεῶν ἐκ λίθου, ἡ ἀλλοῦ του κατεσκευασμένα.) περικοπῇναι τούτου γενομένου Κίμων Θεσσαλὸς εἰτήγησε περὶ Ἀλκιβιάδου, ὡς οὗτος τὰς τῶν Ἑρμῶν περικοπὰς μετὰ τῶν ἑταίρων ἐποιήσας, καὶ μυστηρίων μιμήσεις κοτηγόρει αὐτοῦ ἐν οἷς Ἀλκιβιάδης μὲν τὰ τοῦ Ἱεροφάντου ἔπραττε, Θεόδωρος δέ τις, τὰ τοῦ χήρυκος, Πολιτίων, δὲ τὰ τοῦ δαδούχου· καὶ οἱ λοιποὶ ἑταῖροι ἐμυσούντο μῦσαι λεγόμενοι· μετὰ δὲ τὴν Ἀθηναίων ἀτυχίαν, καὶ τὴν τῶν τριάκοντα τυράννων κατάλυσιν, ὡς ἐστὶν εἰκάσαι ἐκ τοῦ παρόντος λόγου, Κηρήσιός τις μετὰ τῆς ἑταιρείας αὐτοῦ κατηγόρησεν Ἀνδοκίδου ὡς μνηστάντος περὶ τούτων, καὶ τὸν πατέρα ἀπογράφαντος παρόντα, ἅπερ εἰσὶν ἀσεθείας ἔργα, καὶ διὰ ταῦτα ἐνδείξιν αὐτῷ ἐποιήσατο· ὅπερ ἐστὶν ὑπῆγεν αὐτὸν ἐπὶ δίκην, ὡς μὴ ἀπὸ χρέμενον πράξεων, ἢ τόπων, ἀφ' ὧν οἱ νόμοι εἴργον αὐτὸν ὡς ἀσεθέσαντα· καὶ περὶ ἐκτετηρίας δὲ αὐτοῦ κατηγόρησεν ὡς καταθέντος ἐν Ἐλευσίῃ κατὰ τοῦ νόμου· ὑπὲρ ὧν ἀπάντων ἀπολογεῖται Ἀνδοκίδης ἐν τῷδε τῷ λόγῳ, διηγούμενος κατὰ μέρος ἕκαστα, ὡς καὶ ὑπὸ τίνων πέπρακται· καὶ ὡς οὐδὲν τούτων μετὴν αὐτῷ, ἃ κατηγόρου αὐτοῦ δοκεῖ δε γενέσθαι τὴν τε κατηγορίαν καὶ ἀπολογίαν μετὰ τὴν αὐτοῦ ἐπ' ἀνοδὸν ἀπὸ τῆς Κύπρου· ναύκληρος γὰρ ὢν, ἔφερε τὰ ἐπιτήδεια ἐν τῷ στραποπέδῳ, ὡς ἐν τῷ περὶ τῆς ἑαυτοῦ καθόδου λέγει· καὶ ἐμπορίας ἐποιεῖτο πανταχόθεν, καὶ ἐν Κύπρῳ· γαίης καὶ χώρας ἐκτήσατο.

§ 1. Τὴν μὲν παρασκευὴν,² ὦ ἄνδρες, καὶ τὴν προθυμίαν τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐμῶν, ὥστε μὲ κακῶς ποιεῖν ἐκ παντὸς τρόπου καὶ δικαίως καὶ ἀδίκως, ἐξ ἀρχῆς ἐπειδὴ τάχιστα ἀφικόμεν³ εἰς τὴν πόλιν ταυτηνί, σχεδόντι πάντες ἐπίστασθε, καὶ οὐδὲν δεῖ περὶ τούτων πολλοὺς λόγους ποιεῖσθαι· ἐγὼ δὲ, ὦ ἄνδρες, δεήσομαι ὑμῶν δίκαια, καὶ ὑμῖν γε ῥάδια χαρίζεσθαι, καὶ ἐμοὶ ἄξια πολλοῦ τυχεῖν παρ' ἡμῶν. Καὶ πρῶτον μὲν⁴ ἐνθυμηθῆναι ὅτι νῦν ἐγὼ ἤκω, οὐδεμιᾶς μοι ἀνάγκης οὕσης παραμείναι, οὔτ' ἐγγυητὰς καταστήσας, οὐθ' ὑπὸ δεσμῶν ἀναγκασθεὶς· πιστεύσας δὲ μάλιστα μὲν⁵ τῷ δικαίῳ· ἔπειτα δὲ καὶ ὑμῖν,⁶ γνῶσεσθαι τὰ δίκαια, καὶ μὴ περὶ ὅψεσθαι με ἀδίκως· ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐμῶν διαφθαρέντα·

§ 1. 2. Τὴν μὲν παρασκευὴν.) Ἡ λέξις ῥητορικὴ σημαίνουσα Φατρίαν· κέχρηται δὲ αὐτῇ καὶ Διοσχῶνης ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος, καὶ ἄλλοι. — 3. Ἐπειδὴ δὲ τάχιστα ἀφικόμεν.) Ἀντὶ-Εὐθὺς ἐλθόντος μοι εἰς τὴν πόλιν· ἀπὸ τῶν

κατ' ἐμπορίαν δηλαδὴ ναυηλιῶν ἐπιστρέψαντος. — 4. Καὶ πρῶτον μὲν.) Δεήσομαι ὑμῶν ἐνθ. — 5. Μάλιστα μὲν.) Εἰθισμένον παρὰ τοῖς ῥητορσιν ἀντὶ τοῦ Πρῶτον μὲν τὸ μάλιστα μὲν. — 6. Καὶ ὑμ.) Πιστεύσας ὑμῖν ὅτι γνῶσεσθε τὰ δίκ.

ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον σώτειν δικαίως, κατὰ τε τοὺς νόμους τοὺς ἡμετέρους, καὶ τοὺς ὅρκους, οὓς ὑμεῖς ὁμόσαντες τὴν ψῆφον οἴσκειν. Εἰκότως δ' ἂν, ὦ ἄνδρες, τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοιτε περὶ τῶν ἐθελοντῶν εἰς τοὺς κινδύνους καθισταμένων, ἣν περ αὐτοὶ περὶ αὐτῶν ἔχουσιν. Ὅποσοι μὲν γὰρ μὴ ἠθέλησαν ὑπομεῖναι, καταγνῶντες αὐτῶν ἀδικίαν, εἰκότως ἂν καὶ ὑμεῖς τοιαῦτα περὶ αὐτῶν γινώσκοντες, ὅσα καὶ αὐτοὶ περὶ σφῶν αὐτῶν ἔγνωσαν· ὅποσοι δὲ πιστεύσαντες μηδὲν ἀδικεῖν ὑπέμειναν, δίκαιοι ἐστέ καὶ ὑμεῖς περὶ τούτων τοιαύτην ἔχειν τὴν γνώμην, οἷαν περ καὶ αὐτοὶ περὶ αὐτῶν ἔσχον, καὶ μὴ καταγινώσκειν ἀδικεῖν.

§ 2. Αὐτίκα ἐγώ,² πολλῶν μοι ἀπαγγελλόντων, ὅτι λέγοιεν οἱ ἐχθροὶ, ὡς ἄρα ἐγὼ αὐτ' ἂν ὑπομείναιμι, οἰχήσομαι τε φεύγων, τί γὰρ ἂν καὶ βουλόμενος Ἀνδοκίδης ἀγῶνα τοσοῦτον ὑπομείνοι, ἐν ᾧ ἔξεστι μὲν ἀπελθόντι ἐντεύθεν, ἔχειν πάντα τὰ ἐπιτήδεια, ἔστι δὲ πλεύσαντι εἰς Κύπρον, ὅθεν περ ἤκει, γῆ πολλή καὶ ἀγαθὴ διδομένη καὶ θαρεὰ ὑπάρχουσα.³ Οὗτος ἄρα βουλήσεται περὶ τοῦ σώματος τοῦ ἑαυτοῦ κινδυνεύσαι; εἰς τί ἀποβλέψας; οὐχ ὁρᾷ τὴν πόλιν ἡμῶν ὡς διάκειται;⁴ Ἐγὼ δὲ, ὦ ἄνδρες, πολὺ τὴν ἐναντίαν τούτοις γνώμην ἔχω. Ἄλλοθί τε γάρ⁵ ὦν, πάντα τὰ ἀγαθὰ ἔχειν, στερόμενος τῆς πατρίδος, οὐκ ἂν δεξαίμην, τῆς πόλεως οὕτω διακειμένης, ὥσπερ αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ λέγουσι· πολὺ δ' ἂν αὐτῆς μᾶλλον ἐγὼ πολίτης δεξαίμην εἶναι, ἢ ἐτέρων πόλεων, αἱ ἴσως πάνυ μοι δοκοῦσιν ἐν τῇ παρόντι εὐτυχεῖν· ἅπερ γινώσκων ἐπέτρεψα διαγνῶναι ὑμῖν περὶ τοῦ σώματος τοῦ ἑμαυτοῦ.

§ 3. Αἰτοῦμαι οὖν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, εὖνοιαν πλείω παρασχέσθαι ἐμοὶ τῇ ἀπολογουμένῳ, ἢ τοῖς κατηγοροῖς· εἰδότας, ὅτι καὶ ἐξ ἴσου ἀκροᾶσθαι, ἀνάγκη τὸν ἀπολογούμενον ἔλαττον ἔχειν. Οἱ μὲν γὰρ ἐν πολλοῦ χρόνου ἐπιβουλεύσαντες καὶ συνθέντες, αὐτοὶ ἄνευ κινδύνων ὄντες, τὴν κατηγορίαν ἐποίησαντο· ἐγὼ δὲ μετὰ δέους καὶ κινδύνου, καὶ διαβολῆς τῆς μεγίστης, τὴν ἀπολογίαν ποιῶμαι. Εἰκὸς οὖν ὑμᾶς ἐστίν, εὖνοιαν πλείω παρασχέσθαι ἐμοί, ἢ τοῖς κατηγοροῖς.

§ 2. 2. Αὐτίκα ἐγώ.) Τὸ Αὐτίκα λαμβάνεται, ὥσπερ καὶ τὸ Ἀμέλει, καὶ Ἀμέλει τοι, κατὰ τὸ ἐν συνηθείᾳ Παραδείγματος χάριν. — 3 Ὑπάρχουσα.) Αὐτῷ δηλαδὴ δακεῖ γὰρ, ὁπότε ἐμπροσθέντες ἔφερε πολλάκις τὰ ἐπιτήδεια εἰς τὸν τῶν Ἀθηναίων στρατὸν, τοὺς Ἀθηναίους περὶ Κύπρον διατρίβοντας, Κίμωνος στρατηγούτος, θαυρήσασθαι αὐτῷ γῆν ἐκεῖ. — 4. Ὡς διάκειται.) Κακῶς γὰρ διακείμετο κατ' ἐκείνους τοὺς

καιροὺς αἱ Ἀθῆναι, διὰ τε τοὺς πολέμους, καὶ διὰ τὸ συκοφαντεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους μετὰ τὴν τῶν τριάκοντα τυράννων κατάλυσιν. — 5. Ἄλλοθί τε γάρ.) Οἷον· οὐκ ἂν δεξαίμην πάντα τὰ ἀγαθὰ ἔχειν ἄλλοθί ὦν, καὶ στερόμενος τῆς πατρίδος, ἐν ᾧ ἡ πόλις οὕτω διάκειται, ὡς αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ λέγουσιν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον δεξαίμην εἶναι πολίτης αὐτῆς, ἤ.

§ 4. Ἐτι δὲ καὶ τότε ἐνθυμητέον, ὅτι πολλοὶ ἤδη πολλὰ καὶ δεινὰ κατηγορήσαντες, παραχρῆμα ἐξηλέγχθησαν ψευδόμενοι οὕτω φανερώς, ὥστε ἡμᾶς πολὺ ἂν ἡδιον δίκην λαβεῖν παρὰ τῶν κατηγορῶν,² ἢ παρὰ τῶν κατηγορουμένων· οἱ δ' αὖ μαρτυρήσαντες τὰ ψευδῆ, ἀδίκως ἀνθρώπους ἀπολέσαντες, ἐάλωσαν παρ' ὑμῖν ψευδομαρτυριῶν,³ ἥνικ' οὐδὲν ἦν πλέον⁴ τοῖς πεπονηθῶσι. Ὅπότε οὖν ἤδη πολλὰ τοιαῦτα γεγένηται, εἰκὸς ὑμᾶς ἐστὶ μήπω τοὺς τῶν κατηγορῶν λόγους πιστοὺς ἡγεῖσθαι. Εἰ μὲν γὰρ δεινὰ κατηγορεῖται, ἢ μὴ, οἶόν τε γινῶναι ἐκ τῶν τοῦ κατηγοροῦ λόγων· εἰ δ' ἄληθῆ ταῦτά ἐστιν, ἢ ψευδῆ, οὐχ οἶόν τε ὑμᾶς πρότερον εἰδέναι, πρὶν ἂν καὶ ἐμοὶ ἀκούσῃτε ἀπολογουμένου.

§ 5. Σκοπῶ μὲν οὖν ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, πόθεν χρὴ ἄρξασθαι τῆς ἀπολογίας· πότερον ἐκ τῶν τελευταίων, ὡς παρανόμως μὲ ἐνέδειξαν,² ἢ περὶ τοῦ ψηφίσματος τοῦ Ἰσοτιμίδου,³ ὡς ἄκυρόν ἐστιν, ἢ περὶ τῶν νόμων καὶ τῶν ὀρκῶν τῶν γεγενημένων· εἴτε καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑμᾶς διδάξω τὰ γεγενημένα. Ὁ δὲ με ποιεῖ μάλιστα ἀπορεῖν, ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ· ὅτι οὐ πάντες ἔσως ἐπὶ πᾶσι τοῖς κατηγορουμένοις ὁμοίως ὀργίζεσθε, ἀλλ' ἕκαστός τις ὑμῶν ἔχει πρὸς ὁ βούλοιοτο ἂν με πρῶτον ἀπολογεῖσθαι· ἅμα δὲ περὶ πάντων εἰπεῖν ἀδύνατον. Κράτιστον οὖν μοι εἶναι δοκεῖ ἐξ ἀρχῆς ὑμᾶς διδάσκειν πάντα τὰ γεγόμενα, καὶ παραλιπεῖν μηδέν. Ἄν γὰρ ὀρθῶς μάθητε τὰ πραχθέντα, ῥαδίως γνώσεσθ', ἃ μου κατεψεύσαντο οἱ κατήγοροι. Τὰ μὲν οὖν δίκαια γινώσκουσιν ὑμᾶς ἡγοῦμαι, καὶ λόγους παρεσκευάσθαι,⁴ οἷς περ ἐγὼ πιστεύσας ὑπέμεινα. Ὅρῶ δ' ὑμᾶς καὶ ἐν τοῖς δημοσίοις καὶ ἐν τοῖς ἰδίῳις περὶ πλείστου τοῦτο ποιουμένους ψηφίζεσθαι κατὰ τοὺς ὀρκους· ὅπερ καὶ συνέχει μόνον τὴν πόλιν, ἀκόντων τῶν οὐ βουλομένων. Ταῦτα οὕτως ἔχει. Τὰδε δὲ ὑμῶν δέομαι, μετ' εὐνοίας μου τὴν ἀκρόασιν τῆς ἀπολογίας ποιήσασθαι· καὶ μὴτ' ἐμοὶ ἀντιδίκους καταστήναι, μήτε ὑπονοεῖν τὰ λεγόμενα, μήτε ῥήματα θηρεύειν· ἀκροαταμένους δὲ διὰ τέλους τῆς ἀπολογίας, τότε ἤδη ψηφίζεσθαι τοῦθ', ὅτι ἂν ὑμῖν αὐτοῖς ἄριστον καὶ

§ 4. 2. Δίκην λαβεῖν παρὰ τῶν κατηγορῶν.) Κολάζεται δηλονότι τοὺς κατηγοροὺς μᾶλλον ἢ τοὺς κατηγορουμένους. — 3. Ψευδομαρτυριῶν.) Ὡς ψευδῆ μαρτυρήσαντας δηλαδή. — 4. Οὐδὲν ἦν πλέον.) Οὐδὲν ἦν ὥφελος τοῖς πεπονηθῶσι.

§ 5. 2. Ἐνέδειξαν.) Ἐνδείξεις εἶδος δίκης δημοσίας, ὑφ' ἣν τοὺς ἐκ τῶν νόμων εἰργαζομένους τινῶν ἢ πράξεων, εἰμὴ ἀπέχοντο αὐτῶν, ὑπῆγον· ὡς φησὶ Βα-

ρίων· φησὶν οὖν καὶ Ἀνδοκίδης· ὅτι οἱ κατήγοροι ἐνέδειξαν αὐτὸν παρανόμως· τούτεστιν ὑπῆγον αὐτὸν παρανόμως εἰς τὴν τῆς ἐνδείξεως δίκην· ὡς μὴ ἀπεχόμενον, ὧν ὁ νόμος εἰργεῖ αὐτόν. — 3. Ψηφίσματος τοῦ Ἰσοτιμίδου.) Ἰσοτιμίδης γὰρ, ἐψηφίσατο ὅπερ ἐστὶ, ψήφισμα ἔγραψεν ὅταν γάρ τις περὶ τίνος τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἔγραψε, τοῦτο ψήφισμα ἐλέγετο. — 4. Παρασκευάσθαι.) Καὶ ὅτι δηλαδή ἔτοιμοι ἐστέ ἀποδέχεσθαι λόγους.

εὐορκότατον νομίζεσθαι εἶναι. Ὡς περ δὲ καὶ προεῖπον ὑμῖν, ὧ ἄνδρες, ἐξ ἀρχῆς περὶ πάντων ποιήσομαι τὴν ἀπολογίαν· πρῶτος μὲν περὶ αὐτῆς τῆς αἰτίας, ὅθεν περ ἡ ἔνδειξις ἐγένετο, διόπερ εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν δε κατέστην περὶ τῶν μυστηρίων· ὡς οὐτ' ἐμοὶ ἠτέθηται οὐδὲν, οὔτε μεμῆνυται, οὐθ' ὁμολόγηται· οὐτ' οἶδα τοὺς μνηύσαντας ὑμῖν περὶ αὐτῶν, οὐτ' εἰ ψευδῇ, οὐτ' ἀληθῇ ἐμήνυσαν· ταῦθ' ὑμᾶς διδάξω.

§ 6. Ἦν μὲν γὰρ ἐκκλησία τοῖς στρατηγοῖς τοῖς εἰς Σικελίαν,² Νικία καὶ Λαμάχῳ καὶ Ἀλκιβιάδῃ, καὶ τριτῆρης ἡ στρατηγίς ἦδη ἐξώρμει ἡ Λαμάχου· ἀναστὰς δὲ Πυθόνικος ἐν τῷ δήμῳ εἶπεν· «ὦ Ἀθηναῖοι, ὑμεῖς μὲν στρατιὰν ἐπέμπετε, καὶ παρα-
» σκευὴν τοσαύτην, καὶ κίνδυνον αἰρεῖσθαι μέλλετε· Ἀλκιβιάδην
» δὲ τὸν στρατηγὸν ἀποδείξω ὑμῖν τὰ μυστήρια ποιούντα ἐν οἰκίᾳ
» μεθ' ἐτέρων· καὶ ἐάν ψηφίσησθε ἄδειαν,³ ὡς ἐγὼ κελεύω, θε-
» ράπων ὑμῖν ἐνός τῶν ἐνθάδε ἀνδρῶν ἀμύητος ὧν ἐρεῖ τὰ μυσ-
» στήρια. Εἰδὲ μὴ,⁴ χρῆσθε ἐμοὶ ὅτι ἂν ὑμῖν δοκῇ, ἐάν μὴ τὰ-
» ληθῇ λέγω.» Ἀντιλέγοντος δὲ Ἀλκιβιάδου πολλὰ, καὶ ἐξάρνου ὄντος, ἔδοξε τοῖς πρυτάνεσι τοὺς μὲν ἀμύητους μεταστῆσασθαι, αὐτοὺς δ' ἵεναι ἐπὶ τὸ μεράκιον, ὃ ὁ Πυθόνικος ἐκέλευε.⁵ Καὶ ὥχοντο· καὶ ἤγαγον θεράποντα Ἀλκιβιάδου Πολέμαρχον, Ἀνδρόμαχος αὐτῷ ὄνομα ἦν. Ἐπεὶ δὲ ἐψηφίσαντο αὐτῷ τὴν ἄδειαν, ἔλεγεν, ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ Πολιτίωνος γίγνοιτο μυστήρια. Ἀλκιβιάδην μὲν οὖν καὶ Νικιάδην καὶ Μελίτον, τούτους μὲν αὐτοὺς εἶναι τοὺς ποιούντας· συμπαρεῖναι δὲ καὶ ὄραν τὰ γινόμενα καὶ ἄλλους· παρεῖναι δὲ καὶ δούλους, ἑαυτόν τε καὶ τὸν ἀδελφόν, καὶ ἱκέσιον τὸν αὐλητὴν, καὶ τὸν Μελίτου δοῦλον. Πρῶτος μὲν οὖν ἐμήνυσε, καὶ ἐπέγραψε· τούτους· ὧν Πολύστρατος μὲν συνελήφθη καὶ ἀπέθανεν· οἱ δὲ ἄλλοι φεύγοντες ὥχοντο, καὶ αὐτῶν ὑμεῖς θάνατον κατέγυνυτε· καὶ μοι λάβε καὶ ἀνάγνωθι αὐτῶν τὰ ὀνόματα. Ὀνόματα. «Τοὺς δὲ Ἀνδρόμαχος ἐμήνυσεν, Ἀλκιβιά-
» δην, Νικιάδην, Μελίτον, Ἀρχεβιάδην, Ἀρχιππον, Διογένην, Πο-
» λύστρατον, Ἀριστομένην, Ἰωνίαν, Παναίτιον.» Πρώτη μὲν, ὧ ἄνδρες, μήνυσις ἐγένετο αὕτη ὑπὸ Ἀνδρομάχου κατὰ τούτων τῶν ἀνδρῶν. Καὶ μοι κἀλλεῖ Διογνητον. «Ἦσθα ζητητής, ὧ Διογνητε,
» ὅτε Πυθόνικος εἰσήγγειλεν ἐν τῷ δήμῳ περὶ Ἀλκιβιάδου; Ἦν.
» Οἶσθα οὖν μνηύσαντα Ἀνδρόμαχον τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πολιτίωνος

§ 6. 2. Τοῖς εἰς Σικελίαν.) Μέλλουσιν πλεῖν. — 3. Ἄδειαν.) Ἐνταῦθα ἐλλείπει, τῷ λέγοντι, ἢ τῷ καταμαστουρῶντι, ἢ τῷ προαχθητομένῳ ὑπ' ἐμοῦ. — 4. Εἰδὲ μὴ.) Ἐλλείπει, Ἐρεῖ ὑμῖν

ὁ θεράπων τὰ μυστήρια, καὶ οὕτως ἐγὼ φανούμαι εἰρηκῶς τὰ ψευδῇ. — 5. Ἐκέλευε.) Ἐξετάζειν δηλαδὴ, ἢ βα-
σανίζειν.

» γενόμενα; Οἶδα. Τὰ δνόματα οὖν τῶν ἀνδρῶν ἐστὶ ταῦτα,
 » καθ' ὧν ἐκεῖνος ἐμήνυσεν; Ἔστι ταῦτα. »

§ 7. Δευτέρα τοίνυν μήνυσις ἐγένετο. Τεῦκρος ἦν ἐνθάδε μέ-
 τοικος, ὃς ὄρχετο Μεγαράδε ὑπεξελθών. Ἐκείθεν δὲ ἐπειγγέλλετο
 τῇ βουλῇ, εἰ οἱ ἄδειαυ δοίεν² μηνύσειν περὶ τῶν μυστηρίων, συνερ-
 γὸς ὧν, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ποιοῦντας μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ περὶ
 τῶν Ἑρμῶν τῆς περικοπῆς ἃ ἤδει. Ψηφισαμένης δὲ τῆς βουλῆς
 (ἦν γὰρ αὐτοκράτωρ) ὄρχοντο ἐπ' αὐτὸν Μεγαράδε, καὶ κομισθεὶς
 ἄδειαυ εὐρόμενος, ἀπογράφει τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ. Καὶ οὗτοι κατὰ
 τὴν Τεῦκρου μήνυσιν ὄρχοντο φεύγοντες. Καί μοι λάβε καὶ ἀνά-
 γνωθι τὰ δνόματα αὐτῶν. Ὀνόματα. « Τοὺς δὲ Τεῦκρος ἐμή-
 » νυσε, Φαῖδρον, Γνηφωῖνδην, Ἰσώνομον, Ἡραιστοδώρον, Κηφι-
 » σόδωρον, ἑαυτὸν, Διόγνητον, Σμινδυρόδην, Φιλοκράτην, Ἀντι-
 » φῶντα, Τίσαρχον, Παντακλέα ». Μέννησθε δὲ, ὦ ἄνδρες, ὅτι
 καὶ ταῦθ' ὑμῖν προσομολογεῖται ἅπαντα.

§ 8. Τρίτη μήνυσις ἐγένετο. Ἡ γυνὴ Ἀλκμαιωνίδου, γενομένη
 δὲ καὶ Δάμωνος· Ἀγαρίστη ὄνομα αὐτῇ. Αὕτη ἐμήνυσεν, ἐν τῇ
 οἰκίᾳ τῇ Χαρμίδου τῇ παρὰ τὸν Ὀλύμπιον μυστήρια ποιεῖν
 Ἀλκιβιάδην καὶ Ἀξίοχον καὶ Ἀδείμαντον· καὶ ἔφυγον οὗτοι πάν-
 τες ἐπὶ ταύτῃ τῇ μηνύσει. Ἔτι μήνυσις ἐγένετο μία. Λυδὸς ὁ
 Φερεκλέους τοῦ Θημακῆως ἐμήνυσε μυστήρια γίνεσθαι ἐν τῇ οἰκίᾳ
 τοῦ Φερεκλέους τοῦ δεσπότη τοῦ ἑαυτοῦ, ἐν Θημακῇ· καὶ ἀπο-
 γράφει τοὺς τε ἄλλους, καὶ τὸν πατέρα ἔφη τὸν ἐμὸν παρεῖναι
 μὲν, καθεύδειν δὲ ἐγκεκαλυμμένον· Σπεύσιππος δὲ βουλευὼν πα-
 ραδίδωσιν αὐτοὺς τῇ δικαστηρίῳ· καὶ πάλιν ὁ πατήρ καταστήσας
 ἐγγυητὰς, ἐγράψατο τὸν Σπεύσιππον παρανόμων γραφὴν² καὶ
 ἠγωνίσατο ἐν ἑξακισχιλίοις Ἀθηναίων, καὶ μετέλαβε δικαστῶν το-
 σούτων οὐδὲ διακοσίας ψήφους ὁ Σπεύσιππος. Ὁ δὲ πείσας καὶ
 θεόμενος μείναι τὸν πατέρα, ἐγὼ ἦν μάλιστα, εἴτα δὲ καὶ οἱ
 ἄλλοι συγγενεῖς. Καί μοι κάλει Καλλίαν καὶ Στέφκον, κάλει
 δὲ καὶ Φίλιππον καὶ Ἀλέξιππον· οὗτοι γὰρ εἰσὶν Ἀκουμένου καὶ
 Αὐτοκράτορος συγγενεῖς, οἱ ἔφυγον ἐπὶ τῇ Λυδοῦ μηνύσει. Τοῦ
 μὲν³ ἀδελφιδοῦς ἐστὶν Αὐτοκράτωρ, τοῦ δὲ⁴ θείου Ἀκουμένός· οἷς
 προσήκει μισεῖν μὲν τὸν ἐξελάσαντα ἐκείνους, εἰδέναι δὲ μάλιστα,

§ 7. 2. Εἰ οἱ ἄδειαυ δοίεν.) Τὸ Οἱ
 ἀντωνυμία πρωτότυπος· τριτοπροσωποῦ-
 σα ἐν πτώσει· δοτικῇ ἀντὶ τοῦ Αὐτῶ·
 περὶ ἧς φασὶ ἐγκλίνεσθαι μὲν ἐπὶ αὐτο-
 παθείας, περισπᾶσθαι δὲ ἐπὶ ἑτεροπα-
 θείας.

§ 8. 2. Ἐγράψατο . . . παρανόμων
 γραφὴν.) Γραφὴ παρανόμως λέγεται ἡ
 γινομένη περὶ νόμων ἢ ψηφισμάτων οὐκ
 ἐπιτηδείων εἰσκομῆζεσθαι δοκούτων. —
 3. Τοῦ μὲν.) Καλλία. — 4. Τοῦ δέ.)

δί' ὄντινα ἔφευγον. Βλέπετε⁵ εἰς τούτους καὶ μαρτυρεῖτε, εἰ ἀληθὴ λέγω. Μάρτυρες.

§ 9. Τὰ μὲν γινόμενα ἠκούσατε, ὦ ἄνδρες, καὶ ὑμῖν οἱ μάρτυρες μεμαρτυρήκασιν· ἃ δὲ οἱ κατήγοροι ἐτόλμησαν εἰπεῖν, ἀναμνήσθητε. Οὐ γὰρ καί² δίκαιον ἀπολογεῖσθαι, ἀναμνήσκοντας τοὺς τῶν κατηγόρων λόγους ἐξελέγχειν. Ἐλεξαν γάρ ὡς ἐγὼ μὴ νύσαιμι περὶ τῶν μυστηρίων, ἀπογράψαιμι τε τὸν πατέρα τὸν ἐμαυτοῦ παρόντα, καὶ γενοίμην μνηστὴς κατὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμαυτοῦ λόγον, οἶμαι, πάντων δεινότητόν τε καὶ ἀνοσιώτατον λέγοντες. Ὁ μὲν γὰρ ἀπογράψας αὐτόν, Λυδὸς ἦν ὁ Φερεκλέους· ὁ δὲ πείσας ὑπομῖναι καὶ μὴ οἴχεσθαι φεύγοντα, ἐγὼ³ πολλὰ ἱκετεύσας, καὶ καταλαμβανόμενος⁴ τῶν γονάτων. Καίτοι τί ἐβουλόμην, εἰ ἐμήνυστα μὲν κατὰ τοῦ πατρὸς, ὡς οὗτοί φασιν, ἱκέτευον δὲ τὸν πατέρα μείναντά τι παθεῖν ὑπ' ἐμοῦ; Καὶ ὁ πατὴρ ἐπείσθη ἀγῶνα τοιοῦτον ἀγωνισασθαι, ἐν ᾧ δυοῖν τοῖν μεγίστοις κακοῖν οὐκ ἦν αὐτῷ ἀμαρτεῖν· ἢ γὰρ ἐμοῦ δόξαντος τὰ ὄντα μὴ νύσαι κατ' ἐκείνου, ὑπ' ἐμοῦ ἀποθανεῖν· ἢ αὐτῷ σωθέντι, ἐμὲ ἀποκτείνειν. Ὁ γὰρ νόμος οὕτως εἶχεν· εἰ μὲν τάληθ' ἠμηνύσειε τις, εἶναι τὴν ἄδειαν· εἰ δὲ τὰ ψευδῆ, τεθνάναι. Καὶ μὲν δὴ τοῦ τόγ' ἐπίστασθε πάντες, ὅτι ἐσώθην καὶ ἐγὼ καὶ ὁ ἐμὸς πατήρ· οἶόν τε δ' οὐκ ἦν, εἴπερ ἐγὼ μνηστὴς ἐγενόμην περὶ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἢ ἐμὲ, ἢ ἐκεῖνον, ἔδει ἀποθανεῖν.

§ 10. Φέρε δὴ τοίνυν, εἰ καὶ ὁ πατὴρ ἐβούλετο ὑπομένειν, τοὺς φίλους ἂν οἴεσθε ἢ ἐπιτρέπειν αὐτῷ μένειν, ἢ ἐγγυῆσασθαι· ἀλλ' οὐκ ἂν παραιτεῖσθαι καὶ δεῖσθαι ἀπιέναι, ὅπου ἂν ἔμελλεν αὐτὸς σωθήσεσθαι, ἐμὲ τε οὐκ ἀπολεῖν; Ἀλλὰ γὰρ καὶ ὅτε Σπεύσιππον ἐδίωκεν ὁ πατὴρ τῶν παρανόμων,² αὐτὰ ταῦτα ἔλεγεν,³ ὡς οὐδὲ πώποτε ἔλθοι εἰς Θημακόν, ὡς Φερεκλέα⁴ ἐκέλευε δὲ βασιανίσαι τὰ ἀνδράποδα· καὶ μὴ τοὺς μὲν παραδιδόντας⁵ μὴ ἐθέλειν ἐλέγχειν, τοὺς δὲ μὴ θέλοντας ἀναγκάζειν. Ταῦτα δὲ λέγοντος τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμοῦ, ὡς ἅπαντες ἴστε, τί ὑπελείπετο τῷ Σπευσίππῳ

Στεφάνου. — 5. Βλέπετε.) Ὁ Καλλιέ, καὶ Στέφανο δὴλ. βλέπετε εἰς τούτους τοὺς κριτάς.

§ 9. 2. Οὐ γὰρ, καί.) Ἀντὶ τοῦ Οὐ γὰρ ἀλλὰ καὶ δίκαιόν ἐστιν ἀπολογεῖσθαι, καὶ ἀναμνήσκουσιν τοὺς λόγους τῶν κατηγόρων ἕνεκα τοῦ ἐξελέγχειν αὐτούς. — 3. Ἐγώ.) Ἦν δὴλ. — 4. Καταλαμβανόμενος.) Ἐνταῦθα ἢ Κατὰ οὐδὲν πλέον τοῦ ἀπλοῦ σημαίνει, ἢ ἐπιτάσσιν προστιθέτην εἰς τὴν τοῦ ῥήματος δύναμιν.

§ 10. 2. Τῶν παρανόμων.) Ὅτε κατηγόρει αὐτοῦ παρανόμως εἰσαγγεῖλαντος. — 3. Ἐλεγεν.) Ὁ πατὴρ δὴλ. — 4. Ὡς Φερεκλέα.) Τὸ Ὡς ἀντὶ τῆς πρὸς πρὸς ἔμφυχον κατ' αἰτιατικὴν φερόμενον. — 5. Καὶ μὴ τοὺς μὲν παραδιδόντας.) Ἔθος ἦν τοῖς κριταῖς, ὅποτε τὰ ἀνδράποδα οἱ δεσπόται παρεδίδουσιν εἰς βάσανα μὴ ἐθέλειν ἐλέγχειν, ὅποτε δὲ οὐκ ἤθελοι παρεδιδόναι, ἀναγκάζειν παραδιδόναι καὶ τοῦτο ἐλέγχει ὁ ῥήτωρ.

λέγειν, εἰ ἀληθὴ οἶδε λέγουσιν; ἀλλ' ἦ,⁶ «ὦ ἄνθρωπε, τί βούλει
 »περὶ Σεραπόντων λέγειν; οὐχ' υἱὸς οὗτοσί μεμήνυκε κατὰ σοῦ; καὶ
 »φησί σε παρεῖναι ἐν Θημακῷ; Ἐλεγγε σὺ τὸν πατέρα. Ἡ οὐκ ἔστι
 »σοι ἄδεια. Ταῦτ' ἔλεγεν ἂν ὁ Σπεύσιππος, ὃ ἄνδρες, ἢ οὐ; «Ἐγὼ
 μὲν, οἶμαι. Εἰ τοίνυν ἀνέβην ἐπὶ δικαστήριον, ἢ λόγος τις περὶ ἐμοῦ
 ἐγένετο, ἢ μήνυσίς τις ὡς ἐμὴ ἐστίν, ἢ ἀπογραφὴ, μὴ ὅτι⁷ ἐμὴ καθ'
 ἐτέρου, ἀλλ' εἰ καὶ ἄλλου τινὸς κατ' ἐμοῦ, ἐλεγχέτω με ὁ βουλό-
 μενος ἐνταῦθα ἀναβάς. Ἀλλὰ γὰρ λόγον ἀνοσιώτατον καὶ ἀπιστό-
 τατον οὐδένα πώποτ' ἐγὼ εἰπόντας οἶδα,⁸ οἱ τοῦτο μόνον ἠγήσαν-
 το δεῖν, τολμῆσαι κατηγορήσασθαι· εἰ δὲ ἐλεγχθῇσονται ψευδόμενοι,
 οὐδὲν αὐτοῖς ἐμέλησεν. Ὡσπερ οὖν, εἰ ἀληθὴ ἦν ταῦτα, ἅ με κα-
 τηγόρησαν, ἐμοὶ ἂν ὀργίζεσθε, καὶ ἡξιοῦτε δίκην τὴν μεγίστην
 ἐπιτιθεῖναι· οὕτως ἀξίῳ ὑμᾶς, γινώσκοντας, ὅτι ψεύδονται, πονηροῦς
 τε αὐτοὺς νομίζειν, χρῆσθαι τε τεκμηρίῳ, ὅτι, εἰ τὰ δεινότατα τῶν
 κατηγορηθέντων περιφανῶς ἐλέγχονται ψευδόμενοι, ἤπου τᾶλλα πολ-
 λῶ φαυλότερα⁹ ῥαδίως ὑμῖν ἀποδείξω ψευδομένους αὐτούς.

§ 11. Αἱ μὲν μηνύσεις ὧδε περὶ τῶν μυστηρίων αὐται² ἐγέ-
 νοντο τέτταρες· οἱ δὲ ἔφευγον καθ' ἑκάστην μήνυσιν, ἀνέγων ἡ-
 μῖν τὰ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ οἱ μάρτυρες μεμαρτυρήκασιν. Ἐτι
 δὲ πρὸς τούτοις ἐγὼ πιστότητος ὑμῶν ἕνεκα, ὃ ἄνδρες, τάδε
 ποιήσω· τῶν γὰρ φευγόντων ἐν τοῖς μυστηρίοις οἱ μέντινες ἀπέ-
 θανον φεύγοντες, οἱ δ' ἤκουσι, καὶ εἰσιν ἐνθάδε, καὶ πάρεσιν ὑπ'
 ἐμοῦ κεκλημένοι. Ἐγὼ οὖν ἐν τῷ ἐμῷ λόγῳ δίδωμι τῷ βουλομένῳ
 ἐμὲ ἐξελέγξαι, ὅτι ἔφυγέ τις αὐτῶν δι' ἐμέ, ἢ ἐμήνυσα κατ' αὐ-
 τοῦ. Ἡ οὐχ' ἑκάστοι ἔφυγον κατὰ τὰς μηνύσεις ταύτας, ὥς ἐγὼ
 ὑμῖν ἀπέδειξα. Καὶ ἐάν τις ἐξελέγξῃ με, ὅτι ψεύδομαι, χρήσα-
 σθέ μοι ὅ,τι βούλεσθαι καὶ σιωπῶ, καὶ παραχωρῶ, εἴ τις ἀναβαί-
 νει³ βούληται.

§ 12. Φέρε δὴ, ὃ ἄνδρες, μετὰ ταῦτα τί ἐγένετο; Ἐπειδὴ
 αἱ μηνύσεις ἐγένοντο, περὶ τῶν μηνύτρων (ἦσαν γὰρ κατὰ τὸ
 Κλεωνύμου ψήφισμα χίλιαι δραχμαί· κατὰ δὲ τοῦ Πεισάνδρου,
 μύριαι) περὶ δὲ τούτων² ἡμφισδῆτον οὗτοί τε οἱ μηνύσαντες, καὶ

— 6. Ἄλλ' ἦ) Οὐδὲν ὑπελείπετο ἄλλο
 λέγειν ἢ τοῦτο· ὃ ἄνθρωπε. — 7. Μὴ
 ὅτι.) Ἀντί Μὴ μόνον ἐμὴ ἀπογραφὴ
 καθ' ἐταίρου γενομένη, ἀλλ' εἰ καὶ ἄλλου
 ἀπογραφὴ κατ' ἐμοῦ γενομένη. — 8.
 Εἰπόντας οἶδα.) Οὐκ οἶδα ἐγὼ γε ἄνθρω-
 πους· οἵτινες εἶπον οὐδένα λόγον ἀνοσιώ-
 τατον καὶ ἀπιστότατον. — 9. Φαυλότε-
 ρα.) Ὑπακούεται τὸ ὄντα.

§ 11. 2. Αὐται.) Αἱ εἰρημέναι
 πρῶτον μὲν ἢ παρὰ Πυθονίου, δευτέρᾳ

δὲ ἢ παρὰ Τεύκρου, τρίτῃ ἢ παρὰ τῆς
 Ἀγαρίστης, τετάρτῃ ἢ παρὰ Λυδοῦ.
 — 3. Εἴ τις ἀναβαίνειν.) Εἰς τὸν ἄμ-
 θωνα δηλαδὴ κατηγορήτων ἐμοῦ· ἢ γού-
 νος εἰς τὸ κριτήριον, οὗτοι γὰρ καὶ τοὺς
 μάρτυρας καλοῦντες οἱ ῥήτορες, ἀνά-
 βητε, φασί, μάρτυρες.

§ 12. 2. Περί δὲ τούτων.) Τῶν μη-
 νύτρων δηλαδὴ· ὁ δὲ τοῖς Δὲ ἀντί τοῦ
 Δῆ· τὰ γὰρ μηνύτρα φησί κατὰ μὲν τὸ
 Κλεωνύμου ψήφισμα ἦσαν χίλιαι δραχ-

Πυθόνικος, φάσκων πρῶτος εἰσαγγεῖλε· καὶ Ἀνδροκλῆς, ὑπὲρ τῆς βουλῆς. Ἐδοξεν οὖν τῷ δήμῳ³ ἐν τῷ τῶν Θεσμοθετῶν δικαστηρίῳ τοὺς μεμνημένους, ἀκούσαντας τὰς μηνύσεις, ἃς ἕκαστος ἐμήνυτε, διαδικάσαι· καὶ ἐψηφίσαντο⁴ πρῶτῳ μὲν Ἀνδρομάχῳ, δευτέρῳ δὲ Τεύκρῳ, καὶ ἔλαβον Παναθηναίων τῷ ἀγῶνι, Ἀνδρόμαχος μὲν, μυρίας δραχμάς· Τεύκρος δὲ, χιλίας. Καί μοι κάλει τοὺς τούτων μάρτυρας. Μάρτυρες.

§ 13. Περὶ μὲν τῶν μυστηρίων, ὧ ἄνδρες, ὧν εἵνεκα ἡ εὐ-
δειξίς ἐγένετο, καὶ περὶ ὧν ὑμεῖς οἱ μεμνημένοι εἰσεληλύθατε,
ἀποδεδείκται μοι, ὥς οὔτε ἡσέδηκα, οὔτε μεμήνυκα περὶ οὐδενός,
οὔτε ὁμολόγηκα περὶ αὐτῶν· οὐδὲ ἔστι μοι ἀμάρτημα περὶ τῷ
Θεῷ,² οὔτε μείζον, οὔτε ἔλαττον, οὐδὲ ἓν. Ὅπερ ἐμοὶ περὶ³ πλεί-
στου ἐστὶν ὑμᾶς πείσαι. Καὶ γὰρ οἱ λόγοι τῶν κατηγορῶν ταῦ-
τα τὰ δεινὰ καὶ φρικὰ ἀνωρθιάζον, καὶ λόγους εἶπον, ὥς πρό-
τερον⁴ ἐτέρων ἀμαρτόντων καὶ ἀσεβησάντων περὶ τῷ Θεῷ, οἷα ἑ-
κάστος αὐτῶν ἔπαθε καὶ ἐτιμωρήθη. Τούτων οὖν ἐμοὶ τῶν λό-
γων ἢ τῶν ἔργων τί προσήκει; Ἐγὼ γὰρ πολὺ μᾶλλον ἐκείνων
κατηγορῶ, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο φημὶ δεῖν ἐκείνους μὲν ἀπολέσθαι,
ὅτι ἡσέδησαν· ἐμὲ δὲ σώζεσθαι, ὅτι οὐδὲν ἡμάρτηκα. Ἡ δεινὸν⁵
εἶη, εἰ ἐμοὶ ὀργίζοισθε ἐπὶ τοῖς ἐτέρων ἀμαρτήμασι, καὶ τὴν εἰς
ἐμὲ διαβολὴν, εἰδότες, ὅτι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐμῶν λέγεται,
κρίπτω τῆς ἀληθείας⁶ ἡγήσασθε. Δῆλον ὅτι γὰρ τοῖς μὲν ἡμαρ-
τηκόσι τὰ τοιαῦτα ἀμαρτήματα οὐκ ἔστιν ἀπολογία, ὥς οὐκ ἐποίη-
σαν. Ἡ γὰρ βάσανος δεινὴ παρὰ τοῖς εἰδοσίν.⁷ Ἐμοὶ δὲ ὁ ἔλεγ-
χος ἥδιστος, ἐν οἷς⁸ ὑμῶν οὐδὲν με δεῖ δέομενον οὐδὲ παραι-
τούμενον σωθῆναι, ἐπὶ τοιαύτῃ αἰτίᾳ, ἀλλ' ἐλέγχοντα⁹ τοὺς τῶν
κατηγορῶν λόγους. Καὶ ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω¹⁰ τὰ γεγενημένα, οἷ-

μαί, μύρια δὲ κατὰ τὸ Πισάνδρου. — 3. Ἐδοξεν οὖν τῷ δήμῳ.) Ἡ σύνταξις· Ἐδοξεν οὖν τῷ δήμῳ, διαδικάσαι τοὺς μεμνημένους ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν Θεσμοθετῶν, μετὰ τὸ ἀκοῦσαι τὰς μηνύσεις· ἃς ἕκαστος. — 4. Καὶ ἐψηφίσαντο.) Ὑπακούεται μηνύσαι.

§ 13. 2. Περὶ τῷ Θεῷ.) Τὰ γὰρ μυστήρια ἐν Ἐλευσίνι ἐγένετο εἰς τιμὴν Δῆμητρος καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Περσεφόνης· τὸ δὲ ἄρθρον ἀρτενικὸν κατ' ἔθος Ἀττικόν· οἱ γὰρ Ἀττικοὶ ἐν τοῖς θυϊκοῖς γένους Θηλυκοῦ ἀρτενικὰ προτιθέσιν ἄρθρα, τῷ χεῖρε, τῷ Θεῷ λέγοντες, ἀντὶ τὰ χεῖρε, τὰ θεά· τὸ δὲ Θεῷ κλίνεται ἡ θεός, καὶ τοῦτο Ἀττικὸν ἀντὶ τῆς θεᾶς. — 3. Ὅπερ ἐμοὶ περὶ.) Τοῦτο δὲ μάλιστα πάντων ἐπιθυμῶ πείσαι

ὑμᾶς. — 4. Καὶ λόγους εἶπον, ὥς πρότερον.) Καὶ ἔλεγον δηλαδὴ ὅτι, ἐπειδὴ ἕτεροι πρότερον ἡμαρτον καὶ ἡσέδησαν εἰς τὰς θεάς, οἷα ἕκαστος αὐτῶν τῶν ἀσεβησάντων. — 5. Ἡ δεινὸν.) Ἡ ἄλλως δηλονότι, δεινὸν γ' ἂν εἶη, εἰ καὶ τλ. — 6. Κρίπτω τῆς ἀληθείας.) Εἰ προτιμῆταί τε δηλονότι τὴν εἰς ἐμὲ γενομένην διαβολὴν τῆς ἀληθείας αὐτῆς, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ γινώσκεται ὅτι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐμῶν γίνεται. — 7. Παρὰ τοῖς εἰδοσίν.) Τὰ μυστήρια δηλ. — 8. Ἐν οἷς.) Ἐν πράγματι δηλονότι, ἐν οἷς. — 9. Ἀλλ' ἐλέγχοντα.) Ὑπακούεται ἀπὸ κοινοῦ τὸ δεῖ σωθῆναι. — 10. Καὶ ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω.) Καὶ ἀναμιμνήσκω ὑμᾶς τὰ γεγενημένα ἵνα τιμωρήσῃτε· τὰ δὲ, οἷτινες ὄρκους καὶ τλ. ἐν παρεν-

τινες ὀρκους μεγάλους ὁμόσαντες, οἷσете τὴν ψῆφον περὶ ἐμοῦ· καὶ ἀρασάμενοι τὰς μεγίστας ἀράς, ἡμῖν τε αὐτοῖς καὶ πᾶσι τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν, εἰ μὴ ψηφιεῖσθε περὶ ἐμοῦ τὰ δίκαια· πρὸς δὲ τούτοις μεμύησθε καὶ ἐωράκατε ταῖν Θεῶν τὰ ἱερά· ἵνα τιμωρήσητε μὲν τοὺς ἀσεβοῦντας, σώζητε δὲ τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας. Νομίσατε τοίνυν ἀσέβημα οὐδὲν ἔλαττον εἶναι τοὺς μηδὲν ἡδίκηκότας ἀσεβεῖν καταγνῶναι· ἢ τοὺς ἡσεθηκότας μὴ τιμωρεῖσθαι. Ὡς γὰρ ἐγὼ ὑμῖν πολὺ μᾶλλον τῶν κατηγορῶν πρὸς ταῖν Θεῶν ἐπισκῆπτω¹¹ ὑπὲρ τε τῶν ἱερῶν, ἃ ἴδετε, καὶ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, οἱ τῆς ἐορτῆς¹² ἕνεκα ἔρχονται δεῦρο· εἰ μὲν τι ἡσέδηκα, ἢ ὁμολόγηκα, ἢ ἐμήνυσσα κατὰ τινος ἀνθρώπων, ἢ ἄλλος τις περὶ ἐμοῦ, ἀποκτείνεται με· οὐ παραιτοῦμαι. Εἰ δὲ οὐδὲν ἡμάρτηται μοι, καὶ τοῦτο ὑμῖν ἀποδείκνυμι σαφῶς, θέομαι ὑμῶν αὐτὸ φανερόν τοις Ἑλλήσι πᾶσι ποιῆσαι, ὡς ἀδίκως εἰς τὸν θεὸν τὸν ἀγῶνα κατέστην. Ἐάν γάρ μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων καὶ ἀτιμωθῇ ὁ ἐνδείξας ἐμὲ Κηφῆσιος οὗτος, οὐκ ἔξεστιν αὐτῷ εἰς τὸ ἱερόν ταῖν Θεῶν εἰσέναι· ἢ ἀποθανεῖται. Εἰ οὖν δοκῶ ὑμῖν ἱκανῶς περὶ τούτων ἀπολογεῖσθαι, δηλώσατέ μοι ἵνα προθυμώτερον περὶ τῶν ἄλλων ἀπολογῶμαι.

§ 14. Περὶ δὲ τῶν ἀναθημάτων² τῆς περικοπῆς, καὶ τῆς μηνύσεως, ὥσπερ καὶ ὑπεσχόμην ὑμῖν, οὕτω καὶ ποιήσω. Ἐξ ἀρχῆς γάρ ὑμᾶς διδάξω ἅπαντα τὰ γεγεννημένα. Ἐπειδὴ Τεῦκρος ἦλθε Μεγαρόθεν ἄδειαν εὐρόμενος, μηνύει περὶ τε τῶν μυστηρίων, ἃ ἤδει, καὶ τῶν περικοψάντων τὰ ἀναθήματα· καὶ ἀπογράφει δυοῖν θέοντας εἵκοσιν ἄνδρας. Ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἀπεγράφησαν, οἱ μὲν αὐτῶν φεύγοντες ὤχοντο, οἱ δὲ συλληφθέντες ἀπέθανον, κατὰ τὴν Τεύκρου μήνυσιν. Καὶ μοι ἀνάγνωθαὶ αὐτῶν τὰ ὀνόματα. Ὀνόματα. Τεῦκρος ἐπὶ τοῖς Ἑρμαῖς ἐμήνυσεν Εὐκτῆμονα, Γλαύκιππον, Εὐρύμαχον, Πολύευκτον, Πλάτωνα, Ἀντίδωρον, Χάριππον, Θεόδωρον, Ἀλκισθένην, Μετέστρατον, Εὐρυξίμαχον, Εὐφίλητον, Εὐρυδάμαντα, Φερειλέα, Μέλιτον, Τιμάνθην, Ἀρχίδαμον, Τελένικον. Τούτων τοίνυν τῶν ἀνδρῶν οἱ μὲν ἤκουσι, καὶ εἰσὶν ἐνθάδε· τῶν δὲ ἀποθανόντων εἰσὶ πολλοὶ προσήκοντες· ὧν ὅς τις βούλεται, ἐν τῷ ἐμῷ λόγῳ ἀναβάς με ἐλεγξάτω, ἢ ὡς ἔφυγέ τις δι' ἐμὲ τούτων τῶν ἀνδρῶν, ἢ ὡς ἀπέθανεν. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ἐγένετο, Πείσανδρος καὶ Χαρικλῆς, ὄντες μὲν τῶν ζη-

θεῖται ἀναγνωστέον. — 11. Πρὸς ταῖν Θεῶν ἐπισκῆπτω.) Ἀντὶ τοῦ ὀρκίζω ὑμᾶς εἰς τὰς θεάς, ὡς ἂν παρ' ἡμῖν ῥηθείη. — 12. Τῆς ἐορτῆς.) Τῶν Ἑλευσινίων μυστηρίων.
§ 14. 2. Περὶ δὲ τῶν ἀναθημάτων.) Περὶ δὲ τῆς περικοπῆς τῶν ἀναθημάτων

τητῶν, δοκοῦντες δ' ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ εὐνούστατοι εἶναι τῷ δήμῳ, ἔλεγον οὖν,³ ὥς εἴη τὰ ἔργα τὰ γεγεννημένα οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῇ τοῦ δήμου καταλύσει, καὶ χρῆναι ἐπὶ ζητεῖν καὶ μὴ παύεσθαι. Καὶ ἡ πόλις οὕτω διέκειτο, ὥστ', ἐπειδὴ τὴν βουλὴν εἰς τὸ βουλευτήριον ὁ κήρυξ ἀνείπερ ἰέναι, τὸ σημεῖον⁴ καθέλη, τῷ αὐτῷ σημείῳ ἡ μὲν βουλὴ εἰς τὸ βουλευτήριον ἦει· οἱ δ' ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἔφυγον, δεδιότες εἰς ἑκάστος, μὴ συλληφθῆναι.

§ 15. Ἐπαρθεῖς οὖν τοῖς τῆς πόλεως κακοῖς, εἰσαγγέλλει Διοκλείδης εἰς τὴν βουλὴν, φάτικον εἰδέναι τοὺς περικοφάντας τοὺς Ἑρμᾶς, καὶ εἶναι αὐτοὺς εἰς τριακοσίους· ὥς δ' ἴδοι καὶ περιτύχοι τῷ πράγματι ἔλεγε. Καὶ τούτοις, ὧ ἄνδρες, θέομαι ὑμῶν προσέχοντας τὸν νοῦν, ἀναιμνήσασθαι ἐὰν ἀληθὴ λέγω, καὶ διδάσκειν ἀλλήλους.² Ἐν ὑμῖν γὰρ ἦσαν οἱ λόγοι, καὶ μοι ὑμεῖς τούτων μάρτυρές ἐστε. Ἐφη γὰρ εἶναι μὲν ἀνδράποδον οἱ ἐπὶ Λαυρεῖῳ, δεῖν δὲ κομίσασθαι ἀποφορᾶν. Ἀναστὰς δὲ πρωΐ, ψευσθεὶς τῆς ὥρας βαδίζειν· εἶναι δὲ πανσέληνον. Ἐπεὶ δὲ παρὰ τὸ προπύλαιον τοῦ Διονύσου ἦν, ὁρᾶν ἀνθρώπους πολλοὺς ἀπὸ τοῦ Ὠδαίου κταδαινόντας εἰς τὴν Ὀρχήστραν. Δείσας δὲ αὐτοὺς, εἰσελθὼν ὑπὸ τὴν σκιάν καθέζεσθαι, μετὰξὺ τοῦ κίονος καὶ τῆς στήλης, ἐφ' ἧ ὁ στρατηγὸς ἐστὶν ὁ χαλκοῦς. Ὅρᾶν δὲ ἀνθρώπους τὸν ἀριθμὸν τριακοσίους, ἐστάναι δὲ κύκλῳ ἀνὰ πεντεκαίδεκα ἄνδρας· τοὺς δὲ, ἀνὰ εἴκοσι. Ὅρᾶν δὲ αὐτῶν πρὸς τὴν σελήνην τὰ πρόσωπα, τῶν πλείστων γινώσκειν.³ Καὶ πρῶτον μὲν ὧ ἄνδρες, τοῦθ' ὑπέθετο δεινότατον πρᾶγμα, οἶμαι, ὅπως ἐν ἐκείνῳ εἴη ὃν τινα βούλοιο Ἀθηναίων φάναι τῶν ἀνδρῶν τούτων εἶναι, ὃν τινα δὲ μὴ βούλοιο, λέγειν,⁴ ὅτι οὐκ ἦν. Ἰδὼν δὲ ταῦτ' ἔφη ἐπὶ Λαυρεῖον ἰέναι, καὶ τῇ ὑστερίᾳ ἀκούειν, ὅτι οἱ Ἑρμαὶ εἰεν περικεκομμένοι. Γινῶναι οὖν εὐθύς, ὅτι τούτων εἴη τῶν ἀνδρῶν τὸ ἔργον. Ἦκων δὲ εἰς ἄστυ, ζητητὰς τε ἤδη ἡρημένους καταλαμβάνει, καὶ μῆνυτρα κεκηρυγμένα ἑκατὸν μνᾶς. Ἰδὼν δὲ Εὐφημον τὸν Καλλίου τοῦ Τηλεκλέους ἀδελφὸν ἐν τῷ χαλκείῳ καθήμενον, ἀναγαγὼν αὐτὸν εἰς τὸ Ἡφαιστεῖον, λέγειν, ἅπερ ἐγὼ ἡμῖν εἶρηκα, ὥς ἴδοι ἡμᾶς ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτί· οὐκ οὖν δέοιτο⁵ παρὰ τῆς πόλεως χρήματα λαβεῖν μάλλον ἢ παρ' ἡρώων, ὥσθ' ἡμᾶς ἔχειν φίλους· εἰπεῖν οὖν τὸν Εὐφημον, ὅτι καλῶς ποιήσεις

εἰτ' οὖν τῶν Ἑρμῶν. — 3. Ἐλεγον οὖν.) Ο' Οὖν παρέλκει, ἡ βεβαιωτικὴ καίται κατὰ τὸν Δῆ. — 4. Τὸ σημεῖον.) Οὐπερ ὑφουμένου, ἔμενεν ἡ ἐκκλησία· καθαιραμένου δὲ, διελύετο. — 5. Οἱ δέ.) Ἰπποκόεται, ἄλλοι πολῖται.

§ 15. 2. Καὶ διδάσκειν ἀλλήλ.) Καὶ λέγειν δηλονότι τὸν εἰδῶτα πρὸς τὸν μὴ εἰδῶτα. — 3. Τῶν πλείστων γινώσκ.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἔφη. — 4. Λέγειν.) Ἀπὸ τοῦ ἔφη καὶ τοῦτο ἑξαρτᾶται ἀπὸ κοινοῦ λαμβανόμενον. — 5. Οὐκ οὖν δέοιτο.

εἰπὼν· καὶ νῦν ἦκειν κελεύσαι οἱ εἰς τὴν Λεωγόρου οἰκίαν, ἵνα ἐκεῖ συγγένῃ μετ' ἐμοῦ⁶ Ἀνδοκίδῃ καὶ ἐτέροις, οἷς δεῖ.⁷ Ἦκειν ἔφη τῇ ὑστεραία, καὶ δὴ κόπτειν τὴν θύραν. Τὸν δὲ πατέρα τὸν ἐμὸν τυχεῖν ἐξιόντα, καὶ εἰπεῖν αὐτόν, Ἀραγὲ σε οἱ δε περιμένουσι; χρὴ μὲν τοι μὴ ἀπωθεῖσθαι τοιούτους φίλους. Εἰπόντα δὲ αὐτὸν ταῦτα ὀχέσθαι· καὶ τούτῳ μὲν τῷ τρόπῳ τὸν πατέρα μου ἀπώλλυε, συνειδὸτα ἀποφαίνων. Εἰπεῖν δὲ ἡμᾶς, ὅτι δεδογμένον ἡμῖν εἴη, δύο μὲν τάλαντα ἀργυρίου διδόναι οἱ ἀντὶ τῶν ἑκατὸν μνῶν τῶν ἐκ τοῦ δημοσίου· ἐάν δὲ κατὰσχῳμεν ἡμεῖς ἅ βουλόμεθα, ἓνα αὐτὸν ἡμῶν εἶναι. Πίστιν δὲ τούτων δοῦναι τε καὶ δεξασθαι. Ἀποκρίνεσθαι δὲ αὐτὸς πρὸς ταῦτα, ὅτι βουλευσάτο· ἡμᾶς δὲ κελεύειν αὐτὸν ἦκειν εἰς Καλλίου τοῦ Τηλεκλέους, ἵνα κακείνος παρείη. Τὸν δ' αὖ κηδεστήν μου οὕτως ἀπώλλυεν. Ἦκειν ἔφη εἰς Καλλίου, καὶ καθοδηγήσας ἡμῖν πίστιν δοῦναι ἐν ἀκροπόλει, καὶ ἡμᾶς συνθεμένους οἱ τὸ ἀργύριον εἰς τὸν εἰσιόντα μῆνα δώσειν, διαψεύδεσθαι, καὶ οὐ διδόναι. Ἦκειν οὖν μηνύσων τὰ γενόμενα.

§ 16. Ἡ μὲν εἰσαγγελία αἰτῶν, ᾧ ἄνδρες, τοιαύτη ἀπογράφει δὲ τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν, ὧν ἔφη γινῶναι, δύο καὶ τετταράκοντα. Πρώτους μὲν Μαντίθεον καὶ Ἀψεφρίωνα, βουλευτὰς ὄντας καὶ καθημένους ἔνδον·² εἰτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους. Ἀναστάς δὲ Πείσανδρος ἔφη χρῆναι λύειν τὸ ἐπὶ Σκαμανδρίου³ ψήφισμα, καὶ ἀναδιβάξαι ἐπὶ τὸν τροχὸν τοὺς ἀπογραφέντας, ὅπως μὴ πρότερον κῆξ ἔσται, πρὶν πυθέσθαι τοὺς ἄνδρας ἅπαντας, Ἀνέκραγεν ἡ βουλή, ὥς εὖ λέγει. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα Μαντίθεος καὶ Ἀψεφρίων, ἐπὶ τὴν ἐστίαν⁴ ἐκαθέζοντο, ἱκετεύοντες μὴ στρεβλωθῆναι, ἀλλ' ἐξεγγυηθέντας κριθῆναι. Μόλις δὲ τούτων τυγχόντες, ἐπειδὴ τοὺς ἐγγυητὰς κατέστησαν, ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβάντες ὤχοντο εἰς τοὺς πολεμίους αὐτομολήσαντες, καταλιπόντες τοὺς ἐγγυητὰς, οὓς ἔδει τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι, ἐν οἷς περ οὓς ἡγγυήσαντο. Ἡ δὲ βουλή ἐξελθοῦσα ἐν ἀπορρήτῳ, συνέλαβεν ἡμᾶς, καὶ ἔδησεν ἐν τοῖς ξύλοις. Ἀνακαλέσαντες δὲ⁵ τοὺς στρατηγούς, ἀνειπεῖν ἐκέλευσαν, Ἀθηναίων τοὺς μὲν ἐν ἄστει οἰκοῦντας, ἰέναι εἰς τὴν ἀγοράν, τὰ ὅπλα λαβόντας· τοὺς δὲ ἐν μακρῇ τείχει, εἰς γε

το.) Καὶ ἔλεγεν, οὐκοῦν δέοιτο. — 6. Μετ' ἐμοῦ.) Τοῦ Εὐφρήμου, λόγοι γὰρ οὗτοι τοῦ Εὐφρήμου. — 7. Οἷς δεῖ.) Συγγενέσθαι δηλαδὴ.

§ 16. 2. Καὶ καθημένους, ἔνδον.) Τοῦτ' ἔστιν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ. — 3. Τὸ ἐπὶ Σκαμανδρίου.) Τοῦτο δὲ τὸ ψήφισμα

δοκεῖ καλύπειν οὐδένα τῶν Ἀθηναίων βανόις ὑποπτεῖν. — 4. Ἐπὶ τὴν ἐστίαν.) ἱερὸν δὲ ἡ ἐστία τῆς Ἑστίας, ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ βουλευτηρίου ἦν, ἐν ᾧ καὶ Θηραμένης κατέφυγεν. — 5. Ἀνακαλέσαντες δέ.) Οἱ βουλευταὶ δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ ἀφηρημένου ἐπὶ τὸ συγκεκριμένον·

Θησεῖον· τοὺς δ' ἐν Πειραιεῖ, εἰς τὴν Ἱπποδαμείαν ἀγοράν. Τοὺς δ' ἵππεῖς ἔτι νυκτὸς σημῆναι τῇ σάλπιγγι ἤκειν εἰς τὸ Ἀνάκειον· τὴν δὲ βουλὴν εἰς ἀκρόπολιν ἰέναι, κακεῖ καθεύδειν· τοὺς δὲ Πρυτάνεις, ἐν τῇ Θόλῳ. Βοιωτοὶ δὲ, πεπυσμένοι τὰ πράγματα, ἐπὶ τοῖς ὁρίοις ἦσαν ἐξεστρατευμένοι. Τὸν δὲ τῶν κακῶν τούτων αἰτίον Διοκλείδην, ὡς σωτῆρα ὄντα τῆς πόλεως ἐπὶ ζεύγους ἦγον εἰς τὸ Πρυτανεῖον στεφανώσαντες, καὶ ἐδείπνει ἐκεῖ. Πρῶτον μὲν οὖν ταῦτα, ὧ ἄνδρες, ὁποῖοι ὑμῶν παρῆσαν, ἀναμνησθεσθε, καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκετε. Εἴτα δέ μοι τοὺς πρυτάνεις εἰσκάλει τοὺς τότε πρυτανεύσαντας, Φιλοκράτη καὶ τοὺς ἄλλους [διδάσκετε].

Μάρτυρες. Φέρε δὴ καὶ τὰ ὀνόματα ὑμῖν ἀναγνώσομαι τῶν ἀνδρῶν, ὧν ἔγραψεν. Ἴν' εἰδῆτε, ὅσους μοι τῶν συγγενῶν ἀπώλλυε. Πρῶτον μὲν τὸν πατέρα, εἴτα δὲ τὸν κηδεστὴν· τὸν μὲν συνειδότα⁶ ἀποδεικνύς, τοῦ δέ⁷ ἐν τῇ οἰκίᾳ φάσκων τὴν σύνοδον γενέσθαι. Τῶν δ' ἄλλων ἀκούσεσθε τὰ ὀνόματα καὶ αὐτοῖς ἀναγίνωσκε. Χραμίδης Ἀριστοτέλους· οὗτος ἀνεψιὸς ἐμός. Ἡ μήτηρ ἐκείνου, καὶ ὁ ἐμός πατήρ, ἀδελφοί· Ταυρέας. Οὗτος ἀνεψιὸς τοῦ πατρός· Νησαῖος, υἱὸς Ταυρέου· Καλλίας ὁ Ἀλκμαίονος, ἀνεψιὸς τοῦ πατρός· Εὐφημος, Καλλίου τοῦ Τηλεκλέους ἀδελφός· Φρύνιχος ὁ ὀρχησάμενος,⁸ ἀνεψιὸς· Εὐκράτης, ὁ Νικίου ἀδελφός, κηδεστὴς οὗτος Καλλίου· Κριτίας ἀνεψιός [Εὐκρατίας, ὁ Νικίου ἀδελφός,] καὶ οὗτος τοῦ πατρός. Αἱ μητέρες ἀδελφαί. Τούτους ἅπαντας ἐν τοῖς τετταράκοντα ἀνδράσιν ἐπέγραψεν.

§ 17. Ἐπειδὴ ἐδεδέμεθα πάντες ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ νῦν τε ἦν καὶ τὸ δεσμωτήριον συνεκλείστω· ἦκον δὲ τῷ μὲν μητρί, τῷ δὲ ἀδελφῇ, τῷ δὲ γυνὴ καὶ παῖδες, ἦν δὲ βροχὴ καὶ οἶκτος κλαιόντων καὶ ὀδυρομένων τὰ παρόντα κακὰ· λέγει πρὸς με Χραμίδης ὧν μὲν ἀνεψιὸς, ἡλικιώτης δὲ καὶ συνεκτραφεὶς ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ἐκ παιδός, ὅτι, Ἀνδοκίδη, τῶν μὲν παρόντων κακῶν ὁρᾷς τὸ μέγεθος, ἐγὼ δὲ ἐν μὲν τῷ παρεληλυθότῳ χρόνῳ οὐδὲν ἐδεόμην λέγειν, οὐδὲ σὲ λυπεῖν· νῦν δὲ ἀναγκάζομαι διὰ τὴν παροῦσαν ἡμῖν συμφοράν. Οἷς γὰρ ἐχρῆ, καὶ οἷς συνῆσθα ἄνευ ἡμῶν τῶν συγγενῶν, οὗτοι² ἐπὶ ταῖς αἰτίαις, δι' ἃς ἡμεῖς ἀπολύμεθα, οἱ μὲν αὐτῶν τεθνᾶσιν, οἱ δὲ οἴχονται φεύγοντες, σφῶν αὐτῶν καταγνόντες ἀδικεῖν. Εἰ ἤκουσάς τι τούτου τοῦ πράγματος τοῦ γενομένου, εἰπέ. Καὶ πρῶτον μὲν σεαυτὸν σῶσον, εἴτα

μετίβη. — 6. Τὸν μὲν συνειδότα.) Τὸν πατέρα δηλ. — 7. Τοῦ δέ.) Τοῦ κηδεστοῦ. — 8. Ὁ ὀρχησάμενος.) Μὴ ποτε ὁ Ἐρχιεύς, ἐμός ἀνεψιός, ἢ ὡς ἄν ἄλ-

λως εὐξυνετώτερον εἴη; οὐδεμίαν γὰρ ἔχειν χώραν δοκεῖ ἐνταῦθα τὸ Ὀρχησάμενος.

§ 17. 2. Οὔτοι.) Ἐννοεῖται Εἰσὶν.

δὲ τὸν πατέρα, ὃν εἰκὸς ἐστὶ σοι μάλιστα φιλεῖν· εἴτα δὲ τὸν κηδεστήν, ὃς ἔχει σου τὴν ἀδελφὴν, ἥπερ σοι μόνῃ ἐστὶν· ἔπειτα δὲ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς καὶ ἀναγκαίους, τοσοῦτους ὄντας. Ἔτι δὲ ἐμέ, ὃς ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ ἠνίασα μὲν σε οὐδὲν πώποτε, προθυμότερος δὲ εἰς σέ καὶ τὰ σὰ πράγματά εἰμι, ὅτι ἂν θέοι ποιεῖν. Λέγοντος δὲ, ὦ ἄνδρες, Χαρμίδου ταῦτα, ἀντιβολούντων δὲ τῶν ἄλλων, καὶ ἱκετεύοντος ἑνὸς ἐκάστου, ἐνεθυμήθην πρὸς ἐμαυτόν. Ὡς πάντων ἐγὼ δεινότερῃ συμφορᾷ περιπεσών. Πότερα περὶ τῶν τοῦ ἐμαυτοῦ συγγενεῖς ἀπολλυμένους ἀδίκως καὶ αὐτοὺς τε ἀποθανόντας καὶ τὰ χρήματα αὐτῶν δημευθέντα; Πρὸς δὲ τούτοις ἀναγραφέντας ἐν στήλαις, ὡς ὄντας ἀλητηρίου τῶν θεῶν, τοὺς οὐδενὸς αἰτίους τῶν γεγενημένων; Ἔτι δὲ τριακοσίου Ἀθηναίων μέλλοντας ἀδίκως ἀπολεῖσθαι, τὴν δὲ πόλιν ἐν κακοῖς οὔσαν τοῖς μεγίστοις, καὶ ὑποφίαν εἰς ἀλλήλους ἔχοντας· ἢ εἴπω Ἀθηναίους, ἅπερ ἤκουσα Εὐφίλιτου αὐτοῦ τοῦ ποιήσαντος; Ἔτι δὲ ἐπὶ τούτοις καὶ τόδε ἐνεθυμήθην, ὦ ἄνδρες, καὶ ἐλογιζόμενην πρὸς ἐμαυτόν τοὺς ἐξημαρτηκότας, καὶ τὸ ἔργον ἐργασαμένους, ὅτι οἱ μὲν αὐτῶν ἤδη τεθνήκεισαν ὑπὸ Τεύκρου μνησθέντες, οἱ δὲ φεύγοντες ὄχοντο, καὶ αὐτῶν θάνατος κατέγνωστο· τέτταρες δὲ ἦσαν ὑπόλοιποι, οἱ οὐκ ἐμνηύθησαν ὑπὸ Τεύκρου τῶν πεπονηκότων· Πάλαϊτιος, Χαιρέδημος, Διάκριτος, Λυσίστρατος· οὓς εἰκὸς ἦν ἀπάντων μάλιστα δοκεῖν εἶναι τούτων τῶν ἀνδρῶν, οὓς ἐμήνυσε Διοκλείδης, φίλους ὄντας, τῶν ἀπολωλότων ἤδη. Καὶ τοῖς μὲν οὐδέπω βέβαιος³ ἦν ἡ σωτηρία, τοῖς δὲ ἐμοῖς οἰκειοῖς φανερός ὄλεθρος, εἰμὴ τις ἐρεῖ Ἀθηναίους, τὰ γενόμενα. Ἐδόκει οὖν μοι κρεῖττον εἶναι τέτταρας ἀνδράς ἀποστερῆσαι τῆς πατρίδος δικαίως, οἱ νῦν ζῶσι καὶ κατεληλύθασιν καὶ ἔχουσι τὰ σφέτερα αὐτῶν, ἢ ἐκείνους ἀποθανόντας ἀδίκως περιιδεῖν.

§ 18. Εἰ οὖν τινι ὑμῶν, ὦ ἄνδρες, τῶν ἄλλων πολιτῶν γνώμη τοικύτῃ παρειστήκει πρότερον περὶ ἐμοῦ, ὡς ἄρα ἐγὼ ἐμήνυσσα κατὰ τῶν ἐταίρων τῶν ἐμαυτοῦ, ὅπως ἐκεῖνοι μὲν ἀπόλοιτο, ἐγὼ δὲ σωθεῖην (ἃ ἐλογοποιοῦν οἱ ἐχθροὶ περὶ ἐμοῦ, βουλόμενοι διαβάλλειν με) σιοποιήσατε ἐξ αὐτῶν τῶν γεγενημένων. Νῦν γὰρ ἐμέ μὲν λόγον διδόναι² τῶν ἐμοὶ πεπραγμένων μετὰ τῆς ἀληθείας, αὐτῶν παρόντων, οἱ περ ἡμαρτον καὶ ἐφυγον ταῦτα ποιήσαντες, ἴσασι δὲ ἄριστα, εἴτε ψεύδομαι, εἴτε ἀληθῆ λέγω. Ἐξεστὶ δὲ αὐτοῖς ἐλέγχειν με ἐν τῷ ἐμῷ λόγῳ· ἐγὼ δὲ ἐφίημι. Ὑμᾶς δὲ δεῖ μαθεῖν τὰ γενόμενα. Ἐμοὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες, τοῦδε τοῦ ἀ-

— 3. Βέβαιος.) Ἀντὶ Βεβαία Ἀττικῶς. § 18. 2. Διδόναι.) Ἐννοεῖται Δεῖ.
Τόμ. Ζ'.

γῶνος τοῦτ' ἔστι μέγιστον, σωθέντι μοι δοκεῖν κακὸν εἶναι· αἴτιον δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀπαντας μαθεῖν, ὅτι οὔτε μετὰ κακίας, οὔτε μετὰ ἀδικίας οὐδεμιᾶς τῶν γεγενημένων πέπρακται ὑπ' ἐμοῦ οὐδέν, ἀλλὰ διὰ συμφορὰν γεγενημένην, μάλιστα μὲν τῇ πολιτείᾳ τε καὶ ἡμῖν, εἶπον δὲ, ἃ ἤκουσα Εὐφιλῆτου· προνοία μὲν τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων, προνοία δὲ τῆς πόλεως ἀπάσης μετ' ἀρετῆς, ἀλλ' οὐ μὴν κακίας, ὡς ἐγὼ νομίζω. Εἰ οὖν οὕτως ἔχει ταῦτα, σώζεσθαι τε ἀξιῶ καὶ δοκεῖν ὑμῖν εἶναι μὴ κακός.

§ 19. Φέρε δὴ (χρὴ γάρ, ὦ ἄνδρες, ἀνθρωπίνως περὶ τῶν πραγμάτων ἐκλογίζεσθαι, ὥσπερ ἂν αὐτὸν ὄντα² ἐν τῇ συμφορᾷ) τί ἂν ὑμῶν ἕκαστος ἐποίησεν; Εἰ μὲν γάρ ἦν δυοῖν τὸ ἕτερον ἐλέσθαι, ἢ καλῶς ἀπολέσθαι, ἢ αἰσχροῦς σωθῆναι, ἔχοι ἂν τις εἰπεῖν, κακίαν εἶναι τὰ λεγόμενα. (καὶ τοι πολλοὶ ἂν καὶ τοῦτο εἶλοντο, τὸ ζῆν περὶ πλείονος ποιησάμενοι τοῦ καλῶς ἀποθανεῖν.) Οὔπου δὲ τούτων τὸ ἐναντιώτατον ἦν, σιωπῆσαντι μὲν, αὐτῷ τε αἰσχίστα ἀπολέσθαι, μὴδὲν ἀστέδῃσαντι, ἔτι δὲ τὸν πατέρα περιδεῖν ἀπολούμενον, καὶ τὸν κηδεστήν, καὶ τοὺς συγγενεῖς, καὶ ἀνέψιους τοσοῦτους, οὓς οὐδεὶς ἀπώλλυεν, ἢ ἐγὼ, μὴ εἰπὼν, ὡς ἕτεροι ἤμαρτον. Διοκλείδης μὲν γάρ ψευδάμενος ἔδῃσεν αὐτοὺς, σωτηρίᾳ δὲ αὐτῶν ἄλλη οὐδεμία ἦν, ἢ πυθέσθαι Ἀθηναίους πάντα τὰ πραχθέντα· φονεὺς οὖν αὐτῶν ἐγενόμην ἐγὼ, μὴ εἰπὼν ὑμῖν, ἃ ἤκουσα. Ἔτι δὲ τριακοσίους Ἀθηναίων ἀπώλλυον, καὶ ἡ πόλις ἐν κακοῖς τοῖς μεγίστοις ἐγίνετο. Ταῦτα μὲν οὖν,³ ἐμοῦ μὴ εἰπόντος· εἰπὼν δὲ τὰ ὄντα, αὐτός τε ἐσωζόμην, καὶ τὸν πατέρα ἔσωζον, καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς· καὶ τὴν πόλιν ἐκ φόβου καὶ κακῶν τῶν μεγίστων ἀπήλαττον. Φυγάδες δὲ δι' ἐμέ τέτταρες ἐγένοντο ἄνδρες, οἳ περ καὶ ἤμαρτον. Τῶν δ' ἄλλων οἱ λοιποὶ πρότερον ὑπὸ Τεύκρου ἐμηνύθησαν. Οὔτε δὴπου οἱ τεθνεώτες δι' ἐμέ μᾶλλον ἐτέθνασαν,⁴ οὔτε οἱ φεύγοντες μᾶλλον ἔφευγον. Ταῦτα δὲ πάντα σκοπῶν, εὕρισκον, ὦ ἄνδρες, τῶν παρόντων κακῶν ταῦτα ἐλάχιστα εἶναι, εἰπεῖν τὰ γενόμενα ὡς τάχιστα, καὶ ἐλέγξαι Διοκλείδην ψευδάμενον, καὶ τιμωρήσασθαι ἐκεῖνον, ὃς ἡμᾶς μὲν ἀπώλλυεν ἀδίκως, τὴν δὲ πόλιν ἐξηπάτα· ταῦτα δὲ ποιῶν, μέγιστος εὐεργέτης ἐδόκει εἶναι, καὶ χρήματα ἐλάμβανε διὰ ταῦτα.

§ 20. Εἶπον οὖν τῇ βουλῇ, ὅτι εἰδεῖν τοὺς ποιήσαντας, καὶ ἐξήλεγξα τὰ γενόμενα· ὅτι εἰσηγήσατο μὲν πεινόντων ἡμῶν ταύτην

§ 19. 2. Αὐτὸν ὄντα.) Ὑπακούεται, σάντι μὲν. Ὑπακούεται δὲ, Ἐγένετο· ἂν ἕκαστον ὑμῶν. — 3. Ταῦτα μὲν οὖν.) — 4. Ἐτέθνασαν.) Ἀντὶ Ἐτεθνήκεσαν. Ἐπανάληψις τοῦ Μὲν, τοῦ ἐν τῷ Σιωπή-

τὴν βουλὴν γενέσθαι Εὐφίλτος, ἀντίειπον δὲ ἐγώ. Καί τότε μὲν οὐ γένοιτο δι' ἐμέ· ὕστερον δ' ἐγὼ μὲν ἐν Κυνοσάργει, ἐπὶ πωλείῳ, ὃ μόνῃν, ἀναβάς ἔπεσον, καὶ τὴν κλεῖν συνεντρίβην, καὶ τὴν κεφαλὴν κατεάγην, φερόμενός τε ἐπὶ κλίνης ἀπεκομίσθην οἶκαδε· αἰσθόμενος δὲ Εὐφίλτος ὡς ἤκοιμι,² λέγει πρὸς αὐτούς,³ ὅτι πέπεισμαι ταῦτα⁴ συμποιεῖν, καὶ ὁμολόγηκα αὐτῷ μεθέξειν τοῦ ἔργου, καὶ περικόφειν τὸν Ἑρμῆν τὸν παρὰ τὸν Φορβάντιον. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν ἑξαπατῶν ἐκείνους· καὶ διὰ ταῦτα ὁ Ἑρμῆς, ὃν ὁράτε πάντες, ὃ παρὰ τὴν πατρῶαν⁵ οἰκίαν τὴν ἡμετέραν, ὃν Αἰγινής ἀνέθηκεν, οὐ περιεκόπη, μόνος τῶν Ἑρμῶν τῶν Ἀθήνησιν ὡς ἐμοῦ τούτου ποιήσαντος, ὡς ἔφη πρὸς αὐτούς Εὐφίλτος. Οἱ δ' αἰσθόμενοι θεινὰ ἐποιοῦν, ὅτι εἰδῆιν μὲν τὸ πρᾶγμα, πεποιηκώς δὲ οὐκ εἶην. Προσελθόντες δὲ μοι τῇ ὕστεραία Μέλιτος καὶ Εὐφίλτος ἔλεγον, ὅτι, γεγένηται, ὦ Ἀνδοκίδη, καὶ πέπρακται ἡμῖν ταῦτα, σὺ μὲν τοι εἰ μὲν ἀξιοῖς ἡσυχίαν ἔχειν καὶ σιωπᾶν, ἔξεις ἡμᾶς ἐπιτηδεύουσας, ὥσπερ καὶ πρότερον· εἰ δὲ μὴ, χαλεπώτεροί σοι ἐχθροὶ ἡμεῖς ἐσόμεθα, ἢ ἄλλοι τινὲς δι' ἡμᾶς φίλοι.⁶ Εἶπον αὐτοῖς, ὅτι νομίζοιμι μὲν διὰ τὸ πρᾶγμα Εὐφίλτην πονηρὸν εἶναι, ἐκείνοις δὲ οὐκ ἐμὲ θεινόν⁷ εἶναι. Ὅτι οἶδα, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὸ τὸ ἔργον πολλῷ,⁸ ὅτι πεποιήται. Ὡς οὖν ἦν ταῦτ' ἀληθῆ, τὸν τε παῖδα τὸν ἐμὸν παρέδωκα βασανίσαι, ὅτι ἔκαμνον καὶ οὐδ' ἀνίσταμην ἐκ τῆς κλίνης· καὶ τὰς θεραπεῖας ἔλαβον οἱ πρυτάνεις. Ὅθεν ὁρμώμενοι ταῦτ' ἐποιοῦν ἐκείνοι. Ἐξελέγχοντες δὲ τὸ πρᾶγμα ἢ, τε βουλὴ καὶ οἰζυηται, ἐπειδὴ ἦν, ἢ ἐγὼ ἔλεγον, καὶ ὁμολογεῖτο πανταχόθεν, τότε δὴ καλοῦσι τὸν Διοκλείδην· καὶ οὐ πολλῶν λόγων ἐδέησεν, ἀλλ' εὐθὺς ὁμολόγει ψεῦδεςθαι, καὶ ἐδεῖτο σώζεσθαι, φράσας τοὺς πείσαντας αὐτὸν λέγειν ταῦτα εἶναι δὲ Ἀλκιβιάδην τὸν Φηγούσιον, καὶ Ἀρίαν τὸν ἐξ Αἰγίνης. Καὶ οὗτοι μὲν δαΐσαντες ὥχοντο φεύγοντες· ὑμεῖς δὲ ἀκούσαντες ταῦτα, Διοκλείδην μὲν τῷ δικαστηρίῳ παραδόντες ἀπεκτείνετε· τοὺς δὲ δεδωμένους καὶ μέλλοντας ἀπολεῖσθαι ἐλύσατε, τοὺς ἐμούς συγγενεῖς, δι' ἐμέ, καὶ τοὺς φεύγοντας κατεδέξασθε. Αὐτοὶ δὲ

§ 20. 2. Ὡς ἤκοιμι.) Ἐν τίνι δηλ. καταστάσει ἤκοιμι. — 3. Πρὸς αὐτούς.) Τοὺς οἰκείους δηλαδὴ, ἢ πατριώτας. — 4. Ταῦτα.) Ὅσα δηλονότι συνεφώνησαν αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους, ὅσα διανοοῦντο. — 5. Ὁ παρὰ τὴν πατρῶαν.) Ἐννοεῖται, Κείμενος. — 6. Δι' ἡμᾶς φίλοι.) Ο' νοῦς· Χαλεπώτεροί σοι ἐχθροὶ ἐσόμεθα, ἢ ἄλλοι τινὲς δι' ἡμᾶς φίλοι καὶ γινόμενοι, δύναντο σε εὐεργετεῖν, καὶ ἐξαιρεθῆναι ἐκ τῶν κινδύνων. —

7. Οὐκ ἐμὲ θεινόν.) Ὡς εἰ ἔλεγεν. Οὐ τοῦτο ὑμῖν ἐστὶ θεινόν, φοβερὸν δηλονότι καὶ χαλεπόν, ὅτι ἐγὼ σύννοια ὑμῖν τὸ πρᾶγμα· κατὰ τὸ γράμμα· ἐκείνοις δὲ οὐκ ἐστὶ θεινόν ὅτι ἐγὼ οἶδα· τὸ γὰρ Ἑμὲ ἐτέθη κατ' αἰτιατικὴν διὰ τὸ εἰδέναι ἀπαρέμψατον, ὅπερ κατ' ἀνάγκην ἐπενεγκόν, ἐπελάθετο τρόπον τινὰ τὴν αἰτιατικὴν μεταβαλεῖν εἰς ὀνομαστικὴν. — 8. Πολλῷ.) Ἐννοεῖται· Ἐστὶ θεινότερον πρᾶγμά ἐστι.

λαβόντες τὰ ὅπλα ἀπήειτε, πολλῶν κακῶν καὶ κινδύνων ἀπαλλαγέντες.

§ 21. Ἐν οἷς ἐγώ, ὦ ἄνδρες, τῆς μὲν² τύχης, ἥ ἐχρησάμην δικαίως ἂν ὑπὸ πάντων ἐλεηθεῖν· τῶν δὲ γινομένων ἕνεκεν εἰκότως ἀνὴρ ἄριστος δοκεῖν εἶναι, ὅστις εἰσηγησάμενός μὲν Εὐφιλήτῳ πίστιν τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀπιστοτάτην,³ ἠναντιώθη καὶ ἀντεῖπεν· καὶ ἐλοιδώρησα ἐκείνῳ ὧν ἦν ἄξιος·⁴ ἀμαρτάνων δ' ἐκείνῳ, τὴν ἀμαρτίαν αὐτοῖς συνέκρυψα· καὶ μηνύσαντος κατ' αὐτῶν Τεύκρου, οἱ μὲν αὐτῶν ἀπέθανον, οἱ δ' ἔφυγον· πρὶν ἡμᾶς ὑπὸ Διοκλείδου δεθῆναι, καὶ μέλλειν ἀπολεισθῆναι. Τότε δὲ ἀπέγραψα τέτταρας ἄνδρας, Παναίτιον, Διάκριτον, Λυσίστρατον, Χαιρέδημον. Οὗτοι μὲν ἔφυγον δι' ἐμέ, ὁμολογῶ· ἐσώθη δέ γε ὁ πατήρ, ὁ κηδεστής, ἀνεψιοὶ τρεῖς, τῶν ἄλλων συγγενῶν ἑπτὰ, μέλλοντες ἀποθανεῖσθαι ἀδίκως· οἱ νῦν ὀρώσι τοῦ ἡλίου τὸ φῶς δι' ἐμέ, καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν. Ὁ δὲ τὴν πόλιν ὅλην συνταράξας, καὶ εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους καταστήσας, ἐξηλέγχθη· ὑμεῖς δὲ ἀπηλλάγητε μεγάλῳ φόβῳ, καὶ τῶν εἰς ἀλλήλους ὑποψιῶν. Καὶ ταῦτ' εἰ ἀληθὴ λέγω, ὦ ἄνδρες, ἀναμιμνήσκεσθε, καὶ οἱ ἰδόντες διδάσκετε τοὺς ἄλλους. Σὺ δέ μοι⁵ αὐτοὺς κάλει τοὺς λυθέντας δι' ἐμέ. Ἄριστα γὰρ ἂν εἰδότες τὰ γενόμενα λέγοιεν εἰς τούτους. Οὕτως δὲ ἔχει, ὦ ἄνδρες·⁶ μέχρι τούτου ἀναδῆσονται καὶ λέξουσιν ὑμῖν, ἕως ἂν ἀκροᾶσθε βούλησθε, ἔπειτα δ' ἐγὼ περὶ τῶν ἄλλων ἀπολογήσομαι.

§ 22. Περὶ μὲν οὖν τῶν τότε γινομένων ἀκηκόατε πάντα, καὶ ἀπολελόγηται μοι ἱκανῶς, ὥς γ' ἐμαυτὸν πείθω· εἰδὲ τις τι ὑμῶν ποθεῖ, ἢ νομίζει τι μὴ ἱκανῶς εἰρησθαι, ἢ παραλέλοιπά τι, ἀναστάς ὑπομνησάτω, καὶ ἀπολογήσομαι καὶ πρὸς τοῦτο. Περὶ δὲ τῶν νόμων ἤδη ὑμᾶς διδάξω. Κηφίσιος γὰρ οὕτως ἐνέδειξε μὲν με² κατὰ τὸν νόμον τὸν κείμενον, τὴν δὲ κατηγορίαν ποιεῖται κατὰ ψήφισμα πρότερον γενόμενον, ὃ εἶπεν Ἰσοτιμίδης, οὗ ἐμοί³ προσήκον οὐδέν. Ὁ μὲν γὰρ⁴ εἶπεν εἰργεσθαι τῶν ἱερῶν τοὺς ἀσε-

§ 21. 2. Τῆς μὲν.) Ἐνεκα δηλονότι τῆς τύχης· ὡς ἐκ τοῦ προσεχοῦς δῆλον.

— 3. Ἀπιστοτάτην.) Ὁρκος ἀπάντων ἀπιστοτάτος, ὃ μῆτε ὁ ἀκούων πιστεύει, μῆτε ὁ λέγων πίστιν παρέχει τοῖς πράγμασιν· ἀλλ' ἐοικότε ἐστὶ βιάζεσθαι τι καὶ τὸ ἀρκεῖσθαι τῷ ὅρκῳ τούτῳ πανουργία τις ἐστίν. — 4. ὧν ἦν ἄξιος.) Ταῦτα δηλαδὴ, ὧν ἦν ἄξιος. — 5. Σὺ δέ μοι.) Ὁ Γραμματεὺς δηλ. οὗτος δὲ ἦν ὁ τὰ δημόσια ἀναγινώσκων γράμματα. — 6. Οὕτως δὲ ἔχει, ὦ ἄν-

δρες.) Τὰ πράγματα δηλαδὴ τὸ παρ' ἡμῖν, ἢ ὑπόθεσις.

§ 22. 2. Ἐνέδειξε μὲν με.) Τὴν μὲν ἐνδείξιν δηλονότι ἐποίησάτο κατὰ τὸν κείμενον νόμον τὸν καλῶντα τῶν ἱερῶν τοὺς ἀσεβήσαντας, τὴν δὲ κατηγορίαν κατὰ ψήφισμα παλαιόν, καὶ ἄκυρον· ἐψηφίσαντο γὰρ τοῖς νόμοις χρῆσθαι τοῖς κείμενοις ἀπ' Εὐκλείδου ἄρχοντας. — 3. Οὗ ἐμοί.) Οὗ ψηφίσματος δηλ. πρὸ γὰρ Εὐκλείδου τὸ ψήφισμα. — 4.

ῥήσαντας καὶ ὁμολογήσαντας, ἐμοὶ δὲ τούτων οὐδέτερα πεποιήται· οὐδὲ ἡσέβηται, οὔτε ὠμολόγηται. Ὡς δὲ καὶ τοῦτο τὸ ψήφισμα λέλυται καὶ ἄκυρόν ἐστιν, ἐγὼ ὑμᾶς διδάξω. Καίτοι γε τιαύτην ἀπολογίαν περὶ αὐτοῦ ποιήσομαι· ὅπου⁵ μὴ πείθων μὲν ὑμᾶς, αὐτὸς ζημιώσομαι· πείσας δὲ, ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ἀπολειλογημένος ἔσομαι. Ἀλλὰ γὰρ τάληθῃ εἰρήσεται.

§ 23. Ἐπεὶ γάρ αἱ νῆες διεφθάρησαν,² καὶ ἡ πολιορκία ἐγένετο, ἐβουλεύσασθε περὶ ὁμονοίας, καὶ ἔδοξεν ὑμῖν τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους ποιῆσαι, καὶ εἶπε τὴν γνώμην Πατροκλείδης. Οἱ δὲ ἄτιμοι τίνες ἦσαν, καὶ τίνα τρόπον ἕκαστοι, ἐγὼ ὑμᾶς διδάξω. Οἱ μὲν ἀργύριον ὀφείλοντες τῷ δημοσίῳ, ὅποσοι εὐθύνας ὀφείλον, ἀρέξαντες ἀρχάς, ἢ ἐξούλας, ἢ γραφάς, ἢ ἐπιβολάς ὧφλον, ἢ ὠνάς πριάμενοι ἐκ τοῦ δημοσίου, μὴ κατέβαλον τὰ χρήματα, ἢ ἐγγύας ἐγγυήσαντο πρὸς τὸ δημόσιον, τούτοις ἡ μὲν ἔκτισις ἦν ἐπὶ τῆς ἐνάτης πρυτανείας· εἰ δὲ μὴ, διπλάσιον ὀφείλειν, καὶ τὰ κτήματα αὐτῶν πεπραῖσθαι. Εἰς μὲν τρόπος οὗτος ἀτιμίας ἦν· ἕτερος δὲ, ὣν τὰ μὲν σώματα ἄτιμα ἦν, τὴν δ' οὐσίαν ἔσχον καὶ ἐκέκτηντο· οὗτοι δ' ἂν ἦσαν ὅποσοι κλοπῆς ἢ δάρων ὀφλοῖεν³ τούτους ἔδει καὶ αὐτοὺς, καὶ τοὺς ἐκ τούτων, ἀτίμους εἶναι, καὶ ὅποσοι λίποιν τὴν τάξιν, ἢ ἀστρατείας, ἢ δειλίας, ἢ ναυμαχίας ὀφλοῖεν, ἢ τὴν ἀσπίδα ἀποβάλοιν· ἢ τρεῖς ψευδομαρτυριῶν, ἢ τρεῖς ψευδοκλητίας ὀφλοῖεν, ἢ τοὺς γονέας κακῶς ποιοῖεν. Οὗτοι πάντες ἄτιμοι ἦσαν τὰ σώματα, τὰ δὲ χρήματα εἶχον. Ἄλλοι αὖ κατὰ προσταξίς,⁴ οἵτινες οὐ παντάπασι ἄτιμοι ἦσαν, ἀλλὰ μέρος τι αὐτῶν, οἷον οἱ στρατιῶται, οἷς, ὅτι ἐπέμειναν ἐπὶ τῶν Τυράννων ἐν τῇ πόλει τὰ μὲν ἄλλα ἦν, ἅπερ τοῖς ἄλλοις πολίταις, εἶπεῖν δ' ἐν τῇ δῆμῳ οὐκ ἐξῆν αὐτοῖς, οὐδὲ βουλευσαί. Τούτων ἦσαν οὗτοι ἔντιμοι. Αὕτη γὰρ ἦν τούτοις προσταξίς· ἑτέροις οὐκ ἦν⁵ γράψασθαι, τοῖς δὲ ἐνδείξαι τοῖς δὲ, μὴ ἀναπλεῦσαι εἰς Ἑλλησποντον, ἄλλοις δ' εἰς Ἰωνίαν. Τοῖς δ' εἰς τὴν ἀγορὰν μὴ εἰσιέναι προσταξίς ἦν. Ταῦτ' οὖν ἐψηφίσασθαι ἐξαλείφαι πάντα τὰ ψηφίσματα, καὶ αὐτά, καὶ εἶπου τι ἀντίγραφον ἦν, καὶ πίστιν ἀλλήλοις περὶ ὁμονοίας δοῦναι ἐν ἀκροπόλει. Καὶ μοι ἀνάγνωθι τὸ ψήφισμα τὸ Πατροκλείδου, καθ' ὃ ταῦτα ἐγένετο. Ψήφισμα.

» Πατροκλείδης εἶπεν· Ἐπειδὴ ἐψηφίσαντο Ἀθηναῖοι τὴν ἄδειαν » περὶ τῶν ὀφειλόντων, ὥστε λέγειν ἐξεῖναι, καὶ ἐπιψηφίζειν, ψη-

Ο' μὲν γάρ.) Νόμος. — 5. Ὅπου.) Ο'πόσοι . . . ὀφλοῖεν.) Κατ' ἑλλειψιν τῷ ἄν. — 4. Κατὰ προσταξίς.)

Εν ταύτῃ δηλονότι τῇ ἀπολογίᾳ. Ἦσαν ἄτιμοι δηλ. — 5. Ἐτέροις οὐκ ἔδει.) Οὐκ ἐξῆν δηλαδὴ. —

§ 23. 2. Διεφθάρησαν.) Περὶ τῆς ἐν Διῶς ποταμοῖς ἀτυχίας λέγει. — 3.

» φίσασθαι τὸν δῆμον ταῦτα, ἅπερ ὅτε ἦν τὰ Μηδικὰ, καὶ συνή-
 » νεγκεν Ἀθηναίοις ἐπὶ τὸ ἄμεινον. Περί δὲ τῶν ἐπιγεγραμμένων
 » εἰς τοὺς πράκτορας, ἢ τοὺς ταμίαις τῆς θεοῦ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν,
 » ἢ τὸν βασιλέα, ἢ εἰτις μὴ ἐξεγράφη μέχρι τῆς ἐξεληθούσης βου-
 » λῆς, ἐφ' ἧς Καλλίας ἤρχεν, ὅσοι ἄτιμοι ἦσαν, ἢ ὀφείλοντες
 » καὶ ὅσων εὐθύναι τινές εἰσι κατεγνωσμένοι ἐν τοῖς λογιστηρίοις
 » ὑπὸ τῶν εὐθύνων,⁶ ἢ τῶν παρέδρων ἢ μήπω εἰσηγμένοι εἰς τὸ
 » δικαστήριον γραφαί. Τινές εἰσι περὶ τῶν εὐθύνων, ἢ προστάξεις,
 » ἢ ἐγγῶναι τινές εἰσι κατεγνωσμένοι, εἰς τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον
 » καὶ ὅσα ὀνόματα τῶν τετρακοσίων τινὸς ἐγγέγραπται, ἢ ἄλλο
 » τι περὶ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πραχθέντων ἔστι που γεγραμμένον,
 » πλὴν ὅποσα ἐν στήλαις γέγραπται τῶν μὴ ἐνθάδε μεινάντων,
 » ἢ ἐξ Ἀρείου πάγου, ἢ τῶν ἐφετῶν,⁷ ἢ ἐκ πρυτανείου, ἢ Δελφι-
 » νίου ἐδικάσθη, ἢ ὑπὸ τῶν βασιλέων, ἢ ἐπὶ φόνῳ τίς ἐστι
 » φυγή, ἢ θάνατος κατεγνώσθη, ἢ σφαγεῦσιν, ἢ τυράννοις· τάτε
 » ἄλλα πάντα ἐξαλειψαὶ τοὺς πράκτορας καὶ τὴν βουλήν, καὶ τὰ
 » εἰρημένα πανταχόθεν, ὅπου τί ἐστὶν ἐν τῇ δημοσίᾳ, καὶ εἰ ἀν-
 » τίγραφόν που ἐστὶ, παρέχειν τοὺς θεσμοθέτας καὶ τὰς ἄλλας
 » ἀρχάς. Ποιεῖν δὲ ταῦτα τριῶν ἡμερῶν, ἐπειδὴν δόξη τῷ δήμῳ.
 » ἃ δ' εἴρηται ἐξαλειψαὶ, μὴ κεκτῆσθαι ἰδίᾳ μηδενὶ ἐξεῖναι· μηδὲ
 » μνησικακῆσαι μηδέποτε. Εἰ δὲ μὴ ἔνοχον εἶναι τὸν παραβαί-
 » νοντα ταῦτα ἐν τοῖς αὐτοῖς, ἐν οἷς περ οἱ ἐξ Ἀρείου πάγου φεύ-
 » γοντές· ὅπως ἂν ὡς πιστότατα ἔχοι Ἀθηναίοις, καὶ νῦν καὶ εἰς τὸν
 » λοιπὸν χρόνον. » Κατὰ μὲν τὸ ψήφισμα τοῦτ' ἐπὶ τοὺς ἀτίμους ἐπι-
 » τίμους ἐποίησατε, τοὺς δὲ φεύγοντας, οὔτε Πατροκλείδης εἶπε
 » κατιέναι, οὐδ' ὑμεῖς ἐψηφίσασθε.

§ 24. Ἐπεὶ δὲ σπονδαὶ πρὸς Λακεδαιμονίους ἐγένοντο, καὶ
 τὰ τεῖχη καθεῖλετε, καὶ τοὺς φεύγοντας κατεδέξασθαι, κατέστη-
 σαν οἱ τριάκοντα, καὶ μετὰ ταῦτα Φυλὴ τε κατελείφθη,² Μουνυ-
 χίαν τε κατέλαβον³ ἐγένοντο ὑμῖν, ὧν ἐγὼ⁴ οὐδὲν δέομαι μεμνή-
 σθαι, οὐδ' ἀναμιμνήσκειν ὑμᾶς τῶν γεγεννημένων κακῶν. Ἐπεὶ δὲ
 ἐπανήλθετε ἐκ Πειραιέως, γενόμενον ἐφ' ὑμῖν τιμωρεῖσθαι, ἐγνω-
 τε ἅν τὰ γεγεννημένα, καὶ περὶ πλείονος ἐποίησασθε σώζειν τὴν
 πόλιν, ἢ τὰς ἰδίας τιμωρίας⁵ καὶ ἔδοξε μὴ μνησικακεῖν ἀλλή-

6. Ὑπὸ τῶν εὐθύνων.) Εὐθύνου ἦσαν ἐν
 Ἀθήναις, ὡς ἡμεῖς λογιστὰς λέγομεν
 νόμοι. δώδεκα δὲ ἦσαν· παρὰ Βαρίνου.
 — 7. Ἐφετῶν.) Ἐρέται ἦσαν ἐν Ἀθή-
 ναις ὀδορῆκοντα, ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γε-
 γονότες, καὶ ἄριστα βεβαιώκεναι, ὑπόλη-
 ψιν ἔχοντες, οἱ καὶ τὰς φονικὰς ἐκρινον.

οὕτω δὲ ἐκλήθησαν, ὅτι ἐπὶ αἵματι
 δικάζουσι. Βαρίνος.

§ 24. 2. Φυλὴ τε κατελείφθη.) Ὑπὸ
 τῶν περὶ τὸν Θρασίβουλον. — 3. Κα-
 τέλαβον.) Οἱ περὶ τὸν Θρασίβουλον. Ὁρα
 Ξενοφ. Ἑλλ. Β'. κεφ. — 4. Ὑμῖν, ὧν
 ἐγὼ.) Ἐκεῖνα δηλ. ὧν ἐγὼ. — 5. Ἡ
 τὰς ἰδίας τιμωρίας.) Τὰς καθ' ἑκάστου

λοις τῶν γεγεννημένων.⁶ Δόξαντα δὲ ὑμῖν ταῦτα, εἰλεσθε ἄνδρας εἰκοσι' τούτους δὲ ἐπιμελίσθαι τῆς πόλεως, ἕως ἂν οἱ νόμοι τεθεῖεν· τῶς δὲ χρῆσθαι τοῖς Σόλωνος νόμοις, καὶ τοῖς Δράκοντος Θεσμοῖς. Ἐπειδὴ δὲ βουλήν τε ἀπεκληρώσατε, νομοθέτας εἰλεσθε, εὗρισκον⁷ τῶν νόμων τῶν τε Σόλωνος καὶ τοῦ Δράκοντος πολλοὺς ὄντας, οἷς πολλοὶ τῶν πολιτῶν ἔνοχοι ἦσαν, τῶν πρότερον ἕνεκα γενομένων, ἐκκλησίαν ποιήσαντες· ἐβουλεύσασθε περὶ αὐτῶν, καὶ ἐψηφίσασθε, δοκιμάσαντες πάντας τοὺς νόμους, εἴτ' ἀναγράψαι ἐν τῇ στοᾷ τούτους τῶν νόμων, οἱ ἂν δοκιμασθῶσι. Καί μοι ἀνάγνωθι τὸ ψήφισμα. **Ψήφισμα.** «Ἐδοξε τῇ δῆμῳ· Τισαμενδὲς εἶπε πολιτεῦσθαι Ἀθηναίους κατὰ τὰ πάτρια, νόμοις δὲ χρῆσθαι τοῖς Σόλωνος, καὶ μέτροις καὶ σταθμοῖς· χρῆσθαι δὲ καὶ τοῖς Δράκοντος Θεσμοῖς, οἷσπερ ἐχράμεθα ἐν τῇ πρόσθεν χρόνῳ. Ὅπόσων⁸ δ' ἂν προσδέοι, οἱ δὲ ἡρημένοι νομοθέται ὑπὸ τῆς βουλῆς ἀναγραφόντων⁹ ἐν σανίσι, καὶ ἐκτιθέντων πρὸς τοὺς ἐπωνύμους,¹⁰ σκοπεῖν τῇ βουλομένῃ· καὶ παραδιδόντων ταῖς ἀρχαῖς ἐν τῇ μηνί. Τοὺς δὲ παραδιδομένους δοκιμασάτω πρότερον ἢ βουλή, καὶ οἱ νομοθέται οἱ πεντακόσιοι, οὓς οἱ δημόται εἶλοντο, ἐπειδὴ ὁμωμόκασιν. Ἐξεῖνχι δὲ καὶ ἰδιώτῃ τῇ βουλομένῃ, εἰσιόντι εἰς τὴν βουλήν βουλεύειν ὅτι ἂν ἀγαθὸν ἔχη περὶ τῶν νόμων. Ἐπειδ' ἂν τεθῶσιν οἱ νόμοι, ἐπιμελίσθω ἡ βουλή ἢ ἐξ Ἀρείου πάγου τῶν νόμων, ὅπως ἂν αἱ ἀρχαὶ τοῖς κειμένοις νόμοις χρῶνται. Τοὺς δὲ κυρουμένους τῶν νόμων ἀναγράφειν εἰς τὸν τοῖχον,¹¹ ἵνα περ πρότερον ἀνεγράφησαν, σκοπεῖν τῇ βουλομένῃ.»

§ 25. Ἐδοκιμάσθησαν μὲν οὖν οἱ νόμοι, ὧ ἄνδρες, κατὰ τὸ ψήφισμα τοῦτί. Τοὺς δὲ κυρωθέντας ἀνέγραψαν εἰς τὴν στοάν. Ἐπεὶ δὲ ἀνεγράφησαν, ἐθέμεθα νόμον, ὧ πάντες χρῆσθε,² μὴδὲ περὶ ενός.³ Ἀρὰ γε ἐστὶ τοῦτο, ὅτι περιέλειπτο, περὶ οὗτου οἶον

δηλαδὴ καὶ ἰδίᾳ τιμωρίας ἐπεξείναι.

— 6. Τῶν γεγεννημένων.) Ἐνεκα. —

7. Εὗρισκον.) Οἱ ἡρημένοι δηλαδὴ. —

8. Ὅπόσων.) Νόμων δηλαδὴ, καὶ Θεσμών. —

9. Ἀναγραφόντων.) Ἀντὶ

ἀναγραφέτωσαν, καὶ ἐκτιθέτωσαν· ἐστὶ δὲ Ἀττικὸν κατ' ἑλλειψιν τοῦ ἔστωσαν· οἶον· ἀναγραφόντων ἔστωσαν· ἡ δὲ μεταχὴ κατὰ γενικὴν διαιρετικῶς. —

10. Πρὸς τοὺς ἐπωνύμους.) Ἐπώνυμοι· ἀπ' ὧν αἱ δέκα φυλαὶ προσηγορεύθησαν· οἶον.

Ἐραχθεὺς, Αἰγεὺς, Πανδίων, Λαῶς, Ἀλμὰς, Οἰνεὺς, Κίκρωψ, Ἰπποθῶν, Αἶας, Ἀντίοχος· παρὰ γοῦν τὰς εἰκόνας τούτων τῶν ἐπωνύμων εἰσρηγόντο τοὺς νό-

μους, πρὶν ἢ γενεῖσθαι κυρίους, ἐν ἐν-

τυγχάνοντες αὐτοῖς οἱ βουλούμενοι κατηγορεῖν. Βαρίνος. —

11. Εἰς τὸν τοῖχον.) Τὸν τῆς στοᾶς δηλ. ἐκεῖ γὰρ ἔγραφον τοὺς νόμους, ἐν ᾗ τῇ βουλομένῃ σκοπεῖν αὐτούς.

§ 25. 2. Χρῆσθαι.) Ἔστι δὲ ὁ νόμος οὗτος, Ἀγράφῳ νόμῳ μὴ χρῆσθαι. —

3. Μὴδὲ περὶ ενός.) Ἔστιν ὁ νόμος οὗτος Ἀγράφῳ νόμῳ μὴ χρῆσθαι. Ἀρὰ γε ἐστὶ τι τούτων, ὅτι περιέλειπτο ἐν τοῖς νόμοις περὶ οὗτου οἶον τε εἴη τινὲς ὧν, ἢ ἀρχὴν εἰσάγειν, ἢ πράξει ἄλλο τι, ἢ κατὰ τοὺς ἀνω γεγραμμένους· τοῦτ' ἐστὶ πάντα τὰ ἀνεγκατὰ περιεχόντων τῶν

τε ἡ ἀρχὴν εἰσάγειν, ἢ ὑμῶν πράξει τινί, ἀλλ' ἢ κατὰ τοὺς ἄνω γε-
γραμμένους νόμους. Ὅπου οὖν ἀγράφῳ νόμῳ οὐκ ἔξεστι χρῆσασθαι,
ἢ που ἂν ἀγράφῳ γε ψηφίσματι παντάπασιν οὐ δεῖ γε χρῆσασθαι.
Ἐπειδὴ τοίνυν ἐρωτῶμεν, ὅτι πολλοῖς τῶν πολιτῶν εἶεν συμφοραὶ,
τοῖς μὲν κατὰ νόμους, τοῖς δὲ, κατὰ ψηφίσματα τὰ πρότερον γε-
νόμενα, τουτουσί τοὺς νόμους ἐθέμεθα, αὐτῶν ἕνεκα τῶν νυνὶ ποιου-
μένων,⁴ ἵνα τούτων μηδὲν γένηται, μηδὲ ἔξῃ συκοφαντεῖν μηδεὶν.
Καὶ μοι ἀνάγνωθι τοὺς νόμους. Νόμος. » Ἀγράφῳ δὲ νόμῳ τὰς ἀρ-
» χὰς μὴ χρῆσθαι, μηδὲ περὶ ενός.⁵ Ψήφισμα δὲ μηδὲν μήτε βουλῆς,
» μήτε δήμου, νόμου κυριώτερον εἶναι μηδὲ ἐπ' ἀνδρὶ⁶ νόμον ἐξεῖ-
» ναι θεῖναι, ἐὰν μὴ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσιν Ἀθηναίοις· ἐὰν μὴ ἑξα-
» κισχιλίοις δόξῃ, κρύβδην ψηφίζομένοις. » Τί οὖν ἦν ἐπίλοιπον;
οὐτοσί δὲ νόμος· καὶ μοι ἀνάγνωθι τοῦτον. Νόμος. » Τὰς δὲ δι-
» κας καὶ τὰς διαίτας κυρίας εἶναι ὅπως ἐν δημοκρατουμένῃ
» πόλει ἐγένοντο· τοῖς δὲ νόμοις χρῆσθαι ἀπ' Εὐκλείδου ἀρχοντος. »
Τὰς δὲ δίκας, ὦ ἄνδρες, καὶ τὰς διαίτας ἐποιήσατε κυρίας εἶναι,
ὅπως ἐν δημοκρατουμένῃ πόλει ἐγένοντο, ὅπως μήτε χρεῶν ἀπο-
κοπαὶ εἶεν, μήτε δίκαι ἀνάδικοι⁷ γίγνοιτο, ἀλλὰ τῶν ἰδίων συμ-
βολαίων αἱ πράξεις εἶεν· τῶν δημοσίων ὅποσος αἱ γραφαὶ εἰσιν
ἢ φάσεις, ἢ ἐνδείξεις, ἢ ἀπαγωγαί, τούτων ἕνεκα τοῖς νόμοις
ἐψηφίσασθαι χρῆσθαι ἐπ' Εὐκλείδου ἀρχοντος. Ὅπότ' οὖν ἔδοξεν
ὑμῖν δοκιμάσαι μὲν τοὺς νόμους, δοκιμάσαντας δὲ ἐγγράφαι
ἀγράφῳ δὲ νόμῳ τὰς ἀρχὰς μὴ χρῆσθαι μηδὲ περὶ ενός· ψήφι-
σμα δὲ μήτε βουλῆς, μήτε δήμου, κυριώτερον εἶναι μηδ' ἐπ' ἀν-
δρὶ νόμον τιθέναι, ἐὰν μὴ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσιν Ἀθηναίοις· τοῖς
δὲ νόμοις τοῖς κειμένοις χρῆσθ' ἀπ' Εὐκλείδου ἀρχοντος· ἐνταῦθα οἱ
ἔστιν ὅ,τι ὑπολείπεται, ἢ μείζον ἢ ἥλαττον τῶν γιγνομένων πρό-
τερον ψηφισμάτων, πρὶν Εὐκλείδην ἀρξαι, ὅπως κύριον ἔσται;
Οὐκ οἶμαι ἔγωγε, ἄνδρες. Σκοπεῖτε δὲ καὶ αὐτοί.

§ 26. Φέρε δὴ τοίνυν, οἱ ὄρκοι ὑμῖν πῶς ἔχουσιν; ὁ μὲν κοι-
νὸς τῇ πόλει ἀπάσῃ, ὃν ὁμωμόκατε πάντες μετὰ τὰς διαλλα-
γὰς. Ὅρκος. » Καὶ σὺ μνησικακήσω τῶν πολιτῶν οὐδενί,
» πλὴν τῶν τριάκοντα, καὶ τῶν ἑνδεκα² οὐδὲ τούτων, ὅς³ ἂν ἐ-

ἀναγεγραμμένον νόμον, οὐ δεῖ χρῆσθαι ἀγράφῳ νόμῳ. — 4. Τῶν νυνὶ ποιου-
μένων.) Ὑπὸ τῶν κατηγορῶν τῶν ἐμῶν.
— 5. Μηδὲ περὶ ενός.) Ἀντὶ περὶ
μηδεὶός· Ἀττικὸν γὰρ τὸ Μηδεὶς Μηδὲ
εἰς λέγειν· ὅθεν καὶ τὸ Μηδὲν, ἐν μηδὲ
ἐν λέγουσι. — 6. Ἐπ' ἀνδρὶ.) Ἐπὶ δηλο-
νότῃ. — 7. Δίκαι ἀνάδικοι.) Αἱ ἡδη
κακρυμένοι μὲν, ἀλλ' ἀκυρωθεῖσαι, πάλιν
ἀνακρίνονται· ἦτοι τῶν μαρτύρων ἁλόν-

των ψευδὸς μαρτυριῶν, ἢ δι' ἄλλαν τινὰ
αἰτίαν ποιετικήν· ὡς παρὰ Βακρίων.

§ 26. 2. Καὶ τῶν ἑνδεκα.) Οἱ ἐν
ἅττει Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἐκ Πειραιῶς μετὰ
Θρακυβοῦλου διηλλάγησαν, ἐρ' ὅ,τι εἰ-
ρήνην ἔχειν πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἀπιέναι
ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἐκάστους, πλὴν τῶν τριά-
κοντα καὶ τῶν ἑνδεκα, καὶ τῶν ἐν τῇ
Πειραιεὶ ἀρξάντων δίκαι. Ξενοφ. Ἑλλην.
βιβλ. Β. κεφ. δ'. 38. — 3. Οὐδὲ τούτων ὅς.)

» θέλει εὐθύνας διδόναι τῆς ἀρχῆς, ἥς ἤρξεν. » Ὅπου τοίνυν αὐτοῖς τοῖς τριάκοντα ὄμνυτε μὴ μνησικακήσιν, τοῖς μεγίστων κακῶν αἰτίοις, εἰ διδοῖεν εὐθύνας, ἥκου σχολῇ γε⁴ τῶν ἄλλων πολιτῶν τιμὴ ἔξιοῦτε μνησικακεῖν. Ἡ δὲ βουλὴ αὐτὴ ἢ αἰεὶ βουλευούσα, τί ὄμνυσι; «Καὶ οὐδέξομαι ἔνδειξιν, οὐδὲ ἀπαγωγὴν ἐνεκα τῶν πρότερον γεγενημένων, πλὴν τῶν φευγόντων. » Ὑμεῖς δ' αὖ, ὦ Ἀθηναῖοι, τί ὁμόσαντες δικάζετε; «Καὶ οὐ μνησικακήσω, οὐδ' ἄλλω πείσομαι· ψηφισῶμαι δὲ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους. » Ἀ' χρή σκοπεῖν, εἰ δοκῶ ὀρθῶς ὑμῖν λέγειν, ὡς ὑπὲρ ὑμῶν λέγω⁵ καὶ τῶν νόμων. Σκέψασθε τοίνυν, ὦ ἄνδρες, [καὶ τοὺς νόμους] καὶ τοὺς κατηγοροὺς, τί αὐτοῖς ὑπαρχόντων⁶ ἐτέρων κατηγοροῦσι.

§ 27. Κηφίσιος μὲν οὕτως, πριάμενος ὦν ἡν ἐκ τοῦ δημοσίου, καὶ ἐκ ταύτης ἐπικαρπίας τῶν ἐν τῇ γῇ² γεωργούντων ἐννεμήκοντα μυᾶς ἐκλέξας, οὐ κατέβαλε τῇ πόλει, καὶ ἔφυγεν. Εἰ γὰρ ἦλθεν, ἐδέδετ' ἂν ἐν τῷ ξύλῳ· ὁ γὰρ νόμος οὕτως εἶχε, «Κυρίαν εἶναι τὴν βουλὴν, ὃς ἂν πριάμενος³ τέλος μὴ καταβάλη, δεῖν «εἰς τὸ ξύλον. » Οὗτος τοίνυν, ὅτι τοῖς νόμοις ἐπεψηφίσασθε ἀπ' Εὐκλείδου ἄρχοντος χρῆσθαι, ἀξιοί, ἃ ἔχει ὑμῶν ἐκλέξας, μὴ ἀποδοῦναι· καὶ νῦν γεγένηται ἀντὶ μὲν φυγάδος πολίτης, ἀντὶ δὲ ἀτίμου, συκοφάντης, ὅτι τοῖς νόμοις τοῖς νῦν κειμένοις χρῆσθε. Μέλιτος δ' αὖ οὕτως ἀπήγαγεν ἐπὶ τῶν τριάκοντα Λέοντα, ὡς ὑμεῖς ἅπαντες ἴστε, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖνος ἀκριτος. Καὶ οὗτος ὁ νόμος καὶ πρότερον ἦν ὡς καλῶς ἔχων καὶ νῦν ἐστὶ καὶ χρῆσθε αὐτῇ, «Τὸν βουλευσάντα ἐν τῷ αὐτῷ⁴ ἐνέχεσθαι, καὶ τὸν τῇ «χειρὶ ἐργασάμενον. » Μέλιτον τοίνυν τοῖς παισὶ τοῖς τοῦ Λέοντος οὐκ ἔστι φόνου δίκαιον, ὅτι τοῖς νόμοις δεῖ χρῆσθαι ἀπ' Εὐκλείδου ἄρχοντος. Ἐπεὶ ὡς γε οὐκ ἀπήγαγεν, οὐδ' αὐτὸς ἀντιλέγει· Ἐπιχάρης δ' οὗτος, ὁ πάντων πονηρότατος, καὶ βουλόμενος εἶναι τοιοῦτος, ὁ μνησικακῶν αὐτὸς αὐτῷ. Οὗτος γὰρ ἐδούλευεν ἐπὶ τῶν τριάκοντα· ὁ δὲ νόμος τί κελεύει, ὃς ἐν τῇ στήλῃ ἐμπροσθέν ἐστὶ τοῦ βουλευτηρίου; «Ὅς ἂν ἄρξῃ ἐν τῇ πόλει, «τῆς δημοκρατίας καταλυθείσης, νηποινὶ τεθνᾶναι· καὶ τὸν ἀποκτείναντα ὅσιον εἶναι, καὶ τὰ χρήματα ἔχειν τοῦ ἀποθνήσκοντος. » Ἀλλό τε οὖν, ὦ Ἐπιχάρης, ἢ νῦν ὁ ἀποκτείνας σε καθαρὸς τάς

Οὐδὲ τούτων ἐκεῖνον μνησικακήσω, ὃς ἂν θέλοι. — 4. Σχολῇ γε.) Ἀντὶ τοῦ Οὐδαμῶς — 5. Ὡς ὑπὲρ ἡμῶν λέγω.) Ἐν ταῦθα δοκεῖ ἑλλείπειν τὸ Λέγων, ἢ φάσκων· ἐν ᾧ εἰ ὀρθῶς δοκεῖ ὑμῖν λέγειν, φάσκων ὡς ὑπὲρ ὑμῶν. — 6. Τί αὐτοῖς ὑπαρχόντων.) Ἐγκλημάτων δηλ. ὅπερ

ἐστὶ, τί κατηγοροῦσιν ἐτέρων, αὐτοὺς ὄντας ὑπεύθυνους καὶ ἔνοχους ἐγκλημάτων.

§ 27. 2. Τῶν ἐν τῇ γῇ.) Τὸ ἐν τῇ γῇ περιττῶς κεῖται· ἤτοι κατ' ἐπίτασιν ἢ ἄλλως. — 3. Ὅς ἂν πριάμενος.) Ἀνάλυσιν ἀπαρεμφατικῆς ἀντὶ τὸν πριάμενον. — 4. Ἐν τῷ αὐτῷ.) Ἐγκλημάτων

χειρας· ἔσται κατὰ γὰρ τὸν Σόλωνος νόμον· καὶ ἀνάγνωθι τὸν νόμον τὸν ἐκ τῆς στήλης. Νόμος. «Ἐδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, Αἰαντὶς ἐπρυτάνευε, Κλεογένης ἐγραμμάτευε, Βοηθὸς ἐπεστάτει. Τὰ δὲ Δημόφαντος συνέγραψεν.» (ἄρχει⁵ χρόνος τοῦ δε τοῦ ψηφίσματος, ἡ βουλή, οἱ πεντακόσιοι, λαχόντες τῷ κύμῳ, ὅτε Κλεογένης πρῶτος ἐγραμμάτευεν.) «Ἐάν τις δημοκρατίαν καταλύῃ τὴν Ἀθηνησιν, ἢ ἀρχὴν τινα ἄρχῃ, καταλελυμένης τῆς δημοκρατίας, πολέμιος ἔσται Ἀθηναίων, καὶ νηποινί⁶ τεθνήσκει καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ δημόσια ἔστω καὶ τῆς Θεοῦ τὸ ἐπιδέκατον. Ὁ δὲ ἀποκτείνας τὸν ταῦτα ποιήσαντα καὶ ὁ συμδουλεύσας, ὅσιος ἔστω καὶ εὐαγής. Ὀμόσαι δὲ Ἀθηναῖοις ἅπαντας καθ' ἱερῶν τελείων, κατὰ φυλάς καὶ κατὰ δήμους, ἀποκτείνειν τὸν ταῦτα ποιήσαντα. Ὁ δὲ ὅρκος ἔστω ὁδε· Κτενῶ τῇ ἑμαυτοῦ χειρὶ, ἂν δυνατὸς ᾖ, ὃς ἂν καταλύσῃ τὴν δημοκρατίαν τὴν Ἀθηνησιν. Καὶ ἐάν τις ἄρξῃ τινὰ ἀρχὴν, καταλελυμένης τῆς δημοκρατίας, τὸ λοιπὸν,⁶ καὶ ἐάν τις τυραννεῖν ἐπαναστῇ, ἢ τὸν τύραννον συγκαταστήσῃ, καὶ ἐάν τις ἄλλος ἀποκτείνῃ, ὅσιον αὐτὸν νομιῶ εἶναι καὶ πρὸς Θεῶν καὶ δαιμόνων, ὡς πολέμιον κτείναντα τῶν Ἀθηναίων· καὶ τὰ κτήματα τοῦ ἀποθανόντος πάντα ἀποδόμενος, ἀποδώσω τὰ ἡμίσεια τῷ ἀποκτείναντι, καὶ λόγῳ, καὶ ψήφῳ, καὶ οὐκ ἀποστερήσω οὐδέν. Ἐάν τις κτείνῃ τινὰ τούτων ἀποθάνῃ, ἢ ἐπιχειρῶν, εὖ ποιήσω αὐτόν τε καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐκείνου, καθάπερ Ἀρμόδιόν τε καὶ Ἀριστογείτονα,⁷ καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν. Ὅποσοι δὲ ὅρκοι ὁμώμονται Ἀθηνησιν, ἢ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἢ ἄλλοθι που, ἐναντίοι τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, λύω καὶ ἀφίημι.» Ταῦτα δὲ ὁμόσατε Ἀθηναῖοι πάντες καθ' ἱερῶν τελείων, τὸν νόμιμον ὅρκον, πρὸ Διονυσίων⁸ καὶ ἐπέυχεσθαι, εὐορκοῦντι μὲν εἶναι πολλὰ καὶ ἀγαθὰ· ἐπιορκοῦντι δὲ, ἐξώλῃ αὐτῶν⁹ εἶναι καὶ γένος.

§ 28. Πρότερον, ᾧ συκοφάντα, καὶ ἐπίτριπτον κίναδος, κύριος ὁ νόμος ὃς ἔστιν, ἢ οὐ κύριος; Διὰ τοῦτο δ' εἶμαι γεγέννηται ἄκυρος, ὅτι τοῖς νόμοις δεῖ χρησθαι ἀπ' Εὐκλείδου ἄρχοντος.

καὶ ἐπιτιμῶ. — 5. Ἄρχει καὶ τλ.) Τὰ ἀπὸ τοῦ Ἄρχει μέχρι τοῦ Ἐγραμμάτευον, ἐν παρενθέσει ἀναγνωστέον, ὡς οὐ τοῦ νόμου, τοῦ δὲ Ἀνδοκίδου λόγους οὕτως· τὸ κράτος τοῦ νόμου ἐκ τῆς ἐπικρατείας τοῦ χρόνου σημαίνει βουλομένου ὡς εἶλεγε, Ἄρχετε ὁ χρόνος τοῦδε τοῦ ψηφίσματος, καὶ ἡ βουλὴ τῶν πεντακοσίων ἄκοντες λαχόντες τῷ κύμῳ, ἅς ὅτου ἐλεσμένης. — 6.

Τὸ λοιπόν.) Κατὰ τὸ λοιπόν, εἰς τὸ ἐξῆς· μετὰ τὴν κατάλυσιν δηλαδὴ τῆς δημοκρατείας. — 7. Ἀρμόδιόν τε καὶ Ἀριστογείτονα.) Τούτους γὰρ ἀποκτείναντας Ἰππαρχον τὸν τύραννον Ἀθηναίων, οἱ Ἀθηναῖοι τιμῆσαντες, ἰδρύσαντο ἄγαλμα. — 8. Πρὸ Διονυσίων.) Πρὸ τῆς ἐορτῆς δηλαδὴ τῶν Διονυσίων. — 9. Αὐτόν.) Ἐκαστον δηλαδὴ αὐτόν τε καὶ τὸ γένος αὐτοῦ ἐξώλῃ εἶναι.

Καὶ σὺ ζῆς, καὶ περιέρχῃ τὴν πόλιν ταύτην, οὐκ ἄξιός ὢν; ὃς ἐν δημοκρατίᾳ μὲν συκοφαντῶν ἔζης, ἐν ὀλιγαρχίᾳ δὲ, ὡς μὴ ἀναγκασθεὶς τὰ χρήματα ἀποδοῦναι, ὅσα συκοφαντῶν ἔλαβες, ἐδούλευες τοῖς τριάκοντα. Εἴτα σὺ περὶ ἐταιρίας ἐμοὶ μνείαν ποιῇ, καὶ κακῶς τινὰς λέγεις; ὃς ἐνὶ μὲν οὐχ ἐταιρήσας, (καλῶς γὰρ ἂν σοι εἶχε), πραττόμενος δ' οὐ πολὺ ἀργύριον τὸν βουλόμενον ἀνθρώπων (ὡς οὗτοι ἴσασιν) ἐπὶ τοῖς αἰσχίστοις ἔργοις ἔζης· καὶ ταῦτα, οὕτω μοχθηρὸς ὢν τὴν ιδέαν. Ἀλλ' ὅμως οὗτος ἐταίρων ἐτόλμα κατηγορεῖν, ᾧ κατὰ τοὺς νόμους τοὺς ἡμετέρους οὐδ' αὐτῷ ὑπὲρ αὐτοῦ ἔστιν ἀπολογεῖσθαι.

§ 29. Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες, καθήμενος ἡνίκα μου κατηγορεῖ, βλέπων εἰς αὐτόν, οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀπὸ τῶν τριάκοντα συνειλημμένος, ἔδοξα κρίνεσθαι.² Εἰ γάρ³ τότε ἡγωνιζόμεν, τίς ἂν μου κατηγορεῖ; οὐχ οὗτος ὑπῆρχεν,⁴ εἰ μὴ ἐδίδουν ἀργύριον; καὶ γὰρ νῦν,⁵ ἀνέκρινας δ' ἂν μέ τις ἄλλος, ἢ Χαρικλῆς;⁶ ἐρωτῶν εἰπέ μοι, ὦ Ἀνδοκίδη, ἦλθες εἰς Δεκέλειαν; καὶ ἐπετείχισας τῇ πατρίδι τῇ σεαυτοῦ; Οὐκ ἔγωγε. Τί δὲ ἕτερες τὴν χώραν, καὶ ἐληΐσω ἢ κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλασσαν τοὺς πολίτας τοὺς σεαυτοῦ; Οὐ δ' ἦ τ α. Οὐδ' ἐναυμάχησας ἐναντία τῇ πόλει; οὐδὲ συγκατέσκαψας τὰ τείχη; οὐδὲ συγκατέλυσας τὸν δῆμον; οὐδὲ βίβη κατῆλθες εἰς τὴν πόλιν; οὐδὲν τούτων πεποίηκας; Οὐ δ' ἐν. Δοκεῖς οὖν χαιρήσειν, ἢ οὐκ ἀποθανεῖσθαι, ὡς ἕτεροι πολλοί; Ἀρ' οἴεσθε,⁷ ὦ ἄνδρες, ἄλλων τινῶν τυχεῖν δι' ὑμᾶς, εἰ ἐλήφθην ὑπ' αὐτῶν; Οὐκοῦν θεινόν, εἰ ὑπὸ μὲν τούτων διὰ τοῦτ' ἀνὰ πωλόμην, ὅτι εἰς τὴν πόλιν οὐδὲν ἡμαρτον, ὥσπερ καὶ ἑτέρους ἀπέκτειναν· ἐν ὑμῖν δὲ κρινόμενος, οὐς οὐδὲν κακὸν πεποίηκα, οὐ σωθήσομαι; Πάντως δῆπου⁸ ἢ σχολῇ γε⁹ τις ἄλλος ἀνθρώπων.

§ 30. Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες, τὴν μὲν ἔνδειξιν ἐποίησαντό μου κατὰ νόμον κείμενον· τὴν δὲ κατηγορίαν, κατὰ τὸ ψήφισμα καὶ πρότερον γεγεννημένον περὶ ἑτέρων. Εἰ οὖν ἐμοῦ καταψηφιεῖσθε, ὁράτε, μὴ οὐκ ἐμοὶ μάλιστα τῶν πολιτῶν προσήκει λόγον δοῦναι² τῶν γεγεννημένων, ἀλλὰ πολλοῖς ἑτέροις μᾶλλον· τοῦτο

§ 29. 2. Ἐδοξακρίνεσθαι.) Ὅτε δηλονότι μου κατηγορεῖ, ἐγὼ καθήμενος καὶ ὁρῶν εἰς αὐτόν, ἔνοιαν ἐλάμβανον ὅτι κρίνομαι, συνειλημμένος ὑπὸ τῶν τριάκοντα τυράννων, καὶ οὐδὲν ἐνανθόν ἄλλο ἢ τοῦτο. — 3. Εἰ γάρ.) Τοῦτο ἢ ἀπόδοσις ἐπὶ τὸ Ἀρ' οἴεσθαι, ὦ ἄνδρες. — 4. Ὑπῆρχεν.) Κατήγορος ὦν. — 5. Καὶ γὰρ νῦν.) Δοκεῖ ἐνταῦθα ἐλλείπειν τι οἷον τὸ, Ὅρατε οἷος ἔστι πρὸς ἐμὲ ἢ οὗτος ὑπάρχει κατή-

γορος, ἀπὸ κοινοῦ. — 6. Ἡ Χαρικλῆς.) Οὗτοι γὰρ ἀνέκρινον τὸν Σωκράτην. Ἀν' αὐτοῦ, καὶ Μελῖτου κατηγορούντων αὐτοῦ ὡς ἀσεβοῦς, διαφθείροντος τοὺς νέους. — 7. Ἀρ' οἴεσθε.) Εἰ ταῦτα ἐγίνετο, καὶ ἡγωνιζόμεν τότε, ἄρα οἴεσθε. — 8. Πάντως δῆπου.) Ἐλλείπει σωθήσομαι ἐν ὑμῖν. — 9. Ἡ σχολῇ γε.) Ἡ οὐδεὶς ἄλλως ἀνθρώπων σωθήσεται ἐν ὑμῖν· εἰ μὴ ἐγὼ σωθήσομαι.

§ 30. 2. Λόγον δοῦναι.) Κριθῆναι, ἢ

μὲν,³ οἷς ὑμεῖς ἐναντία μαχεσάμενοι⁴ διηλλάγητε, καὶ ὅρκους ὠμόσατε· τοῦτο δὲ, οὓς φεύγοντας κατηγάγετε· τοῦτο δὲ, οὓς ἀτίμους ὄντας, ἐπιτίμους ἐποίησατε. Ὡν ἕνεκα καὶ στήλας ἀνείλετε, καὶ νόμους ἀκύρους ἐποίησατε, καὶ τὰ ψηφίσματα ἐξηλείψατε· οἱ νυνὶ μένουσιν ἐν τῇ πόλει πιστεύοντες ὑμῖν, ὦ ἄνδρες. Εἰ οὖν γινώσκονται ὑμᾶς ἀποδεχομένους τὰς κατηγορίας τῶν πρότερον γεγενημένων, τίνα αὐτοὺς ὀφείθε γνώμην ἔχειν περὶ σφῶν αὐτῶν; ἢ τίνα αὐτῶν ἐθελήσειν εἰς ἀγῶνας καθίστασθαι ἕνεκα τῶν πρότερον γεγενημένων; Φανήσονται γὰρ πολλοὶ μὲν ἐχθροὶ, πολλοὶ δὲ συκοφάνται, οἱ καταστήσουσιν αὐτῶν ἕκαστον εἰς ἀγῶνα. Ἦκουσι δὲ νυνὶ ἀκροατόμενοι ἀμφότεροι,⁵ οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντες ἀλλήλοις· ἀλλ' οἱ μὲν,⁶ εἰσόμενοι, εἰ χρή πιστεύειν τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις, καὶ τοῖς ὅροις, οὓς ὠμόσατε ἀλλήλοις· οἱ δὲ, ἀποπειρώμενοι τῆς ἡμετέρας γνώμης, εἰ αὐτοὺς ἐξέσται ἀδεῶς συκοφαντεῖν καὶ γράφεσθαι, τοὺς δὲ ἐνδεικνύναι, τοὺς δὲ ἀπάγειν. Οὕτως οὖν ἔχει, ὦ ἄνδρες· ὁ μὲν ἀγὼν ἐν τῷ σώματι τῷ ἐμῷ καθέστηκεν, ἡ δὲ ψήφος· ἡ ὑμέτερα δημοσίᾳ κρίνει, πότερον χρή τοῖς νόμοις τοῖς ὑμέτεροις πιστεύειν, ἢ τοὺς συκοφάντας παρασκευάζεσθαι, ἢ φεύγειν αὐτοὺς ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἀπιέναι ὡς τάχιστα.

§ 31. Ἵνα δὲ εἰδῆτε, ὦ ἄνδρες, ὅτι τὰ πεποιημένα ὑμῖν εἰς ὁμόνοιαν, οὐ κακῶς ἔχει, ἀλλὰ τὰ προσήκοντα καὶ τὰ συμφέροντα ὑμῖν αὐτοῖς ἐποίησατε, βραχέα βούλομαι καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν. Οἱ γὰρ πατέρες οἱ ὑμέτεροι, γενομένων τῇ πόλει κακῶν μεγάλων, ὅτε οἱ τύραννοί² μὲν εἶχον τὴν πόλιν, ὁ δὲ δῆμος ἔφυγε, νικήσαντες μαχόμενοι τοὺς τυράννους ἐπὶ Παλλήνῃ, στρατηγούντος Λεωγόρου τοῦ προπάππου τοῦ ἐμοῦ, καὶ Χαρίου, οὗ ἐκείνος τὴν θυγατέρα εἶχεν, ἐξ ἧς ὁ ἡμέτερος ἦν πάππος, κατελθόντες εἰς τὴν πατρίδα, τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τῶν δὲ φυγὴν κατέγνωσαν· τοὺς δὲ, μένειν ἐν τῇ πόλει ἐάσαντες, ἡτίμασαν. Ὑστερον δὲ, ἡνίκα βασιλεὺς³ ἐπεστράτευσεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, γινώσκοντες τῶν συμφορῶν τῶν ἐπιουσῶν τὸ μέγεθος, καὶ τὴν παρασκευὴν

ἀπολογηθῆναι. — 3. Τοῦτο μὲν, τοῦτο δὲ.) Κατὰ παρολίην κεῖται ἀντὶ ἀπλῶς τοῦ Μὲν, καὶ Δὲ, οἷον· λόγον δοῦναι ἐκείνοις τε οἷς μαχεσάμενοι διηλλάγητε, καὶ ἐκείνοις οὓς καὶ τλ. ἔστι, δὲ τοι τὸ τοῦτο ἐλλειπτικὸν τῆς Κατά. — 4. Οἷς. . . μαχεσάμενοι.) Τοὺς μετὰ Θρασυβούλου ἐκ τοῦ Πειρικῶς ἀνελθόντας εἰς τὸ ἄστυ λέγει. — 5. Ἀμφότεροι.) Καὶ οἱ συκοφάνται, καὶ οἱ φοβούμενοι

τούτους. — 6. Ἄλλ' οἱ μὲν.) Φοβούμενοι τοὺς συκοφάντας.

§ 31. 2. Οἱ τύραννοι.) Περί τῶν Πεισιστρατιδῶν λέγει Ἰππίου, καὶ Ἰπαρχου· ὃν ὁ μὲν Ἰπαρχος ἐφρονεῖτο ὑπὸ Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, ὁ δὲ Ἰππίας ἐφυγαδεύθη σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. — 3. Βασιλεὺς.) Ὁ Εὐεργέτης δηλαδὴ, βασιλεὺς Πελοπ. οὕτω γὰρ σύνθηδες τοῖς Ἑλλήσι χρῆσθαι τὸ ὄνοματι

τοῦ βασιλέως, ἔγνωσαν τοὺς τε φυγόντας καταδέξασθαι, καὶ τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους ποιῆσαι, καὶ κοινὴν τὴν τε σωτηρίαν, καὶ τοὺς κινδύνους ποιήσασθαι. Πράξαντες δὲ ταῦτα, καὶ δόντες ἀλλήλοις πίστεϊς καὶ ὅρκους μεγάλους, ἡξίουσιν σφᾶς αὐτοὺς προτάξαντας πρὸ τῶν Ἑλλήνων ἀπάντων ἀπαντῆσαι τοῖς Βαρβάραις Μαραθῶναδε· νορίσαντες τὴν σφετέραν αὐτῶν ἀρετὴν ἱκανὴν εἶναι τῇ πλήθει τῇ ἐκείνων ἀντιτάξασθαι. Μαχεσάμενοι τε ἐνίκων, καὶ τὴν τε Ἑλλάδα ἡλευθέρωσαν, καὶ τὴν πατρίδα ἔσωσαν. Ἔργον δὲ τοιοῦτον ἐργασάμενοι, οὐκ ἡξιώσαντι τινι τῶν πρότερον γενομένων μνησικακῆσαι. Τοιγάρτοι διὰ ταῦτα τὴν πόλιν ἀνάστατον παραλαβόντες, ἱερά τε κατακεκαυμένα, τείχη τε καὶ οἰκίας καταπεπτωκυίας, ἀφορμὴν τε οὐδεμίαν ἔχοντες, διὰ τὸ ἀλλήλοις ὁμονοεῖν, τὴν ἀρχὴν τῶν Ἑλλήνων κατειργάσαντο, καὶ τὴν πόλιν ὑμῖν τοιαύτην καὶ τοσαύτην παρέδωκαν. Ὑμεῖς οὖν καὶ αὐτοὶ ὕστερον, κακῶν οὐκ ἐλάττωνων ἢ ἐκείνοις γεγεννημένων, ἀγαθοὶ ἐξ ἀγαθῶν ὄντες, ἀπέδοτε τὴν ὑπάρχουσαν ἀρετὴν. Ἠξιώσατε γὰρ τοὺς τε φυγόντας καταδέξασθαι, καὶ τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους ποιῆσαι. Τί οὖν ὑμῖν ὑπόλοιπόν ἐστι τῆς ἐκείνων ἀρετῆς; μὴ μνησικακῆσαι, εἰδότες, ὦ ἄνδρες, ὅτι ἡ πόλις ἐκ πολὺ ἐλάττωος ἀφορμῆς ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ μεγάλη καὶ εὐδαίμων ἐγένετο· ἃ νῦν αὐτῇ ὑπάρχει, εἰ ἐθέλοιμεν οἱ πολῖται σωφρονεῖν τε καὶ ὁμονοεῖν ἀλλήλοις.

§ 32. Κατηγόρησαν δὲ μου καὶ περὶ τῆς ἱκετηρίας,² ὡς καταθεῖναι ἐγὼ ἐν τῇ Ἐλευσινίῳ νόμος δὲ ἦν πάτριος, ὃς ἂν Διὶ ἱκετηρίαν μυστηρίοις, τεθνᾶναι. Καὶ οὕτως εἰσὶ τολμηροί, ὥσθ' ἃ αὐτοὶ κατεσκεύασαν, οὐκ ἀρκεῖ αὐτοῖς, ὅτι οὐ κατέσχον, ἃ ἐπεβούλευσαν,³ ἀλλὰ καὶ κατηγορίαν ἐμοῦ ποιοῦνται ὡς ἀδικούντος. Ἐπειδὴ γὰρ ἤλθομεν Ἐλευσινόθεν, καὶ ἡ ἔνδειξις ἐγγένηται, προσῆι ὁ βασιλεὺς⁴ περὶ τῶν γεγεννημένων ἐν Ἐλευσίνι κατὰ τὴν τελετὴν, ὥσπερ ἔθος ἐστίν. Οἱ δὲ πρυτάνεις προσάξειν ἔφασαν αὐτὸν πρὸς τὴν βουλὴν, ἀπαγγεῖλαι τ' ἐκέλευον ἐμοὶ τε καὶ Κηφισίῳ παρεῖναι εἰς τὸ Ἐλευσίνιον. Ἡ γὰρ βουλὴ ἐκεῖ καθεδεῖσθαι ἔμελλε, κατὰ τὸν Σόλωνος νόμον, ὃς κελεύει τῇ ὑπτεραίᾳ τῶν μυστηρίων ἔδραν ποιεῖν ἐν τῇ Ἐλευσινίῳ. Καὶ παρῆμεν κατὰ

Βασιλεὺς καὶ δηλοῦν τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν.

§ 32. 2. ἱκετηρίας.) ἱκετηρία ἐστὶ κλάδος ἐλαίας ἐρίῳ πεπλεγμένος, ὃν οἱ δεόμενοι κατετίθεντό που, ἢ μετὰ χειρὸς εἶχον. Βαρῖνος. — 3. ἃ ἐπεβού-

λευσαν.) Περιττὸν δοκεῖ τοῦτο· θεραπεύεται δὲ κατ' ἐπεξήγησιν ληφθέν· οἶον· ὥστε οὐκ ἀρκεῖ αὐτοῖς ὅτι οὐ κατέσχον ἃ κατεσκεύασαν, ὅπερ ἐστίν ἃ ἐπεβούλευσαν ἐμοί, ἀλλὰ καὶ κατηγοροῦσιν ὡς ἀδικούντος. — 4. Προσῆι ὁ βασιλεὺς.) Ἑλλείπει, πρὸς τοὺς πρυτάνεις ἀναφέρων.

τὰ προειρημένῃ· καὶ ἡ βουλὴ ἐπειδὴ ἦν πλήρης, ἀναστὰς Καλλίας ὁ Ἰππονίκου τὴν σκευὴν ἔχων,⁵ λέγει, ὅτι ἱκετηρία κεῖται ἐπὶ τοῦ βωμοῦ· καὶ ἔδειξεν⁶ αὐτοῖς, τίς τὴν ἱκετηρίαν καταθεῖη, καὶ οὐδεὶς ὑπήκουεν. Ὑμεῖς δὲ περιέστημεν καὶ οὗτος⁷ ὑμᾶς εἴωρα. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ὑπήκουεν, καὶ ὄχλητο⁸ εἰσιὼν, ἐπεξελθὼν Εὐκλῆς οὕτως.⁹ Καὶ μοι κάλει αὐτόν. Πρῶτα μὲν οὖν ταῦτα εἰ ἀληθῆ λέγω, μαρτύρησον, Εὐκλείς. **Μαρτυρία.**

§ 33. Ὡς μὲν ἀληθῆ λέγω μεμαρτύρηται· πολὺ δέ μοι δοκεῖ τὸ ἐναντίον εἶναι, ἢ οἱ κατήγοροι εἶπον. Ἐλεξαν γάρ, εἰ μέμνησθε, ὅτι αὐτῷ μὲν τῷ θεῷ περιαγάγοιεν,² ὥστε θεῖναι τὴν ἱκετηρίαν μὴ εἰδότα τὸν νόμον, ἵνα δῶ³ δίκην. Ἐγὼ δὲ, ὦ ἄνδρες, εἰ ὡς μάλιστα ἀληθῆ λέγουσιν οἱ κατήγοροι, ὑπ' αὐτοῖν με φημί τοῖν θεοῖν⁴ σεσῶσθαι. Εἰ γὰρ ἔθνηκα μὲν τὴν ἱκετηρίαν, ὑπήκουσα δὲ μὴ, ἄλλο τι ἢ⁵ αὐτὸς μὲν αὐτόν⁶ ἀπώλλου, τιθεὶς τὴν ἱκετηρίαν, ἐσωζόμεν δὲ τῇ τύχῃ, διὰ τὸ μὴ ὑπακοῦσαι, δηλονότι διὰ τῷ θεῷ;⁷ Εἰ γὰρ ἐβουληθήτην με ἀπολεῖν καὶ τῷ θεῷ, ἐχρῆν δήπου καὶ θεῖντα με τὴν ἱκετηρίαν ὁμολογήσαι. Ἀλλ' οὔτε ὑπήκουσα, οὔτ' ἔθνηκα. Ἐπειδὴ δ' ἔλεγε τῇ βουλῇ Εὐκλῆς, ὅτι οὐδεὶς ὑπακούει, πάλιν ὁ Καλλίας στάς ἔλεγεν, ὅτι εἷη νόμος πάτριος, εἴ τις ἱκετηρίαν θεῖη ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ, ἄκριτον ἀποθανεῖν καὶ ὁ πατήρ ποτ' αὐτοῦ Ἰππονίκος ἐξηγήσατο ταῦτα Ἀθηναίους. Ἀκούσεις δέ, ὅτι ἐγὼ θεῖην τὴν ἱκετηρίαν. Ἐντεῦθεν ἀναπηδᾷ Κέφαλος οὕτως, καὶ λέγει· ὦ Καλλία, πάντων ἀνθρώπων ἀνδοσιώτατε, πρῶτον μὲν ἐξηγῇ κηρύκων, ὧν οὐχ ὅσιόν σοι⁸ ἐξηγεῖσθαι· ἔπειτα δὴ νόμον πάτριον λέγεις.⁹ Ἡ δὲ στήλη, παρ' ἧς ἔστηκας, χιλίας δραχμὰς κελεύει ὀφείλειν εἰάν τις ἱκετηρίαν θεῖη ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ. Ἐπειτα δὲ τίνος ἤκουσας, ὅτι Ἀνδοκίδης θεῖη τὴν ἱκετηρίαν; κάλεσον αὐτόν¹⁰ τῇ βουλῇ, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀκούσωμεν.

πρὸς αὐτοὺς περὶ τῶν γεγενημ. — 5. Τὴν σκευὴν ἔχων.) Τὴν ἱερὰν δηλονότι στολήν καθὰ ἱεροφάντης. — 6. Καὶ ἔδειξεν.) Καὶ ἔδειξε δηλαδὴ αὐτοῖς κειμένην ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὴν ἱκετηρίαν, ἐρωτῶν τίς τὴν ἱκετηρ. — 7. Καὶ οὗτος.) Ὁ Κηρίσιος δηλ. — 8. Καὶ ὄχλητο.) Καλλίας δηλ. — 9. Εὐκλῆς οὕτως.) Ἐννοεῖται ἔλεγεν, διὰ γὰρ γοργότητά παρῆλπε τὸ ῥῆμα κατὰ παρασιώπητην· ὅτε δὲ ἔλεγεν ἔννοεῖται φανερόν, ἐκ τοῦ ἐξῆς· ἐνθα λέγει, ἐπειδὴ δ' ἔλεγε τῇ βουλῇ Εὐκλῆς.

§ 33. 2. Αὐτῷ μὲν τῷ θεῷ περιαγάγοιεν) Δυϊκὸν πρὸς ῥῆμα πληθυντι-

κὸν διὰ τὸ σημαίνειν πλῆθος καὶ τὰ δυϊκά. — 3. Δῶ.) Ἄνευ ὑπογεγραμμένης ὡς πρωτοπροσωποῦν. — 4. Ὑπ' αὐτοῖν... τοῖν θεοῖν.) Ἀντ' Ὑπ' αὐταῖν ταῖν θεαῖν· ἔστι δὲ Ἀττικὸν τὸ χρῆσθαι ἄρσενικοῖς δυϊκοῖς ἀντὶ θηλυκῶν. — 5. Ἄλλο τι ἢ.) Ἄλλο τι δηλονότι ἐποίησεν, ἢ. — 6. Αὐτὸς μὲν αὐτόν.) Τὸ αὐτόν ἀντὶ ἑμαυτόν, ἀλλὰ σπανιώτατον τοῦτο. — 7. Διὰ τῷ θεῷ.) Πρὸς τὸ Ἀπώλλουον ἀναφέρεται· ἦτοι· Ἡ ἀπώλλουον αὐτὸς ἑμαυτόν δηλονότι διὰ τῷ θεῷ. — 8. Οὐχ ὅσιόν σοι.) Ἱεροφάντης ὄντι τὰ τῶν κηρύκων πράττειν. — 9. Λέγεις.) Ψευδῶς δηλαδή. — 10. Αὐτόν.) Οὐ φῆς οὐκ ἀκχοῖναι λέγοντες.

Ἐπειδὴ δὲ ἀνεγνώσθη ἡ στήλη, κακείνος οὐκ εἶχεν εἰπεῖν, ὅτου ἤκουσε, καταφανὲς ἦν τῇ βουλῇ αὐτός τι θεῖς τὴν ἱκετηρίαν.

34. Φέρε δὴ τοῖνυν, ὦ ἄνδρες, (τάχα γὰρ ἂν αὐτὸ βούλεσθε πυθέσθαι.) Ὁ δὲ Καλλίας τί βουλόμενος ἐτίθη τὴν ἱκετηρίαν; Ἐγὼ δὲ ὑμῖν διηγῆσομαι, ὧν ὑπ' αὐτοῦ ἔνεκα ἐπεβουλευθῆν. Ἐπίλυκος ἦν ὁ Τισάνδρου, θεῖός μοι, ἀδελφὸς τῆς μητρὸς τῆς ἐμῆς. Ἀπέθανε δὲ ἐν Σικελίᾳ ἄπαις ἀρρένων παιδῶν, θυγατέρας δὲ δύο καταλιπὼν, αἱ ἐγίνοντο εἰς τε ἐμὲ καὶ Λέαγρον. Τὰ δὲ πράγματα τὰ οἶκοι πονήρως εἶχε. Τὴν μὲν γὰρ φανεράν οὐσίαν οὐδὲ δυοῖν ταλάντοις κατέλιπε, τὰ δὲ ὑφειλόμενα πλέον ἦν ἢ πέντε τάλαντα. Ὅμως δ' ἐγὼ καλέσας Λέαγρον ἐναντίον τῶν φίλων, ἔλεγον, ὅτι ταῦτ' εἴη ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἐν τοῖς τοιούτοις δεικνῦναι τὰς οἰκειότητος ἀλλήλοις. Ἡμᾶς γὰρ οὐ δίκαιόν ἐστιν οὔτε χρήματα ἕτερα,² οὔτ' εὐτυχίαν ἀνδρός³ ἐλέσθαι, ὥστε καταφρονῆσαι τῶν Ἐπίλυκου θυγατέρων. Καὶ γὰρ εἰ ἔξη Ἐπίλυκος, ἡ τεθνεὺς πολλὰ κατέλιπε χρήματα, ἀξιοῦμεν ἂν, γένει ὄντες ἐγγυτάτω, ἔχειν τὰς παῖδας. Τοῖ γάρτοι ἐκεῖνα μὲν δι' Ἐπίλυκον ἂν ἦν, ἡ διὰ τὰ χρήματα· νῦν δὲ διὰ τὴν ἡμετέραν ἀρετὴν τάδε ἔσται. Τῆς μὲν οὖν σὺ ἐπιδικάζου,⁴ τῆς δ' ἐγώ. Ὁμολόγησέ μοι, ὦ ἄνδρες· ἐπιδικασάμεθα ἄμφω, κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμολογίαν. Καὶ ἥς μὲν ἐγὼ ἐπεδικασάμην, ἡ παῖς τύχη χρησαμένη, καμουσα ἀπέθανεν· ἡ δ' ἑτέρα ἔστιν ἔτι. Ταύτην Καλλίας ἔπειθε Λέαγρον, χρήματα ὑπισχνούμενος, ἔαν αὐτὸν λαβεῖν· αἰσθόμενος δ' ἐγώ, εὐθύς ἔθηκα παράστασιν.⁵ Καὶ ἔλαχον προτέρῳ μὲν Λεάγρῳ, ὅτι εἰ μὲν σὺ βούλει ἐπιδικάζεσθαι, ἔχε τύχην ἀγαθὴν· εἰδὲ μὴ, ἐγὼ ἐπιδικάσομαι. Γνοὺς ταῦτα Καλλίας λαγχάνει τῷ υἱεῖ τῷ ἑαυτοῦ τῆς ἐπικλήρου,⁶ τῇ δεκάτῃ ἰσταμένου, ἵνα μὴ δικάσωμαι ἐγὼ· ταῖς δ' εἰκάσι, μυστηρίοις τούτοις,⁷ δοὺς Κηφισίῳ χιλίας δραχμὰς,

§ 34. 2. Οὐτε χρήματα ἕτερα.) Ὅπερ ἐστὶν ἄλλην Γυναῖκα πλουσίαν. — 3. Εὐτυχίαν ἀνδρός.) Πλούτον δηλ. ἄλλου τινὸς πενθεροῦ τῶν πλουσίων. — 4. Ἐπιδικάζου.) Ἐπιδίκος ἐστὶν ἡ ἀμφοτερουμένη κόρη ὀρφανὴ ἐγκαταλειυμένη; μὴ ὄντος αὐτῇ ἀδελφοῦ, οὕτω χρὴ γραφθῆναι· ἦν δὲ ἀπορουμένην ἐξεδίδουσαν οἱ ἀγχιστα γένους, πέντε μνᾶς ἐπιδίδοντες. Βαρῆνος, ἐν τῷ Ἐπιδίκῳ. — 5. Παράστασιν.) Παράστασις ἐστὶ δραχμὴ καταβαλλομένη ὑπὸ τῶν δικαζομένων τὰς ἰδίας δίκας. Βαρῆνος. — 6. Τῆς ἐπικλήρου.) Ἐπικλήρος λέγεται, ὅταν παῖς ὀρφανὴ πατρὸς καὶ ἀδελφῶν ἔρμος οὔσα, ἐπὶ παντὶ τῷ κλήρῳ ἰστί. Βαρῆνος. Ἐπιδίκος, καὶ

Ἐπικλήρος. — 7. Μυστηρίοις τούτοις.) Ἐν τοῖς μυστηρίοις τούτοις, ὅτε δηλαδὴ ἐγίνοντο τὰ μυστήρια· ταῦτα γὰρ ἡγοῦντο κατὰ τὴν 15 Βοηδρομιῶνος ἀντεξεταζομένου τῷ καθ' ἡμᾶς Σεπτεμβρίῳ. ἐν ἡμέραις ἑνέα, ἐν Ἐλευσίνῃ εἰς τὴν μὴν Δήμητρος καὶ Περσεφόνης, τῆς θυγατρὸς· τὰς πρώτας τέσσαρας ἡμέρας ἔθουον, καὶ ἐποιοῦν τινὰς τελετὰς κατὰ μέρος· τὴν πέμπτην ἐλαμπαδοφόρου· τῇ ἕκτῃ ἔθουον τῷ Διονύσῳ, στέφοντες τὸ ἄγαλμα μυσσίναις, λιτανεύοντες ἀπὸ τοῦ Κεραμικοῦ μέχρι Ἐλευσίνος διὰ τῆς πόλεως ὁδεύοντες· ἄδοντες ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ χορεύοντες· τῇ ἑβδόμῃ ἐτίθεισαν ἀγῶνας γυμνικούς· ταῖς δὲ λοιπαῖς δυοῖ ἐν τελεταῖς διήγον μερικαίς

ἐνδείκνυσί με, καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον καθίστησιν. Ἐπειδὴ δ' ἑώρα με ὑπομένοντα, τίθησι τὴν ἱκετηρίαν, ὡς ἐμὲ μὲν ἀποκτενῶν ἄκριτον, ἢ ἐξελὼν, αὐτὸς δὲ πείσων Λέκτρον χρήμασι, συνοικήσων τῇ Ἐπιλύκου θυγατρὶ. Ἐπειδὴ δ' οὕτως ἑώρα ἄνευ ἀγῶνος ἐσόμενα τὰ πράγματα, τότε δὴ προσιῶν Λυσίστρατον ἡγεμόνα, Ἐπεχάρη, ὁρῶν φίλους⁸ ὄντας ἐμοὶ χρωμένους. Εἰς τοῦτο βδελυρίας ἦλθε καὶ παρανομίας, ὥστ' ἔλεγε πρὸς τούτους, ὡς, εἴ τι καὶ νῦν βουλοίμην ἀποστήναι τῆς Ἐπιλύκου θυγατρὸς, ἐτοιμός εἴη παύσασθαι με κακῶς ποιῶν· ἀπαλλάξαι δὲ Κηρίσιον, δίκην δ' ἐν τοῖς φίλοις⁹ δοῦναι μου τῶν πεποιημένων. Εἶπον αὐτῷ¹⁰ καὶ κατηγορεῖν καὶ παρασκευάζειν ἄλλους. Εἰδ', ἐγὼ αὐτὸν ἀποφθέγομαι, καὶ γινώσκονται Ἀθηναῖοι περὶ ἐμοῦ τὰ δίκαια, καὶ ἐγὼ αὐτὸν οἶμαι περὶ τοῦ σώματος τοῦ ἑαυτοῦ ἐν τῇ μέρει κινδυνεύσειν. Ἀπερ αὐτῷ οὐ ψεύσομαι,¹¹ εἰ μὲν ὧ ἄνδρες, δοκῇ. Ὡς δ' ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τοὺς μάρτυρας. Μάρτυρες.

§ 35. Ἀλλὰ γὰρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τοῦτον, ὃν λαχεῖν ἡξίωτε τῆς Ἐπιλύκου θυγατρὸς, σκέψασθε, πῶς γέγονε, καὶ πῶς ἐποιήσατ' αὐτόν. Ταῦτα γὰρ καὶ ἄξιον ἀκοῦσαι, ὧ ἄνδρες. Γαρμὶ μὲν Ἰσχομάχου θυγατέρα· ταύτῃ δὲ συνοικήσας οὐδ' ἐνικυτὸν, τὴν μητέρα αὐτῆς ἔλαβε· καὶ συνῶκει ὁ πάντων σχετικώτατος ἀνθρώπων τῇ μητρὶ καὶ τῇ θυγατρὶ, ἱερεὺς ὢν² τῆς μητρὸς καὶ τῆς θυγατρὸς· καὶ εἶχεν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀμφοτέρως. Καὶ οὗτος μὲν οὐκ ἡσχύνθη, οὐδ' ἔδαισε τῷ θεῷ. Ἡ δὲ Ἰσμομάχου θυγάτηρ τεθνᾶναι νομίσασα λυσιτελεῖν, ἢ ζῆν ἐρῶσα τὰ γενόμενα, ἀπαγχονομένη μεταξὺ κατεκλίθη· καὶ ἐπειδὴ ἀνεβίω, ἀποδράσασα ἐκ τῆς οἰκίας ὥχετο, καὶ ἐξήλασεν ἡ μήτηρ τὴν θυγατέρα. Ταύτης δ' αὖ διαπεπλησμένοις, ἐξέβαλε καὶ ταύτην. Ἡ δ' ἔφη κύειν ἐξ αὐτοῦ· καὶ ἐπειδὴ ἔτεκεν υἱόν, ἔξαρνος ἦν μὲν εἶναι ἐξ αὐτοῦ τὸ παιδίον· λαβόντες δὲ οἱ προσήκοντες τῇ γυναικὶ τὸ παιδίον, ἤγουν ἐπὶ τὸν βωμὸν Ἀπατουρίοις, ἔχοντες ἱερεῖον, καὶ ἐκέλευον κατάρξασθε τὸν Καλλίαν. Ὁ δ' ἡρώτα τίνας εἴη τὸ παιδίον· ἔλεγον, Καλλίῳ τοῦ Ἱππονίκου. Ἐγὼ εἰμὶ οὗτος· καὶ ἔστι γε σὸν τὸ παιδίον. Λαβόμενος τοῦ βωμοῦ ὤμοσεν ἢ μὴ μὴ εἶναι υἱὸν ἄλλον, μηδὲ γενέσθαι πώποτε, εἰμὶ Ἱππονίκου ἐκ τῆς Γλαύκωνος θυγατρὸς· ἢ

κάντεῦθεν ὁ δὴλον ὅτι ἀπὸ τῆς ἐνδεκάτης ἀρχόμενοι μέχρι τῆς εἰκοστῆς ἐνησχολοῦντο εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην. — 8. Ὅρων φίλους.) Τοῦτο δὲ ἐστὶν ὡσανεὶ ἔλεγεν· ὁρῶν αὐτοὺς ἐμοὶ χρωμένους διὰ τὸ εἶναι μοι φίλους. — 9. Δίκην δ' ἐν τοῖς φίλοις.) Καὶ κολασθῆναι ἐν τοῖς φίλοις ὑπὲρ ὧν ἐπραξε κατ' ἐμοῦ

— 10. Εἶπον αὐτῷ.) Ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην πρὸς ταῦτα αὐτῷ· ἀπυνδέτως διὰ τὸ περιπαθεῖς. — 11. Ἀπερ αὐτῷ οὐ ψεύσομαι.) Ταῦτα δὲ λέγων αὐτῷ οὐ ψεύσομαι.

§ 35. 2. ἱερεὺς ὢν.) Ἦν γὰρ Καλλίας ἱερεὺς Δήμητρος, καὶ Περσεφόνης μητρὸς δηλονότι καὶ θυγατρὸς.

ἐξώλη εἶναι καὶ αὐτὸν καὶ τὴν οἰκίαν, ὥσπερ ἔσται. Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ὦ ἄνδρες, ὑστέρον πάλιν χρόνῳ τῆς γραφῆς τολμηροτάτης γυναικὸς ἀνηράσθη, καὶ κομίζεται αὐτὴν εἰς τὴν οἰκίαν· καὶ τὸν παῖδα ἤδη μέγαν ὄντα, εἰσάγει εἰς κήρυκας, φάσκων εἶναι υἱὸν αὐτοῦ· ἀντεῖπε μὲν Καλλιίδης μὴ εἰσδέξασθαι, ἐψηφίσαντο δὲ οἱ κήρυκες κατὰ τὸν νόμον, ὃς ἔστιν, αὐτὸν τὸν πατέρα ὁμόσαντα εἰσάγειν· ἢ μὴν υἱὸν οὕτως ἑαυτοῦ εἰσάγειν. Λαβόμενος τοῦ βωμοῦ ὤμοσεν ἢ μὴν τὸν παῖδα ἑαυτοῦ εἶναι γνήσιον, ἐκ Χρυσιάδος γεγονότα· οὐκ ἀπώμοσε. Καί μοι τούτων ἀπάντων τοὺς μάρτυρας καλεῖ. Μάρτυρες.

§ 36. Φέρε δὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες, σκεψόμεθα, εἴποτε ἐν Ἑλλήσι πράγμα τοιοῦτον ἐγένετο, ὅπου γυναικὰ τις γήμας, ἐπέγημε τῇ θυγατρὶ τὴν μητέρα, καὶ ἐξήλασεν ἢ μήτηρ τὴν θυγατέρα· ταύτῃ δὲ συναικῶν, βούλεται τὴν Ἐπιλύκου θυγατέρα λαβεῖν, ἢ ἐξελάτῃ τὴν τήθην ἢ θυγατρίδῃ. Ἀλλὰ γὰρ τῇ παιδίῳ αὐτοῦ τί χρὴ τοῦνομα δεῖσθαι; Οἶμαι γὰρ ἔγωγε οὐδέν· αὐτὸς ἀγαθὸν εἶναι λογίζεσθαι, ὃς τις ἐξευρήσει τοῦνομα αὐτοῦ. Τριῶν γάρ οὐσῶν γυναικῶν, αἷς συνωκηκῶς ἔσται ὁ πατήρ αὐτοῦ, τῆς μὲν υἱὸς ἔστιν, ὥς φησι, τῆς δ' ἀδελφός, τῆς δὲ δεῖος. Τίς ἂν εἴη οὗτος; Οἰδίπους, ἢ Αἰγισθος;² ἢ τί χρὴ αὐτὸν ὀνομάσαι; Ἀλλὰ γὰρ, ὦ ἄνδρες, βραχύ τι ὑμᾶς ἀναμνήσκει περὶ Καλλίου βούλομαι. Εἰ γὰρ μέμνησθε, ὅτε ἡ πόλις ἤρχε τῶν Ἑλλήνων, καὶ εὐδαιμόνει μάλιστα, Ἰππονίκος δὲ ἦν πλουσιώτατος τῶν Ἑλλήνων, τότε μὲν τοι πάντες ἴστε, ὅτι παρὰ τοῖς παιδαρίοις τοῖς μικροτάτοις καὶ τοῖς γυναικοῖς κληδὼν ἐν ἀπάσῃ τῇ πόλει κατέσχευεν, ὅτι Ἰππονίκος ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀλιτήριον³ τρέφει, ὃς αὐτοῦ τὴν τράπεζαν ἀνατρέπει. Μέμνησθε ταῦτα, ὦ ἄνδρες. Πῶς οὖν ἢ φήμη ἢ τότε εἴσα δοκεῖ ὑμῖν ἀποδεῖναι; Οἰόμενος γὰρ Ἰππονίκος υἱὸν αὐτῷ τρέφειν, ἀλιτήριον αὐτῷ ἔτρεφεν· ὃς ἀνατέτροφεν ἐκεῖνον τὸν πλοῦτον, τὴν σωφροσύνην, τὸν ἄλλον βίον ἅπαντα. Οὕτως οὖν χρὴ περὶ τούτου γινώσκειν, ὥς ὄντος Ἰππονίκου ἀλιτηρίου!

§ 37. Ἀλλὰ γὰρ, ὦ ἄνδρες, διὰ τί ποτε τοῖς ἐμοὶ νυνὶ ἐπιτιθεμένοις μετὰ Καλλίου, καὶ συμπαρασκευάσασιν τὸν ἀγῶνα, καὶ χρήματα εἰσενεγκούσιν ἐπ' ἐμοί, τρία μὲν ἔτη ἐπιδημῶν καὶ

§ 36. 2. Οἰδίπους ἢ Αἰγισθος;) Ὁ μὲν γὰρ Οἰδίπους ἄκων καὶ μὴ εἰδώς, τὸν μὲν πατέρα Λαίου ἐφόνευσεν, τὴν δὲ μητέρα Λοκαστὴν ἐγῆμεν, ἐξ ἧς ἔτεκε Πολυνεΐκην, καὶ Ἑττοκλέα. Αἰγισθος δὲ τὸν πατέρα καὶ Θυέστην ἐφόνευσεν.

— 3 Ἀλιτήριον.) Διὰ τοῦ κατέλαβεν ποτε

Ἀθηναίους, καὶ οἱ πένητες τὰ τῶν ἀπολούντων ἀλευρα διήρπασον· ἐπὶ γούρ ἐκεῖνον καταχρηστικῶς τοὺς πονηροὺς ἀλιτήριους ἐκάλεον· παρέτεινε δὲ τὸ ὄνομα καὶ ἐπὶ τῶν μετὰ βίας τι ποιοούντων, ἀπὸ σιτοδοσίας τῆς κατὰ τὸν Λιτωλικὸν πόλεμον γενομένης. Βαρβίους

ἦκων ἐν Κύπρῳ, οὐκ ἀσεδεῖν ἐδόκειν αὐτοῖς, μυῶν μὲν ἀδελφόν, ἔτι δὲ ἄλλους ξένους ἐμαυτοῦ, καὶ εἰσιῶν εἰς τὸ Ἐλευσίνιον, καὶ θύων ὥσπερ ἐμαυτὸν ἄξιον νομίζω εἶναι· ἀλλὰ τὸνναντίον λειτουργεῖν οὗτοι προϋβάλλοντο, πρῶτον μὲν γυμνασιάρχον Ἥφαιστείῳ, ἔπειτα ἀρχιερέον εἰς Ἰσθμὸν καὶ Ὀλυμπιάξῃ· εἴτα δὲ ταμίαν ἐν πόλει τῶν ἱερῶν χρημάτων· νῦν δὲ ἀσεδῶ καὶ ἀδικῶ εἰσιῶν εἰς τὰ Ἱερά. Ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ, διότι οὗτοι ταῦτα νῦν γνώσκουσιν· Ἀργύριος γάρ οὗτοσί, ὁ καλὸς καὶ γαθὸς ἄρχων, εἰς ἐγένετο τῆς πεντηκοστῆς² τρίτον ἔτος, καὶ ἐπρίατο τριάκοντα τάλαντων. Μετέσχον δ' αὐτοὶ οὗτοι πάντες οἱ παρατυλλεγέμεντες ὑπὸ τὴν λευκὴν τὸ, πότους ὑμεῖς ἴστε οἷοι εἰσὶν οἱ διὰ τοῦτο ἔμοι γε δοκοῦσι συλλεγῆναι ἐκεῖσε, ἢ αὐτοῖς ἀμφοτέρω ἤ,³ καὶ μὴ ὑπερβάλλουσι λαβεῖν ἀργύριον, καὶ ὀλίγον πραθείσης μετασχεῖν. Κερδάναντες δὲ δύο τάλαντα, γινῶναι τὸ πρᾶγμα οἷον εἶη, ὥς πολλοῦ ἄξιον, συνέστησαν πάντες· καὶ μεταδόντες⁴ τοῖς ἄλλοις,⁵ ἐκωσύντο πάλιν τριάκοντα τάλαντων. Ἐπειδ' οὐκ ἀνταγωνεῖτο οὐδεὶς, παρελθὼν ἐγὼ εἰς τὴν βουλὴν, ὑπερέβαλλον, ἕως ἐπρίαμην ἕξ καὶ τριάκοντα τάλαντων. Ἀπελάσας καὶ τούτους, καὶ καταστήσας ὑμῖν ἐγγυητάς, ἐξέλεξα τὰ χρήματα, καὶ κατέβαλον τῇ πόλει· καὶ αὐτὸς οὐκ ἐξημιώθην, ἀλλὰ καὶ βραχέα ἀπεκερδαίνομεν οἱ μετασχόντες· τούτους δ' ἐποίησα τῶν ὑμετέρων μὴ διανείμασθαι ἕξ τάλαντα ἀργυρίου. Ἄ οὔτοι γινόντες, ἔδοσαν σφίσιν αὐτοῖς λόγον, ὅτι ἄνθρωπος οὗτοσί οὔτε αὐτὸς λήφεται τῶν κοινῶν χρημάτων, οὐδ' ἡμᾶς ἐάσει, φυλάξει δὲ καὶ ἐμποδὺν ἔσται διανείμασθαι⁶ τὰ κοινά. Πρὸς δὲ τούτοις, ὃν ἂν ὑμῶν ἀδικοῦντα λάβῃ, εἰσάξει εἰς τὸ πλῆθος τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀπολεῖ. Δεῖ οὖν τοῦτον ἐμποδῶν ὑμῖν εἶναι καὶ δικαίως, καὶ ἀδίκως. Ταῦτα μὲν οὖν, ὧ ἄνδρες δικασταί, τούτοις ποιητέα ἦν· ὑμῖν δὲ γε ἐναντίον τούτων τοὺς γὰρ πλείστους εἶναι ὑμῖν ἤθελον ἂν τοιοῦς δε, οἷός περ ἐγὼ, τούτους δὲ μάλιστα ἀπολωλέναι· εἰδὲ μὴ,⁷ εἶναι τοὺς μὴ ἐπιτρέφοντας αὐτοῖς· οἷς⁸ καὶ προσήκει ἀνδράσιν εἶναι καὶ ἀγαθοῖς καὶ δικαίοις περὶ τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον· καὶ βουλόμενοι⁹ δυνήσονται εἷ ποιεῖν ὑμᾶς. Ἐγὼ οὖν ὑμῖν ὑπισχνοῦμαι, ἥ παύσειν τούτους

§ 37. 2. Τῆς πεντηκοστῆς.) Ὅπερ ἐστὶ πεντηκοστολόγος· ὁ τὴν πεντηκοστὴν τίλος τι οὕτως ἐλέγαν. — 3. Ἀμφοτέρω ἤ.) Καὶ λαβεῖν δηλαδὴ ἀργύριον, διότι οὐκ ὑπερέβαλον τὴν τιμὴν, καὶ μετασχεῖν τῆς πεντηκοστῆς ὀλίγου πραθείσης. — 4. Καὶ μεταδόντες.) Τοῦ κέρδους δηλαδὴ τοῦ ἐαυτοῖς προσγενημένου, ἐκ τῆς προτέρας ὥτης. — 5. Τοῖς ἄλλοις.) Τοῖς ἐν τῇ μετὰ ταῦτα

πράξει τῆς πεντηκοστῆς ἀνταγωνεῖσθαι καὶ ὑπερβάλλειν βουλομένοις ἐπὶ τῷ μὴ τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' ἡσυχάζειν καὶ σιγᾷ, καὶ τούτους ἔξ ἐλαχίστου ὀνεισθαι. — 6. Διανείμασθαι.) Ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν· ἐμποδὺν ἡμῖν ἔσται τοῦ διανείμασθαι· ἢ πρὸς τὸ διανεῖμ. — 7. Εἰ δὲ μὴ.) Ἀπολοῦνται, ἤθελον εἶναι τοὺς μὴ ἐπιτρ. — 8. Οἷς.) Κατ' ἐκείνων δηλαδὴ, οἷς. — 9. Καὶ βουλόμενοι.)

ταῦτα ποιῶντας, καὶ βαλτίους παρέξουσιν, ἢ εἰς ὑμᾶς εἰσαγαγών, κο-
λάσειν¹⁰ τοὺς ἀδικοῦντας αὐτῶν.

§ 38. Κατηγόρησαν δέ μου καὶ περὶ τῶν ναυκληριῶν, καὶ
περὶ τῆς ἐμπορίας, ὥς ἄρα οἱ Θεοὶ διὰ τοῦτό με ἐκ τῶν κινδύ-
νων σώσασιν, ἵνα ἐλθὼν δεῦρο, ὥς ἔοικεν, ὑπὸ Κηφισίου ἀπολοίμην.
Εἰ γὰρ δέ, ὦ Ἀθηναῖοι, οὐκ ἀξιῶ τοὺς Θεοὺς τοιαύτην γνώμην ἔχειν,
ὥστ' εἰ ἐνόμιζον ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι, λαμβάνοντάς με ἐν τοῖς
μεγίστοις κινδύνοις μὴ τιμωρεῖσθαι. Τίς γὰρ κίνδυνος μείζων
ἀνθρώποις, ἢ χειμῶνος ὥραν πλὴν τὴν θάλατταν; ἐν οἷς² ἔχον-
τες μὲν τὸ σῶμα τοῦμόν, κρατοῦντες δὲ τοῦ βίου καὶ τῆς οὐσίας
τῆς ἐμῆς, εἴτα ἔσωζον. Οὐκ ἐξὴν αὐτοῖς ποιῆσαι μηδὲ παφῆς τὸ
σῶμα ἀξιοθῆναι; Ἐτι δὲ πολέμου γενομένου, καὶ τριηρῶν αἰεὶ
κατὰ θάλασσαν οὐσῶν, καὶ ληστῶν, ὑφ' ὧν πολλοὶ ληφθέντες
ἀπολέσαντες τὰ ὄντα, δουλεύοντες τὸν βίον διετέλεσαν· αὐτῆς δὲ
χώρας βαρβάρου, εἰς ἣν πολλοὶ ἤδη ἐκπεσόντες αἰκίαις ταῖς με-
γίσταις περιέπεσον, καὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν σώματα αἰκισθέντα,
ἀπέθανον· εἴτα οἱ μὲν Θεοὶ ἐκ τῶν τοσούτων κινδύνων ἔσωζόν με,
σφῶν δὲ αὐτῶν προϋστήσαντο τιμωρὸν γενέσθαι Κηφισίου, τὸν
πονηρότατον Ἀθηναίων, ὧν οὗτός φησι πολίτης εἶναι, οὐκ ὧν ὧ
οὐδ' ὑμῶν τῶν καθημένων οὐδεὶς ἂν ἐπιτρέψειεν οὐδὲν τῶν ἰδίων,
εἰδώς τοῦτον οἷός ἐστιν. Εἰ γὰρ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, ἡγοῦμαι χρῆ-
ναι νομίζειν τοὺς τοιοῦτους κινδύνους,³ ἀνθρωπίνους· τοὺς δὲ κα-
τὰ θάλατταν, Θεῖους. Εἴπερ οὖν δεῖ τὰ τῶν Θεῶν ὑπονοεῖν, πάλυ
ἂν αὐτοὺς οἶμαι ἐγὼ ὀργίζεσθαι καὶ ἀγχανακτεῖν, εἰ τοὺς ὑφ' ἐμυ-
τῶν σωζομένους, ὑπ' ἄλλων ἀπολλυμένους ὀρῶν.

§ 39. Καὶ μὲν δὴ καὶ τάδε ὑμῖν ἄξιον, ὦ ἄνδρες, ἐνθυμηθῆ-
ναι, ὅτι νυνὶ πᾶσι τοῖς Ἑλλήσιν ἄνδρες ἀριστοὶ καὶ εὐβουλότατοι
δοκεῖτε γεγενῆσθαι, οὐκ ἐπὶ τιμωρίαν τραπόμενοι τῶν γεγενημέ-
νων, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίαν τῆς πόλεως, καὶ ὁμόνοιαν τῶν πολιτῶν.
Συμφοραὶ μὲν γὰρ ἦδη καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἐγένοντο, οὐκ ἐλάτ-
τους ἢ καὶ ἡμῖν,² τὸ δὲ τὰς γενομένας διαφορὰς πρὸς ἀλλήλους
δέσθαι καλῶς, τοῦτ' εἰκότως ἦδη δοκεῖ ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ σω-
φρόνων ἔργον εἶναι. Ἐπειδὴ τοίνυν παρὰ πάντων ὁμολογουμένως
ταῦθ' ὑμῖν ὑπάρχει, καὶ εἴ τις φίλος ὧν τυγχάνει καὶ εἴ τις ἐχθρὸς,
μὴ μεταγνώτε, μηδὲ βουλευέσθαι τὴν πόλιν ἀποστερῆσαι ταύτης
τῆς δόξης, μηδὲ αὐτοὶ δοκεῖν³ τύχῃ ταῦτα μᾶλλον ἢ γνώμῃ

Καὶ οἱ βουλόμενοι. — 10. Κολάτειν.) Ὑπὸ Κηφισίου δηλ. ἀπὸ κοινοῦ.

§ 38. 2. Ἐν οἷς.) Κινδύνοις. — 3. Τοὺς τοιοῦτους κινδύνους.) Λησταῖς περιπεσὶν· βαρβάρους δουλεύειν, βασι-

νοὺς ὑποπεσεῖν, ἀποθανεῖν, διαβάλλουσι καὶ συκοφάνταις καταδιώκεσθαι.

§ 39. 2. Οὐκ ἐλάττους ἢ καὶ ἡμῖν.) Οὐκ ἐλάττους τῶν, ὅσαι ἡμῖν ἐγένοντο· οὐκ ἐλάττους ἢ ὅσαι ἡμῖν. — 3. Αὐτοὶ

ψηφισασθαι. Δέομαι οὖν πάντων⁴ περί ἐμοῦ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν, ἣν περ καὶ περί τῶν ἐμῶν προγόνων, ἵνα καὶ μοι ἐγγένηται ἐκείνους μιμῆσθαι· ἀναμνησθέντες⁵ αὐτῶν, ὅτι ὁμοιοὶ τοῖς πλείστον καὶ μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίαις τῇ πόλει γεγένηται, πολλῶν ἕνεκα σφᾶς αὐτοὺς παρέχοντες τοιοῦτους, μάλιστα δὲ τῆς εἰς ὑμᾶς εὐνοίας· καὶ ὅπως εἰ ποτέ τις αὐτοῖς ἢ τῶν ἐξ ἐκείνων τινὶ κίνδυνος γένηται, ἢ συμφορὰ, σώζονται, συγγνώμης παρ' ὑμῶν τυγχάνοντες. Εἰκότως δ' ἂν αὐτῶν μεμνήσθε. Καὶ γὰρ τῇ πόλει ἀπάσῃ αἱ τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀρεταὶ πλείστου ἄξιαι ἐγένοντο. Ἐπειδὴ γάρ, ὧ ἄνδρες, αἱ νῆες διεφθάρησαν, πολλῶν βουλομένων τὴν πόλιν ἀνηκέστοις συμφοραῖς περιβαλεῖν, Λακεδαιμόνιοι ἔγνωσαν, ὅμως τότε ἐχθροὶ ὄντες σώζειν τὴν πόλιν διὰ τὰς ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ἀρετὰς, οἱ ὑπῆρξαν τῆς ἐλευθερίας ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι.

§ 40. Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ἡ πόλις ἐσώθη δημοσίᾳ διὰ τὰς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων ἀρετὰς, ἀξιῶ καὶ μοι διὰ τὰς τῶν προγόνων τῶν ἐμῶν ἀρετὰς σωτηρίαν γενέσθαι. Καὶ γὰρ αὐτῶν τῶν ἔργων, δι' ἅπερ ἡ πόλις ἐσώθη, οὐκ ἐλάχιστον μέρος οἱ ἐμοὶ πρόγονοι συνεβάλλοντο. Ὃν ἕνεκα καὶ ἐμοὶ δίκαιον ὑμᾶς μεταδύναι τῆς σωτηρίας, ἧς περ καὶ αὐτοὶ παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐτύχετε. Σκέψασθε τοίνυν καὶ τάδε· ἂν μὲ σώσητε, οἷον ἔχετε πολίτην ὃς πρῶτον μὲν ἐκ πολλοῦ πλούτου, ὅσον ὑμεῖς ἴστε, οὐ δι' ἐμαυτὸν, ἀλλὰ διὰ τὰς τῆς πόλεως συμφορὰς εἰς πενίαν πολλὴν καὶ ἀπορίαν κατέστην. Ἐπειτα δὲ καὶ βίον εἰργασάμην² ἐκ τοῦ δικαίου, τῇ γνώμῃ καὶ ταῖν χερσὶν ταῖν ἐμαυτοῦ. Ἐτι εἰδότα μὲν, οἷον ἐστὶ πόλεως τοιαύτης πολίτην εἶναι, εἰδότα³ δὲ, οἷον ἐστὶ ξένον εἶναι καὶ μέτοικον ἐν τῇ τῶν πλησίων ἐπιστάμενον δέ, οἷον τὸ σωφρονεῖν, καὶ ὀρθῶς βουλευέσθαι· ἐπιστάμενον δ', οἷον τὸ ἀμαρτόντα πράξει κακῶς, πολλοῖς συγγενόμενον· καὶ πλείστον πειραθείς, ἀφ' ὧν ἐμοὶ ξενία καὶ φιλότιες πρὸς πολλοὺς καὶ βασιλέας, καὶ πάσεις, καὶ ἄλλους ἰδίᾳ ξένους γεγέννηται ὧν ἐμὲ σώσαντες, μεθέξετε, καὶ ἔστιν ὑμῖν χρῆσθαι τούτοις, ὅπου ἂν ἐν καιρῷ τι ὑμῖν γένηται. Ἐχει δὲ καὶ ὑμῖν, ὧ ἄνδρες, οὕτως· ἐάν με νυνὶ διαφθείρητε, οὐκ ἔστιν ὑμῖν ἔτι λοιπὸς τοῦ γένους τοῦ ἡμετέρου οὐδεὶς, ἀλλ' οἴχεται πᾶν πρόρριζον. Καὶ τοι οὐκ ὄνειδος ὑμῖν ἐστὶν ἡ Ἀνδοκίδου καὶ Λεωγόρου οἰκία οὔσα· ἀλλὰ πολὺ μάλ-

δοκεῖν.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ βούλεσθε. — 4.

Ἀπάντων.) Ὑμῶν δηλαδὴ πάντων. — 5. Καὶ ἔξων, εἶχον τὰ πρὸς τὸν βίον. Ἀναμνησθέντες.) Πρὸς τὸ ἔχειν, ἀπα- — 3. Εἰδότα.) Πρὸς τὸ οἷον ἔχετε

ρηματικῶς.

λον τότε αὖ θναιδος, ὅτ' ἐμοῦ φεύγοντος, Κλεοφῶν αὐτὴν ὁ λυροποιὸς ᾤκει. Οὐ γάρ ἐστιν, ὅς τις πώποτε ὑμῶν παριὼν τὴν οἰκίαν τὴν ἡμετέραν ἀνεμνήσθη ἢ ἰδίᾳ τι ἢ δημοσίᾳ κακὸν παθὼν ὑπ' ἐκείνων· οἱ πλείστας μὲν στρατηγήσαντες στρατηγίας, πολλὰ τρόπαια τῶν πολεμίων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ὑμῖν ὑπέδειξαν, πλείστας δὲ ἄλλας ἀρχὰς ἄρξαντες, καὶ χρήματα διαχειρήσαντες τὰ ὑμέτερα, οὐδὲν ἂν πώποτε ὄφλον. Οὐδ' ἡμάρτηται οὐδὲν οὔτε ἡμῖν εἰς ὑμᾶς, οὔτε ὑμῖν εἰς ἡμᾶς· οἰκία δὲ πασῶν ἀρχαιοτάτη καὶ κοινοτάτη αἰεὶ τῶν θεομένων. Οὐδ' ἐστιν ὅπου ἐκείνων τις τῶν ἀνδρῶν καταστάς εἰς ἀγῶνα ἀπήτησεν ὑμᾶς χάριν τούτων τῶν ἔργων.⁴

§ 41. Μήτινυν, εἰ αὐτοὶ τεθνάσι, καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων αὐτοῖς ἐπιλάβησθε· ἀλλ' ἀναμνησθέντες τῶν ἔργων, νομίσατε, τὰ σώματα αὐτῶν ὄραν αἰτουμένων ἐμὲ παρ' ὑμῶν σώσαι. Τίνα γάρ καὶ ἀναβιβιάσομαι θεησόμενον ὑπὲρ ἐμαυτοῦ; τὸν πατέρα; ἀλλὰ τέθηκε· τοὺς ἀδελφούς; ἀλλ' οὐκ εἰσὶν· ἀλλὰ τοὺς παῖδας; ἀλλ' οὐπω γεγέννηται. Ὑμεῖς τοίνυν καὶ ἀντὶ πατρὸς ἐμοὶ καὶ ἀντὶ ἀδελφῶν καὶ ἀντὶ παίδων γένεσθε. Εἰς ὑμᾶς καταφεύγω, καὶ ἀντιβολῶ, καὶ ἱκετεύω· ὑμεῖς με παρ' ὑμῶν αὐτῶν αἰτησάμενοι σώσατε· καὶ μὴ βούλεσθε Θετταλοὺς καὶ Ἀνδρείους πολίτας ποιῆσθαι δι' ἀπορίαν ἀνδρῶν· τοὺς δὲ ὄντας πολίτας ὁμολογουμένως, οἷς προσήκει ἀνδράσιν ἀγαθοῖς εἶναι, καὶ βουλόμενοι δυνήσονται, τούτους δὲ ἀπόλλυτε· μὴ δῆτα. Ἐπειτα καὶ ταῦτ' ὑμῶν θέομαι, εὖ ποιῶν ὑμᾶς, ὑφ' ὑμῶν τιμᾶσθαι. Ὡστ' ἐμοὶ μὲν πειθόμενοι, οὐκ ἀποστερεῖσθε, εἴτι ἐγὼ δυνήσομαι ὑμᾶς· εὖ ποιεῖν ἂν δὲ τοῖς ἐχθροῖς τοῖς ἐμοῖς πεισθῆτε, οὐδ' ἂν ὑστέρῃ χρόνῳ μεταμελήσῃ, οὐδὲν ἔτι πλέον ποιήσετε. Μὴ τοίνυν μὴθ' ὑμᾶς αὐτοὺς τῶν ἀπ' ἐμοῦ ἐλπίδων ἀποστερήσητε, μήτ' ἐμὲ τῶν εἰς ὑμᾶς. Ἀξιώθ' ἐγωγε τούτους, οἳ τινες ὑμῖν ἀρετῆς ἤδη τῆς μεγίστης εἰς τὸ πλήθος τὸ ἡμέτερον ἔλεγχον ἔδοσαν.² ἀναβάντας ἐνταυθοῖ, συμβουλευεῖν ὑμῖν, ἃ γνώσκουσι περὶ ἐμοῦ. Δεῦρο³ Ἄνυτε, Κέφαλε, ἔτι δὲ καὶ οἱ φυλέται οἱ ἡρημένοι μοι συνδικεῖν, Θρασύλλος, καὶ οἱ ἄλλοι.

πολίτην ἀναφέρεται. — 4. Τῶν ἔργων.)
Εννοεῖται Ἐκείνων τῶν προγόνων τῶν
ἐμῶν.

§ 41. 2. Ἐλεγχον ἔδοσαν.) Πλήχθη-
σαν, ἐράνησαν σπουδαῖοι. — 3. Δεῦρο)
Ἄγε εἰπὲ, ἢ εἰθὲ Ἄνυτε.

ΔΕΙΝΑΡΧΟΥ ΤΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ

Κατὰ Δημοσθένους λόγος.

Υπόθεσις.

Ἀρπάλος καταλειφθεὶς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου διοικητῆς ἐν Βαβυλῶνι, τῶν ἐμπιστευθέντων αὐτῷ θηταυρῶν πολλοὺς κατηνάλωσεν ἐν ἁσωταίῃς, ἀπογνοῦς τὴν Ἀλεξάνδρου ἀπὸ τῶν Ἰνδῶν ἐπάνοδον· ἐπανελθόντος δ' ἐκείνου ἐξ Ἰνδῶν, φοβηθεὶς οὗτος, καὶ συσκευασάμενος ἀργυρίου τάλαντα πεντακισχίλια, μισθοφόρους τε ἄθροίσας ἐξακισχιλίους κατέπλευσεν εἰς τὴν Ἀττικὴν· οὐδενὸς δ' αὐτῷ προσέχοντος, τοὺς μισθοφόρους ἀπέλιπε περὶ Ταίναρον τῆς Λακωνικῆς· αὐτὸς δὲ μέρος τῶν χρημάτων λαθὼν, ἱκέτης ἐγένετο τοῦ δήμου· ἐξαιτούμενος δὲ ὑπ' Ἀντιπάτρου τοῦ καταλειφθέντος ὑπὸ Ἀλεξάνδρου εἰς Μακεδονίαν, καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ὀλυμπιάδος, πολλὰ χρήματα διαδοῦς τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ δημηγοροῦσι ῥήτορσιν, δίδρα, καὶ εἰς Κρήτην ἔλθων, ὑπὸ τινος τῶν φίλων Θίμβρωνος ἐδολοφονήθη· οἱ δ' Ἀθηναῖοι τῶν τοῦ Ἀρπάλου χρημάτων λόγον ἀναζητοῦντες, Δημοσθένη καὶ ἄλλους τινὰς τῶν ῥητόρων κατεδίδασκαν, ὥς εἰληφῶτας τῶν Ἀρπάλου χρημάτων. Διδῶρ. Σικελ. βιβλ. ΙΖ'. κεφ. ρθ'. Σημειῶται δὲ ὅτι τὸν λόγον τοῦτον Ὑπερήδου εἶναι λέγουσι τινες.

§ 1. Ὁ μὲν δημαγωγός² ὑμῖν, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ Θανάτου τετιμημένος³ ἑαυτῷ ἦν ἐξελεγχθῇ ὅτι οὐκ εἰληφῶς παρ' Ἀρπάλου, οὗτος⁴ φανερώς ἐξελέλεγχεται δῶρα εἰληφῶς παρὰ τούτων,⁵ οἷς ἐναντία πράττειν ἔφη τὸν ἄλλον χρόνον. Πολλῶν δ' ὑπὸ Στρατοκλέους εἰρημένων, καὶ τῶν πλείστων προκατειλημμένων κατηγορημάτων, καὶ περὶ μὲν αὐτῆς τῆς ἀποφάσεως,⁶ τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς δικαίας καὶ ἀληθεῖς ἀποδείξεις εἰρηκνίας, περὶ δὲ τῶν ἀκολουθῶν τούτοις Στρατοκλέους εἰρηκνός καὶ τὰ Ψηφίσματα ἀνεγνωκός ἦδη τὰ περὶ τούτων, ὑπόλοιπον ἡμῖν, ὦ Ἀθηναῖοι, (καὶ ταῦτα,⁷ ἀγωνιζομένοις ἀγῶνα τηλικαῦτον, ἡλικίος οὐδεπώποτε γέγονε τῇ πόλει) κοινῇ πᾶσιν ἡμῖν παρακελεύεσθαι, πρῶτον μὲν, ἡμῖν τοῖς λοιποῖς⁸ συγγνώμην ἔχειν, ἂν τῶν αὐτῶν ἐνίοις περιπίπτωμεν⁹ (οὐ γὰρ ἵνα ἐνοχλῶμεν ὑμᾶς, ἀλλ' ἵνα ὀργιζῆσθε μάλ-

§ 1. 2. Ὁ μὲν δημαγωγός.) Τὸν Δημοσθένη λέγει, ὡς ἐπ' αὐτοῦ ὤφειλε τὸν δῆμον ἀγόμενον· εἰρωνικῶς δὲ τοῦτο. — 3. Θανάτου τετιμημένος.) Φράσις σημαντικὴ τὸ, Ἄξιον Θανάτου κατεδίδασκεν ἑαυτόν. — 4. Οὗτος.) Ἐπαναλήψις, ὁ εἰρημένος δηλαδὴ δημαγωγός· ὁ Δημοσθένης δηλ. — 5. Παρὰ τούτων.) Παρ' Ἀρπάλου δηλαδὴ, Μακεδόνα, μὲν ὄντος, ἀποστάτου δὲ καὶ δραπέτου. — 6. Καὶ

περὶ... τῆς ἀποφάσεως.) Τῆς τε ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς εἰρηκνίας ἀληθεῖς καὶ δικαίας ἀποδείξεις περὶ αὐτῆς τῆς ἀποφάσεως, καὶ τοῦ Στρατοκλέους εἰρηκνός περὶ τῶν ἀκολουθῶν τούτοις, καὶ τὰ ψηφ. — 7. Καὶ ταῦτα.) Συμβάνει ἡ γένεται. — 8. Ἡμῖν τοῖς λοιποῖς.) Τοῖς μετὰ Στρατοκλέα λέγουσι, καὶ κατηγοροῦσιν ἐν ὑμῖν εἰδόσι. — 9. Ἐνίοις περιπίπτωμεν.) Περιπίπτωμεν ἐνίοις τῶν αὐτῶν.

λον παροξυνόμενοι, δις περί τῶν αὐτῶν ἐροῦμεν) ἔπειτα, μὴ πράττειν τὰ κοινὰ τῆς πόλεως ἀπάσης δίκαια, μηδὲ τὴν κοινὴν σωτηρίαν ἀντικαταλλάξασθαι τῶν τοῦ κρινομένου λόγων.

§ 2. Ὅρατε γάρ, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅτι παρὰ μὲν ὑμῖν Δημοσθένης οὕτως κρίνεται, παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις ὑμεῖς² οἱ σιοποῦσι, τίνα ποτὲ γνώμην ἔχετε περί τῶν τῇ πατρίδι συμφερόντων· καὶ πότερον τὰς ἰδίας τούτων θεωροδικίας καὶ πονηρίας ἀναδέχεσθε εἰς ὑμᾶς αὐτοὺς, ἢ φανερόν πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσετε, διότι³ μισεῖτε τοὺς κατὰ τῆς πολιτείας δῶρα λαμβάνοντας· καὶ οὐχ ἔν ἀφῆτε, ζητεῖν προσετάρχετε τῇ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῇ, ἀλλ' ἵνα ἀποφηνάντων τούτων, ὑμεῖς τιμωρήσῃτε τῶν ἀδίκημάτων ἀξίως. Νυνὶ τοῦτο ἐφ' ὑμῖν ἐστὶ.⁴ Ψηφισαμένου γάρ τοῦ δήμου δίκαιον ψήφισμα, καὶ πάντων τῶν πολιτῶν βουλομένων, εὐρεῖν τίνες εἰσὶ τῶν Ῥητόρων οἱ τολμήσαντες ἐπὶ διαβολῇ καὶ κινδύνῳ τῆς πόλεως χρήματα παρὰ Ἀρπάλου λαβεῖν, καὶ πρὸς τούτοις, ψήφισμά τι γράψαντες, ὦ Δημοσθένης, σοῦ, καὶ ἐτέρων πολλῶν, ζητεῖν τὴν βουλὴν περί αὐτῶν, ὡς αὐτῇ πατρίδι ἐστίν, εἴ τινες εἰλήφασι παρὰ Ἀρπάλου χρυσίον, ζητεῖ ἡ βουλὴ, οὐκ ἐκ τῶν προκλήσεων μαθεύσκει τὸ δίκαιον, οὐδὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν πίστιν τὴν περί αὐτῆς ἐπὶ σοῦ⁵ καταλῦσαι βουλομένη, ἀλλ' (ὅπερ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀρεοπαγῖται εἶπον) προορῶσα ἡ βουλὴ, ὦ ἄνδρες, τὴν τούτων ἰσχὺν τὴν ἐν τῷ λέγειν καὶ πράττειν· οὐκ οἰομένη δὲ δεῖν οὐδεμίαν ὑπολογίζεσθαι τῶν περί αὐτῆς ἐσομένων βλασφημιῶν, εἴ τις μέλλοι τῇ πατρίδι αὐτῆς αἰτία μοχθηρὰ καὶ κίνδυνος ἔσσεσθαι.

§ 3. Τούτων ὡς ἐδόκει τῷ δήμῳ καλῶς καὶ συμφερόντως πεπραγμένων, αἰτίαι νῦν καὶ προκλήσεις καὶ συκοφανταίαι παρὰ Δημοσθένους ἤκουσιν, ἐπειδὴ οὗτος ἀποπέφανται² εἴκοσι τάλαντα ἔχων χρυσοῦ. Καὶ ἡ τῶν ἐκ προνοίας φόνων ἀξίόπιστος οὕσα βουλὴ τὸ δίκαιον καὶ ἀληθὲς εὐρεῖν, καὶ κυρία δικάσαι τε περί τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ἐκάστου τῶν πολιτῶν, καὶ τοῖς μὲν βιαίῳ θανάτῳ τετελευτηκόσι βοηθῆσαι, τοὺς δὲ παρόνομόν τι τῶν ἐν τῇ πόλει διαπεπραγμένους ἐκβαλεῖν, ἢ θανάτῳ ζημιῶσαι, νῦν ἐπὶ τοῖς κατὰ Δημοσθένους ἀποπεφασμένοις χρήμασι ἄκυρος ἔσται τοῦ δικαίου· Ναὶ κατέφυσται γάρ ἡ βουλὴ Δημοσθένους. Τοῦτ' ἄρα

§ 2. 2. Ὑμεῖς.) Κρίνετε. — 3. Διότι.) Ἀντὶ τοῦ ὅτι. — 4. Ἐφ' ὑμῖν ἐστίν.) Ἐν τῇ ὑμετέρᾳ ἐξουσίᾳ. — 5. Ἐπὶ σοῦ.) Κατὰ τοὺς σεαυτοῦ χρόνους· τὸ παρ' ἡμῖν, εἰς τὸν καιρὸν σου.

§ 3. 2. Οὗτος ἀποπέφανται.) Ὁμοφώνει μὲν τῷ τρίτῳ τῶν πληθυντικῶν,

ἔστι δὲ ἐνικὸν τὸ Ἀποπέφανται· ἀπὸ τοῦ φαίνω, φυλάσσω τὸ Ν· ὡς καὶ τὸ ἐξήρανται ἢ χεῖρ, καὶ κατήχονται ὁ δαῖνα, καὶ κατέχονται δέμας· καὶ ὅσα τοιαῦτα, οἷς πᾶσι συμβέβηκεν ὁμοφωνοῦν τοῖς αὐτῶν πληθυντικοῖς τρίτοις προσώποις, διὰ τὸ φυσικῶς ἔχειν ἐγκείμενον τὸ Ν, ἀμε-

ἐστὶν ὑπερβολὴ τοῦ πράγματος. Σοῦ κατέφενσται καὶ Δημάδου; καθ' ὧν οὐδὲ τάληθές εἰπεῖν, ὡς εἴκειν, ἀσφαλές ἐστίν, εἰ πολλὰ πρότερον τῶν κοινῶν ἐκείνη³ ζητεῖν προσετάξατε, καὶ διὰ τὰς γινόμενας ζητήσεις ἐπηνέσατε; Οὐς δ' ἡ πόλις ἅπαντα οὐ δύναται ἀναγκάσαι τὰ δίκαια ποιεῖν, κατὰ τούτων ἡ βουλὴ ψευδὲς ἀποφάσεις πεποιήται; ὦ Ἡράκλεις!

§ 4. Διὰ τί οὖν ἐν τῷ δήμῳ συνεχώρεις, ὦ Δημόσθενες, ἐὰν ἀποφύγῃ σοῦ ἡ βουλὴ, θάνατον ἑαυτῷ τὴν ζημίαν;² Καὶ διὰ τί πολλοὺς ἀνῆρηκας σὺ ταῖς τῆς βουλῆς ἰσχυριζόμενος ἀποφάσσειν, ἢ ποῖ νῦν ἐλθὼν ὁ δῆμος, ἢ τίσι προστάξας ζητεῖν περὶ τῶν ἀφαιρῶν καὶ μεγάλων ἀδικημάτων, εὖροι τὴν ἀλήθειαν; Τὸ μὲν γὰρ συνέδριον τὸ πρότερον δοκοῦν εἶναι πιστὸν σὺ καταλύεις, ὁ δημοτικὸς εἶναι φάσκων ὧς τὴν τῶν σωμάτων φυλακὴν ὁ δῆμος παρακαταθήκην δέδωκεν, ὧς τὴν πολιτείαν καὶ δημοκρατίαν πολλάκις ἐγκεχειρίκεν, ὁ διαπεφύλαχε³ τὸ σὸν σῶμα τοῦ βλασφημεῖν περὶ αὐτοῦ⁴ τοῦ μέλλοντος,⁵ πολλάκις (ὡς σὺ φῆς) ἐπιβουλεύθην· ὁ φυλάττει⁶ τὰς ἀπορρήτους διαθήκας, ἐν αἷς τὰ τῆς πόλεως σωτήρια κεῖται.

§ 5. Δίκαια μὲν οὖν, δίκαια τρόπον γέ τινα πᾶσχει τὸ συνέδριον. Εἰρήσεται γάρ, ἂ γινώσκω. Δυσὶν γάρ θάτερον ἐχρῆν αὐτοὺς, ἢ καὶ τὴν προτέραν ζήτησιν τὴν ὑπὲρ τῶν τριακοστίων ταλάντων τῶν παρὰ τοῦ Περσῶν βασιλέως ἀφικομένων ζητεῖν, καθάπερ συνέταξεν ὁ δῆμος· ἵνα τότε δόντος δίκην τοῦ θηρίου τούτου, καὶ τῶν μερισταμένων ἐκεῖνα τὰ χρήματα φανερῶν γενομένων, καὶ τῆς περὶ Θηβαίους προδοσίας² ἐξελεγχθείσης, ἢν οὗτος προδέδωκεν, ἀπηλλάγμεθα τούτου τοῦ δημαγωγοῦ, δίκην ἀξίαν δόντος· ἢ, εἰ ταυτ' ὑμεῖς ἐβούλεσθε Δημοσθένει συγχωρεῖν, καὶ πολλοὺς ἐν τῇ πόλει τοὺς καθ' ὑμῶν δωροδοκῆσοντας εἶναι, τὴν περὶ τῶν νῦν ἀποπερασμένων ζήτησιν χρημάτων μὴ προσδέχεσθαι, πείραυ ὑμῶν ἐν τοῖς πρότερον εἰληφότας³ ὅπου γε οὕτω καλῶς καὶ δικαίως τῆς

τάδεον. Βαρύν. ἐν τῷ Πέρανται. — 3. Ἐκείνη.) Τῇ βουλῇ δηλ.

§ 4. 2. Τὴν ζημίαν;) Ἐννοεῖται, εἶναι. — 3. Ὁ διαπεφύλαχε.) Τὸ ἐγκεχειρίκεναι σοὶ τὸν δῆμον τὴν πολιτείαν καὶ δημοκρατίαν πολλάκις. — 4. Περὶ αὐτοῦ) Τοῦ δήμου. — 5. Τοῦ μέλλοντος.) Προσχευμένης κτητικῆς ἀντινομίας, ἐὰν τι ἐπάγῃται τὸν κτήτορα δηλοῦν, κατὰ γενικὴν λέγεται. — 6. Ὁ φυλάττει.) Ὁ συνέδριον. Διαθήκας ἐνταῦθα λέγει βιβλία ἱερὰ καὶ ἀπορρήτα· ἐνθα ἴσαν τὰ μυστήρια γεγραμμένα καθ' ὃν λόγον

καὶ ἡμεῖς λέγομεν ἡ παλαιὰ καὶ καινὴ διαθήκη. Τινὲς δὲ φασὶ χρησμούς τινας εἶναι τὰς διαθήκας ταύτας κατὰ καιροὺς δοθέντας ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως, οὓς ὡς ἱεροὺς ἐφύλαττον, ἵνα μὴ τι τούτων παραβάντες, ἀπώλλονται.

§ 5. 2. Προδοσίας.) Δηλοῖ δὲ, ὅτι ταῖς τριακοσίαις ἐκείνοις ταλάντοις, τοῖς παρὰ Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος σταλείντι πρὸς τοὺς Θηβαίους, αἰτήσαντας παρ' αὐτοῦ χρήματα, ἐχρήσαντο οἱ Θηβαῖοι πρὸς Δημοσθένην, καὶ τοὺς τῆς αὐτοῦ δούτας πατέρας. — 3. Εἰληφότας.) Ἀναρί-

ἀποφάνσεως τῆς κατὰ τούτου καὶ τῶν ἄλλων νυνὶ γεγεννημένης, καὶ τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς, οὔτε τὴν Δημοσθένους, οὔτε τὴν Δημάδου δύναμιν ὑποστείλαμένης, ἀλλὰ τὸ δίκαιον αὐτὸ καὶ τάλιθές προϋργιαίτερον πεπονημένης, οὐδὲν ἦττον περιέρχεται Δημοσθένης περὶ τε τῆς βουλῆς βλασφημιῶν, καὶ περὶ ἑαυτοῦ λέγων. Οἷσπερ ἴσως καὶ πρὸς ὑμᾶς αὐτίκα χρήσεται λόγοις,⁴ ἐξαπατῶν ὑμᾶς, ὡς ἐγὼ Θεβαίους ὑμῖν ἐποίησα συμμάχους. Οὐκ ἀλλὰ τὸ κοινῇ συμφέρον ἀμφοτέραις ἐλυμήνῃται πόλεσιν, ὧς Δημοσθένης. Ἐγὼ παρέταξα πάντας εἰς Χαιρώνειαν. Οὐκ ἀλλὰ ἔλιπες μόνος αὐτὸς⁵ τὴν ἐκεῖ τάξιν. Ἐγὼ πολλὰς ὑπὲρ ὑμῶν ἐπρέσβευσα πρεσβείας. Ἐφ' αἷς⁶ οὐκ οἶδ', ὅ,τι ποτ' ἂν ἐποίει, ἢ τίνας ἂν εἶπε λόγους, εἰ συνέδει κατορθῶσαι αὐτῇ ἂ συνεδούλευσεν. Ὅς ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις ἀτυχήμασι καὶ κακοῖς ἅπασαν ἐπεληλυθὼς τὴν εἰκουμένην, ὅμοις ἀξιοῖ δωρεὰς αὐτῷ δεδῶσθαι τὰς μεγίστας, λαμβάνειν⁷ δῶρα κατὰ τῆς πατρίδος, καὶ λέγειν καὶ πράττειν κατὰ τοῦ δήμου, ἃ ἂν βούληται.

§ 6. Καὶ Τιμοθέῳ μὲν, ὧς Ἀθηναῖοι, Πελοπόννησον περιπεύσαντι, καὶ τὴν ἐν Κερκύρᾳ ναυμαχίαν νικήσαντι Λακεδαιμονίους, καὶ Κόνωνος υἱεῖ, τοῦ τοὺς Ἑλλήνας ἐλευθερώσαντος, καὶ Σάμον λαβόντος, καὶ Μεθώνην, καὶ Πύδναν, καὶ Ποτιδαίαν, καὶ πρὸς ταύταις ἑτέρας εἴκοσι πόλεις, οὐκ ἐποίησασθε² ὑπόλογον,³ οὐδὲ τῆς τότε ἐνεστώσης κρίσεως, οὐδὲ τῶν ὀρκῶν, οὓς ὁμωμοκότες ἐφέρετε τὴν ψῆφον, ἀντικατηλλάξασθε τὰς τοιαύτας εὐεργεσίας· ἀλλ' ἐκατὸν ταλάντων ἐτιμήσατε, ὅτι χρήματ' αὐτὸς ἔφη⁴ παρὰ Χίῳν εἰληφέναι καὶ Ῥοδίων· τὸν δὲ κατὰπτυστον τοῦτον καὶ Σκύθην (ἐξάγομαι γάρ⁵) ὃν οὐχ εἰς ἀνὴρ, ἀλλὰ πάντα ἢ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλή ζητήσασα ἀποπέφανται χρήματα ἔχειν καθ' ὑμῶν; καὶ ὅς ἀποπέφανται μισθαρνῶν καὶ δωροδοκῶν κατὰ τῆς πόλεως, καὶ ταῦτα ἐξεληλεγκται, τοῦτον οὐ τιμωρησάμενοι παράδειγμα ποιήσετε τοῖς ἄλλοις; Ὅς οὐκ ἐκ τῶν βασιλικῶν μόνον εἰληφώς χρυσίον φανερός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως κεχρηματισμένος; ὁ νῦν⁶ οὐδὲ τῶν ὑπὸ Ἀρπάλου κομισθέντων χρημάτων εἰς τὴν

ρεται εἰς τὸ προειρημένον Πολλούς. —

4. Οἷσπερ... λόγοις.) Ἀντὶ Καὶ περὶ ἑαυτοῦ λέγων λόγους, οἷς χρήσεται ἴσως· ὑπεδύθη δὲ τὴν τοῦ ἀναγορικοῦ πρῶσιν ἐπιτεθεὶν τὸ ὄνομα. — 5. Μόνος αὐτός.) Μόνος σύ· τὸ γὰρ αὐτὸς λαμβάνεται καὶ ἀντὶ τοῦ Ἐγὼ, Σύ. — 6. Ἐφ' αἷς.) Πρεσβείαις. — 7. Λαμβάνειν.) Κατ' ἐπεξηγήσιν· ὡς ἂν λέγει· δηλονότι τὴν ἐξουσίαν τοῦ λαμβάνειν δῶρα κατὰ τῆς Πατρίδος, καὶ ἄδειαν τοῦ λέγειν καὶ πράττειν ὅ,τι ἂν βούληται.

§ 6. 2. Καὶ Τιμοθέῳ... οὐκ ἐποίησασθε ὑπόλογον.) Ἀντὶ τοῦ, Οὐκ ἐπείσασθε τοῦ Τιμοθέου τοῦ υἱοῦ τοῦ Κόνωνος. — 3. Ὑπόλογον.) Ὑπακούεται τοῦτο τὸ περιπεπλευκέναι δηλονότι τὴν Πελοπόννησον, καὶ τὴν ναυμαχίαν, καὶ τὰ εἶναι Κίμωνος τοῦ τοιαῦτα ὑμᾶς εὐεργετηκότος. — 4. Αὐτὸς ἔφη.) Ἦτοι Ὁμολόγει. — 5. Ἐξάγομαι γάρ.) Βιάζομαι γάρ ἵνα τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ εἶπω. — 6. Ο' νῦν.) Ἐνταῦθα δοκεῖ προὑπακούεσθαι. Πῶς γὰρ τῶν ὑμετέρων ἀπείχεται χρη-

πόλιν ἀποσχόμενος. Καί τοι τί μέρος ἐστί τῶν ὑπὸ Τιμοθέου πε-
πραγμένων ἀγαθῶν, ὡς Δημοσθένης ἐπρέσθευεν εἰς Θήβας πρε-
σβείας; ἢ τίς οὐκ ἂν καταγελάσειεν ὑμῶν τῶν τοῦτο τολμώντων
ἀκούειν,⁷ ἀντιθεῖς ἐφ' αἷς οὗτος σεμνύνεται πράξειν ἐκείνας, ὡς
Τιμόθεος ὑμᾶς καὶ Κόνων εὐηργέτησαν; Ἀλλὰ γὰρ οὐ πρὸς τοῦτο
τὸ κάθαρμα παραβάλλειν δεῖ τοὺς ἄξια καὶ τῆς πόλεως καὶ τῶν
προγόνων ὑπὲρ ὑμῶν πράξαντας. Παρασχόμενος οὖν τὸ ψήφισμα
τὸ Τιμοθέῳ γενόμενον,⁸ πάλιν ἐπὶ τοὺς περὶ τούτου λόγους βαδιού-
μαι. Λέγε. Ψήφισμα. Ὁ τοιοῦτος, ὃ Δημοσθένης, πολίτης, ὃς
δικαίως ἂν καὶ συγγνώμης καὶ χάριτος ἐνύγχανε παρὰ τῶν ἐν ἐ-
κείνοις τοῖς χρόνοις συμπολιτευομένων, οὐ λόγοις, ἀλλ' ἔργοις με-
γάλα τῇ πόλει ἀγαθὰ ποιήσας, καὶ διαμείνας ἐπὶ τῆς πολιτείας,
καὶ οὐκ ἄνω καὶ κάτω μεταβαλλόμενος, ὥσπερ σὺ, ἐτελεύτησεν,
οὐ τηλικαύτως τὸν δῆμον αἰτήσας δωρεάς, ὥστε τῶν νόμων εἶναι
κρείττων, οὐδ' οἰόμενος δεῖν τοὺς ὁρωμοκότας κατὰ τοὺς νόμους
οἴσειν τὴν ψῆφον, ἀλλ' ὑπομένων καὶ κρίνεσθαι, εἰ δόξειε τοῖς δι-
κασταῖς· καὶ οὐ καιροὺς λέγων,⁹ οὐδ' ἕτερα φρονῶν καὶ δημηγορῶν.

§ 7. Οὐκ ἀποκτενεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν μιὰρὸν τούτων
ἄνθρωπον; Ὅς πρὸς ἑτέροις πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἀμαρτήμασι,
καὶ τὴν Θηβαίων πόλιν περιεῖδεν ἀνάστατον γενομένην, τριακό-
σια τάλαντα λαβὼν εἰς τὴν ἐκείνων σωτηρίαν παρὰ τοῦ Περ-
σῶν βασιλέως· καὶ Ἀρκάδων ἡκόντων εἰς Ἴσθμὸν, καὶ τὴν μὲν
παρὰ Ἀντιπάτρου πρεσβείαν ἄπρακτον ἀποστείλάντων, τὴν δὲ
παρὰ Θηβαίων τῶν ταλαιπώρων προσδεξαμένον, οἱ κατὰ θά-
λατταν μόλις ἀφίκοντο πρὸς ἐκείνους, ἱκετηρίαν ἔχοντες, καὶ κηρύ-
κια συμπεπλεγμένα (ὡς ἔφρασαν) ἐκ τῶν θαλλῶν, ἐροῦντες τοῖς
Ἀρκάσι, ὅτι οὐ τὴν πρὸς Ἕλληνας φιλίαν Θηβαῖοι διαλύσαι
βουλόμενοι, τοῖς πράγμασιν² ἐπαυέστησαν, οὐδ' ἐναντίον τῶν
Ἑλλήνων οὐδὲν πράζοντες· ἀλλὰ τὰ παρ' αὐτοῖς ὑπὸ τῶν
Μακεδόνων ἐν τῇ πόλει γνόμενα φέρειν οὐκέτι θυνάμενοι, οὐδὲ
τὴν δουλείαν ὑπομένειν, οὐδὲ τὰς ὕβρεις ὀρῶντες εἰς τὰ ἐλεύ-
θερα σώματα γινόμενας. Οἷς ἐτοίμων γενομένων τῶν Ἀρκάδων
βοηθεῖν, καὶ ἐλεησάντων, ἐν αἷς ἤκουσαν κακοῖς,³ καὶ φανερόν
ποιησάντων ὅτι τοῖς μὲν σώμασι μετὰ Ἀλεξάνδρου διὰ τοὺς
καιροὺς ἀκολουθεῖν ἠναγκάζοντο, ταῖς δ' εὐνοίαις μετὰ Θηβαίων

μάτων δ' οὐκ οὐδὲ. — 7. Ἀκούειν.) Ὑμῶν
τῶν τολμώντων ἀκούειν αὐτοῦ λέγοντος
τούτο, ὅτι ἐπρέσθευεν εἰς Θήβας, πᾶς τις
ἂν καταγελάσειεν ἀντιθεῖς ταῖς τούτου
πράξεσιν, ἐφ' αἷς σεμνύνεται, ἐκείνας ὡς
Τιμόθ. — 8. Γενόμενον.) Τιμόθεος ἐκα-
τὸν τάλαντον ζημίαν καταδικάζει. —

9. Καιροὺς λέγων.) Οὐδ' αἰτιώμενος τὴν
κοινὴν δυστυχίαν τῶν χρόνων, καθ' οὓς
συνέπεσε.

§ 7. 2. Τοῖς πράγμασι.) Τοῖς κα-
θεστηκότι. — 3. Ἐν αἷς ἤκουσαν κακοῖς.)
Ὅταν ἐλεησάντων αὐτοὺς ὄντας ἐν τού-
τοις τοῖς κακοῖς, ἃ ἤκουσα ἢ Ἐρ' οἷς

καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας ἦσαν. Καὶ τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν Ἀστύλου ὄντιος (ὥσπερ καὶ Στρατοκλῆς εἶπε) καὶ δέκα τάλαντα αἰτοῦντος, ὥστε ἀγαγεῖν τὴν βοήθειαν τοῖς Θηβαίοις, καὶ τῶν πρεσβευτῶν⁴ ὡς τοῦτον⁵ ἐλθόντων, ὃν ᾗδεν ἔχοντα τὸ βασιλικὸν χρυσίον, καὶ δεομένων καὶ ἱκετευόντων δοῦναι τὰ χρήματα εἰς τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν· οὐκ ἐτόλμησεν ὁ μισαρός οὗτος καὶ ἀσεδῆς καὶ αἰσχροκερδῆς ἀπὸ τῶν πολλῶν χρημάτων, ὧν εἶχε, δέκα μόνον τάλαντα δοῦναι, τοσαύτας ὁρῶν ἐλπίδας ὑποδαινούσας εἰς τὴν Θηβαίων σωτηρίαν· ἀλλὰ περιείδεν ἑτέρους δόντας⁶ τοῦτο τὸ ἀργύριον (ὥσπερ καὶ Στρατοκλῆς εἶπεν) ὑπὲρ τοῦ πάλιν ἀπελθεῖν οἴκαδε τοὺς ἐξεληλυθότας Ἀρκάδων, καὶ μὴ βοηθῆσαι τοῖς Θηβαίοις.

§ 8. Ἀρ' ὑμῖν δοκεῖ μικρῶν κακῶν ἢ τῶν τυχόντων ὅλη τῇ Ἑλλάδι αἴτιος γεγενῆσθαι Δημοσθένης, καὶ ἡ τοῦτου φιλαργυρία; ἢ προσήκειν αὐτὸν ὑφ' ὑμῶν ἐλέου τινὸς τυγχάνειν, τοιαῦτα πεπραγμένον, ἀλλ' οὐ τῆς ἐσχάτης τιμωρίας, καὶ ὑπὲρ τῶν νῦν καὶ ὑπὲρ τῶν πρότερον γεγεννημένων ἀδικημάτων; Ἀκούσονται τὴν κρίσιν, ὦ Ἀθηναῖοι, τὴν ὑφ' ὑμῶν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ γεγεννημένην πάντες ἄνθρωποι θεωρήσουσιν ὑμᾶς τοὺς κρίνοντας, ὅπως χρῆσθαι τῷ τοιαῦτα διαπεπραγμένῳ. Ὑμεῖς ἔσθ' οἱ διὰ πολλῶν τῶν ὑπὸ τοῦτου πεπραγμένων ἀδικημάτων ἐλάττω² μεγάλας καὶ ἀπαραιτήτους ἐνίοις ἐπιτεθεικότες τιμωρίας. Ὑμεῖς Μένωνα³ μὲν τὸν μυλωθρὸν ἀπεκτείνετε, διότι παῖδα ἐλεύθερον ἐκ Πελλήνης ἔσχευ ἐν τῷ μύλωνι. Θερμίσιον δὲ τὸν Ἀφιδναῖον, διότι τὴν Ῥοδίαν κιθαρίστριαν ὕβρισεν Ἐλευσινίοις, θανάτῳ ἐξημιώσατε· Εὐθύμαχον δὲ, διότι τὴν Ὀλυνθίαν παιδίσκην ἔστησεν ἐπ' οἰκήματος⁴ διὰ δὲ τοῦτον τὸν προδότην παῖδες καὶ γυναῖκες αἱ Θηβαίων ἐπὶ τὰς σκηνὰς τῶν βαρβάρων διενεμήθησαν· πόλις ἀστυγεϊτόνων καὶ συμμάχων ἐκ μέσης τῆς Ἑλλάδος ἀνῆρπασται, ἀροῦται καὶ σπείρεται τὸ Θηβαίων ἄστυ, τῶν κοινωνησάντων ἡμῖν τοῦ πρὸς Φίλιππον πολέμου. Ἀροῦται, φημί, καὶ σπείρεται⁵ καὶ οὐκ ἠλέησε, φημί,

ἤκουσαν κακοῖς. — 4. Τῶν πρεσβευτῶν.) Τῶν Θηβαίων. — 5. Ὁς τοῦτον.) Τὸν Δημοσθένη. — 6. Ἑτέρους δόντας.) Τοὺς Μακεδόνας δοκεῖ λέγειν, δόντας ἀργύριον τοῖς Ἀρκάσι, ἵνα ἀπέλθωσιν οἴκαδε.

§ 8. 2. Οἱ διὰ πολλῶν.. ἐλάττω.) Οἱ ἐπιτεθεικότες ἐνίοις μεγάλας καὶ ἀπαραιτήτους τιμωρίας δι' ἀδικήματα, πολλῶν ἐλάττω τῶν ἀδικημάτων, ἃ οὗτος ἐπραξε. — 3. Ὑμεῖς Μένωνα.)

Κατασκευῇ ἐστὶ τῶν εἰρημένων. — 4. Ἐστῆσεν ἐπ' οἰκήματος.) Μισθαρενεῖν καὶ ἐργάζεσθαι τῷ σώματι ἠνάγκασεν. —

5. Ἀροῦται... καὶ σπείρεται.) Ἀλέξανδρος γὰρ ὁ μέγας, ἀποδειχθεὶς στρατηγὸς Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν, εἰς Θράκας διέτριβε, βουλόμενος κακῶς καθυστερεῖν τὰ πράγματα· ἐν τούτῳ Θηβαῖοι ἀπίστησαν, οἷς Ἀρκάδες μέχρις Ἰσθμοῦ ἦλθον βοηθήσοντας, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, καὶ Ἀθηναῖοι δι-

ὁ μικρὸς οὗτος πόλιν οἰκτρῶς ἀπολλυμένην οὕτως, εἰς ἣν ἐπρέσβευτεν ὑφ' ὑμῶν ἀποσταλείς· οἷς ὁμόσπονδος⁶ καὶ ὁμοτράπεζος πολλάκις γέγονεν· ἦν αὐτὸς φητὶ σύμμαχον ὑμῖν ποιῆσαι. Ἀλλὰ πρὸς οὓς εὐτυχοῦντας πολλάκις ἦλθε, τούτους ἀτυχοῦντας προδέδωκε. Κάκεινοι (ὥς οἱ πρεσβύτεροι λέγουσι) καταλελυμένης τῆς δημοκρατίας τῆς παρ' ἡμῖν, καὶ συναγόντος ἐν Θήβαις Θρακυδοῦλου τοὺς φυγάδας εἰς τὴν Φυλῆς κατάληψιν, καὶ Λακεδαιμονίων ἰσχυόντων, καὶ ἀπαγορευόντων μηδὲν Ἀθηναίων ὑποδέχεσθαι, μηδ' ἐκπέμπειν,⁷ ὅμως συνέπραττον τῷ δήμῳ τὴν κάθοδον· καὶ τὸ πολλάκις ἀνεγνωσμένον παρ' ἡμῖν ἐψηφίσαντο ψήφισμα, μὴ περιορᾶν, ἐάν τις ὅπλα διὰ τῆς χώρας τῆς Ἀθηναίων ἔχων πορεύηται.⁸ Οὗτος δὲ, ὁ κοινὸν αὐτὸν τοῖς συμμάχοις (ὥς αὐτίκα φήσει) παρέχων, οὐδὲν τοιοῦτον ἔπραξεν, οὐδὲ τῶν χρημάτων, ὧν ἔλαβεν εἰς τούτων σωτηρίαν, οὐδὲν ἠθέλησε προέσθαι.

§ 9. Ὡν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες, μνησθέντες καὶ τὰ ἀτυχήματα τὰ γινόμενα διὰ τοὺς προδότες θεωρήσαντες· ἐν ταῖς Ὀλυνθίων καὶ Θηβαίων συμφοραῖς, ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν ὀρθῶς νυνὶ βουλευέσθε· καὶ τοὺς θεωροῦντας ἐθέλοντας· κατὰ τῆς πατρίδος, ἀνελούτες, ἐν ὑμῖν αὐτοῖς καὶ τοῖς θεοῖς τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχετε. Μόνως γὰρ οὕτως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μόνως καὶ τοὺς ἄλλους ποιήσετε βελτίους, ἐάν τοὺς ἐνδόξους τῶν πονηρῶν ἐξελέγκοντες, κολάσητε τῆς πονηρίας ἀξίως. Τοὺς μὲν γὰρ τυχόντας τῶν κρινομένων, ὅταν ἀλώσιν, οὐδεὶς οἶδεν οὐδὲ ζητεῖ πυθέσθαι τί πεπόνθασιν· τοὺς δ' ἐνδόξους πάντες πυθάνονται· καὶ τοὺς δικάζοντας ἐπαινοῦσιν, ὅταν τὸ δίκαιον μὴ πρόνται ταῖς τῶν κρινομένων δόξαις. Ἀναγνοῦθι τὸ ψήφισμα² τὸ Θηβαίων. Λέγε τὰς μαρτυρίας.³ Αναγίνωσκε τὰς ἐπιστολάς.⁴ Ψήφισμα. Μαρτυρία. Ἐπιστολαί.

νοῦντο· ἐλθόντος δὲ Ἀλεξάνδρου, ἐφοβήσαν, καὶ τὰς μὲν Θήβας ἤλιον, βοηθεῖν δὲ οὐκ ἐτόλμων· οὕτως οὖν Ἀλεξάνδρος ἐλὼν Θήβας, οὕτω κατέσκαψεν, φασίν, ἵνα φοβήτῃ τοὺς λοιποὺς Ἑλλήνας, ὥστε καὶ ἄροῦν, καὶ σπείρειν ἐπὶ τὸν τόπον αὐτῆς. — 6. Οἷς ὁμόσπονδος.) Σὺν οἷς ἐσπείλατο τοῖς θεοῖς, εἴτ' ἐν θυσίαις, εἴτ' ἐν εὐχαίαις· τὸ δὲ οἷς πρὸς τοὺς πολίτας ἀναφέρεται, ἀπὸ τοῦ πόλις ἀφηρημένου πρὸς τὸ πολίτας συγκεκοιμένον μεταβαλόντος τοῦ λόγου. — 7. Ἐκπέμπειν.) Οἱ γὰρ Λακεδαιμόνες ἀπηγόρευσαν ταῖς πόλεσι ταῖς ἑλληνικαῖς μὴτε δέχεσθαι τὸν ἀπὸ

φυγαδευθέντα ἀπ' Ἀθηνῶν, μῆτε ἐκπέμπειν ὅποις, ἀνδράσι, χρήμασι παρασκευασθέντα πρὸς ἐπανάληψιν τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος. — 8. Πορεύηται.) Ἐπὶ κακῷ ὁδηγῶν, ἢ καταλύσει τοῦ δήμου.

§ 9. 2. Τὸ ψήφισμα.) Τὸ τῶν Θηβαίων δηλαδὴ, ἐν ᾧ ἔλεγε μὴ περιορᾶν, ἐάν τις ὅπλα διὰ τῆς χώρας τῶν Ἀθηναίων ἔχων πορεύηται ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου. — 3. Μαρτυρίας.) Τὰς περὶ τῆς ἀδικίας καὶ σκληροκαρδίας Δημοσθένους πρὸς τοὺς Θηβαίων πρέσβεις, ὅπότε πρὸς αὐτὸν ἀφίκοντο περὶ τῶν δέκα ταλάντων ὑπὲρ τοῦ Ἀρκαδικοῦ στρατεύματος δέδμενοι. — 4. Τὰς ἐπιστολάς.)

§ 10. Μισθωτὸς οὗτος, ὦ Ἀθηναῖοι, μισθωτὸς οὗτός ἐστι παλαιός. Οὗτος ἦν ὁ τὴν πρεσβείαν τὴν παρὰ τοῦ Φιλίππου παρέρουμένην ὡς ἡμᾶς ἐκ Θεβῶν καλέσας, καὶ τοῦ λυθῆναι τὸν πρῶτον πόλεμον αἰτίας γενόμενος. Οὗτος Φιλοκράτει συνανανεύον-
λογεῖτο τῇ γράψαντι πρὸς Φιλίππον εἰρήνην, δι' ἣν ὑμεῖς ἐκείνων ἐξεβάλετε, καὶ ζεύγη τοῖς πρέσβεσιν ἐμισθώσατο τοῖς μετὰ Ἀν-
τιπάτρου δεῦρ' ἐλθοῦσιν, ἀναλαμβάνων² αὐτούς, καὶ τὸ κολακεύειν
τούς Μακεδόνας πρῶτος εἰς τὴν πόλιν εἰσάγων. Μὴ ἀφῆτε, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ ἀφῆτε τὸν ἐπὶ τοῖς τῆς πόλεως καὶ τῶν
ἄλλων Ἑλλήνων ἐντυχήμασιν ἐπιγεγραμμένον,³ ἀτιμώρητον, εἰ-
λημμένον ἐπ' αὐτοφόρῳ δῶρα ἔχοντα κατὰ τῆς πόλεως. Μὴδὲ,
τῆς ἀγαθῆς τύχης ἡμᾶς ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀγοῦσης, καὶ τὸν μὲν
ἕτερον⁴ τῶν τὴν πατρίδα λελυμασμένων ἐκ τῆς πόλεως ἐκδεδλη-
κυίας, τοῦτον δ' ὑμῖν ἀποκτείνειν παρὰ δούσης, αὐτοὶ τοῖς πᾶσι
συμφέρουσιν⁵ ἐναντιωθῆτε· ἀλλὰ μετοιωνίσασθε⁶ τὰς τῆς πόλεως
πράξεις, εἰς τούτους τοὺς ἡγεμόνας τὰς ἀποτυχίας τρέψαντες.

§ 11. Εἰς ποῖον γὰρ καιρὸν ἀποθήτεσθε τοῦτον ὑπολαβόντες
χρήσιμον ὑμῖν αὐτοῖς ἔσσεσθαι; ἔχοιτις ἂν εἰπεῖν ἢ ὑμῶν ἢ τῶν
περισσευόντων, εἰς ποῖα οὗτος πράγματα εἰσελθὼν ἢ ἴδια, ἢ
κοινὰ, οὐκ ἀνατέτραπεν; Οὐκ, εἰς μὲν τὴν Ἀριστάρχου οἰκίαν
εἰσελθὼν, βουλευσας τὸν Νικοδήμου θάνατον κατασκευασθέντα²
(ὃν ἴσατε πάντες) ἐξέβαλε τὸν Ἀρίσταρχον ἐπὶ ταῖς αἰσχίσταις
αἰτίαις; καὶ τοιοῦτον φίλον Δημοσθένει ἐχρήτατο, ὥστε δαίμονα³
αὐτῷ τοῦτον καὶ τῶν γεγεννημένων συμφορῶν ἡγεμόνα νομίσαι
προσελθεῖν; Οὐκ, ἐπειδὴ τῇ δῆμῳ συμβουλεύειν ἤρξατο (ὡς μὴ
ποτε ὤφειλεν.⁴ Ἀφήτω γὰρ αὐτοῦ τὰ ἴδια· ὁ γὰρ χρόνος οὐκ
ἐπιδέχεται μακρολογεῖν) ἀγαθὸν μὲν, ἀπλῶς εἰπεῖν, οὐδὲν γέγονε
τῇ πόλει, ἐν κινδύνοις δὲ καὶ κακοῖς καὶ ἀδοξίᾳ πάντα ἡ Ἑλλάς,
οὐ μόνον ἡ πόλις, καθέστηκε; Καὶ πλείστοις καιροῖς⁵ ἐν ταῖς

Τὰς ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν Θεβαίων γε-
γραμμένους ἐν τῇ περὶ τῶν δέκα τα-
λάντων πρεσβείᾳ.

§ 10. 2. Ἀναλαμβάνων.) Θεραπεύων
καὶ υποδεχόμενος αὐτούς. — 3. Ἐπι-
γεγραμμένον.) Ὅ ἐστι τὸν αἰτίον γε-
νόμενον τῶν ἀτυχημάτων, μὴ ἀφῆτε
ἀτιμώρητον· τὸ γὰρ Ἐπιγράφεται τοιοῦ-
τό τι δηλοῖ. — 4. Καὶ τὸν μὲν ἕτερον.)
Τὸν Δημόδην δηλαδή· οὗτος γὰρ εἰς
Μακεδονίαν ἐλθὼν· ἵνα πείσῃ τὸν Ἀν-
τίπατρον, ὅπως ἀπαλλάξῃ τὴν φρουρὰν
τὸν μὲν Ἀντίπατρον οὐχ εὔρεν, ὑπὸ
Κασσάνδρου δὲ συλληφθεὶς, ἀπεκτάνθη,

πρότερος τοῦ υἱοῦ Δημέου, ἔμπροσθεν
αὐτοῦ φονευθέντος· Εὗρε γὰρ Κάσταν-
δρος αὐτοῦ ἐπιστολὴν πρὸς Ἀντίγονον
κατὰ Ἀντιπάτρου. Πλουτάρχ. Φωκίων.
κερ. 30. — 5. Γοῖς πᾶσι συμφέρουσι.)
Ὡς εἰ ἔλεγε· πρὸς τὰ πᾶσι συμφέροντα.
— 6. Μετοιωνίσασθε.) Τούς κακοὺς
δηλονότι οἰωνισμούς· ἀφ' ὧν μὲν πρὸς τού-
τους τρέψατε τοὺς ἡγεμόνας τῶν κακῶν.

§ 11. 2. Κατασκευασθέντα.) Ἐκ κα-
τασκευῆς γενόμενον, ὡς πάντες ἴσατε. —
3. Ὡς δαίμονα.) Ἀλλὰ τοῦτο δηλαδή
καὶ κακόν. — 4. Ὡς μὴ ποτ' ὤφειλεν.)
Ἀπευκτικὸν τοῦτο. — 5. Καιροῖς.) Ἐ-
πιτηδεῖσι; δηλ. ὥστε ὑπὲρ ὧν πολὺ

δημηγορίαις χρώμενος, ἅπαντας ἀφῆκε τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν καιροὺς; καὶ ἐν οἷς τις ἀν φιλόπολις ἀνὴρ καὶ κηδεμῶν προεiletό τι πράξει, τοσοῦτον ἐδέσσειν ὁ δημαγωγὸς καὶ χρήσιμος αὐτίκα φήσων ὑμῖν γεγενῆσθαι, πράξιν τινα προσφέρειν, ὥστε καὶ τοὺς πράττοντας ὑπὲρ ὑμῶν τι τῆς ἑαυτοῦ τύχης ἀνέπλησεν. Ἀπῆρε Χαρίδημος πρὸς τὸν Περσῶν βασιλέα, χρήσιμος ὑμῖν οὐ λόγους, ἀλλ' ἔργους βουλόμενος γενέσθαι, καὶ τοῖς ἰδίοις τοῖς αὐτοῦ κινδύνοις ὑμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσι βουλόμενος τὴν σωτηρίαν παρασκευάσαι, περιῶν οὗτος κατὰ τὴν ἀγορὰν ἐλογοποιεῖ, καὶ τῶν πραττομένων εἰσέποiei κοινωνὸν αὐτόν· οὕτω κατέστρεψεν ἡ τύχη ταῦτα, ὡς τὸναντία γίνεσθαι τοῖς προσδοκωμένοις. Ἐξέπλευσεν Εἰφιάλτης, μισῶν μὲν τοῦτον, ἀναγκάζομενος δὲ τῶν πραγμάτων κοινωνεῖν· ἀρείλετο καὶ τοῦτον⁶ ἡ τύχη⁷ τῆς πόλεως. Εὐθύδικος προηρεῖτο τὰς ὑπὲρ τοῦ δήμου πράξεις· ἔφη τοῦτω Δημοσθένης φίλος εἶναι· οὗτος ἀπώλετο.

§ 12. Καὶ ταῦθ' ὑμεῖς ὁρῶντες, καὶ ἐπιστάμενοι, πολὺ βέλτιστον ἢ ἐγὼ, οὐ λογιζέσθε, οὐ σκοπεῖσθε πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς, τεκμαιρόμενοι τὰ μέλλοντα ἐν τῶν γεγεννημένων, ὅτι οὐδὲν οὗτος χρήσιμος, ἀλλ' ἢ τοῖς ἐχθροῖς κατὰ τῆς πόλεως συστήσαι κατασκευὴν ἐτέραν, οἷα ἐπ' Αἰγὸς² ἐγένετο, ὅτε Λακεδαιμόνιοι μὲν ἅπαντες ἐξεστράτευσαν,³ Ἀχαιοὶ δὲ καὶ Ἡλεῖοι τῶν πραγμάτων⁴ ἐκοινωνουν, ὑπῆρχον δὲ⁵ ξένοι μύριοι· Ἀλέξανδρος δὲ, ὡς οἱ λέγοντες,⁶ ἐν Ἰνδοῖς ἦν· ἡ δὲ Ἑλλάς ἅπασα, δια τοὺς ἐν ἐκάστη τῶν πόλεων προδότας, ἀχθόμενη τοῖς παρῶσι πράγμασιν, ἡσμένει μεταβολῇ τινα τῶν κακῶν, τῶν περιεστηκότων. Νῦν οὖν ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς, Δημοσθένης, τίς ἦν ὁ τοῦ συμβουλευσαὶ καὶ γράφαι κύριος, καὶ φήσων αὐτίκα δεῖν μισεῖν τὰ καθεστῶτα πράγματα. Ἐγὼ γὰρ τοὺς ἄλλους κινδύνους· Ἐγραψάς τι περὶ τοῦ τῶν κινδύνων; συνεβούλευτας; ἐπόρισας χρήματα; μικρόν τι χρήσιμος ἐγένου τοῖς ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας πράττουσιν; Οὐδ' ὅτι οὖν, ἀλλὰ περιήεις κατασκευάζων λογοποιούς, καὶ παρ' αὐτῶ⁷

τεύεσθαι. — 6. Τοῦτον.) Τὸν Δημοσθένη δηλ. — 7. Ἡ τύχη.) Τοῦ Δημοσθένους ἐναντία αἰεὶ οὔσα.

§ 12. 2. Ἐπ' Αἰγὸς.) Ποταμοῖς· ἐνθα τοῦ ναυτικοῦ τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ Λυσάνδρου ἀλόντος, καὶ ἡ πόλις ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐγένετο. Ὁ δὲ νοῦς· εἰς τοῦτο μόνον χρήσιμος ἐγένετο, ὥστε κατὰ τῆς πόλεως ἄλλην συστήσαι κατασκευὴν ὁμοίαν τῇ ἐπὶ τοῦ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς συμβεβηκυῖα, καὶ ταύτην συστήσεται ὅτε, Λακεδ. καὶ τλ. Τινὲς δὲ φασὶ μὴ τοῦτο δελεῖν, ἀλλ' ἐπὶ Αἰγὸς

τινος ἀρχοντος· ἐκ τῶν ἐπομένων λαμβάνοντες τὴν ἀφορμὴν. — 3. Ἐξεστράτευσαν.) Κατ' Ἀντιπάτρου δηλ. καὶ Μακεδόνων. — 4. Τῶν πραγμάτων.) Δι' αὐτὸν δηλονότι παρέσκευάζοντο οἱ Ἕλληνες ἀποτείνει τὸν τῶν Μακεδόνων ζυγόν, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἑαυτοῖς ἀποκαταστήσαι. — 5. Ὑπῆρχον δέ.) Τοῖς Ἑλλήσι σύμμαχοι κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον συνελθόντες. — 6. Ὡς οἱ λέγοντες.) Ἐννοεῖται Ἦσαν ἀντὶ ὧς τινες ἔλεγον· ὡς ἐλέγετο. — 7. Παρ' αὐτῶ.) Ἀντὶ Παρὰ σκαυτῶ. Σημειώται δὲ ὅτι

γράφων ἐπιστολήν· καὶ καταισχύων τὴν τῆς πόλεως δόξαν, χρυσὸν ἐκ τῶν δακτύλων ἀναφάμενος περιεπορεύετο· τρυφῶν ἐν τοῖς τῆς πόλεως κακοῖς, καὶ ἐπὶ φορείῳ κατακομιζόμενος τὴν εἰς Πειραιᾶ ὁδόν, καὶ τὰς τῶν πενήτων ἀπορίας ἀνειδίζων. Εἰθ' οὗτος εἰς τοὺς μέλλοντας ὑμῖν καιροὺς ἔσται χρήσιμος, παραβεβηκώς ἀπαντας τοὺς παρεληλυθότας; Τοιούτων, ᾧ δέσπων Ἀθηνᾶ, καὶ Ζεῦ σῶτερ, συμβούλων καὶ ἡγεμόνων ὄφελον τυχεῖν οἱ πολεμήσαντες τὴν πόλιν,⁸ καὶ μηδέποτε βελτιόνων.

§ 13. Οὐκ ἀναμνήσεσθε, ὦ ἄνδρες, τὰς τῶν πρεσβυτέρων πράξεις; οἱ μεγάλων καὶ πολλῶν κινδύνων καταλαμβαδόντων τὴν πόλιν, ἀξίως τῆς πατρίδος καὶ τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας καὶ τῆς δόξης τῆς δικαίας, ὑπὲρ τῶν τοῦ δημοσίου συμφερόντων ἐκινδύνευσαν; Ὡν τοὺς μὲν ἀρχαίους ἐκείνους μακρὸν ἂν εἴη λέγειν, Ἀριστείδην καὶ Θεμιστοκλέα, τοὺς ὀρθώσαντας τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, καὶ τοὺς φόρους εἰς ἀκρόπολιν ἀνενεγκόντας παρ' ἐκόντων καὶ βουλομένων τῶν Ἑλλήνων· ἀλλὰ ταῦτι² τὰ μικρὸν πρὸ τῆς ἡμετέρας ἡλικίας γεγενημένα ὑπὸ Κεφάλου τοῦ ῥήτορος, καὶ Θράσωνος τοῦ Ἐρχιῶος, καὶ Ἡλίου Φορμισίου καὶ ἐτέρων ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ὧν ἐνίῳν ἔτι καὶ νῦν ζῇ τὰ σώματα.³ Τούτων γὰρ οἱ μὲν, φρουρουμένης ὑπὸ Λακεδαιμονίων τῆς Καδμείας, βοηθήσαντες τοῖς εἰς Θήβας κατιῶσι τῶν φυγάδων τοῖς ἰδίοις κινδύνοις, ἡλευθέρωσαν πόλιν ἀστυγείτονα, καὶ πολὺν χρόνον δουλεύουσιν· οἱ δέ⁴ πείσαντες ἐξελθεῖν ὑμῶν τοὺς προγόνους, Κεφάλου τούτου⁵ ψήφισμα γράψαντος, ὃς οὐ καταπλαγεῖς τὴν Λακεδαιμονίων δύναμιν, οὐδὲ λογισάμενος ὅτι τὸ κινδυνεύειν καὶ τὸ γράφειν ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐπισφαλές ἔστιν, ἔγραψεν ἐξιέναι βοηθήσοντας Ἀθηναίους τοῖς κατειληφσὶ τῶν φυγάδων Θήβας· καὶ ἐξεληθόντων ἐκεῖ τῶν ἡμετέρων πατέρων, ὀλίγαις ἡμέραις ἐξεβλήθη ὁ τῶν Λακεδαιμονίων φρούραρχος, ἡλευθεροῦντο Θηβαῖοι διεπέπρακτο ἡ πόλις ἡ ἡμετέρα ἄξια τῶν προγόνων. Ἐκεῖνοι ἦσαν, ἐκεῖνοι, ὦ Ἀθηναῖοι, ἄξιοι σύμβουλοι καὶ ἡγεμόνες ὑμῶν καὶ τοῦ δήμου· μὰ Δί' οὐ τὰ τοιαῦτα κινάδη, οἱ πεποιήκασι⁶ μὲν οὐδέν, οὐδὲ πράξουσιν

τὸ τρίτον τῆς συνθέτου ἐνυῶς σπανιότατα εὐρίσκεται ἀντὶ πρώτου, ἢ δευτέρου προσώπου λαμβανόμενον. — 8. Οἱ πολεμήσαντες τὴν πόλιν.) Τὸ Πολεμῶ δοτικῇ συντάσσεται πρὸς αἰτιατικὴν δὲ φερόμενον ἔλλειψιν δοτικῆς ἔχειν προθέσεως τῆς Πρὸς· ἢ γοῦν οὐ κατ' ἀντιόρασιν λαμβάνεται τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ κατ' ἐνέργειαν εἰς τι μεταβαζομένην κατὰ τὰ αἰτιατικῇ συντάσσόμενα.

§ 13. 2. Ἀλλὰ ταῦτι.) Ὑπακούεται,

Ὅρατε, ἢ σκοπεῖτε, ἢ βούλομαι λέγειν, ἢ, καιρὸς εἶη λέγειν. — 3. Τὰ σώματα.) Ἀντὶ τοῦ, ὧν ἐνίῳι ἔτι νῦν ζῶσι, τῶν δὲ σώματα ἀντὶ τῶν ἀνθρώπων πολλὰς τις χρόναι Ἑλληνες. — 4. Οἱ δέ.) Ἀπὸ καινοῦ ἐννοεῖται τὸ, ἡλευθέρωσαν τὰς Θήβας. — 5. Τούτου.) Τῇ ἐπὶ παρόντος δεκτικῇ ἐχρήτατο ἀντὶ τῇ ἐπὶ ἐπόντος, πρὸς ἐπίτασιν τοῦ λεγομένου καὶ βεβαιώσιν. — 6. Οἱ πεποιήκασι.) Τὸ Κινάδος ἐστὶν οὐδέτερον· ἔδει οὐ

ἀγαθὸν ὑπὲρ τῆς πόλεως, τὴν δὲ αὐτῶν ἀσφάλειαν τηροῦντες, καὶ πάντοθεν ἀργυριζόμενοι, καὶ πεπονηκότες, τὴν πόλιν ἀδοξοτέραν ἑαυτῶν, καὶ νῦν εἰλημένοι δῶρα καθ' ὑμῶν εἰληφότες, παρὰ κρούονται ὑμᾶς, καὶ ἄξιόσιν τοιοῦτοι γεγεννημένοι, περὶ τῆς ἑαυτῶν πλεονεξίας, περὶ ἀγγέλλειν.⁷ Οὗς χρὴ τεθνάναι κατὰ τὸ ἑαυτῶν ψήφισμα πάλαι, τοιαῦτα διαπεπραγμένους.

§ 14. Οὐκ αἰσχύνεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν κατὰ Δημοσθένους τιμωρίαν ἐκ τῶν ἡμετέρων λόγων μόνον ἡγούμενοι δεῖν κρίνειν; Οὐκ ἴστε τοῦτον αὐτοὶ δωροδόκον ὄντα, καὶ κλέπτην καὶ προδότην φίλων, καὶ τῆς πόλεως ἀνάξιον; καὶ αὐτὸν καὶ τὴν περὶ τοῦτου τύχην² γεγεννημένην; Ἀπὸ ποῖων ψηφισμάτων οὗτος, ἡ ποῖων νόμων οὐκ εἰληφεν ἀργύριον; Εἰσὶ τινες ἐν τῇ δικαστηρίᾳ τῶν ἐν τοῖς τριακοσίοις γεγεννημένων, οἳ οὗτος ἐτίθει τὸν περὶ τριηράρχων νόμον, οὐ φράσσετε τοῖς πλησίον, ὅτι τρία τάλαντα λαδῶν, μετέγραψε καὶ κατεσκεύαζε τὸν νόμον καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν; καὶ τὰ μὲν ἐπώλει, ὧν εἰλῆφαι τὴν τιμὴν,³ τὰ δ' ἀποδόμενος⁴ οὐκ ἐδεδαίου. Εἰπατέ μοι πρὸς Διός, ὦ ἄνδρες, προίκα τοῦτον οἶσθαι γράψαι Διφίλῳ τὴν ἐν Πρυτανεῖρ σίτησιν, καὶ τὴν εἰς τὴν ἀγορὰν ἀναθησομένην εἰκόνα; ἢ τὸ ποιῆσαι πολίτας ὑμᾶς Χαιρέφιλον καὶ Φεῖδωνα καὶ Πάμφιλον καὶ Φίλιππον· καὶ πάλιν Ἐπιγένη καὶ Κόνωνα, τοὺς τραπεζίτας; ἢ τὸ χαλκοὺς ἐν ἀγορᾷ καταστήσαι Βηριτάδην καὶ Σάτυρον καὶ Γόργιππον, τοὺς ἐχθίστους τυράννους; παρ' ὧν αὐτῇ χίλιοι μέδριοι τοῦ ἐνικατοῦ πυρῶν ἀποστέλλονται τῇ οὐδ' ὅπῃ καταφύγη⁵ αὐτίκα φήσονται εἶναι; ἢ τὸ γράψαι Ταυροσθένην Ἀθηναῖον εἶναι, τοὺς μὲν αὐτῷ⁶ πολίτας καταδουλωσάμενον, τῆς δ' Εὐβοίας ὅλης μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Καλλίου προδότην Φιλίππῳ γεγεννημένον, ὃν⁷ οὐκ ἔστιν οἱ νόμοι τῆς Ἀθηναίων χώρας ἐπιδιδόναι· εἰ δὲ μὴ, τοῖς αὐτοῖς⁸ ἔνοχον εἶναι κελεύουσιν, οἷσπερ ἄν τις τῶν φευγόντων ἐξ Ἀρείου πάγου κατή. Καὶ τοῦτον οὗτος ὁ δημοτικὸς ὑμέτερον ἔγραψε πολίτην εἶναι. Περὶ τούτων οὖν μάρτυρας ὑμῖν δεῖ καλεῖν, ἢ περὶ τῶν ἄλλων,

εἰπεῖν Ἀ· ἐπειδὴ δὲ πρὸς Δημοσθένη καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀναφέρει τὸ λαχθῆναι, πρὸς αὐτοὺς καὶ τὴν ἀναφοράν ἐποιήσατο. — 7. Περὶ ἀγγέλλειν.) Ὑμῖν δηλαδὴ ἵνα συγγνώμην αὐτοῖς ἔχητε.

§ 14. 2. Καὶ τὴν περὶ τοῦτου τύχην.) Καὶ τὴν τοῦτου τύχην. — 3. Ὡς εἰλῆφαι τὴν τιμὴν.) Ἐκεῖνα δηλοῦντι ἐπώλει, ὧν τὴν τιμὴν εἰλῆφεν παλιγκάπηλος τρόπον τινὰ γενόμενος. — 4. Τὰ δὲ ἀποδόμενος.) Ὡς δὲ ἀπεδίδοτο τὴν τι-

μὴν, ταῦτα οὐκ ἐδεδαίου. — 5. Τῇ οὐδ' ὅπῃ καταφύγη.) Τῇ αὐτίκα φήσονται οὐκ εἶναι αὐτῷ οὐδ' ὅπῃ καταφύγη. — 6. Τοὺς μὲν αὐτῷ.) Ὁ γὰρ πολίτης τῶν ἐξ ἴσου τι δηλούμενων ὧν, δοτικῇ συντάσσεται κατὰ τὰ ἐξ ἴσου. — 7. Οὐ.) Καλλίου ἀδελφὸν Ταυροσθένην· περὶ τούτων ὅρα Δισκῶν κατὰ Κτησιφῶντος. — 8. Τοῖς αὐτοῖς.) Νόμοις, οἱ ἀτίμους ποιοῦσι τοὺς ἐξ Ἀρείου πάγου φεύγοντας, ὡς ἔστιν εἰκάται ἐκ τοῦ νόμου τοῦ Σίλλωνος τοῦ παρὰ Πλουτάρχῳ ἐν

ὅσους οὗτος γέγραφε προξένους εἶναι καὶ Ἀθηναίους; Πρὸς τῆς Ἀθηνᾶς, οἴεσθε αὐτὸν ἀργύριον μὲν χαίρειν λαμβάνοντα, χρυσίου δ' εἴκοσι τάλαντα οὐκ ἂν λαβεῖν; ἢ κατὰ μικρὸν μὲν δωροδοκεῖν, ἄθροον δ' οὐκ ἂν προσδέξασθαι τοσούτον λῆμμα; ἢ τὴν ἐξ Ἀρείου⁹ πάγου βουλὴν Δημοσθένην καὶ Δημάδην καὶ Κηφισοφῶντα ζητήσασαν ἐξ μῆνας, ἀδίκως εἰς ὑμᾶς πεποιτῆσθαι τὰς ἀποφάσεις;

§ 15. Πολλοί, ὦ ἄνδρες, πολλοὶ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων (ὅπερ καὶ πρότερον εἶπον). θεωροῦσιν ὑμᾶς πῶς τοῦτον δικάσετε τὸν ἀγῶνα· καὶ πότερον εἰσαγωγίμους² καὶ τὰς τῶν ἄλλων δωροδοκίας ποιήσετε, ἢ ἀνέδην ἐξέσται δῶρα λαμβάνειν καθ' ὑμῶν· καὶ τὰ πρότερον δοκοῦντα πιστὰ καὶ βέβαια εἶναι, νῦν ἄπιστα διὰ τὴν Δημοσθένους κρίσιν γενήσεται· ὃν ἐκ τῶν ἄλλων³ προσήκειν ἀπολωλέναι τῶν πεπολιτευμένων αὐτῷ· δὲ ἀπάστας ταῖς ἀρχαῖς ταῖς ἐν τῇ πόλει γενομέναις ἔνοχος καθέστηκεν, ἐπιχωρικῶς μὲν τὰς σεμνὰς θεάς⁴ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ, καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, οὓς ἐκεῖ διόμνυσθαι νόμιμόν ἐστι, κατάρατος δὲ καθ' ἐκάστην ἐκκλησίαν γενόμενος, ἐξεληλεγμένος δῶρα κατὰ τῆς πόλεως εἰληφώς, ἐξηπατηκῶς δὲ καὶ τὸν δῆμον καὶ τὴν βουλὴν παρὰ τὴν ἀράν.⁵ Καὶ ἕτερα μὲν λέγων, ἕτερα δὲ φρονῶν· ἰδίᾳ δὲ συμβεβουλευκῶς Ἀριστάρχῳ δεινὰς καὶ παρανόμους συμβουλὰς, αὖθις (εἴπερ ἐστὶ πού δικαία τιμωρία κατὰ τῶν ἐπιόρκων καὶ πονηρῶν, ὥσπερ ἐστὶ) δώσει δίκην οὗτος, ἐν δὲ τῇ σήμερον ἡμέρᾳ. Ἀκούσατε, ἄνδρες δικασταί, τὰς ἀράς. Ἀρά.

§ 16. Ἀλλ' ὅμως, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὕτω Δημοσθένης τῇ ψεύδεσθαι καὶ μηδὲν ὑγιὲς λέγειν, ἐτοίμως χρῆται· καὶ οὔτε αἰσχύνῃς, οὔτε ἐλέγχου, οὔτε ἀράς, οὐδὲν αὐτῷ μέλει, ὥστε καὶ περὶ ἐμοῦ τολμῆσαι λέγειν, (ὡς ἀκούω) ὡς ἄρα κάμου κατέγνω πρότερον ἢ βουλή· καὶ ποιῶ πάντων ἀτοπώτατον, ὡς οὗτος φησὶ πρότερον μὲν ἐναντίον τῇ τῆς βουλῆς ἀποφάσει ἀγῶνα ἀπολογούμενος ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, νυνὶ δὲ συνηγορῶν αὐτῇ, κατηγορῶν τούτου περὶ τῆς γεγενημένης ἀποφάσεως· πράγμα κατασκευάζων οὐ γεγενημένον, ἀλλὰ ψεύδεσθαι πρὸς τινὰς τολμῶν.² Ἰν' οὖν, ἐάν ἐπὶ

Σόλωνι κερ. αἰ'. — 9. Ἡ τὴν ἐξ Ἀρείου.) Ἐννοεῖται ἀπὸ κοινοῦ τὸ Οἴεσθε.

§ 15. 2. Εἰσαγωγίμους.) Ἀντὶ τοῦ Ἵποδίκους καὶ ὑπευθύνους. — 3. Ἐκ τῶν ἄλλων.) Ὡς εἰ ἔλεγον· ὃν, εἰ καὶ μὴ ἐκ ταύτης τῆς κατηγορίας, ἐκ γούν τῶν ἄλλων προσήκ. — 4. Τὰς σεμνὰς θεάς.) Σεμνὰς θεὰς ἐκάλεον τὰς Εὐμενίδας· εἰτ' οὖν τὰς Ἐρινύδας κατ' εὐ-

σημισμὸν· ἦσαν δὲ τρεῖς Ἀληκτώ, Μίχαιρα, Τισιφῶνη. Θυγατέρες τοῦ Ἄδου καὶ τῆς Νυκτός· ἐξαιτάνιζον δὲ τοὺς κακῶς βιώσαντας ἐν ἄδου ὄφετι, καὶ ἡμέραις λαμπᾶσι. — 5. Παρὰ τὴν ἀράν.) Τῆς ἀράς δηλαδὴ κωλυσέσης.

§ 16. 2. Κατασκευάζων . . . τολμῶν.) Αἱ ὀνομαστικαὶ ἀποδίδονται πρὸς τὸ οὗτος φησὶ· ἢ γούν πρὸς τὸ ἔταίμως χρῆται.

τούτων ἢ τὸν λόγον, μὴ ἐπιτρέπῃτε αὐτῷ ἀλλ' εἰδῆτε ἀκριβῶς, ὅτι οὐτ' ἐμὲ ἀπέφηνεν ἡ βουλή, οὐτ' ἐμέλλησεν, ἡδίκηθη δὲ ὑφ' ἐνὸς ἀνθρώπου πονηροῦ, καὶ δίκην δεδωκότος παρ' ὑμῖν, ἀκούσατέ μου βραχέα. Ἐπειτ' ἐπὶ τοῦτον πάλιν βαδισῶμαι.

§ 17. Ἀνάγκη τὴν βουλήν, ὦ ἄνδρες, τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου κατὰ δύο τρόπους ποιεῖσθαι τὰς ἀποφάσεις πάσας. Τίνας τούτους; Ἦτοι αὐτὴν προελομένην καὶ ζητήσασαν,² ἢ τοῦ δήμου προστάξαντος αὐτῇ. Χωρὶς τούτων οὐκ ἔστιν ὃν τινα τρόπον ποιήσκειν. Εἰ μὲν τοίνυν φῆς, ὦ μιάρων σὺ Θηρίον, τοῦ δήμου προστάξαντος ζητήσασαν τὴν βουλήν περὶ ἐμοῦ ποιήσασθαι τὴν ἀπόφασιν, δεῖξον τὸ ψήφισμα, καὶ τίνες ἐγένοντό μοι κατήγοροι, γενομένης τῆς ἀποφάσεως, ὥσπερ νῦν³ ἀμφοτέρω γέγονε, καὶ ψήφισμα, καθ' ὃ ἐζήτησεν ἡ βουλή, καὶ κατήγοροι, χειροτονήσαντος τοῦ δήμου, παρ' ὧν νῦν οἱ δικασταὶ τὰ δεικνύμενα πυθάνονται. Καὶ ἡ ταῦτα ἀληθῆ, ἀποθνήσκων ἑτοιμός εἰμι· εἰ δ' αὐτὴν προελομένην ἀποφῆναί με φῆς, παράσχου μάρτυρας τοὺς Ἀρεοπαγίτας, ὥσπερ ἐγὼ παρέξομαι, ὅτι οὐκ ἀπεφάνθην.⁴ Καταψευδόμενον⁵ μέντοι κάμου καὶ τῆς βουλῆς, ὥσπερ σύ,⁶ καὶ πονηρὸν προδότην εἰσαγείλας, καὶ ἐξελέγξας ἐν πεντακοσίοις τῶν πολιτῶν, ὅτι μισθώσας αὐτὸν Τιμοκλεῖ κατ' ἐμοῦ ταῦτ' ἔπραξεν, ἐτιμωρησάμην μετὰ τῶν τότε δικασάντων. Λάβε μοι σὺ τὴν μαρτυρίαν, ἣν καὶ πρότερον παρεσχόμην τοῖς δικασταῖς, καὶ οὐδεὶς ἐπεσκήψατο ὡς ψευδεὶ οὔσῃ, ἣν καὶ νῦν⁷ παρέξομαι. Λέγε τὴν μαρτυρίαν.

Μαρτυρία.

§ 18. Εἴτ' οὐ δεινὸν, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰ, ὅτι μὲν εἰς ἀνὴρ ἔφησε Πιστίας, Ἀρεοπαγίτης ὢν, ἀδικεῖν με, καταψευδόμενος κάμου καὶ τῆς βουλῆς, ἴσχυσεν ἄν² τὸ ψεῦδος τῆς ἀληθείας μᾶλλον, καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν τὴν τότε καὶ τὴν ἐρνημίαν τὴν ἐμὴν, ἐπιστεύθησαν αἱ κατ' ἐμοῦ ψευδεῖς γινόμεναι κατασκευαί. Ἐπειδὴ δὲ τὰληθές παρὰ πάσης τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς ὁμολογεῖται, Δημοσθένην εἰληφέναι εἴκοσι τάλαντα χρυσίου καθ' ὑμῶν, καὶ ταῦτα πεποιηκότα ἀδικεῖν· καὶ ὁ δημαγωγὸς ὑμῖν, ἐν ᾧ τὰς ἐλπίδας ἔχουσί τινες, ἐπ' αὐτοφώρῳ χρήματα λαμβάνων εἰληπται, νῦν τὰ νόμιμα τὰ κείθεν, καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰληθῆ ἀσθενέστερα γε-

§ 17. 2. Προελομένην καὶ ζητήσασαν.) Ἦτοι ἐκ τῆς αὐτῶν προαιρέσεως τῶν βουλευτῶν ζητησάντων· ἢ γούν αὐθαιρέτως ζητήσασαν. — 3. Ὡσπερ νῦν.) Περὶ σοῦ δηλ. — 4. Οὐκ ἀπεφάνθην.) Παρὰ τῆς βουλῆς δηλ. — 5. Καταψευδόμενον.) Τὸν ἀνθρώπον ἐκεῖνον. —

6. Ὡσπερ σύ.) Κατεψεύσω κάμου καὶ τῆς βουλῆς. — 7. Ἦν καὶ νῦν.) Ὡσπερ δηλαδὴ καὶ πρότερον παρέσχον, οὕτω καὶ νῦν παρ.

§ 18. 2. Ἰσχυσεν ἄν.) Ὑποθετικῶς καὶ ἑλλειπτικῶς, Εἰ μὴ ἄρα ἐξήλεξας ψευδόμενον τὸν Πιστίαν καὶ ψευδομάρ-

νήσεται τῶν Δημοσθένους λόγων; Καί ισχύει μᾶλλον τῆς ἀληθείας ἢ παρὰ τούτου ῥηθησομένη κατὰ τοῦ συνεδρίου διαβολή. Ὡς ἄρα πολλοὺς ἢ βουλὴ ἀποπέφαγκεν ἀδικεῖν τὸν δῆμον, οἱ ἀποπεφεύγασιν εἰσελθόντες εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ ἡ βουλὴ ἐπ' ἐνίῳν τὸ πέμπτον μέρος οὐ μετείληφε τῶν ψήφων; Τοῦτο δὲ οὕτως γίνεται, ῥαδίως ἅπαντες μαθήσεσθε. Ἡ βουλὴ, ὦ ἄνδρες, ζητεῖ τὰ προσταχθέντα ὑφ' ὑμῶν, καὶ τὰ γεγεννημένα³ παρ' αὐτοῖς ἀδικήματα, οὐχ ὥς ὑμεῖς (καί μοι μὴ ὀργισθῆτε) δικάζειν ἐνίοτε εἴσιθε, τῇ γνώμῃ⁴ πλεον ἢ τῇ δικαίᾳ ἀπουέμεντες· ἀλλ' ἀπλῶς τὸν ἔνοχον ὄντα τοῖς ζητούμενοις,⁵ καὶ τὸν ὁποιοῦν ἡδικηκότα τὰ πάτρια νομίζουσα τὸν ἐν τοῖς μικροῖς συνεπιζόμενον ἀδικεῖν, τοῦτον τὰ μεγάλα τῶν ἀδικημάτων εὐτυχέστερον προσδέξασθαι. Διόπερ παρ' αὐτῶν⁶ ἀποστερήσαντα τὸν ναῦλον τὸν πορθμέα ζημιώσασα, πρὸς ὑμᾶς ἀπέφηνε. Πάλιν τὸν τὴν πενταδραχμίαν ἐπὶ τῷ τοῦ μὴ παρόντος ὀνόματι λαβεῖν αξιώσαντα, καὶ τοῦτον ὑμῖν ἀπέφηνε· καὶ τὸν τὴν μερίδα τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου τολμήσαντα ἀποδόσθαι, τὰ νόμιμα⁷ τὸν αὐτὸν τρόπον ζημιώσασα ἐξέβαλε. Τούτους ὑμεῖς κρίναντες ἀφήκατε, οὐ τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς καταγινώσκοντες ψεύδεσθαι, ἀλλὰ τῇ συγγνώμῃ μᾶλλον ἢ τῇ δικαίᾳ προσθέμενοι, καὶ τὴν τιμωρίαν μείζω νομίζοντες εἶναι τῆς ὑπὸ τῶν κρινομένων γεγεννημένης ἀμαρτίας. Ἦπου ἄρα ἡ βουλὴ, Δημοσθένης, τὰ ψευδῆ ἀπέφηνεν; Οὐ δῆπου.

§ 19. Τούτους μέντοι, ὦ ἄνδρες, καί τοιούτους ἐτέρους ἀδικεῖν παρ' ἑαυτῇ² ἀποφηνάσης τῆς βουλῆς, ὑμεῖς ἀφήκατε. Πολύευκτον δὲ τὸν Κυδαντίδην τοῦ δῆμου προστάξαντος ζητῆσαι τὴν βουλὴν, εἰ συνεισέρχεται τοῖς φυγάσιν εἰς Μέγαρα, καὶ ζητήσασαν ἀποφῆναι πρὸς ὑμᾶς, ἀπέφηνεν ἡ βουλὴ συνιέναι. Κατηγόρους εἴλεσθε κατὰ τοὺς νόμους, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον ἀπελύσασθ' ὑμεῖς, ὁμολογοῦντο Πολυεύκτου βαδίζειν εἰς Μέγαρα ὡς τὸν Νικοφάνην. Ἐχειν γάρ τὴν αὐτοῦ μητέρα τοῦτον. Οὐδὲν οὖν ἄτοπον οὐδὲ δεινὸν ἐφαίνετο ποιεῖν ὑμῖν τῷ τῆς μητρὸς ἀνδρὶ διαλεγόμενος ἡτυχηκότι, καὶ

τυρα γενόμενον. — 3. Καὶ τὰ γεγεννημένα.) Τὰ πραχθέντα παρὰ τοῖς κρινομένοις· τινὲς δὲ οὕτω φασὶ τὰ ἐυρημένα δηλαδὴ καὶ ἐγνωσμένα παρὰ τοῖς Ἀρεοπαγίταις, ἐλήφθη δὲ ὡς φασιν, ἀπὸ τῆς ἀριθμητικῆς, καθ' ἣν τὸ ἀπὸ πολλαπλασιασμοῦ εὑρεθὲν κεφάλαιον Γινόμενον λέγεται. — 4. Τῇ γνώμῃ.) Τῇ ἐελήσει καὶ προθυμίᾳ τῆς ψυχῆς. — 5. Τοῖς ζητούμενοις.) Ἐλλείπει μετὰ τοῦτο τὸ Ἀποφαίνει· ἢ τοιοῦτό τι ῥῆμα, ὅσον Κολάζει· ὅσον τὸν ἔνοχον ὄντα τοῖς ζητούμενοις, καὶ τὸν ὁποιοῦν τι ἡδι-

κηκότα κατὰ τὰ πάτρια κολάζει, νομίζουσα. — 6. Διόπερ τὸν παρ' αὐτῶν.) Ἦτοι· ζημιώσασα τὸν ἐκ τῆς αὐτῶν ἑταιρείας ὄντα, ἐπειδὴ ἀπεστέρεται τὸν ναῦλον τὸν πορθμέα· τὸ Ἀποστερῶ αἰτιατικὴ καὶ γενικὴ συντάσσεται, ὅταν ἐννοῇται, Μέρος, ὅταν δὲ οὐδὲν ἐννοῇται, αἰτιατικὴ προσώπου καὶ αἰτιατικὴ πράγματος ὡς ἐπαυθα. — 7. Τὰ νόμιμα.) Κατὰ τὰ νόμιμα.

§ 19 2. Παρ' ἑαυτῇ.) Κατὰ τὸ Παρ' ἐμοὶ κριτῇ, σημαίνει δὲ τὸ παρ' ἡμῖν,

συνευπορών, καθ' ὅσον δυνατὸς ἦν, ἀπεστερημένῳ τῆς πατρίδος. Αὕτη, Δημόσθενες, τῆς βουλῆς ἡ ἀπόφασις οὐκ ἐξηλέγχθη ψευδῆς οὔσα· ἀληθινῆς δὲ αὐτῆς οὔσης, ἔδοξε τοῖς δικασταῖς ἀφιέναι τὸν Πολύεукτον. Τὸ μὲν γὰρ ἀληθὲς τῇ βουλῇ προσετάχθη ζητεῖν· τὸ δὲ συγγνώμης³ ἄξιον, ἢ μὴ, τὸ δικαστῆριον ἔκρινε. Διὰ τοῦτο οὐ πιστευτέον τῇ βουλῇ περὶ τῶν γινομένων ἀποφάσεων, ἐπειδὴ σε καὶ τοὺς μετὰ σοῦ τὸ χρυσίον ἔχοντας ἀποπέφαγκε; Δεινόν μὲν' ἂν εἴη. Δείξον γάρ τοις δικασταῖς σὺ, Δημόσθενες, τὰ νυνί, ὡς τούτων τι τῶν ἡμαρτηκόντων ὁμοίον ἐστι τοῖς σοῖς ἀδικήμασι, καὶ ὡς τὸ δῶρα λαμβάνειν κατὰ τῆς πατρίδος συγγνώμης ἐστὶν ἄξιον· ὥστε ἀποφύγοις ἂν παρὰ τούτοις⁴ εἰκότως.

§ 20. Ἀλλ' οἱ νόμοι περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἀδικημάτων τῶν εἰς ἀργυρίου λόγον ἀνηκόντων διπλὴν τὴν βλάβην ὀφείλουν κεύθουσι· περὶ δὲ τῶν θαιροδοκούντων δύο μόνον τιμήματα πεποιήκασιν, ἡ θάνατον, ἢ αὐτῆς τυχὼν τῆς ζημίας ὁ λαβὼν, παράδειγμα γένηται τοῖς ἄλλοις· ἡ δεκαπλοῦν τοῦ ἐξ ἀρχῆς λήμματος τὸ τίμημα τῶν δῶρων· ἵνα μὴ λυσιτελὲς ἦ τοῖς τοῦτο τολμῶσι ποιεῖν. Ἡ τοῦτο μὲν οὐκ ἐπιχειρήσεις λέγειν· ὅτι δὲ τῶν πρότερον ἀποφανθέντων ὑπὸ τῆς βουλῆς, τοῖς μὲν ἄλλοις ὠμολογηκέναι συμβέβηκεν ἄξιον² εἶναι τὴν τῆς βουλῆς ζήτησιν, σοὶ δὲ μόνῳ τὰ παρ' αὐτῆς³ ἠναντιῶσθαι. Ἀλλὰ μόνος σὺ τῶν πώποτε ἀποπεφασμένων ἡξίωσας ἐκὼν σεαυτῷ τούτους κριτὰς καὶ ζητητὰς γενέσθαι, καὶ ἔγραψας κατὰ σαυτοῦ τὸ ψήφισμα· καὶ τὸν δῆμον ἐποίησω μάρτυρα τῶν ὁμολογουμένων, ὀρισάμενος σεαυτῷ ζημίαν εἶναι θάνατον, ἐὰν ἀποφῇ ἡ βουλή, τῶν χρημάτων εἰληφῶτα τι τῶν εἰς τὴν χώραν ὑπὸ Ἀρπάλου κομισθέντων. Ἀλλὰ μὴν πρότερον ἔγραψας σὺ, ὦ Δημόσθενες, κατὰ πάντων τούτων καὶ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων, κυρίαν εἶναι τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλήν κολάσαι τὸν παρὰ τοὺς νόμους πλημμελοῦντα, χρωμένῃ τοῖς πατρώοις νόμοις· καὶ παρέδωκας σὺ καὶ ἐνεχείρισας τὴν πόλιν ἅπασιν ταύτῃ,⁴ ἣν αὐτίκα φήσεις ὀλιγαρχικὴν εἶναι· καὶ τεθνᾶσι κατὰ τὸ σὸν ψήφισμα δύο τῶν πολιτῶν, πατήρ καὶ υἱός, παραδοθέντες τῷ ἐπὶ τῷ ὀρύγματι·⁵ ἐδέθη τῶν ἐφ' Ἀρμοδίου γεγονότων εἰς κατὰ τὸ σὸν πρόσταγμα· ἐστρέβλωσαν Ἀντιφῶντα καὶ ἀπέ-

δου ἐστὶν ἀπὸ μέρους αὐτῆς. — 3. Τὸ δὲ συγγνώμης.) Τὸ δὲ, ἐὰν ἡ ἄξιος συγγνώμης, ἢ μὴ ἡ ἄξιος, τοῦτο τὸ δικ. — 4. Παρὰ τούτοις.) Τοῖς κριταῖς, ἔνθα ὁ δῆμος διὰ τῶν κριτῶν τούτων κρίνει.

ἀποδοχῆς ἄξιον· ἢ γούν ἡξιώπιστον. — 3. Τὰ παρ' αὐτοῖς.) Οἷον· σοὶ δὲ μόνῳ συμβέβηκεν, ὥστε ἠναντιῶσθαι· ἢ σὺ μόνος ἐτύχχανες ἐναντιούμενος τὰ παρ' αὐτῆς τῆς βουλῆς ἀποπεφασμένα. — 4. Ταύτῃ.) Τῇ βουλῇ δηλ. τῇ ἐξ Ἀρείου πάγου. — 5. Τῷ ἐπὶ τῷ ὀρύγματι.) Ἐπιστατούντι δημίῳ.

πτείνουν οὗτοι, τῇ τῆς βουλῆς ἀποφάσει πεισθέντες· ἐξέβαλες σὺ Ἀρχίνον ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ προδοσίᾳ κατὰ τὰς τῆς βουλῆς ἀποφάσεις καὶ τιμωρίας. Κατὰ δὲ σαυτοῦ, καὶ ταῦτα γράψας αὐτὸς, τὸ ψήφισμα ἀκυροῖς; Καὶ ποῦ ταῦτα δίκαια ἢ νόμιμά ἐστι;

§ 21. Μαρτύρομαι² τὰς σεμνὰς θεάς, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τὸν τόπον ὃν ἐκεῖναι κατέχουσι, καὶ τοὺς ἥρωας τοὺς ἐγχωρίους, καὶ τὴν Ἀθηνᾶν τὴν πολιτίδα,³ καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, οἱ τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν εἰλήχασιν, ὅτι τοῦ δήμου παραδεδωκότος ὑμῖν, οὐκ ἐτιμωρήσασθε τὸν εἰληφότα τι κατὰ τῆς πατρίδος, τὸν λελυμασμένον καὶ ἐφθαρκότα τὴν τῆς πόλεως εὐδαιμονίαν, τὸν περικεχαρᾶκωμένην παραδεδωκότα τὴν πατρίδα ταῖς αὐτοῦ συμβουλίαις· ὃν οἱ μὲν ἐχθροὶ καὶ κακόνιοι τῆς πόλεως ζῆν ἂν βούλοιντο, συμφορὰν ἡγούμενοι τῆς πόλεως εἶναι· ὅσοι δὲ εὖνοι τοῖς ἡμετέροις πράγμασι, καὶ μεταπεσούσης τῆς τύχης ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἂν τὰ τῆς πόλεως πράγματα ἐλθεῖν, τὴν ἀξίαν δίκην δόντα τῶν πεπραγμένων ἀπολωλέναι βούλονται, καὶ τοῦτ' εὐχονται τοῖς θεοῖς. Οὐς καγὼ συμπαρακαλῶ σῶσαι τὴν πατρίδα, κινδυνεύουσαν ὁρῶν ὑπὲρ σωτηρίας, ὑπὲρ παιδῶν, ὑπὲρ γυναικῶν, ὑπὲρ δόξης, ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἀπάντων. Τί γὰρ ἐροῦμεν, ὧ Ἀθηναῖοι, πρὸς τοὺς περιεστηκότας, ἐξελθόντες ἐκ τοῦ δικαστηρίου, εἰάν (ὃ μὴ γένοιτο) παρχκρουσθῇτε ὑπὸ τῆς τούτου γοητείας; Τίσιν ὀφθαλμοῖς ἕκαστος ὑμῶν τὴν πατρίδα ἐστὶαν οἰκαδε ἀπελθὼν ἰδεῖν τολμήσειεν, ἀπολελυκότες μὲν τὸν προδότην τὸν πρῶτον εἰς τὸν ἴδιον⁴ εἰσενεγκάμενον τὸ δεδωροδοκούμενον χρυσίον, κατεγνώκότες δὲ μηδὲν ἀληθὲς μηδὲ ζητεῖν μήθ' εὐρίσκειν τὸ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εἶναι σεμνότατον νομιζόμενον συνέδριον; Τίνας δὲ, ὧ Ἀθηναῖοι, (σκοπεῖτε γὰρ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς) τίνας ἐλπίδας ἔχομεν, εἰάν κινδυνὸς τις καταλάβῃ τὴν πόλιν; τὸ μὲν δῶρα λαμβάνειν κατὰ τῆς πατρίδος, ἀσφαλὲς εἶναι πεποιηκότες, τὸ δὲ τὴν φυλακὴν ἔχον συνέδριον τῆς πόλεως ἐν τοῖς τοιούτοις κινδύνοις, ἀδόκιμον καταστήσαντες; Τί δὲ ἂν⁵ (τιθῶμεν γὰρ ταῦτα) εἰάν κατὰ τὸ ψήφισμα τὸ Δημοσθένους ἀπαιτῇ πέμψας ἡμᾶς Ἀλέξανδρος τὸ χρυσίον⁶ τὸ κομισθὲν εἰς τὴν χώραν ὑπὸ Ἀρπάλου, καὶ

§ 21. 2. Μαρτύρομαι.) Ἀντὶ μέλλοντος· περὶ γὰρ μέλλοντος πράματος ὑποθετικῶς λέγει. — 3. Πολίτιδα.) Τὴν προστάτιν τῆς πόλεως· ἐκ γὰρ ταύτης καὶ ἡ πόλις Ἀθῆναι ἐκλήθη· δόξαν γὰρ τοῖς θεοῖς πόλις καταλαβεσθαι, ἐν αἷς ἔμελλον τιμὰς ἰδίας ἔ-

χειν ἕκαστος, Ἀθηνᾶ τὰς Ἀθῆνας ἐκληρώσατο. — 4. Εἰς τὸν ἴδιον.) Εὐλείπει Οἶκον. — 5. Τί δὲ ἂν.) Ὑπεννοεῖται, εἰπόμεν, ὡς ἐκ τοῦ, τί ἐροῦμεν; κατ' ἐπανάληψιν ληφθέντος, δῆλον. — 6. Ἀπαιτῇ ... ἡμᾶς ... τὸ χρυσίον.) Τὸ Ἀπαιτῶ παρὰ σοῦ χρῆ-

πρὸς τῷ γεγενῆσθαι τὴν τῆς βουλῆς ἀπόφασιν, τοὺς παῖδας καταπέμφη⁸ πρὸς ἡμᾶς τοὺς νῦν ὡς ἑαυτὸν ἀνακεκομισμένους, καὶ τούτων ἀξιοὶ πυνθάνεσθαι τὴν ἀλήθειαν ὑμᾶς, πρὸς Θεῶν, ὦ ἄνδρες, τί ἐροῦμεν; Γράψεις σὺ, Δημόσθενες, πολεμεῖν ἡμᾶς, ἐπειδὴ καὶ τοὺς πρότερον πολέμους καλῶς διώκησας; Καὶ πότερόν ἐστι δικαιοτέρον, ἂν ταῦτα δόξῃ καὶ τοῖς ἄλλοις Ἀθηναίοις, εἰς τὸν πόλεμον ὑπάρχειν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὸ παρὰ σοῦ χρυσίον, ἢ τοὺς μὲν ἄλλους ἀπὸ τῶν ἰδίων κτημάτων ἕκαστον⁹ εἰσφέρειν, καὶ καταχωνεύειν τὸν ἴδιον κόσμον τῶν γυναικῶν, καὶ τὰ ἐκπώματα, καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ χώρᾳ ἀναθήματα τῶν Θεῶν, ὥσπερ ἔφησθα σὺ γράψαι, αὐτὸς εἰσενεγκὼν πεντήκοντα δραχμὰς ἀπὸ τῆς οἰκίας τῆς ἐν Πειραιεῖ, καὶ τῆς ἐν ἄστει; Τοσοῦτον γὰρ κατὰ τὴν προτέραν εἰσφορὰν εἰσηνηνοχῶς, εἴκοσι τάλαντα ἔχεις. Ἢ πολεμεῖν μὲν οὐ γράψεις, ἀποδιδόναι δὲ κατὰ τὸ γεγραμμένον ὑπὸ σοῦ ψήφισμα κελεύσεις Ἀλεξάνδρῳ τὸ κεκομισμένον χρυσίον; Οὐκοῦν ὑπὲρ σοῦ τὸν δῆμον ἀποδιδόναι δεήσει. Καὶ ποῦ τοῦτ' ἐστι δίκαιον, ἢ κοινὸν ἢ δημοτικόν, τοὺς μὲν ἐργαζομένους εἰσφέρειν, σέ δὲ ἀρπάζειν; καὶ τοὺς μὲν φανεράν κεκτῆσθαι τὴν οὐσίαν, καὶ ἀπὸ ταύτης εἰσφέρειν, σέ δὲ πλείω ἢ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα, τὰ μὲν ἐκ τῶν βασιλικῶν, τὰ δὲ ἐκ τῶν Ἀλεξάνδρου πραγμάτων εἰληφότα, μηδὲν φανερόν ἐν τῇ πόλει κεκτῆσθαι, ἀλλὰ διεσκειάσθαι¹⁰ πρὸς τὸν δῆμον, ὡς οὐ πιστεύοντα τοῖς ἑαυτῷ πολιτευομένοις.¹¹ Καὶ τοὺς νόμους προλέγειν τῷ ῥήτορι καὶ τῷ στρατηγῷ, τὴν παρὰ τοῦ δήμου πίστιν ἀξιοῦντι λαμβάνειν, παιδοποιεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους, γῆν ἐν τῷ ὅρῳ κεκτῆσθαι, πάσας τὰς δικαίας πίστεις παρακαταθέμενον, οὕτως ἀξιοῦν προσεστάναι τοῦ δήμου· σέ δὲ τὴν πατρίαν γῆν πεπρακέναι, τοὺς δὲ οὐ γεγενημένους υἱεῖς σαυτῷ προσποιεῖσθαι¹² παρὰ τοὺς νόμους, τῶν ἐν ταῖς κρίσεσιν¹³ ἐνεκα γινομένων ὀρκῶν ἐπιτάττειν δὲ ἄλλοις στρατεύεσθαι, λιπόντα αὐτὸν τὴν κοινὴν τάξιν.

ματα, καὶ μεταβατικῶς, Ἀπετῶ σε χρήματα. — 7. Καὶ πρὸς τῷ γεγενῆσθαι.) Καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι. — 8. Τοὺς παῖδας καταπέμφη.) Δοκεῖ δ' ὅτι Ἀλέξανδρος πρὸς ἀσφάλειαν ὁμήρους ἔλαβε παρ' Ἀθηναίων, κατὰ γὰρ τὰ ὑπὸ τοῦ ῥήτορος λεγόμενα. — 9. Τοὺς μὲν ἄλλους... ἕκαστον.) Ἀντὶ τοῦ τῶν μὲν ἄλλων ἕκαστον προσιπόντι γὰρ κατ' αἰτιτικὴν τὸ δλον, ὡς μηδ' ἐν νῶ αὐτῷ ἐλθόντος μεριστικόντι εἰπεῖν, ἀπῆλθεν ἔπειτα καὶ τοῦτο προστιθέναι, καὶ οὕτως

ἐποίησεν, ἕλσας τὸ δλον, καθ' ἣν προεξεφωνήθη πῶσιν. — 10. Διασκευάσθαι.) Χωρίσαι δηλαδὴ τὴν σεαυτοῦ οὐσίαν τῆς τοῦ δήμου οὐσίας. — 11. Τοῖς ἑαυτῷ πολιτευομένοις.) Ἀντὶ Σεαυτῷ· ἀλλὰ σπανιώτατον τοῦτο, ὡς εἴρηται. — 12. Προσιποιεῖσθαι.) Ὅτι εἰσὶν υἱοὶ σου. — 13. Τῶν ἐν ταῖς κρίσεσιν.) Ἢ γὰρ νόμος ἐν ταῖς κρίσεσιν ὁμνύειν κατὰ τῶν παιδῶν, παραστητάμενον αὐτούς.

§ 22. Ὡς Ἀθηναῖοι, παρὰ τί οἴεσθε τὰς πόλεις τότε μὲν εὖ, τότε δὲ φαύλως πράττειν; Οὐδὲν εὐρήσεται ἄλλο πλὴν παρὰ τοὺς συμβούλους,² καὶ τοὺς ἡγεμόνας. Ἐπιβλέψατε γάρ ἐπὶ τὴν Θηβαίων πόλιν· ἐγένετο πόλις, ἐγένετο μεγίστη, καὶ τίνων τυχοῦσα ἡγεμόνων καὶ στρατηγῶν, ἅπαντες γὰρ ὁμολογήσαιεν πρεσβύτεροι, παρ' ὧν περ κάγω τοὺς λόγους ἀκούων ἐρῶ, ὅτε Πελοπίδας, ὡς φασὶν, ἡγεῖτο τοῦ ἱεροῦ λόχου, καὶ Ἐπαμινώνδας ἐστρατήγει, καὶ οἱ μετὰ τούτων, τότε τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην ἐνίκησεν ἡ τῶν Θηβαίων πόλις, τότε εἰς τὴν ἀπόρρητον ὀνομαζομένην εἶναι Λακεδαιμονίων χώραν εἰσέβαλον· κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους πολλὰ καὶ καλὰ διεπράξαντο ἔργα· Μεσσήνην τετρακοσιοστῷ³ ἔτει κατώκισαν· Ἀρκάδας αὐτονόμους ἐποίησαν·⁴ ἔνδοξοι παρὰ πᾶσιν ἦσαν. Πότε δ' αὖ τούναντίον ταπεινὰ καὶ τοῦ φρονήματος⁵ ἀνάξια διεπράξαντο; Ὅτ' ἐδωροδόκει μὲν λαμβάνων χρήματα παρὰ τοῦ Φιλίππου Τιμόλαος, ὁ τούτων⁶ φίλος, ἐπὶ δὲ τοῖς ξένοις τοῖς εἰς Ἀμφισσαν συλλεγεῖσι Πρόξενος ὁ προδότης ἐγένετο,⁷ ἡγεμών⁸ τῆς φάλαγγος κατεστάθη Θεαγένης, ἀνθρώπος ἀτυχῆς καὶ δωροδόκος, ὥσπερ οὗτος. Τότε διὰ τρεῖς γε ἀνθρώπους, οὓς εἶπον, ἅπανσα ἡ πόλις μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἀπάντων ἀπώλετο καὶ συνδιεφθάρη. Οὐ γὰρ ψεῦδός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀληθές, τὸ τοὺς ἡγεμόνας αἰτίους ἀπάντων γίνεσθαι καὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντίων τοῖς πολίταις. Θεωρήσατε δὴ

§ 22. 2. Πλὴν παρὰ τοὺς συμβούλους.) Πλὴν εὐρήσατε τοῦτο, ὅτι πράττουσι ποτὲ μὲν εὖ, ποτὲ δὲ φαύλως παρὰ τοὺς συμβούλ. — 3. Τετρακοσιοστῷ.) Ἐννοεῖσθαι δεῖ ἐνταῦθα τὸ Ὑσπερον. Ἡ γὰρ Μεσσήνη, ἀνάστατος πολλάνκις ὑπὸ Λακεδαιμονίων γενομένην, κατωκλήσθη τέλος ὑπὸ Ἐπαμινώνδου νικήσαντος τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ τὴν ἀρχαίαν χώραν τῶν Μεσσηνίων ἀποκαταστήσαντος· περὶ γὰρ τὰ 740. πρὸ τοῦ κοινού· ἔτους κατεπολεμήθησαν Μεσσηνιοὶ ὑπὸ Λακεδαιμονίων πόλεμον εἰκοσαετῇ, καὶ ἀνεστατώθη αὐτῶν ἡ πόλις· οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι ὥμοσαν μὴ ἀνακάμψασθαι εἰς Σπάρτην, ἐὰν μὴ Μεσσήνην ἔλθουσιν ὕστερον δ' αὖ περὶ τὰ 680. Ἀριτομένους πείσαντος, ἀπέστησαν Μεσσηνιοὶ ὕστατος δὲ πάντων πόλεμος ἐγένετο περὶ τὰ 460. πρὸ Χριστοῦ, ὅτε, σεισμοῦ γενομένου μεγάλου καὶ τῆς Σπάρτης ἀπάσης σχιδὸν συγχυθείσης, ἀνδρῶν τε ἐρήμου γενομένης, οἱ περιλειφθέντες Μεσσηνίων ὥκισαν Ἰθώμην μετὰ τῶν Εἰλώτων δούλων Λακεδαι-

μονίων συναποστάντων· ἀναστά του πολέου ἔτισιν οὗτης Μεσσήνης ἐκ τῶν εἰρημένων πολέμων ἀτυχήσαντες δὲ καὶ ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ, κατώκησαν εἰς Ναύπακτον, τινὲς δὲ καὶ ἐν Σικελίᾳ, Μεσσήνην ὀνομάσαντες τὴν χώραν, μέχρις οὗ Ἐπαμινώιδας περὶ τὰ 370 νικήσας Λακεδαιμονίους, συναγαγὼν πανταχόθεν αὐτοὺς, ὥκισε Μεσσήνην· εἰσὶ δὲ ἀπο τοῦ πρώτου πολέμου μέχοι τοῦ οἰκισμοῦ περὶ τὰ τετρακόσια ἔτη ὄρα δὲ καὶ Διόδωρ. Σικελ. Βιβλ. ΙΕ'. κεφ. 55'. — 4. Ἐποίησαν.) Ὑπὸ Λακεδαιμονίων πολιτευσόμενοι. — 5. Καὶ τοῦ φρονήματος.) Ἐννοεῖται δὲ ἥτοι τὸ, ἐαυτῶν, ἢ τῶ, προτέρου· ἥτι τοιοῦτο. — 6. Ὁ τούτων.) Τῶν δωροδοκούντων κατὰ τῆς πατρίδος, πρὸς Δημοσθένη ἀναφέρει τὸν λόγον. — 7. Ἐπὶ δὲ τοῖς ξένοις. . . . ἐγένετο.) Ὅτε δὲ Πρόξενος ὁ προδότης ἐγένετο ἐπὶ τοῖς ξένοις, εἴτ' οὖν ἡγήσατο, ἢ ἐστρατήγησε τῶν ξένων συλλεγόντων εἰς Ἀμφισσαν. — 8. Ἠγεμών.) Καὶ ἐγένετο ἡγεμὼν τῆς φάλαγγος Θεαγ.

πάλιν καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξετάσαντες. Ἡ πόλις ἡμῶν ἦν μεγάλη καὶ ἔνδοξος παρὰ τοῖς Ἑλλήσι, καὶ τῶν προγόνων ἀξία. Μετά γε τὰς ἀρχαίας ἐκείνας πράξεις, ὅτε Κόνων (ὡς οἱ πρεσβύτεροι λέγουσι) ἐνίκησε τὴν ἐν Κνίδῳ ναυμαχίαν, ὅτε Ἰφικράτης ἀνείλε τὴν Λακεδαιμονίων μόραν, ὅτε Χαβρίας ἐν Νάξῳ κατεναυμάχησε τὰς Λακεδαιμονίων τριήρεις, ὅτε Τιμόθεος τὴν ἐν Κερκύρα ναυμαχίαν ἐνίκησε, τότε, ὦ Ἀθηναῖοι, τότε, οἱ μὲν πρότερον ὄντες λαμπροὶ διὰ τοὺς ἡγεμόνας Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὑπὸ τοῖς ἐκείνων ἦβσι τραφέντες, ταπεινοὶ πρὸς τὴν πόλιν ἡμῶν ἦκον, θεόμενοι τῆς παρὰ τῶν προγόνων ἡμῶν σωτηρίας· ὁ δὲ καταλυθεὶς ὑπ' ἐκείνων δῆμος, διὰ τοὺς τότε γενομένους παρ' ὑμῖν συμβούλους, πάλιν ἡγεμόν ἦν τῶν Ἑλλήνων. Δικαίως, οἶμαι, στρατηγῶν μὲν τοιούτων τετυχηκῶς, οἷον εἶπον ἀρτίως, συμβούλους δ' ἔχων Ἀρχίνον καὶ Κεφάλον τὸν Κολυττέα. Μία γὰρ αὕτη σωτηρία καὶ πόλεως καὶ ἔθνους ἐστί, τὸ προστατῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ συμβούλων σπουδαίων τυχεῖν.

§ 23. Διόπερ, ὦ Ἀθηναῖοι, δεῖ ταῦθ' ὑμᾶς ὁρῶντας καὶ λογιζομένους, μὴ μὰ Δία τὸν πλείω χρόνον τῆς Δημοσθένους δωροδοκίας καὶ ἀτυχίας κοινωνεῖν, μηδ' ἐν τούτῳ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχειν, μηδὲ οἶσθαι ἀπορήσειν ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ συμβούλων σπουδαίων ἀλλὰ τὴν τῶν προγόνων λαβόντας ὀργήν, τὸν ἐπ' αὐτοφόρῳ κλέπτῃ εἰλημμένον καὶ προδότῃν, τὸν οὐκ ἀπεχόμενον τῶν εἰς τὴν πόλιν ἀφικνουμένων χρημάτων, τὸν εἰς τὰς δεινοτάτας ἀτυχίας ἐμβεβληκότα τὴν πόλιν, τὸν Ἑλλάδος ὄλεθρον ἀποκτείναντας, ἐξόριστον ἐκ τῆς πόλεως ποιῆσαι, καὶ μεταβαλέσθαι τὴν τῆς πόλεως τύχην εἶσαι, καὶ προσδοκῆσαι, τούτων γενομένων, βέλτιον πράξειν. Ἀκούσατε, ὦ Ἀθηναῖοι, κἀκεῖνου τοῦ ψηφίσματος τοῦ γραφέντος ὑπὸ Δημοσθένους· ὃ, τεταρχυμένης τῆς πόλεως μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, ἔγραψεν ὁ δημοτικὸς οὗτος· καὶ τῆς μαντείας τῆς ἐλλούσης ἐκ Δωδώνης παρὰ τοῦ Διὸς τοῦ Δωδωναίου. Σαφῶς γὰρ ὑμῖν πάλαι,² προείρηκε φυλάττεσθαι τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς συμβούλους. Λέγε τὴν μαρτυρίαν πρῶτον. Μαρτυρία. Λέγε δὴ τὸ καλὸν ψήφισμα τούτου. Ψηφίσματος μέρος. Δημοτικὸς γε ὁ διατάττων ἑαυτὸν μὲν, ἐπειδὴ ἀνδρείος καὶ εὐφυχὸς ἐστίν, ἐν ποῖς ὅπλοις μένειν οὐς δ' ἂν αὐτὸς ἀποδοκιμάσῃ τῶν πολιτῶν, ἐπὶ τὰ ἔργα ἀπιέναι, καὶ ἐντὶ ἄλλο τούτῳ δόξῃ ἐπιτήδειον εἶναι, τοῦτο ποιεῖν. Λέγε τὰ

§ 23. 2. Πάλαι.) Δοκεῖ γοῦν τὴν τοιαύτην μαντείαν δοθῆναι πρὸ τοῦ

λοιπά. Τὸ λοιπὸν τοῦ ψήφισματος. Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες δικασταί. Ἀπιέναι φησὶ τὸ ψήφισμα τὰς εἰρημένας πρεσβείας. Ἐπειδὴ ἤκουσε μετὰ τὴν μάχην τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ Φίλιππον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν μέλλειν εἰσβάλλειν, αὐτὸς ἐκυτὸν πρεσβευτὴν κατασκευάσας, ἔν' ἐκ τῆς πόλεως ἀποδράῃ, συσκευασάμενος τῆς διοικήσεως³ ὁκτὼ τάλαντα· οὐδὲν φροντίσας τῆς τότε παρούσης ἀπορίας, ἡνίχ' οἱ ἄλλοι πάντες ἐκ τῶν ἰδίων ἐπεδίδουσαν εἰς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. Τοιοῦτος ἡμῖν ὁ σύμβουλος, καὶ τὰς δύο ταύτας μόνας ἐν τῇ βίᾳ Δημοσθένης πεποιήται ἀποδημίας, μετὰ τὴν μάχην ὅτε ἀπεδίδρασκεν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ νῦν εἰς Ὀλυμπίαν, ἐπεὶ Νικάνори διὰ τῆς ἀρχιθεωρίας⁴ ἐντυχεῖν ἐβούλετο. Ἄξιόν γε τούτῳ παρακαταθέσθαι τὴν πόλιν καὶ ἐπιστρέψαι, κινδυνεύειν μέλλοντας· ὅς, ὅτε μὲν ἔδει μάχεσθαι μετὰ τῶν ἄλλων τοῖς πολεμίοις, λιπὼν τὴν τάξιν, ὥχετο ἀπὼν οἴκαδ'· ἐπειδὴ δὲ προσήκεν οἴκοι κινδυνεύειν μετὰ τῶν ἄλλων, πρεσβευτὴν αὐτὸς αὐτὸν παραβαλλόμενος, ὥχετο ἐκ τῆς πόλεως ἀποδράς. Ἐπειδὴ δὲ πρεσβεύειν ἔδει περὶ εἰρήνης, οὐκ ἂν ἔφασκεν ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθεῖν οὐδὲ τὸν ἕτερον πόδα.⁵ Ἐπειδὴ δὲ τοὺς φυγάδας Ἀλέξανδρον ἔφασαν⁶ κατάγειν, καὶ Νικάνωρ εἰς Ὀλυμπίαν ἦκεν, ἀρχιθεῶρον αὐτὸν ἀπέδωκε τῇ βουλῇ. Τοιοῦτος οὗτος, ἐν μὲν ταῖς παρατάξεσιν, οἰκουρός· ἐν δὲ τοῖς οἴκοι μένουσι, πρεσβευτής· ἐν δὲ τοῖς πρεσβευταῖς, δραπέτης ἐστί.

§ 24. Λέγε δὴ καὶ τὸ περὶ ζητήσεως τῶν χρημάτων ψήφισμα, ὃ ἔγραψε Δημοσθένης τῇ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῇ περὶ αὐτοῦ τε καὶ ἡμῶν· ἵνα παράλληλα θεωρήσαντες, εἰδῇτε τὴν Δημοσθένους ἀπόνοιαν. Ψήφισμα. Ἐγραψας σὺ τοῦτο, Δημοσθένης; ἔγραψας. Οὐκ ἔστιν ἀντειπεῖν. Ἐγένετο ἡ βουλὴ κυρία σοῦ προστάξαντος; Ἐγένετο. Τεθνάσι τῶν πολιτῶν ἄνδρες; Τεθνάσι. Κύριον ἦν τὸ σὸν ψήφισμα κατ' ἐκείνων; Ἀδύνατον ἀντειπεῖν. Λέγε δὴ πάλιν,² ὃ Δημοσθένης κατὰ Δημοσθένους ἔγραψε. Προσέχετε, ὦ ἄνδρες. Εὗρηκε Δημοσθένην. Τί δεῖ πολλῶν λόγων; Ἀποπέφαγκεν,³ ὦ Ἀθηναῖοι.

§ 25. Τὸ μὲν τοίνυν δίκαιον ἦν ὑφ' ἑαυτοῦ κεκριμένον, εὐθύς

Πελοποννησιακοῦ πολέμου διὰ γὰρ τοῦτο καὶ Πάλαι φησί. — 3. Τῆς διοικήσεως) Τῶν δημοσίων δηλαδὴ χρημάτων ἰσθὺν ὁκταν. — 4. Ἀρχιθεωρίας.) Ἀρχιθεωροὶ ἐλέγοντο οἱ δημόσιοι πρέσβεις εἰς Ὀλύμπια σταλέντες, πανήγυριν πρῶτην τῆς Ἑλλάδος· τὸ δὲ διὰ τῆς ἀρχιθεωρίας σημαίνει, ὡς ἀρχιθεωρός. — 5. Οὐδὲ τὸν ἕτερον πόδα) Ἐφασκεν ὅτι

οὐκ ἐξελεύεται ἐκ τῆς πόλεως οὐδὲ καθ' ἓνα τῶν ποδῶν· ὅπερ ἐστὶν ὅτι οὐδὲ τὸν ἕτερον τοῦ ποδοῦ ἐξω τῆς πόλεως θήσει. — 6. Ἐφασαν.) Τὸ παρ' ἡμῶν, Διεδόθη φήμη· ὅτι ὁ Ἀλέξ.

§ 24. 2. Λέγε δὴ πάλιν.) Τὸ ψήφισμα. — 3. Ἀποπέφαγκεν.) Αὐτὸς δηλαδὴ ἑαυτόν.

ἀποθνήσκειν· ἐπειδὴ δ' εἰς τὰς ἡμετέρας ἦκει χεῖρας τοὺς ὑπὲρ² τοῦ δήμου συνειλεγμένους, καὶ τοὺς ὁρωμοκότας πείθεσθαι τοῖς νόμοις καὶ τοῖς τοῦ δήμου ψήφισμασιν, τί ποιήσετε; Προήσθε τὴν πρὸς τοὺς Θεοὺς εὐσέβειαν καὶ τὰ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις δίκαια νομιζόμενα; Μὴ, ὦ Ἀθηναῖοι, μὴ. Αἰσχρὸν γάρ καὶ δεινόν, ἑτέρους μὲν ὑπὸ τῶν Δημοσθένους ψηφισμάτων, οὐδὲν ὄντας τούτου χείρους, οὐδὲ τοσαύτ' ἡδικηκότας ὅσα περ οὗτος, ἀπολλύναι· τουτοῖσι δὲ, καταφρονούντα ὑμῶν καὶ τῶν νόμων, ἀτιμώρητον περιεῖναι ἐν τῇ πόλει, αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, καὶ τῶν ψηφισμάτων, ὧν ἔγραψεν, ἐαλωκότα. Τοῦτ' ἐπὶ συνέδριον, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ ὁ αὐτὸς τόπος, καὶ ταῦτά τὰ δίκαια, ὁ αὐτὸς ῥήτωρ ἐκείνοις τε αἴτιος ἐγένετο τῶν συμβάντων κακῶν, καὶ αὐτῷ τῶν νῦν συμβησομένων· ἐπέτρεψεν ὁ αὐτὸς οὗτος ἐν τῷ δήμῳ τῷ συνεδρίῳ τούτῳ κρίναι περὶ αὐτοῦ, μάρτυρας ὑμᾶς πεποιημένους. Ἔθετο συνθήκας μετὰ τοῦ δήμου, γράψας τὸ ψήφισμα καθ' ἑαυτοῦ παρὰ τὴν μητέρα τῶν Θεῶν,³ ἥ πάντων τῶν ἐν τοῖς γράμμασι δικαίων φύλαξ τῇ πόλει καθέστηκε. Διὸ καὶ οὐχ ὅσιον ἡμῖν ἐστὶ ταύτας⁴ ἀκύρους ποιεῖν· οὐδὲ τοὺς Θεοὺς ὁρωμοκόσι περὶ ταύτης τῆς κρίσεως ταῖς αὐτῶν τῶν Θεῶν πράξειν ἐναντίαν τὴν ψῆφον ἐνεγκεῖν. Κρίσει Ποσειδῶν⁵ ἀποτυχὼν τοῖς ὑπὲρ Ἀλλιβρόθιου πρὸς Ἀρῇ γενομένοις ἐνέμεινεν. Αὐταὶ αἱ σεμναὶ⁶ Θεαὶ τῇ πρὸς Ὀρέστην ἐν τούτῳ τῷ συνεδρίῳ κρίσει γενομένη καὶ τῇ τούτου ἀληθείᾳ συνοίκους ἑαυτὰς εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον κατέστησαν. Ὑμεῖς δὲ τί ποιήσετε, οἱ πάντων εἶναι φάσκοντες εὐσεβέστεροι;⁷ τὴν τοῦ συνεδρίου γνώμην ἄκυρον καταστήσετε, τῇ Δημοσθένους ἐπακολουθήσαντες πονηρίᾳ; Οὐκ, ἐάν σωφρονῇτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. Οὐ γὰρ περὶ μικρῶν οὐδὲ τῶν τυχόντων ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ δικάζετε, ἀλλὰ περὶ σωτηρίας τῆς πόλεως ἀπάσης· καὶ πρὸς τούτοις, περὶ δωροδοκίας, ἔθους πονηροῦ,

§ 25. 2. Τοὺς ὑπέρ.) Κατ' ἐπεξήγησιν· ἄλλως γὰρ κατὰ γενικὴν ἔδει προστεθῆναι κατὰ κανόνα τῶν Κτητιῶν. — 3. Τῶν Θεῶν.) Ἰερὸν ἦν Μητρῶν καλούμενον διὰ τὸ ἔχειν ἐν αὐτῷ τὴν μητέρα τῶν Θεῶν· ἐν τούτῳ ἦσαν πάντα τὰ δημόσια ἔγγραφα. — 4. Ταύτας.) Τὰς συνθήκας δηλ. — 5. Κρίσει Ποσειδῶν.) Ἀγραύλου καὶ Ἀρεως Ἀλίππη γίνεται ταύτην βιάζομενος Ἀλιβρόθιος ὁ Ποσειδῶνος καὶ Νύμφης Εὐρύτης, ὑπὸ Ἀρεως φωραθεὶς, κτείνεται. Ποσειδῶν δὲ ἐν Ἀρείᾳ πάγῳ κρίνεται, δικαζόντων τῶν δώδεκα Θεῶν Ἀρῇ καὶ ἀπολύεται. Ἀπολλιδ. Γ. —

6. Αὐταὶ αἱ σεμναί.) Ὀρέστης τὴν ἑαυτοῦ μητέρα Κλητεμνύστραν, τὸν πατέρα Ἀγαμέμνονα κτείναντα, φονεύσας, ὑπὸ τῶν Εὐμενίδων εἰς μακρὰν ἐμπίπτει· εἶτα δὲ ὑπὸ Ἀργείων φυγαδευθεὶς εἰς Ἀρκάδας ὤκησε· κακείθεν ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἐν Ἀρείᾳ πάγῳ κριθεὶς, Ἀθηναῖς καὶ Ἀρεως δικαζόντων, ἐνίκησε· καὶ μετὰ τὴν κρίσιν ἐπανελθὼν, Ἀργούς ἐβασιλεύσεν. Εὐρύπ. Ὀρέστ. στίχ. 1643 1654, καὶ Σχολιαστ.

— 7. Εὐσεβέστεροι.) Οὐ γὰρ καθ' ὑπέρθεσιν κατὰ δὲ σύγκρισιν πρὸς πάντας φασὶν εἶναι εὐσεβέστεροι.

καὶ πράγματος ἀλυσιτελοῦς, καὶ πάντας ἀνθρώπους ἀπολε-
λωκότος. Εἰ μὲν, καθόσον ἐστὲ δυνατοί, ἐκβαλεῖτε ἐκ τῆς πό-
λεως καὶ παύσετε τοὺς ῥαδίως καθ' ὑμῶν χρήματα λαμβά-
νοντας, σωθησόμεθα, θεῶν βουλομένων· εἰ δ' ἐπιτρέψητε τοῖς ῥή-
τορσι πωλεῖν ὑμᾶς αὐτοὺς, περιόψεσθε τὴν πόλιν ἀνατραπείσαν
ὑπὸ τούτων.

§ 26. Ἐγραψεν αὐτὸς ἐν τῷ δήμῳ Δημοσθένης, ὡς δηλο-
νότι δικαίου τοῦ πράγματος ὄντος, φυλάττειν Ἀλεξάνδρῳ τὰ εἰς
τὴν Ἀττικὴν ἀφικόμενα μετὰ Ἀρπάλου χρήματα. Οὕτως οὖν,
ἄριστε, εἰπέ μοι, φυλάξομεν, ἐὰν σὺ μὲν εἴκοσι τάλαντα λαβὼν
ἔχῃς ἴδια, ἕτερος δὲ πεντεκιδεκα; Δημάδης δὲ ἐξακισχιλίους
χρυσοῦ στατῆρας; ἕτεροι δὲ, ὅσα δὴ ποτε² ἀποπεφασμένοι εἰσὶ.
Τέτταρα γὰρ τάλαντά ἐστι καὶ ἐξήκοντα ἤδη εὐρημένα, ὧν
οἶσθαι³ τὴν αἰτίαν τουτοισὶν ἀναθῆναι. Καὶ πότερον κάλλιον ἐστὶ,
πρὸς δὲ⁴ δικαιοτέρον, ἅπαντ' ἐν τῷ κοινῷ φυλάττεσθαι, ἢ ἄν
τι δίκαιον ὁ δῆμος βουλευσῇται, ἢ τοὺς ῥήτορας καὶ τῶν στρα-
τηγῶν ἐνίους διηρπακότας ἔχειν. Ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι τὸ μὲν ἐν
τῷ κοινῷ φυλάττειν, παρὰ πάντων ὁμολογούμενον εἶναι δίκαιον·
τὸ δὲ τούτους ἔχειν, μηδέν⁵ ἂν εἰπεῖν ὡς ἔστι καλῶς ἔχον.

§ 27. Πολλοὺς οὗτος ἐρεῖ καὶ παντοδαποὺς λόγους, ὧς ἄνδρες,
καὶ οὐδεπώποτε τοὺς αὐτοὺς. Ὅρᾳ γὰρ ὑμᾶς τὸν ἅπαντα χρόνον
ἐλπίσι κενῆς καὶ ψευδῆς λόγους ἐξηπατημένους ὑφ' ἑαυτοῦ καὶ
μέχρι τούτου μνημονεύοντας τὰς ὑποσχέσεις, μέχρις ἂν ῥηθῶσιν.
Εἰ μὲν οὖν ἔτι δεῖ τὴν πόλιν τῆς Δημοσθένους πονηρίας καὶ ἀτυ-
χίας ἀπολαύειν, ἵνα πλέον κακοδαιμονῶμεν,² (οὐδὲ γὰρ ἔχω τί
ἄλλο εἰπῶ) στερικτέον εἴη τοῖς συμβαίνουσι· εἰδ' ἔτι κηδόμεθα τῆς
πατρίδος, καὶ τοὺς πονηροὺς καὶ δωροδόκους μισοῦμεν, καὶ με-
τοιωνίτασθαι τὴν τύχην καὶ μεταλλάξασθαι βουλόμεθα, οὐ προσ-
εκτέον ἐστὶν ὑμᾶς αὐτοὺς,³ ὧς Ἀθηναῖοι, ταῖς τοῦ μισοῦ καὶ
γότητος τούτου δεήσεσιν, οὐδὲ προσετέον τοὺς οἴκτους καὶ τοὺς φε-
νακισμοὺς τούτου. Ἰκανὴν γὰρ εἰλήφατε πείραν αὐτοῦ καὶ τῶν
ἔργων καὶ τῶν λόγων καὶ τῆς τύχης.

§ 26. 2. Ὅσαδὴποτε.) Ὑπεννοεῖται, ἔχειν. — 3. Ὡς οἶσθαι.) Ὡς χρημά-
των ὑμεῖς, ὧς δικασταί, τὴν αἰτίαν ἀναθῆναι τουτοῖς τοῖς δωροδόκοις δεῖν.
— 4. Πρὸς δέ.) Ὑπακούεται τὸ, τοῦ-
τοις. — 5. Μηδέν⁵ ἂν εἰπεῖν.) Ἀπὸ
κοινοῦ τὸ, οἶμαι.

§ 27. 2. Κακοδαιμονῶμεν.) Ἔστι
κακοδαιμονεῖν, καὶ κακοδαιμονεῖν καὶ τὸ
μὲν κακοδαιμονεῖν δυστυχεῖν δηλοῖ· τὸ

δὲ κακοδαιμονεῖν, κακῶ δαίμονι κινεῖ-
σθαι· εἰ καὶ Φρύνιχος, ὡς παρὰ Βα-
ρίνου, οὕτω περὶ τούτων λέγει κακοδαι-
μονεῖν, οὕτως οἱ νόθως Ἀττικίζοντες.
Ἀθηναῖοι γὰρ διὰ τοῦ α κακοδαιμονεῖν
λέγουσι. — 3. Ὑμᾶς αὐτοὺς.) Αἰ-
τιατικῇ ἐχρήσατο διὰ τὸ ἐγκείμενον
ἀπαρέμματα· εἴη δ' ἂν καὶ δοτικῇ
χρησθῇ διὰ τὸ ἐγκείμενον ἀπρόσωπον·
τὸ ὑπερτικὸν κατὰ παρολίην κεῖται.

§ 28. Τίς οὕτως εὐελπίς ἐστὶν ὑμῶν, ὦ Ἀθηναῖοι, τίς οὕτως ἀλόγιστος, τίς τῶν προγεγενημένων καὶ νῦν ἐνεστηκότων ἄπειρος,² ὃς τις ἐλπίζει τὸν ἐκ τοσαύτης εὐδαιμονίας εἰς τοσαύτην ἀδοξίαν καταστήσαντα τὴν πόλιν, δι' ἣν τινα δὴ ποτε αἰτίαν ἢ τύχην (ἐὼ γὰρ τοῦτο νῦν) ἐπειδὴ πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀπορίαις καὶ τοῖς περιεστηκόσιν ἡμᾶς κινδύνους, καὶ ἡ τῶν ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως³ δωροδοκία προσέγευε, καὶ περὶ αἰσχροῦς αἰτίας⁴ κοινῇ πάντες ἀγωνιζόμεθα, καὶ περὶ τοῦ μὴ δοκεῖν τὰ ἴδια παράτισιν ὄντα χρήματα κοινῇ τὸν δῆμον ἔχειν, τήνικαῦτα συμβουλευόντα καὶ πολεμοῦντα τοῦτον σώσειν ἡμᾶς; Ἐὼ γὰρ τᾶλλα, ὅσα μεταβαλλόμενος⁵ ἐν τοῖς πράγμασι, καὶ δημηγορῶν, οὐδὲν ὑγιὲς τετέλεκε. Καὶ τότε μὲν γράφων καὶ ἀπαγορεύων, μηδὲν ἄλλον νομίζεω θεῶν, ἢ τοὺς παραδεδομένους· τότε δὲ λέγων, ὡς οὐ δεῖ τὸν δῆμον ἀμφισβητεῖν τῶν ἐν οὐρανῷ τιμῶν⁶ Ἀλεξάνδρου. Ὅταν δὲ μέλλῃ⁷ κριθῆσθαι παρ' ἡμῖν, Καλλιμέδοντα εἰσαγγέλλων συνίεναι ἐν Μεγάροις τοῖς φυγάσιν ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου, καὶ ταύτην τὴν εἰσαγγελίαν εὐθὺς παρὰ χρῆμα ἀναιρούμενος. Ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ τῇ πρώτῃ γεγεννημένη προσάγων,⁸ καὶ κατασκευάζων ψευδῇ μηνυτὴν, ὡς ἐπιβουλομένων τῶν νεωρίων· καὶ περὶ τούτων γράφων μὲν οὐδὲν, αἰτίας ἕνεκα⁹ τοῦ παρόντος ἀγῶνος παρασκευάζων. Τούτων γὰρ ἀπάντων ὑμεῖς τούτῳ μάρτυρες ἐστέ.

§ 29. Γόης οὗτος, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ μιὰρὸς ἄνθρωπος ἐστί· καὶ οὔτε τῷ γένει τῆς πόλεως πολίτης, οὔτε τοῖς πεπολιτευμένοις αὐτῷ καὶ πεπραγματευμένοις. Ποῖαι γὰρ τριῆρεις εἰσὶ κατεσκευασμένοι διὰ τούτου, ὥσπερ ἐπὶ Εὐδόλου, τῇ πόλει; Ἡ ποῖοι νεώσοικοι τούτου πολιτευομένου γεγόνασι; Πότε οὗτος ἢ διὰ ψηφίσματος ἢ νόμου ἐπηνώρθωσε τὸ ἵππικόν; Τίνα κατεσκεύασε

§ 28. 2 Ἀπειρος.) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ, οὗτος ἐστίν. — 3. Τῶν ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως.) Τῶν πολιτῶν τῶν Ἀθηναίων. — 4. Αἰσχροῦς αἰτίας.) Περὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀθηναίων δημοκρατίας διαπραγμάτων χρημάτων τοῦ Ἀρπάλου. — 5. Ὅσα μεταβαλλόμενος.) Τὸ Ὅσα πρὸς τὸ τετέλεκεν φέρεται, ὁμοιοπατώως τῷ οὐδὲν ὑγιὲς ἐξήνεγκε γὰρ κατ' αἰτιατικὴν ὡς εἴς τι ῥῆμα ἀπιδῶσιν, εἴτα ὥσπερ ἐπιλαθόμενος τὸ Ὅσα, προσέθετο τὸ οὐδὲν ὑγιὲς καὶ πολλὴν ἐστὶν εὐρεῖν τοσαύτην ἀνωμαλίαν παρ' Ἑλλήσι διὰ τὸ μὴ εὐθὺς ἐπακολουθεῖν, τὴν ἀπόδοσιν, ἀλλὰ μετὰ πολλὰ. — 6. Τῶν ἐν οὐρανῷ τιμῶν.) Ἀλέξανδρον γὰρ φασὶ μέγα φρονήσαντα διὰ τὰς νίκας, πέμ-

ψαι τοῖς Ἑλλήσι, καὶ ὡς θεῶν δέκατον τρίτον δεῖχσθαι αὐτὸν ἀξιούν. Δίλαν. ποικίλ. ἱστορ. βιβλ. β'. κεφ. ιθ'. καὶ βιβλ. ε'. κεφ. ιε'. καὶ περὶ τούτου λέγει ὁ ῥήτωρ διαβάλλων τὸν Δημοσθένην, ὡς διὰ δωροδοκίαν διεξάμενον, καὶ τὸν δῆμον μὴ περὶ τούτου διαφιλωνεῖν παραινοῦντα. — 7. Ὅταν δὲ μέλλῃ.) Ἐνταῦθα δοκεῖ ἀπὸ κοινοῦ, ἐννοεῖσθαι τὸ Διατελέσει· τὸ γὰρ εἰσαγγέλλων καὶ αἱ λοιπαὶ μετοχαὶ ἀνανταπόδοτοι οὔσαι, ἀπαιτοῦσι ῥῆμα ὅθεν ὅταν δὲ μέλλῃ κριθῆσθαι, διατελέσει. — 8. Ἐν δὲ τῇ. προσάγων.) Διατετέλεκε. — 9. Αἰτίας ἕνεκα.) Παρασκευάζων δὲ αἰτίαις, ἕνεκα τοῦ παρ.

δύναμιν, τοιούτων καιρῶν παραγενομένων μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην ἢ πεζὴν, ἢ ναυτικὴν; Τίς ἀνήνεκται τῇ Θεῷ κόσμος εἰς ἀκρόπολιν ὑπὸ τούτου; Τί κατεσκεύακε Δημοσθένης οἰκοδόμημα ἐν τῷ ἐμπορίῳ τῷ ὑμετέρῳ; ἢ ἐν τῷ ἄστει, ἢ ἄλλοθι πρὸς τῆς χώρας; Οὐδεὶς οὖν οὐδαμοῦ δείξειεν. Ἐπειτα τὸν μὲν ἐν ταῖς πολεμικαῖς πράξεσιν ἄπιστον γεγεννημένον, ἐν δὲ ταῖς κατὰ τὴν πόλιν οἰκονομίαις ἄχρηστον, περιωρακότα δὲ τοὺς ἀντιπολιτευομένους, ἅπαντα διαπεπραγμένους, ὅσα ἐβουλήθησαν, μετεβδλημένον δὲ αὐτὸν, καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ δήμου πράξεις ἐγκαταλελοιπότα, τοῦτον περιποιῆσαι βούλεσθε; Οὐκ, ἐὰν σωφρονῇτε, καὶ καλῶς καὶ ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν καὶ τῆς πόλεως βουλευῆσθε· ἀλλὰ δέξασθε τὴν ἀγαθὴν τύχην, ἢ τιμωρῆσασθαι παρέδωκε τῶν ῥητόρων τοὺς τὴν πόλιν διὰ τὴν αὐτῶν δωροδοκίαν ταπεινὴν πεποιηκότας, καὶ φυλάξασθε (καθὰπερ οἱ Θεοὶ προειρήκασιν ὑμῖν ἐν ταῖς μαντείαις πολλάκις) τοὺς ἡγεμόνας καὶ συμβούλους. Ἀκούσατε δὲ αὐτῆς τῆς μαντείας. Λέγε σὺ τὴν μαντείαν. Μαντεία.

§ 30. Πῶς οὖν μίαν γνώμην ἔχομεν, ὧς Ἀθηναῖοι; πῶς ὁμονόησομεν ἅπαντες ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων, ὅταν οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ δημαγωγοὶ χρήματα λαμβάνοντες, προῖνται² τὰ τῆς πατρίδος συμφέροντα, καὶ ὑμεῖς μὲν, ὁ δῆμος³ ἅπας κινδυνεύει περὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ τῆς πόλεως,⁴ καὶ τῶν ἱερῶν τῶν πατρῶν, καὶ παιδῶν καὶ γυναικῶν· οἱ δὲ διηλλαγμένοι πρὸς αὐτοὺς, ἐν μὲν ταῖς ἐκκλησίαις λοιδοροῦνται, καὶ προσκρούουσιν ἀλλήλοις ἐξεπίτηδες, ἰδίᾳ δὲ ταῦτά πράττωσιν ἐξαπατώντες ὑμᾶς τοὺς ῥάστα πειθόμενους τοῖς τούτων λόγοις; Τί γάρ ἐστι ῥήτορος⁵ δημοτικοῦ καὶ μισοῦντος τοὺς κατὰ τῆς πόλεως λέγοντας καὶ γράφοντας; Ἡ τί φασὶ τοὺς πρὸ ἡμῶν γεγεννημένους, ὧς Δημόσθενες καὶ Πολύευκτες, διατελεῖν ποιοῦντας; καὶ ταῦτα,⁶ οὐδενὸς δεινοῦ τότε τὴν πόλιν περιεστηκότος. Οὐ κρίνειν ἀλλήλους; οὐκ εἰσαγγέλειν; Οὐ γράφασθαι παρανόμων; Ἔστι οὖν, ὅτι πεποιήκατε τούτων⁷ ὑμεῖς οἱ φάσκοντες τοῦ δήμου κήδεσθαι, καὶ τὴν σωτηρίαν ὑμῖν ἐν τῇ τούτων εἶναι ψήφῳ; Γέγραπται σοι ψήφισμα, Δημόσθενες, πολλῶν ὄντων καὶ δεινῶν παρανόμων, ὧν Δημάδης γέγραφε; Κεώλυκας

§ 30. 2. Προῖνται.) Κατ' ἀναλογίαν προῖνται ἔδει εἰπεῖν, κατὰ τὸ τιθῶνται· ἀλλὰ καὶ πρόνται γράφεται, ἀντὶ τοῦ προῖνται κατὰ τὸ θῶνται, οὕτω γὰρ ἡ συνήθεια αὐτὰ ἐκφέρει. — 3. Δῆμος.) Ἐπεξηγήσεις τούτου τοῦ Ὑμᾶς· ὅθεν καὶ ὥσπερ ἐπιλαθόμενος ἐκείνο, τὸ ῥῆμα πρὸς τὸ Δῆμος συνεφώνητε.

— 4. Περί τοῦ ἐδάφους τοῦ τῆς πόλεως.) Περί αὐτῆς δηλονότι τῆς πόλεως. — 5. Τί γάρ ἐστι ῥήτορος.) Ὑπακούεται Ἔργον, ἢ καθῆκον, ἢ τοιοῦτο τί. — 6. Καὶ ταῦτα.) Διετέλουν ποιοῦντες· τὸ γὰρ καὶ ταῦτα· ὥσπερ καὶ ἐν ἄλλοις εἴρηται, κατ' ἑλλειψιν λέγεται. — 7. Ἔστι οὖν ὅτι . . . τούτων.) Ἀντὶ τοῦ

τινὰ πράξιν, ὧν ἐκεῖνος προελόμενος κατὰ τοῦ δήμου πεπολίτευται; Οὐδ' ἦντινούν. Εἰσήγγελκας τὸν παρὰ τὸ τοῦ δήμου ψήφισμα καὶ τοὺς νόμους πολλὰ διαπεπραγμένον; Οὐδεπώποτε. Ἀλλὰ περιεῖδες αὐτὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ χαλκοῦν σταθέντα, καὶ τῆς ἐν Πρυτανείῳ⁸ σιτήσεως κεκοινωνηκότα τοῖς Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος ἀπογόνους. Ἐπειτα ποῦ τῆς εὐνοίας τῆς σῆς ὁ δῆμος ἔλαβε πείραν. Ὅπου⁹ τὴν τοῦ ῥήτορος βοήθειαν καὶ δύναμιν ἐξεταζομένην εἶδομεν; Ἡ ἐνταῦθα φήσει εἶναι δεινοί, εἰ παρακρούσετε τούτους ἀεὶ λέγοντες, ὡς οὐκ ἔστιν ἔξω τῆς πατρίδος ὑμῖν ἐξελεῖν, οὐκ ἔστιν ἄλλη καταφυγή, χωρὶς τῆς ὑμετέρας εὐνοίας.

§ 31. Φανεροὺς ἐχρῆν γεγεννημένους ἀντιπράττοντας καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τοῖς κατὰ τοῦ δήμου γραφομένοις ψηφίσμασιν, οὕτω πείθειν τούτους λέγοντας,² ὡς οὐκ ἔστιν ὑμῖν οὐδεμία σωτηρία χωρὶς τῆς παρὰ τοῦ δήμου βοηθείας. Ὑμεῖς δὲ ἐν τοῖς ἔξω τὰς ἐλπίδας ἔχετε, ἀμιλλώμενοι ταῖς κολακείαις πρὸς τοὺς ὁμολογούντας ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου πράττειν, καὶ δῶρα εἰληφέναι³ παρὰ τῶν αὐτῶν, ὧν περ νῦν ἀποπέφαγκεν ὑμᾶς⁴ ἡ βουλὴ. Καὶ σὺ πάντων⁵ τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον διειλεγμένος Νικάνори, καὶ κεχρηματικῶς⁶ ἐν Ὀλυμπίᾳ, περὶ ὧν ἐβουλήθης, ἐλεεινὸν νῦν σεαυτὸν κατασκευάζεις, προδότης ὧν καὶ δωροδόκος· ὡς ἐπιμελησομένους⁷ τούτους τῆς σῆς πονηρίας, καὶ οὐ δώσων δίκην ὑπὲρ ὧν εἴληψαι πεπονηκώς.⁸ Τοσούτῳ τολμηρότερον⁹ Δημάδου, ὥστε ὁ μὲν προειρηκῶς ἐν τῷ δήμῳ τὸν αὐτοῦ τρόπον καὶ τὴν ἀπόνοιαν, καὶ ὁμολογῶν λαμβάνειν καὶ λήψεσθαι, ὅμως οὐ τετόλμηκεν αὐτοῖς δεῖξαι τὸ πρόσωπον, οὐδ' ἐναντία τῇ τῆς βουλῆς ἀποφάσει λέγειν ἡξίωσε. Καὶ τοι¹⁰ οὐκ ἔγραψεν ἐκεῖνος περὶ αὐτοῦ κυρίαν εἶναι τὴν βουλὴν, οὐδὲ θάνατον ὥριστο,¹¹ ἐὰν ἀποφανθῇ χρήματα εἰληφώς· σὺ δὲ οὕτω σφόδρα πεπίστευκας τοῖς σεαυτοῦ λόγοις, καὶ καταπεφρόνηκας τῆς τούτων εὐηθείας, ὥστε πείσεις οἷσι τοὺς

Ἄρα πεποιήκατέ τι τούτων. — 8. Καὶ τῆς ἐν Πρυτανείῳ.) Οἰκίσκος παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἦν τὸ πρυτανεῖον· ὅθεν αἱ κοιναὶ εὐεργεσίαι καὶ σιτήσεις ἐδίδοντο. Βαρτν. — 9. Ὅπου.) Ἐνθα εἶδομεν τὴν βοήθειαν καὶ δύναμιν ἐξεταζομένην.

§ 31. 2. Λέγοντας.) Τοὺς ῥήτορας φανεροὺς γεγεννημένους, ὅτι ἀντιπράττουσι τοῖς δήμῳ ψηφίσμασι. — 3. Εἰληφέναι.) Ἐλλείπει Ὁμολογούντας, ἀπὸ κοινοῦ ὑπακούομενον. — 4. Ἀποπέφαγκεν ὑμᾶς.) Ἐλλείπει τὸ, Εἰληφέναι δῶρα. — 5. Καὶ σὺ πάντων.) Πρὸς τὸν Δημοσθένην ἀναφέρει τὸν λόγον. — 6. Καὶ

κεχρηματικῶς.) Ὡς γὰρ ἀρχιθεωρὸς ἐν Ὀλυμπίᾳ συνδιελέχθη Νικάνори Δημοσθένης. — 7. Ὡς ἐπιμελησομένους.) Τὸ Ὡς πρὸς μὲν ἑτεροπροσωποῦσαν μεταχρῆν πρὸς αἰτιατικὴν κατὰ τὸν ἀπόλυτον αὐτῆς τρόπον, πρὸς δὲ τὴν ταυτοπροσωποῦσαν κατ' ὀνομαστικὴν, διὰ τὴν ταυτοπροσωπίαν τῷ ῥήματι. — 8. Εἴληψαι πεπονηκώς.) Παθητικὸν τὸ σχῆμα, ἀντὶ Ἐρωράθης πεπονηκώς. — 9. Τολμηρότερον.) Ἐννοεῖται Εἶ. — 10. Καὶ τοι.) Ἐνδοτικῶς κατὰ τὸ καθ' ἡμᾶς. Ἄν καλὰ καὶ. — 11. Ὁρίσατο.) Ἐαυτῷ ζημιάν, ὥστερ σὺ, ὦ Δημόσθενες. —

δικαστὰς, ὡς μόνου σου κατέψευσαι τὸ συνέδριον, καὶ μόνον¹² οὐκ εἰληφότα σε τὸ χρυσίον ἀποπέφαγκεν. Καὶ τίς ἂν ταῦτα¹³ πεισθῇ;

§ 32. Ὅρατε, Ἀθηναῖοι, τί μέλλετε ποιεῖν παρειλήφατε παρὰ τοῦ δήμου τὸ πρᾶγμα τὸ γεγενημένον ἥδη, τιμωρίας δ' ἔνεκα τῆς κατὰ τῶν ἐνόχων ὄντων ταῖς ἀποφάσεσι, Δημοσθένης εἰσάγεται πρῶτος. Κατηγορήκαμεν ἡμεῖς, οὐδενὶ καταχαρισάμενοι τῶν κοινῶν δικαίων. Πότερ' ἀμελήσαντες τῶν γεγενημένων ἀπάντων, ἀφήσετε τὸν πρῶτον εἰσληλυθότα πρὸς ὑμᾶς, καὶ τὰ δίκαια τὰ παρὰ τῷ δήμῳ καὶ τῇ βουλῇ τῇ ἐξ Ἀρείου πάγου δόξαντ' εἶναι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις, ταῦθ' ὑμεῖς κύριοι πάντων λύσετε; Καὶ τὴν πονηρίαν αὐτοὶ τὴν τούτων ἀναδέξασθε; Ἡ πᾶσιν ἀνθρώποις παραδείγμα ἐξοίσετε κοινὸν ὑπὲρ τῆς πόλεως, ὅτι μισεῖτε² τοὺς προδότας, καὶ τοὺς χρημάτων ἔνεκα προεμένους τὰ τοῦ δήμου συμφέροντα; Ταῦτα γὰρ ἅπαντά ἐστιν ἐφ' ὑμῖν νῦν καὶ πεντακόσιοι καὶ χίλιοι ὄντες, τὴν ἀπάσης τῆς πόλεως σωτηρίαν ἐν ταῖς χερσὶν ἔχετε· καὶ ἡ τήμερον ἡμέρα, καὶ ἡ ὑμετέρα ψῆφος, πολλὴν ἀσφάλειαν τῇ πόλει καταστήσει, τὰ δίκαια ὑμῶν ἐθελόντων κρίνειν· ἢ μοχθηράς ἐλπίδας ποιήσετε πάντας ἔχειν, τοιαῦθ' ὑμῶν ἔθνη καθιστάντων.

§ 33. Οὐ καταληκτέον ἐστίν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲ προετέον, ἐὰν σωφρονῇτε, τοῖς Δημοσθένους ἐλέοις τὴν κοινὴν καὶ δικαίαν ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀπολογίαν. Οὐδεὶς γὰρ ὑμῶν ἠνάγκαζε τοῦτον τὰ μὴ προσήκοντα χρήματα λαμβάνειν τὰ καθ' ὑμῶν· πολλῶ πλείω τῶν ἱκανῶν δι' ὑμᾶς ἕτερα κεκτημένον· οὐδ' ἀπολογεῖσθαι νῦν ὑπὲρ τῶν ὁμολογουμένων ἀδικημάτων, γράψαντα καθ' ἑαυτοῦ θάνατον τὴν ζημίαν. Ἀλλ' ἡ ἐκ τοῦ ἄλλου βίου ἔμφυτος αἰσχροκέρδεια καὶ πονηρία ταῦτα εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῷ τέτραφε. Μὴ οὖν ἄχθεσθε αὐτοῦ κλαίοντος καὶ ὀδυρομένου. Πολὺ γὰρ ἂν δικαιότερον ἐλεήσετε τὴν χώραν, ἣν οὗτος καθίστησιν εἰς τοὺς κινδύνους, τοιαῦτα πράττων, ἢ τοὺς ἐξ αὐτῆς γεγενημένους ὑμᾶς ἱκετεύει παραστησαμένη τὰ ὑμέτερα τέκνα καὶ γυναῖκας, τιμωρῆσασθαι τὸν προδότην, καὶ σώζειν ἑαυτήν. Ὑπὲρ ἧς οἱ πρόγονοι καλοὺς καὶ πολλοὺς κινδύνους ὑπομείναντες, ἐλευθέραν ὑμῖν αὐτὴν παραδεδώκασιν· ἐν ἣ πολλὰ καὶ καλὰ παραδείγματα λείπεται τῆς τῶν τελευτησάντων ἀρετῆς. Εἰς ταύτην ἀποβλέψαντας, ὦ Ἀθη-

12. Καὶ μόνον.) Σὲ δηλ. οὐκ ἀποπέφαγκεν εἰληφ. — 13. Καὶ τίς ἂν ταῦτα.) Καὶ τίς πεισθῇ, λέγοντός σου ταῦτα;

§ 32. 2. Ὅτι μισεῖτε.) Τὸ Ὅτι κατ'

ἀνάλυσιν ἀπαρεμφάτου ἀναματικοῦ· οἶον. τοῦτο ἐξοίσετε κοινὸν παραδείγμα τῆς πόλεως τὸ ὅτι μισεῖτε, τὸ μισεῖν.

νχίοι, καὶ τὰς ἐν αὐτῇ γινομένας πατρίους θυσίας, καὶ τὰς τῶν προγόνων θήκας, φέρειν δεῖ τοὺς εὖ φρονούντας τὴν ψῆφον. Καὶ ὅταν Δημοσθένης ἐξαπατήσαι βουλόμενος, καὶ παρακρουόμενος ὑμᾶς οἰκτιρίζεται, καὶ θαυρῶν, ὑμεῖς εἰς τὸ τῆς πόλεως σῶμα ἀποβλέψαντες, καὶ τὴν πρότερον δόξαν αὐτῇ ὑπάρχουσαν, ἀντίθετε, πότερον ἢ πόλις ἐλεεινότερα διὰ τοῦτον γέγονεν ἢ διὰ τὴν πόλιν Δημοσθένης. Εὐρήσετε γὰρ τοῦτον μὲν λαμπρόν, ἐξ οὗ προστελήλυθεν εἰς τὸ πολιτεύεσθαι, γεγεννημένον· καὶ ἀντὶ μὲν λογογράφου καὶ μισθοῦ τὰς δίκας² λέγοντος, ὑπὲρ Κτησίππου καὶ Φορμίωνος καὶ ἐτέρων πολλῶν, πλουσιώτερον ὄντα τῶν ἐν τῇ πόλει· ἀντὶ δ' ἀγνώτος καὶ οὐδεμίαν πατρικὴν δόξαν παρὰ τῶν προγόνων παρεληφότος, ἔνδοξον γεγεννημένον· τὴν δὲ πόλιν οὐκ ἀξίως ἑαυτῆς οὐδὲ τῆς τῶν προγόνων δόξης διακειμένην.

§ 34. Ἀφέντες οὖν τοὺς ἐλέους καὶ τοὺς φανακισμοὺς τοῦς τούτου, τὴν ὁσίαν καὶ δικαίαν φέρετε ψῆφον. Καὶ σκοπεῖτε τὸ τῇ πατρίδι συμφέρον, μὴ τὸ Δημοσθένει.² Τοῦτο γὰρ ἐστὶ καλῶν καὶ κακῶν δικαστῶν ἔργον. Καὶ ὅταν ἀναδαινῇ τις δημηγορήσων Δημοσθένει, λογιζέσθε, ὅτι αὗτος ὁ ἄνθρωπος, εἰ μὲν μὴ ἔνοχος ὢν ταῖς μελλούσαις ἀποφάσσειν ἀναδαινεῖ, κακόνους ἐστὶ τῇ πολιτείᾳ, καὶ τοὺς ἐπὶ τῇ δῆμῳ δῶρα λαμβάνοντας οὐ βουλόμενος δίκην δοῦναι, καὶ τὴν κοινὴν τῶν ὑμετέρων σωμάτων φυλακὴν, ἐρ' ἢ τέτακται τὸ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ συνέδριον καταλυθῆναι βούλεται,³ καὶ συγκεχύσθαι⁴ πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει δίκαια. Εἰ δὲ ῥήτωρ, ἢ στρατηγός, οἷ⁵ τὴν καθ' αὐτῶν προσδοκωμένην ἀπόφασιν ἄπιστον βουλόμενοι γενέσθαι· συνηγοροῦσιν, οὐ προσεκτέον ὑμῖν ἐστὶ τοῖς τούτων λόγοις· εἰδότας,⁶ ὅτι ἐκ πάντων τούτων γίνεται συνεργία περὶ τὸν Ἀρπάλου κατάπλουν καὶ τὴν ἄφρσιν. Νομίσαντες οὖν, ὦ Ἀθηναῖοι, καθ' ὑμῶν πάντας τούτους ἀναδαινεῖν, καὶ κοινούς ἐχθροὺς εἶναι τῶν νόμων καὶ τῆς πόλεως ἀπάτης, μὴ ἀποδέχεσθε αὐτῶν, ἀλλὰ κελεύετε ἀπολογεῖσθαι περὶ τῶν καταγορημένων· μηδὲ τὴν αὐτοῦ τούτου μακίαν, ὅς μέγα φρονεῖ ἐπὶ τῷ δύνασθαι λέγειν· καὶ ἐπειδάν⁷ φανερός ὑμῖν γένηται δωροδοκῶν, ὅτι μᾶλλον ἐξελήλεγκται φανακίζων ὑμᾶς, τιμωρήσασθε ὑμῶν αὐτῶν καὶ τῆς πόλεως ἀξίως· εἰ δὲ μή⁸ μὲν ψῆφον καὶ ἐν

§ 33. 2. Καὶ μισθοῦ τὰς δίκας.) Ἐ-
γραφε γὰρ λόγους ὑπὲρ τινῶν, καὶ ἔλε-
γεν ἐν δικαστηρίοις, λαμβάνων μισθὸν
παρ' ἐκείνων, οὗς ἐξοήθει λέγων.

§ 34. 2. Μὴ τὸ Δημοσθένει.) Μὴ τὸ
συμφέρον Δημοσθένει. — 3. Καὶ . . .
βούλεται.) Συνδέεται τῷ Κανόνους ἐστὶ,
πρὸς ὃ φέρεται καὶ τὸ Βουλόμενος. —
4. Καὶ συγκεχύσθαι.) Καὶ βούλεται συγ-

κεχ. ὁ Παράκ. ἀντὶ Ἀορίστου. — 5. Ἡ
στρατηγός οἷ.) Τὸ ἀναφορικὸν πληθυν-
τικῶς ἐχρήσατο, διὰ τὸ ἀόριστον· Τις-
ὡς εἰ ἔλεγεν. Εἰ δὲ τις τῶν ῥητόρων ἢ
στρατηγῶν, οἷ. — 6. Εἰδότας.) Τὸ μὲν
ὑμῖν διὰ τὸ ἐγκείμενον ἀπρόσωπον, τὸ
δὲ Εἰδότας διὰ τὸ ἀπαρέμφαιον. — 7.
Καὶ ἐπειδάν.) Λιτιλογικῶς, ἀντὶ Καὶ
ἐπειδὴ γεγένηται. — 8. Εἰ δὲ μή.) Τι-

ἀγῶνι πάντας τοὺς ἀποπεφασμένους⁹ καὶ τοὺς μέλλοντας¹⁰ ἀφέν-
τες, εἰς ὑμᾶς αὐτοὺς καὶ τὸν δῆμον τὴν τούτων δωροδοκίαν τρέ-
ψετε· καὶ ὕστερον ἐγκαλεῖτε¹¹ τοῖς ἀφείσιν, ὅτε οὐδὲν ἔσται πλέον
ὑμῖν.¹²

§ 35. Ἐγὼ μὲν οὖν, ὅσον εἰς τὸ μέρος τοῦμὸν τῆς κατηγο-
ρίας ἦκει, βεβοήθηκα, τᾶλλα πάντα παριδὼν, πλήν τοῦ δι-
καίου καὶ τοῦ συμφέροντος ὑμῖν, οὐκ ἐγκατέλιπον τὴν πόλιν, οὐ
χάριν προὔργιαίτεραν τῆς τοῦ δήμου χειροτονίας ἐποίησάμην.
Ἀξίων δὲ καὶ ὑμᾶς τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν παραδίδωμι τὸ ὕδωρ²
τοῖς ἄλλοις κατηγοροῖς.

ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ ΒΙΟΣ.

ΕΚ ΤΟΥ

ΨΕΥΔΟΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ.

§ 1. ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ, πατὴρ μὲν ἦν Λυκόφρωνος τοῦ Λυ-
κούργου (ὃν οἱ τριάκοντα² τύραννοι ἀπέκτειναν, αἰτίου αὐτῷ τῆς
ἀναιρέσεως γενομένου Ἀριστοδήμου Βατῆθεν· ὃς καὶ Ἑλληνοταμίας³
γενόμενος, ἔφυγεν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ), τῶν δῆμων δὲ Βουτάδης,⁴
γένους τοῦ τῶν Ἐτεοβουταδῶν.⁵ Ἀκροατὴς δὲ γενομένος Πλάτωνος

μωρήσθηθε. — 9. Ἀποπεφασμένους.) Δωροδόκους δηλ. — 10. Καὶ τοὺς μέλλον-
τας.) Ἀποφανθῆσθαι τοιοῦτους. — 11. Ἐγκαλεῖτε.) Ἀντὶ μέλλοντος πρὸς βε-
βαίωσιν τοῦ πράγματος. — 12. Ὅτε οὐδὲν ἔσται πλέον ὑμῖν.) Ὅτε δηλαδὴ
οὐδὲν ὠφελήσει ὑμῖν τὸ ἐγκαλεῖν τοῖς ἀφείσιν.

§ 35. 2. Παραδίδωμι τὸ ὕδωρ.) Ση-
μειώσαι δὲ ὅτι, ὅτε ἐλεγέ τις, ὁ χρόνος
ἦν ὀρισμένος· ἀγγεῖον γὰρ ἐνεπλήρου
ὑδατος, καὶ ἔκ τινος μικροῦς ὅπῃς ἐξε-
χεῖτο τοῦ ἀγγείου τὸ ὕδωρ· ἐξῆν οὖν
λέγειν μέχρι διέμεινε τὸ ὕδωρ· ὅθεν
δοκεῖ ὅτι μετὰ τὸ τέλος τοῦ λόγου τού-
του, κατελείφθη ὕδωρ, καὶ διὰ τούτῃ
φησι, ὅτι παραδίδωσιν αὐτὸ ἄλλοις κα-
τηγόροις· ἐβούλετο γὰρ ταύτην τὴν ἡ-
μέραν τὴν κατὰ Δημοσθένους γενέσθαι
τιμωρίαν.

§ 1. 2. Ὅν οἱ τριάκοντα κ. τ. λ.) Ὅν
Λυκούργον, τὸν πάππον Λυκούργου τοῦ
Τόμ. Ζ΄.

ρήτορος. — 3. Ὅς καὶ Ἑλληνοταμίας
κ. τ. λ.) Λυκούργος ὁ πάππος· καὶ νομο-
θέτης δὲ, ἣ φησιν Ἀρποκρατίων· «Λυ-
κούργος, εἰς τῶν δέκα ρητόρων, οὗ πάπ-
πος Λυκούργος ὁ νομοθέτης» — 4. Βου-
τάδης.) Ἀπὸ Βουταίας, δήμου Οἰνιπίδος
φυλῆς, ὡς φησιν Ἀρποκρατίων. — 5. Γέ-
νους τῶν Ἐτεοβουταδῶν.) Καθάπερ ὁ
Ποιητής (Ὅδυσ. τ', 176) Ἐτεοκρήτας
ἀνύμασε τοὺς γνησίους Κρήτας, ὡσαύ-
τως καὶ Ἐτεοβουτάδαι λέγοντ' ἂν οἱ
γνήσιοι Βουτάδαι, ὥσπερ ἐξηγήσατο καὶ
Ἀρποκρατίων· «Βούτης, οὗτος ἔσχε τὴν
νῆραςύνην· καὶ οἱ ἀπὸ τούτου, Βουτά-
ρδαι. Καὶ Ἐτεοβουτάδαι, οἱ ἀπόγονοι τοῦ
«Βούτου· τὸ γὰρ ἔτεον, τὸ ἀληθές δηλοῖ
κ. τ. λ.» Καὶ αὖθις· «Ἐτεοβουτάδαι,
«Λυκούργος ἐν τῷ Περὶ ἱερείας. Γένος
«Ἀθηναίους, ὅσον ἀληθῶς ἀπὸ Βούτου·
«ἔτεον γὰρ τὸ ἀληθές. Ἐκ δὲ τούτων
«καθίστατο ἡ ἱερεία τῆς Πολιάδος Ἀθη-
ναῆς, καθά φησι Δράκων Περὶ γενεῶν.»

τοῦ φιλοσόφου τὰ πρῶτα ἐφιλοσόφησεν· εἶτα καὶ Ἰσοκράτους τοῦ ῥήτορος γνώριμος γενόμενος ἐπολιτεύσατο ἐπιφανῶς, καὶ λέγων καὶ πράττων.⁶

§ 2. Καὶ δὴ πιστευσάμενος τὴν διοίκησιν τῶν χρημάτων (ταμίας γὰρ ἐγένετο ἐπὶ τρεῖς πενταετηρίδας² ταλάντων μυρίων τετρακισχιλίων, ἥ, ὥς τινες, μυρίων ὀκτακισχιλίων ἑξακοσίων³ πεντήκοντα, τὸ μὲν πρῶτον⁴ αἰρεθείς αὐτὸς, ἔπειτα τῶν φίλων ἐπιγραφάμενός τινα, αὐτὸς ἐποίει τὴν διοίκησιν, διὰ τὸ φθάσαι νόμον εἰσενεγκεῖν,⁵ μὴ πλείω πέντε ἐτῶν διέπειν τὸν χειροτονηθέντα ἐπὶ τὰ δημόσια χρήματα), αἰεὶ τε ἐρεστώς τοῖς ἔργοις διετέλεσε, καὶ θέρους καὶ χειμῶνος⁶ καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ πολέμου παρασκευὴν χειροτονηθείς, πολλὰ τῆς πόλεως ἐπηνώρθωσε, καὶ τριήρεις παρεσκεύασε τῷ δήμῳ τετρακοσίας, καὶ τὸ ἐν Λυκείῳ γυμνάσιον ἐποίησε καὶ ἐφύτευσε,⁷ καὶ τὴν παλαιστραν ὠκοδόμησε, καὶ τὸ ἐν Διονύσου θέατρον ἐπιστατῶν ἐτελεύτησε.⁸ Πιστευσάμενος δὲ ἐν παρακαταθήκῃ παρὰ τῶν ἰδιωτῶν διακόσια πεντήκοντα τάλαντα

— 6. Πράττων (§ 2) Καὶ δὴ πιστευσάμενος τὴν διοίκησιν τῶν χρημάτων (ταμίας γὰρ ἐγένετο... ἐπὶ τὰ δημόσια χρήματα), αἰεὶ τ' ἐρεστώς κ. τ. λ.) Τῇ στίξει καὶ τοῖς διὰ μέσου σημείοις νοητὰ ἐποίησα τὰ τῶς συγκεχυμένα, «πράττων, »καὶ δὴ πιστευσάμενος τὴν διοίκησιν τῶν »χρημάτων» ταμίας γὰρ ἐγένετο... ἐπὶ »τὰ δημόσια χρήματα, αἰεὶ τ' ἐρεστώς »κ. τ. λ. «

§ 2. 2. 'Επὶ τρεῖς πενταετηρίδας.) Δώδεκα ἔτη τὰς προσόδους τῆς πόλεως διοικῆσαι τὸν Λυκούργον φησὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (XVI, 88), ὃ δοκεῖ μὲν μάχεσθαι τοῖς τοῦ βιογράφου τρισὶ πενταετηρίσιν, τοῦτέστιν ἔτεσι πεντεκαίδεκα, οὐ μάχεται δὲ, καταχρηστικῶς οὕτω καλουμένης πενταετηρίδος τοῦ τετραετοῦς χρονικοῦ διαστήματος (ἴδε τὸν Γερμανὸν Boeckh, die Staatshaushaltung der Athener, I. Band, S. 178). — 3. Ταλάντων μυρίων τετρακισχιλίων, ἥ, ὥς τινες, μυρίων ὀκτακισχιλίων ἑξακοσίων.) Ἐν τῷ ἑξῆς ψηφίσματι (σελ. 523). Μύρια ὀκτακισχίλια ἑννεακόσια, φησὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ταλάντων. Ὁ δὲ Πausanias (ἀ § 29) τάδε λέγει περὶ τοῦ Λυκούργου. «Λυκούργῳ δὲ ἐπορίσθη μὲν »τάλαντα ἑς τὸ δημόσιον πεντακοσίοις »πλείονα καὶ ἑξακισχίλιος, ἥ ὅσα Περικλῆς ὁ Ξανθίππου.» Ἀλλὰ μὴν ἐπὶ Περικλέους, ὥς φησὶ Θουκυδίδης (β'. § 13), ὃ μὲν ἀπὸ τῶν συμμάχων κατ'

ἐν αὐτὸν προσγιγόμενος φόρος, ἀνευ τῆς ἄλλης προσόδου, ἑξακοσίων ἢ ταλάντων ἀπέκειτο δὲ καὶ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἀργυρίου ἐπιστήμου ἑξακισχίλια τάλαντα. — 4. Πεντήκοντα, τὸ μὲν πρῶτον κ. τ. λ.) Διέγραφα τοῦ κειμένου τὰς, μετὰ τὸ Πεντήκοντα, ἐννέα ταύτας λέξεις, «καὶ »ὃ τὰς τιμὰς αὐτῷ ψηφιζόμενος Στρατοκλῆς ὁ ῥήτωρ» μεταθεὶς αὐτὰς εἰς τὸν εἰκεῖον τόπον (σελ. 520. § 12) μετὰ τὰ, «Κατὰ τὸ αὐτὸ ψήφισμα». — 5. Διὰ τὸ φθάσαι νόμον εἰσενεγκεῖν.) Ἡ μὲν σύνταξις τοῦ λόγου, αὐτὸν τὸν Λυκούργον εἰσενεγκεῖν τὸν νόμον, νοεῖν παρέχει· ἄλογον δὲ τὸ μὴ μνησθῆναι καὶ τοῦτο τοῦ νόμου ἐν τοῖς ἑξῆς (σελ. 515), ἐν οἷς πέντε νόμων εἰσηγητὴν γεγονέναι λέγει τὸν Λυκούργον. — 6. Καὶ θέρους καὶ χειμῶνος.) Οὐ μ' ἀρέσκουσιν αἱ τέσσαρες αἰδὲ λέξεις ἐνθάδε κεῖμενα. Μετηνέχθησαν ἴσως ἀπὸ τῶν ἑξῆς (§ 6). — 7. Καὶ τὸ ἐν Λυκείῳ γυμνάσιον ἐποίησε καὶ ἐφύτευσε.) Ἐξ ΕΔ, ἐδιφθογγογράφησα τὸ παρὰ τοῖς ἄλλοις Λυκείῳ. Τὸ δὲ ἐποίησε, ἀντὶ τοῦ ἐπεσκεύασεν ἢ ἄλλως ἠύξησεν, ἐκδεχτόν, εἰ ἀληθὴ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀρποκρατίωνος λεγόμενα. «Λύκειον... ἐν τῶν παρ' Ἀθηναίοις γυμνασίων ἐστὶ »Λύκειον» ὁ Θεόπομπος μὲν, ἐν τῇ εἰ- »κοστῇ πρώτῃ, Πεισιπράτου (γρ. »Πεισίπρατον) ποιῆσαι, Φιλόχορος δὲ, »ἐν τῇ τετάρτῃ, Περικλέους, φησὶν ἐπι- »στατοῦντος αὐτὸ γενέσθαι. — 8. Ἐτελεύτησε.) ἴσως ἐγγράπτο, ἐτέλεσε. —

νικήσαντα εἰς ἄστυ καταλέγεσθαι,⁴ πρότερον οὐκ ἐξόν· τὸν δὲ, ὡς χαλκᾶς εἰκόνας⁵ ἀναθεῖναι τῶν ποιητῶν, Αἰσχύλου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου, καὶ τὰς τραγωδίας αὐτῶν ἐν κοινῷ γραφαιμένους φυλάττειν, καὶ τὸν τῆς πόλεως γραμματέα παραναγινώσκειν τοῖς ὑποκρινομένοις· οὐκ ἐξεῖναι γὰρ αὐτάς ὑποκρίνεσθαι.⁶ Καὶ τρίτον, μηδενὶ ἐξεῖναι Ἀθηναίων, μηδὲ τῶν οἰκούντων Ἀθήνησιν, ἐλεύθερον σῶμα πρίασθαι⁷ ἐπὶ δουλείᾳ ἐκ τῶν ἀλισκουμένων, ἄνευ τῆς τοῦ προτέρου δεσπότης γνώμης. Ἐτι δὲ, ὡς τοῦ⁸ Ποσειδῶνος ἁγῶνα ποιεῖν ἐν Πειραιεὶ κυκλίων χορῶν οὐκ ἔλαττον τριῶν, ὧν δίδοσθαι⁹ μὲν τοῖς νικῶσιν οὐκ ἔλαττον δέκα μνᾶς,¹⁰ τοῖς δὲ δευτέροις, ὀκτώ· ἐξ δὲ τοῖς τρίτοις κριθεῖσιν. [Ἐτι] ἐπὶ ζεύγους μὴ ἀπείναι γυναῖκα Ἐλευσινάδε, ὅπως μὴ ἐλαττῶνται ὑπὸ τῶν πλουσίων¹¹ εἰ δὲ τις φωραθεῖη, ἀποτίνειν δραχμὰς ἑξακισχιλίας. Τῆς

δίχα προσθέτους, ἐράμιλλον τῷ Δεάτρῳ, ἐνέγραπτο. Ἐτερος δὲ μεταφραστὴς Λατίνος, μακρῷ χεῖρον τῷ Χύτροις συνέταξε τὸ Ἐράμιλλον. *pariter illis, qui Chytri dicuntur.* Οὐ γὰρ ἐστὶν ἐπ' εὐθείας μεταβατικὴν ἐνθάδε τὸ ἐράμιλλον, ὥσπερ ἐν τῷ ἐράμιλλῳ τινι, ἢ πρὸς τινα· ἀλλ' ἀπολύτως ἐκληπτέον, Ἀγῶνα ἐπιτελεῖν, ἐν τῷ διαγωνίζονται κοιμῶδοι πρὸς κοιμῶδους καὶ ἀμιλλήσονται πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς τέχνης, ὅς τις ἦν ὁ διαγωνιζέσθαι μέλλων πρὸς Εὐριπίδην Σοφοκλῆς ἐν ᾧδον, παρὰ τῷ ἀμφοτέρους σκόψαντι Ἀριστοφάνει (Βατρ. 792),

Κἄν μὲν Αἰσχύλος κρατῇ,
Ἐξείν κατὰ χώραν εἰ δὲ μὴ, περὶ τῆς τέχνης

Διαγωνισθ' ἔφασκε πρὸς γ' Εὐριπίδην. Καὶ ἔστι τὸ Ἐπιτελεῖν ἐράμιλλον, κατὰ τὸ παρὰ τοῖς Γάλλοις λεγόμενον, *mettre au concours*; ἡμῖν δὲ, οὐκ ἔχουσί πω ἐν τῇ συνήθει φωνῇ ὅπως ἐρμηνεύσεμεν, μεταφράζοντες τὰ τῶν Γάλλων, ἐφίεται τῷ ῥήματι τούτῳ (ἐράμιλλον) χρῆσθαι, ἢ γούν, διὰ τὸ σαφέτερον, Διαγώνισμα μεταφράζειν τὸ *concours*, καὶ οὐχ, ὡς ἑτέρωθεν ἀπερισκέπτως εἴρηκα, *Συναγώνισμα*. — 4. Τὸν νικήσαντα εἰς ἄστυ καταλέγεσθαι. Οἱ μὲν Κατιέναι, οἱ δὲ, Καθιέναι ἐπενόουν εἶναι γραπτέον· ἴσως, Κατάγεσθαι. — 5. Τὸν δὲ, ὡς χαλκᾶς εἰκόνας κ. τ. λ.) Δεύτερος οὗτος νόμος. — 6. Οὐκ ἐξεῖναι γὰρ αὐτάς ὑποκρίνεσθαι. Οἱ μὲν, τὴν ἀρνησιν περιελεῖν παρήνευσαν, οἱ δὲ τρέπειν τὴν Δηλυκὴν ἀντανυμῖαν (αὐτάς) εἰς ἀρρενεκίην (αὐτοὺς), ἄλλοι δὲ γράφειν, «καὶ οὐκ ἐξεῖναι παρ' αὐτάς ὑποκρίνεσθαι.» —

7. Μηδενὶ ἐξεῖναι... ἐλεύθερον σῶμα πρίασθαι κ. τ. λ.) Ἀπελευθερὸν ἑδοξέτισι δεῖν γράφειν· ἐμοὶ δ', ὅποτέρως ἂν γράφοιτο, οὐ συνετὸς ὁ τρίτος οὗτος νόμος· εἶμαι δ' ὅτι οὐδ' οἱ μεταφράσαντες τὸ πρίασθαι εἰς τὸ *vendere* (δεῖν εἰς τὸ *emere*) οὐθ' οἱ εἰς τὸ *mercari*, συνήκων τὸν νόμον. — 8. Ἐτι δὲ, ὡς τοῦ κ. τ. λ.) Τέταρτος οὗτος νόμος. — 9. Τριῶν, ὧν δίδοσθαι. Ἐξ ΕΔ, ἡ μέση λέξις, ἀντι τοῦ, τριῶν δίδοσθαι. — 10. Οὐκ ἔλαττον δέκα μνᾶς.) Ὑποπολοίκως εἰρηται, ὥφειλε γὰρ εἶναι, οὐκ ἔλαττον δέκα μνῶν, ἢ, Οὐκ ἔλαττον δεκάμνου. Αἱ δέκα μναὶ ὀλίγον ἀποδοῦναι χιλίων πρᾶγμων Γαλικῶν. — 11. Ἐτι ἐπὶ ζεύγους... ἐλαττῶνται ὑπὸ τῶν πλουσίων.) ΗΔ, ἡ προσθήκη τῆς πρώτης λέξεως. Περαιτέρω γὰρ οὗτος νόμος, δε οὕτω διεσκευάσται παρὰ τῷ Φωτίῳ (κώδ. σζή.) «Οὐκ ἔα ἡτὰς γυναῖκας Ἐλευσινάδε ἐπὶ ζεύγους ὀρχομένους ἀρικνεῖσθαι, ὥς ἂν αἱ δη· ημοτικαὶ μὴ ὥσιν ὑπὸ τῶν πλουσίων ἐ· λlatτούμεναι.» Καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἐξήγησις μακρῷ πιθανωτέρα ἥς ἐποιεῖτο ὁ Περικλῆς ἐν ταῖς εἰς τὸν Διλιανδὸν (Ποικ. ἱστορ. XIII, 24) σημειώσεσι. Ταύτην δὲ τὴν Ἐλευσινάδε πρόσθον ἐπὶ ζεύγους, λαμπρὰν οὖσαν οὐχ ἤττον τῆς ἐν Παρισίοις κατ' ἔτος γινομένης ἐπὶ τὴν Μακροπεδίαν (Longchamp) λεγόμενης, ὀνειδίζει καὶ Δημοσθένης (Κατὰ Μειδ. σελ. 565) τῷ Μειδίᾳ, λέγων, «Τίς οὖν ἐστὶ ἡ λαμ· πρότης... Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐχ ὁρῶ, ἢ πλὴν εἰ ταῦτά τις θεωρεῖ· οἰκίαν ὠκο· νοδόμακρον ἐν Ἐλευσίνῃ... καὶ εἰς μυ· στήρια τὴν γυναῖκα ἄγειν, κἂν ἄλλοσθ' ἢ ποι βούληται, ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ζεύγους

δὲ γυναικὶς αὐτοῦ μὴ πεισθείσης, τῶν συκοφαντῶν φωραστάντων ταλαντον αὐτοῖς ἔδωκε. Κατηγορούμενος δ' ἐν ὑστέρῳ, ἐν τῷ δήμῳ, ἔφη, « Ἀλλ' οὖν ἐγὼ μὲν διδούς, οὐ λαμβάνων ἐώραμαι. » 12

§ 5. Τελώνου δὲ ποτε ἐπιβαλόντος Ξενοκράτει τῇ φιλοσόφῃ τὰς χεῖρας, καὶ πρὸς τὸ μετοίκιον αὐτὸν ἀπάγοντος,² ἀπαντήσας, ῥαδίῳ τε κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ τελώνου κατήνεγκε, καὶ τὸν Ξενοκράτην ἀπέλυσεν· τὸν δὲ, ὡς οὐ τὰ πρόποντα δράσαντα, εἰς τὸ δεσμοτήριον κατέκλεισεν. Ἐπαινουμένου δὲ ἐπὶ τῇ πράξει, μεθ' ἡμέρας τινὰς συντυχὼν ὁ Ξενοκράτης τοῖς παισὶ τοῦ Λυκούργου, ἔφη, « Ταχέως γε τῇ πατρὶ ὑμῶν ἀπέδωκα, ὦ παῖδες, » τὴν χάριν· ἐπαινεῖται γάρ ὑπὸ πολλῶν ἐπὶ τῷ βοηθῆσαί μοι. » Εἰσήνεγκε δὲ καὶ ψηφίσματα, Εὐκλείδῃ τινὶ Ὀλυνθίῳ χρώμενος ἱκανωτάτῳ περὶ τὰ ψηφίσματα.

§ 6. Εὐπορος δὲ ὢν, ἱμάτιον ἐν καὶ ταῦτ' ἐφόρει τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ θέρους, καὶ ὑπεδέδετο ταῖς ἀναγκαίαις ἡμέραις. Ἐμελέτα δὲ καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, οὐκ εὖ πρὸς τὰ αὐτοσχέδια πεφυκώς, κλινιδίου αὐτῷ² ὑποκειμένου, ἐφ' ᾧ μόνον ἦν κώδιον καὶ προσκεφάλαιον, ὅπως ἐγείροιο ῥαδίως καὶ μελετῶν. Ἐγκαλοῦντος δὲ αὐτῷ τινὸς ὅτι μισθοὺς σοφισταῖς δίδωσι περὶ λόγους διατρέξων, « Ἀλλ' εἴτις γε ἐπαγγέλλοιτο (ἔφη) τοὺς υἱοὺς ἀμείνους³ » αὐτῷ ποιήσῃν, οὐ χιλίας, ἀλλὰ τὸ ἥμισυ τῆς οὐσίας προήσσεσθαι.⁴ »

» τοῦ ἐκ Σικυῶνος. » — 12. Διδούς, οὐ λαμβάνων, ἐώραμαι.) Ἀμεινον ἂν ἦν τὸ πεφύκαμαι, ὡς ἔδοξε τῷ Βυττεμβαχίῳ. Ο' δὲ γνήσιος Πλούταρχος δις μνημονεύσας τοῦ προκειμένου, πρῶτον μὲν (Νικ. καὶ Κράτ. σύμγρ. § 1) ἐχρήσαστο τῷ Περύωραμαι βήματι, δευτέρῳ δὲ (Περὶ τοῦ ἑαυτ. ἐπαιν. ἀνεπιφθ. § 8) τῷ Ἐλημμαι.

§ 5. 2. Πρὸς τὸ μετοίκιον αὐτὸν ἀπάγοντος.) ΗΔ (συνάδουσα καὶ τῇ Λατίνῃ μεταφράσει abduceret), ΑΤ, ἀπαγαγόντος· κατ' ἐκστάτα δὲ καὶ ὁ Φώτιος, ἀλλ' ἀπροθέτως, ἄγοντος. Ὁ δὲ νοῦς, ἀπάγοντος τὸν Ξενοκράτην, ὡς ὀρεῖοντα τὸ μετοίκιον, διὰ τὸ μὴ τελέσαι τὸ μετοίκιον. Ἦν δὲ τὸ μετοίκιον τέλος ὃ οἱ μέτοικοι λεγόμενοι, τοῦτέστιν οἱ ἀλλαχόθεν κατοικοῦντες Ἀθήνῃσι, μὴ ὄντες ἀστοί, ἐτέλου, οἱ μὲν ἄνδρες δραχμὰς δώδεκα, αἱ δὲ γυναῖκες ἕξ. « Οἱ μέντοι μὴ τιθέντες τὸ μετοίκιον, μέτοικοι, ἀπήγοντο πρὸς τοὺς πωλητὰς, καὶ εἰ ἐάλωσαν, » ἐπιπράσκοντο » ὡς φησὶν Ἀρποκρατίων, τὸν Δημοσθένην παρεχόμενος μάρτυρα. Ἐμνημόνευτε δὲ τούτου καὶ Διογένης ὁ

Λαέρτιος (IV, 14) ἑτεροίσις ἱστορῶν τὸ περὶ Ξενοκράτους, Ἀθηναῖοι δ' ὁμῶς αὐτὸν (Ξενοκράτην), ὅντα τοιοῦτον, ἐπιπρακτὸν ποτε, τὸ μετοίκιον ἀδυνατοῦντα δεῖναι. Καὶ αὐτὸν ὀνειτάι Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, καὶ ἐκάτερον (γρ. » ἐκάτεροις) ἀποκατέστησε, Ξενοκράτει » μὲν τὴν ἐλευθερίαν, Ἀθηναίοις δὲ τὸ » μετοίκιον. »

§ 6. 2. Κλινιδίου αὐτῷ.) ΗΔ, ἡ περικειμένη τοῦ συνδέτρου· ἐγράφετο γὰρ, Κλινιδίου δ' αὐτῷ. — 3. Περὶ λόγους ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ, ἀλλ' εἴτις . . . τοὺς υἱοὺς ἀμείνους κ. τ. λ.) Ἐξεβρύχηναι τι τοῦ χωρίου εἰκός· οὐ γὰρ ἔστι συνετὸν τὸ εἰρημένον, Ὀνειδιζόμενον ἐπὶ τῷ διατρέξειν περὶ λόγους αὐτὸν τὸν Λυκούργον, ἀποκρίνεσθαι περὶ τῶν υἱῶν. Ἰσως τοιαύτη τις ἦν ἡ ἀρχαία γραφή, Ἐγκαλοῦντος δὲ αὐτῷ τινος, ὅτι μισθοὺς σοφισταῖς δίδωσι περὶ λόγους ΔΙΑΤΡΙΒΕΙΝ ΠΟΙΩΝ ΤΟΥΣ » ΠΙΟΥΣ, Ἀλλ' εἴτις . . . τοὺς υἱοὺς ἀμείνους κ. τ. λ. » — 4. Ἥμισυ τῆς οὐσίας προήσσεσθαι.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, τὰ ἡμίσια τῆς οὐσίας προέσσεσθαι.

§ 7. Ἦν δὲ καὶ παρόρησιαστὴς διὰ τὴν εὐγένειαν Ἀθηναίων γένοι ποτὲ οὐκ ἀνεχομένων αὐτοῦ δημηγοροῦντος, ἀνέκραγεν ἐβαλλόμενος, «ὦ Κερκυραία μάστιξ, ²ὡς πολλῶν ταλάντων εἰ «ἀξία!» Πάλιν δὲ θεὸν ἀναγορευόντων Ἀλέξανδρον, ³ «Καὶ «ποδαπὸς ἀνείπεν, ὁ θεὸς [οὗτος ⁴], εὖ τὸ ἱερὸν ἐξιόντας δεήσει «περιβράναισθαι;» ⁵

§ 8. Ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ, παρέδωκαν τοὺς παῖδας τοῖς Εὐδεκᾷ, ² Μενεταίχμου μὲν κατηγορήσαντος, γραψαμένου δὲ

§ 7. 2. ὦ Κερκυραία μάστιξ. κ. τ. λ.) Εἰς παροιμίαν ἐξέπεσεν ἡ Κερκυραία μάστιξ, ἥ δὴλον καὶ ἐκ τοῦ κωμικοῦ (Ἀριστοφ. Ὀρν. 1463),

Πει. Κάλιστα Κερκυραία τοιαυτὴ πτερὰ.

Συ. Οἱμοι τάλας! μάστιγ' ἔχεις, ἔνθα ὁ σχολιαστὴς λέγει, «Συνεχῶς Κερκυραίοις ἀταξίαι γίνονται (ἰσ. γρ. ἐλί- «νοντο) διὰ τὸ στασιάζειν οὖν, ἐπεβόλ- «σε παρ' αὐτοῖς ἡ μάστιξ, ὥστε διπλαῖς «χρησθαι καὶ μεγάλαις καὶ ἐλεφαντοκώ- «ποις. . . ὥστε καὶ εἰς παροιμίαν ἤδη «ἔλθειν. ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ δὲ, τὸ Κερκυ- «ραία μάστιξ λέγων, φησὶν οὕτως. Ἐλε- «φαντίνᾳς ἐποίησαντο καὶ τῷ μεγέθει «περιττᾷς κ. τ. λ. » Ὅτι δὲ ΑΡΙΣΤΟΤΕ- «ΛΗΣ χρή γράφειν ἐν τοῖς λεγομένοις, «δὴλον ἐκ τοῦ παροιμιολογικοῦ Ζηνοῦ (Παροιμ. IV, 49) «Περὶ τὴν τινα κατα- «σκευὴν εἶχον αἱ Κερκυραὶ μάστιγες» «διὸ καὶ εἰς παροιμίαν παρῆλθον. Οἱ δὲ «καὶ διπλαῖς αὐτὰς ἔρασαν εἶναι εἶχον» «δὲ καὶ ἐλεφαντίνᾳς κόπας, καὶ τῷ με- «γέθει περιττῶς (γρ. περιτταί) ἦσαν. «Ἐπερὶ φάνους γὰρ εὐπραγοῦντας τοὺς «Κερκυραίους φησὶν Ἀριστοτέλης γενέ- «σθαι. » — 3. Πάλιν δὲ θεὸν ἀναγορευόν- «των Ἀλέξανδρον.) Δημάδου τοῦ ῥήτορος «εἰσηγησάμενον τοῦτο, καὶ κολασθέντος «ὕπ' Ἀθηναίων διὰ τὴν κολακίαν, ὡς «φησὶν Ἀθήναιος (σελ. 254), «Δημάδην «δὲ δέκα ταλάντοις ἐζημίωσαν, ὅτι θεὸν «εἰσηγήσατο Ἀλέξανδρον. » Εἰνὸς δὲ καὶ «Λυκούργου κατηγορήσαντος ταύτην ὑπο- «σχέναι Δημάδην τὴν δίκην, ἥ δὴλον ἐκ «τῶν ἐξῆς (§ 13, σελ. 520-1.) — 4. Καὶ «ποδαπὸς, ΑΝΕΙΠΕΝ, ὁ θεὸς οὗτος κ. τ. λ.) ΠΔ (ἦτε μεταπαίσεις τοῦ ῥήματος, καὶ «ἡ ἐπὶ τέλους προσθήκη τῆς ἀντωνυμίας.) ΑΤ, Καὶ ποδαπὸς ἂΝ ΕΙΠΕΝ, ὁ θεὸς Ἀνείπιν ἐπὶ, μετὰ θυμοῦ εἶπεν, κατὰ τὸ μικρὸν ἀντιτέρω Ἀνέκραγεν. Εἰ δὲ

μὴ σ' ἀρέσκει ἡ διόρθωσις, προστίθε- «γού» τὸ ὑπαρκτικὸν ῥήμα, Καὶ ποδα- «πὸς ἂν εἴη, εἶπεν, ὁ θεὸς οὗτος. Ὁ «νοῦς, Ἐκ ποίου ποδαπὸς, γῆς δηλονότι «ἡ τόπου. Καὶ σημειῖται, ὅτι ἐν τῷ πα- «ρακμάζοντι ἑλληνισμῷ ἐγράφετο καὶ διὰ «τοῦ τ. Ποταπὸς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημαί- «μένου, κατ' ἐναλλαγὴν τοῦ δ. εἰς τὸ τ, «ὡς καὶ ἐν τῷ Δάπτις καὶ Τάπτις, καθά- «ρασι οἱ νεώτεροι κριτικοί. Οἱ μὲντοι «Ἕλληνες Ἀττικισταὶ νοθεῖαν κατεγνώκασι «τῆς δευτέρας γραφῆς. Ποδαπὸν διὰ τοῦ «δ, οὐχὶ διὰ τοῦ τ. ἔστι γὰρ οἷον ποίου «ποδαπὸς, » φησὶν ὁ Φώτιος. Καὶ τὸ μὲν «Ποδαπὸς ἡγνόκεν ὅπως ἡ παρ' ἡμῖν συ- «νήθεια. τῷ δὲ διὰ τοῦ τ. Ποταπὸς (οἷον «ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ποταπὸς) τὸν εὐτελεῖ καὶ «χρδαῖον σημαίνει — 5. Ὅτι τὸ ἱερὸν ἐξιόν- «τας δεήσει «περιβράναισθαι.) Οἱ γὰρ εἰς «τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν φοιτῶντες, ἐν τῷ «εἰσεῖναι περιεραίνοντο ἀπὸ τοῦ Περιβ- «ραντήριου (παραπήσιου τῷ παρὰ τοῖς «Δυτικοῖς χριστιανοῖς καλουμένῳ Ben- «itier), ἵνα καθαροὶ εἰσίοιεν, εἰς αὐτὰ ὡς «καὶ Ἱπποκράτης (Περὶ ἱερ. νοσ. § 4, σελ. «329) φησὶν, «Εἰσιόντες τε περιβράν- «μεθα, οὐχ ὡς μαινόμενοι (γρ. μαινοῦ- «μενοι, ἀλλ' εἴ τι καὶ πρότερον ἔχομεν «(γρ. εἶχομεν) μῦθος, ἀφανισιόμενοι. » «Καὶ ἔστιν ὁ νοῦς τοῦ λεγομένου τῷ ῥή- «ματι, ὅτι Ἀλεξάνδρου θεοῦ ὑπερφηάνους «ἀναγορευομένου, οὐχ ὁ εἰσιὼν εἰς τὸ ἱ- «ερὸν, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον ὁ ἐξιὼν, ὡς ἀπὸ «μικροῦ ἐξερχόμενος χωρίου, ὁρεῖται πε- «ριβράναισθαι.

§ 8. 2. Τοῖς Εὐδεκᾷ.) Κληρωτοὶ ἄρ- «χοντες ἦσαν, ἔνδεκα τὸν ἀριθμὸν, προ- «στάμενοι τοῦ δεσποτηρίου. Καὶ τοὺς «ἀγομένους ἐπὶ κακουργήματι παρελάμ- «βανον, κλέπτας καὶ ἀνδραποδιστὰς καὶ «φρονεῖς· καὶ τοὺς μὲν ὁλογοῦντας θά- «νατῳ ἐζημίουν, τοὺς δὲ ἀμειβετοῦντας «εἰσήγον εἰς δικαστήριον. » (BEKKER,

Θρασυκλέους.³ Δημοσθένους δὲ, καθ' ὃν ἔφυγε⁴ χρόνον, ἐπιστείλαντος τοῖς Ἀθηναίοις, ὡς κακῶς ἀκούοιεν ἐπὶ τοῖς Λυκούργου παιδίαις, μετενόησαν, καὶ ἀφῆκαν αὐτοὺς, Δημοκλέους τοῦ Θεοφράστου μαθητοῦ ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογησαμένου.

§ 9. Ἐτάφη δὲ αὐτὸς καὶ τῶν ἐγγόνων τινὲς δημοσίᾳ, καὶ ἔστιν αὐτῶν τὰ μνήματα ἄντικρυς τῆς Παιωνίας Ἀθηνᾶς ἐν τῷ Μελανθίου τοῦ φιλοσόφου κήπῳ, τράπεζαι πεποιημέναι, αὐτοῦ τε Λυκούργου² καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ ἐπιγεγραμμέναι, καὶ εἰς ἡμᾶς ἔτι σωζόμεναι.

§ 10. Τὸ μέγιστον, χίλια διακόσια τέλαντα προσόδους τῇ πόλει κατέστησε, πρότερον ἑξακοσίων² προσιόντων. Μέλλων δὲ τελευτήσῃν εἰς τὸ Μητρώον καὶ τὸ Βουλευτήριον ἐκέλευσεν αὐτὸν κομισθῆναι, βυλόμενος εὐθύνας δοῦναι τῶν πεπολιτευμένων οὐδενὸς δὲ κατηγορῆσαι τολμήσαντος, πλὴν Μενεσαίχμου, τὰς διαβολὰς ἀπολυσάμενος, εἰς τὴν οἰκίαν ἀπεκομίσθη καὶ ἐτελεύτησεν, ἐπιεικὲς νομισθεὶς παρὰ πάντα τὸν τοῦ βίου χρόνον,³ καὶ ἐν λόγοις ἐπαινεθεὶς, καὶ μὴδὲνα ἀγῶνα ἀλούς, καίτοι πολλῶν κατηγορησάντων.

§ 11. Ἔσχε δὲ τρεῖς παῖδας ἐκ Καλλιστοῦς τῆς Ἀβρωνος μὲν θυγατρὸς, Καλλίου² δὲ τοῦ Ἀβρωνος Βατῆθεν ἀδελφῆς, τοῦ ταμειεύσαντος στρατιωτικῶν³ ἐπὶ Χαιρώνδου ἄρχοντος. Περὶ δὲ τῆς κηδείας ταύτης λέγει ὁ Δείναρχος ἐν τῷ κατὰ Πιστίου.⁴ Κατέλιπε δὲ παῖδας, Ἀβρωνά, Λυκούργον, Λυκόφρονά, ὧν ὁ Ἀβρων καὶ ὁ Λυκούργος ἄπαιδες μετέλλαξαν· ἀλλ' ὁ γε Ἀβρων καὶ πολιτευσάμενος ἐπιφανῶς μετέλλαξε. Λυκόφρων δὲ, γήμας Καλλιστομάχην Φιλίππου Λιζωνέως, ἐγέννησε Καλλιστώ. Ταύτην δὲ γήμας Κλεόμβροτος Δεινοκράτους Ἀχαρνέως, ἐγέννησε Λυκόφρονά. Τοῦτον δὲ ὁ πάππος εἰσέποιήσατο Λυκόφρων· οὗτος δὲ ἐτελεύτησεν ἄπαις. Μετὰ δὲ τὴν Λυκόφρονος τελευτὴν, ἔγχε τὴν Καλλιστῶ Σωκράτης, καὶ ἔσχεν υἱὸν Σύμμαχον· τοῦ δὲ ἐγέννητο Ἀριστόνυμος, τοῦ δὲ Χαρμίδης, τοῦ δὲ Φιλίππῃ ταύτης δὲ καὶ Λυσάνδρου Μήδειος, ὁ καὶ ἐξηγητῆς⁵ ἐξ Εὐμολπι-

Anecd. græc. pag. 250). — 3. Θρασυκλέους.) Μοιροκλέους γραπτέον εἶναι ἰσχυρίσατο τις τῶν ἐνδόξων κριτικῶν. — 4. Ἐφυγε.) Ἰσ. γρ. ἔφυγε, ἐ' ἢ ἐν τῇ φυγῇ ἦν.

§ 9. 2. Αὐτοῦ τε Λυκούργου.) ΠΔ, ΑΤ, Αὐτὰι τε τοῦ Λυκούργου. Ὁ δὲ Πείσχος διόρθου αὐτοῦ τε τοῦ Λυκούργου.

§ 10. 2. Ἐξακοσίων.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, ἐξήκοντα. — 3. Τὸν τοῦ βίου χρόνον.) Ε'κ τοῦ Φωτίου προσέλιθα τὸ δεύτερον

ἄρθρον, τοῦ πρὸ ἐμοῦ δυοὶ μόναις λέξεσι, οὐκ οἶδ' ὅθεν, γράψαντος, τὸν βίον.

§ 11. 2. Καλλίου.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Κ α λ α ι ο ὦ. — 3. Τοῦ ταμειεύσαντος στρατιωτικῶν.) Ἐτερος οὗτος τοῦ καλομένου, Ταμίου τῆς κοινῆς προσόδου, ἢ Ταμίου τῆς δημοκλήσεως, ἢ τοῦ ἐπὶ τῆς δημοκλήσεως. — 4. Πιστίου.) Οὗτος ὁ πρὸ ἐμοῦ, ΑΤ, Πατίου. — 5. Ἐξηγητῆς.) «Ἐξηγηταὶ οἱ τοὺς νόμους διηκύνοντες τοῖς ἀγνωστοῖς περὶ τοῦ ἀδι-

δῶν γενόμενος· τούτου δὲ καὶ Τιμοθέας τῆς Γλαύκου παίδες, Λαοδάμεια καὶ Μήδειος, ὃς τὴν ἱερωσύνην Ποσειδῶνος Ἐρεχθέως εἶχε, καὶ Φιλίππη,⁶ ἣτις ἱεράτατο τῆς Ἀθηνᾶς⁷ ὕστερον. Πρῶτον δ' αὐτὴν γήμας Διοκλῆς ὁ Μελιτεύς, ἐγέννησε Διοκλέα τὸν ἐπὶ τοὺς ὀπλίτας στρατηγήσαντα.⁸ Γήμας δὲ οὗτος Ἠδίστην Ἀῤῥωνος, Φιλίπτιδην καὶ Νικοστράτην ἐγέννησε. Γήμας δὲ τὴν Νικοστράτην Θεμιστοκλῆς ὁ Θεοφράστου, ὁ δαδούχος, ἐγέννησε Θεόφραστον καὶ Διοκλέα. Διετάξατο δὲ καὶ τὴν ἱερωσύνην τοῦ Ποσειδῶνος Ἐρεχθέως.⁹

§ 12. Φέρονται δὲ τοῦ ῥήτορος λόγοι δεκαπέντε.² Ἐστεφανώθη δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου πολλάκις, καὶ εἰκόνων ἔτυχεν. Ἀνάκειται δὲ αὐτοῦ χαλκῇ εἰκὼν ἐν Κεραμειῳ, κατὰ ψήφισμα, ἐπὶ Ἀναξικράτους ἄρχοντος· ἐφ' οὗ ἔλαβε καὶ σίτησιν ἐν Πρυτανείῳ αὐτός τε Λυκούργος,³ καὶ ὁ πρεσβύτατος αὐτοῦ τῶν ἐγγόνων,⁴ κατὰ τὸ αὐτὸ ψήφισμα. [Καὶ ὁ τὰς τιμὰς αὐτῷ ψηφίζόμενος, Στρατοκλῆς ὁ ῥήτωρ.⁵] Ἀποθανόντος τε⁶ Λυκούργου, ὁ πρεσβύτατος τῶν παίδων Λυκόφρων ἡμισθῆτησε τῆς δωρεᾶς.⁷

§ 13. Εἶπε καὶ περὶ ἱερῶν πολλάκις.² Γραφάμενος [δ'] Αὐτόλυκον³

«κήματος» (Bekker Anec. gr. tom. 1. pag. 187). Οὐ μόνον δὲ νόμους, ἀλλὰ καὶ χρησμούς (αὐτ. σελ. 96) καὶ «Πᾶν ὁτιοῦν πρᾶγμα» (αὐτ. σελ. 252) Κατὰ δὲ τὸν Ἀρποκρατίωνα, «ἐξηγη-» τῆς ὁ ἐξηγουμένους τὰ ἱερά ἐστι δὲ «καὶ ὁ πρὸς τοὺς κατοικοῦντας (γρ. «κατοικομένους») νομιζόμενα ἐξηγοῦντο» τοῖς θεομένοις» — 6. Ὅς τὴν ἱερωσύνην Ποσειδῶνος Ἐρεχθέως εἶχε, καὶ Φιλίππη, ἣτις ἱεράτατο τῆς Ἀθηνᾶς ὕστερον.) Ἐντεῦθεν δηλοῦται καὶ ὁ φησὶν Ἀρποκρατίων (λέξ. Ἐτεοβουτάδα), ὅτι, «ἐκ τῶν Ἐτεοβουταδῶν καθίστα-» το ἡ ἱερεία τῆς πολιᾶδος Ἀθηνᾶς, » δηλονότι, τοῦ Ἐτεοβουταδῶν γένους ταῖς μὲν γυναῖξί ἐξαιρέτως ἢ ἡ ἱερωσύνη τῆς Ἀθηνᾶς, τοῖς ἀνδράσι δὲ ἡ τοῦ Ποσειδῶνος. — 7. ἱεράτατο τῆς Ἀθηνᾶς.) ἱερεία τῆς Ἀθηνᾶς ἀπεδείχθη. — 8. Τὸν ἐπὶ τοὺς ὀπλίτας στρατηγήσαντα.) Οὐκ ἄλόγως ἵποπτον ἔδοξε Ρεῖ-σικῶ τὸ χωρίον. — 9. Διετάξατο δὲ καὶ τὴν ἱερωσύνην τοῦ Ποσειδῶνος Ἐρεχθέως.) Ὁ ῥήτωρ Λυκούργος δη-λονότι.

§ 12. 2. Λόγοι δεκαπέντε.) Τεσσαρεσκαίδεκα φησὶν ὁ Σουΐδας, ἀπαριθμῶν ὀνομαστί. Μόνος νῦν ὁ Κατὰ Λεωκράτους δδὲ σώζεται λόγος. — 3. Αὐτός τε Λυκούργος.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ. Αὐτός τε

καὶ ὁ Λυκούργος. — 4. Καὶ ὁ πρεσβύτατος αὐτοῦ τῶν ἐγγόνων.) Λυκόφρων, ὃν ἔλεγεν ἀνωτέρω εἰσπεποισθῆαι ὑπὸ τοῦ ὁρμυνίου πάππου, υἱοῦ τοῦ Λυκούργου. — 5. Καὶ ὁ τὰς τιμὰς αὐτῷ ψηφίζόμενος, Στρατοκλῆς ὁ ῥήτωρ.) Προστέθεικα ἐνθάδε, ὡς ἀνωτέρω (§ 2. 4.) διέγραφον ὡς ἀτόπως ἐκεῖ κειμέ-νας ἐννέα λέξεις. Δηλοῖ δὲ καὶ τὸ ἐξῆς (σελ. 523) ψήφισμα Στρατοκλέα ψηφίσασθαι τὰς τιμὰς Λυκούργου. — 6. Ἀποθανόντος ΤΕ.) Ἰ. γρ. ΑΕ. — 7. ἡμισθῆτησε τῆς δωρεᾶς.) Τῆς ἐν Πρυτανείῳ σιτήσεως.

§ 13. 2. Εἶπε δὲ καὶ περὶ ἱερῶν πολλάκις κ. τ. λ.) Ἵποπτος ἔδοξεν ἡ παρατελευταία λέξις τῷ Ρεῖσικῳ. Ἄλλ' ἐπεὶ ἐν τοῖς καταλεγόμενοις ὑπὸ τοῦ Σουΐδα λόγοις, φέρονται τρεῖς ἐπιγραφόμενοι, ὁ μὲν Περὶ τῆς ἱερατείας, ὃν ἀλλαχοῦ (λέξ. Νίκη) ὁ αὐτὸς Σουΐδας, Περὶ τῆς ἱερείας, ἀνομάζει, ὁ δὲ Περὶ τῆς ἱερωσύνης, καὶ τρίτος, Πρὸς τὰς μαντείας, εἰκὸς τούτους ἅπαντας δολοῦσθαι διὰ τοῦ Περὶ ἱερῶν (τουτέστι πραγμάτων). — 3. Γραφάμενος δ' Αὐτόλυκον κ. τ. λ.) ΗΔ, ἥτε ἀπὸ τοῦ προεξηρημένου (πολλάκις) τελεία στίξει διάκρσις, καὶ ἡ τοῦ συν-δίσμου προσθήκη. Αὐτόλυκος δ' ἐστὶν ὁ

τὸν Ἀρεσπαγίτην, καὶ Λυσικλέα⁴ τὸν στρατηγόν, καὶ Δημάδην τὸν Δημέου,⁵ καὶ Μενέσαιχμον,⁶ ἄλλους τε πολλοὺς, πάντας εἶλεν.⁷ Ἐκρινε δὲ καὶ Δίφιλον,⁸ ἐκ τῶν ἀργυρίων μετὰλλων τοὺς μεσοκρινεῖς,⁹ οἱ ἐδάσταζον τὰ ὑπερκείμενα βάρη, ὑφελόντα καὶ ἐξ αὐτῶν πεπλουτηκότα παρὰ τοὺς νόμους· καὶ θανάτου ὄντος ἐπιτιμίου, ἀλῶναι ἐποίησε, καὶ πεντήκοντα δραχμὰς¹⁰ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ¹¹ ἐκάστω τῶν πολιτῶν διένειμε (τῶν πάντων συναχθέντων ταλάντων ἑκατὸν ἐξήκοντα¹²), ἥ, ὥς τινες, μνᾶν¹³.... Ὁ δὲ εὐθύνας Ἀριστογείτονα καὶ Λεωκράτην καὶ Αὐτόλυκον δειλίας.¹⁴... Ἐπεκαλεῖτο δὲ ὁ Λυκούργος ἴβις·

ἴβις Λυκούργω, Χαιρεφῶντι νυκτερίς.¹⁵

αὐτὸς καὶ ὁ κατωτέρω (σελ. 15) ἐν τῷ λόγῳ τοῦ ῥήτορος μνημονευόμενος. — 4. Λυσικλέα.) Πασικλέα τούτου ὀνομάζει (οὐκ ὀρθῶς) ὁ Σουΐδας ἐν τῷ βίῳ Λυκούργου. Στρατοκλέα δὲ ὁ Πολύαινος (Στρατηγικ. Δ, β', 2). Ἦν δ' εἰς τῶν ἐν τῇ κατὰ Χαϊρώναιαν αἰσχροῦς ἡττηθέντων στρατηγῶν Ἀθηναίων ὁ Λυσικλῆς, οὗ μνημονεύει ὁ Σκελιώτης Διόδωρος (XVI 88.) παρέθετο καὶ τὸ ἐξῆς ἐκ τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας τοῦ Λυκούργου, οὐκ ὀλίγης δεινότητος μετέχον, τεμάρχειον, «Ἐστρατήγεις, ὦ Λύσικλης, καὶ χιλίων μὲν πολιτῶν τετελευτηκότων, δισχιλίων δ' αἰχμαλώτων γενομένων, τροπαίου δὲ κατὰ τῆς πόλεως ἐσθηκότος, τῆς δ' Ἑλλάδος ἀπάσης δουλευούσης, καὶ τούτων ἀπάντων γεγενημένων, σοῦ ἡγουμένου καὶ στρατηγούντος, τολμᾷς ζῆν καὶ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ὄρα, καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλειν, ὑπόμνημα γεγονότος αἰσχύνης καὶ ὀνειδύσης τῇ πατρίδι;» — 5. Δημάδην τὸν ΔΗΜΕΟΥ.) ΗΔ, ἀντὶ τοῦ, ΔΗΜΙΟΥ. Δημέας γὰρ ὁ τοῦ Δημάδου πατὴρ ὀνομάζετο (οὗ Δήμιος), ὥσπερ καὶ ὁ τοῦ Δημάδου υἱός. (Id. Πλούταρχ. Φωκ. § 30.) — 6. Μενέσαιχμον.) Μέναιχμον τούτου ὁ Σουΐδας καλεῖ. — 7. Πολλοὺς, πάντας εἶλεν.) ΗΔ, ΑΤ, πολλοὺς, καὶ πάντας εἶλεν. — 8. Ἐκρινε δὲ καὶ Δίφιλον.) Ἐξεβρύχην τοῦ Σουΐδακος καταλόγου, ὁ κατὰ Δίφιλου λόγος οὗτος, ὃς ἀνεπλήρου τὸν ἀριθμὸν τῶν πεντεκαίδεκα λόγων τοῦ ῥήτορος. Τὸ δὲ «Ἐκρινε, ἐπὶ τοῦ κατηγορήσεαι, δὲ, ὥς καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 45 καὶ 82) δεδῆλωται. — 9. Μεσοκρινεῖς.) Κατὰ τὸν Πολυδεύκην (σελ. 349) ἐλέγοντο, «Μεσοκρινεῖς κίονες οἱ ἐν τοῖς μετὰλλοις ἐρεσθηκότες (γρ. ὑρεσθηκότες), ἀνέχουσιν τὰ ὀρύγματα» ἥ, ὡς

ἄλλαχού (σελ. 150) λέγει, «Οὓς δὲ κατέλιπον μέσους κίονας ἀνέχουσιν τὴν γῆν οἱ μεταλλεῖς, οὗτοι μεσοκρινεῖς ὀνομάζονται.» Τούτω μὲν διαφέρουσιν ἴσως οἱ Μεσοκρινεῖς τῶν Μεσοδμῶν, ὅτι αὐταὶ μὲν ἐπὶ οἰκοδομίαις ἐλέγοντο, οἱ δὲ μεσοκρινεῖς «ἐλέγξιν ἢ μεταλλουργοῖς συνθεστέρας.» Μεσοδμᾶι καὶ Μεσοδμᾶτα (γρ. Μέσοδμα) τὰ μεσοστήματα τινὲς δὲ, τὰ τῶν δοκῶν διαστήματα. «φασὶν Ἡσύχιος, ἐξ Ὀμήρου (Ὀδυσσ. τ, 37) παρρηφῶς,

Ἐμπης μοι τοῖχοι μεγάρων, καλαὶ τε μεσοδμᾶι.

— 10. Πεντήκοντα δραχμὰς.) Τοσαῦτα μικροῦ δεινὸν φράγκα Γαλλικά. — 11. Ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ.) τοῦ Δίφιλου, δημευθείσης δηλονότι. — 12. Ταλάντων ἑκατὸν ἐξήκοντα.) ἀδύναται ἐξακοσίας χιλιάδας (600,000) δραχμῶν. Δώδεκα ἄρα χιλιάδας (12,000) πολιτῶν ἦσαν, οἷς διανεμήθη τὰ ἑκατὸν ἐξήκοντα τάλαντα. — 13. Ἡ ὥς τινες, μνᾶν.) Τουτέστι δραχμὰς ἐξήκοντα. — 14. Ὁ δὲ εὐθύνας Ἀριστογείτονα καὶ Λεωκράτην καὶ Αὐτόλυκον δειλίας.) Ταῦτα εἰκότως ἀσυνάρτητα τοῖς προηγουμένοις ἐκρίθησαν ὑπὸ τοῦ Βυττιεμαχίου. Εἰξεβρύχηναι τι τοῦ χωρίου μὴ δοκεῖ δι' ὃ καὶ σιγμῆς αὐτὰ διεκρίνα. Ὁ δὲ Ῥεῖσκιος ὥςτε ἱκανῶς διορθοῦσθαι τῇ μεταβολῇ τοῦ ἄρθρου εἰς ἀντωνυμίαν Ὁ δε δὲ εὐθύνας κ. τ. λ. — 15. Ἐπεκαλεῖτο δὲ ὁ Λυκούργος ἴβις. ἴβις Λυκούργω, Χαιρεφῶντι νυκτερίς.) Ἐξ ΕΔ, ἡ διπλωτὶς τοῦ ὀνόματος τοῦ ὀρνέου, καὶ τὸ Χαιρεφῶντι ἀντὶ τοῦ Ξενόφωντι. Ἔστι γὰρ ἐξ Ἀριστοφάνους ἡ βῆσις, ἐν οἷς (Ὀρν. 1290) σκώπτων Ἀθηναίους φησὶν.

§ 14. Κατῆγε δὲ τὸ γένος, τὰ μὲν ἀπωτάτω ἀπ' Ἐρεχθείως τοῦ Γῆς καὶ Ἡραίστου· τὰ δ' ἐγγυτάτω² ἀπὸ Λυκομήδους³ καὶ Λυκούργου, οὓς ὁ δῆμος ταφαῖς ἐτίμησε δημοσίᾳ· καὶ ἔστιν αὕτη ἡ καταγωγὴ τοῦ γένους, τῶν ἱερασαμένων τοῦ Ποσειδῶνος, ἐν πίνακι τελείῳ,⁴ ὃς ἀνάκειται ἐν Ἐρεχθείῳ,⁵ γεγραμμένος ὑπὸ Γσμηνίου τοῦ Χαλκιδέως, καὶ εἰκόνες ξύλινοι τοῦ τε Λυκούργου, καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, Ἄδρωνος, Λυκούργου, Λυκόφρονος, ἃς εἰργάσαντο Τίμαρχος, καὶ Κηφισόδοτος, οἱ Πραξιτέλους υἱεῖς. Τὸν δὲ πίνακα ἀνέθηκεν Ἄδρων ὁ παῖς αὐτοῦ, λαχὼν ἐκ τοῦ γένους τὴν ἱερωσύνην, καὶ παρὰχωρήσας τῷ ἀδελφῷ Λυκόφρονι. Καὶ διὰ τοῦτο πεποιήται ὁ Ἄδρων, προσδιδούς⁶ αὐτῷ τὴν τρίαينαν.⁷

§ 15. Πάντων δὲ, ὧν διήκησεν ἀναγραφὴν ποιησάμενος, ἀνέθηκεν ἐν στήλῃ πρὸ τῆς ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθείσης παλαίστρας σκοπεῖν τοῖς βουλομένοις. Οὐδεὶς μὲντοι ἐδυνήθη ἐλέγχει τὸν ἄνδρα νοσφισμοῦ.

§ 16. Ἐγραψε δὲ καὶ Νεοπτόλεμον Ἀντικλέους στεφανῶσαι, καὶ εἰκόνα ἀναθεῖναι, ὅτι ἐπηγγείλατο χρυσῶσειν τὸν βωμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν ἀγορᾷ, κατὰ τὴν μαντείαν τοῦ Δεοῦ. Ἐψηφίσατο δὲ καὶ Διοτίμῳ² Διοπίθους Εὐωνυμει³ τιμὰς ἐπὶ Κτησικλέους

Εἰς' ἀπενέμονται' (ἰ. γρ. ἀπενέμονται)
ἐνταῦθα τὰ ψήφισματα,
Ὡριθυμάνουν δ' οὕτω περιφανῶς,
ὥστε καὶ
Πολλοῖσιν ὀνομάων ὀνόματ' ἦν κείμενα.
Πέρδιξ μὲν εἰς κάππλος ὠνομάζετο
Χωλός· Μενίππῳ δ' ἦν χελιδὼν τοῦ-
νομα·

Γῆς Λυκούργῳ Χαιρεφῶντι Νυκτερίς.

Οἱ τοίνυν τὸν βίον συγγράφας τοῦ ἡμετέρου Λυκούργου τοῦ ῥήτορος, τὸν αὐτὸν ὑπέλαβεν εἶναι καὶ τὸν παρὰ τῷ κοινῷ Λυκούργῳ, συγγράφας τοὺς χρόνους· αἱ μὲν γὰρ Ὀριθυεῖς ἐδιδάχθησαν κατὰ τὴν ἐννενηκοστὴν πρώτην· Ὀλυμπιάδα, Λυκούργος δὲ κατὰ τὴν ἐννενηκοστὴν τρίτην γεννηθῆναι ἰσθόρηται.

§ 14. 2. Κατῆγε δὲ τὸ γένος, ΤΑ ΜΕΝ ΑΠΟΤΑΤΩ ΑΠ' Ἐρεχθείως, τοῦ Γῆς καὶ Ἡραίστου, Τὰ δ' ἐγγυτάτω κ.τ.λ.) ΠΔ, ἀντί τοῦ, «ΚΑΤΗΓΟΝ δὲ τὸ γένος» ΑΠΟ ΤΟΥΤΩΝ, ΚΑΙ Ἐρεχθείως κ.τ.λ. «Μαρτυρεῖ δὲ τῇ διορθώσει οὐ μόνον τὸ ἀντικείμενον τῆς τῶς ἐκδοσμένης γραφῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιφερόμενον ἐγγυτάτω, πρὸς ὃ ἀντιδίσταται τὸ ἀπώ-

» τὰ τῶ. Ρεῖσκιος δὲ διώρθου. «Κατῆγον δὲ τὸ γένος ἀπώτερον μὲν ἀπ' Ἐρεχθείως.» Γῆς δὲ καὶ Ἡραίστου λέγει παῖδα τὸν Ἐρεχθέα· θέν καὶ Γηγεῖν ἐπωνομάζετο (Ἡροδοτ. ἡ, 55.) — 3. Λυκομήδους.) Διομήδης οὗτος ὀνομάζεται ἐν τῷ ἐρχομένῳ ψήφισματι (σελ. 523.) — 4. Ἐν πίνακι τελείῳ.) Ὑποπτον ἔδοξε Ρεῖσκίῳ τὸ τελεῖον· ἐλλ' οὐκ ὀρθῶς ὑπενόει τρεπτέον εἶναι εἰς τὸ Πεντελικῷ οὐ γὰρ περὶ ἀνδριάντας ὁ λόγος ἐνθάδε. Πίνακα τέλειον ἴσως λέγει τὴν γραφὴν τὴν ἔχουσαν τὰς εἰκόνας ἀπάντων τῶν κατὰ διαδοχὴν τῷ Ποσειδῶνι. — 5. ἐν Ἐρεχθείῳ.) Ἐν τῷ ναφ τοῦ Ἐρεχθείως τῷ κατὰ τὴν ἀκρόπολιν. Ἐκ διορθώσεως Ρεῖσκίου παρεῖληπε τὴν πρόθεσιν ὃ πρὸ ἐμοῦ. — 6. Προσδιδούς.) ἴσως γραπτέον παραδιδούς, ὡς ὑπενόει Ρεῖσκιος. — 7. Αὐτῷ τὴν τρίαينαν.) Λυκόφρονι τῷ ἀδελφῷ, τὴν τρίαينαν. Ἐπιθεῖ τὰ κατωτέρω σεσημασμένα περὶ τῆς τρίαينης.

§ 16. 2. Διοτίμῳ ΠΔ, ΑΤ, Διοτίμου. — 3. Εὐωνυμεί.) Δήμος Ἀθηναῖον (ἢ φησιν ὁ Βυζάντιος Στέφανος) ὁ Εὐώνυμος ἢ ἡ Εὐωνυμία· διττῶς γὰρ λέγεται οὗ ὁ δημότης, Εὐωνυμείος. —

Ἀρχοντας. ΨΗΦΙΣΜΑ ΑΘΗΝΑΙΩΝ. Λυκόφρων⁴ Λυκούργου Βουτάδης ἀπεγράφητο αὐτῷ εἶναι σίτησιν ἐν Πρυτανείῳ, κατὰ τὴν δοθεῖσαν ὠρεάν ὑπὸ τοῦ δήμου Λυκούργῳ Βουτάδῃ.⁵ Ἐπὶ Ἀναξικράτους⁶ ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς Ἀντιοχίδος ἐν τῇ πρυτανείᾳ.⁷ Στρατοκλῆς Εὐθυδήμου Διομειεύς εἶπεν. Ἐπειδὴ Λυκούργος⁸ Λυκόφρονος Βουτάδης, παραλαβὼν παρὰ τῶν ἑαυτοῦ προγόνων οἰκίαν ἐκ παλαιοῦ τὴν πρὸς τὸν δῆμον εὖνοιαν, καὶ οἱ πρόγονοι οἱ Λυκούργου, Διομήδης τε καὶ Λυκούργος,⁹ καὶ ζῶντες ἐτιμῶντο ὑπὸ τοῦ δήμου, καὶ τετελευτηκόσιν αὐτοῖς, δι' ἀνδραγαθίαν ἔδωκεν ὁ δῆμος δημοσίας ταφάς ἐν Κεραμεικῇ καὶ Λυκούργος αὐτοῖς¹⁰ πολитеυόμενος, νόμους τε πολλοὺς ἔθηκε τῇ πατρίδι, καὶ γενόμενος τῆς κοινῆς προσόδου ταμίας τῇ πόλει ἐπὶ τρεῖς πεντατηρίδας, καὶ διανείμας¹¹ ἐκ τῆς κοινῆς προσόδου μύρια καὶ ὀκτακισχίλια καὶ ἐνακόσια τάλαντα¹² πολλὰ δέ¹³ τῶν ιδιωτῶν διὰ πίστεως λαβὼν, καὶ προδανείσας καὶ εἰς τοὺς τῆς πόλεως καιροὺς καὶ τοῦ δήμου, τὰ πάντα¹⁴ ἑξακόσια καὶ πεντήκοντα τάλαντα¹⁵ δόξας δέ¹⁶ ἅπαντα ταῦτα δικαίως διαφυλάττειν, πολλάκις ἐστεφανώθη ὑπὸ τῆς πόλεως. ἔτι δὲ αἰρεθείς ὑπὸ τοῦ δήμου, χρήματα πολλὰ συνήγαγεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ παρασκευάσας τῇ Θεῷ κόσμον, νίκας τε ὀλοχρύσους, πομπεῖά τε χρυσὰ καὶ ἀργύρεα,¹⁶ καὶ κόσμον χρυσοῦν εἰς ἑκατὸν κανηφόρους¹⁷ χειρο-

4. Λυκόφρων.) Ὁ πρεσβύτερος τῶν παιδῶν Λυκούργου τοῦ ῥήτορος. — 5. Λυκούργῳ Βουτάδῃ.) Τῷ ῥήτορι, τῷ πατρὶ Λυκόφρονος. — 6. Ἐπὶ Ἀναξικράτους.) Ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ περὶ τοῦ ῥήτορος ψήφισμα. — 7. Ἐπὶ τῆς Ἀντιοχίδος ἐν τῇ πρυτανείᾳ.) Ἀντιοχίδος κατ' ἔλλειψιν τοῦ Φυλῆς, ὥσπερ καὶ κατωτέρω ἐν ἑτέρῳ ψήφισματι «Διαντὶς ἐπρυτάνευσε.» Ἐνθεν ἴσως καὶ διορθώσιν τὴν ἐν τῷ προκειμένῳ ἀσυναρτησίαν ὥς εἰς γὰρ εἶναι «Ἐν τῇ τῆς Ἀντιοχίδος πρυτανείᾳ» ἢ, «Ἀντιοχίδος πρυτανεύουσας» — 8. Ἐπειδὴ Λυκούργος.) Ὁ ῥήτωρ. — 9. Διομήδης τε καὶ Λυκούργος.) Λυκούργος ὁ πρὸς πατρός πάππος Λυκούργου τοῦ ῥήτορος. Διομήδης δὲ, (ὃν ὁ ψευδοπλούταρχος ὀνομάζει Λυκομήδην («13. ἀνωτέρ. § 14. 3), ἣν ἴσως ὁ πρὸς μητρός. — 10. Λυκούργος αὐτός.) Ὁ ῥήτωρ. — 11. Διανείμας.) Ἰ. γρ. διαικίσας. — 12. Μύρια καὶ ὀκτακισχίλια καὶ ἑνακόσια τάλαντα.) ἢ τοῦτο τρεπτέον εἰς τὸ ἑξακόσια ἵνα συμφωνῇ τῇ ἐν τῇ βίῳ τοῦ Λυκούργου (§ 2. 3.) ἀριθμῷ, ἥ ἐ

καίνο τούτῳ συμβιβαστέον. — 13. Πολλὰ δέ.) Ἰ. γρ. πολλὰ τε. — 14. Προδανείσας καὶ εἰς τοὺς τῆς πόλεως καιροὺς καὶ τοῦ δήμου, τὰ πάντα κ. τ. λ.) Ἔστι καὶ μετὰ τὸ δῆμου τὸ κακῶς ἐστειμένον μετὰ τὸ Καιρούς. — 15. Δόξας δέ.) Ἰ. γρ. ΤΕ. ἴσως δὲ καὶ τὸν πρῶτον σύνδεσμον περιαιρετέον. Ὁ νοῦς, προδανείσας εἰς τὰς χρεῖας τῆς πόλεως καὶ τοῦ δήμου. Ἔστι δὲ καὶ τὸ προδανείσας ὑποπτον. Ὅφειλε γὰρ εἶναι προδανείσας μενόμενος, ὥς γε ἡρμήνευσαν οἱ Λατίνοι μεταφρασταί, mutuo accepit. — 16. Χρυσὰ καὶ ἀργύρεα.) ἴσως ἀργυροῦ, διὰ τὸ προηγητάμενον συνηρημένον χρυσῶν. — 17. Εἰς ἑκατὸν κανηφόρους.) Ὅστες ἐξαριεῖν εἰς τὸ κοσμησάμενον ἑκατὸν κανηφόρους. «Κανηφόροι δὲ (ὥς φησὶν Ἀρ. ποικρατίων) αἱ ἐν ἀξιώματι παρθένοι φέρειν τὰ κανὰ τῇ Θεῷ ἐφ' οἷς ἐπέκειτο τὰ πρὸς τὴν θυσίαν τοῖς τε Παναθηναίοις καὶ ταῖς ἄλλαις πομπαῖς.» Τοῦ δὲ Κανῶν (cordeille) τὰ ὑποκοριστικά, Κανῶν καὶ Κανῶκιον σεσῶσθαι ἐν τῇ παρ' ἡμῶν συνηθείᾳ, σε-

τονθείς δὲ ἐπὶ τῆς τοῦ πολέμου παρασκευῆς, ὅπλα μὲν πολλὰ καὶ βελῶν μυριάδας πέντε ἀνήνεγκεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν· τετρακοσίας [δὲ]¹⁸ τριήρεις πλοῦτους κατεσκευάσας, τὰς δὲ ἐξ ἀρχῆς ναυπηγησάμενος· πρὸς δὲ τούτοις, ἡμίεργα παρχλαθῶν, τοὺς τε νεοποίκους καὶ τὴν σκευοθήκην καὶ τὸ Στάτρον τὸ Διονυσιακόν, ἐξεργάσατο καὶ ἐπετέλεσε, τότε στάδιον¹⁹ τὸ Παναθηναϊκόν, καὶ τὸ γυμνάσιον καὶ τὸ Λύκειον κατεσκευάσας, καὶ ἄλλαις πολλαῖς κατασκευαῖς ἐκόσμησε τὴν πόλιν· Ἀλεξάνδρου τε τοῦ βασιλέως, ἅπαντα μὲν τὴν Ἀσίαν κατεστραμμένον, κοινῇ δὲ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἐπιτάττειν ἀξιούντος, ἐξαίτησαντος Λυκούργου, ὡς ἐναντία πράττοντα αὐτῷ, οὐκ ἐξέδωκεν ὁ δῆμος [διὰ τὸν] παρ' Ἀλεξάνδρου φόβον·²⁰ καὶ διδοὺς²¹ εὐθύνας πολ-
λάκις τῶν πεπολιτευμένων ἐν ἐλευθέρᾳ καὶ δημοκρατουμένῃ τῇ πόλει, διετέλεσεν ἀνεξιλέγκτος καὶ ἀδωροδόκητος τὸν ἅπαντα χρόνον [ὧν]²² ὅπως ἂν ἰδῶσι πάντες, διότι τοὺς προαιρουμένους ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς ἐλευθερίας δικαίως πολιτεύεσθαι, καὶ ζῶντας μὲν περὶ πλείστου²³ ποιῆται, καὶ τελευτήσας δὲ ἀποδίδωσι χάριτας ἀειμνήστους· ἀγαθὴ τύχη δεδόχθαι τῷ δήμῳ, ἐπαινέσαι μὲν Λυκούργον Λυκόφρονος Βουτάδην ἀρετῆς ἕνεκα καὶ δικαιοσύνης, καὶ στήσαι αὐτοῦ τὸν δῆμον χαλκῆν εἰκόνα ἐν ἀγορᾷ, πλην εἴ που ὁ νόμος²⁴ ἀπαγορεύει μὴ ἰστάναι, δοῦναι δὲ σίτησιν ἐν πρυτανείᾳ τῶν ἐγκόνων αἰὶ τῶν Λυκούργου τῷ πρεσβυτάτῳ εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον, ἀναθεῖναι δ' αὐτοῦ καὶ εἶναι κύρια πάντα τὰ ψηφίσματα τὸν γραμματέα²⁵ τοῦ δήμου ἐν στήλαις

σημειῖται διὰ μακρῶν εἰς τὰ Ἡλιοδώρου Αἰθιοπικά. (σελ. 114) — 18. Τετρακοσίας δέ.) ΗΔ, ἡ προσθήκη τοῦ συνδέσμου, διὰ τὸν προηγησάμενον Μέν. Ο' δὲ Παντανίας (ἀ § 29) «ἐς δὲ πό-
νλεμον ὅπλα καὶ βέλη, καὶ τετρακοσί-
ας ναυμαχοῦντι εἶναι τριήρεις.» — 19. Εξεργάσατο καὶ ἐπετέλεσε, τό τε στά-
διον κ. τ. λ.) Κακῶς ἔστιν ταῦτα ταῦτα
παρὰ τοῖς πρὸ ἡμῶν, «Ἐξεργάσατο,
καὶ ἐπετέλεσε τό τε στάδιον» ἴσως
δὲ καὶ τὸ Ἐπετέλεσε τρεπτόν
εἰς τὸ Ἀπετέλεσε. — 20. Διὰ τὸν
παρ' Ἀλεξάνδρου φόβον.) ΕΞ ΕΔ ἡ τοῖς
τε προθέσεως καὶ τοῦ ἄρθρου ἀναγκαίᾳ
προσθήκη. Ἐξήγητε δὲ Ἀλέξανδρος, με-
τὰ τὴν Θηβῶν κατασκαφὴν, δέκα, ἢ ὡς
ἕτεροι, ἀπὸ τῶν δημαγωγῶν, ἐν οἷς ἦν
καὶ ὁ Λυκούργος (Id. Πλουτάρχ. Φωκ.
§ 17, καὶ Δημοσθ. § 23). — 21. Δι-
δοὺς.) Ἰτ. γρ. δοῦς. — 22. Διετέλεσεν.
.. τὸν ἅπαντα χρόνον ὧν.) ΗΔ, ἡ τῆς

μετοχῆς προσθήκη. Οὕτω γὰρ καὶ ἐν
τοῖς πρόσθεν μετὰ μετοχῆς τὸ δ:ατε-
λεῖν, «ἀεὶ τε ἐρεστὸς τοῖς ἔργοις διε-
τέλεσε» (§ 2), καὶ αὖθις (§ 3)
«Διετέλεσε τε τὸν ἅπαντα χρόνον εὐδο-
κωμῶν.» Σημειοῦσθαι δὲ οἱ ἡμέτεροι
νεοὶ τὸ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν (Προλ. γ')
σημειωθὲν, καὶ πειρασθῶν ἀεὶ τοῖς ποτε
φανεῖν τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου τῶν
τοῖς πολίταις ὀπونهρομένων ἐγκωμίων
τούτου. — 23. Περὶ πλείστου.) Διόρθω-
σις τοῦ πρὸ ἐμοῦ, ΔΤ, περὶ πλείστον.
— 24. Πλὴν ΕΠΘΥ· ὁ νόμος κ. τ. λ.)
Ἰσως ἐγγράπητο «ΟΠΘΥ· ὁ δὲ νόμος οὐ
παρήλλακται, Στῆσαι χαλκῆν εἰκόνα ἐν
τῇ ἀγορᾷ, πλην ἐκείνων τῆς ἀγορᾶς τῶν
χωρίων, ἔνθα ἰστάναι εἰκόνας ἀπηγό-
ρευτο ὑπὸ τοῦ νόμου. — 25. Ἀναθεῖναι
δ' αὐτοῦ ΚΑΙ εἶναι κύρια. . . τὸν γραμ-
ματέα.) Ἀσυνάρτητα ταῦτα· ὥφειλε γὰρ
εἶναι, «Ἀναθεῖναι δὲ αὐτοῦ, ὥστε εἶναι·
κύρια. . . τὸν γραμματέα.»

λιθίναίς, καὶ στήσαι ἐν ἀκροπόλει πλησίον τῶν ἀναθημάτων· εἰς δὲ τὴν ἀναγραφὴν τῶν στηλῶν δοῦναι τὸν ταμίαν τοῦ δήμου πεντήκοντα δραχμὰς ἐκ τῶν εἰς τὰ ψηφίσματα ἀναλισκόμενων τῷ δήμῳ.

ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ

ΛΟΓΟΣ

ΚΑΤΑ ΛΕΩΚΡΑΤΟΥΣ.

Ὑπόθεσις.

Μετὰ τὰ ἐν Χαιρωνείᾳ δεινὰ, ψήφισμα ποιεῖ ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος, ὥστε μήτε τινα ἐξω γενέσθαι τῆς πόλεως, μήτε μὴν ἐκθέσθαι παῖδας καὶ γυναῖκας. Λεωκράτης οὖν τις, ἐξελθὼν τῆς πόλεως καὶ ἀφικόμενος ἐν Ῥόδῳ, καὶ πάλιν ἐν Μεγάρῳ, ἦλθεν ἐν Ἀθήναις. Καὶ παρβήρσιαζομένου αὐτοῦ κατηγορίαν ποιεῖται ὁ Λυκούργος αὐτοῦ ὡς προδότου. Ἡ δὲ στάσις, Ὅρος ἀντονομάζων. Ὁμολογεῖ γὰρ καὶ Λεωκράτης ἀπολιπεῖν, οὐ μέντοι προδιδόναι. Ἄλλοι, Στοχαστὸν ἀπὸ γνώμης, ὡς τοῦ μὲν ἐξελθεῖν ὁμολογουμένου, ἀρριβαλλομένης δὲ τῆς προαιρέσεως, ποῖα γνώμη ἐξῆλθεν, εἴτ' ἐπὶ προδοσίᾳ, εἴτ' ἐπὶ ἐμπορίᾳ. Ἔοικε δὲ ἡ τοῦ λόγου ὑπόθεσις τῇ κατὰ Αὐτολύκου.

§ 1. ΔΙΚΑΙΑΝ, ὧ Ἀθηναῖοι, καὶ εὐσεβῇ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τὴν ἀρχὴν τῆς κατηγορίας Λεωκράτους τοῦ κρινομένου ποιήσομαι. Εὐχομαι γὰρ τῇ Ἀθηνᾷ, καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, καὶ τοῖς ἥρωσι τοῖς κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἰδρυμένοις, εἰ μὲν εἰσῆγγελκα Λεωκράτῃ δικαίως, καὶ κρίνω προδόντα² αὐτὸν καὶ τοὺς νεῶς καὶ τὰ ἔδῃ³ καὶ τὰ τεμένη, καὶ τὰς ἐν τοῖς νόμοις δυστίας τὰς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων⁴ προγόνων παραδιδόμενας, ἐμὲ μὲν ἄξιον ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ τῶν Λεωκράτους ἀδικημάτων κατήγορον ποιῆσαι, ὡς καὶ τῷ δήμῳ⁵ καὶ τῇ πόλει συμφέρει· ὑμᾶς δὲ, ὡς ὑπὲρ πατέρων καὶ παιδῶν καὶ γυναικῶν καὶ πατρίδος καὶ ἱερῶν βουλευομένους, καὶ ἔχοντας ὑπὸ τῇ ψήφῳ τὸν προδότην ἀπάντων τούτων, ἀπαραιτήτους δικαστάς, *μὴ παρέχοντας συγγνώμην,⁶ καὶ νῦν καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον γενέσθαι τοῖς τὰ τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα παρανομοῦσιν. Εἰ δὲ μήτε τὸν προδόντα τὴν πατρίδα, μήτε τὸν ἐγκαταλιπόντα τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερά,

§ 1. 2. Κρίνω προδόντα.) Ὁ πρὸ δήμῳ.) ΔΓ, ὁ καὶ τῷ δήμῳ. — 6. ἐμοῦ ἐκ ΔΓ, κρίνω τὸν προδόντα. Τὸ Μὴ παρέχοντας συγγνώμην.) Παρεμβεθεῖς ἐλθόντες ἐδοξαν οὐκ ἀπεικόντως πολλοῖς τῶν πρὸ ἐμοῦ αἱ τρεῖς αὗται λέξεις· οὐδὲν γὰρ πλέον σημαίνουν τῆς προηγουμένης μιᾶς, ἀπαραιτήτους.

3. Τὰ ἔδῃ.) Ἐκ ΔΓ, ΔΤ, ὑμετέρων. — 4. Ὡς καὶ τῷ

εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα καθίστημι, σωθῆναι αὐτὸν ἐκ τοῦ κινδύνου, καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ ὑφ' ὑμῶν τῶν δικαστῶν.

§ 2. Ἐβουλόμην δ' ἄν, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ ὠφέλιμὸν ἐστὶ τῇ πόλει, εἶναι τοὺς κρίνοντας² ἐν ταύτῃ³ τοὺς παρανομοῦντας, οὕτω καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸ παρὰ τοῖς πολλοῖς ὑπεilhφθαι. Νῦν δὴ περιέστηκεν εἰς τοῦτο,⁴ ὥστε τὸν ἰδίᾳ κινδυνεύοντα, καὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀπεχθανόμενον,⁵ οὐ φιλόπολιν, ἀλλὰ φιλοπράγμονα⁶ δοκεῖν εἶναι· οὐ δικαίως οὐδὲ συμφερόντως τῇ πόλει. Τρία γάρ ἐστι τὰ μέγιστα, ἃ διαφυλάττει καὶ διασώζει τὴν δημοκρατίαν, καὶ τὴν τῆς πόλεως εὐδαιμονίαν· πρῶτον μὲν ἡ τῶν νόμων τάξις, δεύτερον δ' ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος, τρίτον δὲ ἡ τούτοις ἀδικήματα παραδιδούσα κρίσις.⁷ Ὁ μὲν γὰρ νόμος πέφυκε προλέγειν ἃ μὴ δεῖ πράττειν, ὁ δὲ κατήγορος, μηνύειν τοὺς ἐνόχους τοῖς ἐκ τῶν νόμων ἐπιτιμίοις καθεστῶτας, ὁ δὲ δικαστής, κολάζειν τοὺς ὑπ' ἀμφοτέρων τούτων ἀποδειχθέντας αὐτῷ· ὥστ' οὐθ' ὁ νόμος, οὐθ' ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος, ἄνευ τοῦ παραδώσειν αὐτοῖς τοὺς ἀδικούντας ἰσχύει. Ἐγὼ δὲ, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰδὼς Λεωκράτη,⁸ φυγόντα μὲν τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδύνους, ἐγκαταλιπόντα δὲ τοὺς αὐτοῦ πολίτας, προδοκότα δὲ πᾶσαν τὴν ὑμετέραν δύναμιν, ἅπασι δὲ τοῖς γεγραμμένοις ἐνόχον ἔντα, ταύτην τὴν εἰσαγγελίαν ἐποίησάμην, οὔτε δι' ἔχθραν οὐδεμίαν,⁹ οὔτε διὰ φιλονεικίαν οὐδ' ἡντινῶν, τοῦτον τὸν ἀγῶνα προσελόμενος· ἀλλ' αἰσχροὺς εἶναι νομίσας τοῦτον περιορᾶν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλοντα, καὶ τῶν κοινῶν ἱερῶν μετέχοντα, τῆς τε πατρίδος ὄνειδος καὶ πάντων ὑμῶν γεγεννημένον. Πολίτου γὰρ ἐστὶ δικαίου, μὴ διὰ τὰς ἰδίας ἔχθρας εἰς τὰς κοινὰς κρίσεις καθιστάναι τοὺς τὴν πόλιν μηδὲν ἀδικούντας, ἀλλὰ τοὺς εἰς τὴν πατρίδα τι παρανομοῦντας· ἰδίους ἔχθρους εἶναι νομίζειν, καὶ τὰ κοινὰ τῶν ἀδικημάτων κοινὰς καὶ τὰς προφάσεις ἔχειν τῆς πρὸς αὐτοὺς διαφορᾶς.¹⁰

§ 2. 2. Τοὺς κρίνοντας.) Τοὺς κατηγορούντας, τοὺς διώκοντας. — 3. Ἐν ταύτῃ.) Ἐν αὐτῇ, γραπτέον εἶναι τισὶν ἐδοξέ, ἀναφορικῶς πρὸς τὸ πόλει ἐμοὶ δὲ δοκεῖ γεγράφθαι πάλαι, ἐνταῦθα, τούτέστι, παρ' ὑμῖν τοῖς δικασταῖς· ὥσπερ ἔρεῖ καὶ τοῖς ἐξῆς (§ 4.) «Συμβουλευούσιν ἐνταῦθα περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων». — 4. Περιέστηκεν εἰς τοῦτο.) Τὸ κρίνειν (τούτέστι κατηγορεῖν καὶ διώκειν) τοὺς παρανομοῦντας, ἀπέβη καὶ κατήντησεν εἰς τούτο, ὥστε. κ. τ. λ. — 5. Ἀπεχθανόμενον.) Ἐχθραν καὶ μῖτος ἐαυτῷ παρασκευάζοντα. — 6. Φιλοπράγμονα.) Τὸν Γαλλιστί, processif,

chicaneur. — 7. Παραδιδούσα κρίσις.) Ἡ δὲ (εἰςκαὶ τὸν τοῦτο καὶ ἑτέρων), ΔΤ, παραδιδούσα. Τὸ δὲ κρίσις αὐθις ἐπὶ τῆς κατηγορίας τέτακται. — 8. Λεωκράτη.) Οὕτως ἔγραψα τὴν αἰτιατικὴν, ὡς γεγραπται καὶ ἀνωτέρω (§ 1.), μηδὲν ἐκεῖ διαφωνούντων τῶν ἀντιγράφων, ἀντὶ τοῦ Λεωκράτην. Ἄνευ δὲ τοῦ γ καὶ ἡ ἐν Βόννῃ ἐκδοσις, ἧς καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς (σελ. 54,) μνησθήσομαι. — 9. Δι' ἔχθραν οὐδεμίαν.) Ἰσως ἦν πάλαι μῖα λέξις μακρότερον, δι' ἔχθραν οὐδεμίαν ἰδίαν, καθάπερ ἔρεῖ μικρὸν ὑποδᾶς, διὰ τὰς ἰδίας ἔχθρας. — 10. Τῆς πρὸς αὐτοὺς διαφορᾶς.) Τῆς πρὸς αὐτοὺς ἔχθρας.

§ 3. Ἄπαντας μὲν οὖν χρή νομίζειν μεγάλους εἶναι τοὺς δημοσίους ἀγῶνας, μάλιστα δὲ τοῦτον, ὑπὲρ οὗ νῦν μέλλετε τὴν ψῆφον φέρειν. Ὅταν μὲν γὰρ τὰς τῶν παρανόμων γραφὰς δικάζητε,² τοῦτο μόνον ἐπανορθοῦτε,³ καὶ ταύτην τὴν πράξιν κωλύετε,⁴ καθόσον ἂν τὸ ψήφισμα μέλλῃ βλάπτειν τὴν πόλιν. Ὁ δὲ νῦν ἐνεστικῶς ἀγὼν οὐ μικρόν τι μέρος συνέχει τῶν τῆς πόλεως, οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον χρόνον, ἀλλ' ὑπὲρ ὅλης τῆς πατρίδος, καὶ κατὰ παντός τοῦ αἰῶνος ἀειμνηστον καταλείψει τοῖς ἐπιγιγνομένοις τὴν κρίσιν. Οὕτω γὰρ ἐστὶ δεινὸν τὸ γεγεννημένον ἀδίκημα, καὶ τηλικούτου ἔχει τὸ μέγεθος, ὥστε μήτε κατηγορίαν, μήτε τιμωρίαν ἐνδέχεσθαι εὐρεῖν ἀξίαν, μηδὲ ἐν τοῖς νόμοις ὀρίσθαι τιμωρίαν ἀξίαν τῶν ἀμαρτημάτων.*⁵ Τί γὰρ χρή παθεῖν τὸν ἐκλιπόντα μὲν τὴν πατρίδα, μὴ βοηθήσαντα δὲ τοῖς πατρώοις ἱεροῖς, ἐγκαταλιπόντα δὲ τὰς τῶν προγόνων θήκας, ἅπασαν δὲ τὴν πόλιν ὑποχείριον τοῖς πολεμίοις παραδόντα; τὸ μὲν γὰρ μέγιστον καὶ ἐσχατον τῶν τιμημάτων, θάνατος, ἀναγκαῖον μὲν ἐκ τῶν νόμων ἐπιτίμιον, ἔλαττον δὲ τῶν Λεωκράτους ἀδικημάτων καθέστηκεν. Παρεῖσθαι δὲ τὴν ὑπὲρ τούτων τιμωρίαν συμβέβηκεν, ὧς ἄνδρες, οὐ διὰ ῥαθυμίας τῶν τότε νομοθετούντων, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις γεγενῆσθαι τοιοῦτον μηδὲν, μήτε ἐν τοῖς μέλλουσιν⁶ ἐπίδοξον εἶναι γενέσθαι⁷ ὥς μήτε κατηγορίαν, μήτε τιμωρίαν ἐνδέχεσθαι εὐρεῖν ἀξίαν. Διὸ καὶ μάλιστα, ὧς ἄνδρες, δεῖ ὑμᾶς γενέσθαι, μὴ μόνον τοῦ νῦν ἀδικήματος δικαστάς, ἀλλὰ καὶ νομοθέτας. Ὅσα μὲν γὰρ τῶν ἀδικημάτων νόμος τις δῶρικε, ῥάδιον τοῦτω κανόνι χρωμένους κολάζειν τοὺς παρανομοῦντας· ὅσα δὲ μὴ σφόδρα περιείληφεν⁸ ἐνὶ ὀνόματι

ὡςπερ καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ Διαφορὰν λέγομεν τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβήτησιν καὶ διχόνοιαν, καὶ Διαφέρεσθαι, τὸ ἐχθρῶδῶς διακίεσθαι. «Διαφορᾶς, ἔχθρας, βδελυρίας φησὶν Ἡούχιος, καὶ διαφέρονται, μάχονται.» Ἐν οἷς δ' ἐξῆς λέγει ὁ αὐτὸς Λεξικογράφος «Διαφέρεσθαι, ΒΑΣΤΑΖΕΙΝ, ἀμφιβάλλειν» γραπτέον, οἶμαι, ΔΙΣΤΑΖΕΙΝ.

§ 3. 2. Ὅταν μὲν γὰρ τὰς τῶν παρανόμων γραφὰς δικάζητε.) Παρανόμων γραφὴ ἐκαλεῖτο ἡ γραφομένη κατὰ τῶν εἰσηγουμένων καὶ τὴν νόμον ἢ ψήφισμα παράνομον. — 3. Τοῦτο μόνον ἐπανορθοῦτε.) Τὸ παράνομον δηλονότι, κωλύοντες τὸν εἰσηγητὴν τοῦ καινοῦ νόμου. — 4. Ταύτην τὴν πράξιν κωλύετε.) Τὴν τοῦ καινοῦ νόμου ψήφισιν. — 5. Τιμωρίαν ἀξίαν τῶν

ἀμαρτημάτων.) Πλεονάζειν ἔδοξάν τινα αἱ τέσσαρες λέξεις αὗται. — 6. ΜΗ ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις . . . ΜΗΤΕ ἐν τοῖς μέλλουσιν κ. τ. λ.) ἴσως γρ. ΜΗΤΕ ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις . . . ΜΗΤΕ ἐν τοῖς μέλλουσιν, ἢ, ΜΗ ἐν . . . ΜΗΔΕ ἐν. — 7. Ἐπίδοξον εἶναι γενέσθαι.) Ἐλπίζεσθαι καὶ προσδοκᾶσθαι συμβῆναι. «Ἐπίδοξα, προσδοκώμενα, Ἐπίδοξος, προσδοκίμος.» Ἠσύχ. — 8. Ὅσα δὲ μὴ σφόδρα περιείληφεν κ. τ. λ.) Ὅσα δὲ μὴ ἀκριβῶς περιώρικε, διακρίνας τῶν λοιπῶν δι' ἐνὸς ὀνόματος, ὅσα μὴ διαβρῆθην ὀνόματι· οἷον ἐπὶ τοῦ Λεωκράτους τοῦ καταλιπόντος τὴν πατρίδα, πολεμοῦσαν ὑπὲρ τοῦ μὴ δουλεύσαι Φιλίππῳ. Οὐ γὰρ ἦν νόμος κείμενος κατὰ τῶν ἀποδημούντων ἐν τοιοῦτοις καιροῖς, ὡςπερ ἦν καὶ κατὰ τῶν

προσαγορεύσας, μείζω δὲ τούτων τις ἠδίκηκεν, ἅπασι δὲ ὁμοίως ἔνοχος ἐστίν, ἀναγκαῖον τὴν ὑμετέραν κρίσιν καταλείπεσθαι παράδειγμα τοῖς ἐπιγιγνομένοις. Εὖ δ' ἴστε, ὦ ἄνδρες, ὅτι οὐ μόνον νῦν κολάσετε κατεψηφισμένοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς νεωτέρους ἅπαντας ἐπ' ἀρετὴν προτρέφετε. Δύο γάρ ἐστι τὰ παιδεύοντα τοὺς νέους, ἥ τε τῶν ἀδικούντων τιμωρία, καὶ ἡ τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς διδομένη δωρεά· πρὸς ἑκάτερον δὲ τούτων ἀποβλέποντες, τὴν μὲν διὰ τὸν φόβον φεύγουσι, τῆς δὲ διὰ τὴν δόξαν ἐπιθυμοῦσι.

§ 4. Διὸ δεῖ, ὦ ἄνδρες, προσέχειν τούτῳ τῇ ἀγῶνι, καὶ μηδὲν περὶ πλείονος ποιήσασθαι τοῦ δικαίου. Ποιήσομαι δὲ κἀγὼ τὴν κατηγορίαν δικαίαν,² οὔτε ψυδόμενος οὐδὲν, οὔτ' ἔξω τοῦ πράγματος λέγων. Οἱ μὲν γὰρ πλείστοι τῶν εἰς ὑμᾶς εἰσιόντων, πάντων ἀτοπήτατον ποιοῦσιν· ἢ γὰρ συμβουλευοῦσιν ἐνταῦθα περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἢ κατηγοροῦσι καὶ διαβάλλουσι πάντα μᾶλλον, ἢ περὶ οὗ μέλλετε τὴν ψῆφον φέρειν. Ἔστι δ' οὐδέτερον τούτου χαλεπὸν, οὐδ' ὑπὲρ ὧν μὴ βουλευέσθε³ γνώμην ἀποφύνασθαι, οὐθ' ὑπὲρ ὧν μηδεὶς ἀπολογησεται, κατηγορίαν εὖρεῖν. Ἀλλ' οὐ δίκαιον ὑμᾶς μὲν ἀξιῶν δικαίαν τὴν ψῆφον φέρειν, αὐτοὺς δὲ μὴ δικαίαν τὴν κατηγορίαν ποιεῖσθαι. Τούτων δὲ αἵτιοι ὑμεῖς ἐστέ, ὦ ἄνδρες· τὴν γὰρ ἐξουσίαν ταύτην δεδώκατε τοῖς ἐνθάδε εἰσιούσιν, καὶ ταῦτα, κάλλιστον ἔχοντες τῶν Ἑλλήνων παράδειγμα, τὸ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ συνέδριον, ὃ τοσοῦτον διαφέρει τῶν ἄλλων δικαστηρίων, ὥστε καὶ παρ' αὐτοῖς ὁμολογεῖσθαι τοῖς ἀλίσκομένοις δικαίαν ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν. Πρὸς ὃ δεῖ καὶ ὑμᾶς

λεπόντων τὴν τάξιν ἐν καιρῷ μάχης. Παραπλησίως καὶ ὁ Πλάτων (Περὶ νομ. VII, σελ. 823) ἐχρήτατο τῷ ῥήματι. «Θήρα γὰρ πάμπολύ τι πρᾶγμα ἐστὶ ΠΕΡΙΕΙΛΑΗΜΕΝΟΝ ὀνόματι νῦν σχευδὸν ἐνί.» Σαφέστερον δὲ ποιήσει τὸ λεγόμενον παρατεθέντα ἃ λέγει Λυσίας κατὰ Φίλωνος, παραπλησίως ἀποδημησαντος κἀκείνου ἐπὶ τῶν Τριάκοντα· «Ἀκούω δ' αὐτὸν λέγειν, ὡς εἴτι ἦν ἡ ἀδικημά τὸ μὴ παραγενέσθαι ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, νόμος ἂν ἔκειτο περὶ αὐτοῦ διαρρήδην, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀδικημάτων. Οὐ γὰρ οἶεται ὑμᾶς γινώσκειν, ὅτι διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἀδικήματος οὐδεὶς περὶ αὐτοῦ ἔγγραφη νόμος. Τίς γὰρ ἂν ποτε ῥήτωρ ἐνεθυμήθη, ἢ νομοθέτης ἤλπισεν ἀμαρτῆσεσθαι τινα τῶν πολιτῶν τοσαύτην ἀμαρτίαν; οὐ γὰρ ἂν δήπου, εἰ μὲν

«τις λίποι τὴν τάξιν, μὴ αὐτῆς τῆς πόλεως ἐν κινδύνῳ οὔσης, ἀλλ' ἑτέρους» εἰς τοῦτο (ἴσ. γρ. τοῦτον) καθιστάσης «ἐτέθη νόμος ὡς μεγάλη ἀδικούντος· εἰ δὲ τις αὐτῆς τῆς πόλεως ἐν κινδύνῳ οὔσης λίποι τὴν πόλιν αὐτήν, οὐκ ἂν ἄρα ἐτέθη σφόδρα γ' ἂν, εἰ τις ᾤθητινὰ τῶν πολιτῶν ἀμαρτήσεσθαι τι τοιοῦτόν ποτε.» (Λυσ. Κατὰ Φίλ. δοκίμ. σελ. 886.) Ἄξιον δὲ καὶ τὸ τῷ Πλουτάρχῳ εἰρημένον (Περὶ Εἰσαρμένην. § 4, σελ. 294. Wytt.) περὶ τοῦ νόμου παραθέσθαι· «Ὁ πολιτικὸς νόμος, πρῶτον μὲν τὰ πλεῖστα, εἰ καὶ μὴ πάντα, ἐξ ὑποθέσεως προσιτάττει· ὑπεῖτα μὲν καθόλου τὰ πόλει προσήκοντα εἰς δύναμιν ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ, κ. τ. λ.»

§ 4. 2. Δικαίαν.) ΔΓ, δικαίως. — 3. Βουλευέσθε.) ΕΞ ΕΔ καὶ ΔΓ, ΔΓ,

ἀποβλέποντας μὴ ἐπιτρέπῃ τοῖς ἔξω τοῦ πράγματος λέγουσιν· οὕτω γὰρ ἔσται τοῖς τε κρινομένοις ἄνευ διαβολῆς⁴ ὁ ἀγών, καὶ τοῖς διώκουσιν ἥκιστα συκοφαντεῖν, καὶ ὑμῖν εὐορκοτάτην τὴν ψῆφον⁵ ἐνεργεῖν· ἀδύνατον γάρ ἐστιν ἄνευ τοῦ λόγου, μὴ δικαίως δεδιδαγμένους, δικαίαν θῆσθαι τὴν ψῆφον.

§ 5. Δεῖ δέ, ὦ ἄνδρες, μὴδὲ ταῦτα λαβεῖν ὑμᾶς, ὅτι² οὐχ ὁμοίος ἐστὶν ὁ ἀγών περὶ τούτου καὶ τῶν ἄλλων ἰδιωτῶν. Περὶ μὲν γὰρ ἀγνώτος ἀνθρώπου τοῖς Ἑλλήσιν ἐν ὑμῖν αὐτοῖς ἐδοκεῖ· ἂν ἢ καλῶς ἢ καὶ φαύλως ἐψηφίσθαι· περὶ δὲ τούτου ὅ,τι ἂν βουλευσῆσθε, παρὰ πᾶσι τοῖς Ἑλλήσιν ἔσται λόγος. Ἐπιφανῆς τε γὰρ ἐστὶ διὰ τὸν ἔκπλου τὸν εἰς Ῥόδον, καὶ τὴν ἀπαγγελίαν³ ἣν ἐποίησατο καθ' ὑμῶν πρὸς τε τὴν πόλιν τῶν Ῥοδίων, καὶ τῶν ἐμπόρων τοῖς ἐπιδημοῦσιν ἐκεῖ· οἱ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην περιπλέοντες δι' ἐργασίαν,⁴ ἀπήγγελλον⁵ ἅμα περὶ τῆς πόλεως ἡ Λεωκράτους ἀκηκόεσαν· οἱ ἴσασι τὰ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων ἔργα ἐναντιώτατα τοῖς τούτῳ διαπεπραγμένοις ὄντα. Ὡστε περὶ πολλοῦ ποιητέον ἐστὶν ὀρθῶς βουλευσασθαι περὶ αὐτοῦ. Εὖ γὰρ ἴστε, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅτι ὅς πλείστον διαφέρετε τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, τῷ πρὸς τε τοὺς θεοὺς εὐσεβῶς, καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς⁶ ὁσίων καὶ πρὸς τὴν πατρίδα φιλοτίμως ἔχειν, τούτου πλείστον ἀμελεῖν⁷ δόξοιτ' ἂν, εἰ τὴν παρ' ὑμῶν οὗτος διαφύγοι τιμωρίαν. Δέομαι δ' ὑμῶν, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀκοῦσαί μου τῆς κατηγορίας διὰ τέλους, καὶ μὴ ἄχθισθαι, ἐὰν ἄρξωμαι ἀπὸ τῶν τῇ πόλει τότε συμβάντων, ἀλλὰ τοῖς αἰτίοις ὀργίζεσθαι, καὶ δι' οὗς ἀναγκάζομαι⁸ νῦν ἀναμεμνησθαι⁹ περὶ αὐτῶν.

§ 6. Γεγενημένης γὰρ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης, καὶ συνδραμόντων ἀπάντων ὑμῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐψηφίσατο ὁ δῆμος παίδας μὲν καὶ γυναῖκας ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὰ τεῖχη κατακομίζειν.²

βούλεσθε. — 4. Ἄνευ διαβολῆς.) Ἄνευ ἀπάτης, ἢ καὶ υποψίας. «Διαβολή, ὑπόπταισις ἢ ὑπόληψις» φησὶν Ἰππόχριος. — 5. Εὐορκοτάτην τὴν ψῆφον.) Προσέθηκα τὸ ἄρθρον, ὃ καὶ ἕτερος (G. Prinzger) προσέθηκε πρὸ ἐμοῦ, οὐκ οἶδ' ὅθεν εὐληρώς· σιγῶν γὰρ ὧδε τὰ ἀντίγραφα.

§ 5 2. Μὴδὲ ΤΑΥΤΑ λαβεῖν ὑμᾶς, (ὅτι κ. τ. λ.) Ἰτ. γρ. ΤΟΥΤΟ. — 3. Ἀπαγγέλλαν.) Οὕτως οἱ πλείστοι τῶν ἐλδοτῶν ἐκ διορθώσεως, οἷς οὐκ ἐπέστη ὁ πρὸ ἐμοῦ, τηρήσας τὸ ἐπαγγέλλαν. — 4. Δι' ἐργασίαν.) Διὰ κέρδος τὸ ἀπὸ τῆς ἐργασίας γινόμενον. Ἰστον ἐνταῦθα δύναται ἡ ἐργασία τῷ ἐν τῇ συνηθείᾳ Πραγματεῖα, καὶ ἔρμηνεύει κατὰ λέξιν τὸ τῆς τῶν Γάλλων φωνῆς πέγοσε.

Ἐστὶ γὰρ τοῦτο παρὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν negotium, συνθεθεμένον ἐκ τοῦ Non otium, οὐκ ἄργια. — 5. Ἀπήγγελλον.) Ἐκ ΔΓ, ΑΤ (σολοικου) ἀπήγγελλον. Πάντῃ τῇ οἰκουμένῃ διηγοῦντο, ἡ Λεωκράτους ἐν Ῥόδῳ ἀκηκόεσαν ἱστοροῦντος περὶ τῶν Ἀθηνῶν συμβάντων. — 6. Γονεῖς.) Γονεῖς εὐρεῖται λέγεσθαι, εἰ χοή πιστεύειν τοῖς Ἀττικισταῖς. — 7. Τούτου πλείστον ἀμελεῖν κ. τ. λ.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, τούτῳ. — 8. Καὶ δι' οὗς ἀναγκάζομαι.) Ὡς κακῶς πλεονάσαντα, ἀστερισκοῖς διείληφα τὸν σύνδεσμον. — 9. Ἀναμεμνησθαι.) ΔΓ, μεμνησθαι.

§ 6. 2. Κατακομίζειν.) Ἰτ. γρ. μετακομίζειν, ὡς καὶ Δημοσθένης (Περὶ παραπρεσθ. σελ. 368) «Παίδας καὶ γυ-

τοὺς δὲ στρατηγούς τάττειν εἰς τὰς φυλακάς τῶν Ἀθηναίων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν οἰκούντων Ἀθήνησιν, καθ' ὅτι ἀν αὐτοῖς δοκῇ. Λεωκράτης δὲ τούτων οὐδενὸς φροντίσας, συσκευασάμενος ἃ εἶχε μετὰ τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὸν λέμβον³ κατεκόμισε, τῆς νεῶς ἤδη περὶ τὴν ἀκτὴν ἐξορμούσης⁴ καὶ περὶ δειλὴν ὄψιν,⁵ αὐτὸς μετὰ τῆς ἑταίρας Εἰρηνίδος⁶ κατὰ μέσσην τὴν ἀκτὴν διὰ τῆς πυλίδος ἐξελθὼν, πρὸς τὴν ναῦν προσέπλευσε, καὶ ὄρετο φεύγων· οὔτε τοὺς λιμένας τῆς πόλεως ἐλεῶν, ἐξ ὧν ἀνήγετο, οὔτε τὰ τεῖχη τῆς πατρίδος αἰσχυρόμενος, ὧν τὴν φυλακὴν ἔρημον τὸ καθ' αὐτὸν μέρος κατέλειπεν.⁷ οὔτε τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὸ ἱερόν τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος, καὶ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Σωτείρας,⁸ ἀφορῶν καὶ προδιδούς ἐφοδῆθη, οὗς αὐτίκα σώσαντας ἑαυτὸν ἐκ τῶν κινδύνων ἐπικαλέσεται. Καταχθεὶς⁹ δὲ καὶ ἀφικόμενος¹⁰ εἰς Ῥόδον, ὥσπερ τῇ πατρίδι μεγάλας εὐτυχίας εὐαγγελιζόμενος, ἀπήγγελλεν,¹¹ ὡς τὸ μὲν ἄστυ τῆς πόλεως ἐαλωκὸς καταλίποι, τὸν δὲ Πειραιᾶ πολιορκούμενον· αὐτὸς δὲ μόνος διασωθεὶς ἦκοι καὶ οὐκ ἡσχύνθη τὴν τῆς πατρίδος ἀτυχίαν, αὐτοῦ σωτηρίαν προσαγορεύσας. Οὕτω δὲ σφόδρα ταῦτ ἐπίστευσαν οἱ Ῥόδιοι, ὥστε τριῆρεις πληρώσαντες, τὰ πλοῖα κατήγον.¹² καὶ τῶν ἐμπόρων καὶ

»ναῖκας ἐκ τῶν ἀγρῶν μετακομίζεσθαι καὶ αὐτὸς οὗτος Λυκούργος ἐν ταῖς ἐξῆς (S 14) ἐρεῖ, «Τὰ ἱερὰ τὰ πάτρια »μετακομίζεσθαι.» — 3. Λέμβον.) Barque, chaloupe. «Λέμβος, τὸ μικρὸν »πλοῖον, τὸ ἐρόλιον κ. τ. λ.» φησὶν Ἡσύχιος. — 4. Ἐξορμούσης.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, ἐξορμούσης. — 5. Περὶ δειλὴν ὄψιν.) «Δεῖλῃς πρωΐας, τὸ μετὰ ἔκτῃν »ὥραν Δεῖλῃς ὄψιας, πρὸς ἑσπέραν κ. τ. λ.» (Μοιρ. Ἀττικιστ.) — 6. Εἰρηνίδος.) Μνημονεύει ταύτης καὶ ὁ Ἀθήναιος (σελ. 586) «Καὶ Λυκούργος »ἐν τῇ Κατὰ Λεωκράτους Εἰρηνίδος »ἑταίρας μέμνηται ὡς ἑταιρούσης τῇ »Λεωκράτει.» — 7. Κατέλειπεν.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, κατέλειπεν. — 8. Τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Σωτείρας.) Διὸς ἐπωνύμιον τὸ Σωτήρ, ὥσπερ καὶ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ Σώτειρα. «Σώτειρα (φησὶν Ἡσύχιος) ἡ Ἀθηνᾶ »παρὰ τοῖς Ἕλλησι . . . Σωτήρ καὶ »ὁ Ζεὺς, καὶ ὁ (γρ. ὁ καὶ) Ἐλευθέριος, »ἡ λυτρωτὴς.» Καὶ περὶ μὲν τοῦ Διὸς φησὶν Ἀριστοφάνης (Πλούταρχ. 1176.) Καὶ ταῦτα τοῦ Σωτῆρος ἱερεὺς ὢν Διὸς.

Ἐβρῆται δὲ καὶ ἐν ταῖς Ἀριστοτέλους διαθήκαις Ἀναθῆναι δὲ καὶ Νικάνορα

»σωθέντα ἢν εὐχὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἡΐξ- »μεν, ζῶα λίθινα τετραπῆχη ἐν Στα- »νηρίῳ, Διὶ Σωτῆρι καὶ Ἀθηνᾷ Σωτεί- »ρῃ» (Διογένης. Λαέρτ. ἐ. 16.) Ὁ δὲ ναὸς τοῦ Διὸς, Σωτῆρος, συντηρημένος Δισωτήριον ἀντὶ τοῦ Δισωτήριον ἐκαλεῖτο. «Δισωτήριον καλοῦσιν Ἀθήνησιν »τὸν ναὸν τοῦ Σωτῆρος Διὸς· ἔστι δὲ »Ἀττικὸν τὸ σχῆμα. Διπόλια γοῦν κα- »λεῖται ἑορτὴ κ. τ. λ.» (BEKKER Anecd. Græc. σελ. 91), ἀντὶ τοῦ Διπόλια δηλονότι. — 9. Καταχθεὶς.) Εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως. — 10. Ἀφικόμενος.) Εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν. — 11. Ἀπήγγελλεν.) Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, ἀπήγγελλεν. — 12. Τὰ πλοῖα κατήγον.) Τὰ σιτηρὰ πλοῖα βίβη εἰς τὴν Ῥόδον καταπλέειν ἐποιοῦν. Ὅτι δὲ τοῦτο σημαίνει τὸ Κατάγειν, ἐξηγήσατο ὁ Ἀρποκρατίων· «Κατάγειν »τὰ πλοῖα, Δημοσθένους ἐν ὀγδοῷ Φι- »λιππικῶν. Κατάγειν τὰ πλοῖα »λέγεται, ἀντὶ τοῦ λήζεσθαι καὶ κακοῦν, »καὶ μὴ ἔξιν τοὺς πλείοντας ὅπου βούλον- »ται πλεῖν, ἀλλ' εἰς τὰ οἰκία χωρία »τοῖς ληστεύουσι κατάγειν· ὡς καὶ Λυ- »κούργος ἐν τῇ Κατὰ Λεωκράτους δηλοῖ.» Ἐτέρος δὲ Λεξικογράφος (BEKKER, Anecd. Græc. pag. 269) λέγει, «Κατά- »γειν τὰ πλοῖα, ρττεύειν, ἐπεὶ οἱ λη-

τῶν ναυκλήρων οἱ παρεσκευασμένοι δεῦρο πλεῖν,¹³ αὐτοῦ¹⁴ τὸν σίτον ἐξείλοντο, καὶ τᾶλλα χρήματα, διὰ τοῦτον.¹⁵ Καὶ ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, ἀναγνώσεται ὑμῖν τὰς μαρτυρίας ἀπάντων· πρῶτον μὲν τὰς τῶν γειτόνων, καὶ τῶν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ κατοικούντων, οἱ τοῦτον ἴσασιν ἐν τῇ πολέμῳ φεύγοντα,¹⁶ καὶ ἐκπλεύσαντα Ἀθήνηθεν· ἔπειτα τῶν παραγενομένων εἰς Ῥόδον, ὅτε Λεωκράτης ταῦτ' ἀπήγγελλε.¹⁷ μετὰ δὲ ταῦτα, τὴν Φυρκίνου μαρτυρίαν, ὃν καὶ ὑμῶν ἴσασιν οἱ πολλοί¹⁸ κατηγοροῦντα τούτου¹⁹ ἐν τῷ δήμῳ, ὡς καὶ μεγάλου βλάβους αἴτιος εἴη, τῆς πεντηκοστῆς μετέχων αὐτοῖς.²⁰ Πρὸ δὲ τοῦ ἀναδραμεῖν τοὺς μάρτυρας, βραχέα βούλομαι διαλεχθῆναι ὑμῖν.

»σταὶ ἐκδοσάμενοι τὰ τῶν πολεμίων πλοῖα, κατέχουσιν εἰς τοὺς οἰκίους» ἠλεμένας καὶ ληστεύουσιν.» Οἷμαι δὲ καὶ ὁ φησὶν Ἰπσύχιος, «Καταγωγίς . . . σιά» φος πεντηρικὸν κ. τ. λ.» τὰς ναὺς ὀηλοῦν, αἷς κατήγον τὰ πλοῖα, ὡς εἶναι τὴν Καταγωγίδα τὴν Γαλλιστὶ καλουμένην vaisseau corsaire, ή armée en course. — 13. Δεῦρο πλεῖν.) περ Ἀθήνας. — 14. Αὐτοῦ.) Εἰς Ῥόδον, καθὰ Εἰς καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ, ὡς τοπικῶ ἐπιρρήματι ὁσήμεραι χρώμεθα τῷ Δὺ τ ο ὕ. — 15. Διὰ τούτου.) Διὰ τὸν Λεωκράτην. Ἀποκατέστητα τὴν γραφὴν, ἀνθ' ἧς ὁ πρὸ ἐμοῦ ἐξ ἀντιγράφων λαβὼν ἔγραψε διὰ τούτων. — 16. Φεύγοντα.) Ἀμεινον ἀν ἐγράφετο κατ' ἀρίστον, φυγόντα, καθάπερ ἔδοξε καὶ ἐτέροις.) — 17. Ἀπήγγελλε.) Ἐκ ΔΓ, ΑΓ, ἀπήγγειλε. — 18. ἴσασιν οἱ πολλοί.) ἴσασιν πολλοί, ἀνάθρως γραπτέον εἶναι ἔδοξε τῷ πρὸ ἐμοῦ, καί μοι συνδοκεῖ. — 19. Κατηγοροῦντα τούτου.) Τὸν Φυρκίνον τοῦ Λεωκράτους. — 20. Ὡς καὶ ΜΕΓΑΛΟΥ βλάβους Αἴτιος εἴη, τῆς πεντηκοστῆς μετέχων αὐτοῖς.) Οὕτως ἔγνω διασκευάσαι τὸ ὑπὸ πάντων τῶν κριτικῶν νοθείας κατεγνωσμένον καίμηνον, τὴν λέξιν Αἴτιος μόνην παρεμβάλλον ἐξ ΕΔ, ἀντὶ τοῦ «ὡς καὶ ΜΕΓΑΛΑ» «ΚΑΙ βλάβους εἴη τῆς πεντηκοστῆς μετέχων αὐτοῖς.» Ἀνθ' οὗ ὁ πρὸ ἐμοῦ ἔγραψεν «ὡς καὶ μεγάλα καταβλαβεῖς» εἴη τὴν πεντηκοστὴν μετέχων αὐτοῖς» τὸ μὲν, τὴν πεντηκοστὴν (ἀντὶ τοῦ, τῆς πεντηκοστῆς) ἐξ ἀντιγράφων, τὰ λοιπὰ δὲ ἐξ ἐτέρων διορθώσεως εὐληφώς, Πρὸ γὰρ αὐτοῦ οἱ μὲν ἐπεβάλλοντο διορθοῦν, «ὡς καὶ μεγάλα βλαβεῖν, τῆς πεντηκοστῆς μετέχων αὐτῶ.» οἱ δὲ, «ὡς» «πολλὰ καὶ μεγάλα βεβλαβεῖς εἴη . . .

αὐτοῖς» ἄλλοι δέ: «ὡς καὶ μεγάλα» βεβλαμμένοις εἴη κ. τ. λ.» Εἰσὶ δ' οἱ καὶ τολμηρότερον γράφειν παρήνεσαν: «ὡς καὶ εἰς Μέγαρχα καὶ ἀλλαγῶσε ἦ» (γρ. ἴοι) κ. τ. λ.» Πεντηκοστὴ δ' ἐκαλεῖτο ὅπερ ἐτέλουν τῶν εἰσαγομένων εἰς τὸν Πειραιᾶ φορτίων οἱ ἔμποροι καὶ οἱ τελούντες αὐτὸ ἐλέγοντο πεντηκοστῆσθαι, ὡς καὶ οἱ εἰσπράττοντες, Πεντηκοστολόγοι. (Ἰδ. Ἀποκρ. λέξ. Πεντηκοστὴ, καὶ BEKKER, ANECD. GRÆC. Pag. 297.) Ἦν δὲ οὐχ εἰς, ἀλλὰ πλείους οἱ πεντηκοστολόγοι, συνανούμενοι τὸ τέλος παρὰ τοῦ δήμου, ὃν ὁ ἡγούμενος ἐκαλεῖτο Πεντηκοστάρχος. (Ἰδ. BOECKH, STAATSHAUSHALT. DER ATHENER, tom. I, pag. 337-340.) Εἰς τοίνυν τῶν πεντηκοστολόγων ἦν καὶ ὁ Λεωκράτης, ὡς περ καὶ ὁ Φυρκίνος· οὗτος δὲ κατηγορεῖ Λεωκράτους, ὡς μεγάλης βλάβης αἴτιος ἐγενόμην αὐτοῖς (τοῖς πεντηκοστολόγοις δηλονότι) ἀποδημήσας. Μνημονεύει δὲ ὁ Δημοσθένης (Κατὰ Νεαίρ. σελ. 1353) καὶ σίτου πεντηκοστὴν ἐωνημένου τινός. Τοῦ δὲ μετέχειν ἢ συνταξίς, πρὸς μὲν γενικὴν πράγματος, καὶ τοῖς ἄρτι γευσάμενοις γραμματικῆς διὰδότης· σπανιωτέρα δὲ ἢ πρὸς δοτικὴν προσώπου, Μετέχειν τινὶ τινος, δέον λέγειν, Συμμετέχειν. Πολλοὺ γε μὴν δὲ σόλοικος ἢ σολοικρανῆς εἶναι, καθάπερ ἔδοξε τισι τῶν γραμματικῶν τοῦ γὰρ Δισχίνου φήσαντος, «Μὴ μετέχειν τοῖς ἐκεῖ συλλεγομένοις μήτε λόγων μήτ' ἔργων κ. τ. λ.» ὁ σχολιαστὴς αὐτοῦ εὐθὺς πάνω προσέγραψε, «δοκεῖ σολοικρανὲς εἶναι· οὐδὲς γὰρ λέγει πρὸς δοτικὴν Μετέχω σοι κ. τ. λ.» (Ἰδ. Δισχίν. Κατὰ Κτησιφ. σελ. 518, édit. BEKKER, σελ. 259.) Λέγει μὲν οὖν οὐ μόνος Δισχίνης, οὕτως

§ 7. Οὐ γὰρ ἄγνοεῖτε, ὦ ἄνδρες, οὔτε τὰς παρασκευὰς τῶν κρινομένων, οὔτε τὰς δεήσεις τῶν ἐξαιτουμένων ἀλλ' ἀκριβῶς ἐπίστασθε, ὅτι χρημάτων ἕνεκα καὶ χάριτος πολλοὶ ἐπείσθησαν τῶν μαρτύρων ἢ ἀμνημονεῖν,² ἢ μὴ ἔλθειν, ἢ ἑτέραν πρόφασιν εὔρειν. Ἀξιοῦτε οὖν τοὺς μάρτυρας ἀναβαίνειν, μηδὲ ὀκνεῖν, μηδὲ περὶ πλείονος³ ποιεῖσθαι τὰς χάριτας ὑμῶν καὶ τῆς πόλεως, ἀλλ' ἀποδιδόναι τῇ πατρίδι τάληθῃ καὶ τὰ δίκαια, μηδὲ λείπειν τὴν τάξιν ταύτην, καὶ μιμῆσθαι Λεωκράτη· ἢ λαβόντας τὰ ἱερά, κατὰ τὸν νόμον ἐξομώσασθαι.⁴ Ἐὰν δὲ μηδέτερον⁵ τούτων ποιῶσιν ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν νόμων καὶ τῆς δημοκρατίας, κλητεύσομεν αὐτούς.⁶ Λέγε τὰς μαρτυρίας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

§ 8. Μετὰ ταῦτα τοῖνυν, ὦ ἄνδρες, ἐπειδὴ χρόνος ἐγένετο, καὶ ἀφικνεῖτο Ἀθήνηθεν πλοῖα εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ φανερόν ἦν ὅτι οὐδὲν δεινὸν ἐγεγόνει περὶ τὴν πόλιν, φοβηθεὶς ἐκπλεῖ πάλιν ἐκ τῆς Ῥόδου, καὶ ἀφικνεῖται εἰς Μεγάρα· καὶ ὦκει ἐν Μεγάροις πλείω ἢ πέντε ἔτη, προστάτην² ἔχων Μεγαρέα, οὐδὲ τὰ ὄρια τῆς χώρας αἰσχυρόμενος, ἀλλ' ἐκ γειτόνων τῆς ἐκθρεψάσης αὐτὸν πατρίδος μετοικῶν. Καὶ οὕτως αὐτοῦ κατεγνώκει αἰδίδιον φυγὴν, ὥστε μεταπεμφάμενος ἐντεῦθεν Ἀμύνταν, τὸν τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ ἔχοντα τὴν πρεσβυτέραν, καὶ τῶν φίλων³ Ἀντιγέννην Ξυπεταῖωνα, καὶ δεηθεὶς τοῦ κηδεστοῦ πρίασθαι παρ' αὐτοῦ τὰνδράποδα καὶ τὴν οἰκίαν, ἀποδόσθαι τάλαντον.⁴ Καὶ ἀπὸ τούτου προσέταξε τοῖς τε χρήσταις ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα, καὶ τοὺς ἐράνους διενεγ-

ἀξιοχρεῶς μάρτυς ὢν, ἀλλὰ καὶ Εὐριπίδης (Ὀρέστ. 1337), οὐδὲν ἤττον ἀξίως πιστεύεσθαι,

Ἀλλ' ἔλθε καὶ μετάσχες ἱεσίας φίλοις, (ταυτέστιν, ἔλθε καὶ συνκίτευσσον μετὰ τῶν φίλων), καὶ ἑτεροί.

§ 7. 2. Ἀμνημονεῖν.) Λέγειν, ὅτι οὐ μέμνηνται τῶν γενομένων, περὶ ὧν ἐκλήθησαν μαρτυρήσαντες, ὅτι λίληθεν αὐτοὺς τὰ συμβάντα. — 3. Μηδὲ περὶ πλείονος κ. τ. λ.) Μηδὲ προαιρεῖσθαι τὸ χαρίζεσθαι Λεωκράτῃ τοῦ τῇ πατρίδι καὶ τῇ πόλει ἀποδιδόναι τὰ ὀφειλόμενα. — 4. Ἐξομώσασθαι.) «Τὸ μὲν ὀρκυν πρᾶξιν τινα ἀπαρνήσασθαι (ῥητοὶν Ἀρποκρατίων) διὰ νόσον ἢ τινα ἑτέραν πρόφασιν, ἐξομώσασθαι ἔστιν. «Καθ' ἑτέρους δὲ (ιδ. Bekker, ANECDOT. GRÆC. Pag. 188), «Ἐξομώσασθαι, ὅταν ἄνθρωποι οἱ μάρτυρες ὅτι οὐδὲν οἶδαν» — 5. Ἐὰν δὲ μηδέτερον κ. τ. λ.) Εἰ δὲ μὴ ἔλθειν βούλοιντο μαρτυρήσαντες, μήτε κατὰ τὸν νόμον ἐξομώσασθαι. — 6. Κλητεύσομεν αὐτούς.) Ἐξ ἑα, ἀντί τοῦ

ἐν τοῖς ἀντιγράφοις κλητεύσωμεν, ὃ προείλετο ὁ πρὸ ἐμοῦ. Κατὰ τὸν Ἀρποκρατίωνα, «Λέγεται Κλητεύεσθαι καὶ Ἐκκλητεύεσθαι ἐπὶ τῶν μαρτύρων, ὅταν μὴ ὑπακούοις πρὸς τὴν μαρτυρίαν ἐν τοῖς δικαστηρίοις· καὶ ἔστιν ἐπιτίμιον κατ' αὐτῶν ὀδραχμαὶ χιλίαι κ. τ. λ.» Καὶ ἐλέγετο τοῦτο Χιλίου· «Χιλιοθέτα, Λυκοῦργος ἐν τῷ Κατ' Ἀριστογείτονος, ἅντι τοῦ χιλίας ὄρλοντα. Ὁ δὲ αὐτὸς ῥήτωρ καὶ ἐν τῷ Κατὰ Κηρισόδοτου ῥησὶ Χιλίωσαι» (Ἀρποκρατ.).

§ 8. 2. Προστάτην.) Γαλλιστὶ protecleur. — 3. Τῶν φίλων.) Ἐκ ΔΓ, ΔΤ, τὸν φίλον. Ἔστι δὲ, ἓνα ἐκ τῶν αὐτοῦ φίλων. — 4. Ἀποδόσθαι τάλαντον.) Σύντασσε τῷ προσηγμένῳ ὥστε, εἴ, ἢ, ὥστε ἀποδόσθαι, ταυτέστι πωλῆσαι, τὴν οἰκίαν καὶ τὰ ἀνδράποδα ἐνὸς τάλαντον, τῷ κηδεστῇ αὐτοῦ Ἀμύντῃ οὐ ἐδεήθη πρίασθαι αὐτὰ παρ' αὐτοῦ. Δύναται δὲ τὸ τάλαντον πεντακισχίλια καὶ τετρακίσια φράγκα. —

κεῖν,⁵ τὸ δὲ λοιπὸν αὐτῷ ἀποδοῦναι. Διοικήσας δὲ ταῦτα πάντα Ἀμύντας, αὐτὸς πάλιν ἀποδίδεται τάνδράποδα πέντε καὶ τριάκοντα μνῶν Τιμοχάρει Ἀχαρνεῖ, τῷ τὴν νεωτέραν ἔχοντι τούτου ἀδελφῇν. Ἀργύριον δὲ οὐκ ἔχων δοῦναι ὁ Τιμοχάρεος, συνθήκας ποιησάμενος,⁶ καὶ δέμενος παρὰ Λυσικλεῖ, *μίαν* μνᾶν τόκον⁷ ἔφερε τῷ Ἀμύντᾳ. ἵνα δὲ μὴ λόγον οἴησθε εἶναι, ἀλλ' εἰδῆτε τὴν ἀλήθειαν, ἀναγνώσεται καὶ τούτων ὑμῖν τὰς μαρτυρίας. Εἰ μὲν οὖν ζῶν ἐτύγχανεν ὁ Ἀμύντας, ἐκείνου [ἀν] αὐτὸν⁸ παραιχόμεν ὡς δὲ ὑμῖν καλῶ τοὺς συνειδότες. Καὶ μοι λέγε ταύτην τὴν μαρτυρίαν, ὡς ἐπρίατο παρὰ Δεωκράτους ἐν Μεγάροις τάνδράποδα ὁ Ἀμύντας καὶ τὴν οἰκίαν. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἀκούσατε δὲ, καὶ ὡς ἀπέλαβε τετταράκοντα μνᾶς παρὰ Ἀμύντου Φιλόμηλος Χολαργεὺς, καὶ Μενέλαος ὁ πρεσβεύσας πρὸς βασιλέα. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Λαβὲ δέ μοι καὶ τὴν Τιμοχάρεος⁹ τοῦ πριαμένου τάνδράποδα παρ' Ἀμύντου πέντε καὶ τριάκοντα μνῶν, καὶ τὰς συνθήκας.¹⁰ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. ΣΥΝΘΗΚΑΙ. Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες. Ἄξιον δ' ἔστιν, ἐφ' οἷς μέλλω λέγειν ἀγανακτῆσαι καὶ μισῆσαι τούτον Δεωκράτη.¹¹ Οὐ γὰρ ἐξήκρισε τὸ σῶμα τὸ ἑαυτοῦ καὶ τὰ χρήματα μόνον ὑπεκθέσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἱερὰ τὰ πατρῶα, ἃ τοῖς ὑμετέροις καὶ νομίμοις καὶ πατρώοις ἔθετιν οἱ πρόγονοι παρέδωσαν αὐτῷ ἰδρυσάμενοι, ταῦτα μετεπέμψατο εἰς Μέγαρχα, καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τῆς χώρας· οὐδὲ τὴν ἐπωμυρίαν τῶν πατρῶων ἱερῶν φοδηθεὶς, ὅτι ἐκ τῆς πατρίδος αὐτὰ κινήσας, συμφεύγειν αὐτῷ, ἐκλείποντα¹² τοὺς νεῶς, καὶ τὴν χώραν ἣν κατεῖχον, ἠξίωσε, καὶ ἰδρύσασθαι ἐπὶ ξένης καὶ ἀλλοτρίας, καὶ εἶναι ὀθνεῖα τῇ χώρᾳ καὶ τοῖς νόμοις τοῖς κατὰ τὴν Μεγαρέων πόλιν εἰθισμένοις. Καὶ οἱ μὲν πατέρες ἡμῶν τὴν Ἀθηνᾶν, ὡς τὴν χώραν εἰληχυῖαν, ὁμώνυμον αὐτῇ¹³ τὴν πατρίδα προσηγόρευον Ἀθήνας, ἐν οἷς τιμῶντες τὴν Σεῶν, τὴν ὁμώνυμον

5. Τοὺς ἐράνους διενεργεῖν.) Τοῖς εἰσηνεγκοῦσι τὸν ἔρανον ἀποδοῦναι διανεῖμαντα καθ' ὅσον ἕκαστος εἰσένεγκεν. — 6. Συνθήκας ποιησάμενος.) Γραμματεῖον γράψας, ὃ οὖν Ὁμολογίαν καλοῦμεν. — 7. Μίαν μνᾶν τόκον.) Κακῶς πλεονάσαν τὸ ἀριθμητικὸν ὄνομα ἀστερίσκοις διείληφα. — 8. Εκείνον ἀν αὐτὸν κ. τ. λ.) Ἠδ' ἡ προσθήκη τοῦ δυνητικοῦ, παραινεσάντων τοῦτο καὶ ἑτέρων. — 9. τὴν Τιμοχάρεος.) Μαρτυρίαν. — 10. Καὶ τὰς συνθήκας.) Ὡς Τιμοχάρεος πρὸς Ἀμύνταν ἐποιήσατο περὶ τῶν πέντε καὶ τριάκοντα μνῶν. — 11. Δεωκράτη.)

Αἱ ἐκδόσεις Δεωκράτην, σιγῶντων τῶν ἀντιγράφων. — 12. Ἐκλείποντα.) Ἰσως ἦν κατ' ἀόριστον, ἐκλείποντα. — 13. Τὴν Ἀθηνᾶν, ὡς τὴν χώραν εἰληχυῖαν, ὁμώνυμον αὐτῇ κ. τ. λ.) Συγκρίνεται ἡ σύνταξις· ἴσως γραπτέον, «τῇ Ἀθηνᾷ, ὡς τὴν χώραν εἰληχυῖα ὁμώνυμον αὐτῇ κ. τ. λ. ἢ ὡς φέρεται ἡ ἀνωτέρω (σελ. 46) μνημονευθεῖσα ἐν Βίννῃ ἐκδοσις, ἐκ διορθώσεως, «τὴν Ἀθηνᾶν, ὡς τὴν » χώραν εἰληχυῖαν (ἰδρυσάμενοι), ὁμώνυμον αὐτῇ κ. τ. λ. » Τῆς γὰρ μετοχῆς (ἰδρυσάμενοι.) προστιθεμένης, ἀκριβῶς

αὐτῇ πόλιν μὴ ἐγκαταλείπωσι.¹⁴ Λεωκράτης δέ, οὔτε νομῖμων, οὔτε πατρίων, οὔτε ἱερῶν φροντίσας, τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐξαγωγίμου ὑμῖν καὶ τὴν παρὰ τῶν Θεῶν βοήθειαν¹⁵ ἐποίησε. Καὶ οὐκ ἐξήρκεσεν αὐτῷ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὴν πόλιν ἀδικῆσαι, ἀλλ' οἰκῶν ἐν Μεγάροις, οἷς παρ' ὑμῶν ἐξεκομίσαστο χρήμασιν ἀφορμῇ¹⁶ χρώμενος, ἐκ τῆς Ἠπείρου παρὰ Κλεοπάτρας¹⁷ εἰς Λευκάδα ἐσιτήγει, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κόρινθον. Καίτοι, ὦ ἄνδρες, καὶ περὶ τούτων οἱ ὑμέτεροι νόμοι τὰς ἐσχάτας τιμωρίας ὀρίζουσιν, ἐάν τις Ἀθηναίων ἄλλοσέ πη σιτηγήσῃ ἢ ὡς ὑμᾶς. Ἐπειτα τὸν προδόντα μὲν ἐν τῷ πολέμῳ, σιτηγήσαντα δὲ παρὰ τοὺς νόμους, μὴ φροντίσαντα δὲ μήτε ἱερῶν, μήτε πατρίδος, μήτε νόμων τοῦτον ἔχοντες ἐν τῇ ὑμετέρᾳ ψῆφῳ οὐκ ἀποκτενεῖτε, καὶ παράδειγμα τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ποιήσετε! Πάντων ἄρα ἀνθρώπων ῥαθυμότατοι ἔσεσθε, καὶ ἥκιστα ἐπὶ τοῖς δεινοῖς ὀργιζόμενοι.

§ 9. Καὶ ταῦτα δὲ ὁμοῦ, ὦ ἄνδρες, ἐμοῦ θεωρήσατε,² ὡς δικαίαν τὴν ἐξέτασιν ποιουμένου περὶ τούτων· οὐ γὰρ οἶμαι δεῖν ὑμᾶς ὑπὲρ τηλικούτων ἀδικημάτων εἰκάζοντας, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν εἰδότες, ψηφίζεσθαι καὶ τοὺς μάρτυρας, μὴ δῶσοντας ἔλεγχον μαρτυρεῖν, ἀλλὰ δεδωκότας. Προὔκαλεσάμην³ γὰρ αὐτοὺς, πρόκλησιν ὑπὲρ τούτων ἀπάντων γράψας, καὶ ἀξίων βασανίζειν τοὺς τούτου οἰκέτας. Καί μοι λέγε ταύτην. ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ. Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, τῆς προκλήσεως. Ἄμα τοίνυν ταύτην Λεωκράτης οὐκ ἐδέχετο, καὶ κατεμαρτύρει αὐτοῦ ὅτι προδότης τῆς πατρίδος ἐστίν. Ὁ γὰρ τὸν πάντων [τῶν] συνειδότην ἔλεγχον

Ξεῖ τὰ τῆς συντάξεως. — 14. Ἐγκαταλείπωσι.) ΗΔ, ΑΤ, Ἐγκαταλείπωσι — 15. Ἐξαγωγίμου... βοήθειαν.) Κομφῶς μετενήνεκται τοῦνομα ἀπὸ τῶν κατ' ἐμπορίαν ἐξαγομένων ἐκ τῆς χώρας τέχνης ἢ φύσεως γεννημάτων. Ἐξαγέσθαι (être exportés) γὰρ λέγεται ταῦτα, ὡς περὶ τὰ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσφερόμενα Εἰσάγεσθαι (être importés) καὶ Ἐξαγωγή (exportation) καὶ Εἰσαγωγή (importation) τὰ ὀνόματα. Ἔστι δ' ὁ νοῦς· Καὶ αὐτὴν τὴν παρὰ τῶν Θεῶν βοήθειαν ὁ Λεωκράτης ὑμᾶς ἀρεῖλετο, ἐξενεγκὼν ἐκ τῆς πόλεως τὰ ἱερὰ, ὡς περὶ ἂν εἰ ἐξαγωγίμος (τούτ' ἐστὶ συγχωρούμενη παρὰ τῶν νόμων κατ' ἐμπορίαν ἐξαγέσθαι.) ἤν καὶ ἡ παρὰ τῶν Θεῶν βοήθεια. — 16. Ἀφορμῇ.) Ζήτην τὴν ἐξήγησιν ἐν ταῖς εἰς τὰ Θενοφάντους Ἀπομνημονεύματα σημειώσας. (σελ. 288) — 17. Κλεοπάτρας.) Φιλίππου θυγάτηρ ἦν ἡ Κλεοπάτρα, Ἀλεξάν-

δρου, τῷ Μολοτῶν βασιλεῖ γαμηθεῖσα. § 9. 2. Καὶ ταῦτα δὲ ὁμοῦ, ὦ ἄνδρες, ἐμοῦ θεωρήσατε.) Ἀπτερίστοις διελήκτα τὸ ἐπιρρήμα, ὡς ἐκ τῆς προσεχούς ἀντωνυμίας γεγεννημένου. Εἰκὸς γὰρ πάλαι γεγράφθαι, Καὶ ταῦτα δ' ἐμοῦ (ἢ δέ μου), ὦ ἄνδρες, θεωρήσατε, ἢ Καὶ ταῦτα δέ, ὦ ἄνδρες, ἐμοῦ θεωρήσατε. Μαρτυρεῖ δὲ τῇ νοθείᾳ καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ προτέρου ἐκδότου παραβεβλημένων ἀντιγράφων ἐν, οὐ τὸ χειρίστον, ἐν ᾧ λείπει τὸ ἐπιρρήμα. — 3. Προὔκαλεσάμην.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, παρεκκαλεσάμην. Διὰ τῆς Πρὸ γὰρ καὶ τὸ ῥῆμα, ὡς περὶ καὶ τοῦνομα ἡ Πρόκλησις. «Εἰώθεσαν (φησὶν Ἀρποκρατίων) ὁπότε δικάζοντο τινες, ἐξατεῖν οὕτως Θεραπαίνας ἢ Θεράποντας εἰς ῥάσανον, ἢ εἰς μαρτυρίαν τοῦ πραγματός, καὶ τοῦτο ἐκαλεῖτο ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ» τὸ δὲ γραμματεῖον τὸ περὶ τοῦτου γραφόμενον ὀνομάζετο Πρό-

φυγῶν⁴ ὡμολόγηκεν ἀληθῆ εἶναι τὰ εἰσηγγελμένα. Τις γὰρ ὑμῶν οὐκ οἶδεν, ὅτι περὶ τῶν ἀμφισβητούμενων πολὺ δοκεῖ διακρίνατον καὶ δημοτικὸν εἶναι, ὅταν οἰκέται ἢ θαναταίναι συνειδῶσιν ἃ δεῖ,⁵ τοὺς ἐλέγχειν καὶ βασανίζειν, καὶ τοῖς ἔργοις μᾶλλον, ἢ τοῖς λόγοις πιστεύειν, ἄλλως τε καὶ περὶ πραγμάτων κοινῶν καὶ μεγάλων, καὶ συμφερόντων τῇ πόλει; Ἐγὼ τοίνυν τοσοῦτον ἀφέστηκα τοῦ ἀδίκως τὴν εἰσαγγελίαν κατὰ Λεωκράτους ποιήσασθαι, ὅσον ἐγὼ μὲν ἐβουλόμην τοῖς ἰδίοις κινδύνοις ἐν τοῖς Λεωκράτους οἰκέταις καὶ θαναταίναις βασανισθεῖσι τὸν ἔλεγχον γενέσθαι. Οὗτος δὲ, διὰ τὸ συνειδέναι ἑαυτῷ, οὐχ ὑπέμεινεν,⁶ ἀλλ' ἔφυγεν. Καίτοι, ὦ ἄνδρες, πολὺ θάττον οἱ Λεωκράτους οἰκέται καὶ θαναταίναι τῶν γενομένων⁷ ἂν τι ἠρνήθησαν, ἢ τὰ μὴ ὄντα τοῦ ἑαυτῶν δεσπότης κατεψεύσαντο.

§ 10. Χωρὶς τοίνυν τούτων, Λεωκράτης ἀναδοῖσεται αὐτίκα, ὡς ἰδιώτης ὢν, καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ ῥήτορος καὶ συκοφάντου δεινότητος ἀναρπαζόμενος. Ἐγὼ δὲ ἡγοῦμαι πάντας ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι τῶν μὲν δεινῶν καὶ συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦντων ἔργον ἐστὶν ἅμα τοῦτο προαιρεῖσθαι,² καὶ ζητεῖν τὰ χωρὶα ταῦτα, ἐν οἷς τοὺς παραλογισμοὺς κατὰ τῶν ἀγωνιζομένων ποιήσονται.

» λησις. κ. λ. τ. — 4. Ὁ γὰρ ΤΟΝ πάντων [τῶν] συνειδῶτων ἔλεγχον φυγῶν κ. λ. τ. λ.) Τὸ μὲν δευτέρον ἄρθρον (τόν, ΔΤ, τῶν) ἐξ ἑτέρων διορθώσεως ἐξ ἡμέτερας δὲ τὸ προστεθὲν τρίτον (τῶν). Ὁ πρὸ ἐμοῦ ἐξέδωκεν, «Ὁ γὰρ ΤΟΝ πάντων συνειδῶτων ἔλεγχον φυγῶν.» Ἡ ἄρχαία γραφή ἦν «Ὁ γὰρ ΤΟΝ πάντων ἔλεγχον φυγῶν,» ἑλλείπουσα τῇ πρώτῃ μετοχῇ· δι' ἃ ἄλλοι ἄλλως διορθοῦν ἐπεβάλλοντο, οἱ μὲν «Ὁ γὰρ τὸν πάντων ἰσχυρότατον ἔλεγχον φυγῶν.» γράφειν δεῖν εἰκάσαντες, ἐν ᾗ τὸν πάντων τῶν ἐλέγχων ἰσχυρότατον ἔλεγχον, οἱ δὲ, «Ὁ γὰρ τὸν πάντων ἀκριβεστάτον ἔλεγχον φυγῶν.» Ἦν δὲ καὶ ἀπραγμονέστερον διορθοῦν, «Ὁ γὰρ τὸν τούτων ἔλεγχον φυγῶν» τούτεστι τῶν οἰκετῶν. Ἀλλὰ νῦν εὐρεθείσης ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τῆς μετοχῆς, οὐκ ἄλλως οἶμαι γραπτέον εἶναι, ἢ ὡς ἔγραψα. Ἔστι δὲ καὶ περὶ τοῦ Πάντων διδάσκει, εἰ γνήσιον ἀπλουστερά γὰρ ἂν ἦν μακροῦ ἢ γραφῆ, εἰ οὕτως εἶχεν, Ὁ γὰρ τὸν τῶν συνειδῶτων ἔλεγχον φυγῶν.» Συνειδῶτας δὲ λέγει τὰς θαναταίνους καὶ τοὺς οἰκέτας Λεωκράτους. — 5. Συνειδῶσις ἢ δεῖ.) Τῶν κριτικῶν τις παρῇγει γράφειν μετ' ἀπαγορεύσεως,

ἢ μὴ δεῖ. ἴσως ἐγγράπτο πάσαις ἀζητεῖται, ὡς ἡρμήνευσε καὶ ὁ Λατίνος μεταφραστής, quæ inquinuntur. Περὶ δὲ τῆς γνώμης ταύτης Λυκούργου, διακρίνατον κρίνοντος τὸ τοὺς δούλους βασανίζειν, ἐπιθὶ τὰ ἐν ἄλλοις (Προλεγόμεν. εἰς τὰ Ἀριστοτέλ. Πολιτικ. σελ. δ) σημειωθέντα. — 6. Οὗτος δὲ, διὰ τὸ συνειδέναι ΕΑΥΤῷ, οὐχ ὑπέμεινεν.) Ἐκ τῆς Στεφάνου διορθώσεως ὁ πρὸ ἐμοῦ καὶ οἱ λοιποὶ σχεδὸν ἅπαντες, ἀντὶ τοῦ ΕΑΥΤΟΝ. Καὶ ἡ μὲν διόρθωσις ἀναμφίλεκτος, ὁ δὲ νοῦς, καθ' ἃν αὐτὴν ἐξηγήσαντο, οὐ μοι δοκεῖ ἠκριβεῖσθαι· ἀναφέρουσι γὰρ εἰς τὸν φεύγοντα, διὰ τὸ συνειδέναι τὸν Λεωκράτην ἑαυτῷ, δέον εἰς τοὺς οἰκέτας, οὐχ ὑπέμεινεν ὁ Λεωκράτης τὸν ἐκ τῶν βασάνων ἔλεγχον, διὰ τὸ τοὺς οἰκέτας καὶ τὰς θαναταίνους συνειδέειν αὐτῷ τὰ εἰρησμένα. Περὶ γὰρ αὐτῶν τούτων εἶρηκε μικρὸν ἀνωτέρω, «Ὁ γὰρ τὸν πάντων τῶν συνειδῶτων ἔλεγχον φυγῶν.» — 7. Τῶν γενομένων.) ΗΔ, ΔΤ, τῶν λεγομένων. Καὶ ὁ Λατίνος δὲ μεταφραστής quæ facta fuerant εἶρηκε.

§ 10. 2. Τούτῳ προαιρεῖσθαι.) Τὸ

τῶν δὲ δικαίως τὰς κρίσεις ἐνισταμένων, καὶ τοὺς ἐνόχους ταῖς ἀραιῖς ἀκριδῶς ἀποδεικνύντων, τὰναντία φαίνεσθαι τούτοις ποιούντας, ὥσπερ ἡμεῖς.³ Οὕτως δὲ διαλογίζεσθε περὶ τούτων παρ' ὑμῖν αὐτοῖς· τίνας ἀδύνατον ἦν τῇ δεινότητι καὶ ταῖς πρᾶσκειαις ταῖς τοῦ λόγου παραγαγεῖν; τοὺς οἰκέτας.⁴ κατὰ φύσιν τοίνυν βασανιζόμενοι, πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν περὶ πάντων τῶν ἀδικημάτων ἐμελλόν φράσειν οἱ οἰκέται καὶ αἱ Σεραπαῖναι· ἀλλὰ τούτους ὁ Λεωκράτης παραδύναμι ἐφυγε, καὶ ταῦτα οὐκ ἀλλοτρίους, ἀλλ' αὐτοῦ ὄντας. Τίνας δὲ δυνατόν εἶναι δοκεῖ τοῖς λόγους ψυχαγωγῆσαι,⁵ καὶ τὴν ὑγρότητα αὐτῶν τοῦ ἥθους⁶ τοῖς δακρύοις εἰς ἔλεον παραγαγέσθαι; τοὺς δικαστάς· ἐνταῦθα Λεωκράτης ὁ προδότης τῆς πατρίδος ἐλήλυθεν, οὐδὲν ἕτερον ἢ φοβούμενος μὴ ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκίας οἱ τ' ἐξελέγχοντες τὸ ἔργον⁷ καὶ ὁ ἐξελεγχόμενος γένηται. Τί γὰρ ἔδει προφάσεων, ἢ λόγων ἢ σκήψεως; ἀπλοῦν τὸ δίκαιον· ῥάδιον τὸ ἀληθές· βραχυὲς δ' ἐλεγχος. Εἰ μὲν ὁμολογεῖ τὰ ἐν τῇ εἰσαγγελίᾳ ἀληθῆ καὶ ὅσια⁸ εἶναι, τί οὐ τῆς ἐκ τῶν νόμων τιμωρίας τυγχάνει; εἰ δὲ μὴ φησὶ ταῦτα ἀληθῆ εἶναι, τί οὐ παραδίδωκε τοὺς οἰκέτας καὶ τὰς Σεραπαῖνας; προσήκει γὰρ τὸν ὑπὲρ προδοσίας κινδυνεύοντα καὶ παραδιδόναι βασανίζειν,⁹ καὶ μηδὲνα τῶν ἀκριδιστάτων ἐλέγχων φεύγειν. Ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐπραξεν· ἀλλὰ καταμεμαρτυρηκώς ἑαυτοῦ, ὅτι προδότης ἐστὶ τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἱερῶν καὶ τῶν νόμων, ἀξιώσει ὑμᾶς ἐναντία ταῖς αὐτοῦ ὁμολογίαις καὶ μαρτυρίαις ψηφίσασθαι. Καὶ πῶς δίκαιόν ἐστι τὸν τὴν ἐξουσίαν τῆς ἀπολογίας αὐτοῦ ἐξ ἄλλων τε πολλῶν καὶ ἐκ τοῦ μὴ δέξασθαι τὰ δίκαια περὶρημένον, τούτου ἑᾶσαι ὑμᾶς αὐτοὺς ὑπὲρ τῶν ὁμολογουμένων ἀδικημάτων ἐξαπατήσαι. Περὶ μὲν οὖν τῆς προκλήσεως καὶ τοῦ ἀδικήματος,

συκοφαντεῖν. — 3. Ὡσπερ ἡμεῖς.) Φαινόμεθα ποιοῦντες. Ἀποκατέστησα ἦν καὶ αἱ λοιπαὶ ἐκδόσεις φέρουσι γραφὴν, ἀνθ' ἧς ὁ πρὸ ἐμοῦ εἰληγεν ἐξ ἀντιγράφων τὸ δευτεροπόσοπον ὑμεῖς. — 4. Παραγαγεῖν; τοὺς οἰκέτας.) Διέγραψε τὰς δύο τελευταίας λέξεις ὁ πρὸ ἐμοῦ, ἀντιγράφους πεισθεῖς. Παραγαγεῖν ὁ ἐστὶ κατὰ λέξιν τὸ τῶν Γάλλων séduire. — 5. Ψυχαγωγῆσαι.) Ἀπατῆται ὅθεν καὶ «ψυχαγωγός... ὁ ἀπατεῶν κ. τ. λ.» παρ' Ἡτυχίω. — 6. Τὴν ὑγρότητα... τοῦ ἥθους.) Τὴν μαλακότητα, καὶ τὸ συμπαθές τοῦ τρόπου. «Ἵγρὸν τὸ ἀπαλόν ὡς τοὺς ὀρχηστὰς ὑγροῦς λέγομεν.» Καὶ «Ἵγρόγελως ὁ ὑγρὸν καὶ διακεχυμένον γελῶν, καὶ μὴ αὐστηρὸν καὶ βράϊον» (BEKKER, Anecd.

græc. pag. 67 et 115.) — 7. Οἱ τ' ἐξελέγχοντες τὸ ἔργον.) ἩΔ (συνάδουσα τῇ Λατινικῇ μεταφράζεται redarguentes opus elus) ΑΤ, τῷ ἔργῳ. Τὸ ἔργον δηλοῦναι τὸ ὑπὸ Λεωκράτους ἐργασμένον· ἔρεϊ γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς (§ 17) «Ἦπου ταχέως ἀν' ἡνέσχτό τις... τοιοῦτον ἔργον.» — 8. Ὅσια.) Δίκαια. — 9. Παραδιδόναι βασανίζειν.) Ἐξ ΕΔ (ἦν καὶ ἕτεροι ἀπεδέξαντο) διέγραφα τὸν σύνδεσμον, τοῦ πρὸ ἐμοῦ, ὥσπερ καὶ ἑτέρων, γραφάντων παραδιδόναι καὶ βασανίζειν. Ἐρεῖ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς (σελ. 540.) καθ' ὁμοίαν σύνταξιν, «πρᾶσχόντα τάξει.» Εἶρηκε καὶ Ἰσικράτης (Τραπεζίτ. § 9, σελ. 361) «Παραδύναμι βασανίζειν» καὶ (σελ. 361) «Ἐκδοῖν βασανίσαι.»

ὅτι ὁμολογούμενόν ἐστιν, ἱκανῶς ὑμᾶς ἡγοῦμαι, ὦ ἄνδρες, μεμαθηκέναι.

§ 11. Ἐν οἷς δὲ καιροῖς, καὶ ἡλίκοις κινδύνοις τὴν πόλιν οὖσαν Λεωκράτης προδεδώκεν, ἀναμνησάμενος βούλομαι. Καί μοι λαβὴ τὸ ψήφισμα, γραματεῦ, τὸ Ὑπερίδου, καὶ ἀνχνύωσκε. ΨΗΦΙΣΜΑ. Αὐκούετε τοῦ ψηφίσματος, ὦ ἄνδρες, ὅτι τὴν βουλὴν τοὺς πεντακοσίους καταβαίνειν εἰς Πειραιᾶ χρηματιούσαν περὶ φυλακῆς τοῦ Πειραιῶς ἐν τοῖς ὅπλοις ἔδοξε, καὶ πράττειν διεσκευασμένην² ὅ,τι ἂν δοκῇ τῷ δήμῳ συμφέρον εἶναι. Καίτοι, ὦ ἄνδρες, εἰ οἱ ἀφαιρέμενοι³ τοῦ στρατεύεσθαι ἕνεκα τοῦ βουλευέσθαι ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως, ἐν τῇ τῶν στρατιωτῶν τάξει διέτριβον, ἄρ' ὑμῖν δοκοῦσι μικροὶ καὶ οἱ τυχόντες φόβοι τότε τὴν πόλιν κατασχεῖν; Ἐν οἷς Λεωκράτης οὕτως, καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς πόλεως ἀποδράς ὄχητο, καὶ τὰ χρήματα τὰ ὑπάρχοντα ἐξεκόμισε, καὶ ἱερὰ τὰ πατρῶα μετεπέμψατο· καὶ εἰς τοσοῦτον προδοσίας ἦλθεν, ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν, ἔρημοι μὲν ἦσαν οἱ ναοὶ τῶν ἱερέων⁴, ἔρημοι δὲ αἱ φυλακαὶ τῶν τειχῶν· ἐξελέλειπτο δὲ ἡ πόλις καὶ ἡ χώρα. Καίτοι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὦ ἄνδρες, τίς οὐκ ἂν τὴν πόλιν ἡλέησεν, οὐ μόνον πολίτης, ἀλλὰ καὶ ξένος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἐπιθεδημηκῶς; τίς δ' ἦν οὕτως ἡ μισοθῆμος τότε ἡ μισαθῆναιος, ὅστις ἐδυνήθη ἂν ἄτακτον ἑαυτὸν ὑπομεῖναι ἰδεῖν,⁵ ἥνικα ἡ μὲν ἦττα καὶ τὸ γεγονὸς πάθος τῷ δήμῳ⁶ προσηγγέλετο, ὁρθὴ δὲ ἦν ἡ πόλις ἐν τοῖς συμβεδηκῶσιν,⁷ αἱ δ' ἐλπίδες τῆς σωτηρίας τῷ δήμῳ ἐν τοῖς ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονόσι καθεστῆκεσαν; ὁρᾶν δ' ἦν ἐπὶ μὲν τῶν θυρῶν γυναικῶς ἐλευθέρους περιφόδους, κατεπιτηχυίας, καὶ πυθαυομένας εἰζῶσι, τὰς μὲν ὑπ' ἀνδρός, τὰς δ' ὑπὲρ πατρός, τὰς δ' ὑπὲρ ἀδελφῶν, ἀναξίως αὐτῶν καὶ τῆς πόλεως ὀρωμένας⁸ τῶν δὲ ἀνδρῶν

§ 11. 2. Διεσκευασμένην.) ὠπλισμένην. «Διεσκευασμένοι, ἡτοιμασμένοι, ἔνοπλοι, ἐφάρμοι εἰς πόλεμον» φησὶν Ἡσύχιος· ἔνθα τὸ εἰς πόλεμον, ἀβελήν τῶν γραφάντων, μετατετοπίσθαι ἔοικεν ἐκ τῆς οἰκίας μετὰ τὸ ἡτοιμασμένοι χώρας. — 3. Ἀφαιρέμενοι.) Προελλόμενοι μὲν ἑτέρων τὸν προκείμενον, ἀνθ' οὗ ὁ πρὸ ἐμοῦ ἔγραψεν ἀορίστως, ἀφαιρέμενοι, ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς προτέραις ἐκδοτέσι, ἀφαιρέμενοι. — 4. Ἐρημοὶ... οἱ ναοὶ τῶν ἱερέων.) Τῶν ἱερῶν γράφειν τις παρήκει τῶν κριτικῶν, καὶ οὐ τῶν ἱερέων, ὁ καὶ μὲν ἀπαρέσκει. ἴσως περιττὸν ἐκθέτειν, καθὼ καὶ ἑτέροις ἔδοξε. — 5. Ἐδυνήθη ἂν... ὑπομεῖναι ἰδεῖν.) Διαγραπτὸς μοι εἶναι ἔδοξεν, ὡς ἀτόποις πλεονάζων, ὁ δυνητικός. Εἶχε δὲ καὶ συντομώτερον εἶναι ὁ ῥήτωρ, ὅστις

ὑπομεῖναι ἂν ἄτακτον ἑαυτὸν ἰδεῖν καὶ οὐκ ἂν ἐπλεόναζε τμητικῶτα ὁ δυνητικός. — 6. Τῷ δήμῳ προσηγγέλετο.) Τὰς δύο πρώτας λέξεις (τῷ δήμῳ) ὁ πρὸ ἐμοῦ ἀπέκλειπεν ὁλοῦ τοῦ κειμένου, ἀντιγράφους πεισθεῖς. — 7. Ὁρθὴ δὲ ἦν ἡ πόλις ἘΝ τοῖς συμβεδηκῶσιν.) ἴσως γραπτὸν, ἘΠΙ, ὡς καὶ Ἰσοκράτης (Πρὸς Φίλιππον. § 29, σελ. 93,) συντάξει τὴν φράσιν τοιούτως διὰ τὰ συμβεδηκῶτα, ὡς ὁ αὐτὸς Ἰσοκράτης Ἀλφαίου (Περὶ τοῦ ζεύγ. § 3. σελ. 348.) Εἶρηκεν. «Ὁρθῆς δὲ τῆς πόλεως ἡγεμονίης διὰ τὸ μέγεθος τῶν αἰτίων.» Ἰδὲ καὶ τὰ ἐκεῖ (τόμ. Β, σελ. 72 καὶ 252) σημειωθέντα περὶ τοῦ Ὁρθῶν εἶναι ἢ γίνεσθαι. — 8. ἀναξίως αὐτῶν καὶ τῆς πόλεως ὀρωμένας.) Τὴν τελευταίαν λέξιν διαφόροις αἱ πρὸ ἡμῶν

τοὺς τοῖς σώμασιν ἀπειρηκότας καὶ ταῖς ἡλικίαις⁹ πρεσβυτέρους, καὶ ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ στρατεύεσθαι ἀρριμένους,¹⁰ ἰδεῖν ἦν καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἐπὶ γήρως οὐδῶ¹¹ διαφθειρομένους,¹² διπλᾶ ἰμάτια ἐμπεπορημένους.¹³ Πολλῶν δὲ καὶ δεινῶν κατὰ τὴν πόλιν

διορθῶσαι ἀπεβάλοντο, οἱ μὲν εἰς τὸ ὀρμαινέας ἢ ὀρμαινέας, οἱ δὲ εἰς τὸ θρεσμένους τρέποντες. Ὁ δὲ πρὸ ἑμοῦ καὶ ἄλλην, εἴτε διάφορον γραφὴν, εἴτε διορθῶσιν (τοῦτο γὰρ οὐδ' αὐτὸς εἶχε δηλώσαι, μὴ δεδηλωκότος τοῦ πρὸ αὐτοῦ τὸν Λυκούργον ἐν Βόννῃ τῇ πρὸς τῷ Ῥήγῳ ἐκδότος), ἐσημειώσατο (Praefat. pag. XX), τὴν, ὈΔΥΡΟΜΕΝΑΣ. Καὶ εἰ μὲν εἰληπται ἐξ ἀντιγράφων, ταύτην ἀναμφιλέκτως καταχωρίστέον καὶ εἰς τὸ τοῦ ῥήτορος κείμενον, μηδὲν πλέον περιεργαζομένους. Εἰ δὲ αἰκάας εἰς τοῦτο μετεποίησε τὸ ὀρμαινέας, ὁ πρῶτος γράψας, οὐκ ἀπίθανος ἡ διορθῶσις. Ἰσως δ' οὖν, οὐδὲ τοῦτο τὴν ἀρχὴν ἔγραψεν ὁ ῥήτωρ, ἀλλὰ τὸ ΕΡΡΟΜΕΝΑΣ. Δύναται δὲ τοῦτο ταῦτον τῷ Διαφθειρομένους (ὥπερ αὐτίκα χορήσεται ὁ ῥήτωρ ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν, λέγων, «Ἐπὶ γήρως οὐδῶ διαφθειρομένους») τοῦτέστιν, ὥδε κἀκεῖσε περιπλανομένους. Λέγεται γὰρ οὐ μόνον κατ' οὐδέτερον, ἀλλὰ καὶ κατὰ παθητικὴν τύπον τὸ Ἐρρέειν, ὡς δηλοῖ καὶ ὁ Πύχιος: «Ἐρρέε, φθείρου, ἀπαλλάσσου» καὶ «Ἐρρέεται φθαρείται» ὁ τρεπτόν εἰς τὸ Ἐρρήσεται, φθαρείται, ἢ εἰς τὸ Ἐρρέται, φθείρεται. Δεδήλωται δὲ, ὅτι ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρρέειν γηγέννηται καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν errare, καὶ τὸ τῶν Γάλλων errer, τὸ πλανᾶσθαι. — 9. Ταῖς ἡλικίαις.) Ἀντὶ τοῦ, τὰς ἡλικίας, ἔγραψα ταῖς ἡλικίαις, ἐκ τοῦ Σουΐδα, ὃς φησι, τοῦτο τοῦ Λυκούργου παρατιθέμενος τὸ χωρίον. «Πεπορημένους, ἰμάτιον διπλοῦν περιεχόμενος» ὁρρηπὴ συνεχόμενον, ὡς μὴ ἀφίστασθαι τῶν ὁμων. Κεῖται παρὰ Λυκούργῳ ἐν τῷ Κατὰ Τιμοκράτους (γρ. «Λεωκράτους») τῶν δ' ἀνδρῶν τοὺς τοῖς σώμασιν ἀπειρηκότας, καὶ ταῖς ἡλικίαις πρεσβυτέρους, καὶ ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ στρατεύεσθαι ἀρριμένους, ἰδεῖν ἦν καθ' ὅλην τὴν πόλιν τὸτ' ἐπὶ γήρως οὐδῶ περιφθειρομένους, διπλᾶ ἰμάτια ἐμπεπορημένους.» — 10. Ἀρριμένους) Οὕτως ἔγραψα ἐκ τοῦ Σουΐδα, ἀντὶ τοῦ ἀρριμένους. — 11. Ἐπὶ γήρως οὐδῶ) οὐδῶ ὁ Σουΐδας μετὰ ψιλῆς, ἢ οὕτω τὴν ἀρχὴν πεπνευματικηνοῦ τοῦ ὀνόματος, ἢ τοῦ Κωττέρου ψιλώματος,

εἰς διάκρισιν τοῦ Ὁδῶς (chemin). Διαφέρει μέντοι τὸ Ἰωνικὸν οὐδῶς τοῦ ὁδῶς οὐδενὶ ἢ τῇ συνήθει τοῖς Ἰωσιν εἰς δίφθογγον τροπῇ τῆς ἀρχούσης καὶ ψιλῶσει, κατὰ τὸ ὄρος, οὐρος, καὶ ὄλος, οὐλος· καὶ ἔστιν ἡ φράσις τοῦ Ποιητοῦ (Ἰλιάδ. χ', 60),

Δύσμορον, ὃν ῥα πατήρ Κρονίδης ἐπὶ γήρως οὐδῶ

Ἄττη ἐν ἀργαλὴ φθίσει, κακὰ πολλ' ἐπιδύνα.

Ἰσὸν δὲ ἐνθάδε δύναται τὸ τοῦ ῥήτορος Ἐπὶ γήρως οὐδῶ, οὐ τῷ Ἐπ' αὐτῷ τῷ γήρῳ, ἀλλὰ τῷ Ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ γήρως, βαδίζοντας πρὸς τὸ γήρας, ὡς ἐδήλωσε καὶ ἐκ τοῦ πρεσβυτέρους καὶ ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα ἔτη γεγονότας αὐτοὺς εἰπεῖν ἀπὸ γὰρ τοῦ πεντηκοστοῦ ἔκτου ἔτους ἀρχεσθαι τὴν τῶν γερόντων ἡλικίαν ἐσημειώσαμεθα καὶ ἐν ἄλλοις (εἰς τὰ Ἀριστοτέλ. Πολιτικ. σελ. 324). Ὡς αὐτῶς καὶ τῷ Κεφάλῳ συνῶν ὁ Σωκράτης (Πλάτ. Πολιτ. α', σελ. 328) λέγει, «Χαίρω διαλεγόμενος τοῖς σφόδρα πρεσβύταις... καὶ δὴ καὶ σοῦ» ἢ ἡδέως ἂν πυθοίμην, ὅτι σοι φαίνεται τοῦτο· ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἤδη εἴ τῆς ἡλικίας, ὅ δὴ ἐπὶ γήρως οὐδῶ φασιν εἶναι οἱ ποιηταί.» — 12. Διαφθειρομένους.) Ἀμεινον ἔοικεν εἶναι τὸ παρὰ τῷ Σουΐδα Περιφθειρομένους, τοῦτέστιν, ὥδε κἀκεῖσε κακῇ τύχῃ πλανωμένους, τέτακται μέντοι καὶ ἡ Διὰ πρόθεσις ἐστ' ὅτε ἐπὶ τῆς αὐτῆς τῇ Περὶ σημασίας, ὅν ἐστι τὸ τοῦ Εὐριπίδου (Ὀρέστ.

1261) τοῦτι·

Δόχμια νῦν κόρας

Διάφερ' ὁμμάτων

Ἐκέθεν ἐνθάδ', εἴτ'

Ἐπ' ἄλλην σκοπιάν.

Ἐῖρηται δὲ τῷ αὐτῷ (ἱκέτ. 382) καὶ «Διαφέρων κηρύγματα» ὁ καθ' ὅλην τὴν πόλιν φερόμενος ἐπὶ τῷ κηρύσσειν καὶ διαγγέλλειν τὰ προσταγμένα, ὁ ἐν τῇ συνήθειᾳ Διαλαλητῆς καλούμενος. — 13. Διπλᾶ ἰμάτια ἐμπεπορημένους.) Προειλεγμένη τὴν ἀνευ ἄρθρου παρὰ τῷ Σουΐδα γραφὴν τῆς ἐκδεδιομηνης τέως Διπλᾶ τὰ ἰμάτια κ. τ. λ. Διπλοῦν ἰμάτιον ἐκαλεῖτο ἢ ἐφύρην αἱ στρατευόμενοι χλαῖναν, κόρ-

γεννημένων,¹⁴ καὶ πάντων τῶν πολιτῶν τὰ μέγιστα ἡτυχηκότων, μάλιστα ἂν τις ἡγήσεται καὶ ἐδάκρυσεν ἐπὶ ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς, ἡνίχ' ὄραν ἦν τὸν δῆμον ψηφισάμενον, τοὺς μὲν δούλους, ἐλευθέρους,¹⁵ τοὺς δὲ ξένους, Ἀθηναίους, τοὺς δ' ἀτίμους, ἐντίμους· ὅς πρῶτον ἐπὶ τῷ Αὐτόχθων εἶναι καὶ ἐλεύθερος ἐσεμνύνετο. Τοσαύτη δὲ ἡ πόλις ἐκέχρητο μεταβολῇ, ὥστε πρότερον μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι, ἐν δὲ τοῖς τότε χρόνοις ἀγαπᾶν,¹⁶ εἰς ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἀσφαλῶς δύνηται διακινδυνεύσαι· καὶ πρότερον μὲν πολλῆς χώρας τῶν βαρβάρων ἐπάρχειν, τότε δὲ πρὸς Μακεδόνας ὑπὲρ τῆς ἰδίας κινδυνεύειν·

πῃ ἡ περόνη συνεχομένην περὶ τοὺς ὤμους, ὡς δηλοῖ καὶ Ὀμηρος (Ἰλιάδ. κ', 133) περὶ τοῦ ἐξιόντος εἰς μάχην Νέστορος λέγων,

Ἄμφι δ' ἄρα χλαῖναν περονήσατο
φαινικόεσσαν,

ΔΙΠΛΑΗΝ, ἐκταδίην, οὐλὴν δ' ἐπενήνοθε
λάχνην.

Ὅθεν ἐκλήθη καὶ Ἑμπερονάτρις ἡ τοιαύτη χλαῖνα ἀπὸ τῆς περόνης ἢ πόρπης (agraffe) ἣ συνείχετο περὶ τοὺς ὤμους, κατὰ τὸν Ἡσύχιον «Ἑμπερονάτρις, διπλοῦν ἱμάτιον», ἣν ὁ Θεόκριτος (εἰδ. ἐβ', 21 καὶ 79) ἀπλῶς Περωνατρίδα καὶ Περὸναμα εἶρηκε. Καλεῖ δ' αὐτὴν Ὀμηρος καὶ Δίπλανα (Ἰλιάδ. γ', 126). Καὶ εἴκειν ἡ αὐτὴ εἶναι τῇ Διθόλῳ, ἢ Διπλοῖδι καλεσμένην παρ' ἄλλοις, «Διθόλον, φάρος διπλοῦν» φησὶν Ἡσύχιος· καὶ «Διθόλους χλαῖνας, οἱ μὲν διμήτους, οἱ δὲ διπλάς», πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν Ἀπλοῖδων (Ἰλιάδ. ὦ, 230) ἢ Ἀπληγίδων καλουμένων χλαῖνῶν. Ἐνθα σημειωτέον καὶ, ὅτι διττῶς ἐξηγοῦντο οἱ γραμματικοὶ τὴν Δίπλανα ἢ Διπλοῖδα, οἱ μὲν διὰ τὸ διμήτιον καὶ παχυτέρω ἐρίῳ ὑψυφάσθαι, οἱ δὲ διὰ τὸ τηλικαύτην εἶναι τῇ ἐκτάσει, ὥστε διπλάζειν αὐτὴν ἔχειν ἐν τῷ περιβάλλεσθαι καθ' ὃ ἐβρέθη καὶ ὁ Διογένης «τρίβωνα· διπλῶσαι· πρῶτος» (Διογ. Λαερτ. VI, 22) καὶ ἕτερός τις σφατηγὸς (Πολυαίν. Δ, ιδ', 1, σελ. 146) Ἀρκάδας μνηστήσας, «τρίβωνα διπλοῦν ἐμπορησάμενος». Εἰ γὰρ ἔστι, καθ' Ἡσύχιον ἢ «Ἀπληγίς, συμμετρος «χλαῖνα, οὐ δυναμένη διπλωθῆναι» καὶ ἢ «Ἀπλοῖς, μικρὸν ἱμάτιον», εἰκὸς καὶ τὴν Διπληγίδα, ἢ Διπλοῖδα, μᾶλλον ἱμάτιον εἶναι, δυνάμενον διπλωθῆναι, κατὰ τὸν τῶν Ἰδίων Σάγον (Ρομ. sagum, Γαλλ. saie), περὶ ὧν ὁ Ἀπ-

πιανὸς (VI, 42, σελ. 151) φησιν, ὅτι «Χρῶνται διπλοῖς ἱματίοις παχέσι, ὅντι χλαμύδων αὐτὰ περιπορπώμενοι, καὶ τοῦτο σάγον ἡγούνται. «Προστίθει τούτῳ καὶ Διόδωρον τὸν Σκελιώτην (V, 33) λέγοντα περὶ τῶν Κελτιβήρων, «Φοροῦσι δ' οὗτοι σάγους μέλανας τραχεῖς» (ἰσ. παχεῖς) καὶ παραπλήσιον ἔχοντας τὸ ἔριον ταῖς αἰγelaῖς φρίξιν. «Πλούταρχος δὲ (Ἀλέξ. § 32, σελ. 221) Ἐπιπόρπαμα καλεῖ τὸ ἔνδυμα τοῦτο, ἀπὸ τῆς Πόρπης· ὃ δὲ Στράβων (σελ. 294) καὶ Ἐραπτίδα, ἐν οἷς περὶ τῶν Κίμβρων ἱερῶν φησὶν, ὅτι παρρηλοῦθον ταῖς συστρατευομέναις τοῖς ἀνδράσι γυναῖξιν, «ἐραπτίδας ἐπιπορπημέναις.» Ἡσύχιος αὐτὰς τὰς πόρπας ἢ περόνας ἐραπτίδας καλέσοντας· ὅς γὰρ λέγει «ΕΦΑΝΤΙΑΔΑΣ, ΠΟΡΝΑΣ μεταποιητέον εἰς τὸ ΕΦΑΝΤΙΑΔΑΣ, ΠΕΡΟΝΑΣ. — 14. Γεννομένων.) «ἰσ. γενομένων. — 15. Ψηφισάμενον, τοὺς μὲν δούλους, ἐλευθέρους κ. τ. λ.) Ὑπερίδης ἦν ὁ καὶ ταῦτα ψηφίσασθαι συμβουλευσας, ὥσπερ καὶ τὰ ἀνωτέρω (§ 11), ἣ δὴλον ἐκ τοῦ Ψευδοπλουτάρχου, ἐν Ὑπερίδου βίῳ, ὅτι φησὶν, ὅτι Ὑπερίδης, ἀκρίβεις ὑπὸ Ἀριστογείτονος «παρανόμων ἐπὶ τῷ γράφαι μετὰ «Χαιρώνειαν, τοὺς μετοίκους πολίτας «ποιήσασθαι, τοὺς δὲ δούλους, ἐλευθέρους, ἱερὰ δὲ καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας εἰς τὸν Πειραιᾶ ἀποθέσθαι, ἀπέφυγεν. Αἰτιοῦνται δὲ τινων αὐτὸν, ὡς «παριδόντα πολλοὺς νόμους ἐν τῷ ψιφίσματι.» Ἐπεσκότει (ἔφη) μοι τὰ «Μοκεδόων ὅπλα, καὶ οὐκ ἐγὼ τὸ ψήρισμα ἔγραψα, ἢ δ' ἐν Χαιρωνείᾳ μάχῃ. (Πλουτάρχ. τήμ. IV σελ. 404 Wytenb.) — 16. ἀγαπᾶν.) Γαλλ. se contenter. «Ἀγαπᾶν ἀποδέχεται, ἢ τὸ ἀρκεῖσθαι «καὶ μηδὲν πλέον ἐπιζητεῖν.» (Βακχικ.

καὶ τὸν δῆμον, ὃν προτερον Λακεδαιμόνιοι καὶ Πελοποννήσιοι, καὶ οἱ τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντες Ἕλληνες βοηθὸν ἐπικαλοῦντο, οὗτος ἐδίδτο τῶν ἐξ Ἄνδρου, καὶ Κέας, καὶ Τροιζήνης, καὶ Ἐπιδαύρου, ἐπικουρίαν αὐτῷ μεταπέμψασθαι. Ὡστε, ὦ ἄνδρες, τὸν ἐν τοῖς τοιοῦτοις φόβοις καὶ τηλικούτοις κινδύνοις καὶ τοσαύτῃ αἰσχύνῃ ἐγκαταλιπόντα τὴν πόλιν, καὶ μήτε ὄπλα δέμενον ὑπὲρ τῆς πατρίδος, μήτε τὸ σῶμα παρασχόντα τάξι τοῖς στρατηγοῖς, ἀλλὰ φυγόντα, καὶ προδόντα τὴν τοῦ δήμου σωτηρίαν, τίς ἂν ἡ δικαστὴς φιλόπολις, καὶ εὐσεβεὶν βουλόμενος, ψῆφον ἀπολύσειεν, ἢ ῥήτωρ κληθεὶς τῷ προδότη τῆς πόλεως βοηθήσει; τὸν οὐδὲ συμπευθῆσαι τὰς τῆς πατρίδος συμφορὰς τολμήσαντα, οὐδὲ συμβεβλημένον οὐδὲν εἰς τὴν τῆς πόλεως καὶ τοῦ δήμου σωτηρίαν; Καίτοι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, οὐκ ἔστιν ἥτις ἡλικία οὐ παρέσχετο αὐτὴν εἰς τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν, ὅτε ἡ μὲν χώρα τὰ δένδρα συνεδάλλετο, οἱ δὲ τετελευτηκότες τὰς θήκας,¹⁷ οἱ δὲ νεώ τὰ ὄπλα¹⁸ ἐπεμελεῦντο γὰρ οἱ μὲν τῆς τῶν τειχῶν κατασκευῆς, οἱ δὲ τῆς τῶν τάφρων,¹⁹ οἱ δὲ τῆς χαρακώσεως.²⁰ οὐδεὶς δ' ἦν ἀργὸς τῶν ἐν τῇ πόλει· ἐφ' ὧν οὐδενὸς τὸ σῶμα τὸ ἐκυτοῦ παρέσχετο τάξι Λεωκράτης· ὧν εἰκόξ ὑμᾶς ἀναμνησθέντας, τὸν μηδὲν ξυνευεγκεῖν,²¹ μηδ' ἐπ' ἐκφορὰν ἐλθεῖν ἀξιώσαντα τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ δήμου σωτηρίας ἐν Χαιρωνείᾳ τελευτησάντων θανάτῳ ζημιῶσαι, ὡς τὸ ἐπὶ τούτῃ μέρος ἀτάφρων ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν γεγεννημένων, ὧν οὗτος οὐδὲ τὰς θήκας παριῶν ἡσχύνθη ὀγδόῃ ἔτει τὴν πατρίδα αὐτῶν προσταγορεύων.²²

§ 12. Περί ὧν, ὦ ἄνδρες,² μικρῷ πλείω βούλομαι διελθεῖν,

ANECDOT. GRÆC. pag. 324). — 17. Οἱ δὲ τετελευτηκότες τὰς θήκας.) Τοὺς τάφους, τὰ μνημεῖα, ὧν ἀφαιροῦντες τοὺς λίθους, εἰς τὴν τῶν τειχῶν ἐχυρῶντο κατασκευὴν. — 18. Οἱ δὲ νεώ τὰ ὄπλα.) Ἐν γὰρ τοῖς ναοῖς ὄπλα ἦν ἀνατεθειμένα ἀπὸ τῶν προτέρων πολέμων. — 19. Τῶν τάφρων.) Τῶν περὶ τὴν πόλιν ἢ τὸ τεῖχος ὀρυγμάτων (fossés). — 20. Χαρακώσεως.) Γαλλ. palissade, ἀπὸ τοῦ χαρακῶ (palissader), ὃ καὶ χαρακίζω λέγεται. Ἡτύχιος, «Χαρακίζεω, ΣΠΑΙΡΕΙΝ, ΜΕΤΕΘΡΙΖΕΙΝ, διαίρειν» ἐνθα, ἀντὶ τῆς πρώτης ἐξηγήσεως γραπτέον, οἶμαι, ΣΤΑΥΡΟΥΝ· καὶ γὰρ (κατὰ τὸν αὐτὸν). Σταυροί, οἱ καταπατηγόντες σκόλοπις, ΧΑΡΑΚΕΣ, καὶ ῥπάντα τὰ ἐστῶτα ἔϋλα κ. τ. λ.» ἀντὶ δὲ τῆς δευτέρας, γράφοις ἂν ΜΕΘΡΙΖΕΙΝ, πλὴν εἰ μὴ καὶ τοῦ μεταρρ(ζειν) ἔκκα πολλάκις τοὺς χά-

ρακας πῆγνυσθαι φηται τις, οἷον ἐπὶ τῶν ἀμπέλων, ἃς χάραξι (échalas) μετεώρους συνέχειν εἰώθασι. — 21. Μηδὲν ξυνευεγκεῖν.) ΠΔ, ΑΤ, μηδέ. Ὁ νοῦς, Τὸν μὴ ἀξιώσαντα συνευεγκεῖν μηδὲν, ὥστε οἱ λοιποὶ, οὓς φθάσας εἰς συνενηγοχέαν, τὴν μὲν χώραν τὰ δένδρα, τοὺς δὲ τετελευτηκότας τὰς θήκας, τοὺς νεῶς δὲ τὰ ὄπλα. Εἴρηκε δὲ καὶ μικρὸν ἄνωτέρω, «συμβεβλημένον οὐδέν.» — 22. ΟΓΔΩΘ ἔτει τὴν πατρίδα αὐτῶν προσταγορεύων.) Ἰσως ἐγοάρετο ΕΚΤΩ. Ἀνωτέρω μὲν γὰρ (§ 8.) οἰκῆται φησι Λεωκράτην ἐν Μεγάρῳις «πλείω ἢ πέντε ἔτη» ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς (§ 13), «πέντε ἔτη» καὶ μικρὸν ὑποθᾶς, (§ 14) «ἑξ ἔτη συνεχῶς ἀποδημῆσαι,» καὶ τελευταῖον (§ 36.) «πλείω πέντ' ἢ ἑξ ἔτη.»

§ 12. 2. ὦ ἄνδρες.) Ἐκ ΔΓ, προ-

καὶ ὑμῶν ἀκούσαι θέομαι, καὶ μὴ νομίζειν ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς τοιοῦτους τῶν δημοσίων ἀγῶνας· αἱ γὰρ τῶν ἀγαθῶν εὐλογίαί τὸν ἔλεγχον σαφῆ κατὰ τῶν τάναντία ἐπιτηδεύοντων ποιῶσιν. Ἐτι δὲ καὶ δίκαιον τὸν ἔπαινον, ὃς μόνος ἄθλον³ τῶν κινδύνων τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐστὶ, τοῦτον, ἐπειδὴ κἀκείνοι εἰς τὴν κοινὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀνάλωσαν, ἐν τοῖς δημοσίοις καὶ κοινοῖς ἀγῶσι τῆς πόλεως, μὴ παραλιπεῖν. Ἐκείνοι γὰρ τοῖς πολεμίοις ἀπήντησαν ἐπὶ τοῖς ὀρίοις τῆς Βοιωτίας ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας μαχοῦμενοι, οὐκ ἐπὶ τοῖς τείχεσι τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχοντες, οὐδὲ τὴν χώραν κακῶς ποιεῖν προέμενοι τοῖς ἐχθροῖς· ἀλλὰ τὴν μὲν αὐτῶν ἀνδρείαν ἀσφαλέστεραν φυλακὴν εἶναι νομίζοντες τῶν λιθίνων περιβόλων, τὴν δὲ θρέψασαν αὐτοὺς αἰσχυρόμενοι περιορᾶν πορθουμένην· εἰκότως. Ὡς περ γὰρ πρὸς τοὺς φύσει γεννήσαντας, καὶ τοὺς ποιητοὺς τῶν πατέρων οὐχ ὁμοίως ἔχουσιν ἅπαντες ταῖς εὐνοίαις, οὕτω καὶ πρὸς τὰς χώρας τὰς μὴ φύσει προσηκούσας, ἀλλ' ὕστερον ἐπικτήτους γενομένας καταδεέστερον διάκεινται. Τοιαύταις δὲ γνώμαις χρησάμενοι, καὶ τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν ἐξίσου τῶν κινδύνων μετασχόντες, οὐχ ὁμοίως τῆς τύχης ἐκoinώνησαν·⁴ τῆς γὰρ ἀρετῆς οὐ ζῶντες ἀπολαύουσιν, ἀλλὰ τελευτήσαντες, τὴν δόξαν ἐγκαταλελοιπάσιν, οὐχ ἠττηθέντες, ἀλλ' ἀποθανόντες ἔνθα περ ἐτάχθησαν⁵ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀμύνοντες. Εἰ δὲ δεῖ καὶ παραδοξότατον μὲν εἰπεῖν, ἀληθές δὲ, ἐκείνοι νικῶντες ἀπέθανον. Τὰ γὰρ ἄθλα τοῦ πολέμου τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐστὶν ἐλευθερία καὶ ἀρετὴ. Ταῦτα γὰρ⁶ ἀμφοτέρω τοῖς τελευτήσαντιν ὑπάρχει. Ἐπειτα δὲ οὐδ' οἶον⁷ τ' ἐστὶν εἰπεῖν, ἥττης αἰτίους⁸ τοὺς ταῖς διανοαῖς μὴ πτήξαντας τὸν

σεληνα τὸ κλητικὸν μόριον. — 3. Ἐπαινον, ὃς μόνος ἄθλον κ. τ. λ.) Καὶ κτήμα δὲ τοσοῦτο ἀσφαλέστερον, ὅση καὶ παντὸς ἀπήλλακται φθόγου, ὡς φησι Δημοσθένης (Περὶ παραπρεσβ. σελ. 441), «Τῶν μὲν ἄλλων ἀγαθῶν οὐ μέτεστι τοῖς θεογεῶσιν· οἱ δ' ἐπὶ τοῖς καλῶς ὑπραχθεῖσιν ἔπαινοι τῶν οὕτω τετελευτηκότων ἰδίου κτήμας ἐστὶν· οὐδὲ γὰρ τὸ φθόνος αὐτοῖς ἔτι τηλικαῦτα ἐναντιοῦται. — 4. Οὐχ ὁμοίως τῆς τύχης ἐκοινώνησαν.) Ἰσως ἐγγράπτο, ὁμοίως. — 5. Ἐνθα περ ἐτάχθησαν.) Εἰς ΕΑ, ΑΤ, ἔνθα παρετάχθησαν. — 6. Τὰ γὰρ ἄθλα... ἐλευθερία καὶ ἀρετὴ· ταῦτα γὰρ κ. τ. λ.) Τὸν δεῦτερον αἰτιολογικὸν (γὰρ) εἰς τὸν συμπλεκτικὸν (οὐδὲ) τρεπτέον εἶναι, τινὲς παρήνεσαν. Ἰσως τὸ πρῶτον ἀρθρον (Τὰ) εἰς ἀν-

τωνυμίαν τρεπτέον, ἔν' ἣ πρότασις τῆς περιόδου, οὕτως· «Ἄ γὰρ ἄθλα τοῦ πολέμου τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐστὶν, ἐλευθερία καὶ ἀρετὴ, ταῦτα δ' ἀμφοτέρω (ἰσ. ταῦτ' ἀμφοτέρω) τοῖς τελευτήσαντιν ὑπάρχει.» Σημειοῦσθαι δὲ καὶ τὸ Ἀρετὴ, ἐπὶ τῆς δόξης ἐνθάδε καίμενον, ὡς καὶ παρὰ τῷ Θεουκυδίδῃ (ζ, 33), «Φέροντα εἰς μὲν τοὺς πολλοὺς ἀρετὴν, οἷς δὲ ἐπαμυνεῖτε, νῆαριν» ἔπερ καὶ ὁ Ἀρποκρατίων ἐσημειώσατο, λέγων· «Ἀρετὴ, ἀντὶ τοῦ «εὐδοξία» Θεουκυδίδης ἐν πρώτῳ» Καὶ ἕτερος Λεξικογράφος (Bekker, Anecd. Graec. pag. 443), «Ἀρετὴ Ἀνδοκίδης καὶ Θεουκυδίδης, ἀντὶ τοῦ εὐδοξία.» — 7. Οὐδ' οἶον.) Ὁ πρὸ ἐμοῦ ἐξ ἀντιγράφου ὁρμηθεὶς ἔτρεψεν εἰς τὸ οὐκ οἶον. — 8. Ἡττης αἰτίους.) Κατέ-

τῶν ἐπιόντων φόδον· μόνους γάρ τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις καλῶς ἀποθνήσκοντας, οὐδ' ἂν εἰς ἡττηθῆναι δικαίως φήσῃσι· τὴν γὰρ δουλείαν φεύγοντες, εὐκλεᾶ θάνατον αἰροῦνται. Ἐδήλωσε δὲ ἡ τούτων τῶν ἀνδρῶν ἀρετὴ· μόνοι γάρ τῶν ἀπάντων τὴν τῆς Ἑλλάδος ἐλευθερίαν ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν εἶχον· ἅμα γάρ οὗτοί τε τὸν βίον μετέλλαξαν, καὶ τὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς δουλείαν μετέπεσε· συνετάφη γὰρ τοῖς τούτων σώμασιν ἡ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερία.⁹ Ὅθεν καὶ φανερόν πασιν ἐποίησαν οὐκ ἰδίᾳ πολεμοῦντες, ἀλλ' ὑπὲρ κοινῆς ἐλευθερίας προκινδυνεύοντες· ὥστε, ὦ ἄνδρες, οὐκ [ἂν] αἰσχυνηθῇ¹⁰ εἰπὼν στέφανον τῆς πατρίδος εἶναι τὰς ἐκείνων ψυχάς. Καὶ δι' ἃ οὐκ ἀλόγως ἐπετῆδεον, ἐπίστασθε, ὦ Ἀθηναῖοι,¹¹ μόνοι τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τιμᾶν εὐρήσετε δὲ παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἀθλητὰς ἀνακειμένους, παρ' ὑμῖν δὲ στρατηγούς ἀγαθοὺς καὶ τὸν τύραννον ἀποκτείναντας.¹² Καὶ τοιούτους μὲν ἄνδρας οὐδ' ἐξ ἀπάτης τῆς Ἑλλάδος ὀλίγους εὐρεῖν ῥάδιον· τοὺς δὲ τοὺς στεφανίτας ἀγῶνας νενικηκότας εὐπετῶς πολλαχόθεν ἐστὶ γεγονότας ἰδεῖν. Ὡς περ τοῖνυν τοῖς εὐεργέταις μεγίστας τιμὰς ἀπονέμετε, οὕτω δίκαιον καὶ οὗς τὴν πατρίδα καταισχύνοντας καὶ προδιδόντας ταῖς ἐσχάταις τιμωρίαις κολάζειν.

γνωσάν τινες τῶν πρὸ ἐμοῦ τοῦ κερικτότος δεῖν τρέπειν τὰς δύο λέξεις εἰς μίαν, Ἡττῆσθαι. Αὐτὸς δὲ τοσούτου δῶκα καταγινώσκειν τοῦ ψυχρὸν ἡγήσμενον τὸ Ἡττης αἰτίους, ὥστε προσλόμην ἂν τοσούτου τὸ Ἡττῆσθαι, ἡ γοῦν τὸ Ἡττους. — 9. Συνετάφη γὰρ τοῖς τούτων σώμασιν ἡ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερία. Τούτο φαίνεται μεμιμημένος φάναι καὶ ὁ πατὴρ τοῦ εἰς τὸν Δημάδην ἀναφερομένου λόγου (Περὶ τῆς δωδεκαετ. σελ 271) περὶ τοῦ Ἐπαμινώνδου. «Τῷ γὰρ Ἐπαμινώνδου σώματι συνέβαφε τὴν δύναμιν τῶν Θεβαίων ὃ ῥ' αἰετός.» Περὶ τοῦ αὐτοῦ δὲ καὶ Ιουστίνος, Patriae gloriam et natam et extinctam cum eo fuisse (Justin VI, 8), τοῦτέστι, τὴν τῆς πατρίδος δόξαν καὶ συγγενεῖαν καὶ συναπασθῆσθαι τῷ Ἐπαμινώνδῃ. — 10. Οὐκ ἂν αἰσχυνηθῇ. ΠΑ, ἡ προσηθία τοῦ δυνητικοῦ. — 11. Καὶ ΔΙ' Ἄ οὐκ ἀλόγως ἐπετῆδεον, ἐπίστασθε, ὦ Ἀθηναῖοι, κ. τ. λ.) Οὐκ ἀρκεῖ ἡ ὑπὸ Ρεῖσκίου προβληθεῖσα διόρθωσις, προστιθέναί παραινούντος τὸν αἰτιολογικὸν σύνδεσμον. «Καὶ γὰρ δι' ἂ κ. τ. λ.» Πλείω τούτου ἡμαρτηκέναι τοὺς ἀντιγραφείας εἶναι, τὰ μὲν μεταποφίσσαντας, τὰ δὲ

καὶ παραλείποντας. Ἰσως ἐγγραπτὴ τὴν ἀρχήν. «Καὶ, ΝΗ ΔΙΑ, οὐκ ἀλόγως ἐπετῆδεον ΤΑΥΤΑ· ἐπίστασθε ΓΑΡ, ὥ Ἀθηναῖοι κ. τ. λ.» Παρεμβάλει δὲ καὶ τοῖς ἐξῆς (σελ. 41) λεγομένοις τὸν αὐτὸν ὅρκον, «εἰ μὴ, νῆ Δία, μὴ ταῦτά κ. τ. λ.» — 12. Καὶ τὸν τύραννον ἀποκτείναντας. Οὐκ ἀλόγως ἔδοξε τιτι παραλείβεσθαι καὶ ἕτερον ἄρθρον (καὶ τοὺς του), ὥπερ εἶχον ἂν ὠρισμένους νοεῖσθαι ὁ Ἀρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων. Ἀλλ' ἴσως, πᾶν τοῦναντίον, ἐξελεῖν ἔχοιεν καὶ τὸ τῶς σωζόμενον ἄρθρον (καὶ τύραννον ἀποκτείναντας), ἔν' ἡ ὁ νοῦς, ἀορίστως, Οἱ μὲν ἄλλοι Ἑλλήνες ἀθλητὰς εἰκόσι τιμᾶν εἰώθασιν, ὑμεῖς δὲ στρατηγούς καὶ τυραννοκτόνους ταῖς τοιαύταις τιμαῖς γεραίρετε. Ἔστι μὲντοι καὶ παρὰ τῷ κωμικῷ (Ἀριστοφάν. Θεσμοφ. 338) ἐνάρθρωσις ἐξεννηγεμένον, καίπερ οὐ περὶ Ἀριστογείτονος καὶ Ἀρμοδίου ποιούμενῳ τὸν λόγον,

..... ἡ τυραννεῖν ἐπινοεῖ,
Ἡ τὸν τύραννον συγκατάγειν κ. τ. λ.

Εἴη δ' ἂν οὖν τὸ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ῥήτορι Τὸν τύραννον, ἐξηγῆσθαι, τὸν τυραννεῖν βουλόμενον.

§ 13. Σκέψασθε δέ, ὦ ἄνδρες, ὅτι οὐδ' ἐν ὑμῖν ἐστὶν ἄποψηφίσασθαι Λεωκράτους τούτου, τὰ δίκαια ποιούσι· τὸ γὰρ ἀδίκημα τοῦτο κεκριμένον ἐστὶ καὶ κατεγνωσμένον. Ἡ μὲν γὰρ ἐπ' Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴ (καὶ μηδεὶς μοι θορυβήσῃ·³ ταύτην γὰρ ὑπολαμβάνω μεγίστην τότε γενέσθαι τῇ πόλει σωτηρίαν) τοὺς φυγόντας τὴν πατρίδα καὶ ἐγκαταλιπόντας τότε τοῖς πολεμίοις⁴ λαβοῦσα ἀπέκτεινε. Καίτοι, ὦ ἄνδρες, μὴ νομίζετε τοὺς τὰ τῶν ἄλλων φονικὰ ἀδικήματα ὀσιώτατα⁵ δικάζοντας, αὐτοὺς ἂν εἰς τινὰς τῶν πολιτῶν τοιοῦτόν τι παρανομήσαι. Ἀλλὰ μὴν Αὐτολύκου⁶ μὲν ὑμεῖς κατεψηφίσασθε, μείναντος μὲν αὐτοῦ ἐν τοῖς κινδύνοις, ἔχοντος δ' αἰτίαν τοὺς υἱεῖς⁷ καὶ τὴν γυναῖκα ὑπεκθέσθαι, καὶ ἐτιμωρήσασθαι. Καίτοι, εἰ τὸν τοὺς ἀχρήστους εἰς τὸν πόλεμον ὑπεκθέσθαι αἰτίαν ἔχοντα ἐτιμωρήσασθε, τί δεῖ πάσχειν, ὅστις ἀνὴρ ὢν, οὐκ ἀπέδωκε τὰ τροφεῖα τῇ πατρίδι; Ἔτι δέ ὁ δῆμος, δεινὸν ἡγησάμενος εἶναι τὸ γιγνόμενον, ἐψηφίσατο ἐνόχους εἶναι τῇ προδοσίᾳ τοὺς φεύγοντας τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος κίνδυνον, ἀξίους εἶναι νομίζων τῆς ἐσχάτης τιμωρίας. Ἀ δὴ κατέγνωσται μὲν παρὰ τῷ δικαιοτάτῳ συνεδρίῳ,⁸ κατεψηφίσται δέ ὑφ' ὑμῶν τῶν δικάζειν λαχόντων, ὁμολογεῖται⁹ δέ παρὰ τῷ δήμῳ τῆς μεγίστης ἀξία εἶναι τιμωρίας, τοῦτοις ὑμεῖς ἐναντία ψηφισέθε; πάντων ἄρ' ¹⁰ ἀνθρώπων ἔσσεσθε ἀγνωμονέστατοι,¹¹ καὶ ἐλαχίστους ἔξετε τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν κινδυνεύοντας. Ὡς μὲν οὖν ἐνόχος ἐστὶ τοῖς εἰσηγγελημένοις ἅπασιν, ὦ ἄνδρες, Λεωκράτης, φανερόν ἐστι.

§ 14. Πυνθάνομαι δὲ αὐτὸν ἐπιχειρήσειν ἡμᾶς ἐξαπατᾶν, λέγοντα ὡς ἔμπορος ἐξέπλευσε, καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἐργασίαν ἀπεδήμησεν εἰς Ῥόδον. Ἐάν οὖν ταῦτα λέγῃ, ἐνθυμεῖσθε, ὦ ῥα-

§ 13. 2. Οὐδ' ἐν ὑμῖν ἐστίν.) Ἀπεδεξάμην τὴν ἐτέρων διόρθωσιν, ἣν ἀπεδοκίμασεν ὁ πρὸ ἐμοῦ, ἀγαπήσας τὴν φερομένη γραφῇ, οὐδὲν ὑμῖν ἐστίν. — 3. Καὶ μηδεὶς μοι θορυβήσῃ.) Καὶ μηδεὶς ὑμῶν ἐπιταράξῃ μου διὰ θορύβου τὸν λόγον, ὅτι καὶ αὐθις (ἰδ. ἄνωτέρ. § 4) τῆς ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς μνημονεύω. Εἰκὸς γὰρ τοὺς ἐκκλησιάζοντας οὐχ ἡδέως ἀκούειν ἐπαινουμένων τῶν Ἀρειοπαγιδῶν, ὡς οὐ πάνυ δημοτικῶν ὑπολαμβανόμενων. — 4. Τοὺς φυγόντας τὴν πατρίδα καὶ ἐγκαταλιπόντας τότε τοῖς πολεμίοις κ. τ. λ.) Ὁ πρὸ ἐμοῦ, αὐτοὺς φεύγοντας τὴν πατρίδα καὶ καταλιπόντας τότε τοὺς πολεμίους. «Τὸ μὲν φυγόντας καὶ τὸ τοῖς πολεμίοις εἰληφῆ, ἐξ ΕΔ, τὸ δὲ ἐγκαταλιπόντας ἐκ

ΔΓ. Ἐρεῖ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς (§ 20.) περὶ Λεωκράτους, ὅτι τὴν πατρίδα ἐγκαταλιπὼν τοῖς πολεμίοις ὤχετο. — 5. Ὀσιώτατα.) Δικαιοτάτα. — 6. Ἀλλὰ μὴν Αὐτολύκου κ. τ. λ.) Αὐτολύκος. Λυκούργου λόγος ἐστὶ κατ' Αὐτολύκου τοῦ Ἀρειοπαγίτου. Οὗτος δὲ τοὺς οἰκίους ὑπεκτιθέμενος ἐν τοῖς Χαιρωνικοῖς ἐάλλω, καὶ κατεψηφίσαντο αὐτοῦ οἱ δικασταί, ὡς ὁ αὐτὸς δηλοῖ ῥήτωρ ἐν τῷ κατὰ «Λεωκράτους.» (Ἀρποκρατ.) — 7. Τοὺς υἱεῖς.) Ἐκ ΔΓ, ΑΓ, τοὺς υἱούς. — 8. Παρὰ τῷ δικαιοτάτῳ συνεδρίῳ.) Τῶν Ἀρειοπαγιδῶν. — 9. Ὁμολογεῖται.) Γραπτέον, οἶμαι, ὁμολογῆται. — 10. Πάντων ἄρ'.) Ἐξ ΕΔ, ΑΓ, Πάντων γάρ. — 11. Ἀγνωμονέστατοι.) Ἀνοητότατοι.

δίως λήψεσθε αὐτὸν ψυδόμενον.² Πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἐκ τῆς ἀκτῆς κατὰ τὴν πυλίδά ἐκβαίνουσιν³ οἱ κατ' ἐμπορίαν πλέοντες, ἀλλ' ἐκ τοῦ λιμένος, ὑπὸ πάντων τῶν φίλων ὀρώμενοι καὶ ἀποστελλόμενοι· ἔπειτα, οὐ μετὰ τῆς ἐταίρας καὶ τῶν Σεραπαινῶν, ἀλλὰ μόνοι⁴ μετὰ παιδὸς τοῦ διακονούντος. Πρὸς δὲ, τί προσῆκεν ἐν Μεγάρῳ τὸν Ἀθηναῖον ὥς ἔμπορον πέντε ἔτη κατοικεῖν, καὶ τὰ ἱερὰ τὰ πάτρια μετακομίζεσθαι, καὶ τὴν οἰκίαν τὴν ἐνθάδε πωλεῖν, εἰ μὴ κατεγνώκει γὰρ⁵ αὐτοῦ προδεδωκέναι τὴν πατρίδα, καὶ μεγάλα πάντας ἡδικηκέναι; Ὁ καὶ πάντων γένοιτ' ἂν ἀτοπώτατον, εἰ περὶ ὧν αὐτὸς προσεδόκα τεύξεσθαι τιμωρίας, ταῦθ' ὑμεῖς ἀπολύσετε, κύριοι γενόμενοι τῆς ψήφου. Χωρὶς δὲ τούτων, οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν ἀποδέχεσθαι ταύτην τὴν ἀπολογίαν· πῶς γὰρ οὐ δεινὸν τοὺς μὲν ἐπὶ ἐμπορίαν ἀποδημοῦντας σπεύδειν ἐπὶ τὴν τῆς πόλεως βοήθειαν, τοῦτον δὲ μόνον ἐν ταῖς τότε καιροῖς καὶ κατ' ἐργασίαν⁶ ἐκπλεῖν, ἥνικα οὐδ' ἂν εἰς προσκλήσασθαι οὐδὲν ἂν ἐζήτησεν, ἀλλὰ τὰ ὑπάρχοντα μόνον διαφυλάξει; Ἡδέως δ' ἂν αὐτοῦ πυθοίμην, τίνα ἐμπορίαν εἰσάγων χρησιμώτερος ἐγένετο ἂν τῇ πόλει τοῦ παρασχεῖν τὸ σῶμα τάξει τοῖς στρατηγοῖς, καὶ τοὺς ἐπιόντας ἀμύνασθαι μεθ' ὑμῶν μαχόμενος; Ἐγὼ μὲν οὐδεμίαν ὁρῶ τηλικαύτην οὔσαν βοήθειαν. Ἀῖξιν δὲ ἐστὶν οὐ μόνον αὐτῷ διὰ τὴν πράξιν ὀργίζεσθαι ταύτην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον.⁷ φανερώς γὰρ ψεύδεσθαι τετόλμηκεν· οὔτε γὰρ πρότερον οὐδεπώποτε ἐγένετο ἐπὶ ταύτης τῆς ἐργασίας, ἀλλ' ἐκέκμητο χαλκοτύπους,⁸ οὔτε τότε ἐκπλεύσας οὐδὲν εἰσήγαγεν ἐκ Μεγάρων, ἐξ ἑτῆ συνεχῶς ἀποδημήσας. Ἔτι δὲ καὶ πεντηκροστῆς μετέχων ἐτύγχανε, ἣν οὐκ ἂν καταλιπὼν κατ' ἐμπορίαν ἀπεδήμει. Ὡστ', ἂν μὲν τι περὶ τούτων λέγῃ, οὐδ' ὑμᾶς ἐπιτρέψειν αὐτῷ νομίζω.

§ 15. Ἦξει δ' ἴσως ἐπ' ἐκείνου τὸν λόγον φερόμενος, ὅν αὐτῷ συμβεβουλεύκασι² τινες τῶν συνηγόρων, ὥς οὐκ ἔνοχός ἐστι τῇ προδοσίᾳ· οὔτε γὰρ νεωρίων κύριος, οὔτε πυλῶν, οὔτε στρατοπέδων, οὐθ' ὅλως τῶν τῆς πόλεως οὐδενός.³ Ἐγὼ δ'

§ 14. 2. Λήψεσθε... ψυδόμενον.) Προσόμενοι τῷ ἐν τῇ συνηθείᾳ, θέλετε τὸν πιάσειν ψεύστην. — 3. Ἐκβαίνουσιν.) Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, ἐκβαίνουσιν. Παράθεσις τούτοις τὰ ἀνωτέρω (§ 5-6) λεγόμενα. — 4. Μόνοι.) Μόνος, ἔγραψεν ὁ πρὸς ἐμοῦ, ἀντιγράφοις ἐπόμενος. — 5. Κατεγνώκει γὰρ.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, κατεγνώκει τε. — 6. Καὶ κατ' ἐργασίαν.) Κατὰ πλεονάζειν ἔδοξε τισιν ὁ σύνδεσμος, κακοὶ συνδοκεῖ. — 7. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ.

τον.) Παρέλιπε τὸν δεύτερον σύνδεσμον ὁ πρὸς ἐμοῦ, παραλείψιμνον καὶ ἐν τιπὶ τῶν ἀντιγράφων. — 8. Χαλκοτύπους.) Ἴσων ἐνθάδε τῇ χαλκίᾳ, τοῦτέστι τοὺς τὸν χαλκὸν τύποντας, ἐνεργητικῶς, οὐ κατὰ τὸ παρὰ τῷ Ποιητῇ (Ιλιάδ. τ', 25) «χαλκοτύπους ὠτειλάς» τὰς ὑπὸ τοῦ χαλκοῦ τυποῦμενας.

§ 15. 2. Συμβεβουλεύκασι.) Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, συμβεβλήκασι. — 3. Οὐθ' ὅλως τῶν τῆς πόλεως οὐδενός.) Ἀποκατέστησα τὴν

ἡγοῦμαι τοὺς μὲν τούτων κυρίους μέρος ἂν τι προδοῦναι τῆς ὑμετέρας δυνάμεως, τούτοι δ' ἔλην ἔδοτον ποιῆσαι τὴν πόλιν. Ἐτι δ' οἱ μὲν τοὺς ζῶντας μόνον ἀδικοῦσι προδιδόντες· οὗτος δὲ καὶ τοὺς τετελευτηκότας καὶ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ ἱερά τῶν πατρῶν νομίμων ἀποστειρῶν. Καὶ ὑπὸ μὲν ἐκείνων προδοθεῖσαν οἰκείσθαι ἂν συνέδαινε· δούλην δὲ οὔσαν τὴν πόλιν, ὃν τρόπον οὗτος ἐξέλιπεν, ἀοίκητον ἂν γενέσθαι. Ἐτι δὲ ἐκ μὲν τοῦ κακῶς πράττειν τὰς πόλεις, μεταβολῆς τυχεῖν ἐπὶ τὸ βέλτιον εἰκὸς ἐστίν· ἐκ δὲ τοῦ παντάπασι γενέσθαι ἀναστάτους,⁴ καὶ τῶν κοινῶν ἐλπίδων στερηθῆναι. Ὡς περ γὰρ ἀνθρώπων, ζῶντι μὲν ἐλπίς ἐκ τοῦ κακῶς πράξει μεταπεσεῖν, τελευτήσαντι δὲ συναναίρεται πάντα, δι' ὧν ἂν τις εὐδαιμονήσῃεν, οὕτω καὶ περὶ τὰς πόλεις συμβαίνει πέρας ἔχειν τὴν εὐτυχίαν, ὅταν ἀνάστατοι γένωνται. Εἰ γὰρ δεῖ τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν, πόλεώς ἐστι θάνατος ἀνάστατον γενέσθαι. Τεκμήριον δὲ μέγιστον· ἡμῶν γὰρ ἡ πόλις τὸ μὲν παλαιὸν ὑπὸ τῶν τυράννων κατεδουλώθη, τὸ δ' ὕστερον ὑπὸ τῶν τριάκοντα, καὶ ὑπὸ Λακεδαιμονίων τὰ τεῖχη καθηρέθη καὶ ἐκ τούτων ἄνω ἀμφοτέρων ἡλευθερώθημεν, καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων εὐδαιμονίας ἡξιώθημεν προστάται γενέσθαι·⁵ ἀλλ' οὐχ ὅσαι πώποτε ἀνάστατοι γέγονασι. Τοῦτο μὲν γὰρ (εἰ καὶ παλαιότερον εἰπεῖν ἐστὶ) τὴν Τροίαν τίς οὐκ ἀκήκοεν, ὅτι μεγίστη γεγενημένη τῶν τότε πόλεων, καὶ πάσης ἐπάρξασα τῆς Ἀσίας, ὡς ἄπαξ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατεσκάφη,⁶ τὸν αἰῶνα ἀοίκητός ἐστι; τοῦτο δὲ, Μεσσήνην, πεντακοσίοις ἔτεσιν⁷ ὕστερον ἐκ τῶν τυχόντων⁸ ἀνθρώπων συνοικισθεῖσαν;

§ 16. Ἰσως οὖν τῶν συνηγόρων αὐτῇ τολμήσει τις εἰπεῖν μικρὸν τὸ πρᾶγμα ποιῶν, ὡς οὐδὲν ἂν παρ' ἑνα ἀνθρώπου ἐγένετο τούτων· καὶ οὐκ αἰσχύνονται τοιαύτην ἀπολογίαν ποιοῦμενοι πρὸς ὑμᾶς, ἐφ' ἣ δικαίως ἂν ἀποθάνοιεν. Εἰ μὲν γὰρ ὁμολογοῦσι τὴν πατρίδα αὐτὸν ἐκλιπεῖν, τοῦτο συγχωρήσαντες, ὑμᾶς

μονονοῦχι ἐν ἀπάταις ταῖς ἐλδοσσι φερομένην ὀρθὴν γραφὴν, ἀντὶ τοῦ, ΤΟΥ, ὃ ἔγραψε μεθ' ἐτέρων τινῶν ὁ πρὸ ἐμοῦ. Συνεχωρεῖτ' ἂν ἴσως τὸ ἐνικόν, εἰ ἐνεκλίνετο, «Οὐθ' ὅλιος του κ. τ. λ.» ἐν ἧν, Οὐτ' οὐδενὸς τινος ὅλιος τῆς πόλεως. — 4. Ἀναστάτους.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, ἀνάστατον. «Ἀνάστατος, κατεστραμμένος. Ἀνάστατος, πεπορημένος.» Ἀνάστατον «τὴν πόλιν ποιήσας, ἀνοικίτας ἢ μεταστῆσας ἢ μεταγερῶν κ. τ. λ.» (BEKKER, Anecd. Graec. pag. 241 et 392-393.) — 5. Τῆς τῶν Ἑλλήνων εὐδαιμονίας ἡξιώθημεν προστάται γενέσθαι.) Εἰθ' ἦν

ἀληθὲς τὸ λεγόμενον! ἀλλ' ἐμμελῆσαντο πολλάκις Ἀθηναῖοι τοὺς Λακεδαιμονίους, οὐ προστάται, ἀλλὰ κύριοι τῆς τῶν Ἑλλήνων εὐδαιμονίας, ὡς ἐκείνοι γενόμενοι (Ἰδ. Ἰσοκράτ. Παναθῆν. § 99, σελ. 287.) — 6. Κατεσκάφη.) ΔΓ, καθηρέθη. — 7. Πεντακοσίοις ἔτεσιν.) Δείναρχος δὲ (Κατὰ Δημοσθέν. σελ. 52) τετρακοσιοττῶ ἔτει φησι Μεσσήνην κατοικισθῆναι, καὶ ἄλλοι ἄλλως κατὰ τὸ πλεῖον ἢ ἑξατόν περὶ ὧν ἐπιθετὰ εἰς τὸν Ἰσοκράτην (Τόμ. Β, σελ. 89 καὶ 333) σημειωθέντα μοι. — 8. Ἐκ τῶν τυχόντων.) Ἐξ ἀνθρώπων ἔθεν κάκειθεν, ὡς ἔτυχε, συνελεγμένων.

εάτωσαν διαγινῶναι περὶ τοῦ μεγέθους·² εἰ δ' ὅλως μηδὲν τούτων πεποίηκεν, οὐ μακρία δῆπου τούτων λέγειν, ὡς οὐδὲν ἂν ἐγένετο παρὰ τοῦτον.³ Ἡζοῦμαι δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, τούναντιόν τούτοις, παρὰ τοῦτον εἶναι τῇ πόλει τὴν σωτηρίαν·⁴ ἡ γὰρ πόλις οἰκεῖται κατὰ τὴν ἰδίαν ἐκάστων μοῖραν φυλαττομένη. Ὅταν οὖν ταύτην ἐφ' ἐνός τις παρίδῃ,⁵ λήλθην ἑαυτὸν ἐφ' ἀπάντων τοῦτο πεποιηκώς. Καίτοι ῥῥάδιον ἐστίν, ὦ ἄνδρες, πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων νομοθετῶν διανοίας ἀποβλέψαντας, τὴν ἀλήθειαν εὑρεῖν. Ἐκεῖνοι γὰρ οὐ τῇ μὲν ἑκατὸν τάλαντα κλέψαντι θάνατον ἔταξαν, τῇ δὲ δέκα δραχμὰς ἔλαττον ἐπιτίμιον· οὐδὲ τὸν μὲν μεγάλην ἱεροσυλήσαντα ἀπέκτεινον,⁶ τὸν δὲ μικρὰ ἐλάττονι τιμωρίᾳ ἐκόλαζον· οὐδὲ τὸν μὲν οἰκέτην ἀποκτείναντα ἀργυρίῳ ἐξηρίσκου, τὸν δὲ, ἐλεύθερον, εἶργον τῶν νόμων,⁷ ἀλλ' ὁμοίως ἐπὶ πᾶσι καὶ τοῖς ἐλαχίστοις παρανομήμασι θάνατον ὥρισαν εἶναι τὴν ζημίαν. Οὐ γὰρ πρὸς τὸ ἴδιον ἕκαστος αὐτῶν ἀπέδλεπε τοῦ γεγενημένου πράγματος, οὐδ' ἐντεῦθεν τὸ μέγεθος τῶν ἀμαρτημάτων ἐλάμβανον, ἀλλ' αὐτὸ ἐσκόπουν τοῦτο, εἰ πέφυκε τὸ ἀδίκημα τοῦτο ἐπὶ πλείον ἐλθὼν μέγα βλάπτειν τοὺς ἀνθρώπους· καὶ γὰρ ἄτοπον ἄλλως πως περὶ τούτων⁸ ἐξετάζειν. Φέρε γὰρ, ὦ ἄνδρες, εἴτις ἓνα νόμον, εἰς τὸ Μητρώον⁹ ἐλθὼν ἐξαλείψειεν, εἴτ' ἀπολογεῖτο, ὡς οὐδὲν παρὰ τοῦτον¹⁰ τῇ πόλει ἐστίν, ἄρ' οὐκ ἂν ἀπεκτείνεατ' αὐτόν; ἐγὼ μὲν οἶμαι, δικαίως,

§ 16. 2. Περὶ τοῦ μεγέθους.) Τοῦ ἀδικήματος. — 3. Οὐδὲν ἂν ἐγένετο παρὰ τοῦτον.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, γένηται. Ὁ δὲ πρὸ ἔμου τὴν ἀντωνυμίαν (τοῦτον) ἀντιγράφω πεισθεὶς ἔτρεψεν εἰς τὸ τοῦτο. — 4. Παρὰ τοῦτον εἶναι τῇ πόλει τὴν σωτηρίαν.) Τούτων ἔγραψεν ὁ πρὸ ἔμου ἀντιγράφοις ἀκολουθήσας, οὐκ ἐλόγως, ἐμοὶ δοεῖν. — 5. Ὅταν οὖν... παρίδῃ.) Εἰς ΕΔ, ΑΤ, παρίδοι. — 6. Ἀπέκτεινον.) ΗΔ, ΑΤ, ἀπεκτείνου. Ἄτοπος γὰρ ὧδε ὁ ἄδριςτος. — 7. Τῶν νόμων.) Τῶν νομίμων, γράφειν παρενέκασί τινας. — 8. Περὶ τούτων.) ΔΓ, περὶ τούτου. — 9. Εἰς τὸ Μητρώον.) ἱερὸν Κυβέλης τῆς μητρὸς τῶν θεῶν, ἐν ᾧ ἐνετίθεντο τοὺς νόμους· περὶ οὗ Λυκούργος καὶ ἀλλαχοῦ τῶν μηκίστι σωζομένων αὐτοῦ λόγων ἐμνημόνευεν, ἥ δὴλον καὶ ἐκ τοῦ Ἀρποκρατίωνος· «Μητρώον. Λυκούργος ἐν τῷ »Κατὰ Ἀριστογείτονος· τοὺς νόμους ἐ» ϑετο ἀναγράφαντες ἐν τῷ Μητρώῳ. »Δηλοῖ δὲ καὶ Διόναρχος ἐν τῷ Κατὰ »Πυθίου· » περὶ ὧν ἐπιβί τὰς Οὐαλεσίου αἰς Ἀρποκρατίαν σημειώσεις. Ἐχρῶντο

δὲ τῷ Μητρώῳ, ὡς ἀρχεῖον (archives) καὶ νομοφυλακεῖον, τοῦτεστιν, οὐ μόνον τοὺς κυρίως λεγομένους νόμους ἐν αὐτῷ ἐτίθεντο, ἀλλ' ἀπλῶς πᾶν ψήφισμα βουλῆς, ἐκκλησίας, δικαστηρίων, καὶ εἰ τι τοιοῦτον ἕτερον φυλάκῃς ἢν ἄξιον εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον, οἷον, ἐπὶ παραδείγματος, ἡ Μελήτου κατὰ Σωκράτους κατηγορία ἐν τῷ Μητρώῳ ἔκειτο, ὡς φησι Διογένης ὁ Λαέρτιος (II, 47). Εἰκὸς δὲ καὶ τοὺς λογισμοὺς τῶν τε προόδων καὶ τῶν ἀναλωμάτων τῆς πόλεως, ἐν τῷ Μητρώῳ τηρεῖσθαι, ὡς ἐστὶ συλλογίσασθαι ἐξ ὧν περὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ Λυκούργου λέγει ὁ τὸν βίον αὐτοῦ συγγραφέας, ὅτι «Μέλων τελευτήσας εἰς τὸ Μητρώον καὶ τὸ »Βουλευτήριον ἐκέλευσεν αὐτὸν κομισθῆ» ναι, βουλόμενος εὐθύνας δοῦναι τῶν »πεπολιτευμένων κ. τ. λ. » Προεὶρήκει » γὰρ ὁ αὐτός, ὅτι Λυκούργος ταμίης » ἐγένετο ἐπὶ τρεῖς πενταετηριδας ταλάνων μυρίων τετρακισχίλιων κ. τ. λ. Εἰκὸς δὲ καὶ ἰδιωτῶν διαθήκας τηρεῖσθαι ἐν τῷ Μητρώῳ (Ἰδ. Διογ. Λαέρτ. X, 16). — 10. Παρὰ τοῦτον.) Τοῦτεστι

εἴπερ ἐμέλλετε¹¹ καὶ τοὺς ἄλλους σώσειν.¹² Τὸν αὐτὸν τοίνυν τρόπον κολαστέον ἐστὶ τοῦτον, εἰ μέλλετε¹³ τοὺς ἄλλους πολίτας βελτίους ποιήσειν· καὶ οὗ τοῦτο λογιείσθε, εἰ εἰς ἐστὶ μόνος ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' εἰ τὸ πρᾶγμα.¹⁴ Ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγούμαι τὸ μὴ πολλοὺς τοιοῦτους γενέσθαι ἡμέτερον εὐτύχημα εἶναι τοῦτον μέντοι διὰ τοῦτο μείζονος¹⁵ τιμωρίας ὄξιον εἶναι τυχεῖν, ὅτι μόνος τῶν ἄλλων πολιτῶν, οὗ κοινὴν, ἀλλ' ἰδίαν τὴν σωτηρίαν ἐζητήσεν.

§ 17. Ἀγανακτῶ δὲ μάλιστα, ὦ ἄνδρες, ἐπειδὴν ἀκούσω τῶν μετὰ τοῦτου τινὲς λέγοντος,² ὥς οὐκ ἐστὶ τοῦτο προδιδόναι, εἴ τις ὤχετο ἐκ τῆς πόλεως· καὶ γὰρ οἱ πρόγονοί ποθ' ἡμῶν τὴν πόλιν καταλιπόντες, ὅτε πρὸς Ξέρξην ἐπολέμουν, εἰς Σαλαμῖνα διέβησαν. Καὶ οὕτως ἐστὶν ἀνόητος καὶ παντάπασιν ὕμῶν καταπεφρονηκώς, ὥστε τὸ κάλλιστον τῶν ἔργων πρὸς τὸ αἰσχιστον συμβαλεῖν ἡξίωσε. Ποῦ γὰρ οὐ περιβόητος ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ἡ ἀρετὴ γέγονε; τίς δ' οὕτως ἡ φθονερός ἐστίν, ἡ παντάπασιν ἀφιλότιμος, ὃς οὐκ ἂν εὖξαιτο τῶν ἐνεῖνοις πεπραγμένων μετασχεῖν; οὐ γὰρ τὴν πόλιν ἐξέλιπον, ἀλλὰ τὸν τόπον μετήλλαξαν, πρὸς τὸν ἐπιόντα κίνδυνον καλῶς βουλευσάμενοι. Ἐτεόνικος³ μὲν γὰρ ὁ Λακεδαιμόνιος, καὶ Ἀδείμαντος ὁ Κορίνθιος, καὶ τὸ Αἰγινητῶν ναυτικὸν ὑπὸ νύκτα τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἔμελλον πορίζεσθαι ἐγκαταλιπόμενοι δὲ οἱ πρόγονοι ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, βίᾳ καὶ τοὺς ἄλλους ἡλευθέρωσαν, ἀναγκάσαντες ἐν Σαλαμῖνι μετ' αὐτῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους ναυμαχεῖν. Μόνου δὲ ἀμφοτέρων περιγεγόνασι, καὶ τῶν πολεμίων καὶ τῶν συμμάχων, ὡς ἐκατέρων προσῆκε, τοὺς μὲν εὐεργετοῦντες, τοὺς δὲ μαχόμενοι νικῶντες. Ἀρὰ γε ὅμοιον τῷ φεύγοντι τὴν πατρίδα τετάρων ἡμερῶν πλοῦν εἰς Ῥόδον; Ἦπευ ταχέως ἂν ἡνέσχετό τις ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν τοιοῦτον ἔργον, ἀλλ' οὐκ ἂν κατέλειψαν,⁴ τὸν καταισχύνοντα τὴν αὐτῶν ἀριστείαν.⁵ Οὕτω γοῦν ἐφίλου τὴν πατρίδα πάντες, ὥστε τὸν παρὰ Ξέρξου πρεσβευτὴν Ἀλέξανδρον,⁶ φίλον ὄντα αὐτοῖς πρότερον, ὅτι γῆν καὶ ὕδωρ ἤτησεν,

παρ' ἑνα νόμον ἐξαλειφθέντα. Ὁ πρὸ ἐμοῦ ἔγραψεν ἐξ ΕΛ, Παρὰ τοῦτο. — 11. Εἰ μέλλετε.) Ἠθούλεσθε. — 12. Σώσειν.) Ο' πρὸ ἐμοῦ, σώζειν, ἐξ ἀντιγράφων. — 13. Μέλλετε.) Βούλεσθε. — 14. Ἀλλ' εἰ τὸ πρᾶγμα.) Ἐξ ΕΛ, ἀντὶ τοῦ Εἰς. — 15. Μείζονος.) ΔΓ, πλείονος.

§ 17. 2. Ἐπειδὴν... τινὲς λέγοντος.) Οἶμαι γεγράφθαι πάλαι, Τινὰς λέγοντας. — 3. Ἐτεόνικος.) Μνημονικὸν ἀμάρτημα Λυκούργου ὁ Ἐτεόνικος. Εὐρυ-

βιάδης γὰρ ἦν ὁ κατὰ Σάλατσαν ἡγούμενος Λακεδαιμονίων (Ἡροδότ. V III, 5). Ἐτεόνικος δὲ, καὶ αὐτὸς μὲν Λακεδαιμόνιος, καὶ Λακεδαιμονικῆς μοίρας νεῶν ἡγιστάμενος, πολλοῖς μέντοι χρόνοις ὕστερον, κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. (Ξενοφ. Ἑλληνικ. α, 6, § 26.) — 4. Κατέλειψαν.) ἐλεοδόλησαν. — 5. Ἀριστείαν.) Ἀριστεία, ἀνδραγαθία φησὶν Ἡσύχιος. — 6. Τὸν παρὰ... Ἀλέξανδρον.) Ἡ ἱστορία παρ'

μικροῦ δεῖν κατέλευσαν. Ὅπου δὲ καὶ τοῦ λόγου τιμωρίαν ἤξιον λαμβάνειν, ἤπου τὸν ἔργῳ παραδόντα τὴν πόλιν ὑποχείριον τοῖς πολεμίοις οὐ μεγάλας ἀν' ζημίαις ἐκόλασαν. Ταιγαροῦν τοιαύταις χρώμενοι γνώμαις, ἐννεμήκοντα μὲν ἔτη⁷ τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες κατέστησαν, Φοινίκην δὲ καὶ Κιλικίαν ἐπόρθησαν, ἐπ' Εὐριμέδοντι δὲ καὶ ναυμαχοῦντες καὶ πεζομαχοῦντες ἐνίκησαν, ἑκατὸν δὲ τριήρεις⁸ τῶν βαρβάρων αἰχμαλώτους ἔλαβον, ἅπασαν δὲ τὴν Ἀσίαν κακῶς ποιοῦντες περιέπλευσαν· καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς νίκης, οὐ τὸ ἐν Σαλαμῖνι τρόπαιον ἀγαπήσαντες ἔστησαν,⁹ ἀλλ' ὅρους τοῖς βαρβάροις πῆξαντες τοὺς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τούτους κωλύσαντες ὑπερβαίνειν, συνθήκας ἐποίησαντο, μακροῦ μὲν πλοῖα μὴ πλεῖν ἐντὸς Κυανέων καὶ Φασήλιδος, τοὺς δ' Ἕλληνας αὐτονόμους εἶναι, μὴ μόνον τοὺς τὴν Εὐρώπην ἀλλὰ καὶ τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας. Καίτοι ὀέσθε ἀν, εἰ τῇ Λεωκράτους διανοίᾳ χρησάμενοι πάντες ἔφυγον, τούτων ἀν' τι γενέσθαι τῶν καλῶν ἔργων, ἢ ταύτην ἀν' ἔτι τὴν¹⁰ χώραν κατοικεῖν ὑμᾶς; Χρὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ τοὺς ἀγαθοὺς ἐπαινεῖτε καὶ τιμάτε, οὕτω καὶ τοὺς κακοὺς μισεῖν τε καὶ κολάζειν, ἄλλως τε καὶ Λεωκράτη, ὃς οὔτε ἔδεισεν, οὔτε ἡσχύνθη ὑμᾶς.

§ 18. Καίτοι ὑμεῖς τίνα τρόπον νενομίκατε περὶ τούτων, καὶ πῶς ἔχετε ταῖς διανοίαις, θεωρήσατε. Ἄξιον γὰρ ὅμως, κλίπερ πρὸς εἰδότας, διελθεῖν ἐγκώμιον γάρ, νῆ τὴν Αθηνᾶν, εἰσὶ τῆς πόλεως οἱ παλαιοὶ νόμοι, καὶ τὰ ἔθη τῶν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα κατασκευασάντων, οἷς ἀν' προσέχητε, τὰ δίκαια ποιήσε-

Ἡροδότῃ (V III, 137-143.) — 7. Ἐννεμήκοντα μὲν ἔτη κ. τ. λ.) Διαπεφώνηται τὰ περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀρχῆς τῶν Ἀθηναίων τῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας περὶ ὧν ἐπιθετὰ σημειωθέντα εἰς τὸν Ἰσοκράτην (σελ. 45-46) — 8. Ἐκατὸν δὲ τριήρεις.) Τσαυτάς λέγει καὶ ὁ Σικελιώτης Δοδόριος (XII, 3) «ἑκατὸν οὐν αὐτοῖς ἀνδράσιν.» Θουκυδίδης δὲ (ἀ, 100) διακοσίας, συναριθμῶν δηλονότι ταῖς ἀλούσαις τὰς διαφθαρείσας· «Καὶ εἶλον τριήρεις Φοινίκας, καὶ διέφθειραν τὰς πάσας εἰς » διακοσίας. » — 9. Οὐ τὸ ἐν Σαλαμῖνι τρόπαιον ἀγαπήσαντες ἔστησαν.) Μετήλλαται ἢ σύνταξις· τὸ γὰρ ἀκόλουθον ἦν, Οὐκ... ἡγάπησαν στήσαντες, τοῦτέστιν, Οὐκ ἡρέσθησαν τῷ στήσαι τὸ ἐν Σαλαμῖνι τρόπαιον. Ποικίλλεται δὲ ἡ σύνταξις οὐ γὰρ μόνον, Ἠγάπησαν στήσαντες,

ἀλλὰ καὶ Ἠγάπησαν εἰ ἔστησαν, καὶ Ἠγάπησαν τῷ στήσαι, εἶχεν εἰπεῖν. — 10. Οἴεσθε Ἄν, εἰ τῇ Λεωκράτους διανοίᾳ χρησάμενοι πάντες ἔφυγον, τούτων Ἄν' τι γενέσθαι τῶν καλῶν ἔργων, ἢ ταύτην Ἄν' ἔτι τὴν κ. τ. λ.) Οὐ μάλιστα ὁ δυνητικὸς κείμενος τρίς· ἢ δηλονότι οὐκ ολίγον παραδειγμάτων, ἃ συνείλοχεν ὁ Μαθήσις ἐν τῇ Γραμματικῇ. Τελμήριον δὲ καὶ μεθερμηνεύων γὰρ εἰς ἑτέραν φωνὴν τὸ προκείμενον χωρίον, ἔχοις ἀν' οὐ περιττῶς ἐκφράσσει τῶν τριῶν δυνητικῶν τὴν σημασίαν· οἷον εἰς τὴν τῶν Γάλλων. Pouvez-vous penser que, si tout le monde eût, à l'exemple de Léocrate, déserté son poste, aucun de ces glorieux exploits eût pu avoir lieu, ou que vous pussiez encore habiter ce pays?

τε, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις σεμνοὶ καὶ ἄξιοι τῆς πόλεως δόξει εἶναι. Ὑμῖν γάρ ἐστιν ὄρκος, ὃν ὁμύουσι πάντες οἱ πολῖται, ἐπειδὴν εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον ἐγγραφῶσι καὶ ἐφηβοὶ γένωνται, μήτε τὰ ἱερὰ ὄπλα κατασχευεῖν, μήτε τὴν τάξιν λείπειν, ἀμυνεῖν δὲ τῇ πατρίδι, καὶ ἀμείναι παραδῶσιν ὃν εἰ μὲν ὁμῶμοκε Λεωκράτης, φανερώς ἐπιώρκηκε, καὶ οὐ μόνον ἡμᾶς ἠδίκηκεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ θεῖον ἡσέβηκεν.² εἰ δὲ μὴ ὁμῶμοκεν, εὐθὺς δῆλός ἐστι παρεσκευασμένος οὐδὲν ποιήσιν τῶν δεόντων. Ἀνθ' ὃν δικαίως ἂν αὐτὸν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τιμωρήσισθε. Βούλομαι δὲ ὑμᾶς ἀκοῦσαι τοῦ ὄρκου.³ Λέγε γραμματεῦ. ὍΡΚΟΣ. Καλὸς γε, ὦ ἄνδρες, καὶ ὅσιος ὁ ὄρκος. Παρὰ τοῦτον τοίνυν ἅπαντα πεποίηκε Λεωκράτης. Καίτοι πῶς ἂν ἄνθρωπος γένοιτο ἀνοσιώτερος, ἢ μᾶλλον προδότης τῆς πατρίδος; τίνα δ' ἂν τρόπον ὄπλα κατασχύνει τις μᾶλλον, ἢ εἰ λαβεῖν μὴ θέλοι, καὶ τοὺς πολεμίους ἀμύνασθαι; πῶς δ' οὐ καὶ τὸν παραστάτην καὶ τὴν τάξιν λείλοιπεν ὁ μὴδὲ τάξει τὸ σῶμα παρασχών; ποῦ δ' ὑπὲρ ὁσίων καὶ ἱερῶν ἤμυνεν ὃν ὁ μὴδὲν κίνδυνον ὑπομείνας; τίνι δ' ἂν τὴν πατρίδα προῦδωκε μείζονι προδοσίᾳ; τὸ γὰρ τοῦτου μέρος⁴ ἐλλειμμένη, πολεμίους ὑποχείριός ἐστιν. Εἴτα τοῦτον οὐκ ἀποκτενεῖτε τῶν ἀπάταις ταῖς ἀδικαίαις ἔνοχον ὄντα; Τίνας σὺν τιμωρήσεσθε; τοὺς ἐν τι τούτων ἡμαρτηκότας; Ῥάδιον ἔσται παρ' ὑμῖν ἄρα μεγάλα ἀδικεῖν, εἰ φανείσθε ἐπὶ τοῖς μικροῖς μᾶλλον ἐργιζόμενοι.

§ 19. Καὶ μὴν, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦθ' ὑμᾶς δεῖ μχεῖν, ὅτι τὸ συνέχον τὴν δημοκρατίαν² ὄρκος ἐστί. Τρία γάρ ἐστιν ἐξ ὧν ἡ πολιτεία συνέστηκεν, ὁ ἄρχων, ὁ δικαστής, ὁ ιδιώτης. Τούτων τοίνυν ἕκαστος ταύτην τὴν πίστιν διδῶσιν. Εἰκότως· τοὺς μὲν γὰρ ἀνθρώπους πολλοὶ ἤδη ἐξαπατήσαντες καὶ διαλαθόντες,

§ 18. 2. Ἡσέβηκεν.) Ἐξ ἀντιγράφων αὐτὸν ἐμοῦ (οὐκ εὐλόγως, αἶμαι) ἔγραψεν, ἡτέθηκεν. — 3. Ἀκούσαι τοῦ ὄρκου.) Πῦν δ' ὁ ὄρκος, ὡς σέβεται παρὰ τῷ Στοβαίῳ (XII, σελ. 243), οὕτως ἔχων. «Οὐ κατασχευῶ ὄπλα τὰ ἱερὰ, οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην, ὅτι ἂν στοιχῇσω. Ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ ὑπὲρ ὁσίων, καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν. Τὴν πατρίδα δὲ οὐκ ἐλάσσω παραδῶν, πλείω δὲ καὶ ἀρεῖω ὅσων» (ἰ. ὁσῶν) ἂν παραδέξομαι, καὶ εὐηκόηται τῶν ἀεὶ κρινόντων ἐμμένων, καὶ «τοῖς θεοῖς τοῖς ἰδρυμένοις πείσσομαι, καὶ οὕτως; ἂν ἄλλους τὸ πλῆθος ἰδρύσῃται ἐμμένων. Καὶ ἂν τις ἀνικῇ

«τοὺς θεοὺς, ἢ μὴ πείθεται, οὐκ ἐπιτρέψω ἀμυνῶ δὲ καὶ μόνος καὶ μετὰ πάντων, καὶ ἱερὰ τὰ πάτρια τιμῶ. «ἵτορας θεοὶ τούτων» — 4. Τίνα δ' ἂν τὴν πατρίδα προῦδωκε μείζονι προδοσίᾳ; τὸ γὰρ τοῦτου μέρος.) Οὐκ ἀκαμψος, οὐδ' ἀπίθανος, ἣν παρήγετι τις τῶν κριτικῶν μεταβολῇ τοῦ χωρίου, εἰς τὸ, «τίνα δ' ἂν τὴν πατρίδα παρέδωκε μείζονα; προδοσίᾳ γὰρ τὸ τοῦτου μέρος κ. τ. λ.»

§ 19. 2. Τὸ συνέχον τὴν δημοκρατίαν.) Τὸ κρατὸν καὶ διακῶν τὴν δημοκρατίαν, τὸ μὴ εἶναι αὐτὴν διαλυθῆναι. Ὅθεν καὶ τὸ παρὰ τῷ Φωτίῳ, «Συνεπικράτα, κεραλαιοδέτατα, συνε-

οὐ μόνον τῶν παρόντων κινδύνων ἀπελύθησαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἀθῶοι τῶν ἀδικημάτων τούτων εἰσὶ. Τοὺς δὲ θεοὺς, οὐτ' ἂν ἐπιρρήσας τις λάθοι, οὐτ' ἂν ἐκφύγοι τὴν ἀπ' αὐτῶν τιμωρίαν· ἀλλ' εἰ μὴ αὐτοὶ, οἱ παῖδες γε καὶ τὸ γένος ἅπαν τὸ τοῦ ἐπιρρήσαντος μεγάλους ἀτυχήμασι περιπίπτει. Διόπερ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ταύτην τὴν πίστιν³ ἔδοσαν αὐτοῖς ἐν Πλαταιαῖς πάντες οἱ Ἕλληνες, ὅτε ἐμελλεν παρταξάμενοι μάχεσθαι πρὸς τὴν Ξέρξου δύναμιν, οὐ παρ' αὐτῶν εὐρόντες, ἀλλὰ μιμησάμενοι τὸν παρ' ὑμῖν εἰθισμένον ὄρκον· ὃν ἄξιόν ἐστιν ἀκοῦσαι ὁμῶς· καὶ γὰρ ἱκανῶς ἐστὶν ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἰδεῖν τὴν ἐκείνων ἀρετὴν.⁴ Καὶ μοι ἀναγίνωσκε αὐτόν. ὍΡΚΟΣ. «Οὐ ποιήσομαι περὶ πλείονος τὸ ζῆν τῆς ἐλευθερίας· οὐδὲ καταλείψω τοὺς ἡγεμόνας, οὔτε ζῶντας, οὔτε ἀποθανόντας· ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τελευτήσαντας τῶν συμμάχων ἅπαντας θάψω. Καὶ κρατήσας τῇ πολέμῳ τοὺς βαρβάρους, τῶν μὲν μαχασαμένων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πόλεον οὐδεμίαν ἀνάστατον ποιήσω, τὰς δὲ τὰ τοῦ βαρβάρου προσιζόμενας ἀπάσας δεκατεύσω.⁵ Καὶ τῶν ἰερῶν τῶν ἐμπρησθέντων καὶ καταβληθέντων ὑπὸ τῶν βαρβάρων

«γοντα, διακρατοῦντα.» — 3. Ταύτην τὴν πίστιν.) ΔΓ, ταύτην πίστιν. — 4. Ὅρκον· ὃν ἄξιόν ἐστιν ἀκοῦσαι ὁμῶς. ΚΑΙ ΓΑΡ ἸΚΑΝΩΣ ἐστὶν ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἰδεῖν τὴν ἐκείνων ἀρετὴν.) Δεινῶς ῥησεται ὑπὸ τῶν ἀντιγραφένων τὸ χωρίον τῷδε. Ὁ πρὸ ἐμοῦ ἀκολουθῶν ταῖς ἀρχαῖαις ἐκδόσεσι, γέγραφε, «Ὅρκον· ὃν ἄξιόν ἐστιν, ἅ ὁμῶς ἸΣΧΝΩΣ ἐστὶν ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἰδεῖν τὴν ἐκείνων ἀρετὴν» ἢ πρὸ ἐκείνου οὕτω τις διορθοῦν ἐπιβάλετο, «Ὁν ἄξιόν ἐστιν ἀκοῦσαι ὁμῶς, καίπερ ἰσχνῶς» ἐστὶν ἐν τοῖς κ. τ. λ. Καὶ τὰς μὲν λοιπὰς ἐτέρων κριτικῶν διορθώσεις ζητεῖται ὁ βουλόμενος ἐν ταῖς τῶν πρὸ ἐμοῦ σημειώσεις· μίθς δὲ μόνης μνημονεύω γραφῆς τοῦ ἐκδότος τὸν Λυκούργον κατὰ τὸ 1824 ἔτος ἐν Λειψία (G. Pinzger), ἥ φησιν ἐκ τῆς τοῦ Βεκκέρου ἐκδόσεως εἰληφέναι «ὄρκον, ὃν ἄξιόν ἐστιν ἀκοῦσαι καὶ γὰρ πλῆκτον οὕτων τῶν τότε πεπραγμένων, ὁμῶς ἰσχνῶς ἐστὶν ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἰδεῖν τὴν ἐκείνων ἀρετὴν.» Ταύτης δὲ διαφωνοῦσαν γραφὴν ἐτήρην ὁ πρὸ ἐμοῦ ἐσημειώσατο, ἐκ τῆς Βεκκέρου κλημένης ἐκδόσεως λαβεῖν φάσκων, ταύτην, «Ὁν ἄξιόν ἐστι μαθόντας [ἢ ὁμῶς ἰσχνῶς] ἐστὶ ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἰδεῖν τὴν

ἐκείνων ἀρετὴν.» Περὶ ὧν ἐκάτερως οὐκ ἔχων διαγνώσκει, διὰ τὸ ἀπορεῖν τῆς Βεκκέρου ἐκδόσεως, κατεχούρισα εἰς τὸ κείμενον ἦν καὶ πάλαι ἐπενόουν διόρθωσιν, «ὄρκον· ὃν (ἰ. γ. οὐ) ἄξιόν ἐστὶν ἀκοῦσαι ὁμῶς· καὶ γὰρ ἱκανῶς ἐστὶν ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἰδεῖν τὴν ἐκείνων ἀρετὴν.» Ὅπως ποτὶ δ' αὖ ἔχη ταῦτα, τὸ γούν Ἰσχνῶς, θαρρῆσας αὖ φαίην, ἐπάναγκες τρεπτέον εἶναι εἰς τὸ ἱκανῶς. Ἐρεῖ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς (§ 30) Λυκούργος, «Ἰκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τὴν τῶν προγόνων γνώμην διέκνονσαν.» — 5. Τὰς δὲ τὰ τοῦ βαρβάρου προσιζόμενας ἀπάσας δεκατεύσω.) Τῷ ἐν Δελφοῖς Ἀπολλωνί, ὡς φησὶν Ἡρόδοτος (ζ', 132), τοῦ ὄρκου τούτου μνημονεύουν· «Ὅσοι τῷ Πέρσῃ ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς, Ἕλληνες ἄνθρωποι, μὴ ἀναγκασθέντες, καταστάντων σφί εὐ τῶν πρηγμάτων, τούτους δεκατεύσαι τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ.» Τοῦτο δὲ τὸ δεκατεύσαι, εἰ μὲν κατὰ τὸ ἀπηνέστερον ἐξηγήσαντο, ἀπὸ τοῦ ἀναρεῖν, ἢ γὰρ αἰχμαλωτίζειν, ἢ κατὰ τὴν ἀνδρῶν δεκάδα, οἱ δὲ πρῶτον, ἀπὸ τοῦ τὴν δεκάτην τῆς οὐσίας ἐκάστου περιελαῖν. Ἐπιθετὰς εἰς τὸ παρτασθέντων Ἡρόδοτου χωρίον τῶν ἐκδοτῶν καὶ μετα-

οὐδὲν ἀνοικοδομήσω παντάπασι· ἀλλ' ὑπόμνημα τοῖς ἐπιγε-
• γνομένοις ἐάσω καταλείπεσθαι τῆς τῶν βαρβάρων ἀσεδείας.»

Οὕτω τοίνυν, ὦ ἄνδρες, σφόδρα ἐνέμειναν ἐν τούτῳ πάντες,
ὥστε καὶ τὴν παρὰ τῶν Θεῶν εὖνοιαν μεθ' ἐαυτῶν ἔχον βοη-
θόν· καὶ πάντων Ἑλλήνων ἀνδρῶν ἀγαθῶν γενομένων πρὸς τὸν
κίνδυνον, μάλιστα ἡ πόλις ἡμῶν εὐδοκίμησεν. Ὁ καὶ πάντων ἂν
εἴη δεινότατος, τοὺς μὲν προγόνους ἡμῶν ἀποθνήσκειν τολμᾶν,
ὥστε μὴ τὴν πόλιν ἀδοξεῖν, ὑμᾶς δὲ μὴ κολάζειν τοὺς καται-
σχύναντας⁶ αὐτήν, ἀλλὰ περιορᾶν τὴν κοινὴν καὶ μετὰ πολλῶν
πόνων συνειλεγμένην εὐκλειαν, ταύτην διὰ τὴν τῶν τοιοῦτων ἀν-
δρῶν πονηρίαν καταλυομένην. Καίτοι, ὦ ἄνδρες, μόνοις ὑμῖν τῶν
Ἑλλήνων οὐκ ἔστιν οὐδὲν τούτων περιδεῖν.

§ 20. Βούλομαι δὲ μικρὰ τῶν παλαιῶν ὑμῖν διελθεῖν, οἷς
παραδείγμασι χρώμενοι καὶ περὶ τούτων, καὶ περὶ ἄλλων βέλ-
τιον βουλευέσθε. Τοῦτο γὰρ ἔχει μέγιστον ἡ πόλις ἡμῶν ἀγα-
θόν, ὅτι τῶν καλῶν ἔργων παράδειγμα τοῖς Ἑλλήσι γέγονεν ἔσσαν
γὰρ τῇ χρόνῳ πατάν ἐστὶν ἀρχαιότατη, τοσούτου οἱ πρόγονοι
ἡμῶν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀρετῇ διενηνόχατιν. Ἐπὶ Κόδρου
γὰρ βασιλεύοντος, Πελοποννησίοις, γενομένης ἀφορίας² κατὰ τὴν
χώραν αὐτῶν, ἔδοξε στρατεύειν ἐπὶ τὴν πόλιν ἡμῶν, καὶ ἡμῶν
τοὺς προγόνους ἐξχναστήσαντας, κατανεύμασθαι τὴν χώραν. Καὶ
πρῶτον μὲν εἰς Δελφοὺς ἀποστείλαντες, τὸν Θεὸν ἐπηρώτων εἰ
ἐπιλήψονται³ τὰς Ἀθήνας· ἀνελόντος δὲ τοῦ Θεοῦ αὐτοῖς, ὅτι τὴν
πόλιν αἰρήσουσιν, ἐὰν μὴ τὸν βασιλέα τῶν Ἀθηναίων Κόδρον⁴
ἀποκτείνωσιν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας. Κλεόμαντις δὲ, τῶν
Δελφῶν τις, πυθόμενος τὸ χρηστήριον, δι' ἀπορρήτων τοῖς Ἀθη-
ναίοις ἐξήγγειλεν⁵ οὕτως οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ὥς ἔοικε, καὶ τοὺς
ἔξωθεν ἀνθρώπους εὖνους ἔχοντες διετέλουν. Ἐμυθολόντων δὲ τῶν
Πελοποννησίων εἰς τὴν Ἀττικὴν, τί ποιοῦσιν οἱ πρόγονοι ἡμῶν,
ἄνδρες δικασταί; οὐ καταλιπόντες τὴν χώραν, ὥσπερ Λακεδαι-
μον, ὅχοντο· οὐκ ἔκδοτον⁶ τὴν θρεψαμένην καὶ τὰ ἱερὰ τοῖς πο-
λεμίοις παρέδοσαν· ἀλλ' ὀλίγοι ὄντες, κατὰ κλειπθέντες ἐπολιορ-

φραστῶν σημειώσεις. — 6. Καταισχύναντας.) Ἰσως ἐγγράπτο πάλαι κατ' ἐνεστώτα, κατὰ τὴν ἰσχύοντα.

§ 20. 2. Πελοποννησίοις, γενομένης ἀφορίας κ. τ. λ.) Ἄλλως ὁ Ἑτυμολόγος (σελ. 303), «Αὐκοῦργος δὲ φησι, Ἀφορίας γενομένης Ἀθηναίοις, τοῦτο ἐπιτελεσθῆναι κατὰ χρῆσιν, κ. τ. λ.» — 3. Εἰ ἐπιλήψονται.) Ὁ ἔτιος συνῆκε τὴν ἀνυπολόγητον ὁ Ρεφ-σικος, ἀλλ' οὐκ ἐπέτυχε τῆς διορθώ-

σεως, γράφειν παλαιῶν, εἰ καὶ πᾶσι λήψονται. Ἰσως, εἰ ἔτι λήψον-ται, ἢ εἰ ἐγκαταλήψονται, τουτέστιν εἰ κρατήσουσι τῆς πόλεως. «Ἐγκατελημμένη, ληφθεῖσα, κεκρατημένη.» Ἡτύχιος. — 4. Τὸν βασιλέα τῶν Ἀθηναίων Κόδρον.) Ἐξέβαλεν ὁ πρὸ ἐμοῦ τοῦ κειμένου, ὡς κακῶς πλεονάσαν, τὸ κύριον ὄνομα. — 5. Ἐξήγγειλεν.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, ἐξήγγειλεν. — 6. Οὐκ ἐκδοτον.) ΔΓ, οὐδ' ἐκδοτον. —

κοῦντο, καὶ διεκαρτέρουν εἰς τὴν πατρίδα.⁷ Καὶ οὕτως ἦσαν, ὡς ἄνδρες, γενναῖοι οἱ τότε βασιλεύοντες, ὥστε προηροῦντο ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀρχομένων σωτηρίας μᾶλλον ἢ ζῶντες ἐτέραν μεταλλάξαι τὴν χώραν.⁸ Φασὶ γοῦν τὸν Κόδρον παραγγείλαντα τοῖς Ἀθηναίοις προσέχειν, ὅταν τελευτήσῃ τὸν βίον, λαβύντα πτωχικὴν στολὴν,⁹ ὅπως ἂν ἀπατήσῃ τοὺς πολεμίους, κατὰ τὰς πύλας ὑπεκδύντα,¹⁰ φρύγανα¹¹ συλλέγειν πρὸ τῆς πόλεως. Προσελθόντων δ' αὐτῇ δυοῖν ἀνδρῶν ἐκ τοῦ στρατοπέδου, καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν πυνθανομένων, τὸν ἕτερον αὐτῶν ἀποκτείνει τῷ δρεπάνῃ προσπεσόντα· τὸν δὲ περιλελειμμένον, παροξυνθέντα τῷ Κόδρῳ, καὶ νομίσαντα πτωχὸν εἶναι, σπασάμενον τὸ ξίφος,¹² ἀποκτείνει τὸν Κόδρον. Τούτων δὲ γενομένων, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κήρυκα πέμφαντες ἤξιον¹³ δοῦναι τὸν βασιλέα θάψαι, λέγοντες αὐτοῖς ἅπασαν τὴν ἀλήθειαν· οἱ δὲ Πελοπόννησιοι τοῦτον μὲν ἀπέδοσαν, γνόντες δὲ, ὡς οὐκ ἔτι δυνατόν αὐτοῖς τὴν χώραν κατασχεῖν,¹⁴ ἀπεχώρησαν. Τῷ δὲ Κλεομάντει τῷ Δελφῷ ἡ πόλις αὐτῷ τε καὶ ἐγκόμοις ἐν Πρυτανείᾳ αἰδίδιον σίτησιν ἔδοσαν. Ὁρᾷτε, εἰ ὁμοίως ἐρίλου¹⁵ τὴν πατρίδα Λεωνόραται αἱ τότε βασιλεύοντες, οἳ γε προηροῦντο τοὺς πολεμίους ἐξαπατῶντες ἀποθνήσκειν ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ τὴν ἰδίαν ψυχὴν ἀντὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας

7. Διεκαρτέρουν εἰς τὴν πατρίδα.) Τὰ ἐκ τῆς πολιορκίας δεῖν, καὶ ἐξαισέτως τὴν στέρησιν τῶν πρὸς τροφὴν ἀνγκυαίων, ὑπόμενον, ἕνεκα τῆς πατρίδος· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ διεκαρτερεῖν, ὁποῖον καὶ Ἡρόδοτος (γ', 52) εἶρακε περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Περιάνδρου, «Διακαρτερέων» ἐν τῇ στολῇ ἐκαλυπτόμετο. . . ἄλλου· «αἰσῆτι τε καὶ αἰσιτήρι» Καὶ τὸν Ὀδυσσεά δέ τις (Περὶ Ἀθην. σελ. 412) εἰς λυμναρχίαν διαβάλλων εἶρακεν· «Ε»· «χρὴν γὰρ εἰ καὶ ἐλμώτε, διακαρτερεῖν, ἢ μετριάξαι τὰ περὶ τὴν τροφήν.» Ἐνθεν καὶ τὸ Ἀποκαρτερεῖν ἐπὶ τοῦ ἐκφυγῆς τροφῆς ἀποχῆς ἐξάγει ἐαυτὸν τοῦ βίου. Ἡ δὲ Εἰς πρόθεσις ἀντὶ τῆς Διᾶ, καθὰ καὶ ἐν τοῖς πρόθεσι (§ 13), «Εἰς τὴν κοινὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἠγάθοντα.» — 8. Ἐτέραν μεταλλάξαι τὴν χώραν.) Περιαιρετικὸν τοῦ χωρίου, ἢ τὸ ἄρθρον [τῆς], ἢ τὸ Ἐτέραν, ὥστε εἶρακε καὶ ἀντιφύων (§ 17), ἐπὶ τὸν μετῆλλαξαν. — 9. Πτωχικὴν στολὴν.) Στολὴν ἢ φορεῖσιν οἱ ἐπικρατεῖ· ὅθεν καὶ τὸ ἐξῆς (§ 28)

τοῦ Τυρταίου Πτωχεύειν, τὸ ἐπαιτεῖν. — 10. Κατὰ τὰς πύλας ὑπεκδύντα.) Ἐξ Ελ, ΑΓ, ὑποδύντα. Διπλῆς γὰρ ἐνθάδε προθέσεως χρεια, ἵνα σημαίνη τὸ ὑπεκδύντα· ὅθεν ἔτι καὶ τὸ τοῦ Πολυάνου (Στρατηγική. Γ, ζ', 1, σελ. 80) τότε, «Διὰ πυλίδος μικροῦς ὑπεξεληθόν.» — 11. Φρύγανα.) «Φρύγανα, ὕλη λεπτή καὶ ξηρά» φασὶν Ἡσύχιος. Ἐστωτε τοῦνομα καὶ ἡ συνήθεια. — 12. Σπασάμενον τὸ ξίφος.) Ἐλύτας, ἢ ὡς ἢ παρ' ἡμῶν συνήθεια λέγει, Σύρας τὸ ξίφος. «Σπασάμενος, ἄλλυτας» καὶ «Σύρων, ἔλκων» Ἡσύχιος. — 13. Ἡξιον.) Παρεκάλουν. — 14. Κατασχεῖν.) ΔΓ, καταλαβεῖν. — 15. ὉΡΑΤΕ, Εἰ ὁμοίως ἐρίλου κ. τ. λ.) Ὁ πρὸ ἐμοῦ μεθ' ἐτέρων τινῶν περιελὼν τὸν συναπτικόν, ἔγραψεν, Ὁρᾷτε· ὁμοίως κ. τ. λ.; ἐρωτηματικῶς καὶ τὸν λόγον, ἀντὶ τοῦ ἀποφαντικοῦ. Προελόμην ἂν, ἢ τὸν συναπτικὸν ἐξῆς κατὰ χώραν (καίπερ μὴ μαρτυρούμενον ὑπὸ τῶν ἀντιγράφων), ἢ γράφειν αὐτὸν τε καὶ τὸ ῥῆμα τρέποντας εἰς τὸν ἀπορηματικὸν σύνδεσμον, » ἌΡΑ ΓΕ ὁμοίως ἐρίλου; κ. —

ἀντικταλλάττεσθαι. Τοιγαροῦν μονώτατοι¹⁶ ἐπώνυμοι τῆς χώρας¹⁷ εἰσιν, ἰσοθέων τιμῶν τετυχηκότες. Εἰκότως· ὑπέρῃς γὰρ ζῶντες οὕτω σφόδρα ἐσπούδαζον, δικαίως ταύτην καὶ τεθνεώτες ἐκληρονόμουν. Ἀλλὰ Λεωκράτης, οὔτε ζῶν, οὔτε τεθνεώς δικαίως ἀν αὐτῆς μετὰσχοι, καὶ μονώτατος ἀν προσηκόντως ἐξορισθεῖν τῆς χώρας, ἣν ἐγκαταλιπὼν τοῖς πολεμίοις ὤχετο· οὐδὲ γὰρ καλὸν τὴν αὐτὴν καλύπτειν τοὺς τῇ ἀρετῇ¹⁸ διαφέροντας, καὶ τὸν κάκιστον πάντων ἀνθρώπων.

§ 21. Καίτοιγε ἐπεχείρησεν εἰπεῖν (ὁ καὶ νῦν ἴσως ἐρεῖ πρὸς ὑμᾶς), ὡς οὐκ ἂν ποτε ὑπομείναι² τὸν ἀγῶνα τοῦτον, συνειδώς ἐκὺτῷ τοιούτῳ τι διαπεπραγμένῳ, ὥσπερ, οὐ πάντας καὶ τοὺς κλέπτοντας καὶ ἱεροσυλοῦντας τούτῳ τῷ τεκμηρίῳ³ χρωμένους· οὐ γὰρ τοῦ πράγματός ἐστι σημεῖον, ὡς οὐ πεποιθήκασιν, ἀλλὰ τῆς ἀναιδείας ἦν ἔχουσιν. Οὐ γὰρ τοῦτο δεῖ λέγειν, ἀλλ' ὡς οὐκ ἐξέπλευσεν, οὐδὲ τὴν πόλιν ἐγκατέλιπεν, οὐδ' ἐν Μεγάρῳις κατῴκησε. Ταῦτά ἐστι τεκμήρια τοῦ πράγματος· ἐπεὶ γε τὸ ἐλθεῖν⁴ τοῦτον, οἶμαι θεῶν τινα αἰτὸν ἐπ' αὐτὴν ἀγαγεῖν τὴν τιμωρίαν, ἣν, ἐπειδὴ τὸν εὐκλεῖδ' κίνδυνον ἔφυγε, τοῦ ἀκλεοῦς καὶ ἀδόξου θανάτου τύχοι, καὶ οὕς προὔδωκε τούτοις ὑποχείριον αὐτὸν καταστήσειεν. Ἐτέρωθι μὲν γὰρ ἀτυχῶν, οὕτω δὴλον, εἰ διὰ ταῦτα δίκην δίδωσιν· ἐνταῦθα δὲ παρ' οἷς προὔδωκε, φανερόν ἐστιν ὅτι τῶν αὐτοῦ παρανομημάτων ὑπέχει ταύτην τὴν τιμωρίαν. Οἱ γὰρ θεοὶ οὐδὲν πρότερον ποιοῦσιν ἢ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων τὴν διάνοιαν παράγουσι.⁵ Καὶ μοι δοκοῦσι τῶν ἀρ-

16. Μονώτατοι.) Σολοικισμὸν κατέγνωσαν οἱ Γραμματικοὶ τοῦτον τοῦ ὑπερθετικοῦ, ποιηταῖς μόνοις αὐτὸ συγχωρήσαντες, οἷόν ἐστι τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους (Πλουτ. 182),

Μονώτατος γὰρ εἰ σὺ πάντων αἰτίας. — 17. Ἐπώνυμοι τῆς χώρας.) Ἀρ' ὅν ἡ χώρα καὶ οἱ κατοικοῦντες ὀνομάσθησαν· αἱ γὰρ Ἀθηναῖαι πρότερον ἀπὸ μὲν Κραναοῦ Κραναοὶ ἐκλήθησαν, εἰτα ἀπὸ Κέκροπος, Κεκροπίδαί, καὶ μετὰ ταῦτα Ἰωνες ἀπὸ Ἰωνος, ὡς φησιν Ἡρόδοτος (ἡ, 44). Καὶ Ἐρεχθίδας δὲ ἀπὸ Ἐρεχθίδος, ἐκάλουν οὐτοὺς οἱ ποιηταί. Οὐ μόνον δὲ τῆς χώρας κοινῶς, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ ἐκάστης τῶν δέκα φυλῶν ἐπώνυμός τις ἦν βασιλεὺς ἀρχαῖος ἢ ἥρωϊς· οἷον ἡ Ἐρεχθίδης φυλὴ, ἀπὸ Ἐρεχθίδος, ἡ Πανδειοῦς, ἀπὸ Πανδίωνος, ἡ Αἰαντίς, ἀπὸ Αἰάντος, κ. τ. λ. Ἀρποκρατίων δὲ φησιν, «Διττοὶ εἰσὶν οἱ Ἐπό-

νυμοι, οἱ μὲν δέκα τὸν ἀριθμὸν, ἀρ' ὧν αἱ φυλαὶ ἕτεροι δὲ, εὖ· καὶ τετυχάκοντα, ἀρ' ὧν αἱ ἡλικίαι προταγορεύονται τῶν πολιτῶν καθ' ἕκαστον ἔτος, ἀπὸ δατωκαίδεκα ἑτῶν μέχρις ἐξήκοντα.» — 18. Τοὺς τῇ ἀρετῇ.) Ἦσ. γο. τοὺς τε τῇ ἀρετῇ.

§ 21. 2 Ὡς οὐκ ἂν ποτε ὑπομείναι.) Οὕτως ὁ πρὸ ἡμοῦ κατὰ τὸν τοῦ εὐκλείδου σχηματισμὸν, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς πρότερον ἀπαρεμμάτων, ὑπομείναι. Ἐτεροὶ παρήκουσιν γράρην ὑπομείνειν. Οὐδὲν, οἶμαι, τούτων ὀρθόν· γραπτέον, ὡς εἶκασιν ἑτέροις· τῶν κριτικῶν, ὑπέμεινε, ἢ γοῦν κατὰ χώραν ἑδῶντας τὸ ἀπαρέμματος, περιαιρετέον τὸ ἐν ἀρχῇ Ὡς. — 3. Τούτῳ τῷ τεκμηρίῳ κ. τ. λ.) Διαγραφτέον ἴσως τὸ ἄρθρον. — 4. Ἐπεὶ γε τὸ ἐλθεῖν.) ἴσως ἐγγράμματον, ἐπεὶ τό γε ἐλθεῖν. — 5. Παράγουσι.) Ἀπατῶσι. «Παρήγαγεν» ἢ «ἤγαγεν», ἢ «πάτησεν» καὶ «Παραγα-

χαίων τινές ποιητῶν, ὥσπερ χρησμούς γράψαντες τοῖς ἐπιγενομένοις,⁶ τάδε τὰ ἱαμβεῖα καταλιπεῖν·

Ὅταν γὰρ ὀργὴ δαιμόνων βλάβη τινα,
Τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον ἐξαφαιρεῖται φρενῶν
Τὸν νοῦν τὸν ἐσθλόν, εἰς θεὸν τὴν χεῖρω τρέπει
Γνώμην· ἔν' εἰδῇ μηδὲν ὧν ἁμαρτάνει.⁷

§ 22. Τίς γὰρ οὐ μέμνηται τῶν πρεσβυτέρων, ἡ τῶν νεωτέρων οὐκ ἀκήκοε, Καλλίστρατον,² οὗ θάνατον ἡ πόλις κατέγνω, τοῦτον φυγόντα, καὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς ἀκούσαντα, ὅτι ἂν ἔλθῃ Ἀθῆναζε τεύξεται τῶν νόμων, ἀφικόμενον, καὶ ἐπὶ τὸν βωμὸν τῶν δώδεκα Θεῶν καταφυγόντα, καὶ οὐδὲν ἦτον ὑπὸ τῆς πόλεως ἀποθανόντα; Δικαίως· τὸ γὰρ τῶν νόμων τοῖς ἡδικηκόσι τυχεῖν, τιμωρία ἐστίν. Ὁ δὲ γε Θεὸς ὀρθῶς ἀπέδωκε τοῖς ἡδικημένοις κολάσαι τὸν αἵτιον· δαιμόν γὰρ ἂν εἴη εἰ ταῦτά σημεῖα τοῖς εὐτέδεισι καὶ τοῖς κηκούργοις φαίνοντο.³

§ 23. Ἠγοῦμαι δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, τὴν τῶν Θεῶν ἐπιμέλειαν πάσας μὲν τὰς ἀνθρωπίνας πράξεις ἐπισκοπεῖν, μάλιστα δὲ τὴν περὶ τοὺς γονέας καὶ τοὺς τετελευτηκότας, καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς εὐτέδειαν. Εἰκότως· παρ' ὧν γὰρ τὴν ἀρχὴν τοῦ ζῆν εἰλήφκαμεν, καὶ πλεῖστα ἀγαθὰ πεπόνθαμεν, εἰς τοὺς μὴ ὅτι ἁμαρτεῖν, ἀλλ' ὅτι μὴ εὐεργετοῦντας τὸν αὐτῶν βίον καταναλῶσαι, μέγιστον ἀσέβημά ἐστι.² Λέγεται οὖν ἐν Σικελίᾳ (εἰ γὰρ καὶ μυθωδέστερόν ἐστιν, ἀλλ' ἀρμόσει καὶ ὑμῖν ἅπασι τοῖς νεωτέροις,³ ἀκοῦσαι) ἐκ γὰρ τῆς Αἴτνης ῥύακα πυρὸς γενέσθαι τοῦτον

ἠγαθὴ, ἀπάται κ.τ. λ.» φητὶν Ἡσύχιος. Ἐπιθι καὶ τὰ σημειωθέντα μοι ἀλλαχοῦ (Ξενοφ. Ἀπομνημ. σελ. 304). — 6. Ἐπιγενομένοις) Γραπτέον ἴσως κατ' ἐνεστώτα, Ἐπιγινόμενοις, καθάπερ ἔδοξέ τῳ τῶν κριτικῶν. — 7. Ὅταν γὰρ . . . ἁμαρτάνει.) Τῆς Εὐριπίδου μούσης εἶναι τὰ ἱαμβεῖα ταῦτα εὐλόγως ὑπενόησεν ὁ Οὐαλκηνήρος. Ὁ δὲ νοῦς τῶν λεγόμενων, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιτρίβει βουλόμενος τοὺς κηκούς, ἐξέστησι τῶν φρενῶν. Τοιοῦτόν τι ἐστὶ καὶ τὸ τοῦ Σοφοκλέους (Ἀντιγ. 622),

Τὸ κακὸν δοκεῖν ποτ' ἐσθλόν
Τῷδ' ἔμμεν, ὅτῳ φρένας
Θεὸς ἄγει πρὸς ἄταν.

§ 22. 2. Καλλίστρατον.) Οὗ μνημονεύει καὶ Ἰσοκράτης ἐν τῷ Συμμαχικῷ (§ 9.) ἔθθα ἐπιθι τὰς σημειώσεις (τόμ. Β, σελ. 124. Ἴδε καὶ τὸν Böckh, Die Staatslaushaltung der Athener, B. I, S. 246, und 450). —

3. Δαιμόν γὰρ ἂν εἴη, εἰ . . . φαίνοντο.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, φαίνονται.

§ 23. 2. Εἰς τοὺς μὴ ὅτι ἁμαρτεῖν, ἀλλ' ὅτι μὴ εὐεργετοῦντας τὸν αὐτῶν βίον καταναλῶσαι, μέγιστον ἀσέβημά ἐστι.) Ὁ μὲν νοῦς πρόδηλος· Μέγιστον ἀσέβημά ἐστι μὴ μόνον τὸ ἁμαρτάνειν εἰς τοὺς γονέας, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ καταναλῶσαι τὸν ἐκὸν βίον εἰς τὰς περὶ ἐκείνους εὐεργεσίας. Ἡ δὲ λέξις ἔχει τὴν ἀσύντηκον καὶ ταῖς ἀκοαῖς προσιστάμενον· ἔχρη· γὰρ φάναι (εἰ ἐμελλε τὸ μὴ ὅτι σημαίνειν τὸ μὴ μόνον). «Εἰς τοὺς μὴ ὅτι ἁμαρτεῖν, ἀλλὰ μὴ» εὐεργετοῦντας κ.τ. λ.»

Γ' ὥς ἐγράφετο "ΕΤΙ Οὐ μόνον τὸ μὴ ἁμαρτεῖν περὶ τοὺς γονέας, ἀλλ' ἐπὶ καὶ τὸ μὴ ἀδιαλείπτως εὐεργετεῖν αὐτοὺς, ἀσέβημα μέγιστον ἐνόμισται. —

3. Καὶ ἸΜΙΝ ἅπανι τοῖς νεωτέροις.) Παρόντων τινες γράφειν, «καὶ ὑμῖν καὶ ἅπασι τοῖς νεωτέροις» ἔτεροι δὲ διὰ μεταθέσεως μόνου τοῦ συνδέσμου,

δὲ ρεῖν φατίν ἐπὶ τὴν ἄλλην χώραν, καὶ δὴ καὶ πρὸς πόλιν τινὰ τῶν ἐκεῖ κατοικουμένων. Τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ὀρμῆσαι πρὸς φυγὴν, τὴν αὐτῶν σωτηρίαν ζητοῦντας· ἓνα δὲ τινὰ τῶν νεωτέρων, ὁρῶντα τὸν πατέρα⁴ πρεσβύτερον ὄντα, καὶ οὐ θυνάμενον⁵ ἀποχωρεῖν, ἀλλὰ ἐγκαταλαμβανόμενον, ἀράμενον φέρειν φορτίου δ' οἶμαι προσγενομένου, καὶ αὐτὸς ἐγκατελήφθη. Ὅθεν δὴ καὶ ἄξιον θεωρεῖται τὸ θεῖον, ὅτι τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς εὐμενῶς ἔχει. Λέγεται γὰρ κύκλῳ τὸν τόπον ἐκείνον περιρρόευσαι τὸ πῦρ, καὶ σωθῆναι τούτους μόνους· ἀφ' ὧν καὶ τὸ χωρίον ἔτι καὶ νῦν προσηγορεῖται,⁶ τῶν εὐσεβῶν χῶρον. Τοὺς δὲ ταχείαν τὴν ἀποχώρησιν ποιησαμένους, καὶ τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς ἀπαντὰς ἐγκαταλιπόντας, ἀπολέσθαι.⁷ Ὡστε καὶ ὑμᾶς δεῖ τὴν παρὰ θεῶν ἔχοντας μαρτυρίαν, ὁμογνωμόνως τοῦτον κολάζειν, τὸν ἅπασι τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασιν ἔνοχον ὄντα, κατὰ τὸ ἑαυτοῦ μέρος. Τοὺς μὲν γὰρ θεοὺς τὰς πατρίδας⁸ τιμὰς ἀπεστέρηκε, τοὺς δὲ γονεῖς τοῖς πολεμίοις ἐγκατέλιπε, τοὺς τετελευτηκότας τῶν νομίμων οὐκ εἶασε τυχεῖν.

§ 24. Καίτοι σκέψασθε, ὦ ἄνδρες· οὐ γὰρ ἀποστήτομαι τῶν παλαιῶν ἐφ' οἷς γὰρ ἐκείνοι ποιοῦντες ἐφιλοτιμοῦντο, καὶ ταῦτα δικαίως ἂν ὑμεῖς ἀκούσαντες ἀποδέχοισθε. Φησὶ γὰρ Εὐμολπον τὸν Ποσειδῶνος² καὶ Χιόνης μετὰ Θρακῶν ἔλθειν, τῆς χώρας ταύτης ἀμφισθετοῦντα· τυχεῖν δὲ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους βασιλεύοντα Ἐρεχθίαν, γυναικα ἔχοντα Πραξιθέαν τὴν Κηφισοῦ θυγατέρα. Μεγάλου δὲ στρατοπέδου μέλλοντος αὐτοῖς εἰσβάλλειν εἰς τὴν χώραν, εἰς Δελφοῦς ἰὼν ἠρώτα τὸν θεόν, τί ποιῶν ἂν νικῇν λάβοι παρὰ τῶν πολεμίων. Χρήσαντος δ' αὐτῷ τοῦ θεοῦ, τὴν θυγατέρα εἰ θύσειε πρὸ τοῦ συμβαλεῖν τῷ στρατοπέδῳ, κρήσειν τῶν πολεμίων, *ὁ δὲ τῇ θεῇ πειθόμενος,³ τοῦτ' ἔπραξε,

«ὕμῃν καὶ ἄπασι τοῖς νεωτέροις.» Γραπτέον οἶμαι, «καὶ ἸΜΩΝ ἄπασι τοῖς νεωτέροις», τοῦτέστι, καὶ τοῖς νεωτέροις ἄπασι, ὅσοι τυγχάνουσι μετ' ὕμῳ ἐνθάδε πύροντες. — 4. ἓνα δὲ τινὰ τῶν νεωτέρων ὁρῶντα τὸν πατέρα κτλ.) Ο' δὲ Παντανίας (X, 28) δύο ἱστορεῖ τοὺς νεανίσκους, καὶ τὸν μὲν τὴν μητέρα, τὸν δὲ τὸν πατέρα αὐτῶν ἀράμενους διαπυλῆναι ἐκ τοῦ πυρός· ἢ συνάδει καὶ ὁ τὸ ψευδῶς εἰς τὸν Ἀριστοτέλην ἀναφερόμενον Περὶ κόσμου σύσταγμα συγγραφάμενος (κτλ. 6). Ο' δὲ Κτησίας ἑτερόν τι προτετρατεύτατο τῷ μύθῳ, λέγων, ὅτι τὸ τῆς Αἰτνῆς πῦρ, καὶ μετὰ τὴν σωτηρίαν τῶν εὐ-

σεβῶν, διετέλει τοῦ λοιποῦ, ἐν ἐλάτταις ταῖς ἐξερήταις, τὸν ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν πεπατημένον μέσον χώρον ἀθιγῆ κατὰ λείπων. — 5. Οὐ θυνάμενον.) ΔΓ, οὐχὶ θυνάμενον. — 6. Προσηγορεῖσθαι.) ΠΔ, ΑΤ, προσηγορεῖται. Ο' Ρεῖσκιος παρήκει, προσηγορεῖσθαι. — 7. Τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς ἄπαντας ἐγκαταλιπόντας, ἀπολέσθαι.) Σαφέστερ' ἂν ἦσαν οὕτως τεταγμένα· τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς ἐγκαταλιπόντας ἄπαντας ἀπολέσθαι. — 8. Τῆς πατρίδας.) ΕΔ, ΑΤ, τοῦ πατρίους.

§ 24. 2. Εὐμολπον τὸν Ποσειδῶνος κ. τ. λ.) Περὶ τούτου καὶ ὁ Ἰσοκράτης (Παναθην. § 78,) λέγει

καὶ τοὺς ἐπιστρατευομένους ἐκ τῆς χώρας ἐξέβαλε. Διὶ καὶ δικαίως ἂν τις Εὐριπίδην ἐπαινέσειεν, ὅτι τὰ τε ἄλλ' ὦν ἀγαθὸς ποιητής, καὶ τοῦτον τὸν μῦθον προείλετο παῖσαι, ἡγούμενος κάλλιστον ἂν γενέσθαι τοῖς πολίταις παράδειγμα τὰς ἐκείνων πράξεις πρὸς ἃς ἀποβλέποντας καὶ θεωροῦντας, συνεθίζεσθαι ταῖς ψυχαῖς⁴ τὸ τὴν πατρίδα φιλεῖν. Ἄξιον δὲ, ὧς ἄνδρες δικασταί, καὶ τῶν ἰαμβείων ἀκοῦσαι ἃ πεποίηκε λέγουσαν τὴν μητέρα τῆς παιδός. Ὁψεσθε γάρ ἐν αὐτοῖς μεγαλοψυχίαν καὶ γενναϊότητα, ἀξίαν καὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦ γενέσθαι Κληφισοῦ θυγατέρα.

Τὰς χάριτας ὅστις εὐγενῶς χαρίζεται,
Ἡ διστον⁵ ἐν βροτοῖσιν οἱ δὲ δρώσι μὲν,
Χρόνῳ δὲ πολλῷ δρώσι, δυσγενέστεροι.⁶
Εἴ γὰρ δὲ δώσω τὴν ἐμὴν παῖδα κτανεῖν.
Λογίζομαι δὲ πολλά· πρῶτα μὲν πόλιν
Οὐκ ἂν τιν' ἄλλην τῆσδε βελτίω λαβεῖν,
Ἡ' πρῶτα μὲν λεῶς οὐκ ἐπακτὸς ἄλλοθεν,
Αὐτόχθονες δ' ἔφυμεν.⁷ αἱ δ' ἄλλαι πόλεις
Πεσσάν ὁμοίως διαφοραῖς ἐκτισμέναι,
Ἄλλαι παρ' ἄλλων εἰσὶν εἰσαγώγιμοι.⁸
Ὅστις δ' ἀπ' ἄλλης πόλεως οἰκίξει πόλιν,
Ἀρμός⁹ πονηρὸς ὥσπερ ἐν ξύλῳ παγείς,
Δόγῃ πολιτῆς¹⁰ ἔστι, τοῖς δ' ἔργουσιν οὐ.

περὶ Εὐμόλπου. — 3. Ὁ δὲ τῇ Θεῷ πειθόμενος.) Ὁ πρὸ ἐμοῦ ἐξέδωκεν ἐξ ἀντιγράφων, ὡς δὲ Θεῷ πειθόμενος. Ἐτεροι δὲ παρῆνουν εἰς τὴν δευτικὴν ἀντανυμίαν τρέπουν, Ὅδε. Ἀμεινον ἴσως τὸ περιελεῖν ὅλους τοῦ χωρίου. — 4. Συνεθίζεσθαι ταῖς ψυχαῖς τὸ τὴν πατρίδα φιλεῖν.) Οὕτως ὁ πρὸ ἐμοῦ (ἐξ ἀντιγράφων) ἀντὶ τῆς δοτικῆς ΤΩ. Γως, πᾶν τούναντιον, ταύτην κατὰ χώραν ἑῶντας, τὴν πρώτην δοτικὴν ἐχρῆν μετὰβάλλειν, γράφοντας, «συνεθίζεσθαι τὰς ψυχὰς τῇ τῇ πατρίδι φιλεῖν.» Τὰ γὰρ τοιαῦτα κατ' αἰτιατικὴν προτώπου καὶ δοτικὴν πράγματος ἐκφράζεσθαι φιλεῖ μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ παρατίθησι ὁ Στέφανος (Θησαυρ. τόμ. I, σελ. 1097) παραδείγματα τοῦ Ἐθίζεσθαι, Ἐνεθίζεσθαι καὶ Προσθείζεσθαι τινὰς τινὶ πράγματι. — 5. Ἡδιστον.) Τὸ ἥδιον τῶν ἀντιγράφων προείλετο ὁ πρὸ ἐμοῦ. Ἐτεροι δὲ παρῆνουν τρέπουν εἰς τὸ Ἡδιστος. — 6. Χρόνῳ δὲ πολλῷ δρώσι, δυσγενέστεροι.) Τῇ τελευταίᾳ μόνῃ λέξει διαφέρω τοῦ πρὸ ἐμοῦ, ἐκδόντος ἐξ ἀντιγράφων, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐπιθετοῦ, ἐπιρρηματικῶς, δυσγενέστερον. — 7.

Αὐτόχθονες δ' ἔφυμεν.) Ὅπερ ἀνωτέρω (§ 12.) ἔλεγεν ὁ ῥήτωρ καὶ ἐπίστευον πάντες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ἀλαζονεύεται καὶ ἡ Πραξιθέα ἥς καὶ τὸν ἄνδρα Ἐρεχθίαν, Γηγενὴ ἢ ἐπικεκλήσθαι φησὶν Ἡρόδοτος (ἡ, 55), «Ἐρεχθῆος τοῦ ἡγηγενέος λεγομένου εὐναί κ. τ. π.» Διὸ καὶ Ἀντισθένης, «τοὺς Ἀθηναίους ἐπὶ τῇ γηγενεῖς εἶναι σεμνυνομένους ἐκφανώλίζων, ἔλεγε, μηδὲν εἶναι χοχλίων καὶ ἁττελέων εὐγενεστέρους.» (Διογένη. Λαέρτ. VI, 1). Χαριέντως δὲ καὶ ὁ Κωμικός (Ἀριστοφάν. Σπ. 1076) καθάπτόμενος τῆς Ἀττικῆς ἀλαζονείας, γέροντας τινὰς παράγει λέγοντας, ὡς εἶπεν, Ἀττικοί, μόνοι δικαίως εὐγενεῖς αὐτόχθονες.

Ἀνδρικότατον γένος.
— 8. Εἰσαγώγιμοι.) Μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν εἰσαγομένων (importés) κατ' ἐμπορίαν ἄλλων ἀλλαγῶν φορτίων, οὗ τὸ ἀντικείμενον Ἐξαγώγιμον ἐρρέθη ἀνωτέρω. — 9. Ἀρμός.) Γάμος, ἥλος. — 10. Πολιτῆς.) ἈΤ, Πολίτης ἐξ ΕΔ (μαρτυροῦνται καὶ τῶν ἀντιγράφων) ἔγραψεν ὁ πρὸ ἐμοῦ Πολίτης ὁ αὐτόνομος, δῆλον βλαβερῶς, Πολιτῆς, παρὰ τὸ Πολίτῳ (ὡς τε ἰ-

Επειτα τέκνα τοῦδ' ἔκῃτι¹¹ τίκτομεν,
 ὧς Θεὸν τε βωμούς, πατρίδα τε βυώμεθα.
 Πόλεος δ' ἀπάσης τοῦνομ' ἐν πολλοὶ δέ νιν
 Ναίουσι· τούτους πῶς διαφθεῖραί με χρῆ,
 Εἶξόν πρό πάντων μίαν ὑπερδοῦναι¹² θανεῖν;
 Εἴπερ γὰρ ἀριθμὸν οἶδα, καὶ τούλασπονος
 Τὸ μείζον, ἐνός μὲν οἶκος οὐ πλείον σθένει
 Πταίσας ἀπάσης πόλεος, οὐδ' ἴσον φέρει.
 Εἰ δ' ἦν ἐν οἴκοις ἀντὶ θηλέων στάχυς
 Ἀῤῥην, πόλιν δὲ πολεμία κατεῖχε φλόξ,
 Οὐκ ἂν μιν ἐξέπεμπον εἰς μάχην δορός,
 Θάνατον προταρβοῦσ';¹³ Ἀλλ' ἔμοι γ' ἔστιν τέκνα,¹⁴
 Ἀ' καὶ μάχοιτο καὶ μετ' ἀνδράσι πρέποι·
 Μὴ σχήματ' ἄλλως¹⁵ ἐν πόλει πεφυκότα.
 Τὰ μητέρων δὲ δάκρυ, ὅταν πέμπῃ τέκνα,
 Πολλοὺς ἐθήλυν' εἰς μάχην ὀρμωμένους.
 Μισῶ γυναικάς, αἰτίνες πρό τοῦ καλοῦ
 Ζῆν παῖδας εἴλοντο, καὶ παρήνεσαν κακά.¹⁶
 Καὶ μὴν θανόντες γ' ἐν μάχῃ πολλῶν μέτα,
 Τύμβον τε κοινὸν ἔλαχον, εὐλειάν τ' ἴσην
 Τῇ μὴ δὲ παιδί στέφανος, ἡ μία μόνη
 Πόλεος θανοῦσα¹⁷ τῇσδ' ὑπερ' σωθήσεται·
 Καὶ τὴν τεκοῦσαν καὶ σὲ δύο Σ' ὁμοσπώρω¹⁸
 Σώσει. Τί τούτων οὐχὶ δεξιόσθαι καλόν;
 Τὴν οὐκ ἐμήν γε πλὴν φύσει δώσω κόρην
 Θῦσαι πρό γαίας. Εἰ γὰρ αἰρεθήσεται
 Πόλις, τί παίδων τῶν ἐμῶν μέτεστί μοι;
 Οὐκουν ἅπαντα γοῦν ἐμοὶ σωθήσεται,¹⁹

χιστῆς παρὰ τὸ τειχεῖξω καὶ
 φροντιστῆς παρὰ τὸ φροντίξω),
 καθάπερ ἔγραψεν ὁρθῶς ὁ διορθώσας
 Ρ'εῖσκιος. — 11. Τοῦδ' ἔκῃτι. Τούτου
 ἔνεκα. — 12. Ὑπερδοῦναι.) Ἐκ ΔΓ,
 ΔΤ (διηρημένου) ὑπὲρ δοῦναι. — 13.
 Οὐκ ἂν μιν . . . Θάνατον προ-
 ταρβοῦσα.) Οὐκ ἂν ἐπεμπον αὐτὸν εἰς
 τὴν μάχην, ἀλλ' οἴκοι ἐφύλαττον διὰ
 τὸν φόβον τοῦ θανάτου. — 14. Ἔστιν
 τέκνα.) Διὰ τὸ μέτρον, ὡς καὶ ἔτεροι,
 τὸ ἐφελκυστικόν, ὃ παρέβλεψεν ὁ πρό
 ἐμοῦ. Εὐχερέστερον ἴσως ἢ ἀσφαλίστε-
 ρον κατέλιπον τὴν ἀρχαίαν γραφὴν,
 «Εἴμῃ τέκνα» πεισθεὶς οἷς ἐπίσθη ὁ πρό
 ἐμοῦ μεθ' ἑτέρων ἀντιγράφοις, φέρουσι
 τὴν ὀριστικὴν τοῦ ῥήματος ἐγκλισιν. —
 15. Μὴ σχήματ' ἄλλως.) Ἐξ ΕΔ, ΔΤ,
 Μὴ σχήματα δ' ἄλλως, Σχήματα δὲ,
 κενὰ καὶ μάταια εἰδούλα. — 16. Ζῆν
 παῖδας εἴλοντο καὶ παρήνεσαν κακά.)
 Τὸ μὲν Εἴλοντο φθίρει τὸ μέτρον ὃ
 δ' ἐξ ΕΔ ἀνθυπιβάλλειν ὁ πρό ἐμοῦ,

Εἴλον, φθίρει τοὺς γραμματικοὺς
 κανόνας. Ἄτερος δὲ τις διορθοῦν ᾤκηθη,
 γράψας, Ἐθελον. Ἰσως περιαιροῦν-
 τας τὸ ἀπαρέμγατον, γραπτέον,

Εἴλοντο παῖδας, καὶ παρήνεσαν κακά.

— 17. Ἡ μία μόνη . . . θανοῦσα.) Οἱ μὲν γράφειν παρήνεσαν, Εἰ
 μία μόνη κ. τ. λ. ἕτεροι τολμηρότερον
 (ἴσως γε μὴ καὶ πιθανώτερον), Εἰς μινᾶ
 μόνη . . . θανοῦση. — 18. Καὶ τὴν
 τεκοῦσαν, καὶ σὲ δύο Σ' ὁμοσπώρω.)
 Καὶ τὴν ἐμὴν μητέρα, καὶ σὲ τὸν πα-
 τέρα, καὶ τὰς δύο ἀδελφὰς τῆς μελ-
 λούσης θανεῖν· τρεῖς γὰρ ἦσαν Ἐρεχθεὶ
 συγατῆρες, Ἀγραυλὸς, Ἔρση καὶ Πάν-
 δροσος. — 19. Οὐκουν ἅπαντα γοῦν
 ἐμοὶ σωθήσεται.) Ὁ πρό ἐμοῦ ἐξ ἀν-
 τιγράφων, γοῦν Τ'. Μετήλλαξα δὲ (ἐξ
 ΕΔ) τὸν τόνον τῆς πρώτης λέξεως, γρα-
 φομένης τοῖς λαοῖς, Οὐκ οὐν. Ὁ νοῦς,
 οὐ τοίνυν, ἔνεκα τοῦ σωθῆναι μοι γε
 πάντα, ἀνέγραψι τοῦ ἀρξαι ἄλλους τῆς

Ἀρξουσὶ τ' ἄλλοι τήνδ' ἐγώ²⁰ σώσω πόλιν.
 Ἐκεῖνο δ', οὗ τὸ πλεῖστον ἐν κοινῷ μέρος,
 Οὐκ ἔσθ' ἐκούσης τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἄτερ,²¹
 Προγόνων παλκιὰ Δέσμι' ὅστις ἐκβαλεῖ.
 Οὐδ' αὖ τελείας χρυσίας τε Γοργόνος²²
 Τρίαιναν ὀρθήν²³ στᾶσαν ἐν πόλει· βάρθροις
 Εὐμολπος οὐδὲ Θραξ ἄναστρέψει λεώς,²⁴
 Στεφάνοισι Παλλὰς δ' οὐδαμοῦ τιμῆσται.²⁵
 Χρῆσθ', ὦ πολῖται, τοῖς ἐμοῖς λοχεύμασι,²⁶
 Σώζεσθε, νικᾶτ'. Ἀντὶ γὰρ ψυχῆς μιᾶς
 Οὐκ, ἔσθ' ὅπως οὐ τήνδ' ἐγώ σώσω πόλιν.
 ὦ πατρίς, εἴθε πάντες οἱ ναῖουσίν σε,
 Οὕτω φιλοῦν ὥς ἐγώ· καὶ ῥαδίως²⁷
 Οἰκοῦμεν ἄν σε, κούδεν ἄν πάσχοις κακόν.

πόλεως. — 20. τήνδ' ἐγώ.) Ἐξ ἀντι-
 γράφων, ΑΓ (διηρημένου), τήν δ' ἐγώ.
 — 21. Ψυχῆς ἄτερ.) Ἰσως προέχει ἡ
 πιθανωτάτη τοῦ Οὐαλκηνήρου διόρθω-
 σις, ψυχῆς ἄτερ. Πρὸς γὰρ τὸν ἄνδρα
 Ἐρεχθέα ἀποταίνει τὸν λόγον ἡ γυνὴ
 Πραξιθέα. — 22. Οὐδ' ΑΓ τελείας
 χρυσίας τε Γοργόνος.) ΗΔ, ἀντὶ τοῦ
 Α'Ν. Γοργόνα τὴν Ἀθηνᾶν καλεῖ,
 ἀφ' ἧς ἔφερεν ἐπὶ τῆς αἰγίδος ἐγκεκο-
 λαμμένης κεφαλῆς μιᾶς τῶν Γοργόνων,
 τῆς Μιδούσης (Ιλιάδος ε', 741). Τελείαν
 δὲ, διὰ τὸ θυγατέρα γεγενῆσθαι Διὸς,
 ὃν ἐπωνόμαζον τελειού, ἡ καὶ διότι τε-
 λεία ἡλικία ἐξεληλύθει τῆς κεφαλῆς τοῦ
 πατρὸς. «Τέλειος, τελειουργός, ὁ Ζεὺς,
 » καὶ ὁλόκληρος, » φητὶν Ἡσύχιος. — 23.
 Τρίαιναν ὀρθήν κ. τ. λ.) Αὐτὴν τοῦ
 Ποσειδῶνος τὴν τρίαιναν, ἣτις ἐδέκνυ-
 το περὶ τὴν ἀκρόπολιν, ὡς φησὶν Ἡγη-
 σίας παρὰ τῇ Στραβῶν. (σελ. 396).
 «Ὅρθω τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὸ περὶ τῆς
 » τρίαίνης ἐκεῖ σημείων· » ἦν εἰκὸς ἐν
 αὐτῇ τῇ κατὰ τὴν ἀκρόπολιν Ἐρεχθέως
 ναὸς καίεσθαι ἐν ᾧ, ὡς φησὶν Ἡρόδοτος
 (ἡ, 53) ἐλαία τε καὶ Σάλασσαν ἦν,
 μαρτύρια τῆς πάλαι περὶ τῆς Ἀττικῆς
 χώρας Ποσειδωνίης τε καὶ Ἀθηνᾶς ἔρι-
 δος. «Ἔστι δὲ καὶ ἐν τῇ τοῦ Ῥήτορος
 βίῃ, ὅτι αὐτὸς Λυκούργος «διετέλετο
 » τὴν ἱερωσύνην τοῦ Ποσειδῶνος Ἐρεχ-
 » θέως, » καὶ ὅτι Ἀθρων ὁ υἱὸς αὐτοῦ
 ἔλαχε τὴν ἱερωσύνην τοῦ θεοῦ, εἴτα
 Λυκόρην ὁ ἀδελφὸς, παραχρησάντος
 Ἀθρωνος, προσδιδόντος τῇ ἀδελφῇ τὴν
 τρίαιναν. Οὐ τοίνυν πειστίον, οὔτε τοῖς
 παραινέσται πρέπειν τὸ Τρίαιναν
 εἰς τὸ Κράναειαν, οὔτε τοῖς ὑπε-
 ληφῶσιν, ἀκέρως καὶ καταχρηστικῶς
 τρίαίναν αὐτὸ τῆς Ἀθηνᾶς ὀνομάσθαι

τὸ δόρυ. — 24. Εὐμολπος, οὐδὲ Θραξ
 ἀναστρέψει λεώς κ. τ. λ.) Οὐδὲ πάλιν
 (φησὶν) ὁ Ποσειδῶνος υἱὸς Εὐμολπος, καὶ
 οἱ μετ' αὐτοῦ προαχθέντες Θραξες,
 νικήσαντες, στεφανώσονται τὴν τρίαιναν,
 ἡ δὲ Ἀθηνᾶ παύσεται τιμωμένη στε-
 φάνοις. Καὶ οὗτος μὲν ἔσται ὁ νοῦς
 τῶν λεγομένων, ἃ παρεῖληφα ἐκ τοῦ
 πρὸ ἐμοῦ ἀπαρallάκτως πλήν τοῦ ἄν
 συνδέσμου (Οὐ δ' ἈΝ τελείας) ὃν
 ἔδοξε μοι τρεπτέον εἶναι εἰς τὸν αὐ
 (Οὐ δ' ΑΓ τελείας). Εἰ δὲ φυλά-
 σσις τὴν ἀρχαίαν γραφὴν ἔχουσαν οὕτως,
 Οὐ δ' ἄν τελείας χρυσίας τε Γορ-
 γόνος
 Τρίαίναν ὀρθήν, στᾶσαν ἐν πόλει
 βάρθροις
 Εὐμολπος οὐδὲ Θραξ ἈΝΑΣΤΡΕΨΕΙ
 λεώς,
 γραπτέον γοῦν ἈΝΑΣΤΡΕΨΗ (ἡ ὡς ἐδό-
 κει τῷ Ῥεῖσιῳ, ἈΝΑΣΤΡΕΨΗ) διὰ τὸν
 ἄν σύνδεσμον, ἵ' ἢ ὁ νοῦς, Οὐ τιμη-
 θήσεται στεφάνοις ὁ Εὐμολπος, καὶ ἐάν
 ἀναστρέψῃ τὴν ἐστῶσαν ἐν τοῖς βάρθροις
 τῆς πόλεως τρίαιναν. Ἀλλὰ πῶς ἦν εἰκὸς
 ἀναστρέφει τὴν τρίαιναν τὸν Εὐμολπον,
 υἱὸν οὐτα τοῦ Ποσειδῶνος, οὗ ἡ τρίαι-
 να; — 25. Στεφάνοισι Παλλὰς δ' οὐ
 δαμοῦ τιμῆσται.) Ταύτην ἐξ ΕΔ τὴν
 γραφὴν καὶ στίξιν προσιδόμεν ἧς ὁ πρὸ
 ἐμοῦ εἴλετο, «Στεφάνοισιν Παλλὰς δ'
 οὐδαμοῦ τιμῆσται.» — 26. Λοχεύ-
 μασι.) Τέλειος ὁ Λοχεύει, τίκει, γενεᾷ
 Ἡσύχ. — 27. Ἐγώ, καὶ ῥαδίως.) Οὕ-
 τως ὁ πρὸ ἐμοῦ ἐξ ἀντιγράφων τε καὶ
 ἐκ διορθώσεως ἀντὶ τοῦ, Ἐγὼ καὶ γε
 ῥαδίως· ὁ δὲ Ῥεῖσιος διώρθου,
 Ἐγὼ γε, ῥαδίως. Ἰσως δὲ καὶ τῷ
 προτέρῳ στίχῳ τὸ εὐτικὸν Εἴ θ' ε
 πτίον εἰς τὸ συναπτικόν, Εἴ γε, ἵ' ἢ

§ 25. Ταῦτα οὖν, ὦ ἄνδρες, τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐπαίδευε. Φύσει γὰρ οὐσὼν φιλοτέκνων πασῶν τῶν γυναικῶν, ταύτην ἐποίησε τὴν πατρίδα μᾶλλον τῶν παιδῶν φιλοῦσαν, ἐνδεικνύμενος, ὅτι, εἴπερ αἱ γυναῖκες τοῦτο τολμήσουσι ποιεῖν, τοὺς γε ἄνδρας ἀνυπέρβλητόν τινα δεῖ τὴν εὐνοίαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἔχειν, μηδὲ φεύγειν αὐτὴν ἐγκαταλιπόντας, μηδὲ καταισχύνειν πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας, ὥσπερ Λεωκράτης.

§ 26. Βούλομαι δ' ὑμῖν καὶ τινα τῶν Ὀμήρου παρασχέσθαι ἐπῶν.² Οὕτω γὰρ ὑπέλαβον ὑμῶν οἱ πατέρες σπουδαῖον εἶναι ποιητὴν, ὥστε νόμον ἔθεντο, καθ' ἐκάστην πενταετηρίδα τῶν Παναθηναίων, μόνου τῶν ἄλλων ποιητῶν ῥαψωδεῖσθαι τὰ ἔπη,³ ἐπιδείξιν ποιούμενοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων προηρῶντο· εἰκότως. Οἱ μὲν γὰρ νόμοι διὰ τὴν συντομίαν οὐ διδάσκουσιν, ἀλλ' ἐπιτάττουςιν ἅδει ποιεῖν οἱ δὲ ποιηταί, μιμούμενοι τὸν ἀνθρώπινον βίον, τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων ἐκλεξάμενοι, μετὰ λόγου καὶ ἀποδείξεως τοὺς ἀνθρώπους συμπεῖθουσιν. Ἐκτὼρ γὰρ τοῖς Τρωσὶ παρακλευόμενος, ὑπὲρ τῆς πατρίδος ταῦτα εἶρηκεν,

περιόδου πρότασις, ἥς ἡ ἀπόδοσις ἔσται
τὸ Καὶ ῥα δ' ἰώ, στίζοντας οὕτως,
Ὁ πατρίς, εἶγε πάντες οἱ ναίουσ' σε
Οὕτω φιλοῖεν ὡς ἐγὼ, καὶ ῥηδῶς
Οἰκοῖμεν ἂν σε, κοῦδὲν ἂν πάσχοις
κακῶν,

Ὁ πόλις, Εἰ πάντες Ἀθηναῖοι ὁμοίως
ἐμοὶ σ' ἐτίλουν, καὶ κατακοῦμεν ἂν σε
μετὰ ῥαστώνης, καὶ οὐδὲν ἂν κακὸν ἔπα-
σχες. Ἔστι δὲ τοῦτο προτόμιον τῇ συν-
τάξει τε καὶ τῷ νῷ τοῖς ἄλλοις (Φοιν.
1022) εἰρημένους τῷ Εὐριπίδῃ·

Εἰ γὰρ λαβὼν ἕκαστος, ὅτι δύναιτό τις
Χρηστὸν, διέλθαι τοῦτο κείς νοινῶν
φέροι

Πατρίδι, κακῶν ἂν αἱ πόλεις ἐλατ-
σόνων

Πειρώμεναι, τοιοῦτον εὐτυχοῖεν ἂν.

§ 26. 2. Βούλομαι δ' ὑμῖν καὶ τινα
τῶν Ὀμήρου παρασχέσθαι ἐπῶν.) Εἰς
ταῦτα μετεποιοῦν πάλαι (Πρόδρ. Ἑλλη-
νικ. βιβλιοθ. σελ. ξή) τὴν παρ' ἁπάσι
φερομένην ῥαψάν· «Βούλομαι δ' ὑμῖν
καὶ τὸν Ὀμηρον παρασχέσθαι ἐπαι-
νῶν» οὐδ' ἂν ἐτόλμητα χρήσασθαι
νῦν τῇ διορθώσει, εἰ μὴ καὶ Πείσιος
τὴν αὐτὴν ἐμοὶ πρὸ ἐμοῦ ἐπενενοήκει
διόρθωσιν, ὅπερ οὐκ εἰδὸτα τότε διδά-
σκείμε νῦν ὁ πρὸ ἐμοῦ. Ἰσως δὲ καὶ
ἑτέρως ἐστὶ διορθοῦν, μετατρέποντα

τὴν μετοχὴν εἰς ὄνομα . . . καὶ τῶν
Ὁ μὴ ῥοὺ παρασχέσθαι ἐπαίνων,
τουτέστι παραινέσεων, συμβουλῶν, προ-
τροπῶν ἐπὶ τὸν πόλεμον, ὥσπερ ἡρμῆ-
νευσε καὶ ὁ Λατίνος μεταφραστής· Volo
autem vobis et Homeri quasdam ex-
hibere adhortationes. Δηλοῖ δὲ καὶ ὁ
μικρὸν ὑποῶς φητεῖ ὁ ῥήτωρ περὶ τῶν
ποιητῶν, ὅτι τοὺς ἀνθρώπους συμπεῖ-
θουσιν. «Δινέσταιμι, ἀναπεῖσταιμι» φησὶν
Ἡσύχιος, καὶ αὐθις, «Επαίνους, τὰς
κρίσεις καὶ τὰς συμβουλίας κ. τ. λ.»
Ἀρέσκει μοι μέντοι μᾶλλον ἢ πρώτη
διόρθωσις· ἐχρήσατο γὰρ ἐνταῦθα τῇ
λέξει, ΕΠΩΝ, πρὸ τοῦ τὰ ἐπὶ αὐτὰ
ἀπαγγεῖλαι, ὥσπερ καὶ ΙΑΜΒΕΙΩΝ εἶρη-
κεν ἀνωτέρω (§ 24.) πρὸ τοῦ τὰ
ἱαμβεῖα ἀπαγγεῖλαι τοῦ Εὐριπίδου, καὶ
ΕΛΑΓΕΙΩΝ ἐν τοῖς ἐξῆς (§ 28.) ἔρετ,
πρὸ τοῦ τὰ ἐλεγεία ἀπομνημονεύσαι
τὰ Τυρταίου. — 3. Ῥαψωδεῖσθαι τὰ
ἔπη.) Ὑπὸ ῥαψωδῶν ἀπαγγεῖλεσθαι.
«ῤαψωδοί, ὑποκρίται ἐπῶν» φησὶν Ἡσύ-
χιος. Λέγει δ' ὁ αὐτὸς ὅτι καὶ ἐπὶ
κακοῦ τίθεται ἡ λέξις «Ῥαψώδημα,
ψεύσμα, φλυαρία,» διὰ τὴν τῶν ῥα-
ψωδῶν οὐλομένην τερατείαν, καὶ τὸν
κῆπον. Ἐρίεται τοίνυν καὶ ἡμῖν χρη-
σθαι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημαζομένου συνή-
θως τῷ Ῥαψοδία ἢ τῷ Ῥαψώ-

Ἀλλὰ μάχεσθ' ἐπὶ νηυσὶ διαμπερές.⁵ Ὅς δέ κεν ὕμῶν
 Βλήμενος ἢ τυπαῖς, θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ,
 Τεθνώτα! Οὐδ' οἱ ἀεικὲς ἀμυνομένῳ περὶ πατρός
 Τεθνώμεν· ἀλλ' ἄλοχός τε σὴ καὶ νήπια τέκνα,⁶
 Καὶ κλῆρος καὶ οἶκος⁷ ἀκήρατος, εἰ κεν Ἀχαιοὶ
 Ἰκονται⁸ σὺν νηυσὶ φίλῃν ἐς πατρίδα γαίαν.

§ 27. Τούτων τῶν ἐπῶν ἀκούοντες, ὦ ἄνδρες, οἱ πρόγονοι ὑμῶν, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ζηλοῦντες, οὕτως ἔσχον πρὸς ἀρετὴν, ὥστε οὐ μόνων ὑπὲρ τῆς αὐτῶν πατρίδος, ἀλλὰ καὶ πάσης Ἑλλάδος, ὡς κοινῆς ἤθελον ἀποθνήσκειν. Οἱ γοῦν ἐν Μαραθῶνι παρταξάμενοι τοῖς βαρβάροις, τὸν ἐξ ἀπάσης τῆς Ἀσίας στόλον ἐκράτησαν, τοῖς ἰδίῳις κινδύνῳις κοινὴν ἄδειαν² ἅπασιν τοῖς Ἑλλησὶ κτώμενοι οὐκ ἐπὶ τῇ θόξῃ μέγα φρονούντες, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ταύτης ἀξία πράττειν, τῶν μὲν Ἑλλήνων προστάτας, τῶν δὲ βαρβάρων δεσπότας ἑαυτοὺς καθιστάντες· οὐ γὰρ λόγῳ τὴν ἀρετὴν ἐπετήδευσεν, ἀλλ' ἔργῳ πᾶσιν ἀπεδείκνυντο.

§ 28. Τοιγαρὺν οὕτως ἦσαν ἄνδρες σπουδαῖοι² καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ οἱ τότε τὴν πόλιν οἰκοῦντες, ὥστε τοῖς ἀνδρειοτάτοις Λακεδαιμονίοις ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις πολεμοῦσι πρὸς Μεσσηνίους ἀνείλεν ὁ θεὸς παρ' ἡμῶν ἡγεμόνα λαβεῖν, καὶ νικῆσαι τοὺς ἐναντίους. Καίτοι, εἰ τῶν ἀπ' Ἡρακλέους γεγεννημένων,³ οἱ αἰεὶ βασιλεύουσιν ἐν Σπάρτῃ, τοὺς παρ' ὑμῶν ἡγεμόνας ἀμείνους ὁ θεὸς ἔκρινε, πῶς οὐκ ἀνυπέρβλητον χρὴ τὴν ἐκείνων ἀρετὴν νομίζειν. Τίς γὰρ οὐκ οἶδε τῶν Ἑλλήνων, ὅτι Τυρταῖον στρατηγὸν ἔλαβον παρὰ τῆς πόλεως, μεθ' οὗ καὶ τῶν πολεμίων ἐκράτησαν, καὶ τὴν περὶ τοὺς νέους ἐπιμέλειαν συνετάξαντο, οὐ μόνον εἰς τὸν παρόντα κίνδυνον, ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα βουλευσάμενοι καλῶς; Κατέλιπε γὰρ αὐτοῖς ἐλεγεία ποιήσας, ὧν ἀκούοντες παιδεύονται πρὸς ἀνδρείαν. Καὶ περὶ τοὺς ἄλλους ποιητὰς οὐδένα λόγον ἔχοντες, περὶ τοῦτον⁴ οὕτω σφόδρα ἐσπουδάκσαιν,

δ ἡ μ α, ὡς περ κέχρηται καὶ οἱ Γάλλοι τῷ rapsodie. — 4. Ἀλλὰ μάχεσθ' κ. τ. λ.) Ἐκ τῆς Ἰλιάδος (δ, 494). — 5. Διαμπερές.) Ἐν δὲ τῇ νῦν φερομένην τοῦ Ποιητοῦ ὕφει, Ἀολλέες, — 6. Νήπια τέκνα.) Ἀντὶ τούτων παρὰ τῇ Ποιητῇ νῦν, Παῖδες ὀπίσσω. — 7. Καὶ κλῆρος καὶ οἶκος.) Ἀνестραμμένοι παρὰ τῇ Ποιητῇ, Καὶ οἶκος καὶ κλῆρος. — 8. Ἰκονται.) Ὁ Ποιητής, Οἰχωνταί.

§ 27. 2. Ἀδειαν.) Sécurité, Γαλλιστί.

§ 28. 2. Ἄνδρες σπουδαῖοι.) Σπου-

δῆς ἄξιοι, περὶ οὓς μάλιστα ἂν τις σπουδάσει· καθὰ καὶ μικρὸν ἀνωτέρω (§ 26) σπουδαῖον ποιητὴν εἶκοι τὸν Ὀμηρον. Παρ' ἡμῶν νῦν ὁ Σπουδαῖος σημαίνει τὸν ἄλλως λεγόμενον Λόγιον ἢ Λογιώτατον (homme de lettres). Καὶ εἰτιν οὐκ ἄχαρι τὸ ἐπιθετὸν ἀρμόσαι δ' ἂν μάλιστα ἐκείνοις τῶν λογίων, οἱ καὶ σπουδῆς καὶ λόγου ἄξιοι τῇ πατρίδι γενέσθαι σπουδάζουσι. — 3. Τῶν ἀπ' Ἡρακλέους γεγεννημένων.) Ὁ πρὸ ἐμοῦ ἀντιγράφοις πεισθεὶς ἔγραψε, τοῖς ἀπ' Ἡρακλέους γεγεννημένοις. — 4. Περὶ τοῦτον.) Ὁ

ὥστε νόμον ἔθεντο, ὅταν ἐν τοῖς ὅπλοις ἐκστρατεύομενοι ὥσι,⁵
καλεῖν ἐπὶ τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν ἀκουσόμενους τῶν Τυρταίου
ποιημάτων ἅπαντας, νομίζοντες οὕτως ἂν αὐτοὺς μάλιστα πρὸ
τῆς πατρίδος ἐθέλιν ἀποθνήσκειν. Χρήσιμον δ' ἐστὶ καὶ τούτων
ἐκοῦσαι τῶν ἐλεγείων, ἵν' ἐπίσταιτε οἷα ποιοῦντες εὐδοκίμου παρ'
ἀκείνοις

Ταυνάμεναι γὰρ καλὸν ἐπὶ προμάχοισι⁶ πεσόντα
Ἀνδρ' ἀγαθόν, περὶ ᾧ πατρίδι μαρνάμενον.⁷
Τὴν δ' αὐτοῦ προλιπόντα πόλιν καὶ πόνας ἀγροῦς
Πτωχεύειν,⁸ πάντων ἐστ' ἀνηρότατον,
Πλαζόμενον⁹ σὺν μητρὶ φίλῃ καὶ πατρὶ γέροντι,
Παισὶ τε σὺν μικροῖς, κουριδίη τ' ἄλόχῳ.¹⁰
Ἐχθρὸς μὲν γὰρ τοῖσι μετέσσειται, οὐς κεν ἴκηται,
Χρησμοσύνη τ' εἰκὼν καὶ στυγερὴ πενιέρη.
Αἰσχύνει τε γένος, κατὰ δ' ἀγλαόν¹¹ εἶδος ἐλέγχει.
Πᾶσα δ' ἀτιμία¹² καὶ κακότης¹³ ἔπεται.
Εἶθ' οὕτως ἀνδρὸς τοι ἁλωμένου οὐδεμί' ὥρη¹⁴
Γίγνεται, οὐδ' αἰδώς¹⁵ εἰσοπίσω¹⁶ τελέθει.
Θυμῷ γῆς περὶ τῆσδε μαχώμεθα, καὶ περὶ παίδων
Θνήσκωμεν, ψυχῶν μηκέτι φειδόμενοι.
Ὡ' νέοι, ἀλλὰ μάχεσθε παρ' ἀλλήλοισι μένοντες·
Μηδὲ φυγῆς αἰσχυρᾶς ἄρχετε, μηδὲ φόβου.
Ἀλλὰ μέγαν ποιεῖτε καὶ ἄλκιμον ἐν φρεσὶ θυμόν.
Μηδὲ φιλοψυχεῖτ' ἀνδράσι μαρνάμενοι.
Τοὺς δὲ παλαιότερους, ὧν οὐκέτι γούνατ' ἐλαφρά,
Μὴ καταλείποντες φεύγεται τοὺς γεραιούς.
Αἰσχυρὸν γὰρ δὴ τοῦτο, μετὰ προμάχοισι πεσόντα
Κεῖσθαι πρόσθε νέων ἀνδρα παλαιότερον,
Ἡδὴ λευκὸν ἔχοντα κάρη, πολὺν τε γένειον,

πρὸ ἐμοῦ, περὶ τούτου, ὡς αἱ
ἀρχαῖαι ἐκδόσεις. Τῇ (ἐξ ΕΔ) εἰς αἰ-
τιατικὴν προπῇ μαρτυρεῖ καὶ τινα τῶν
ἀντιγράφων. — 5. Ὅταν ἐν... ὅτι.)
Εξ ΕΔ, ΑΤ, ὅταν ἐν... εἰσι. Ἐτε-
ροι δὲ διώρθουν, ὅτ' ἐν... εἰσὶ. — 6.
Ἐπὶ προμάχοισι.) Εἰσὶν οἱ γραπτέον εἶ-
ναι, ἐνὶ προμάχοισι, οὐκ ἀπι-
θάνως ὑπενόησαν· ἐπὶ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς,
«Ἐν προμάχοισι πετών» ἐρεῖ. — 7.
Μαρνάμενον.) «Μάχεται, μάχεται ἐν
«πολέμῳ» Ἡτύχ. — 8. Πτωχεύειν.) Ἐ-
παιτεῖν, ὁ ἢ συνήθεια ψωμοσχητεῖν
λέγει. Ἐπιθετὰ ἔμπροσθεν (§ 20)
σημειωθέντα. — 9. Πλαζόμενον.) Πλα-
νόμενον. — 10. Κουριδίη τ' ἄλόχῳ.)
Ἡ' ἔφημε παρθένου παρὰ τῶν κυριῶν
λαβών. «Κουριδίας, ἢ παρθένου γα-
«μετῆς» Ἡτύχ. — 11. Ἀγλαόν.) Καλὸν
λαμπρὸν ἀνθρώπου· διὸ καὶ τὰ καλλύνον.

τα τὰν ὄφιν οὐ μόνον κοσμεῖν (ἔθεν
τὰ κοσμητικά, cosmétiques), ἀλλὰ
καὶ ἀγλαΐζειν εὐρεται λεγόμενα
παρ' Ἱπποκράτους (Περὶ γυναικ. II. § 67.
σελ. 595). — 12. Ἀτιμία) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ,
ἀτιμία. — 13. Κακότης.) «Κακότης
»κάκωσις, βλάβη» Ἡτύχ. — 14. Ὅρη.)
«Ὡρα... φίλως δὲ [Ὡρα], φροντὶς, ἐπι-
»μέλεια· ὅθεν καὶ οὐρίων λέγομεν τὸν
»οὐρίων ἔχοντα φροντίδα.» Ἡτύχ. — 15.
Οὐδ' αἰδώς.) Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, οὐτ' αἰδώς.
— 16. Εἰσοπίσω.) Ὁ πρὸ ἐμοῦ ἐξ ἀν-
τιγράφων, εἰς τὸ πίσω. Δύναται
δὲ τὸ Εἰσοπίσω (ἢ Εἰς τὸ πί-
σω) τελέθει ταῦτόν τῳ ἀνωτέρῳ
διὰ μιᾶς λέξεως Ἐπεται, ἢ τῳ Ὀ-
μηρικῷ Ὀπηδεῖ, συνθέντῳ ῥήματι
ἐκ τοῦ Ὀπεις (ἐξ οὗ τὸ Ὀπισω)
καὶ τοῦ Ἀδεῖν, τὸ ἐπεσθαι. Ἀδεῖν
»ἀκολουθεῖν» φησὶν Ἡτύχιος, καὶ Ὀπη

Θυμὸν ἀποπνεύοντ' ἀλκιμον ἐν κοινῇ,
 Αἱματόεντ' αἰδοῖα φίλαις ἐνὶ χερσὶ ἔχοντα·
 Αἰσχρὰ τὰ γ' ὀφθαλμοῖς καὶ νεμεσητὸν ἰδεῖν,
 Καὶ χροὰ γυμνωθέντα. Νέοισι δὲ πάντ' ἐπέοικεν,¹⁷
 Ο φο' ἐρατῆς ἡδῆς ἀγλαὸν ἄνθος ἔχῃ·
 Ἀνδράσι μὲν θνητός¹⁸ ἰεῖν· ἐρατὸς δὲ γυναιξὶ
 Ζωὸς ἐὼν, καλὸς δ' ἐν προμάχοισι πεσών.
 Ἀλλὰ τις εὖ διαβὰς μενέτω ποσὶν ἀμφοτέροισι
 Στηριχθεὶς ἐπὶ γῆς, χεῖλος ὁδοῦσι δακύν.

Καλά γε, ὦ ἄνδρες, καὶ χρήσιμα τοῖς βουλομένοις προσέχειν. Οὕτω τοῖνυν εἶχον πρὸς ἀνδρείαν οἱ τούτων ἀκούοντες, ὥστε πρὸς τὴν πόλιν ἡμῶν περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητεῖν. Εἰκότως· τὰ γὰρ κάλλιστα τῶν ἔργων ἀμφοτέροις ἦν κατειργασμένα. Οἱ μὲν γὰρ πρόγονοι τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν, οἱ πρῶτοι τῆς Ἀττικῆς ἐπέδωκαν, καὶ καταφανῆ ἐποίησαν τὴν ἀνδρείαν τοῦ πλούτου, καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ πλήθους περιγιγνομένην Λακεδαιμόνιοι δ' ἐν Θερμοπύλαις παραταξάμενοι, ταῖς μὲν τύχαις οὐχ ὁμοίαις¹⁹ ἐχρήσαντο, τῇ δ' ἀνδρείᾳ πολὺ πάντων διήνεγκαν. Τοιγαροῦν ἐπὶ τοῖς ἡρώεσι τοῦ βίου μαρτυρία ἐστὶν ἰδεῖν τῆς ἀρετῆς αὐτῶν ἀναγεγραμμένα²⁰ ἀληθῆ πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας,

»δεῖν, ἀκολουθεῖν.« — 17. Νέοισι δὲ πάντ' ἐπέοικεν.) Ὅτι ἐκ τῆς Ὀμήρου (Ἰλιάδ. χ', 71) πηγῆς ἀπηρῶσατο τοῦτο δ' Τυρταῖος, σεσημειώται ᾗδ' ἐν ἄλλοις (Ῥυνασάνδρ. σελ. 179). Οὐκ ἀλόγως τῶν κριτικῶν τις εἰς τὸ ἐνικὸν τρέπειν παρῇνει, ἀνέω δὲ τε πάντ' ἀπέοικεν» αὐμόνον διὰ τὸ καὶ ὑπ' Ὀμήρου ἐνικῶς ἐκπεφρασθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἐπιφερόμενον ἐνικὸν ῥῆμα, ἀγλαὸν ἄνθος ἔχῃ.» Οὐ μετακινήτεον μέντοι τὴν γραφὴν· τὸ γὰρ ἔχῃ οὐ κατηγορεῖται τοῦ Νέων (ἀγλαὸν ἄνθος ἔχουσι), ἀλλ' ὡς αἰτιατικῇ μεταβατικῶς ἐκείνων συντάσσεται, (Ἄγλαδ' ἄνθος ἔχῃ τοῦς νέους), κατὰ τὸ τῆς Σαπφύος (παρ' Ἀριστοτέλ. Ῥητορικ. Ι, 9, § 20),

Αἰδῶς κε σὺ οὐκ εἶχεν ὁμματα, τουτέστιν, οὐκ ἂν εἶχε σου τὰ ὁμματα ἢ αἰδῶς, Οὐ κατεῖχευτό σου τῶν ὁμάτων αἰσχύνῃ. — 18. Θνητός.) Τὴν ἐξ ΕΔ κἀνταῦθα, ὡς περ καὶ ἐν τοῖς παρ' Ὀνησάνδρῳ παρελήφα, ἀντὶ τοῦ θνητόισιν. — 19. Οὐχ ὁμοίαις.) Τὴν μὲν ἄρνησιν ἐξ ΕΔ (ἀναμφίλεκτου) προσέθηκε· τὸ δ' ἐπὶ ῥῆμα ὁμοίως ἔτρεψα εἰς τὸ ὁμοίαις, ὡς περ ἔγραψα καὶ ἐν τῷ Ἰσοκράτους Πανηγυρικῷ, ὅθεν πιστοῦται καὶ ἡ ἐνθάδε προστιθεῖσα ἄρνησις. Ἀτρεῖ γὰρ ἰκεῖ Ἰσοκρά-

της περὶ Λακεδαιμονίων, «ἴσας δὲ τὰς τόλμας παρασχόντες ΟΥΧ ΟΜΟΙΑΙΣ» ἐχρήσαντο ταῖς τύχαις κ. τ. λ.» (Πανηγυρ. § 26. σελ. 55. καὶ Σημ. σελ. 43) Καὶ Λυσίας δὲ τὰ αὐτὰ περὶ αὐτῶν οὐ τοῖς αὐτοῖς ῥήμασι. «Λακεδαιμόνιοι δὲ ΕΔΥΣΤΥΧΗΣΑΝ... οὐχ ἡττηθέντες τῶν ἐναντίων ἀλλ' ἀποθανόντες ὅπερ ἐτάχθησαν μάχεσθαι.» (Λυσ. Ἐπιτάφ. σελ. 288, ἐκδ. Auger). Μαρτυρεῖ τελευταῖον τῇ χρείᾳ τῆς ἀρνήσεως αὐτὸς οὗτος ὁ Λυκούργος, γήσας ἀνωτέρω (§ 13. 4.) περὶ τῶν ἐν Χαιρωνείᾳ πεσόντων· «Τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν ἐξίσου τῶν κινδύνων μετασχόντες οὐχ ὁμοίως (γρ. ὁμοίαις) τῆς τύχης ἐκοινώνησαν κ. τ. λ.» — 20. Ἐπὶ τοῖς ΗΡΩΕΙΣ τοῦ βίου μαρτυρία... ἀναγεγραμμένα.) ἩΔ, ἀντὶ τοῦ πολλὰ παρασχόντος τοῖς κριτικοῖς πράγματα ΟΡΙΟΙΣ, ὅπερ οἱ μὲν συνῆπτον τοῖς ἐξῆς· τοῦ βίου, ἐν' εἰη ταυτὸν τῷ Ἐπὶ τῷ τέρματι τοῦ βίου, οἱ δὲ, συνάπτοντες καὶ αὐτοὶ, τρέπειν ὅμως παρήκουν τὸ ἐξῆς εἰς ὄνομα τίπου, Ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τοῦ βίου, ἀκρωτηρίου οὕτω καλουμένου τῆς Ἀχαΐας. Τῆς ἡμετέρας διορθώσεως ὀνοῦς ἐστὶ, Ἐστὶν ἰδεῖν μαρτυρία τῆς ἀρετῆς τοῦ βίου αὐτῶν ἀναγε-

ὧ' ξείν', ἀγγείλον²¹ Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε
Κείμεθα,²² τοῖς κείνων πειθόμενοι νομίμοις.²³

Τοῖς δὲ ὑμετέροις προγόνους,

Ἐλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι,
Χρυσοφόρων Μήδων ἐπτόρεσαν²⁴ δύναμιν.

§ 29. Ταῦτα, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ μνημονεύεσθαι καλὰ, καὶ τοῖς πράξασιν² ἔπαινος, καὶ τῇ πόλει δόξα ἀείμνηστος. Ἀλλ' οὐχ ὁ Λεωκράτης πεποίηκεν, ἀλλ' ἐκὼν τὴν ἐξ ἅπαντος τοῦ αἰῶνος συνηθροισμένην τῇ πόλει δόξαν κατήσχυεν.³ Ἐάν μὲν οὖν ἀποκτεινῆτε αὐτὸν, δόξετε πᾶσι τοῖς Ἑλλήσι καὶ ὑμεῖς τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων μισεῖν· εἰ δὲ μὴ, καὶ τοὺς προγόνους τῆς παλαιᾶς δόξης ἀποστερήσετε, καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας μεγάλα βλάψετε. Οἱ γὰρ ἐκείνους μὴ θαυμάζοντες, τούτου πειράσσονται μιμῆσθαι, νομίζοντες ἐκεῖνα μὲν παρὰ τοῖς παλαιοῖς⁴ εὐδοκίμειν, παρὰ δ' ὑμῖν ἀναίδειαν καὶ προδοσίαν κερῖσθαι κάλλιστον.

γραμμένα ἐπὶ τοῖς τάφους. Εἰ δέ τις δυσχεραίνω τῷ ἀσυνδέτῳ τῶν δύο γενικῶν, παρεμβάλλειν προκρινεῖτο καὶ τῶν συμπλεκτικῶν τινὰ, «τοῦ βίου... τῆς τ' ἀρετῆς» ἢ «τοῦ βίου... ΚΑΙ τῆς τ' ἀρετῆς» παρεμβάλλετο, τὸ γοῦν ἡρίσις πιστεύων ὑπ' αὐτοῦ Λυκούργου γεγράφθαι ἐν τούτῳ, ὡς καὶ ἐν ἐτέρῳ αὐτοῦ λόγῳ ἡρανισμένῳ ἀναμφιλέκτως ἐγγράπτο. Λέγει γάρ Ὁ Ἀρποκρατίων. «Ἡρία, »Λυκούργος ἐν τῇ κατ' Ἀυτολύκου. »Ἡρία εἰσὶν οἱ τάφοι, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ ρῆτωρ δῆλον ποιεῖ κ. τ. λ.» Οὐ μόνον δὲ Λυκούργος, ἀλλὰ καὶ Δημοσθένης καὶ Ἰσαῖος καὶ Δειναρχος καὶ ἄλλοι ἐχρήσαντο τῇ λέξει, καθὰ ἐσημειώσαντο οἱ κριτικοί. — 21. ὧ' ξείν', ἀγγείλον κ. τ. λ.) Πρῶτος Ἡρόδοτος ἐμνημόνευσε τοῦ ἐπιγράμματος καὶ μετ' ἐκεῖνον Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, καὶ Στράβων, Σιμωνίδου ποιήσαντος, ὡς φησὶ Κικέρων (Tuscul quæst. I, 42). Διαλλάττει δὲ μικρὸν ἡ γραφή· παρὰ μὲν γὰρ τῷ Στράβωνι (σελ. 429) φέρεται, ὧ' ξείν', ἀπάγγελον, παρὰ δὲ τῷ Διόδωρῳ (XI, 33), ὧ' ξείνε, ἀγγείλον, Προδότου (VII, 228) σώσαντος, οἶμαι, τὴν γνησίαν γραφήν, ἣν ἐξέγραψε καὶ Σουῖδας (Λέξ. Λεωνίδης) ὧ' ξείν' ἀγγέλειν. Δωριέων γὰρ οὐχ ἦττον ἢ Ἰώνων ἢ τῶν ἀπαρμερῶν ἀντὶ τῶν προστακτικῶν χρήσις. — 22. Κείμεθα.) Ἴσον τῷ Τέθναμεν, ὡς περ ἐξηγείται Ἡσύχιος, «Κεῖνται. Ἀεὶ ἐπὶ κακοῦ τίθεται τούτου, ἢ »θανάτου, ἢ ἀπραξίας.» Ἰσως δὲ καὶ

ἐν οἷς ἀνωτέρῳ εἰρήκει ὁ αὐτός Ἡσύχιος, «Κεῖσθαι, ΤΕΘΗΘΕΜΑΙ» ἐγγράπτο πάλαι, ΤΕΘΗΘΕΜΑΙ. — 23. Πειθόμενοι νομίμοις.) Συμφωνούτων πῶν λοιπῶν, μόνος Ἡρόδοτος φέρει (ἀπογράφαντος καὶ τοῦ Σουῖδα) ῥήμασι περὶ θόμενοι, γραφὴν οἶμαι τῆς ἄλλης προέχουσαν διὰ τὸ ῥήμασι, ὥπερ εἰκὸς τοὺς νόμους σημαίνεισθαι παρὰ τοῖς Λάκωνιν, οἱ καὶ Ῥήτρας αὐτοῦς ὠνόμαζον, οἰοῦν ῥήσεις καὶ χρησμούς τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐστὶ μαθεῖν παρὰ τοῦ Πλουτάρχου (Λυκούργ. § 6. καὶ Ἀγησιλ. § 26). Λέγει δὲ καὶ Ἡσύχιος. «Ῥήσεις, νόμοι, δόγματα... ψήφισματα.» Ὁ δὲ Φώτιος. «Ῥήτρα... Ταραντῖνοι δὲ νόμους καὶ οἶον ψήφισματα. Παρὰ Λακεδαιμονίοις Ῥήτρα Λυκούργου νόμος, ὡς ἐκ χρησμοῦ τιθέμενος (γρ. »τεθειμένος) κ. τ. λ.» — 24. ἐπτόρεσαν.) Κατέβαλον, ἐνίκησαν, μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν στρωνυμένων ἢ ἐφαπλουμένων ἐπὶ τινος. «Ἐπτόρεσαν, ἐστρωσαν» φησὶν Ἡσύχιος. Ὅθεν καὶ Στρωμνὴ, ἐφ' ἣ στορεννύμεθα, ὑπνώσαι βουλόμενοι, ἣν ἡ συνθήκη Στρωμὰ καλεῖ.

§ 29. 2. Τοῖς πράξατιν.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, ταῖς πράξεσι. — 3. Τὴν ἐξάπαντος τοῦ αἰῶνος συνηθροισμένην τῇ πόλει δόξαν κατήσχυεν.) Σημειοῦ τὸ κομψὸν ἅμα καὶ δριμύ τῆς φράσεως, ὅσπερ ἂν εἰ λέγε, Πλούτον ἐκ πολλοῦ καὶ διὰ πολλῶν πόνων συνειλεγμένον, μὲν πράξει ἀσώτως ἐξέχει καὶ κατηνάλωσι. — 4. Παλαιοῖς.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, πολεμοῖς.

§ 30. Εἰ δὲ μὴ δύνασθε² ὑπ' ἐμοῦ διδασθῆναι, ὃν τρόπον δεῖ πρὸς τοὺς τοιοῦτους ἔχειν, σκέψασθε ἐκείνους τίνα τρόπον ἐλάμβανον παρ' αὐτῶν τὴν τιμωρίαν. Ὡς περ γὰρ τὰ καλὰ τῶν ἔργων ἠπίσταντο ἐπιτηδεύειν, οὕτω καὶ τὰ πονηρὰ προηροῦντο κολάζειν. Ἐκείνοι γάρ, ὦ ἄνδρες, θεωρήσατε ὡς ὠργίζοντο τοῖς προδόταις, καὶ κοινοὺς ἐχθροὺς ἐνόμιζον εἶναι τῆς πόλεως. Φρυνίχου γὰρ ἀποσφαγέντος νύκτωρ παρὰ τὴν κρήνην τὴν ἐν τοῖς Οἰστυαῖς³ ὑπὸ Ἀπολλοδώρου καὶ Θρασυβούλου,⁴ καὶ τούτων ληφθέντων, καὶ εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀποτεθέντων ὑπὸ τῶν Φρυνίχου φίλων, αἰσθανόμενος⁵ ὁ δῆμος τὸ γεγονὸς τοὺς τε εἰρχθέντας ἐξῆγε,⁶ καὶ βασάνων γενομένων ἀνέκρινε καὶ ζητῶν τὸ πρᾶγμα, εὔρε τὸν μὲν Φρύνιχον προδιδόντα τὴν πόλιν, τοὺς δ' ἀποκτείναντας αὐτὸν ἀδίκως εἰρχθέντας. Καὶ ψηφίζεται ὁ δῆμος, Κριτίου εἰπόντος, τὸν μὲν νεκρὸν κρίνειν προδοσίας, κἂν δόξη προδότης ὢν ἐν τῇ χώρᾳ τεθᾶναι,⁷ τὰ τε ὅστ' αὐτοῦ ἀνορύξαι καὶ ἐξορίσαι ἔξω τῆς Ἀττικῆς· ὅπως ἂν μὴ κέηται ἐν τῇ χώρᾳ μηδὲ τὰ ὅστ' αὐτοῦ τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν προδιδόντος.⁸ Ἐψηφίσαντο δὲ καὶ, ἐὰν ἀπολογῶνται τινες περὶ τοῦ τετελευτηκότος, ἐὰν ἀλγῇ ὁ τεθνηκώς, ἐνόχους εἶναι καὶ τούτους τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίοις.⁹ Οὕτως οὐδὲ βοηθεῖν τοῖς τοὺς ἄλλους ἐγκαταλείπουσιν ἡγοῦντο δίκαιον εἶναι, ἀλλ' ὁμοίως ἂν προδοῦναι τὴν πόλιν καὶ τὸν διασώζοντα τὸν προδότην. Τοιγαροῦν οὕτω μισοῦντες τοὺς ἀδικούντας, καὶ τοιαῦτα κατ' αὐτῶν ψηφίζόμενοι, ἀσφαλῶς ἐκ τῶν κινδύνων ἀπηλλάττοντο. Λαβὲ δὲ αὐτοῖς τὸ ψήφισμα, γραμματεῦ, καὶ ἀνάγνωθι. ΨΗΦΙΣΜΑ. Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, τούτου τοῦ ψηφίσματος. Ἐπειτα ἐκείνοι μὲν τὰ τοῦ προδότου ὅστ' αὐτοῦ ἀνορύξαντες ἐκ τῆς Ἀττικῆς¹⁰ ἐξώρισαν, καὶ τοὺς ἀπολογουμένους ὑπὲρ

§ 30. 2. Εἰ δὲ μὴ δύνασθε.) Ἐξ ΕΔ, προσεῖληκα τὸν δεῦτερον σύνδεσμον. — 3. Ἐν τοῖς Οἰστυαῖς.) Ἐν ἐκείνῃ τῆς ἀγορᾶς τῇ μέρῃ, ὅπου πωλοῦνται τὰ ἐξ οἰστύς (osier) πλεκόμενα σκεύη, ὡς ἐξηγήσαντο οἱ κριτικοί. — 4. Ὑπὸ Ἀπολλοδώρου καὶ Θρασυβούλου.) Αὐτοὺς τούτους ὀνομάζει καὶ ὁ Λυσίας (Κατὰ Ἀγοράτ. σελ. 492), καὶ οὐχ Ἑρμῶνα, καθάπερ ὁ Πλούταρχος (Ἀλκιβιάδ. § 25), παραχθείς ἵτως ἐξ ὧν ἱστορεῖ Θουκυδίδης (VIII, 92), περὶ Φρυνίχου. Φησὶ γὰρ ὁ συγγραφεὺς, ὑπ' ἀνδρὸς τῶν περιπόλων τινὸς πληρῆσαι τὸν Φρύνιχον μικρὸν δ' ὑποβᾶς, καὶ Ἑρμῶνα, μνημονεύει περιπόλου, ἐν ἱερῷ

γε μὴν, καὶ οὐ τοῦ τὸν Φρύνιχον πλήξαντος. — 5. Αἰσθανόμενος.) Ἀμεινον ἂν ἐγράφετο ἀορίστως, αἰσθόμενος. — 6. Ἐξῆγε.) Ἰσως καὶ τοῦτο κατ' ἀόριστον ἐγράφετο πάλαι, ἐξ ἡγάγε. — 7. Κἂν δόξη προδότης ὢν, ἐν τῇ χώρᾳ τεθᾶναι.) Καὶ ἐὰν ἀποδειχθῇ, ὅτι προδότης ὢν ἐτάφη ἐν τῇ χώρᾳ, μὴ δεῖν θάπτεσθαι ἐν αὐτῇ τοὺς προδότας. — 8. Τὴν πόλιν προδιδόντος.) Ἰσ. γρ. ἀορίστως, προδόντος. — 9. Ἐπιτιμίοις.) «Ἐπιτίμιον, πρόστιμον, τιμωρίαν» φησὶν Ἡσύχιος. — 10. Ἐκ τῆς Ἀττικῆς.) Τυπογραφικὸν ἔοικεν ἀμάρτημα εἶναι τὸ, ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς, τοῦ πρὸ ἐμοῦ.

αὐτοῦ Ἀρίσταρχον καὶ Ἀλεξικλέα ἀπέκτειναν, καὶ οὐδ' ἐν τῇ χώ-
 ρα ταφῆναι ἐπέτρεψαν· ὑμεῖς δ' αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ προδοτικὸν
 τὴν πόλιν ζῶν καὶ ὑποχείριον ἔχοντες τῇ ψήφῳ, ἀτιμώρητον ἐά-
 σετε; καὶ τοσοῦτον ἔσεσθέ γε τῶν προγόνων χείρους, ὅσον ἐκεῖνοι
 μὲν τοὺς λόγῳ μόνῳ τῷ προδότῃ βοηθήσαντας ταῖς ἐσχάταις τι-
 μωρίαις μετήλθον,¹¹ ὑμεῖς δὲ αὐτὸν τὸν ἔργῳ καὶ οὐ λόγῳ τὸν
 δῆμον ἐγκαταλιπόντα, ὡς οὐδὲν ἀδικοῦντα ἀφήσετε; Μὴ δῆτα,
 ὦ ἄνδρες δικασταί, ὑμῖν οὗτοι πατέριον [ὄν] ἀναξίως ὑμῶν αὐ-
 τῶν ψηφίζεσθε.¹² Καὶ γάρ, εἰ μὲν ἐν τι τοιοῦτον γεγονὸς ἦν ψή-
 φισμα, εἶχεν ἄν τις εἰπεῖν, ὡς δι' ὀργὴν μᾶλλον ἢ δι' ἀλήθειαν¹³
 ἐποιήσαντο· ὅταν δὲ παρὰ πάντων ὁμοίως εἰληφότες ὦσι τὴν αὐ-
 τὴν τιμωρίαν, πῶς οὐκ εὐδὴλον, ὅτι φύσει πᾶσι τοῖς τοιούτοις
 ἔργοις ἐπολέμουν; Ἰππάρχον γάρ τὸν Τιμάρχου, οὐχ ὑπομείναν-
 τα τῆς προδοσίας ἐν τῇ δῆμῳ κρίσιν, ἀλλ' ἔρημον τὸν ἀγῶνα
 ἐάσαντα, Θανάτῳ τοῦτον ζημιώσαντες, ἐπειδὴ τῆς ἀδικίας οὐκ
 ἔλαβον τὸ σῶμα ὀμηρον, τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐξ ἀκροπόλεως καθε-
 λόντες καὶ συγχωνεύσαντες, καὶ ποιήσαντες στήλην, ἐψηφίσαντο
 εἰς ταύτην ἀναγράφειν τοὺς ἀλιτηρίους¹⁴ καὶ τοὺς προδότας. Καὶ
 αὐτὸς ὁ Ἰππάρχος ἐν ταύτῃ τῇ στήλῃ ἀνεγέγραπται, καὶ οἱ ἄλ-
 λοι δὲ προδόται. Καὶ μοι λαβὲ τρωτόν μὲν τὸ ψήφισμα, καθ' ὃ
 ἡ εἰκὼν τοῦ Ἰππάρχου τοῦ προδότου ἐξ ἀκροπόλεως καθηρέθη,
 ἔπειτα τῆς στήλης τὸ ὑπόγραμμα, καὶ τοὺς ὕστερον προσανα-
 γραφέντας¹⁵ προδότας εἰς ταύτην τὴν στήλην· καὶ ἀναγινώσκει,
 γραμματεῦ. **ΨΗΦΙΣΜΑ ΚΑΙ ΥΠΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΤΗΛΗΣ.**
 Τί δοκοῦσιν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες; ἄρά γε ὁμοίως ὑμῖν περὶ τῶν ἀδι-
 κούντων γινώσκειν, καὶ οὐκ, ἐπειδὴ καὶ τὸ σῶμα οὐκ ἐδύναντο
 ὑποχείριον τοῦ προδότου λαβεῖν, τὸ μνημεῖον τοῦ προδότου ἀνε-

— 11. Μετήλθον.) Ἐκόλασαν, ἐτιμωρή-
 σαντο «Μετήλθον ἐτιμωρήσαντο» φησὶν
 Ἡσύχιος. Καὶ μικρὸν ἀνωτέρω ὁ αὐ-
 τός, «Μετέρχομαι, ΙΚΑΝΩ», ἰκετεύω,
 «ἰλάσσομαι, ἐπειτέρχομαι», ἔνθα γρα-
 πτέον, ΙΚΑΝΩ, ῥῆμα συνώνυμον τῷ
 Ἰκετεύω. Ἰσως δὲ καὶ τὸ τελευταί-
 ον Ἐπεισεύχομαι, τρεπτεῖν
 εἰς τὸ Ἐπεξεύχομαι, οὐ τὰ ἀο-
 ρίστῳ τῆς μετοχῆς, Ἐπεξελθοῦ-
 σι, χρήσεται ἐν τοῖς ἐξῆς (§ 37.3.) ἐπὶ
 τῆς αὐτῆς τοῦ κολάζειν σημασίας ὁ ῥή-
 τωρ. — 12. Μὴ δῆτα, ὦ ἄνδρες δι-
 κασταί, ὑμῖν οὗτοι πατέριον [ὄν], ἀνα-
 ξίως ὑμῶν αὐτῶν ψηφίζεσθε.) Ἀποκα-
 τίστησα τὴν τοῦ Ρεῖσκίου γραφὴν καὶ
 στίξιν, πλὴν τοῦ ἐξ ΕΔ, οὗτοι ΔΤ,

οὗτω, καὶ ἥς αὐτὸς προσέθηκα ἀν-
 τωνυμίας· ἴσως δὲ καὶ τὸ ψηφίσε-
 σθε τρεπτεῖν εἰς τὸ ψηφίσσασθε.
 Ο' πρὸ ἐμοῦ ἔγραψε, «Μὴ δῆτα, ὦ
 ἄνδρες δικασταί· ὑμῖν οὗτοι πατέριον
 ἀναξίως ὑμῶν αὐτῶν ψηφίζεσθαι,» τὸ
 ἀπαρέμφατον ἐξ ἀντιγράφου ἀναλε-
 ξάμενος. Προσπακουσίον ἐκ τοῦ
 προηγησαμένου ῥήματος (ἀφήσετε,) τὸν
 προστακτικὸν αὐτοῦ ἀόριστον, ἢ ἡ ὁ
 νοῦς, Μὴ δῆτα ἀφήτε Λεωκράτην, ὦ
 δικασταί, οὐκ ὄντος ὑμῖν πατρὶος τοῦ
 ἀναξίως αὐτῶν ψηφίζεσθε. — 13. Ἡ
 δι' ἀλήθειαν.) Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὴν
 πρόθεσιν. — 14. Ἀλιτηρίους.) Τοὺς
 Γαλλιστὶ scélérats. — 15. Προσανα-
 γραφέντας.) Ἐξ ΕΔ, ΔΤ, προαναγρα-

λύντες ταῖς ἐνδεχομέναις¹⁶ τιμωρίαις ἐκόλασαν; οὐχ ὅπως τὸν χαλκοῦν ἀνδριάντα συγχωνεύσειαν, ἀλλ' ἵνα τοῖς ἐπιγιννομένοις παράδειγμα εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον, ὡς εἶχον πρὸς τοὺς προδότας, καταλίποιεν. Λαδὲ δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ ἕτερον ψήφισμα περὶ τῶν εἰς Δεκέλειαν μεταστάντων, ὅτε ὁ δῆμος ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐπολιορκεῖτο, ὅπως εἰδῶσιν, ὅτι περὶ τῶν προδοτῶν οἱ πρόγονοι ὁμοίας καὶ ἀκολούθους ἀλλήλαις τὰς τιμωρίας ἐποιοῦντο. Αναγίνωσκε, γραμματεῦ. ΨΗΦΙΣΜΑ. Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, καὶ τούτου τοῦ ψηφίσματος, ὅτι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ μεταστάντων εἰς Δεκέλειαν κατέγνωσαν, καὶ ἐψηφίσαντο, ἐάν τις αὐτῶν ἐπανῶν ἀλίσκηται, ἀπαγαγεῖν¹⁷ Ἀθηναίων τὸν βουλόμενον πρὸς τοὺς Θεσμοθέτας παραλαβόντας δὲ, παραδοῦναι¹⁸ τῇ ἐπὶ τοῦ ὀρύγματος.¹⁹ Ἐπειτα ἐκεῖνοι μὲν τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ μεταστάντας, οὕτως ἐκόλαζον, ὑμεῖς δὲ τὸν ἐκ τῆς πόλεως καὶ χώρας ἐν τῷ πολέμῳ φυγόντα εἰς Ῥόδον, καὶ προδόντα τὸν δῆμον, οὐκ ἀποκτενεῖτε; Πῶς οὖν δόξετε ἀπόγονοι εἶναι ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν; Ἄξιον τοίνυν ἀκοῦσαι καὶ τοῦ περὶ τοῦ ἐν Σαλαμῖνι τελευτήσαντος γενομένου ψηφίσματος, ὃν ἡ βουλὴ, ὅτι μόνῳ λόγῳ ἐνεχειρεῖ προδιδόναι τὴν πόλιν, περιελομένη τοὺς στεφάνους, αὐτοχειρὶ ἀπέκτεινε. ΨΗΦΙΣΜΑ. Γενναῖόν γε,²⁰ ὦ ἄνδρες, τὸ ψήφισμα καὶ ἄξιον τῶν ἡμετέρων προγόνων. Δικαίως συγγενεῖς γὰρ οὐ μόνον τὰς ψυχὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ἀδικούντων τιμωρίας ἐκέκτηντο. Τί οὖν, ὦ ἄνδρες; ἄρα γε δοκεῖ ὑμῖν βουλομένοις μμείσθαι τοὺς προγόνους πατριῶν εἶναι Λεωκράτη μὴ ἀποκτείναι; Ὅποτε γὰρ ἐκεῖνοι ἀνάστατον τὴν πόλιν οὔσαν τὸν λόγῳ μόνῳ προδιδόντα, οὕτως ἀπέκτειναν, τί ὑμᾶς προσήκει τὸν ἔργῳ καὶ οὐ λόγῳ τὴν οἰκουμένην²¹ ἐκλιπόντα ποιῆσαι; Ἄρ' οὐχ ὑπερβαλέσθαι ἐκείνους ταῖς τιμωρίαις; Καὶ τότε²² ἐκεῖνοι τοὺς ἐπιχειρήσαντας τῆς παρὰ τοῦ δήμου σωτηρίας ἀποστρεφῖν αὐτοὺς οὕτως²³ ἐκόλασαν, τί ὑμᾶς προσήκει

φόντος. — 16. Ταῖς ἐνδεχομέναις.) Ταῖς δυναταῖς, ταῖς ὑπὸ τοῦ νόμου κατ' αὐτοῦ τοῦ προδότη ὁρισμέναις χρήσασθαι. — 17. Ἀπαγαγεῖν.) Ἰσως ἐγγραπτο πάλαι, ἀ π ά γ ε ι ν. — 18. Παραδοῦναι.) Καὶ τοῦτο ἴσως ἦν κατ' ἐνεστώτε, πα ρ α δ ι δ ῶ ν α ι. — 19. Τῇ ἐπὶ τοῦ ὀρύγματος.) Ἐχορήματο καὶ ἀλλαχθῇ τῷ ὀνόματι, ἧ δὴλον ἐκ τοῦ Ἀρποκρατίνου, «Ὅρυγμα ἰδίως οὕτως ἐκαλεῖτο, ἐφ' οὗ οἱ κακῶργοι ἐκόλλαντο Ἀθήνῃ. Λυκούργοι, Κατ' Ἀριστοφάνειον». Οὐχ ἕτερον ἔοικεν εἶναι τοῦ βαράθρου τὸ ὄρυγμα. — 20. Γενναῖόν γε.) Ἐξ ΕΔ (ἀναμφιέκτου),

ΑΤ, Γενναῖον δέ· ἀνθ' οὗ ἕτεροι διορθούντες ἔγραψαν Γενναῖον δὴ, ἐπιλελησμένοι, ὅτι καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν (§ 18.) εἴρηκεν ὁ ῥήτωρ ἐρ' ὁμοίας ἀφορμῆς ἐν ἧθει, «Καλός γε, ὦ ἄνδρες, καὶ εὖσις ὁ ὄρκος», καὶ Λύβης (§ 28.) «κα-» «λά, γε, ὦ ἄνδρες, καὶ χρήσιμα.» — 21. Τὴν οἰκουμένην.) Τὰς Ἀθήνας οἰκουμένης. — 22. Καί ποτε.) ΔΓ, Ἄλλ' ὅτε. — 23. Ἀποστρεφῖν αὐτοὺς οὕτως.) Ἐξ ΕΔ προσείληφα τὴν ἀντωνυμίαν. Αἰνίττεται δὲ κἀνθάδε ὃν μικρὸν ἀνωτέρω εἴρηκεν ἐν Σαλαμῖνι τελευτῆται. Ἦν δ' οὗτος Λυκίδης, εἰς τῶν βουλευτῶν, δὲ, ἀγγελεύτων τῇ βουλῇ τῶν παρὰ Μφο-

τὸν αὐτοῦ τοῦ δήμου τὴν σωτηρίαν²⁴ προδόντα πωῆσαι; Καὶ ὅτε ὑπὲρ τῆς θόξης ἐκεῖνοι τοὺς αἰτίους οὕτως ἐτιμωροῦντο, τί ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος προσήκει ποιεῖν; Ἰκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τὴν τῶν προγόνων γνῶναι διάνοιαν,²⁵ ὡς εἶχον πρὸς τοὺς παρανομούντας εἰς τὴν πόλιν. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐτι βούλομαι τῆς στήλης ἀκοῦσαι ὑμᾶς τῆς ἐν τῇ βουλευτηρίᾳ περὶ τῶν προδοτῶν καὶ τῶν τὸν δῆμον καταλύνοντων· τὸ γὰρ μετὰ πολλῶν παραδειγμάτων διδάσκειν, ῥαδίαν ὑμῖν τὴν κρίσιν καθίστησι. Μετὰ γάρ τοὺς τριάκοντα, οἱ πατέρες ὑμῶν πεπονθότες ὑπὸ τῶν πολιτῶν,²⁶ οἷα οὐδεὶς πώποτε τῶν Ἑλλήνων ἤξιώσε, καὶ μόλις εἰς τὴν ἑαυτῶν κατεληλυθότες, ἀπάσας τὰς ὁδοὺς τῶν ἀδικημάτων ἐνέφραξαν, πεπειραμένοι καὶ εἰδότες τὰς ἀρχάς καὶ τὰς ἐφόδους τῶν τὸν δῆμον προδιδόντων. Ἐψηφίσαντο γὰρ καὶ ὤμωσαν,²⁷ ἐάν τις τυραννίδι ἐπιβῇ, ἢ τὴν πόλιν προδιδῇ, ἢ τὸν δῆμον καταλύῃ, τὸν αἰσθανόμενον καθαρὸν²⁸ εἶναι ἀποκτείναντα. Καὶ κρεῖτ-

δούλου λόγων, ἀποδώσειν ὁμολογούντος τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν Ἀθηναίοις, εἰ σπείσασθαι βούλοιντο τῷ βασιλεῖ, γνῶμην ἀπεφάνετο δέχεσθαι τοὺς παρὰ Μαρδονίου λόγους. Οὕτως οὖν ἐστέρει τὴν πόλιν ὁ Λυκίδης τῆς παρὰ τοῦ δήμου σωτηρίας, παρὰ τοῦ βασιλέως δεχόμενος αὐτήν, καὶ οὐκ ἔων τοὺς πολίτας, ἰδίᾳ δυνάμει ἀνακτίσασθαι. Ἡ ἱστορία παρ' Ἡροδότῳ (Σ'. 5-6). — 24. Τὸν αὐτοῦ τοῦ δήμου τὴν σωτηρίαν.) Ὁ πρὸ ἐμοῦ ἔγραψεν ἐξ ἀντιγράφων, τὸν αὐτὴν κ. τ. λ. — 25. Ἰκανὰ... γνῶναι διάνοιαν.) Κατ' ἔλλειψιν τοῦ Ὡστε, Ἰκανὰ ὥστε γνῶναι. Ἰσως μέντοι καὶ ἐγράφητο πάλαι, Γνωρίσαι. — 26. Οἱ πατέρες ὑμῶν πεπονθότες ὑπὸ τῶν ΠΟΛΙΤΩΝ κ. τ. λ.) Γραπτέον, οἷμαι, ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩΝ, ἴσως δὲ καὶ μετὰ τοῦ χρονικοῦ ἐπιρρήματος, ΤΟΤΕ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩΝ, οὗ γὰρ ὑπὸ τῶν πολιτῶν κυρίως ἀνπεπονθέναι λέγοντο ἂν ὑπὸ τῶν Τριάκοντα καὶ τῶν περὶ αὐτοῦ, τῶν τότε πολιτευόμενων, ἐπεπόνθεισαν. — 27. Ἐψηφίσαντο γὰρ καὶ ὤμωσαν.) Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν Τριάκοντα. Πρὸς ἔγραψε δ' ἐν ταῖς σημειώσεσιν ὁ πρὸ ἐμοῦ, ἐξ Ἀνδοκίδου (Περὶ μυστηρ. σελ. 47) ἀναλεξάμενος τὸ ψήφισμα καὶ τὸν ὅρκον, οὕτως ἔχοντα: »Ἐδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ. Αἰαντίς »ἐπρυτάνει, Κλεογένης ἐγραμμάτευε, »Βοηθὸς ἐπιστάτης· ταῦτε Δημόφρατος »συνέγραψεν. Ἐάν τις δημοκρατίαν κα- »ταλύῃ τὴν Ἀθήνησιν, ἢ ἀρχὴν τινα »ἄρχη καταλειμμένης τῆς δημοκρατίας, »πολέμιος ἔστω Ἀθηναίων, καὶ νηπιεῖ

»τεθνάτω· καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ δη- »μόσια ἔστω, καὶ τῆς θεοῦ τὸ ἐπιδέ- »κατον. Ὁ δὲ ἀποκτείνει τὸν ταῦτα »ποιήσαντα καὶ ὁ συμβουλευτὴς ὅσιος »ἔστω καὶ εὐαγής. Ὁ μὲν οὖν δ' Ἀθηναί- »ους ἅπαντας καθ' ἑρῶν τελείων, κατὰ »φυλὰς καὶ κατὰ δῆμους, ἀποκτείνειν »τὸν ταῦτα ποιήσαντα. Ὁ δὲ ὅρκος »ἔστω ὁδε. Κτενῶ τῇ ἑμαυτοῦ χειρὶ, ἂν »δυνατὴς ὦ, ὅς ἂν καταλύσῃ τὴν δη- »μοκρατίαν τὴν Ἀθήνησιν, καὶ ἐάν τις »ἄρξῃ τιν' ἀρχήν, καταλειμμένης τῆς »δημοκρατίας τοιοῦτον, καὶ ἐάν τις τυ- »ραννίδι ἐπαναστῇ, ἢ τὸν τυράννον »συγκρατήσῃ, καὶ ἐάν τις ἄλλος ἀπο- »κτείνῃ, ὅσιον αὐτὸν νομῶ εἶναι καὶ »πρὸς θεῶν καὶ [πρὸς] δαίμονων, ὡς »πολέμιον κτείναντα τῶν Ἀθηναίων, »καὶ τὰ κτήματα τοῦ ἀποθανόντος πάν- »τα ἀποδόμενος, ἀποδῶσω τὰ ἡμίσεα »τῷ ἀποκτείναντι, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ »καὶ ψήφῳ*, καὶ οὐκ ἀποστερήσει οὐ- »δέν. Ἐάν δὲ τις κτείνων τινὰ τοῦ- »των ἀποθάνῃ ἢ ἐπιχειρῶν, εὖ ποιήσω »αὐτὸν τε καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐκείνου, »καθάπερ Ἀρμόδιόν τε καὶ Ἀριστογεί- »τονα καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν. Ὅπο- »σοι δὲ ὅρκοι ὁμώμενται Ἀθήνησιν, ἢ »ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἢ ἄλλοθι που, »ἐναντίοι τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, »ὅλῳ καὶ ἀφ' ἑμῆς.» Ἀπερ' ἀστερίσκοις »διείληφα λέξεις ἔξ, μεταποσιτόν, οἶ- »μαι, μετὰ τὸ προσεχίς, »Καὶ τοὺς »παῖδας τοὺς ἐκείνου ἢ μικρὸν ἀνωτέ- »ρω, μετὰ τὸ, »Ὡς πολέμιον κτείναντα »τῶν Ἀθηναίων.» — 28. καθαρὸν.) Φθ.

τον ἔδοξεν αὐτοῖς τοὺς τὴν αἰτίαν ἔχοντας²⁹ τεθνάναι μᾶλλον, ἢ πειραθέντας μετὰ ἀληθείας αὐτοὺς δουλεύειν. Ἀρχὴν γάρ οὕτως ᾤοντο³⁰ δεῖν ζῆν τοὺς πολίτας, ὥστε μὴδ' εἰς ὑποψίαν ἐλθεῖν μηδένα τούτων τῶν ἀδικημάτων. Καί μοι λαβὲ τὸ ψήφισμα.³¹ ΨΗΦΙΣΜΑ. Ταῦτα, ὦ ἄνδρες, ἔγραψαν εἰς τὴν στήλην, καὶ ταύτην ἔστησαν εἰς τὸ βουλευτήριον, ὑπόμνημα τοῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν συνιούσιν, καὶ βουλευομένοις ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὡς δεῖ πρὸς τοὺς τοιούτους ἔχειν. Καὶ διὰ τοῦτο, ἂν τις αἰσθηταὶ μόνον μέλλοντας αὐτοὺς τούτων τι ποιεῖν, ἀποκτείνειν συνώμοσαν. Εἰκότως· τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἀδικημάτων ὑστέρας δεῖ τετάχθαι τὰς τιμωρίας, προδοσίας δὲ καὶ δῆμου καταλύσεως, προτέρας. Εἰ γὰρ προήσεσθε τοῦτον τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ μέλλουσιν ἐκεῖνοι κατὰ τῆς πατρίδος φαῦλόν τι πράττειν, οὐκ ἔστιν ὑμῖν μετὰ ταῦτα δίκην παρὰ τῶν ἀδικούντων λαβεῖν· κρείττους γὰρ ἤδη γίνονται τῆς παρὰ τῶν ἀδικουμένων τιμωρίας.

§ 31. Ἐνθυμείσθε τοίνυν, ὦ ἄνδρες, τῆς προνοίας ταύτης καὶ τῶν ἔργων ἀξίως, καὶ μὴ ἐπιλανθάνεσθε ἐν τῇ ψῆφῳ, οἷων ἀνδρῶν ἔγκονοι ἔστέ, ἀλλὰ παρακελεύεσθε ὑμῖν αὐτοῖς, ὡς δμοια ἐκείνοις καὶ ἀκόλουθα ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ ἐψηφισμένοι ἐκ τοῦ δικαστηρίου ἐξίητε. Ὑπομνήματα δ' ἔχετε καὶ παραδείγματα τῆς ἐκείνῳ τιμωρίας τὰ ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀδικούντων ψηφίσμασιν ὀρισμένα. Διομωμόκατε δ' ἐν τῷ ψηφίσματι τῷ Δημοφάντου, κτείνειν τὸν τὴν πατρίδα προδιδόντα, καὶ λόγῳ, καὶ ἔργῳ, καὶ χειρὶ, καὶ ψῆφῳ. Μὴ γὰρ οἴεσθε· τῶν μὲν οὕτων, ὥς ἂν οἱ πρόγονοι καταλίπωσι, κληρονόμοι εἶναι τῶν δὲ ὀρκῶν καὶ τῆς πίστεως, οὗς δόντες οἱ πατέρες ἡμῶν δημορον τοῖς θεοῖς τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας τῆς πόλεως μετεῖχον, ταύτης δὲ μὴ κληρονομεῖν.

§ 32. Οὐ μόνον τοίνυν ἡ πόλις ὑμῶν οὕτως ἔσχε πρὸς τοὺς προδιδόντας, ἀλλὰ καὶ Λακεδαιμόνιοι. Καὶ μὴ μοι ἀχθεσθῆτε, ὦ ἄνδρες, εἰ πολλάκις μέμνημαι² τῶν ἀνδρῶν τούτων κα-

νον δηλονότι ἀθῶον. — 29. Τοὺς τὴν αἰτίαν ἔχοντας κ. τ. λ.) Τοὺς καὶ μόνον αἰτίαν ἔχοντας, ὅτι καταλύουσι τὸν δῆμον, κρεῖττον εἶναι ἀκρίτους θανάτῳ τιμωρεῖσθαι, ἢ περιμένοντας τὴν ἐκ τῆς κρίσεως ἀπόδειξιν, μετ' ἀληθείας δουλεύειν. — 30. Ἀρχὴν γάρ οὕτως ᾤοντο κ. τ. λ.) Ἐπιβόρηματικῶς τὸ Ἀρχὴν, τουτέστιν, ὅλως, καθάπαξ, ὥσπερ καὶ Σφοκλῆς (Ἀντιγ. 92) λέγει, Ἀρχὴν δὲ θεῖον οὐ πρόπει· τὰ μὲν γὰρ.

— 31. Καί μοι λαβὲ τὸ ψήφισμα.) Ὅπερ ἀνωτέρω (§ 30. 27.) ἐκτέθειται ἐκ τοῦ Ἀνδοκίδου ψήφισμα.

§ 32. 2. Καὶ μὴ μοι ἀχθεσθῆτε. . . εἰ πολλάκις μέμνημαι.) Πρόνοια τοῦ Ῥήτορος, ἢ καὶ ἀνωτέρω (§ 14.) μνημονεύσας τῆς Ἀρείου πάγου βουλῆς, ἐχρητάτο· οὐ γὰρ εὐμενὴς ἦκουον οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανουμένους τοὺς Λακεδαιμόνιους. Δηλοῦνται δὲ ἡ δυσμένεια ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ ἐκ τῶν Κομικῶν. —

λὸν γὰρ ἐστὶ πόλεως εὐνομουμένης περὶ τῶν δικαίων παραδείγματα λαμβάνειν· ἀσφαλέστερον γὰρ ἂν³ ἕκαστος ὑμῶν τὴν δικαίαν καὶ τὴν εὐρκοὺν ψῆφον θεῖτο.⁴ Πausανίαν γὰρ τὸν βασιλέα αὐτῶν, προσιδόντα τῇ Πέρσῃ τὴν Ἑλλάδα λαβόντες, ἐπειδὴ ἔφθασε καταφυγὼν εἰς τὸ τῆς Χαλκιοῦκου ἱερὸν, τὴν θύραν ἀποικοδομήσαντες,⁵ καὶ τὴν ὁροφὴν ἀποσκευάσαντες, καὶ κύκλῳ περιστρατοπεδεύσαντες, οὐ πρότερον ἀπῆλθον πρὶν ἢ τῇ λιμῇ ἀπέκτειναν, καὶ πᾶσιν ἐπίσημον ἐποίησαν τῇ τιμωρίᾳ,⁶ ὅτι οὐδ' αἱ παρὰ τῶν θεῶν ἐπικουρίαι τοῖς προδόταις βοηθοῦσιν. Εἰκότως· οὐδὲν γὰρ πρότερον ἀδικοῦσιν ἢ περὶ τοὺς θεοὺς ἀσεβοῦσι τῶν πατρῶων νομίμων αὐτοὺς ἀποστεροῦντες.⁷ Μέγιστον δὲ τῶν ἐκεῖ γεγεννημένων τεκμήριον, ὃ μέλλω λέγειν νόμον γὰρ ἔθεντο περὶ ἀπάντων τῶν μὴ θελόντων ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδυνεύειν, διαρρήθην λέγοντα ἀποθνήσκειν· εἰς αὐτὸ τοῦτο τὴν τιμωρίαν τάξαντες, εἰς ὃ μάλιστα φοβούμενοι τυγχάνουσι, καὶ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν ὑπεύθυνον κινδύνῳ ἐποίησαν. Ἰνὰ δὲ εἰδῆτε, ὅτι οὐ λόγον ἀναπόδεικτον εἶρηκα, ἀλλὰ μετ' ἀληθείας παραδείγματα, φέρε αὐτοῖς τὸν νόμον. ΝΟΜΟΣ. Ἐνθυμείσθε δὴ ὡς καλὸς ὁ νόμος, ὧ ἄνδρες, καὶ σύμφορος, οὐ μόνον ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις· ὁ γὰρ παρὰ τῶν πολιτῶν φόβος ἰσχυρὸς ὢν ἀναγκάσει τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους κινδύνους ὑπομένειν. Τίς γὰρ ὁρῶν θανάτῳ ζημιούμενον τὸν προδότην, ἐν τοῖς κινδύνοις ἐκλείψει τὴν πατρίδα, ἢ τίς παρὰ τὸ συμφέρον τῆς πόλεως φιλοψυχήσει, εἰδὼς ἐπικειμένην αὐτῇ τιμωρίαν; Οὐδεμίαν γὰρ ἄλλην ζημίαν εἶναι τῆς δειλίας, ἢ θανάτου εἰδότες, καὶ ὅτι δυοῖν κινδύνου ἐπικειμένον, ἀ-

3. Ασφαλέστερον γὰρ ἂν κ. τ. λ.) Ἀποκατέστηται τὸν ἀποδοκιμασθέντα δυνητικόν.
— 4. Τὴν εὐρκοὺν ψῆφον ΘΕΙΤΟ.) ΗΔ (ἣν ἀπῆται ὁ ἀποκατασταθεὶς δυνητικὸς) ἀντὶ τοῦ θῆται, ὅπερ εἶπτε κατὰ χώρον ὁ πρὸ ἡμοῦ, ἔτεροι δὲ εἰς τὸ θῆταιται ἔτρεψαν. — 5. Ἀποικοδομήσαντες.) Ἐξ ΕΔ (ἀποδοκιμασθείσης ὑπὸ τοῦ πρὸ ἡμοῦ) ΑΤ, ἀνοικοδομήσαντες. Ἐτερον γὰρ τι σημαίνει ὃ βούλεται λέγειν ἐνθάδε ὁ ῥήτωρ τὸ Ἀνοικοδομεῖν, ἢ ὅπῃ ἐκ τοῦ ἀνωτέρου χωρίου (§ 19.) ἐνθα ἔλεγε, «Τῶν ἱερῶν τῶν ἐμπροσθέντων... ὑπὸ τῶν βαρβάρων οὐδὲν ἀνοικοδομήσω.» Εὔστι γὰρ ἀποκλείειν τὸν ἔξω τὸ Ἀποικοδομεῖν. Ἀποικοδομεῖς ἀντὶ τοῦ ἀποφράττεις Σουῖδ. Καὶ Θουκυδίδης δὲ αὐτὸ

τοῦτο τὸ περὶ τοῦ Πausανίου ἱστορῶν (α', 134) «Τὰς θύρας... ἀπολαβόντες» εἰς τὴν ἀποκοδόμησαν» εἶπεν. Ἐλέγοντο δὲ οἱ τῇ τοιαύτῃ ἀποικοδομῇσι λιμοκτονούμενοι καὶ Πλινθεύεσθαι (παρὰ τὰς πλίνθους), ἐφ' ἧς σημασίας οὐ κατεχωρήθη ἐν τῇ Σουιδῶν Λεξικῇ. Σαρῶς δὲ ὁ Σουίδας ἐξηγήσατο τοῦτομα· «Ἐπλινθεύθησαν. Τὸ κατακλίσθηναι ἐντὸς οἰκοδομήματος μόνον, ὥστε ἐξοδὸν μὴ εἶναι, καὶ οὕτω παντελεῖ ἀπορίᾳ ποτοῦ καὶ τροφῆς τεθνᾶναι, Πλινθεύθηναι λέγεται.» — 6. Καὶ πᾶσιν ἐπίσημον ἐποίησαν τῇ τιμωρίᾳ.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, τὴν τιμωρίαν· οὐ γὰρ νοῦς, Καὶ πᾶσι δὴλον ἐποίησαν διὰ τῆς τιμωρίας, ὅτι κ. τ. λ. — 7. Αὐτοὺς ἀποστεροῦντες.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, ἐκντοῖς. Τὸ δὲ αὐτοὺς ἀναγκάζειται

ναγκαῖον ἔσται θανάτου μετασχεῖν,⁸ πολὺ μᾶλλον αἰρήσονται τὸν πρὸς τοὺς πολεμίους ἢ τὸν πρὸς τοὺς νόμους καὶ τοὺς πολίτας.

§ 33. Τοσούτῳ δ' ἂν δικαιότερον οὗτος ἀποθάνοι τῶν ἐκ τῶν στρατοπέδων φευγόντων, ὅσον οἱ μὲν εἰς τὴν πόλιν ἤκουσιν ὡς ὑπὲρ ταύτης μαχόμενοι, ἢ κοινῇ μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν συν-ατυχοῦντες· οὗτοσί δ' ἐκ τῆς πατρίδος ἔφυγεν ἰδίᾳ τὴν σωτηρίαν πορίζομενος, οὐδὲ ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐστίας² ἀμύνεσθαι τολμήσας, ἀλλὰ μόνος οὗτος τῶν πάντων ἀνθρώπων καὶ τὰ τῆς φύσεως οἰκεία καὶ ἀναγκαῖα προδédωκεν,³ ἃ καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις μέγιστα καὶ σπουδαιότατα διειληπται.⁴ Τὰ γοῦν ζῶα τὰ πετεινὰ, ἃ μάλιστα πέφυκε πρὸς τάχος, ἐστὶν ἰδεῖν⁵ ὑπὲρ τῆς αὐτῶν νεοττιᾶς ἐθέλοντα ἀποθνήσκειν. Ὅθεν καὶ τῶν ποιητῶν τινες εἰρήκασιν,

Οὐδ' ἄγρια γὰρ ὄρνις, ἣν πλάσῃ δέμον,

Ἄλλῃ νεοσσὺς⁶ ἤξιωσεν ἔκτεκεῖν.

εἰς τοὺς θεοὺς. — 8. Εἰδὼς ΕΠΗΚΕΙΜΕΝΗΝ αὐτῷ τιμωρίαν· Οὐδεμίαν ΓΑΡ ἄλλην ζημίαν εἶναι τῆς δειλίας ἢ θάνατον εἰδότες, ΚΑΙ ὅτι δυσὸν κινδύνουν ΕΠΗΚΕΙΜΕΝΟΙΝ, ἀναγκαῖον ἔσται θανάτου μετασχεῖν. κ. τ. λ.) Ὁ ποδ ἔμοῦ γέγραπεν «εἰδὼς ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΗΝ αὐτῷ» ΤΗΝ τιμωρίαν· οὐδεμίαν ΓΑΡ ΔΕΙ ἄλλην ζημίαν εἶναι τῆς δειλίας ἢ θανάτου· εἰδότες ΓΑΡ ὅτι δυσὸν κινδύνουν» ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΙΝ, ἀναγκαῖον ἔσται θανάτου μετασχεῖν κ. τ. λ.» τὸ ἄρθρον μόνον (τὴν) καὶ τὸ ῥῆμα (δεῖ) προσλαβὼν ἐξ ἀντιγράφων, τὰ λοιπὰ δὲ συνάδων τῇ Ρεῖτικίῳ ἐκδόσει. Ἦν δ' αὐτὸς προειλόμην διασκεύην τοῦ χωρίου ἐτέρων ἐστὶ διόρθωσις, πλὴν τῶν δύο μετοχῶν, ὧν μετέλλαξα τὴν πρόθεσιν. ΕΠΗΚΕΙΣΘΑΙ γάρ τινι, οὐχ ΥΠΟΚΕΙΣΘΑΙ τιμωρίαν ἢ κίνδυνον, φιλοῦσι λέγειν οἱ δόκιμοι. Τοῦ γὰρ Ὑποκείσθαι τὸ μαρτύριον ἐκ τούτου μόνον τοῦ Λυκούργου χωρίου εἴληφεν ὁ Στέφανος (Θησαυρ. II, σελ. 172), καὶ Ἀντιφάντι οὐ Λυκούργου, μνήμης ἀμαρτία, ἀνέθηκε· πᾶν γὰρ τούναντιόν, ὁ Ἀντιφῶν (Εξάπολογ. ὁ ὕστερ. σελ. 699) μετὰ τῆς ἐπὶ πρόθεσις συνέταξε τὸ ῥῆμα. «Τῷ μὲν γὰρ ἄρξαντι πανταχοῦ» μεγάλη ἐπιτίμια ΕΠΗΚΕΙΤΑΙ· τῷ δὲ ἡμυνομένῳ οὐδαμῶς οὐδὲν ἐπιτίμιαν γέγραπται. »

§ 33. 2. Ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐστίας.) Ὑπὲρ τοῦ ἰδίου οἴκου, συνεκδοχικῶς ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον ἐστία γὰρ κυρίως ἐστὶν ἡ οἰκία τῆς οἰκίας τὸ μέρος ἔνθα τὸ πῦρ ἀπτεται, ὃ καὶ ἡ συνήθεια εἰσὶ καὶ οὖν Ἐ-

στίαν καὶ ἰωνικῶς Ἰστίαν καλεῖ. «Ἐστία, βρωμὸς, οἰκία.» Ἡτύχ. Οὗτω τροπικῶς χρῶνται καὶ οἱ Γάλλοι τῷ όνματι foyer.

— 3. Τὰ τῆς φύσεως οἰκεία καὶ ἀναγκαῖα προδédωκεν.) Ἀναγκαῖοι, ὥσπερ καὶ τὸ παρὰ Ῥωμαίοις necessarii, εἰσὶν οἱ συγγενεῖς· οἰκεῖοι δ' ἂν λέγοντο οὐ μόνον οὗτοι, ἀλλὰ καὶ πολῖται καὶ φίλοι, ἢ ἄλλως ὁπωποῦν συνήθεις. Ἔστιν οὖν ὃ λέγει τοιοῦτον Λεωκράτης, καταλιπὼν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἰδίαν ἐστίαν (μετὰ γὰρ τῆς ἐρωμένης ἐξέπλευσε) προδédωκε καὶ τοὺς οἰκείους καὶ τοὺς συγγενεῖς. Οὕτως ἔφη πού τις (παρ' Ἀθην. σελ. 177) περὶ Μενέλαιου, «ὡς τῆς ἀνάγκης οἰκειοτέρως εἶχε» πρὸς Ἀγαμέμνονα, τουτέστιν, οὐ μόνον ὡς ἀδελφόν, ἀλλὰ πολὺ πλέον καὶ διὰ τὸ φιλεῖν αὐτόν, ἡσπάζετο.

— 4. Διεῖληπται.) Ὑπεῖληπται, νενόμισται. «Διεῖληρότες, ἀντὶ τοῦ νομίσαντες.» Ἡτύχ. — 5. Τὰ γοῦν ζῶα, τὰ πετεινὰ, ἃ μάλιστα πέφυκε πρὸς τάχος, ἐστὶν ἰδεῖν κ. τ. λ.) ἘΞ ΕΛ, ἀνθ' ὧν ὁ πρὸ ἔμοῦ ἔγραψε, Τὰ γοῦν ζῶα πετεινὰ, ἃ μάλιστα πέφυκε πρὸς τὸ τάχος. Ἡ πρὸ αὐτοῦ γραφὴ ἦν. Τὰ γοῦν ζῶα τὰ πετεινὰ μάλιστα πέφυκε πρὸς τάχος, ἃ ἐστὶν ἰδεῖν — 6. Οὐδ' ἄγρια γὰρ ὄρνις. ΑΛΛΗ νεοσσὺς κ. τ. λ.) Σοφοκλέους εἶναι τινες ὑπενόησαν τὰ ἱαμβεῖα ταῦτα· ὧν ὁ νοὺς πρόδηλος. Οὐδ' ὄρνις ἄγρια, ἣν ἀπαξ νεοττιᾶν ἐαυτῇ πλάσῃ, ἐθέλει τίκτειν νεοττοὺς ἀλλαχοῦ, τουτέστιν ἐν ἄλλοτρίᾳ νεοττιᾷ. Οὐ τοῦτο μέντοι νενοηκέναι, οὐδὲ γέγραπέναι ὑπολαμβάνον τὸν ποιῆσαντα, ἀλλὰ ΑΛΛΗΝ, τουτέστιν ἄλλο-

§ 34. Ἀλλὰ Λεωκράτης τοσούτον ὑπερβέβηκε δειλία, ὥστε τὴν πατρίδα τοῖς πολέμοις ἐγκατέλιπε. Τοιγαρὺν οὐδεμία πόλις αὐτὸν εἶασε παρ' αὐτῇ μετοικεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν ἀνδρῶν φόνων ἤλαυνεν. Εἰκότως· οἱ μὲν γὰρ φόνου φεύγοντες, εἰς ἑτέραν πόλιν μεταστάντες, οὐκ ἔχουσιν ἐχθροὺς τοὺς ὑποδεξαμένους· τοῦτον δὲ τίς ἂν ὑποδέξαίτο πόλις; Ὃς γὰρ ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ πατρίδος οὐκ ἐδοήθησε, ταχύ γε ἂν² ὑπὲρ τῆς ἀλλοτρίας κίνδυνόν τινα ὑπομείνειε. Κακοὶ γάρ καὶ πολῖται καὶ ξένοι καὶ ἰδία φίλοι οἱ τοιοῦτοι³ τῶν ἀνθρώπων εἰσιν, οἱ τῶν μὲν ἀγαθῶν τῶν τῆς πόλεως μεθέξουσιν, ἐν δὲ ταῖς ἀτυχίαις οὐδὲ βοήθειας ἀξίωσουσι. Καίτοι τὸν ὑπὸ τῶν μηδὲν ἀδικουμένων μιστούμενον καὶ ἐξελαυνόμενον, τί δεῖ παθεῖν ὑφ' ὑμῶν τῶν τὰ δεινὰ πεπονθότων; ἄρ' οὐ τῆς ἐσχάτης τιμωρίας τυγχάνειν; Καὶ μὴν, ὦ ἄνδρες, τῶν πώποτε προσδοτῶν δικαιοτάτ' ἂν Λεωκράτης, εἴτις μείζων εἴη τιμωρία θανάτου, ταύτην ὑπόσχοι. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι προσδοταὶ μέλλοντες ἀδικεῖν, ὅταν μὴ φθῶσι,⁴ τιμωρίαν ὑπέχουσιν· οὗτος δὲ μόνος διαπεπραγμένος ὅπερ ἐπεχείρησε, τὴν πόλιν καταλιπὼν κρίνεται.

§ 35. Θαυμάζω δὲ καὶ τῶν συνηγορεῖν αὐτῷ μελλόντων, διὰ τί ποτε τοῦτον ἀξιώσουσιν ἀποφυγεῖν· πότερον διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν; ἀλλ' ἔμοι γε δοκοῦσι δικαίως οὐκ ἂν χάριτος τυχεῖν, ἀλλ' ἀποθανεῖν, ὅτι χρῆσθαι τούτῳ τολμῶσι. Πρὶν μὲν γὰρ τοῦτο πράξει Λεωκράτη, ἄδηλον ἦν, ὅποιοι τινες ὄντες ἐτύγχανον, νῦν δὲ πᾶσι φανερόν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἦθεσι χρώμενοι, τὴν πρὸς τοῦτον φιλίαν διαφυλάττουσιν· ὥστε πολὺ πρότερον ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοῖς ἔστιν ἀπολογητέον, ἢ τοῦτον παρ' ὑμῶν ἐξαί-

τρίαν θοῦθα οὐκ εἶασε τεκεῖν νεοττοὺς ἐν τῇ ἐκυτῇ νεοτιᾷ. Καὶ δηλοῦται τοῦτο ἐξ ὧν εἶρηκε Λυκοῦργος πρὸ τῶν ἱαμβείων ἡμέτως· « Ὑπὲρ τῆς ἐκυτῶν νεοτιᾶς ἐθέλοντα ἀποθνήσκουσιν, » καὶ ἐξ ὧν ἐπιφέρει τοῖς ἱαμβείοις· « Ἀλλὰ » Λεωκράτης... τὴν πατρίδα τοῖς πολέμοις ἐγκατέλιπε. » Ὅτι δὲ παραιοῦσινται τινα τῶν ὁρνέων εἰς τὰς τῶν ἀσθενεστέρων οὐκ ἀλλογενῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁμογενῶν νεοτιᾶς, καὶ ὅτι διαμάχονται ἐσχάτως περὶ τούτου, μαρτυρεῖ Ἀριστοτέλης (Περὶ ζώων ἱστορ. Ζ', 7, καὶ Γ', 20 ἐκδ. Σενιέρ.)

§ 34. 2. Ταχύ γε ἂν.) Πολλῇ μᾶλλον οὐ. — 3. ΚΑΚΟΙ γάρ... φίλοι οἱ τοιοῦτοι κ. τ. λ.) Οὕτως ἔγραψαν ἐκ διορθώσεως μονοῦ πάντες ἀντὶ τοῦ ΚΑΚΕΙ Ἀλλ' ἴσως τοῦτο μὲν κατὰ χώρον ἔξω ἐχρῆν,

ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς τὴν ἀρνησιν προστιθέντας, γράφειν, « ΚΑΚΕΙ γάρ... φίλοι (οὐχ) » οἱ τοιοῦτοι » τουτέστι, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι πολῖται καὶ ξένοι, καὶ ἰδία φίλοι λογιζονται, οὐχ οἱ τοιοῦτοι κ. τ. λ. — 4. Ὅταν μὴ φθῶσι.) ΗΛ, ΑΤ, ὅταν μὴ ληφθῶσι· ὅτι τινες τρέπειν εἰς τὸ, ὅταν μὲν ληφθῶσι ἑτέροι δὲ εἰς τὸ ὅταν ληφθῶσι παρήνουν, τὸ ἀτοπον τῆς ἀπαγορεύσεως συνεωρακότες ἐκάτεροι. Ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ διορθώσει ἀναγκασία γίνεται· ἡ ἀπαγόρευσις· ὁ γὰρ νοῦς. Οἱ μὲν ἄλλοι προσδοταὶ, μέλλοντες ἀδικεῖν, καὶ πρὶν φθάσωσιν, ἢ κἂν μὴ φθάσωσιν ἀδικήσαντες, κολάζονται ἀκριτοὶ· ὁ δὲ Λεωκράτης μόνος καὶ μετὰ τὸ φθάσαι διαπραξάμενος τὴν προσδοσίαν τῆς πόλεως, ἐγκαταλιπὼν αὐτήν, κρίνεται καὶ ἐξετάζεται· εἰ τῶντι προβέβηκε.

τητέον. Ἦγοῦμαι δ' ἔγωγε καὶ τὸν πατέρα αὐτῶ τὸν τετελευτη-
κότα (εἴτις ἄρα ἐστὶν αἰσθησις τοῖς ἐνὶ περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνο-
μένων²) ἀπάντων ἂν χαλεπώτατον γενέσθαι δικαστὴν, οὗ τὴν
χαλκῆν εἰκόνα ἐκδοτὸν κατέλιπε τοῖς πολεμίοις ἐν τῇ τοῦ Διὸς
τοῦ Σωτῆρος ἱεροσυλῆται καὶ αἰκίσασθαι³ καὶ ἦν ἐκεῖνος ἔστησε
μνημεῖον τῆς αὐτοῦ μετριότητος,⁴ ταύτην οὗτος ἐπονείδιστον⁵
ἐποίησε· τοιοῦτου γὰρ υἱοῦ πατὴρ προσαγορεύεται. Διὸ καὶ πολ-
λοὶ μοι προσελήλυθασιν, ὧ ἄνδρες, ἐρωτῶντες, διὰ τί οὐκ ἐνέ-
γραφα τοῦτο εἰς τὴν εἰσαγγελίαν, προδεδωκέναι τὴν εἰκόνα τοῦ
πατρὸς, τὴν ἐν τῇ τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος ἀνακειμένην. Ἐγὼ
δὲ, ὧ ἄνδρες, οὐκ ἠγνόουν τοῦτο τὸ ἀδίκημα ἄξιον [ὄν] τῆς
μεγίστης⁶ τιμωρίας, ἀλλ' οὐχ ἠγούμην δεῖν, περὶ προδοσίας
τοῦτον κρίναι, ὄνομα Διὸς Σωτῆρος ἐπιγράψαι πρὸς τὴν εἰσαγ-
γελίαν.⁷ Ἐκπέπληγμαι δὲ μάλιστα ἐπὶ τοῖς μῆτε γένει μῆτε φι-
λίᾳ μηδὲν προσήκουσι, μισθοῦ δὲ συναπολογουμένοις αἰεὶ τοῖς κρι-
νομένοις, εἰ λελήθασιν ὑμᾶς τῆς ἐσχάτης ὀργῆς δικαίως ἂν
τυγχάνοντες. Τὸ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀδικημάτων ἀπολογεῖσθαι, τεκμή-
ριόν ἐστιν, ὅτι καὶ τῶν πεπραγμένων οἱ τοιοῦτοι ἂν μετὰσχοιεν·
οὐ γὰρ δὴ καθ' ὑμῶν γεγενῆσθαι δεῖ,⁸ ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν
νόμων καὶ τῆς δημοκρατίας.

Καίτοι τινὲς αὐτῶν οὐκ ἔτι τοῖς λόγοις⁹ ὑμᾶς παρακρού-
σασθαι ζητοῦσιν, ἀλλ' ἤδη ταῖς αὐτῶν λειτουργίαις ἐξαитеῖσθαι¹⁰

§ 35. 2. Εἴ τις ἄρα ἐστὶν αἰσθησις... γιγνομένων.) Μικρὸν παρήλλαξε τοῦ τῷ Ἰσοκράτει (Πλαταῖκ. § κδ', σελ. 308) λε-
λεγμένου, « Εἴ τις ἄρα τοῖς ἐκεί φρονήσις »
ἐστὶ περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων. — 3. Αἰκίσασθαι.) Ἐπὶ μὲν ζῶντος ἐστὶ τύ-
ψαι ἢ πληῖσαι· καὶ τοῦτ' διαφέρει τοῦ
ἴθ' ἔρπει. « Αἰκία, ὕβρις ἔμπληρος. Δια-
φέρει δὲ ὕβρεως, ὅτι αἰκία μὲν ἡ διὰ
« πληγῶν, ὕβρις δὲ καὶ ἀνευ πληγῶν με-
ντὰ προπηλακισμοῦ καὶ ἐπιβουλῆς. Διὸ
καὶ εὐθύναι ἐλάττονες τῆς αἰκίας, καὶ
« τὰ δικαστήρια διαφορά. Αἰκίας, εἰδὸς
« ἐστὶ δικῆς ἰδιωτικῆς, ἐπὶ πληγαῖς λα-
« χνομένης » ἥς τὸ τίμημα ἐν τοῖς νόμοις
« οὐκ ἔστιν ὀρισμένον, ἀλλ' ὁ μὲν κατή-
« γορος τίμημα ἐπιγράφεται, ὅποσόν δο-
« καὶ ἄξιον εἶναι τὸ ἀδίκημα, οἱ δὲ δι-
« κασταὶ ἐπικρίνουσιν... Εἰστέγεται δὲ ἐντὸς
« ἡμερῶν τεσσάρων, πρὶν ἢ τὰ ἔχνη τῶν
« πληγῶν ἀφανισθῆναι. » (Bekker,
Anecd. Graec. pag. 54-55 et 60). Αἰκίσα-
σθαι δ' ἀνδριάντα λέγουσι ὅτι τὸ κατα-
ρῶσαι ἢ συγχωρεῖν αὐτόν. — 4. Με-
τριότητος.) Ἐπεικεισίας, σωφροσύνης, κο-

σμιότητος. — 5. Ταύτην ΟΥΤΟΣ ἐπο-
νείδιστον.) Ἐξ ΕΔ, ἀντὶ τοῦ ΛΥΤΟΣ. —
6. Ἄξιον ὄν τῆς μεγίστης.) Ἐξ ΕΔ, προ-
σεῖληρα τὴν μετοχήν. — 7. Οὐχ ἠγού-
μην δεῖν, περὶ προδοσίας τοῦτον κρίναι,
ὄνομα Διὸς Σωτῆρος ἐπιγράψαι πρὸς
τὴν εἰσαγγελίαν.) Ἀγαθὸν γὰρ οἰωνὸν
καὶ προφερόμενον μόνον τὸ Διὸς Σωτῆρος
ὄνομα πεπεισμένους εἶναι ὁ Λυκούργος,
ὡκνητεν ἐγγράψαι τῇ κατὰ τοῦ προδό-
του εἰσαγγελίᾳ. Πραπαλήτιόν τι τῇ τοῦ
Ρήτορος μηχανήματι τοῦτ', ἐμχανή-
σατο καὶ Ξενοφῶν. (Κύρ. ἀναβ. III, 2,
§ 9) — 8. Γεγενῆσθαι δεῖ.) ΔΓ, γεγε-
νῆσθαι δεῖν, ἐκ γνησιωτέρας ἰσως ἐτέ-
ρας γραφῆς, γεγενῆσθαι δίκαιον. — 9.
Οὐκ ἔτι τοῖς λόγοις.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, οὐκ
ἐπὶ τοῖς λόγοις. — 10. Ταῖς αὐτῶν lei-
τουργίαις ἐξαитеῖσθαι κ. τ. λ.) Διὰ τὰς
ἐαυτῶν λειτουργίας βουλήσονται τὴν τῶν
κρινομένων ἀπόλυτον ἐξαитеῖσθαι, ἀνθ'
ὧν ἐλειτουργήσαν αὐτοὶ τῇ πόλει, χάριν
ἀντικομίσασθαι παρὰ τῆς πόλεως ἐπαι-
τήσουσι τὴν τῶν κρινομένων ἀπαλλαγὴν.

τοὺς κρινομένους ἀξιόσωσιν. Ἐφ' οἷς ἔγωγε καὶ μάλιστα ἀγνακτῶ· εἰς γὰρ τὸν ἴδιον οἶκον αὐτάς περιποιησάμενοι, κοινὰς χάριτας ὑμᾶς ἀπαιτοῦσιν. Οὐ γὰρ εἴτις ἱπποτετρόφην, ἢ κεχορήγηκε λαμπρῶς, ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων τι δεδαπάνηκεν, ἀξίός ἐστι παρ' ὑμῶν τοιαύτης¹¹ χάριτος· ἐπὶ τούτοις γὰρ αὐτὸς μόνος στεφανοῦται, τοὺς ἄλλους οὐδὲν ὠφελῶν· ἀλλ' εἴτις τετρητράρχηκε λαμπρῶς, ἢ τεῖχην τῇ πατρίδι περιέβαλεν, ἢ πρὸς τὴν κοινὴν σωτηρίαν ἐκ τῶν ἰδίων συνευπόρησε¹² ταῦτα γὰρ ἐστὶ κοινῶς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπάντων. Καὶ ἐν μὲν τούτοις ἐστὶν ἰδεῖν τὴν ἀρετὴν τῶν ἐπιδεδωκότων, ἐν ἐκείνοις δὲ τὴν εὐπορίαν μόνον τῶν δεδαπανηκότων. Ἡγοῦμαι δ' ἔγωγε οὐδέναν ἂν οὕτω μεγάλα τὴν πόλιν εὐηργετηκέναι, ὥστ' ἐξαίρετον ἀξιῶν λαμβάνειν χάριν τὴν κατὰ τῶν προδιδόντων τιμωρίαν· οὐδ' οὕτως ἀνόητον, ὥστε φιλοτιμῆσθαι μὲν πρὸς τὴν πόλιν, τούτῳ δὲ βροθεῖν, ὃς αὐτοῦ πρώτου¹³ τὰς φιλοτιμίας ἠφάνισεν, εἰ μὴ, νῆ Δία, μὴ ταῦτά¹⁴ τῇ πατρίδι καὶ τούτοις ἐστὶ συμφέροντα.

§ 36. Ἐχρην μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, εἰ καὶ περὶ οὐδενὸς ἄλλου νόμιμόν ἐστι παιδᾶς καὶ γυναικᾶς παρακαθισαμένους ἑαυτοῖς τοὺς δικαστὰς δικάζειν, ἀλλ' οὖν γε περὶ προδοσίας κρίνοντες οὕτως ὅσιον εἶναι τοῦτο πράττειν, ὅπως ὅποσοι τοῦ κινδύνου μετείχον ἐν ὀφθαλμοῖς ὄντες καὶ ὀρώμενοι, καὶ ἀναμνησκοντες, ὅτι τοῦ κοινοῦ παρὰ πᾶσιν ἐλέου οὐκ ἠξιώθησαν, πικροτέρας τὰς γνώσεις² περὶ τοῦ ἀδικούντος παρασκευάζωσιν. Ἐπειδὴ δ' οὐ νόμιμον οὐδ' εἰθισμένον ἐστίν, *ἀλλ'* ἀναγκαῖον³ ὑμᾶς ὑπὲρ ἐκείνων δικάζειν τιμωρησάμενοι οὖν Λεωκράτη καὶ ἀποκτείναντες αὐτόν, ἀπαγγεῖλατε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν παισὶ καὶ γυναιξίν, ὅτι ὑποχείριον λαβόντες τὸν προδότην αὐτῶν ἐτιμωρήσασθε. Καὶ γὰρ δεινὸν καὶ σχέτλιον, ὅταν νομίζῃ⁴ δεῖν

— 11. Τοιαύτης.] Ἰσ. γρ. τοσαύτης. —

12. Ἐκ τῶν ἰδίων συνευπόρησε.) Ἐκ τῶν ἰδίων ἐβοήθησε τῇ πατρίδι, εἰσφέροντων χρήματα συνευπορεῖν ἑαυτῇ τὴν πατρίδα ἐποίησε. Περὶ δὲ τοῦ συνήθους τοῖς ῥήτορσι συνευπορεῖν ῥήματος τούτου, ἐπιθετὴν μακρὰν τοῦ Συνειδέρου εἰς τὸν Ξενοφῶντα (Κύρ. ἀναβάτ. V, 8, § 25) σημειώσιν. — 13. Αὐτοῦ πρώτου.) Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, αὐτοῦ πρώτου, ἢ (ὡς ἕτεροι) αὐτοῦ πρώτον. Τὸ γὰρ πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐν ἔργῳ περιλοτιμῆσθαι καὶ μετὰ τὴν πόλιν εὐηργετηκέναι. — 14. Εἰ μὴ, νῆ Δία, μὴ ταῦτά.) Ὁ πρὸ ἐμοῦ καὶ ἕτεροί τινες ἔγραψαν, οὐκ οἶδ' ἔθεν εὐληπότες, « εἰ μὴ, νῆ Δία, μὴ ταῦτά, »

τοῦ Ῥεῖσκίου διπλοῦν ἐκδόντος τὸ ἀπαγορευτικόν. Οὐ γὰρ πλεονάζει θάτερον αὐτῶν· ἀλλ' ἔστιν ὥσπερ ἂν εἰ ἔλεγε, εἰ μὴ, νῆ Δία, ἄλλα (μὴ ταῦτά) τῇ πατρίδι καὶ τούτοις ἐστὶ συμφέροντα.

§ 36. 2. Τὰς γνώσεις.) Τὰς κρίσεις. «Γινώσκειν, κρίναι.» Ἠσύχ. — 3. Ἐπειδὴ δ' οὐ νόμιμον... *ἀλλ'* ἀναγκαῖον κτλ.) Ἀστερικοίς διελήφα τὸν σύνδεσμον, νόθον ἔμοιγε δόξαντα· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ἀπόδοσις ἐστὶ προτάσεως, οὐ δευτέρα πρότασις. Ἐπειδὴ οὐκ ἐστὶ νόμιμον ὑμῖν, ὦ δικασταί, τὸ παρακαθίζειν ἑαυτοῖς τέκνα καὶ γυναικᾶς, ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑμᾶς δικάζειν ὑπὲρ γυναικῶν καὶ τέκνων. — 4. Δεινὸν καὶ σχέτλιον, ὅταν νομίζῃ

Δεισιπράτης ἴσον ἔχειν ὁ φυγὼν ἐν τῇ τῶν μεινάντων⁵ πόλει, καὶ ὁ μὴ κινδυνεύσας ἐν τῇ τῶν παρταξαμένων, καὶ ὁ μὴ διαφυλάξας ἐν τῇ τῶν σωτάντων· ἀλλ' ἤκη⁶ ἱερῶν, ὁσίων, ἀγορᾶς, νόμων, πολιτείας μεθεῖων, ὑπὲρ ὧν τοῦ μὴ καταλυθῆναι, χίλιοι τῶν ἡμετέρων πολιτῶν ἐν Χαιρωνείᾳ ἐτελεύτησαν, καὶ δημοσίᾳ αὐτοὺς ἡ πόλις ἔθαψαν. Ὡν οὗτος οὐδὲ τὰ ἐλεγεία τὰ ἐπιγεγραμμένα ἐν τοῖς μνημείοις ἐπανιών εἰς τὴν πόλιν ἠδέσθη, ἀλλ' οὕτως ἀναιδῶς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν πευθησάντων τὰς ἐκείνων συμφορὰς ἡγείται δεῖν ἀναστρέφεσθαι. Καὶ αὐτίκα μάλα ὑμᾶς ἀξιώσει ἀκούειν αὐτοῦ ἀπολογουμένου κατὰ τοὺς νόμους· ὑμεῖς δ' ἐρωτᾶτε αὐτὸν, ποίους; οὓς ἐγκαταλιπὼν ὤχετο; καὶ ἑάσετε αὐτὸν οἰκεῖν ἐν ταῖς τείχεσι τῆς πατρίδος; ποίοις; ἂ μόνος τῶν πολιτῶν οὐ συνδιεφύλαξες;⁷ καὶ ἐπικαλέσεται τοὺς

κ. τ. λ.) Συνηθέτερος ὁ συναντικὸς μετὰ τὸ Δεινόν, ὅσον Δεινὸν καὶ σχέτιον, εἰ νομίζειν ὥσπερ καὶ Δημοσθένης (πρὸς Λεπτίν. σελ. 504) «Πῶς οὖν οὐ σχέτιον καὶ δεινόν... εἰ χαλεπώτερον εἶναι δόξει κ. τ. λ.» ὡς καὶ Λυκούργος αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ τούτῳ τῷ λόγῳ (σελ. 25) «Δεινὸν γὰρ ἂν εἴη, εἰ ταῦτα σημαῖα κ. τ. λ. «Τὸ δὲ Σχέτιον, ἀντί τοῦ ἀνόητον ἐκλαμβάνεσθαι πολλάκις παρὰ τοῖς ῥήτορι, σεσημειῶνται ἐν τοῖς εἰς τὸν Ἰσοκράτην (τόμ. Β', σελ. 78) εἰς προστίθει ὅτι καὶ Σχέτια δρᾶν λέγονται εἰ τὰ ἀνόητα ἢ καὶ ἄθεσμα πράττοντες, οἷον ἐστὶ τὸ παρὰ Πλουτάρχῳ (Συμποσιακ. ή, § 7, σελ. 1001, édit. Wytenb.) περὶ τῶν περὶ Τηρέως μυθολογουμένων, «Τὸν Τηρέα καὶ τὰς γυναῖκας τὰ μὲν «δράται, τὰ δὲ παθεῖν ἄθεσμα καὶ σχέτιον.» Καὶ διορθοῦσθαι ἡμῖν ἐν παρόδῳ καὶ Ἰπποκράτης (Περὶ Γυναικ. 11, § 23, σελ. 553) ἐν οἷς λέγει περὶ τῶν δι' ὑστερικῶς νότους παραφρονουσῶν γυναικῶν, «καὶ ΣΧΕΤΑΙΑ δρᾶσι, παράφοροι «τῇ γνώμῃ.» Τούτο οἱ μεταφρασταὶ οὕτως ἠρμήνευσαν, ὥσπερ ἂν εἰ τὸ Σχεταία ἐδῆλου τὸ κυλητήριον, compescenda ἢ cohibenda, τούτεστι, δρᾶσιν ἂ οὐ κωλύεσθαι. Ἀλλ' ὥφειλεν εἶναι διὰ μονορθόγῳ, Σχετία, εἰ τοῦτ' ἠθούλετο λέγειν Ἰπποκράτης. Εἴρηκε μὲν οὖν, «ΣΧΕΤΑΙΑ δρᾶσι κ. τ. λ.» ὅπερ ἐν τοῖς ἐξῆς τοῦ αὐτοῦ βιβλίου (Περὶ γυναικ. 11, § 42, σελ. 575), περὶ τῶν ὑστερικῶν νότων τὸν λόγον ποιούμενος ἐτέρως ἐξέγραψε, «Καὶ τᾶλλα, ὅσα (γρ. «ὅσα οἱ) ὑπὸ ἱερῆς νόσου ἐπλήκτοι, πά-

»σχοῦσι, καὶ ὅσα ἀπ' οὐατος ἸΔΡΩΣΙ, » Τούτο οὐ μόνον διορθωτέον, προσελόμενους τὴν ἐν ἀντιγράφοις ἐτέρῳ γραφὴν, ΔΡΩΣΙ, ἀλλὰ καὶ, κακῶς ἠρμηνευμένον τέως, ἠρμηνεύτεον· λέγει γὰρ ὁ συγγραφεύς, οὐκ Ἀπὸ τοῦ ὠτὸς ἰδρᾶσι, ab aure exsulant, ὡς ἠρμήνευσαν οἱ μεταφρασταὶ, ἀλλὰ Δρᾶσι τὰ ἀπ' οὐατος, τούτεστιν, ἅπερ αἰσχροὺν ἐστὶ καὶ τοῖς ὠσίν ἀκούσαι, ἂ οὐκ ἀκουστὰ Σοφοκλῆς (Οἰδ. τύρ. 1312) εἰρηκεν,

Ἐς δεινόν, οὐδ' ἀκουστὸν, οὐδ' ἀπόψιμον.

Ἡρῶε δὲ τῆς φράσεως Ὅμηρος (Ἰλιάδ. σ. 272.)

— Ἀ γὰρ δὴ μοι ἀπ' οὐατος ὧδε γένοιτο!

ὅπερ Ἡσυχίος ἐξηγεῖται, Μακρὰν τῆς ἀκοῆς. Λέγει δὲ καὶ Σουΐδας. «Ἀπ' οὐατος ἄγγελος... δύσπρημος, μὴ ἀξιος τοῦ ἀκουσθῆναι.» — 5. Μεινάντων.) Ἐξ ΕΔ (ἦν καὶ ἕτεροι ἀπεδέξαντο) ΑΤ, σωτάντων. Οὐδὲν ἦττον μέντοι πιθανὴ, εἰ μὴ καὶ γνησιώτερα ἢ τοῦ Ρεῖτικιου διορθώσεις, ὑποστάντων. — 6. ἀλλ' ἤκη.) Ἀποκατέστησα τὴν ἀρχαίαν γραφὴν, ἀντί τοῦ ἤκει· ἤρηται γὰρ ἀπὸ τοῦ ὅταν ἐπιβρόχματος. — 7. Ἐν ταῖς τύχεσι τοῖς πατρίδος; ΠΟΙΟΙΣ; Ἄ ΜΟΝΟΣ τῶν πολιτῶν οὐ συνδιεφύλαξες;] Ἐάσετε αὐτὸν οἰκεῖν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πατρίδος· ποίων τειχῶν; ἂ μόνος τῶν πολιτῶν, οὐ συνεφύλαξε; Ἐκ τῆς τοῦ Ρεῖσικιου διορθώσεως ἀντὶ τοῦ... ΠΟΙΗΣΑΜΕΝΟΙ τῶν πολιτῶν, ΟΙΣ οὐ κ. τ. λ. πλὴν ἐπὶ ἐκεῖνος καὶ ἀνα-

Θεοῦ; σώσαντας αὐτὸν ἐκ τῶν κινδύνων; τίνας; οὐχ ὧν τοὺς νεῶς καὶ τὰ ἔδῃ καὶ τὰ τεμένη προῦδωκεν; καὶ δεήσεται καὶ ἰκετεύσει ἐλεῆσαι αὐτόν; τίνων; οὐχ οἷς τὸν αὐτὸν ἔρανον⁸ εἰς τὴν σωτηρίαν εἰσενεγκεῖν οὐκ ἐτόλμησεν; Ῥοδίους ἰκετευέτω τὴν γὰρ ἀσφάλειαν⁹ ἐν τῇ ἐκείνων πόλει μᾶλλον ἢ ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι ἐνόμισεν εἶναι. Ποία δὲ ἡλικία δικαίως ἂν τοῦτον ἐλεήσει; πότερον ἢ τῶν πρεσβυτέρων; ἀλλ' οὐδὲ γηροτροφηθῆναι, οὐδ' ἐν ἐλευθέρῳ ἐδάφει τῆς πατρίδος αὐτοῖς ταφῆναι τὸ καθ' αὐτὸν μέρος παρίδωκεν· ἀλλ' ἢ τῶν νεωτέρων; καὶ τίς [ἂν] ἀναμνησθεὶς τῶν ἡλικιωτῶν τῶν ἐν Χαιρωνείᾳ ἑαυτοῖς συμπαραταξαμένων, καὶ τῶν κινδύνων τῶν αὐτῶν μετασχόντων, σώσειε¹⁰ τὸν τὰς ἐκείνων Σήκας¹¹ προδεδωκότα; καὶ τῇ αὐτῇ ψήφῳ τῶν μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τετελευτησάντων, παράνοιον¹² καταγνοίη, τὸν δὲ καταλιπόντα τὴν πατρίδα, ὡς εὖ φρονούντα, ἀθῶον ἀφήσει;¹³ Ἐξουσίαν ἄρα δώσετε τῇ βουλομένῃ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τὸν δῆμον καὶ ὑμᾶς κακῶς ποιεῖν. Οὐ γὰρ μόνον νῦν οἱ φεύγοντες κατέρχονται,¹⁴ ὅταν ὁ ἐγκαταλιπὼν τὴν πόλιν, καὶ φυγὴν αὐτὸς ἑαυτοῦ καταγνοῦς,¹⁵ καὶ οἰκήσας ἐν Μεγάρῳ ἐπὶ προστάτου πλείω πέντ' ἢ ἑξ ἔτη, ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ἐν τῇ πόλει ἀναστρέφεται, ἀλλὰ καὶ ὁ μηλόδοτος¹⁶ τὴν Ἀττικὴν εἶναι φανερὰ τῇ ψήφῳ καταψηφισάμενος, οὗτος ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ σύνοικος ἡμῶν γενήσεται.¹⁷

φορικὴν ἀντωνυμίαν προστεῖθαι, ἐν τοῖς «τείχεσι τῆς πατρίδος· ΠΟΙΟΙΣ Α ΜΟ· ΝΟΣ τῶν ποτιῶν ΛΥΓΟΙΣ οὐ συνδιδ· φύλαξε;» — 8. Τὸν αὐτὸν ἔρανον.) Ἐξ ΕΔ, ἣν ἀπεδέξαντο, πλὴν τοῦ πρὸ ἐμοῦ, μονοῦ πάντες, ΑΤ, τῶν αὐτῶν ἔράνων. — 9. Τὴν γὰρ ἀσφάλειαν.) Εξ ἀντιγράφων ὁ πρὸ ἐμοῦ, ΑΤ, ἐπεὶ καὶ τὴν ἀσφάλειαν. — 10. Καὶ τίς ἂν ἀναμνησθεὶς... σώσειε.) Ἐξ ΕΔ, προτείνῃ τὸν δυνητικόν. — 11. Σήκας.) Τοῦς τάρους. — 12. Παράνοιον.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, παραναίος. — 13. Ἀφήσει.) Ἰσ. γρ. ἀφήσει. — 14. Οἱ φεύγοντες κατέρχονται.) Ἀντὶ τοῦ Κατελύονται ἐνθάδε ὁ ἐνεστώς, Κατέρχονται, περὶ οὗ ἐπιθετὰ εἰς τὸν Ἡλιόδωρον (τόμ. β', σελ. 75) σημειωθέντα μοι οἷς προστεῖθαι καὶ τὸ τοῦ Εὐριπίδου (Μηδ. 417),

Ἐρχεται τιμὰ
Γυναικίῳ γένει,

ὅπερ ὁ σχολιαστὴς ἐξηγήσατο διὰ τοῦ «Ἐπιλεύονται τιμὰί τῳ γυναικίῳ γένει.» Καὶ οἱ Εὐαγγελισταὶ δὲ (Ματθ. ιζ, 3) ἐφ' ὁμοίας ἐννοίας ἐχρήσαντο τῇ

μετοχῇ «Σὺ εἰ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσηγορεύμενος;» τοῦτέστιν, ὁ ἐλευσόμενος, ὁ μέλλων ἐρχεσθαι. — 15. ΦΥΓΗΝ αὐτὸς ἑαυτοῦ καταγνοῦς.) Ἐκ ΔΓ, ἀντὶ τοῦ ΦΥΓΩΝ. — 16. Ἀλλὰ καὶ ὁ μηλόδοτος κ. τ. λ.) Εὐανθον, ἢ Ἐρίανθον, ὡς ὁ Πλούταρχος (Λυσανδρ. § 15. αὐτὸν ὀνομάζει, αἰνίττεται τὸν Θεβαῖον, περὶ οὗ ἴδε τὰ σημειωθέντα μοι εἰς τὸν Ἰσοκράτην (τόμ. β', σελ. 135 καὶ 227), Εὔπιθι καὶ τὸν Ξενοφῶντα (Ἑλληνικ. ἱστορ. 11. 2 § 19,) περὶ τῆς ἀτηνοῦς ταύτης τῶν Θεβαίων ψήφου. «Μηλόδοτος δὲ (ὡς ἐξηγείται Φώτιος), ἢ κατασκευαστὴς καὶ ἀνεβθεῖσα τοῖς μήλοις, ἥτοι «τοῖς κτήνεσιν, εἰς νομὴν διὰ τὴν ἐρημίαν.» — 17. Οὗτος ἐν ΤΑΥΤῃ τῇ χώρᾳ σύνοικος ἡμῶν γενήσεται.) Ἐξ ΕΔ, εἰληρα τὸ τελευταῖον, ἀντὶ τοῦ γένηται. Τὸ δὲ ΤΟΙΑΥΤῃ τοῦ πρὸ ἐμοῦ, τυπογράφων ἔοικεν ἀμάρτημα γεγονέναι. Ἀντὶ τῆς πρωτοπροσώπου, τινὰ τῶν ἀντιγράφων τὴν δευτεροπρόσωπον ἀνωνομίαν, ὑμῶν, ἔρει. Οὐδετέρως ἢ πᾶσις ἀρέσκει μοι, ὥσπερ οὔτε τὸ γένηται οὔτε

§ 37. Βούλομαι δ' ἔτι βραχέα πρὸς ὑμᾶς εἰπὼν καταβῆ-
ναι, καὶ τὸ ψήφισμα τοῦ δήμου παρασχόμενος, ὁ περὶ εὐσε-
βείας ἐποίησατο· χρήσιμον γὰρ ὑμῖν ἐστι τοῖς μέλλουσι τὴν
ψῆφον φέρειν. Καὶ μοι λέγε αὐτὸ τὸ ψήφισμα.² ΨΗΦΙΣΜΑ.
Εἰγὼ τοίνυν ὑμῖν μνηνύω τὸν ἀφρνίζοντα ταῦτα πάντα πρὸς ὑ-
μᾶς τοὺς κυρίους ὄντας κολάσαι. Ὑμέτερον δέ ἐστι, καὶ ὑπὲρ
ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τιμωρήσασθαι Λεωκράτη. Τὰ γὰρ
ἀδικήματα, ἕως μὲν ἂν ἡ ἄκριτα, παρὰ τοῖς πράξασιν ἐστίν·
ἐπειδὴν δὲ κρίσις γένηται, παρὰ τοῖς μὴ δικαίως ἐπέξελθούσιν.³
Εὖ δὲ ἴστε, ὦ ἄνδρες, ὅτι νῦν κρύδδην ψηφίζόμενος ἕκαστος
ὑμῶν φανεράν ποιήσει τὴν αὐτοῦ διάνοιαν τοῖς θεοῖς. Ἡγοῦμαι
δὲ, ὦ ἄνδρες, ὑπὲρ πάντων τῶν μεγίστων καὶ δεινотάτων ἀ-
δικημάτων μίαν ὑμᾶς ψῆφον ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ φέρειν· οἷς
ἅπασιν ἔνοχον ὄντα Λεωκράτη ἐστὶν ἰδεῖν. Προδοσίας μὲν, ὅτι
τὴν πόλιν ἐγκαταλιπὼν τοῖς πολεμίοις ὑποχείριον ἐποίησε· δῆ-
μου δὲ καταλύτῳ, ὅτι οὐχ ὑπέμεινε τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας
κίνδυνον· ἀσεβείας δ', ὅτι τοῦ τὰ τεμένη τέμνεσθαι, καὶ τοὺς νεῶς
κατακτάπτεσθαι τὸ καθ' ἑαυτὸν γέγονεν αἷτιος· τοκέων δὲ κακώ-
σεως, *ὅτι* τὰ μνημεῖα αὐτῶν ἀφρνίζων καὶ τῶν νομίμων ἀποστε-
ρῶν.⁴ λειποταξίου δὲ καὶ ἀστρατείας,⁵ οὐ παρασχὼν τὸ σῶμα
τάξαι τοῖς στρατηγοῖς. Ἐπειτα τούτου τίς ἀποψηφιεῖται, καὶ συγ-
γνώμην ἔξει τῶν κατὰ προαίρεσιν ἀδικημάτων, καὶ τοσοῦτον ἔσται⁶
ἀνσῆτος, ὥστε τοῦτον σώζων, τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν προέσθαι τοῖς
ἐγκαταλιπεῖν βουλομένοις, καὶ τοῦτον ἐλεήσας, αὐτὸς ἀνελέητος ὑπὸ
τῶν πολεμίων ἀπολέσθαι⁷ προαιρήσεται, καὶ τῇ προδότῃ χάριν θε-
μενος, ὑπεύθυνος εἶναι τῇ παρὰ τῶν θεῶν τιμωρίᾳ;

τὸ γενήσεται. Ἰπποκλὴ τὴν γνησίαν γρα-
φὴν πάλαι γενομένη, «Ὁὗτος ἂν ἐν
» ταύτῃ τῇ χώρᾳ σύνοικος ὑμῖν γένοιτο. »

§ 37. 2. Λέγε αὐτὸ τὸ ψήφισμα.)
Εἰς ΕΔ, ΑΤ, λέγε τὸ αὐτὸ ψήφισμα. —
3. Ἐπέξελθούσιν.) Τιμωρησάμενοις, ἐκ-
δικήσασιν. Τοῦτο γὰρ σημαίνει ἡ λέξις
μετένεχεσθαι ἀπὸ τοῦ Ἐπέξερχεσθαι ἢ
Ἐπεξιέναι τοῖς εἰσβάλλουσιν εἰς τὴν χώ-
ραν πολεμίοις τοὺς πολίτας, τούτεστιν
Ἐξέρχεσθαι τῆς οἰκείας ἐπὶ μάχην· ἐφ'
ἧς σημασίας ἐχρήσατο Ἰσοκράτης (Πα-
νηγυρικ. § 15.), φήτας, « τοὺς μετ'
» Εὐρυσθέως εἰς τὴν χώραν ἡμῶν εἰσ-
» βαλόντας, ἐπέξελθόντες ἐνίκησαν μα-
» χόμενοι. » Ὡς ἐχθροῖς οὖν τῆς πόλεως,
καὶ τοῖς ἀδικοῦσι τῶν πολιτῶν, καλῶς
λέγεται ἐπέξερχεσθαι, τοὺς φροντίζον-
τας τῆς σωτηρίας τῶν νόμων. Τοιοῦτόν
τί ἐστι καὶ τὸ ἀνωτέρω (§ 30. 11) Με-

τῆλθον, τούτεστι, μετὰ τοὺς ἀδικούντας
ἢ ὅπισθεν τῶν ἀδικούντων διώκοντες ἦλθον.

— 4. Κακώσεως, ὅτι τὰ μνημεῖα αὐτῶν
ἀφρνίζων καὶ τῶν νομίμων ἀποστερῶν.)
Ἐξήλειψα, (ὁ καὶ ἕτεροι ἐποίησαν) δια-
λαβὼν ἀστερίσκοις τὸν αἰτιολογικόν, ὡς
κακῶς πλεονάσσαντα· εἰ δὲ μὴ σ' ἀρέ-
σκοι τοῦτο, γράψε γούν, κακώσεως· ὅτι...
ἀφρνίζων, τῶν νομίμων ἀποστερεῖ.

5. Λειποταξίου δὲ καὶ ἀστρατείας.) Ἐ-
πίτηδες προσέθηκε τὸ Ἀστρατείας, ἐν'
ἔλοι τὴν δίκην· τῆς γὰρ ἀληθείας, οὐκ
ἦν λειποτάκης ὁ Λεωκράτης. Ἀλλ' οὐ διὰ
τοῦτο ἀπολυθῆναι δίκαιος ἦν ἦταν γὰρ,
ὥσπερ λειποταξίου, καὶ ἀστρατείας δι-
και, καὶ ὁ ἅλως ἠτιμοῦτο· ἢ ὅθλο· ἐκ
τῶν Ῥητόρων (Ἰδ. Δημοσθέν. Πρὸς Βοιωτ.
σελ. 999 καὶ Κατὰ Νεαίρ. σελ. 1353).

— 6. Τοσοῦτον ἔσται.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ,
τοσοῦτόν ἐστιν. — 7. Ὑπὸ τῶν πολεμίων

Εγὼ μὲν οὖν, καὶ τῇ πατρίδι βοηθῶν, καὶ τοῖς ἱεροῖς καὶ τοῖς νόμοις, ἀποδεδωκα τὸν ἀγῶνα ὀρθῶς καὶ δικαίως, οὔτε τὸν ἄλλον τούτου βίον διαβαλὼν, οὔτ' ἔξω τοῦ πράγματος οὐδὲν κατηγορήσας. Ὑμῶν δ' ἕκαστον χρή νομίζειν, τὸν Λεωκράτους ἀποψηφίζομενον θάνατον τῆς πατρίδος καὶ ἀνδραποδισμόν⁸ καταψηφίζεσθαι καὶ δυοῖν καδίσκοιν κειμένοιν, τοῦ μὲν προδοσίας, τοῦ δὲ σωτηρίας εἵνεκα, τὰς ψήφους φέρεσθαι, τὰς μὲν⁹ ὑπὲρ ἀναστάσεως¹⁰ τῆς πατρίδος, τὰς δὲ ὑπὲρ ἀσφαλείας, καὶ τῆς ἐν τῇ πόλει εὐδαιμονίας. Ἐάν μὲν [οὖν]¹¹ Λεωκράτη¹² ἀπολύσῃτε, προδιδόναι τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὰς ναῦς¹³ ψηφιεῖσθε· ἐάν δὲ τούτον ἀποκτείνῃτε, διαφυλάττειν καὶ σώζειν τὴν πατρίδα, καὶ τὰς προσόδους καὶ τὴν εὐδαιμονίαν παρακελεύεσθε. Νομίζοντες οὖν, ὦ Ἀθηναῖαι, ἱκετεύειν ὑμῶν τὴν χώραν καὶ τὰ δένδρα, δεῖσθαι τοὺς λιμένας τὰ νεώρια καὶ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, ἀξιούν δὲ καὶ τοὺς νεῶς καὶ τὰ ἱερὰ βοηθεῖν αὐτοῖς, παράδειγμα ποιήσατε Λεωκράτη, ἀναμνησθέντες τῶν κατηγορημένων¹⁴, ὅτι οὐ πλέον¹⁵ ἰσχύει παρ' ὑμῖν ἔλεος οὐδὲ δάκρυα τῆς ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ τοῦ δήμου σωτηρίας.¹⁶

ἀπολέσθαι.) Ἀποκατέστηται τὴν γραφὴν τῶν ἐκδόσεων, ἀνθ' ἧς ὁ πρὸ ἐμοῦ, ἀντιγράφους πεισθεῖς, ἀπολείπειται ἔγραψεν.

— 8. Καὶ ἀνδραποδισμόν.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, «καὶ ἀνδρῶν καὶ παιδῶν» ἀνθ' οὗ πρὸ ἐμοῦ ἔγραψεν εὐληθῶς ἐξ ἀντιγράφων, «καὶ ἀνδραποδῶν.» — 9. Καὶ δυοῖν κα-

δίσκοιν κειμένοιν, ΤΟΥ μὲν προδοσίας, ΤΟΥ δὲ σωτηρίας εἵνεκα, τὰς ψήφους φέρεσθαι, τὰς μὲν κ. τ. λ.) Ἐξ ΕΔ, ἀντὶ τοῦ, ΤΟΝ μὲν... ΤΟΝ δὲ κ. τ. λ. Ἰσως δὲ καὶ τὸ προδοσίας κακῶς γέγραπται ἀντὶ τοῦ ἀπολείας ἢ τιμωρίας.

Γενικὸς γάρ ἐστιν ὡδὲ γ' ὁ λόγος περὶ πάσης δίκης, καὶ οὐ περὶ τῆς προδοσίας μόνης. Ὁ νοῦς καὶ ἡ συνάρτησις, Δύο καδίσκων προκειμένων, τοῦ μὲν, ἵνα δέ-

χῇται τὰς ἀπολλύσας ψήφους, τοῦ δὲ ἵνα δέχῃται τὰς ἀπολυούσας καὶ σωζούσας, ἕκαστον ὑμῶν χρή νομίζειν φέρεσθαι τὰς μὲν ἀπολυούσας Λεωκράτην, ὑπὲρ ἀ-

ναστάσεως τῆς πατρίδος, τὰς δὲ ἀπολύσας Λεωκράτην, ὑπὲρ ἀσφαλείας κ.τ.λ. Περὶ δὲ τῶν καδίσκων ταῦτα φέρεται παρὰ τῷ Ἀρποκρατίῳ. «Καδίσκος...

ἀγγεῖτόν τι, εἰς ὃ ἐψηροφόρῳ οἱ δικαστοὶ, οὕτως ἔλεγον.» Φρύνιχος Μούσαις.

«Ἰδὼν, δέχου τὴν ψήφον, ὁ καδίσκος εἰ σοί,

» Ὁ μὲν ἀπολύων οὗτος, ὁ δ' ἀπολύς ὀδῇ.»

— 10. Ἀναστάσεως,) ἀναστατώσεως (éversion) καὶ καταστροφῆς. » Ἀνάστασις, ἀντὶ τοῦ ἀναστάτωσις» Σουῖδ. Καὶ » Ἀναστήσας, καὶ ἀναστάτους ποιήσας,

» καὶ μετοικίσας» (Anecd. græc. BIKKER pag 392.) — 11. Ἐάν μὲν οὖν,) Ἐξ ἀντιγράφων ὁ πρὸ ἐμοῦ προσεῖληκε τὸν δευτέρου σύνδεσμον, ὃ προσέθηκα ἐξ ΕΔ, τὸ τρίτον μόριον (οὖν). — 12.

Λεωκράτη.) Ἐλ. ΔΓ, ΑΤ, Λεωκράτην. — 13. Τὰς ναῦς.) Εἰς τὸ, Τούς νεῶς, παρῇ τις τῶν κριτικῶν τρέπειν. — 14.

Παράδειγμα ποιήσατε Λεωκράτη, ἀναμνησθέντες τῶν κατηγορημένων, ὅτι οὐ πλέον ἰσχύει κ. τ. λ.) Ἀναμνησθέντες οὖν κατηγορήσας Λεωκράτους ποιήσατε αὐτὸν γενέσθαι τοῖς ἄλλοις παράδειγμα τοῦ,

ὅτι οὐ πλέον ἰσχύει κ. τ. λ. Παράλληλον οἷς Δημοσθένους (Κατὰ Μειδ. σελ. 534) λέγει περὶ Μειδίου, «Παράδειγμα γ' ἐ-

» τοῦτον πᾶσι γενέσθαι τοῖς ἄλλοις, ὅτι » τοὺς ὑβρίζοντας... ἐφ' ὑμᾶς ἄγεον δεῖ.»

— 15. Ὅτι οὐ πλέον κ. τ. λ.) Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Καὶ ὅτι οὐ πλέον. — 16. Τῆς ὑπὲρ τῶν νόμων... σωτηρίας.) Ἡ τὴν πρόθεσιν δικα-

γραπτέον, ἢ τὴν τελευταίαν λέξιν εἰς τὸ τιμωρίας τρεπτέον, ὡς ἔδοξε τιτι τῶν κριτικῶν.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΕΝ ΤΩΔΕ ΤΩ Β'. ΜΕΡΕΙ ΤΟΥ Ζ'. ΤΟΜΟΥ.

Ἐκ τῶν Λυσίου.

Δ'. Κατὰ Σιτοπολῶν. 259.

Ἐκ τῶν Ἰσοκράτους.

Α'. Πρὸς Δημόνικον παραίνεσις. 263.

Β'. Πρὸς Νικοκλέα περὶ τοῦ βασιλεύειν ἢ περὶ
βασιλείας. 279.

Γ'. Πανηγυρικός. 295.

Δ'. Ἀρειοπαγητικός. 350.

Ε'. Παναθηναϊκός. 376.

Ἐκ τῶν Ἀνδοκίδου τοῦ Ῥήτορος.

Α'. Περὶ τῶν μυστηρίων λόγος. 453.

Ἐκ τῶν Δεινάρχου τοῦ Ῥήτορος

Α'. Κατὰ Δημοσθένους λόγος. 486.

Λυκούργου.

Α'. Βίος ἐκ τοῦ Ψευδοπλουτάρχου. 513.

Β'. Λόγος κατὰ Λεωκράτους. 525.

1

